BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
ROMA
1
36 I
12

HERODOTI
HALICARNASSENSIS
MUSAE.

TEXTUM AD GAISFORDII EDITIONEM RECOGNOVIT,
PERPETUA TUM

FR. CREUZERI

TUM SUA ANNOTATIONE INSTRUXIT, COMMENTATIONEM DE VITA ET SCRIPTIS HERODOTI, TABULAS GEOGRAPHICAS, IMAGINES LIGNO INCISAS INDICESQUE

ADIECIT

J. C. F. BAEHR.

EDITIO ALTERA EMENDATIOR ET AUCTIOR.

VOLUMEN TERTIUM.

LIPSIAE
IN BIBLIOPOLIO HAHNIANO.
MDCCCLIX.

NAZIONALE
1
36 -I
12
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA

HERODOTI

HALICARNASSENSIS

MUSAE.

VOLUMEN TERTIUM.

HERODOTI

HALICARNASSENSIS

MUSAE.

TEXTUM AD GAISFORDII EDITIONEM RECOGNOVIT,
PERPETUA TUM

FR. CREUZERI

TUM SUA ANNOTATIONE INSTRUXIT, COMMENTATIONEM DE VITA ET SCRIPTIS HERODOTI, TABULAS GEOGRAPHICAS, IMAGINES LIGNO INCISAS INDICESQUE

ADIECIT

J. C. F. BAEHR.

EDITIO ALTERA EMENDATIOR ET AUCTIOR.

VOLUMEN TERTIUM.

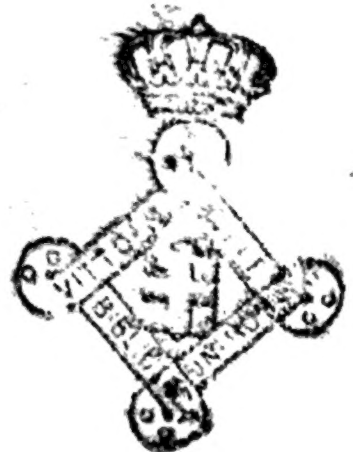

LIPSIAE
IN BIBLIOPOLIO HAHNIANO.
MDCCCLIX.

LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

Index Voluminis tertii.

Imagines huic Volumini adiectae.

CORRIGENDA.

pag. 144 adnot. col. 1 lin. 16 pro sta*tutas* leg. sta*tuas*.
,, 155 ,, ,, 1 lin. 24 pro *Damniam* leg. *Damiam*.
,, 204 ,, ,, 1 lin. 28 pro *ac* leg. *et*.
,, 230 ,, ,, 1 lin. 4 et 5 ab inf. leg. ,,colloquium cum Artapherne *Sardibus* institutum.
,, 333 ,, ,, 1 lin. 17 pro Pyth*iae* leg. Pyth*ia*.
,, 353 ,, ,, 2 lin. 11 pro verb*o* leg. verb*a* et lin. 14 pro ἐμπεφυκυῖα leg. ἐμπεφυκυῖαι.
,, 398 ,, ,, 1 lin. 9 inde a cap. CXXII leg. ,,*in* Calliae negotiis."
,, 445 ,, ,, 1 lin. 32 pro *Peras* leg. *Persas*.
,, 593 ,, ,, 2 lin. 21 pro *Poyl*damante leg. *Poly*damante.
,, 623 ,, ,, 2 lin. 6 ab inf. pro c*u*cuminibus leg. c*a*cuminibus.
,, 643 ,, ,, 1 lin. 1 del. alterum *et*.
,, 645 ,, ,, 2 lin. 23 del. *gente*.
,, 648 ,, ,, 1 lin. 4 ab inf. pro *sed*ebat leg. *ed*ebat.
,, 654 ,, ,, 2 lin. 5 pro *all is*que leg. *aliis*que.
,, 699 ,, ,, 1 lin. 6 ab inf. pro *ale*ram leg. *alte*ram.
,, 712 ,, ,, 1 lin. 14 pro cognit*a* leg. cognit*ae*.
,, 713 ,, ,, 2 lin. inf. pro Herodo*teo* leg. Hero*doto*.
,, 716 ,, ,, 2 lin. 17 ab inf. del. *hodieque*.
,, 717 In delineatione addita scrib. Kall*i*dromos pro Kall*y*dromos.
,, 726 adnot. col. 2 lin. 9 pro spec*a*latores leg. spec*u*latores.
,, 728 ,, ,, 2 lin. 4. 5 ab inf. scrib. ,,quae in Asiaticis navibus inerat, *collectam* fuisse."
,, 750 ,, ,, 1 lin. 6 pro refert*am* leg. refert*um*.
,, 759 ,, ,, 2 lin. 2 ab inf. pro *quod* leg. *quid*.
,, 760 ,, ,, 1 lin. 13 ab inf. pro *scilicet* leg. *scribit*.

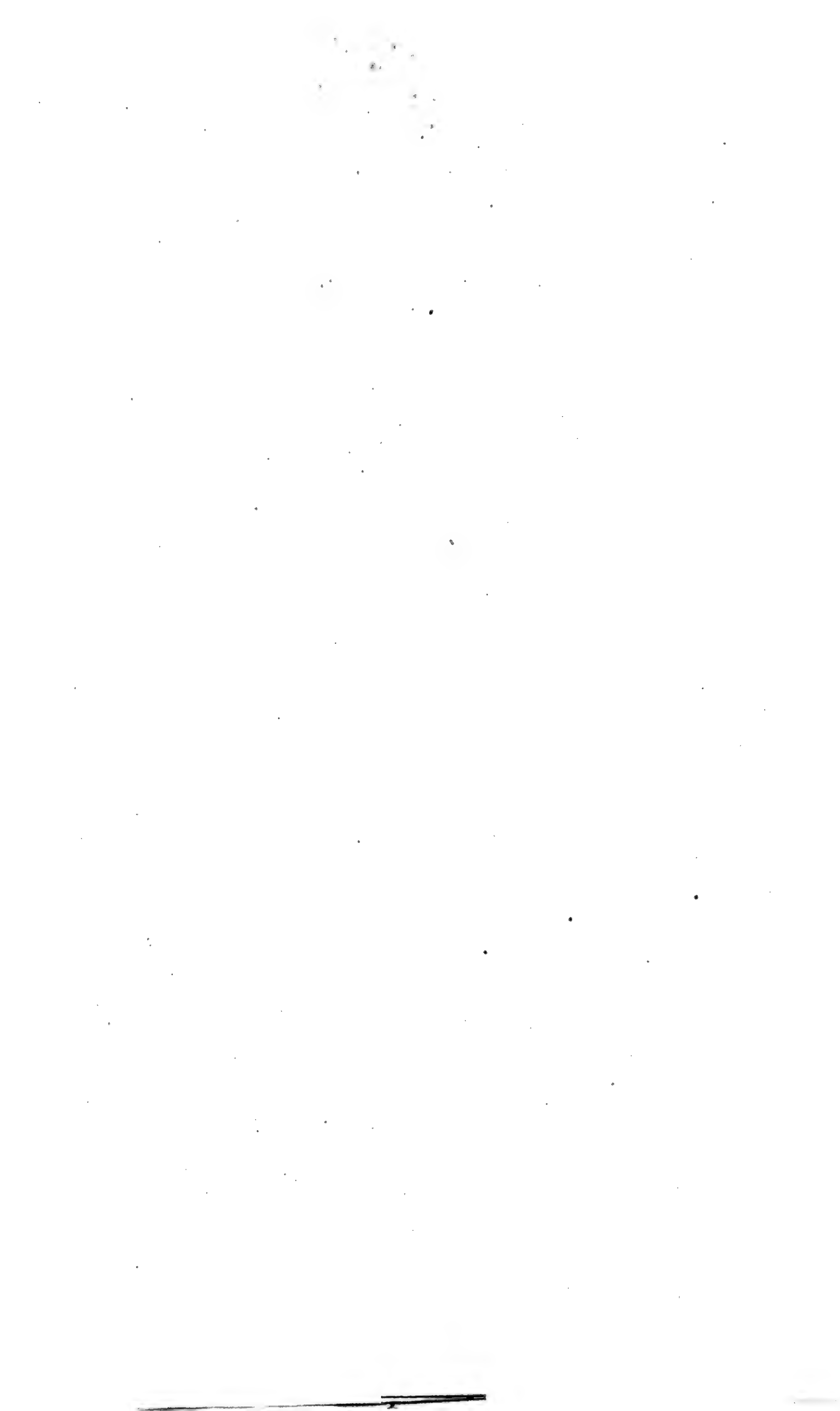

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ.

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

372 ΟΙ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβυζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησποντίων, οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου, κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρη- 1

Cap. I.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες κ. τ. λ.] His verbis Noster continuat narrationem eorum, quae supra IV, 142 seq. leguntur de Dario e Scythica expeditione reverso per Thraciam in Asiam (minorem), relicto in Europa Megabyzo, qui gentes Hellesponti accolas nondum subactas in ditionem Persarum redigeret: *οὗτος δὴ ὧν τότε ὁ Μεγάβυζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. οὗτος μέν νυν ταῦτα ἔπρησσε* (Herodot. IV, 144 fin.). Unde satis apparet, ea, quae hoc libro quinto iam enarrantur, statim post Scythicam illam expeditionem, quam anno 513 a. Chr. n. factam esse supra (T. II. p. 712) satis probasse videmur, accidisse, adeo ut commode ad annum 512—511 ante Chr. n. referri possint, quae a Bunsenio (Bibelwerk etc. I, 1. pag. CCCXXVI) ad ann. 507 relata invenio, cum anno 508 Darius contra Scythas profectus ponatur. Darius ipse, qui traiecto Hellesponto Sardes venit (V, 11), in hac urbe commoratus atque inde quoque eas literas dedisse videtur ad Megabyzum in Thracia relictum (V, 14), quibus Paeones captos in Asiam transportare iussus est (V, 17): id quod in annum ferme 512 incidere existimo; anno proximo, id est circa 511 ante Chr. n., Susa probabiliter proficiscitur rex (V, 25). Haec ad temporum rationes constituendas sufficiant.

πρώτους μὲν Περινθίους κ. τ. λ.] De *Perintho* urbe diximus ad IV, 90. Ad verba, quae sequuntur: *περιεφθέντας — τρηχέως* (i. e. *male tractatos*) conf. similes Nostri locos I, 73 ibique nott. 114. II, 64. V, 81. VI, 15. 44. VII, 181. 211. *Paeones*, de quibus Noster V, 12 seqq. VII, 124. 185 etc. retulit itemque Homerus (Ili. II, 845 seqq. XVI, 287 seq. XVII, 348 seq. XXI, 348 seq.) multique alii posterae aetatis scriptores (vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1058), ad antiquissimos Thraciae incolas pertinent, qui teste Herodoto V, 13 se ipsos Teucrorum e Troia profectorum posteros ferebant, ab aliis autem ad Phryges referebantur, ut legimus apud Strabon. VII. §. 38: *τοὺς δὲ Παίονας οἱ μὲν ἀποίκους Φρυγῶν, οἱ δ' ἀρχηγέτας ἀποφαίνουσι*, quare Abel, qui huius gentis res

χέως. Οἱ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους, καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνταί σφεας οἱ Περίνθιοι οὐνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν, ἢν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν, ἐποίεὺν οἱ Παίονες ταῦτα. ἀντικατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τριφασίη ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἀνδρὶ, καὶ ἵππον ἵππῳ συνέ-

pluribus persecutus est, ad Phrygicam stirpem Paeones iure refert: vid. Makedonien vor König Philipp p. 57 et Pauly: Realencyclopaed. V. p. 1053 seq. et conf. etiam C. O. Mueller: Ueber die Makedon. p. 36 seqq., Cousinéry Voyage en Macedo I. p. 177. Paeones igitur ex Asia minori prisco admodum aevo delati omnem Thraciae meridionalis tractum occidentalem tenebant ea qua Herodotus et Thucydides vixere aetate, ad Strymonem Axiumque fluvios potissimum habitantes; unde omnis Paeonia in Strymoniam et Axianam dividi poterit. Strymoniam certe incolebant, qui hoc loco commemorantur a Strymone, ubi sedes habebant, profecti ad Perinthios. De *Strymone* fluvio, qui nunc apud Bulgaros vocatur *Struma*, apud Turcas *Orfan*, veterum scriptorum testimonia attulit Forbiger l. l. III. pag. 1056 accurateque egit Tafel: De Thessalonic. pag. 243 seqq. Consuli quoque possunt de eodem fluvio Gatterer. Commentat. de Thracia (in vernaculum sermonem convers. ab H. Schlichtegroll. Gotting. 1800) pag. 73. 99 et Poppo ad Thucydidis locum de his classicum (II, 96.) Tom. II. p. 376.

Οἱ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες] Pertinent ad haec in fine enuntiationis posita verba *ἐποίευν οἱ Παίονες ταῦτα*, ubi repetitur ob verba plura interiecta vox *Παίονες*, addito articulo. Sunt autem *οἱ ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες*, Paeones a *Strymone*, ad cuius ripas habitabant (*εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη* Noster dixit V, 13), profecti ad bellum Perinthiis inferendum.

καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνταί σφεας οἱ Περίνθιοι] Particularum *μὲν* et *δὲ* eadem hic ratio atque III, 36, ubi vid. nott. Verbum *ἐπικαλεῖσθαι* hic non tam valet: *invitare ad pugnam, provocare* (quam significationem, nullo quamvis alio loco, quantum equidem scio, firmatam ei tribuit Schweighaeuser. in Lexic. Herodot. I. p. 255), quam *invocandi* et *inclamandi* (v. c. deos) notionem hoc quoque loco retinet, ut I, 87. V, 61. VIII, 64 coll. IX, 62 itemque apud Platonem De Legg. II. p. 664 (ubi: *τὸν Παιᾶνα ἐπικαλούμενος*). Euthyd. p 297 C. Thuc. IV, 97: Respexit enim Noster ad ea, quae paulo post de Perinthiis narrantur ob victoriam reportatam Paeanem canentibus deumque invocantibus, cum pro more clamarent *Ἰὴ παιὰν* s. *Ἰὴ παιών*. Neque admodum significatione differt *ἐπιβοᾶσθαι*, quod verbum eadem *invocandi* (deos scil.) notione iam adhibuit Homerus in Iliad. X, 463. Odyss. I, 378 coll. II, 143. itemque Euripid. in Med. 168 et Thucydid. III, 59. 67.

οὐνομαστὶ βώσαντες] Iam Schaeferus pro vulg. *ὀνομαστὶ* de suo dederat *οὐνομαστὶ*, quod cum recentt. edd. recepi, ut III, 14. VI, 79. V, 102. Ad formam *βώσαντες* conf. nott. ad I, 10. Mox pro *ἀντικατιζομένων* plures libri *ἀντιζομένων*, male, meâ quidem sententiâ. Pro vulg. *προαστηΐῳ* dedi cum recentt. edd. *προαστείῳ*, ut III, 142, ubi vid. nott. Quod sequitur: *ἐκ προκλήσιος* (cuius loco libri quidam male *ἐκ προκλήσεος*), i. e. *e provocatione*, iterum reperitur IX, 75. Voculam *σφι* retinui, quamquam illa a Mediceo, Florentino, aliis abest.

συνέβαλον] i. e. *ad pugnam com*

βαλον, καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παίονες τὸ χρη-
373 *στήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι, καὶ εἰπάν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι· νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον. οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειρέουσι οἱ Παίο-*

misere, plane ut III, 32. At medium verbum *συμβαλέσθαι* est *coniicere* indeque etiam *intelligere*, ut I, 68, ubi vid. nott. VII, 209 aliis locis. In seqq. pro olim vulg. *παρὰ σφὶν αὐτοῖσι* cum Schweigh., Gaisf., Matth. et rec. edd. dedi *παρὰ σφίσι αὐτοῖσι*. Quod in Sancrofti libro ac Vindobonensi legitur *σφιν*, ab hoc loco alienum est: de quo monuit Bredov. Quaest. criticc. de dialect. Herodot. pag. 282. In verbis sequentibus *νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον* articulus *τὸ* abest a Florentino libro alteroque Parisiensi, plane ut in Euripid. Phoeniss. 447: *σὸν ἔργον*, i. e. *muneris s. officii tui est*, ubi plura similia attulit Valckenar. Hoc tamen loco Herodoteo haud scio an recte retineatur articulus, non sine vi quadam additus, ut in Xenophont. Memorabb. III, 3. §. 3, ubi bene de his monuit Kuehner. Attigit quoque Matthiae Gr. Gr. §. 264. Quae iam sequitur narratio, eam ingenuae simplicitatis esse et ad naturam ipsam maxime accommodatam, monstrare studet Waardenburg: De nativa simplicit. Herodoti pag. 180 seq.

νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν] Oraculum Paeones tum impleri putant, quando *Paeanem* Perinthios exclamantes audiunt: qua nimirum voce se ipsos potius (*Paeones*) nominatim appellari atque ad pugnandum provocari existimant; ab oraculo autem hostes aggredi iussi erant, quando suum ipsorum nomen a Perinthiis exclamatum coque enuntiato se ipsos ad pugnam invitatos audivissent. *Paeanem* vero canebant Perinthii ob victoriam reportatam exclamantes *Ἰὴ παιὰν* s. *παιών* (*τὸ παιανικὸν ἐπίρρημα* s. *ἐπίφθεγμα* s. *παιανικὸν ἰδίωμα* quod vocat Athenaeus XV, 52 et 62. p. 696. 701 in huiusmodi carmine exclamari solitum, de quo plura vid. apud Bode: Gesch. d. Hellen. Dichtkunst II, 1. pag. 10 seqq.): quibus vocibus non tam deum (Apollinem) quam *Paeones* invocari ex oraculi mente existimabant Paeones. De ipso carmine, quod *Paeanis* nomine apud Graecos declaratur, plura afferre huius loci non est post ea, quae et Bode l. l. pag. 9 seqq. et C. O. Mueller: Die Dorer I. p. 297 protulerunt: id unum moneo, h. l. de eo paeane cogitandum esse, qui post pugnam feliciter finitam victoriamque reportatam cani solebat; namque, ut Scholiastae ad Thucydid. I, 50 afferam verba, *δύο παιᾶνας ᾖδον οἱ Ἕλληνες, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου* [i. e. *τῆς μάχης*] *τῷ Ἄρει, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τῷ Ἀπόλλωνι*; vid. interpretes ad h. l. et Wesseling. ad Diodor. Sicul. XIII, 16.

παιωνίσασι] Haec verba excitans Eustath. ad Homer. Ili. II. p. 359, 36 ed. Rom. p. 272, 22 Basil. coll. in Odyss. IX, p. 360, 18. *) ob *παρήχησιν* in verbis *παιωνίσασι — Παίονες* affert *παιανίσασι*, cuius loco in ed. Basil. scriptum adeo exstat *παιονίσασι*: nisi utrumque hoc e vitio natum existimes, cum

*) „Studiose quaesitas recentioribus commodum oblatas alliterationes non prorsus evitarunt veteres: praeter caeteros Reiskius apta quaedam eam in rem collegit in Miscell. Lips. Nov. VI. p. 113" *Valcken.* Plat. Conviv. p. 185. cap. 13: *Παυσανίου δὲ παυσαμένου*, ubi de eiusmodi alliteratione haud infrequenti veteribus plura excitavit Ast. pag. 237. Infra apud Herod. VII, 229 legimus *λ ε ι π ο ψυχέοντα λ ε ι φθῆναι*. Tu vid. Hermogen. *περὶ εὑρέσ.* IV, 7. (T. III. p. 169 Rhett. Graecc. ed. Walz.) praecipientem *περὶ παρηχήσεως*.

2 νες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν καὶ ἔλιπόν σφεων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβυζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβυζος διὰ τῆς Θρηΐκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων

sane, quod non fugit Wesselingium, liquidior *παρήχησις*, si dederis *παι ω νίσασι* quam *παι α νίσασι*. Ac dicitur sane *παι ω νίζειν* atque *παι α νίζειν* nullo significationis discrimine, ut praeter Wesselingium ad Diodor. XIII, 16 ad Thucydid. I, 50 annotavit Dukerus: quo tamen eodem loco celeberrimus editor monet optimos quosque libros exhibere *παι ω νίζειν*, quae forma ut apud Thucydidem ita apud Herodotum retinenda videtur; conf. Poppo in ed. Thucyd. I, 1. pag. 211. Bredov. pag. 142; in Xenophontis Anabas. III, 2, 9 (§. 5) et VI, 5, 27 (§. 17) qui dedit *ἐπαι ώ νισαν* Dindorfius, meliores libros secutus, is cum aliis intactum reliquit *ἐπαι-ά νιζον* I, 8, 17, haud scio an mutandum in *ἐπαιώνιζον*, si quidem antiquiores scriptores hanc formam praetulisse videntur. Vid. Thes. Ling. Graec. VI. p. 59 ed. Dindorf.

καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν καὶ ἔλιπόν σφεων ὀλίγους] i. e. *magnam s. splendidam victoriam reportarunt paucosque eorum* (Perinthiorum scil.) *fecerunt reliquos.* Nam *σφέων* ad Perinthios spectare, vix quemquam fugit. Pro *πολλὸν* in Sancrofti libro exstat *πολλῶν*, quod non absurdum videtur Wesselingio ob consequens *ὀλίγους*, nisi apud Herodotum multo crebrius esset *πολλὸν*, quod ipsum Herodoteum esse (ut *πολλὸν ἑσσώθησαν* V, 102) recte statuit Valcken., quamquam usitatius *πολλῷ ἐκράτησαν*, quod V, 77 exstat, quodque etiam hîc olim fuisse lectum suspicatur vir sagacissimus: quippe unde exstiterit *πολλῶν* in codice Sancrofti. — Ad loci argumentum haud scio an spectent ea, quae Prokesch (Wien. Jahrbb. LXIII. Anzeig. Bl. pag. 40) observavit: adhuc in ea regione, quae veteris Perinthi fuit, conspici plures tumulos, quos ad Perinthios caesos referri posse idem suspicatur.

Cap. II.

Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο]. Praepositio *ἀπὸ* eodem significatu, quo II, 54, ubi vid. nott. Quare non scribendum, libris praesertim invitis, *ὑ π ό*, quod reponi vult Cobet. De voce *ὧδε*, quae hîc ad antecedentia spectat, monuit Matth. Gr. Gr. §. 470 not. Nec aliter *ὧδε* adhibetur VII, 62. In seqq. *ἄνδρες ἀγαθοὶ* dicuntur *viri fortes*, quemadmodum I, 169 Iones pro libertate sua pugnantes; namque ex Herodoti mente a virtute disiungi nequit fortitudinis notio, sed utrumque aeque coniunctum cogitari debet. Tu cf. VI, 114. 117. VII, 224. IX, 75 et quae de his disseruit Hoffmeister: Sittlich religiöse Lebensansicht des Herodotus (Essen. 1832.) pag. 48.

πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέϊ] Verbum *ἡμεροῦσθαι* (*sibi subigere, domare*) iam invenimus IV, 118, ubi vid. nott. Activum *ἡμεροῦν* posuit Noster VII, 5. Ad verba *τῶν ταύτῃ οἰκημένων* conf. de verbi *οἰκεῖν* significatione nott. ad I, 27 extr. Dahlmann. in Herodot. p. 166 apte comparat Xenophontea in Cyropaed. VII, 1, 21: *τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἁρμάτων*, bene monens apud Herodotum non de omni Thracia agi, sed de maritimo tantum Thraciae meridionalis tractu. Ita enim infra V, 10 in fin. *τὰ παραθαλάσσια δ' ὦν αὐτῆς* (Thraciae scil.) *Μεγάβυζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.* At mirum videtur eidem Dahlmanno, quod, quae de Thracibus, gente

ἡμερούμενος βασιλέϊ· ταῦτα γάρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηΐκην καταστρέφεσθαι.

Θρηΐκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετά γε Ἰνδοὺς, πάντων 3

praeter Indicam omnium frequentissima, ut Herodoto certe videtur, sequitur digressio, solito sit brevior. Quod pluribus ex causis fieri potuisse idem observat Dahlmann.: sive quod Thracia maritima, ex quo Atheniensium in ditionem venerat, melius iam Graecis innotescere coeperit, sive quod in media Thracia post Darii demum tempora Odrysarum regnum exstiterit: de quo exponere hic longum fuit, praesertim cum incepti operis ratio sponte scriptorem in sequentibus eo deducere videretur. Accedit quod Herodotus remotioris Thraciae partes minime ipse perlustraverat, nec omnino ullam accuratiorem notitiam gentium ad Istrum habitantium, Graecis vix accuratius cognitarum, habuisse videtur.

Θρηΐκην καταστρέφεσθαι] Haec verba e glossemate recepta deleri vult Mehler. in Mnemosyn. V. pag. 66, cui qui assentiatur, vix quemquam fore existimo.

Cap. III.

Θρηΐκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι κ. τ. λ.] Thracum gentem, exceptis Indis, omnium maximam habuit Herodotus: qui Thraces si unius imperio concordes regerentur, omnium iudicat esse firmissimos invictosque. Quae procul dubio Pausaniae obversabantur (ut dudum monuit Valckenarius), haec scribenti I, 9. §. 6: *Θρᾳκῶν τῶν πάντων οὐδένες πλείους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μὴ Κελτοὶ, πρὸς ἄλλο ἔθνος ἕν ἀντεξετάζοντι.* At aliter visum Thucydidi, qui II, 97 Thracum scribit regnum exstitisse maximum reditu aliisque opibus, sed exercitus multitudine roboreque multum Scythis cessisse; quibus ipsis concordibus nullam gentem neque in Europa, neque in Asia resistere posse addit. Quae cum Herodoteis contraria videri possint, adeoque opposita, ut Valckenar. existimat, hunc quoque locum adiiciens aliis iisque multis, „quibus suum ab historiae patre dissensum (Thucydides) aemulus non noluerit significatum“: tenendum est Herodoteam Thraciam Thucydideâ multo ampliorem magisque extensam cogitari debere ob eam, quam de Istri cursu Noster habuit, opinionem, falsam sane, sed qua factum est, ut Thraciam ille multo ulterius, quam revera fuit, septentrionem versus promoveret ipsiusque Scythiae quadratam sibi fingeret formam, de qua diximus ad IV, 99. Cf. Dahlmann. l. l. pag. 88. et vid. Niebuhr: Vermischte Schrift. pag. 157. 359. Atque occidentem versus quoque Noster haud scio an Thraciam extensam cogitaverit usque ad Illyriae oram: cuius qui nunc dicuntur incolae *Albanenses*, ad Thraciae gentes antiquissimas referuntur linguamque edere perhibentur, quae ad Thracicam linguam proxime accedat. Cf. Xylander: Die Sprache der Albanesen (Francof. 1835) p. 319, et vide quoque de Thracibus antiquis exponentem Zeuss: Die Deutschen u. die Nachbarstämme pag. 259 seqq. *Teucros* his Thracibus olim valde extensis accenseri vult Uschold: Geschichte d. troian. Kriegs pag. 172. 262. Quod vero Noster h. l. Indos pro maximo omnium populo habet, convenit cum iis, quae supra III, 94 scripsit: *Ἰνδῶν τε πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων*, ubi alios eiusdem rei testes excitavimus, quibus vel addere licet Diodor. II, 35. 38. Philostrat. V. Apollon. VI, 1. Conf. etiam Lassen: Ind. Alterthumskunde I. pag. 2 seqq.

μετά γε Ἰνδούς] Vocula *γε* a nonnullis libris abest; male meâ quidem sententiâ. Pro *ἄρχοιτο* in Sancrofti ac Vindob. libro invenitur *ἀρχοίατο* (Ionum more pro *ἄρχοιντο*),

ἀνθρώπων. εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι κατὰ τωὐτὸ,
ἄμαχόν τ' ἂν εἴη καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ
γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον
μή κοτε ἐν γένηται· εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. Οὐνόματα
δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι, νόμοισι δὲ οὗτοι παρα-
πλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων καὶ
4 Τραυσῶν καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Τού-
των δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι.
Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήϊξι
ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον 374

quod arridet Wesselingio, ut etiam ἢ φρονέοιεν olim fuisse suspicetur, cum minime offendat praecedens ἔθνος ita positum ut III, 113: τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἴων — φορέουσι: de quo usu conf. allata a Bredovio pag. 335. Nos reliquorum codd. auctoritatem secuti cum recentt. edd. retinuimus ἄρχοιτο. Eustathius ad Dionys. Perieg. 323 haec ita affert: διὸ καὶ Ἡρόδοτος λέγει τοὺς Θρᾶκας ἐθνῶν μέγιστον μετὰ τοὺς Ἰνδούς. ἦν δὲ ἄν, φησὶ, καὶ ἄμαχον καὶ κράτιστον, ἐὰν ὑπὸ ἑνὶ ἐτάττετο ἄρχοντι ἢ ἐφρόνει κατὰ τὸ αὐτό. — Ad verba φρονέοι κατὰ τωὐτὸ conf. V, 72: τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, I, 60. V, 117 coll. VII, 102. De particulis ἀλλὰ γὰρ in proxime seqq. vid. nott. ad I, 14. Mox ob praestantiorum codd. consensum pro ἐγγένηται, ut vulgo legitur, exhibuimus ἐν γένηται, quod vulgato melius iudicavit Matthiae, citans Schaefer. Appar. ad Demosthen. II. pag. 321 seq., qui ita legendum proposuit: *οὐ μή κοτε ἐν γένηται.* Vulgatam (μή κοτε ἐγγένηται) retinuerunt Dindorf. et Dietsch. Verba κατὰ χώρας ἕκαστοι vulgo reddunt: „*pro regionum diversitate.*" Malim: *singuli in suis quique locis.* Nostri enim sententia eo spectat, ut singulae Thracum gentes aliae alia habeant nomina, quibus vocentur quibusque differant, in moribus vero atque institutis similia fere omnes sequantur. Infinitivum εἶναι, quem post verba κατὰ πάντα de suo intruserat Schaeferus, cum libri praeter unum Sancrofti codicem, qui exhibet καὶ τὰ πάντα εἶναι πλὴν, ignorent, exstinxi praeeunte Gaisfordio.

πλὴν Γετέων καὶ Τραυσῶν] De *Getis* vid. nott. ad IV, 93. *Trausi*, gens Thracum, teste Livio XXXVIII, 41, procul dubio sunt accolae fluvii *Traui*, cuius mentio fit VII, 109. Conf. Gatterer. l. l. pag. 64. At cum Tauroxeniis, qui Sindis sunt vicini, vix eos componi posse credam. Tu vid. Koeppen: Nordgestade d. Pontus. pag. 73. Propius huc facit Stephanus Byz.: Τραυσοί· πόλις Κελτῶν· ἔθνος, οὓς οἱ Ἕλληνες Ἀγαθύρσους ὀνομάζουσι. De *Agathyrsis* vid. nott. ad IV, 49. 100. 104. — *Qui supra s. ultra Crestonaeos habitant* (οἱ κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκέοντες), eos sane accuratius haud novimus. De *Crestone* vid. disputata ad I, 57 coll. interprett. ad Thucydid. II, 99.

CAP. IV.

Τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται — εἴρηταί μοι] τούτων restitui pro vulg. τουτέων. Ad verba οἱ ἀθανατίζοντες vid. nott. ad IV, 93. Mox pro vulg. Θρηξὶ scripsi Θρήϊξι, ut IV, 95. Plura Bredov. p. 174. Inde idem restituendum Stobaeo, Herodotum exhibenti l. mox l., ubi vulgo legitur Θρηξίν. Verbum ἐπιτελεῖν, quo Noster mox utitur, in rebus sacris usitatum, attigimus ad III, 8.

κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε] τοιάδε cum recentt. editt. exhibui pro vulg. τάδε. Pro γινόμενον in Gais-

ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιΐζόμενοι οἱ προσήκον-

ford. editionem nescio unde irrepsit *γενόμενον*, cum recte impressum sit *ἀπογινόμενον*. Namque in hac lectione omnes libri et scripti et impressi conveniunt.

Quod totius loci argumentum attinet, Herodotea attigit Choricius Gazaeus in Epitaph. Procopii pag. 21 ed. Boissonad., transscripsit Stobaeus CXX, 33. pag. 603. T. III. p. 472 Gaisf., eodemque pertinent, quae ex Euripidis Cresphonte in Latinum sermonem conversa servavit Cicero Tuscull. I, 48. §. 115:

„Nam nos decebat, coetus celebrantes, domum
Lugere, ubi esset aliquis in lucem editus,
Humanae vitae varia reputantes mala:
At, qui labores morte finisset graves,
Hunc omni amicos laude et laetitia exsequi.“

Ubi vid. Davis. hanc Euripidis sententiam pluribus illustrantem. Graeca Euripidis verba attulerunt Sextus Empiricus, Clemens Alexandrinus, alii, quorum locos excitavit Nauck in Fragmentt. Euripid. nr. 452. p. 395 (Fragmm. Graecc. Tragicc.), qui idem vir doctus alias quoque Euripidis sententias similes attulit in Praefatione alterius editionis Euripid. (Lips. B. G. Teubner. 1856) T. I. pag. XXXI. not. 56, quibus add. Euripidis fragmentum ex Antigona, quod servavit Stobaeus CXXV, 6. Atque ipse Herodotus Artabanum Persam similia eloquentem inducit VII, 46, ubi conf. nott. Nec dissimilia exstare notat Valcken. apud Aeschin. in Axioch. p. 142 [§. 4. pag. 111. Boeckh.] Plutarch. II. p. 36 E. Dion. Chrysost. p. 276 D. Aristid. T. III. p. 326 [Vol. II. p. 264 Dindorf.]. Pertinent huc quoque aliae summorum Graeciae poëtarum sententiae consimiles, Sophoclis in Oedip. Colon. 1225 (ubi chorum canentem facit in fabulae fine: *μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ' ἐπεὶ φανῇ, βῆναι κεῖθεν ὅθενπερ ἥκει, πολὺ δεύτερον ὡς τάχιστα*), Bacchylidis (apud Stobaeum XCVIII, 27: *θνατοῖσι μὴ φῦναι φέριστον μηδ' ἀελίου προσιδεῖν φέγγος κ. τ. λ.*), Theognidis 425 seqq. (*πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον, μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου κ. τ. λ.*), aliorum, de quibus vid. Lasaulx in Commentat. de mortis dominatu etc. pag. 45 seqq. (Studien des classisch. Alterthums pag. 485—487). Equidem hic addam ipsius Ciceronis verba in Consolatione, a Lactantio (Div. Instit. III, 19. §. 14. pag. 304) servata: „Non nasci longe optimum nec in hos scopulos incidere vitae, proximum autem si natus sis quam primum mori et tanquam ex incendio effugere violentiam fortunae.“ Quae ex Graeco fonte ducta esse nemo non videt: unde haec etiam transierunt in eam Consolationem incerti auctoris, quam falso Ciceroni adscripserunt cap. III. §. 8. IX. §. 36. Ac longe antea iam Ecclesiastes cecinerat VII, 1: „melior est homini dies mortis die, quo ille nascitur,“ coll. Iob. XIV, 1 seqq. Patres ecclesiae quid de his senserint, ex iis patet locis, quos attulit Lasaulx p. 487. not. 140, quibus subiiciam egregiam Innocentii III. sententiam in libro De contemptu mundi s. de miseria humanae conditionis I. cap. 6. (ed. I. H. Achterfeld. Bonn. 1855.): „felices illi qui moriuntur antequam oriantur, prius mortem sentientes quam vitam scientes.“ Herodoti locum, ut ad hunc redeam, attigit quoque, monente *Cr.*, Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. I, 2. pag. 800. Ac videtur Nostro haec sententia, inter Graecos, ut allata testimonia commonstrant, valde recepta atque haud scio an sophistarum quoque scholis tractata, valde placuisse: quippe eodem fere redeunt, quae dixit I, 32 et VII, 46 cum hoc loco componenda, ad quem etiam pertinebunt, quae supra ad IV, 95. pag. 486. T. II. exposuimus de antiquissima Thracia, in qua immortalitatis doctrina antiquissimis iam temporibus floruisse

τες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεί τε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακά,

videtur: nec mirabimur in gente rudi atque inculta, qualem Thraciae gentem illa aetate fuisse credibile est, eam de mortuis reperiri persuasionem, quae vix apud cultissimos quosque illius temporis Graecos homines obtinuerit; videtur sane historiae pater, quae sua ipsius adeoque vulgaris illius aetatis fuerit opinio de mortuis mortuorumque statu, ad Thraciae gentem transtulisse, apud quam forsitan ritus simile quid indicantes caeremoniasque similes observaverat, e prisco illo tempore repetendas, quo reliquae Graeciae Thraces cultu omni ac doctrina praestitisse, sacris excelluisse vatibusque eximiis abundasse feruntur. Cf. Hoffmeister l. l. pag. 110 et Herod. V, 24 ibiq. not. C. O. Mueller (Ueber die Makedon. pag. 58 seq.) ea, quae de Trausis recens natos lugentibus ac deinde de feminis in mariti tumulo mactatis Herodotus enarrat, ad opiniones Graecis quidem alienas, sed per orientem sparsas referri vult. Qui vero statuit (Choiseul-Gouffier in: Voyage en Grece etc. T. II. pag. 101), Herodotum haec de Trausis recens natos lugentibus scribentem ea, quae pauci quidam de sua libertate desperantes, cum duram subiissent servitutem, fecerint, ad omnes retulisse ac pro totius gentis consuetudine habuisse, is profecto a vero longe aberrasse censendus est. Afferam denique Lobeckii disputationem (Aglaopham. p. 801), qui ex hoc Herodoti loco immortalitatis fidem, quae apud illam gentem invaluerit, minime demonstrari posse contendit. Nil in his inesse posse ait sublimioris doctrinae, cuius ignaros vitae inopis et agrestis molestias indoctissimo cuique gravissimas Trausos vult muliebriter luxisse, mortem autem, quae omnibus liberationem et vacuitatem dolorum, meritis vero perpetuas lautitias et festivitates afferre videretur, laetis votis omnibusque prosecutos esse. Quae num vere prorsus sint disputata, ipse viderit vir doctissimus; hoc vero idem recte monere videtur l. l. pag. 804, veteres ethnographos et *νομίμων βαρβαρικῶν* collatores gentium exterarum instituta persaepe ex suo sensu interpretatos esse eandemque cautionem in Herodoto adhibendam esse, cum praesertim constet, hominum ferorum lamenta et iubila tam sibi simili barritu efferri, ut lugeant an laetentur, saepe dignosci nequeat. Idem similis moris rituumque exempla affert e Nigrorum gentibus Americaeque nationibus maxime rudibus. De Thracia gente, apud quam talia invaluisse ait Herodotus, testantur Arnobius: De fid. resurrect. T. III. p. 24 et, Herodotea, opinor, respiciens Mela II, 2. §. 3: „Quidam feri sunt et ad mortem paratissimi, Getae utique. Id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire: alii emori quidem, sed id melius esse quam vivere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natique deflentur: funera contra festa, sunt et veluti sacra cantu lusuque celebrantur." Ad quem locum cf. Tzschucke in nott. exegett. T. III. P. II. pag. 79 seq.

τὸν μὲν γινόμενον — ὀλοφύρονται] Cum recentt. edd. recepi *γινόμενον* et mox *ἀπογινόμενον*, quod praebet Sancrofti liber ac Stobaeus l. supra l. quodque antecedens *γινόμενον* et *ἀπογινόμενον* non tam suadere quam requirere videtur. Vulgo *γενόμενον* et *ἀπογενόμενον*, idque vel Florentinus liber affert cum aliis. De structura verbi *ὀλοφύρεσθαι* monuit hoc loco allato Kuehner Gr. Gr. §. 553. — Ad locutionem *γῇ κρύπτουσι* in seqq. (*terrâ condunt, terrae demandant*) conf. I, 140 ibique nott. De locutione *ἀναπλῆσαι κακά* (i. e. *sustinere, pati mala*), quam Latini imitantes utuntur verbo *implendi*, monuit, Herodoteo h. l. allato, Walch. ad Tacit. Agricol. 45. pag. 415, a *Cr.* excitatus. Tu vid. Herodot. VI, 12. IX, 87, quibus locis idem ver-

ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογινόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἐστὶ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. . Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε. ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς· ἐπεὰν ὦν τις αὐτῶν ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἡ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊωτάτου ἑωυτῆς, σφαχθεῖσα δὲ συν-

bum eodem sensu, quo φέρειν, πάσχειν, ἀνατλῆναι adhibitum videmus: inde eandem locutionem repetiit Pausanias X, 28. §. 2. (§. 5.): κακὰ ἀναπίμπλησι. Quam ex Homero ductam declarant Homerici loci in Iliad. XV, 132 (ἀναπλήσας κακά) coll. VIII, 34. Odyss. V, 302 (ubi additur ἄλγεα). V, 207 (ubi additur κήδεα). Add. Apollon. Rhod. IV, 342. 366. 1388. Quod sequitur ἀνηγεόμενοι, retinui omnibus libris scriptis consentientibus, quibus invitis Bekker. reponi voluit ἀπηγεόμενοι, quem secutus est Dindorfius: ac sane hoc verbo Noster frequentius utitur *enarrandi* notione I, 24. 86. 118. III, 70: neque vero inde sequetur, hoc quoque loco idem esse reponendum, ubi ἀνηγεόμενοι bene reddi poterit *recensentes;* quo eodem verbo utitur Pindar. Nem. X, 19. Dietschius vulgatam retinuit. — Quod in fine capitis legitur ἐξαπαλλαχθεὶς (i. e. *exemptus plane ac liberatus*), noli vexare: reperitur enim hoc verbum (quod apud Herodotum hoc uno loco exstat) apud Sophocl. El. 1002. Euripid. Hecub. 1103. Iphigen. Aul. 1004, quos locos attulit Herbst (Jahrbb. d. Philolog. u. Paedag. Suppl. III. fasc. I. p. 19) ad tuendum Thucydidis locum IV, 28 contra Cobetum ἐξαπαλλαγῇ, quod vulgatur, in ἀπαλλαγῇ mutantem sine idonea causa. — In clausula moneo, hanc omnem de Transis narrationem afferri a Waardenburgio (De nativa simplicitate Herodoti pag. 171) tanquam unum e multis, quae apud Herodotum inveniuntur, exemplum summae simplicitatis, qua Noster usus sit pulcherrimam sententiam pulcherrime exprimens.

CAP. V.

ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς] Eadem de Paeonibus infra V, 16; in eandem sententiam Euripides in Androm. 215 atque Strabo VII. p. 297 s. 455 C., uterque a Wesselingio laudatus. Mox dedi αὐτῶν pro αὐτέων. — κρίσις est *disceptatio*, ut VII, 26. In seqq. ἐφιλέετο optimi quique libri. Male olim ἐφίλετο. Ad verba ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν conf. Wellauer. in Iahnii ac Seebodii Annall. Supplem. I. (1832) pag. 385 de usu et loco particulae τε, ubi articulus nomini non additur, quemadmodum in similibus Nostri locis I, 106. 154.

σφάζεται ἐς τὸν τάφον] Male olim ἐπὶ τὸν τάφον. Namque ita mactatur mulier, ut *in ipsum tumulum* sanguis defluat. Vid. nott. ad III, 11. Mox pro οἰκηϊοτάτου cum recentt. edd. dedi οἰκηϊωτάτου, quod habet Schaeferus. Tu vid. nott. ad III, 65. Locutio συμφορὴν ποιεῖσθαι (*calamitatem sibi ducere aliquid, calamitatis loco aliquid habere indeque lugere ac dolere*) Herodoto haud infrequens: IV, 79 ibiq. nott. V, 90. 35. VI, 61. 86. §. 3. — Getarum morem, quo in viri tumulo mactatur uxor relicta, attigit quoque Stephanus Byzantinus s. v. Γετία p. 271, de certamine, quod super hac re haberi scribit Herodotus, tacens. Ad Herodotum proxime facit Cicero in Tuscull. V, 27, 78, ubi vid. Davis.,

θάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦν-
6 ται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται. Τῶν δὲ δὴ ἄλ-
λων Θρηΐκων ἐστὶ ὅδε ὁ νόμος. πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξ-
αγωγῇ. τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῶσι τοῖσι
αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς
φυλάσσουσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων
χρημάτων μεγάλων· καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται, τὸ

cui add. interprett. ad Aelian. V. H. VII, 18. Idem apud Indos olim valuisse e Diodori narratione intelligitur XIX, 33. 34, ubi vid. Wesseling.; quin etiamnum valere nemo fere nescit. Aliud Graecarum mulierum exemplum, quae omnes *τοῖς ἀνδράσιν ἑαυτὰς ἐπικατέσφαξαν* e Pausan. IV, 2. §. 5 fin. attulit Valcken. Nec aliena sunt, quae de talibus gentium quarundam institutis notavimus ad IV, 71. — *Cr.* ad huius cap. argumentum conferri vult Zoëgam De obelisce. pag. 276. not. 2, ubi plurima colliguntur de hoc more, quo apud rudes quasdam gentes uxor cum viro mori iubetur.

Cap. VI.

πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ] i. e. *vendunt natos suos in alias terras abducendos*, s. ea conditione, ut in alias terras abducantur. Haud aliter fere *ἐπὶ* cum dativo reperitur I, 60, ubi vid. nott. III, 48. VII, 156. Adhibuit Herodoti verba Schaefer. ad verba Plutarchi Vit. Solon. 13: *οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένῃ πιπρασκόμενοι*; sed vid. quae ad h. l. monuit Westermann. pag. 33. Quod ad ipsam attinet rem, C. O. Mueller: Ueber die Makedon. pag. 58 seq. ad barbarorum indolem ac mores Macedonibus prorsus incognitos haec refert. *Cr.* consuli vult Heyne. Opuscc. Acadd. IV. p. 125 seq. not. de more apud gentes rudes incultasque introducto liberos, inprimis puellas vendendi indeque quaestum sibi parandi disserentem; quem morem inde repeti vult, quod liberi olim inter res habebantur, quas quocunque modo alienare licuit. Quae mox de puellis enarrantur, eorum memor fuit Cousinéry (Voyage en Maced. I. pag. 93—97) similem quendam adhuc in istis regionibus obtinere morem testans. Namque e locis montanis ad fines veteris Macedoniae sitis (nunc vocatur regio *Doïran*) quotannis in planas regiones ad urbem Salonichi adhuc descendunt virgines messem facturae ibique libere cum Turcis consuescentes honori adeo sibi ducunt, si messe facta gravidae domum venerint. Neque enim eo impediri putant matrimonium iustum et illae ipsae virgines, quando semel nuptae fuerint, fidem maritis praestare dicuntur maximam. Vid. Annal. d. voyages par Klaproth. 1832. Juin p. 367 seq. et conf. Casimir. Szulc: De origine et sedibus vett. Illyriorum (Posnan. 1856) pag. 24. — Pro vulg. *οἷσι* cum recentt. edd. exhibui *τοῖσι* secutus Struve in: Quaest. de dialect. Herod. I. p. 21 sive Opuscc. II. p. 282 seq. Ad indicativum *βούλονται* conf. Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. pag. 274.

καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας — χρημάτων μεγάλων] Genitivi usum attigi ad I, 86, ubi vid. Satis constat, per omnem fere orientem hanc olim viguisse consuetudinem, ut sponsam sponsus emeret indeque hic illi dotem constitueret, prout de Germanis quoque scribit Tacitus in German. 18, ubi consul. interpretes. Add. Perizon. in Dissertat. Triad. pag. 277 (Daventr. 1679). Qui mos cum omnibus fere gentibus rudioribus fuerit communis, haud mirum est, cum apud Thraciae gentes rudes atque incultas quoque inveniri.

καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται] Attigit haec Eustathius ad Ili. p. 933, 7 s. 904, 8 et ad Dionys.

δ' ἄστικτον ἀγενές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην ἀτιμότατον. τὸ ζώειν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος κάλλιστον.

Perieg. 322. Inter veteres hunc morem, quo qui cutem notis distinctam gerunt, pulcriores habentur, testantur Artemidor. Oneir. I, 9, Dio Chrysost. Or. XIV. p. 235 D. et, qui de causa et origine stigmatum agit, Phanocles apud Stob. Serm. LXII. p. 400. T. II. p. 478 Gaisf. Quos laudans Wesselingius de hoc more locupletissime egisse addit Io. Rhodium in Scribonii Largi Compos. med. pag. 231. *Cr.* confert Plutarch. De S. N. V. pag. 52 ibique Wyttenbach. pag. 67, qui Clearchi locum affert apud Athen. XII. pag. 524 D. pag. 448 Schweigh. Tu vid. copiose de his exponentem Boettiger: Kleine Schrift. I. pag. 164 seq., praecipue pag. 174 seq., ubi Herodoti quoque locum tangit. Et referri quoque huc possunt ii, quos Xenophon. Anabas. V, 4, 32 τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους ἀνθέμια dixit. Nec quemquam fugit, etiamnum in feris Americae atque Australiae incolis quibusdam eundem certe morem obtinere, ut cutem notis variis, imaginibus, aliis, distinctam coloribusque variis inductam habeant eoque plurimum se iactent, cum in eo magna venustatis pars apud illos censeatur. Conf., ne plura, von Martius: Von d. Rechtszustand. unter d. Ureinwohnern Brasiliens (München 1832) pag. 11 seq. not. — In seqq. Gaisford. e Florentino aliisque dedit ἀγεννές. Vulgo ἀγενές. Tu vid. Stallbaum ad Phileb. pag. 133 seq., Held ad Plut. Timol. 15. pag. 400. Namque ἀγενὲς ad natales et genus, ἀγεννὲς ad animum referri vulgo tradunt. Schweighaeuserus in textu quamquam exhibens ἀγεννές, melius tamen cum Eustathio ad Dionys. Perieg. 322 scribi dicit ἀγενές. At in Eustathio, qualem exhibuit Bernhardy, recte nunc impressum video ἀγεννές. Conf. quoque Schaefer. ad Plutarch. Vit. T. IV. p. 295 ed. Teubn. Equidem plane ut I, 134 vulgatam ἀγενὲς cum omnibus recentt. edd. revocavi, quae forma sane magis Herodotea magisque respondens antecedenti εὐγενὲς videtur, utut de significatione statuas; vid. quoque Bredov. pag. 98.

ἀργὸν εἶναι κάλλιστον κ. τ. λ.] „Quando *γῆς ἐργάτην* opponit ipsisque τὸ *ζῆν ἀπὸ πολέμου* itidem *κάλλιστον* habitum scribit, primam Herodotus vocis respiciens significandi dotem, qua notat *ἀργὸς ab opere rustico* [quod vocari τὸ ἔργον vidimus ad Herodot. I, 36] *vacantem*, honestiusque intelligit *otium*, quodque homines bellicosos non dedeceret; *ἀργὸν εἶναι* et *πολεμικὸν* in talibus tantumdem paene valent. Talem *ἀργίαν ἀδελφὴν τῆς ἐλευθερίας* dixerat Socrates, si dicti legitimum patrem tradidit Aelian. V. H. X, 14, ostendere voluit Maximus Tyr. Diss. XXIX ὅτι λυσιτελέστεροι τῇ πόλει οἱ προπολεμοῦντες ἢ οἱ γεωργοῦντες." — „Artibus abstinentes sellulariis agroque colendo, atque adeo ἀργοὶ, apud plerasque gentes amantiores libertatis habebantur honoratiores: vid. Herod. II, 167." *Valcken.* Add. virum doctum in: Muetzell Zeitschrift f. d. Gymnasialwes. 1857. pag. 366 seq. Quae ipsa in memoriam revocant Spartanorum similia instituta, de quibus Plutarch. Lycurg. 24 coll. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II, 1. pag. 50 seqq. Nec magis huc non pertinent, quae de maioribus nostris scribit Tacitus German. 14 fin., ubi vid. interpretes. Usum praepositionis ἀπὸ in verbis seqq. τὸ ζώειν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊστύος notavimus ad IV, 22. Dedimus autem ζώειν cum Dindorfio et Dietschio, quia ζῆν, ut vulgo hic legebatur atque etiamnum apud Bekkerum legitur, forma Attica est, quae ab Herodoto utique aliena videtur; conf. Bredov. pag. 170. De forma vocis ληϊστὺς atque accentu vid. Fischer. ad Weller. I. pag. 398. Pertinent huc Homerica ἐδητὺς, ὀρχηστὺς (Od. I, 152. 421.), alia.

7 οὗτοι μέν σφεων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσί. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τούσδε· Ἄρεα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν. οἱ

CAP. VII.

Ἄρεα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν] *Dianam* (i. e. *Lunam*) a Thracibus cultam fuisse, ad IV, 33 monuimus. De qua Thracum Diana, cui nomen Βένδις, plura attulerunt Ast ad Platon. Rempubl. pag. 315 seq. et Creuzer in Symbolic. II. pag. 530 seq. ed. tert. *Martem*, quem Thraces colere dicuntur, alii quoque Graeci Thraciae omnino adscribunt, quam terram quasi patriam ac dilectam Martis habent: vid. Homer. Ili. XIII, 301 seqq. Odyss. VIII, 361, ubi afferunt Sophocl. Antigon. 970 (957). Oedip. R. 197: quibus addere licet Callimach. in Del. 63 seqq. 143. Lycophr. 937. Stat. Theb. VII, 72. Arnob. advers. gent. IV, 25 ibique Orell. pag. 231 et Hildebrand p. 378. Quamquam hic utique non tam cogitandum videtur de eo deo, qui pugnis ac bello praeesse ferebatur quemque Thraces, utpote gens bellicosa ac rudis, praecipue coluerint, quam de eo numine, quod ad naturam pertinet eiusque vires nocivas, luci benignae Solis obstantes infensasque, omnesque inde ortas perturbationes, tempestates, asperitates, quales in Thracia praesertim tempore hiberno saevire perhibebantur, declarat; conf. Preller: Griech. Mytholog. I pag. 202. Qui Mars antiquissimus num a Thracibus primum cultus inde ad Graecos ac praesertim Thebas adductus an prius a Thebanis cultus sit: de eo nunc non quaero; vid. Stoll: Die ursprüngliche Bedeutung des Ares (Weilburg. 1855) pag. 38 seq., qui huncce Martem deum habet chthonium, a Pelasgis primitus cultum et in Thraciam aeque atque Thebas allatum; nec magis quaeram, num hicce Thracius Mars cum Samothracum deo, qui vocatur Ἀξιόκερσος (vid. Schol. ad Apollon. Rhod. I, 917) componi possit: quem eundem ad Martem refert ac magnum naturae fecunditatis auctorem nuncupat Creuzer. in Symbol. II. p. 320 ed. sec. coll. III. p. 20 ed. tert. — *Dionysum* et ipsum antiquissimo aevo in Thracia cultum fuisse, multae declarant fabulae sacraque Dionysiaca s. Bacchica antiquitus iam introducta: de quibus vid. allata a Lobeckio in Aglaopham. I. p. 289—297. Welckerum si sequimur (Griechische Götterlehre pag. 429), *Mars* et *Dionysus* hicce Thracius, inter quos vulgo distinguunt, ad unum tamen idemque numen solare redeunt, cuius duplices vires, alteram procreatricem, quae veris aestatisve est, alteram deletricem, quae hiemis est, repraesentant: in quo obloquitur H. D. Mueller. in Philolog. XII. p. 560. Restat *Hermes* s. *Mercurius*, quem ithyphallicum illum esse, de quo iam supra ad II, 51 monui, credam, Cadmili s. Casmili nomine in Samothracum quoque mysteriis cultum summoque loco habitum: de quo vid. Creuzer. l. l. II. p. 329 ed. sec. et Lobeck. l. l. II. p. 1213 seqq., Preller. l. l. I. pag. 241; summam enim naturae vim, qua omnia procreat et ad lucem e terra producat homini necessaria, eo declarari putant. A quo deo summo omnia procreante reges Thracum genus suum ducere utique est consentaneum, nec differt, quod apud Homerum reges, quippe a Iove, summo Graecorum deo, progeniti, vocantur διογενεῖς, vid. Ili. I, 337. Odyss. II, 352, vel etiam διοτρεφεῖς, Ili. II, 196 coll. Od. V, 378. Itaque recte videtur Uschold (Geschichte d. trojan. Kriegs p. 141. 284.) statuere, hunc Mercurium a Thracibus eodem loco esse habitum, quo apud caeteros Graecos Iovem; nec minus apte Zeuss (Die Deutschen u. ihre Nachbarst. pag. 42 not.) hunc Mercurium (quo nomine summum quoque deum et Celtarum et Germanorum a Romanis designari satis constat) contendit cum eo deo, cui *Wodan* nomen apud maiores nostros: a quo eodem deo reges Saxonum Anglorum genus suum repetere dicuntur.

δὲ βασιλέες αὐτῶν, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται
Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὀμνύουσι μοῦνον τοῦτον, καὶ λέ-
γουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἑωυτούς. Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαί- 8
μοσι αὐτῶν εἰσὶ αἵδε. τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθεῖσι τὸν νεκρὸν,
καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήϊα εὐωχέονται, προκλαύσαντες πρῶ-
τον· ἔπειτεν δὲ θάπτουσι κατακαύσαντές, ἢ ἄλλως γῇ κρύ-
ψαντες. χῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ

Cap. VIII.

Ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσὶ αἵδε] *αὐτῶν* dedi pro vulg. *αὐτέων*. — *εὐδαίμονες* sunt *divites* s. *beati*, ut Latini passim loquuntur. Cf. Herodot. I, 133. 196 ibique nott. III, 52. Thucydid. I, 6. Hinc infra V, 28: *ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε.* Add. V, 31. 81. VIII, 111. Pindar. Pyth. IV, 491 (276). — Pro vulg. *προτιθέασι*, quam retinuerunt, quod miror, Bekker., Dindorf. et Dietsch., ex uno Sancrofti libro exhibui *προτιθεῖσι*, ut mox omnes libri recte exhibent *τιθεῖσι*; vid. III, 53 et IV, 23 ibique nott.

ἔπειτεν δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες] In hisce, ut iam annotavit Wesseling., humationem ab ignium sepultura scite distinguit Herodotus. Nam verbum *θάπτειν*, de quo egregia exstat Hemsterhusii disputatio ad Xenophont. Ephes. pag. 202 seq., cum proprie valeat *obruere* indeque *humo corpora defunctorum obruere, humare, condere*, mox latiori sensu omnem curandi funeris honorem complectitur, ita ut, qui v. c. cadavera Aegyptiorum more condiant, aeque dicantur *θάπτειν* atque ii, qui rogo imponant mortuos atque concrement: unde vel *θάπτειν πυρὶ* dicitur ab Aeliano N. A. X, 22, aliis; *igne sepeliri* a Floro III, 21, 21, itemque *θάπτειν χθονὶ* de *humatione* ab Euripid. Suppl. 17. Cum igitur tam late pateret vocabuli vis, omnem ritum in funeribus tractandis omnemque mortuorum curam indicans, factum est, ut corpora dicerentur *θάπτεσθαι*, *sepeliri*, in quibus sola crematio locum habuerat, necdum (quod plerumque cremationem excipiebat) insecuta fuerat humatio aut in hypogeum aliumve locum condendis reliquiis destinatum delatio. Vid. Dorvill. ad Charit. pag. 244, Boissonad. ad Philostrat. Heroicc. p. 570, Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli S. c. Th. 1023. Ac recte Plinius H. N. VII, 54. (55) §. 187: „*sepultus* intelligitur quoquo modo conditus, *humatus* vero humo contectus.“ Quae si teneamus, apud Herodotum quoque intelligemus verbum *θάπτειν* sensu latiori, quo ad quamvis mortuorum curam pertinet, dici, beneque addi a patre historiae verba minime supervacua, sed ad accuratius definiendam vim verbi *θάπτειν*, ad utrumque funeris genus spectantem, necessaria: *κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες*. Scite reddit Langius, vernaculus interpres, hunc in modum: „*und nachher bestatten sie ihn also, dass sie ihn verbrennen oder auch in der Erde begraben.*“ Schweighaeuserus interpretatus est: „*Deinde sepeliunt combustum aut etiam non combustum terrâ condunt.*“ Ad sensum recte. Voculam *ἄλλως*, quam Schweighaeuser. in Lexic. Herodot. I. p. 25 reddit: „*alioqui*, i. e. etiam non combustos“, malim equidem accipere *omnino*, *plane*, ut III, 16, ubi conf. nott. ac vide praeterea Ast. ad Platon. Phaedr. pag. 241, ad Polit. p. 415. 521. 641.

χῶμα δὲ χέαντες] Vix pluribus monere attinet, moris fuisse apud Graecos, ut sepulcralem tumulum erigerent. Cf., ne plura, Virgilium Aen. III, 63, a Larchero laudatum. Sponte in mentem veniunt Homerica *τύμβον χεύαντες* Odyss. XII, 14. XXIV, 81. IV, 584. Ili. VI, 336 sive *σῆμα χεύαντες* Ili. XXIV, 799. 801. Od. I,

μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηΐκων εἰσὶ αὗται.

9 Τὸ δὲ πρὸς βορέω ἔτι τῆς χώρης ταύτης οὐδεὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς, οἵτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἐρῆμος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου ἀνθρώπους, τοῖσι οὔνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ

291. Ili. VII, 86. Apollon. Rhod. III, 205 coll. II, 851. Naber in Mnemosyn. III. p. 487 legendum esse censet χώσαντες pro χέαντες, cum Herodotus dicat χώματα χοῦν I, 162. II, 137. IX, 85. IV, 71: quem eundem χέαντες quoque dicere potuisse equidem existimo. — ἀγῶνα παντοῖον interpretor: *varia certaminum genera.* — In seqq. verba κατὰ λόγον μουνομαχίης vix accurate reddidit Schweigh., totum locum ita interpretans: — „*certaminum varia proponunt genera, in quibus maxima pretia proposita sunt his, qui singulari certamine vincunt.*" Melius opinor reddidit Dindorfius: „*in quibus maxima praemia ponuntur, ut consentaneum est, his, qui singulari certamine vincunt.*" Etenim κατὰ λόγον h. l., plane ut I, 134, valet: *pro s. ex ratione, ita ut par est;* conf. etiam I, 186. II, 109. VIII, 111. Letronne (in Journ. d. Savans 1817. pag. 99) explicuit: *avec raison, comme de raison, ainsi que cela doit être.* Malim equidem: *pro certaminis singularis ratione, s. prouti quisque in hoc vel illo certaminis singularis genere praestitit.* Langius vernacule reddidit: „*da werden die grössten Kampfpreise ausgesetzet für jeglichen Zweikampf.*" Negris exposuit: τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται τῇ μουνομαχίῃ κατὰ λόγον αὐτῆς. — In fine capitis cum Schweigh. et Gaisf. scripsi αὗται pro vulg. αἵδε, quod Matth. retinuit.

CAP. IX.

οὐδεὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς] Simili modo Noster locutus est III, 98. IV, 16. 24. VII, 152. VIII, 8. In verbis proxime antecedentibus e Florentino Schweigh. et Gaisf. ediderunt τῆς χώρης ἔτι, ubi vulgo ἔτι τῆς χώρης, quem verborum ordinem equidem cum recentt. edd. revocandum censui. — Articulus οἱ ante οἰκέοντες in plurimis codd. deest, ut mox etiam τὰ ante πέρην. Dietsch. inde uncis inclusit voculam οἱ, reliqui edd. omnes exhibuerunt.

ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἐρῆμος χώρη κ. τ. λ.] Videtur haec scriptoris opinio, qua ultra Istrum deserta sibi videri enuntiat, ex Thraciae forma ad septentrionem nimis producta, quam animo Noster sibi finxerat, repetenda. Conf. nott. ad V, 3. Pro ἄπειρος Bekker. quaerit num ἄπορος legendum sit. Equidem ἄπειρος hoc loco accipere malim eo sensu, quod apud Homerum dicitur terra ἀπείρων (Ili. VII, 466) et ὕπνος (Odyss. VII, 286. VIII, 340), de terra igitur, quae fines s. terminos (πείρατα) certos non habet, nullis certis finibus tenetur, sed in infinitum extenditur indeque prorsus incognita est.

τοῖσι οὔνομα εἶναι Σιγύννας] Fluctuant libri, ut fit, in gentis nomine, quorum alii Σιγύνας, alii Σιγύννα, alii, in quibus Sancrofti liber, Σιγύννὰς, quod equidem cum recentt. edd. retinendum duxi, quodque in Apollonii Rhodii loco (IV, 320) a Merkelio, recentissimo editore, revocatum inveni. Eadem ferme, quae Herodotus, de hac gente retulit Strabo XI. p. 520 B. s. 790 B., in Asia ad Caucasum habitare docens: Σίγιννοι (ita edidit Meineke: equidem malim Σίγυννοι) δὲ τἄλλα μὲν περσίζουσιν, ἱππαρίοις δὲ χρῶνται μικροῖς δασέσιν, ἅπερ ἱππότην ὀχεῖν μὲν οὐ δύναται, τέθριππα δὲ ζευγνύουσιν· ἡνιοχοῦσι δὲ γυναῖκες ἐκ παίδων ἠσκημέναι κ. τ. λ.

χρεωμένους Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν, σμικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἅρματα εἶναι ὀξυτάτους, ἁρματηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτων τοὺς οὔρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους

Commemorat gentem quoque Apollonius Rhodius l. l. una cum Scythis et Thracibus. Errorem Zosimi IV, 20, de equis quae retulit Noster, ad homines transferentis indeque Sigynnos Hunnorum abavos dictitantis dudum notarunt Wesseling. atque Gatterer. (Commentt. societ. Gotting. T. XIV. pag. 4 seqq.). Larcherum si sequamur, Sigynnorum gens a septentrione habuit Carpates montes, a meridie Danubium, ad quem usque *Veneti* (de quibus conf. I, 196), omnem olim Hadriae oram ac regiones adiacentes tenentes, porrecti erant, ab oriente Agathyrsos in Transylvania nostra habitantes. Planos Hungariae campos hanc gentem nomadicam, ut videtur, tenuisse statuit quoque Zeuss: Die German. u. ihre Nachbarst. pag. 279. Neque sane quidquam impedit, quo minus hanc gentem e primitivis Asiae sedibus pulsam in hanc planitiem immigrasse ibique consedisse credamus verumque esse existimemus, quod ipsi Sigynni a Medis profectos se perhibent; conf. etiam plura proferentem Diefenbach. in Celtice. II. pag. 30 seq., qui Sigynnos vel ad Ligyes pertinuisse vel una cum his ex Asia discessisse putat. Inde Celticae stirpis gentem fuisse suspicatur Lueken: Die Einheit des Menschengeschl. pag. 134. Nihil certi pronuntiat Hahn (Albanes. Studien pag. 264), Sigynnos ratus a primariis, quibus utebantur armis, nomen accepisse aeque atque Curetes, Quirites, Samnites, Sabinos. Ad Medicam stirpem Sigynni referri posse videntur Koeppenio in: Wien. Jahrbb. XX. p. 328. Alii denique Sigynnos pro *Cingarorum*, qui dicuntur, maioribus haberi volunt: vid. potissimum I. G. Hasse: Zigeuner im Herodot. etc. (Königsberg. 1803) pag. 19—25, Eichwald: Alte Geographie d. Caspischen Meeres pag. 254, Vivien de Saint-Martin (Journal des Voyages 1847. Juillet pag. 29), alii, qui Cingaros hosce ex India repetunt, ex qua eadem terra Sigynnos repeti vult Ritter: Erdkunde II. pag. 660. Quam opinionem certis argumentis destitutam esse satis ex iis cognoscitur, quae de Cingarorum origine subtiliter disseruit Pott: Die Zigeuner in Europa u. Asien I. p. 55 seqq. praecipue pag. 59 seq. coll. Czoernig: Ethnographie der österreich. Monarch. II. pag. 122. Missis igitur Cingaris, quorum nulla certe mentio in Herodoti libris, praestat utique in ea sententia acquiescere, qua Sigynni, gens nomadica, ex Asiae mediae regionibus olim profecti, posthac in Hungariae planitie consedisse putantur. Quod de equis, quibus Sigynni utuntur, villosis ac parvis, scribit Herodotus, haud alienum videtur: si quidem adhuc in his Hungariae regionibus equi parvae staturae plerumque reperiuntur, quales etiam in terris vicinis Poloniae, Volhyniae et Russiae meridionalis adhibentur ad varios vitae usus: neque profecto opus erit cogitare de equis brevis staturae, quos *Ponies* vocant quibusque per Succiam uti dicuntur a Wheelero: Geography of Herodot. pag. 179. — In proxime seqq. αὐτῶν dedi pro αὐτέων et paulo infra τούτων pro τουτέων. Pro vulg. μικροὺς scripsi σμικρούς; cf. Bredov. p. 121. 122. σιμοὺς dixit Noster, quos eadem voce Latine sic quoque designare solemus, qui pressis utuntur naribus; vid. Thesaur. Ling. Graec. VII. p. 257 ed. Dindorf. Ad verba ἐν τῷ Ἀδρίῃ conf. nott. ad I, 163 et IV, 33. Ad usum praepositionis ἐπὶ in verbis: ἐπὶ πέντε δα-

λέγουσι. ὅκως δὲ οὗτοι Μήδων ἄποικοι γεγόνασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι, γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύννας δ' ὦν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰ-

κτύλους consul. Fischer. ad Weller. III, 6. pag. 243. nr. 2. et nott. ad I, 193. IV, 198.

ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι] i. e. *haud possum equidem intelligere* s. *animo comprehendere.* Sic fere verbum *ἐπιφράζεσθαι* I, 48 ibique nott.; alia significatione IV, 200. Ad verba seqq. *γένοιτο δ' ἂν πᾶν* (i. e. *sed longo temporis tractu quidvis haud scio an fieri possit* s. *omnia fieri possunt*) conf. ob optativi vim Kuehner. Gramm. Graec. §. 467, 2. Dietsch. in Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. LXVI. pag. 187 atque ipsius Herodoti locos I, 2. III, 82. *πᾶν* omisso articulo plane sic dicitur III, 157: *πᾶν δὴ ἕτοιμοι ἦσαν ὑπηρετέειν.* Ad verba *ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ*, ubi *ἐν* tempori indicando inservit, cf. Fischer. ad Weller. III, b. pag. 130. Cum ipsa Herodoti sententia Valcken. Sophoclea comparat in Aiac. 655. [632 seqq. ed. Hermann.]

Σιγύννας δ' ὦν καλέουσι Λίγυες — τὰ δόρατα] Haec verba Wesselingio, quem sequuntur Valcken., Larcher. et Doenniges in Commentat. de geograph. Herodot. (Berolin. 1835) pag. 33, minime videntur Herodotea esse, sed iusto officiosioris scholiastae, cum orationis seriem illa turbent patreque historiae sint indigna. Equidem in Schweighaeuseri partes discedere malim, ita de hoc loco statuentis: „vetus admodum fuerit oportet additamentum, quod libri omnes, qui diversis ex familiis ad nos pervenerunt, agnoscunt. Equidem, cur Herodoto indigna ista iudicarem, nullam vel vidi vel exputare causam potui." Nec aliter placet Gallo interpreti, Miot. Itaque haec verba uncis, quibus vulgo inclusa erant, liberavi, idemque fecisse video caeteros recentioris aetatis editores. Pertinet vero ad haec Herodoti verba scholiastae annotatio ad Apollonii Rhod. II, 99: *σιγύννους δὲ καλοῦσιν οἱ Κύπριοι τὰ ἀκόντια*, quibus (p. 393 ed. Keil.) interposita sunt haec quoque verba: *σιγύννους] ἀκόντια ὁλοσίδηρα*, quae ipsa utique conveniunt cum iis, quae in Scholiis Platonicis leguntur p. 87 ed. Ruhnk. p. 384, 290 ed. Bekk.: *σίγυννος δέ ἐστι ξυστὸν δόρυ· παρ' Ἡροδότῳ δὲ τὸ ὁλοσίδηρον ἀκόντιον*, non aliena illa quidem ab iis, quae habet Hesychius: *σίγυνοι, τὰ ξυστὰ δόρατα ἢ τοὺς ὁλοσιδήρους ἄκοντας*, ab aliis quoque grammaticis repetita. Atque idem scholiasta Apollonii ad IV, 320: *ἔστι δὲ καὶ σίγυννος εἶδος δόρατος, παρώνυμον τῷ ἔθνει*, quae haud scio an ex hoc Herodoti loco probabiliter ducta. Ad Herodotum quoque spectare videtur Aristoteles in Poëtic. 21, ubi *τὸ δὲ σίγυνον Κυπρίοις μὲν κύριον* esse affirmat. Ac denique conferri quoque poterunt, quae apud Suidam T. III. p. 311 (II. 2. pag. 744 Bernh.) legimus: *σιγύνη καὶ σιγύννους, τὰ δόρατα παρὰ Μακεδόσιν*, duobus ex epigrammate locis subiunctis, ubi in nota laudatur I. Ulitius, qui ad Gratii Cyneget. p. 142. 143 de huius vocis significatione disputavit. Add. Sturz. de dialectt. Macedon. p. 46 seq., qui vocem hanc, quam origine quidem Persicam vel Syriacam habet, per varias Asiae gentes in Europam migrantes primo in Thracia et Illyria usu receptam, inde in Macedonicam quoque linguam facile inferri potuisse existimat locosque attulit haud paucos scriptorum, qui post Alexandri Magni aetatem floruerunt atque hac voce usi sunt, quae, si Hamakerum in Miscell. Phoenicc. pag. 307 sequaris, Hebraica potius vel Arabica habenda erit, cum sit שִׁכִּין i. e. *culter*, *sica.* De quo alii iudicent, harum linguarum peritiores. *Ligyes*, quos Valla hic vertit *Poenos*, cum in uno Parisino cod. sane exstet *Λίβυες*, olim validissimi et ab ora Massiliensi septentrionem atque occidentem versus ad Iberos usque porrecti fuere,

κέοντες τοὺς καπήλους, Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα. Ὡς δὲ Θρήϊκες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου, καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μέν νυν ταῦτα λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὐκ οἰκότα· τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα

donec separati a Gallis et a Celtis posthac magis magisque repressi ad oram maritimam e regionibus interioribus cogerentur, ubi in Pedemontio potissimum ac Nicia, ut nunc vocantur, sedes tenuerunt. Conf. Niebuhr. Hist. Rom. I. pag. 167 seq. coll. pag. 173 ed. secund., Gail. ad Scymnum Chium vs. 202. T. II. p. 351 seq. (Geograph. minn.), Kruse in: Buesching's Wöchentl. Nachrichtt. IV, 4. p. 254. 298 et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 544 seq., qui omnes veterum scriptorum locos de hac gente indicavit. Et vide quoque Herod. VII, 165. Itaque recte dicuntur a Nostro *οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες*, cum, qui a mari remotas sedes habent in terris interioribus, *ἄνω οἰκεῖν* dicantur. Vid. nott. ad IV, 18.

Cap. X.

Ὡς δὲ Θρήϊκες λέγουσι] Quo ex loco Thracum gentes Nostrum visisse ut omnino probabile fit (de quo conf. Heyse Quaest. pag. 127), ita scriptoris religio et in rebus portentosis enarrandis summa cautio egregie perspicitur, ut qui istiusmodi rebus aliorum e fide enarrandis suam ipsius dubitationem subiungat, ne quis talia, quae a rerum natura abhorrere videantur, a se ipso aut prorsus ficta aut certe probata existimet. Cf. IV, 7. Hansen (Osteuropa des Herodot. p. 119. 179), quae Herodotus h. l. de apibus enarrat, de nive potius intelligi vult, quae apium s. muscarum albarum nomine indicata fuerit. Contra quem ita disputat Bessell: De rebus Geticis pag. 2, ut ipsas apes Noster intellexisse putandus sit, quarum magnam copiam praebeat Valachia et Moldavia terraeque adiacentes. Schuller (Archiv für Kunde östreich. Geschichtsquell. XIV. p. 102), quae Herodotus de apibus scribit, ea refert ad oestrum Columbaccensem (nos: *Bremse*) in his regionibus Transsylvaniae, Valachiae etc. ita frequentem, ut omnia repleat atque obscuret. Ac tale quid, sive apes, sive muscas, sive aliam quam bestiolam similem intelligas, Nostro traditum fuisse, haud abhorrens ab iis, quae in his regionibus accidere solent, mihi quoque persuasum habeo. Quod vero mox scribit: *ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα*, convenit sane cum iis, quae IV, 31 enuntiat de nivis omnia obscurantis copia disserens: *καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἐόντα τοιοῦτον, ἀοίκητα τὰ πρὸς βορέην ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης.* Ad structuram verborum sequentium, ubi in accusativum cum infinitivo transit oratio, vid. similes Nostri locos IV, 5. 95. III, 14 ibique nott. Revocavi autem cum recentt. edd. Wesselingii lectionem *κατέχουσι*, unius Sancrofti libri auctoritate a Schweighaeusero et Gaisfordio mutatam in *κατέχουσαι* simul inserta voce *εἰσὶ* post *Ἴστρου*. Sed *ὑπὸ τουτέων*, cum ad *μέλισσαι* spectet, retinui cum Bekkero, a Dindorfio et Dietschio eiusdem codicis fide mutatum in *ὑπὸ τούτων*. Ad significationem (*prae his* sc. apibus) conf. III, 104 (*ὑπὸ τοῦ καύματος*) et VII, 168. In Florentino et Mediceo cod. legitur *ὑπέρ*.

φαίνεται εἶναι δύσριγα·] „Quod adnectitur, apes esse *ζῶα δύσριγα* [i. e. *animalia frigoris impatientia*], a veritate quidem haud deflectit, non aptum tamen ad apes septentrionis regionibus eiiciendas. Secus habet, nec reticuit, Aelianus Hist. An II, 53, Nostro *ἀκοῇ ᾄδειν* exprobrans" *Wesseling.* Ad Aeliani locum haec Schneiderus: „Herodotum refellunt

δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. Ταῦτα μέν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται. τὰ παραθαλάσσια δ' ὦν αὐτῆς Μεγάβυζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε. 376

11 Δαρεῖος δὲ, ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω, μεταπεμψάμενος δέ σφεας ἐς Σάρδις ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἱστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήϊζε, αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνίδα, βουλόμε-

testimonia recentiorum a Bochart. Hieroz. T. II. p. 505 collecta, quae publica hodie naturae fide nituntur." Ad locutionem *ζῷα δύσριγα* conf. Aristotelem, qui Hist. An. VIII, 25 et ipse dixit *δυσριγότατον ζῷον*, aliosque locos allatos in Thesaur. Ling. Graec. II. p. 1790 ed. Dindorf. et in nott. Lobeckii ad Phrynich. pag. 420.

Περσέων κατήκοα ἐποίεε] Voci *κατήκοος*, cui dativum Noster adstruxit III, 88 (ubi vid. nott.), hoc loco, ut I, 72, maluit adiicere genitivum, quem plerumque etiam voci *ὑπήκοος* (ad cuius significationem hic proxime accedit *κατήκοος*) attribuit: I, 102. IV, 167. V, 1. VII, 111. 149. Siebel. ad Pausan. III, 3. §. 3. Vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 528. not. 4. — Pro *ἐποίεε* in duobus codd. invenitur *ἐποίησε*, quod tamen vulgatae haud praeferam. Ad argumentum loci conf. not. ad IV, 2.

CAP. XI.

Δαρεῖος δὲ ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον] Vid. IV, 145 init., ubi Darius per Thraciam proficiscens cum ad Sestum pervenisset, *ἐνθεῦτεν αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην.* Conf. etiam nott. ad V, 1.

ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου κ. τ. λ.] Conf. IV, 137 seq. et de *Coë* IV, 97 seq. ibique nott. *Μυτιληναίου* dedi cum recentt. edd. pro *Μιτυληναίου*, ut mox *Μυτιλήνης* pro *Μιτυλήνης*; vid. nott. ad I, 27. Ad argumentum loci satis constat. Persarum fuisse moris, ut reges eos, qui bene de ipsis promeriti essent, eximie remunerarentur. Monuit Brissonius De reg. Pers. princ. I. §. 138 coll. nott. ad Herod. III, 140. — Pro vulg. *προσέχρηζε* dedi cum recentt. edd. *προσεχρήϊζε*; cf. nott. ad V, 18.

Μύρκινον τὴν Ἠδωνίδα] Olim *τῶν Ἠδωνῶν*. Conf. Herod. V, 23. 124. 126. Quod nunc e duobus codd. receptum est: *τὴν Ἠδωνίδα*, Aeschyli loco firmatur in Pers. 495, ubi *Ἠδωνίδα αἶαν*, coll. Tzetz. Chil. III, 508. IX, 221, ubi *Μυρκῖνος Ἠδωνός*: de quo conf. Duker. et Poppo ad Thucydid. IV, 102 coll. 107. V, 6. Nec sane quidquam obstat, quo minus Herodotum utroque modo locutum esse putemus. Itaque id sequimur, quod librorum vetustorum auctoritate maxime nititur. Apud Thucydidem IV, 107 legitur *Μύρκινος* (ita enim scribendum esse pro *Μυρκῖνος* docent interpretes; add. Goettling: Lehre v. Accent. pag. 203.) *Ἠδωνικὴ πόλις*, et apud Diodor. Sicul. XII, 68 *Ἠδωνικὸν πολισμάτιον*. Tenuerunt *Edones* potissimum loca maritima ab oriente Strymonis fluvii (ad quem ipsum *Myrcinus* exstructa fuit teste Stephano Byzantino [*Μύρκινος, τόπος καὶ πόλις κτισθεῖσα παρὰ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ*] haud longe ab Amphipoli septentrionem versus), intus porrecta ad Orbelum usque montem. Conf. Gatterer. l. l. pag. 99—101 coll. pag. 67, Mannert. Geogr. VII. pag. 240 et praecipue Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 1068. Ab oriente et septentrione Pangaei montis versus Prasiadem lacum

νος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἱρέεται, ὁ δὲ Κώης, οἷά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἐών, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι οὗτοι μὲν κατὰ εἵλοντο ἐτράποντο. Δαρεῖον δὲ συνήνεικε, πρῆγμα τοιόνδε ἰδόμενον, 12 ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβύζῳ, Παίονας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. Ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης, ἄνδρες Παίονες, οἵ, ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη

Leakio: Travels in North. Greece III. pag. 191. 180 Myrcinum quaerit: sed Cousinéry (Voyage en Maced. II. pag. 3) Myrcinum contendit non longe remotam fuisse a recentioris aetatis oppido *Zighma*, exstructam ad colles quosdam, ubi adhuc moenium et domorum reliquias quasdam inveniri addit: minus recte, opinor, quia Zighma in ipsis mediterraneis et montanis tractibus iacet, exiguo spatio distans ab urbe Siri, quam nunc vocant *Serres* (vid. nott. ad V, 15.). — In seqq. verba οἷά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἐών valent: *ut qui tyrannus non erat, sed privatus homo unusque de plebe:* ubi observa vim particularum οὐ — τε, quae sic fere ponuntur, ut aliis locis οὔτε — τε, de quibus vid. nott. ad V, 49 et VI, 1. Ad vocem δημότης conf. II, 172 ibique nott.

τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι] i. e. *Cum rex utriusque votis annuisset, cum utrique* (ea, quae quisque petierat) *a rege concessa s. perfecta essent.* Idem verbum paulo aliter III, 86, ubi vid. nott. Quae sequuntur verba: οὗτοι μὲν κατὰ εἵλοντο ἐτράποντο (i. e. *prouti elegerant, eo se converterunt quisque*), vulgo sic exhibentur: οὗτοι μὲν κατὰ τὰ εἵλοντο ἐτράποντο; sed illud τὰ delendum esse satis patet ex iis, quae ad I, 208 et II, 99 attuli, consentiuntque edd. recentt., in quibus τὰ omissum invenitur, licet codices retineant. Cf. etiam V, 89. 112.

Cap. XII.

Παίονας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι] De accusativi (ἑλόντα) structura, cum antecedat dativus (Μεγαβύζῳ), vid. nott. ad I, 19. IX, 79. De structura verbi συνήνεικε cum accusativo et infinitivo monuimus ad III, 4. Locutionem ἀνασπάστους ποιεῖν attigi in nott. ad III, 93 (ubi pro VI, 12 legendum V, 12) et IV, 204. Conf. quoque quae Kortüm: Griech. Gesch. I. p. 305 de hoc Persarum more iudicat. Videntur *Paeones* Herodoti aetate omnem tenuisse tractum meridionalis Thraciae occidentalem una cum adiacentibus quibusdam Macedoniae partibus ad utramque Strymonis atque Axii ripam. Cf. Gatterer. l. l. pag. 72 seqq. 98 seqq. et vid nott. ad V, 1.

Ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης] ἦν in numero singulari, quem bene tuetur Matthiae Gr. Gr. pag. 413. 604 coll. Heindorf. (quem *Cr.* citat) ad Platon. Euthydem. pag. 403 atque Schaefer. ad Plutarchi Vit. T. V. pag. 142. 143 ed. Teubn., omnes praebent libri, ut sane Valckenario accedere non possim, voculam ἦν a novatore veterumque poëtarum imitatore insertam esse coniicienti. Quin ipse Valcken. aliquos attulit locos, in quibus ita verbum ἦν excipit pluralis numerus, teste Eustathio, quem citat, ad Iliad. ρ' pag. 1148, 41. Neque vero ad nostrum locum retulerim, quod legitur in Xenophont. Anabas. I, 10, 1: βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον: huius enim loci ratio alia est, quam bene indicavit Hertlein. in not. ad h. l., ubi similia quaedam attulit. — Ad verba seqq. ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα spectant ea, quae ad III, 1 notata inveniuntur, eodemque etiam pertinent, quae attulerunt Blomfield. in Gloss. ad Aeschyli Pers. 189 et Winckelmann. ad Platon. Euthyd. pag. 5.

ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν ἐποίησαν τοιόνδε. Σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄριστα ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον, ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώ-

Quibuscum conferri possunt loci Homerici collecti ab Ameis. ad Odyss. IX, 508, quibus add. Hymn. in Cerer. 275 in Vener. 82 (ubi simili modo iungitur μέγεθός τε καὶ εἶδος), adeo ut vel hoc loquendi genus apud Nostrum ex Homeri sermone ductum videatur. — Nomen Πίγρης invenitur quoque VII, 98, ubi inter duces navales Carum nominatur Πίγρης ὁ Σελδώμου, bene secernendus ab eo, qui h. l. vocatur Πίγρης, itemque ab eo, qui poëta Πίγρης appellatur a Suida, Cariâ et ipse oriundus, Artemisiae frater, quem Batrachomyomachiae carmen scripsisse volunt, de quo conf. Baumeister: Prolegg. ad Batrachom. p. 42. Alius Πίγρης apud Polyaen. VII, 3 invenitur. — ,,De sorore Pigretis et Mantyis sic agit Tzetzes Chil. X, 200 etc., ut solum sequi videatur Herodotum; atque eidem alter fratrum dicitur Μαντύης, ut vel eandem, vel Herodoteae simillimam [de muliere Mysa ex Thracia] narret historiam, sed quam evenisse scribit sub Alyatte Nicolaus Damasc. Vales. pag. 497. [p. 170 Orell.]" *Valcken.*, qui praeterea excitat Aeliani locum N. A. VII, 12, ubi Paeonides feminae τῇ μὲν κεφαλῇ φέρουσιν ὑδρίαν, — ἐξαρτήσασαι δὲ τοῦ κόλπου θηλάζουσι τὰ βρέφη, καὶ — ἵππον εἰς ἀρδείαν ἄγουσι καὶ ταῖς χερσὶ νήθουσι λίνον.

φυλάξαντες δὲ κ. τ. λ.] De hoc verbo cf. I, 48. IV, 190. V, 104. Alios locos, ubi *observandi* vim habet, excitavit Iacobs. ad Aelian. N. A. V, 39 nec hoc loco omisso. Hinc Glosssa Herodotea h. l. reddit ἐπιτηρήσαντες. Ad verba προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον cf. VII, 15. 16. 17. I. 14. III, 14 ibique nott. IV, 145. V, 25. 26. VI, 108. Ad eundem usum refero, quod V, 92 fin. exstat: μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλις. Schaeferus invitis codicibus scripserat προαστήϊον. Tu vid. III, 142. V, 1 ibique nott. — Ad verba ὡς εἶχον conf. I, 24 ibique nott.

ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον] Plane sic Noster III, 14: ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον, ubi vid. nott. In verbis sequentibus: ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν Noster dativum adstruxit praepositioni ἐπὶ, quam genitivus excipit in verbis infra positis: φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς aeque ac supra II, 35 (τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων) et infra V, 16 (ἰκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα), quamquam dativus reperitur in simili locutione VII, 41: χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖς δόρασι — ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, et VII, 74: Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια; idemque etiam reperimus V, 49. 92. § 3, ubi conf. nott.: ut adeo promiscue utrumque casum ad idem fere significandum Noster posuisse videatur. Idem fecit Xenophon, qui in Anabas. IV, 4, 6 scripsit: ἐπί τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, et VII, 4, 4: οἱ Θρᾷκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσὶ, eodemque modo dativum posuit II, 5, 23 et V, 4, 13.

καὶ κλώθουσαν λίνον] i. e. *nentem linum.* Mediceus, Florentinus aliusque liber afferunt κλῶσαν. Apud Nicol. Damascen. l. l. legimus νήθουσαν ἐκ τῆς ἠλακάτης τὸν ἄτρακτον. Ex Euripide Pollux VII, 31 citat κλωστῆρα, explicatque τὴν περιστροφὴν τοῦ λίνου, nec aliter fere apud Aeschyl. Choëphor. 500 (505) invenimus κλωστῆρα λίνου, *filum nendo deductum*, ubi consul.

θουσαν λῖνον. ὡς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνὴ, ἐπιμελὲς τῷ Δαρείῳ
ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν, οὔτε Λύδια τὰ ποιεύμενα ἐκ
τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς
δὲ ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελεύων φυ-
λάξαι, ὅ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὄπισθε εἵ-
ποντο. ἡ δὲ ἐπεί τε ἀπίκετο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἦρσε τὸν ἵππον·
377 ἄρσασα δὲ καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη τὴν αὐτὴν
ὁδὸν παρεξήϊε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέλ-
κουσα ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν ἵππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρα-
κτον. Θωυμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκό- 13

Blomfield. in Gloss. Quo eodem monente Valckenario pertinent ἐρίου κλώσματα, quae levi pollice deducebant αἱ κατάκτριαι. Apud Hesych. κλώθει· κατασπᾷ, νήθει κ. τ. λ. Adhibuit idem verbum Lucian. in Fugitiv. 12. Significatione id verbum non differre a verbo στρέφειν observavit Lobeck. in Programmat. Regiomont. (1839) pag. 11. — In proxime antecedentibus vox βραχίονος, qua Noster etiam usus est IV, 71, ex Homeri usu repetenda videtur: vid. Ili. XII, 389. XIII, 532. 529. XVI, 323. Odyss. XVIII, 69. Ipsum morem Paeonum, ex quo inter eundum mulieres linum nent, adhuc in Serbia, Transsylvania, Moravia obtinere notat Schottky in: Buesching: Wöchentl. Nachricht. f. Kunst u. Gesch. d. Mittelalt. IV, 1. pag. 57, qui moris adhuc obtinentis fontem ad ipsum Herodotum revocat.

ὡς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνὴ] Haud aliter III, 14, ubi vid. nott. VII, 109. 113. 115 coll. 210 in. Ad locutionem ἐπιμελὲς — ἐγένετο conf. III, 40 ibique nott. VII, 37, Suidas s. v. T. I. p. 820, ubi h. l. tangitur, Zonaras pag. 818, ubi ἐπιμέλεον pro ἐπιμελὲς, quod exponitur φροντίδος ἄξιον. — Ad verba τὰ ποιεύμενα ἐκ τῆς γυναικὸς cf. nott. ad II, 148.

ὅ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἡ γυνὴ] i. e. *quid equo faceret*, s. *quem ad finem equo uteretur mulier*. De locutione conf., ne plura, K. W. Krueger. ad Xenophont. Anab. I, 3, 18 et Herodot. I, 210. χρήσεται meliores tenent libri, ut Medic. et Florentinus, alii χρήσαιτο, minus recte. Nam futurum indicativi haud infrequens esse in iis locutionibus, in quibus deliberativo coniunctivo locus esse videatur, monet Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. p. 232 seq. (qui idem p. 271 conferatur de locutione), idemque observat Baeumlein: Die Griech. Mod. pag. 110, allatis Herodoti locis, qui huc pertinent VI, 52. VII, 213. VIII, 135. — Mox scripsi cum recc. edd. ὄπισθε pro ὄπισθεν, ut IV, 35, ubi vid. nott. Mox pro ἦρσε (τὸν ἵππον) Eustath. ad Iliad. p. 707, 31 s. p. 591, 36 exhibet ἦρδε, quod explicat ἐπότιζεν, quodque ipsum vulgato non deterius indicat Valcken., cum ἄρδειν (cuius loco Aelian. l. l. habet εἰς ἀρδείαν ἄγειν, *potum agere*) multo sit usitatius quam ἄρσαι. Nec displicet hoc Schweighaeusero. Equidem cum edd. recentt. retinui ἦρσε, cuius lectionis mutandae iusta causa haud apparuit; eodem modo in Homerico Hymn. in Dian. VIII, 3 virgo dicitur ἄρσασα ἵππους. Ut autem h. l. ἄρδειν activa significatione valet *potum agere*, ita ἄρδεσθαι *bibere* VII, 109 et in Homeric. Hymn. in Apoll. Pyth. 86 (al. 263). Conf. quoque Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 811 et Leutsch. in: Rhein. Mus. II. p. 263.

Cap. XIII.

Θωυμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος] Restitui θωυμάζων, a Schweigh. et Gaisf. mutatum in θωμάζων. Pro vulg. ἄχθη dedi cum recentt. edd. ἤχθη,

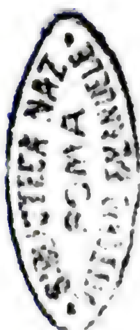

πων, καὶ τὰ αὐτὸς ὥρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἤχθη, παρῆσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς, οὔ κῃ πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτων. εἰρωτέοντος δὲ τοῦ Δαρείου, ὁποδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι Παίονες, καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ' ἀμείβετο, τίνες δὲ οἱ Παίονες ἄνθρωποί εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί ἐκεῖνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. οἱ δέ οἱ ἔφραζον, ὡς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες σφέας αὐτοὺς, εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόν-

ut III, 145, ubi vid. nott. In seqq. e Florentino cum recentt. edd. scripsi: οὔ κῃ πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτων (i. e. *qui haud procul stantes inde haec speculabantur*), ubi Wesselingius dederat οὐκὶ (quod retinuit Bekker.) et τουτέων, monens, videri locutionem ad Homericum illud: Ἠέλιος γάρ οἱ σκοπιὴν ἔχεν Odyss. VIII, 302 expressam. Mox cum recentt. edd. scripsi εἰρωτέοντος pro vulg. εἰρωτέωντος, cf. Bredov. p. 383; sed intactum reliqui ab omnibus libris allatum ὁποδαπή, a Bekkero mutatum in ὁκοδακή, quod merito reprobat Bredov. p. 90. Conf. IX, 6 et VII, 218. De ipsa voce eiusque usu conf. quae attulit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli S. c. Th. 351.

τίνες δὲ οἱ Παίονες ἄνθρωποί εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί ἐκεῖνοι κ. τ. λ.] Similes fere interrogationes exstant I, 35. III, 156, ubi conf. nott. Neque infrequens in huiusmodi formulis transitus, qui ab indicativo (εἰσὶ) fit ad optativum (ἔλθοιεν), ut III, 139: εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες, τίς τε εἴη καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος. Alia excitavi ad I, 86 coll. II, 41. III, 43. 61. V, 97. VI, 3. Licet vero ad ἀμείβετο ex antecedentibus repetere εἰρωτέων, unde reliqua verba τίνες δὲ οἱ Παίονες etc. ita pendent, ut vocula δὲ ad continuandam alteram interrogationis partem addita videatur. — Pro vulg. κεῖνοι dedi cum recentt. edd. ἐκεῖνοι, iubente Bredov. p. 119 seq., licet plurimi libri κεῖνοι exhibeant; vulgo enim legebatur: τί δὴ κεῖνοι. Itaque etiam V, 17 pro vulg. κεῖνον e libris scriptis revocavi cum Dietschio ἐκεῖνον, idemque feci V, 21 et 23.

εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη] Citat haec Eustath. ad Iliad. p. 359, 37 s. 272, 22. Wesseling. hic recte intelligit Paeoniam Strymoniam *urbibus instructam et distinctam*, citans χώραν πολίζειν apud Strabon. VIII. p. 364 D. s. pag. 560. Tu vid. nott. ad Herodot. IV, 108 et adde V, 52. VII, 59. 108. 199. Neque huc facit, quod Appianus Illyr. 22 scribit: οὐ πόλεις ᾤκουν οἱ Παίονες, ἀλλ' ἀγροὺς ἢ κώμας κατὰ συγγένειαν, cum, monente Wesselingio, ista gens *Paeonum* vel potius *Pannoniorum* Dravum inter Savumque et Danubium sedes suas haberet, diversas utique a *Paeonibus* Herodoteis ad *Strymonem* habitantibus. Quos eosdem Paeones ad Pelasgorum stirpem referri vult Niebuhr. Hist. Röm. I. pag. 53, modo de Teucrica istorum origine sit compertum: de qua ipsa ita certum videtur Sengebuschio in Dissertat. Homeric. prior. pag. 145, ut, quod Paeones a Troianis genus suum duxisse narrantur (vid. supra V, 13), inde doceri existimet, „Olynthios, Abderitas Homeri fuisse studiosissimos atque circumspexisse ubique Homerica." Quod num inde colligi queat, equidem haud affirmem. Herodoti *Paeones* ad Phrygiam stirpem pertinere diximus ad V, 1: quare a *Pannoniis*, qui ad Illyricam stirpem pertinent (cf. etiam Czoernig: Ethnograph. d. österreich. Monarch. II. p. 2. 3.) prorsus erunt seiungendi *Paeones*, qui cum illis ni-

του· εἴησαν δὲ Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι. Οἱ μὲν δὴ
αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον. ὁ δὲ εἰρώτα, εἰ καὶ πᾶσαι εἴησαν αὐτόθι
αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως
οὕτω ἔχειν· αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο.
Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβυζον, τὸν 14
ἔλιπε ἐν τῇ Θρηΐκῃ στρατηγόν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ
ἠθέων Παίονας καὶ παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν, καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα
τε καὶ γυναῖκας αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν
ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβλίον
τῷ Μεγαβύζῳ. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς
Θρηΐκης ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ 15
Παίονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἁλισθέντες ἐξεστρατεύ-

hil quidquam commune habent, ut recte monuit Zeuss: Die Deutschen u. ihre Nachbarst. pag. 255. Ad hos vero Herodoti Paeones referri posse videntur ii Paeones, quos ab Axio fluvio (de quo vid. nott. ad VII, 123) profectos ex Amydone urbe opem Troianis tulisse canit Homerus Ili. II, 848 seqq., ubi vid. Eustathium (p. 359 ed. Rom.), qui Strabonem de his disputantem (vid. Strabonis Fragm. VII. §. 23. 38) excitat. Conf. etiam Mueller: Ueber die Makedon. pag. 36 seq. 38, Cousinéry: Voyage en Maced. I. pag. 177 et Tafel: De Thessalonic. pag. 11.

αὐτὰ ἕκαστα] Ita optimi quique codd. Alii ταῦτα ἕκαστα, quod merito reprobavit Bredov. pag. 216. Spectat huc Lexic. Seguier. p. 462, 25: Αὐθέκαστα· αὐτὰ τὰ γενόμενα, οἷον ἀκριβῶς καὶ συντόμως καὶ ἀποτόμως· καὶ λόγοι αὐθέκαστοι, οἱ σαφεῖς καὶ σύντομοι, ἢ οἱ ἀληθεῖς. Ἡρόδοτος δὲ διαλύων φησὶν αὐτὰ ἕκαστα, οἷον αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. — ἐργάτιδες γυναῖκες sunt mulieres *industriae*, summâ diligentiâ operi faciundo intentae; plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. III. p. 1975 ed. Dindorf. De voce ἐργάτης vid. Herod. IV, 109. V, 6. et conf. Bredov. pag. 348. Verba extrema huius capitis: αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο, in quibus καὶ a pluribus codd. abest, valent: *Namque huius ipsius rei causa hoc etiam* (a Paeonibus scil.) *ita factum s. institutum erat.*

Cap. XIV.

τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηΐκῃ στρατηγὸν] Vid. supra IV, 143 coll. V, 1 ibique nott.

καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτῶν] De locutione conf. notata ad V, 98. — αὐτῶν dedi pro αὐτέων.

καὶ λαβὼν ἡγεμόνας] In Sancrofti libro exstat ἡγεμόνα, probante Valla, qui exhibet: *sumpto e Thracia duce.* Nec vero, meâ quidem sententiâ, pluralis numerus sollicitandus, praesertim cum cap. 15 reperiatur ἡγεμόνας. Sunt vero ἡγεμόνες, vel addita vel omissa voce ὁδοῦ, *viae s. itineris duces*, ut VIII, 31. 35 coll. V, 100, aliis locis, a Valckenario allatis. Infra VII, 128 τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ dixit, ubi duo codd. ἡγεμόνας. Add. VII, 197. — Ad ἐπιλεξάμενος conf. nott. ad III, 41.

Cap. XV.

Πυθόμενοι δὲ — τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι] Sequitur infinitivus post πυθόμενοι, ut paulo post in verbis: πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας, sed mox participium invenias positum in verbis: ὡς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας; quod consulto sic factum esse docent Matth. Gr. Gr.

σαντο πρὸς θαλάσσης, δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἑτοῖμοι τὸν Μεγαβύζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν. οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παίονας, καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται· λαθόντες δὲ τοὺς Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν, ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους· οἷα δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. Οὕτω δὴ Παιόνων Σιρο- 378
παιόνές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης ἐξ

§. 530 et Kuehner. §. 657. not. 2. — Ad verba πρὸς θαλάσσης (*mare versus*) conf. I, 145. II, 154 ibique nott. In verbis seqq. quod voces Μεγαβύζου στρατὸν eiici vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 28, haud assentior. — Verbum ἐρύκειν (*prohibere, repellere*), quod eodem modo positum invenitur IV, 125 coll. IX, 49, ex Homero ductum credas; vid. modo Ili. XI, 352. XV, 297. XVIII, 126 etc. De perfecto συναλίσθαι, in quo augmentum negligitur, conf. Bredov. p. 292 et Nostri locos ibi allatos IV, 118. VII, 172. 208. — Quod Persae relictâ maris orâ ac viâ maritimâ τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται, haec via nulla alia esse potest, nisi quae Persas a Byzantio vel Hellesponto profectos ac terrestri itinere montes ab oriente et septentrione terrae Paeonicae transgressos ad ipsas Paeonum Strymonem accolentium sedes ducebat: ut sane a tergo Paeonibus ad mare digressis supervenisse videantur Persae, qui urbes vacuas facili opera inde tenebant. — In seqq. intactam reliqui ἐς τὰς πόλιας cum Bekkero, Dindorf. et Dietschio, mutandum in πόλις auctore Bredov. pag. 265: quod in tanta exemplorum illius formae copia vix facere licebit: quare reliqui πόλιας ut h. l. ita etiam infra cap. 38. 102 huius libri, VI, 31. 32. 43. 48. VII, 204. 207 (ubi unus Dindorf. dedit πόλις).
Οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαιόνές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης κ. τ. λ.] Ex iis, quae h. l. et seq. cap. recensentur octo ferme Paeonum gentes, Thucydides II, 96 seqq. novit solos *Agrianes* et *Odomantos*, sed *Graecos* quoque habet et *Leaeos* Herodoto haud memoratos. Quarum singularum sedes investigare studet Gatterer. h. l. pag. 110 seqq. Pro Σιροπαίονες in Florentino, aliis legitur Σειροπαίονες. Wesselingio magis placeret Σιριοπαίονες e Stephan. Byz. s. v. Σῖρις, ubi inter alia haec p. 671: ἔστι καὶ Σῖρις ἐν Παιονίᾳ, ἧς τὸ ἐθνικὸν ἀπὸ γενικῆς Σιριοπαίονες. Ac sane apud ipsum Herodotum VIII, 115 Paeoniae urbs commemoratur Σῖρις, quae nunc vocatur *Serres*, vid. nott. ad Herodoti l. l.: quo eodem, opinor, faciunt Σιροπαίονες atque, quod apud Livium XLV, 4 legitur: „*Sirae oppidum terrae Odomanticae.*“ Est vero credibile, Siropaeonum in Asiam abductorum sedes postea occupasse Odomantos, cum nulla posthac Siropaeonum fiat mentio, qui Strymonis haud dubie fuere accolae a septentrione urbis Sirarum et e regione Paeoplarum. Conf. Gatterer l. l. pag. 112. 118. Quod vero Nickes: De Estherae libr. I. p. 204 hosce *Siropaeones* cum *Syris* adeo confundit eosdemque inde pro Idumaeis haberi vult in haec loca profectis, ipse viderit vir doctissimus. *Paeoplae*, si Gatterer. l. l. p. 116 sequamur, ob Herodot. VII, 113 seqq. septentrionem versus ultimi omnium Paeoniae gentium habitabant ad orientem Strymonis. Qui

ἠθέων ἐξαναστάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγ- 16
γαιον οὖρος καὶ Δόβηρας καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Ὀδομάντους

iidem cum in Xerxis expeditione commemorentur, nisi e Phrygia, in quam translati sunt, patriam in terram rediisse credas, non omnes in Asiam a Megabyzo abductos esse statuamus necesse erit. In *Asiam* (ἐς τὴν Ἀσίην, ut cap. 16 fin.), i. e. in *Asiam minorem*, quam dicunt, quod Paeones perducti h. l. narrantur, accuratius Noster V, 98 sic retulit: ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβύζου, οἰκέοντας δὲ Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν. Haec vero eo magis nos advertunt, quod Paeones ad ipsam Phrygiam stirpem primitus pertinuisse et ex Phrygia olim in Thraciam ingressos videri supra ad V, 1 monuimus. Neque alienum prorsus videtur, quod a Nicolao Damascen. (e Constantin. Porphyrog. thematt. I, 3) proditum exstat (vid. Nicol. Damasc. fragm. ed. Orelli p. 120. Creuzer Fragmm. hist. Graecc. p. 176): Alyattem, Lydiae regem, summâ Thraciae mulieris, quae prope Sardes habitabat, industriâ inductum legatis missis ad Thraciae regem inde multos accepisse colonos: λαβὼν οὖν ὁ βασιλεὺς (Alyattes) ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἀφορμήν, πρέσβειαν πρὸς τὸν τῆς Θρᾴκης βασιλέα ποιησάμενος Κότυν ὀνομαζόμενον, ἐκεῖθεν ἔλαβεν ἄνδρας μετοίκους, μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων, ὄχλον ἱκανόν. De *Prasiade* lacu vid. nott. ad V, 16.

CAP. XVI.

Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος] *Pangaeum* montem intra Strymonem ac Nestum in Thraciae atque Macedoniae confiniis collocant; unde ab aliis Thraciae, ab aliis Macedoniae adscriptum esse, seriori tamen aetate ad Macedoniam pertinuisse, vix dubium. Ad montis, qui auri atque argenti metallis abundabat (cf. Herod. V, 17 et VII, 112), radices Philippi urbs celeberrima fuit exstructa. Vid. Herodot. VII, 112 aliosque veterum scriptorum locos de Pangaeo monte allatos a Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Del. 134 et a Forbigero Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1053. Vid. quoque Gatterer. p. 117 et Leake: Travels in Northern Greece III. p. 176 seqq., qui montem hunc *Pinari* nunc vocari testatur. Mannert. VII. pag. 7. 232. 498 *Orbeli* montis, qui e Rhodope monte exit, finem meridionalem prope Philippos atque maritimam oram *Pangaei* nomine indicari atque subinde etiam latiori *Orbeli* nomine comprehendi monet. At vero inter Pangaeum montem atque *Orbelum*, cuius mox mentio fit, valde mihi discernendum videtur. Etenim Orbelus et ipse quidem, ut Herodoti verba monstrant, non longe abesse potuit a Prasiade lacu, qualem nos statuimus, s. Cercine, cuius ab orientali ora septentrionem versus extenditur: quapropter Alexander Magnus ab Amphipoli in Thraciam profectus a laeva montem habuit, teste Arriano Exped. Alex. I, 1, 5. Quod nomen nunc habeat mons, apud Leake (Travels in North. Greec. III. p. 211. 463), qui accurate montis situm constituit inque mappa geographica recte indicavit, prolatum haud reperio: alias inveni nomen *Perin Dagh*. A quo monte terram *Orbeliam* dictam esse haud mirabimur; vid. Forbiger. l. l. III. p. 1053. Quae cum ita sint, Tafelio (Thessalon. pag. 272) assentiri nequeo, qui pro ea, quam de Prasiade lacu protulit, sententia Orbelum inter lacum Cercinitidem (unde, si nos recte vidimus, septentrionem versus extenditur mons) atque locum Mygdoniae in septentrionali Mygdoniae latere situm esse vult et Dysorum (de quo mox) inter Orbelum et Axium inferiorem collocat.

καὶ Δόβηρας, καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Ὀδομάντους] Qui olim hic refingi voluit, probante Gatterer. pag. 109: Δόβηρες καὶ Ἀγριᾶνες καὶ Ὀδόμαντοι καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν

καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν

Πρασιάδα ἔχοντες, mihi quidem minime persuasit. Nec enim ulla opus mutatione, cum hi accusativi pendeant a praepositione περί. *Doberes*, qui apud Plin. H. N. 10. §. 17 vocantur *Doberi*, eodem, opinor, pertinent, quo *Doberus Paeonica* apud Thucyd. II, 98, quam, qui e Thraciae montibus in Paeoniam descendunt, offendunt primam, ad occidentalem Cercines montis partem, ut statuit Mannert. VII. p. 491. 499. Itaque prope Taurianam s. *Doiran*, ut nunc vocant, habitasse videntur. Conf. etiam Forbiger. l. l. III. p. 1058. Doberes a meridie tetigisse Paeoplas, ex Herod. VII, 113 colligit Gatterer. l. l. pag. 116, qui idem *Agrianes* omnium Paeoniae gentium ultimos collocat septentrionem versus ad Rhodopen montem et usque ad Strymonis fontes porrectos. Tu vid. pag. 114 et conf. Cousinéry: Voyage en Maced. I. p. 210, cui probabile videtur, hos Agrianes, quos circa Pangaeum montem habitasse putat, colonos fuisse, qui e superioribus altioris Thraciae regionibus, ubi sedes Agrianum fuerint, ad inferioris Thraciae tractus circa Pangaeum descenderint. *Odomanti αὐτόνομοι*, qui a Thucydide II, 101 vocantur, ad montem Pangaeum usque, cuius metalla exercebant, pertinebant Strymonis et Orbeli montis accolae. Vid. ibid. p. 118 seq. coll. Herod. VII, 112, Leake l. l. III. pag. 210. 212, Forbiger l. l. III. pag. 1071. Mannertus VII. p. 499 *Agrianes* aeque atque *Odomantos* in montibus consedisse statuit: quo eodem auctore Odomantos pater historiae iniuriâ dixit Paeonios, cum Thraciae illi fuerint stirpis secundum Thucydidem aliosque rerum auctores

καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα] De *Prasiade* lacu, quem Noster commemoravit infra quoque cap. 17, eiusque situ valde disceptant viri docti. Eadem videtur nonnullis esse palus, quae apud Thucydid. I, 58. IV. 103 et Scylac. Peripl. §. 67. p. 27 Huds. vocatur *Bolbe* haud procul a sinu Strymonico intra Chalcidicen ac Bisaltiam, non longe a vico *Sidrekaissi* prope locum *Bechik* s. *Beshek*, quo eodem nomine ipse quoque lacus appellatur, cuius imaginem exhibuit Clarke: Travels II, 3 p. 384 coll. p. 378 seq. Conf. quoque Gatterer. p. 120. At Mannertum VII. p. 495 si audis, Herodotus confudit, quae bene discernenda erant, cum palus Prasias a Bolbe palude longe diversa in superioribus Strymonis regionibus, ubi plures sint lacus, quaeri debeat. Ibi enim Orbelum esse ait, montem propinquum, unde palos ad tabulata aedesque construendas petierint, non mari proximum, ubi Bolbe palus. Quare Gatterer. l. l. p. 24 seq. 102 duplicem Orbelum exstitisse sumit, alterum prope Philippos lacumque *Bolben*, quem eundem pro *Prasiade* habet, a mari non longe remotum; alterum septentrionem versus cum Scomio et Haemo cohaerentem, ad Macedoniae fines septentrionales. Larcherus eam paludem, quae a meridie urbis Philipporum extenditur, pro *Prasiade* habet: quod quam alienum sit ab hoc Herodoti loco atque iis contrarium, quae Noster cap. 17 dixit, satis monuit Tafel: De Thessalonic. p. 261, qui in totam hanc quaestionem accurate inquisivit p. 261—272. Neque Mannertum verum vidisse Tafelio l. l. facile credas, cui valde mirum adeoque incredibile videtur (p. 263), si quis Prasiadem lacum ac Bolben lacum pro uno eodemque habere velit: in quo equidem prorsus assentior, sed ab eodem viro docto dissentio, quod Prasiadem lacum eum esse contendit, qui nunc vocatur lacus *Langazae* s. *Lansae* s. *S. Basilii*, non longe distans ille a lacu Bolbe, eodemque inferior, de quo etiam conf. Leake l. l. p. 232 seq.: paludem magis dixeris quam lacum, quippe qui per aestatem aquis, quibus per hiemem abundat, prorsus careat piscibusque prorsus sit destitutus. Talem lacum ut indicari ab Herodoto credam, non magis mihi persuasit vir doctus

ὑπὸ Μεγαβύζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἰκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἐν μέσῃ ἕστηκε τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἔχοντα μιῇ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμῳ χρεώμενοι ἱστᾶσι τοιῷδε. κομίζοντες ἐξ οὔρεος, τῷ οὔνομά ἐστι Ὄρβηλος, κατὰ γυναῖκα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναῖκας. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἰκρίων

quam Cousinéry (Voyage en Maced. I. p. 93), qui h. l. designari putat lacum *Doberi* s. *Doiran*, ut nunc vocant, in superiore Macedonia situm, et C. O. Mueller (Ueber d. Wohnsitze d. Maced. p. 30), qui Prasiadem lacum cis Axium ponit e septentrione urbis Edessae. Mihi praeferenda videtur Leakii sententia (Travels in North. Greece III. pag. 210 seqq.), quamvis reprobata a Tafelio (p. 262 seq.); Prasiadem enim statuit lacum nullum alium esse nisi eum, qui ab aliis (Plin. Hist. Nat. IV, 10, 17. Arrian. Exped. Alex. I, 11. Pompon. Mel. II, 2, 9 coll. Thucyd. IV, 108) *Cercine* vocatur: a quo inde occidentem et meridiem versus sic extenditur Dysorum mons, ut hoc superato in ipsam Macedoniam brevissimâ viâ pervenias: quemadmodum Noster scribit cap. 17: quod egregie patebit inspicientibus mappam harum terrarum geographicam, adiectam Voluminі tertio operis laudati. Quam candem sententiam probari quoque video Abelio (Makedon. vor König Philipp. pag. 61) atque Kieperto in Mappa Graeciae nr. XV. De *Orbelo* monte paulo antea diximus.

οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβύζου] Ad vocem ἀρχὴν (*ab initio, omnino*) conf. I, 9. 86. 140 ibique nott. IV, 25. Quae sequuntur verba: ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε, sic intelligo, ut vocula ὧδε ad κατοικημένους trahatur atque ἐπειρήθη plusquamperfecti significatione accipiatur, eum fere in modum: *conatus vero erat Megabyzus etiam eos, qui in hoc lacu hunc fere in modum habitant,* (ex his suis sedibus) *eiicere atque in Asiam transportare.* Quae iam sequuntur, hanc miram domus in ipso lacu exstruendi inque iisdem habitandi rationem illustrant: qua in re huius capitis pars reliqua absolvitur. Ad significationem verbi ἐξαιρέειν conf. Herod. I, 159. 175. III, 59. VII, 106. — Ad usum praepositionis ἐπὶ in verbis ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν conf. V, 12 ibique nott. ἰκρία, quae deinceps commemorantur, sunt *tabulata* (nos: „Gerüste, Bretter“) *superimposita palis altis in terram defixis.* Vid. nott. ad IV, 85 et add. Nitzsch. ad Homer. Od. V, 252. T. II. pag. 39. Plura alia vid. in Thes. Ling. Graec. IV. p. 574 ed. Dindorf. — Ad τὸ ἀρχαῖον (*antiquitus*) conf. I, 173. IV, 108. IX, 45. Paulo inferius verba κατὰ γυναῖκα ἑκάστην valent: *pro unaquaque uxore*, quam quis scil. in matrimonium ducit. In structura: κομίζοντες — ὁ γαμέων noli haerere: ad eundem modum Noster mox scripsit: οἰκεῦσι — κρατέων ἕκαστος, de quo dicendi genere conf. modo III, 158 ibique laudd. Pro ὑπίστησι, quod omnes, quantum scio, libri et scripti et editi tenent, Dindorfio (qui ipse retinuit) rectius videtur scribere ὑπιστᾷ (vid. Comment. de dialectt. Herod. pag. XXXVIII); quod ipsum suspectum haberet, si legeretur, Bredov. pag. 397, cui Herodotus ἵστησι (II, 95) scripsisse videtur. Equidem vulgatam reliqui intactam. De usu verbi medii ἄγεσθαι conf. nott. ad I, 59. IV, 78.

κρατέων ἕκαστος — καλύβης κ. τ. λ.]

καλύβης τε, ἐν ᾗ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες. τοῖσι

Ad argumentum loci tenendum est, hanc aedes exstruendi rationem vel hodie reperiri apud Cosaccos Donicos, quorum urbs princeps Tscherkask simili modo in fluvio rapido exstructa esse fertur, ita ut singulae aedes palis superstructae sint in fluvium demissis, qui haud raro exundans speciem lacus sane referre videtur. Vid. Clarke: Travels. I. pag. 274 seq. 296 seqq. ibique tabulam aeri incisam. Quid? quod nuper ad hos Paeones eorumque habitationes retulit Vouga (Athen. franç. 1855. nr. 1. pag. 21) eam rationem, qua Celtae prisco admodum aevo ad Turicensem lacum habitasse feruntur, perquam similem, ut declarant recens detecta aedium et cellarum fragmenta per Helvetiae lacus, de quibus retulit Ferd. Keller: Die Keltischen Pfahlbauten in den Schweizerseen, in: Mittheilungg. d. antiquar. Gesellsch. in Zürich IX, 2. fasc. 3. pag. 67 seqq. Hisce add. Alb. Iahn et I. Uhlmann: Die Pfahlbau-Alterthümer von Moossedorf im Kanton Bern (Bern 1857), ubi Herodoti quoque locus affertur pag. 2 seq.; unde cave colligas, Paeones Celticae stirpis fuisse: neque enim aliud quid inde sequitur, nisi illud, complures inveniri antiquitus gentes, quae in ipsis aquis huiusmodi domicilia sibi struxerint. — Verbum κρατεῖν latiori opinor sensu accipiendum de eo, qui *dominus* alicuius rei habetur eamque *possidet*. Cf. Thes. Ling. Graec. IV. p. 1925 Dindorf.

θύρης καταπακτῆς] Reiskius scribi mavult καταρρακτῆς et mox, ubi idem redit vocabulum, καταρρακτὴν, ut *ianua* eiusmodi intelligatur, quae attolli ac demitti queat. Reiskio accessit Dindorf. in Thes. Ling. Graec. IV. p. 1165 coll. 1203. Sed recte reiecit Wesselingius hanc mutationem, cui libri scripti quoque adversantur omnes, siquidem καταρράκτης semper sibi sociatam habet vim quandam adeoque impetum, cuius certe in huiusmodi ianuis patefaciendis nullus locus. Quare retinendum censet καταπακτῆς, vel potius scribendum καταπηκτῆς. Equidem cum editoribus omnibus vulgatam καταπακτῆς et καταπακτὴν reliqui, quam Valla ac Portus interpretantur *ianuam bene compactam* et *firmiter obseratam*, Gronovius: *depactam ianuam*, Schweighaeuserus: *plicatilem*, quam in Lexico Herodoteo reddit: *ianuam non erectam*, sed *humi stratam* et ita compactam, ut, quando clausa erat, cum reliquo tabulato in eodem esset plano. Hinc procul dubio nostrum: *Fallthüre, Zugthüre.* Quocum etiam bene convenit verbum ἀνακλίνειν de eiusmodi foribus, *quando aperiuntur*, bene adhibitum, cum proprie sit *reflectere, resupinare retro ponere*, quod idem est atque *aperire*, ut apud Homer. Ili. V, 751. IX, 395. Odyss. XXII, 156. 157. XI, 525. — Ad verba τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ (i. e. *infantes ex pede alligant fune*) Wesseling comparat Heliodori Aethiopp. I. [cap. 5] p. 11. Voce σπάρτον uno loco Homerus est usus Ili. II, 135, ubi vid. interpretes Graecos atque Gellium N. A. XVII, 3. Alia dabit Thes. Ling. Gr. VII. p. 558 ed. Dindorf. Homericam vocem νήπιος, de qua plura in Lexicis traduntur, nemo ignorat. Huc potissimum faciunt hi fere loci: νήπιος υἱὸς de *filio infante* Ili. V, 480. 688. VI, 366. 400. νήπια τέκνα Ili. II, 136 coll. 311. IV, 238. VI, 95 etc.

μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες] i. e. *timentes*, *ne infantes* (nam τὰ νήπια παιδία mente huc repetendum ex antecedentibus) *deorsum volvantur* s. *procidant.* Forma κατακυλισθῇ repetenda a verbo κατακυλίνδω, non a κατακυλίω, ut recte monet Cobet in Mnemosyn. VII. p. 178 seq. plura de hoc verbo ac similibus verbis proferens. Add. Bredov. p. 371. 140. Apud Homerum haud infrequens κυ-

δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς. τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτον, ὥστε, ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοίνῳ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην· καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχὼν ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

Μεγάβυζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέ- 17
λους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οἳ μετ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι

λίνδειν; ἐκυλίσθην invenitur Ili. XVII, 99 aliisque locis, quos omnes afferre non attinet. Verbum δειμαίνειν absolute sic positum exstat apud Nostrum I, 165. VIII, 68. III, 51. 72. IV, 136; neque aliter apud Aeschyl. Pers. 606 Blomf. et in Hymn. Homer. in Apollin. 404. Aliis locis Herodoteis vel accusativum reperimus additum (I, 159. IV, 164. VIII, 15. 103), vel praepositionem περὶ sequente dativo (III, 35, ubi cf. nott. VIII, 74. 99. IX, 73) vel ὑπὲρ, sequente genitivo (VIII, 140).

τοῖσι δὲ ἵπποισι — παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς] Haud insolens iumentis pabulum esse pisces Wesselingius comprobare studuit Athenaeo laudato VIII, 35. p. 345 E. de Thraciae bubus, quae piscibus vescantur, enarrante, adiiciens in frigidis et maritimis Europae tractibus pisces iumentis saepe esui esse. Quo etiam pertinet Aeliani locus de N. A. XVII, 30. Recentiore aetate plura attulisse dicitur Roulin, quae per Angliam, Norvegiam atque Indiam pisces bubus nutrimento fuisse doceant; vid. Ausland 1833. nr. 152. Quae cum ita sint, non erat, cur Cousinéry (Voyage en Maced. I. p. 180 seq.) dubitaret, num iste lacus tale piscium nutrimentum sive pabulum iumentis praebere posset.

κατίει σχοίνῳ σπυρίδα] κατίει (i. e. *demittit*) cum recentt. edd. exhibui; Schaefer. male κατιεῖ. Tu vid. nott. ad I, 6. 180. III, 109. De subiecto, quod vocant, in his omisso vid. II, 47 ibique nott. — Pro σχοίνῳ in duobus libris σχοινίῳ, quae forma reperitur IV, 154. Sed vid. quoque I, 66 et ea, quae afferuntur in Thes. Ling. Graec. VII. p. 1680 coll. 1677 Dind. — σπυρίδα intelligo *corbem*, *canistrum* e viminibus *textum* s. *plexum*. Cf. Arrian. Epictet. IV, 10. Plura praebebit Thes. Ling. Graec. VII. p. 633 ed. Dindorf. Inter piscatorum instrumenta, notante Wesselingio, δισσαὶ σχοινοτενεῖς σπυρίδες in Antholog. VI, 3. pag. 548 (Tom. IX. p. 165. 455 Iacobs.) — Ad verba: οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχὼν (i. e. *breve tempus moratus*) conf. I, 132. IX, 49 et VIII, 66. 113.

τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας] De his piscibus nihil quidquam reperi traditum. πάπρακας pisces quos Noster dixit, rectius scribi βάβρακας contendit Tafel: De Thessalon. p. 270, cum teste Athenaeo VII, 86 λάβραξ (lupus piscis) in lacu Bolbe reperiatur, a quo lacu non longe remotum ponit Prasiadem lacum idem Tafel., ut supra vidimus. Libri scripti nihil variant: quare satius duxi relinquere πάπρακας, quod caeteri quoque editores retinuerunt. Nunc piscem vocari λαμβράκι testatur Leake l. l. pag. 232. *Tilonem* Larcherus comparat cum eo pisci, quem *tillonem* vocat Aristotel. Hist. An. VIII, 20. pag. 915 B.

CAP. XVII.

ἦσαν δοκιμώτατοι] Vulgo ἔσαν, cuius loco cum Gaisf. et Matth. e Florentino ac Sancrofti libro dedi ἦσαν. Idem feci V, 20: συνέπαινοι γὰρ ἦσαν, ubi vulgo ἔσαν. Vid. Bredov. pag. 407. Pro vulg. κεῖνον dedi ἐκεῖνον; vid. supra ad V, 13. — Ad

παρ' Ἀμύντην, αἰτήσουτες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλέϊ. Ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ 379

verba *αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ* vid. nott. ad IV, 126 et add. Herodoti locos V, 48. 73. VII, 131. 133. 138. 163. 233 ex parte allatos a Sintenis. ad Plutarch. Themistocl. pag. 42, ubi sollemnem fere in hac formula apud bonos scriptores articuli omissionem esse monet vir doctus.

σύντομος κάρτα] „Malunt *σύντομον*, ob *συντομώτατον* VII, 121 et *σύντομα τῆς ὁδοῦ* I, 185 [Add. IV, 136]. Sed consimiliter Aristoteles Gener. IV, 4 *τὴν σύντομον*." *Wesseling.* Nil mutandum, si quidem cum Fischero ad Weller. III, a. pag. 259 supplere licet *ὁδὸς*, quod ipsum additum saepius invenitur: Xenoph. Anab. II, 6, 22. Cyropaed. I, 6, 21. 22. VIII, 5, 13. Aristoph. Ran. 123. — Ad ea, quae sequuntur de lacu *Prasiade* eiusque situ, vid. nott. ad V, 16.

πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον] „Metalla, unde Alexandro Amyntae f. tam copiosa argenti vis, forte eadem, quae Philippus, Alexandri M. pater, ingenti deinceps lucro exercuit apud Appian. Civil. IV. cap. 106, quamquam et aliae istic auri atque argenti fodinae in Nostri VI, 46 et VII, 112. [De his aurifodinis loquitur etiam Diodor. XVI, 8.]. Fuit sane prisco tempore, fortasse et nunc, modo sollers cura accederet, illa Thracum regio utriusque metalli uberrime ferax. Multa Blas. Caryophilus: Opusc. de auri, argenti etc. metall. pag. 76." *Wesseling.* Conf. etiam Mannert. l. l. VII. p. 232. 495. Equidem huc retulerim Strabonis locum in Excerptt. libri VII. §. 17. (§. 34 Meineke): *ὅτι πλεῖστα μέταλλά ἐστι χρυσοῦ ἐν ταῖς Κρηνίσιν, ὅπου νῦν οἱ Φίλιπποι πόλις ἵδρυται, πλησίον τοῦ Παγγαίου ὄρους· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Παγγαῖον ὄρος χρυσεῖα καὶ ἀργυρεῖα ἔχει μέταλλα καὶ ἡ πέραν καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ μέχρι Παιονίας· φασὶ δὲ καὶ τοὺς τὴν Παιονίαν γῆν ἀροῦντας εὑρίσκειν χρυσοῦ τινα μόρια*: ad quem locum haec adscripsit Tafel. l. l. p. 269 ad nostri quoque loci intelligentiam pertinentia: „Strabo igitur locutus videtur de serie quadam fere continua metallorum nobiliorum inter Philippos Axiumque inferiorem. Crenidarum (Philipporum, ut volunt) metalla e septentrione atque oriente huius urbis quaerenda esse puto, Pangaeum vero montem eiusque metalla, ab antecedentibus diversa, inter Philippos et lacum Cercinem [quem eundem atque Prasiadem esse supra statuimus] cum Strymone inferiore. Alia metalla Strymoni inferiori idem locus applicat, tam a parte eius orientali, quam a parte occidentali." Quod vero addit continuo vir doctus: „posterior pars ea est, ubi ego metalla Mygdoniae occidentalis prope lacum Langazae invenisse mihi videor", id quidem quamquam ad hunc Herodoti locum et ad metalla h. l. commemorata spectat, vix tamen verum esse poterit coniunctumque videtur cum ea sententia, quam de Prasiade lacu proposuit idem vir doctus supra indicatam et a nobis reprobatam. Namque haecce metalla, si ab ipsis scriptoris nostri verbis discedere nolimus, a Prasiade lacu s. Cercine non longe abesse possunt, meridiem sive occidentem versus: qua eadem directione ulterius proficiscentes excipit Dysorum mons, unde demum iter fit ad Bolbes et Langazae lacum, quem pro Prasiade haberi vult Tafel, id quod cum ipsis Herodoti verbis conciliari haud posse sponte intelligitur: neque enim ea metalla, quae non longe a Langazae lacu prope Sidrekaissi adhuc exstare dicuntur, huc referri possunt, neque etiam ea, quae Leake (l. l. III. p. 159 seq) invenit, meridiem versus magis sita prope Nizvovo in Chalcidica, sed ea, quae a monte Dysoro et lacu Prasiade non longe abfuerunt inter utrumque sita,

ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκά-
στης ἐφοίτα· μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον καλεόμενον οὖρος
ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες 18
οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην ὡς ἀπίκοντο, αἴτεον, ἐλθόντες ἐς
ὄψιν τὴν Ἀμύντεω, Δαρείῳ βασιλέϊ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ
ταῦτά τε ἐδίδου καί σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει· παρασκευασάμε-

recteque attulit Leake (l. l. pag. 213) numos argenteos prope Dysorum inventos complures. *Dysorum* idem recte eo fere loco collocat, ubi nunc oppidum *Sokho*, occidentem versus a Prasiade proficiscentibus obvium. Cf. Gatterer. l. l. p. 22, Mannert. VII. p. 495. Larcherus Dysorum pro parte Pangaei montis habet aut alio quo colle separato, cuiusmodi plures in illis regionibus inveniri dicit. Sed Dysorum Prasiade lacu a Pangaeo disiungi multoque magis occidentem versus quaerendum esse, Herodoti verba satis declarant. Alia Cousinéry protulit, de Dysoro monte disputans Voyage en Maced. I. p. 55 seq., ubi *Disoron* scribi vult, quod a δὶς et ὄρος descendat, cum hicce mons duplicis sit cucuminis, qualem speciem nunc praebeat mons *Corthiat*, qua Chalcidica regio incipiat, navigantibus longe conspicuus. (De hoc monte, *Χορτιάτζι* qui dicitur a *χορτάζω*, *herbis pasco*, vid. Leake l. l. p. 230). Atque idem Cousinéry (l. l. pag. 106. 112. 115. 178) contendit legatos Persas, transgressos metalla ad Crestonicam terram sita, Dysoro monte ad laevum relicto in planitiem descendisse haud ita longe ab urbe Thessalonica (s. Salonichi) indeque traiecto Axio Edessam se contulisse itinere per planitiem facto. — Verbum *φοιτᾶν* attigi ad III, 90. Nec aliter fere *προσέρχεσθαι* VII, 144 coll. *προσιέναι* III, 91. 96. VI, 46.

Δύσωρον — εἶναι ἐν Μακεδονίῃ] Loci sententia minime dubia: „Post metallum sequitur Dysorum mons, qui dicitur, *quo superato in Macedonia eris;* ante verba *ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ* mente licet addere *ὥστε*, cum verba antecedentia: *μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον καλεόμενον ὄρος* (scil. *ἐστὶ*) respondeant praegressis: *πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται κ. τ. λ.* Pro *ὑπερβάντα*, quod omnes praebent libri scripti et editi, Bernhardy (Griech. Syntax p. 359) scribi mavult *ὑπερβάντι*, ad eam rationem, qua Noster utique supra II, 7 scripsit: *ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι κ. τ. λ.* similibusque in locutionibus (cf. II, 11) dativum posuit.

Cap. XVIII.

ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου] Vulgo sic reddunt: *et ille haec dedit.* Haud scio an rectius: *ille vero haec obtulit* s. *se daturum esse pollicitus est*, ut V, 94: *ἐδίδου μὲν Ἀμύντης κ. τ. λ.* et IX, 109. VI, 108. Conf. supra nott. ad III, 135. IV, 162. Nec obstat, quod infra legitur praesens hac eadem in re adhibitum: *σύ νυν, ἐπείπερ προθύμως μὲν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε βασιλέϊ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ κ. τ. λ.*

ἐπὶ ξείνια] Male olim *ἐπὶ ξεινία*, quod Matth. retinuit. At certe debebat esse *ἐπὶ ξεινίῃ*. Sed vid. IV, 154 ibiq. laudat. Voemel. pag. 12. Et vid. quoque Herod. VI, 34. VII, 27. 29. 135 (ubi est *ξείνια προθέμενος*). In seqq. ad locutionem *ἀπὸ δείπνου γενέσθαι* vid. VI, 129 ibiq. nott. Ad loci argumentum Wesseling. confert Cicer. in Verr. I, 26, ubi plura Herodoteis non absimilia. Tu vid. Iustin. VII, 3, qui omnem, quae sequitur, narrationem retulit. *διαπίνειν* in seqq. valet *bibendo certare*, prouti moris fuit apud Persas, teste Dinone apud Aelian. V. H. XII, 1, coll. Brisson. De reg. Pers. princip. II, 126, quo iam usi sumus ad I, 133. Ac plura ad h. l. collegit Valckenar. de praepositione *διὰ* multis verbis ita addita, ut *certandi* habeat vim, de qua vid. Hermann. ad

νος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε· Ξεῖνε Μακεδών, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, ἐπεί περ προθύμως μὲν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε βασιλέϊ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. Εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· Ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς, ἐόντες δεσπόται, προσχρηΐζετε τούτων, παρέσται ὑμῖν καὶ

Viger. pag. 856 et Cobet in Mnemosyn. VII. p. 165 seq.

ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι κ. τ. λ.] De hoc Persarum more nonnulla exstant apud Brisson. l. l. II, 127—129. Vix illo ad priscam Persarum aetatem pertinuisse videtur, sed seriori aetati haud scio an adscribi debeat, qua Persas multum in omne luxuriae genus prolapsos esse novimus. Vid nott. ad I, 133; ac sane apud eundem Brissonium alia quoque exstant testimonia (Ioseph. Antiq. XI, 6. Iustin. XLI, 3. §. 2), quae Persas olim severiorem servasse legem declarant eosque pro orientalium hominum more mulieres a virorum conspectu indeque etiam a conviviis sedulo retinuisse ostendunt. Sed ista postmodo, ut fit, in oblivionem venisse veri fit simillimum, nisi omnino Persas, quo melius ac securius voluptatibus suis perfruerentur, talem legem, quae mulieres ad coenam induci iuberet, finxisse aut simulasse statuas. Nam in Plutarch. Sympos. I, 1. pag. 613 A. legimus *καὶ τοὺς Πέρσας ὀρθῶς φασὶ μὴ ταῖς γαμεταῖς ἀλλὰ ταῖς παλλακίσι συμμεθύσκεσθαι καὶ συνορχεῖσθαι*; add. Macrob. Sat. VII, 1. Magis convenit cum iis, quae h. l. sui moris esse dicunt Persae, quod apud Danielem legitur V, 3, ubi Balthazar, Babyloniorum rex, convivium habet, ad quod invitati cum rege bibere dicuntur et proceres eius et *uxores eius* et *concubinae eius:* ubi conf. Lengerke in Commentt. pag. 246: quo eodem etiam pertinebunt, quae leguntur in Estherae libro II, 18 seqq. coll. I, 9. — Formam coniunctivi *προτιθώμεθα* ab omnibus codd. exhibitam recte tuitus est Bredov. p. 395: neque inde scribendum *προτιθεώμεθα*. Quae Graecis sit *κουριδία γυνή*, notavimus ad I, 135. — In seqq. pro *διδοῖς τε* Florentinus, alii, *διδοῖς δὲ*, quod probabilius videtur Schweighaeusero. Equidem cum reliquis edd. *τε* retinendum duxi, cum sententia *διδοῖς — ὕδωρ* sic arctius cohaereat cum verbis proxime antecedentibus, *μεγάλως δὲ ξεινίζεις*, neque ab iis discernenda sit.

νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος κ. τ. λ.] Ita locutus est Amyntas Macedo, Graecorum, quibus se accenseri voluerunt reges Macedoniae, morem respiciens, de quo sic satis inter omnes constat. Nec aliter Philodamus apud Cicer. in Verr. II, 1, 26 negavit, „moris esse Graecorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres.“ Alia de Graecorum more, ex quo mulieres honestae ab huiusmodi rebus plane absunt domique manent resque domesticas curant, attulit Lasaulx: Zur Gesch. u. Philos. d. Ehe bei d. Griech. p. 62 (Academ. Abhandll. pag. 421).

ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς, ἐόντες κ. τ. λ.] „*ἐπεί τε δὲ* pro *quoniam*, *quandoquidem* alibi apud Herodotum non legitur, apud quem valet *postquam.*“ H. Apetz. Haud assentior equidem. Vid. Matth. Gr. Gr. §. 618. et Herodot. III, 156. V, 39. 91, qui locus et ipse Apetzium offendit. — Mox cum recentt. edd. restitui *προσχρηΐζετε* pro vulg. *προσχρῄζετε*, ut

ταῦτα. Εἴπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας. αἱ δ' ἐπεί τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι, τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παριζομένας ἀντίας ἵζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν. ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθομενέων τε τῶν γυναικῶν αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἅπτοντο, οἷα πλεόνως οἰνωμένοι, καί κου τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο.
Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων ἀτρέμας εἶχε, καίπερ 19
δυσφορέων, οἷα ὑπερδειμαίνων τοὺς Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω παρεών τε καὶ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθὴς, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τε ἦν, ὥστε δὲ βα-

supra cap. 11. *προσχρηΐζε* et infra 20 *χρηΐσας* (pro *χρήσας*), cum haec forma Herodoto unice conveniat, monstrante Bredov. p. 117. Quod continuo sequitur *τουτέων*, cum Dindorfio et Dietschio mutavi in *τούτων*, ut neutrum esset, quod sane feminino genere ad *γυναῖκας* spectante aptius videtur. In seqq. retinui vulgatam *μετεπέμπετο*, ab omnibus codd. servatam, excepto Sancrofti libro alteroque, ubi legitur *μετεπέμψατο*, quod praeter Schaefer. et Matth. receperunt quoque Dindorf. et Dietsch. Sed aoristus ab h. l. alienus videtur.

ἀντίαι ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι] *ἀντίαι* cum Schweigh. et Gaisf. exhibui e nonnullis libris pro vulg. *ἀντία*, quod ipsum infra pro *ἀντίας* codd. quidam exhibent. At vid. VI, 77. IX, 26 coll. 18. 62. Euripid. Orest. 1479: quae dudum ab interpretibus allata esse video. Conf. etiam Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1168. pag. 453. — Ad *ἔλεγον — φάμενοι* conf. V, 36. VI, 82. V, 50. et ad significationem vocis *σοφὸν* notata ad III, 4. 85: quibus nunc adde VII, 23. 130 et Hoffmeister l. l. pag. 59 seq. Conf. etiam infra V, 21. 23. 50.

ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν] i. e. *quae* (mulieres), *cum attingere non liceat, oculorum ipsis sint dolores* s. *oculorum excitent dolores.* Locutionem, quam attigit Eustath. ad Iliad. p. 433, 29 s. 329, 22, vituperat Longinus qui vulgo dicitur De sublim. cap. 3. §. 4, sine iusta, opinor, causa, cum, quam scita sit haec Herodoti locutio, vix quemquam fugiat. Hinc merito eam I. Scaliger adhibuit verbis Propertii II, 19, 76 Broukhus.: „*Quantum sic cruciat lumina vestra dolor?*" Afferunt quoque Terentianum illud in Phorm. V, 9, 64: „Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata? Et quod *tuo viro oculi* gaudeant." Geminum Plutarchi locum in Alexandr. Vit. p. 676 F. [cap. 21 fin.] attulit Wesseling., qui idem verbi *ὀφθαλμιᾶν* et *ἐποφθαλμιᾶν* meminit, quo *vehemens* explicatur *desiderium* in simili negotio apud Polyb. I, 7. XXXII, 2. Aelian. N. A. I, 12, ubi nunc vid. Iacobs. annotatio pag. 14. — In seqq. cum Bredov. p. 221 retinui *πειθομενέων*, cuius loco unus Sancrofti liber praebet *πειθομένων*, quod Dindorf. et Dietsch. receperunt. Sed pro vulg. *πλεύνως* cum Dietschio recepi *πλεόνως*, quod Sancrofti liber aliique plures exhibent; cf. nott. ad III, 34.

Cap. XIX.

κακῶν ἀπαθὴς] i. e. *malorum expers, mala haud expertus, nullas passus calamitates*, cum, quo quisque aetate provectior sit, eo plura, quae iuvenis haud novit, mala experiundo

ρέως φέρων εἶπε πρὸς Ἀμύντεα τάδε· Σὺ μέν, ὦ πάτερ, εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσει. ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε πάντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι. Πρὸς ταῦτα συνιεὶς ὁ Ἀμύντης, ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει Ἀλέξανδρος, λέγει· Ὦ παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνακαιομένου συνίημι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον. ἐγὼ ὦν σευ χρηΐζω μηδὲν νεοχμῶσαι κατ' ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχευ ὁρέων τὰ ποιεύμενα· ἀμφὶ δὲ ἀπόδῳ τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι. Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρηΐσας τούτων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· Γυναικῶν τουτέων, ὦ ξεῖνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπετείη, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι,

cognovit. Cf. Herod. I, 32. VII, 184 coll. I, 207. — In seqq. ad verba εἶκε τῇ ἡλικίῃ vid. nott. ad VII, 18.

μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσει] i. e. „*ne persevera bibere, noli ulterius adsidere compotationi.*" *Schweigh.* in Lex. Herodot. s. v. Ad αὐτοῦ τῇδε conf. I, 189. IV, 80. 135 ibique nott.; ad locutionem νεώτερα πρήγματα πρήξειν et ποιεῖν τι νεώτερον III, 62 ibiq. nott. IV, 127. VII, 6. 52.

σχεδὸν γάρ σευ — συνίημι] De vocula γὰρ orationem sic exordiente vid. nott. ad III, 63 et de structura vocis συνίημι nott. ad I, 47. Pro ἀνακαιομένου in Sancrofti libro exstat ἀναγομένου sine σευ, unde Valla: *me summoventis.* Quo longe aptius ἀνακαιομένου dicitur de eo, qui *irâ escandescit.* Apud Aristophan. Lysistr. 9. mulier loquitur: ἀλλ' — κάομαι τὴν καρδίαν καὶ πόλλ' ὑπὲρ ἡμῶν τῶν γυναικῶν ἄχθομαι. Ac verbum καίεσθαι eiusque composita de quovis animi commotione graviori (ira, amore, gaudio) dici intelligitur ex iis, quae ad Charitonem Dorvillius pag. 468, ad Callimach. H. in Del. 201 (coll. in Apollin. 49) Ernestius, et ad Evangel. Luc. XXIV, 32 interpretes attulerunt. Verbum νεοχμοῦν, quod Glossa Herodotea exponit νεωστὶ κινῆσαι, attigi ad IV, 201 et verbum ἐξεργάζεσθαι ad III, 52. Wesselingius excitat Euripid. Hippol. 607. Helen. 1104, ubi idem verbum eadem *perdendi* notione. — Quod sequitur ἀνέχευ ὁρέων τὰ ποιεύμενα valet: *fieri sinas, quae hic fiunt* s. *quae hic fieri vides.* Structuram verbi ἀνέχεσθαι cum participio, de qua Valcken. laudat II, 37. V, 80. VIII, 26, ad Euripid. Phoeniss. 550, attigi ad I, 80 et I. 206. Add. V, 48. 89. VI, 112 et conf. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 843. Ad verba ἀμφὶ δὲ ἀπόδῳ τῇ ἐμῇ conf. I, 140 ibique nott. Sententia est: *quod autem ad meum discessum attinet s. quod me ut hinc abeam, mones, tibi obsequar.* Vid. quoque VI, 62 ibique nott.

Cap. XX.

πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπετείη] i. e. *plane vobis earum erit facultas, facilis earum vobis conceditur usus.* Voculâ ἐν, quae in quibusdam libris reperitur ante ὑμῖν, bene carere poterimus. εὐπετίη quod scribi vult Dindorf. in Thes. Ling. Graec. III. p. 2389 (ubi alia etiam affert), haud probo ob ea, quae tradidit Bredov. p. 127. Ad significationem vocis εὐπετείη conf. etiam eos Herodoti locos, ubi pari sensu adhibitum invenimus adiectivum εὐπετής (III, 120. 145. V, 32) et adverbium εὐπετῶς (II, 70. 120. III, 12. 69). Mox pro vulg. ὁκόσῃσι ὦν cum recentt. edd. exhibui ὁκοσῃσιῶν; ad vocem ὁκόσος cf. VII, 234; ad ἀποσημανέετε IX, 71. Ad verba κοίτης ὥρῃ vid. nott. ad I, 9 et ad verba καλῶς ἔχοντας — μέθης (i. e. *satis adpotos* s.

καὶ ὁκοσησιῶν αὐτέων· τούτου μὲν πέρι αὐτοὶ ἀποσημανέετε. νῦν δὲ, σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη προσέρχεται ὑμῖν, καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω μέθης, γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, ἄφετε λούσασθαι, λουσαμένας δὲ ὀπίσω προσδέκεσθε. Εἴπας ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι, γυναῖκας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικηΐην· αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας λειογενείους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευάσας καὶ ἐγχειρίδια δοὺς παρῆγε ἔσω. παράγων δὲ τούτους ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· Ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ τελέῃ ἱστιῆσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα, ὅσα εἴχομεν, καὶ πρὸς τὰ οἷά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι, καὶ δὴ καὶ τόδε, τὸ πάντων μέγιστον, τάς τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν, ὡς παντελέως μάθητε τιμεώμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἐστε ἄξιοι,
381 πρὸς δὲ καὶ βασιλέϊ τῷ πέμψαντι ἀπαγγείλητε, ὡς ἀνὴρ Ἕλλην, Μακεδόνων ὕπαρχος, εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ. Ταῦτα εἴπας Ἀλέξανδρος παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἄνδρα Μακε-

pulcre se habentes quod ad potum attinet) conf. ad genitivi structuram quae similia attulit Kuehner. Gr. Gr. §. 537, d. Locutionem: εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ attigi ad IV, 97. In seqq. ad ἐς τὴν γυναικηΐην mente addere licet οἰκίαν, notante Fischer. ad Weller. III, 1. pag. 260. Plene dicit auctor libri de Esther. II, 11 τὴν αὐλὴν τὴν γυναικείαν, quod vulgo dici constat τὸ γυναικεῖον. Pro σκευάσας in duobus codd. invenitur διασκευάσας. At vid. I, 50. V, 12. Pausan. IV, 4. §. 2. — πανδαισίην τελέην Schweighaeus. recte interpretatur *epulas omni munificentia instructas*, Suidam citans [T. III. p. 17.], ubi: πανδαισία, ἡ πάντα ἔχουσα ἄφθονα καὶ μηδὲν ἐλλείπουσα ἐν τῇ δαιτί. Alios locos dabit Thes. Ling. Graec. VI. p. 133 ed. Dindorf. — In seqq. ad συνέπαινοι conf. V, 31. 32 et nott. ad III, 119; ad παρῆγε conf. nott. ad I, 91. IV, 148. Pro vulg. εἱστιῆσθαι cum recentt. edd. reposui ἱστιῆσθαι, iubente Bredov. p. 140; conf. nott. ad VII, 136.

τάς τε ἑωυτῶν — ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν] Haec verba ita Latine reddidit Schweighaeuserus: „*matres nostras et sorores, veluti postremas laetitias, vobis insuper offerimus;*“ in Lexic. Herodoteo Vallae praefert interpretationem: *nostras ipsorum matres et sorores liberaliter vobis exhibemus.* Exstat de verbo ἐπιδαψιλεύεσθαι egregia Hemsterhusii disputatio ad Lucian. Dial. Mort. 30. p. 549 seq. T. II. Bip. Quo auctore ἐπιδαψιλεύεσθαι primum significat *luculentum et copiosum s. liberaliter largiendo s. quodlibet aliud faciendo se praebere*, deinde, ubi vim activam accipit accusativumque sibi adstrui patitur: *suis e copiis et facultatibus largiter aliquid erogare atque aliis tribuere.* Atque id ipsum nostro loco valere nemo non intelligit. — In Mediceo, Florent. ac duobus aliis exstat ἐπιδαψιλεύμεθα, apud Zonaram p. 836 ἐπιδαψιλευσάμεθα. Vulgatum retinet Suidas T. III. p. 805, ubi ἐπιδαψιλευόμενος explicatur πολυτελῶς διαπραττόμενος. — In seq. Alexander, Graecus homo, Macedonum ὕπαρχον se dixit, consulto sic locutus, ut *satrapam* Persarum se declararet, regi subditum: vid. III, 70. IV, 166 ibique nott. V, 25 ibique nott.

δόνα, ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ· οἱ δὲ, ἐπεί τέ σφεων οἱ Πέρσαι
21 ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπηΐη αὐτῶν. εἵπετο γὰρ δή σφι καὶ ὀχήματα καὶ θεράποντες καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή· πάντα δὴ ταῦτα ἅμα πᾶσι ἐκείνοισι ἠφάνιστο. Μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγίνετο· καί σφεας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ καὶ τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεὴν, τῇ οὔνομα ἦν Γυγαίη· δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μέν νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος

ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ] „Alexander imberbes iuvenes Macedonas adsidere iussit singulis Persis singulos, *tanquam mulieres videlicet.* Saepius adhibitum Herodoto *τῷ λόγῳ* significat id, *quod primo videatur adspectu.* [Vid. III, 17 coll. I, 205 ibique nott. VI, 70. Quod vero deleri vult voces *τῷ λόγῳ* Mehler. in Mnemosyn. V. p. 66, quippe e glossemate ortas, nemo certe probabit] *Ὡς γυναῖκα δὴ* poni potuerat et hic in eundem sensum, ut apud Plutarch. II. p. 247 C. muliebrem in modum vestitos viros *οἱ φύλακες παρῆκαν ὡς δὴ γυναῖκες* [de quo *Cr.* confert Platon. Charmid. p. 163 p. 88 Heindorf. eiusque nott.; vid. Herodot. III, 156 ibique nott.]. Narrant Herodoteae simillimas historias antiquiores Pausanias in Messen. p. 288 [IV, 4. §. 2], Polyaen. I, 20, 2; recentiorem, quae Thebis evenit, Xenophon. Hellen. V. pag. 331, 28 [V, 4. §. 5 seqq.].“ *Valcken.* alia disputans de vocula *δὴ* eiusque usu in ironia et ad argumentum loci citans Epist. Socrat. 28, ubi Alexander ob illud facinus laudatur, sed Xerxi tribuitur, quod fecerat Darius.

διεργάζοντο αὐτούς.] i. e. *Persas interfecerunt*, plane ut I, 213. V, 92. §. 3. VII, 224. Nec aliter V, 19 *ἐξεργάζεσθαι.* Ipsam rem attigit Liban. T. II. pag. 490 C.

Cap. XXI.

τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν] Vox *μόρος* Homericum loquendi genus redolet, ubi scil. ita de fato supremo s. morte adhibetur ac vel cum voce *θάνατος* iungitur, ut Odyss. IX, 61. XI, 403. XVI, 421 coll. XXI, 133, ne plura. — In seqq. ad *εἵπετο* singulari numero positum, licet sequatur pluralis, conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 433, 1.

ἅμα πᾶσι ἐκείνοισι] Quod a pluribus codd. abest *πᾶσι*, delere equidem nolim. Pro vulg. *κείνοισι* scripsi *ἐκείνοισι*; vid. supra V, 13 ibique nott. Pro *ἠφάνιστο* plures codd. *ἠφανίζετο.* — Ad locutionem *μετὰ δὲ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον* conf. nott. ad III, 36. Mox dedi *τούτων* pro *τουτέων.* — Quod infra sequitur *κατέλαβε* (i. e. *cohibuit* ab ulteriore inquisitione), Suidas II. pag. 273 exponit *ἐπέλαβε, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς.* Tu vid. Abresch. Dilucidd. Thucydd. p. 509 et nott. ad I, 46. III, 36 coll. III, 52. 128. Nec aliter mox Persarum caedes s. *θάνατος καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη*, i. e. *cohibita* s. *compressa silentio* dicitur. De voce *σοφίῃ* conf. citt. ad V, 18.

δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε κ. τ. λ.] *ταῦτα* ad pecuniam sororemque refer; namque cohibuit illos Alexander, sororem una cum pecuniis Bubari tradens (in matrimonium), Persae viro, duci eorum, qui mortuos Persas *quaererent* s. *qui missi erant ad inquirendos Persas mortuos.* Ubi recepimus e Valcken. emendatione *στρατηγῷ* pro *στρατηγῶν*, probante quoque Herold. in Quaest. Herod.

οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη. Ἕλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς 22
ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας, κατά περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε
οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι
ἀποδέξω, ὥς εἰσι Ἕλληνες· πρὸς δὲ καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέ-
ποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου
382 *γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου καὶ καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο οἱ ἀν-*
τιθευσόμενοι Ἑλλήνων ἔξεργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων
ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Ἀλέξανδρος δὲ
ἐπειδὴ ἀπέδεξε, ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλλην, καὶ

II. pag. 16. Ita enim Iustinus VII, 3: „Megabazus cum legati non redirent, *mittit eo cum exercitus parte Bubarem*, ut in bellum facile et mediocre." Quod si cum Larchero retinere velis *τῶν στρατηγῶν*, sensus erit: „*uni ex iis ducibus*, *qui ad interfectos quaerendos erant missi.* Bene vernaculus interpres: „*dem Obersten derer*, *welche die Erschlagenen aufsuchten.*" — De *Bubare*, qui Megabyzi erat filius, vid. Herod. VII, 21; de *Gygaea* Alexandri sorore conf. VIII, 136.

Cap. XXII.

καὶ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι] Respicit ad ea, quae VIII, 137 enarrantur. Eadem citandi formula apud Nostrum I, 75. 106. II, 38. 161. V, 37. VII, 93. 213. Alias huiusmodi formulas, quibus scriptor ad antecedentia aut ad sequentia nos remittit, collegit Iaeger. Dissert. Herodd. p. 10. 11, monstraturus Herodoti animo in condendo hocce opere certam definitamque esse obversatam descriptionem, certum ordinem rerumque seriem, cum ubique respiciantur caeterae narrationis partes, ut, qui cuique rei locus sit, diligentissime distinguatur. — Paulo ante e Florentino cum recentt. edd. recepi *εἶναι τούτους* pro *τούτους εἶναι.*

καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων] Abest vocula *ἐν* a quattuor libris. Tuetur Wesselingius, citans II, 160. VIII, 134. Quod vero pro *Ἑλλήνων* in pluribus libris vetustis exstat *Ἑλληνοδίκαι*, id e scholio in textum irrepsisse recte monent Wesseli g. et Valcken. Nam qui Olympicum certamen curant Graeci, ii sane sunt *Hellanodicae*, praesides ludorum Olympicorum certaminumque iudices. De quibus vid. Pausan. V, 9. §. 4. 5. VI, 3. 24, ibique interprett. coll. van Dale: Dissert. VII, 1. pag. 509 seq. 519 seq. ac praecipue C. Fr. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. der Griech. §. 50. not. 18 ed. sec., qui et veterum et recentiorum locos de Hellanodicis attulit. In Palatini codicis Excerptis exstat: *οἱ τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων διέποντες ἑλληνοδίκαι.* — De verbo *διέπειν* conf. III, 53. VI, 107. IX, 76. Ad verba seqq. *Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου καὶ καταβάντος — ἔξεργόν μιν* pertinent, quae de simili participii structura ad III, 65 notavimus; verbum *καταβαίνειν* mihi est *descendere in arenam.* Vid. Blomfield ad Thucydid. VI, 16 et conf. Herodot. VII, 9. §. 2 *κατιέναι.* Nisi quis latiori significatu de eo accipi velit, qui de superiori regione ad plagas inferiores, mari adsitas ac planas tendit, ut VII, 20, 28. *ἔξεργον* interpretor: *arcere nitebantur.* Nam frustra illos egisse monstrant sequentia: *Ἀλέξανδρος δὲ, ἐπειδὴ ἐπέδεξε ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλλην κ. τ. λ.* De quo imperfecti usu monitum est ad I, 68. Pro vulg. *ἐξεῖργον* cum recentt. edd. exhibui *ἔξεργον* iubente Bredov. p. 301.

ἐπειδὴ ἀπέδεξε, ὡς εἴη Ἀργεῖος] Ostenderat nimirum Perdiccam, a quo genus suum ducebat, Argiva

ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ. ταῦτα μέν νυν οὕτω κη ἐγένετο.

23 *Μεγάβυζος δὲ ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου*

stirpe oriundum esse et Heraclidis accenseri: de quo plura Noster VIII, 137. Unde consequens est, vulgus Macedonum si Graecorum e sententia barbarae est originis, reges tamen vere pro Graecis habendos esse, prouti Hellanodicarum tulit sententia: Graecae enim stirpis homines solos ad ludos Olympicos admissos esse certaturos, sic satis constat: vid. Meier in: Encyclop. Halens. Sect. III. Vol. 3. pag. 299, Krause Olymp. I. §. 6. pag. 51 seq. coll. Theag. pag. 34 seq. Itaque non nisi odio atque invidiâ summâ excitatus Demosthenes Philippum Macedonem tamquam barbarum traducere omnique conviciorum genere insectari potuit. Vid. Philipp. III. pag. 119. §. 31. Olynth. III. p. 33. §. 16, ubi consulatur Voemelii annotatio pag. 126 seq. Neque enim nunc vacat inquirere, Macedones utrum Graeca an Illyrica aliave prorsus stirpe fuerint, Graecis tantum admixtis. Alia veterum testimonia de Graeca vel potius Argiva regum Macedoniae origine ad hunc Herodoti locum attulit Valcken. ex Isocrat. Philipp. pag. 88. 103. 104 ed. Steph. [p. 74. 87. 88 Teubn.] Pausan. VII, 8. §. 5. Thucydid. II, 99. V, 80. Epist. Socrat. XXVIII et Maxim. Tyr. XX, 8 coll. Liv. XXVII, 30. Idem Valcken. de verbo *κρίνεσθαι* monuit in tali re solemni et usitato, atque, notante *Cr.*, eandem rem attigit in Orat. de Philippo Maced. pag. 272 et 274.

καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ] Valckenar. suspicatur scriptum fuisse *ἀγωνισόμενος*, hoc fere sensu: *et stadio decertaturi nomen una cum primo nomine sorte excidebat*, quemadmodum apud Livium XXIII, 3: „ut primam ipsius et antagonistae sortem exiisse optimus auctor significet.“ Mihi vix opus videtur futuri participio, nec satis causae subesse credam, ut *ἀγωνιζόμενος*, in quo scripti libri conspirant, commutem. Ac moris fuisse accepimus, ut, plures cum adessent athletae, sortem ducerent, quinam primi committerentur; de qua sortitione classicus est Luciani locus in Hermotim. §. 40. Tom. IV. pag. 55 ed. Bip. et Pausan. VI, 13, 2: unde discimus, eorum, qui cursus certamen inituri essent, plures *τάξεις*, quarum quaeque plures certaturos contineret, ita constitutas fuisse, ut singulae *τάξεις* sortirentur, atque eo ordine, quo essent sortitae, ad certamen descenderent. Itaque Alexander in stadio certaturus *una excidit* (ex urna) *prima sorte*, i. e. *primam τάξιν sortitus est:* namque ad *τῷ πρώτῳ* intelligendum est *πάλῳ*, quemadmodum in simili re *ὁ πρῶτος πάλος* invenitur in Inscript. Graec. nr. 2663, ubi plura addidit Boeckh C. J. Tom. II. pag. 456 seq. Tu conf. de huiusmodi sortitione Meier in: Encyclop. Halens. Sect. III. Vol. III. p. 313, Krause Olymp. I. §. 13. p. 109. Quae cum ita sint, satis patet, quid de vernacula huius loci interpretatione sit iudicandum: „*und als er im Stadium den Wettlauf halten wollte, kam er gleich mit dem Ersten.*“ Magis perspicue, opinor, sed minus accurate Larcherus: „*son nom sortit de l'urne avec celui du premier combattant;*“ cum *ἐξέπιπτε* idem sit atque *ἐκ δ' ἔθορε* apud Homer. Ili. VII, 182 seq. Sic *ἐκπίπτειν* de calculis dicitur in Xenophont. Conviv. 5, 10; *συνεκπίπτειν* in simili fere re adhibet Noster I, 206. VIII, 49. 123.

Cap. XXIII.

ἅτε δὲ τειχέοντος κ. τ. λ.] Spectant haec ad ea, quae supra cap.

αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδίης, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμόν, τῷ οὔνομά ἐστι Μύρκινος, μαθὼν ὁ Μεγάβυξος τὸ ποιεύμενον ἐκ τοῦ Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε· Ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηΐκῃ;

11. narrantur; ipsa sententia haud obscura: *cum vero Histiaeus iam muniret s. moenibus saepiret eum locum, quem a Dario expetitum dono acceperat, tanquam mercedem pontis custoditi.* Verbo τυχεῖν eodem modo Noster utitur VIII, 40. IX, 7. 8. — Pro ἅτε δὲ exhibet Florentinus ἅτε δή, perperam, meâ quidem sententiâ, cum potius particulam δὲ flagitare videatur loci sententia. Nec moror eandem particulam in verbis ἐόντος δὲ τοῦ χώρου κ. τ. λ.: quippe quae explicandi causa prioribus sint addita. Voculam μισθὸν, quam spuriam habuit Schaeferus uncis includens, cancellis liberavi ut maxime sanam et omnium codd. auctoritate probatam. Steger. post vocem Μιλησίου excidisse coniecerat Μύρκινον, qua voce addita opus non esse puto. Nec magis opus, cum viro docto legere mutata singularum vocum sede: ἔτυχε δωρεὴν, μισθὸν φυλακῆς. Infra V, 124: Μύρκινον — παρὰ Δαρείου δωρεὴν λαβών. Similia quaedam affert Wesseling. e Diophant. Arithmet. V. pag. 269, Stob. Serm. LXXXV. pag. 497. Tom. III. p. 206 Gaisf. De *Myrcino* conf. V, 11 ibique nott.

δοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηΐκῃ] Quod olim impressum erat quodque retinuit Negris, ἐγκτίσασθαι, id e codd. nonnullis nunc mutatum est in ἐγκτήσασθαι, quod dudum voluerat *Valcken.*, e cuius annotatione ad h. l. haec adscribere placet: „Quam a Dario petierat Mileti tyrannus Histiaeus in Edonide regionem, Μύρκινον dictam, impetravit βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι (V, 11): in urbe condenda deprehendit occupatum Megabyzus, et simulatque Sardes venisset, docet ille regem minus fecisse prudenter, qui permiserit, hominem Graecum in Thracia ἐγκτήσασθαι πόλιν, *urbem sibi possidendam acquisivisse.* Frequenter occurrit in monumentis etiam lapideis ἔγκτησις: quo sensu, docebit Hemsterhus. ad Hesych. in voc. Ἐμπάμμῳ, occasione vocis Ἐμπάσεις, ad quam vid. Albert. *Quidquid agrorum seu aedium quis in terra sibi patria comparatum possidebat*, voce κτημάτων significabatur, ἔγκτημα *possessio* dicebatur *in regione peregrina; ἔγκτησις ius istiusmodi sibi possessionis acquirendae.*" Quibus alia quaedam addit Valck. de vocibus κτήματα atque ἐγκτήματα, de quibus etiam conf. Bornemann. ad Xenophont. Conviv. §. 31. pag. 128; de voce ἔγκτησις in antiquis monumentis tabulisve obvia plura quoque attulit Wesselingius, cui add. Voemel. ad Demosthen. Philipp. Prolegg. pag. 19. not. 7, Sluiter. Lectt. Andocidd. pag. 137 ed. Lips. Ad verbum ἐγκτᾶσθαι Valcken. confert Genes. 34, 10; Demosthen. c. Polycl. pag. 667, 13 [pag. 1208, 27 Reisk.]. *Cr.* addit Letronne et Boissonad. in huius Commentt. ad Inscript. Actiac. ad calcem Holstenii Epistoll. p. 455. In quo eodem verbo vim suam retinet praepositio ἐν, aeque atque in aliis eiusmodi verbis, ἐνστρατοπεδεύεσθαι, ἐναγωνίζεσθαι, aliis; de quibus vid. Wesseling. ad Herod. IX, 7 et quae diximus in Creuzeri Melett. III. p. 72 ad Plutarch. Artaxerx. 22. Nec aliter fere apud Nostrum VI, 102: ἐπιτηδεώτατον χωρίον — ἐνιππεῦσαι. VII, 59. — In proxime seqq. iunguntur δεινός τε καὶ σοφὸς solemni, ut videtur, more, de quo a *Cr.* laudatus Heindorf. ad Platon. Phaedr. §. 50. pag. 245, Herodotei loci non immemor. De significatione vocis σοφὸς conf. supra allata ad V, 18. Infra IX, 116 Noster ἀνὴρ δεινὸς

ἵνα ἴδη τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες καὶ 383
μέταλλα ἀργύρεα, ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλλην περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἳ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο, τὸ ἂν ἐκεῖνος ἐξηγέηται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. Σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκηΐῳ πολέμῳ συνέχηαι· τρόπῳ δὲ ἠπίῳ μεταπεμψάμενος παῦσον. ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν, ὅκως μηκέτι ἐκεῖνος ἐς Ἕλληνας ἀπί-
24 ξεται. Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβυζος εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον, ὡς εὖ προορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον ἔλεγε τάδε· Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· Ἐγὼ φροντίζων εὑρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον, τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθών. νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ

καὶ ἀτάσθαλος; ipsumque Homerum afferre licet, qui Ili. XVIII, 394 dixit δ ε ι ν ή τε καὶ αἰδοίη θεός: quae eadem sic iuncta reperiuntur Ili. III, 172. Odyss. VIII, 22. XIV, 234.

ἵνα ἴδη τε — πολλοὶ κωπέες] „Abietes ad naves fabricandas ἴδη dicuntur ναυπηγήσιμος [conf. I, 110. IV, 109 ibique nott.]; succedunt κωπέες, *ligna in remos* [*s. ligna ad remos fabricandos apta*]" *Valcken.* citans Hesych. (ubi T. II. p. 401 κωπεῖς· τὰ εἰς κώπας εὔθετα ξύλα) Andocid. Or. II. p. 21, 11. [p. 80 Reisk.] Aristoph. Acharn. 551. [517 Both., quem ibi vid.] Scholiasta Aristidis p. 247 Frommel. κωπέας interpretatur τὰ ξύλα πρὸς κώπας ἐπιτήδεια. — Verba οἳ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι accipio: *Qui ducem si nacti erunt*, plane ut I, 127 coll. III, 36. VI, 13. 49. In proxime seqq. ἐξηγεῖσθαι valet *indicare*, *monere*, adeoque *iubere*. Conf. III, 72. IV, 9. V, 31 ibique nott. IX, 11. 66. VI, 74. Pro vulg. κεῖνος dedi ἐκεῖνος et hoc loco et paulo post; vid. nott. ad V, 13. Mox meliores libri σύ νυν, unus modo σὺ νῦν, alii quidam σὺ τοίνυν. Tu conf. I, 209. III, 122. IV, 97 ibique nott.

ἵνα μὴ οἰκηΐῳ πολέμῳ συνέχηαι] i. e. *ne domestico bello premaris.* Cf. III, 131. VII, 12. συνέχηαι retinui ab omnibus libris allatum, ut IV. 9 ἴδηαι, utrumque mutandum in ἴδῃ et συνέχῃ, si Bredovium audias pag. 323, quem sequitur Dietsch. Verba: ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς valent: *quando tu eum sic circumveneris, ut in tua potestate habeas;* conf. VIII, 16. 106. De infinitivo ποιέειν, qui imperativi vim habet, cf. allata ad III, 134. Naberum vero si audiamus (Mnemosyn. IV. p. 22), illud ποιέειν, quod in talibus addi negat, prorsus tollemus; equidem obsequi nolui. In proxime sequentibus verbis meliores codd. ἀπίξεται, ubi olim ἀπίξηται; de qua structura vide nott. ad III, 36. Add. V, 36.

CAP. XXIV.

μετὰ δὲ — ἔλεγε τάδε] Similia quaedam e Nostro excitat Wesselingius: I, 206. IV, 126. Ad formulam τάδε (sive ὧδε) λέγει in epistolarum initiis obviam vid. laudata ad VIII, 40. Ad formam εὐνοέστερον conf. Bredov. pag. 277.

τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι — οἶδα μαθών] Cum his contendunt Aeschylea in Prometh. 334 Both. τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθών. Plura Both. ad Sophocl. Trachin. 982. *Cr.* conferri vult Bergler. ad Alciphron. I. p. 54 ed. Wagn. — In seqq. retinui ἀπικνέο, cuius loco Florentinus cum duobus aliis codd. ἀπίκεο; Dindorf. (vid. Commentat. de dialect. Herodot. pag.

πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι
αὐτὰ ὑπερθέωμαι. Τούτοισι τοῖσι ἔπεσι πιστεύσας ὁ Ἱστιαῖος,
καὶ ἅμα μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπί-
κετο ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε·
Ἱστιαῖε, ἐγώ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν. ἐπεί τε τάχιστα
ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθέων, καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐ-
δέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχέϊ ἐπεζήτησα, ὡς σὲ ἰδεῖν τε
καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκὼς, ὅτι κτημάτων πάντων
ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος, συνετός τε καὶ εὔνοος· τά τοι ἐγὼ
καὶ ἀμφότερα συνειδὼς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά.
νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι ἐγὼ προτείνο-
μαι. Μίλητον μὲν ἔα, καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηΐκῃ πόλιν·
σὺ δ' ἐμοὶ ἑπόμενος ἐς Σοῦσα ἔχε, τά περ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε
σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος. Ταῦτα Δαρεῖος εἴπας, καὶ κατα- 25
στήσας Ἀρταφέρνεα, ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον, ὕπαρχον

XXXVI) et Dietsch. dederunt *ἀπικνέεο*; cf. Bredov. p. 322. 375 et supra allata ad III, 72 coll. 40; idem Bredov. pag. 395 monuit de forma coniunctivi *ὑπερθέωμαι*, quae eadem obvia VII, 8. §. 1. De verbi medii *ὑπερτίθεσθαι* significatione conf. I, 8. 107. III, 71. — In seqq. pro vulg. *ἰδέειν* scripsi *ἰδεῖν*; vid. I, 24. 32 ibique nott.

ἐγνωκὼς, ὅτι κτημάτων — ἀνὴρ φίλος] Haud dissimile est, quod legitur in Isocratis orat. ad Nicocl. p. 25. §. 53 *γιγνώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἁπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν.* Herodotus hic quoque sententiam enuntiare videtur prorsus Graecam, barbaris hominibus, quos loquentes inducit, tributam, ut supra V, 4, ubi vid. notata. Quae sequuntur verba: *τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα συνειδὼς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά*, ita equidem interpretor: *quod utrumque sane in te inesse cognovi equidem testarique possum, ad meas quod attinet res.* Ad locutionem *εὖ ἐποίησας ἀπικόμενος* conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 661 et vid. infra VI, 69. Ad *προτείνομαι* (*propono*) conf. VII, 160. 161. IX, 34.

ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος] Quanti fuerit honoris apud Persas, regis fieri *σύσσιτον* s. *ὁμοτράπεζον* (*eiusdem mensae participem*), notavimus ad III, 132.

CAP. XXV.

καὶ καταστήσας Ἀρταφέρνεα — ὕπαρχον εἶναι Σαρδίων] i. e. *et ubi Artaphernem constituit s. creavit Sardium satrapam.* Eodem modo Noster locutus est V, 92. §. 1. V, 94 coll. VII, 105, ubi conf. nott. Nec differt, quod paulo inferius legitur: *ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι* et *ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι* coll. II, 65. III, 63. 88. IV, 167. V, 64. 97. 99. VI, 94. 95. VII, 154. Ad quam eandem rationem illud, opinor, explicandum V, 103: *προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι.* Monuit de hoc verbi *εἶναι* infinitivo abundanter quasi adiecto G. Hermann. ad Viger. pag. 750 seq. coll. Iacobs. ad Aelian. N. A. I, 9. — Pro *Ἀρταφέρνεα* libri quidam afferunt *Ἀρταφρένεα*: quae eadem varietas reperitur VI, 1. 94. VII, 74. 123, V, 31. 35 aliisque locis iam a Bredov. p. 101 indicatis: vid. quodque supra allata T. II. p. 677. Nobis hoc ad Graecam etymologiam confictum videtur meritoque hinc repudiatum a Wesselingio, qui consimilia laudat

εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμενος Ἱστιαῖον,
Ὀτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀν-
δρῶν, τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης γενόμενον 384
τῶν βασιληΐων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε,
σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηΐην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ

Persarum nomina: Ἰνταφέρνης, Μεγαφέρνης, Τισσαφέρνης. Apud Pausaniam quoque, Cornelium Nepotem, Aeschylum, ut idem monuit Wesselingius, exstat *Artaphernes*. Apud Aeschylum tamen (Pers. 21) nunc receperunt, codicem Mediceum secuti: Ἀρταφρένης. — ὕπαρχον h. l. *satrapam* dici credo, ut III, 70. IV, 166 ibique nott. V, 73. 123. VI, 42 coll. VII, 6 et 26 (ubi latiori sensu de *belli duce* accipiendum, vel *praefecto urbis*, ut VII, 105. 194. 106. Dorville ad Chariton. pag. 448). Quo satrapae munere regis plerumque cognatos Achaemenidarum e gente ornatos videmus. His vero cum provinciae administratio esset commissa, praeterea in eadem provincia militum ibi collocatorum custodiamque agentium duces fuisse constitutos (de qua re optime disseruit Heeren. Ideen. I. pag. 490. 491 coll. nott. ad Herod. I, 153), hoc quoque e loco colligas, neque obstant, quae V, 30 leguntur, ubi Artapherni tribuitur imperium τῶν ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντων, si quidem summum imperium terrarum in hac Asiae (minoris) parte Persis subditarum, ad quas regiones maritimae pertinebant, penes *Artaphernem* fuit *satrapam* ac regis ipsius loco quasi constitutum vicarium, *Otanes* autem στρατηγὸς tantum fuit, i. e. dux copiarum, quae in regionibus ad mare sitis et ad Artaphernis satrapiam pertinentibus erant collocatae, ut civitates (Graecas potissimum) in obsequio tenerent regnique fines tutarentur vel etiam inde excurrerent ad alias terras occupandas; vid. Weissenborn: Hellen. pag. 101. Sic infra V, 116 Persarum στρατηγοὶ dicuntur Daurises, Hymeas et Otanes, e quibus Hymeas morbo periit, ut Noster tradit V, 122, cap. sequenti vero ita pergit: Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην — στρατεύεσθαι. Qui ὕπαρχοι apud Herodotum vocantur, iidem haud scio an apud Aeschylum Perss. 24 dicantur βασιλέως ὕποχοι μεγάλου. Quod enim postea passim factum esse invenimus, quamquam non sine ipsius Persici regni detrimento, ut, qui provinciae alicuius essent satrapae, iidem militare quoque imperium acciperent, id igitur vel antea, quamvis rarius, locum habuisse ponamus necesse erit.

ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα] Hoc circa ann. 511 ante Chr. n. factum esse posuimus in nott. ad V, 1. Grote: History of Greece IV. p. 376 ponit ann. 512, cum Darii expeditionem Scythicam posuisset ann. 516—515 ante Chr. n., quam nos anno 513 adscripsimus.

τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν] A duobus libris abest ἀνδρῶν. In simili loco VII, 135 pro ἀνδρῶν invenitur ἀνθρώπων. — Ad Σισάμνην Wyttenbach. a *Cr.* excitatus comparat alterum Persicum nomen Σειράμνης apud Plutarch. II. p. 172 D. Animadverss. pag. 1042. Infra in hoc ipso libro cap. 121 Σισιμάκης Persa occurrit; alia Persarum nomina consimilia afferuntur in Schneidewini Philolog. IX. p. 471. — De *iudicibus regiis*, quorum mox mentio, diximus ad III, 31. Quae sequuntur verba: ὅτι ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε, i. e. *quod pecuniâ acceptâ iniustam dixisset sententiam*, iterum leguntur VII, 194. Usum praepositionis ἐπὶ in talibus attigi ad III, 38.

ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηΐην] Intellige δορὰν, ut, hoc loco allato, docet Eustath. ad Ili III. p. 283, 36 s. 374, 35, exhibens ἀν-

τὸ δέρμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον, ἐς
τὸν ἵζων ἐδίκαζε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν
εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα
τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνῆσθαι, ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ
δικάζει. Οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρό- 26
νον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβύζῳ τῆς στρατηγίης, Βυ-
ζαντίους τε εἷλε καὶ Καλχηδονίους, εἷλε δὲ Ἄντανδρον τὴν ἐν

θρωπείην coll. Odyss. X. pag. 379, 40. Add. Pollux. II, 5 (ubi invenimus *ἀνθρωπῇν*). Herodot. VII. 21 et Fischer. ad Weller. III, a. p. 256. Dindorf. (vid. Comment. de Herod. dial. pag. XIII) dedit *ἀνθρωπέην*. In idem incidit Cobet in Mnemosyn. VII. pag. 4. Equidem cum caeteris editoribus retinui *ἀνθρωπηΐην*, si quidem Noster constanter hac forma usus esse videtur (vid. Bredov. p. 178) atque Eustathius l. l. hoc certe loco tradit *ἀνθρωπείην* legi, his verbis praemissis: *ἰστέον δὲ ὅτι παρ' Ἡροδότῳ κεῖται καὶ ἀνθρωπείη ἡ τοῦ ἀνθρώπου δορά.* De ipsa re ita *Valckenarius:* „Crudele supplicium, quo vivis hominibus cutis detrahebatur, Persis in usu fuisse Brissonius docet De regn. Pers. II. [§. 217] pag. 330. conf. Wesseling. in Diodor. XV, 10. Ex Herodoto Valerius Max. VI. c. 3. extr. 3. „Cambyses," inquit, „mali cuiusdam iudicis ex corpore pellem detractam sellae intendi, in eaque filium eius iudicaturum considere iussit." *Cr.* his addit Vales. ad Ammian. Marcell. XXIII, 6. 82. pag. 52 ed. Wagn. Equidem his adiungo, quae scribit Schottus (vid. Gaisford. Paroemiogr. Gr. pag. 25): „Nostraque memoria, capta ab immani Turca Mustapha Famaugusta, urbe Cypri, vivus excoriatus est Bragadenus per summam perfidiam: Natalis De Comitt. lib. XXII. hist. sui temporis."

σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα] Glossa Herodotea: *σπαδίξας· ἐκδείρας· σπάδιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης πρινίνης· οἱ δὲ φοίνικος ῥάβδον.* Etenim pelle eius detracta lora inde scissa intendit in sellam, in qua sedens ius dicebat. In quo acquiescendum puto, quamquam aliter videtur Wesselingio, qui huic verbo ob ipsum nomen *σπάδιξ*, quo *avulsus e palma termes cum fructu* teste Gellio N. A. II, 26 significatur, tribui vult potestatem *scindendi, dissecandi, lancinandi.* Quae si valeat significatio, haud equidem intelligo, cur Noster continuo dixerit: *ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε.* De forma aoristi in verbo *σπαδίζειν* aliisque eiusdem terminationis apud Herodotum vid. Bredov. pag. 338.

ἐς τὸν ἵζων ἐδίκαζε] Ad locutionem conf. V, 12 et quae plura attulimus ad I, 14. III, 14. 64. Paulo post: *ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζει* et cap. sequenti *ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον.* Pro *ἵζων* apud Priscian. Vol. II. pag. 190. 197 ed. Krehl. exstat *προκαθίζων*, quod legitur supra I, 14. Infra V, 71 *ἵζετο πρὸς τὤγαλμα*, nisi hoc est: *adsedit prope simulacrum.*

Cap. XXVI.

Βυζαντίους τε εἷλε καὶ Καλχηδονίους] Conf. nott. ad IV, 144. *Antandrus* urbs ad Alexandream, qui mons Idae ad mare usque procurrentis extrema fuisse videtur pars, sita prope sinum Adramyttenum. Vid. Strab. XIII. pag. 606 s. 903 D seq. Stephan. Byz. s. v. p. 135 et quae alia attulerunt Cellarius in Notit Orb. antiq. III, 3. Tom. II. pag. 43 seq., Mannert. VI, 3. pag. 418, Tzschucke ad Mel. I, 18. §. 2. p. 527. Vol. III. P. I. nott. exegg., Forbiger: Handb. d. alten Geograph. II. p. 144. Unde haud longe remotum *Lamponium* oppidum, ab Aeolibus conditum inter Antandrum atque Gargara. Straboni XIII. p. 610 s.

τῇ Τρωάδι γῇ, εἷλε δὲ Λαμπώνιον, λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας εἷλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πε-
27 λασγῶν οἰκεομένας. Οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ, καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ

909 A est *Λαμπωνία*, Stephano Byzant. pag. 508 *Λαμπώνεια, πόλις Τρῳάδος*.

ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας] Respexit Herodotea Eustathius ad Dionys. Perieget. vs. 347. — De Pelasgis Lemnum Imbrumque tenentibus quaedam attulimus ad IV, 145. Add. a *Cr.* laud. C. O. Mueller. Orchomen. pag. 438. Expeditionem, de qua hic agitur, si ad illud referamus tempus, quo Otanes a Dario fuit constitutus dux (quod post Scythicam expeditionem, i. e. post a. 513 a. Chr. n. accidit, vid. Excurs. ad IV, 1. T. II. p. 712.: quo ipso fere tempore Pelasgi insulam adhuc tenuisse feruntur), id minime conveniet cum eo, quod iam tribus ante annis Pelasgos ex his insulis eiecisse fertur Miltiades VI, 137. 140. Quare Larcheri haec est suspicio, Otanem, iam antequam Megabyzo in Europaeae provinciae imperio succederet, praesidem fuisse orae maritimae Asiaticae, unde profectus iam antea, anno ferme 511 s. 512, Lemno atque Imbro sit potitus Pelasgosque Persarum imperium agnoscentes in insularum harum possessione reliquerit, e qua anno demum 510 a Miltiade eiecti sint. Hinc in Tab. chronolog. Tom. VII. p. 633 insulas Imbrum Lemnumque ab Otane captas ponit Larcherus Olymp. LXVII, 2 sive anno a. Chr. n. 511 eumque secutus C. Rhode in Rebb. Lemnn. p. 49 (ubi pro 511 operarum vitio legitur 551); Pelasgos inde exterminatos idem ponit anno 510 a. Chr. n. s. Olymp. LXVII, 3.

Cap. XXVII.

Οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι κ. τ. λ.] Haec verba omnia usque ad verba *οὗτος ὁ Λυκάρητος τελευτᾷ* parentheseos signis incluserunt Schweigh. et Gaisf. tamquam interposita ad rem accuratius explicandam, cum, quae sequuntur: *αἰτίη δὲ τούτου ἥδε*, non ad Lycaretum spectent eiusque res, sed ad Otanem et ad ea, quae cap. XXVI exposita sunt. Equidem cum recentt. edd. parentheseos signa sustuli, quibus haud opus esse videtur, praesertim cum haecce parenthesis, si qua est, non a verbis *οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι κ. τ. λ.* incipiat, sed a verbis *τοῖς δὲ περιεοῦσι αὐτῶν κ. τ. λ.*, neque huiusmodi sententiae ita orationi insertae a nostro scriptore omnino absint. Monuit G. I. Eltz in: Quaest. Herod. fasc. II. p. 330 (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX.); tu conf. praeterea Grote: History of Greece IV. pag. 372. Valckenario nonnulla ex ipso textu excidisse videbantur. Equidem haud scio an haec omnia ab Herodoto opus suum relegente et retractante fuerint adiecta et reliquis verbis interposita, ut iam orationem ipsam nonnihil turbare videantur. Aliter iudicat Eltz. l. l.

καὶ ἐμαχέσαντο εὖ] Voculae *εὖ* ita postpositae exempla quaedam attuli ad III, 55: invenitur crebrius haec vocula extremo loco posita: I, 59. 32. V, 50 init. V, 92. §. 6. VI, 30. 39. 135 coll. 137. VII, 8, 1. 132. 134. 181. 236. VIII, 111. Xenophon. Cyrop. I, 5. 9. Sophocl. Oed. Colon. 642. Plura quoque excitat Strange in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Supplem. Vol. III. pag. 584 coll. Iacobs. ibid. Vol. I. (1832) pag. 334 et ad Aelian. N. A. XVI, 16. Ac similis significatus adverbium simili modo postponitur apud Herod. VII, 139: *μουνωθέντες δὲ — ἀπέθανον γενναίως*. VII, 170: *ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω*.

ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν] i. e. *quamvis resistentes Persasque repellere conantes, temporis decursu mala perpessi sunt indeque se tradere Persis coacti.* De significatione verbi *κακοῦσθαι* vid. allata ad I, 170. De locutione *ἀνὰ χρο-*

Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον, τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Λυκάρητος ἄρχων ἐν Λήμνῳ τελευτᾷ. Αἰτίη δὲ τούτου ἥδε. πάντας ἠνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον. οὗτος μέν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας.

Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν, καὶ ἤρχετο τὸ 28 δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ

νον conf. nott. ad I, 173. Minus accurate Schweighaeuserus ita interpretatur: „*Lemnii igitur fortiter quidem pugnantes resistentesque ad extremum male sunt affecti.*" De *Maeandrio* ac *Lycareto* conf. III, 142. 143. Hicce Lycaretus satrapa constitutus et summo imperio praeditus cum esset, vix multum differt ab iis tyrannis, quales in Graecorum civitatibus ipsorum imperio subditis Persae constituere solebant, ut monnimus ad IV, 98. 137. 138. Conf. Plass: Die Tyrannis etc. I. pag. 315. Verbum ἐφιστάναι hic valet *praeficere*, ut apud Pausan. III, 6. §. 2, ubi notavit Siebelis. Ad formam verbi ἐπιστᾶσι vid. supra cap. 16, et quae similia excitat Bredov. pag. 398. — Mox e Florentino cum Dindorf. et Dietsch. dedi λιποστρατίης pro λειποστρατίης, assentientibus quoque Cobeto in Mnemosyn. IV. p. 263 (ubi scribi vult λιποστρατίου ob Thucydid. I, 99, qui tamen et ipse habet λιποστρατίαν VI, 76) et Schaefero, de quo vid. Sintenis. ad Plutarch. Themistocl. p. 73. Conf. etiam Thes. L. Gr. V. p. 325 Dindorf. — Ad σίνεσθαι conf. Bredov. p. 363.

ὀπίσω ἀποκομιζόμενον] Locutionem attigimus ad III, 16. Add. VI, 45. 116. 135. V, 67. 92, 3. 94. 98. Atque haud scio an huc quoque pertineant V, 96: καταδέκεσθαι ὀπίσω. VI, 83: ἀνακτώμενοι ὀπίσω. VI, 92: ἀπενόστησαν ὀπίσω. VII, 162: ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, coll. 163 fin. ὀπίσω ἀπάγειν.

Cap. XXVIII.

Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν] Haec verba vulgo capiti antecedenti annexa hinc seiunxit Schweigh., quem Gaisf. et Matth. secuti sunt, cum ipsa sic postulet sententia, ut cum cap. XXVIII verbis coniungantur. ἄνεσις e coniectura fluxit docti Galli De la Barre (Mém. de l'Acad. d. Inscript. XII. pag. 180 seq.), probata Reiskio ac Valckenario. Florentinus liber offert ἄνεος, reliqui omnes ἄνεως. Portus suspicatus erat ἄνευ κακῶν; Gebhardt (Emendatt. Herodott. I. p. 10. 11) legi vult ἀνανέωσις. Equidem cum omnibus editoribus inde a Schweighaeusero retinui ἄνεσις, si quidem ἄνεσις κακῶν h. l. eo fere modo dicitur, quo VI, 139 Lemnii dicuntur petivisse λύσιν τῶν παρεόντων κακῶν. Herodotus enim indicare vult, *postea* (i. e. post ea, quae Graeci mala perpessi sunt ab Otane, qui Graecorum civitates cepit; vid. cap. 26. 27) *brevem* (s. in breve tempus) *intermissionem fuisse malorum* (Graecis); est vero μετὰ δὲ adverbialiter accipiendum, ut V, 24. 37, ne plura. Quamdiu haec malorum intermissio Graecis obtigerit, vix accurate constituas: conf. Weissenborn. Hellen. pag. 101, Grote: History of Greece IV. pag. 376 seq.

ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε] i. e. *Naxus inter insulas* (Cyclades) *excelluit omnium rerum copiâ s. opulentiâ*, quemadmodum

κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα, κατύπερθε δὲ τούτων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν. τούτους γὰρ καταρτιστῆρας

VIII, 111 Athenae dicuntur μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες et V, 31 Euboea insula atque ipsa Naxus infra cap. 31 praedicatur insula μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθή, in qua insunt χρήματα πολλὰ καὶ ἀνδράποδα; λιπαρὰν inde praedicat Pindar. Pyth. IV, 88 s. 156; parvam Siciliam alii laudabant, quos excitavit Fr. Grueter in Diss. de Naxo insula (Hal. Saxon. 1833) pag. 11. Etenim haec insula ut ambitu et magnitudine caeteris Cycladibus praestat (v. Grueter p. 6), ita agrorum fertilitate, eximii vini et fici proventu aliarumque rerum copiâ quam maxime excelluit adeoque nunc, culturâ quamvis neglectâ incolarumque numero valde diminuto, agrorum proventu frugumque copiâ excellere dicitur (vid. Ross: Inselreisen I. p. 28); de quibus omnibus retulit Grueter l. l. p. 5 seq.: reliqua et veterum et recentiorum testimonia de hac insula suppeditabit Forbiger: Handb. d. alten Geogr. III. p. 1028. Ac praeterea re navali atque commercio floruisse fertur illa, adeo ut Naxii inter θαλασσοκρατοῦντας a Castore recenseantur (vid. Grueter l. l. pag. 51 seqq.) magnasque opes inde etiam sibi acquisivisse videantur; octo enim milia militum gravis armaturae multasque naves longas, i. e. bellicas, militibus et ipsas instructas habuisse dicuntur infra cap. 30. Qui milites, nisi conducticii fuerint, ut placet Boettigero in Opuscc. pag. 268 not., sed, quod equidem praefero, cives Naxii liberi, satis indicare poterunt quam frequens fuerit insula, praesertim si huic numero adiicias eos, qui in navibus militarint, ac denique servos, quos et ipsos Naxii habuerunt multos: quare a vero non admodum aberrasse videtur Ross. l. l. pag. 29, quod incolarum numerum olim ad centum fere milia adscendisse statuit: in quo accessit Grote: History of Greece III. p. 221. Nunc insula vix undecim milia hominum alere dicitur. — Ad verbum εὐδαιμονίῃ conf. V, 8 ibiq. nott. Verbum προφέρειν eodem *eminendi, excellendi* sensu III, 106 (ubi cf. laudd.) eâdemque structurâ, qua προέχειν, de qua dixi ad I, 1. Ad locutionem αὐτὴ — ἑωυτῆς μάλιστα conf. I, 193. 203 ibique nott.

πρόσχημα] „*Ornamentum* sive, uti Thomas M. [pag. 758] et Triclin. ad Sophocl. Electr. 683 καλλώπισμα. Tale Strabonis X. p. 450 C. s. 691 B. et XI. p. 516 D. s. 786. Talia Plutarchi, Aristidis, Appiani atque aliorum, quae exscribere non vacat." *Wesseling*. Plura vid. in Thes. Ling. Graec. VI. pag. 2040 ed. Dindorf. Idem vocabulum *praetextus* significatione notavimus ad IV, 167. — In seq. verba ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν valent: *per duas hominum aetates s. genera;* de quo usu praepositionis ἐπὶ in temporis continuati notione plura attulisse video Fischer. ad Weller. III. pag. 244. Add. Herodot. I, 166 ibique nott. III, 3. 30. VI, 98. 101. V, 55. VII, 119. Verbum νοσεῖν de civitatibus, quae intestinis laborant malis, factionibus, seditionibus, adhibitum illustravimus ad Plutarchi Philopoem. p. 5. 6. στάσι cum Schweigh. et Gaisf. e Florentino recepi pro στάσει, quod Matthiae retinuit. Vid. Bredov. p. 266 seq.

κατήρτισαν] Ita plures libri. Alii κατηρτίσαντο, quo verbo medio hic minime opus, ubi de eo, qui duas partes secum rixantes conciliat vel dissidia componit, sermo est. Conf. V, 29. 106. Euseb. apud Stob. I, 85 s. p. 20, 50. T. I. p. 52 Gaisf. Add. notata ad IV, 161. Eodem fere sensu V, 29 κατήλλαξαν et V, 95. VI, 108 coll. VII, 145. 154. Attigit Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. p. 442. Articulum τῶν

ἐκ πάντων Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλλαξαν δέ σφεας 29 ὧδε οἱ Πάριοι· ὡς ἀπίκοντο αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον (ὥρεον γάρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους), ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην. ποιεῦντες δὲ ταῦτα καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφοντο τὸ οὔνομα

ante Ἑλλήνων abieci cum Schweigh. et Gaisf. ob librorum auctoritatem. — De *Pariis* plura narrantur infra VI, 133 seqq. Qui quod h. l. Milesiis intestina seditione diutius laborantibus rempublicam restituisse dicuntur, haud aliter egerunt atque Calymnii, qui publico decreto (vid. Chandler Inscriptt. Antiqq. I. p. 20 seq., Boeckh. Corp. Inscr. T. II. pag. 460) Iasensium (in Caria) civitati de ipsis bene meritae quinque viros mittunt, qui Iasensium dissidia omni studio dirimant atque componant. Monuit Cobet in Mnemosyn. VI. pag. 447. 450. De Mileto seditione afflicta ἐπὶ δύο γενεὰς vix quidquam aliunde constat, nisi huc referre velis, quae scripsit Heraclides Ponticus altero libro de iustitia, teste Athenaeo XII. p. 524 A. Is enim, ubi monuit Miletum in calamitates incidisse propter vitae luxuriam rerumque publicarum dissidia, ita pergit: στασιαζόντων γὰρ τῶν τὰς οὐσίας ἐχόντων καὶ τῶν δημοτῶν, οὓς ἐκεῖνοι Γέργιθας ἐκάλουν, πρῶτον μὲν κρατήσας ὁ δῆμος καὶ τοὺς πλουσίους ἐκβαλὼν καὶ συναγαγὼν τὰ τέκνα τῶν φυγόντων εἰς ἀλωνίας, βοῦς συναγαγόντες συνηλοίησαν καὶ παρανομωτάτῳ θανάτῳ διέφθειραν. τοιγάρτοι πάλιν οἱ πλούσιοι κρατήσαντες ἅπαντας, ὧν κύριοι κατέστησαν, μετὰ τῶν τέκνων κατεπίττωσαν, ὧν καιομένων φασὶν ἄλλα τε πολλὰ γενέσθαι τέρατα καὶ ἐλαίαν ἱερὰν αὐτομάτην ἀναφθῆναι κ. τ. λ. Narrat etiam Plutarchus (Quaest. Graecc. 32. pag. 298 C) apud Milesios deiectis tyrannis duas factiones (ἑταιρείας) exstitisse, quae urbem obtinuerint, quarum altera *Πλουτὶς*, altera *Χειρομάχα* vocabatur: ditiores (si *Πλουτὶς* scripseris pro *Πλουτὶς*) s. *optimates* dixeris atque manibus pugnantes s. opus facientes, i. e. *plebejos*, quos ipsos δημότας s. Γέργιθας vocat Heraclides. *Gergithas* ab antiquis Teucris relictos prope Lampsacum novit quoque Herodotus V, 122, ubi vid. nott. Attuli haec, quae num ad ea tempora pertineant, quae Herodotus h. l. respexit, certo affirmare vix licebit, quamquam satis probabile id videri potest. Conf. etiam de his Milesiorum factionibus disputantes Thirlwall: History of Greece II. pag. 104 seq. et Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 95 not.

CAP. XXIX.

αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι] αὐτῶν et hic et in seqq. reposui pro αὐτέων. Dicuntur οἱ ἄριστοι, noto dicendi usu, *optimates, principes civitatis*, iidemque *maxime nobiles*. Quae sequuntur: ὥρεον γάρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους, ita accipe: *videbant enim illorum res pessimo esse statu, s. plane perditas, pessumdatas*. Tu vide de verbo οἰκοφθορεῖν I, 196. VIII, 144. 142 et quae ad Plutarch. Alcibiad. p. 189 annotavimus.

ἐν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ] Forma ἀνεστηκυίῃ haud sollicitanda, licet breviori forma huius participii Noster plerumque utatur; vid. II, 126. VII, 142, quae attulit Bredov. pag. 390. Adieci cum recentt. edd. praepositionem ἐν, quae male a prioribus editionibus aberat. Ipsa Herodoti verba Gronovius interpretatus erat *acclivem regionem*, quo sensu apud Themist. Orat. XXII. p. 280 τόπος ὑψηλός τε καὶ ἀνεστηκώς. Nec aliter de regione *superiori, editiori*, unde in urbem dein *descenderunt* (κατέβησαν, nisi hoc omnino erit: *redierunt, regressi sunt in urbem*, aut, quod Heldius statuit, omnino ad urbem mari adiacentem

τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην καὶ σπανίους εὑρόντες τούτους, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἁλίην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν, τῶν εὗρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δή σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν σφετέρων. τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στασιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μέν νυν οὕτω Μιλησίους
30 κατήρτισαν. Τότε δὲ ἐκ τουτέων τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. Ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ

pertinet) accepit Schweigh., accedente Miot, qui ita Gallice haec circumscripsit: „*dans la partie superieure moins négligée que la plaine.*“ Equidem vel propter verba proxime antecedentia ὥρεον γὰρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους, malim cum Wesselingio, Larchero ac Schneidero (in Lexic. Graec. s. v.) intelligere χώραν ἀνάστατον, *regionem desolatam, neglectam* et *incultam*. Neque aliter reddidit Dindorf. intellexitque Negris; idemque hoc etiam probari video Heldio ad Plutarch. Timol. 1. pag. 305 seqq. De locutione ἀνάστατον ποιεῖν, γίγνεσθαι diximus ad I, 76; nunc addi volumus Held. l. l. pag. 304 seq., Bergman. et Benseler ad Isocrat. Areopag. pag. 116, qui locutionem hanc aeque de urbe, incolis, regione adeoque familiis dici ostendunt. Cf. Herod. VII, 56. In seqq. scripsi cum Dindorf. et Dietsch. ἀπεγράφοντο, quod sic etiam legitur supra III, 136. Vid. Bredov. pag. 330. Vulgo ἀπεγραφέατο. Ipsum verbum medium malim equidem ita reddere: *eorum nomina in tabulas referenda sive perscribenda curarunt*, per scribas scil., qui ipsos sequebantur. Cf. VII, 100. III, 136 ibique nott.

ἁλίην ποιησάμενοι] Eadem locutio I, 125. (ubi cf. nott.) V, 79. VII, 134. Unde satis patet, ἁλίην, quae vox singillatim publicas Dorum in civitatibus conciones indicat eoque sensu in publicis actis reperitur decretisve, apud Herodotum latius dici de quavis concione idemque fere esse atque ἐκκλησίαν. Monuit Grashof in: Schulzeitung. 1832. nr. 119. p. 957. *Cr.* confert Tittmann. Darstell. d. Griech. Staatsverfass. p. 215. Add. Athen. XIII. p. 561. p. 27 Schweigh. Ῥόδιοι δὲ (τιμῶσι) τὰ Ἅλεια (vulgo Ἅλια) et conf. Voemel. De Heliaca pag. 19 seqq. — De verbo νέμειν conf. nott. ad I, 59 fin. Add. V, 71. V, 92. §. 2. — ἀπέδεξαν valet *constituerunt*, ut mox ἔταξαν. Cf. nott. ad V, 25.

καὶ τῶν δημοσίων οὕτω κ. τ. λ.] Excitavit ad h. l. Wesselingius Aeschin. in Timarch. p. 22 [§. 13] et Digest. de Susp. Tutor. III, 8, ubi Icti Romani tradunt: tutorem suspectum ex eo, quod in alia male versatus sit. — De genitivo τούτων, qui verbo πείθεσθαι additur, conf. nott. ad I, 126. V, 33. VI, 12. Kuehner. Gr. Gr. §. 528. not. 4. Male libri quidam τούτους.

Cap. XXX.

ἄνδρες τῶν παχέων] *Ditiores* s. *locupletiores* intelliguntur cives iidemque hinc *optimates* civitatis, nobiles, quibus opponitur ὁ δῆμος sive *plebs*, ut in Thucyd. III, 82. Her. VII, 155. 156. Etenim ad Naxiorum res quod pertinet, bene tenendum est, hanc insulam olim a Pisistrato subactam atque Lygdamidi tyranno traditam fuisse, teste ipso Herodoto I, 64; qui Lygdamis, si Heynii atque Grueteri (Dissert. de Naxo insula p. 34) rationes sequamur, inde ab anno 535 a. Chr. n. (Olymp. LXI, 2) usque ad annum 522 (Olymp. LXIV, 3) insulam tenuit, expulsus postea a Spartanis, quos inde optimatium imperium instituisse vel re-

τοῦ δήμου, φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμίν τινα καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος, ὡς, ἢν δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν, ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἱστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε· Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύνα-

vocasse consentaneum est: qui optimates (οἱ παχεῖς) imperium tenuisse videntur usque ad id tempus, quo, ut Herodotus h. l. narrat, a plebe, quam per commercium aliasque opes insulae εὐδαίμονος (cap. 28) multum crevisse cogites, eiecti sunt. Cf. Weissenborn: Hellen. pag. 101. Glossa Herodotea recte τῶν παχέων exponit τῶν πλουσίων, itemque Suidas T. III. p. 64 et Pollux III, 109. VI, 197. Apud Athenaeum loco mox laudando iidem dicuntur οἱ εὔποροι. Tu conf. praeterea de hac voce Herod. V, 77. VI, 21 ibique Wesseling. VI, 91. VII, 156, Schol. ad Aristoph. Eqq. 1045, Blomfield. in Glossar. Aeschyl. S. c. Theb. 769 [771], Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 822 seq. ed. sec. *Molpagoras* quidam apud Plutarch. II. pag. 147 B, ubi conf. a *Cr.* excitatum Wyttenbach. pag. 917. In Abderae numo invenitur idem nomen viri, quem ab hoc Molpagora genus duxisse suspicatur Millingen, qui hunc numum vulgavit: Sylloge of ancient uned. coints pag. 30. 33. — Caeterum similem fere seditionem, quae quinquaginta circiter annis ante Naxum agitavit, retulit ex Aristotele Athenaeus VIII, 40. p. 348 B. s. pag. 141 seq. Fragmm. Aristott. ed. Neumann. — Ad vocem ἐπίτροπος vid. infra V, 106 et cf. nott. ad III, 27. VII, 62 ibique nott. Quo sensu haec vox accipienda sit, ipse Noster declarat V, 35, ubi Aristagoras ἐδόκεε τὴν βασιληΐην τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι, i. e. tyrannidem, quam Histiaei tanquam vicarius exercebat.

εἴ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμίν τινα καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν] Elegantem Valckenarii coniecturam, qua τινα mutetur in ἵνα et particula καὶ eiiciatur, ut hic fere loci exsistat sensus: *velletne sibi copias dare, ut in patriam possent restitui*, vellem libri scripti probarent; quibus invitis quidquam immutare non audeam. Vulgatam enim ita accipio: *si qua ipsis copiarum aliquantum praebere posset, indeque ipsis facultas fieret patriam in terram redeundi.* De optativo in verbis εἴ κως — παράσχοι — καὶ κατέλθοιεν vid. infra VI, 52. Schaefer. ad Longi Pastorall. p. 334, Baeumlein: Griech. Modi pag. 326. *Cr.* de hoc loco conferri vult Addenda ad Matthiae Miscell. philoll. pag. 84. — In seqq. ἐπιλεξάμενος est: *ubi reputavit secum*, ut I, 78. V, 80. VI, 9. 86. §. 1. VII, 47. 52. Mox σκῆψιν ποιεύμενος est *praetendens*, ut I, 147. VII, 168. Infra V, 102 σκηπτόμενοι hoc sensu.

οὐ φερέγγυός εἰμι] i. e. *non satis idoneus s. par sum ad tantas praebendas copias.* Suidas haec citat s. v. T. III. pag. 592, ubi φερέγγυος explicatur ἀσφαλής, ἀξιόπιστος ἐγγυητής. Glossa Herodotea: φερέγγυος· βεβαιωτής. Alios locos de voce φερέγγυος attulerunt Wesseling. ad VII, 46 et Blomfield. in Glossar. Aeschyl. S. c. Th. 392. Add. Themist. p. 30, 23 Dind. Verbum

μιν τοσαύτην παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πό-
λιν ἐχόντων Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα
Ναξίοισι εἶναι καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά. μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν 386
σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοέω δὲ τῇδε. Ἀρταφέρνης μοι τυγ-
χάνει ἐὼν φίλος· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης Ὑστάσπεος μέν ἐστι παῖς,
Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέος ἀδελφεὸς, τῶν δ᾽ ἐπιθαλασσίων τῶν
ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιήν τε πολλὴν καὶ πολλὰς
νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν, τῶν ἂν χρηΐζωμεν.
Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσ-
σειν τῇ δύναιτο ἄριστα, καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον καὶ
δαπάνην τῇ στρατιῇ ὡς αὐτοὶ διαλύσοντες, ἐλπίδας πολλὰς
ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς
Ναξίους, τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὣς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώ-

κατάγειν de reducendis exsulibus Noster quoque adhibuit I, 60. V, 31. 92. §. 1. VII, 153 coll. Isocrat. in Areopag. §. 16, ne plura. In seqq. *ἀσπίδα* intelligo *gravis armaturae milites*, aspide s. scuto instructos, ut in Xenophont. Anab. I, 7, 10 (*ἀσπὶς μυρία καὶ τετρακοσία*), ubi Hertlein Herodotei loci bene meminit, et in Plutarch. Pyrrh. 28 (*πρὸς ἀσπίδας πολλὰς τῶν Σπαρτιατῶν ἀντιπαρατεταγμένας*), ubi Schaefer. conf. (T. VI. p. 504), qui apte attulit Plutarch. Aristid. 21, idemque conferendus erit ad Longi Pastorall. pag. 373. Sic apud Thucydid. I, 80 *ἵπποι* et *ὅπλα* dicuntur ipsi equites et milites gravis armaturae; et apud Aeschyl. Pers. 269 de Persarum exercitu Graeciam invadente Chorus canit: *τὰ πολλὰ βέλεα παμμιγῆ — ἀπ᾽ Ἀσίδος ἦλθ᾽ ἐπ᾽ αἶαν — Ἑλλάδα χώραν*. Conf. etiam Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 320, qui ad hoc dicendi genus retulit quoque Sophocl. Oed. C. 1312 *ξὺν ἑπτὰ λόγχαις*. *πλοῖα μακρὰ* Noster dicit naves ad bellicum usum destinatas; vid. nott. ad I, 2. De ipso argumento monuimus ad V, 28.

ὁ δὲ Ἀρταφέρνης Ὑστάσπεος μέν ἐστι παῖς] Revocavi cum recentt. edd. *ὁ δὲ Ἀρταφέρνης*, quod ipsum in Florentino aliisque legitur et cum vi quadam repetitur, omissum a Schweighaeus. et Gaisford., idemque revocavi *Ὑστάσπεος* pro *Ὑστάσπεω*, quod ab Herodoto, qui hoc nomen ad tertiam tantum declinationem flectit, alienum esse docuit Bredov. p. 230: cum quo eodem etiam refinxi *παῖς* pro *πάϊς*, ut nonnulli habent; vid. nott. ad IV, 151 et conf. Grashof in: Schulzeit. 1831. pag. 703, qui et ipse in Herodoto ubivis restitui vult *παῖς*.

τῶν δ᾽ ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων] Ad extrema verba merito Wesseling. attendi iubet, quippe prudenter adiecta; nam iis distinguitur Artaphernis imperium in Asia minori ab Otanis provincia, qui Europaeae s. Thraciae orae fuit praefectus, cum ad interiores Thraciae tractus Persarum dominatio minime pertinuerit. Cf. nott. ad V, 25.

προσέθεσαν] Male Aldina *προσέθεντο*. Illud enim valet: *iniunxerunt, mandarunt, permiserunt* Aristagorae, ut qua posset optima ratione hoc perageret. Haud aliter *προστιθέναι* I, 108. III, 62. Pro vulg. *ᾗ δύναιτο ἄριστα* scripsi cum recentt. edd. *τῇ δ. ἄρ.* iubente Struvio Spec. Her. I. p. 30 (Opuscc. II. p. 296). Conf. mox cap. 33. *διαλύσοντες* est: *sumptus praebituri, soluturi*. Ad verba *ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον* conf. IV, 14.

ὣς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας] De vocula *ὣς* conf. nott. ad

τας. τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις λέγει πρὸς τὸν 31
Ἀρταφέρνεα, ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλ-
λως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δὲ ἔνι
πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. Σὺ ὦν ἐπὶ ταύτην τὴν χώρην στρατη-
λάτεε, κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. Καὶ τοι ταῦτα
ποιήσαντι τοῦτο μέν ἐστι ἑτοῖμα παρ᾽ ἐμοὶ χρήματα μεγάλα
πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ (ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια
ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν). τοῦτο δὲ νήσους προσκτήσεαι
βασιλέϊ, αὐτήν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας Πάρον
τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθεῦ-
τεν δὲ ὁρμεώμενος εὐπετέως ἐπιθήσεαι Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ
τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου καὶ κάρτα εὐπετέϊ αἱρε-
θῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι. Ὁ
δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοισίδε· Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς

III, 13. Add. V, 38. Spectat vero ad h. l. Broendstedii annotatio (Reise I. pag. 55), qua apud Graecos historicos *αἱ νῆσοι* s. *οἱ νησιῶται* de exiguis Cycladum insulis earumque incolis plerumque accipiantur, ut apud Herod. VI, 99. III, 122. VIII, 46. Add. VI, 95. 96. VII, 95. — Paulo post *οὐδεμία* dedi pro vulg. *οὐδεμίη*. Ad locutionem *εἶναι ὑπό τινι* conf. III, 45 ibique nott. V, 96. 103.

CAP. XXXI.

ὡς Νάξος εἴη νῆσος] Vocem *νῆσος* plures omittunt codd.; minus bene, opinor. Ad verba *μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη* conf. I, 51. IV, 191 ibique nott. De ipsa re vid. nott. ad V, 28. Mox cum recentt. editt. dedi: *χρήματα δὲ ἔνι*; alii: *χρήματα δ᾽ ἔνι*, alii *χρήματα δὲ ἔχει*, quod firmatur quodammodo ab Eustath. ad Dionys. Perieg. 525, qui Herodoti h. l. tangens habet *χρήματα ἔχουσα πολλά*. Tu conf. Herod. I, 181. 183.

ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια] *δίκαια* ex Aldina fluxit; plures codd. *δίκαιο ν*. Tu conf. VIII, 111. IX, 22. Thucydid. VIII, 106 ibiq. Duker.: quae ab interpretibus dudum allata pluribus, si attineret, augeri possent. In seqq. ad *ἠρτημένας* conf. I, 125 ibique nott. De *Cycladibus* excitat Wesseling. Eustathium l. l. Strabon. X. pag. 485 s. 743 B. Quo sensu *Euboea* infra dicatur *νῆσος — εὐδαίμων*, patet ex nott. ad V, 28.

εὐπετέϊ αἱρεθῆναι] *αἱρεθῆναι* e codd. consensu praeeunte Gaisf. reposui pro *χειρωθῆναι*, quod post Wesselingium, qui illud tueri studet loco Herodoteo V, 97 coll. 49, retinuit Matthiae. At vel sequens *χειρώσασθαι* satis edocere poterat editores. Mox retinui *ἀποχρῶσι* cum Bekkero, cum in tanta huiusmodi contractarum formarum copia, quantam exhibuit Bredov. pag. 388 seqq., vix quidquam mutare liceat: ex eiusdem Bredovii canone Dietsch. exhibuit *ἀποχρέουσι*, quod idem dederat Dindorf., cuius vid. Commentat. de dialect. Herod. pag. XXX seq. XLIV.

Σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος] „Fluxit ex Orientis more, quo *οἶκον βασιλέως* *regnum regiamque familiam* describebant. Tale Hebraeorum בֵּית הַמֶּלֶךְ *οἶκος βασιλέως* et saepissime iteratum בֵּית יְהוּדָה, tum בֵּית יִשְׂרָאֵל. Sic VI, 9. IX, 106 et in

γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα,
πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ. ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν διηκόσιαί
τοι ἑτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ αὐτὸν βα-
32 σιλέα συνέπαινον γίνεσθαι. Ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης ὡς ταῦτα
ἤκουσε, περιχαρὴς ἐὼν ἀπήϊε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, 387
ὥς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω
λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευά-
σατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων
τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε
Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ
Δαρείου ἀνεψιὸν, τοῦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότεω Λακεδαιμόνι-
ος, εἰ δὴ ἀληθής γέ ἐστι ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων ἡρμόσατο

Artaxerxis regis literis ad Hippocrat. Add. Casaubon. Exercitt. ad Baron. XIII. p. 214." *Wesseling.* Add. VII, 194. Sententia loci est: *Tu quae regiae Persarum domui conducant indicas.* Namque *ἐξηγητὴν γίγνεσθαί τινος* idem est atque *ἐξηγεῖσθαί τι*, *exponere*, *docere*, *indicare*, quo Noster utitur verbo III, 72. IV, 9, alibi. Conf. supra allata ad V, 23. Sed vix necesse est pluribus haec exponere post egregiam Ruhnkenii disputationem ad Timaei Lex. Platon. p. 109 seqq. — Ad vocem *συνέπαινον* conf. V, 20 ibique nott.

Cap. XXXII.

καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεγόμενα] i. e. *cum retulisset ad regem, quae ab Aristagora erant dicta.* Exscripsit Herodotea Suidas s. v. *ὑπερθέντι* T. III. p. 543, exponens verbum hoc: *ἐξειπόντι, ἀνακοινωσαμένῳ.* Tu vide de verbo *ὑπερτιθέναι* nott. ad III, 155 coll. ad V, 24. — Hoc vero ex Herodoti loco quod Heeren. Ideen etc. I, 1. p. 504 colligi vult, satrapae copiis regiis uti minime fuisse licitum, nisi rege permittente, cui uni harum copiarum praefecti ac duces subditi fuerint, id vereor, ut hoc certe loco probari queat, assentientemque nunc invenio quoque Thirlwall: History of Greece II. pag. 188. Namque Artaphernem et ipsum militari imperio praeditum copiis in sua provincia collocatis imperitasse, notavimus ad V, 25, indeque colligimus, ei minime opus fuisse a rege petere, ut copiis subditis ad expeditionem aliquam uti liceret, sed hoc, opinor, petere debebat a rege, ut omnino expeditionis istiusmodi instituendae copia ipsi fieret. — In seqq. *συμμάχους* dixit milites socios ab Ionicis civitatibus vel potius earum tyrannis regi ad hanc expeditionem missos; conf. V, 37. Quo eodem refero *τὴν Ἰάδα στρατιὴν*, cuius fit mentio V, 33.

στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε] *τούτων* pro vulg. *τουτέων* reposui cum recentt. edd. Ad ipsam locutionem H. Apetz confert VII, 236: *τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς* et VIII, 102: *τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες.* Tu add. IV, 166 et de verbo *ἀπέδεξε* nott. ad V, 25.

εἰ δὴ ἀληθής γέ ἐστι ὁ λόγος] *ἐστὶ* cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. e melioribus codd. adscivi. Omisit Schaefer. itemque Matthiae. Incidit autem hoc in ea tempora, quae Herodoti excedunt narrationem, in ann. 477 a. Chr. n. s. Olymp. LXXVI, 1. Vid. Dahlmann. Herod. p. 38. Ac pertinent huc quammaxime ea, quae perscripsit Thucydides I, 128 de Pausania, qui *ἐφιέμενος Ἑλληνικῆς ἀρχῆς* cum Persarum rege transegit literasque ad eundem dedit, quibus ipsius regis (*Xerxis*) filiam in matrimonium sibi dari voluit seque et Spartam et reliquam

θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρην.

Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρι- 33
σταγόρην καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου. ἐπεί τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι· καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι, πρῆγμα τοι-

Graeciam in regis potestatem redacturum esse pollicitus est. Neque aliter fere tradidit Diodorus Siculus XI, 44, et, qui Thucydidem presse sequitur Cornelius Nepos in Vit. Pausan. 2, ubi vid. quae notavit Van Staveren, cum qûibus non prorsus conveniunt, quae h. l. Herodotus scripsit, magna usus cautione, si quidem addidit: *εἰ δὴ ἀληθής γέ ἐστι ὁ λόγος*, quae verba iustam dubitationem scriptoris indicare videntur, aliis locis animum in tyrannos aut tyrannidem affectantes maxime infestum prae se ferentis. Cur vero Thucydidis auctoritatem in hisce Herodoto praeferat Fuetterer in Comment. de plurimis Thucydidis Herodotique locis etc. (Hagiopoli 1843) pag. 23, equidem haud intelligo. — Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*. De verbo *ἁρμόζεσθαι* diximus ad III, 137. De augmento retento cf. Bredov. p. 294. In fine cap. pro *Ἀρισταγόρεα* Florentinus cum aliis *Ἀρισταγόρην*; quae quidem etsi frequens est permutatio, tamen hoc nomen ad primam declinationem flectere praestat, qua de re cum Dietschio reposui *Ἀρισταγόρην* (vid. Bredov. pag. 227) idemque feci paulo post initio cap. 33. Herodotea caeterum citat Eustath. ad Ili. pag. 238, 18 s. 171, 31.

Cap. XXXIII.

τὴν Ἰάδα στρατιὴν] Conf. nott. ad V, 32. In proxime sequentibus verba *ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου* valent: *Hellespontum versus per speciem navigare coepit*, s. cum classe ita profectus est, ut Hellespontum versus navigandi praetextum sumeret. De voce *πρόφασις* cf. IV, 165 ibique nott. VI, 86. VII, 150. Accusativus *πρόφασιν* pari modo absolute invenitur apud Thucydid. III, 111. VI, 33, alios; vid. Thesaur. Ling. Graec. VI. pag. 2089 ed. Dindorf. Infra VIII, 3: *πρόφασιν — προϊσχόμενοι* Noster dixit, ubi vid. Valckenar.

ἐπεί τε δὲ ἐγένετο κ. τ. λ.] i. e. *cum ad s. prope Chium pervenisset, naves tenuit ad Caucasa, inde aquilone vento traiecturus in Naxum.* *ἐγένετο* pro *ἐγίνετο*, quod retinuit Matthiae, dedi cum Schweigh. et Gaisf. e Florentino, aliis. De locutione *ἔχειν τὰς ναῦς εἴς τόπον τινὰ* conf. nott. ad IV, 76. *Caucasa* quae fuerint et ubinam, haud liquet; nulla enim alia, quantum scio, huius loci mentio apud veteres. Portum aut vicum fuisse probabile est. Conf. etiam Weissenborn Hellen. pag. 102, cui idem placet. Ad voces *βορέῃ ἀνέμῳ* conf. nott. ad IV, 7. Verbum *διαβάλλειν* eodem *traiiciendi* sensu V, 34. 44. IX, 114. Euripid. Suppl. 930, alibi.

οὐ γὰρ ἔδεε — ἀπολέσθαι] Pertinent haec ad Herodoti sententiam de fato, quo omnia inde ab initio ita sunt constituta, ut numquam ullo modo immutari aut averti possint. Conf., ne plura, nott. ad I, 8. IV, 79. V, 92. §. 4. *Myndia* navis dicitur una ex iis navibus, quas Myndiorum civitas in Caria sita Persarumque imperio subdita praebere ad Persarum classem coacta erat. De *Scylace* conf. supra T. II. p. 723 in Excursu allata.

ὀνδὲ συνηνείχθη γενέσθαι. περιϊόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς ἐπὶ νεὸς Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσων. ὁ δὲ δεινόν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας, ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ, ὅτι τὸν ξεῖνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέετο τὸν Πέρσην, τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε. πυθόμενος δὲ κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε· Σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὔ σε ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμέο πείθεσθαι, 388
καὶ πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις; Ταῦτα εἶπε

ὁ δὲ δεινόν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε] Voculam *τι*, quam omnes libri scripti retinent, delevit Schaeferus, cui assensus est Naber (Mnemosyn. IV. p. 22), sed merito retinuerunt posteri editores; tu conf. III, 155. VIII, 15. 93 et ea, quae ad V, 42 et III, 14 allata sunt.

τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο κ. τ. λ.] i. e. *praefectum navis quando deprehendissent, iussit satellites vincire eumque medium per infimorum navis remorum foramina ita alligare, ut extrorsum caput prominerct, introrsum corpus reliquum.* Ubi displicet Wesselingii coniectura *διελῶντας* reponentis pro *διελόντας*. Nam illum vincire iubentur satellites, quando medium intercepissent alligassentque foraminibus, corpore ita quasi diviso, ut altera pars extrorsum appareret, altera introrsum esset condita. Ad *θαλαμίης* subaudiendum *ὀπῆς*, de qua voce ita Brunck ad Aristoph. Pac. 1232: „*θαλαμίαι ὀπαὶ* vocabantur in inferiore navi foramina, per quae exserebantur remi.“ Add. interprett. ad Aristoph. Ran. 1013. — *κατὰ τοῦτο*, quod Schweigh. (cf. Lex. Herod. II. p. 9) reddit *eam ob causam*, *propter hoc*, malim equidem reddere: *hoc modo*, nec moror quod sequitur *ποιεῦντας*, cum participia passim adhibeantur, ubi infinitivum, praepositâ particulâ *ὥστε*, exspectabas. — Ad verbum *παραιτέετο* conf. nott. ad III, 132. Ex hoc loco Schol. Aristoph. Vesp. 1240 et Suidas s. v. *παρῃτεῖτο* protulerunt, quod cave recipias: vid. Bredov. p. 310. — In seqq. *ἐσπέρχετο* est: *succensuit.* De quo verbo Wesseling. citat Apollon. Rhod. III, 516. Pind. Nem. I, 59. Add. Herod. I, 32 init. VII, 207, ubi Valckenarius praeterea excitavit Callimach. H. in Del. 60, Hesych. s. v., Phavorinum, qui aeque ac Suidas *σπερχθεὶς* exponit *ταραχθεὶς*, *θυμωθείς*.

Σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι] i. e. *Tibi vero et his rebus quid commune est; ecquid ad te pertinent haec; quid tibi rei s. negotii cum hisce est.* Quae Valckenarius, voce *τοῖσι* prorsus eiecta, ita constitui vult: *σοὶ δὲ καὶ τούτοισι πρῆγμα τί ἐστι; Quid vero tibi cum his est negotii?* Latina quaedam afferens itemque Graeca, in quibus hac in locutione vel additum vel omissum invenitur *πρᾶγμα*. Equidem libris invitis nihil quidquam muto: praesertim cum simili modo Nostrum locutum esse videam V, 84, quem locum una cum aliis affert Matth. Gr. Gr. §. 389, 1, α. pag. 716. itemque Kuehner Gr. Gr. §. 573. not. 2. — Ad *ἐμέο πείθεσθαι* conf. V, 29.

τί πολλὰ πρήσσεις] i. e. *rebus alienis quid te immisces?* Ita Schweigh. s. *quid curas*, *quae ad te non perti-*

Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νὺξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας φράσοντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. Οἱ γὰρ ὦν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσ- 34 εδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι. ἐπεὶ μέν τοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσηνείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σῖτα καὶ ποτὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο. Καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς

nent. Nam πολλὰ πράττειν de eo dici novimus, qui male est curiosus, nimis sedulus, et quae ad ipsum minime pertinent, ad se revocans, πολυπράγμων qui vulgo dicitur. Inde πολυπρηγμονεῖν supra III, 15 invenitur. Apte Larcherus citat Aristoph. Ran. 230 ibiq. interprr. 749 (761). Add. Pac. 1058. Euripid. Hippolyt. 785.

CAP. XXXIV.

ἐσηνείκαντο] „*Ex agris omnia comportaverant in urbem*, quae quidem essent mobilia; pro more degentium in istiusmodi regionibus, in quibus una praesertim urbs tantum esset muro munita. De Naxiis locupletibus scribit Aristotel. in Rep. Naxiorum apud Athen. VIII. p. 348 A. [p. 141 Fragmm. ed. Neumann] Eadem ratio fuit in Attica; saepius itaque leguntur, in historia quoque recentiori, tempore Philippi et Alexandri (Demosthen. p. 140, 68: Diodor. Sic. XVII, 4.) omnia mobilia e pagis Athenas Attici comportasse, imprimis bello Peloponnesiaco: praeter Thucyd. testis est Aristoph. Eqq. 789 et 802. Acharn. 72. Pac. 631, ubi vid. Schol." *Valcken.* Pro vulg. ἐσενείκαντο cum Bredovio p. 299 revocavi e tribus codd. ἐσηνείκαντο, quod etiam a Matthiaeo receptum video, citante Apetzio V, 33. I, 19. 57. 73. 74. 84. 91. — Ad οὐδὲν πάντως, quod antecedit, conf. V, 65 ibique nott. — In seqq. πολιορκησόμενοι passivam habet vim, de qua conf. nott. ad V, 35.

καὶ σῖτα καὶ ποτὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο] „Non miror in forma verbi grammaticis haud animadversa Vallam, Portum similesque haesisse literatores; ille *murorum refectionem*, quam ἐπισκευὴν vocant, significari credidit. Portus reddidit *muros muniverant* retulitque ad σάττειν. Verum vidissent, si similia comparassent Herodoti I, 190: Babylonii κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ, in urbem autem, obsidione praevisa, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν, *iam ante comportaverant permultorum annorum commeatus*; VIII, 20: οὔτε ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προεσάξαντο. Non facile reperietur, qui praeter Herodotum adhibuerit ἄξασθαι, ἐσάξασθαι, προεσάξασθαι. Quae habet ἧκται et ἐσῆκται, illa reperiuntur et apud alios istius etiam aetatis. Iam vero καὶ τεῖχος ab imperito positum suspicor et ab Herodoto scriptum, *ad oppugnationem autem tolerandam sese paraverant*, καὶ σιτία καὶ ποτὰ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο, id est ἐς τὸ τεῖχος ἤξαντο, *et esculenta potulentaque curaverant intra urbem importari*." *Valcken.* Inde Negris scripsit ἐς τὸ τεῖχος ἐσάξαντο idque exponit: εἰς τὸ τεῖχος ἤγαγον, ἔμβασαν εἰς τὸ φρούριον. Secuti sunt Schweighaeus. et Gaisf., libris scriptis et editis maxime fluctuantibus, quorum plerique καὶ τὸ τεῖχος exhibent, alii καὶ τεῖχος, quae ipsa adulterina cum habuisset Wesselingius, uncis inde incluserunt Schaeferus et Matthiae, qui idem haec exhibet in Gr. Gr. §. 426. pag. 786, ob accusativi structuram. Hoeger. in Actt. phil. Monacc. T. III. p. 492—494 ita scribi vult: καὶ τὸ τεῖχος ἐφράξαντο; quo eodem verbo Nostrum usum esse monet IX, 70. VIII, 51. Plutarch. Sert. 21. Brut. 20. Cat. mai. 13. Equidem quo minus Valckenario acce-

παρεσομένου σφι πολέμου· οἱ δ', ἐπεί τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο, καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦτα καταδεδαπάνητό σφι, καὶ αὐτῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλά, τοῦ πλεῦνός τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες.

35 *Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφέρνεϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπίεζέ μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεέ τε τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς καὶ Μεγαβάτῃ*

dam, impedit potissimum aoristus primus verbi *ἄγειν* s. *ἐσάγειν*, quem ab Herodoti libris alienum esse docuit Bredov. p. 350 seq., qui verba *καὶ τὸ τεῖχος*, quippe codicum auctoritate munita, retineri vult, atque *τὸ τεῖχος ἐσάξαντο* (ut *προσεσάξαντο* I, 190, ubi vid. nott.), quod a verbo *σάττειν* repetit, idem valere putat atque *τὸ τεῖχος ἐφράξαντο*: quo probato haud utique opus erit coniecturâ Hoegeri id ipsum reponentis: tum vero etiam verba *καὶ σῖτα καὶ ποτὰ* antecedenti verbo *παρεσκευάσαντο* adstruenda erunt, ut fecit Dindorfius: quamquam id ipsum durius quid habet praestatque sanè accusativos *σῖτα καὶ ποτὰ* ad *ἐσάξαντο* referre, quemadmodum I, 190 *προεσάξαντο σιτία*. Quare verba *καὶ τὸ τεῖχος* mihi quoque suspecta videntur, ex proxime antecedentibus (*ἐσηνείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος*) male huc illata vel potius repetita. Quod bene sentiens Dietsch. scripsit *κατὰ τάχος*, qua locutione Nostrum uti videmus VII, 178. IV, 127. Kappeyne van de Coppello (in Mnemosyn. II. p. 381) ad lectionem ab Hoegero propositam, quam ignorabat, regrediens scribi vult: *παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι καὶ σῖτα καὶ ποτὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐφράξαντο*, ubi accusativi *καὶ σῖτα καὶ ποτὰ* pendent a *παρεσκευάσαντο*. In seqq. ad formam *παρεσκευάδατο*, quam Mediceus, Florentinus, alii cum Eustath. ad Iliad. p. 234, 21 s. 137, 34 exhibent, cum alii afferant *παρεσκευάζοντο*, conf. nott. ad III, 150, V, 65. Vid. Bredov. p. 328. Ad *διέβαλον* (*traiecerunt*) vid. nott. ad III, 32.

καταδεδαπάνητο] Ita cum recentt. edd. dedi pro *κατεδεδαπάνητο*; solet enim Noster haud raro negligere augmenti reduplicationem in plusquamperfecto: de quo dixi ad I, 94. 180. III, 61. Add. V, 51. 97. VII, 170. Iacobitz. ad Luciani Toxar. cap. 13. pag. 27 et Grashof. in Schulzeit. 1832. II. pag. 428 seq. Bredov. p. 289. — *τείχεα* sunt *arces, castella*, ut IV, 46, ubi vid. nott. Haec *τείχεα* in ipsa insula exstructa erant in gratiam Naxiorum exsulum s. optimatium, qui inde ipsi cum tuti essent, adversarios de plebe in ipsa urbe et reliqua insulae parte commorantes turbare omniaque ea agere possent, quae ipsis conducerent imperiumque insulae ipsis traderent. Haud aliter Corcyrae atque Megaris factum esse, e Thucydide III, 85. IV, 66 evincit Weissenborn Hellen. p. 103.

Cap. XXXV.

ἅμα δὲ ἐπίεζέ μιν] Ad formam *ἐπίεζε*, a verbo *πιέζω*, quo Noster utitur (non *πιεζέω*) conf. Bredov. p. 367. Inde eandem formam in Dione Chrysostomo aliquot locis restituit Lud. Dindorf.; vid. Praefat. ed. Lipsiensis anni 1857. pag. X.

ἀρρώδεέ τε τοῦ στρατοῦ — διαβεβλημένος] De participiorum structura conf. ad Plutarchi Philopoem. pag. 40. 41 notata. — *διαβεβλημένος* est *offensus*, ut V, 97 et 61, ubi Wesselingius et h. l. citat et Euri-

διαβεβλημένος, ἐδόκεέ τε τὴν βασιληΐην τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι. ἀρρωδέων δὲ τούτων ἕκαστα ἐβουλεύετο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ
389 Σουσέων παρὰ Ἱστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλέος. Ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστῆναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας. ὡς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν. Ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε, συμ-

pid. Hec. 863. Iphigen. Aul. 1372. Duker. ad Thucyd. VIII, 82. Add. I, 118. VI, 46. 64. III, 1 ibique nott. Hinc verbum activum V, 96: *διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα*, i. e. *Athenienses coram Artapherne calumnians s. invisos reddens Artapherni.* Nec aliter V, 50. VI, 51. 61. 94. 133. VII, 10. Plurima larga manu dedit Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. T. I. pag. 299. Add. Siebelis ad Pausan. III, 4. §. 3 et quae ex Thucydide attulit Herbst in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. N. F. Suppl. III. pag. 46. Paulo aliter V, 50, ubi vid. not.

ἀπαιρήσεσθαι] In Mediceo, aliis *ἀπαιρεθήσεσθαι*, ortum ex emendatione eius, qui passivi futurum medii significatione adhiberi haudquaquam novit. Nec aliter infra *μετήσεσθαι* (*se dimissum iri*) et V, 34 *πολιορκησόμενοι*. VI, 11 *ἑλασσώσεσθαι*. Add. VII, 159 fin. 162 *ἀρξόμενος* et conf. VII, 209 init. 218. *ἀπολεύμενοι* s. *ἀπολεόμενοι*. III, 82. 132. Sic *ἐξανδραποδιεῦνται* VI, 9 et *ἀνδραποδιεῖται* VI, 17. Plurima dederunt Bergmann. et Benseler ad Isocrat. Areopag. p. 229. 230 et Ianson in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. XIX. p. 509, ubi Herodoteo loco quod dedi *ἀπαιρήσεσθαι*, id confirmari dicit loco Dionysii Halicarnass. de compos. 6 fin., qui *ἀφαιρήσεσθαι* passiva notione praeditum ex oratore quodam Attico citavit, itemque Platonis loco in Politic. 250, 20 (261), qui *διαιρήσεσθαι* passiva dixit notione. Quare retinendum duxi *ἀπαιρήσεσθαι*, licet Dindorf., Bekk. et Dietsch. dederint *ἀπαιρεθήσεσθαι*. Conf. etiam V, 67 *ἀπαλλάξεται*. — Ad *τὴν βασιληΐην* conf. supra nott. ad V, 30.

καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι] Conf. infra VII, 233. Servum intelligit, cuius caput rasum notis sive signis quibusdam defectionem a Persis indicantibus distinctum erat. Ex Herodoto, ut monuit Valckenar., rem exposuit Tzetz. Chil. III, 512. IX, 228 seq. itemque Aeneas Tacticus in Poliorc. 31; alio ex fonte fluxisse videtur Gellii narratio Noctt. Att. XVII, 9. Polyaeno I, 24 si fides, huiusmodi notae sive literae capiti fuerunt inscriptae: *Ἱστιαῖος Ἀρισταγόρᾳ· Ἰωνίαν ἀπόστησον.* — De vocula *ὥστε*, genitivis absolutis, qui sequuntur, adposita, cf. V, 101. VI, 44 ibique nott. In seqq. ad verba *τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν* conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 562. b. ob duplicem accusativum verbo *ξυρεῖν* (hac enim verbi forma Noster utitur: vid. Bredov. pag. 372) adstructum; de structura verbi *ἀνέμεινε* cf. VIII, 16 ibique allata: plura dabit Matthiae Gr. Gr. §. 537.

Ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε] Tres

φορὴν ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινομένης πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν, μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου οὐδαμὰ
36 *ἐς αὐτὴν ἥξειν ἔτι ἐλογίζετο. Ἱστιαῖος μέν νυν ταῦτα διανοεύμενος ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον, Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὠυτὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι. Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα, τῶν ἦρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ἐπεί τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν, ὅκως ναυκράτεες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μέν νυν οὐδαμῶς, ἔφη λέγων, ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο. ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων ἐοῦσαν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε,*

libri *ἐποίησε*. Similis confusio V, 11 fin. „Spectavit haec Nonnus in Gregorii Stelit. II. p. 162." *Gaisford.* Quod sequitur *συμφορὴν ποιεύμενος*, illustrant ad V, 5 notata. Ad verba *νεώτερόν τι ποιεύσης* conf. nott. ad III, 62. Ad V, 93 *Cr.* confert Schaefer. Append. ad Bastii Epist. crit. pag. 29 et ad Sophocl. Trachin. vs. 631. — *οὐδαμά* cum Gaisf. et Matth. dedi pro *οὐδαμᾶ*.

Cap. XXXVI.

Ἀρισταγόρῃ συνέπιπτε — πάντα ταῦτα συνελθόντα] Similem in modum Noster locutus est I, 82, ubi vid. nott.

γνώμην κατὰ τὠυτὸ ἐξεφέροντο] i. e. *in eandem cessere sententiam, eandem tulerunt sententiam.* Ubi *ἐκφέρεσθαι γνώμην* eodem sensu, quo *ἀποδείκνυσθαι, ἀποφαίνεσθαι γνώμην*, de quo conf. nott. ad I, 170. Eodem modo *ἐκφέρεσθαι* VIII, 68. Conf. etiam Voemel ad Demosthen. Contiones pag. 777. Nec multum recedit, quod paulo ante legitur *ἐκφήνας τὴν ἑωυτοῦ γνώμην*, *aperire, declarare, dicere sententiam;* quocum conf. VII, 160, ubi *λόγον ἐκφαίνειν*.

Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς] De *Hecataeo* conf. nott. ad II, 143, ubi etiam de significatione vocis *λογοποιὸς* monuimus, quam eandem fere vim habere atque *λογογράφος* contendit Heinicke Homer. u. Lycurg. pag. 57; confer. etiam Klausen in fragmentt. Hecat. p. 2 seqq. Leguntur nonnulla in Diodori Excerptt. Vatic. a Maio editis (Nov. Collect. Scriptt. II. pag. 38) p. 41 ed. L. Dind. de Hecataeo ab Ionibus misso oratore ad Artaphernem. In Bekkeriana editione Diodori leguntur haec X. §. 59. — In seqq. ad *οὐκ ἔα* (*dissuadebat*) conf. II, 30. IV, 164.

ὅκως ναυκράτεες τῆς θαλάσσης ἔσονται] Apud Thucydidem VIII, 83, ut observat ad h. l. Valcken., Chii ac Milesii dicuntur *θαλασσοκράτορες*. Apud Herodotum VI, 9 exstat *ναυκράτορες*, quod ipsum Thucydidi VI, 18 restitui vult Valcken. pro vulgata *αὐτοκράτορες*. Ad *ἔφη λέγων* cf. V, 18. Ad verbum *ἐνορᾶν* conf. locos geminos I, 123. 170 coll. VIII, 140 et III, 53. — Ad verba *τὰ ἐκ τοῦ ἱροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι* conf. quae de *Branchidarum* templo allata sunt ad I, 92.

τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε] Vid. supra I, 50. 51. 92. Mox cum

*πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐ-
τούς τε ἕξειν χρήμασι χρᾶσθαι, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν
αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα μεγάλα, ὡς δεδήλωταί μοι ἐν
τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. Αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδό-
κεε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι, ἕνα τε αὐτῶν πλώσαντα ἐς Μυοῦντα
ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθὸν, ἐὸν ἐνθαῦτα,
συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρα-
τηγούς. Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο καὶ* 37
*συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλιος Μυλασέα καὶ Ἱστιαῖον
Τύμνεω Τερμερέα καὶ Κώην Ἐρξάνδρου, τῷ Δαρεῖος Μυτιλή-
νην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδεω Κυμαῖον καὶ ἄλ-
λους συχνοὺς, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπε-
στήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. Καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ
μετεὶς τὴν τυραννίδα ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἂν ἑκόν-
τες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίατο· μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ*

recentt. edd. intactum reliqui *ἐπικρατήσειν*, a Schaefero mutatum in *ἐπικρατῆσαι*, cum duo libri afferrent *ἐπικρατήσας*. Neque enim ulla opus emendatione. Futuri infinitivus supra quoque invenitur V, 35: *ἐλπίδας μετήσεσθαι*. Sensus loci nihil dubius: *Magnam concipiebat spem, fore, ut his pecuniis potitus per mare Aegaeum Asiaeque litora dominaretur*. Sic *ἐπικρατεῖν τῶν πραγμάτων* IV, 164.

ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων] Conf. I, 92. Wesseling. praeterea confert Strabon. XIV. p. 634 C. s. 941 B. — Ad seqq. verba: *ἐνίκα ἡ γνώμη* conf. I, 61. De *Myunte* diximus ad I, 142. In fine cap. *τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγοὺς praefectos classis*, opinor, dixit, his navibus advectos. Conf. IV, 87.

Cap. XXXVII.

Μυλασέα] De hoc Cariae oppido conf. nott. ad I, 171. Nunc add. Prokesch. in Annall. Viennens. T. LIX. Anzeige Bl. pag. 3 seq. *Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος* laudatur infra V, 121, *Ἱστιαῖος ὁ Τύμνεω* VII, 98. Mox recte nunc editum *Τερμερέα*, ubi olim perperam *Τερμενέα*. „Steph. Byz. *Τέρμερα, πόλις Λυκίας, ἀπὸ Τερμέρου· ὁ πολίτης Τερμερεύς*. Fuit in Cariae Lyciaeque finibus. Cariae *Τερμέριον* et *χωρ'ον Τέρμερον* agnoscit Strabo XIV. p. 657 B. s. 971 A., cui Cariae in situ Herodotus VII, 98 congruit.“ *Wesseling.* Pro *Ἐρξάνδρεω* dedi e Florentino *Ἐρξάνδρου*. Vid. nott. ad IV, 97; de re ipsa vid. supra V, 11. *Μυτιλήνην* scripsi pro *Μιτυλήνην*, ut V, 11, ubi vide.

ἐκ τοῦ ἐμφανέος] De locutione conf. I, 111 ibique nott. 205. III, 150. IV, 120. VII, 205. Haud aliter *ἐκ τοῦ φανεροῦ* VI, 77. VIII, 126. IX, 1. Ad locutionem *πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος* pertinent, quae ad IV, 80. 154 adscripsi; ad vocem *λόγῳ* vid. nott. ad V, 20.; ad vocem *ἰσονομίην* vid. nott. ad III, 80. 142. In dativo *τῇ Μιλήτῳ* non haereo equidem, cum sensus sit: *instituit s. constituit Mileto*, i. e. *Mileti civibus, democratiam s. populare imperium.* — In fine capitis ad verba *τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους κ. τ. λ.*, quae respondent antecedentibus *τοὺς μὲν ἐξελαύνων* et cum sequentibus cohaerent verbis: *τούτους δὲ φίλα ποιεύμενος — ἐξεδίδου*, conf. ob particularum *μὲν* et *δὲ* rationem similia, quae exstant I, 171. IX, 85 aliisque locis haud paucis; ad locutionem *φίλα ποιέεσθαι* cf. II, 152,

Ἰωνίῃ τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δ᾽ ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος.

38 *Κώην μέν νυν Μυτιληναῖοι, ἐπεί τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν, Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν· ὣς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῦνες ἀπίεσαν. τυράννων μέν νυν κατάπαυσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλιας. Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους καταστῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριήρεϊ ἀπόστολος ἐγίνετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.*

39 *Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκέτι πε-*

CAP. XXXVIII.

ἐξαγαγόντες κατέλευσαν] i. e. *ex urbe eductum lapidibus obruerunt.* Plane eodem modo Noster locutus est I, 167. De lapidationis poena cf. nott. ad V, 67. In seqq. ad verba *ὣς δὲ καὶ* cf. V, 30. Quod nonnulli codd. post *οἱ πλεῦνες* (i. e. *plerique*, ut VI, 81) addunt *αὐτῶν*, eo vix opus, cum facili negotio illud ex proxime antecedentibus *τοὺς σφετέρους αὐτῶν* suppleri queat. *Simili modo*, ait, *alii plerique suos tyrannos dimiserunt.* Nec magis opus cum viro quodam docto legere *οἱ πλεῦνες αὐτῶν ἀπήεσαν*, eo fere sensu: *plerique eorum* (*tyrannorum* scil.) *discesserunt.* — Ad verbum *καταπαύειν* conf. nott. ad II, 144.

στρατηγοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων — καταστῆσαι] *στρατηγοὺς* non duces copiarum tantum hic intelligo, sed magistratus in Ioniae civitatibus summo loco constitutos, quales vel in iis civitatibus, ubi summa rerum est penes populum, reperiuntur. Monuit Wachsmuth: Hellen. Alterthumskunde I. p. 200 et de vocis significatione consul. Dorvill. ad Chariton. p. 447 a Larchero laudatum. Tu add. quae ad Plutarch. Philopoem. notavimus pag 43. 106. 259, Van Dale Diss. IV, 3. pag. 409 seqq. Hunc in modum Andrus insula sex habet *στρατηγοὺς* in Inscript. Graec. apud Le Bas nr. 172. — Sequitur *δεύτερα*, omisso priori vocabulo *πρῶτα*, quemadmodum v. c. supra V, 36 *πρῶτα μὲν — δεύτερα.* Respexit, opinor, Noster ad verba *στρατηγοὺς — κελεύσας καταστῆσαι*, i. e. *iussit singulas civitates suos sibi constituere magistratus.* — Ad locutionem *ἀπόστολος ἐγίνετο* conf. nott. ad I, 21.

ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ κ. τ. λ.] Structuram orationis in hunc modum constitui vult Schweighaeuserus: *ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινὸς μεγάλης (ὥστε) ἐξευρεθῆναί οἱ* (*opus enim fuit magna quapiam armorum societate, quae illi erat exquirenda, invenienda*, sive: *etenim opus sane fuit ipsi magna quadam societate inventa*), excitans Euripid. Med. 1396 ibique Porson., ubi similis orationis structura.

CAP. XXXIX.

Ἀναξανδρίδης] De hoc Spartanorum rege conf. nott. ad I, 67. Namque monentibus Larchero ac Schultzio (Spec. Appar. critic. pag. 22) initium regni Anaxandridae non multo infra annum 570 a. Chr. n. constitui poterit; qui, postquam LV annos tenuit regnum, successorem anno 515 a. Chr. n. habuit Cleomenem et ipsum XXVI annos regnantem: contra quae tamen idem mo-

ριεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε, Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληΐην, οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμίης, παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος οἱ ἔφοροι εἶπαν, ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν· Εἴ τοι σύ γε σεωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν

net Schultze l. l., Herodoto si fides VI, 108 coll. Plutarch. Apophthegmm. Laconn. pag. 223 D, iam anno 520 adeoque 524 a. Chr. n. regem fuisse Cleomenem. Tu conf. etiam Clinton. Fast. pag. 224 ed. Krueg., qui Aristagoram Spartam venisse vult anno 500 ante Chr. n., dissentiens a Petavio, qui annum 505, et a Schultzio, qui annum 503 a. Chr. n. posuerat. Tu conf. de his temporum rationibus exponentem Weissenborn: Hellen. p. 100 seqq. — Omnem hanc de Anaxandrida narrationem in pauciora contractam exhibet Pausanias III, 3. §. 7.

οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν] i. e. *qui non ob virtutem suam ad regnum evectus erat, sed genere.* Nec aliter V, 42. De *ἀνδραγαθίης* virtute, quae e pietate ac reverentia in deos summa proficiscitur eâque ita innititur, ut qui vir fortis ac strenuus censeatur, idem sit pius ac probus, multa disputat Hoffmeister l. l. p. 48. 134 sq. Eam enim *ἀνδραγαθίην* ille observat Cleomeni, viro caeteroqui probo (cf. III, 148) et bellicoso, denegari ab Herodoto, quod pius ille non fuerit, sed deorum reverentiâ abiectâ plura contra sacra ac religionem perpetrarit (v. c. V, 66. 70. 72. 79. 80. 181); ex quo ipso calamitates, in quas post ille inciderit, patri historiae derivandas videri. Atque eam ipsam ob causam Noster h. l., ubi de Aristagora eiusque rebus exponendum erat, hanc totam digressionem de Anaxandrida atque Cleomene inseruisse videtur, qui et ipse exemplum praebeat vindictae illius divinae, qua plectantur qui male agant legesque humanas ac divinas aeque despiciant; cf. modo nott. ad IV, 205. Infra VI, 128: *διεπειρᾶτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίης.*

καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμίης] i. e. *et cum haec uxor ipsi grata, cara esset.* Eadem locutio IX, 45. Suidas II. p. 254: *καταθύμιον· κατὰ ψυχὴν, εὐάρεστον.* Nostrum locum respexit Eustath. ad Iliad. p. 149, 32 s. 113, 12. Apud Pausan. III, 2. §. 7 hac in re legimus: (*γυναῖκα*) — *ἀρίστην τὰ ἄλλα οὖσαν.*

Εἴ τοι — προορᾷς] Ad particulam *ἀλλὰ*, quae continuo sequitur, faciunt, quae ad IV, 120 sunt allata. Pro eo, quod sequitur, *ἡμῖν* Nabero in Mnemosyn. IV. pag. 9 placet scribere *ἡμῖν γε*, quod mihi vel ad antecedens *σύ γε* respicienti haud necessarium videtur; nec moveor iis locis (V, 18. VI, 12. VIII, 22. 144), in quibus *ἡμῖν* s. *ὑμῖν γε* utique reperitur, sed ratio diversa est. De voce *ἐξίτηλος* dictum est ad I, 1; add. Isocrat. Areopag. 18 ibique interprett. p. 277 Bensel., Themist. Oratt. p. 175 C. s. p. 215, 17 Dindorf., et qui monente Wesselingio Herodotum imitatus est, Procop. Bell. Pers. I, 5. II, 22. — Pertinet vero hic locus ad eam ephororum curam, qua, ne ullo modo regia Heraclidarum stirps commacularetur aut pollueretur, sedulo iis erat cavendum. Namque regiam dignitatem ab ipso numine cum derivarent Dores, ut bene monuit C. O. Mueller. Dor. II. p. 101. 120 seq., plurimi sane interfuit, ne quis spurius immisceretur, sed integra semper haec gens atque pura ut conservaretur. Cf. Herod. V, 41. VI, 63. Unde factum, ut, qui omnia, quae ad reipublicae salutem aut ad regnum conservandum facerent, ad se pertinere vellent ephori vix ulla legum vi circumscripti, a regibus quoque iure sibi postulare posse viderentur, ut probam relinquerent progeniem atque robustam; in quos eosdem igitur animadvertebant, si

τοῦτό ἐστι οὐ περιοπτέον, γένος τὸ Εὐρυσθένεος γενέσθαι ἐξί-
τηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεί τε τοι οὐ τίκτει,
ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποιέων ταῦτα Σπαρτιήτῃσι ἁδήσεις.
Ὁ δὲ ἀμείβετο φὰς τούτων οὐδέτερα ποιήσειν, ἐκείνους τε οὐ 391
καλῶς συμβουλεύειν παραινέοντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν
ἀναμάρτητον ἑωυτῷ, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσαγαγέσθαι, οὐδέ
40 *σφι πείσεσθαι. Πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευ-*
σάμενοι προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε· Ἐπεὶ τοίνυν περιεχό-
μενόν σε ὁρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ

secus fecissent. Ita, ut hoc utar exemplo, Archidamum vituperasse dicuntur ephori, quod feminam staturâ nimis exiguam duxisset (qua de re vid. allata a Wyttenbach. in Animadverss. ad Plutarch. Morall. I. pag. 71); haud aliter atque hoc loco, ubi regem ob uxoris sterilitatem compellant eumque, uxorem ut ducat liberis procreandis magis idoneam, admonent. Quemadmodum enim in singulis civibus, ita in regibus praesertim eo spectavit matrimonium ex Spartanorum sententia, ut soboles robusta civitati gigneretur, cui nunquam deessent viri robusti ac fortes. Hinc quoque diiudicanda sunt, quae apud Plutarch. in Lycurg. 15. Xenophont. Rep. Lacon. I. §. 7 leguntur, huc spectantia, bene tractata a Cragio De republ. Lac. III Inst. IX.

ἐπεί τε τοι οὐ τίκτει] Cf. V, 18. Mox pro *ἔξεο* plurimi codd. *ἐκ σέο*, quod ipsum antecedenti *τίκτει* adiungitur. In una Aldina *ἐκ σέο ἄπες*, quod plures dein tenuerunt. E Schaeferi coniectura fluxit, quod recentt. edd. plerique exhibuerunt, probante Bredov. pag. 322, *ἔξεο*, qui est aoristi sec. medii imperativus verbi *ἐξιέναι* pro *ἔξου* (vid. Matth. Gr. Gr. §. 213 not. 5) hoc fere sensu: *dimitte a te s. a tua domo* uxorem; a quo eodem verbo fluxit *ἔξεσις* V, 40 *dimissio*, *divortium*, *ἀπόπεμψις γυναικὸς*, ut exponit Eustathius; nam in verbis *ἐξίημι*, *ἔξεσις* eadem inest vis atque in verbo *ἀποπέμπειν*, quod de viris valet, quemadmodum *ἀπολείπειν* de feminis. Conf. VI, 63 et I, 59 ibique citata. Eltz Quaest. Herodd. p. 19 seq. (Jahrbb. f. Philol. u. Pädag. Suppl. Vol. IX. p. 330) mavult *ἔξες* in activo, cum Graeci *ἐξεῖναι γυναῖκα* dicere soliti ipsi videantur, atque mox *ἀπέντα* et IX, 111 *μετέντα* in tali re positum occurrat. Mihi medium praestare videtur, cuius quae sit vis, supra indicavi. — Vox *ἀναμάρτητος*, *impeccabilis* (ut reddit Gellius N. Att. XVII, 19) apte dicitur de uxore, quae nullam in virum culpam admisit, quae pudica et casta semper fuit, immunis ab adulterii crimine: quo sensu hanc vocem vel apud sacros scriptores inveniri testantur, quae attulit Schleusner. in Lexic. in N. T. I. p. 182. — Ad verbum *ἐσαγαγέσθαι* in fine cap. conf. citata ad IV, 78.

Cap. XL.

Ἐπεὶ τοίνυν περιεχόμενόν σε ὁρέομεν] Quod post *τοίνυν* plerique codd. inserunt alterum *τοι*, equidem cum Schaefer. et Matth. Sancrofti cod. auctoritate delevi; quamquam retinuisse video Schweighaeus. et Gaisf. Ad verbum *περιέχεσθαι* conf. III, 53 ibique nott. Voculam *δὲ*, quae post *σὺ* in apodosi legitur, cum G. Hermanno ad Sophocl. Philoct. 86 pag. 23 ita explicare licebit, ut illam referamus ad aliquam partem sententiae, quae qualis sit, dubium esse nequit, cum opposita esse debeat ei, in qua est *δέ*. Itaque h. l. sic exponit: *quoniam te ab uxore tua teneri videmus, tu vero* (alius autem fortasse aliud faciat) *hoc fac.* Vid. Herod. I, 112 et III,

ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται
βουλεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς
ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα, ὅσα νῦν παρέχεις, πάρεχε, καὶ ἄλ-
λην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. Ταῦτά κῃ λεγόντων
συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης, μετὰ δὲ γυναῖκας ἔχων δύο διξὰς
ἱστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρτιητικά. Χρόνου δὲ οὐ 41
πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐς ὕστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ
Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔπεδρον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι

37 et confer quae non prorsus dissimilia affert Elmslei. ad Sophocl. Oedip. Col. vs. 507. Add. Herod. VII, 159 fin. IV, 126.

ἵνα μή τι ἀλλοῖον — βουλεύσωνται] i. e. *ne aliud quid* (mali scil. s. incommodi) *de te Spartani constituant*, quorum scil. quam maxime id interest, ne regia Heraclidarum stirps intereat, sed ut firma ac robusta conservetur propageturque. Voculam οἱ a plerisque fere codd. omissam uncis inclusam praebet Dietsch., quibus ego liberavi, cum articulo sane hic opus esse videatur. In verbis *οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος* (i. e. *non amplius postulamus a te dimissionem uxoris tuae*, ubi duplicem Noster genitivum verbo *προσδεόμεθα* adstruxit, ut VIII, 144: cf. Matth. Gr. Gr. §. 355. not. 2) equidem *ἐξέσιος* tenui cum Eustath. ad Od. pag. 1667, 32 s. 410, 6 et pag. 1900, 2 s. 746, 22. De ipsa voce diximus ad V, 39; de voce *τεκνοποιός* cf. nott. ad I, 59.

διξὰς ἱστίας οἴκεε] i. e. duas habitavit *domos s. duplicem familiam constituit*. Ubi *ἱστίας οἰκεῖν* eodem fere modo, quo alibi *οἰκίας οἰκεῖν*, alia id genus; de quibus conf. Wesseling. ad Diodor. Sicul. IV, 24. Cf. etiam Herod. VI, 86. §. 4 de voce *ἱστίη*. Pausanias III, 3. §. 7 hoc ita expressit: *μόνος γυναῖκάς τε δύο ἅμα ἔσχεν καὶ οἰκίας δύο ἅμα ᾤκησε*. Neque enim hoc apud Graecos umquam in more fuit, ut duas quis simul uxores haberet, nisi certas interdum ob rationes, si permissu magistratuum vel populi hoc fiebat, praesertim *διὰ σπάνιν ἀνθρώπων*, quod semel accidisse accepimus. Hinc recte, ut ad h. l. monuit Valcken., Noster ait: *ποιέων οὐδαμῶς* (ita enim e librorum vetustorum consensu dedimus pro *οὐδαμά*) *Σπαρτιητικά*, quae ne *Ἑλληνικά* quidem erant. Etenim Graeci monogamiam tam constanter tenuerunt, ut praeter hoc unum exemplum vix alterum simile invenias, quale praebet Dionysius, Siciliae tyrannus, qui *ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύο γυναῖκας ἠγάγετο*, ut scribit Aelianus Var. Hist. XIII, 9. Tu vid. Lasaulx: Zur Gesch. u. Philosoph. d. Ehe bei d. Griech. p. 15 (Akademisch. Abhandll. p. 385) et conf. Jacobs Vermischt. Schrift. IV. p. 218 seq. Sunt vero talia diiudicanda ex ea veterum Graecorum, Dorum imprimis sententia, qua civitatis salus, quae in conservanda ac propaganda progenie maxime cernitur, omnium prima haberetur lex, cui postponerentur vel quae alias sanctissima essent et legibus institutisque firmissime constituta. Cf. C. O. Mueller: Dorer II. p. 285.

CAP. XLI.

καὶ αὕτη τε ἔπεδρον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀπέφαινε] i. e. *atque et haec regem successorem Spartanis in lucem edidit et prior uxor tum forte gravida facta est.* Pro vulg. *ἔφεδρον* scripsi cum recentt. edd. *ἔπεδρον* iubente Bredov. p. 93. Vid. Herod. I, 17. V, 65. Quod ad vocis significationem attinet, Noster intelligit *successorem*. Ac satis notum est, proprie *ἔφεδρον* dici *gladiatorem tertiarium s. secutorem*, qui post aliorum duorum pugnam tertius progreditur, viribus recens cum victore defatigato congressurus. Unde mox latius serpsit vocabuli vis, ad alias quo-

ἀπέφαινε, καὶ ἡ προτέρη γυνὴ, τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα, τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθέϊ λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήϊοι πυθόμενοι ὤχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως, βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ' ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιϊζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον.

42 Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης ἀκρομανής τε, ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος, εὖ τε

que res, in quibus *succedendi* primaria inest notio, traducta. Plura Dorvill. ad Charit. pag. 436. Hinc quoque in Glossa Herodotea et apud Gregor. Cor. De dial. ion. §. 153. p. 546 Schaefer. exponitur ἐπίκληρος, *haeres*.

τότε κως ἐκύησε συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη] i. e. *tum illa nescio quo casu fortuito facta est gravida.* De verbo κύειν conf. V, 92 §. 2. VI, 68. In proxime seqq. verbum ἔχειν (*gravidam esse*) illustravimus ad III, 32, quibus add. Euripid. Bacch. 88. ὑποβαλέσθαι dicitur mulier, quae ab alia muliere editum infantem sibi supponit, ut in Platon. Polit. VII, 16. p. 538 A. Aristophan. Thesmoph. 378 (γυνή τις ὑποβαλέσθαι βούλεται, ἀποροῦσα παίδων) coll. 319, ubi vel additur παιδίον. Ad locutionem δεινὰ ποιεῖν cf. allata ad III, 14. VII, 1. Aristoph. Ran. 1093. Nub. 388. 583 et ad verba ὑπ' ἀπιστίης Herod. I, 68. Quae sequuntur, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, valent: *adpropinquante, instante tempore,* quo sc. paritura erat uxor.

Cap. XLII.

ἦν τε οὐ φρενήρης ἀκρομανής τε] Supra III, 25 de Cambyse: οἷα δὲ ἐμμανής τε ἐὼν καὶ οὐ φρενήρης (ubi vid. nott.), quae huic loco sunt simillima. Vox ἀκρομανὴς a Gronovio redditur *admodum furens*, a Porto: *summe insanus, supra modum insanus*, probante Schneidero in Lex. Gr. s. v., quamquam hoc minus convenire videtur in Cleomenem, qui cum Aristagora colloquens V, 49—51 non admodum insanum ac furiosum se praebuit. Quem quod Herodotus VI, 75 in furorem incidisse tradit progressu temporis, cum antea non nisi ὑπομαργότερος (i. e. *mente hebetior*) fuisset, Schweighaeusero commodius visum est, vel retinere Vallae interpretationem: *mentis inopem*, vel reponere *furiosum, semifuriosum, subinsanum.* Nam eam ille in voce ἄκρος, quacum composita est vox ἀκρομανὴς, inesse statuit vim, ut eorum verborum, quibus praeposita et quibuscum coniuncta est, minuat vim ac potestatem. At mihi ea potius in hac voce inesse videtur vis, qua eorum vocabulorum, quibuscum composita est, notionem augeat atque ampliet, ut v. c. in ἀκρόχολος apud Athen. X. p. 432 C., ἀκροπενθὴς in Aeschyl. Pers. 140. Add. Blomfield in Glossar. ad Aeschyli Pers. 547 [514 Both.], ubi ille cum Pauwio edidit ἀκρογόοι, cum vulgo esset ἁβρογόοι. Et conf. denique Pollux VI, 125, qui Herodoteam vocem inter vilia retulit vocabula, quae ad iram aut animum valde commotum declarandum adhibentur. In Stephani Thes. Ling.

ἠπίστατο κατ᾽ ἀνδραγαθίην αὐτὸς σχήσων τὴν βασιληΐην. ὥστε ὢν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὅ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λεὼν Σπαρτιή-
392 *τας ἦγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμε-*

Graec. ed. Valpy (T. V. pag. 5896) exponitur *summo furore correptus, extremâ insaniâ laborans.* Ubi plura alia composita cognata afferuntur. Itaque loci sententia erit haec: *Cleomenes — homo erat haud sanae mentis, sed ad furorem admodum proclivis,* summâ insaniâ captus. — Ad argumentum loci conf. Herod. VII, 205. — Ad verba *κατ᾽ ἀνδραγαθίην* cf. nott. ad V, 39. *ἠπίστατο* scripsi pro vulg. *ἐπίστατο* Bredovium secutus pag. 301, idemque feci VI, 44.

χρεώμενοι τῷ νόμῳ] Successionis intelligit legem, de qua conf. C. O. Mueller. Dor. II. pag. 101. Pro *δεινόν τε ποιεύμενος* Florentinus, alii *δεινόν τι ποιεύμενος*, quod recipi vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 22, cui verba *καὶ οὐκ ἀξιῶν* suspecta videntur, quae mihi vel maxime retinenda videntur. Ad ipsam locutionem *δεινὸν ποιεῖσθαι* cf. VII, 35. III, 14 ibique allata. IV, 147 coll. nott. ad V, 33. — In seqq. pro *λεὼν* Mediceus, Florentinus, alii exhibent *ληὸν*, quam formam Valckenar. commendari putabat simili forma *νηός*, ac dein Hesychii (T. II. p. 467) et Heraclidis auctoritate apud Eustath. in Odyss. II. p. 93, 32 s. 1443; nisi potius, quae est Matthiaei ad h. l. sententia, formam *ληὸν* ob nimium dialecti Ionicae studium a grammatico ad similitudinem vocis *νηὸν* efficiam esse statuas. Namque reiicienda est haec forma aeque atque altera, quam Sancrofti liber aliusque codex exhibet, *λαὸν*, cum Herodotus unam formam *λεώς* vel in vocibus cum hac compositis servare soleat, ut monstravit Bredov. pag. 138. Itaque rescripsi *λεὼν*, quod idem exhibuit Dietschius; *ληὸν* retinuit Dindorf. Ad verba *ἦγε ἐς ἀποικίαν* conf. Pausan. III, 4, 1: *Δωριεὺς — ἐς ἀποικίαν στέλλεται*, et quae alia huius generis iam attulimus ad IV, 147. Scripsi autem *ἦγε* pro male vulgat. *ἄγε*, quod ab Herodoti usu abhorret, qui etiam cap. sequenti scripsit *ἦγε*; plura vid. apud Bredov. p. 293.

οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος] Hoc eo pertinet, quod inde a Doricae gentis incunabulis omnia fere ad Delphos Pythicumque oraculum, ut ex quo omnia gentis instituta prodierint, apud Dores referebantur. Namque Lycurgum dicebant e Pythiae ore leges, quas Spartanis ferret, accepisse, unde ipsae leges *πυθόχρηστοι*, id quod neminem fugit; ac vel postea Laconum rebus publicis oraculum ita praeesse putabatur, ut eas quasi regere summamque earum curam gerere videretur, magistratusque Pythiorum essent constituti, maximo honore praediti regumque ac senum assessores, quibus Delphicorum oraculorum cura erat permissa (vid. Herod. IV, 57). Neque enim quidquam publice privatimque suscipiebant Spartani, nisi oraculo Delphico consulto; id quod in colonia condenda quam maxime valuisse sponte quivis intelligit. Itaque de Spartanis Doribus Delphicum deum consulentibus singillatim valuit, quod in universum de Graecis ita enuntiavit Cicero De divin. II, 1. §. 3: „Quam vero Graecia coloniam misit in Aeoliam, Ioniam, Asiam, Siciliam, Italiam, sine Pythio aut Dodonaeo aut Hammonis oraculo? aut quod bellum susceptum ab eo sine consilio deorum est?“ Tu cf. de his C. O. Mueller. Dor. II, 17 seqq. I. p. 57. 137, C. F. Hermann. Lehrbuch d. griech. Staatsalterth. §. 23. not. 11 et §. 75. not. 4, Ch. F. Wilster: De religion. et oracul. Apollinis Delphici (Havn. 1827) P. I. §. 34. p. 78 seqq. — Mox

νος, ἐς ἥντινα γῆν κτίσων ἴῃ, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων. οἷα δὲ βαρέως φέρων, ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἵ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν· ἐξελαθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτεϊ ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδο-
43 *νίων ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. Ἐνθαῦτα δέ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν, Ἡρά-*

cum recentt. edd. reposui ἴῃ, quod offert optimus liber Florentinus. Cf. Bredov. pag. 408. 411. Neque sane opus scribere ἴοι; coniunctivus enim quo sensu hîc ponatur, declarant nott. ad I, 53 coll. VI, 35. Baeumlein: Griech. Mod. p. 182. Probavit quoque G. Hermann. in Opuscc. IV. pag. 90.

οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων] Neglexit nimirum ille omnia ea, quae a civibus ad coloniam condendam proficiscentibus rite fieri solebant, sacra publica, ritus solemnes, alia id genus, de quibus conf. Herod. I, 146 ibiq. nott. et C. F. Hermann: Lehrbuch. etc. §. 75 not. 3, qui etiam monuit de dictione *τὰ νομιζόμενα* in his solemni, quam eandem Noster adhibuit I, 49. 35. VII, 140, ubi cf. nott. — Mox *ἀπίει*, ut *ἐξίει* I, 6, ubi vid. nott. *ἀνίει* III, 109, alia. Magis advertit celer transitus a praesenti (*ἀπίει*) ad praeteritum *κατηγέοντο*, quamquam in Herodoto talia minus offendere debent. Vid. allata ad V, 55.

κατηγέοντο δὲ οἵ ἄνδρες Θηραῖοι] *Theraeos* viros exstitisse duces haud mirum, quippe quorum maxime floruit commercium cum Africa atque inprimis cum Cyrene, quae Theraeorum fuit colonia. Cf. IV, 156 seqq. De *Cinype* cf. IV, 175. 198. — Cum recentt. edd. reposui *ἐξελαθεὶς* pro *ἐξελασθεὶς*, de quo saepius in prioribus monitum est. Vid. Bredov. pag. 342.

ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων] Haerent in his Wesselingius atque Valcken., quorum ille particulas *τε καὶ* inductas vult, cum Macae, de quibus Noster IV, 175, et ipsi sint Libyes nec ab iis ullo modo distingui possint, sed Libyum communi nomine ad Afros indigenas spectante aeque comprehendantur, diversi quidem a Carthaginiensibus, qui Poeni genere alius prorsus sunt originis atque stirpis. Valckenario Herodotus pro *Λιβύων* scripsisse videtur *Μαχλύων* (de qua gente conf. IV, 178) aut aliud quod Africani populi nomen. Wesselingio adsentitur Larcherus. Equidem codd. invitis nihil immutare ausus sum, cum verba *τε καὶ Λιβύων* etiam ita accipi possint, ut idem valeant atque *καὶ τῶν ἄλλων Λιβύων*, vel ita posita existimentur, ut non distinguatur alterum ab altero, sed ut alterum altero declaretur, qualia, monente Schweigh., inveniuntur I, 2. 16. 27, alibi. Niebuhrio auctore Bekkerus eumque secutus Dindorf. et Dietsch. omissâ voculâ *καὶ* scripserunt: *ὑπὸ Μακέων τε Λιβύων καὶ Καρχηδονίων*, ut Macae Libyci et Carthaginienses intelligantur: quamquam quaerendum sane, num ita vox *Λιβύων* aliis nominibus gentilibus sine addito articulo adiicere liceat. Accedit, quod una tantum Macarum gens cognita est, quae ut ab aliis eiusdem nominis gentibus discernatur, huiusmodi additamento haud indiget. Itaque vulgatam lectionem omnibus libris scriptis firmatam retinendam duxi. Cur vero Spartanos Afri expulerint, id e Scylace p. 112 [§. 108. p. 47 Hudson.] monente Valckenario aestimare licebit.

Cap. XLIII.

ἀνὴρ Ἐλεώνιος] „Ἐλεῶνα poëta memorat Iliad. II, 500 et Strabo prope Tanagram IX. p. 622 s. 405. Hinc Ἐλεώνιος apud Ethnicogra-

κλειαν τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν, φὰς τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν
εἶναι Ἡρακλειδέων, αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. Ὁ δὲ ἀκού-
σας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱ-
ρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ αἱρήσειν. πα-
ραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον, τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε,
ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι 44

phum in *Νέων*." *Wesseling*. De hac urbe Boeotica, quae dicitur Ἐλεών, conf. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 923, qui recentiorum sententias de urbis situ indicavit. De voce ἀνὴρ in talibus addi solita conf. III, 125.

συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν] Cum apud veteres nullus, quantum scimus, commemoretur vates *Laius*, Valckenario pro *Λαΐου* hîc in mentem venit *Ἰάμου*, qui vates sane celeberrimus idemque Iamidarum generis auctor, de quo vid. mox afferenda ad cap. 44. Cum vero nec huius memorentur oracula, forsitan usitatius hîc latere nomen *Βάκιδος* idem existimat, qui vates ex eodem Eleonis pago agri Tanagraei natus fertur apud Schol. Aristoph. Pac. 1071 coll. interprett. in Aelian. V. H. XII, 35. C. O. Mueller. Orchom. pag. 145 seq., Wachsmuth: Hellen. Alterthumskund. II. pag. 596. Unde simul discimus in Eleonis vico inde ex antiquiori aevo prophetarum familiam vel Persici belli tempore floruisse, qui, ut mea fert opinio, antiqua illa Laii regis vaticinia vel Bacidis oracula servarint. Nam Boeotia, ut bene monuit C. O. Mueller. l. l., oraculorum sortiumque fuit per Graeciam sedes fere antiquissima. Neque vero haec ita valent, ut a vulgata lectione, librorum scriptorum auctoritate satis munita, discedam, praesertim cum etiam, quae Larcheri et Schweighaeuseri est sententia, *τοὺς Λαΐου χρησμοὺς* accipere liceat: *oracula Laio data*, ut apud Sophocl. Oed. Tyr. 907 [898 Erf.] *Λαΐου παλαιὰ θέσφατα*, Electr. 344 [336 Herm.] coll. Matth. Gr. Gr. §. 367. Schneidewin in Philolog. X. p. 357 pro *Λαΐου* proposuit *Λάσου*, de quo vid. nott. ad VII, 6.

Ἡράκλειαν τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν κ. τ. λ.] Pertinet huc Diodori locus classicus IV, 23 coll. Pausan. III, 16. §. 4, et Voelcker. Myth. Geogr. I. pag. 144. Pro vulg. *Ἡρακληΐην* cum recentt. edd. scripsi *Ἡράκλειαν*, itemque *Ἡρακλειδέων* pro *Ἡρακληϊδέων*; vid. Bredov. pag. 190 coll. 181.

εἰ αἱρέει] De hoc futuri indicativo praecepit G. Hermann. ad Viger. pag. 947 et Opusc. IV. pag. 92, ubi, „futurum," ait, „ad ea videtur referri, in quibus neque an debeant fieri neque an censeat quis futura esse, sed simpliciter an sint futura, quaeritur, i. e. an, si quis ea faciat, effectum daturus sit, id quod fere idem est atque an liceat facere." Add. Herod. V, 119. Cobet Varr. Lectt. p. 363 *αἱρέῃ* scribi vult eundemque coniunctivum in similibus Nostri locis (V, 67. 82. 124) revocandum censet. Mihi nulla mutandi causa idonea videtur. — Ad significationem verbi *στέλλεται* cf. nott. ad VII, 2. *Italiam* quo sensu noster dixerit, monuimus ad IV, 15.

CAP. XLIV.

ὡς λέγουσι Συβαρῖται] De structura loci conf. IV, 5. 95 ibique citata. Quae vero h. l. Noster refert ex ore Sybaritarum atque Crotoniatarum, quos ipse consuluisse putandus est, vix dubium est, ab Herodoto sene, Thuriis degente, quam urbem in Sybaris a Crotoniatis dirutae locum cessisse nemo nescit, conscripta et in historiam illata esse. Cf. Heyse: Quaest. p. 139, Dahlmann. Herod. pag. 51 seq., qui simul attendi iubet, quantis tenebris iam Herodoti aetate res, quae anno 510 a. Chr. n. acciderit, obvoluta fuerit, cum ita diverso modo ab utrisque enarrata nec ab ipso Herodoto di-

Συβαρῖται, σφέας τε αὐτοὺς καὶ Τῆλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεέας γενομένους δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρατεύεσθαί τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μέν νυν Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἠλεῖον μοῦνον, καὶ 393

iudicata sit, ut qui contra Sybaritas iudicium ferre noluerit, cum famâ illi tantum eniterentur, Crotoniatae autem, ut Dahlmanno placet, historico argumento, quod ipse Herodotus agnoscere videatur. Ipsam Sybarim accepimus a Crotoniatis dirutam fuisse anno 510 a. Chr. n. (vel, ut Larchero placet, 507 a. Chr. n.), incolis modo interfectis, modo per alia magnae Graeciae oppida dispersis (vid. C. F. Hermann: Lehrb. d. griech. Staatsalterth. §. 80. not. 18), donec anno 444 ex Athenis eo deducta est colonia, quae non procul a vetere urbe novam *Thuriorum* condidit urbem. Tu vid. potissimum Diodor. XII, 9. 10. Plura dabit C. F. Hermann: Lehrbuch etc. §. 80 not. 20 seq.

καὶ Τῆλυν] ,,Tyrannidem occupaverat, eâdem prius deiectus, cum Sybaritas inter et Crotoniatas bellum exardesceret, ni Heraclides Ponticus, quod arbitror, fallat in Athenae. XII, 21. pag. 521 E. Potior Herodoti, illi propioris tempori, auctoritas, cui Diodorus XII, 9 paria facit, δημαγωγὸν adpellans, quippe blanda vulgi oratione ad ditiores exilio multandos, unde belli Pythagorae aetate gesti origo, concitantem. [Hac de re enarrantem vid. Krische: De societat. Pythag. scopo politic. pag. 91 seq. et conf. Ullrich: Rerr. Sybaritt. capp. pag. 44 seq. de Telyis tyrannide exponentem] Consimili δημαγωγοῦ titulo Cypselum, Corinthiorum tyrannum, Aristoteles ornat Polit. V. cap. ult." *Wesseling.* De ipsa voce Τῆλυς *Cr.* conf. Doederlein: De vocabulo τηλύγετος (Erlang. 1825) p. 12. Mox βασιλέα dedi pro βασιλῆα et paulo post revocavi σφίσι τιμωρῆσαι, quod praefert Matthiae, quem conf. ad I, 57. E Sancrofti libro σφι receperat Gaisford.

οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου] i. e. *neminem peregrinum ipsos hoc in bello adiuvisse.* Verbum συνεπιλαμβάνεσθαι eodem fere significatu V, 45. III, 48 init. De *Iamidis*, quibus oraculorum cura ad Iovis Olympici aram fuit commissa, ab Iamo Apollinis, ut ferebant, filio oriundis, satis multa Pindarus Olymp. VI, ubi consul. interpretes, praecipue Boeckh. Expl. Pind. p. 152 sq. et Eckermann: Melampus p. 123 sqq. Add. Herodot. IX, 33 et Beulé: Etudes sur le Peloponnèse I. p. 280 seq. 286. Qui cum ex ignispicio res futuras canerent, verba seqq. ἐπεί τέ οἵ τὰ ἱρὰ οὐ προσεχώρεε χρηστὰ θυομένῳ (i. e. *cum sacrificanti sacra non feliciter cederent*) de tali vaticinandi genere, quod per ignem fiebat, intelligi vult Wesseling. Quam in rem vid. allata a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 38. not. 23 coll. §. 39. not. 11. Ad locutionem faciunt allata a Schaefero ad Lambert. Bos. De ellips. p. 213 et a Dietschio: Versuch üb. Thucydid. pag. 35, qui affert Herodoti locos hos: V, 62. VIII, 102. 108. Xenoph. Anab. VI, 2, 21. In fine capitis exhibuimus: ταῦτα δὲ ὦν οὗτοι λέγουσι, cum omnes libri scripti exhibeant: ταῦτα δὲ οὐκ οὗτοι λέγουσι, in quibus voculam οὐκ stare non posse nemo non intelligit. Itaque pro οὐκ De La Barre proposuit ὦν, quod Schaefero et Borhekio probatum Schweighaeuserus et Gaisfordius receperunt, quos ipse secu-

τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε. παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφέας. ἐπεί τέ οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρεε χρηστὰ θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὦν οὗτοι λέγουσι. Μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε, 45
Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραθίῃ, τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν

tus sum. Bothe in Annotatt. ad Terent. p. 466, ut e Schweighaeuseri nota intelligo, maluerat: ταῦτα δὲ οἰκότα λέγουσι. Bekker pro οὐκ substituit ὦν, idque receperunt Dindorf et Dietsch.; Eltz (Quaest. Herodott. p. 20 sive Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. p. 331) voculam οὐκ, quippe e sequenti οὗτος ortam, plane tolli iubet.

CAP. XLV.

τέμενός τε καὶ νηὸν] De voce τέμενος vid. nott. ad III, 142 et IV, 161. Mox unus Sancrofti liber Κράστον; reliqui omnes Κράστιν et mox Κραστίῃ, quod in Κρᾶθιν et Κραθίῃ mutandum censuerat Wesselingius (in Dissert. Herodot. XI. pag. 184), quem Schaef. et Matth. secuti sunt. Namque *Crathis* a reliquis scriptoribus vocatur rivus, intra quem et Sybarin fluvium ipsa urbs Sybaris fuit exstructa, teste Diodoro XI, 90. XII, 9. Strab. VI. p. 263 s. 404 B. Reliqua veterum testimonia de hoc fluvio post Cellarium in Notit. Orb. antiq. II, 9. pag. 910 attulit omnia Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 517 coll. Ullrich: Rerr. Sybb. capp. pag. 5. Equidem, licet Schweighaeuser et Gaisfordius librorum scriptorum auctoritatem deserere noluerint, Wesselingium sequi malui, quem eundem etiam secutos video Bekkerum, Dindorf., Dietsch., probante quoque Ullrich. l. l. p. 47. Etenim, ut taceam Κράστιν fluvium nusquam reperiri, ipse Noster rem conficere videtur, qui supra scripsit I, 145: ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπ' ὅτου ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὔνομα ἔσχε, coll. Pausan. VII, 27. §. 7 ibiq. Siebelis p. 190. Vocatur *Crathis* h. l. ξηρὸς, *siccus*, ut qui hieme fluit, aestatis vero tempore exsiccatus est: quod adhuc in multis Italiae inferioris fluviis observant. Itaque in antiquo Glossario ad calcem Thesaur. Stephan. ξηροπόταμος redditur *torrens* (conf. T. V. pag. 6503 ed. Valp. et T. IX. pag. 123). De aquis fluvii Crathis vid. Strabo l. l. Ovid. Metamorph. XV, 315 coll. Euripid. Troad. 226. Nunc vocatur *Crati*. Cum vero Crathis satis amplus videatur esse fluvius, qui alios quoque rivulos in se recipit, nec unquam, vel per aestatem, aquarum copiâ sic destitutus est, ut *exsiccatus* prorsus haberi possit et ξηρὸς inde dici, haud scio an praestet haec cum viro docto Anglo (Grote: history of Greece IV. p. 555) referre ad alveum siccum Crathis, quem Crotoniatae capta urbe alio duxisse dicuntur, teste Strabone VI. p. 263: ἑλόντες γὰρ τὴν πόλιν ἐπήγαγον τὸν ποταμὸν καὶ κατέκλυσαν. Itaque iuxta priorem, nunc exsiccatum fluminis alveum Minervae aedes exstructa agerque sacer additus est. — Praepositio παρὰ in verbis παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν valet *juxta* s. *prope;* nos: *längs, entlang;* sic V, 49: παρὰ ποταμὸν τόνδε et IX. 15 παρὰ τὸν Ἀσωπὸν, quod una cum aliis affert Kuehner. Gr. Gr. §. 615, III, 1,b. Conf. quoque Homer. Ili. I, 34. XII. 352 etc.

Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραθίῃ] De hac Minerva mihi quidem nihil innotuit. Videntur autem, modo vera sint quae hîc enarrantur, Minervae huius sacra ex Sparta, ubi et ipsam Minervam cultam esse novimus (cf. C. O. Mueller. Dor. I. p. 397), huc allata fuisse a colonis pro veterum

θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδὲν, ἐπ' ὃ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, εἷλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην, καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. Οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέϊ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐδέν· καί τοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεὺς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μέν νυν ἑκάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι,
46 ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοισι προσχωρέειν. Συνέ-

more urbis patriae numina secum abducentibus et in colonia aeque colentibus. — Mox scripsi τοῦτο δὲ, ubi simplex antecedit μὲν pro τοῦτο μὲν, de quo vid. G. Hermann. ad Viger. pag. 702. In seqq. verba εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε valent sane εἰ — μὴ παρὰ τὰ μεμαντευμένα ἐποίησε (*etenim si nihil quidquam contra oraculi iussum egisset*), ut exponit Schaefer. in Animadverss. ad Plutarch. Vitt. T. V. p. 329 ad locum Plutarchi in vit. Agid. 16, ubi quod παραπράττειν de eo, qui contra leges et instituta agit, adhibitum vult Schaefer. merito obloquitur Schoemann (ad Plutarch. l. l. p. 149) iure dubitans, num παραπράττειν hac significatione absolute positum accipi possit; magis ad Herodotum pertinet, quem attulit, locus Dion. Cass. LIII, 53. Mox Schaeferum secutus cum recentt. edd. scripsi ἐπ' ὃ, quod Sancrofti codex alterque liber praebet; vulgo ἐπ' ᾧ. Sed vide supra cap. 43: εἰ αἱρέει, ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην, et infra cap. 125: ἔσχε τὴν χώρην, ἐπ' ἣν ἐστάλη. De usu verbi στέλλεσθαι conf. nott. ad IV, 147.

ἀποδεικνῦσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα κ. τ. λ.] Pro ἀποδεικνῦσι Dietsch. scripsit ἀποδεικνύουσι, ut initio capitis legitur, nisi quae Bredovii quoque sententia videtur p. 402. 403, Nostrum utrâque formâ esse usum crediderις: quare cum reliquis edd. nihil mutavi. ἐξαίρετα de agrorum portione e reliquis electa et Calliae in honorem assignata intelligo non aliter atque IV, 161: τῷ βασιλέϊ Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱρωσύνας, ubi vid. nott. Neque huc non pertinent γέρεα ἐξαραιρημένα II, 168 coll. I, 148. Tu conf. quoque de voce ἐξαίρετος Herodot. II, 98. 141, et alia, quae afferuntur a Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 927. In seq. ἐνέμοντο est *possidebant et in suum usum convertebant:* quo sensu haud infrequens apud Herodotum verbum νέμεσθαι, ut III, 160. IV, 165. 188. 191. 11. 18. 19. V, 95. Voce ἀπογόνων, monente Dahlmann. pag. 51, plerumque non secunda eademque proxima stirps indicatur, sed tertia, quae nepotes complectitur.

πολλαπλήσια] Ita e plurimorum codd. auctoritate scripsi pro πολλαπλάσια, quod tenuit Gaisford., qui h. l. laudat Herod. VII, 48. VIII, 140. 143. Lobeck. ad Phrynich. pag. 663. Tu add. nott. ad III, 135 et IV, 50.

καὶ πάρεστι, ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοισι προσχωρέειν] Haec verba, quibus Noster concludit diversas, quas antea retulit, Crotoniatarum de hoc bello narrationes, satis declarant tam studium scriptoris summum in exquirendo vero positum quam liberum iudicium cuique relictum in iis, in quibus ipsi haud licuit id reperire, quod prae ceteris verum esset habendum. Cf. etiam Waardenburg: De nativa simplicit. Herodot. pag. 125.

πλεον δὲ Δωριέϊ καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων, οἳ ἐπεί τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Ἐγεσταίων· μοῦνος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος. συλλαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην, καὶ συνηλευθέρου Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραν-
394 νίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον· οἵ γάρ μιν Σελινούσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς Ἀγοραίου βωμόν. Συνέσπετο δὲ Δωριέϊ καὶ 47

Cap. XLVI.

Συνέπλεον δὲ Δωριέϊ κ. τ. λ.] Ad *συγκτίσται* conf. Pollux. IX, 6. Meminit huius quoque rei Pausan. III, 16. §. 4, *Athenaeum* heroëm inter Doriei comites referens: quo quidem nomine aeque significatur Spartanus homo atque h. l. *Thessalus*, ut bene monuit Wesselingius. Pro *Παραιβάτης* duo libri *Παραβάτης* minus recte, vid. Bredov. p. 141, quam eandem varietatem ad Plutarch. De S. N. V. p. 55 annotat Wyttenbach. *Doriei* ab Egestanis in Sicilia interfecti Noster meminit VII, 158. 205 collat. Diodor. Sic. IV, 23 et Pausan. l. l. Paulo post dedi *Ἐγεσταίων*, editt. recentt. secutus et codd. probatos. Fluctuant enim libri vetusti in huius vocis scriptura, de qua confer. Herod. VII, 158, Wasse et Poppo ad Thucyd. V, 6, Sylburg. ad Dionys. Halic. Antiqq. Romm. I. p. 42. — Vocem *πάθος* ad cladem acceptam mortemque refero; cf. V, 87 et Perizon. ad Aelian. V. H. III, 32, ne plura.

ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίων] In voce *Σελινουσίων* libri, quantum scio, conspirant. Apud Thucydidem ac Pausaniam itemque in numis altera exstat forma *Σελινούντιοι*, unde apud Latinos *Selinuntii*. Vid. Reinganum in scriptione de urbe Selinunte p. 73, qui idem p. 102 seq. de *Minoa* consulendus, quae ad Halyci ostia in Siciliae ora meridionali a Cretensibus prisco admodum aevo, ut fama ferebat, condita tunc temporis ad Selinuntis ditionem pertinuit, circa ann. 508 a. Chr. n, mox vero ab his ipsis Doribus secundum Herculem vocata est *Ἡράκλεια*: quo nomine, vel addita voce *Μινώα* vel omissa, inde ab hoc tempore plerumque urbem appellari invenimus.« Cf. Mannert. Geogr. Gr. et Romm. IX, 2. p. 364 seq. et Brunet de Presle: Recherches sur les etablissements des Grecs en Sicil. pag. 114 seqq. — Scripsi *συνηλευθέρου* pro vulg. *συνελευθέρου* Bredovium secutus p. 300, idemque feci V, 62, cum in hoc verbo Noster augmentum haud negligat.

αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε] Restitui cum recentt. edd. *τυραννίδι*, ab uno Schaefero Sancrofti libri auctoritate mutatum in *τυραννίδα*. Vix enim ab Herodoto et qui eius sunt aequales, accusativum huic verbo adstrui credam, quamquam hanc structuram non prorsus alienam esse monstrant, quos Wesseling. laudavit, Perizon. ad Aelian. V. H. VII. 13, Reiske: Animadverss. in Dion. Chrysost. p. 14. *Euryleontem* anno 508 in pugna cum Carthaginiensibus commissa periisse perperam ponit Larcherus Tab. chronol. pag. 634, Herodoti hunc locum negligens. *Pithagorae* tyrannidem ad Olympiad. LXX s. 500 a. Chr. n. refert Reinganum l. l. pag. 103.

ἐπὶ Διὸς Ἀγοραίου βωμὸν] Attigit Eustathius ad Ili. pag. 45, 12 s. 34, 11. Odyss. p. 1434, 37 s. 80, 23.

συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνὴρ, ὃς
ἁρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα ἔφυγε ἐκ Κρό-
τωνος, ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην, ἐκ
ταύτης δὲ ὁρμεώμενος συνέσπετο οἰκηΐῃ τε τριήρεϊ καὶ οἰκηΐῃ
ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων
τῶν κατ᾽ ἑωυτόν. διὰ δὲ τὸ ἑωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο παρὰ Ἐγε-
σταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἱδρυ-
48 σάμενοι θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μέν νυν τρόπῳ

Pro vulg. ἀγοραίου malui scribere Ἀγοραίου: de quo et aliorum deorum et Iovis ipsius cognomine vid. allata a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. §. 15 not. 5. Iovem Ἀγοραῖον, cuius ara fuit in foro, aliis quoque Graeciae locis cultum fuisse novimus: quippe ad quem deum omne pertinuit ius, indeque etiam illud, quod in foro atque commercio valet, fidesque publica in pactis atque conditionibus conspicua, alia id genus in foro tractari atque exerceri solita. Itaque hoc loco, ubi non nisi Iovis forensis ara, ad quam supplex ille confugerit, memoratur, perperam faciunt, qui eo referri volunt templi cuiusdam, quod Iovi consecratum fuisse ponunt, rudera illa grandia, adhuc conspicua maximamque ab ambitu et mole insigni admirationem excitantia. Ut enim vel hoc largiamur, Iovi dedicatum fuisse istud templum amplissimum, inde non sequitur, idem templum hoc loco intelligi debere, ubi de ara tantum sermo eaque, opinor, in foro posita. Vid. Reinganum pag. 98. 153 et Leake: Travels in Morea III. p. 283. *Cr.* laudavit ad h. l. Thiersch: Epoch. d. bild. Kunst. pag. 422.

Cap. XLVII.

Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω] Ad hunc *Philippum* a Segestanis tanquam heroëm cultum Creuzer in: Heidelbb. Jahrbb. 1836. p. 341 refert numum (apud Eckhel. D. N. V. I. pag. 237), qui in altera parte virum praebet, qui equum habenis tenet. Ob *Butacidae* nomen vestigia quaedam sacrorum *Buddhae* Indicorum stirpisque Indicae in his invenit Ritter: Vorhalle pag. 351 coll. 324. De quibus sane ipse viderit vir doctissimus. Mox *Κροτωνιήτης ἀνὴρ* dicitur, ut V, 43 *ἀνὴρ Ἐλεώνιος*. Ad *ἁρμοσάμενος* conf. III, 137 ibique nott. Ad verba seqq. *κάλλιστος Ἑλλήνων* spectant nott. ad III, 1 et V, 12 de pulcritudinis vi apud Graecos, de qua etiam monuit Krause in Theagen. pag. 47, plura afferens de honore adeoque cultu ipso, quo vel victores in ludis solemnibus vel omnino homines corporis pulcritudine insignes prosecuti sint Graeci. Conf. quoque Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 338 seq.

θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται] Eiusdem rei ex Herodoto meminit Eustathius ad Ili. p. 383, 43 s. 290, 36 exhibens ἱλάσκοντο, quod idem duo afferunt Herodoti codices, probante Wesselingio. Observat autem Naegelsbach (Nachhomerische Theolog. pag. 59), ἱλάσκεσθαι non tantum significare: *propitium reddere* (deum), *placare*, verum omnino *colere* (deum), idem fere atque θεραπεύειν. Quae laudavit idem vir doctus ex Herodoto (VI, 105. VII, 178) et Xenophonte (Cyropaed. III, 3, 22. Oecon. 5, 3), iis tu adde ex Herodoto I, 50. IV, 7 (ubi cf. nott.), V, 83. I, 67. VIII, 112. Ad vim vocis ἡρώϊον *Cr.* adhiberi vult Raoul-Rochette in Orestéide pag. 153. not. 4. Plura de hoc heroum Graecorum cultu, coniuncto illo quidem cum sacris mortuorum in honorem et gratiam peractis affert C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 16. not. 3.

τοιούτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος, καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε ἂν Λακεδαίμονος. οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν, τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ.

Ἀπικνέεται δ' ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς 49 τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν. τῷ δὴ ἐς λόγους ἤϊε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα, ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ πο-

Cap. XLVIII.

εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος] Structuram verbi ἀνέχεσθαι cum participio attigimus supra ad V, 19. Comparat cum Herodoteis Pausaniam, eadem in re ita loquentem III, 3. §. 8 Siebelis, doctissimus editor: οὐ γὰρ ἠνείχετο ὑπακούειν Κλεομένει μένων ἐν Λακεδαίμονι. In verbis proximis: οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον pronomen τὶς collocatum ante adiectivum πολὺς advertit Iacobs. ad Aelian. N. A. XII, 20, ubi similes laudat locos. *Gorgo*, quae h. l. et V, 51 memoratur, postea Leonidae, qui ad Thermopylas obiit, nupsit, teste Herodoto VII, 239 coll. Plutarch. Opp. II. pag. 225 A et pag. 145 E. F., ubi videatur Wyttenbachii annotatio Tom. II. p. 902. 1180. F. R. C. Krebs. Lectt. Diodorr. (Weilburg. 1832) pag. 59. Quod enim Cleomenem regnantem sequebatur Leonidas, Cleomenis quoque filiam unam relictam in matrimonium duxisse videtur; vid. Lachmann: Spart. Staatsverfass. p. 175. De ipso nomine, quod gerit haec Cleomenis filia, conf. Fritzsche ad Aristophan. Thesmophor. pag. 476.

Cap. XLIX.

τῷ δὴ ἐς λόγους ἤϊε] Ad regem igitur accessit Aristagoras, neque ad ephoros, quorum potestas quamvis iam illa aetate haud levis (vid. supra V, 40 et VI, 82) fuerit, eo tamen nondum progressa esse videtur, quo postea illam pervenisse constat, cum legatos aliarum civitatum exciperent primi atque de eorum rebus decernerent (vid. IX, 8). Itaque reges tum illam potestatem sive praerogativam adhuc tenuisse videntur, ut legatos aut alios insignes viros aliis e terris Spartam profectos exciperent eorumque mandata audirent. Quae sequuntur: ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, fidem declarant scriptoris in indicandis iis, a quibus singula quaeque percepit mox proferenda. In quibus quod dubitat Grote (History of Greece IV. p. 36, cui assentitur Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 622), num revera sic locutus sit Aristagoras, omnia in maius extollens Persasque nimium despiciens, quorum vel nomen Graecis timori fuisse Noster scribat VI, 112, equidem consulto sic locutum esse credo Aristagoram talia iactantem, quo facilius Spartanis persuaderet.

ἔχων χάλκεον πίνακα κ. τ. λ.] χάλκεον πίνακα dixit *aeneam laminam s. tabulam geographicam, cui totius terrae ambitus erat insculptus.* Nec alio sensu dici πινάκιον apud Aelian. V. H. III, 23 (ubi cf. Kuehn. et Perizon.) et πίνακας apud Diogen. Laërt. V, 51 annotat Valcken. Alia, quae magis huc spectant, dabit *Cr.* ad Antiquiss. historicc. fragmm. pag. 9 seq. et qui ab eo nunc citatur, Wyttenbach. ad Platon. Phaedon. pag. 295. De voce περίοδος hac in re solemni conf. Aristophan. Nubb. 206 aliosque locos apud Reinganum loco mox laud. p. 37. Infra Noster dixit: δεικνὺς — ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην. Est vero haec prima omnium apud Herodotum mentio *mapparum geographicarum*, quae vulgo dicuntur (cuius inventi laudem Anaximandro tribuit Strabo I. p. 7 s. 138 coll. Diogen.

ταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωυμάσῃς τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξιος· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ' ἐλευθέρων, ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. Εὐπετέως δὲ

Laërt. II, 2), ita ut Hecataeus mappam iam inventam melius excoluisse ac perfecisse adeoque commentariis scriptis illustratam in vulgus edidisse videatur. Conf. Mannert: Geograph. I. pag. 10 seq. et Groskurd in vernacula Strabonis interpretat. pag. 9. Perquam igitur probabile est, quod ponit Dahlmann. p. 114, aeneam hanc tabulam ab Aristagora Spartam allatam nisi ab ipso Hecataeo confectam credamus, ad eius certe rationes, ad systema, quod vulgo vocant, geographicum fuisse adornatam. Tu conf. Ukert: Geogr. I. 1. p. 70. I, 2, p. 170 et qui plura de huiusmodi tabulis geographicis cum in universum, tum vero etiam de hac Hecataei quae fertur tabula disseruit Reinganum: Geschichte d. Erd- u. Länder-Abbildung. etc. I. p. 110 seq. De Anaximandri atque Archimedis globis coelestibus disputasse fertur Schiek. in Programmate, quod prodiit Hanov. 1843. 4. Quod ad inventi antiquitatem pertinet, Rennel pag. 528 affert, in India quoque repertam esse laminam aeneam, in qua similis terrarum descriptio fuerit repraesentata, literis adiectis Sanscritanae linguae. Sed eam laminam ad Christi natales referunt. — In seqq. θωυμάσῃς reposui pro θωμάσῃς, ut semper. Conf. IV, 129.

τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα] Ita cum recentt. edd. exhibui pro vulg. τὰ κατήκοντα γάρ ἐστι τοιαῦτα. Ad loci sententiam bene annotat Wesseling., τὰ κατήκοντα s. τὰ κατήκοντα πρήγματα *res* dici *urgentes* ac *praesentes*, ut I, 97. IV, 136. VIII, 19. Tu add. VIII, 40. 102. Attigit quoque Siebelis ad Pausan. I, 5. §. 4. p. 22. — Unde hic exsistit sensus: *Sunt enim haec fere, quae me urgeant, ut te adeam necesse sit* s. *hic enim fere est rerum praesentium status.* — In locutione Ἰώνων παῖδας pro Ἴωνας honoris aliquid inesse observat Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I, 1. pag. 321. Tu conf. Herod. I, 27 ibique laudd. V, 77. Alia affert Blomfield in Glossar. ad Aeschyli Pers. 408, nec hoc loco praetermisso. Aliis locis satis constat hac periphrasi indicari scholam quandam s. familiam, ut monuit Boettiger: Ideen z. Archaeolog. d. Malerei p. 136.

ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος] προεστέατε ex una Aldina fluxit; reliqui libri προέστατε, quod Dindorfii (Commentat. de dial. Herod. p. XXXVIII) et Bredovii (p. 398) iussu revocavi, licet προεστέατε tueatur Buttmann. in Gramm. Graec. II. p. 29. Ipsa loci sententia haec est: *Quod Iones in servitutem redacti sunt, nobis quidem ipsis maximum est probrum ac dolor, verum etiam praeter ceteros Graecos vobis, quo magis vos reliquae Graeciae praeestis.* Apparet autem ex his verbis, quibuscum conferantur, quae supra I, 69 (ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος) leguntur, illo tempore ἡγεμονίαν penes Spartanos iam fuisse, quos ut olim Croesus, ita nunc Aristagoras eam ipsam ob causam primos adit, opem petiturus. Conf. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 32. — Mox cum recent. editt. omisi articulum τῆς ante δουλοσύνης vulgo additum. Cf. IX, 89. In proxime seqq. librorum vetustorum auctoritatem secutus dedi: εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἷά τε χωρέειν ἐστι. Vulgo: χωρέειν οἷά τε ἐστι. Voce χωρεῖν de

ὑμῖν ταῦτα οἷά τε χωρέειν ἐστί. οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι. ἥ τε μάχη αὐτῶν ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. Ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἤπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι, ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ ἐσθὴς ποικίλη καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα, τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. Κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων

prospero successu utitur Noster quoque V, 80. III, 42. VIII, 68.

οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι κ. τ. λ.] Particulae οὔτε mox respondet τε, de qua structura conf. nott. ad IV, 91. VI, 1. Quo eodem pertinet οὐ — τε, de quo monuimus ad V, 11. Conf. etiam Kuehner Gr. Gr. §. 743, 3. Quae sequuntur: τὰ ἐς τὸν πόλεμον (*in iis, quae ad bellum gerendum attinent*, i. e. *bellica virtute*), bene seiungenda esse a verbis ἐς τὰ μέγιστα nemo non videt.

ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι] i. e. *ad summum virtutis gradum pervenistis, praeter omnes eminetis*, ut interpretatur Schweighaeus. in Lex. Herodot., citans similes locos VII, 134. 13. 9. §. 3. 16. 237. VIII, 111.

τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα] βραχέα monuit Wessel. dici Ionum more pro βραχέη, si quidem feminina adiectivorum in υς exeuntium apud Herodotum non in εια, sed in έα desinunt, quod monstravit Bredov. pag. 131. 157 seq. Itaque βραχέα tanquam nominativus singularis numeri ad αἰχμὴ unice referri debet. Inde in accusativo pluralis βραχέας Noster dixit αἰχμὰς VII, 61. 64. 77. 79. τόξα cum ad Persas pertineant atque praecipuam armaturae partem constituant, quaerit Atossa apud Aeschyl. in Perss. 244: πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χεροῖν αὐτοῖς πρέπει; ad Graecos enim eorumque arma pertinent potissimum ἔγχη σταδαῖα καὶ φεράσπιδες σαγαί, ut Chorus vs. 245 respondet, i. e. *hastae* atque *clipei*. De Persis *arcus* tractandi arte conspicuis vid. Brisson. De reg. Pers. princip. III, 18 et supra nott. ad I, 73. III, 21. Ad *hastas* quod attinet, ipsa monumenta Persica, quae exstant Tschilminar et Nakschi Rustan, quae antiquorum Persarum feruntur sedes praecipuae, hastas hominis staturam non excedentes indeque iure *breves* ab Herodoto appellatas commonstrant. Vid. Mongez. in Mém. de l'Instit. T. IV. pag. 68. Ad ἀναξυρίδας conf. nott. ad I, 71 et III, 87. — κυρβασία eadem esse videtur, quae alibi τιάρα vocatur, capitis tegumentum apud Persas commune. Conf. Suidas s. v. κύρβασις T. II. p. 400. Aristoph. Av. 487 [462 Both.] ibique Schol. Herodot. VII, 61. 64. Plura Brissonius l. l. I, 46, Mongez. l. l. pag. 16 coll. 78 81. Conf. etiam Yates: Textrin. Antiqq. I. pag. 397. Quod sequitur ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι (i. e. *tiaras capitibus impositas* gestantes), plane eodem modo dixit Noster VII, 72. 74. 75. 76 etc., qui in eadem re quoque dixit περὶ τῇσι κεφαλῇσι VII, 61 (ubi vid. nott.). 64. 78. 79. Ad praepositionem ἐπὶ hac in re adhibitam sequente dativo pertinent, quae supra ad V, 12 notavimus.

ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι] Vulgo reddunt: *aurum statim*, cum proprie valeat: ab auro si quis incipere voluerit enarrationem bonorum omnium, quibus illi utuntur. Similem in modum ἀρξάμενον Noster scripsit III, 91. Conf. Kuehner Gr. Gr. §. 666. not. 1, qui similia quaedam attulit, in quibus haec locutio sic adhibita invenitur, ut reddi possit: *praecipue, vorzüglich*.

τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε] „*quibus vos, si potiri libuerit,*

ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἵδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώρην ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες. δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην. Λυδῶν δὲ, ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, οἵδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἠῶ, πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες ἁπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τούτοισι δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν ᾗ ἥδε Κύπρος νῆσος κέεται, οἳ πεντακόσια τάλαντα βασιλέϊ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλίκων δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἵδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρόβατοι· Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ, χώρην τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη. ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα,

potiemini, recte vertit Valla. Quod Reiskio venit in mentem, θυμῷ βαλόμενοι, significaret *animo considerantes*. Hic narratis congruit θυμῷ βουλόμενοι, *cupide volentes* vel *animose desiderantes*, ἐπιθυμητικῶς πρὸς ταῦτα διακείμενοι. Idem fuisset: τά, εἰ τῶνδε ὑμῖν ἂν ἦν θυμὸς, αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε." *Valcken.* Tu conf. III, 123 init. et in seqq. ad vocem πολυαργυρώτατοι cf. nott. ad III, 90. Mox dedi, libris iubentibus: ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον, cum vulgo esset ἐς τὴν τῆς γῆς περίοδον. — Ad locutionem ἔφη λέγων cf. V, 18. 36. 50.

πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες — καὶ πολυκαρπότατοι] i. e. *qui multos alunt greges multosque capiunt fructus*, ditissimi igitur multo tum gregum tum agrorum proventu. Quod ad gregum copiam attinet, conferri nunc poterit Tchihatcheff: Asie min. II. pag. 741. De *Cappadocibus* conf. VII, 72 et nott. ad I, 72. — In proxime seqq. θάλασσαν τήνδε dixit mare mediterraneum, ut I, 1. Add. Sallust. Iugurth. 17 ibique Clessii nott. in interpretat. Sallustii vernacula, quae prodiit Stuttgardt. 1855. pag. 107.

οἳ πεντακόσια τάλαντα — ἐπιτελεῦσι] Conveniunt haec cum iis, quae leguntur supra III, 90. Ad vocem ἐπέτειον conf. III. 89.

Ἀρμένιοι] Cf. Stephan. Byz. s. v. Ἀρμενία p. 109 et Eustath. in Dionys. 694, ubi et h. l. et alterum VII, 73 simul respexit. Tu vid. nott. ad III, 93. Add. Ritter: Erdkunde II. p. 780, qui recte monet, Armenios Herodotum non nisi pastores cognovisse, quos Xenophon in vicis habitantes et aliud vitae genus tractantes invenit. Qui iidem πολυπρόβατοι dicuntur; quod si quis ad omnem rem pecuariam ac singillatim ad equos, quibus egregiis omni fere tempore abundavit Armenia, teste eodem Rittero l. l. II. pag. 759, referri velit, vereor ut assentiri possim, cum Herodotus tantum de προβάτων genere, quo equos sane vix comprehendi posse existimem, cogitasse videatur. De *Matienis* diximus ad I, 72, de *Cissiis* III, 91 coll. VII, 61. Quae mox noster habet: γῆ ἥδε Κισσίη, in iis pronomen demonstrativum ita ponitur, ut articulus non adiiciatur: de quo monuisse video Krueger. ad Xenophont. Anab. VII, 2 §. 29 (ubi ex h. l. minus accurate citat ἥδε Κύπρος pro ἥδε Κισσίη), et ad I, 2. §. 20. Add. Held. ad Plutarch. Aemil. Paul. 22. p. 228 seq. — Pro Χοασπέα e codd. plerisque restitui Χοάσπην, quod idem V, 52 omnes quantum scio libri praebent: vid. modo Bredov. p. 229. De ipso fluvio diximus ad I, 188.

τὰ Σοῦσα ταῦτα] Satis constat Susis partem anni commorari solitos fuisse Persarum reges: de quo

ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι. Ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν, θαρσέοντες ἤδη τῷ Διῒ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὔρων σμικρῶν χρεὼν ἐστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρός τε Μεσσηνίους, ἐόντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους, τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν οὔτε ἀργύρου, τῶν πέρι καί τινα ἐνάγει

veterum testimonia praebet Brisson. De reg. Pers. princip. I, 67. 68 coll. I, 182 de gazis ibi reconditis, de quibus Wesseling. conferri iubet Strabon. XV. p. 728 s. 1059 A. *Cr.* praeterea de Susis, de quibus veterum scriptorum locos congessit Brisson. De reg. Pers. princip. pag. 88 seq., conferri vult Athen. XII. pag. 513 F. pag. 409 Schweigh. Daniel. VIII, 2. Nehem. I, 1. Bochart. Geogr. sacr. II, 14. p. 451, Mannert: Geogr. V, 2. pag. 484 et inprimis Hoeck: Vet. Med. et Perss. Monumm. pag. 98. 94. Tu vid. quae e recentiorum peregrinatorum testimoniis attulimus ad III, 70. In seqq. ad verba ἔνθα — ἐνθαῦτά εἰσι, in quibus adverbium relativum (ἔνθα) excipit demonstrativum (ἐνθαῦτα), cf. Matth. Gr. Gr. §. 474, 3. not.

τῷ Διῒ πλούτου πέρι ἐρίζετε] i. e. „*cum Iove divitiis certare poteritis.*" Attigit proverbialem locutionem Eustath. ad Dionys. Perieg. 1072: in qua *certandi* verbum ponitur in comparatione de similitudine, ut bene annotat Valcken. citans Herod. IV, 152. Theocrit. IV, vs. 63. Athen. III. p. 75 E. Sic, eodem monente, *certandi* verbum apud Horat. Epod. 2, 20. Od. II, 6, 15, ubi multa Lambinus. — In proxime seqq. particulam ἄρα adverte aliquot verbis postpositam. Paulo aliter IV, 64, ubi vid. nott.

χρεὼν ἐστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι] Pro χρεὼν Florentinus liber et hoc loco et plerisque aliis, in quibus haec vox occurrit, praebet χρεὸν, quod receperunt Schweigh. et Gaisford.; vulgatam χρεὼν retinuit Matthiae, quam eandem equidem cum recentt. edd. tenendam duxi; cf. I, 41. 57. II, 133. V, 50. 89. 109. 111. VI, 23. 43. 84. VII, 6. 13. 17. 160. IX, 41. Verbum ἀναβάλλεσθαι, quod omnes codd. afferunt, Schweigh. mutatum vult in ἀναλαβέσθαι eo sensu, quo III, 69 ἀναλαβέσθαι κίνδυνον, quod probat Matthiae, his adiectis verbis: „Sic est III, 69. ἀναβάλλεσθαι κίνδυνον est *differre*, ut apud Thucyd. V, 46. Non dissimulandum tamen, ἀναβάλλεσθαι πόλεμον comparari posse cum ἀιατιθέσθαι φορτίον, *sibi imponere, suscipere,* de quo vid. Toup. Em. Suid. T. I. pag. 242." At recte vulgatae patrocinatur Schneider. in Lex. Gr. comparans similis usus verbum ἀναρρίπτειν et Aeschyleum illud S. c. Th. 1030 (952 Both.) ἀνὰ κίνδυνον βαλῶ, quod ipsum Blomfield Graece dici posse negans sic mutavit: κἀμὲ κινδύνῳ βαλῶ, parum recte mea quidem ex sententia. Nam hic ipse Herodoti locus, qui non fugit Passow. in Lex. Gr., verum docere poterat. Itaque probo equidem quod Both. restituit κἀνὰ κίνδυνον βαλῶ, quod dictum pro καὶ κίνδυνον ἀναβαλῶ idem valet atque καὶ ἀναρρίψω κίνδυνον, ut bene interpretatur Abreschius. Nec moror verbum medium, in quo ipso haeret Schweighaeuserus. In mentem enim veniunt ἀναιρεῖσθαι πόλεμον (V, 36), alia id genus. Itaque retinui cum recentt. edd. ἀναβάλλεσθαι, idque de eo intelligo, qui *pugnam* (in se quasi) *suscipit.* Ad vocem ἰσοπαλέας, qua etiam utitur Thucydid. II, 39 et IV, 94, plura allata invenies in Thes. Ling. Graec. IV. p. 676 ed. Dindorf. Herodotus ea quoque utitur I, 82. In seqq. ad verba χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν cf. laudd. ad III, 66 et ad verbum ἐνάγειν IV, 79.

προθυμίῃ μαχόμενον ἀποθνήσκειν. παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πά-
σης ἄρχειν εὐπετέως, ἄλλο τι αἱρήσεσθε; Ἀρισταγόρης μὲν
ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοισίδε· Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε,
ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ἀποκρινέεσθαι. Τότε μὲν ἐς
τοσοῦτον ἤλασαν. ἐπεί τε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγένετο τῆς ἀποκρί-
σιος, καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον, εἴρετο ὁ Κλεομένης τὸν
Ἀρισταγόρην, ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς 396
εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τἄλλα ἐὼν σοφὸς καὶ
διαβάλλων ἐκεῖνον εὖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη· χρεὼν γάρ μιν μὴ
λέγειν τὸ ἐὸν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν

παρέχον] Unus Sancrofti liber *παρεὸν*, quod ipsum invenitur I, 129. VII, 107. VI, 72. 82. 137. VII, 24. 164. 229. Euripid. Phoeniss. 523. At merito vulgatam praetulerunt Valcken. et Wesseling., cum verbum *παρέχει*, ut apud alios rerum scriptores, ita inprimis apud Herodotum impersonaliter adhibeatur eo sensu, quo alias *ἔξεστι, πάρεστι, licet*. Cf. III, 142. IV, 14. 140. V, 98. VII, 120. VIII, 8, et quae in nott. ad III, 73 attulimus. Apud Thucydidem, ut notat Valcken., aliquoties *παρασχὸν* et *παρασχὸν καλῶς*, *occasione commodum oblata*, I, 120. V, 14. 63. Tu vid. Kuehner. Gramm. Graec. §. 670, a. et §. 414, 3. — Verbum *ἀναβάλλομαι differendi, dilatandi* notione occurrit VI, 86. §. 2. 88. IX, 8, alibi, atque infinitivum additum habet, de qua structura vid. Kuehner Gr. Gr. §. 637, 1. Sensus est: *Differam utique in tertium diem, quo tibi respondeam*. Pro *ἀποκρινέεσθαι* Dindorf. et Dietsch dederunt *ὑποκρινέεσθαι*, ut mox *ὑποκρίσιος* pro *ἀποκρίσιος*, libris scriptis omnibus invitis, a quibus standum esse dixi ad I, 48, licet aliter videatur Bredovio pag. 37.

CAP. L.

Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν] i. e. *tunc quidem eo usque* (in colloquio s. in tota hac re) *progressi erant*, ut bene interpretatur Schweigh. in Lexic. Herod., comparans II, 124. Ad locutionem *ἡ κυρίη ἡμέρη*, qua dies *constitutus s. praestitutus* significatur, vid. I, 48. IV, 140. V, 94. VI, 129. Adhibuit Karsten in Commentt. ad Aeschyli Agamemn. pag. 213. — Ad *τὸ συγκείμενον* cf. III, 158 ibique nott.

καὶ διαβάλλων ἐκεῖνον εὖ] i. e. *et scite eum fallens, circumveniens*: quo eodem sensu *διαβάλλειν* invenitur V, 97. 107. Vid. nott. ad III, 1 et V, 35. De vocula *εὖ* postposita vid. nott. ad V, 27; de voce *σοφὸς* (i. e. *prudens, callidus*) nott. ad V, 18.

ἐν τούτῳ ἐσφάλη] Nec in eo tantum falsus est Aristagoras, sed etiam, ut annotat Wesselingius, in corporis cultu et Ionico luxu, a severis Spartanorum moribus immaniter discrepante, *ἐσθῆτα ἔχων πολυτελῆ καὶ τὴν ἄλλην τροφὴν τὴν Ἰωνικὴν*, uti apud Zenobium V, 57 et Suidam in *Οἶκοι τὰ Μιλήσια* (T. II. pag. 665).

χρεὼν γάρ μιν μὴ λέγειν κ. τ. λ.] *χρεὼν* (ubi Florentinus *χρεὸν*, quod Schweighaeuser. et Gaisford. receperunt) cum recentt. edd. revocavi: vid. nott. ad V, 49. Ad structuram conf. Kuehner Gr. Gr. §. 670, a. et Iul. Geisler: De Graecc. nominatt. absolutt. p. 42. — Ad verba *λέγει δ' ὦν*, conf. III, 80: *ἐλέχθησαν δ' ὦν* ibique allata; ad *λέγει — φὰς* vid. nott. ad V, 18. Ad *τὸ ἐὸν* (*verum*) conf. I, 95. 116. VI, 37. 50. VII, 209. Quod ad loci argumentum, minime hinc probari poterit, Herodotum plane probasse mendacium aut certe in quibusdam casibus illud admisisse. Nam ea hic Noster eloquitur, quae Aristagoram, sua commoda unice spectantem nec id,

Ἀσίην, λέγει δ᾽ ὦν τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἄνοδον. Ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ λόγον εὐεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι. ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἴπας ἤϊε ἐς τὰ οἰ-
κία. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, λαβὼν ἱκετηρίην, ἤϊε ἐς τοῦ Κλεο- 51
μένεος· ἐσελθὼν δὲ εἴσω, ἅτε ἱκετεύων, ἐπακοῦσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα, ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον· προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δέ οἱ καὶ μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε ἐὸν ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἤρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ἤν οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνα-

quod iustum esset, dicere oportebat, minime suam ipsius sententiam aperiens, quae a mendacio sane quam maxime abhorrebat. Nec magis huc pertinet, quod perperam statuit Hoffmeister l. l. p. 64, alter locus Nostri III, 72, ubi vid. notata.

ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον] i. e. *praecidens reliquum sermonem, interrumpens.* Eodem modo Noster IX, 91. Ad dictionem *ὥρμητο λέγειν* cf. IV, 16. III, 56 ibique nott. Quod in Sancrofti libro pro *ὥρμητο* exstat *ἔμελλε*, glossam sapit. — In seqq. cum Schweigh. et Gaisf. reposui *λόγον εὐεπέα λέγεις*, quod plurimi ferebant libri scripti. In Sancrofti libro invenitur *εὐεπετέα*, in uno Parisino *εὐπέτεα*, unde fluxit *εὐπετέα* (*rem facilem*), quod ex edit. Wesseling. et Valcken. Schaefer et Matthiae retinuerunt. Equidem cum Schweigh. *λόγον εὐεπέα*, quem Negris exponit *ἀρέσκοντα*, interpretor *sermonem bene sonantem et auditu gratum.*

Cap. LI.

λαβὼν ἱκετηρίην] i. e. *sumpto oleae ramo, lanâ involuto*, pro more supplicum. Cf. VII, 141 et vid. Klausen. ad Aeschyli Choëph. 979. pag. 218, et quae plura de hoc supplicum signo affert C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 24. not. 14; quibus add. accurate de his exponentem Arn. Steudener: Das Symbol d. Zweiges etc. (Halle 1857) p. 28. sq. Mox e Florentino cod. cum recentt. edd. reduxi *προσεστήκεε*, ubi vulgo *προεστήκεε*, unde Schaeferus effinxit *παρεστήκεε*. Tu conf. I, 86.

ἤρχετο — ὑπισχνεόμενος] i. e. *incipiebat a decem talentis, quae pollicebatur.* Pro vulg. *ἄρχετο* scripsi cum recentt. edd. *ἤρχετο*, idemque feci VI, 75, cum augmentum in hoc verbo nusquam neglectum sit, docente Bredov. p. 295. Quo eodem viro auctore p. 310 mox scripsi *αὐδάξατο*, cum in verbis ab *αυ* incipientibus augmentum omitti soleat. Supra *αὐδάξασθαι* Noster dixit II, 55, 57. — Ad verba: *προέβαινε — ὑπερβάλλων* (i. e. *progrediebatur augendo semper pecuniae summam*) cf. I, 134 fin. — Mox pro *ἐς ὅ*, quod Matthiae et Bekker. retinuerunt, cum Schweigh. et Gaisf. refinxi *ἐς οὗ*. Tu vid. nott. ad IV, 160. De augmenti reduplicatione omissa in verbo *ὑποδέδεκτο* vid. nott. ad V, 34. E Florentino libro aliisque Dindorf. et Dietsch. dederunt *ὑπεδέδεκτο*; equidem Mediceum sequi malui. — De *Gorgo* conf. citata ad V, 48.

νεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης, ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑποδέδεκτο· καὶ τὸ παιδίον αὐδάξατο· Πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἢν μὴ ἀποστὰς ἴῃς. ὅ τε δὴ Κλεομένης, ἡσθεὶς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει, ἤϊε ἐς ἕτερον οἴκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπὶ πλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

52 Ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοί τε πανταχῇ

Πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος κ. τ. λ.] Quae ita Dorice effert Plutarch. II. pag. 240 D: *καταφθαρεῖ σε, ὦ πάτερ, τὸ ξενύλλιον, ἐὰν μὴ τάχιον αὐτὸν τῆς οἰκίας ἐκβάλῃς.* Verba *ἢν μὴ ἀποστὰς ἴῃς* reddunt: *nisi ocius discesseris*, si quidem in participio eundi verbis addito talem fere vim inesse docent. Vid. Matth. Gr. Gr. §. 559. Infra VI, 34 legitur: *ἰόντες δὲ τὴν ἱρὴν ὁδὸν — ἤϊσαν*. Ad *ἐξεγένετο* conf. citata ad III, 142. Ad *ἐπὶ πλέον* conf. nott. ad VI, 42.

CAP. LII.

ἀμφὶ τῇ ὁδῷ] Eodem modo Noster utitur praepositione *ἀμφὶ* V, 19. Quae sequitur itineris descriptio, ea maximam certe partem fluxisse videtur ex itinerariis mercatorum, quos ab Ioniae urbibus ad interioris Asiae tractus ad Babylonem usque et Susa certâ quadam viâ proficisci solitos Noster consuluit, nisi ipse eandem viam emensus ex iis, quae ipse cognovit, haec retulisse putandus est. Ac solent, quod nemo fere nescit, per Orientem qui mercaturam agunt, coniuncti plerumque ad merces advehendas permutandasque iter facere certâ quadam ac definitâ viâ, qua tuti simul et rebus necessariis instructi loca deserta perlustrent. Nec dubium, quin, qui nunc viget mos, idem olim quoque obtinuerit, cum ipsa regionum natura ac ratio sic postulet. Itaque valde fit probabile, enarrari h. l. ab Herodoto eam viam, qua Iones mercatores inde ab Asiae minoris ora ad interioris Asiae tractus, ac praecipue, ut videtur, ad Babylonem et Susa, mercaturae causa proficisci solebant. Praeter Rennel. in Geograph. Herodot. pag. 529 seq. et Ukert in Geogr. Gr. et Romm. I, 1. pag. 74 seq. tu vid. potissimum Heeren. Ideen. I, 2. pag. 221 seqq., qui egregie monet, hanc viam, paucis quibusdam mutatis (siquidem nunc non, ut olim, ad Susa, sed ad Ispahan, quae regia est sedes, iter faciunt), eandem ferme esse, quam qui hodie a Smyrna ad Ispahan proficiscantur, facere soleant, accurate descriptam a Tavernio; ita ut extrema tantum viae pars nunc magis septemtrionem atque orientem versus flectatur quam olim, ubi ob Susorum situm ad meridiem magis tenderent necesse erat. Hanc enim viam idem Heerenius addit ut longiorem ita tutiorem esse ac magis securam a praedonibus, simulque omnibus ad vitam sustentandam necessariis melius instructam, quam si rectâ per deserta iter facias latronum crebris expositus incursionibus et victu commodo facile destitutus. Haecce via infra cap. 53 *regia via* (*ἡ ὁδὸς ἡ βασιληΐη*) dicitur, i. e. quae a Persarum regibus (a Dario, opinor) facta est, si quidem quae iam ante trita fere fuit via mercatorum ex Ioniae ora vel e proximis Asiae minoris partibus proficiscentium in interiores Asiae tractus, Babylonem, Susa, ut hoc potissimum commemorem, hanc regum Persarum curâ melius stratam ac munitam, per regiones bene cultas ductam omnibusque iis rebus instructam esse probabile est, quae iter facientium necessitatibus inservirent: factum autem id esse crediderim praecipue in usum nuntiorum

εἰσὶ βασιλήϊοι καὶ καταλύσιες κάλλισται, διὰ οἰκεομένης τε ἡ

regiorum (de quibus vid. VIII, 98 ibique nott.), in varias regni partes iussa regis perferentium indeque redeuntium, itemque in usum praefectorum regiorum in provincias missorum et ad regis aulam recedentium adeoque ipsarum copiarum regiarum iter facientium per regni Persici provincias: adeo ut haec cura viarum regiarum coniuncta videatur cum accurata illa regni administratione, quam Darius regnum adeptus instituit auctore Herodoto III, 89 (ubi vid. nott.), cum varias regni pacati terras per satrapias divideret, quibus singulis praefectos constituit tributumque pendendum imperavit. Quare equidem totum id institutum ad Darium revocare malim, quod idem fecisse video Grote: History of Greece IV. p. 320: etenim insigne mihi videtur documentum esse curae eximiae, quam regno bene administrando tribuit Darius, neque accedere possum Kieperto huius viae vestigia usque ad Assyriorum regum tempora recedere multumque inde Persarum regnum antecedere suspicanti p. 124 in dissertatione, quam de hac via regia scripsit, inserta libello: Monatsberichte d. Akadem. d. Wissensch. z. Berlin 1857. Febr. p. 123 seqq., ubi addita quoque est tabula geographica singularis, quae proposuit vir doctus, eximie illustrans. Quod vero idem vir doctus p. 125 ea, quae h. l. Herodotus de hac via regia tradit, ex illa Hecataei tabula, additis iis, quae a Persarum praefectis ipse Noster Sardibus acceperit, fluxisse contendit: id quidem mihi quoque verum videtur, qui accuratam viae ipsius ac singulorum intervallorum notationem vel e publicis Persarum commentariis a Nostro inspectis ductam esse credam vel a Persarum praefectis Herodoto quaerenti traditam. Ex Hecataei tabula, in qua praeter terrae totius ambitum maria tantum et flumina insculpta fuisse Noster scribit cap. 49, singula igitur loca, stationes, urbes, alia haud indicata esse credibile fit, haec haurire Noster vix potuit, qui, ut mea fert opinio, hanc viae regiae descriptionem, tanquam *ἐπεισόδιον*, rerum narrationi insertam ut exhiberet, eâ potissimum caussâ inductus est, quod, ut ipse testatur cap. 54 init., accuratius explicare voluit ea, quae cap. 50 Aristagoram dicentem fecerat de longitudine viae *per tres menses* extensae: praesertim cum rectâ Sardibus Susa petentibus brevior utique suppeteret via, ex parte per incultas regiones ac deserta periculis omnis generis referta facienda: quae ipsa ut evitarentur, haec regia via longiori quidem, sed utili ambitu ducebat per regiones bene cultas omnia proficiscentibus necessaria praebentes simulque tutas a latronum aut gentium ferarum incursionibus (*διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος*). Quod igitur longior erat haec via regia, inde intelligitur, cur Cyrus minor natu hac ipsa neglecta aliam praetulerit rectâ per Asiae minoris partes meridionalis ad interioris Asiae plagas ducentem, ut recte monuit idem Kiepert in annotatione ad Xenophont. Anab. I, 2, 5 ed. Hertlein. sec. Ac denique ad Herodoteam hanc viae descriptionem accuratamque intervallorum notationem haud scio an illud quoque faciat, quod etiam Ctesias, qui Herodoti fertur et aemulus et obtrectator, in fine operis de Persarum rebus conscripti similem prorsus in modum viae rationem eiusque longitudinem indicaverat, cum in Excerptis (apud Photium) §. 64 haec legantur: *ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν*, ubi conf. quae annotavi pag. 217. De huiusmodi viis atque stationibus olim scripserant Baeto et Amyntas: de quibus vid. quae mox afferemus.

σταθμοί τε πανταχῆ εἰσὶ βασιλήϊοι] Intactum servavi *πανταχῆ*, haud mutandum in *πανταχῇ*; vid. nott. ad II, 124. — *σταθμοὶ* cum proprie sint pecorum stabula aut hominum in rure habitantium casae (vid.

ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. Ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη

plura in Thes. Ling. Graec. VII. p. 645 seqq.), hoc loco dicuntur *mansiones* sive *stationes* per omnes regni partes dispositae, i. e. loca certa et definita, in quibus subsistere ac pernoctare solent qui iter faciunt, regis curâ omni apparatu, deversoriis, aliis rebus instructa. Hinc infra VI, 119 Darius Eretrienses captos nullo malo affecisse dicitur, sed eos τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀρδέρικκα: quem σταθμὸν ἑωυτοῦ nullum alium esse atque σταθμὸν βασιλήϊον, qui hoc loco dicitur, recte notat Grote: History of Greece IV. p. 488. Nec aliter apud Polyaen. VII, 40, 1 commemoratur locus τῆς Περσίδος, ὃς καλεῖται Κωμαστὸς, ἔνθα κῶμαι πυκναὶ καὶ λεὼς πολὺς καὶ σταθμοὶ πολλοί. Add. Strab. II. p. 79. De hisce σταθμοῖς, per totum regnum dispositis in usum proficiscentium, scripserat peculiari libello Βαίτων, teste Athenaeo X. p. 442 B, a quo eodem citatur similis liber, quem conscripsit Ἀμύντας, laudatus vel simpliciter nomine τῶν Σταθμῶν vel Σταθμῶν Περσικῶν (II. p. 67 A. X. p. 442 B. XII. p. 529 C. coll. p. 514 F.) vel τῶν τῆς Ἀσίας σταθμῶν (XI. pag. 500 D.). Cum vero hae stationes (σταθμοί) certis quibusdam intervallis dispositae essent, haud mirum, ipsa haec intervalla σταθμῶν voce per mensurae significationem declarari, ut in Xenophont. Anab. I, 2, 5, ubi consul. interpretes. Noster, qui accurate singula perscripsit, inde τῶν σταθμῶν numero semper etiam addidit numerum parasangarum, quos triginta stadia ferme aequasse supra ad II, 6 vidimus; etenim intervalla singulorum σταθμῶν non prorsus paria erant, sed pro locorum natura variabant: adeo ut opus esset accuratius intervalla per parasangarum mensuram Persis solitam indicare.

καὶ καταλύσιες κάλλισται] Intelliguntur *hospitia*, in quibus proficiscentes deverti solent, certis itinerum spatiis constituta, qualia adhuc per Orientem ubivis reperiuntur e Muhamedi praescripto; vulgo vocant *Caravanserei*, i. e. mansiones ad iumenta mutanda vel recreanda, ubi ipsi homines itineris requiem petunt ac recreationem. Tu vid. potissimum Heeren. Id. I, 1. pag. 78. I, 2. pag. 222, qui tales aedes accurate descripsit. Ad ipsam vocem κατάλυσις conf. Diodor. Sicul. XVI, 41. — De fluvio *Halye* conf. nott. ad I, 6, 72. Ad hunc usque fluvium quod iter fuisse dicitur parasangarum 94½, cogitandum erit de eo loco, quo cursus huius fluvii occidentem versus maxime flectitur ad urbem Ancyram non longe inde remotam: etenim huc usque a Sardibus rectâ petentibus via erit 66½ milliarr. geographicc., quae parasangas 89 aequant: his si addideris viarum ambages aliaque hîc respicienda, parasangae 94½ non admodum a vero recedent Nosterque quam accuratissime haec retulisse putandus erit. Vid. Kiepert. l. l. pag. 127. Ducebat autem haec via, si eidem viro docto credamus, Sardibus Caystrupedium indeque per Pessinuntem usque ad Ancyram et ad Halyn.

ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι] *Portas*, πύλας, fossis aquae coërcendae et, si usus requirebat, emittendae causa adpositas invenimus III, 117, ut bene annotat Wesselingius, citans Nahum 2, 6, ubi eiusdem generis portae, sed idem monens, portas, quae h. l. commemorantur, in ponte fluvii Halyos fuisse, quod non fugerit Bochart. in Phal. IV, 19. Ac sane hîc intelligi debent portae, in ipsa terra haud dubie ad pontem vel eo certe loco, quo per fluvium fiebat transitus, exstructae munimenti loco ad hostes arcendos, cum olim hîc essent Lydii ac Medici re-

καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν, καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. Διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ ταύτη πορευομένῳ μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων σταθμοὶ δυῶν δέοντες εἰσὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὔροισι διξάς τε πύλας διεξελᾷς καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψεαι. Ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένῳ τρεῖς εἰσὶ σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσιπέρητος, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. Ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μέν εἰσι καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ, καὶ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποτα-

gni fines; quales v. c. in ipsa Graecia fuerunt Thermopylae, de quibus conf. VII, 201 coll. 176. Nec aliter hunc locum cepisse video Heeren. l. l. nec Schweigh. ita vertentem: „*ad quem* (Halyn fluvium) *est porta, per quam omnino transire oportet, priusquam fluvium traiicias.*" In quam eandem sententiam Langius h. l. est interpretatus. Simili consilio ad regionem ab hostium incursionibus vel subditarum gentium rebellionibus tutandam exstructum fuisse *prope fluvium* puto *munimentum maius*, *φυλακτήριον μέγα*, i. e. *praesidium, castellum amplum*, in quo militum collocata erat custodia. Itaque nolim cum Heerenio l. l. et Langio, vernaculo Herodoti interprete, reddere: *eine Wache*. Vid. Lexic. Xenoph. T. IV. p. 505 ibique Cyrop. VII, 5, 6. Add. Polyb. VIII, 17, 5.

μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων] *Montes* Ciliciae hic intellexit Heeren. Ideen. I, 2. pag. 222, ubi potius de *finibus* sermo. Qui idem Heeren. bene monet, Herodoteam Ciliciam usque ad Cappadociam extendi secundum Euphratis superiorem cursum, ita ut vel Armeniam parvam, quae posthac ita vocata est, comprehendat. Quod idem monuisse video Rennel. pag. 485. Add. Ritter: Erdk. II. pag. 780 seq. — Ad locutionem *δυῶν δέοντες* conf. IV, 90 et de forma futuri *διεξελᾷς* I, 207. Pro vulg. *νηυσὶ περητὸς* scripsi *νηυσιπέρητος*; vid. I, 193 ibique nott.

τῷ οὔνομα Εὐφρήτης] Plane sic scripsit I, 180 ex Armeniis profluere fluvium docens; tu vid. ibi nott. Ad hunc fluvium usque inde ab Halye quod centum viginti parasangae statuuntur (i. e. nonaginta mill. geographicc.), id utique nimium videtur nosque offendere potest, reputantes, rectâ petentibus videri viam tantum septuaginta milliarr. geographicc.: nisi cum Kieperto l. l. pag. 127 seqq. statuas, hanc viam per longas ambages sic ductam fuisse, ut sane tantam, quantam Noster retulit, longitudinem exhibuerit. Nimirum auctore Kieperto haec via ab Ancyra et Halye fluvio superato orientem atque ex parte etiam septentrionem versus primum ducta fuit per Taviam et Zelam usque ad Comana, deinde meridiem versus deflexa per Sebasteiam usque ad Meliten urbem, a qua non longe distat orientem versus Euphrates.

σταθμοὶ μέν εἰσι καταγωγέων] i. e. *mansiones deversoriorum*, ut mox in fine huius capitis et in Aelian. V. H. XIV, 14. Suidas II. p. 253: *καταγωγὴ παρὰ Ἡροδότῳ πανδοχεῖον*. Glossa Herodotea: *σταθμός· στρατιωτικὴ κατάλυσις· ὁδοῦ μέτρον· κατάλυμα*. Tu vid. supra ad I, 181 nott. et conf. praeterea Schaefer. ad Longi Pastoral. p. 391.

ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ — παρασάγγαι δὲ ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ] Sunt fere quadraginta quinque milliarr. geographicc. et quod excurrit amplius: quod ipsum cum nimium

μοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαι ἐστὶ, πρῶτος μὲν Τίγρις, μετὰ δὲ δεύτερός τε καὶ τρίτος ὡυτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ ὡυτὸς ἐὼν ποτα-

videatur, Armeniam ampliorem hic sumi, quae omnem Mesopotamiam septentrionalem comprehendat, statuit Heeren. l. l. itemque Rennel. l. l., idque etiam statuendum erit vel nullis testibus prolatis, quibus Armenia ita olim extensa fuisse meridiem versus probetur, si regiam viam inde a Melite atque Euphrate meridiem versus ad Nisibin indeque ulterius ductam esse putemus, per loca deserta atque inculta: id quod ab Herodoti verbis abhorret dicentis, *διὰ οἰκεομένης* atque *ἀσφαλέος* viam hanc dirigi. Quare malim cum Kieperto l. l. p. 131 seqq. sic statuere: viam regiam inde ab Euphrate eo quo diximus loco super Tigridis ripam orientalem per Armeniae tractus ductam fuisse usque ad eum locum, quo duo Tigridis brachia accedente Centrite fluvio (vid. Xenoph. Anab. IV, 3, 1 ibique interprett.) coniunguntur ac fines sunt Carduchorum: hanc enim viae longitudinem additis ambagibus convenire ille putat cum ea mensura, quam indicavit Herodotus.

Τίγρις] Ita praeter Eustath., qui ad Dionys. Perieget. 976 Herodotea tetigit, duo codd. Cf. I, 189. 193. II, 150. VI, 20 (ubi *Τίγρις* legendum, si quidem hac una forma Noster utitur, auctore Bredov. p. 60). Florentinus liber cum aliis *Πίγρης*: quae eadem confusio in Xenophontis Anab. I, 7, 15, ubi vid. Weiske. Unus Mediceus habet *Τίγρης*, quemadmodum VI, 20 omnes, quantum scio, libri scripti editive; qua eadem forma aliquoties utitur Xenophon in Anabasi atque Appian. Syriacc. 57, quamque etiam praeferendam esse censet Breiger: De difficilioribus quibusd. Asiae Herodot. pag. 49, qui de Tigridis fontibus ad Strabon. [XI, p. 521 s. 792 B.] amandat in Armenia quaerendis; quam ipsam terram Tigris dein a Mesopotamia seiungit ac meridiem versus delapsus orientalem Mesopotamiae terminum constituit. Adhuc idem fluvio nomen vel etiam nomen *Digelat* s. *Diglit*, quod ipsum antiquitus iam obtinuisse, e Plinio Hist. Nat. VI, 31 (27) intelligitur; ad quem locum interpretis Galli videatur annotatio (T. V. p. 383 ed. Panckouck.) de nominibus variis antiquiore ac recentiore aetate huic fluvio tributis eorumque et ratione et significatione. Reliqua veterum testimonia de hoc fluvio praebet Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 65 seq.

μετὰ δὲ δεύτερός τε καὶ τρίτος κ. τ. λ.] Quae sic olim accipi voluerunt, ut *secundus* et *tertius* fluvius idem atque *primus* tulerint nomen indeque omnes tres uno eodemque Tigridis nomine appellati fuerint; ita ut in seqq. verba *ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν* ad primum referrent Tigrin, *ὁ δ' ὕστερον* (quod in *οἱ δ' ὕστερον* mutandum, probante quoque Mannerto Geogr. V, 2. p. 206, ubi vid.) ad secundum ac tertium Tigrin. Haudquaquam recte. Nam quattuor iique plane diversi hic memorantur fluvii in itinere Sardibus Susa faciendo transeundi; quorum primus est Tigris, secundus ac tertius eodem quidem s. communi nomine uterque insignitus, quamvis plane diversi sint fluvii, quorum alter (*ὁ μὲν πρότερος*) ex Armenia dilabitur, alter (*ὁ δ' ὕστερον*) e Matienis profluit; sequitur deinceps quartus Gyndes. Ita loci sensum recte constituerunt Breiger l. l. pag. 50 seq. et Larcher, e cuius sententia Heerenio quoque probata I, 2. pag. 223 hic intelligi probabile fit *Zabatum maiorem* (quem Xenophon memorat in Anabas. II, 5, 1, ubi vid. Zeune et Krueger, et III, 3, 6: quo utroque loco pro *Ζάβατος* nunc editur *Ζαπάτας*) et *Zabatum minorem*, utrumque Tigri se miscentem. Illum nunc vocari testantur *Zab*, hunc Turcicâ linguâ *Altun-Sou*, i. e. auri fluvium. Vid. Ritter: Erdkunde VI, 2 sive IX. p. 517 seqq., Forbiger:

μὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει, ὁ δ' ὕστερον ἐκ Ματιηνῶν. ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὔνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβέ κοτε ἐς διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τριηκοσίας. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλουτι ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν σταθμοί εἰσι τέσσερες .... ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι ἕνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἥμισύ ἐστι ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσιπέρητον, ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. Οὗτοι οἱ πάντες σταθμοί εἰσι ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μέν νυν σταθμῶν

Handb. d. alt. Geogr. II. p. 607. De *Gynde*, qui est recentiorum *Diala*, diximus ad I, 189. *Zabati* nomen num post *οὐνομαζόμενος* exciderit (cf. Bobrick: Geograph. d. Herod. p. 158) supplendumque certe sit, an prius illud *ὠυτὸς* in *Ζάβατος* mutandum, ut nonnullis viris doctis placuit (cf. Kiepert. p. 135, Herm. I. C. Weissenborn: Ninive u. sein Gebiet. Erfurdt. 1851. p. 4 not., Gutschmid in Philolog. X. p. 666 et 667), id quidem in medio relinquam: etenim verba sequentia *οὐκ ὠυτὸς ἐὼν ποταμὸς* vel suadere videntur, ut intactum relinquamus antecedens *ὠυτὸς*, quod omnes quoque praebent libri scripti; id vero teneamus, quod ad fidem Herodoti utique pertinet, vel adhuc tres tantum fluvios maiores inveniri ab oriente Tigridis in hunc ipsum influentes inde a Choaspe usque ad superiorem Tigridis cursum eosdemque accurate hîc indicari a Nostro, qui in eo tantum lapsus videtur Kieperto (p. 135 seq.), quod tres hosce fluvios ad Armeniam retulerit, cum ad eam terram pertineant, quae Armeniam a meridie excipit et Matienes nomine ab Herodoto designatur, vulgo *Assyriae* nomine cognita.

ἐξ Ἀρμενίων ῥέει] Eodem modo Noster locutus est I, 180, sed I, 72 de Halye: *ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος*; quibus locis non tam de regione Armenia, quam de montibus Armeniis agi credam, nisi omnino gentis hîc nomen intelligi debeat, ut mox in verbis *ἐκ Ματιηνῶν* (cf. I, 189. 202), aeque ac V, 49, ubi *οἱ Ἀρμένιοι*. Tu conf. nott. ad I, 72. — Ad verbum *διέλαβε* (*dissecuit, diduxit*) conf. I, 190. 202. Xenoph. Cyrop. V, 1, 1 ibique Bornemann, et ad locutionem *πόλις πεπόλισται* citata ad V, 14.

σταθμοί εἰσι τέσσερες] Post haec verba lacunam statuendam esse nemo non videt: quae quomodo explenda videatur viris doctis, indicabunt sequentia. E libris scriptis nihil auxilii affertur: itaque lacunae signa adposui, id tantum monendum hoc loco ratus, verba, quae post hanc lacunam leguntur, *ἐκ δὲ ταύτης*, spectare ad verba praegressa *ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν*.

ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην — ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται] Simili modo Noster supra V, 49: *ἐν τῇ* (scil. *Κισσίῃ*) *δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα*, ad quem locum vid. quae de fluvio atque urbe attulimus.

Οὗτοι οἱ πάντες σταθμοί εἰσι ἕνδεκα καὶ ἑκατὸν] „Ratio non constat. *Mansiones* sive *σταθμοὶ* in praecedentibus duntaxat LXXXI. Neque convenit parasangarum summa: numerantur tantum CCCXIII. Quia tamen *parasangis quadringentis* et *quinquaginta*, quot se posuisse significat, accurate stadiorum collectio congruit, bene illi habent. Vitia in mansionum et parasangarum numeris, suis olim locis iuste signatis, inflicta haerent, aliorum fortasse msstorum auxilio eluenda: nostri enim in eodem sunt luto.“ *Wesseling.* In quo viri doctissimi iudicio haud scio an sit acquiescendum, praesertim cum, bene monente

53 τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι. Εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιληΐη τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδιά ἐστι ἐς τὰ βασιλήϊα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων

Heeren. Ideen. I, 3. pag. 402, adhuc sane definiri nequeat, in numeris singulis computandis num ipse Herodotus fuerit lapsus, an (quod equidem malim) librariorum culpae hoc tribuendum sit. Quod vero huic defectui ita succurri posse putant, ut, ubi Herodotus mansiones in Matienorum terra indicat, nonnulla excidisse sumamus, sic fere supplenda: σταθμοί εἰσι τέσσερες καὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ ἑπτὰ καὶ τριήκοντα καὶ ἑκατὸν, ut scil. stathmorum et parasangarum numerus rotundetur (quae fuit De la Barre, Galli docti, in Acad. d. Inscript. T. VIII. pag. 343 seqq. sententia, probata illa quidem et Bredovio pag. 14 et Kieperto p. 136 seq.): satis probabile id quidem videtur multumque certe praeferendum iis, quae proposuerunt Ukert in: Allgem. Geogr. Ephemerid. Vol. XLI. p. 132 (cui assensum praebuerunt Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. I. pag. 81 et Duncker: Gesch. d. alt. Welt II. p. 651) et vir doctus in: Allgem. Hallisch. Literat. Zeit. 1810. nr. 127. p. 405; nec obstare putamus, quod Larcherus observat, hac ratione ultra modum promoveri Matienorum fines, cum ex Herodoti certe sententia Matienorum fines longius extendi debeant ipsamque Assyriam, quae proprie dicitur, partemque adeo Mediae veteris complectantur, ut recte monuerunt Bredov. l. l. et Kiepert. l. l. pag. 138 seq., qui de his accurate disquisivit. Quae cum ita sint, lacunam ipsam in Herodoti verbis indicare maluimus, quam lacunae supplementa in textum recipere quamvis a scriptoris sensu, ut putamus, haud aliena, sed libris scriptis haudquaquam probata.

CAP. LIII.

καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια] Attigit ista codicis Palatini librarius, de quo vid. ad calcem Commentatt. Herodott. Creuzeri p. 434. Ad ipsam rem conf. II, 6 fin. ibiq. nott. et add. Mannert. l. l. I. pag. 209.

τὰ Μεμνόνια καλεόμενα] Μεμνόνια e Florentino ac duobus aliis dedi libris, idemque etiam feci VII, 151 et V, 54, ubi Florentinus *Μεμνόνειον*, alii *Μεμνόνιον*, quae forma utique Herodoto propria fuisse videtur; vid. Bredov. p. 180 et conf. Lobeck. ad Phrynich. pag. 367. Wesselingius exhibuit *Μεμνόνεια*, ut apud Strabon. XV. pag. 728 s. 1058 C. (ubi *ἡ δ' ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Μεμνόνειον*) Diodor. Sic. II, 22. Pausan. IV, 31, 5. Aelian. N. A. V, 1 (quo loco Memnonis caesi cadaver *ἐς τὰ Σοῦσα, τὰ οὕτω Μεμνόνεια* allatum dicitur) et XIII, 18 (*τὰ Μεμνόνεια Σοῦσα*), ubi conf. Iacobs., qui reposuit *Μεμνόνια* pro vulg. *Μεμνόν ια*. Haec igitur *βασιλήϊα τὰ Μεμνόνεια* ad Susa pertinent eiusque arcem una cum palatio regio indicant, quo eodem etiam spectant Plinii verba Hist. Nat. VI, 27 (31) §. 133: ,,— Susiane, in qua vetus regia Persarum Susa a Dario Hystaspis filio condita''; vid. supra nott. ad III, 68 et III, 70. Ex hac Susorum arce s. sede regia, cuius vestigia contineri supra iam diximus eo tumulo, cui nunc nomen *Kala i Shush* (i. e. *arx Susorum*), initium capiebat via regia, ad Sardes usque inde a Susis ducta, ut Noster affirmat cap. 52 fin. et cap. 54: *καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς* (i. e. a Sardibus) *μέχρι Σούσων, τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστυ καλέεται, τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους*. Unde simul cognoscitur summa Nostri cura in ipsa via eiusque mensuris indi-

398 ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκα-

candis: ut qui in tanto Susianae urbis ambitu accurate eum ipsum locum indicare voluit, unde exibat via regia, quae cum in regium usum facta esset, ex ipso regis palatio exire quoque debebat. Hoc vero regium Persarum palatium a Dario Susis conditum cur Herodotus *Graeca* appellatione dixerit τὰ Μεμνόνια, si quaeramus, videtur utique Noster ea secutus esse, quae inter Graecos inde ab Homeri aetate sparsa poëtarumque carminibus celebrata erant de Memnone sive heroë sive deo Susis reposito (vid. Aelian. N. A. V, 1), cuius sive palatia sive templa variis locis fingebant eademque ad rerum Asiaticarum primordia revocabant. Itaque Herodotus, qui Graecorum in usum scribebat, praetermissa Persica arcis Susianae sedisque regiae appellatione (quam forsitan ignorabat, si quidem ad Susa usque illum pervenisse vix credibile est), eam, quae inter Graecos cognita adeoque celebrata fuit, appellationem assumpsit idque etiam opinor significavit addita voce καλεόμενα, qua intelligi voluit *regiam sedem, quae* (vulgo, inter Graecos) *Memnonia vocatur*. Memnonia autem sive palatia sive templa in Memnonis honorem exstructa, quod non Susis tantum, verum aliis quoque locis, v. c. Thebis Aegyptiacis exstare dicuntur: id quidem hoc loco amplius persequi nolo. Disputarunt de his Iacobs: Vermischte Schrift. IV. pag. 3 seqq., Letronne in: Mém. de l'Acad. des Inscriptt. T. X. p. 309 seqq., qui totam hanc de Memnone fabulam pluribus persecuti sunt; quare ea tantum afferam, quae ad Susa pertinent et Herodotum aliquo modo illustrare possunt. Etenim Susa a Memnone (vid. Stephan. Byz. s. v. Σοῦσα) vel a Tithono, Memnonis patre (vid. Strab. l. l.), condita esse ferebant, ipsosque Susios homines dicebant *Cissios* a Cissia, quae Memnonis mater perhibebatur (cf. Strab. l. l. et Aeschyl. Pers. 17. ibique interprett.); unde Susorum arcem Μεμνόνια s. Μεμνόνεια dici erat consentaneum, prouti id etiam declarant Strabo l. l. et Diodorus Sic. II, 22. Diodoro auctore a Teutamo, Asiae rege, Memnon, filius Tithoni, (qui et ipse dicitur Persiae dux prae caeteris apud regem gratiâ pollens) mittitur cum copiis, Priamo et Troianis opem laturus: tum idem pergit sic: οἰκοδομῆσαι δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἄκρας τὰ ἐν Σούσοις βασίλεια (sc. φασὶ) τὰ διαμείνοντα μέχρι τῆς Περσῶν ἡγεμονίας, κληθέντα δ' ἀπ' ἐκείνου Μεμνόνεια κατασκευάσαι δὲ καὶ διὰ τῆς χώρας λεωφόρον ὁδὸν, τὴν μέχρι τοῦ νῦν ὀνομαζομένην Μεμνόνειον. De qua eadem re sic tradit Pausanias (qui IV, 31. §. 4 etiam commemorat τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σούσοις τείχη) X, 31. §. 2: ἀφίκετο μέντοι (ὁ Μέμνων) ἐς Ἴλιον οὐκ ἀπ' Αἰθιοπίας, ἀλλ' ἐκ Σούσων τῶν Περσικῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, τὰ ἔθνη πάντα ὅσα ᾤκει μεταξὺ ὑποχείρια πεποιημένος. Φρύγες δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἔτι ἀποφαίνουσι, δι' ἧς τὴν στρατιὰν ἤγαγε, τὰ ἐπίτομα ἐκλεγόμενος τῆς χώρας· τέτμηται δὲ διὰ τῶν μονῶν ἡ ὁδός. Quae omnia Graecorum figmentis adscribenda esse putamus, famam de copiis, quae ex interioris Asiae plagis Troianis auxilio venerint, deque duce earum exornantium, aliena illa quidem a vera rerum Susianarum sive Persicarum historia; eodemque etiam referimus, quae apud Diodorum et Pausaniam de via strata leguntur ab hocce Memnone facta: his enim ipsis originem dedisse putamus viam regiam, ab Herodoto descriptam, Persarum regum curâ in usum regium exstructam, neque sane ab Assyriis repetendam, ut iam monuimus supra initio cap. 52. Caeterum de his Graecorum fabulis ad Memnonem spectantibus conferri quoque poterunt praeter Iacobs. l. l. p. 10 seqq. et Letronne l. l. pag. 318 seqq., Uschold: Gesch. d. Troian. Kriegs p. 153 seq., Vater in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. XIV. p. 442 seq. De Memnoniis Susianis vid. quoque Heeren: Ideen I, 1. p. 302.

τὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι ἀναισιμοῦνται ἡμέραι
54 ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ εἴπαντι
πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν
ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα, ὀρθῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέ-
στερον τούτων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ
ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι ταύτῃ. καὶ δὴ
λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς
μέχρι Σούσων, τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστυ καλέεται, τεσσερά-
κοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς
Σάρδις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι· καὶ οὕτω
τρισὶ ἡμέρῃσι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.
55 Ἀπελαυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης ἤιε ἐς
τὰς Ἀθήνας, γενομένας τυράννων ὧδε ἐλευθέρας.

ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι] i. e. *singulis diebus unumquemque in diem conficiunt*: de qua praepositionis ἐπὶ significatione addito dativo vid. II, 168. IV, 112 ibique nott. Quare haud opus pro ἐπ' legere ἐν, quod placuit Cobeto Varr. Lectt. p. 282. Paulo aliter I, 32 legitur: τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος (i. e. *cui in diem suppetit victus*). — Ad argumentum loci conf. IV, 101, ubi *ducenta* in unum diem stadia sumuntur: quam diversitatem ne mireris, cogitandum sane de soli atque coeli diversitate diversis in regionibus, per quas itinera pedestria institui solent, itemque illud respiciendum, quod in longioribus itineribus minus celeriter progredi liceat, praesertim tam calido sub coelo; unde factum, ut in longiore itinere Sardibus Susa faciendo *centum quinquaginta* tantum stadia in unum diem supputentur, cum alias *ducenta* vulgo insumantur. Quo pacto sane Herodotus ab omni socordiae aut negligentiae culpa liber erit, ut recte observat Dahlmann. l. l. pag. 96. Addit Heeren: Ideen. I, 2. pag. 224, hoc diurnum spatium, quod Herodotus peregrinantibus attribuit, plane idem esse, quod adhuc teste Tavernio in his regionibus ii conficere soleant, qui una cum camelis omnium mercium genere onustis hoc iter faciant. Idem observat Tchihatcheff (Asie mineure II. pag. 645), cuius verba potiora adscribam: „Herodote déclare nécessaire pour parcourir la route royale établie entre Sardes et Suse: évaluant la longueur de cette dernière à 13,400 stades (environ 550 lieues métriques ou 2,200 kilomètres), il la fait franchir à peu près en 90 jours ou environ trois mois, puisqu'il compte 150 stades (près de 7 lieues métriques) pour chaque journée. *C'est l'allure d'une caravane.* — Il est donc évident qu'en assignant trois mois au voyage de Sardes à Suse, *Herodote n'entendait que la marche d'une armée ou tout au plus d'un piéton* et encore ce dernier n'aurait-il pas cheminé à la manière du fameux Phidippidès (cf. Herod. VI, 105 ibique nott.)." — De ipsis *stadiis* conf. nott. ad II, 6 et Leake: Journal of the geographic. Society IX. p. 11 seq., qui recte monuit, hoc loco non alia esse intelligenda stadia atque supra II, 6 aliisque locis, quae vulgo aequant sexcentos pedes Graecos. — Ad vocem ἀπαρτὶ conf. II, 158.

Cap. LIV.

προσλογίσασθαι] i. e. *adiicere, addere*, numero scil. priori, ut VII, 186. — Ad verba θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς conf. VII, 28 ibique nott.

Cap. LV.

γενομένας τυράννων ὧδε] Ita cum

Ἐπεὶ Ἵππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεὸν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ ἐναργεστάτην, κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος, γένος ἐόντες

recentt. edd. exhibui e plurimorum librorum auctoritate. Vulgo: *γενομένας ὧδε τυράννων*. — Quae continuo sequitur longior sane digressio, ad caput 97 usque deducta est simili certe consilio, quo alibi per hos libros istiusmodi digressiones institui videmus. Cf. nott. ad I, 23. III, 60. Incidunt vero, quae hîc enarrantur, in annum 514 a. Chr. n.: quo ipso anno Hipparchum, Pisistrati filium, interfectum esse recte ponunt Larcherus (Tab. chronol. pag. 632), Clinton (Fast. pag. 16), et multo antea Corsini in Fastis Atticc. P. III. pag. 97 a *Cr.* laudatus ad h. l.

Ἐπεὶ Ἵππαρχον — κτείνουσι — ἐτυραννεύοντο] Quemadmodum hîc tempus praesens excipit voculam *ἐπεὶ*, cum in apodosi sequatur praeteritum, ita contrario prorsus modo V, 12: *οἳ ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη — αὐτοὶ ἀπικνέονται*, cuius generis plura attulit Blomfield. ad Aeschyli Prometh. vs. 237. Add. Herod. V, 17: *Μεγάβυζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους*. Ac simili modo Noster V, 11: *τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήϊζε· αἰτέει δὲ κ. τ. λ.* et VI, 4: *οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε*. V, 14: *ἱππεὺς ἔθεε — διδοῖ*. V, 42: *ἀπίει — κατηγέοντο δέ*. V, 16: *ἔστησαν — ἱστᾶσι*. V, 18: *ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου καί σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει*. VI, 18: *αἱρέουσι — καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν*. VI, 34 fin. VII, 42: *βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι καὶ — διέφθειραν*. VII, 15 init.: *ἀνά τε ἔδραμε — καὶ πέμπει*. VIII, 5: *ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε καὶ πέμπει*. I, 62: *ἀπικνέονται — καὶ ἄντια ἔθεντο*. Conf. Heindorf. ad Platon. Phaedon. pag. 123 seq. et Ast. ad Plat. Phaedr. p. 335.

ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ ἐναργεστάτην] i. e. *somnium calamitatem suam* (futuram scil.) *clare indicans;* sive, ut bene interpretatur Larcherus: *qui somnium viderat, quo manifestissime futura clades illi portendebatur* s. *manifestissimum portendendae futurae cladi*, ut dativi nimirum intelligatur vis, in qua, opinor, haerens Wyttenbach. ad Plutarch. De S. N. V. pag. 56, ubi hoc loco utitur, pro *ἐναργεστάτην* proposuerat *ἐμφερεστάτην*, i. e. *simillimum*. Quam coniecturam infelicissimam indicat Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. pag. 331) ipse vix meliora proferens, cum ante verba *τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ* inseri velit praepositionem *ἐν* hoc sensu: „*qui in somnis viderat evidentissimum visum de sua calamitate*“: quod ipsum verbis *ἐν τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ* declarari posse nego. Itaque vulgatam lectionem, cui omnes libri scripti patrocinantur, cum recentt. edd. reliqui: vocem *ἐναργής* (*evidens*) in talibus apte adhibitam illustrant loci, quos Larcherus iam protulit, Aeschyli in Pers. 179 (ubi vid. Blomfield. in Glossar.) et Platon. Cratyl. p. 44 B. Add. Herod. VII, 47 et potissimum Homer. Odyss. IV, 841. Plura qui desideret, adeat Thesaur. Ling. Graec. III. pag. 1003. *ὄψιν ἐνυπνίου* mox quoque Noster dixit V, 56, itemque VIII, 54. VII, 18. 47. Ad *τὰ ἀνέκαθεν* vid. nott. ad I, 170 et add. V, 62. 65. VI, 125. Themist. p. 442, 15 Dind. Pausan. II, 18. §. 6 ibique Siebelis. De *Gephyraeis* vid. mox V, 57.

κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος] Primarius hac de re locus exstat Thucydidis VI, 54 seqq., ubi conf. interprett. Eandem rem tangunt Aelian. V. H. XI, 8, Diodorus Siculus (in Excerptt.) X, 39 coll. IX, 3. Arrian. Exped. Alex. IV, 10. §. 3., alii; equidem tantum apponam, quae leguntur in Chronico Pario p. 45 (cum Boeckhii Suppll. in in Corp. Inscr. II. p. 301): *Ἁρμόδιος καὶ [Ἀριστογε]ίτων ἀπέκτε[ιναν Ἵππαρ]χον Πεισιστράτου Ἀ[θηνῶν τύρανν]ον καὶ Ἀθηναῖοι [ἐξα-*

τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα οὐδὲν ἔσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ.

νέστ]ησαν τοὺς Πεισιστρατίδας ἐκ [τοῦ Πε]λασ[γικ]οῦ τείχους, ubi vid. nott. p. 318. Enarravit haec quoque Plass: Die Tyrannis I. pag. 208 seqq, Thucydidem potissimum secutus Herodotumque cavillans ob somnii enarrationem; in quo praetervidit, id ipsum somnium et quod eo portendebatur spectare ad eam rationem, quam Noster in omnibus rebus humanis dominari vult, divinam legem sive providentiam dixeris, qua quidquid mali homines committunt, id divinitus puniatur necesse sit calamitatibus immissis, e quibus ipsis appareat divina vindicta. In hanc vero incidit e mente Herodoti Hipparchus, qui morte sua, divinitus quasi inflicta per Harmodium et Aristogitonem, iniurias luit Atticae civitati illatas, cum a Pisistrato patre susceptam tyrannidem continuaret.

ἐτυραννεύοντο οὐδὲν ἔσσον] „Neque enim Harmodius et Aristogiton, sed Herodoto iudice verius Alcmaeonidae Athenas ἠλευθέρωσαν [quod idem merito placuisse video C. F. Hermanno in: Lehrbuch etc. §. 110] VI, 123; et fuit Hippias exacerbatus fraterna caede [V, 62] patre fratreque longe τυραννικώτερος, Aristogiton et sodalis non habebantur tantum, ut erant, tyrannicidae, sed vulgo laudabantur Athenis, tamquam qui sublata tyrannide suam patriae reddidissent libertatem.“ *Valckenar.* Mihi persuasum est, consulto illata esse haec verba (μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα οὐδὲν ἔσσον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πρὸ τοῦ) a nostro scriptore, qui bene certe noverat, vulgo apud Atticos eam fuisse receptam opinionem, qua Aristogitonem atque Harmodium sublatae tyrannidis ferrent auctores, quibus sane haec laus minime debetur, cum interfecto Hipparcho ad id tantummodo provocasse videantur. Pertinet huc inprimis celeberrimum illud Scolion, servatum ab Athenaeo XV. p. 695 A. (vid. Bergk. Poëtt. lyricc. pag. 1019 seqq.), in honorem Harmodii et Aristogitonis cantari solitum, in quo hi dicuntur non tantum occidisse tyrannum, sed Athenas etiam reddidisse ἰσονόμους, i. e. liberas, ita ut omnes cives pari iure uterentur. Ac vel Plato (Sympos. cap. 9. p. 182 C.) amorem Harmodii et Aristogitonis dixit καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν τῶν τυράννων: qui idem Plato in Hipparch. p. 229 B de continuata per Hippiam tyrannide recte loquitur. Vulgatam opinionem sequitur quoque Arrianus l. l., alios ut taceam. Quo sane rectius Diodorus IX, 3: —Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων καταλύειν ἐπεχείρησαν τὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀρχήν, meritoque Dio Chrysostomus (Troian. Orat. XI. p. 191 s. 365 Reisk.) inter errores vulgo receptos id quoque refert, quod Ἁρμόδιον δὲ καὶ Ἀριστογείτονα μάλιστα Ἀθηναῖοι τιμῶσιν, ὡς ἐλευθερώσαντας τὴν πόλιν καὶ ἀνελόντας τὸν τύραννον, coll. orat. XXXI. p. 350 s. 635 et 637 Reisk. „Causa erroris,“ ait Perizonius ad Aelian. V. H. XI, 8, „fuit haud dubia, quod dicebantur vulgo τυραννοκτόνοι, *tyrannicidae*, quia Hipparchum interemerant, quem plerique crediderunt fuisse filiorum Pisistrati natu maximum et illius in tyrannide successorem; et quod qui tyrannum interemit, plerumque etiam patriam eo ipso liberavit, quod hîc tamen secus accidit.“ Etenim secuta est vel gravior Hippiae tyrannis, post quattuor demum annos sublata: in quo cum Herodoto prorsus convenit Thucydides, qui VI, 53 haud scio an eâdem causâ, qua Noster permotus, sic scripsit: ἐπιστάμενος γὰρ ὁ δῆμος ἀκοῇ τὴν Πεισιστράτου καὶ τῶν παίδων τυραννίδα χαλεπὴν τελευτῶσαν γενομένην καὶ προσέτι οὐδ' ὑφ' ἑαυτῶν καὶ Ἁρμοδίου καταλυθεῖσαν, ἀλλ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐφοβεῖτο ἀεὶ κ. τ. λ. Tu vid. nott. ad Herodot. V, 66.

ἐπ' ἔτεα τέσσερα] „Thucydides

Ἡ μέν νυν ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἦν ἥδε· ἐν τῇ προτέρῃ 56
νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἵππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα·

Τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ·
οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερτιθέμε-

VI, 59 Hippiae post fratris necem tyrannidem *tribus annis* terminat; totidem Plato in Hipparcho p. 229 B. [atque Schol. Aristophan. in Lysistr. 619, ubi ἐπὶ ἔτη γ', οἱ δὲ δ'.] nihil admodum Herodoti *quatuor annis* officientes, modo cum Dodwello Annall. Thucyd. pag. 42 tres integri et quartus inchoatus Hippiae tyranno post Hipparchi violentam mortem relinquantur.“ *Wesseling.* Hinc recte Hipparchum interfectum statuunt ann. 514 ante Chr. n. mense ferme Augusto, postquam regnavit ann. XIII et VI menss., Hippiam eiectum atque Athenis discedentem ann. 514 mense Septembr. Vid. Clinton. Fast. Hellen. II. pag. 220 ex edit. Kruegeri, Boeckh. in Corp. Inscr. Graecc. II. pag. 318.

Ad locutionem ἐπ' ἔτεα τέσσερα vid. allata ad V, 28. ἔσσον dedi cum recentt. edd. pro ἧσσον, itemque πρὸ τοῦ pro προτοῦ, ut III, 62; conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 481, a. Hinc recte Hippiam Athenis eiectum tyrannidemque eversam ad annum 510 a. Chr. n. referunt Larcher., Hermann. l. l., alii.

Cap. LVI.

Ἡ μέν νυν ὄψις κ. τ. λ.] Aliud somnium refert Plutarchus De S. N. V. pag. 555 B. — De Panathenaeorum festo, quo Hipparchus ab coniuratis interfectus est teste Thucydide VI, 54 seqq., multa collegit Schultz. Appar. critic. pag. 29. itemque accurate disputavit C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterthüm. d. Griech. §. 54 inde a not. 10. Etenim de *magnis* Panathenaeis, neque de parvis, sermonem hic esse, vix opus est pluribus indicare: conf. Meier. in Ersch. et Gruberi Encycl. Sect. III. Vol. X. pag. 279. not. 25. — Verba ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων valent: *ea ipsa nocte, quae Panathenaeorum solemnia antecedit;* de genitivi in talibus ratione apte monuit Held ad Plutarch. Aemil. Paul. 19. pag. 221. De usu verbi δοκεῖν, ubi de somniis sermo est, consul. Wyttenbach. ad Plutarch. Mor. I. pag. 512. Verba αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα *ambiguos versus edere* reddit Blomfield. ad Aeschyli Agamemn. 1081, ubi vid. allata. Add. Thesaur. Ling. Graec. I. p. 1002 ed. Dindorf.

Τλῆθι λέων ἄτλητα κ. τ. λ.] Exstat hoc epigramma in Antholog. CCCCLVII. p. 215. T. IV Iacobs. (Brunck. Analectt. T. III. p. 248), ubi pro ἀδικῶν libri impressi ἀδίκων, quod idem Florentinus ac Parisinus liber alter in Herodoto exhibent; minus recte mea ex sententia. Quod ad ipsam sententiam altero versiculo expressam attinet, qua quicunque iniuste agit, poenam meritam haud effugere dicitur, vere illa Herodotea est atque inter Graecos vulgo recepta, ut monstrant loci allati a Naegelsbachio: Nachhomerische Theolog. p. 30. Conf. etiam, quae ad I. 91. IX. 16 adnotata leguntur. Paronomasiam, quam in epigrammatis verbis τλῆθι, ἄτλητα, τετληότι observamus, bene ita Latine expressit Grotius:

„Fortiter haec leo *fer*, quamvis *fera*, quando *ferendum* est,
Iniustos homines sero cita poena sequetur.“

φανερὸς ἦν ὑπερτιθέμενος] De verbo ὑπερτίθεσθαι monuimus ad I, 8. 107. V, 24. — „Eadem (sunt *Wesselingii* ad h. l. verba) τοῦ δεισιδαίμονος religio eleganter in Theophrasti Char. cap. 16 expicta

νος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν ἔπεμπε τὴν 399
πομπὴν, ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

57 Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἱππάρχου, ὡς μὲν

[conf. etiam Aeschyl. Pers. 221 seqq.]: ad quam ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν etiam pertinere opinor, neque adeo *spretam visionem*, sed eius expiationem et ἀποτροπιασμὸν innui. Vid. Casaubon. ad Theophrast. [pag. 184 seq.] et Spanhem. in Aristoph. Ran. 1379." Add. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 207. Hipparchus igitur expiatione illa, sacris scil. averruncandi mali imminentis causa factis precibusque additis, id se effecisse opinabatur, ut malum somnio indicatum nullam in ipsum haberet vim neque quidquam amplius contra ipsum valeret ullumque haberet eventum. Itaque verba ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν valent: *cum renunciasset somnium s. cum somnium* (vel potius id, quod somnio portenderetur malum) *sacris factis averruncasset indeque ad se iam nihil pertinere esset ratus.* De verbo ἀπείπασθαι dixi ad Plutarch. Flamin. 5. pag. 91; conf. praeterea Koerner ad Euripid. Andromach. 87. pag. 26. Negris ea, quam dedimus, interpretatione reiecta sic explicare locum mavult: μὴ φροντίζων τι πλέον περὶ τοῦ ἐνυπνίου, χαίρειν εἰπὼν τῇ ὄψει, ἀφίνων τὸ ὄνειρον. Ad locutionem ἔπεμπε τὴν πομπὴν conf. Thucydid. VI, 56 (ubi τοὺς τὴν πομπὴν πέμψαντας) ibique Poppo. Plutarch. Phoc. 37.

Cap. LVII.

Οἱ δὲ Γεφυραῖοι] Attigit Suidas s. v. *Γεφυρὶς* T. I. p. 479 et Aristidis schol. pag. 31 ed. Frommel., quibuscum conf. Pseudoplutarch. de Herodot. malign. pag. 830 F. Attigit quoque Herodotea, quibus Cadmi illius origo Punica arguitur, C. O. Mueller. Orchom. pag. 117 seq., ubi omnem narrationem de *Cadmo* Poeno ac de Phoenicum colonia Thebas deducta in Boeotiam dubiam adeoque fictam videri contendit, cum *Cadmi* nomen minime aliunde advectum, sed Thebis quam maxime sit proprium ac peculiare, atque ea ipsa hominum natio, quae ante Boeotorum adventum hanc terram tenuerit indigena, idem *Cadmeorum* tulerit nomen tum in sede sua primitiva arcis Cadmeae, quae vocabatur, tum in coloniis alias in terras hinc emissis. Namque vel postera aetate Spartis Athenisque tribus fuisse idem addit vere Cadmeas, *Aegidas* atque *Gephyraeos*, quibus Athenienses sacra Cereris Achaeae, de quibus infra V, 61, debuerint. Quae speciosa potius quam vera iis videbuntur, qui iis, quae scriptorum fide dignorum testimoniis tradita accepimus, substituere nolent recentiorum commenta firmis rationibus et veterum testium auctoritate destituta. Herodotus enim, quod Gephyraei ex Eretria se ortos esse praedicabant (peregrinam igitur stirpem reiicientes Graecamque prae se ferentes: in quo ipso Graecas gentes sibi multum placuisse constat), his opponit ea, quae ipse *iterum iterumque sciscitando* (id enim est ἀναπυνθανόμενος) invenit: quae quin vera habuerit, dubitari nequit. Itaque etiam ea, quae de Punica Cadmeorum indeque etiam Gephyraeorum origine tradit, sic tradi voluit, ut pro veris haberentur: neque equidem ullam video causam iustam, cur minus vera nunc habeantur, modo ullam veteribus scriptoribus fidem habeas neque temere convellas, quae certa scriptorum proborum fide constant. Quapropter malim ab Herodoto stare *Gephyraeos*que Phoenicum in Boeotiam ingressorum posteros habere quam aliunde eosdem repetere, ut fecit Mueller. l. l., ad quem accedunt fere Gesenius Ling. Phoenicc. Monum. pag. 111 seq., Meier: De gentilitate pag. 39, alii. Neque sane obstare putem ipsum gentis nomen, quod quamvis Semitica stirpe ductum videatur Hitzigio (Zeitschrift d. deutsch. Morgenl. Gesellsch. IX.

αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην· οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων οἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες

pag. 747) Γεφυραίους eosdem esse statuenti atque גְּשׁוּרִים, gentem Syriam, tamen magis consentaneum videbitur repetere e Graeca voce γέφυρα, quae ipsa quoque urbis Tanagrae appellatio fuisse dicitur (cf. Etymol. Magn. p. 228, 57): nisi malis cogitare auctore eodem Etymolog. Magn. (s. v. Γεφυρεῖς, δῆμος Ἀττικὸς, ὅθεν καὶ Γεφυραία Δημήτηρ εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἔχειν γέφυραν, δι' ἧς ἐπὶ Ἐλευσῖνα κάτεισιν οἱ μύσται; vid. Preller: Demet. u. Persephon. p. 394 et Scholderer: Tanagraearr. Antiqq. Specim. p. 37 seqq.) de ponte Cephisi, ad quem ipsum *Gephyraeos* haud procul ab urbe Athenis, ubi Eleusinem via sacra ducebat, consedisse probabile est, receptos eo loco ab Atticis indigenis, cum in Atticam terram immigrarent. Conf. Kruse: Hellas II, 1. pag. 171 seq. coll. Laur. Lyd. De menss. IV, 21. pag. 118 Roeth., Westermann. De publicc. Atheniensis. honoribus (Lips. 1830) pag. 31, qui plures indicat gentes peregrinas, quae patriâ extorres in Atticam confugerunt ibique civitate donatae sunt. De ipsa gente Gephyraeorum, allatis veterum testimoniis, scripserunt Meursius Att. Lectt. V, 31 et Bochart Geograph. sacr. II, 1, 21, nostra aetate potissimum Meier: De gentilitate p. 39 seq. et Preller: Demet. u. Persephon. pag. 392 seqq. et Bericht. d. Sächs. Gesellsch. d. Wissensch. (1852) IV. pag. 171 seq. De nominis ratione nuper disputavit Muys: Griechenland u. der Orient. pag. 34 seq. Gens utrum fuerint Gephyraei an δῆμος, haud constat: equidem pro gente habere malim, cum δήμου nullum aliud exstet testimonium, nisi Etymologi, quem supra attuli, ipseque Noster supra cap. 55 γένος dixerit Gephyraeos, quemadmodum Alcmaeonidas cap. 62. Ab Herodoto differt Plutarch. Moral. p. 628 τοὺς περὶ Ἁρμόδιον Αἰαντίδας appellans. In seqq. dedi ἦσαν pro ἔσαν, et μοῖραν pro μοίρην, quod ab Herodoto alienum esse docuit Bredov. p. 132. — τὴν ἀρχὴν interpretor *ab initio, omnino*, ut V, 16.

ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν] i. e. *cum sortiti essent* s. *sorte ductam accepissent regionis Tanagraeae partem.* Huc respexit Stephan. Byz. pag. 692 s. v. Τανάγρα ex Herodoto citans Ταναγρικὴν μοῖραν. Cum vero Tanagra Boeotica e regione sit Eretriae in Euboea insula sitae, facillime quam Noster memoraverat de Eretria primitiva Gephyraeorum patria sententiam oriri potuisse sponte intelligitur, praesertim cum reputemus, quae olim fuerit coniunctio inter Euboeam et terram continentem ex adverso sitam parvoque maris spatio diremptam: adeo ut in alterutram ripam eosdem homines traiicere potuisse ac revera etiam traiecisse probabile sit. Cf. Scholderer: Tanagraearum Antiquitt. Specim. p. 10 seq. 47 seq., qui idem accurrate de ipsa Tanagra urbe ac regione Tanagraea p. 1 seqq. 9 seqq. disputavit. Adhuc veteris urbis cernuntur ruinae non procul a vico, cui nomen *Grimala* s. *Grimadha* s. *Graimadha*. Apud Strabon. IX. pag. 404 leguntur haec: καλοῦνται δὲ καὶ Γεφυραῖοι οἱ Ταναγραῖοι.

ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον κ. τ. λ.] Quibus verbis hoc mihi declarare videtur Herodotus, Cadmeos prius, i. e. post annum 1307 a. Chr. n., eiectos esse ab Argivis s. Epigonis (ut indicavimus supra ad I, 56 coll. V, 61), tum vero etiam hos

ἐτράποντο ἐπ' Ἀθηνέων. Ἀθηναῖοι δέ σφεας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέ-

Gephyraeos et ipsos (qui non Thebis Thebarumve in ditione sedes habebant, sed separatam regionis partem, Tanagraeum agrum tenebant) pulsos sedibus fuisse a Boeotis indeque Athenas versus discessisse. Pertinent huc Nostri verba quae leguntur V, 61: — ἐξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας· οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες (qui igitur ab Argivis sede pulsi non erant, sed relicti) ὕστερον (ut hoc loco δεύτερα) ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρέουσι ἐς Ἀθήνας. Quare probare nequeo, quod Scholderer l. l. pag. 50. 51 ex Herodoti loco ait manifesto patere, *bis* Gephyraeos domicilia reliquisse, prius ab Argivis, deinde (δεύτερα) a Boeotis expulsos: nam semel tantum a Boeotis pulsos esse sedibus Noster declarat idque factum esse post Cadmeos ab Argivis eiectos. Vox δεύτερα, quae respondet antecedenti πρότερον, temporis inde assumit significationem (*postea*) idemque valet atque ὕστερον in altero, quem attulimus, Nostri loco. Boeoti enim sunt intelligendi Aeoles, qui in Phthiotidis tractu meridionali Thessaliaeque parte habitantes, hinc coacti a Thessalis eam, quae posthac Boeotiae nomen accepit, terram tenuerunt incolis huius regionis vel subactis vel eiectis. Vid. C. O. Mueller: Orchomen. p. 391—396. Inde Gephyraeos Athenas cessisse idem pag. 476 ponit anno septuagesimo post Troiam captam; sexagesimo post Troiam deletam anno Boeotos in Boeotiam ingressos esse statuerat Larcher. Tab. chronol. pag. 583 s. anno 1210 a. Chr. n. Add. Beck: Weltgeschichte etc. p. 838, ubi vid. plura, Fischer: Griech. Zeittafeln pag. 20.

ἐτράποντο ἐπ' Ἀθηνέων] Sancrofti liber ἐπ' Ἀθηναίους, quod e correctione fluxisse videtur. Reliqui libri vel ἐπ' Ἀθηναίων vel ἐπ' Ἀθηνέων, idque recte. Nam Athenas se converterunt, in quam urbem, vel certe in cuius ditionem reciperentur civiumque iuribus fruerentur. — Locutionem ἐπὶ ῥητοῖσι (i. e. *certis quibusdam sub conditionibus*) attigimus supra in not. ad I, 59. p. 146. Add. Viger. p. 617 seq. et, qui plura dabit, Wyttenbach. ad Plutarch. Mor. I. pag. 366. Nam certis tantum sub conditionibus in civitatem Gephyraeos receperunt Athenienses, communicatis quidem plerisque iuribus et paucis tantum iisque vix memoratu dignis exceptis. Hunc vero Herodotei loci sensum esse, mihi certe dubium non est: vix enim quisquam sibi pessuadere poterit, Aristogitonem atque Harmodium, qui tyranno interfecto libertatem restituisse Atheniensibus dicebantur (vid. nott. ad cap. 55) tantumque gloriae inde adepti sunt, a praecipuis aut plerisque civitatis iuribus exclusos fuisse, quibus ea gens, ex qua orti erant, caruerit. Itaque in Herodoti verbis voculam οὐ ante πολλῶν τέων excidisse sponte intelligitur: quod idem bene iam vidit Meier: De gentilit. pag. 40 not. Inde equidem addidi voculam οὐ, sed uncis inclusam, cum a libris scriptis omnibus illa absit; Herodoti autem verba: οὐ πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι (quae, omissâ sc. voculâ οὐ, parum recte sic vulgo Latine reddunt: „et illos receperunt Athenienses hac conditione, ut cives essent Athenienses, *at compluribus tamen nec vero dignis, quae hic commemorentur, iuribus essent exclusi*") sic accipi velim, ut iisdem explicentur quodammodo verba ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο κ. τ. λ. atque Athenienses in civitatem illos sic recepisse dicantur, ut *illos paucis tantum quibusdam iuribus nec memoratu dignis exemptos voluerint*. Quare haud probo, quod vir doctus, C. Scheibe in Schneidewini Philolog. V, 1. pag. 172 spuria habet verba πολλῶν τέων κ. τ. λ., in quibus vel ὀλίγων (pro πολλῶν) legi vult, vel, id quod ipsi praeferendum videtur, scribi: πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀναξιαπηγήτων, quam vocem, alibi vix obviam, analogiâ tamen vocis ἀναξιόλογος probari posse putat. Quae-

ξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, [οὐ] πολλῶν τέων καὶ οὐκ
ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ 58
σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε
πολλά, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς
τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι,
ὡς ἐμοὶ δοκέειν· πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοί-

nam vero iura haec ipsa fuerint, quibus exclusi fuerint Gephyraei, si quaeras, ad sacra pertinuisse suspicor aut alias res minores cum his coniunctas, eoque spectare credam Nostri verba V, 61 de Gephyraeorum sacris loquentis, quae nihil commune habeant cum reliquis Atheniensium sacris, sed multum ab his separata sint. Quod enim Preller (Demet. u. Perseph. pag. 394) Herodoti verba sic accipit, ut Athenienses Gephyraeis iniunxerint pontem super Cephisum (cuius accolae fuerint) exstruendum, vim verbi *ἔργεσθαι* (quod Herodoteo more pro *εἴργεσθαι* dici constat: vid. Bredov. p. 153 seq.) haud recte percepisse videtur. Nec magis placent, quae Klausen. (Aeneas u. die Penat. pag. 146 seq. 947 seqq.) excogitavit de Gephyraeis, quos in agro Tanagraeo habitantes et pontium exstruendorum arte excellentes Athenas vocatos esse vult, ut Cephiso pontem imponerent eumque ceremoniis faciendis tuerentur. Quae omnia longe ab Herodoti verbis abesse censemus.

CAP. LVIII.

ἐσήγαγον διδασκάλια] In Sancrofti libro *διδασκαλεία*; male. Vid. Bredov. pag. 182 et conf. Suidam I, pag. 573 *διδασκάλιον· αὐτὸ τὸ μάθημα.* Qua eadem *disciplinae* s. *cognitionis*, *doctrinae* significatione idem vocabulum, monente Abreschio, obvium apud Basil. Homil. III in Hexaëm. pag. 28 C. et Homil. V. p. 43 E. Hinc minime opus cum Ludolpho rescribere *διδασκαλίας*.

ὡς ἐμοὶ δοκέειν] Reliquimus *δοκέειν*, cuius loco Sancrofti liber offert *δοκέει*. At vid. V, 65 in. 69. init. 95, alibi. Sunt vero haec verba adiecta a patre historiae, cum vel antiquitus non deessent, qui Pelasgis aliisque Graeciae gentibus literarum primordia vel ante Cadmi in Graeciam adventum cognita fuisse dicerent. Diodorus III, 66 ex Dionysio refert, Linum literas a Cadmo e Phoenicia allatas ad Graecorum dialectum transformasse (*εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον*) suumque singulis constituisse nomen characteresque affinxisse (*διατυπῶσαι*); unde literas communi quidem *Phoeniciarum* appellatione comprehendi, quod ad Graecos e Phoenicia fuerint allatae, sed postea peculiari *Pelasgicarum*, cum hisce characteribus transformatis primi sint usi Pelasgi. In quibus verba modo allata *εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταθεῖναι διάλεκτον* ita intelligi vult Perizon. ad Aelian. V. H. III, 32, ut *Linus literas Punicas in Graecam linguam contulerit aptando iis figuram et appellationem:* ita ut Diodori narratio, si quid habeat veri, de figura literarum accipiatur inversa ab sinistra in dextram secus quam exarantur literae Phoeniciae, quam solam in literis e Phoenicia allatis mutationem a Graecis factam esse iudicat Perizonius. Atque haud scio an eo spectent Nostri verba: *μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων*, et paulo post: *μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα κ. τ. λ.* Quae dein de Pelasgicis literis adiicit Diodorus l. l., in iis falsum esse aut Diodorum aut quem sequitur Dionysium, annotat Wesselingius. Ad Herodotum ut revertar, verbis *ὡς ἐμοὶ δοκέειν* adiectis Nitzschio quoque (De Historia Homer. I. pag. 78 seq. 80) ille videtur non ipse dubitanter iudicare, sed contra alios quosdam contendere, quibus Graeci iam ante quam Cadmus Phoenices

νικες· μετὰ δὲ χρόνου προβαίνοντος ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον

adduxisset, literas didicisse videbantur, Dionysium inprimis atque Hecataeum, utrumque Milesium, qui a Danao ante Cadmum literas allatas fuisse tradiderant, *Phoenicias* et ipsas dictas a Phoenice, Agenoris filio. A quibus dissentiens Herodotus nominis quoque rationem veriorem demonstravit, Phoenicias literas a Phoenicibus, qui eas in Graeciam intulerint, dictas esse statuens, ita ut dubitari nequeat, quin ipse usum literarum, quas a Palamede inventas esse vulgo iactabant Graeci (vid. Otto Jahn: Palamed. pag. 23 seqq.), a Phoenicibus traditum esse crediderit. Atque id ipsa ratio evincit. Minime enim dubium, quin literae, quibus olim Graeci sint usi, auctorem habuerint sive Cadmum, sive Phoenices, qui inter rudiores Graeciae gentes literarum omnium expertes propagarint istas a se primum allatas. Tu conf., ne plura in re admodum disceptata et agitata proferam, Fischer. ad Weller. I. pag. 7 coll. Boeckh. Staatshaush. d. Ath. II. pag. 387, Rose in Inscriptt. p. VII seqq. ac praecipue Franz Elementt. epigraphic. Graec. pag. 15, qui omnibus et veterum et recentiorum testimoniis allatis literas Graecas ex Oriente advectas Phoenicibus deberi probavit recteque etiam illud pronuntiavit: „alphabeti Phoenicii omnes viginti duas literas cum antiquis Graecis congruere, nisi quod sibilantia sedes suas in alphabeto Graeco permutarint, hodie nemo est qui ignoret.“ Quae ad Herodoti fidem probandam quantum valeant, nemo non videt. *Cr.* ad Herodoti locum praeterea conferri vult Raoul-Rochette: Deux Lettres à Mylord Aberdeen. Paris 1816. pag. 65, et Hug. Grotium: De veritate relig. Christ. lib. I. §. 15. pag. 26 seqq. ed. Halens. 1734. Quin ipse C. O. Mueller. Orchomen. pag. 115 et Götting. Anzeig. 1831 nr. 31. pag. 299 hoc in dubium vocare minime ausus est, Graecos a Phoenicibus didicisse literas, sed Cadmum eas attulisse earumque censeri auctorem ille negat, cum Ionum potius commercio literarum Punicarum cognitionem Graeci debuerint. At vel ante Iones commercio florentes literae Graecis cognitae fuerunt. Itaque in Herodoti narratione acquiescendum, quam omni fide dignam merito iudicaverunt Hug (Erfindung der Buchstabenschrift pag. 135—142) et Ulrici (Gesch. d. Hellen. Dichtkunst I. p. 227 seq.), nec Wolfii probanda sententia in Prolegg. ad Homer. p. LIII: „Herodotum, veri amantissimum pariter et fictorum cupidum narratorem, hoc quoque loco tenere morem suum, quum se non certam et vulgo creditam rem, sed famam quandam sibi probatam afferre significet, ipse cavens, ne cui mythicam rem pro comperta habere libeat.“ Valcken. ad h. l. de literis Cadmeis citaverat Plutarch. II. pag. 738 E. et 1009 E., apud Pausaniam frequenter commemorari adiiciens prisca epigrammata literis antiquis Atticis scripta, VI, 19 fin. V, 17, 3. V, 22, 2. VIII, 25. §. 1. Quae una cum aliis quoque excitavit Siebelis ad Pausan. I, 2. §. 4 coll. ad VI, 19. §. 3. pag. 71. Tu confer quoque a *Cr.* laudatum Letronne in Journ. d. Sav. 1820 p. 49—51. Bene autem observat Zoëga: De obelisce. pag. 354 seq., vetustissimas literas non in sepulcris inveniri, sed in donariis, ad quae spectent remotissimae aetatis inscriptiones, quae ad nos pervenerint. — In seqq. pro *πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες* Sancrofti liber: *πρῶτα μὲν τούτοισι ἐχρέωντο, κατάπερ καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες*, quod recepit Schaeferus. Equidem cum reliquis editoribus reliquorum codd. lectionem restitui, simpliciorem utique et a Sancrofti codicis librario praeter necessitatem ita explanatam. Nam scriptoris haec est sententia, Graecos primis temporibus non alias usurpasse literas, quam quarum ipsarum apud Phoenices fuerit usus; tum demum, ubi paulatim linguam (Punicam) mutarint, literarum quo-

καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. Περιοίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες, οἳ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα ἐχρέωντο· χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήϊα κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βίβλων

quo ductus mutasse illos videri, ita ut iam a sinistra ad dextram literas pingere inciperent ipsamque etiam literarum singularum formam ab orientalium forma quadrata in eam magis traducerent figuram, quae Graecis literis postmodo communis fuerit. Itaque Wessel. τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων interpretatur *literarum modum, figuram* et *scriptionis seriem*, citans Aristot. De mirabill. 104. pag. 1165 A., ubi vid. Niclas. Schweighaeuserus in Lex. Herod. s. v. affert Athenaeum III, 99. p. 125 F., ubi ῥυθμὸς *figuram* indicat, τὸ σχῆμα, ut monuit Trendelenburg. ad Aristotel. de anima I, 2, 3. pag. 215. Inde idem Schweighaeuserus intelligi vult verbum μεταρρυθμίζειν de mutata sive forma sive directione literarum in scribendo. Alia huius verbi exempla praebet Thesaur. Ling. Graec. V. p. 891 ed. Dindorf. — τὰ γράμματα significare *literas* s. τὰ στοιχεῖα (nos: *Buchstaben*), monitu vix opus. Tu conf. Fischer. ad Weller. I. pag. 14. Pro χωρίων, quod Wesselingio probatum receperat in textum Schaeferus, equidem cum recentt. edd. restitui χώρων. Duo libri exhibent χωρέων, unus χωρῶν.

ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ — Φοινικήϊα κεκλῆσθαι] Citant Herodotea Clem. Alex. Strom. I. pag. 362. Eustath. ad Dionys. 907, ubi Φοινίκια, quemadmodum etiam apud Diodor. Sic. III, 66. Ipsa Herodoti verba ita accipienda sunt: „*Dixerunt has literas, prouti aequitas ferebat, cum a Phoenicibus essent introductae, Phoenicias esse vocatas.*“ Neque enim probo Aemilii Porti interpretationem verbum ἐφάτισαν reddentis: *rumorem sparserunt*, aut Vallae Graeca sic Latine vertentis: „*confessi sunt*, ut ratio ferebat, *vocari Phoenices*“; cum verbum ἐφάτισαν simpliciter valeat *dixerunt, appellarunt*, ut in Apollon. Argon. I, 1019 aliisque poëtarum potissimum locis, qui afferuntur in Thes. Ling. Graec. VIII. p. 675 ed. Dindorf. Apud Hesychium exstat: ἐφάτισαν· εἶπον, διεφήμισαν. Nec offendimur illâ orationis abundantiâ in verbis: ἐφάτισαν — κεκλῆσθαι. Supra IV, 68 fin. Noster: τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας coll. IV, 181 ἐπίκλησιν καλέεσθαι. Quo eodem pertinent locutiones ὄνομα ὀνομάζειν, ὄνομα λέγεσθαι, alia id genus in vulgus nota. Qui Herodoti locum tractavit, Nitzsch. l. l. pag. 79, inter alia hoc quoque posuit: „Apparet hoc illum (Herodotum sc.) dicere: sicut litterae etiam posteaquam e Phoeniciis in formam Graecam abiissent, nomen tamen Φοινικήϊα tenuerint, item byblos ab Ionibus pelles vocari, utroque nomine e pristina rei conditione retento.“

καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι] βύβλους et βύβλων Florentinus pro βίβλους et βίβλων, quod retinet Pollux VII, 211 coll. Eustath. ad Odyss. pag. 1913, 30 s. 765, 38. Pierson. ad Moer. p. 90. Equidem, reiecta Florentini libri lectione, cum recentt. edd. retinui βίβλους et βίβλων, commotus iis, quae recte tradere mihi videtur Bredov. pag. 42: βίβλος et βιβλίον scribi notione libri papyracei s. chartae scriptoriae, βύβλος notione corticis papyri, ut II, 92 (ubi vid. nott. coll. ad I, 123. II, 100 nott.). Neque aliter hunc locum accipi vult Egger: De l'influence du papyrus égyptien sur le développement de la literat. grècq. (Paris 1842) pag. 9 sive: Essai sur

ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγέῃσί τε καὶ οἰέῃσι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι.
59 *Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήϊα γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλ-*

l'hist. de la critique pag. 490 coll. Franz. l. l. pag. 33 seq. Namque Nostri sententia haec est: Iones etiam libellos (papyraceos) vocare pelles s. pellium nomine etiam eos libellos significasse, qui non pellibus, sed papyro constabant. Quod sequitur *ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ*, accipio: *ab antiquo inde tempore.* Minus placet: *antiquo ritu, antiqua ex consuetudine.* — *διφθέρας* sive *pelles rasas* apud varias olim gentes ad memoriam prodendam, ut ait Wesseling., resque singulas literis mandandas ac posteritati servandas in usu fuisse novimus: unde apud Diodor. II, 32 membranae Persarum regiae s. *διφθέραι βασιλικαί*, e quibus sua hausisse fertur Ctesias. De quibus membranis Wesseling. ibi excitat Agath. II. p. 68. Esdr. VI, 2. Esther II, 22. VI, 1. X, 2; alia exhibui ad Ctesiam pag. 17 seqq. Eodem etiam respiciunt proverbia apud Zenob. IV, 11 (coll. Schol. Venet. Iliad. *α'*, 175) et Apostol. IV, 47, alia a Valcken. ad h. l. excitata, quibuscum conf. Hemsterhus. ad Polluc. X, 57. Ac satis manifestum est, ut recte monet Nitzsch. l. l. pag. 71. 77 gravissimo Herodoti testimonio insistens, nomen *διφθερῶν* antiquissimis fere voluminibus fuisse proprium, cum ante papyri usum instrumentum et commodum et promptum praebuerint pelles ad scribendum satis utiles, ut papyri usum in ipsa Aegypto, quod tot testantur volumina in Thebaicis cryptis reperta, perantiquum, serius demum inde a Psammetichi regno (quod incipit ab anno 670 a. Chr. n.; cf. nott. ad I, 105 et II, 157) ad alias nationes atque inprimis Graecos pervenisse cum eodem viro docto pag. 82 seqq. statuere malim, ubi bene ille adiicit, vel ante Psammetichum vix ita clausam fuisse Aegyptum, ut ad Phoenices byblus pertinere non potuerit. Quocirca Herodoti verba *ἐν σπάνι βίβλων*, quibus nonnullum certe bybli usum Ionibus vel tum fuisse significat, ad priora etiam Psammeticho tempora cum eodem Nitzschio referre placet, cum quo crebriora posthac inde a Psammetichi aetate, praesertim Amasidis sub regno (quod ab anno 570 a. Chr. n. incipit; conf. nott. ad II, 161 et III, 10), Graecorum cum Aegyptiis commercia florucre, eo magis etiam bybli usum per Graecos propagatum fuisse consentaneum sit. Conf. Franz. l. l. p. 31. Atque vel *διφθερῶν* usus per Graeciam olim rarior fuisse videtur C. O. Muellero (Götting. Anz. 1831. nr. 31. p. 295 seqq.). De ipsa *byblo* s. *papyro* vid. Herodot. II, 92 ibiq. nott. Quae planta, quod mirum sane, vix nunc per Aegyptum reperitur. Qua de re uberius disseruit vir nobilissimus De Minutoli: Abhandlungen vermischten Inhalts (Berlin 1831) I. p. 114 seqq.

ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι] Nota verbum *γράφειν* hic primitiva *incidendi*, *insculpendi* (literas in pelles) notione. Conf. Nitzsch. l. l. p. 74. In proxime antecedentibus verbis ad formas *αἰγέῃσι* et *οἰέῃσι* cf. Bredov. p. 156 et 173.

Cap. LIX.

Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς] Pro olim vulg. *ἴδον* Florentinus *εἶδον*, quod recepit Matthiae, annotante H. Apetzio, *εἶδον* saepe apud Herodotum sine diversitate legi, *ἴδον* numquam nisi cum varia lectione *εἶδον*; itaque *εἶδον* Herodoteum videri, *ἴδον* Grammaticorum, qui Ionismo fuerint ipso Herodoto amantiores. Tu vid. nunc Bredov. pag. 304 seq., qui satis docuit *εἶδον* unum esse Herodoteum aliasque formas inde discrepantes reiiciendas esse. Quod ad argumentum loci attinet sane gravissimum, apparet haec ipsa adiici a Nostro, quo rei parum credibili maximeque mirae conciliaret fi-

λωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν ἐπὶ τρίποσί τισι

dem. Ac Pausanias quoque IX, 10. §. 4 inter tripodes, quibus Apollinis Ismenii templum fuit ornatum, unum potissimum memorat tripodem antiquitate aeque celebratum atque dedicantis gloriâ, donarium Amphitryonis *ἐπὶ Ἡρακλεῖ δαφνηφορήσαντι*, unde tamen alium hunc esse tripodem atque Herodoteum vult Siebelis ad Pausan. l. l. p. 35. De literis tripodi insculptis nihil quidquam commemorat Pausanias, quas Herodotus se vidisse testatur, quasque, ab Herodoto mox allatas, a dextra ad laevam processisse pro antiquo more haud male viri docti suspicantur. Quo minus cum F. A. Wolfio Prolegg. ad Homer. p. LV. faciamus, mirante, quod Herodotus haec epigrammata ad Cadmi aetatem proxime retrudat et Homero tribus quatuorve seculis constituat priora; itaque Herodotum contendit a monstratoribus sic edoctum fuisse et accepta pro more retulisse, deceptum inusitatâ literarum formâ nec ingenio satis subacto instructum. Quod ut credam, adduci nequeo, praesertim cum Herodotum tanta cum cura in haec inquisivisse videam, quae inde sic retulit, ut firma ac vera, prouti ipsi visa erant, a reliquis haberi vellet, adeo ut, quod ad ipsarum literarum ac tripodum antiquitatem attinet, nullus dubitandi locus relinquatur; quam in rem quoque multa protulit contra Wolfium Mure: History of the lang. and literat. of anc. Greece III. pag. 435 seqq., Herodoto patrocinaturus. Quod ad ipsos versus attinet tripodibus inscriptos, quos ad Homerici i. e. cultioris Ionici sermonis imitationem factos esse Wolfius vult, ab ista, quae feratur, vetustate longissime abhorrentes, id quidem bene largior viro docto, hos versus sane eam praebere linguam easque dicendi formas, quae ad Homericam dicendi rationem, qualis apud antiquiores Graecos inde ab ea quae fertur Homeri aetate obtinuit, effictae videri queant. Id vero ipsum factum esse crediderim a sacerdotibus, qui, quae tripodibus illis inscripta erant priscâ linguâ priscisque literis, in hunc cultiorem utique Graecisque illa antiquiora ignorantibus melius cognitum sermonem transtulerint atque sic Herodoto tradiderint. *Tripodes*, quorum iam apud Homerum frequens mentio, partim ad supellectilem domesticam pertinebant, varios ad usus adhibiti, partim ad munera sponte amicis oblata vel praemia in certaminibus dari solita victoribus. Qui iidem cum in sacra Apollinis supellectile essent, crebrius ab antiquissimo inde tempore, praesertim antequam simulacra dedicare consuessent, in templis Apollinis pro donariis collocabantur. Quorum hinc numerus temporum decursu, ut fit, maxime crevit; unde factum, ut Ismenii Apollinis templum, in quo tam multi servabantur tripodes, Pindarus vocaret thesaurum tripodum aureorum Pythic. IX init. Vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Del. 89. p. 451 E. et quae supra attulimus ad I, 92. IV, 179. Creuzerus laudat Thiersch. Epochen der bild. Kunst pag. 147 ed. alt.

ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι] Apollinis Ismenii templum ad dextram Thebarum portam fuit exstructum, in colle, quem praeterlabitur Ismenius rivulus. Vid. Pausan. IX, 10. §. 2. Herodot. I, 52, ubi eiusdem aedis mentio, VIII, 134 (ubi de oraculo, quod sacrificantes Apollini inde sumebant), Pind. Pyth. XI, 6 (ubi vid. Boeckh. Explicatt. p. 337), Sophocl. Oedip. Tyr. 21, et conf. C. O. Mueller: Orchomen. p. 148. 487, Unger: Paradox. Theban. p. 141 coll. 120 seqq., Pabst: De diis fatidicc. Graecc. p. 57. Accurate ipsum collem ac templum in colle exstructum indicat Forchhammer in tabula geographica, quae addita est commentationi de topographia Thebarum Heptapylarum (Kiliae 1854), ubi vid. p. 17. Hunc vero *Apollinem Ismenium*, qui utique Solis erat deus, a Cadmo Phoenicibusque allatum vix alium esse Creuzerus vult deum atque Pu-

ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ μὲν δὴ εἷς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει·

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

nicum numen Esmun: quo quidem salutiferam solis vim duodecim coeli signa permeantis indicabant et colebant. Vid. Creuzer: Symbol. II. p. 559 seq. ed. tert. Quo eodem spectare videtur *Daphnephoriorum* festum, nono quoque anno huic Apollini celebrari solitum, antiquissimum illud quidem in honorem solis, ut monet Creuzer. l. l.; nam ad solare numen eiusque vim ac potestatem faciunt sacrificia in hoc festo oblata, e quibus incensis auguria capiebant et alia a Creuzero l. l. p. 562 seq. allata. — Ad verba ἐν Θήβῃσι cf. Herod. I, 52 fin. ibique nott. Plurima collegit Unger: Paradox. Theb. p. 60. 61. Add. V, 63 Ἀλωπεκῇσι sine vocula ἐν et VI, 19. V, 82. Pro ἐπὶ τρίποσί τισι Bekkerus ex Dobraei coniectura edidit ἐπὶ τρίποσι τρισὶ, idemque etiam exhibuerunt Dindorf. et Dietsch. Equidem contra librorum scriptorum fidem lectionem traditam sine idonea causa mutare nolui.

ὁ μὲν δὴ εἷς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει] Cum hoc loco desit metri notatio, quam accurate in sequentibus additam reperimus (ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ atque ἐν ἑξαμέτρῳ), inde manifesto patere vult Bergk (Ueber d. älteste Versmaass d. Griechen. Freiburg. 1854 pag. 10 seq.), hanc inscriptionem antiquitus alio rhythmo constitisse eoque Graecorum antiquissimo, quem paroemiacum fuisse ponit; in quo sequitur Leutsch. in Philolog. XII. pag. 30 seq. Versum ipsum sic constituit Bergk:

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν
νηῶν ἄπο Τηλεβοάων,

nisi, quod idem praefert, νήσων scribendum sit pro νηῶν.

μ' ἀνέθηκεν ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων] Quod dedi ἀνέθηκεν ἐ ὼ ν, id quidem librorum scriptorum auctoritate nititur ac vulgo sic editur, idque etiam cum Bekkero, Dindorfio et Dietschio retinendum nunc duxi, licet varia proposuerint viri docti. Etenim Valckenarius, adstipulante Bothio in Opuscull. critt. pag. 14, mutatum voluit in: μ' ἀνέθηκεν ἐόντ' ἀπὸ Τηλεβοάων, ut *tripus se diceret dedicatum de victis Teleboïs*, cum in eiusmodi rebus dedicatis ἀπὸ hoc sensu frequenter legatur apud Pausaniam. Wesselingio prius placuerat: ἀνέθηκ' ἀνιὼν, dein Bergleri probavit emendationem, Wolfio in Prolegg. Homerr. p. 55, Schaefero et Matthiaeo quoque probatam et in textum receptam: ἀνέθηκ' ἰὼν, i. e. *Amphitryo me dedicavit veniens* [nisi potius: *venturus*] *a Teleboïs.* In Dissert. Herod. XI. p. 167 reddiderat Wesselingius: *redux ex Teleboïs.* Schweighaeuserus atque Gaisfordius e Villoisoni (Anecdd. Graecc. II. pag. 129) vel potius Bentleii, ut monet Larcherus, emendatione ediderunt: ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβοάων, i. e. *Amphitryo me dedicavit revertens a Teleboïs:* in quibus tamen haud scio an aoristi participium requiratur, ut sit: *reversus a Teleboïs me A. dedicavit*, quemadmodum in altero epigrammate V, 60 legitur: νικήσας ἀνέθηκε, i. e. „*postquam vicerat, me dedicavit.*" Deinde quoque cum Wolfio eo offendor, quod nullum umquam mihi innotuit exemplum verbi activi νέειν *revertendi* notione, qua medium verbum apud Homerum, Apollonium, alios semper ponitur. Quod enim ex Homeri Hymn. in Cerer. 395 afferunt: ὡς μὲν γάρ κε νέουσ', locus aperte mendosus et lacunosus est, cui Ruhnkenius mederi studuit scribens: ὡς μὲν γάρ κ' ἀνιοῦσ', quod ipsum num recte se habeat, merito dubites, nec quisquam editorum recepit. Unus qui affertur locus verbi νέειν in activo positi apud Athen. III. p. 86 A (ubi haec Sophronis poëtae verba laudantur: μελαινίδες γάρτοι νησοῦντι ἐμὶν ἐκ τοῦ μικροῦ λιμένος), in eo *adveniendi* potius notio-

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λάϊον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυ-

nem hoc verbum assumit. C. O. Mueller in Boettigeri Amalth. I. p. 129 proponit in Herodoto: Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε νεῶν ἄπο Τηλεβοάων, quibus addere licet, quae Bergk. l. supra l. protulit, νηῶν vel potius νήσων legendum esse ratus. In Crameri Anecdd. Oxonn. IV. p. 320 hic versus sic profertur: Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκε λαβὼν ἀπὸ Τηλεβοάων, quod placuit Goettlingio ad Hesiod. Scut. vs. 19. Eodem iure scribas licet ἑλών, quod vel magis accedit ad dicendi rationem in talibus usitatam, quamquam sive λαβὼν sive ἑλὼν dederis, offendit illud ἀπὸ Τηλεβοάων, sive ad hoc verbum retuleris sive ad alia versus verba adstruxeris; accedit quod participium ἑλὼν s. ἑλόντες in aliis huiusmodi inscriptionibus ubi occurrit, additum habet accusativum rei, ut in illa, quam protulit idem Bergk. p. 12, inscriptione, quae apud Pseudoaristotel. Mir. auscultt. 58 legitur (Ἡρακλῆς Ἀμφιτρύωνος Ἦλιν ἑλὼν ἀνέθηκεν), aliisque inscriptionibus, quae leguntur apud Pausan. V, 22. §. 2. VI, 19. §. 2. Quae cum ita sint, satius duxi retinere vulgatam ἰών. Quod ad usum praepositionis ἀπὸ in verbis ἀπὸ Τηλεβοάων attinet, haud scio an huc faciant verba inscriptionis a Pausania VIII, 5, 3 allatae: Λαοδίκης ὅδε πέπλος· ἑᾷ δ' ἀνέθηκεν Ἀθηνᾷ πατρίδ' ἐς εὐρύχορον Κύπρου ἄπο ζαθέας, itemque inscriptio vetus in Boeckh. Corp. Inscr. Graecc. I. p. 35: Ἱάρων ὁ Δεινομένεος καὶ τοὶ Συρακόσιοι τῷ Διὶ Τυρράν' ἀπὸ Κύμας. Erit igitur (hic enim mihi videtur esse inscriptionis sensus) cogitandus Amphitryo, qui redux ab expeditione in Teleboas facta in victoriae reportatae memoriam gratum deo animum declaraturus tripodem Apollini dedicavit. *Teleboae*, qui ad Lelegum stirpem pertinuisse videntur, una cum Taphiis (nisi iidem prorsus habendi sint) in occidentali Acarnaniae ora vicinisque insulis inde cognominatis sedes dicuntur habuisse, ubi ob piraticam, quam exercebant, latrociniaque atrocia valde erant infames. Posthac gentis partem in Italiam commigrasse accepimus. Vid. Hesiod. Scut. 19. Virgil. Aen. VII, 735. Tacit. Annall. IV, 67 ibique Lips. Homer. Odyss. XV, 426. XVI, 426. Plura Kruse in: Hellas II, 2. pag. 273 seqq. *Creuz.* confert etiam Lanzi: Saggio di Ling. Etrusc. I. p. 103.

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λάϊον] Libri scripti nonnulli εἴη ἂν exhibent, quos Gaisfordius secutus est; equidem cum recentt. edd. revocavi, quod olim recte vulgatum erat: ἂν εἴη, probante van Gent in Mnemosyn. VII. p. 224. Ad locutionem conf. I, 2: εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες. Quod vero post ἡλικίην infertur κατὰ Λάϊον, noli mirari; nam ipse Noster I, 67: κατὰ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον, et paulo post V, 60: ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαΐου, in quibus verbis quod ἦν addi vult van Gent l. l., quam voculam post ἡλικίην excidisse putat, haud necessarium mihi videtur, praesertim si haec verba non maiori, sed minori interpunctione ab antecedentibus, ad quae explicanda pertinent, seiunguntur. Ad loci argumentum observat Wesseling. recte haec ita enarrari ab historiae patre, cum Amphitryonem Laio, Herculem Oedipodi aequalem egisse aetatem, ex generationum serie in Apollod. Biblioth. [II, 4. §. 6, ubi vid. Heyn. Observatt. pag. 130] satis pateat. Larcherum si sequamur, Laius ad Thebarum regnum mortuo Amphione evectus ann. 1390 a Chr. n., Hercules ab Amphitryone progenitus anno 1354 a. Chr. n., qui igitur Oedipodis (qui Laii filius erat) aequalis eodem dici potuit iure, quo ipse Laius Amphitryonis fere aequalis. Ipsum Laium ponunt natum anno 1417, Polydorum, Cadmi filium, ad Thebarum regnum evectum anno 1497 a. Chr. n, teste Apollodor. III, 5. §. 5, ubi cf. Heyn. Observv. Et confer supra nott. ad IV, 147. Aliter haec constituit Clinton Fast. Hellen. I. pag. 85 coll. 139,

60 δώρου τοῦ Κάδμου. Ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει·

Σκαῖος πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
νικήσας ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἱπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς, καὶ μὴ ἄλλος τὠυτὸ οὔνομα ἔχων τῷ Ἱπποκόωντος, ἡλι-
61 κίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαΐου. Τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι
μουναρχέων ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

qui Cadmum ponit anno ante Chr. n. 1313 (ex Eratosthen. aera) s. 1257 (e Callimachi aera), Herculem autem natum 1261 s. 1205 ante Chr. n.

Cap. LX.

ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ] De locutione cf. nott. ad I, 47.

ἀνέθηκε τεῒν] Citat Suidas in voc. τεῒν T. III. p. 440. τεῒν, quod Doricum vulgo dicunt pro σοὶ, cum neque apud Pindarum neque apud Theocritum inveniatur, haud scio an rectius Homericum dixeris cum Ahrensio (De Doric. dialect. pag. 252) atque epicum: adhibuit enim Homerus Ili. XI, 201. Odyss. IV, 619. 829. XI, 560. XV, 119. — Apollo ἑκηβόλος (qui *eminus et procul iactis iaculis vel sagittis configit*) ex Iliade notus: quippe cuius sagittis subitae mortes virorum eveniunt et pestilentiae; quibus ipsis vim solis nocivam ac letiferam declarari nemo non intelligit. Sed talia, quae sunt reconditiora et ad interiorem Graecorum numinum notionem pertinent, hic amplius persequi non vacat. Tu conf. Ili. I, 18. 21. 438. XV, 513. XXIII, 872. Quin ipsius Apollinis loco simpliciter ponitur Ἑκηβόλος Ili. I, 96. 110. XXII, 302. Vid. Creuzer. Melett. T. I. p. 30. Quo eodem sensu idem Apollo Herod. V, 61 vocatur εὔσκοπος, quod epitheton Mercurio, Dianae, aliis tribuitur numinibus ob eximiam scil. iaculandi artem, qua semper scopum attingunt, Odyss. I, 38. VII, 137. XI, 197. Ili. XXIV, 109. Vocem ἄγαλμα, quodvis opus ornatius, ac praecipue tale, quod diis consecratur, significantem indeque de donariis numini alicui consecratis usitatam illustravit Ruhnken. ad Timaei Lex. Plat. pag. 6. Eodem modo in simili inscriptione apud Pausan. X, 7. §. 3 positum invenias ἄγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἴη κ. τ. λ.] „*Scaeus*, Hippocoontis si fuerit filius, vixit Oedipodis tempore, quippe una cum patre ab Hercule peremptus. Est autem Scaeus iste in Apollodor. lib. II, 10. p. 200" *Wesseling*. Schweighaeuser. conferri iubet Heyn. a Apollodor. II, 7, 3. Cf. etiam Pausan. VI, 13. §. 3, ubi nunc, adhibito hoc Herodoti loco, restitutum legitur Σκαῖος; vid. in editione Walzii et Schubarti pag. 407 et cf. Eckertz. in Dissertat. de Duride Samio (Bonn. 1842) pag. 29 seq. — Mox retinui τῷ (οὐνόματι scil.) Ἱπποκόωντος, ubi Aldina perperam τοῦ Ἱπποκόωντος. Ad verba quae sequuntur: ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαΐου vid. nott. ad V, 59.

Cap. LXI.

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς ἐϋσκόπῳ Ἀπόλλωνι] Libri scripti αὐτόν; equidem cum recent. edd. recepi αὐτὸς, quae Schweighaeuseri est emendatio, praeferenda opinor iis, quae h. l. proposuit Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IX. p. 331) pro τρίποδ' αὐτὸν scribens τρίποδος τόδ', ita ut verba τρίποδος τόδε περικαλλὲς ἄγαλμα sint coniungenda. Namque ad loci sententiam aptum videtur

Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι, ὑπολειφθέντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρέουσι ἐς Ἀθήνας· καί σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν καὶ δὴ καὶ Ἀχαιΐης Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

αὐτὸς aeque ac sequens μουναρχέων (qua voce totam inscriptionem suspectam fieri immerito statuit Schoell. in: Hist. literr. Graecc. I. pag. 39 versionis germanicae; vid. nott. ad V, 59): utraque enim voce id tempus significari credam, quo Laodamas ipse ac solus quidem regnabat, Creontis tutelae non amplius submissus. Nam Laodamas fuit Eteoclis filius, interfecti in certamine singulari cum fratre Polynice anno 1317, ut ponit Larcherus. Quo tempore cum minor esset Laodamas, Creon tutor regni gubernacula cepit, Laodamanti ad iustam aetatem cum pervenisset, illa transmissurus. Quo ipso Laodamante post regnante Argivi altera vice bellum Thebanis intulerunt anno 1307 a. Chr. n. eosque fugarunt, Laodamante Cadmeisque urbe eiectis, quam Thersandro Polynicis filio restituerunt. Et eo respicit Noster in verbis seqq. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας. Tu conf. etiam Pausan. I, 39. §. 1. IX, 5. §. 6. 7; et de Apolline εὐσκόπῳ nott. ad V, 60. Verbum μουναρχεῖν, unde suspicionem duxit Schoell., invenitur quoque apud Pindarum (Pythicc. IV, 165), Platonem, alios: vid. Thes. Ling. Graec. V. pag. 1160 ed. Dindorf. Ac reperitur quoque in altero oraculo, quod exhibetur infra V, 92. §. 2. De forma ἐξανιστέαται cf. Bredov. pag. 329; ad verba ὑπ' Ἀργείων (*ab Argivis coacti ad fugam*), quo eodem sensu mox occurrit ὑπὸ Βοιωτῶν, in quo minime haerere debebant interpretes, cf. modo I, 56, ne plura.

ὑπολειφθέντες] Virgulâ hoc a sequentibus sciungendum. Nam sensus est: *relicti*, i. e. qui in sedibus suis manserant nec ab Argivis erant eiecti. — Qui paulo ante vocantur *Enchelees*, una cum Illyriis commemorantur IX, 42. Hinc Pausan. IX, 5. §. 7 scribit Laodamantem ab Argivis devictum ad *Illyrios* abiisse: ad quos eosdem teste Pausan. l. l. §. 1 olim profugerat Cadmus. Apud Plinium quoque H. N. III, 21. s. 25 (§. 139) inter Illyricas gentes recensentur *Encheleae;* add. Steph. Byz. s. v. et Scylax in Peripl. §. 25. pag. 9 ed. Huds., ubi Ἐγχελεῖς. Sedes gentis accuratius definire vix licet. — In seqq. μέτα pro μέτεστι, ut V, 106 πάρα pro πάρεστι. Tu conf. Struve Spec. I. p. 36 (Opuscc. II. p. 304).

καὶ δὴ καὶ Ἀχαιΐης Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια] Cum adiiciantur ὄργια (ut supra II, 51 Καβείρων ὄ ρ γ ι α et in Hymn. Homeric. in Cerer. 478, ubi Ceres δεῖξεν — δρησμοσύνην ἱερῶν καὶ ἐπέφραδεν ὄ ρ γ ι α πᾶσιν σεμνά κ. τ. λ.), arcani quid in his sacris fuisse probabile est adeoque furorem quendam indicari eorum, qui haec sacra peragant. Ad mysteria igitur quodammodo referenda erunt haec Achaeae Cereris sacra: quod eo magis respiciendum, quoniam et Gephyraei, qui ad Cephisi pontem habitabant, initiatis transgrediendum, hanc Cererem (quae, si Etymologo Magno fides, inde etiam *Gephyraea* dicta est) colebant. Eam autem ab illa Cerere, quam in mysteriis Eleusiniis cultam esse constat, vix multum diversam fuisse credimus: unde haec Cereris *Achaeae* sacra arcana cum mysteriis Eleusiniis aliquo certe modo con-

62 Ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι 401
ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγηταί
μοι· δεῖ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ᾽ ἀρχὰς ἤϊα

iuncta fuisse aut ad illa pertinuisse suspiceris licet. Neque refragantur alii loci, ubi huius Cereris Achaeae fit mentio, v. c. apud Aristophan. Acharn. 664 Both. (ubi cf. Scholia) Nicandr. Theriacc. 484. ibiq. Schol. Plutarch. De Isid. et Osirid. cap. 69, qui Boeotos tradit Cereris Achaeae celebrare sacra eaque tristia, cum Ceres ob descensum Proserpinae multum inde quaesitae luctum agat. Ad hoc enim ipsum ducunt, quae a Grammaticis Graecis allata sunt ad explicandum cognomen Ἀχαίας sive, ut Herodotus pro more (vid. Bredov. p. 141) loquitur, Ἀχαιΐης, ductum illud quidem vel ἀπὸ τοῦ ἄχους vel ἀπὸ τοῦ ἤχου (Bekker. Anecdd. I. p. 473. Bachmann. Anecdd. I. pag. 175) sive, ut ait Scholiasta ad Nicandr. Theriacc. l. l. διὰ τὸ ἄχος καὶ τὴν λύπην τῆς θυγατρὸς ἢ διὰ τὸν τῶν κυμβάλων ἦχον. Quibus similia leguntur apud Hesychium s. v. Ἀχαία et in Scholl. ad Aristophan. l. l. Inprimis vero huc pertinet Etymologus Gudianus qui dicitur pag. 98, unde discimus eam nominis rationem, qua Cererem raptam filiam lugentem (παρὰ τὸ ἄχος) Achaeam dici volunt, profectam esse a Didymo (vid. Didymi fragmm. ed. M. Schmidt. p. 80 seq., qui omnia fere veterum testimonia huc spectantia attulit), eamque etiam inter veteres praevaluisse reliqua veterum testimonia declarare videntur. Quod ad alteram rationem attinet, qua e sono cymbalorum in deae festo adhibitorum hoc cognomen Cereris repetebant, miram quandam narrationem addit Etymologus a nostro loco et a Gephyraeis non prorsus alienam: τοῖς Ταναγραίοις μεταστᾶσιν εἰς Ταναγρίας ἡ Δημήτηρ ὄναρ φανεῖσα ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀκολουθῆσαι τῷ γιγνομένῳ ἤχῳ καὶ οὗπερ ἂν παύσηται, ἐκεῖ πόλιν κτίσαι. καὶ διώδευον ἀκούοντες ψόφον καὶ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παυσαμένου περὶ Ἀττικοὺς ἔκτισαν πόλιν καὶ ἱδρύσαντο ἱερὸν Ἀχαιᾶς Δήμητρος. Quam eandem derivationem retinens Scholiasta ad Aristoph. Acharn. l. l. Cererem Achaeam nominatam esse scribit ἀπὸ τοῦ ἤχου, ὃν παρεῖχον ἐν τοῖς περὶ τὴν γέφυραν εἰς Ἀθήνας ἀπιοῦσιν, ad Eleusinia respiciens et ad pompam initiatorum sonos varios edentium ad Cephisi pontem: quamquam haec Cereris Achaeae sacra ad Eleusinia minime pertinuisse statuit Lobeck Aglaopham. II. p 1225 not., si quidem gentilia haec fuerint Gephyraeorum sacra neque cum Atheniensibus communia. Quod ut vere dictum puto, gentilia haec Gephyraeorum videri sacra et ipse existimans, ita Cererem hanc Achaeam a Gephyraeis cultam non multum differre credo ab ea Cerere, quam in Eleusiniis coluerint Athenienses, sed ad eam quam proxime accedere. Neque vero cum Lobeckio l. l., qui etiam ex Hesychio affert Cererem, quae Ἀχθεία dicta est μυστικῶς, et eam, quae dicitur Ἀχερίς, his nominibus Cererem infernam significari crediderim, cui Feralia instituta fuerint, sed Terram deam omnium rerum parentem hîc quoque intelligi malim; conf. Welcker. ad Schwenck.: Mytholog. Andeutungg. pag. 293, Mueller: Kleine deutsche Schrift. II. p. 293, Creuzer: Symbol. IV. p. 256 seq. 322. Caeterum ab hac Cerere Achaea Gephyraeorum longe diversam esse eam Cererem, quae Παναχαιᾶς cognomine templum habuit Aegii, foederis Achaici quasi praeses (vid. Pausan. VII, 24, 2 coll. Tittmanno: Bund der Amphiktyon. p. 104 not. 22), neminem utique fugit.

Cap. LXII.

δεῖ δὲ — ἀναλαβεῖν τὸν — λόγον] Verbum ἀναλαμβάνειν (*in narrando aliquid resumere, denuo excipere priorem narrationem*) illustravi ad Plu-

λέξων λόγον, ὡς τυράννων ἠλευθερώθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεί τε σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως, πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδος,

tarch. Alcibiad. p. 113. — Ad locutionem ἤϊα λέξων conf. I, 194 et ad verba κατ' ἀρχὰς III, 158. V, 92. §. 6. VII, 5, 88. Pro. vulg. ἐλευθερώθησαν scripsi cum Bredov. ἠλευθερώθησαν, ut supra V, 46, ubi cf. nott. Sic paulo antea quoque dedi ἤσαν pro ἔσαν. Ad ἐμπικραινομένου conf. III, 146. Ad ipsam rem conf. Thucyd. VI, 59. Aristoph. Lysistr. 582 (καὶ μάλιστ' ὀσφραίνομαι τῆς Ἱππίου τυραννίδος). Vesp. 487 aliosque locos, unde patet Hippiae tyrannidem vel graviorem fuisse visam Atheniensibus, adeo ut in proverbium fere abierit. Cf. Grote l. l. IV. p. 154 ff. De *Alcmaeonidis*, celeberrima gente, plurima disseruit Boeckh. Pind. Explicc. p. 300 seqq. ad Pyth. VII.; gentis origines atque historiam accurate retulit Petr. Bessé: Alcmaeonidea (Halis Saxon. 1856) p. 6 seqq. 17 seq. Add. W. Vischer: Ueber die Stellung d. Geschlechts der Alkmaeoniden in Athen. Basel. 1847, et quae alia excitantur a C. F. Hermann. Griech. Staatsalterth. §. 101 not. 3. §. 110 not. 7 seq. Intactum reliqui Ἀλκμαιωνίδαι, cuius loco Sancrofti liber Ἀλκμαιονίδαι; Dindorf. dedit Ἀλκμεωνίδαι, quod commendavit Sauppe (Platon. Opp. T. X. p. XIII seq. ed. Turic). Vulgata lectio mihi probari videtur Pausaniae loco II, 18, 9, ubi Ἀλκμαίων et Ἀλκμαιωνίδαι.

φεύγοντες Πεισιστρατίδας] Conf. I, 64. — Ad locutionem κατὰ τὸ ἰσχυρὸν cf. III, 65. IX, 2; de verbo προσπταίειν (*offendere, cladem accipere*) Herod. I, 65. VI, 45. 95. I, 16 etc. Add. nott. ad Plutarch. Pyrrh. p. 166. — Articulum ἡ ante κάτοδος, quem aeque ignorant scripti libri atque editi, quemque de suo inseruerat Schaefer, abieci cum recentt. editt.

Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες] Λειψύδριον e Florentino libro recte nunc editum pro olim vulg. Λιψύδριον, accedentibus Suida T. II. pag. 438 (ubi citatur Aristoteles De republ., pag. 86 fragmentt. ed. Neumann.), Hesychio T. II. p. 493. T. I. p. 1366 et Etymol. p. 563, ubi additur τόπος τῆς Ἀττικῆς. Pertinent huc quoque Scholia ad Aristophan. Lysistr. 624. 625 Both. (οἵπερ ἐπὶ Λειψύδριον ἤλθομεν), in quibus haec leguntur: οὗτοι γὰρ (scil. Alcmaeonidae) πόλεμον ἀράμενοι πρὸς Ἱππίαν τὸν τύραννον καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας ἐτείχισαν τὸ Λειψύδριον, χωρίον τῆς Ἀττικῆς, τὸ ὑπεράνω Πάρνηθος, εἰς ὃ συνῆλθον ἐκ τοῦ ἄστεος, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ; sed vel magis huc spectat alter Etymolog. Magn. locus, qui legitur p. 361, 31: ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, χωρίον ὑπὲρ τῆς Πάρνηθος, ὃ ἐτείχισαν οἱ φυγάδες τῶν τυράννων, ὧν οἱ Ἀλκμαιωνίδαι προεστήκεσαν, ἐκπολιορκηθέντων δ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν περὶ Πεισίστρατον σκόλιον εἰς αὐτοὺς ᾔδετο·

Αἰαῖ, Λειψύδριον προδωσέταιρον,
οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαι
ἀγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας,
οἳ τότ' ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν.

Quae eadem profert Athenaeus XV. pag. 695 E; alios testes excitat Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. pag. 1021. Haec certe demonstrant, celebrem huius pugnae quamvis infelicis memoriam fuisse apud Athenien-

δησι μηχανώμενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται

ses, qui eandem aeque atque Harmodii et Aristogitonis facinus vel carminibus celebraverint cantari solitis in iuvenum conviviis. — Mox omnes codd.: *τὸ ὑπὲρ Παιονίης*, quod, cum *Paeonia*, Macedoniae regio, minime ad Atticam pertinere possit, Wessel. et Valcken. mutatum voluerunt in *τὸ ὑπὲρ Πάρνηθος*, quod Schaefer et post illum Iacobs. in Attic. p. 333 recepit, quibus accedit Bobrick. Geogr. d. Herod. p. 26. Nam *Parnes* mons, supra quem hocce castellum fuerit situm, ad Atticam maxime pertinet, quâ scil. Boeotiae est contigua, cohaerens ille quidem cum Cithaerone indeque per agrum Rhamnusium ad mare usque porrectus. Nunc eum variis nominibus modo *Casha* s. *Kastia* dici, modo *Ozia* s. *Nozia*, modo *Nochea*, notat Kruse: Hellas II, 1. pag. 7, ubi vide plura. At in Herodoto vulgatae lectioni codicum auctoritate probatae iure patrocinari videtur Larcherus, observans, *Παιονίδας* s. *Παιονίαν* inveniri demum Atticum ad Parnethis montis radices situm, non procul ab Acharnis eo fere in loco, in quo nunc vicum *Menidi*, quem ipsum Gellius pro veterum Acharnis haberi voluit, collocant; ita ut supra hunc Paeonidarum demum Lipsydrium castellum exstructum fuerit, optime docente Krusio l. l. II, 1. p. 288 coll. 287, cui nunc adde Ross. in: Blätt. f. liter. Unterhalt. 1833. nr. 231. p. 955 et Leake: Die Demen v. Attika p. 37 ed. Westerm. Etenim a vico Menidi si unam horam alteriusque quadrantem adscenderis, ad montis radices inter silvas prope iugis aquae fontem s. rivulum invenies Sancti Nicolai aedem, quam eo fere loco exstructam putant, ubi vetus Lipsydrium fuit situm, licet nullae supersint reliquiae: hunc vero locum bene electum esse addunt, quippe ex quo tota pateat regio et unde simul in vicina loca bene excurrere possis. Quare nihil certe in Herodoti verbis immutandum, nec magis necesse est cum Schweighaeus. rescribere *ὑπὲρ Παιονίας* [vel potius *Παιονίης*] *ἐπὶ Πάρνηθος*. *Paeonidas* in Attica memorat Harpocrat. s. v. *Παιανιεῖς* ac Pausan. II, 18. §. 7, qui idem I, 2. §. 4, ubi cf. Siebelis p. 11, 34. §. 2 coll. Plutarch. II. pag. 842 F *Paeoniam* memorat Minervam in Attica cultam. Est vero, ut C. O. Mueller. (Zur Karte d. nördl. Griechenlands pag. 36) observat, *Paeonia* nomen regionis, *Paeonidae* demi nomen. De quo vid. Leake: Die Demen v. Attika p. 89. 130 et cf. etiam Grotefend: De demis et pagis Atticc. p. 31 et 32. — Ad verba *πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι* conf. nott. ad IV, 154.

μισθοῦνται] i. e. *aedificandum conducunt templum*, cum *μισθοῦν* de eo dicatur, qui *elocat*, ut II, 180. Tu vid. Kuster. De verbb. Graecc. mediis II. §. 16. pag. 146. Herod. IX, 54 coll. I, 24. De voce *νηὸς* conf. nott. ad I, 50. — Ad verbum *ἐξοικοδομῆσαι* et *ἐξεργάσαντο*, *ἐξεποίησαν* cf. nott. ad II, 175. 176. 180 et ad locutionem *χρημάτων εὖ ἥκοντες* (i. e. *pecuniis abundantes*, *florentes*) conf. nott. ad I, 30. 149. 192. Alia dabit Iacobs ad Aelian. N. A. I, 12. pag. 14. Conf. etiam VII, 157 ibique allata. Ad *ἀνέκαθεν* cf. V, 55 et de vocula *ἔτι* sic postposita Iacobs. ad Aelian. N. A. pag. 659. In proxime sequentibus verbis: *τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο* vocula *τε* ita displicet Eltzio (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. p. 339), ut suspicetur ab Herodoto scriptum esse *τόν δε* pro *τόν τε*. Equidem retinui *τε* priori orationis parti additum, cui respondet *καὶ* in altera parte positum et iungendum cum *ἐξεποίησαν*: illud vero *τε* repetitur quodammodo verbis *τά τε ἄλλα*. — Vocem *παράδειγμα* idem Iacobs in Attica p. 333 sic exponit: „der Riss, den die Unternehmer eines Bau's befolgen müssen, mit Inbegriff aller vom Bauherrn gemachten Bedingungen." Vid. Thesaur. Ling. Graec. V. pag. 238 ed. Dindorf. — Quod ad loci argumentum attinet, vid. supra ad II, 180 et I, 50 notata, ubi incendio consumptum templum Del-

τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα, τότε δὲ οὔκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι, οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἥκοντες καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον τά τε ἄλλα, καὶ συγκειμένου σφι πωρίνου λίθου ποιέ-

phicum posuimus Olymp. LVIII, 1 sive 548 ante Chr. n. (vid. Clinton: Fast. Hellen. p. 5. 6. ed. Krueger.): cuius incendii culpam cum nonnulli in ipsos Pisistratidas (Pisistratus enim tum temporis in vivis erat, qui mortuus demum est Olympiad. LXIII, 2 sive 527 ante Chr. n.) coniicerent (vid. Schol. in Pind. Pythicc. VII, 9. Philochori fragm. pr. 70), inde haud scio an explicari quodammodo possit, cur Alcmaeonidae templum aedificandum susceperint adeoque luculentius id exsecuti sint, odio in Pisistratidas ducti, simulque ea spe commoti, fore, ut tali re Graecorum animos sibi conciliarent auxiliumque inde impetrarent ad tollendum Pisistratidarum imperium. Cf. Kayser: Delphi pag. 46. 102. Isocratem vero si sequimur in orat. de permutat. p. 198 sive §. 232, Clisthenes Amphictyonibus persuasit, ut e templi (Delphici) opibus mutuum sibi darent, quo uteretur ad populum liberandum a tyrannide Pisistratidarum: μετὰ δὲ ταῦτα Κλεισθένης ἐκπεσὼν ἐκ τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν τυράννων, λόγῳ πείσας τοὺς Ἀμφικτύονας δανεῖσαι τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων αὑτῷ τόντε δῆμον κατήγαγε καὶ τοὺς τυράννους ἐξέβαλε: cuius rei nulla alibi fit mentio, nisi in Aristidis Scholiis a Frommelio vulgatis p. 45, ubi haec leguntur: —Κλεισθένης, ὃς τὴν Πυθίαν, τουτέστιν τὴν ἐν Δελφοῖς ἱερείαν παρεκάλει ἐπὶ τῷ χρῆσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, βοηθῆσαι ταῖς Ἀθήναις, πολεμῶν τοῖς τυράννοις. Templum exstruendum, si Herodotum presse sequi velis, Alcmaeonidae tum demum suscepisse putandi erunt, cum Hipparcho interfecto (i. e. anno 514 ante Chr. n.) et Hippiae tyrannide ingravescente cladem ad Lipsydrium accepissent: id quod circa annum 512 accidisse existimo, si quidem anno 510 Hippias Athenis cessit. Itaque intra annum 512 et 510 templum aedificandum susceperunt Alcmaeonidae: id vero admitti vix posse monet Grote: History of Greece IV. p. 161 not.; nam templum flammis consumptum traditur anno 548, id est ante *triginta sex* ferme annos: restitutum autem vix Olymp. LXXV s. 480 a. Chr. n., ut Mueller statuit Handb. d. Archaeolog. §. 80. Itaque nisi credas, Amphictyones per hoc triginta sex annorum spatium multa, sed frustra agitasse consilia de templo aedificando, donec eo quo dixi tempore (512—510) Alcmaeonidae id in se receperint (quod vix probabile videtur): necesse erit statuas, iam ante id tempus Alcmaeonidas eo quo supra dixi consilio commotos accessisse templumque aedificandum conduxisse. Cf. Alb. Dietrich. in Commentat. de Clisthene (Halis Saxon. 1840) pag. 6 et Petersen in Philolog. IV. p. 231. Ipsam autem contentionem inter Pisistratidas atque Alcmaeonidas per *quadraginta* annos durasse auctor est Isocrates De Big. §. 26. pag. 351.

καὶ συγκειμένου σφι] i. e. *atque cum convenisset* (inter ipsos atque Amphictyones), *ut ex porino lapide aedem construerent, frontem eius Pario ex lapide* (qui utique pretiosior erat) *perfecerunt.* De *porino lapide* Wessel. confert Pollux VII, 123. *Creuzerus* ad h. l. citat: „Martini Excurs. IV ad Ernestii Archaeolog. liter. p. 138 ibique laud. Taylor. Lectt. Lysiacc. p. 254 ed. Lips. et Wyttenbach. ad Plutarch. Vit. dec. oratorr. T. II. pag. 835 s. 351 ed. Wyttenb. in Var. Lectt., Schneider. ad Theophrast. De lapidd. pag. 543 seq.“ Ac Theophrasti verba (De lapid. pag. 250) ita reddit Plinius H. N. XXXVI, 17, 28: „Pario similis candore et duritie, minus tamen ponderosus, qui *porus* vocatur.“ Hunc lapidem, marmore quidem leviorem, sed valde densum ac durum

63 *ειν τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν. Ὡς ων δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιη-*

(nunc vocant *Kalktuff*) praebebant montes Delphis proximi, inprimis Parnassus. Hunc vero, cum poliri nequeat, pro more Graecorum crusta quadam s. gypso inductum colorem inde quoque accepisse, album opinor, quod contendunt (v. Letronne: Lettre d'un Antiquaire p. 115. 438 seq., Kugler: Ueber die Polychromie d. griech. Architect. p. 8), id ut credam, adduci nequeo: etenim Herodotus quae de utroque lapide, de lapide poro et de marmore Pario, tradit, sic enarrat, ut utrumque lapidem naturalem colorem retinuisse longe probabilius sit, praesertim si reputes, tum discrimen vel magis apparuisse inter lapidem vulgarem (porum), ex quo reliqua aedis pars exstructa erat, et inter marmor Parium ad faciem templi adhibitum, quae ob marmoris colorem album insignem adspectum praeberet longeque exsplendesceret. Cf. Raoul-Rochette in: Journal des Savans 1837, pag. 102. — De *Pario* marmore diximus ad III, 57.

Cap. LXIII.

Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι] Requirebat Schweigh. *οἱ Λακεδαιμόνιοι*, cf. V, 90. Ad ea, quae deinceps enarrantur, de Pythia donis corrupta cf. V, 66 (ubi ad Clisthenem potissimum hoc refertur, quod Pythiae persuaserit vel potius eam corruperit). 90 et Aristidis Schol. p. 45 ed. Frommel. (qui aeque atque Herodotus in Clisthenem huius rei culpam transfert) coll. Pseudoplutarch. II. p. 860 D, qui Herodotea criminatur. Noster similem fraudem enarrat VI, 66 coll. Pausan. III, 4. §. 5. Polyaen. I, 16, 1, quae dudum attulit Valcken. — *κατήμενοι* interpretor: *otiose*, *quiete sedentes*, *commorantes* Delphis, ubi exsules nullam agere poterant rem publicam.

ἀνέπειθον τὴν Πυθίην] i. e. „*Pythiae pecuniis oblatis persuadere conati sunt, ut, quoties Spartani advenirent viri sive privatim sive publice missi ad oraculum sciscitandum, his obiiceret, ut Athenas tyrannis liberarent.*“ Quod eo facilius facere licuit Pythiae, quo magis Lacones ubivis tyrannos expellere idque honori sibi ducere constabat. Quod vero inde concludunt de corruptione Pythiae et sacerdotum Delphicorum, id iustis finibus coërcendum esse recte monet Jul. Kayser (Delphi p. 162), ad eam vim, quam sponte exercuerint civitates potentiores, talia revocanda esse ratus: „Bestechungen (nam praestat „ipsa verba apponere) wie die in „Frage stehenden waren nichts an„deres, als die unabweisbaren Ein„flüsse der präponderirenden politi„schen Mächte, deren schwebende „Fragen auch ohne Delphi's Bei„rath auf die nemliche Weise ge„löst worden sein würden.“ Ad significationem verbi *χρησόμενοι* cf. quae ad IV, 150 sunt notata; de Spartanis in quacumque re sive publica sive privata oraculum Delphicum consulentibus atque de huius ipsius oraculi vi in omnes Spartanorum res vid. nott. ad V, 42. Ad verba *εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ* cf. VI, 39, ubi pari modo *κοινῷ στόλῳ*. *προφέρειν* Schweighaeuserus interpretatur *edere oraculum*, idem quod *ἀναιρεῖν*. Bekkero in mentem venit *προφαίνειν*, quod ipsum legitur III, 65 (ubi vid. nott.). VII, 37. 161, sed alio prorsus sensu. Equidem retinui *προφέρειν*, idque malim eo sensu accipere, quo IV, 151 coll. I, 3. At recte idem Schweighaeus. *πρόφαντον*, quod iterum legitur IX, 93, interpretatur *oraculi responsum*, *effatum*, *λόγιον*, *θεοπρόπιον*, ut explicat Hesychius T. II. p. 1062. — Ad formam *ἐξελῶντα* in seqq. conf. IV, 148. III, 59; de articulo omisso ante *Πεισιστρατίδας* monuit Schaefer ad Plutarch. Vitt. T. IV. p. 349.

402 *τέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τὠυτὸ πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνέων, ὅμως καὶ ξείνους σφι ἐόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησε, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γάρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δέ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον· τοὺς ἐπεί τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατί-*

De accentu nominis *Ἀστὴρ* conf. Lehrs: De Aristarch. stud. p. 302.

ὅμως καὶ ξείνους σφι ἐόντας τὰ μάλιστα] i. e. *quamvis vel hospitii iure quam maxime coniuncti essent*, ubi *ὅμως* non valet *tamen*, sed *quamvis*. Conf. Kuehner Gr. Gr. §. 667, c. et Xenophont. Cyropaed. V, 1, 26 ibique Bornemann et Hertlein. Mox omnes libri scripti et olim editi *ξεινίους*, cuius loco Schaefer ad Gregor. Corinth. p. 556 proposuit *ξείνους*, quod ipsum hac in re legitur V, 90. 91 coll. 70. Plutarch. De malign. Herod. cap. 23, quibus Bredov. pag. 67 addit IX, 11. I, 22. 20, alia, nihil dubitans vitiosum *ξεινίους* in *ξείνους* h. l. mutandum esse. Itaque cum recentt. edd. reposui, quod unum verum esse videtur.

τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν] i. e. *nam quae diis debentur, antiquiora habebant iis, quae hominum sunt mortalium*. Ad sententiam citant IX, 6, ubi de Laconibus: *περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν*, itemque Socratis dictum in Apolog. Platon. pag. 29 C. coll. Actt. Apost. V, 29. De locutione *πρεσβύτερον ποιεῖσθαί τι* cf. quae ad Plutarch. Pyrrh. p. 226 enotavimus. — *οἱ ἄνδρες* ubi *τοῖς θεοῖς* opponuntur, in universum dicuntur *homines*, *mortales*, ut in Platon. Cratyl. pag. 391 E. Tu confer G. Hermann. ad Viger. pag. 722, et qui plura dabunt Bergman. et Benseler ad Isocrat. Areopag. p. 149. 150. — Mox restitui *προσχὼν* a Schaefero, quem recentt. edd. secuti sunt, in *προσσχὼν* mutatum; de quo vid. nott. ad I, 2. Add. VI, 33. *τὴν στρατιὴν ἀπέβησε* redde: *exercitum* (e navibus in terram) *descendere iussit s. deposuit*, ut VI, 107. Cf. Homer. Ili. I, 438. Odyss. XXIV, 301. Verbum *ἀποβαίνειν* vi intransitiva de iis plerumque dicitur, qui e navibus in terram escendunt; cf. Thucydid. I, 45. 50. 100. 105. 111. 116 multisque aliis locis; itemque *ἐκβαίνειν* Thucydid. I, 137. Herod. VI, 107.

χιλίην τε ἵππον] Thessalos prae caeteris Graecis equitatu excelluisse satis constat ipso teste Herodoto VII, 196. Larcherus excitat Theocrit. Id. XVIII, 30 et Schol. ad Theocrit. XIV, 48. Suid. T. III. p. 529. Plura dabit Voemel. ad Demosthen. Philipp. II. §. 14. p. 21 seq., ubi vid. quae citantur. De ipsa voce *ἵππος*, quae *equitatum* significat, vid. I, 80 ibique nott. I, 27. VII, 85 et 158. Aeschyl. Perss. 315. Mox pro *βασιλῆα* dedi *βασιλέα*.

ἄνδρα Κονιαῖον] *virum Conio* (quod Phrygiae est oppidum teste Plinio H. N. XXXVI, 32, 40 atque Hierocl. in Synecd. pag. 166) *oriundum* cum Larchero hic intelligere malim, cum nulla huius nominis si-

δαι, ἐμηχανέοντο τοιάδε. κείραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον, τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν. Ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαίμονος οὕτω ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν

ve regio sive urbs per Thessaliam, quantum equidem scio, reperiatur; quin eam ipsam ob causam, quod peregrina stirpe natus fuerit Thessalorum rex, haec verba: ἄνδρα Κονιαῖον adiecta esse existimem. Wesselingius cogitaverat de *Gono* s. *Gonno* in Perrhaebia, quamquam diversae scripturae et diversi nominis gentilis et ipse haud immemor. Nam Graecis scriptoribus, Straboni IX. p. 440 s. p. 672 B, Ptolemaeo, Stephan. Byz. (pag. 276), aliis modo Γόννος dicitur, modo Γόννοι, unde *Gonni* apud Livium XXXVI, 10. XLII, 54; quae civitas ad septemtrionalem Penei ripam sita, ubi Tempe incipiunt eo loco, cui nunc nomen *Goniga* s. *Gonusa*. Wachsmuthio Hellen. Alterthumsk. I. pag. 177 probabilius videtur legere Γονναῖον, quam de Phrygiae oppido cogitare.

ἐμηχανέοντο] Quod omnes libri et scripti et editi habent ἐμηχανέατο, id suspectum videtur Matthiaeo, quo auctore legendum vel ἐμεμηχανέατο (de quo plusquamperfecto cf. Gramm. Gr. §. 505, IV) vel ἐμηχανώατο, ut ἐπειρώατο I, 68. 76. Quamvis enim Herodoto frequententur ἐβουλέατο, ἀπικέατο, ἐγινέατο, alia istiusmodi, in quibus pro οντο ponatur εατο, nunquam tamen pro εοντο reperiri ait εατο, quemadmodum hoc loco ἐμηχανέατο pro ἐμηχανέοντο. Equidem Dindorfium secutus, quem eundem etiam Dietsch. est secutus, scripsi ἐμηχανέοντο, quod ab omnibus libris affertur VIII, 7. 52. Vid. Dindorf. Comment. de Herodot. dialect. pag. XXVIII et cf. Bredov. pag. 330. — Verba proxime seqq. ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον valent: *equites in castra* (quibus Laconum pedites se continebant) *immiserunt*. Tu confer IX, 49, ubi eodem modo: ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας.

τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν] i. e. *eos, qui e proelio superstites fuere, coërcuerunt* s. *compulerunt in naves*, ut ne in terram descendere possent. Ubi pro κατέρξαν minime opus legere κατήραξαν: quod verbum in simili re adhiberi a Dione Cass. XLVII. p. 396. [cap. 30. 34.] XLVIII. [13] pag. 416 coll. Herod. V, 106 annotat Wesseling., idem tamen recte quoque Pausaniam citans I, 32 de verbo κατείργειν, sive, ut Ionum more Noster loquitur, κατέργειν. Tu conf. V, 57. 64. VI, 102. — οὕτω ἀπήλλαξε intransitive accipiendum: *ita discessit re infecta*, ut I, 16.

εἰσὶ ταφαὶ] Cum de *unius* tantum hominis sepultura agatur, pluralis numerus ita offendebat Valckenarium, ut ipsum locum sic mutatum vellet: τῶν δὲ Λακεδαιμονίων vel τῶν δὲ ἄλλων καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ κ. τ. λ. Malim equidem facere cum Schweighaeusero, quid ad h. l. haec adscripsit: „*sepulcrum* Graece proprie τάφος est; ταφὴ *sepultura*, ut apud Nostrum I, 24. 112. Videndum igitur, ne eidem Nostro αἱ ταφαί (plur. num.) idem valeant atque ὁ τάφος in singulari. Id si minus placet, nullo certe incommodo αἱ Ἀγχιμολίου ταφαί, nullo etiam alio verbo adiecto, intelligi posse videntur *Anchimoli et eorum, qui cum illo ceciderunt, sepulcra*." Attulit Iacobs in Attic. pag. 335 Euripidis locum in Helen. 1069: εἰ χέρσῳ ταφὰς θεῖναι κελεύει, ubi de uno Menelai sepulcro est sermo. Add. Aristophan. in Ran. 424 eodem

Κυνοσάργεϊ. Μετὰ δὲ Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες 64 ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες, ἀλλὰ κατ' ἤπειρον. τοῖσι ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος πρώτη προσέμιξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο· καί σφεων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρας, οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον

modo plurali numero utentem atque Herodotum ipsum II, 170. III, 10. 16. *Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργεϊ*] Scripsi cum recent. edd. *Ἡρακλείου* pro vulgat. *Ἡρακλεηΐου*, quod libri scripti tenent, excepto uno Sancrofti libro; vid. Bredov. p. 181. — *Cynosarges* philosophorum erat ludus extra urbem ad orientem et septentrionem situs et Herculi consecratus, ut testantur Pausan. I, 19, 3 (*ἔστι δὲ Ἡρακλέους ἱερὸν καλούμενον Κυνόσαργες κ. τ. λ.*) et Plutarch. Vit. Themistocl. 1 (*εἰς Κυνόσαργες — τοῦτο δ' ἐστὶν ἔξω πυλῶν γυμνάσιον Ἡρακλέους*), ubi Sintenis p. 7 apte attulit et Photii (s. v. *Κυνόσαργες ἕν τι τῶν παρ' Ἀθηναίοις γυμνασίων καὶ ἱερὸν Ἡρακλέους κ. τ. λ.*) et grammatici alius testimonium in Bachmanni Anecdd. pag. 211. 281: eodemque etiam inscriptionem refert Rangabé ab ipso publicatam Antiquitt. nr. 878. pag. 563. Add. ipsum Herodotum eiusdem loci mentionem facientem VI, 116. Liv. XXXI, 24. Diogen. Laërt. VI, 1, 6. VII, 2, 5 (unde discimus Antisthenem, Cynicorum principem, ibi scholas habuisse), Stephan. Byzant. s. v. *Κυνόσαργες, γυμνάσιον ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ δῆμος ἀπὸ Διόμου, ἀφ' οὗ ὁ χῶρος Ἀθήνῃσι Διόμεια καλεῖται κ. τ. λ.* Quod cave sic accipias, ut demum, cui nomen *Κυνόσαργες*, exstitisse credas, cuius nulla fit mentio, sed Cynosarges ad demum, cui nomen *Διόμεια*, pertinebat, qui proximus ab urbe extendebatur septentrionem et orientem versus: vid. Leake: Die Demen pag. 23, Ross: Die Demen pag. 67. 116. De *Cynosarge* conf. praeterea Kruse: Hellas II, 1. pag. 129 seq., Leake: Topograph. v. Athen p. 96. 316 ex ed. vernac. Sauppii, Goettling. in: Bericht. d. k. Sächs. Gesellsch. d. Wissensch. 1854. Hist.-phil. Classe I. pag. 17, Hanriot in: Archiv. d. miss. scientifiq. IV. p. 442, Forchhammer in: Kiel. philol. Stud. pag. 442. Huic vicinus *Alopecensium* demus, undecim aut duodecim stadiorum intervallo ab ipsis Athenis distans, teste Aeschine contr. Timarch. §. 99. p. 119 ed. Reisk., atque situs eo ferme loco, ubi nunc vicus qui dicitur *Ampelokepos*, ad quem pervenias e porta Egripo egrediens spatio unius fere milliarii Anglici atque dimidii alterius; vid. Leake: Die Demen etc. pag. 23 et 24, Ross. l. l. pag. 59. 112, Rizo Rangabé in: Bulletino dell' Instit. archaeolog. 1850. p. 133. — Ad dativum *Ἀλωπεκῆσι* cf. citata ad V, 59.

Cap. LXIV.

ἀποδέξαντες βασιλέα] Ita dedi pro *βασιλῆα*. De verbo *ἀποδεικνύναι* in talibus vid. nott. ad V, 25. Voculam *δὲ*, quae post *τοῖσι* in libris olim editis legebatur, cum recentt. edd. abieci librorum scriptorum ex auctoritate. Mox reposui *Θεσσαλῶν*, quod cum duobus codd. praebuit Florentinus pro *Θεσσαλέων*, vid. Bredov. pag. 235, quem vero secutus non sum rescribi iubentem p. 36 *μετὰ πολλὸν* pro *μετὰ πολύ*; vid. nott. ad III, 38. Idem feci VI, 72 et VII, 46. 160. De usu verbi *προσμιγνύναι* vid. nott. ad IV, 46 et ad verba *ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρας* Kuehner Gr. Gr. §. 413. not. 1. Xenoph. Cyropaed. VIII, 3, 9 ibique Hertlein. — Ad locutionem *ὡς εἶχεν* conf. Herod. I, 24.

ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐπολιόρκεε 403
65 τοὺς τυράννους ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. Καὶ οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἵ τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἀν' ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὕτη σύμ-

ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης] Praeferret Wesseling. ἰθὺ, nisi aliis quoque locis (cf. I, 207) Noster dixisset ἰθὺς, quod cum Bredov. p. 114 hoc quoque loco retinere praestat. Conf. Hom. Ili. XIII, 601. De ipsa strage hac Thessalorum equitum confer Aristoph. Lysistr. 1154 et Frontini Strategg. II, 2. §. 9.

τοὺς τυράννους ἀπεργμένους] i. e. *Pisistratidas in muro Pelasgico inclusos*. Ad ἀπεργμένους cf. V, 63. II, 99. 124. 148. VI, 79. — τὸ Πελασγικὸν τεῖχος, sive ut aliis locis etiam dicitur τὸ Πελασγικὸν simpliciter, intelligitur murus ille, quem olim Pelasgi circa collem, in quo Attica arx s. Acropolis erat, duxisse feruntur, quo ipso tutam praestarent arcem praecipue a parte septentrionali et orientali; vid. Herodot. VI, 137. Thucyd. II, 17. Pausan. I, 28, 3. Dionys. Halic. Antiqq. Romm. I, 28, alia, quae affert L. Ross: Die Pnyx u. das Pelasgikon (Braunschweig. 1853) pag. 19 seq. Fuerunt igitur munimenta, quae omnem arcis ambitum comprehendentia aditum ipsumque introitum tuebantur ac loca quaedam inferiora sub arce posita includebant. Quibus bello Persico destructis eodem ferme loco Pericles Propylaea exstrui iussit. Vid. Kruse l. l. II, 1. p. 78. *Cr.* conferri vult: Goetting. Anz. 1822. nr. 47. p. 463 et C. O. Mueller. Orchomen. pag. 440 [Adde eundem in Goetting. Gel. Anzz. 1836. nr. 28. pag. 266.] et Stuart: Antiqq. Athen. Partt. II. p. 244 seq. et p. 258. 260 vers. German. Itaque Pisistratidae, ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ ἀπεργμένοι, intra haec munimenta, quae totam arcem maximamque collis ipsius partem circumdabant, inclusi existimandi erunt, ut recte haec quoque, alios ut taceam, intellexit Leake: Topograph. v. Athen. p. 223 ed. Sauppe. Qui vero hocce Πελασγικὸν ad Pnycem collem, qui dicitur, transferre voluerunt, ut Goettling. (Rheinisch. Mus. N. F. IV. p. 321 seqq. et Gesammelte Abhandll. p. 68) et praecipue Welcker (Denkschrift. der Berlin. Akad. anni 1852. pag. 267 seqq. Rhein. Mus. N. F. X. p. 30 seqq. 591 seqq.), horum opiniones satis refutavit L. Ross libro supra laudato et in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. LXXI. p. 181 seqq., cui accesserunt Raoul-Rochette in: Journal d. Savans 1853. p. 736. 751 et Wagener in: l'Institut. 1854. II. nr. 228. pag. 151 seqq. itemque Bursian. in Rhein. Mus. N. F. IX. p. 631 seqq. X. p. 479 seqq. et Vischer: Erinnerungg. aus Griechenland p. 112 seqq.

CAP. LXV.

οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον] i. e. *neutiquam eiecissent Pisistratidas Lacedaemonii*. οὐδέν τι frequentat quoque Aelian. N. A. IV, 42. II, 42, ubi Herodoti locus non fugit doctum interpretem. Non aliter οὐδὲν πάντως VI, 3 coll. V, 34. — In seqq. de particulis οὔτε — τε conf. nott. ad VI, 1 et ad formam παρεσκευάδατο V, 34.

πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας κ. τ. λ.] Haec verba cum prioribus καὶ οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Π. οἱ Λακεδαιμόνιοι ita sunt coniungenda, ut reliqua verba οὔτε γὰρ κ. τ. λ. usque ad παρεσκευάδατο pro intercalatis quodam-

μαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι, ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Μετὰ δὲ ἐξεχώρησαν ἐς Σί-

modo habeantur. Eum enim loci sensum esse puto: *ac neutiquam Pisistratidas* (ex muro Pelasgico, quo inclusi tenebantur indeque ex agro Attico urbeque Athenis) *Lacedaemonii eiecissent; neque enim iustam obsidionem instituere cogitabant* (cuius instituendae plerumque minus periti habebantur Lacedaemonii s. Spartani) *et Pisistratidae esculentis et potulentis bene instructi erant; itaque paucorum dierum obsidione facta Spartam discedere coeperunt.* Pro ἂν (ἡμέρας ὀλίγας) scripsi ἀν', i. e. ἀνὰ, quod cum sequentibus verbis ἡμέρας ὀλίγας (i. e. *per s. in paucos dies*) coniungi velim, cum vulgo ἂν ad ἀπαλλάσσοντο referant, quod minus utique aptum videtur. Ad ἐπέδρην conf. I, 17 et V, 41; ad παρεσκευάδατο V, 34 et Bredov. pag. 328. — In seqq. ad νῦν δὲ conf. III, 25. συντυχίη Herodoto id dicitur, *quod forte accidit, casus,* ut I, 68. III, 121. 74. V, 41 etc. Ad vocem σύμμαχος confer III, 31. IV, 47 et 129. VII, 6. Lys. Epitaph. §. 10 Iacobs p. 64. 118 Reisk. Non aliter τιμωρὸς VII, 5. Quin VII, 239: τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, i. e. *ratio mecum* (i. e. *pro me*) *pugnat.*

ὑπεκτιθέμενοι — ἥλωσαν] Wesselingius haec ita interpretatur: „*capti sunt, dum furtim ex Attica emitterentur alicubi occultandi.*" Schweighaeuserus: „*capti enim sunt Pisistratidarum liberi, cum in eo essent, ut extra Atticam in tuto collocarentur.*" Ubi noli praetervidere praesentis temporis notionem itemque verbi passivi vim in participio ὑπεκτιθέμενοι, cum dicantur in verbo medio ὑπεκθέσθαι (παῖδας) ii, qui liberos sive uxores obsidionem toleraturi alio transferunt, ut v. c. ap. Thucyd. I, 89. Lycurg. c. Leocr. p. 154. 32. [p. 177 Reisk.] Demosthen. De fals. leg. pag. 242 [pag 401 inf. Reisk.] Aen. Poliorcet. 10 [ubi vim verbi exposuit Casaubonus], quae attulit ad h. l. Valckenar. Tu add. Sintenis ad Plutarchi Themistocl. 10. pag. 68. — Mox e Florentino aliisque cum recentt. edd. exhibui πάντα αὐτῶν pro olim vulg. πάντῃ αὐτέων. — Ad παρέστησαν vid. nott. ad III, 13. Nam sententia loci haec fere est: „*Mercede pacta ad liberos* (captos) *redimendos se dediderunt iis conditionibus, quas vellent Athenienses* (receptis suis liberis), *adeo ut intra quinque dies Atticâ excederent.*" Ad ἐπὶ μισθῷ conf. I, 160 et ad ἐπ' οἷσι I, 141 ibique citt., ne plura.

ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ] Conf. Herod. V, 94. 95. Thucyd. VI, 59. Strab. XIII. p. 595 s. 890 A. Plin. H. N. V, 30 (33) §. 125, et quae de *Sigei* loco recentiori aetate praeter alios disputarunt Lechevalier (Beschreib. d. Ebene von Troia Leipz. 1792. pag. 23 seqq.), Choiseul-Gouffier (Voyage etc. II. pag. 438 seqq.), Prokesch. (Erinnerungg. aus Aegypt. u. Kleinasien II. p. 84 seqq. coll. 104. 218). Alia iam supra ad IV, 38 attuli, ubi vid. Ac nemo nescit Sigeum in Troade non longe ab eo loco situm, quo olim Troia fuit condita, prope Scamandri ostia et promontorium Sigeum. Quod oppidum Christianis sub imperatoribus restauratum nunc prorsus evanuisse narratur, cum eius locum occupet vicus exiguus a Graecis potissimum habitatus hominibus indeque etiam cognominatus *Tschiaurkioi* (i. e. infidelium vicus), quamquam suum habet nomen *Ienischehr.* Minervae templi (de quo Herod. V, 95) fragmenta quaedam marmorea, quae adhuc exstare scribit Chandler (Reise in Kleinasien cap. XII. p. 51 seq. ed. Lips.), ea nunc evanuisse narrat Prokesch. l. l. Quin ecclesiam Christianam ipsius

γειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε

illius aedis loco exstructam, celeberrimam ob inscriptionem illam Sigeam ad Anglos post allatam (vid. Boeckh. Corp. Inscriptt. Graecc. I. nr. 8. pag. 14 seqq.), recentiori aetate dirutam fuisse idem testatur Prokesch. l. l. De *Scamandro* conf. etiam VII, 43 et Forchhammeri Commentat. de Scamandro, indici scholl. hibernn. praemissam Kil. 1840. *Sigeum* se recepisse videtur Hippias cum suis, quod huius urbis dominus illo tempore erat Hegesistratus, frater nothus, a Pisistrato patre impositus; vid. V, 94 et conf. Meurs. in Pisistrat. 10. (Thes. Antt. Grr. V. p. 1436 seqq.). Quod ad Hippiae familiam attinet, quinque dicuntur eius sive filii sive filiae: e quibus innotuerunt *Archedice* nupta Lampsacenorum tyranno (Thucydid. VI, 59) et *Pisistratus* filius, cuius mentionem fecit Thucydides VI, 54: plures certe fratres Archedicen habuisse declarat epigramma apud Thucydid. VI, 59. Conf. etiam Plass: Die Tyrannis I. pag. 211. not.

ἐπ' ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα] Citat haec Schol. ad Aristoph. Vesp. 500. De praepositionis ἐπὶ usu conf. V, 28. 55 ibique nott. De ipso argumento sic Wesselingius: „Annos Pisistratidarum tyrannidis Aristoteles Polit. V, 12. [V, 9 fin. ed. Schneid.] XXXV enumerat, Noster XXXVI, levi discrepantia, fortasse ex annis inchoatis aut diversa Pisistrati computatione exiliorum nata.“ Sequuntur, quae ad Meursii in hisce errorem pertinent. Tu add. Perizonii iudicium ad Aelian. V. H. III, 21: „Herodoti locus explicandus est omnino ex Aristotele, qui l. l. de Pisistrato ait, *in illis tribus et triginta annis tantum septendecim regnavit, filii vero* 18, *ut ita omnes fuerint anni* 35. Nempe hoc ipsum est, quod Herodotus tradit, *Pisistratidas*, h. e. Pisistratum et filios eius, *Atheniensibus praefuisse in annos* 36. Nam discrepantia unius anni in his et maxime in summis, quae conficiuntur ex annis diversorum regnantium, nullius est momenti, cum in iis plerumque annum coeptum pro absoluto accipiat hic, ille omittat.“ Nec aliter fere statuit Larcher. Tab. chronol. T. VII. chap. XX. pag. 547, qui Pisistratum mortuum collocat ann. 528 a. Chr. n., Hipparchum interfectum 514 a. Chr. n. et Hippiam Athenis pulsum 510 a. Chr. n. Tu vide quae ad I, 59 et V, 55 monuimus, ubi Pisistratum docuimus mortuum esse anno 527 ante Chr. n., Hipparchum interfectum anno 514 et Hippiam Athenis eiectum anno 510. Ad ἄρξαντες mente supplendum οἱ Πεισιστρατίδαι, quod ipsum non de Pisistrati tantum filiis, verum etiam de ipso Pisistrato una cum filiis intelligi docuit Perizon. l. l., plane ut apud Aristotelem l. l. et Aelian. V. H. VI, 13 ἡ τῶν Κυψελιδῶν τυραννὶς, ubi Cypselus ipse et eius posteri (filius ac nepos) intelliguntur, et apud Aelian. V. H. V, 13 ipsum *Pisistratidarum* nomen.

ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι] De voce ἀνέκαθεν cf. nott. ad V, 55. Quod Schaefer ad Lambert. Bos. De ellipss. l. Gr. pag. 482 praeponi vult articulum τὰ (ut I, 170. V, 55. 66. VI, 35), libri scripti non addicunt. — Quae sequuntur, attigit Eustath. ad Odyss. p. 1474, 44 s. 136, 36. Verba: οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον *ipsum Codrum* ac *Melanthum cum suis* sive natis sive sociis indicant; de quo loquendi genere conf. Ili. III, 146, ubi οἱ ἀμφὶ Πρίαμον, ne plura. — Ad loci argumentum teneamus, *Melanthum*, Messeniae regem, ab Heraclidis regno eiectum, Pylo Athenas confugisse anno 1190 a. Chr. n., ubi eius filius Codrus rex constitutus anno 1153 a. Chr. n. morti se devovisse fertur anno 1132: vel, ut alii ponunt (vid. nott. ad V, 76), anno 1045 ante Chr. n. Ac Melanthus, quarto gradu a Periclymeno et

καὶ Μέλανθον, οἳ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλέες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὠυτὸ οὔνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱπποκράτης τῷ παιδὶ θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. Οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπηλλάχθησαν· ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόχρεα ἀπηγήσιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρηΐσαι σφέων βοηθέειν, ταῦτα πρῶτα φράσω.

quinto gradu ab ipso Neleo filio ortus erat, cuius alter filius Nestor (Periclymenis igitur frater) tres habuisse fertur filios, Thrasymedem (cuius nepos Alcmaeon, unde Alcmaeonidae), Antilochum (unde Paeonidae) et Pisistratum (unde Pisistratidae): vid. Besse: Alcmaeonidd. pag. 6 seqq. Nelidae e Messenia eiecti in Atticam confugerunt, ubi benignissime excepti civitatem omniaque nobilium iura nacti sunt: atque videtur sane iam illa aetate Alcmaeonidarum familia prae caeteris Nelidis et numero et opibus valuisse: cf. Besse l. l. pag. 9. Unde quoque factum, ut Ionum, qui post Codrum mortuum anno 1130 in Asiae oppositae oram commigrarunt, dux constitueretur Neleus, eadem illa prognatus stirpe. Praeter Larcheri notam ad h. l. vid. C. O. Mueller: Orchomen. pag. 366. Pisistratidae cum caeteris Nelidis non una in Atticam confugisse videntur, sed postea demum Athenas commigrasse, ubi eosdem honores atque iura adepti sunt; scribit enim Pausanias II, 18 fin.: *οἱ δὲ Νηλεΐδαι πλὴν Πεισιστράτου, τούτου γὰρ οὐκ οἶδα παρ᾽ οὕστινας ἀπεχώρησεν, ἐς Ἀθήνας ἀφίκοντο οἱ λοιποὶ καὶ τὸ Παιονιδῶν γένος καὶ Ἀλκμαιωνιδῶν ἀπὸ τούτων ὠνομάσθησαν. Μέλανθος δὲ καὶ τὴν βασιλείαν ἔσχεν, ἀφελόμενος Θυμοίτην τὸν Ὀξύντου· Θυμοίτης γὰρ Θησειδῶν ἔσχατος ἐβασίλευσεν Ἀθηναίων.* Hinc satis, opinor, patebit, quae Pisistratidis cum antiquis Atticae terrae regibus et cum ipso Neleo Nestoreque intercesserit cognatio: patebit vero etiam, cum ipsis Alcmaeonidis, potentissima illa gente, parem Pisistratidis intercessisse cognationem (cf. Besse l. l. pag. 16). E qua ipsa cognatione et ortam et auctam esse crediderim gravem inimicitiam, quae postea inter utramque gentem aeque nobilem ac sibi quodammodo parem erupit, si quidem potentissima et ditissima Alcmaeonidarum gens Pisistratidarum imperio se subiicere noluit indeque eiecta est. — Ad vocem *ἐπήλυδες* (*advenae*, qui opponuntur *τοῖς αὐτόχθοσι*, ut IV, 197 coll. VIII, 73) conf. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli S. c. Th. 34. Cur autem sic vocentur, apparet e Pausaniae loco supra allato. Pro *βασιλῆες* exhibui *βασιλέες*, et pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*.

ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὠυτὸ οὔνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱπποκράτης κ. τ. λ.] Hippocrates teste Herodoto I, 59 Pisistrati, Atheniensium tyranni, pater est; qui ipse in suae originis memoriam filio nomen dedit *Pisistrati*, ductum ab illo Pisistrato, qui Nestoris filius Pylo Athenas confugerat. Namque verba *ἐπὶ τούτου* mox explicantur quodammodo verbis *ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην*, ubi de usu praepositionis *ἐπὶ* vid. nott. ad IV, 45 et cf. V, 68. 69, de significatione vocis *ἐπωνυμίη* nott. ad I, 14. *Cr.* ad haec Herodoti verba confert Eustath. ad Odyss. III, 415. pag. 135 Basil. — In seqq. scripsi *ἀπηλλάχθησαν* cum Bredovio pag. 204 et Dietschio, cum in aoristo huius verbi Noster augmentum adhibere soleat, quod in imperfecto (vid. *ἀπαλλάσσοντο* initio capitis huius) negligitur; mox cum eodem Bredovio p. 137 librorum scriptorum au-

66 Ἀθῆναι, ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων, ἐγίνοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης

ctoritatem secutus retinui ἀξιόχρεα pro ἀξιόχρεω; conf. etiam nott. ad IV, 126. Pro vulg. χρῆσαι dedi χρῆσαι, ut supra V, 18. 20.

Cap. LXVI.

Ἀθῆναι — ἐγίνοντο μέζονες] Hoc ex loco haud scio an ipsius scriptoris elnceat animus a tyrannorum imperio quam maxime alienus et populari imperio potissimum deditus: id quod alii quoque loci in eius libris obvii indicare videntur. Cf. VII, 156 fin. 164. Neque tamen id sibi indulsit historiae pater, ut partium studio obnoxius rerum fidem perturbaret atque everteret. Cf. Hoffmeister. l. l. pag. 84 seq. et nott. ad Herod. V, 78.

ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον] ἐδυνάστευον h. l. significat: *multum* adeoque plurimum *valebant* (conf. V, 97. VI, 35. IX, 2; plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. II. p. 1710 ed. Dindorf.), idem quod μέγα s. μέγιστον ἐδύναντο, quod legitur VII, 5. IX, 9. Hi viri de potentia certaverant (ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος sive, ut Schol. Aristid. pag. 45 Fromm. loquitur, ἀντεπολιτεύοντο ἀλλήλοις Κλεισθένης καὶ Ἰσαγόρας): quod non ita accipiendum videtur, ut eiectis Pisistratidis demum uterque vir exstiterit cum factione sua, cuius ope summum imperium sibi conciliaret, pari studio tyrannidis denuo occupandae ductus. Malim equidem credere (cf. Dietrich: De Clisthene p. 9), has factiones, quae iam antea, vel per Pisistratidarum tempora, rempublicam turbaverant nec prorsus exstinctae fuerant, eiectis Pisistratidis, revocatis Alcmaeonidis atque republica libera restituta denuo reviruisse novasque vires accepisse et novas inde turbas concitasse, ducibus Isagora, qui optimatium partibus praeerat, et Clisthene, qui, quamvis et ipse nobili genere ortus, dux et princeps Alcmaeonidarum vel per exsilii tempora (cf. Isocrat. De big. §. 26. p. 351), adeo ut ad hunc potissimum referrent tyrannos Athenis eiectos libertatemque restitutam (vid. Isocrat. Areopag. §. 16. De permut. §. 232. et 306 sive p. 108. f30. Plutarch. Pericl. 3), tamen populi partes amplectebatur, ut Herodotus hoc ipso loco verbis τὸν δῆμον προσεταιρίζεται declarat ac vel luculentius cap. 69: ὡς γὰρ τὸν Ἀθηναίων δῆμον, πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο. Aliter placet Dunckero Herodoti fidem sine causa idonea reiicienti: Gesch. d. Alterth. IV. p. 450.

ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει] „Potuisset ὅνπερ δὴ λόγος ἔχει, quomodo VII, 5 ἵνα λόγος σε ἔχῃ. [et IX, 78 coll. VII, 26 fin.] Euripid. Med. 419: οὐκέτι δυσκέλαδος φάμα γυναῖκας ἕξει. Verum elegans ea linguae copia et varietas. ἔχει δέ τινα φάτιν καὶ Διονυσοφάνης posuit IX, 83 [vel potius IX, 84. Add. VIII, 94], at τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει VII, 3 [ubi vid. nott.]. Plura Abresch. Dilucidd. Thucydd. p. 247." *Wesseling.* Add. Ellendt. ad Arrian. De exped. Alexandri II, 3. §. 2 et conf. Sintenis in: Hallisch. Litt. Zeit. 1848. nr. 246. pag. 812 seq. In carmine Germanico, quod inscribitur Nibelungg. Not. 110, 1 ed. Lachmann., inveniuntur haec Graeco sermoni similia: „Den Künic hete wunder und sîne man alsam umbe solhiu maere." — Quod ad argumentum loci attinet, respicit Noster ad ea, quae supra V, 63 posuerat: οὗτοι οἱ ἄνδρες (Alcmaeonidae) ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι κ. τ. λ.; conf. quoque nott. ad V, 62.

μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσι
404 δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διῒ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν
περὶ δυνάμιος, ἑσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσ-
εταιρίζεται· μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύ-

θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διῒ Καρίῳ] De *Iove Cario* et de *Caribus* vid. nott. ad I, 171. Pertinent vero haec ad sacra *gentilicia*, quae apud Athenienses non aliter atque apud Romanos aliasque antiquitatis gentes eximie colebantur. Spectat huc vox *οἱ συγγενέες*, de cuius significatione tali in re exposuit Meier: De gentilitate pag. 27: indicantur enim cognati, vel potius qui eiusdem sunt generis s. stirpis (*οἱ ὄντες ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους*, ut ait Ammon. pag. 3), indeque iisdem operantur sacris eundemque colunt deum tutelarem, totius gentis quasi praesidem. Hunc igitur deum quod Isagorae gens coluit *Iovem Carium*, id est peregrinum quasi deum, non Atticum ac vix Graecum, id hoc loco tamquam peculiare quoddam profertur et ad Isagorae originem declarandam nonnihil faciens, quod, qui ad Isagorae gentem pertineant, non, ut reliqui Athenienses, *Iovi συγγενείῳ*, ut vocabatur (cf. Creuzer: Symb. III. p. 116 ed. tert.), sed *Iovi Cario* sacra faciant: ex quo ipso, ut scite suspicatur Valckenar., vilissimam hominis originem cognoscere liceat, his verbis tecte quodammodo indicatam, si quidem inde apparet, maiores Cariâ oriundos in Atticam recepti cum essent, sacra patria retinuisse (id quod inquilinis, libertinis, aliis concessum fuisse ostendunt, quae disseruit Schoemann in Prolusione de religionibus exteris apud Athenienses. Gryphiswald. 1857. pag. 10). Cares autem per Graeciam male audiebant infamesque habebantur: quippe qui primi mercede conducti militabant et ex quibus etiam multi in Graeciam veniebant servi. Conf. nott. ad V, 111. Quare Soldan (Rhein. Mus. N. F. III. p. 98) eam proponit sententiam, ut Isagorae gentem, quae Iovem Carium privatis sacris coluerit, repeti velit ex Ionia, cuius incolae cum Caribus, quibuscum mature habuerint commercium, confusi fuerint. De quo utut statuis, Cares per antiquitatem infames fuisse monstrat, eodem observante Valckenario, proverbium *ἐν Καρὸς αἴσῃ*. Cf. aliae similes locutiones apud Euripid. Cyclop. 650. Aristid. T. III. p. 256. Cicer. Flacc. c. 27: „Si quid cum periculo experiri velis, in *Care* id potissimum esse faciundum.“ Vid. Hemsterhus. ad Argument. Aristoph. Plut. pag. 6 et, notante *Cr.*, Heindorf. ad Platon. Euthyd. pag. 344. Idem *Cr.* huc citat Pseudo-Plutarch. De malign. Herodot. pag. 860. — Ad verbum *προσεταιρίζεσθαι* conf. III, 70. Qui Herodoti locum affert verboque *προσεταιρίζεσθαι* eam tribui vult h. l. significationem, ut scriptor dixerit: „*Clisthenes habe das Volk zu seiner Hetärie gemacht*“, Buettner (Geschichte d. politischen Hetärieen in Athen. pag. 16), is mihi non prorsus recte vim huius verbi h. l. cepisse videtur, si quidem nostri scriptoris haec potius est sententia: Clisthenes, qui princeps ac dux factionis (*ἑταιρίας*) Alcmaeonidarum (i. e. nobilium, optimatium) erat, cum ab eo, qui alterius factionis dux erat, victus esset, iam populum (Alcmaeonidis ante infensum et in Pisistratidas propensum) ad suas partes trahere et suae factioni conciliare instituit, quo melius adversarium superaret. Ac declarant hoc ipsa Nostri verba, quae infra leguntur V, 69: *τὸν Ἀθηναίων δῆμον, πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν* (quae sane est *ἑταιρία*) *προσεθήκατο*, et: *ἦν τε, τὸν δῆμον προσθέμενος, πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτέων.*

τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε] Conf. infra V, 69 et, qui hunc locum respiciunt, Pausan. I, 5. §. 1. Schol. Aristid. pag. 110 ed. Frommel. De quattuor

λους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων, Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος

Atticae civitatis *tribubus*, quae omnium Ionicae stirpis gentium communes ac propriae fuisse videntur (vid. Herod. V, 69 ibique nott.) nomenque suum Athenis ab Ionis filiis accepisse dicuntur, vid. quae e virorum doctorum disquisitionibus collecta praebet C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 94. Etenim antiquissimam, quantum certe novimus, Atticae civitatis divisionem hae quattuor tribus constituunt, naturalem ac primitivam dixeris, quae varia vitae genera et occupationes complectitur, in quibus filius plerumque patrem sequitur, neque vero ea lege adstrictus est, quam in Aegyptiorum et Indorum castis, quas vocant, valere novimus, ut patris negotium ac munus necessario filium sequi oporteat, sed libere eligere eidem liceat aliud quoque, quamquam id rarius certe per illa tempora factum esse existimamus, quibus ex consuetudine quadam innata filium patris negotia capessere consentaneum erat. Itaque omnes Atticos homines per quattuor hasce tribus secundum vitae genus et pro negotiorum diversitate distributos fuisse credimus. De quibus singulis aeque ac de singularum tribuum negotiis in Excursu ad h. l. disputavimus, nec plura ad hunc locum proferamus de *phratriis*, in quas divisae fuerint tribus, aliisque rebus huc spectantibus, quae ad Herodoti locum illustrandum minus pertinent: quaeramus potius, quid consilii habuerit Clisthenes, quidve spectarit omnino, cum quattuor antiquis tribubus dissolutis decem novas tribus constitueret easque cum demis ita coniungeret, ut singulis tribubus certum demorum numerum adscriberet, demos igitur omnes per singulas tribus distribueret. Inter veteres iam Aristoteles Politice. III, 1. VI, 2. §. 11 (Schneid.) hanc reipublicae mutationem, quae in aucto phylarum consistit numero, ad ea refert, quibus respublica magis ad populare detrudatur imperium: cui scilicet conveniat, ut prioribus civium classibus solutis omnes omnium gentium cives quam maxime permisceantur nec tam arto vinculo singuli cum singulis amplius connectantur. Nam videtur utique hoc spectasse Clisthenes, ut omni reipublicae descriptione mutata optimatium atque nobilium potestas frangeretur ac magis magisque deminueretur eo, quod qui per quattuor tribus olim distributi essent nobiles, viribus igitur magis coniunctis, iam per decem tribus sparsi minorem in reliquos cives omnemque rempublicam exercere possent vim, plebis vero potestas aliquantum augeretur vel magis quam e Solonis instituto, qui temperatam voluerat rempublicam et mixtam, conveniret. Etenim bina potissimum sunt, quae in hac tota re praecipue spectanda videntur: alterum, quod Clisthenes phylarum numerum auxit vel potius quattuor antiquis tribubus dissolutis decem novas instituit tribus, in quibus singulis minor nobilium numerus minorque auctoritas, sed maior reliquorum civium multitudo maiorque inde potentia, praesertim si verum est, quod Aristoteles Polit. III, 1, 10 scribit, testis satis locuples, Clisthenem multos inquilinos et libertinos in civitatem et in novas, quas instituit, tribus recepisse; alterum, quod phylis a se institutis demos adiunxit: qui cum locorum rationem unice sequerentur, id effectum est, ut qui eodem loco habitarent, iura publica quoque communicarent, nobiles aeque atque ignobiles, divites aeque atque pauperes, atque communi quodam vinculo iurium civitatis continerentur. Quod sapienter a Clisthene institutum esse negari vix poterit, cum ita diversitate civium sublata omnes cives melius coniuncti in unum quasi corpus coalescerent, omnibusque factionibus ac dissidiis obviam iretur. Accedit, quod ipsa civitas Attica Pisistratidis regnantibus ita aucta erat et opibus et numero hominum, quibus antiquae quattuor phylae sufficere amplius

*καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὅπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐξευ-
ρὼν δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐπιχωρίων, πάρεξ Αἴαντος·
τοῦτον δὲ, ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ξεῖνον ἐόντα, προσ-
έθετο. Ταῦτα δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος* 67

non poterant, timendum vero erat, ne crescens plebis multitudo iam turbas excitaret, nisi iura publica quodammodo aequarentur atque ipsa plebs iustam reipublicae administrandae partem acciperet. Quae cum ita sint, non prorsus accedere possum iis, quae Wachsmuth. iudicat de hac reipublicae Atticae mutatione: Hell. Alterthumsk. I, 1. pag. 269 s. 513 ed. secund. „Demnach ist nicht sowohl die Vermehrung der Zahl der Phylen, als die Aufhebung von Instituten, die mit den alten Phylen verknüpft, aber dem Gedeihen der Demokratie hinderlich waren, als das Wesentliche von Klisthenes Aenderung ins Auge zu fassen.“ Etenim Wachsmuthio Clisthenes tum demum, plebem ut sibi ascisceret, egisse videtur, cum ipsi timendum esset, ne inferior exsisteret adversario: hoc uno adversarii superandi studio nec ullâ aliâ causâ commotum Clisthenem putat ea fecisse, quae in plebis gratiam instituisse traditur, phylas auctas et demos cum iis coniunctos, alia id genus. Cui viro docto ut concedam, Clisthenem plebe (quae ab ipso, quippe nobili homine et optimatium principe, alienata antea fuerat) callide ad suas partes adducta superiorem inde exstitisse adversariumque vicisse, ita existimo eundem Clisthenem, prudentem et sapientem hominem, cum summâ floreret gratiâ atque auctoritate, bene intellexisse, civitatis Atticae conditionem talem esse, quam ob mutatas civium rationes et ipsam quodammodo mutari necesse esset idque modo minus gravi et violento, sed ad salutem civitatis apto. Quae ne in posterum factionibus aeque atque antea turbaretur, prospicere voluisse mihi videtur, fracta nobilium auctoritate haud scio an nimia et auctis reliquorum civium partibus iuribusque publicis magis aequatis. Quare eorum iudicio accedo, qui Clisthenem in republica constituenda summa cum sapientia et prudentia egisse existimant: Buettner l. l. pag. 18. 19, Grote: History of Greece IV. pag. 172, Kortüm: Griech. Geschichte I. pag. 193 seqq., Sauppe: De demis urban. Athen. p. 4, Curtius: Griech. Gesch. I. pag. 310 seq., Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 450 seq. et pag. 476 seq. Accurate quoque de Clisthenis institutis disputat Dietrich. l. l. pag. 25 seqq.; reliqua dabit C. F. Hermann l. l. §. 111.

τῶν Ἴωνος παίδων — ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας] *ἐπωνυμίας* dixit *nomina*, *οὐνόματα*, ut I, 14. V, 55. VII, 74. ne plura. Mox cum Dietschio ita scripsi, ut librorum scriptorum auctoritas postulabat: *ἐξευρὼν δ' ἑτέρων ἡρ. ἐπ. ἐπιχωρίων*, cum vulgo in editis inveniatur: *ἐπιχωρίων δ' ἑτέρ. ἡρ. ἐπ. ἐξευρών*. Quae vero in quattuor priorum, quarum nomina hîc indicantur, locum successere decem novae tribus, earum nomina cum taceat Noster, hîc adscribere iuvat: *Erechtheis*, *Aegeis*, *Pandionis*, *Leontis*, *Acamantis*, *Oeneis*, *Cecropis*, *Hippothoontis*. *Aeantis* et *Antiochis*; de quibus plura disseruit Corsini in Fast. Attic. P. I. Dissertt. 3. pag 114 seqq. et 4. pag. 154 seqq. Add. Tittmann: Griech. Staatsverf. pag. 302, C. F. Hermann. l. l. not. 2. — Aiacem ad Salaminem insulam proprie pertinuisse, monere vix opus. Extrema verba: *τοῦτον δὲ, ἅτε ἀστυγείτονα κ. τ. λ.*, recte sic accipiunt: „*Hunc vero, etsi (quamvis) peregrinum, tamen ut vicinum et socium, adiecit.*“

Cap. LXVII.

Ταῦτα δὲ — ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης κ. τ. λ.] *ἐμιμέετο* malim reddere *imitari studuit s. conatus est*; de qua imperfecti significatione dixi ad I,

τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα, Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον.

68. De duplici accusativo, qui additur verbo μιμεῖσθαι, conf. Xenophont. Cyropaed. I, 3, 10 (τἆλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν), VIII, 1, 24, ne plura.

Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τυράννον] „Aequalem hic habuit Solonem eius belli dux, quo Amphictyones [anno 600 a. Chr. n., ut ponit Larcherus, circa ann. 594 ante Chr. n. s. Olymp. XLIV, 1 secundum Fischerum: Griech. Zeittaf. p. 114 coll. 116.] ulti Cirrhaeos sunt, in Apollinem Pythium ingratos et contumeliosos apud Pausan. X, 37 [§. 4] et II, 8 [§. 1], ubi pater illius Aristonymus, avus Pyrrho, cuncti fortasse ex Orthagorae familia, quae centum annis Sicyonem tyrannide pressit, Aristotele Polit. V, 12 [V, 9] teste." *Wesseling.* Ab hoc igitur *Clisthene Sicyonio*, de quo etiam plura Noster VI, 126, ubi vid. nott. *Clisthenes Atheniensis* nomen accepit pro illo Graecorum more filiis avorum nomina imponendi. Refertur Clisthenes Sicyonius a Schultz. Appar. critic. pag. 6 seqq. ad Olymp. LI, 1 sive annum 576 a Chr. n., ubi quadrigis vicit Olympiae: quod ipsum haud scio an rectius cum C. O. Muellero l. mox l. II. p. 492. 506 et Fischero l. l. p. 120 ad Olymp. XLIX, 1 sive ann. 584 ante Chr. n. accidisse statuas, reiectâ sententiâ Heynii (Opuscc. Acadd. I. p. 134), qui Olymp. L, et Larcheri, qui Olymp. LII posuerat. Eius filia Agarista nupsit Megacli Alcmaeonis filio, qui ipse filiam hinc susceptam Pisistrato, Atheniensium tyranno, dederat nuptum, teste Herodoto I, 60, quod ipsum cadit vel in ann. 558, ut Schultz. ponit, vel in annum 553 a. Chr. n., quae est Voemelii sententia in scriptione de Solon. pag. 22; prouti nimirum vel hoc vel illo anno Pisistratum Athenis altera vice potitum esse sumpseris: de quo conf. nott. ad I, 59. De Clisthenis Sicyonii rebus disputant C. O. Mueller: Dor. I. pag. 162 seqq., C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 65. not. 4—6, Grote: History of Greece III. p. 50 seqq., Beulé: Etudes sur le Peloponnèse I. pag. 347 seq. Nam Dorica stirpe ipse non oriundus, indeque Sicyonis incolis, qui Dores erant, aliisque Doribus civitatibus invisus, hoc modo eos ultus est, ut tribus mutaret, quemadmodum Noster enarrat V, 68; quin eam ipsam ob causam cum Argivis (nam Argos urbs tunc temporis praecipua Dorum sedes in Peloponneso) bellum gessisse videtur et Adrasti Argivi cultum eiecisse (eius in locum Bacchi sacris, a quibus Dores plane alieni erant, introductis), rhapsodis denique Homericis interdixisse, cum Argos Homerus celebret optimatiumque regimen. Haec fere ex Herodoti narratione satis elucere arbitratur C. O. Mueller l. l., cui vel cassis illa in Alpheo nuper reperta et ab Argivis Olympiam consecrata ad hocce bellum referri posse videtur. Mortem Clisthenis finemque tyrannidis Orthagoridarum Grote l. l. ponit circa ann 560 ante Chr. n., C. F. Hermannus l. l. circa 573, quod cum temporum rationibus minus convenire videtur, praesertim cum incertum sit, utrum Clisthenes ultimus fuerit Orthagoridarum, an eum regnantem exceperit filius aliusve cognatus ex Orthagoridarum gente, si quidem filius nullus eius apud veteres commemoratur: unde Grote l l. pag. 52 suspicatur, unam filiam neque filium habuisse Clisthenem, eandemque nuptam Megacli Alcmaeonidarum genti summas opes attulisse, quibus haec gens bene usa sit contra Pisistratidas. Ipsum Clisthenem Sicyone pulsum esse a Spartanis, quod nonnulli viri docti statuerunt, ut vix probabile est, ita certum obstat testimonium Nicolai Damasceni, qui in fragm. 61 (sive p. 106 ed. Feder. p. 394 seq. T. III. ed. Mueller) sic eloquitur de Clisthene: κατασχὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἓν καὶ τριάκοντα ἔτη ἐτελεύτησε. Atque confirmatur id ipsius Herodoti verbis V, 68: τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυώνιοι καὶ ἐπὶ Κλει-

Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας τοῦτο μὲν ῥαψῳδοὺς

σθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα.

ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι] i. e. *vetuit rhapsodos Sicyone carminum Homericorum recitationibus publice institutis decertare.* De structura infinitivi, qui additur verbo παύειν, ut VII, 54, conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 660. not. 2. De verbo ἀγωνίζεσθαι disputat Nitzsch. De hist. Homer. II. p. 113 seq., qui quod huic verbo eandem fere significationem tribui vult atque verbo ἐπιδεικνύναι (*artis specimen exhibere*, „*debuter*"), cum re vera concertatio locum non habuerit omnesque communiter dicantur ἐπιδεικνύναι vel ἐπιδείκνυσθαι et ἀγωνίζεσθαι, qui arte contendant artisque specimina exhibeant (ut h. l. rhapsodi in festis Graecorum), vereor ut assentiri possim, si quidem verum certamen inter rhapsodos fuisse, idque coniunctum cum aliis certaminibus gymnicis, quae aeque ad festum concelebrandum pertinent, negari vix poterit. Qui vero hoc loco dicuntur ῥαψῳδοί, utcunque de huius vocis origine statuis, minime tales esse possunt, qui carmina suopte ingenio fingant ac pangant, cum ipsa vox ῥαψῳδίας aequabilis et continuae neque ab alio interpellatae recitationis indicium habere videatur ac dein praecipue epicorum versuum, Homeri inprimis atque Hesiodi, recitationi sit adhibita. Tu vid. Nitzsch. Prolegg. in Platon. Ion. cap. II. pag. 4 seqq., De hist. Homer. II. p. 114 seqq. 132 seq. et quae ipse de rhapsodis disserui, adhibitis veterum testimoniis, in: Pauly Realencyclopaed. VI, 1. pag. 396 seq., ibique Kreuser: Homerische Rhapsoden pag. 119 seq. 298. Itaque hoc loco auctore eodem Nitzschio (coll. F. A. Wolf. Prolegg. ad Homer. pag. XCVII seqq.) rhapsodos intelligimus eos, qui in festis solemnibus pro more ut alia, ita Homeri inprimis carmina publice recitabant ita quidem, ut, quantum numerorum poëticorum ferret natura, ad cantus quidem similitudinem accederet recitatio, sed vocis modulatione tantum a vero cantu, quantum gestu a vera histrionum actione, abesset. Atque in eo certamen fuisse institutum ludosque solemnes ac publicos, satis testari videtur ipsum verbum ἀγωνίζεσθαι a Nostro adhibitum. Alia de rhapsodis nunc lubens transeo, quae huc minus faciant, ubi non tam de rhapsodorum historia, quam de loci Herodotei interpretatione agitur. Tu conf. praeter Valckenariana ad h. l. Wolf. Prolegg. Homerr. pag. 98. 140 et Heinrich: Appendic. ad Epimenid. [inprimis pag. 157], utrumque a Creuzero in Commentt. Herodott. p. 217 allatum. Eo magis sane teneamus Herodoti testimonium gravissimum illud quidem ad omnem carminum Homericorum historiam: quod si cognitum fuisset Wolfio, vix ea scripsisset Prolegg. Homer. pag. CXL: „Itaque Homeri carmina etiam ante Solonem recitari morem fuisse vel *sine testimonio veteris scriptoris* crederes." Namque Herodoti testimonio satis manifestum fit, vel ante Pisistrati aetatem, ad quam Homericorum carminum compositionem sunt qui reiiciant, rhapsodos fuisse, qui carmina Homerica vel certe Iliadem, quam h. l. tangi credibile est (cf. Nitzsch. Sagenpoës. d. Griech. p. 305. 316), publice recitantes, ad Sicyoniorum quoque ludos pervenerint sive aliis ex locis, sive, quod malim, ex ipsa Argivorum terra huc profecti, in qua sane praecipua sedes rhapsodorum; in quam etiam terram, Sicyone cedere coacti, se recepisse eamque suis carminibus vel magis celebrasse illi videntur. Vid. Nitzsch. De histor. Homer. I. pag. 154 seq. Est sane haec prima et vetustissima et rhapsodorum et carminum Homericorum in agonibus recitatorum mentio; ad quam accedunt, quae de simili certamine narrat Thucydides III, 104; alia attigi loco supra l. (Realencyclop. p. 396): quibus nunc addi velim, quae retulit

ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέαται· τοῦτο δὲ ἡρῷον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης, ἐόντα Ἀρ-

Sengebusch in: Dissertat. Homeric. prior. (in Homeri ed. Teubneriana) pag. 91. 128. 147 seq. Clisthenes igitur, quod Homeri carmina in agonibus recitari vetuit, num Hesiodi carminibus recitandis magis inde favisse putandus sit, quaerit Goettling. in Praefat. ad Hesiod. p. XLIII. Mihi ex iis, quae tradit Herodotus, hoc neutiquam colligi posse videtur. Aliam causam attulit Heinecke (Homer. Götter u. Heldendualismus p. 96), qui Homericorum carminum recitationem ea de causa a Clisthene interdictam esse arbitratur, quod in hisce carminibus stemmata maiorum aetasque nobilium heroum crebrius memorata consiliis Clisthenis in republica constituenda offecerint.

τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα] „Ob eandem, quae hic significatur, caussam divinis honoribus Homerum prosecuti sunt Argivi; quia universam quidem carminibus suis illustravit Graeciam, ἔξοχα δ᾽ Ἀργείους, ut est in Epigr. CDXCVII. T. III. Analectt. Brunck. p. 256." *Schweighaeus.* Add. Aelian. V. H. IX, 15 et quae alia attulit Nitzsch. De histor. Homer. I. pag. 155. Herodotea quoque attigit Eustath. ad Iliad. pag. 288 s. 218, 36.

τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέαται] i. e. *quoniam in iis ubique fere non nisi Argivi et Argos celebrati inveniuntur.* Olim minus bene et contra meliorum librorum auctoritatem τὰ πολλὰ πάντων. At vid. I, 203 ibique nott. Eustathius l. l. haec verba sic effert: τὰ πολλὰ ἐν αὐτοῖς ὑμνοῦνται, praesens tempus substituens perfecto ὑμνέαται, de qua forma conf. Bredov. pag. 329. Quod vero Valcken. reponi vult διὰ πάντων, i. e. *prae omnibus*, ut VI, 63. VII, 83. VIII, 69. 142. I, 25, id a codd. vestigiis nimis recedit.

ἡρῷον γὰρ ἦν καὶ ἔστι κ. τ. λ.] De particula γὰρ conf. quae ad I, 8, 24 sunt notata. ἡρῷον locum dici heroum sacris dedicatum monuit Creuzer. in Symbol. III. pag. 765. 767 ed. tert., ubi et ἱερὸν et τέμενος subinde poni addit, quamquam qui accuratius loquuntur, ii de diis solis adhibent verbum ἱερόν. Namque vox τέμενος latius patet quemvis locum exemptum et deo cuidam sive sacris ritibus destinatum indicans: quemadmodum ipse Herodotus infra commemorat Melanippi τέμενος. Conf. nott. ad III, 142. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 16. not. 12.

Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ] „Sic ed. Wesseling. consentientibus libris, quemadmodum apud Apollodorum, Pausaniam aliosque scribitur id nomen. Ταλάου ed. Schaefer. casune haud dicam an consulto, quo viri nomen distinguatur ab adiectivo ταλαὸς, quod Valla spectaverat, *Adrasti calamitosi* vertens." *Schweighaeus.* Hinc recte recentt. edd. dederunt Ταλαοῦ. De *Adrasto* conf. Excurs. ad I, 35. pag. 833 seqq. Tom. I. et Welcker ad Schwenck: Etymol. mytholog. Andeutt. pag. 303 seq. Qui idem Argorum rex Athenis quoque suum habuit ἡρῷον teste Pausan. I, 30 fin. et a Megarensibus accipiebat honores; quippe apud quos Thebis captis redux obiisse fertur, teste eodem Pausania I, 43. Quo etiam facit Dieutychides, qui tertio Megaricorum libro Adrasti cenotaphium Sicyone fuisse scribit, cum ipse Megaris sepultus iaceret. Vid. Schol. in Pindar. Nem. IX, 30. At hoc a vulgari traditione abhorret, qua Thebae non nisi ab Epigonis captae et Adrastus, ubi primum ad Thebas infeliciter pugnatum est, Athenas confugisse dicitur, Thesei auxilium invocans ad suorum, qui ceciderint in proelio, cadavera sepelienda, idque etiam obtinuit. Vid. Apollodor. III, 6, 1 seqq. III, 7, 1 coll. Herod. IX, 27. Adrastus Argis profugus ob caedem Amphiarai a

γεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς ἐχρηστηριάζετο, εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ φᾶσα, Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ λευστῆρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω ἐφρόντιζε μηχανὴν, τῇ αὐτὸς ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δέ οἱ ἐξευρῆσθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδο-

Talao patre commissam Sicyonem confugit, ubi a Polybo accepit regnum, illo fatis defuncto. Cf. Schol. ad Pindar. Nem. IX, 3. Adrasti progeniem exhibet Apollodor. I, 9, 13, cui addit Creuzer. (in Commentatt. Herodd. pag. 218) Pausan. II, 20. §. 4 coll. IX, 18. §. 1. Antimachi fragm. nr. XVIII. p. 65 ed. Schellenberg. Bekker. Anecdd. I. pag. 342. Heyne ad Apollodor. III, 6. p. 277 seqq. 291 (Observatt. pag. 244. 252.). Qui idem *Cr.* alia addit de Adrasto a poëtis celebrato et ob facundiam, quam Athenis Thesei opem implorans eximie probasse fertur, claro.

εἰ ἐκβάλοι] De optativi ratione conf. I, 53 ibique nott. coll. V, 42 ibiq. nott. Dobraeus reponi vult ἐκβάλλῃ, Cobetus ἐκβάλῃ, quo neutro opus mihi esse videtur; itaque cum omnibus Herodoti edd. intactum reliqui optativum ἐκβάλοι, de quo vid. modo Baeumlein: Griech. Mod. pag. 265. Mox pro *ἡ δέ γε Πυθίη χρᾷ οἱ* cum recentt. edd. scripsi *ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ*. — *βασιλέα* refinxi pro *βασιλῆα*.

ἐκεῖνον δὲ λευστῆρα] E Dion. Chrysost. Or. III. De regn. pag. 43 B., qui hoc Pythiae oraculum tangens scribit *πολὺ δὲ μᾶλλον καὶ ληστῆρα*; Casaubonus olim in Herodoto reponi voluit *ληστῆρα*, *praedonem*. At bene, si quid video, se habet *λευστῆρα* (quod idem nunc restituit Dioni Ludovicus Dindorf. in ed. Teubner. I. pag. 46), sive passiva sive activa acceperis notione. Illa ex notione ὁ *λευστὴρ* erit *dignus, qui lapidibus obruatur*, ut apud Suidam II. pag. 435 *λευστὴρ ὁ καταλευσθῆναι ἄξιος, τουτέστι, λιθοβοληθῆναι*. Aeschyl. S. c. Th. 189 *μόρος λευστὴρ nex lapidatrix, a plebe inflicta* (ubi vid. Blomfield. in Glossar.); quibus addit Valcken. *βαράθρους* simili modo apud Atticos dici *dignos, qui in barathrum coniicerentur*, itemque *ὀλέθρους*, alia id genus. Activam notionem si cum Schweighaeusero teneamus, *λευστὴρ* tyrannus idem erit atque *φονεὺς, cives lapidibus quasi cooperiens*, quemadmodum Hesychius II. p. 458 *λευστῆρα* exponit *φονέα λίθοις ἀναιροῦντα* et apud Aelian. N. A. V, 15 Apollodorum crudelissimum dici invenimus *τὸν Κασσανδρέων λευστῆρα*. *Lapidatorem* activo sensu dixit quoque Cicero in Orat. pro dom. cap. 5. Recte autem videtur admonere Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. pag. 793 seq. lapidationis supplicium mythica potissimum atque heroica, quae vulgo dicitur, aetate reperiri, et in gravissimis atque crudelissimis, quibus improbissimi quique ac nequissimi afficerentur, censeri: id quod multis intelligitur ac probatur exemplis a viro docto allatis. Add. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 1606. Apud Hebraeos quoque lapidationis poenam olim in usu fuisse declarant hi fere loci: I. Mos. 38, 24. III. Mos. 20, 10. IV. Mos. 5, 11 seqq. V. Mos. 22, 22. Hesek. 16, 38. 40. Proverb. Salom. 6, 33 seqq. Plura de his dabit Winer: Bibl. Realwörterb. II. pag. 606 seqq. sub v. „Steinigung". Herodotus ipse huius lapidationis exemplum praebet V, 38, et Ctesias Persicc. 46, ubi vid. nott. p. 190 seq. Ad *ἀπελθὼν ὀπίσω* conf. III, 16, et ad *ἀπαλλάξεται* nott. ad V, 35.

Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ] Plurimi codd. Ὀστακοῦ, quod eodem fere redit, si quidem recte tradit Schweigh., Atticos vocales ᾰ et ŏ

σαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανηΐῳ, καί μιν ἵδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι), ὡς ἔχθιστον ἐόντα Ἀδρήστῳ, ὃς τόν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεε καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. ἐπεί τε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. Οἱ δὲ Σικυώνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν τὸν Ἄδρηστον. ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος· ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν.

crebro permutantes in nomine appellativo et ἀστακὸς (quod cancri genus esse fertur) et ὀστακὸς promiscue dixisse. Conf. Athen. III, 65. pag. 105 B. — Ad argumentum loci pertinet Pausan. IX, 18. §. 1, ubi Melanippus omnium Thebanorum dicitur fortissimus, a quo et Tydeus et Mecisteus, qui cum Adrasto ad Thebas profecti erant, interfecti sunt. Tu vid. Apollodor. III, 6, 8 coll. I, 8, 5. Schol. ad Homer. Iliad. V, 126 atque inprimis Aeschyl. S. c. Th. 403 seqq. Wesselingius citaverat Ovid. Ib. 517 ibiq. Burmann. et Valcken. ad Euripid. Phoeniss. pag. 781 seqq. (ad Schol. vs. 1666.)

τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυτανηΐῳ καί μιν ἵδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ] i. e. *locum ei constituit sacrum in ipso prytaneo fanumque exstruxit in loco* (prytanei) *firmissimo*, ubi scil. tutum esset ab omni iniuria neque tolli evertive umquam posset. Verbum ἱδρύειν saepius adhiberi de templis ac fanis monstrant loci a Schweighaeus. allati in Lexic. Herod. (II, 44. 42. 182. VI, 105.). De voce τέμενος supra iam monuimus: quo referas necesse est μιν, de ipso fano s. aedicula intelligendum, quamvis in verbis τέμενός οἱ ἀπέδεξε de loco sacro, in quo iam aedes exstruenda et alia ad sacrorum curam et loci sanctitatem pertinentia instituenda, in universum Noster cogitasse videatur. Namque vox τέμενος quam late pateat, nemo fere nescit. In sequentibus intactum reliqui δεῖ ab omnibus libris scriptis allatum hoc loco aliisque haud paucis, quos collegit Bredov. p. 373, ubique δέει scribendum ratus, in quo unus Dietsch. eum secutus est. Cf. etiam infra V, 72. — ὃς ad Melanippum spectat, οἱ ad Adrastum.

καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος] i. e. *sacrificia et solemnia Adrasto abrepta Melanippo tribuit.* De structura verbi ἀφαιρεῖσθαι cum accusativo rei, addito genitivo personae, apte monuit Matthiae Gr. Gr. §. 418. not. comparans quoque quod infra legitur V, 83, ubi cf. nott. Mox retinui ἐώθεσαν, quod plerique habent libri scripti; vid. Bredov. pag. 302. Sancrofti liber habet ἔθεσαν, Aldina ἐώθασι. Apud Pindar. Schol. ad Nem. IX, 27, ubi hic locus citatur, legitur εἰώθεισαν in ed. Boeckh. Adverbium μεγαλωστὶ in μεγάλως mutatum vult Naber in Mnemosyn. III. p. 491, cum Noster dicat μεγάλως τιμᾶν I, 30. 31. II, 29. 75. 160. VIII, 124 adverbiumque κάρτα cum μεγάλως coniungat III, 1. IV, 79. 76; inde quoque II, 161. VI, 70, ubi idem obvium μεγαλωστὶ, reponi vult μεγάλως. Mihi cur tollerem prorsus adverbium μεγαλωστὶ, cum vi quadam dictum pro μεγάλως, idonea haud apparuit causa: itaque tribus illis locis reliqui μεγαλωστί.

Πολύβου θυγατριδέος] i. e. *e Polybi filia natus*, *Tochtersohn* s. *Enkel*, non, ut Langius vertit: *Schwestersohn*. Nam Talaus duxerat Lysimachen, quae Polybi filia erat, e qua suscepit Adrastum, si Pindari scholia sequamur, a quibus discedit Apollo-

τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον, καὶ δὴ πρὸς
τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυ-
σον οὐ τιμέωντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὺς
μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Μελα-
νίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστόν οἱ πεποίητο. Φυλὰς δὲ τὰς 68
406 Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι
Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἔνθα καὶ πλεῖστον
κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων· ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου τὰς ἐπω-
νυμίας μετατιθεὶς αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἑωυ-

dor. I, 9. §. 13, Lysimachen, Talai uxorem, Abantis esse filiam atque Melampi nepotem testans. Hinc ἄπαις h. l. non nisi is esse potest, qui *mascula prole caret* (ἔρσενος γόνου, ut aliis locis Herodotus loquitur I, 109. VII, 205 coll. III, 66) vel certe is, qui liberis orbatus est, quippe ipso adhuc vivo defunctis. Illud tuetur Pindari scholiasta Adrastum enarrans, postquam Sicyonem confugisset, Polybi filiam in matrimonium duxisse Polyboque χωρὶς ἐπιγονῆς ἀρσενικῆς exstincto regnum accepisse. Quae ad illustranda Herodotea nonnihil faciunt. — Pro ἀρχὴν in scholiis Pindaricis exstat χώρην.

καὶ δὴ πρὸς τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι κ. τ. λ.] In his verbis cave πρὸς, quod cum καὶ δὴ iungendum valet *praeterea, inprimis*, iungas cum verbis τὰ πάθεα, qui accusativus pendet ab ἐγέραιρον. Monuit Schweighaeus. in Lex. Herodot. II. p. 243, plura afferens de Herodoti usu. Pro καὶ δὴ, quod antecedit, Naber in Mnemosyn. IV. p. 15 scribi vult καὶ δὴ καί. — In proxime seqq. ἀπέδωκε Welcker: Nachtrag z. Aeschyl. Trilog. pag. 235 interpretatur: *reddidit, er gab zurück.* Sed coniuncta haec sunt cum argumento loci, de quo vid. Excurs. II ad h. l. Quae in fine capitis leguntur: ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστόν οἱ πεποίητο, in iis retinui πεποίητο, quamvis in Parisino uno ac Florentino ἐπεποίητο, et in aliis ἐπεποίατο. Tu conf. nott. ad V, 34. 51. ἐς Ἄδρηστον valet: *quod attinet ad Adrastum;* cf. I, 85 ibique nott. I, 118. V, 24.

Cap. LXVIII.

κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων] De structura verbi καταγελᾶν monuimus ad VII, 9.

ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεὶς] Quas Schaeferus post ὄνου de suo inseruit duas voces καὶ χοίρου, eas non ausus sum recipere, cum a libris scriptis editisque aeque absint. Quare merito ab iis recipiendis abstinuerunt recentt. edd. De usu praepositionis ἐπὶ conf. V, 65. 69. I, 7. IV, 45 et de voce ἐπωνυμία (*nomen*) V, 66.

αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε] i. e. *solas et non nisi terminationes addidit*, quatenus nimirum e vocibus ὑὸς, ὄνου, χοίρου terminatione αται adiecta prodierint nomina Ὑᾶται, Ὀνεᾶται, Χοιρεᾶται, ita ut fine vocabulorum, ne audirent ὕες, ὄνοι, χοῖροι, differrent. Ἀρχέλαοι autem haud mutandum, licet alias nomina propria cum λαος composita in λεως commutentur apud Nostrum; vid. Bredov. pag. 139. Ad loci argumentum teneri velimus, quae iam ad V, 67 init. de Clisthene monuimus, quem peregrina oriundum stirpe, odio in Dores ac praesertim in optimates, a quibus sibi timebat tyrannus, ductum ita fecisse maxime fit probabile. In Dorum vero civitatibus inde ab antiquissimo aevo cum tres plerumque tribus s. φυλὰς constitutas inveniamus (vid. Herod. IV, 145 ibique nott. IV, 161), nil mirum, Sicyone quoque illas reperiri tres φυλὰς vere Doricas, quibus quae quarta addita erat, eam

τοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὔνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο, ἕτεροι δὲ Ὑᾶται, ἄλλοι δὲ Ὀνεᾶται, ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. Τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυώνιοι, καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος, ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα· μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας.

peregrinae stirpis fuisse vel eo probatur, quod ipse Clisthenes, qui huic tribui adscriptus erat, peregrinus fuit, Dores vero, ne quis peregrinus suis gentibus, quae inde pollucrentur et inquinarentur, adscriberetur, sedulo cavisse notissimum est. Suae igitur tribui tyrannus honoris plenum indidit titulum: Ἀρχέλαοι, i. e. *populum regentes, principes, duces populi,* ut in Aeschyli Agamemn. 302 de *belli ducibus* haec vox adhibetur, et ἀρχέλας in Aristophan. Eqq. 164. Reliquis tribubus Doricis alia per contemptum imposuit nomina a *sue, asino, porco* repetita Ὑᾶται, Ὀνεᾶται, Χοιρεᾶται. Vernacule sic reddidit Curtius (Griech. Gesch. I. p. 214): *Schweinichen, Eselinger, Ferkelheimer,* ad cibi rationem haecce nomina spectare opinans deducta ab iis animalibus, quae Ionibus pisces edentibus maxime invisa fuerint, atque de omni Herodoti narratione dubitans: in quo eum non magis sequar quam C. O. Muellerum Dor. II. p. 60 coll. I. pag. 162 (assentiente quodammodo Plassio: Die Tyrannis I. pag. 141), qui haecce nomina minime in contumeliam tribubus Doricis a Clisthene imposita esse censet ipsumque Herodotum negat respublicas recte diiudicare potuisse, cum eo potius spectasse Clisthenem probabile sit, ut Dores relicta urbe agris colendis gregibusque alendis operam dare cogeret, ne quid ipsi amplius ab illis urbe inclusis timendum foret. Equidem tamen in talibus Herodoto cur diffidam eundemque minus recte de his tradidisse credam, nullam video causam. Ac videtur utique tyrannus, odio in optimates ac nobiles ductus, penes quos in Dorum civitatibus summa rerum erat et a quibus solis ipsi timendum erat, sic egisse, ut in opprobrium verteret nomina tribuum, quas ab ipso servatas esse hic ipse locus declarat, sed auctas quarta tribu, quam reliquis quasi praeficeret, et in quam, quidquid Doricae stirpis non esset, reciperet, id quoque spectans, ut trium Doricarum tribuum vim eo melius frangeret et contineret.

λόγον σφισι δόντες] Conf. nott. ad II, 162. Quae sequuntur Doricarum tribuum nomina, antiquissima illa sunt et in unaquaque civitate Dorica obvia, ut supra monuimus. De quibus vid. C. O. Mueller: Dor. II. pag. 75 seqq., C. F. Hermann: Lehrbuch etc. §. 20. not. 11., Kortüm. in: Schlosser. et Bercht. Archiv. T. IV. pag. 141—143 et quae alia supra ad IV, 145 iam attulimus. Scripsit de his quoque Grote: Griech. Mythol. u. Antiqq. II, 6. (T. II. p. 339 seq. e vers. Fischeri). Hoc unum hic addere lubet, Herodoti *Dymanatas* apud alios vocari *Dymanes*, ut v. c. apud Steph. Byz. s. v. Δυμᾶν p. 312. Quibus ternis tribubus quarta si accessit, ea vel peregrinorum in civitatem receptorum fuisse probabile est, vel indigenam tribum, quae priores terrae incolas a Doribus invadentibus subactos complectatur. Qualem hanc ipsam Aegialensem fuisse statuimus, ab *Aegialeo*, Adrasti filio, denominatam, cum ipsa olim Sicyon

Ταῦτα μέν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκεε. ὁ δὲ 69 δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος καὶ τὸ οὔνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ, καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφισι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ τὸν Ἀθη-

una cum agro adiacente *Aegialis* appellata esset, et qui in parte septemtrionali ad maris litus (*αἰγιαλὸν*) habitabant, Achaei dicerentur *Αἰγιαλεῖς*, de quibus conf. Spanhem. ad Callimach. in Del. 73. Strab. VIII. pag. 382 s. 587 A. De ipso heroë, unde tribus nomen duxerit, conf. Apollodor. III, 7, 3. Pausan. IX, 5. §. 7. — Ad verba *τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας* conf. V, 65.

Cap. LXIX.

ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος] i. e. *ex filia nepos*, si quidem Clisthenis pater Megacles, ut iam supra in nott. ad cap. 67 indicavimus, in matrimonium duxerat Agaristam, Clisthenis Sicyonii filiam, unde natus est Clisthenes Atticus. Plura de his vid. apud Dietrich. l. l. pag. 2 seq. et C. F. Hermann. l. l. §. 110. not. 8. — In proxime seqq. ad verba *τὸ οὔνομα ἐπὶ τούτου ἔχων* conf. de praepositione *ἐπὶ* nott. ad V, 65. 68.

καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μή σφισι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι — ἐμιμήσατο] Ex Herodoti sententia, consulto opinor adiicientis *δοκέειν ἐμοὶ*, Clisthenes eodem modo, quo Clisthenes Sicyonius odio in nobiles ductus antiquas Dorum tribus per opprobrium commutavit, per Ionum contemptum antiquas Atheniensium tribus, quae his cum caeteris Ionibus communes erant, mutavit, id spectans, ut ne eaedem Atheniensibus essent tribus, quae Ionibus caeteris: hoc enim Herodoti verba mihi declarare videntur, quae apud Schweighaeuserum et Dindorf. sic reddita invenio: *ne eadem Atheniensibus atque Ionibus tribuum nomina essent.* At de *nominibus* tribuum nihil quidquam Herodotus, qui quae h. l. profert, ea pertinere ad tribus mutatas vel potius auctas indeque etiam aliis nominibus (quod necesse erat) significatas sequentia verba ostendunt. Hoc igitur loco id tantum spectasse Clisthenem Noster dicit, ut ne eaedem (quattuor amplius) Atheniensibus essent tribus, quae apud alias Ionum civitates reperirentur. Namque Ionicae gentis satis constat propriam fuisse descriptionem per quattuor tribus eamque descriptionem, quam in aliis quoque Ionum civitatibus commemoratam videmus, in Attica aeque inveniri, coniunctam illam quidem cum ipsis reipublicae Atticae initiis, nominibus tribuum singularum deductis ab Ionis filiis, ut Noster supra cap. 66 indicat vulgarem utique famam secutus, cum ab ipso vitae genere haec nomina repetenda esse negari nequeat. Exposuerunt de his quattuor Ionum tribubus et de quaternario numero in Ionum rebus obvio Meier: De gentilitat. pag. 3 seqq., Em. Henr. Otto Mueller: De prisc. IV populi Athen. tribuum origine (Marburg. 1849) pag. 1 seqq. 73 seqq., Curtius: Die Ionier p. 38. 54 coll. Schoemanno in Commentat. de Ionibus (Gryphisvald. 1856) pag. 6 seqq. Alia suppeditabit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 94. — Quod vero hoc loco Herodotus ipse Ionum contemptum quendam declaraverit, aeque atque I, 143, ex quo Clisthenem odio in Iones et ipsum ductum et Clisthenis Sicyonii exemplum secutum tribus mutasse vel potius auxisse omniaque ea fecisse tradat, quae illum aliis prorsus de causis fecisse videri supra ad V, 66 diximus: id quidem viro docto (Grote: History of Greece IV. p. 171 seq.) concedere non possum, cum huius odii ab Herodoto in Io-

ναίων δῆμον, πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετουνόμασε, καὶ ἐποίησε

nes concepti vestigia nulla mihi adesse videantur.

πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ κ. τ. λ.] Ita e Sancrofti libro, accedentibus postea binis Parisinis codd., dederat Wesselingius pro vulg. *πρότερον ἀπωσμένον, τότε πάντων πρὸς τὴν κ. τ. λ.*, ipse proponens emendationem a Schaefero et Borheckio in textum receptam: *ἀπωσμένων πάντων, τότε πρὸς τὴν κ. τ. λ.*, *populum* intelligens *antea iuribus omnibus liberae civitatis depulsum*. In quam sententiam h. l. quoque accipi vult Schoemann. (Verfassungsgesch. Athens pag. 33, Griechische Alterth. I. pag. 338), de populo cogitans, qui, cum optimates duce Isagora praevaluissent, timendum fuisse existimat, ne omni libertate per Solonem acquisita privaretur: de qua re nihil quidquam h. l. traditur. Wesselingii sententiam secuti Herodoti quoque verba sic expresserunt et Miot et Langius. C. F. Hermannus, ὁ μακαρίτης, in literis olim ad me datis pro *τότε πάντα* legi voluit *τότε ἐπανιών*, i. e. *ab exilio reversus:* quam eandem coniecturam nunc prolatam video a C. Abicht in Philolog. X. pag. 710. Bekker, qui retinuit *πάντα*, quaerit, num legendum sit *πάντως*. Equidem cum recentt. edd. omnibus recepi Sancrofti libri lectionem, probante quoque Werfero in Actt. philoll. Monacc. I. pag. 228 seq., cui in Vallae interpretatione acquiescendum esse videtur: „*postquam enim populum Atheniensem antea alienatum* (a se) *tunc omnem ad suam auctoritatem redegit.*" Participium *ἀπωσμένον* si a verbo *ἀπωθεῖσθαι*, i. e. *aspernari* (quod addito obiecti accusativo sic reperitur I, 95. 152, alibi) repetas, intelligendum cum Werfero *ἑωυτὸν*, ut I, 199; sin ab *ἀπωθεῖν*, *abalienare* (ut apud Isocrat. De permutat. 29), derives, supplendum eodem Werfero auctore *ἑωυτοῦ*. Et hoc sane praestabit, opinor, cum etiam supra I, 173 οἱ *ἀπωσθέντες* dicantur *expulsi*, *eiecti*. Itaque *populum* intelligo antea *depulsum* a Clisthene Alcmaeonida s. *remotum eique abalienatum;* nam Alcmaeonidarum gentem piaculo pressam et optimatium partibus quam maxime deditam invisam habuit populus indeque etiam animo quam maxime alienato fuit in Clisthenem, hac gente et ipsum prognatum. Quod vero ad hunc Herodoti locum provocans Niebuhr. (Hist. Rom. I. pag. 507) iniuste egisse statuit Clisthenem, cum civitatis classibus mutatis ipsos civitatis ordines sustulerit eamque introduxerit aequabilitatem, quae ad nimiam populi potestatem, democratiam vulgo dicunt, omnes res perduxerit, de hoc quid statuendum sit, iam supra in nott. ad cap. 66 indicavimus, ubi aliorum quoque nostrae aetatis virorum iudicia de Clisthene attulimus. — *μοῖραν* dedi pro olim vulg. *μοίρην*; vid. Bredov. pag. 132.

προσεθήκατο] i. e. *ad suas partes traxit*, ut paulo post: *τὸν δῆμον προσθέμενος*, *cum plebem suam fecisset, sibi adiunxisset;* ubi quod Sancrofti liber affert, *τῷ δήμῳ προσθέμενος*, significaret: *cum populi se partibus addidisset*, id quod ab hoc loco alienum esse nemo non intelligit. Simili fere sensu Noster V, 66: *τὸν δῆμον προσεταιρίζεται*, ubi vid. nott., atque I, 53 *φίλους προστίθεσθαι* (quod I, 56 dicitur *προσκτήσασθαι φίλους*), *amicos sibi conciliare, adiungere*, apud Thucydid. VI, 18. Herod. III, 74. Quae afferens Valckenarius ita subscripsit: „Dum favebat optimatibus inprimis Isagoras, adversarius in administranda republica Clisthenis restituit plebis auctoritatem, quam in imperio populari constitutam a Solone Pisistratus filiique labefactaverant." Add. *προσποιεῖσθαι* V, 71 ibiq. nott. Atque ad hoc Clisthenis studium populare spectare videtur Wachsmuthio I, 1. p. 542. not. 5. ed. sec. verbum *ἐλευθεροῦν*, quo supra Noster usus est V, 65. 66, ubi vid. nott. Add. Buettner: Die Hetärieen pag. 16.

πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων

τὰς φυλὰς μετουνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων] Pro μετωνόμασε dedi μετουνόμασε, ut IV, 189, ubi vid. nott. Ad ipsam rem pertinent, quae supra exstant V, 66: τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε. Clisthenes quattuor prioribus tribubus sublatis decem constituit novas, per quas omnes demos s. vicos, quorum numerum vulgo tradunt CLXXIV, ita distribuit, ut quaevis tribus s. φυλὴ certum quendam complecteretur demorum numerum. Atque hoc ipsum est, quod Herodotus paulo post his enuntiavit verbis: δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς, i. e. *in decem vero tribus etiam demos distribuit* (singulos), quem loci sensum esse iam bene vidit Corsini in Fast. Att. III. pag. 128 a *Cr.* laudatus; quamquam sunt, qui haec verba ita intelligant, ut in singulas tribus decem Clisthenes distribuerit demos, quaevis igitur tribus s. φυλὴ (sunt autem decem) comprehenderit decem demos, cum vocula δέκα in Herodoti verbis ad longe remotiora verba ἐς τὰς φυλὰς referri nequeat, sed cum proxime sequentibus verbis τοὺς δήμους coniungi debeat. Ita certe Schoemann (Verfassungsgeschichte Athens p. 61), Westermann (Pauly: Realencyclopaed. II. pag. 952 coll. Zeitschr. für Alterthums-Wiss. 1848. pag. 37), Meier (Hall. Lit. Zeit. 1844. pag. 1386), Thirlwall (Greece. II. pag. 73 seq.), Sauppe (De demis urban. Athenar. Vimar. 1846. pag. 5 seqq. 10), qui κατὰ δέκα legi vult, quod ut non reiicit Meier (Hall. Lit. Zeit. 1846. nr. 280. pag. 1084), ita ἀνὰ δέκα quoque legi posse monet itemque φυλὰς pro φυλάρχους, quod vel magis alienum existimo. Illam vero si sequaris interpretationem, omnium tribuum efficitur numerus centenarius, a Clisthene constitutus, qui primus agrum Atticum in centum diviserit partes, quibus δήμων dederit nomen. Conf. Schoemann. De comitt. pag. 363 seq. coll. C. F. Hermanno: Lehrbuch d. Hellen. Staatsalterth. §. 111. not. 12. At omnes demos, quos novimus, si supputemus, multo maior cum exsistat numerus (nam centum septuaginta quattuor ferme novimus demos), cumque vel ante Clisthenem demorum inveniatur mentio, quos igitur a Clisthene primo institutos et temporum decursu post Clisthenem (qui centum instituerit demos) a centenario numero ad centum septuaginta quattuor usque crevisse negamus, dissentiente quamvis ipso Niebuhrio (Histor. Rom. I. pag. 426. II. pag. 377), vix illa quidem stare poterit interpretatio, praesertim si reputes, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους significare haud posse *denas* etiam *tribus*, sed *decem* etiam *tribus*, neque omnino intelligi posse, quae tum sit vis articuli verbo δήμους praepositi. Contra vix ullam offensionem praebere poterit vocula δέκα ad ἐς τὰς φυλὰς relata, quamvis pluribus verbis interpositis seiuncta, sed cum vi quadam et consulto, ut videtur, a scriptore sententiae initio collocata. Nec desunt alia huiuscemodi transpositionum exempla apud ipsum Herodotum, alios ut taceam. Attulit huius generis nonnulla Dietrich. l. l. pag. 32, qui ipse satis opinor docuit inde a pag. 30 seqq., hanc unam admitti posse loci Herodotei interpretationem, ut δέκα iungamus cum verbis ἐς τὰς φυλάς, quemadmodum dudum proposuerat Corsini l. supra l., quem Wesselingius una cum aliis Herodoti interpretibus est secutus, itemque nuper Negris, Grotefend (Ersch. u. Gruber Encyclop. I. Vol. XXIII. pag. 438), Grote (History of Greece IV. p. 176), Wachsmuth (Hellen. Alterth. I. pag. 144. ed. sec.). Accedit, quod, quae protulit Sauppe (l. supra l. pag. 5 seq.) vestigia numeri centenarii demorum, tam tenuia profecto sunt, ut vix inde tale quid merito colligi possit: nituntur enim uno Herodiani loco περὶ μονήρ. λέξ. p. 17, 8, qui Araphenem scribit unum e *centum* heroibus fuisse, quos heroës demorum (qui inde *centum* fuerint) eponymos fuisse ex

ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς. ἦν τε, τὸν δῆμον προσθέμενος, πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιστα-
70 *σιωτέων. Ἐν τῷ μέρεϊ δὲ ἑσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾶται τάδε. ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης. τὸν δὲ* 407
Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα.

Polemonis testimonio ap. Schol. Aristoph. Av. 645 colligi posse vult idem vir doctus. Quo magis mireris Curtium in Hist. Graec. I. p. 312 sic scribentem, ut re vera centum demos tum institutos et in decem phylas ita distributos putemus, ut nulla locorum in his ratio sit habita, sed demi diversis locis siti in unam eandemque phylam coniuncti fuerint. Itaque acquiescendum in ea quam dedimus loci interpretatione, improbante quamvis Bakio in Bibl. crit. IV. p. 272 seq.; qui, si illud, quod nos posuimus, dicere voluisset Herodotus, non dubitat, quin ille scripserit: *εἰς δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε φυλὰς*, ubi articulum *τὰς* ante *φυλὰς* omissum equidem aegre desidero. Ipse Bakius ab Herodoto ita scriptum fuisse autumat: *καὶ δὴ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς.* Ut autem minime hoc ex Herodoti verbis colligi poterit, Clisthenem primum constituisse demos, ita equidem haud intercedam, si quis demos, iam antea constitutos, a Clisthene melius constitutos et ordinatos esse contendat. Ac legitur Aristotelis quidam locus e deperditis rerum publicarum libris, opinor, depromptus in Schol. Aristoph. Nub. 32, ubi ipse Clisthenes naucrariarum loco demos fertur instituisse itemque naucrarorum loco *demarchos*, qui singulis demis eodem modo praeessent, quo naucrari naucrariis. Et cf. quoque C. L. Grotefend. in scriptione de demis et pagis Atticc. (Gotting. 1829) pag. 10 not., cui et ipsi Herodoti locus recte se habere videtur, quamquam certam sententiam pronuntiare non audet, aliis rem diiudicandam relinquens.

δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε] *Phylarchorum* nomen nullo sane alio loco obvium nec ullo alio veteris scriptoris testimonio probatum invenitur, cum qui singulis tribubus s. *φυλαῖς* praefecti fuerint, vocati sint *ἐπιμεληταὶ τῶν φυλῶν*, de quibus vid. Schoemann. De comitt. p. 369, *φύλαρχοι* autem apud solos reperiantur equites. Ita enim Aristoteles pag. 80 Neumann. ex Harpocrat. p. 344 *φύλαρχός ἐστιν ὁ κατὰ φυλὴν ἑκάστην τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων ὑποτεταγμένος δὲ Ἱππάρχῳ.* Plura de his equitum ducibus affert C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 152. not. 3. §. 153. not. 8.; coll. §. 111. not. 13, ubi nostrum locum attigit. Sed inde non sequitur, falsa tradere patrem historiae, cui hoc vitio vertere haud licebit, quod nullam *φυλοβασιλέων* fecerit mentionem, qui antiquo ex more ad sacra curanda constituti ad ipsam rerum publicarum curam minime pertinebant; conf. Tittmann: Griech. Staatsverf. pag. 274 seq. et C. F. Hermann. l. l. §. 100. not. 9. 10, unde cernimus, non satis constare de munere atque officio horum *φυλοβασιλέων.*

CAP. LXX.

Ἐν τῷ μέρεϊ] i. e. *vicissim.* Tu conf. I, 26 ibiq. nott. VII, 212 ibiq. Wesseling. De Cleomene, cuius mox mentio, conf. supra V, 64 et ad *ξεῖνον* V, 63 ibique nott.

τὸν δὲ Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν κ. τ. λ.] *δὲ* e Florentino cum recentt. edd. edidi pro *δή*. Est vero hic sensus loci: *Cleomenem criminabantur*, vel omnino: *Cleomenes dicebatur, perhibebatur,* ut Valcken. observat ad Herodot. VI, 115, ubi vid. nott. Paulo infra: *οἱ Ἀλκμαιωνίδαι εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου.* Add. V, 73 in fin. *οὗτοι μὲν δὴ — αἰτίας μεγάλας εἶχον* et cap. 71 fin.

Τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω· οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου, αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε οὐνομά- 71

αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδαι. Sintenis ad Plut. Themistocl. 21. pag. 140 plura dedit de locutione *αἰτίαν ἔχειν, culpam sustinere, crimen habere.* — φοιτᾶν eodem sensu, quo II, 115. IV, 1, ubi vid. nott. Hinc in Aristidis scholiis pag. 45 Frommel. *καὶ γὰρ ἐτύγχανε μοιχεύων τὴν τοῦ Ἰσαγόρου ὁ Κλεομένης.*

Τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων] Non sequitur *δεύτερα δὲ* vel simile quid, nisi hoc ipsum e totius sententiae nexu intelligi quodammodo ac bene suppleri poterit. Nam *primum quidem Clisthenem ille discedere urbe iussit;* quo facto, *dein* varia in civitate constituit cap. 72 enarrata. Nam *primum* quidem septingentas eiecit familias, *deinde* senatum dissolvere studuit. Ubi invenitur *δεύτερα*, non praeeunte *πρῶτα*, quemadmodum V, 111.

ἐξέβαλλε Κλεισθένεα] *ἐξέβαλλε* e Florentino dedi cum recentt. edd. pro *ἐξέβαλε*, quod Schaefer. retinuit ex editione Wesselingii, cum *ἐξέβαλλε expellendi conatum* et *voluntatem* indicet, ut I, 68. III, 53 coll. Gottlebero ad Thucydid. I, 126. Quod idem e Florentino infra quoque V, 72 reposui cum Dindorfio et Bekkero; Dietsch. utroque loco dedit *ἐξέβαλε*. Schweighaeuserus nostrum locum sic Latine expressit: „*primum igitur Cleomenes praecone Athenas misso Clisthenem urbe eiecit,*" alterum locum V, 72 ita: „*postquam Cleomenes misso praecone eiiciendum urbe Clisthenem et piaculo contaminatum edixit.*" Malim equidem cum Dietrich. l. l. pag. 14, ut imperfecti *ἐξέβαλλε* vis ac ratio melius cernatur: *urbe cedere* (Clisthenem) *iussit* s. *urbe eiicere studuit*. Bene Langius hunc in modum vernacule: „*Zuerst schickte nun Cleomenes einen Herold und verwies den Clisthenes aus der Stadt.*" Ad verbum *ἐπιλέγων* conf. locos similes V, 4. IV, 65. Sententia Herodoti haec est: *eos* (ex Atheniensibus) *significans dictisque adiiciens, qui essent piaculo obstricti.* Quae verba sane valent ad explicanda verba antecedentia: *ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων.*

ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε] Distinctionem post *πέμπων* in Schaeferi editione sustuli cum Gaisf. Nam *ταῦτα* ad *ἔλεγε* pertinet, hoc fere sensu: „haec caduceatorem mittens dicebat Cleomenes ab Isagora edoctus, qui ipse ab hoc crimine, quo Alcmaeonidae tenebantur (*ἐναγέες* inde dicti), liber erat." Mox dedi *αὐτῶν* pro *αὐτέων.*

CAP. LXXI.

Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε οὐνομάσθησαν] *οὐνομάσθησαν* pro vulg. *ὠνομάσθησαν* exhibui Bredovium secutus pag. 163; vid. cap. 69. Schweigh. ante *Ἀθηναίων* requirit praepositionem *ὑπό*. Qua quidem vix opus. Nam is fere loci sensus: *Inter Athenienses qui ἐναγεῖς sunt s. vocantur, eam ob causam ita vocati sunt.* Loci argumentum persequitur Schol. Aristid. pag. 44 seqq. Frommel., quocum potissimum conferatur Thucydides I, 126, ubi vid. Duker., qui reliquos scriptores, apud quos eiusdem rei mentio, indicavit et ipsius vocis *ἐναγεῖς* rationem exposuit: quippe quae non de iis tantum, qui ipsi piaculum commiserant et scelere se polluerant, verum de posteris quoque eorum adhibetur. Plura de hac voce allata vid. in Thes. L. Graec. III. p. 966 ed. Dindorf.

σθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης. οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηΐην τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη, οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι ἱκέτης ἵζετο πρὸς τὤγαλμα. τούτους ἀνιστᾶσι

ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης] Eadem ferme Thucydides l. l., ubi simili modo additum *ἀνήρ*, de quo cf. III, 125. Hanc Cylonis victoriam Larcher. eumque secutus Mueller (Dor. II. p. 490) retulerunt ad Olymp. XXXV s. 640 a. Chr. n. idque probavit Fischer. Gr. Zeittaf. p. 96. Goellerus (ad Thucydid. l. l.) cum aliis ad Olymp. XXX s. 660 a. Chr. n. retulerat; turbas ad Athenas occupandas idem Larcher. reiicit ad Olymp. XLII, 1 s. 612 a. Chr. n., in quo convenit cum Herodoti interpretibus et cum Fischero, qui de his exposuit l. l. pag. 105. De *Cylonis* turbis vid. allata a C. F. Hermanno: Griech. Staatsalterth. §. 103, qui hasce turbas nimia legum Draconicarum severitate excitatas putat. Quas leges qui tum reipublicae gubernacula tenuerint optimates cum severe exercuerint sperantes, eo facilius democratiae tum nascentis semina reprimi posse, secus tamen accidisse idem Hermannus observat, quandoquidem Cylonem qui devicerint, mox ob insidiam in Cylone capto ac trucidato commissam loco, quem tenebant in rebus publicis, summo deiecti vel urbe cedere coacti sunt Alcmaeonidae, gravi piaculo illi quidem obstricti. Tu add. de Cylone ac turbis ab eo in republica Attica excitatis Grote: History of Greece III. p. 108, Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 261, et qui peculiari scripto de his exposuit Eug. v. Boeck: Die Cylonische Blutschuld und ihre Folgen. Augsburg. 1842. De Olympica Cylonis victoria conf. Krause: Olymp. pag. 316.

οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε] Duo codd. *ἐκόμισε*, accedente Eustath. ad Il. p. 165, 16 s. p. 125, 3. At nihil mutandum. Nam verbum *κομᾶν*, quod proprie valet: *alere comam*, ut I, 82. 195 etc., deinde quoque significat *superbire*, *sese efferre*, *spiritum sibi sumere*, *μέγα φρονεῖν*, ut Eustath. l. l. exponit, coll. Schol. ad Aristoph. Plut. 572. Plura attulit Wagner in Fragmm. Tragicc. Graecc. III. pag. 75; unde cum Schweigh. et Schneidero in Lex Gr. ita interpretari malim: *ob spiritum nimium, quo inflatus fuit, tyrannidem affectavit*, s. magis ad ipsa verba: *tyrannidis acquirendae spe proposita superbiit inflatus*. Negris interpretatur *ἐμεγαλοφρόνησεν· ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του· ἐφαντάσθη*. *Cr.* citat Wyttenbach. ad Plutarch. Quaest. Graecc. pag. 64 (Vol. II, 1), ubi de ipsa re monetur. Quod continuo sequitur *προσποιησάμενος*, accipio: *cum sibi conciliasset, ad suas partes pertraxisset*, interprete Valcken. ad VI, 66, ubi citat Thucyd. I, 57. Aristoph. Eq. 215 coll. Herod. IX, 36. Add. qui Herodoti locum laudavit Thom. Magist. s. v. pag. 754 et confer supra V, 66: *τὸν δῆμον προσεταιρίζεται*, ubi vid. citata. Eodemque etiam pertinet *ἑταιρηΐη* (cf. Bredov. p. 184) s. *ἑταιρεία*, quae vox *sodalitium* significat sive socios coniunctos, qui eandem partem in republica administranda sequuntur: vid. Sophocl. Aiac. 682 ibique Lobeck. p. 309. Plura dabit Thesaur. Ling. Graec. Vol. III. p. 2118 ed. Dind. itemque Buettner, cuius librum de huiusmodi sodalitiis in Attica civitate supra (ad V, 66) laudavimus.

ἱκέτης ἵζετο πρὸς τὤγαλμα] Ad locutionem conf. V, 12. 25 ibiq. nott. Pro *ἄγαλμα* Plut. Solon. 12 dicit *ἕδος*, de aede ac statua Minervae Poliadis opinor cogitans. In argumento nonnihil Noster discrepat a Thucydide, qui Cylonem ipsum una cum fratre aufugisse tradit, caeteros vero obsidione pressos ac fame, qua nonnulli adeo absumpti fuerint, ad aram, quae est in arce, consedisse.

τούτους ἀνιστᾶσι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων] Pro vulg. *ἀνι-*

μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθή-

στέασι dedi ἀνιστᾶσι, iubentibus Dindorf. in Commentat. de dial. Herod. pag. XXXVIII et Bredov. pag. 398, cum haec forma una sit Herodotea; itemque dedi πρυτάνιες pro vulg. πρυτάνις, quae forma aliena est ab Nostri scriptoris usu; cf. Bredov. p. 266 coll. 263. τούτους hic ad Cylonem eiusque socios, τὴν ἑταιρηΐην τῶν ἡλικιωτέων refero. Qui Herodoti sunt οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων, eorum loco apud Thucydidem I, 126 Cylonem eiusque socios dicuntur ἀναστῆσαι οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυλακὴν, qui iidem paulo ante vocantur οἱ ἐννέα ἄρχοντες (qui tunc temporis plurima in republica tractabant) sive, ut ait Pausanias VII, 25. §. 1: οἱ ἔχοντες τὰς ἀρχάς. Quae quomodo cum Herodoteis concilientur, non satis perspici posse ait Valcken., nisi Thucydidem in hisce alium atque Herodotum secutum esse statuas auctorem. Herodoteis utitur Harpocratio s. v. δήμαρχος pag. 120 et ναυκραρικὰ pag. 250, ubi docet magistratus olim appellatos fuisse ναυκράρους, plura ex Aristotelis rerum public. libris nunc deperditis afferens; unde ea quoque fluxerunt, quae apud Polluc. VIII, 108 et Schol. ad Aristoph. Nub. 37, coll. Suid. s. v. Ναυκραρικὰ T. II. p. 599 et Photio, leguntur, recte allata in Aristotelei libri fragmentis a C. Neumanno pag. 88 seq. Quae longiora sane, quam ut h. l. integra apponantur, id certe evincere videntur, ante δημάρχους s. singulorum demorum praefectos a Clisthene, ut volunt, institutos Athenis fuisse ναυκράρους, qui singulis naucrariis praefuerint, indeque iam a Photio l. l. cum δημάρχοις quodammodo comparantur (ναύκραρος δὲ ὁποῖόν τι ὁ δήμαρχος), eodem modo quo ναυκραρίας cum δήμοις ille contendit (ναυκραρία μὲν ὁποῖόν τι ἡ συμμορία καὶ ὁ δῆμος). Etenim hunc ipsum Photium ac Pollucem l. l. si sequimur testes hac in re primarios, quaeque tribus s. φυλὴ comprehendebat quattuor trittyes, quae ipsae singulae quaternis constabant *naucrariis:* unde totum populum in quadraginta octo naucrarias antiquitus distributum fuisse consentaneum est, quibus singulis totidem praefecti s. praesides fuerint, οἱ ναύκραροι, numero igitur quadraginta octo et ipsi. De quorum munere et officio accuratius exponere haud licebit, cum de ipsis naucrariis earumque natura ac vel de ipso nomine his imposito haud satis constet. Vid. modo allata a C. F. Hermanno: Griech. Staatsalterth. §. 98, praecipue not. 2. 3. §. 102. not. 15, Wachsmuth: Hellenische Alterthumsk. I. p. 366 seq. 437 ed. sec., Boeckh: Staatshaush. I. p. 708 seq. Ad omnem reipublicae administrandae curam, inprimis ad tributa et alia, quae reipublicae praestanda essent, horum praefectorum munus spectasse equidem crediderim, delectosque esse ex iisdem aliquot viros (sive quattuor sive duodecim fuisse statuas), qui quotidiana curarent negotia summamque inde haberent potestatem: hos vero delectos aut etiam certo quodam ordine ad hoc munus evocatos πρυτάνεις ναυκράρων h. l. dici consentaneum est, quemadmodum πρυτάνεις quoque vulgo dicuntur, qui e senatu quingentorum virorum evocati per certum tempus negotia publica quotidiana curant et tractant. Vid. Bergk. in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Vol. LXV. p. 387, qui de his ita scripsit: „Diese 48 Naukraren, offenbar ursprünglich nur verpflichtet, eben so viel Schiffe zum Krieg zu stellen und zu diesem Behuf Beisteuer von ihren Mitbürgern nach Maassgabe des Vermögens zu erheben, gewinnen sehr bald entschiedenen Einfluss und bilden eine Art βουλή, welche als die Vertreterin des demokratischen Elements in Athen zu betrachten ist und in dieser Zeit im wesentlichen die Stelle einnimmt, welche später dem Rathe der 400 zugewiesen ward. Nicht nur das Seewesen und die Ausrüstung der Reiterei, sondern das

νας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου. φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη

ganze Kriegswesen, so weit es die Bestreitung der Kosten angeht, ist ihnen untergeordnet, daher die Anfertigung des Grundkatasters und die Erhebung der Steuern ihnen obliegt. Allein dass damit die Amtsthätigkeit der Naukraren nicht erschöpft ist, zeigt deutlich der Umstand, dass ein *Ausschuss derselben* (πρυτάνεις τῶν ναυκράρων) beständig in Thätigkeit war: eine solche Institution hat nur dann Sinn, wenn die Naukraren ganz in der Weise wie später der Senat die Oberaufsicht über die Ausgaben und Einnahmen des Staates hatten und nur in so fern kann Herodot zur Zeit des Kylonischen Aufstandes von ihnen sagen: οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας. Was diese Prytanen betrifft, so kann man darunter nur wechselnde Ausschüsse der Gesammtheit, welche die laufenden Geschäfte besorgten und im Prytaneion auf Staatskosten speisten, sich denken, gerade wie diess später bei dem Rath der 400 der Fall war. Ueber die Zahl kann man zweifelhaft seyn: entweder waren es zwölf, die dann jedesmal drei Monate lang die Geschäfte besorgten, so dass jede Trittys durch einen Prytanen vertreten war, oder was ich für wahrscheinlicher halte, es waren nur vier, entsprechend der Vierzahl der Phylen, welche monatlich wechselten. Dass daneben auch regelmässige Versammlungen der Gesammtheit der Naukraren stattfanden, darf man wohl mit Bestimmtheit voraussetzen." In his igitur acquiescendum; neque enim, ut Wachsmuthio l. l. pag. 437 placet, hi πρυτάνεις naucrarorum iidem haberi poterunt atque οἱ τριττύαρχοι, qui vocantur, qui per singulos menses vicissim archonti eponymo adfuerint: ita ut Thucydides ipsos novem archontes eorum loco appellare potuerit. Nec magis cum archontibus Atticis hi πρυτάνεις naucrarorum confundi debent. Recte iam Schoemann (De comitt. pag. XIII. not. **, Antiqq. pag. 163) eos reprehendit, qui archontes Cyloneae coniurationis tempore prytanes naucrarorum dictos esse putent. „Neque enim, inquit, verisimile est, illud nomen, si vere archontibus inditum fuisset, tanta oblivione obscurari potuisse, ut a nemine umquam diserte memoratum sit; neque opus est hac coniectura ad conciliandum cum Herodoto Thucydidem. Potest Cylonis obsidio naucraris eorumque principibus s. prytanibus mandata esse, sed ita, ut archontum imperio tota res administraretur, horumque iussis illi parerent." Cum his denique etiam conferri poterunt, quae C. O. Mueller. Dor. II. p. 137. 138 de prytanibus Atticis disputat, qui quattuor numero antiquitus constituti iidem atque οἱ φυλοβασιλεῖς, qui posthac vocati sunt, omnes res publicas summo loco administrarint, quique iidem hoc quoque Herodoti loco intelligi debeant, ubi τῶν ναυκράρων, qui reipublicae reditibus administrandis praefuerint, appellantur οἱ πρυτάνεις. Ac nemo fere nescit, antiquiori aevo summos magistratus in Ionum aeque ac Dorum civitatibus haud raro vocari πρυτάνεις et cum ipsis regibus confundi; de quo plura C. O. Mueller. l. l. II. p. 134 seqq., Wachsmuth. l. l. I, 1. pag. 424 ed. sec. coll. C. F. Hermanno l. l. §. 56 nott. 16. Qui πρυτάνεις certe multum distinguendi sunt ab iis, quos postea florente republica Attica hoc nomine constitutos invenimus senatus praesides, de quibus, ne plura, vid. C. F. Hermann. l. l. §. 127. not. 4 seqq.

οἵπερ ἔνεμον] i. e. *qui regebant, administrabant*, quo eodem sensu verbum νέμειν I, 59 et V, 92. §. 2 (καὶ οὗτοι — ἔνεμον τὴν πόλιν). V, 29. Unus liber ἔνειμον, alii ἐνέμοντο: utrumque male.

ὑπεγγύους πλὴν θανάτου] i. e. *iudicio et poenae obnoxios exceptâ capitis poenâ.* Quae Thucydides l. l. sic effert: ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσι, i. e. *ea lege et conditione* (cum illis, scil. ut surgerent arâque discederent,

ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ τοὺς 72 ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ οὐδὲν ἔσσον

persuasissent), *ut nullo malo afficerentur.* Quibus, ut Dukeri utar verbis, Thucydides significat, eos noluisse surgere nisi accepta fide de incolumitate, quam tamen postea violatam esse novimus. Plutarch. in Solon. cap. 12 init. pag. 84 A Megaclem archontem illis persuasisse scribit ἐπὶ δίκῃ κατελθεῖν, i. e. *ut se iudicio sisterent*, de incolumitate pacta tacens, quam ipse Noster indicat his verbis: ὑπεγγύους πλὴν θανάτου, quae ita reddidit Valla: *data fide puniendi eos citra mortem.* Ubi ὑπεγγύους non ad τὰς Ἀθήνας, sed ad τούτους spectat. Vox ἐχέγγυος simili in re apud Sophocl. Oedip. Colon. 275, ubi conf. interpretes; de voce ὑπέγγυος conf. Thesaur. Ling. Graec. VIII. p. 138 ed. Dindorf.

φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας] i. e. *culpa caedis tenet Alcmaeonidas s. occisi vero sunt culpâ Alcmaeonidarum.* De locutione αἰτίη ἔχει monuimus ad V, 70. De ipso argumento haec teneri volumus: Herodoto in hac tota re enarranda non prorsus convenire cum Thucydide, qui quae aliter tradidit, in antecedentibus iam notavimus. Ac Thucydidem si sequimur, ipsi sunt Alcmaeonidae, qui supplicibus vitae incolumitatem promittunt, mox vero eosdem trucidant. Herodoto auctore vitae incolumitas a prytanibus naucrarorum promissa est supplicibus; qui quod interfecti sunt, Alcmaeonidarum culpâ factum esse idem addit idque lenioribus utique verbis (αἰτίη ἔχει) declarat, totius rei narrationem paucioribus omnino verbis, quod mireris, absolvens: ut verendum sane sit, ne in Alcmaeonidarum gratiam haec ita retulerit edoctus ab iis Atheniensibus, qui Alcmaeonidis Atticae libertatis vindicibus faverint. Conf. Dietsch in: Jahrbb. f. Phil. u. Paedag. Vol. LIX. p. 334 seq. et Bergk ibid. pag. 389 seq., qui quod Thucydidem contendit in his consulto redarguere voluisse allata ab Herodoto, mihi haud persuasit, qui neutrum scriptorem sibi ita cognitum fuisse arbitror, ut alter alterius scripta legere potuerit. Herodotus si revera haec in Alcmaeonidarum gratiam scripsisse putandus est, quo eorum culpam diminueret, ductus mihi videtur fuisse eo studio, quo erga Athenienses atque adversus Lacedaemonios (qui belli Peloponnesiaci initio Athenis pulsos voluerunt omnes, qui criminis in Cylonem eiusque socios commissi ullam ferrent culpam) aliis quoque locis (VI, 108. VII, 102. VIII, 2. 3. 95) illum invenimus impletum. Eodemque etiam retulerim, quod mox cap. 76 legitur, Lacedaemonios bis Atticam invasisse ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τῶν Ἀθηναίων. Tractavit haec quoque Chr. Fuetterer in Commentatione de pluribus Thucydidis Herodotique locis, in quibus uterque scriptor de iisdem rebus gestis disserit (Hagiopoli 1843) pag. 15 seqq., ita iudicans, Thucydidem non tantum fusius uberiusque (quod quisque concedet), sed etiam verius rem tractasse quam Herodotum, qui diversum a Thucydide ac deteriorem auctorem sit secutus: „ut paucis dicam (ita concludit sententiam suam), quae animo volvuntur, locum maxime lacunosum atque ab Herodoto, si totam rem novisset, non talem, qualem de Cylone nunc legimus, perscribi potuisse arbitror.“ In quo equidem viro docto assentiri prorsus nequeo, qui illud semper tenendum existimo, Herodotum de tota hac re obiter tantum atque hanc unam ob causam scripsisse, ut vim vocis ἐναγέες explicaret, consultoque evitasse videri uberiorem huius rei tractationem.

Cap. LXXII.

ὑπεξέσχε] i. e. *clam discessit, se*

παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ, ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ 408 *βουλομένης πείθεσθαι ὅ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ, τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας*

sustulit, ut VI, 74. VIII, 132. Paulo ante dedi *ἐξέβαλλε* pro *ἐξέβαλε*, de quo vid. nott. ad V, 70. Mox restitui *ἕσσον* pro *ἧσσον*; vid. modo Bredov. pag. 144. Ad verba *παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας* conf. nott. ad I, 21. De *Clisthene Cr.* Ciceronem quoque conferri vult De legg. II, 16. §. 41 ibiq. Goerenz p. 165.

οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ] *οὐ* omissum apud Suid. s. v. *ἀγηλατ.* et *ἐπίστια* (T. I. p. 27). Dicuntur autem *ἐπίστια* (quod Ionum more Noster dixit pro *ἐφίστια*: vid. Bredov. p. 146) et h. l. et V, 73 *familiae* s. ii, qui ad unum eundemque focum adsident, unam igitur habent domum communem. Eadem vox eodem sensu apud Dionysium Halicarnass. aliquoties occurrit Antiqq. Romm. I, 24. 67. III, 9. Plura vid. in Thes. Ling. Graec. III. p. 2553. ed. Dindorf. Inde quoque *ἐπίστιος* apud Nostrum I, 35, ubi conf. nott. Glossa Herodotea: *ἐπίστιον· ἔποικον κατάλυμα*, et: *ἀγηλατέειν· διώκειν, φυγαδεύειν, ἐπιτάττειν, ὑβρίζειν.* Valet igitur *expellere*, *eiicere ex urbe*, ut in Sophocl. Oedip. Tyr. 402. Add. Schaefer. ad Gregor. Corinth. p. 546 et plura, quae de hoc verbo e grammaticorum notis afferuntur, in Thes. Ling. Graec. I. p. 291 ed. Dindorf. Quod vero *septingentas* familias urbe cedere iussit Cleomenes, id satis opinor declarat, quantum vel numero opibusque valuerit Athenis Alcmaeonidarum gens: si quidem his septingentis familiis comprehensas esse probabile est et ipsas Alcmaeonidarum gentis familias plurimas et alias familias his addictas eorundemque partem sequentes: ut adeo verum sit, quod Plutarch. De Herod. malignit. pag. 862 D scribit de Alcmaeonidis, *ἐν οἷς οἱ μέγιστοί τε τῶν οἴκων καὶ δοκιμώτατοι τῶν ἀνδρῶν ἦσαν.* — *ὑπέθετο* est: *indicaverat*, ut V, 92. §. 7 et I, 107. IV, 135. — Ad vocem *δεύτερα* in seqq. cf. supra nott. ad V, 70. *τὴν βουλὴν καταλύειν* valet: *senatum, dissolvere, tollere*, cum in senatu rempublicam omnem administrante ac regente plurimi essent, qui ab Alcmaeonidarum et Clisthenis potissimum partibus starent. Eadem significatione *καταλύειν* infra V, 92. §. 1. I, 53. 54. 91 coll. VI, 9.

τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε] Schweighaeuserus: „*magistratus tradidit.*“ Inde sic Langius: „*und gab die Regierung in die Hände von drei hundert Anhängern des Isagoras.*“ Malim reddere: *tradere studuit*, *conatus est*, ut imperfecti (*ἐνεχείριζε*) vis et potestas declaretur. *ἀρχαὶ* latiori sensu ad omnes magistratus muneraque publica referuntur, teste C. F. Hermanno: Lehrbuch etc. §. 125. not. 4 coll. §. 108. not. 3. Itaque h. l. *ἀρχὰς* ad senatum referre malim, in quem Cleomenes trecentos Isagorae socios receperit, omni rerum publicarum cura iis permissa. — De ipso Isagora *Cr.* conferri vult Corsini Fast. Attice. P. III. p. 130 seq. Valla pro *στασιώτῃσι* legisse videtur *στρατιώτῃσι*, cum habeat: *militibus*. Cf. V, 104. Ad locutionem *τὰ αὐτὰ φρονήσαντες* conf. Herod. I, 60 init. V, 3. 117. Intelliguntur autem reliqui Athenienses, qui eadem (atque senatus) sentiebant, easdem atque senatus partes sequebantur adversarias Isagorae. In seqq. dedi *ἦσαν αὐτῶν* pro *ἔσαν αὐτέων*.

δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης, ὅσοι ἦσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. Ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη· ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν, ἤϊε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι,

Ἐπετελέετο — ἡ φήμη] φήμη quae hic dicitur, infra vocatur κληδών, coll. IX, 100. 101: ita ut utrumque vocabulum de voce divinitus quasi vel ex occulto ad hominum aures inexpectato accedente atque de quovis omine ex fortuita hominum voce suscepto adhiberi videatur. Vid. I, 43 ibique allata et Naegelsbach: Nachhomerische Theolog. pag. 165. Ad usum voculae δὴ in verbis μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν conf. nott. ad III, 156. V, 20. 83.

ἤϊε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ] De interiori ac sanctiori aedis parte accipio, quae ipsi deae consecrata erat eiusque simulacrum continebat, s. de cella: quo eodem sensu τὸ ἄδυτον IX, 116, τὸ μέγαρον VII, 140. VIII, 53. Quod vero h. l. vulgo de templo Minervae Poliadis cogitant (C. O. Mueller: De Poliad. p. 23, et, notante *Cr.*, in Goetting. Anz. 1822. nr. 47. pag. 463 et qui Muellerum sequitur Rose: Inscriptt. Graecc. pag. 155.), equidem malim sequi Rossium (Archaeolog. Aufsätze pag. 130 seq.), qui cum Herodotus templum Minervae Poliadis sub Erechthei significatione comprehendat (VIII, 55), et h. l. et aliis locis (V, 90. VIII, 51. 53. 54) de altero Minervae templo in arce cogitandum esse docuit, quod a Persis destructum (VIII, 54) denuo et longe splendidius exstructum *Parthenonis* nomine inclaruit s. *Hecatompedi*, teste Hesychio sic scribente: Ἑκατόμπεδος· νεὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει Παρθένῳ (sic legendum pro παρθένοις) κατασκευασθεὶς ὑπὸ Ἀθηναίων, μείζων τοῦ ἐμπρησθέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν ποσὶ πεντήκοντα. De priori igitur hoc templo, quod Persae combusserunt, quodque et ipsum Hecatompedi nomen habuisse credibile est (vid. Ross. l. l. pag. 131. 132 not.), hoc loco erit cogitandum; conf. quoque Leake: Topograph. v. Athen pag. 224. 244 et praecipue pag. 410 seqq. vers. Saupp. Quod vero in seqq. sacerdos dixit: μηδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρὸν, id latiori sensu accipiendum, ita ut omnem locum sanctum, nec tantum aedem interiorem, quo minus intraret, sacerdos illi interdixerit. Cf. VII, 140. IX, 116. Verba ὡς προσερέων interpretor: *allocuturus s. salutaturus*, quod idem fere est atque *adoraturus* deam; conf. Thes. Ling. Graec. VI. p. 1911 ed. Dind. Mox revocavi ex Ald. et Sancrofti libro ἱρείη pro vulg. ἱρηΐη, quod ferri non posse docuit Bredov. p. 128. 185. Dindorf (cf. Comment. de dial. Herod. pag. XI) dedit ἱρεια, eumque secutus est Dietsch. Sacerdotem autem plerumque intelligunt eam, quae fuit Minervae Poliadis, quae molestis quamvis legibus obstricta inter primas tamen Athenarum erat dignitates, ut monstrant, quae citat C. O. Mueller: Aeginett. pag. 70. Nam e nobilissima et antiquissima Butadarum s. Eteobutadarum stirpe illa orta erat, cum haec gens sacerdotium hoc a prisca inde aetate sibi retinuisset. Cf. Aeschin. de falsa legat. §. 20 (§. 42 Brem.) et quae de hac sacerdote excitavit C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 61. not. 12. Quod ad θρόνον sive sellam insignem attinet, in qua solemniter sedens cogitanda est sacerdos, observat idem Ross l. supra l. pag. 113, prope Parthenonem nuper erutam esse eximiam huiusmodi sellam marmore factam et imaginibus ornatam, eamque suspicatur unam ex iis sellis fuisse, quibus sacerdos insidere solebat.

πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι] i. e. *priusquam intrasset.* Quo eodem significatu verbum ἀμείβειν, ut notat Wesseling., in Sophocl. Phi-

εἶπε· Ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μηδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα. ὁ δὲ εἶπε· Ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι, ἀλλ' Ἀχαιός. Ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφὸν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα κατα-
73 λέξαι. οὗτοι μέν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα

loctet. 1256. Euripid. Electr. 750. Aeschyl. Choëphor. 569. [563 Blomfield, cuius Glossarium vid.] — In seqq. pro χώρει Schweigh. exspectabat χώρεε, quod non magis recipiendum existimo quam supra V, 67 δέει pro δεῖ, licet aliter statuat Bredov. p. 374. Retinuit quoque Dietschius χώρει, qui VI, 65 ἀποστερεῖ mutavit in ἀποστερέει eundem Bredovium secutus. Equidem neutro loco vulgatam immutavi. Cum eodem Schweigh. et caeteris edd. retinui Δωριεῦσι, cuius loco Schaeferus Δωριῆα. In seqq. pro male vulg. κλεηδόνι restitui κληδόνι cum Dindorf. (Comment. de dial. Herod. pag. XXXVIII) et Bredov. p. 176: idem dedit Dietsch.

ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων] i. e. *excidit*, *evasit* (salvus ex arce) *una cum Lacedaemoniis*. Respexit haec Aristophan. Lysistr. 273 [267 Both.]. Ad ea, quae sequuntur, κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ, conf. nott. ad I, 209.

καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφὸν] τὸν Δελφὸν e Pausania VI, 8. §. 4, qui h. l. respexit, dudum correxit Palmerius, probante Wesselingio in Diss. Herodot. XI. pag. 165, cum omnes libri ferrent τὸν ἀδελφεόν. Ad Τιμησίθεον Cr. conferri vult Drakenborch. ad Liv. V, 28. Quae sequuntur ἔργα χειρῶν, satis intelligimus e Pausania eo pertinere, quod in pancratio tres ille victorias Pythicas duasque Olympicas retulerat. ἔργα λήματος ad fortitudinem bellicam refero; nam utraque laude insignis fuit Τιμασίθεος, ut Pausanias l. l. eum appellat. λήματος recte Florentinus et Sancrofti liber; alii λήμματος, minus bene, ut notat Wesseling. citans Pierson. ad Moer. p. 245, nott. ad Diodor. II, 58. Graev. ad Lucian. Soloec. 5 [T. III. p. 563 ed. Reitz.], Valckenar. Observv. II, 5. Ipsam vocem veteres grammatici exponunt: θάρσος, i. e. *animum fortem*, *generosum adeoque audacem*, ut V, 111. VII, 99 ibique nott. IX, 62. Glossa Herodotea: λῆμα· ἀξία καὶ ἀνδρεία. Plura dabunt Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. S. c. Theb. 444 et Leopold. ad Plutarch. Mar. cap. 11.

Cap. LXXIII.

τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια] Cf. nott. ad V, 72. In seqq. quae ante Λακεδαιμονίους in omnibus codd. invenitur praepositio πρὸς, eam tamquam ex antecedentibus πρὸς Πέρσας male huc illatam Schweigh. et Gaisf. prorsus sustulerunt. Matthiae uncis incluserat, ut suspectam voculam. Equidem cum recentt. edd. retinui praepositionem omnium librorum scriptorum auctoritate satis munitam et sic explicandam, ut ad ἐκπεπολεμῶσθαι referatur, ad quod idem etiam pertinet dativus σφι, ad ipsos, i. e. Athenienses, spectans, hunc fere in modum: *sciebant* enim (Cleomene Lacedaemoniisque expulsis et Clisthene una cum exsulibus Alcmaeonidis revocato) *bellum ipsis conflatum esse cum Lacedaemoniis atque Cleomene*, sive, ut Schweighaeuserus reddit et Dindorf.: *intellexerant enim*, *bellum sibi imminere cum Lacedaemoniis et Cleomene*. Hunc

ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἠπιστέατο γάρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπειρώτα, τίνες ἐόντες ἄνθρωποι καὶ κῇ γῆς οἰκημένοι δεοίατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων ἀπεκορύφου σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλέϊ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέ-

in modum iam Negris haec explicat, ad verbum ἐκπεπολεμῶσθαι intelligens τὰ πράγματα vel simile quid: διότι ἐστοχάζοντο, ὅτι ἦν αὐτοῖς πόλεμος, ὅτι εἶχον πόλεμον μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὸν Κλεομένεα. Ad ipsam significationem verbi ἐκπεπολεμῶσθαι cf. III, 66 ibique nott. et add. Voemel. ad Demosthen. Contion. p. 320 (ad Olynth. I. §. 7), interprett. ad Thucyd. VIII, 57, Sintenis. ad Plutarch. Pericl. p. 166. Quem *Cr.* attulit locum e Dionys. Halic. A. R. V, 40 (ἐξεπολέμωσε κοινῇ πρὸς πάντας), in eo voculam πρὸς suspectam habent recentt. edd. uncisque inde incluserunt. Magis opinor huc pertinent loci eiusdem Dionysii Halic. A. R. IX, 16 (ἐκπεπολεμῶσθαι πρὸς αὐτοὺς Τυρρηνίαν ἀπήγγελλον ὅλην) itemque Plutarch. in Caes. 26. Dion. 21. Agesil. 15 fin. Phocion. 16 init. ἤδη δὲ πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμωμένων παντάπασι sc. τῶν Ἀθηναίων, quod ex antecedentibus repeti potest; et in Pericl. cap. 29: ὡς ὅσον οὐδέπω Πελοποννησίων ἐκπεπολεμωμένων πρὸς αὐτούς. Ac nemo nescit, verbis πολεμεῖν, μάχεσθαι aliisque ad idem spectantibus frequentius adiungi praepositionem πρὸς, dixitque ipse Thucydides VI, 77: τοὺς δὲ ξυμμάχους ἐλπίδι ἐκπολεμοῦν πρὸς ἀλλήλους. Cf. etiam Hess. ad Laelii Ciceroniani Graecum interpretem XXI. §. 77. pag. 135. *Cr.* his addit similem locum Dionysii Halic. A. R. V, 40. pag. 934 Reisk. De temporum ratione in iis, quae h. l. enarrantur, *Cr.* conferri vult Corsini Fast. Attic. P. III. p. 131. Incidunt enim haec in Olymp. LXVIII, 1 sive 508 ante Chr. n. Ad vocem ὕπαρχος in seqq. conf. nott. ad V, 25.

τίνες ἐόντες ἄνθρωποι καὶ κῇ γῆς οἰκημένοι] πῇ e Sancrofti libro receptum mutavimus cum Bredov. pag. 89 in Herodoteum κῇ. De ipso interrogationis genere conf. nott. ad I, 35.

ἀπεκορύφου σφι τάδε] i. e. *summatim dixit, paucis verbis rei summam declarans.* Vid. Suidas T. I. p. 252, qui explicat προφανῶς ἔλεγεν coll. Hesych. I. pag. 434, ubi vid. Albert., quibus Wesseling. addit Dionys. Halic. T. II. p. 140 [De Thucyd. indic. IX. p. 828, ubi: οὐδὲ ταῦτα συγκορυφώσας de narratione nondum finita, cum paulo antea ἐκπληρῶσαι τὴν διήγησιν de narratione penitus absoluta]. Portus contulerat Hesiod. Opp. 106 (93): λόγον ἐκκορυφώσω.

ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο] i. e. *hic vero societatem ipsis pollicebatur s. cum ipsis se societatem initurum esse declarabat.* Idem verbum Noster adhibuit III, 157. VI, 115. VII, 145. VIII, 128. IX, 7. 53.

εἰ μὲν διδοῦσι — γῆν τε καὶ ὕδωρ κ. τ. λ.] De his vid. nott. ad IV, 126. pag. 503. 678, et de ratione particularum μὲν et δὲ nott. ad IV, 65. Alterum διδοῦσι (post εἰ δὲ μὴ) eiici vult Naber. in Mnemosyn. IV. p. 11; mihi vel ob verba plurima interiecta perspicuitatis causa necessarium videtur iterare hoc verbum. Mox dedi ἐπὶ σφέων αὐτῶν (pro αὐτέων) βα-

λευε. Οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλόμενοι διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν αἰτίας μεγάλας εἶχον.

74 *Κλεομένης δὲ, ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον καταστῆσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσῖνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱρέουσι καὶ Ὑσιὰς, δήμους τοὺς ἐσχάτους*

λόμενοι, de qua locutione vid. nott. ad III, 71. Add. infra V, 106.

αἰτίας μεγάλας εἶχον] *εἶχον* pro vulg. *ἔχον* cum recentt. edd. dedi e Sancrofti libro ac Florentino. Vid. modo Bredov. pag. 305. De locutione conf. nott. ad V, 70.

Cap. LXXIV.

ἐπιστάμενος] Recte Schweighaeus. *cum — existimaret.* Quo eodem sensu I, 122. 156. III, 66. 140, alibi. Ad locutionem *ἐς τὸ* conf. II, 116 ibique nott.

ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσῖνα] i. e. *in agrum Eleusinium invasit*, ubi articulum *τὴν*, quem plures codd. omittunt, ut V, 76. VII, 75, cum recentt. edd. abieci. Ad ipsam narrationem cf. Pausan. III, 4. §. 2. pag 212 et Schol. ad Aristoph. Lysistr. 273 [267 Both.]. — *ἀπὸ συνθήματος*, plane ut VI, 121 *ἐκ συνθήματος*, *ex composito.* Vid. Thucyd. VIII, 93 et adde, quae affert Held ad Plutarch. Aemil. Paul. 10. pag. 218.

Οἰνόην αἱρέουσι καὶ Ὑσιὰς, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς] „Duplex erat *Oenoë* in Attica regione, altera ad Eleutheras, ad Marathonem altera [de qua vid. Kruse: Hellas II. 1. pag. 273 seqq.]. Harpocrat. *Οἰνόη ἡμῖν δῆμος τῆς Ἱπποθοωντίδος πρὸς Ἐλευθέραις, ἡ δὲ τῆς Αἰαντίδος πρὸς Μαραθῶνι.* Prior hic designari videtur, quae in ipsis Boeotiae finibus Thebas ex agro Attico profecturis transitum dabat. De ea Thucydides II, 18 cum nota doctissimi Wasse.“ *Wesseling.* ad Diodor. Sicul. IV, 60 fin. Adde reliquos Thucydidis interpretes, Forbigerum: Handb. der alten Geogr. III. p. 950 seq. et Leake: Die Demen v. Attika p. 34 vers. Westermann., qui aliorum scriptorum locos attulerunt, ubi huius demi fit mentio. Cuius situm in Boeotia confiniis si quaeras, non uno modo nunc statuunt peregrinatores, ita ut hoc modo certum sit, in faucibus, quibus nunc nomen a fluvio *Saranta Potamos*, quaerendam esse veterum Oenoën. Hoc vero disceptatur, utrum qui nunc vocatur locus *Gifto Castro*, ruinis quibusdam insignis, pro ipsa veterum *Oenoë* haberi possit, an in planitie, quae hinc extendatur, Oenoën sitam fuisse probabilius sit: quod mihi certe praestare videtur, qui ruinas prope Gifto Castro ad *Eleutheras* referre malim, dissentiente quamvis Leakio l. supra l. et Travels in Northern Greece II. p. 316. Equidem sequi malim Ross: Die Demen von Attika pag. 86, qui ruinas quasdam infra monasterium Sancti Meletii prope Myokastron sitas in superiore parte vallis, quam permeat Saranta Potamos s. Cephisus Eleusinius, ad hanc Oenoën refert. Aliorum sententias vid. apud Forbigerum l. l. p. 951 not. Eleutherarum ruinas admodum priscas exhibet Dodwell: Cyclopic. Remains Tab. LI et LII.

Ὑσιὰς in Herodoteis libris legitur omnibus. Apud Thucydidem III, 24 codd. *Ὑσίας*: de qua accentus diversitate monuisse video Poppo. in: Schulzeit. 1832. pag. 1020. Add.

τῆς Ἀττικῆς· Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καί περ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι· Πελοποννησίοισι δὲ ἐοῦσι ἐν Ἐλευσῖνι ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην 75

Siebelis ad Pausan. II, 24. §. 8, qui et ipse *Ὑσιαὶ*, non *Ὑσίαι* scribendum esse docet. Quae urbs testibus Harpocratione (ubi *Ὑσίαι*) s. v. p. 338 et Stephan. Byz. pag. 730 (quo auctore et *Ὑσίαι* et *Ὑσία* in singulari num. dicitur) et Suid. III. p. 567 fuit Boeotiae, cuius ruinas una cum Eleutherarum reliquiis se vidisse testatur Pausan. IX, 2. §. 1. Nec longe ab Eleutheris abfuisse iuxta Cithaeronem Herodoti *Ὑσιὰς* commonstrant hi fere loci: Herod. VI, 108. IX, 15. 26. Euripid. Bacch. 750. Thucyd. III, 24, ubi conf. Wasse et Duker. Add. Forbiger l. l. pag. 927. Quod oppidum ad Boeotiam cum proprie pertineret, Olymp. LXV, 1 ab Atticis occupatum videri (conf. Herod. VI, 108) demisque Atticis adscriptum probabiliter ponit C. O. Mueller: Orchomen. p. 410 seq.; ita ut, quo tempore haec agebantur, Olymp. LXVIII sive 506 ante Chr. n. Atticae terrae sane fuerit demus. Inde *Ὑσιαὶ* a demorum Atticorum catalogo vix alienae erunt, ut statuit Grotefend. De dem. et pag. Atticc. pag. 41, qui inter demos suspectos retulit. Nullo enim alio loco hic demus commemoratur. Videntur autem Boeoti eam ob causam huic oppido recuperando valde studuisse, quod ad viam illud situm erat Thebis Athenas ducentem introitumque parabat in regionem Atticam; de quo vid. C. O. Mueller. l. l. pag. 488 seq. Plura Kruse II, 1. pag. 285 seqq. Hinc nulla in Herodoti verbis opus emendatione, qualem in mente habuisse videtur Valckenarius; nec magis necesse est cum Larchero pro *Ὑσιὰς* substituere *φυλὴν*, quod nimis violentum merito iudicat Schweighaeuser.

ἐπὶ τὰ ἕτερα] i. e. *ab altera parte*, cum scil. Boeoti a septentrione et occidente, Chalcidenses *ab altera parte*, i. e. ab oriente agrum Atticum invaderent. Qua in re cum Oropi nulla fiat mentio, ubi Chalcidenses traiicere debebant, suspicatur Meier (Hall. Encyclop. III. Vol. V. p. 506), hanc urbem illa aetate ad Atticam minime pertinuisse. Aliter statuit Preller: Demet. u. Perseph. pag. 176. Neque ex hoc Herodoti loco tale quid concludi posse existimo. Caeterum *ἐπὶ τὰ ἕτερα* eodem pacto h. l. dicitur, quo *ἐπὶ δεξιὰ*, *ἐπ' ἀριστερὰ* I, 51. II, 93. IV, 191 etc. Distinctionem ante *ἐπιόντες* cum recentt. edd. sustulimus.

ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι] i. e. *cum ancipites haererent*, quonam se primum verterent, ad Boeotos an contra Chalcidenses. — Mox *ἐς ὕστερον* scripsi seiunctim, ut V, 41; vulgo *ἐσύστερον*, idque vel recentt. edd. exhibuerunt. Vid. modo Thesaur. Ling. Graec. VIII. p. 251 ed. Dindorf. Pro *ποιήσεσθαι* unus Sancrofti liber *ποιήσασθαι*. Ad verba *ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα* conf. nott. ad I, 62.

Cap. LXXV.

Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην] i. e. *cum in eo essent exercitus, ut manus consererent*. Tu conf. de verbo *συνάπτειν* in talibus IV, 80. VI, 108. I, 18 coll. VII, 158. Siebelis ad Pausan. T. V. pag. 276. *τὰ στρατόπεδα exercitus, copiae* sunt, ut monuimus ad Plutarch. Philop. p. 58. Add. Herod. V, 112. Ad verba *σφὶ αὐτοῖσι δόντες λόγον* conf. laudd. ad III, 25. 45. Attigit eadem Schol. Aristid. p. 44 seq. ed. Frommel. coll. Dione Chrysost. vel quisquis auctor est orationis Corinthiac. XXXVII. (T. II. pag. 297 ed. Dindorf.) pag. 459 A.

Κορίνθιοι μὲν πρῶτοι σφὶ αὐτοῖσι δόντες λόγον, ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένεϊ. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφό-

μετεβάλλοντο] Ita meliorum codd. e consensu dedi pro μετέβαλλον, quod ex Aldina fluxerat, quodque et ipsum stare posse alii docent loci, ubi activum notione reciproca adeoque passiva reperitur I, 65. 66. VIII, 109. VII, 170, quibus add. Gataker. ad Antonin. V, 13. Unde Schweighaeuserus in Lexic. Herod. (II. pag. 99) μετεβάλλοντο e scholio natum videri scribit, quod mihi displicet, qui cum recentt. edd. intactum reliqui μετεβάλλοντο. In seqq. Gaisford. βασιλῆας, quod miror, intactum reliquit. Equidem reposui βασιλέας, quod Matth. quoque dedit.

μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι κ. τ. λ.] Lex ita se habebat, *ut in posterum alter tantum regum educeret exercitum* (cum adhuc uterque rex ad bellum cum exercitu proficisci soleret), *alteri autem regi, qui domi maneret, Tyndaridarum quoque alter veluti custos relinqueretur et tutelaris deus.* Duo enim cum essent Tyndaridae, Castor et Pollux, totidemque civitatis reges, aequum videbatur, ut regum altero domi manente alter duntaxat Tyndaridarum in expeditionem assumeretur. Est enim cogitandum de Tyndaridarum signis in bellum assumptis, quae Plutarch. De fratern. amor. p. 478 A scribit fuisse duo ligna aequaliter distantia duobusque aliis transversis coniuncta. Qui Tyndaridae s. Dioscuri, quos Spartae pie cultos esse (cf. Herod. IX, 73) nemo nescit, rebus bellicis cum praeesse putarentur, a regibus ad bellum proficiscentibus boni ominis causa velut *auxiliatores* solemniter evocati assumebantur regesque ipsos quasi comitari perhibebantur, σωτῆρες (ὄντες) κἀγαθοὶ παραστάται, ut apud Aelianum legimus e poëta antiquo V. H. I, 30, id quod maxime convenit Herodoteis verbis: πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι ἐπίκλητοί σφι ἐόντες εἵποντο, ubi ἐπίκλητοι (qui solemniter evocati sunt ad opem praestandam) inde quoque intelliguntur σύμμαχοι. Conf. etiam VII, 203 ibique nott. Hinc dimicantibus illi adesse putabantur salutares, ut patet ex Frontin. I, 11. §. 9. Polyaen. I, 41. §. 1. II, 31. §. 4. Cic. De nat. deor. II, 2, ubi vid. Davis. Nam quae Hemsterhusius collegit ad Lucian. Dialogg. deorr. XXVI, 1. p. 331 T. II ed. Bip., huc minus faciunt. Inde vero explicandum, quod Locris Epizephyriis Spartam, cum Crotoniatarum bellum timerent, mittentibus auxiliumque sibi petentibus Spartani responderunt, se copias haud daturos, sed Dioscuros missuros esse, teste Zenob. Cent. II, 17. Eustath. ad Homer. p. 278, 6 s. 210, 30. Atque huc quoque pertinet, quod infra V, 80 memoriae proditum legimus: Aeginetas Thebanis auxilium petentibus misisse *Aeacidas*, heroas suos; quos cum imbecillos atque inutiles esse comperissent Thebani, reddidisse feruntur, *viros* (non signa deorum) sibi auxilio mitti cupientes. Add. VIII, 83, ubi ad pugnam Salaminiam Aeginetica navis Aeacidas ad auxilium praebendum arcessivisse dicitur. Nec fugerunt talia Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II. p. 302, ubi de μαντικῆς vi in bellicas Graecorum expeditiones disputans hoc quoque affert, ad bellum exeuntibus heroum rei militari praefectorum signa addita fuisse: quippe quae ad pugnam eiusque exitum multum valere opinabantur. Add. C. O. Mueller: Dor. I. pag. 408, qui ad huius cultus antiquitatem in mira

τεροι εἵποντο· παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι, ἐπίκλητοί σφι ἐόντες, εἵποντο. Τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέωντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι.
Τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς 76

signorum forma (de qua re cf. Zoëga De obelisce. pag. 225) conspicuam merito attendi iubet, Tyndaridasque ut aliis in rerum discriminibus, ita in bellorum quoque periculis salutares fuisse habitos deos, satis hinc colligi posse arbitratur. Quae cum ita sint, in Xenophontis loco De republ. Lacon. XIII, 2, ubi rex ad bellum proficiscens primum quidem domi sacra facere dicitur *Iovi agetori* (de quo vid. C. O. Mueller l. l. II. pag. 99. 240 coll. I. pag. 408) καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, ac deinde ubi litavit, ad fines exire; equidem haud scio an cum Schneidero intelligam *Tyndaridas* sive *Dioscuros*, indicatos hac in re omnibus notissima verbis τοῖς σὺν αὐτῷ; quamvis L. Dindorf. (Praefat. pag. XVIII, ubi Herodotei loci non immemor fuit), commonstrare studuerit, *Iovem deosque cunctos* hac dicendi formula significari. Quod mihi quidem nondum persuasit. — Ut ad Herodotum et legem ab eo h. l. proditam revertar, bene observat C. O. Mueller II. pag. 105, hac lege regum Spartanorum potestatem, quam in bello summam nec ullis legibus temperatam fuisse accepimus, haud diminutam, sed auctam fuisse, cum eandem illam aliis institutis diminuere studuerint. Quamquam rarius omnino utrumque regem Spartâ abfuisse idem docet e Xenoph. Hellen. V, 3, 10. Add. Gabriel: De magistratt. Lacedaem. p. 12. 55.

παραλυομένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου] i. e. *cessante altero*, *vacante a militia*, nec in bellum proficiscente, sed domi manente. Tu conf. de verbo παραλύεσθαι III, 105 ibiq. nott. — τούτων scripsi pro τουτέων.

Cap. LXXVI.

Τέταρτον δὴ τοῦτο κ. τ. λ.] „Poterat πέμπτον dici; nam, singula si reputes, *quinta* haec fuit expeditio. De *prima*, quae Codro regnante accidit [i. e. anno 1132, vel, ut alii ponunt, anno 1045 ante Chr. n.], quam uno solum verbo tangit scriptor noster, videndus praeter alios Pausanias I, 39. *Secundam*, duce Anchimolio parum felici successu susceptam [anno 511 ante Chr. n.], exposuit Noster cap. 63. *Tertiam* quae prima fuit Cleomenis in Atticam expeditio, qua ex Attica profugere coacti sunt Pisistratidae [anno 510 a. Chr. n.], exposuit idem cap. 64 et seqq. Iam *quarta* numerari expeditio poterit ea, quae secunda Cleomenis fuit, qua arcem Athenarum Cleomenes occupavit [508 ante Chr. n.]: sed quoniam exiguam admodum manum (cap. 72) tunc secum Cleomenes habuit et paucos post dies excedere Atticâ coactus est, illius nunc expeditionis Herodotus (quemadmodum etiam Pausanias III, 4) rationem non habet: *et quartam Doriensium expeditionem in Atticam susceptam* [anno 506 ante Chr. n.] illam numerat quae cap. 74 et 75 exposita est.“ *Schweighaeus.* Qui *quattuor* Dorum incursiones in Atticam terram factas commemorat h. l., is, quod iure mireris, nullam fecit mentionem eius incursionis, quae duce Plistoanacte a Peloponnesiis facta est anno 445 ante Chr. n. Neque eas commemorat incursiones, quas inde ab anno 431 crebro in agros Atticos a Peloponnesiis factas esse novimus: idque eo magis attendi vult Ullrich (Das Megarische Psephisma. Ham-

τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες, καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθους τοῦ Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι, τίνυσθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρατηΐην ποιεῦνται ἐπὶ

burg. 1838. pag. 12 not.), quod Herodotus bellum Peloponnesiacum eiusque calamitates bene novit (VI, 98) ac vel singulas quasdam res, quae prioribus certe huius belli annis acciderunt, occasione oblata profert (conf. VII, 137. 233. IX, 73 et nott. ad h. l.). Quod cur hoc loco non fecerit, inde explicari posse credo, quod Herodotus, qui belli Peloponnesiaci miseriam vidit eamque conqueritur (VI, 98), sive ad ipsum huius belli exitum eius vitam extendas, sive arctioribus finibus ita eam concludas, ut circa annum 425—424 ante Chr. n. illum obiisse statutas (conf. nott. ad VII, 170), res ad hoc bellum funestum pertinentes consulto tangere noluisse videtur, alienas illas quidem a sui operis consilio, quo Graecorum res praeclare factas celebrare atque illustrare, neque domestica Graecorum bella ac mala gravissima inde orta exponere voluit; vid. quae dixi in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. LVI. pag. 6 seq.

ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες] i. e. *hostili animo ingressi* s. *quo bellum inferrent*. Quae mox leguntur: ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ (quod cum recentt. edd. reposuimus pro τῶν) πλήθεος Ἀθηναίων, valent: *in commodum plebis Atheniensium* s. *commoda plebi Atticae allaturi*. Ubi cum πλῆθος dicit, *plebem* potissimum respexit, his ipsis Dorum incursionibus in maiorem libertatem vindicatam. Nam πλῆθος haud raro sic ponitur de *plebe*, quae τοῖς ὀλίγοις sive *optimatibus* opponitur. Conf. Wachsmuth.: Hellen. Alterthumsk. I. p. 410. Vid. Herod. III, 80. 81 ibique allata.

ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν] Cum Peloponneso maxima ex parte Dores potiti essent simulque Athenarum potestas, advenis undique affluentibus, valde esset aucta, bellum exortum est, in quo Dores Peloponnesii coniunctis armis invasere Atticam, quae non nisi Codri devotione servata est, ita ut Dores regrederentur unamque sibi retinerent Megaram, quae mutatis incolis Dorica nunc assumpsit instituta et pro Corinthi colonia censeri coepta est. Plura Kruse: Hellas I. p. 541 seq. II, 1. p. 358. Add. Vogt: De rebus Megarenss. (Marburg. 1857.) pag. 40 seqq. Incidit e Larcheri calculis haec Codri devotio in annum 1132 ante Chr. n. et Megara condita a Doribus in annum 1131 ante Chr. n. Rectius cum Wachsmuthio (l. l. p. 844), aliis constitues ann. 1068 ante Chr. n.; Clintonem si sequi malis (Fast. Hellen. I. p. 112. 140), Codri devotio s. mors incidit in ann. 1045 ante Chr. n. ex aera Eratosth., 989 ex aera Callimachi: non longe post, probabiliter anno sequenti, Megara sunt condita. — Pro ὀρθῶς ἂν καλέοιτο Naber in Mnemosyn. III. p. 482 scribi vult: ὀρθῶς πρῶτος ἂν καλέοιτο; equidem necessarium haud duxi.

Cap. LXXVII.

τίνυσθαι βουλόμενοι] Pro vulg. τίννυσθαι e Florentino duobusque aliis codd. recepi τίνυσθαι; vid.

Χαλκιδέας· Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὔριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν· συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολλῷ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες ἑπτακοσίους αὐτῶν ἐζώγρησαν. Τῆς
411 δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λεί-

a Bredov. p. 98 allata et cf. Homer. Ili. III, 270. XIX, 260. Odyss. XIII, 214. XXIV, 326; Homeri enim et epicorum propria est vox. — De *Euripo* in seqq. conf. allata ad VII, 173.

τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι] κληροῦχοι dicuntur *agripetae*, *coloni*, *qui sorte assignatam terrae portionem accipiunt*. Ita enim Schol. Aristoph. Nub. 204: ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνοντες πόλιν πολεμίαν καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐκβάλλοντες κλήρῳ τὴν γῆν αὐτοῖς διένεμον. Glossa Herodotea ad h. l. reddit γεωργούς. Plura de huius vocis potestate dabit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 117 not. 5. Pertinet huc quam maxime Aeliani locus V. H. VI, 1, qui *quadraginta* tantum κλήρους fuisse memorat: numero, ut Wachsmuth. quoque observat l. l. I. p. 812 seq., procul dubio corrupto ac falso, cuius in locum Gronovius substituit δισχιλίους κλήρους. Quamvis enim vel ille, quem Herodotus et hoc loco et VI, 100 prodit, numerus nimius sane videri queat, minime tamen eo adduci potero, ut falso sic tradi ab historiae patre existimem. Atque C. F. Hermann. (Schulzeitung 1832. pag. 1029) ne Aeliani quidem numerum habet corruptum: sortes enim gentium quadraginta (Stammlose) fuisse ponit, quae singulae denuo inter centum familias fuerint distributae. Atque cum *quadringenti* Chalcidenses ad Plataeam pugnaturi proficiscerentur teste Herodoto IX, 28, probabile censet Hermann., quadringentas fuisse hippobotarum gentes, quarum bona, secundum decem Atticas tribus s. φυλὰς dispertita, illa quattuor milia sortium, quorum mentio apud Herodotum, efficiant. Qui haec eadem tractavit, Wachsmuth l. l., suspicatur, cum Attici hi cleruchi appropinquante Persa Euboeam indeque etiam suos fundos deseruissent (Herod. VI, 100), denuo hippobotas olim eiectos in fundorum suorum possessionem venisse, sed ea conditione, ut tributum deinde Atheniensibus solverent: si quidem posteris temporibus Chalcidenses φόρον ὑποτελεῖς atque ὑπήκοοι dicantur apud Thucyd. VII, 57. VI, 76. Quare Lachmann. (Spart. Staatsverfass. p. 115 not. 4) haec non ita accipere debebat, ut Chalcidenses cleruchis Atticis tributum quidem solverint, sed in fundorum possessione manserint. Quod minime nostro e loco colligi poterit, qui sane primum cleruchiae postea ab Atticis saepius repetitae exemplum praebet. De modo et ratione huius cleruchiae egit Wachsmuth. l. l. p. 561. Ἱπποβόται apud Chalcidenses, ut Valckenarii utar verbis, vocabantur, *quorum census equis alendis sufficeret, atque adeo opulenti*, *optimates* igitur πλούτῳ καὶ δόξῃ διαφέροντες, ut addit Plutarchus Pericl. pag. 164 F. cap. 23 fin., quocum congruunt et Strabo X. p. 447 B. s. 685 C. et Aelian. V. H. VI, 1. Add Herod. VI, 100, Hermann l. l. p. 57. not. 3, Wachsmuth l. l. p. 388 ed. sec. Similis fere vox ἱπποτρόφος s. ἱπποσάτας reperitur vasis inscripta teste Raoul-Rochette in: Journ. d. Sav. 1841. p. 360 seq., qui Herodotei loci bene memor fuit. Qui iidem agrorum quoque possessione insignes locupletes dicuntur παχέες, de quo cog-

πουσι· οἱ δὲ ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δήσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφεας, δίμνεως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτῶν, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμέ-

nomine vidimus ad V, 30. — αὐτῶν et τούτων dedi pro αὐτέων et τουτέων.

οἱ δὲ ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων] „Equidem non opinor sic ab Herodoto potuisse scribi, sed articulo omisso ἱπποβόται δὲ ἐκαλ. οἱ παχ. τῶν Χαλκιδέων.“ *Valcken.* Quae emendatio audacior et a vestigiis nunc vulgati textus longius recedere videtur Hoegero ita h. l. constituenti ὣς δὲ [ἱπποβόται] ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων, ita ut vox ἱπποβόται ex scholio in textum irrepsisse existimetur. Vid. Actt. philoll. Monacc. III. p. 495. Mihi vulgata praestare videtur, in qua quae sit articuli vis, bene docuit Hertlein in: Observatt. critt. in Xenophont. Hellenicc. III. (Wertheim. 1845) pag. 16, vulgatam et ipse retinendam ratus, quam eandem recentiores quoque edd. retinuerunt.

ἐν πέδαις δήσαντες] ἐν πέδαις pro vulg. ἐς πέδας e Sancrofti libro alioque cod. reposui cum Matth. et Schaefero. Hinc recte mox ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ut I, 66, ubi cf. nott. Ipsa vero haec vincula in arce fuisse suspensa, Schol. Aristidis tradit pag. 46: — Ἀθηναῖοι δὲ Βοιωτοῖς ἐπελθόντες ὅπως αὐτοὺς νικήσαντες καὶ ὁποίας ἀπαιτήσαντες δίκας καὶ Χαλκιδέας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀνέθησάν τε τὰς πέδας ἐν τῇ ἀκροπόλει, αἷς τοὺς αἰχμαλώτους ἔδησαν, καὶ χαλκοῦν τέθριππον ἀπότισιν τῶν λύτρων. Quae eadem etiam proferuntur p. 351. — Ad dativum χρόνῳ cf. III, 13.

δίμνεως ἀποτιμησάμενοι] i. e. *eos dimiserunt binis minis aestimatos s. redemptionis pretio binarum minarum in singulos constituto.* διμνέως plures afferunt codd., unde Pollux IX, 65 citat δίμνως, quod proposuit Hemsterhusius in not. ad h. l. Duo libri διμναίας, ita ut Schweighaeusero Herodotus scripsisse videatur διμναίους. (Apud Themistium pag. 290 C. [p. 351, 15. 16 Dindorf.] exstat διμνααῖος et μναααῖος.) Neutrum vero hic recipi posse, sed unum verum et ab Herodoto profectum δίμνεως, accentu retracto, docuerunt Lobeck. ad Phrynich. pag. 554 et Bredov. pag. 139. Ad ipsam rem bene monet Wesseling., ex Herod. VI, 79 binas minas apud Graecos solemne in singulos captivos redemptionis pretium fuisse. Ad nostram monetam si revocaveris, e Wurmii rationibus erunt 86 floreni 52 crucig. sive 48 thaler. 6 gross. Saxon. A Fabio Maximo, ut hoc addam, Romanos ab Hannibale captos redimente, dabantur in singula capita teste Plutarcho in Fabii Vit. cap. 7 *ducentae quinquaginta* drachmae; quae summa excedit eam, quae apud Graecos invaluit, dimidio minae.

ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν] De praepositione εἰς huic verbo addita non aliter atque verbis κεῖσθαι, καθέζεσθαι, aliis cf. Kuehner Gr. Gr. §. 622, b. Infra V, 95 ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον. Ad formulam αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν (ita dedi pro ἔσαν) περιεοῦσαι similia quaedam excitavit Valcken. ex Herod. I, 66. II, 181. IV, 121. VIII, 39. Add. Schol. Aristid. l. l.

ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ] *Moenia* intelligit *adusta igne*, nam a verbo περιφλεύω ducitur περιπεφλευσμένων, quod Pauw. mutatum maluit in περιπεφλυσμένων, ob Aristophan. Nub. 395, ubi περιφλύει. Sine iusta causa, opinor, cum Herodotus eandem in hoc verbo sequatur rationem atque in verbo κελεύειν, cuius perfectum passivi pari modo

νων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς ἕστηκε

formatur κεκέλευσμαι; vid. Bredov. pag. 347 et cf. Lobeck. ad Sophocl. Aiac. pag. 323.

ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου] Quaeritur, quodnam fanum hic Noster intellexerit; nam de certo quodam ac satis noto fano sermonem esse vel articulus praepositus ostendere poterit. Larcherus de Agrauli vel Victoriae ἀπτερώτου cella, de qua eadem cogitare videtur C. O. Mueller in: Götting. Anz. 1822. nr. 47. p. 463. a Cr. laudatus, hic agi existimat. Sed quaeritur ante omnia, num fanum h. l. intelligi debeat, quod ipsi muro ab occidente oppositum fuerit indeque extra murorum acropolin cingentium aditumque tuentium (vid. nott. ad V, 64) ambitum cogitari debeat exstructum an intra ipsius arcis ambitum situm. Illud cum olim sequerer, cogitabam de sacello γῆς κουροτρόφου καὶ Δήμητρος Χλόης apud Pausan. I, 22. §. 3 commemorato, de quo plura affert Leake: Topograph. v. Athen. p. 218 ex ed. Sauppii, itemque Ross in: Kunstblatt. 1835. nr. 20. pag. 78, qui hanc aedem detexisse sibi videtur: de qua tamen non magis hic sermonem esse posse nunc credo atque de aede Victoriae ἀπτερώτου, idque ipsis Herodoti verbis τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου mentionem facientis probari. Quae verba ad neutram quam dixi aedem referri queunt neque etiam ita intelligi, ut nuper proposuit Ross (Archaeol. Aufsätz. p. 80), qui de propylaeis iis cogitari vult, qualia vel ante Persarum tempora et ante propylaea Periclis temporibus inde ab anno 437 ante Chr. n. exstructa exstitisse sumit, arcis aditum ab occidente tuentia: „Wahrscheinlich ist hier die gegen Abend gewandte Mittelhalle der alten Propyläen gemeint, die ohne Zweifel, so wie die spätere, eine von innern Säulenreihen getragene Decke hatte und daher füglich ein μέγαρον genannt werden konnte, welches Wort in der griechischen Poesie einen solchen Saal mit innern Säulenstellungen (οἶκος ὑπόστυλος) zu bezeichnen pflegt." Quibus verbis, alia ut taceam de propylaeis prioribus, quae ille exstitisse sumit, nullo veterum testimonio probata, haud mihi persuasit, ut de *oeco s. porticu* μέγαρον vocem h. l. accipiam, quam de sacro quodam fano eodemque bene cognito (quod articulus praepositus docet) intelligi necesse est. Atque infra VIII, 83 cum eodem modo reperiatur τὸ μέγαρον idque ad Erechtheum s. antiquum Minervae Poliadis templum spectet, haud scio equidem an hoc quoque loco cogitari debeat de hoc Minervae Poliadis templo, et quidem eade parte, quae ad occidentem spectabat atque ipsum deae sacrarium continebat, vid. Kayser. in: Mus. Rhen. N. F. V, 3. pag. 364, Bursian in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. LXXIII. p. 436 coll. Prellero ibid pag. 76. De ipsa voce μέγαρον cf. allata ad I, 47.

καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον] Ad usum verbi medii ποιησάμενοι vid. II, 148 ibique nott. V, 82, ne plura. De *decima* diis consecrata cf. nott. ad VII, 132. Quod ad argumentum attinet, eadem fere tradunt Schol. Aristid. l. l., Pausan. I, 28. §. 3 (καὶ ἅρμα κεῖται χαλκοῦν ἀπὸ Βοιωτῶν δεκάτῃ καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ), Excerptt. Diod. X, 55 (Diod. Exc. Vatic. ed. L. Dindorf. p. 40, 10): ὅτι Ἀθηναῖοι δεξιῶς τῇ νίκῃ χρησάμενοι καὶ νικήσαντες Βοιωτοὺς τε καὶ Χαλκιδεῖς εὐθὺς ἀπὸ τῆς μάχης Χαλκίδος ἐκυρίευσαν· ἐκ τῆς δεκάτης τῆς τῶν Βοιωτῶν ὠφελείας ἅρμα χαλκοῦν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέθεσαν, τόδε τὸ ἐλεγεῖον γράψαντες; cf. etiam Leake: Topograph. v. Athen. p. 252 seqq. ed. Saupp. Hoc quadrigae aeneae donarium non longe a propylaeis, ea

πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι, ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε·

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

parte, quae ad Erechtheum spectat, collocatum fuisse videtur, ita ut qui per propylaea in arcem ingrederentur, in hoc monumentum *primum* (πρῶτον, quod e melioribus codd. revocavi pro πρῶτα) inciderent idque ad *laevam* (ἀριστερῆς χειρὸς, ut II, 169, ubi vid. nott. et Kuehner Gr. Gr. §. 512. not. 1) haberent. Τὰ προπύλαια quod de prioribus, quae sumit, propylaeis intelligi vult Ross (l. l.), equidem cum Prellero et Bursiano l. l. nulla alia propylaea hoc loco intelligi posse credo, nisi ea, quae intra annos 437 ante Chr. n. (s. Olymp. LXXXV, 4) et 431 Periclis curâ exstructa sunt, pluribus igitur annis post Herodotum anno 444 a. Chr. n. Thurios profectum: quae res quantum valeat ad ipsius Herodoti aetatem constituendam, intelligitur ex iis, quae disseruit C. F. Hermann. in Excurs. VII. T. II. p. 699. 704 ed. nostr. coll. Jaeger. Disputt. Herodd. pag. 25. Etenim si cum hoc loco contuleris, quae leguntur VI, 98. VII, 137 coll. IX, 73 (ubi de belli Peloponnesiaci calamitatibus Noster loquitur), inde merito colligas, Herodotum propylaea non solum cognita habuisse, verum etiam suis oculis usurpasse videri, ut adeo a Thuriis iterum in aliquod certe tempus Graeciam atque inprimis Athenas invisisse putandus sit.

ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε·] Diodorus l. l., ut vidimus, eadem, quae Herodotus paucis enarrans, ex tributo decumarum Boeoticarum Athenienses currum aeneum in acropolin dedicasse scribit, ac dein ipsum epigramma profert; quod idem servavit Aristid. II. pag. 380, et quod illustravit Rose: Inscriptt. pag. 60, ubi alias eiusmodi inscriptiones dedicatorias in medium protulit. Add. Antholog. Palat. VI, 343, ubi idem epigramma exhibetur tanquam ἄδηλον; *Simonidis* esse testatur Aristides l. l., cuius scholia supra laudata p. 351 si sequimur, *Agro* (οὕτως Ἄγρων ἐν ἐπιγράμματι ἐπὶ τῷ τεθρίππῳ) auctor epigrammatis erit habendus. Ad Simonidem retulerunt Schneidewin in: Simonidis Reliqq. pag. 175 et Bergk: Poëtt. lyricc. pag. 912.

παῖδες Ἀθηναίων] De qua locutione cf. nott. ad V, 49. ἔργματα sunt *facinora*, quam eandem vocem e coniectura in Herod. III, 97 restitui voluerat Wesseling. (T. II. pag. 193 ed. nostr.) citans Stob. LXXIII. pag. 487. T. III. pag. 183 Gaisf. Euripid. Orest. 160 (157 Both.). Add. Hymn. Homerr. XXVII, 20. XXXII, 19. Versu sequenti pro ἀχλυόεντι Mediceus alterque liber ἀχνυνθέντι, quod in Antholog. Palat. quoque invenitur, ubi Hecker. legi mavult ἀχνυόεντι. Equidem a vulgata, quam etiam Schneidewin. et Bergk. retinuerunt, discedere nolui. Adiectivum ἀχλυόεις (i. e. *caliginosus*) novit quoque Apollon. Rhod. IV, 927.

ἔσβεσαν ὕβριν] Illustrat hoc Wesseling. Heracliti dicto apud Diogen. Laërt. IX, 2: ὕβριν χρὴ σβεννύειν μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν. Versu sequenti pro τῶν ἵππους apud Diodor. l. l. exstat ὧν ἵππους, ad quem genitivum quod Rose l. l. praepositionem ἀπὸ suppleri voluit, ut in simili galeae Olympicae inscriptione, labi videtur vir doctissimus, cum genitivi huius ratio sic satis pateat. ἵππους de *bigis* s. *quadrigis* vulgo intelligi satis notum. Decimas vero rerum bello partarum diis consecrari solitas fuisse, quod pauca osten-

Ἀθηναῖοι μέν νυν ηὔξηντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν μοῦνον, ἀλλὰ 78
πανταχῇ, ἡ ἰσηγορίη ὡς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον· εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκάκεον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον.

dunt exempla, quae idem collegit Rose l. l. pag. 215 seq. Add. Herod. III, 57 ibique allata. Pro ἔθεσαν Sancrofti liber habet ἀνέθεσαν, quod opinor induxit Schneidewin., ut exhiberet ἀνέθεν. Equidem cum Bergkio atque Herodoti edd. nil mutandum censui.

CAP. LXXVIII.

δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν κ. τ. λ.] Herodotea citat Stobaeus XLIII, 38. pag. 243 s. T. II. pag. 108 Gaisf. Ad locutionem conferri volumus, quod legitur III, 82 fin. *καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτιστον.* Cum verbis seqq. *ἡ ἰσηγορίη ὡς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον* comparamus, quae exstant III, 80 post init. *κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον μουναρχίη κ. τ. λ.* Ad vocem *σπουδαῖον* (*egregium*, *excellens*) cf. IV, 198 ibique nott. *ἰσηγορίην* Herodoti haud valde differre ab ea, quam aliis locis dixit *ἰσονομίην*, qua utraque popularis imperii vis ac notio declaratur, iam monuimus ad III, 82, ubi vid. nott. Indicant vero tales sententiae, quales hic illic per Musarum libros sparsas invenimus, scriptoris animum ab omni sive unius sive paucorum optimatiumque imperio alienum et populari sive democratico, quod vulgo dicunt, regimini maxime addictum, indeque ea scribentem, quae haud scio an iustum modum excedere videantur: etenim Athenienses, quorum potentiam opesque per Pisistratidarum tempora multum crevisse negari nequit, per haec ipsa tempora scribit rebus bellicis minus excelluisse, et tum demum fortitudine inclaruisse, cum a Pisistratidis essent liberati; de qua re cf. etiam quae iudicat Grote: History of Greece IV. p. 223. De Herodoti sententia, quam infra cap. 91 ita quodammodo repetitam invenimus, ut ipsis Spartanis tribuatur, qui Athenienses a tyrannis pressos infirmos fore sibi persuaserant, cf. etiam supra V, 66. 92. §. 1 et Alberti de Jongh: De Herodoti philosoph. pag. 132 seq. Hic addo similem Ephori sententiam apud Strabon. X. p. 480 s. 735 seq. (pag. 165 Fragm. ed. Marx) *δοκεῖ δέ φησιν ὁ νομοθέτης μέγιστον ὑποθέσθαι ταῖς πόλεσιν ἀγαθὸν τὴν ἐλευθερίαν· μόνην γὰρ ταύτην ἴδια ποιεῖν τῶν κτησαμένων τὰ ἀγαθά, τὰ δ' ἐν δουλείᾳ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀρχομένων εἶναι.* Ubi Herodoti locus non fugit interpretem.

εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι κ. τ. λ.] In his cum Florentino dedi *ἦσαν* pro *ἔσαν*. Ad *τὰ πολέμια* cf. nott. ad III, 4 et ad *αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ* III, 82. *κατεχόμενοι* dicuntur Athenienses, quando a tyrannis continentur et premuntur nec liberum animum acquirere possunt, quo ad res fortiter gerendas incitentur: inde *ἐθελοκάκεον*, i. e. *ignaviter res suas gerebeant*, fortes in pugnando se non exhibebant. Atque utitur hoc verbo Noster aliis quoque locis I, 127. VI, 15. VIII, 22. 69. 85. IX, 67. Alia dabit Grauff. ad Luciani Somn. p. 342 coll. Bredov. p. 318. — Pro vulg. *προθυμέετο* s. *προὐθυμέετο* dedi cum Bekkero *προεθυμέετο*, probante Bredov. p. 288. Cum verbis seqq. *οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον* comparare licet III, 25 fin. *ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔπρηξε.*

79 *Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἁλίην ποιησάμενοι. ὡς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτῶν τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες* 412
τούτων· Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέε-

Cap. LXXIX.

ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας — δέεσθαι] Ad *πολύφημον* mente addere licet *ἀγορὰν*, ut in Homeri loco Odyss. II, 150 (ubi cf. Ameis p. 42 ed. Teubner.) vel *ἐκκλησίαν*, *ἐν ᾗ πολλαὶ φῆμαι καὶ κληδόνες εἰσὶ*, ut ait Hesychius II. pag. 1002 a Wesselingio laudatus, qui ipse cum Pauw. et Reisk. interpretatur: *concionem, coetum.* Ad *populum* igitur illi oraculum referunt: *οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελλον ἐς τὸν δῆμον*, ut Noster ait VII, 142. Quod, notante Valckenario, alibi ab Herodoto dicitur: *ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον*, Thucydidi *ἀνενεγκεῖν ἐς τὸν δῆμον.* De verbo *ἐκφέρειν* conferri quoque possunt, quae ad V, 36 coll. ad III, 71 attulimus. Articulum *τῶν* ante *θεοπρόπων* ex Aldina et Sancrofti libro cum recentt. edd. recepimus; de ipsa voce *θεοπρόπος* cf. I, 67 et ad verba *ἁλίην ποιησάμενοι* nott. ad V, 29. Quam Thebanorum concionem h. l. Herodotus *ἁλίην* vocat, eam apud Demosthenem et in inscriptione quadam vocari *ἐκκλησίαν* notat Boeckh. Corp. Inscr. Graecc. I. pag. 730. Itaque hoc ex loco colligi nequit, quod statuit H. Francke: Der böotische Bund (Wismar. 1843) pag. 25, Thebanorum concioni peculiare nomen fuisse *ἁλίην*: vid. modo allata ad V, 29. Mox dedi *αὐτῶν* et *τούτων* pro *αὐτέων* et *τουτέων.*

Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες] *Tanagraei* ac *Thespienses* satis sunt cogniti; quod ad *Coronaeos* attinet, quos eosdem sic appellat Thucydides IV, 93, *Κορωνεῖς* potius vocandos esse contendit Grote (Griech. Mytholog. u. Antiqq. v. Fischer. II. p. 312), cum *Κορωναῖος* dicatur civis Corones, urbis in Messenia, *Κορωνεὺς* civis urbis Boeoticae, quae *Κορώνεια* vocetur, teste Stephano Byzant. s. v. Hae civitates pertinebant ad foedus Boeoticum, cuius caput Thebae fuerunt: quamquam quae huius foederis ratio fuerit, quae instituta et civitatum singularum munera ac iura, quale Thebarum in singulas imperium adeoque principatus, minime compertum habemus: idque ipsum pro temporum ratione valde mutatum fuisse probabile est. Sic, uti hoc utar, Thespienses, quos socios hîc laudant Thebani (circa Olympiad. LXVIII), mox Persicis bellis potissimum effectum est, ut animis a Thebis quam maxime abalienati exsisterent; de quo vid. C. O. Mueller. Orchomen. pag. 413 coll. 403 seq. et de Boeotorum foedere Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 705 seq., C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 179 coll. Boeckh. Corp. Inscriptt. Graecc. I. pag. 726 seqq. (ubi singula huc spectantia citat) et Staatshaushalt. d. Athen. II. p. 370 ed. prim., ubi recte monet, Thebas non imperitasse reliquis civitatibus, quae sui iuris plane fuerint, sed primas exstitisse inter pares.

προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον] i. e. *strenuam nobis in bello gerendo continuandoque praestant operam.* Verbum *συνδιαφέρειν* obvium I, 18 fin. V, 99, ubi Wessel. affert Ioseph. B. Iud. I, 14, 4. Philon.

σθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον. Τοιαῦτα 80
ἐπιλεγομένων εἶπε δή κοτε μαθών τις· Ἐγώ μοι δοκέω συνιέ-
ναι, τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντήϊον. Ἀσωποῦ λέγονται γε-
νέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τουτέων ἀδελφεῶν
ἐουσέων δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τι-
μωρητήρων γενέσθαι. καὶ (οὐ γάρ τις ταύτης ἀμείνων γνώμη
ἐδόκεε φαίνεσθαι) αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπι-
καλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχι-
στέων. οἱ δέ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμπέμ-

Iud. de Agric. p. 209 C. Procop. B. Goth. I, 5. Surd. s. v. T. III. p. 400. Add. Frotscher. ad Anonym. Orat. funebr. pag. 44. Ad structuram verborum, quae sequuntur: *ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον* (i. e. *sed veremur, ut ea fuerit oraculi sententia* sive *sed minime videtur nobis ea esse oraculi sententia*) cf. nott. ad I, 199.

CAP. LXXX.

Τοιαῦτα ἐπιλεγομένων] i. e. *Haec dum disceptant.* Voculam *δή*, quae in libris editis post *τοιαῦτα* legebatur, Florentini codicis auctoritate abieci cum recentt. edd. Verbum *ἐπιλέγεσθαι* simili fere modo I, 78, ubi cf. nott. V, 30. IX, 97, ne plura. Ad *ἐθέλει* vid. nott. ad IV, 131. Mox cum melioribus codd. retinui *τὸ μαντήϊον*, cuius loco quod alii praebent *χρηστήριον*, id e glossemate ortum videtur. Cf. II, 152.

Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι κ. τ. λ.] Eadem exstant in scholiis ad Pind. Nem. IV, 30 ex Herodoto forsitan ducta. Tu add. Heyne: Observv. ad Apollod. III, 5, 6. §. 1. p. 239. Diodor. Sicul. IV, 72 et quae plura affert Unger: Thebb. Paradox. pag. 64. Atque monet C. O. Mueller Aeginett. §. 2. pag. 14 seq. coll. 114, ex eo inde tempore, i. e. circa Olymp. LXVIII, 4, Aeginetarum cum Thebanis exstitisse foedus, amicitiam, hospitium, a Pindaro Thebano saepius celebratum, Nem. IV, 22. Isthm. V, 27. VII, 16, quibus add. Herod. VI, 87. Atque huius societatis inter Aeginetas ac Thebanos initae causas idem vir doctus vix hac ex fabula repetendas esse censet, sed ex odio, quo uterque populus flagrarit in Athenienses, quodque vel Pisistratidarum tempore in Athenienses habuerint Aeginetae; unde quoque illud repetendum, quod ante Persica bella Aeginetae Argivorum ac Thebanorum socii indeque Spartanis atque Atheniensibus oppositi fuerint.

δοκέω ἡμῖν — τιμωρητήρων γενέσθαι] i. e. *existimo, deum id nobis edixisse, ut ab Aeginetis auxilium petamus* sive, ut Schweighaeuser. reddit: *puto iubere nos deum ab Aeginetis auxilia petere.* De genitivi *τιμωρητήρων*, qui infinitivo additur, structura cf. similes locos I, 176. III, 75. Ipsa vox idem fere valet atque *τιμωρὸς* (*auxilium, opem ferens*), qua voce Noster utitur II, 141. VII, 171. In proxime seqq. cum recentt. edd. exhibui: *ταύτης ἀμείνων γνώμη*, ubi vulgo *γνώμη ταύτης ἀμείνων*.

οἱ δὲ — τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν] Attigimus ista iam supra ad V, 75. Hoc loco addimus, eosdem Aeacidas (i. e. eorum signa) a Graecis ad pugnam Salaminiam arcessitos esse, teste Philostrato Heroicc. 19. pag. 743 s. 238 Boisson. coll. Soph. II, 1. p. 546, Plutarcho Vit. Themistocl. 15. p. 119 E, ipsoque Herod. VIII, 64. 84. Quo eodem consilio Locri Itali Aiacem Oilei filium ab Opuntiis impetrasse narrantur, cui in acie instructa *χώρην κενὴν* (*vacuum locum*) reliquerunt, teste Conone Narrat. 18 coll. Pausan. III, 19. §. 11. Cf. etiam de his disserentem Grote: History of Greece IV. pag. 229.

81 *πειν ἔφασαν. Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αὖτις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους τότε, Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν*

Ad ipsos Aeacidas eorumque cultum quod attinet, nemo nescit, Aeacum Aeginae insulae regem primum ferri stirpisque generosissimae auctorem (cf. C. O. Mueller. Aeginett. pag. 21 seqq.), patrem et Pelei, unde Achilles, et Telamonis, unde Aiax prognatus, aeque ille atque Achilles in belli Troiani fabulis maxime celebratus et stirpe generosa insignis. Illum vero Aeacum et ipsum divinos honores apud Aeginetas consecutum esse accepimus, unde valde probabile fit, quod idem Muellerus coniecit l. l. pag. 161 coll. 162, in eius templo s. *Αἰακείῳ* (cf. Hesych. I. pag. 133 et Herod. V, 89) ipsorum Aeacidarum, quae hoc loco intelliguntur simulacra, condita fuisse, cum Aeacidas, i. e. Aeacum una cum sua stirpe, penates ac deos tutelares colerent Aeginetae, Thebanis inde bello laborantibus auxilio missos. Hinc satis patet, *συμπείθειν*, quod plures codd. hic afferunt pro *συμπέμπειν*, recipi non posse; nam Aeacidae sunt, ut recte addit C. O. Mueller. pag. 163 not., *σύμμαχοι, ἐπίκουροι, ἐπίκλητοι, παρακεκλημένοι.*

Cap. LXXXI.

Πειρησαμένων δὲ τῶν Θηβαίων κ. τ. λ.] i. e. *Cum Thebani Aeacidarum auxilio freti pugnam tentassent s. impetum fecissent in Athenienses.* De loci structura, in qua genitivum absolutum (*τῶν Θηβαίων*) idem excipit nomen in nominativo positum, vid. nott ad I, 174, ubi pro V, 31 legendum V, 81, et add. Kuehner Gr. Gr. §. 681. *κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων* redde: *secundum hanc Aeacidarum societatem*, ut *κατὰ τὸ χρηστήριον* VII, 178; nec aliter I, 172. De verbo *πειρᾶσθαι* cf. IV, 80 et ad verba proxime seqq. *τρηχέως περιεφθέντων* V, 1 ibique nott. Mox cum recentt. edd. pro *αὖθις* reposui *αὖτις*, ut Ionum loquendi usus postulat. Cf. Gregor. Cor. de dialect. Ion. §. 64 ibiq. interprett. pag. 473 Schaef., Bredov. pag. 91.

εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες] i. e. *florenti rerum suarum statu elati.* Haud mutavi *ἐπαρθέντες* et hoc loco et aliis (V, 91. VI, 132. VII, 9. §. 3. VII, 18. I, 90. VII, 38. IX, 49 coll. I, 212) ab omnibus libris scriptis allatum, Bredovio auctore (pag. 193), quem Dietsch. secutus est, mutandum in *ἐπαερθέντες*. De voce *εὐδαιμονία* cf. V, 8 ibique nott. Facit huc Aeliani locus V. H. XII. 10: *Αἰγινῆταί ποτε ἐδυνήθησαν τὰ μέγιστα ἐν τοῖς Ἕλλησιν, εὐφορίαν τινὰ χρόνων καὶ εὐκαιρίαν λαχόντες· δύναμιν γὰρ ναυτικὴν ἔσχον καὶ ἦσαν μέγιστοι:* quae verba a viris doctis varie explicata Perizonius recte interpretatur de *facilitate temporum* atque *opportunitate*, quae facile tunc tulerit, ut Aeginetae supra alios ad illam escenderent potentiam. Vix enim de terrae fertilitate, ut quibusdam placuit, hîc cogitandum. Paraverant sibi hasce opes Aeginetae mercaturâ potissimum et, quod cum ea coniunctum est, re navali ita aucta, ut vel mature inter reliquas Graeciae gentes excellerent. Cf. C. O. Mueller. Aeginett. pag. 74 coll. 87.

ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους] Ita meliores libri pro *ἰούσης πρὸς Ἀθηναίους*. Tu conf. nott. ad III, 48. Add. VI, 2. 19. VIII, 144.

πόλεμον ἀκήρυκτον — ἐπέφερον]

Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους· ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθηναίους ἐσίνοντο.

Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγι- 82
νητέων ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδὲν ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι
413 *ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε*

Hoc eo spectat, quod ex iure antiquo, si pax rupta esset, ante bellum inceptum legatos sive praecones mitti fas erat, qui res repeterent aut lites exortas ex iure componerent. Quod si non successit, tunc demum e veterum iure arma hostibus inferre licuit. Conf. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 10. not. 3 ed. quart., Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 184 ed. sec., Laurent: Histoire du droit des gens (Gand. 1850.) II. pag. 130 seq. *Cr.* ad h. l. haec adscripsit: „Vid. Stephan. Thes. p. 4971 ed. Valp. Alia significatio implacabilis s. perpetui belli est etiam Plotino non ignota. Vid. Enn. III, 2. 15. pag. 266 B. cf. Ast. ad Platon. Legg. I. pag. 14." *ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος* Plutarch. Pericl. 30 coll. Aristid. I. Demosthen. pro Corona p. 314. Lucian. Piscat. 36. Add. Lothholz ad Basilii orat. cap. 4. pag. 40 et vid. Thes. Ling. Graec. I. p. 1200 ed. Dindorf.

μακρῇσι νηυσὶ] *Naves* intelliguntur non tam mercibus vehendis, *quam bellico usui destinatae*. Cf. nott. ad I, 2. Ad verba *κατὰ μὲν ἔσυραν* cf. nott. ad II, 39 de tmesi hic obvia. Add. Fischer. ad Weller. III. pag. 306. Mox pro male vulg. *ἐσινέοντο* dedi cum recentt. edd. *ἐσίνοντο*, ut IV, 123, ubi vid. nott.

Cap. LXXXII.

Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προοφειλομένη] „*προοφείλεσθαι* dicitur id, quod a nobis alicui debetur (quod nos debemus alteri, quod alter de nobis commeruit) ob ea, quae ab illo prius in nos profecta erant. Sic *εὐεργεσία προὐφειλομένη* apud Thucyd. I. 32 est beneficium, quod quis debet alteri pro meritis in se antea ab illo collatis. Similiter h. l. vulgo haud ita male quidem intelligitur *vetustum Aeginetarum in Athenienses odium*; subtilius vero si spectes, est *odium Atheniensibus debitum ab Aeginetis* (odium, quo Aeginetae haud immerito prosequebantur Athenienses) *ob iniurias ab illis prius sibi illatas*. Similem quandam rationem habet usus verbi *προαιδεῖσθαι* [de quo vid. ad III, 140]." *Schweighaeuser.* in Lexic. Herodot. II. p. 240. Conf. Xenoph. Hellen. I, 5, 7. Demosthen. p. 539, 18. Negris exponit *προχρεωστουμένη*, de ipsa locutione excitans Aristoph. Av. 3. Euripid. Iphigen. Taur. 523. Heracl. 241. Unde satis intelligitur, *προσοφειλομένη*, quod hic duo afferunt codd (ut *aucta* scil. cogitetur inimicitia, coll. VI, 59), recipi haudquaquam posse, cum, ut vidit quoque Wessel., pristina inimicitia, quae Aeginetas et Athenienses collidebat, consideretur ut vetus debitum. — In seqq. pro *τοιῆσδε* in quibusdam codd. *τοιῇδε*; qui iidem mox *ἐδίδου* pro *ἀνεδίδου*. — In seqq. ad *ἐχρέωντο* (i. e. *sciscitabantur*, *consulebant oraculum*) conf. IV, 150 ibique nott.

Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύσασθαι] Pertinent huc scholia Aristidis a Valcken. ex parte vulgata et plenius edita a Frommelio pag. 73. 230 (ubi pro *Δαμίης* prave scriptum *Ταμίας*, ac si dea esset *distributrix*, *dispensatrix*) coll. Zenob. IV, 20 et potissimum Pausan. II, 30. §. 5 et II, 32. §. 2, ubi Troezeniorum affertur fama, Damiam atque Auxesiam virgines e

καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύσασθαι, καί σφι ἱδρυσαμένοισι

Creta Troezenem venisse ibique in seditione ac tumultu periisse lapidatione; unde festum peragi *Λιθοβολίαν*. „Hinc discimus," ait *Valcken.*, „sub istis fuisse nominibus *Cererem* et *Proserpinam* cultas sive *Matrem* et *Liberam*: τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κόρῃ, e t apud Herod. VIII, 65, cuius haec ipsa narratio idem facile persuasisset attendenti; nam cum terra fruges non daret Epidauriis, iussi sunt divinitus istarum signa dearum dedicare, veluti θεῶν καρποφόρων, qua appellatione Tegeatae Cererem colebant et Proserpinam, teste Pausan. VIII, 53. §. 3. [Apud Aeginetas Ceres θεσμοφόρος teste Herodoto VI, 91.] Sed rem plane affirmat Pausan. II, 30. §. 5. Eodem ritu deabus istis veluti θεαῖς μεγάλαις variis in locis sacra fiebant. Cereri non disconvenit nomen *Δαμίης*, quae Epidauriorum populo, τῷ δάμῳ sive δήμῳ, fruges daret et *Αὐξησίῃ alimentaque mitia terris.*" Haec *Valckenar.*, Festum quoque citans s. v. *Damium* [pag. 52 ed. Lindem.] et Macrob. Sat. I, 12, unde Magnam Deam, quam Romani colebant, *Damiam* fuisse vocatam discimus, itemque *Damium* sacrificium in Bonae Deae honorem oblatum *Damiatricemque* eius deae sacerdotem. Unde apud Tarentinos similia sacra, si quidem fides Hesychio I. p. 883: *Δάμεια· ἑορτὴ παρὰ Ταραντίνοις.* Atque haud scio an eodem respiciant Damnameneus Ideus et Proserpina Cyzicena, quae vocatur *Δόμνα Σώτειρα.* Quae cum ita sint, mihi quidem vix dubium, quin *Δαμίας* nomen ad Cererem pertineat, quae *Δαμάτηρ* a Doribus passim vocata aliisque etiam similibus hinc cognominibus ornata est, in quibus omnibus vel *dandi donandive* notio subsit vel ad populum omnem respiciatur, ita ut Ceres Damia *civitatis* quasi perhibeatur *dea*, quae omni populo salutem afferat eo quod omnes nutriat. *Αὐξησίη* autem dea aeque ad frugum proventum pertinebit, quem in populi commoda auget ampliatque propitia terra mater omnium. Itaque utramque deam ad eam vim, quae Cerere continetur, pertinere satis patet. Quod idem recte perspexit Uschold (Geschichte d. Troian. Kriegs pag. 130 seq.), utriusque huius deae nomina primitus Cereris cognomina tantum fuisse existimans: e Cereris cognominibus ipsas deinceps deas factas et quasi separatas esse addit, ita ut *Δαμίη* appellaretur ea dea, quae equos domaret, *Αὐξησίη* altera, a qua arva eorumque proventus augerentur; in qua quidem interpretatione equidem viro docto assentiri non prorsus possum. De utraque dea monuerunt quoque Creuzer. Symbol. IV. p. 329. 380 ed. tert. et C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 52. not. 17. 18. coll. C. O. Mueller. Aeginett. p. 171, qui Valckenarianam derivationem vocis *Δαμίης* falsissimam esse inde colligi vult, quod Herodoto tum appellanda fuisset *Δημίη*. Et mox p. 172 ita pronuntiat: „Quae nescio an satis probaverint, in religionibus Damiae et Auxesiae superesse fragmentum doctrfnae vetustissimae, quod ut cum Eleusiniis et Samothraciis aptum est et coniunctum: ita, si quid aliud, mysteria Peloponnesi cum Italicis arctissime connectit. Quid enim mysteria sunt nisi sacrorum, quae olim per totam Graeciam evulgata fuerant, irrumpente e septemtrione feriori populo disiectorum fragmenta, quae apud gentes quasdam passim delituerant?" Ac Damiae et Auxesiae sacra fuisse arcana et ad mysteria pertinuisse, ipsa Nostri verba V, 83 fin. εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι satis indicant. Simulque omnis haec narratio plura continet, ad quae merito attendi iubet Creuzerus l. l. IV. pag. 241: superstitionem dico illam de vi, quam signorum quorundam afferat praesentia, e sacra arbore confectorum, oraculi iussum de signis ad famem depellendam erigendis ludisque hilaribus constituendis; quae ipsa a ludis Romanorum antiquissimis ac lectister-

ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι, κότερα χαλκοῦ ποιέωνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. Ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων, ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱροτάτας δὴ ἐκείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ, ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἢ ἐν Ἀθήνῃσι. οἱ δὲ

niis in pesti aliave calamitate fieri solitis non admodum abhorrent. Quo minus cum Welckero (Zeitschr. für Gesch. d. Kunst I. pag. 130) *Damiam* deam intelligam equos curribus iungentem (*Einspannerin*), quemadmodum Neptunus inveniatur *Δαμαῖος* itemque *Hippodamia*, *Astydamia*, *Laodamia*, alia id genus. De *Auxesia* ita Mueller. l. l. pag. 171: „Auxesia certe nomen et Horae et Gratiae, quae *Αὐξὼ* dicitur, Pausan. IX, 35. Pollux VIII, 106 referre videtur.“ In clausula addam, in splendidissima operum Aegineticorum collectione, quae nunc Monachii servatur, figurae duae mulierum brevi statura et forma quod pro *Damia* et *Auxesia* habentur, id merâ coniecturâ mihi niti videri. Vid. Beschreibung der Glyptothek von Klenze u. Schorn p. 60. Neque enim quidquam habent illae, ex quo revera Damniam et Auxesiam repraesentari colligi possit.

ἄμεινον συνοίσεσθαι] Conf. V, 114. IV, 156 coll. VII, 8. §. 1 (ubi *συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον*) et in seqq. ad genitivos *χαλκοῦ ἢ λίθου* Kuehner Gr. Gr. §. 525, a. Herodot. II, 138. *Cr.* confert Heindorf. ad Platon. Cratyl. §. 50. p. 79. — *ποιέωνται* rescripsi pro *ποιέονται*, ut dudum voluerant Valcken. et Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. pag. 231 et postea dedit Matthiae, locum sic interpretans: *utrum signa ex aere ipsos facere vellet, ob sie machen sollten.* Nam de eo, ut G. Hermann. ait ad Viger. pag. 947 coll. Opuscc. Acadd. IV. pag. 93, illi interrogabant, *oporteretne* ipsos ex hac an ex alia materia facere statuas. Quodsi retineatur *ποιέονται*, sensus, eodem monente Hermanno, foret: *interrogabant, utrum aeneas an lapideas facturi essent*, vel *facere solerent statuas*, quorum posterius non nisi de aliis interrogare poterant. Tu vid. nott. ad I, 53. Recentt. edd. inde a Bekkero recte dederunt *ποιέωνται*. Mox *ἡμέρης* (*ἐλαίης*) dixit Noster contra vulgarem usum, ex quo *ἥμερος* de feminino quoque dicitur; vid. Bredov. pag. 273. — In seqq. recepi cum Bekkero et recentt. edd. e Sancrofti libro *ἱροτάτας* pro vulg. *ἱρωτάτας*, probante Bredov. pag. 194. Pro *κείνας* dedi *ἐκείνας*.

λέγεται δὲ καὶ, ὡς ἐλαῖαι ἦσαν κ. τ. λ.] Hoc falsum esse nec ipsum scriptorem fugere potuisse annotat Wesseling. ad iactantiam Atheniensium et saepe inculcatam sibi gloriationem talia referens et Sophocl. Oed. Col. 691 laudans. Add., notante *Cr.*, Stuart Antiqq. Athen. Vol. I. in Annotat. p. 497 seqq. ed. German. Ac recte C. O. Muellero (De Minerv. Poliad. pag. 30) hoc saltem hac ex narratione effici posse videtur, ut *oleam* in Graecia olim perraram fuisse existimemus. Quae arbor inde singulari cura et eximiâ diligentiâ ab Atticis hominibus culta ipsius deae tutelae quasi permissa erat, ob magnam potissimum utilitatem Atticae terrae hinc provenientem. Plura idem Mueller. l. l. et Boeckh. Staatshaushalt. von Athen. I. pag. 44 seqq. (p. 60 ed. sec.). De ipsa olea, quae sacra Minervae arbor ab ea in terram Atticam illata ferebatur, vid. Creuzer. Symbol. III. p. 391 et quae plura afferemus ad Herodot. VIII, 55. Conf. etiam Stark: Mytholog. Parallel. pag. 87 et qui peculiari libello de hac re scripsisse dicitur, Loeber: Die Heiligkeit des Oelbaumes in Attica. Stade 1857. Mox cum recentt. edd. dedi *ἦσαν* pro *ἔσαν*, itemque *ἐν Ἀθήνῃσι*, ut omnes fere libri scripti praebent, pro vulg. *Ἀθήνῃσι*,

ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι, τῶν τε ἐδέοντο, ἔτυχον, καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ἱδρύσαντο· καὶ ἥ τε γῆ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον, τὰ συνέθεντο.

83 *Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων*

omissâ voculâ *ἐν*; sed vid. Herod. VI, 85. VIII, 79 et quae alia attulerunt Wyttenbach. ad Plutarch. De S. N. V. pag. 17, Iacobitz. ad Luciani Toxar. pag. 43; add. supra nott. ad V, 59. Buttmannus in Gramm. mai. II. p. 276 scribi voluerat *Ἀθήνῃσι*, sublato iota subscripto.

οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ κ. τ. λ.] Ad genus dicendi conf. III, 48. 83. VII, 154. Verbum *ἀπάγειν* in huiusmodi rebus usitatum explicuit Boeckh. in: Monatsbericht. d. Berl. Akad. d. Wiss. 1853. pag. 156.

ἔτεος ἑκάστου] Si *quotannis* sacrificia Atticae deae offerre coacti erant, id profecto magnis Panathenaeis, ut ponit C. O. Mueller: Vermischte Schrift. II. pag. 139 (Hall. Encyclop. Sect. III. Vol. X. p. 77 coll. p. 293), fieri non potuit, quae cuiusque Olympiadis anno tertio, neque vero quoque anno agebantur. Observavit Sauppe in: Bericht. d. Leipz. Acad. d. Wissensch. 1853. Hist. phil. Class. I. p. 40.

τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ] Voculam *τε*, quam Wesseling., Schaef. et Matth. deleverant, retinui equidem cum Gaisfordio et recentt. edd. De *Minerva Poliade* s. arcis praeside non magis opus plura referre quam de Erechtheo, cuius fanum cum Minervae aede coniunctum fuisse constat. Cf. nott. ad III, 59 coll. VIII, 55 et C. O. Mueller: De Minerv. Poliad. pag. 69 seq., qui cur eiusmodi leges ab Atheniensibus scriptae fuerint ut intelligamus, bene observat, illis sacris ferendis durius nullum tributum Doriensibus imponi potuisse, cum scil Ionum deae principi, in cuius aedem Doriensi homini ne ingredi quidem licuisse ex Herodot. V, 72 liquet, sacra afferre quotannis cogerentur. „Quid," ita pergit Mueller. l. l. pag. 70, „si omnis vir Doriensis ab aditu huius templi arcebatur, Epidauriis Aegineticisve magis ignominiosum esse poterat, quam hostias advectas alienis sacerdotibus deae Atheniensium peculiari sibi infensae mactandas tradere?" Add. eundem C. O. Muellerum: Vermischte Schrift. II. pag. 141 seqq. de Minervae huius sacris ipsoque templo in Athenarum arce accurate exponentem. Quod vero h. l. Minerva Polias atque Erechtheus coniunctim nominantur, tenendum est, in arce unum idemque aedificium variis inde cognominibus appellatum et utrique numini ita fuisse consecratum, ut interiecto pariete illud discerneretur in *ἀνδρῶνα* quendam, Erechthei fanum orientem versus, et in *γυναικῶνα* occidentem versus, Minervae fanum, cuius interior pars ipsi Minervae, altera pars eaque minor Pandroso esset consecrata. Plura Mueller. De Min. Pol. pag. 23 coll. pag. 18 et Vermischte Schrift. II. pag. 143 seqq. In clausula adiiciam, falsos esse eos, qui sacra haec Athenas quotannis missa ad victimas referri volunt, quae teste Schol. ad Aristoph. Nub. 386 a civitatibus Atheniensium sociis ad Panathenaea mitti solebant (cf. Ersch. et Gruber Encyclop. Sect. III. Vol. X. p. 77. 293): id enim ut statuamus, vel verba *ἔτεος ἑκάστου* haud permittunt; vid. Sauppe in: Bericht. d. Verhandll. der K. Sächs. Gesellsch. d. Wissensch. (Philol. hist. Class.) V. p. 40. — In seqq. ad *ποιησάμενοι* conf. V, 77.

Cap. LXXXIII.

Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον κ. τ. λ.]

ἤκουον τά τε ἄλλα καὶ δίκας, διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον, ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται· τὸ δὲ ἀπὸ
411 τοῦδε νέας τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνῃ χρησάμενοι ἀπέστη-

Inquirit in hoc tempus accuratius constituendum C. O. Mueller. Aeginett. pag. 73, et vix certi quid indicari posse ratus in Olympiad. LX ferme ista cadere coniicit.

καὶ δίκας — ἐδίδοσαν — παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται] Pro simplici καὶ Valcken. scribi mavult καὶ δὴ καὶ, ut mos fert Herodoti, praecedente locutione τά τε ἄλλα. Qua tamen emendatione haud opus: neque eam receperunt edd. recentt. Sensus loci est: *Aeginetae ius Epidauri invicem sibi ipsis et dabant et accipiebant* sive lites suas coram iudice Epidaurio disceptabant: quo ipso se Epidauriis obedire (ἀκούειν Ἐπιδαυρίων) s. eorum potestati subditos esse declarabant, quippe Epidauriorum iurisdictioni, ut ita dicam, submissos. Nec aliter postmodo Atheniensium socios lites suas Athenis disceptare eoque navigare coactos fuisse, Atheniensium iurisdictioni subiectos, monuit ad h. l. Valcken., de ipsa formula in talibus solemni δίκας δοῦναι καὶ λαμβάνειν plura exempla afferens, quibus add. Plutarch. Pericl. 25 ibique Sintenis, et quae nos ipsi ad Plutarch. Pyrrh. p. 190 monuimus, coll. Lexic. Xenophont. I. p. 742. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. p. 219. *Cr.* addit Matthiaeum ad Hymn. Hom. p. 268. Haud aliter πιστὰ δοῦναι καὶ λαμβάνειν apud Xenophont. in Anabas. I, 6, 7, ubi vid. nott. ab Hertlein. At de Atheniensium sociis quod profert Valcken., id huc trahi posse negat Mueller. l. l. pag. 45; verbis enim quamvis illud consonum, re tamen ipsa maxime discrepare contendit; cum, quae posteriori tempore in sociorum rebus publicis coloniarumque in deductione obtinuerint, ab illo prisco aevo maximopere sint removenda, ubi coloniae deductio sacrum quoddam fuerit, indeque unicum et primarium coloniae vinculum cum urbe patria sacrorum communio. Cum vero ab Epidauriis Dorienses Aeginetas oriundos esse ipsamque Aeginam Epidauri coloniam esse tradat Herodotus VIII, 46 (ubi legimus: Αἰγινῆταί εἰσι Δωριέες ἀπὸ Ἐπιδαύρου), accedentibus Pausania II, 29. §. 5 et aliis a Muellero excitatis testibus, inter Aeginetas atque Epidaurios talem exstitisse necessitudinem sacrorumque atque iuris quoque communionem idem statuit C. O. Mueller. l. l. pag. 45. 46, inde repetendum esse ratus, quod de Aeginetis Epidauriorum iurisdictioni subiectis h. l. proditum invenimus, cum Dores Aeginetas Epidauriis Doribus subditos esse vel indoles Dorum minime siverit; sed unam potius fuisse vult civitatem, sacrorum, et quae inde emanant, legum quoque et iurium communione coniunctam.

τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε] i. e. *ab eo inde tempore*, ut I, 4. 130. Ad locutionem νέας (ita enim cum Bekkero, Dietschio, aliis scripsi pro vulg. νῆας iubente Bredov. pag 261, qui excitat quoque Lobeck. ad Phrynich. p. 170) πηξάμενοι, quae valet: *navibus constructis s. postquam naves construendas sibi curaverant*, Homer. Ili. II, 644 coll. Od. V, 163 conferri potest. Inde ναῦς ἐπήξαντο dixit quoque Pausan. IV, 35, 6. Apud Herod. VI, 12 eodem modo dicitur σκηνὰς πηξάμενοι. Ad vocem ἀγνωμοσύνη conf. nott. ad II, 172. Bene, opinor, Schweighaeuserus in Lexic. Herodot. interpretatur: *arrogantiâ usi, virium fiduciâ ferocientes.* Minus placet Vallae interpretatio: *nullo consilio usi;* Wesseling. dederat: *ad contumaciam versi.* — In seqq. διάφοροι sunt *inimici discordesque*, ut explicat Wesseling., citans V, 75. VI, 23 [52] et Abresch. Dilucidd. Thucydd. pag. 567. Add. Herodot. II, 30. IV, 65. Pausan. III, 6. §. 4 ibique Siebel. — Pro ἐδηλέοντο Schweighaeuser. et Gaisford. dederunt δηλέοντο, firmatum Eustath. ad Iliad. pag. 70, 20; equi-

σαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὲ ἐόντες διάφοροι ἐδηλέοντο αὐτοὺς, ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες· καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν, καί σφεα ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μέν ἐστι οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά

dem cum recentt. edd. revocavi vulgatam, quae Sancrofti libro firmatur et Herodoti usu (vid. Bredov. p. 288) probatur.

ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες] Ad usum particulae δὴ conf. V, 72 ibique allata; quod ad argumentum attinet, conf. III, 59 ibique nott. et III, 122 ibique nott. Ac recensuit C. O. Mueller. Aeginett. pag. 87 singula testimonia, quibus iam inde ab Homeri aetate navibus insignem fuisse *Aeginam* insulam intelligitur; cuius opes navales inde ab eo tempore ita creverunt, ut vel maris imperium per aliquod certe tempus, viginti per annos, ad sextum fere annum usque ante Salaminiam pugnam teneret. Tu conf. potissimum Pausan. II, 29. §. 5. Strab. VIII. p. 375 s. 576 A. Mox cum Gaisf. dedi ὑπαιρέονται αὐτῶν pro ὑπ. αὐτέων. Genitivi usum in his attigit Th. Malina: De diction. Polyaen. pag. 30, tu conf. etiam supra nott. ad V, 67. In proxime sequentibus scripsi ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο, ut Aldina exhibet et Florentinus liber, Mediceus, alii, nisi quod hi libri omittunt voculam τε. Vulgatam lectionem ἐκόμισάν τε καὶ ἱδρύσαντο retinuerunt Schaefer. et Matthiae et recentt. edd. ipseque Schweighaeus. mutare ausus non est, quamquam postea in Lex. Herodoteo alteram praetulit, cum *suos in fines transtulerint istas imagines*. Tu vid. V, 85. 98. 114 coll. VII, 59. IV, 179.

τῇ Οἴη μέν ἐστι οὔνομα] Attigit haec Mueller. l. l. pag. 8 *Oeamque* dixit locum vetusta religione sacrum et ipsa fortasse urbe (Aeginae) antiquiorem, insulae meditullium; ipsum vero vocem ab *Oea*, Pandionidis tribus pago in terra Attica, manifesto repetitam vult: ut sane antiquissimae Pelasgorum coloniae in Aeginam ex Attica deductae vestigia eo contineri probabile sit. At *meditullium insulae* totius quod ille vocavit *Oeam* (ob Herodoti, credo, verba: τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν κ. τ. λ.), haud satis Herodoti respexit verba, quibus nihil aliud indicatur nisi Oeam non ad ipsum mare, sed introrsum, a mari igitur nonnihil remotam (ἐς τὴν μεσόγαιαν, *landeinwärts*, ut nos dicimus) fuisse sitam. Cuius urbis antiquissimae sane et antiqua religione maxime insignis situm nunc accuratius definire licet. Ad eam enim pertinuit Minervae illud templum, de quo ad III, 59 diximus, quodque in Panhellenico monte si tum fuisse dudum propagato errore haud pauci existimarunt, cum Panhellenium, quo mons ille unus altissimus per insulam Aeginam, qui nunc S. Eline dicitur, olim arâ Iovis Panhellenici insignitus, significatur (vid. Garnier in: Révue archéologique XI. pag. 193 seqq. 342 seqq.), longissime hinc distet, maxime remotus a Minervae templo, quod in colle minus editiori cernitur, ad cuius radices nunc invenitur ecclesia Sancti Demetrii, e veterum aedificiorum lapidibus maximam partem exstructa. De quo optime disputasse fertur Mustoxidi in libro, qui inscribitur *Αἰγιναία* nr. 5. pag. 158—166: περὶ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ νομιζομένου τοῦ πανελληνίου Διὸς ναοῦ εἰκασίαι. Add. Blätter für literär. Unterhaltung. 1832. nr. 358. p. 1499 et nr. 359. p. 1501 seq., Ross: Archaeolog. Aufsätze. pag. 241 seqq., About: Archives des missions scientifiq. T. III. pag. 530 seqq., quibuscum conf. allata a Forbigero: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1018 not. Ac prope illud Oeam olim sitam fuisse veri fit simillimum e multis ruderibus aedium, sepul-

κη ἀπὸ τῆς πόλιος ἐς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ θυσίῃσί τέ σφεα καὶ χοροῖσι γυναικηΐοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι

cris, aliis, quae nunc ibi reperiuntur, ad Oeam urbem maxime pertinentibus, cuius portum in vallis exitu fuisse etiamnum indicant rudera quaedam, viginti stadia sane, plane ut Herodotus scribit, ab eo loco remota, quo Oeam veterem fuisse sitam e monumentis illis adhuc residuis merito colligas. Monuit accuratissimus harum regionum perscrutator idemque testis gravissimus De Stackelberg (conf. Der Apollotempel zu Bassae pag. 108), qui plura de his relaturus erat, sed morte praematura abreptus est. Unde Chandlerum (Reise in Griechenland. cap. IV. pag. 24 seq.) et Dodwellum (Itin. II, 1. pag. 15 ed. vernac.) multum lapsos esse apparet, cum recentiorem Aeginae urbem in loco veteris Oeae probabiliter poni posse existimarent. Neque alium virum doctum (Boblaye: Recherches sur les ruines de la Morée in: Expedit. scientif. de Morée pag. 64. 65) verum vidisse credo, cum oppidum Venetianum, quod montem in media insula surgens occupat, in locum veteris Oeae successisse putat. Ante verba *στάδια δὲ μάλιστά κη κ. τ. λ.* mente repetendum *ἥ s. αὕτη*; de quo usu conf. nott. ad III, 34. — Pro *ὡς εἴκοσι* veterem lectionem *ἐς εἴκοσι* revocavi cum Bredov. p. 34.

θυσίῃσί τέ σφεα καὶ χοροῖσι γυναικηΐοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο] Liber Flor. habet *κερτομίῃσι*, unde Schweigh. placeret *κερτομίῃσί τε* vel: *καὶ κερτομίῃσι*. Ad ipsam locutionem cf. V, 47. *χοροὺς κερτόμους* Herodotus dixit (quod satis indicant verba seqq. *κακῶς δὲ ἠγόρευον κ. τ. λ.*) *choros cavillatorios s. mordacia dicta proiicientes.* Quos choros eorumque cavillationes cum *γεφυρισμοῖς* illis, quae in Eleusiniis locum habuere, apte comparant C. O. Mueller. Aeginett. pag. 170 et Creuzer. Symbol. IV. p. 241. 377 seq. 396. Conf. quoque G. Hermann: Opusce. Acadd. VII. pag. 219 seq., qui de his choris ita scribit: „veri simillimum est, inter hymnos Damiae atque Auxesiae iocularia cum dicacitate quadam atque conviciis in mulieres, quae pompam spectarent, a feminis choricis esse iactata vel cantatas esse aliquas de industria compositas cantiones, quales memorat Schol. Aristoph. ad Eqq. 544, ex quo hausit Suidas *ἐξ ἁμάξης*.“ Etenim a Graecorum religionibus omnino non abhorruerunt huiusmodi ioci, dicteria, convicia inter ipsam rem divinam spargi solita (cf. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterthüm. d. Griech. §. 29. not. 3): quae cum in Eleusiniis Cereris in honorem quasi fieri solerent, haud mirum profecto, in festo Damiae atque Auxesiae, cuius utriusque deae vim ad Cererem proxime accedere supra vidimus ad V, 82, idem fieri easdemque chori cavillationes inveniri, quas in Eleusiniis locum habuisse satis constat. — In seqq. *ἦσαν* reposui pro *ἔσαν*.

χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν] i. e. *cum constituerentur utrique deae* (s. cuique harum duarum dearum) *decem viri chori ductores:* unde colligas, cuique deae *decem* choros, utrique deae igitur *viginti* choros institutos fuisse, quibus hi viri *viginti* praefuerint. Qui numerus cum nimius utique videatur, ex his decem viris ad choros ducendos constitutis unum alterumve electum esse credere malim, qui chorum duceret: adeo ut duos tantum choros, alterum in Damiae honorem, alterum in Auxesiae honorem, exstitisse credamus, quorum cuique unus e decem viris electus praefuerit.

αἱ τοιαῦται ἱρουργίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι.
84 *Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ, ὡς οὐκ ἀδικοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστερῆσθαι αὐτῶν, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον. Πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἴγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν, σφίσι*
85 *τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μέν νυν λέγουσι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν τούτους, οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακο-*

εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι] Pro vulg. *ἱρογρίαι* et h. l. et in proxime antecedentibus cum Bredov. p. 191 scripsi *ἱρουργίαι*, quod Sancrofti liber una cum Parisinis codd. praebet. Intelliguntur autem, ut ex adiecta voce *ἄρρητοι* satis apparet, *sacra arcana*, s. ritus, caerimoniae ad mysteria pertinentes et singulare quid continentes, indeque eximia quadam cura tractatae, placandi numinis aut mali averruncandi causa omnino institutae: conf. Nitzsch: De Eleusiniorum ratione et argumento (Kil. 1846) pag. 32 seq. — Ad formam adiectivi *ἄρρητός* cf. Bredov. p. 277.

Cap. LXXXIV.

οὐκ ἐπετέλεον] Ita cum Gaisf. et Matth. Schaeferus e duobus codd. recepit *ἐπιτέλεον*, neglecto augmento; sed vid. nott. ad V, 83. Schweighaeuserus malebat *ἔτι ἐτέλεον* vel *ἔτι τέλεον*. Mox cum recentt. edd. retinui *ἐμήνιον*, addicente Florentino libro. Olim *ἐμήνυον*. Conf. VII, 169 ibique allata et Thes. Ling. Graec. T. V. p. 1005 ed. Dindorf. Hoc loco, ut observat Schweigh. in Lex. Herodoteo, istud verbum non valet tantum *irasci, succensere*, sed potius: *iram suam alteri declarare, expostulare cum altero, exprobrare alteri male factum.*

οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ] *ratione demonstrarunt*, ut I, 129. Sic V, 94: *ἀποδεικνύντες λόγῳ*. In seqq. dedi *αὐτῶν* pro *αὐτέων*. Ad *πρήσσεσθαι* (*exigere*) conf. III, 58 ibique nott. Ad verba in fine capitis posita: *σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα* conf. nott. ad V, 33.

Cap. LXXXV.

ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ] i. e. *publice missi*. Mox pro *ἐπειρῶντο* in Mediceo, Florentino, aliis codd. exstat *πειρᾶν*, quod Gronovio placuit atque Valckenario, qui plura alia etiam hoc loco mutanda censet, quae cum ab Herodoti manu codicumque vestigiis longius recedant nec ullo modo necessaria esse videantur, id quod pluribus commonstravit Schweighaeuser., hic praeterire maluimus; quamquam mirum sane, quî factum sit, ut in illis libris compareat *πειρᾶν* pro *ἐπειρῶντο*. Ad significationem verbi *πειρᾶσθαι* conf. nott. ad III, 119. Mox *αὐτῶν* scripsi pro *αὐτέων*. — Verbum *ἐπιγενέσθαι*, quo in seqq. Noster utitur, de iis dici, quae subito et inexspectato nobis ingruere atque accidere solent, ostendunt alii loci, ut VIII, 13. 37. 70.

μίσωνται. οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτῶν κρατῆσαι,
περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα, καί σφι ἕλκουσι
βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ
τριηρίτας τοὺς ἕλκοντας ὑπὸ τούτων ἀλλοφρονῆσαι· παθόντας
δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα
λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μέν 86
νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινῆται δὲ, οὐ μιῇ νηῒ ἀπικέ-
σθαι Ἀθηναίους (μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, καὶ εἴ
σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπετέως)· ἀλλὰ
πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην, αὐτοὶ δέ σφι εἶξαι
καὶ οὐ διαναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρε-
κέως, οὔτε εἰ ἕσσονες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ κατὰ

ὑπὸ τούτων ἀλλοφρονῆσαι] *ὑπὸ τούτων* (ita dedi pro *τουτέων*, cum neutrum h. l. requiratur, ut recte monuit Bredov. pag. 240), i. e. *ab* s. *prae illis*, noli mutare in *ἀπὸ τούτων* (*propterea*), ut voluit Valcken. citans II, 175. IX, 72. VIII, 85. Tu vide V, 61, unde satis perspici potest vis praepositionis *ὑπὸ*, quae causam efficientem in talibus indicare solet. Verbum *ἀλλοφρονῆσαι* Eustath. ad Odyss. X, 374. p. 1661, 44 s. 401, 44 exponit *μανῆναι ἀλλοιωθέντας τὴν φρόνησιν*, s. *παραφρονεῖν*, ut monuit Wesseling. citans Homer. Ili. XXIII, 698 et, ubi alio sensu hoc verbum reperitur, Herod. VII, 205. Theocrit. Id. XXII, 129. Apud Hesychium exstat: *ἀλλοφρονέοντα· παραφρονέοντα*, ita enim legendum pro vulg. *περιφρονέοντα*. Cf. etiam Poll. II, 21. — Ad Herodoti narrationem similes quaedam a C. O. Muellero in Aeginett. pag. 71 allatae pertinent fabulae de furore conspectis numinibus exorto apud Paus. I, 18, 2. III, 16, 6. VII, 19: itemque Macedones tonitru ad insaniam perducti sunt, cum Cabirorum ingrederentur templum, teste eodem Pausan. IX, 27. §. 7. De quibus ita statuit Mueller. l. l. pag. 71: „Aeginetica autem narratio opinioni insistit, deorum *ξόανα*, praesertim artis antiquissimae opera, vim adhibitam reformidantis voluntatem etiam gestibus significare. Sic quidem in genua proiecta dearum signa etiam Herodoti et Pausaniae tempore cernebantur.“ Tum adiicit fabulam, quam Athen. XV, 12. pag. 672 B. memoriae prodidit, Tyrrhenos ab Argivis corruptos signum Iunonis Samiae ex Heraeo rapuisse, reluctante autem dea ad naves pertrahere non valuisse; ac denique ita concludit sententiam: „Si quid ex fabulis historici extrirare studes, iuvabit te Durius Samius in Scholiis ad Euripid. Hecub. vs. 933, Athenienses narrans Aeginetarum piratica exacerbatos ipsis bellum intulisse, hos vero Spartanis (Argivis puto) in auxilium vocatis omnem Atheniensium *στρατείαν* praeter unum cecidisse.“ Equidem in clausula addam Schol. Thucyd. I, 105 ad haec spectans: *πόλεμος διὰ τὰ ἀγάλματα πρὸ τῶν Μηδικῶν ἤρξατο.*

Cap. LXXXVI.

Ἀθηναῖοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι] *μέν νυν* cum recentt. edd. reliqui, ut V, 44. 85. 87, quamquam Florentinus liber, Mediceus ac duo alii omittunt *νυν*. Cum iisdem mox dedi *οὐ μιῇ νηῒ*, ubi vulgo *οὐ νηῒ μιῇ*, et paulo inferius *οὐ διαναυμαχῆσαι* (pro *οὐ ναυμαχῆσαι*) dudum probante Wesselingio, qui confert VIII, 63. Diodor. XX, 61. Add. Plutarch. Aristid. 8.

οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἥσσονες κ. τ. λ.]

τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μέν νυν, ἐπεί τέ σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτά, οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία ἕλκειν, ἐς οὗ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τὠυτὸ ποιῆσαι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ· ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν, σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τούς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ παρεῖναι βοηθέοντάς σφι τοὺς Ἀργείους· καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον καὶ οὐ προακηκοόσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν· ἅμα τε ἐν τούτῳ τήν βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι.
87 Λέγεται μέν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε.

i. e. „*Illud vero liquido definire non possunt, utrum eâ causâ cesserint, quod se impares esse committendo proelio intellexissent* etc. Ita Schweighaeus. De structura verbi *συγγινωσκόμενοι* cf. III, 99. IV, 126 ibique nott. Pro *ἥσσονες* revocavi *ἕσσονες*, ut supra V, 72, ubi vid. nott.

οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία] Schaeferus exhibuit *περιβαλομένους*, duobus e codd. allatum et a recentt. edd. receptum. Vulgo *περιβαλλομένους*. Mox retinui, quod libri scripti et olim editi afferunt omnes *ἐς οὗ*, de quo vid. nott. ad IV, 160. Recentt. edd. *ἐς ὅ*. Ad *σχοινία* cf. I, 26.

ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ] Quae eadem verba exstant IV, 42. Mox retinui cum Sancrofti libro *γούνατα* pro *γόνατα*. Cf. II, 81. IV, 152. Bredov. pag. 166, cum quo eodem dedi *πεσεῖν* et *ἐπιπεσεῖν* pro vulg. *πεσέειν* et *ἐπιπεσέειν*; cf. III, 53. 81 ibique nott. Inde quoque VI, 61 exhibui *μεταπεσεῖν* pro vulg. *μεταπεσέειν*, et VII, 203 *πεσεῖν* pro *πεσέειν*.

ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι] Aeginetae dicunt, se, de Atheniensium expeditione imminente certiores factos, sibi paratos (ad opem ferendam) fecisse Argivos s. Argivos rogasse, ut ipsis ad auxilium ferendum essent praesto. Cf. I, 11. III, 44 ibiq. not. Eadem fere enarrans Durius Samius (Schol. ad Euripid. Hecub. 934) pro *Argivis* posuit *Spartanos*, minus vere. Argivos autem ab Aeginetarum partibus olim omnino stetisse e Muelleri Aeginett. (cf. pag. 115) iam supra ad V, 80 annotavimus. — Ad formam *ἀποβεβάναι* cf. IV, 146.

ἐς τὴν Αἰγιναίην] scil. *νῆσον*, cum alias observante Wessel. *ἐπ' Αἴγιναν* [V, 87], *ἐς Αἴγιναν* III, 131, unde *Αἰγιναῖος*, *Αἰγιναίη* VII, 179. VIII, 90. Eandem vocem supplent IV, 85 *ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευμένας*, notante Fischero ad Weller. III, 1. pag. 259. — In fine capitis verba *ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν* interpretor: *viâ a navibus interceptâ, praeclusâ*. Vid. Iacobs. ad Aelian. N. A. XIV, 8. pag. 473, qui h. l. non praeteriit. In proxime sequentibus verbis: *ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντήν τε γενέσθαι* Naber in Mnemosyn. III. pag. 486 scribi vult *ἐπιγενέσθαι*, ut V, 85. VIII, 13. 37. Mihi haud opus videtur.

ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων, ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτῶν ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐτῶν τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων τὸν ἕνα τοῦτον περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἴγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας ἐκεῖνον μοῦνον ἐξ ἁπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων εἰρωτᾶν ἑκάστην αὐτέων, ὅκῃ εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ· καὶ τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρῆναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν, ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας,

Cap. LXXXVII.

ἕνα μοῦνον — ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι] *ἕνα μοῦνον* cum vi quadam dictum esse nemo non sentiet. Ac sane ita frequenter Noster I, 38. 119. Aelian. N. A. XIII, 1, ubi haec attulit Iacobs., ad Schaeferi Melett. critt. p. 19 amandans. Qui idem ad Aelian. N. A. II, 15 et ad Achill. Tat. p. 422 de vi verbi *γίγνεσθαι* in talibus, ubi *adveniendi* ac *perveniendi* potestatem assumere videtur, monuit.

τοῦ δαιμονίου] scil. *διαφθείραντος τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον*. In voce *δαιμονίου* malam inesse vim, idque de *malo genio* intelligi monuit Naegelsbach: Nachhomer. Theolog. pag. 115, ubi alia quoque attulit exempla vocis *δαίμων* ita positae, ut *δαίμων κακὸς* intelligi debeat. *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων*. Ad *τὸ πάθος* cf. V, 46 et ad *δεινόν τι ποιησαμένας* V, 33. III, 14 ibique nott. Vocem *πυθομένας* libri nonnulli omittunt.

πέριξ — λαβούσας] i. e. *circumfusas circa illum s. circumdedisse illum ita, ut plane in potestatem ipsarum devenerit.* A quo non valde differt *περιλαμβάνειν*, de quo vid. nott. ad V, 23. De voce *πέριξ* cf. laudd. ad IV, 15. Ab Herodoti narratione ita differt Durius Samius in Schol. ad Euripid. Hecub. 933, ut hominem caecatum primum, dein necatum tradat. Caeterum conf. etiam nott. ad VII, 231.

τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων] „Videlicet *περόνη* est acus super humerum vestimento affixa; *πόρπη* fibula, in quam infigitur *ἡ περόνη*, quo vestimentum [in pectore superiori atque anteriori] rite colligatur.“ *Creuzer.* in Bekkeri Spec. Philostrat. pag. 110 seq. plura citans ad hoc vetus Dorum vestimentum pertinentia; prout ad Herodoti quoque locum annotaverat Valckenar. Tu add. eundem Creuzer. in Annall. Vienn. Tom. LIV. pag. 109. Nam *περόνη* Gallorum est *Agraffe*, nostrum *Zunge*, *Kraffe*, *πόρπη* vero est nostrum *Spange*. — Ad verba seqq. *ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι* cf. V, 92. §. 6, ubi simili modo additur vocula *ἔτι* ad augendam comparativi vim.

ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν, ὅτεῳ ζημιώσωσι] *ἄλλο* et *ζημιώσουσι* edidit Schaeferus, nescio unde. Equidem restitui, quod libri ferebant quodque totius loci ratio postulare videbatur. Cf. V, 67. 82. Matthiae exhibuit *ἄλλῳ*, sed deinde reliquit *ζημιώσουσι*. Attigit h. l. Iacobs ad Aelian. N. A. VII, 29. Mox e Florentino Schweighaeus. et Gaisf. bis ediderunt *μετέβαλλον* pro *μετέβαλον*, quod tenuit Matthiae, quodque cum recentt. edd. revocandum duxi. Tu celerem adverte orationis trans-

τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα,

itum ex indirecta in directam orationem: ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν — τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλλον. Pro τῇ Κορινθίῃ, quod plerique libri tenent, Aldina Κορινθίων. Seqq. citat Eustath. ad Ili. pag. 567, 37 s. 431, 4 et 456, 10 s. 347, 9. Iam ad totius loci argumentum melius perspiciendum haec teneri velim. Duplex Graecarum mulierum distingui debet vestimentum, Doricum atque Ionicum, illud antiquius adeoque unum omnibus olim Graecis Doribus aeque atque Ionibus usitatum, hoc ex Asia, ubi Iones primum assumpserunt, in Europam inde ad Ionicae stirpis gentes traductum. Illud ex lana paratum et quidem uno ex fragmento nec pluribus e partibus consutum, sive manicis, in humeris tantum unoque latere connexum fibulâ, altero latere apertum (unde σχιστὸς χιτών), ita tamen, ut fibulis s. acubus probabiliter constringi posset, ne scil. nudas se darent mulieres, idemque etiam solvi posset, si liberior corporis motus (ut v. c. in ludis, quibus et ipsas mulieres interfuisse novimus) hoc requireret, ubi utraque lacinia ab utroque latere explicaretur, inferioresque corporis partes, ut pedes, crura apparerent. Unde φαινομηρίδας mulieres Spartanas poëta dixit Ibycus. Ac plerumque ne zonam quidem huic amictui infra pectus addebant. Tale autem vestimentum muliebre fibulis adstrictum vocatur Graecis περονητρὶς et καταπτυχὶς ἐμπερόναμα (ut monet Valcken. ad h. l. et alia citans et Spanhem. ad Callimachi H. in Apoll. 32) sive communi appellatione χιτὼν atque ἱμάτιον; illud rectius, ut ipsa artis docent monumenta; hoc inde fortasse invaluit nomen, quod si cum Ionum chitone compararetur, sane ἱμάτιον esse videretur ac revera sic appellari posset. Adhuc in variis monumentis, quae nostram tulerunt aetatem, conspiciuntur mulieres Doricae hac veste indutae adeoque ipsae deae, ut Diana, aliae; quin ea ipsa veste Athenienses olim usae fuisse dicuntur, donec *Ionicam* assumerent vestem, quae qualis fuerit, ex artis monumentis aeque cognosci potest, e dearum simulacris, aliis id genus. Namque manicata amiciebatur. Lintea erat tunica, tota consuta, in qua fibulis nullus locus, manicis instructa (unde χειριδωτὸς χιτών), longa ad pedes talosque usque deducta et totum corpus obtegens, hinc sinuosa et complicata. Quae omnia orientalium hominum referunt amictum et ad vitam pertinent, qualem per Orientem agere solent mulieres: ut sane eo probari videatur, quod cap. seq. Noster tradit, hanc vestem, Ionicis usitatam, proprie non fuisse *Ionicam*, sed *Caricam*, ab Asianis igitur populis receptam. Quod tum factum esse existimat C. O. Mueller. Aeginett. p. 72, cum Milesii primi Carum feminas raperent et in matrimonium ducerent (cf. Herod. I, 146), ita ut omne hoc vestiendi genus e Mileto profectam ad reliquos Iones et Asiaticos et Europaeos inde traductum videri queat. Add. quae hanc in rem disputavit G. Muys: Griechenland u. der Orient p. 203 et 204. De diversa Dorum atque Ionum veste plura C. O. Mueller attulit in: Handb. d. Archaeolog. §. 339 coll. Aeginett. p. 71 seq. Dor. II. pag. 263 seqq. Attigit quoque Boettiger. in Annal. Vienn. (1830) T. XLIX. p. 4 Anzeigebl., itemque Broendsted. in Itiner. T. II. p. 263 et, qui a *Cr.* laudatur, Raoul-Rochette in: Achilléide pag. 83. not. 6, et Stackelberg: Der Apollotempel zu Bassae pag. 77. His adde Bekkerum in Haricl. III. p. 176 seq. ed. C. F. Hermann.

τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην] Unde hoc certe colligi potest, quod etiam aliunde probatur, Corinthiorum vestimentum, quamvis et ipsum Doricum a reliquorum Dorum vesti-

ἵνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται. ἔστι δὲ ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμέ- 88
νοισι οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιὸν, ἀλλὰ Κάειρα· ἐπεὶ ἥ γε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν ἡ αὐτὴ ἦν, τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. Τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρὰ

mento nonnihil fuisse diversum; quamquam in quo ipso fuerit diversum, id in tanta testimoniorum inopia vix certo dixeris. Conf. C. O. Mueller. Dor. II. pag. 265. Nec miror equidem ea in urbe, quae inter reliquas divitiis et opibus mercaturâ acquisitis mature excelluit, vestiendi genus mutatum et a simpliciori forma, quae Doribis reliquis propria fuit, aliquantum recessisse ad rationem cultiorem et exquisitiorem.

ἵνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται] Vocula *δὴ* eodem modo posita, quo supra V, 68 init. *ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι* scil. *φυλαί*. Fibulis s. *περόναις* uterentur necesse erat, quicumque Dorica gestarent vestimenta nullis manicis instructa nec consuta; Ionum amictus, in quo omnia consuta erant, nullas requirebat fibulas. Subinde tamen etiam in Ionum mulierum amictu *περόνας* inveniri ad manicas scissas constringendas monet C. O. Mueller. Dor. II. pag. 264, qui idem in Aeginett. pag. 72 hanc fabulam, quam de vestium commutatione Herodotus tradit, profectam videri vult e studio et consilio antiquissimorum historicorum et philosophorum, cuicumque consuetudini et instituto *αἰτίαν* et *κτίσιν* quandam quaerendi. Nec aliter fere iudicasse video Welcker. in Museo Rhenan. I, 2. pag. 252. Mihi secus videtur.

CAP. LXXXVIII.

ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμένοισι] Eadem locutio I, 14; alias *ἀληθείῃ χρήσομαι* VII, 101. 104 coll. VI, 53 *ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ*.

ποιῆσαι νόμον εἶναι] Ex antecedentis cap. initio supplendum *λέγεται*. Ac nemo non intelligit, hanc legem, qua Atticae merces prohibitae sunt, earum ex genere esse, quae nostris temporibus per omnes fere civitates introductae inveniuntur, referrique posse ad ista instituta, nunc quidem cognita variis nominibus: *Mauth*, *Zoll*, *Duane*, quibus vel reditus civitatis augeri vel mercaturam indigenam promoveri dictitant. Cuius inventi laudem ne quis recentioribus tribuat, ipse hic antiquissimi historici locus satis docet, ne veteres quidem talia latuisse, clareque commonstrant Atheniensium leges complures, quibus libero mercium quarundam commercio interdixerint, suum ipsorum commercium inde maximopere augeri rati. Nec alia sane Aeginetarum fuisse videtur ratio, cui causam a religione, ut fit, repetitam praetexuerint. Ac sanequam haud scio an ea ipsa lex mercaturam et sollertiam Aeginetarum in operibus figlinis valde promoverit et auxerit, cum eius gentis *opificinae figlinae* antiquitus celebratae fuisse videantur. Nam inter no issima, ut videtur, istiusmodi opera *ὁ κέραμος Αἰγιναῖος* apud Stephan. Byz. s. v. *Αἴγιναι* coll. s. v. *Γάζα*. Tu vid. quoque Mueller. Aeginett. pag. 79 seq. et Boeckh. Staatshaushalt. I. pag. 63 s. pag. 83 ed. sec. Itaque profecto longum abest, quod Orientis morem ad Graeciam usque propagatum in hoc instituto sibi agnoscere posse videtur Laurent: Histoire du droit des gens II. p. 104.

De Atticis opere fictili omnique vasorum fictilium genere per omnem Graeciam atque Italiam hinc traducto excellentibus, ita ut, teste Quintiliano Instit. or. II, 17, ipsa haec ars e luto vasa ducendi Atticum censeretur inventum, plura monere vix attinet. Tu vid. modo C. O. Mueller. Handb. d. Archaeolog. §. 62. — In seqq. pro vulg. *παρά σφι*

σφίσι ἑκατέροισι· τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας· Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωριέων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μέν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἔκ τε τόσου κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζονας ἢ πρὸ τοῦ.

89 *Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ εἴρηται ἐγένετο. Τότε δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμε-* 417
νοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆταί τε δὴ ἐδήϊευν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια· καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι ἦλθε μαντήϊον ἐκ Δελφῶν, ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα,

scribendum duxi cum recentt. edd. *παρὰ σφίσι*; cf. I, 57 ibique nott.

μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων κ. τ. λ.] Exscripsit Athenaeus XI, 107. pag. 502 C. s. 367 T. IV edit. Schweigh. coll. XI, 64. p. 482 B. s. pag. 286 Schweigh. itemque attigit Pollux VI, 100, ubi pro *χυτρίδων* invenitur *χυτρίων*, de quo conferunt Leopard. Emend. IV, 20. *κέραμος* in universum indicat quodcumque *opus figlinum*, praecipue *vas figlinum*; cf. III, 6. 96. *χυτρὶς* est *ollula;* eodem sensu VII, 176 *χύτροι*, quem locum citans Eustathius pro *χύτρους* exhibet *χύτρας* a voce *χύτρα*, quae eiusdem est significationis. Cf. etiam Fischer. ad Weller. I. p. 154. Caeterum bene observat Valckenar., citans Macrob. V, 25, vel hoc ex loco Herodoti apparere, veteres diis pro prisca simplicitate vasis libasse fictilibus. *ἐπιχωριέων*, quod plerique libri offerunt, retinui; cf. Bredov. pag. 276, qui vel supra I, 181 *ἐπιχωρίων* in *ἐπιχωριέων* mutari vult, etsi huius loci haud scio an diversa sit ratio, cum non tam mulieres, sed indigenae in universum, nullo sexus discrimine habito intelligi videantur. Nostro loco Dindorf. et Dietsch. dederunt *ἐπιχωρίων*, Bekkerus vulgatum reliquit. In seqq. ad verba *ἔκ τε τόσου* (*ab illo inde tempore*) cf. VI, 84. VII, 215. Hoc loco unus Sancrofti liber *ἔκ τοτε*, unde *ἐκ τότε* reponi vult Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. pag. 332) offensus voculâ *τε* in vulgata lectione et comparans *μέχρι τότε* apud Herodot. VI, 34 aliaque prolata a Lobeck. ad Phrynich. p. 46. Equidem cum recentt. edd. satius duxi vulgatam retinere.

Cap. LXXXIX.

κατὰ εἴρηται] Vulgo *κατὰ τὰ εἴρηται*: sed vid. allata ad V, 11. In seqq. pro vulg. *ἐδήϊευν* cum Dietschio scripsi *ἐδήϊευν*; vid. Bredov. pag. 174. Pro *Ἀθηναίοισι* Mediceus cum aliis codd. praebet *ἐξ Ἀθηναίων*, quod ipsum haud improbare videtur Schweighaeuserus: mihi vulgata, quam recentt. edd. omnes servarunt, praestare videtur. Mox Schaef. et Matth. e duobus codd. dederunt *ἐπ' Αἰγίνης* (*Aeginam versus*) *στρατεύεσθαι* pro *ἐπ' Αἰγινήτας*, quod cum Gaisf. et recc. edd. intactum reliqui, cum nulla adsit causa mutandi. Cf. nott. ad V, 122.

ἀδικίου] „Oraculi haec est sententia: *ab eo tempore, quo Aeginetae iniusta arma in Atticum agrum inferre coeperant, totis triginta annis a vindicta abstinendum esse.*“ *Wesseling.* Pro *ἀδικίου*, quod Mediceus, Florentinus, alii afferunt, ante Gro-

τῷ ἑνὶ καὶ τριηκοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας, ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἢν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μέν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι καταστρέψεσθαι. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο, τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται· τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο, ἀκούσαντες, ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν, πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων

novium male αἰκίου. Tu conf. de hoc nominum in ιον exeuntium genere Ianson. in Seebod. et Iahn. Annall. 1832. Suppl. I, 4. pag. 571 et vid. grammaticorum Graecorum ἀδίκημα explicantium locos in Thes. Ling. Graec. I. pag. 679 ed. Dindorf. In verbis subsequentibus τῷ ἑνὶ καὶ τριηκοστῷ Hoogeveen. ad Viger. p. 70 notat numeri minoris ex ordinali in principalem conversionem: cum sane pro ἑνὶ exspectasses πρώτῳ, *tricesimo primo anno*, *het een en dertigste iaar*, ut Batavi loquuntur. — Ad locutionem τέμενος ἀποδέξαντας cf. V, 67. VII, 178.

χωρήσειν] Ita libri vetusti, quos cum recentt. edd. secutus sum, uno excepto Schaefero, qui ex uno Sancrofti libro exhibuit χωρῆσαι itemque mox καταστρέψασθαι; quod citat G. Hermann. ad. Viger. p. 775, quo scil. pateat, quam licenter aoristis Graeci fuerint usi: idemque etiam tenuit Stegerus, qui intactum reliquit χωρήσειν. Nos caeterorum librorum iussu hic quoque retinuimus καταστρέψεσθαι, quod sane h. l. necessarium videtur (*tandem vero* Aeginam *Athenienses subacturos esse* dicit oraculum) aeque atque in antecedentibus χωρήσειν; neque vero opus ἄρχεσθαι mutare in ἄρξεσθαι, ut proponit Voemel. ad Demosthen. Contion. pag. 109 Prolegg. Ad significationem verbi χωρεῖν cf. nott. ad III, 42. Quod ad ipsum oraculum attinet, Limburg-Brouwer (Histoire de la civilisat. d. Gr. IV. (VI.) pag. 87, existimat, exhiberi hic oraculum a sacerdotibus, qui rerum omnium ad quaestionem propositam bene gnari fuerint indeque bene intellexerint, quid faciendum sit Atheniensibus, quibus tali modo respondendum censuerint. Mox retinui cum recentt. edd. ἤκουσαν, cuius loco Schaeferus ἄκουσαν, quod ferri non posse docent allata a Bredov. pag. 207.

τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται] Quaeri possit, utrum de *antiquiori* Atheniensium foro, quod Pnycis colli proximum fuisse fertur (cf. Kruse: Hellas II, 1. pag. 103), hic cogitandum sit an de *recentiori* foro porticibus ornato prope Andronici quae nunc vocatur turrim, de quo cf. idem Kruse l. l. pag. 111 seq. At mihi vix dubium, quin de antequiori foro hic sermo sit, quod in valle intra Pnycem, Areopagum et Acropolin fuisse probabiliter statuit C. O. Mueller in Ersch. et Gruber. Encyclopaed. Vol. VI. pag. 231. De antiquo foro Attico, quod unum fuit, meridiem versus ab Acropoli situm, post Leakium: Topograph. v. Athen. pag. 157 seqq. ed. Saupp. pluribus disputavit Henriot in: Revue archéolog. XI. p. 212 seqq. 257 seqq. 272. Alii ad occidentem versus ab Acropoli forum fuisse contendunt: qua de re vid. quae attulit Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 936. not. 44.

οὐκ ἀνέσχοντο, ἀκούσαντες] Quae apud Schaef. posita est distinctio ante ἀκούσαντες, deletam reperio in Schweigh. et Gaisf. editione, ita ut participium ἀκούσαντες cum antecedenti verbo ἀνέσχοντο connectatur eo usu, quo I, 80. V, 19 (ubi vid. nott.) participium huic verbo adstrui vidimus, hanc in sententiam: *non sustinuerunt audire*. Ubi offendit aoristi participium, cuius loco praesentis participium sane exspe-

90 ἀνάρσια. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλέην, ὅτε τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων. Ἔτι τε πρὸς τούτοισι ἐνῆγόν σφεας οἱ χρησμοὶ λέγοντες, πολλά

ctes. Itaque reposui equidem virgulam, ut ea enasceretur sententia, quam eandem bene vernacule expressit Langius: „*und die dreissig Jahre konnten sie nicht abwarten, da sie hörten, es wäre Bestimmung, dass sie sollten die Unbill von den Aegineten ruhig aushalten*“; sive Latine: *triginta vero annos haud sustinuerunt s. tolerarunt, ubi bello sibi abstinendum tam indigna passis ab Aeginetis audierant.* Nec insolitus videri debet simplex accusativus verbo ἀνέχεσθαι adpositus: conf. I, 169. VII, 87. 149, quos locos affert Schweighaeuser. in Lexic. Herod. s. v. I. pag. 50 seq. Particulam ὅκως haud alio sensu h. l. positam accipio atque ὅτι: vid. III, 116 et V, 106 ibique nott. Ad χρεὼν conf. V, 49 et ad ἀνάρσια nott. ad III, 10. Mox retinuimus πρὸς Αἰγινητέων, quod eadem in formula exstat III, 74. Florentinus liber cum aliis: ὑπ' Αἰγινητέων, ut IX, 37. Sed vid. VII, 151: ἢ νομιζοίατο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι.

CAP: XC.

τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα] i. e. (cum Lacedaemonii audivissent ea) *quae Alcmaeonidae in Pythiam machinati erant* et *quae a Pythia contra ipsos et contra Pisistratidas dicta erant.* Quae spectant ad ea, quae leguntur supra V, 63. Ad verba ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα cf. quae similem in modum dicuntur VI, 121 coll. 88. VII, 172. VIII, 7. 106. — Ad verba συμφορὴν ἐποιεῦντο vid. nott. ad V, 5, ad ξείνους vid. nott. ad V, 63. Pro vulg. διπλῆν scripsi cum Dindorfio διπλέην, ut supra III, 42, ubi vid. nott. Dietsch. dedit διπλόην, Bekkerus vulgatam διπλῆν retinuit. — In verbis πρὸς τῶν Ἀθηναίων articulum τῶν omittit Florentinus cum aliis codd.; unde Bekker. et Dindorf. eiecerunt, Dietsch. uncis inclusit. Mihi h. l. necesse videtur articulum retineri, quem in seqq. a verbis ἐξ Ἀθηναίων recte abesse existimo.

ἐνῆγόν σφεας οἱ χρησμοί] „*χρησμοὶ in Atticae arcis sacrario* recte componuntur cum fatalibus Romanorum libris in cella Capitolii, gemella arte excogitatis. Neque dubito, quin inter ea oracula versus fuerint Musaei, ab Onomacrito Hipparchi Pisistratidae tempore manifesta fraude aucti, mutilati corruptique VII, 6.“ *Wesseling.* Eadem, opinor, significantur oraculo V, 93. Sic Veientum fata Romanis prodita a nobili transfuga teste Ciceron. De divin. I, 44 in tutela ac praesidio optimatium latuisse colligit Lobeck. in Aglaoph. p 965, Herodoti locum subiungens itemque Dinarchi, qui ἀπορρήτους διαθήκας commemorat Areopagi curae commissas, ἐν οἷς σωτήρια τῆς πόλεως κεῖται Or. c. Demosth. 91, 20: ubi quod voce διαθηκῶν vatis antiqui oracula indicari Sibyllinis libris persimilia alii ponunt, alii negant, recte indicare videtur Lobeck., non *oracula* denotari, sed *pacta.* Illa tamen oracula a Comicis derisa quanti fecerint Athenienses apparet, eodem Lobeck. monente, ex Demosth. Fals. Legat. p. 436, Liban. in Demosthen. IV. p. 250 seq., aliis oratorum locis. — Mox dedi ἦσαν pro ἔσαν. — Ad κομίσαντος

τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἔκτηντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ, καταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι 91
τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὥρεον αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες, ὡς ἐλεύ-

supple *τοὺς χρησμούς.* Ad Heraclidas terrae Atticae haec oracula pertinuisse putat Preller: Griech. Mytholog. II. p. 179.

τοὺς ἔκτηντο μὲν πρότερον] Ita dedi cum edd. recentt. Vulgo: *πρότερον μέν.* Pro *ἔκτηντο* Mediceus *ἐκέκτηντο*, de quo conf. II, 108. III, 39. Dindorf. edidit *ἐκτέατο.* Tu vid. Bredov. pag. 287.

CAP. XCI.

ὥρεον αὐξομένους] Vulgo *ἑώρεον*, quod ferri non posse docuit Bredov. p. 313; itaque rescripsi *ὥρεον.*

νόῳ λαβόντες] Conf. de hac locutione citata ad III, 41. Ad loci argumentum bene adscripsit haec *Valckenarius:* „Veram hîc pandit historicus causam, quae Lacedaemonios moveret: praecedenti capite narrata nihil erant aliud nisi species, quam suae praetexebant dominandi libidini velut causam honestiorem; hanc itaque solam in sociorum conventu commemorant. Non debuerat itaque Plutarchus T. II. pag. 860 F. hinc etiam occasionem captare Herodotum criminandi. — Quales autem hîc nobis expingit Herodotus Lacedaemonios, tales certe fuerunt rebus Graecorum florentibus. Graeciae principes, quam oderant domi tyrannidem, in liberis civitatibus ubique conabantur adfirmare; subditis erant superbi domini; vicinis, quos vexabant, ab antiquissimis temporibus graves, Messeniis, Arcadibus, Argivis caeterisque; in bellis et societatibus ineundis utile plerumque honestis anteponebant. Thebanis auxilium ferebant, ut scribit Diodor. Sic. XI, 81, *νομίζοντες τὰς Θήβας, ἐὰν αὐξήσωσιν, ἔσεσθαι τῇ τῶν Ἀθηναίων ὥσπερ ἀντίπολίν τινα.* Secundum Herodotum cogitabant, *populum Atheniensem*, quem certe nolebant sibi *ἀντίρροπον*, *oppressum a tyranno*, futurum *ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἕτοιμον*, *imbecillum ac talem, quem sibi facile dicto haberent audientem.*" Atque convenit haec Lacedaemoniorum sententia de Atheniensibus cum iis, quae supra leguntur cap. 78, ubi vid. nott. *ἰσόρροπον* valet *viribus, opibus par;* plura de hac voce invenies in Thes. Ling. Graec. IV. p. 678 ed. Dindorf. Ac monuit quoque de hac voce, quae apud Aeschylum poëtasve crebrius reperitur, Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 352. — Ad *τῷ ἑωυτῶν* ex antecedentibus suppl. *γένεϊ.* De Sparta tyrannis inimica conf. Sosiclis verba V, 92. §. 1 et quae de hac re disputavit Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I, p. 18[illegible]. 607, qui Spartanos tyrannis infensos fuisse statuit tum ob regiam dignitatem legitimam, quae Spartae unice servata vel hanc ob causam illegitimae tyrannorum potentiae eo magis opponi debuit, tum ob periculum antiquis Dorum institutis aristocraticis ex immani tyrannorum vi imminens. Quo etiam illud accedit, quod Spartanis Peloponnesi hegemoniam affectantibus nihil sane antiquius fuit, quam ut, quaecumque Doricis institutis repugnantia invenirentur, tollerent eoque Spartam, quae omnis Dorum reipublicae cardo quasi fuit ac sedes primaria, firmarent et augerent. Unde etiam, quae hoc loco traduntur, sunt diiudicanda: cum, qui aliis locis tyran-

θερον μὲν ἐὸν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν ἂν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρ- 418
χέεσθαι ἑτοῖμον, μαθόντες δὲ τούτων ἕκαστα μετεπέμποντο Ἱππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι. Ἐπεί τε δέ σφι Ἱππίης καλεόμενος ἧκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι,

nidem omni modo tollere studeant, Athenis se hoc fecisse graviter ferant: ob incommoda scilicet Dorum rebus publicis e sublato Pisistratidarum imperio auctisque Atheniensium in libertatem vindicatorum rebus enascentia. Hinc recte etiam statuisse videtur C. O. Mueller Dor. I. pag. 160 seq., tyrannos Dorum institutis eversis semper evectos et auctos fuisse.

κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος] In Sancrofti libro *ὑπό του τυραννίδι*, quod recepit Schaef., quemadmodum in iis, quae attulit Wesseling., Appian. B. civ. IV [cap. 86]. p. 1022 *ὑπό του δαιμόνων* et Sophocl. Oed. Col. 384 [371 Elmsl. 336 Both.] *ἐκ θεῶν του*. Sed haec ipsa a nostri loci ratione nonnihil differre videntur, in quo nihil mutandum esse caeteri quoque editores bene perspexerunt. Idem Wesseling. recte attendi iubet ad verba V, 78 *ἐθελοκάκεον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι*. Mox dedi *μαθόντες δὲ τούτων* pro *τουτέων*, ubi *δὲ*, quod a quibusdam libris abest, bene retinuit Schaefer., interpretans *inquam, igitur*.

ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι] Vid. supra cap. 65 (*μετὰ δὲ ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον κ. τ. λ.*): inde haec verba ut suspecta uncis inclusit Schaefer., quibus ego iure mihi illa liberasse videor. Nam satis ea tueri videtur, ut librorum scriptorum auctoritatem omittam, ipsa Herodoti consuetudo talia lectoribus in mentem revocare solentis. Magis arrideret *κατέφυγον*, quod etiam Schweighaeusero non displicuit Sed codd. non addicunt. Qui iidem omnes exhibent *ἐς ὃ*, a Bekkero, Dindorfio et Dietschio mutatum in *ἐς τό*, auctore Struvio; tu vid. nott. ad IV, 56.

μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους] *ἀγγέλους* h. l. non tam nuncios dicit, sed legatos a singulis civitatibus Doricis, quae foedere cum Spartanis coniunctae erant, Spartam invitatos s. arcessitos in concilium; haud aliter *ἄγγελοι* dicuntur I, 36. 69. *συμμάχους* sive *συμμαχίαν*, ut alibi, Spartae intelligit socios liberos atque *αὐτονόμους*, qui pro foederis Dorici ratione sui prorsus erant iuris. Neque enim hi socii, ut Atheniensium socii, tributarii ferme fuerunt aut dicto audientes Spartanis in iis rebus, quae ad suam ipsorum civitatem pertinerent, unice coacti ad praestanda quaedam, bellum si exortum esset. Singuli singularum civitatum, quae huic foederi adscriptae erant, legati Spartam aliumve in locum a Spartanis, penes quos convocandi ius fuisse videtur, indicatum convenere, de rebus communibus consultaturi, prouti res tulit; nec aliam fere in hoc coetu praerogativam habuisse videntur Spartani, nisi quod inter civitates aeque liberas confoederatas principem obtinerent locum. Cf. Thucyd. I, 67. Plura de hoc Peloponnesiorum s. Doricarum gentium foedere vid. apud Kortüm.: Beiträge z. Geschichte d. hellen. etc. pag. 31 seqq. 44 seqq., Wachsmuth.: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 180 seq. 221 seq. 807 seq. et praecipue apud C. F. Hermannum: Griech. Staatsalterth. §. 34. Ad verba *συγγινώσκομεν αὐτοῖσιν ἡμῖν οὐ ποιήσασι* (i. e. *fatemur, nos ipsos non recte fecisse*) conf. nott. ad IV, 43 et ad verba *ἐπαρθέντες κιβδήλοισι μαντηΐοισι* conf. I, 66; de voce

συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς. ἐπαρθέντες γὰρ κιβδήλοισι μαντηΐοισι, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα, ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν, ὃς ἐπεί τε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλέα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται, ὥστε ἐκμεμα-

ἐπαρθέντες conf. I, 87. V, 81 (ubi vid. nott.) VI, 132. VII, 38. 18. IX, 49.

καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν] i. e. *et qui in se recipiunt Athenas urbem in potestate s. ditione retinendam.* Affert Herodotea Thomas Magist. pag. 880 s. v. ὑφίσταμαι, quo commonstrat, Herodotum eodem sensu, quo ὑποδέχεσθαι (II, 121), dicere ἀναδέχεσθαι, *in se recipere, polliceri*, etsi. monente Dukero ad Thucydid. VIII, 81, illud plus valet quam hoc. Idem Graecus Magister recte tuetur ὑποχειρίας, cuius loco duo libri scripti afferunt ὑποχειρίους. Vid. Bredov. pag. 276 ibique allata. Paulo post omnes codd. δήμῳ ἀχαρίστῳ, nullus liber δήμῳ ἀχαρίτῳ, de quo conf. nott. ad I, 207. Etenim ἀχάριστος dicitur δῆμος, *qui gratiam non refert*, licet possit, *qui ingratus est:* vid. supra I, 90 et conf. Bredov. pag. 269. Quod sequitur ἀνέκυψε valet *caput extulit viresque denuo recepit;* quod enim proprie de iis dicitur ἀνακύπτειν, qui caput e mari aut fluvio extollunt s. emergunt (vid. Platon. Phaedon. p. 109 E.), id inde transfertur ad eos, qui e periculis emergunt seque erigunt (Xenoph. Oeconom. XI, 5) adeoque etiam ad eos, qui animum e caligine in veritatis lucem quasi exserunt, ut pluribus monstravit Wyttenbach. ad Platon. l. l. pag. 302 seq. Conf. quod infra VII, 152 legitur ἐγκύπτειν, et vid. Dorvill. ad Chariton. pag. 307, qui plura attulit de huius verbi ac similium vi translata. — βασιλέα dedi pro βασιλῆα.

δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται] Qui olim h. l. Latine reddiderunt, Valla (*inflatusque superbe famam auget*), Stephanus (*atque adeo superbe inflatus suam potentiam auget*), Portus (*superbiam spirans crescit*), ii videntur φύσας accepisse pro φυσήσας, per syncopen ortum sive per librarii socordiam scribentis φυσας, unde postea deletâ lineâ superne ductâ exstiterit φύσας. De syncope merito dubitans Valckenar. coniecit φυσῶν vel φυσέων hoc fere sensu: „*crescit* (virtutis expers) *verbis iactans gloriam;* ut hîc δόξα *vana* dicatur *gloria*, opposita τῇ εὐκλείᾳ et ἀρετῇ, in opinione tantum superborum sita et nihil minus quam vera. Quo eodem fere modo sibi opponi addit δοκεῖν, *videri*, et εἶναι, *esse*, itemque τὸ δοκεῖν et τὸ ὂν et apud philosophos δόξα et ἀλήθεια, ut apud Euripid. Andromach. 319. Hinc igitur h. l. δόξαν φύσαν erit, Valckenario interprete, *inanem gloriam spirare* vel *iactare* atque *inflatum vana opinione superbire*, ut in Platon. Alcib. II. p. 145 E. Athen. XV, 28. p. 681 C. Mihi nulla videtur opus emendatione. Descendit enim φύσας a voce φύειν, cui accusativus h. l. additur eodem modo, quo apud Sophocl. Electr. 1490 (1463 Br.) Oedip. Col. 838 (804 Br. 746 Both.). Antig. 639 Both. Electr. 139 Both. invenimus φύειν φρένας; quod ipsum cum Wesseling. interpretetur *spiritus sibi sumere*, *augere*, malunt Schweighaeuser ad h. l. et Doederlinus ad Sophocl. loc. in Oed. Col. (ubi Brunck. et Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1066 conferri iubet) intelligere: *mentem* (s. prudentiam) *nancisci*, *sapere*, ita ut Herodoteo loco δόξαν φύσας αὐξάνεται significet: *famam nactus augescit*, sive plenius: *quae famam* (e pulsis tyrannis) *sibi concilians apud caeteros Graecos inde augescit*, *incre-*

θήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χολκιδέες, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτών. ἐπεί τε δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀκεόμενοι τίσασθαι. αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε τε τὸν Ἱππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα.

92 *Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνε-*
δέκετο τοὺς λόγους. οἱ μέν νυν ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον, Κορίνθιος 419
1 *δὲ Σωσικλέης ἔλεξε τάδε· Ἠ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς*

menta capit opesque suas atque potentiam auget. Nec quemquam latebit ambiguitas quaedam in voce δοξα, quam aeque interpretari licet de *inani fama s. gloriola*, quam in suum usum Athenienses convertunt, ad opes suas augendas. Negris verba δόξαν φύσας explicat τυχὼν δόξης, εὑρών, ἀποκτήσας δόξαν. Ad Wesselingii interpretationem redit A. G. Winckelmann. ad Platonis Euthydem. pag. 124, qui Herodoti verba sic reddi vult: *magnos sumens spiritus crescit.* Noster supra II, 68 dixit: γλῶσσαν — ἔφυσε et VIII, 104. de sacerdote: φύει πώγωνα.

οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ κ. τ. λ.] αὐτῶν dedi pro αὐτέων. De loci argumento cf. V, 77. Verbis subsequentibus: τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτὼν (i. e. *fortasse etiam alius quis se errasse intelliget*) Lacones se ipsos indicare, satis liquet.

νῦν πειρησόμεθά σφεας ἅμα ὑμῖν ἀκεόμενοι τίσασθαι] Retinnimus ἀκεόμενοι a Wesselingio primo e tribus codd. receptum pro ἀπικόμενοι, quod Florentinus ac duo Parisini codd. tuentur, quodque Bekker., Dindorf. et Dietsch. revocaverunt: a quibus ita discedit Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. Suppl. IX. p. 332), ut, cum τίσασθαι absit a Sancrofti libro, legendum censeat: νῦν πειρησόμεθά σφεα ἅμα ὑμῖν ἀκεόμενοι (ubi ἀκεόμενοι iungitur cum πειρησόμεθα, eo ex usu, quem ad I, 77 attigimus) hoc sensu: „quoniam illud faciendo peccavimus, nunc id peccatum una vobiscum corrigere tentabimus, Hippiam, quem Athenis et possessione bonorum suorum pepulimus, in pristinum statum restituentes.“ Equidem in Wesselingii lectione subsistere satius duxi, cuius hic mihi videtur esse sensus: *nunc operam dabimus, ut eos* (σφέας, Athenienses scil.), *una vobiscum huic malo* (s. errori a nobis commisso) *medentes, ulciscamur s. puniamus* Ad verbum ἀκεόμενοι, de quo *Cr.* consuli vult Ast. ad Platon. Rempubl. II, 7. pag. 405, Wesseling. apte contulit Homer. Ili. XIII, 115 atque ipsum Herodot. I, 167. III, 16. 40. — Mox cum Schweigh. et Gaisf. plerorumque codd. consensu exhibui αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν pro αὐτοῦ γὰρ δὴ τοῦδε εἵνεκεν, quod ipsum tenuit Matth. Articulum τὸν ante Ἱππίην, quem ignorant edd. vett. e Florentino, aliis, cum Schweigh. et Gaisfordio recepi; uncis inclusum retinuit Dietsch., denuo eiecerunt Bekker. et Dindorf.

ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα] i. e. *ut illi reddamus, quae ademimus.* Pro olim vulg. ἀπελόμεθα Mediceus liber ac Sancrofti codex cum aliis ἀπειλόμεθα, quod sine ulla lectionis varietate exstat VIII, 3, quodque etiam h. l. restitutum vult Apetz. citans I, 16. 76. 114. Vide nunc Bredov. p. 306.

Cap. XCII.

§. 1. *Κορίνθιος δὲ Σωσικλέης*] Pro Σωσικλέης in Mediceo Σωκλῆς, in Floront., aliis Σωκλέης coll. Plu-

γῆς καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσσῃ ἕξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες, τυ-

tarch. II. pag. 860 F et Schol. Aristid. p. 63 Frommel. (ubi Σωκλῆς Atheniensis). Vid. Wesseling. Dissert. Herod. III. p. 19. Quae sane librariorum socordia peperisse videtur, cum *Sosicles* et *Socles* diversa sint nomina, ut *Socrates* et *Sosicrates*, *Sophanes* et *Sosiphanes*, *Sosipater* et *Sopater*, nec umquam talia, ut dudum notavit Valcken., apud Graecos contrahantur. Ac ne mireris, in sociorum consessu Sosiclem Corinthium primum progredi verba facturum: in omni Dorum Peloponnesiorum foedere, cui Sparta praefuit, primum certe locum, si ab ipsis Spartanis discesseris, obtinuit Corinthus. Tu conf. Thucydid. I, 67, quo loco supra iam sumus usi, et Wachsmuth. Hellen. Alterth. I. pag. 180 seq.

Ἡ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται κ. τ. λ.] Attigit Eustath. ad Iliad. VII. pag. 695, 20 s. 575, 4. — „Prima haec Sosiclis oratio locutionibus illa constat proverbialibus apud utriusque linguae scriptores frequentatis. Non Euripidea tantum e Med. 410, sed Ovidius simul respexit eiusdem e Syleo Herculis dictum. [Ovidii verba Trist. I, 8, 5 seq. a Wesselingio quoque allata sic se habent:

„Omnia naturae praepostera legibus ibunt
Parsque suum mundi nulla tenebit iter,
Omnia iam fient etc."]

Theseus in Eurip. Suppl. 520 ἄνω γὰρ ἂν ῥέοι Τὰ πράγματ' οὕτως εἰ 'πιταξόμεσθα δή." *Valcken.* Homericum plane esse initium huius orationis a Sosicle habitae dicit Waardenburg: De nativ. simplicit. Herodot. pag. 123. Adde, quae Bredov. Specim. Uranolog. Herod. pag. XII super h. l. commentatus est: „Haec verba non illis locutionibus proverbialibus adnumeranda sunt, quae ex antiquo sermone vulgi traditae, quamquam opiniones mutatae sunt, tamen eodem sensu, quo maiores dixerant, dicuntur: immo nisi iam ex aliis locis apparuisset, ex his ipsis verbis colligeremus, Herodotum et Graecos sui temporis credidisse, coelum *super* hoc orbe terrarum modo immobili stare, sicuti terrae planitiem *infra* coelum positam esse. Nam eiusdem fere verbis Euripides in fabula, quam Sylei nomine Philo laudat in libello πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον [pag. 537. 869. 880, ut monet Valcken., sive Vol. II. pag. 461. Vid. A. Nauck: Tragicc. Graecc. Fragmm. pag. 453.] Herculem facit dicentem,

πρόσθε γὰρ κάτω
Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον,

i. e. *prius enim infra terram ibunt astra, terra vero se feret in coelum, quam de me ad te blanda veniat oratio.* Poëtae, qui post tempus Ptolemaeorum scripserunt, quamquam antiquiora amplecti amant, si res, quae fieri non possunt, indicare volunt, comparant cum fluviis retrocedentibus aut cum populis a contrariis finibus terrae in contrarios transpositis, Virgil. Eclog. I, 59—62. Senec. Med. 373 aut ut Ovidius (loco supra allato). Nullo vero loco, quod scio, comparatio Herodoti et Euridis recurrit." Haec ille, ex eadem veterum opinione formulam foederis inter Latinos atque Romanos, ad IV, 201 allatam explicandam esse monens. Tu vid. nott. ad Herodot. IV, 201 et VIII, 143.

ἰσοκρατίας καταλύοντες] De significatione verbi καταλύειν vid. allata ad V, 72. Voce ἰσοκρατίας eaque rariori bene monuit Valcken. indicari *populare imperium*, unius vel paucorum dominatui oppositum in-

ραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε, τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ' ἀνθρώπους οὔτε μιαιφονώτερον. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι. νῦν δὲ αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων καὶ φυλάσσοντες δεινότατα, τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε, κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβαλέσθαι ἤπερ νῦν.
2 Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε· ἦν ὀλιγαρχίη, καὶ οὗτοι

deque etiam ἰσηγορίας et ἰσονομίας vocabulo appellatum, ut supra monuimus ad III, 80 et V, 78. Cf. etiam Niebuhr. Roem. Gesch. II. p. 315 ed. sec. et C. O. Mueller: Dor. I. p. 160, ubi h. l. citans adiicit Dionys. Halicarn. in Lys. 30. pag. 523. Pertinent vero haec ad id, quod in not. ad V, 91 init. attigimus Spartanorum studium, quo tyrannis maxime infensi tyrannidem omni modo ac quovis loco tollerent.

τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ' ἀνθρώπους] Cum his conferantur, quae III, 80 de tyranni indole et natura exponuntur. Equidem in talibus advertere mihi videor scriptoris animum populari imperio maxime deditum et omnium maxime unius dominationem aversantem. De quo dixi ad V, 78. 66. — In seqq. ad νῦν δὲ conf. III, 25 ibiq. allata et add. Apitz: Adverss. ad Sophocl. Trachin. pag. 95.

παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους] Duo codd. male παραχρῆσθε. Vid. Bredov. pag. 380. — Schweigh. in Lexic. Herodot. (II. pag. 183) haec verba ita reddenda censet: *contemptim s. indigne cum sociis agitis*, vel potius ob ea, quae proxime antecedunt: *per contemptum insuper habetis et rem levem ac nullius momenti esse ducitis, si id fiat adversus socios vestros*, nempe, *si apud illos instituantur tyranni*. Mihi prius illud placet; nam οἱ σύμμαχοι h. l. sunt Corinthii aliique Dores liberi Spartanorum foederi adscripti, quibuscum contemptim agere Spartanos Sosicles enuntiat eo, quod eorum auxilium invocant ad rem nefariam et ad tyrannidem aliis Graecis constituendam, quam a se ipsis Lacones enixissime remotam esse voluerant. De ipso verbo παραχρᾶσθαι Herodoteos locos attuli ad II, 141. In proxime seqq. ad formam ἔατε conf. IV, 119 ibique nott. Pro vulg. συμβάλλεσθαι cum recentt. edd. e Florentino alioque libro recepi συμβαλέσθαι, quod iam Schweighaeusero haud displicuerat. Valet autem συμβάλλεσθαι γνώμας *suffragia conferre* vel proprie: *aliorum suffragiis sua adiicere, suam sententiam dicere*. Tu vid. VIII, 61 coll. Plat. Amator. §. 4. pag. 135 D.

§. 2.

Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε] Quae iam sequitur narratio, eam ex intimo scriptoris animo odioque in tyrannos innato simulque etiam e studio Corinthi, urbis celeberrimae, concelebrandae fluxisse credam. Cf. nott. ad I, 23 et de *Cypselo* Bacchiadas pellente Aristot. Polit. V, 9. §. 22 et Nicolai Damasceni fragm. e cod. Escorialens. pag. 391 seq. ed. Mueller. (Fraggm. Historicc. Vol. III.) pag. 97 seq. (22 seq.) ed. Feder. Alia excitantur a C. F. Hermanno: Griechische Staatsalterth. §. 65. not. 2. Add. Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 8 seq., Plass: Die Tyrannis I. pag. 150 seqq., Kortüm: Griech. Geschichte I. pag. 215 seqq. Qui Cypselus quo modo regnum sibi comparaverit, a quibusnam adiutus

Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χωλή· οὔνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα. ταύτην, Βακ-

fuerit, exponit C. O. Mueller. Dor. I. pag. 165.

καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν] Post *οὗτοι* articulum *οἱ* insertum vult Valckenar. „At (verba sunt *Schweighaeuseri* ad h. l.) bene habet *οὗτοι Βακχιάδαι* non inserto articulo, quem inserturus fortasse Herodotus erat, si Bacchiadarum iam ante facta esset mentio. Nunc verba *Βακχιάδαι καλεόμενοι* velut in parenthesi posita intelligi debent; et commode sic incidi poterat oratio: *καὶ οὗτοι, Βακχιάδαι καλεόμενοι, ἔνεμον τὴν πόλιν*. — *οὗτοι* vero, ex praecedentibus verbis *ἦν ὀλιγαρχία*, intelliguntur *οἱ ὀλίγαρχοι*." Tu vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 414. not. 1. De locutione *νέμειν τὴν πόλιν* cf. V, 29. Quos Herodotus aeque ac Strabo, Pausanias, Apollonius Rhod. IV, 1212 (ubi vid. Scholiast. de Bacchiadarum rebus exponentem) dixerunt *Βακχιάδας*, Diodoro, aliis sunt *Βακχίδαι*: utrumque bene, ut post Wesseling. ad Diod. l. l. aliosque monuerunt Siebelis ad Pausan. II, 4, 4 et V, 17, 2 et Car. Wagner. in Programm. Darmstadiensi anni 1856. pag. 6 seq. („De Bacchiadis Corinthiorum"), quo Bacchiadarum res accurate persecutus est. Quin Mileti quoque *Bacchiadarum* gentem fuisse testatur Hesych. s. v. T. I. pag. 681 coll. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I, 1. pag. 150. Corinthi quotannis e Bacchiadis prytanim lectum fuisse accepimus, qui regis fere locum teneret (cf. Wagner. l. l. pag. 8 seqq.): unde mox in Apollinis oraculo dicuntur *μούναρχοι*, ut qui civitatem stato certoque soli administrent tempore. Conf. Pausan. II, 4. §. 4. Diod. Sic. lib. VII (T. II. pag. 635 Wess. T. IV. pag. 14. 15 ed. Bip.). Nam regiae Heraclidarum stirpis fuisse dicuntur Bacchiadae, a Bacchi s. Bacchia, qui unus fuit e posteris ac successoribus Aletae Heraclidae (quem primum narrant Corinthum occupasse regnumque condidisse) genus ducentes, teste Diodoro l. l. Vid. Wagner l. l. p. 6 et C. O. Mueller. Dor. I. pag. 87. Ac *μούναρχος* et *μουναρχίην* promiscue dici atque *τύραννον*, *τυραννίδα*, commonstrat Herodoti locus VII, 154. 165. Add. V, 61 et Theognid. 716 (52), ubi non fugit Welcker. Solon. fragm. XVIII, 3 (X, 3 Bergk. Poëtt. Lyrr.).

ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο] i. e. *mutua inter se fecere matrimonia.* Nam *διδόναι* de eo dici, qui filiam suam dat nuptum; *ἄγεσθαι*, qui ex alia domo uxorem (sibi assumptam in domum suam) ducit, satis notum est. Vid. nott. ad II, 47. I, 34. 59. Valcken. citat Thucyd. VIII, 21. Plat. Legg. VI. pag. 771 E, quo eodem monente plena est locutio: *διδόναι τε τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων* sive *ἐκδιδόναι καὶ λαμβάνειν γυναῖκας παρ' ἀλλήλων*. Spectabat autem hoc connubii mutui institutum ad opes Bacchiadarum gentis augendas, potentiamque eam, quam in Corinthiorum civitate haec gens quasi princeps obtinuit, servandam ac tuendam; si quidem omnes maiores magistratus Bacchiadae capessebant et per manus quasi sibi tradebant, caeteris nobilibus omnique plebe exclusa: quo accedit etiam ea opinio, quam inter Graecos propagatam videmus, ex qua generis et sanguinis praestantiam cum ipsius virtutis laude ita coniunctam putarent, ut illam integram studiosissime servare conarentur. Quam in rem plura disputat C. Wagner. l. l. pag. 9. 10. Ad argumentum verborum seqq. (ubi *τούτων* dedi pro *τουτέων*) cf. Photii Bibl. pag. 1583 et pag. 487.

οὔνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα] His verbis *Creuzer.* (Commentt. Herodd. pag. 62) adhibet verba Etymolog. magn. p. 199 p. 181 Lips. *βλαισός, παραλυτικός — ὁ τοὺς πόδας ἐπὶ τὰ ἔξω διεστραμμένος, καὶ τῷ Λ στοι-*

χιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἴσχει Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης· ἐκ δέ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες

χείῳ ἐοικώς· διὰ τοῦτο καὶ Λάμβδα (alii scriptores Λάβδα, quod idem est) ἐκαλεῖτο ἡ γυνὴ μὲν Ἠετίωνος, μήτηρ δὲ Κυψέλου τοῦ Κορίνθου τυράννου. Nam in *claudae* matris mentione tesserarii quid videtur inesse, de quo vid. nott. V, 92. §. 5. Cf. etiam de hoc nomine, quae protulit Hamacker: Miscell. Phoenicc. pag. 33.

ταύτην — ἴσχει Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος] Puncto, quod vulgo post haec verba ponitur, deleto minorem substituimus distinctionem. ἴσχει valet *matrimonio sibi iunxit, tenuit;* ut III, 31. Alio sensu de muliere gravida ἔχειν V, 41 coll. III, 32 fin. — *Aëtion* (Ἀετίων enim dicitur in Fragmento Nicol. Damascen. l. l.) hicce Bacchiadarum ad gentem, penes quam tum temporis summa potestas in re publica Corinthiorum, haud pertinuit, neque vero humili stirpe natus erat, sed genus ducebat ex antiquissima gente, quae stirpis generositate et nobilitate Bacchiadis inferior iudicari nequit; etenim inter maiores habuit, ut ad h. l. annotat Wesseling., Melanem, qui una cum Alete Corinthum occupasse fertur, teste Pausan. II, 4. §. 4 coll. V, 18. §. 2. Atque Aletes primum Cypseli gentem oraculo admonitus in urbem recipere noluit, post vero oraculi sive immemor sive negligens eam recepit, quae ipsius Aletae posteros dein imperio deiecit. Cf. C. O. Mueller. Dor. I. pag. 87.

δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης] His verbis indicari putat Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II. p. 393 seq., quo contemptu olim rustica vita rusticique homines habiti fuerint, cum apud Dores optimates *urbs* et *rus* ita sibi opponatur, ut in illa domini ipsi, in hoc perioeci habitare dicantur. De voce δήμου conf. nott. ad III, 55 et ad τὰ ἀνέκαθεν nott. ad V, 55. De ipso *Petrae* vico nihil reperi traditum. At vix aliam hic intelligi posse regionem credam, quam quae inde a Cenchrearum portu ad mare porrigitur ora Argolidem versus, saxis praeruptis celsisque maxime repleta, ut nostrae quoque aetatis peregrinatores narrant. *Petram* vicum in montana Teneatarum regione situm videri monet Curtius: Der Peloponnes. II. pag. 597. — Si vero *Lapitha* et *Caenida* fuit Aëtion, consequens est patrem aut avum habuisse Caeneum, qui Pirithoum in pugna cum Centauris adiuvit, teste Pausan. V, 10. §. 2. Est autem, ut Heynii utar verbis (Observatt. ad Apollodor. I, 9, 16. pag. 73) nobile nomen *Caeneus* (Καινεύς), Elati filius; quem una cum Polyphemo inter superioris aetatis heroas Nestor iuvenis viderat, teste Homer. Ili. I, 264, ubi conf. Schol. Qui Caeneus cum ipse Lapitharum e stirpe esset, apparet, vocem Καινείδης apud Herodotum ad accuratiorem stirpis s. familiae notationem esse additam. Atque inde colligere videtur C. O. Mueller. Dor. I. pag. 85, prisco ex tempore Corinthi iam fuisse gentes nobiles atque insignes, quae Dorici generis minime fuerint, sed aliunde ingressae. — Pro vulg. Καινίδης Aldina et duo Pariss. codd. Καινείδης, quod arridet Apetzio, cum descendat a primitivo Καινεύς. Inde recentt. edd. hoc receperunt, quos eo magis secutus sum, quod supra V, 65 Νελεῖδαι quoque legitur aliaque huiusmodi plura occurrunt nomina, quae exhibet Bredov. p. 190.

ἐκ δέ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς κ. τ. λ.] Dicendum proprie fuisse ἐκ δέ οἱ οὐδὲ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες ἐγίνοντο, observat Schweighaeus. Tu vid. de omissa in priori membro particula negandi quae citantur a Matth. Gr. Gr. §. 609. p. 1227 et ab Apetzio ad Euripid. Phoeniss. 892. pag. 171. Cf. etiam Herod. I, 215. Nam sensus est: *neque ex hac muliere, neque*

ἐγίνοντο. ἐστάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·

Ἠετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα.
Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι ἐξαγγέλληταί κως τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς τὠυτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἠετίωνος, καὶ λέγων ὧδε·

Αἰετὸς δὲ πέτρῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα
καρτερὸν, ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.

ex alia prolem suscepisse. — Ad verba ἐστάλη — ἐς Δελφοὺς (i. e. *profectus est Delphos*) cf. similia, quae e Pausania excitat Siebelis ad I, 2. §. 3. In seqq. ἰθέως est *continuo, statim, protinus*, ut II, 121. §. 2. IV, 68, alibi.

πολύτιτον ἐόντα] i. e. *cum sis valde honorandus, summo honore dignus.* Inde ἄτιτος, *inhonoratus*, in Aeschyl. Agamemn. 71, ubi vid. Blomfield. in Glossar. et alia et Homer. Ili. XIV, 484 proferentem.

τέξει δ' ὀλοοίτροχον] Ita nunc editum ex Euseb. P. E. V, 29, ubi idem affertur oraculum. Vulgo: τέξει δὲ ὀλοίτροχον, ut VIII, 52, ubi haec vox de lapidibus occurrit sive saxis, in hostem quae demittuntur atque coniiciuntur. Simili modo apud Xenoph. Anabas. IV, 2, 3 invenias ὀλοιτρόχους, quibus deiectis introitum impediebant. In Homer. Ili. XIII, 137 varie exponunt veteres Grammatici. Modo enim scribunt ὀλοοίτροχος, i. e. ὁ ὀλοὸς ἐν τῷ τρέχειν, a voce τρόχος, *cursus*, modo ὁλοοίτροχος, i. e. ὁ ὅλος τροχοειδὴς καὶ πανταχόθεν ἀστήρικτος, *totus rotundus et undique volubilis.* Vid. nunc Doederlein. in Glossar. Homeric. II. pag. 49 et conf. Graefenhan. Gramm. dial. epic. I. pag. 49. Utut placet, h. l. cogitandum, opinor, de lapide ingenti ac molari ferme, qui currendo conterit, in quaecumque inciderit. Quo etiam faciunt sequentia: ἐν δὲ πεσεῖται, *incidet in viros*, ubi lapidis imago retinetur. Hinc ad sensum haud male Larcherus: „*ille écrasera des Monarques*", laudans similem Plutarchi locum e Cat. min. [cap. 43] pag. 780 C. μούναρχοι cur Bacchiadae dicantur, supra monuimus: de ipsa voce cf. nott. ad V, 61.

δικαιώσει δὲ Κόρινθον] i. e. *castigabit Corinthum, puniet.* Vid. nott. ad III, 29. Atque eo spectat, quod in proximo oraculo invenitur: πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει. — In seqq. ad verba φέρον τε ἐς τὠυτὸ cf. III, 133.

Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα κ. τ. λ.] Ut *aquilae*, ita *leonis* mentio frequens in oraculis, ut bene notavit, hoc loco allato, Lobeck. in Aglaoph. p. 967, qui idem ad Sophocl. Aiac. 239. p. 183 conferri debet ob vocem κύει. Quod ad *leonem* attinet, referri huc quoque poterunt, quae notata leguntur ad I, 84 et VI, 131. Verbis ἐν πέτρῃσι alluditur ad *Petram* vicum, unde *Aëtion* fuit oriundus; qui ipse quod αἰετὸς vocatur, hoc ad ipsius nominis etymon, de quo infra, referendum. Eundem vocat oraculum ὠμηστὴν, i. e. *carnivorum*, qua voce robur ac feritas leonis indicatur. Quin ipsum Bacchum vocatum fuisse ὠμηστὴν, satis constat. Tu vid. Creuzer. Symbol. IV. pag. 94. 188 coll. 192 ed. tert.

πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει] i. e. *multos prosternet, occidet.* De qua

Ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε Κορίνθιοι, οἳ περὶ καλὴν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

3 Τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον ἦν ἀτέκμαρτον, τότε δὲ τὸ Ἠετίωνι γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὸν συνῳδὸν τῷ Ἠετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῦτο εἶχον ἐν ἡσυχίῃ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἠετίωνι γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι. ὡς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον, ἐν τῷ κατοίκητο Ἠετίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἠετίωνος αἴτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν, τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἑνί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδὸν, τὸν πρῶτον αὐτῶν λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι. ἐπεί τε ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λα-

locutione Homero frequentata vid. Iliad. IV, 176. IX, 578. XIII, 360. 412. XV, 291. XVI, 425, alibi. Et confer ipsum Herodotum VI, 27: *ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε*, ubi vid. nott. Ad eundem Homerum pertinet locutio: *εὖ φράζεσθε* (*bene haec animis versate, dispicite*); cf. Odyss. I, 269. 294. V, 188. XIX, 501. Herod. III, 57, 154 ibique nott.

καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον] *superciliosam*, i. e. *editam*, *altam Corinthum*. Indicari *Acrocorinthum* s. Corinthi arcem, ubi *Pirene* fons, recte monet Wesseling., citans Strabon. VIII. pag. 382 B s. 586, qui vocem *ὀφρυόεντα*, quae de Ilio dicitur apud Homer. Iliad. XXII, 411 eo fere sensu, quo h. l., ad asperum atque obliquum terrae solum retulit. Atque *ἄστυ Πειράνας* Corinthus dicitur apud Pindar. Olymp. XIII, 61, ubi plura dabunt similia interpretes. Cf. etiam Curtius: Der Peloponn. II. pag. 592.

§. 3.

ἦν ἀτέκμαρτον] i. e. *obscurum, haud exploratum fuit*. Vox Aeschylo (Pers. 907, ubi conf. Blomfield. in Glossar.), Pindaro (Olymp. VII, 83. Pyth. X, 98, ubi cf. Tafel. in Dilucidd. Pindd. I, 2. pag. 949), Thucydidi (IV, 63), aliis frequentata.

τότε δὲ τὸ Ἠετίωνι γενόμενον] Pro *τὸ* olim *τῷ*, unde Schaefer. *τὸ τῷ Ἠετίωνι*. Ad vocem *συνῳδὸν* (*congruum*, consonans) vid. plurima allata in Thes. Ling. Graec. VII. p. 1496 ed. Dindorf. — Paulo infra in verbis *καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν* vocem *αὐλὴν* non de *impluvio*, sed de *domûs atrio ipsaque* adeo *domo* intelligo. Nec aliter apud Nicol. Damascen. l. l. *τῶν δὲ ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντων ἐπὶ* (leg. *εἰς*) *τὴν οἰκίαν κ. τ. λ.* Plura Creuzer. Commentt. Herodd. pag. 237 et in Excurs. IV ad Herod. VI, 69. Hinc infra: *ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἅπτοντο καταιτιώμενοι.* — Pro *αὐτέων* ubivis dedi *αὐτῶν*. Vocem *φιλοφροσύνης* de *benevolentia* intelligo, quam illos, infantem videre cupientes, in patrem declarare velle putabat uxor. Vid. modo Thesaur. Ling. Graec. Vol. VIII. p. 903 ed. Dindorf.

προσουδίσαι] i. e. *humo adlidere, humum deiicere eoque interficere*. De hoc verbo citant Eurip. Iphig. Aul. 1151 (al. 1139) Euseb. Praep. Evang. IV. pag. 174 C. Suid. s. v. T. III.

βόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον· καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκτός τις ἴσχει ἀποκτεῖναι· κατοικτείρας δὲ παραδιδοῖ τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ τῷ τρίτῳ· οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. Ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἅπτοντο καταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα· ἐς ὃ δή σφι, χρόνου ἐγγινομένου,

p. 203: ὁ δὲ ἄρας μετέωρον προσουδίζει τε καὶ ἀποκτείνει. Hoc verbum Doricae formae Hesychius T. I. p. 1406 interpretatur κατέβαλεν ἐπὶ γῆν. Quod ad ipsum mortis genus attinet, quo infantem adfecturi erant, notat Wagner l. l. pag. 25, talem immanitatem apud Hebraeos non insolitam fuisse, allatis locis Psalm. CLXXXVII, 9 et Ies. XIII, 16. Atque eodem etiam spectare credam Spartanorum morem, quo recens natos, qui debiles ac deformes erant, in locum voraginosum Taygeti deiiciebant teste Plutarcho in Vit. Lycurg. 16 coll. Aristotel. Polit. VII, 16. Ad locutionem θείῃ τύχῃ cf. nott. ad IV, 8 et III, 153. Plura huius generis proposui ad Plutarch. Philopoem. 17. pag. 63. Quod sequitur verbum προσγελᾶν, est *arridere*, *dulce ridere*, quemadmodum apud Catull. LXI, 219 et Virgil. Eclog. IV, 62, ut interpretes monent, qui idem verbum eadem in re in Plutarch. Sap. Conviv. II. p. 163 F restitutum volunt, ubi vid. Wyttenbachii annotationes ad h. l. pag. 989. Herodotea affert Eustath. ad Homeri Iliad. p. 650, 59 s. 514, 1, ubi τῷ λαβόντι pro τὸν λαβόντα. Apud Nicolaum Damascen. legitur: ὀρέγον τὰς χεῖρας τὸ παιδάριον προσεμειδία τοῖς ἀνθρώποις. — Ad φρασθέντα in seqq. cf. III, 57 ibique nott.

οἶκτός τις ἴσχει ἀποκτεῖναι] i. e. *misericordia quaedam eum a nece retinuit.* Ubi articulus τοῦ ante infinitivum omittitur, ut I, 158, ubi vid. nott. Caeterum eadem fere affert Nicolaus Damasc. l. l. τοὺς δὲ οἶκτος εἰσῆλθε καὶ ἔγνωσαν μηκέτι ἀναιρεῖν, ἀλλὰ φράσαντες τῷ πατρὶ τὰς ἀληθείας ἐκποδὼν ἀπιέναι. De reliquis, quae ad infantem pertinent, vid. nott. ad §. 4. De verbo διεργάσασθαι monuimus ad V, 20. Locutiones ἀποδόντες ὀπίσω et ἐξελθόντες ἔξω ad id loquendi genus pertinent, quod ad III, 16 attigimus. τὴν τεκοῦσαν mox dixit *matrem* s. τὴν μητέρα, τὴν γειναμένην IV, 10 coll. VI, 52; quae una cum aliis de hoc participiorum usu nominum loco positorum attulit Fischer. ad Weller. I. pag. 323. — Ad verba ἐπὶ τῶν θυρέων cf. quod paulo infra §. 4 legitur: ἑστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι, quo eodem fere modo supra ad V, 12 dativum et genitivum praepositioni ἐπὶ adstrui vidimus; genitivum eodem modo posuit Noster VII, 6 in verbis αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι, ubi cf. nott.

ἀλλήλων ἅπτοντο καταιτιώμενοι] i. e. *se invicem conviciabantur accusando alter alterum.* Attulit h. l. Thomas Magist. pag. 480, in quo verbi ἅπτεσθαι eandem *perstringendi*, *obiurgandi* vim esse doceret atque verbi compositi καθάπτεσθαι. *Cr.* addit Heindorf. ad Plat. Phaedon. p. 132, quem Herodoti locus non fugit. Haud aliter ἅπτεσθαι in Plutarch. Lysandr. 17 fin., ubi Schaefer. (Tom. V. p. 116) Herodotea apte contulit. Ipsum ἅπτοντο intactum reliqui, cum Herodotus augmentum in hoc verbo negligere soleat; vid. Bredov. pag. 292. In proxime seqq. verbis κατὰ τὰ δεδογμένα cf. IV, 125: κατὰ τὰ βεβουλευμένα; de locutione χρόνου ἐγγινομένου (*tempore interiecto*) plura similia attulit Strange in Jahrbb. für Philolog. u. Paedag. Supplem. Vol. III. pag. 577.

4 ἔδοξε αὖτις παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. Ἔδει 421 δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ, μή σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη, ὡς, εἰ ὑποστρέ-

§. 4.

Ἔδει δὲ — κακὰ ἀναβλαστεῖν] Ad verbi *ἀναβλαστεῖν* significationem cf. III, 62. Ad ipsam sententiam quod attinet, supra iam aliquoties monuimus, talia diiudicanda esse ex ea opinione, quae Herodoti fuit de fato omnia humana ita moderante, ut, quae semel in fatis constituta sint, necessario accidant nec ullo modo ab homine procurari atque averti possint. Quamquam igitur omnia fecerunt Bacchiadae ad malum oraculo praedictum avertendum, secus tamen cessit, cum in fatis aliter decretum esset. Sic de fato Noster dicere solet *ἔδεε* V, 33. VI, 64. II, 161. IV, 79. *χρῆν* I, 8 etc. Tu conf. Hoffmeister l. l. p. 12. 27 seq. 75 seq. Iaeger. Disputt. Herod. p. 38. In seqq. ad verba *ἐς τὸ ἀφραστότατον* intelligendum *χωρίον*. Locum enim indicare vult, de quo cogitari prorsus non poterat, qui minime animadverti cognoscique poterat; *ἄφραστον· ἀπρονόητον, ὥστε μηδένα νοῆσαι*, ait Hesychius I. p. 649. Monuit Schweighaeus. in Lex. Herod. I. pag. 115. Inde *ἄφραστος στίβος* in Homer. Hymn. in Mercur. 353 coll. 80 et apud Aeschyl. Pers. 142 *μέριμν᾽ ἄφραστος*, Suppl. 85, ubi mentis divinae viae dicuntur perplexae et obscurae, *κατιδεῖν ἄφραστοι*, *perspectu difficiles*. Neque aliter Sophocl. in Trachinn. 696 dixit *φάτιν ἄφραστον, ἀξύμβλητον ἀνθρώπῳ μαθεῖν*; et 1058 *ἀφράστῳ τῇδε χειρωθεὶς πέδῃ*, ubi Scholia explicant *περὶ ἧς οὐκ ἔχει τις φράσασθαι, τίς εἴη τὴν φύσιν*.

ἐς κυψέλην] „*Cista* Corinthiis dicta *κυψέλη*, in qua mater infantem occultaverat, postea fuisse traditur in Iunonis templo Olympiae dedicata: sed potius crediderim, ut rei memoriam custodirent, Cypselidas non ad exemplar veteris istius factam *arcam* artificiosissimam illam dedicasse, in cuius quinque lateribus enarrandis accurata Pausaniae versatur eruditio V, 17—19.“ *Valcken.* De hac Cypseli cista celeberrima qui nostra aetate egerunt, laudat C. O. Mueller. Handb. d. Archaeolog. §. 57. Ad Herodotum haec minus pertinent, qui nihil de cista in templum dedicata, opere artis celeberrimo, tradit, sed unam arcam commemorat, in qua infans depositus vitam servavit nomenque inde accepit. Quod idem tradit Pausanias V, 17. §. 2: in arca (*λάρνακι*) infantem a matre occultatum esse, cum recens natum studiosissime quaesierint Bacchiadae, addens, hanc arcam postea Cypseli posteros Olympiam consecrasse. Nicolaus Damascenus, quem in caeteris cum Herodoto consentientem reperimus, nihil de arca commemorat: sed Aëtionem tradit re comperta infantem Olympiae deposuisse atque tanquam supplicem dei educasse (*ὁ δὲ Ἀετίων εἰς Ὀλυμπίαν αὐτὸ* [scil. *τὸ παιδάριον*] *ὑπεκτίθεται καὶ ἔτρεφεν ὡς ἂν ἱκέτην τοῦ θεοῦ*): unde haud scio an causa sit repetenda, cur arcam posteri Olympiam dedicaverint. Postea pater (ita narrat Nicolaus) confidenti animo Cleonas abducit adolescentem „corporis forma ac virtute praecellentem, qui deinde Corinthum cum redire vellet, oraculum consuluit, ut Herodotus quoque tradidit, ad cuius singula verba nos ea afferemus, quae memoriae prodidit Nicolaus. Haec igitur ad ipsam rerum historiam spectant, quam ita quoque persecutus est Duncker. (Gesch. d. Alterth. IV. pag. 9 seq.), ut dubium reliquerit, num quod de arca, qua Cypselus vivus

ψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσειν μέλλοιεν· τὰ

fuerit servatus, tradatur, verum haberi possit: id vero credibile videtur viro docto, Cypselum et ipsum insidiarum, quas puer adolescensve a Bacchiadis passus sit, gloriosam quandam mentionem postea fecisse, qua probaret, se deorum operâ servatum et ad maiora destinatum esse, indeque etiam oracula suum in usum protulisse: de quorum auctoritate haud magis constare videtur Dunckero, adeo ut oraculi mox (§. 5) prolati tertium versum subditicium ac post eventum insertum habeat. De qua re utut statuis: id certe tenendum, nihil eiusmodi ferme inter Graecos peragi, nisi oraculo quodam intercedente aut praenuntiante id, quod postea revera accidisse putabatur, indeque etiam a Cypseli et Corinthiorum rebus abesse non posse oraculorum vim et auctoritatem. Alia, quae ad Graecorum religiones pertinent atque in his latere putantur, hunc in modum persecutus est *Creuzerus* (Comm. Herodott. p. 62 seqq.), qui in hac de Cypseli rebus narratione feralem illam Osiridis arcam quoque respici vult et in matris Cypseli nomine (*Λάβδα*; vid. nott. ad V, 92. §. 2) ea, quae de *claudis* diis Aegyptii tradiderunt. Qui idem dein sic pergit: „Atque si memineris, illa ipsa lugubria diverso modo tradita esse apud Aegyptios fuisseque famam, quae ad filium *Horum* transferret, quae vulgo pater *Osiris* atrocia perpessus dicitur (Plutarch. Opp. II. pag. 358 E. pag. 470 Wyttenb.), desines mirari, in Graecorum relationibus puerulum in ipso mortis discrimine potuisse et in arcam includi et ab arca nomen invenire. Herodotus ἀπὸ τῆς Κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. Pausanias loco gemino V, 16 τὰς δὲ λάρνακας οἱ τότε ἐκάλουν Κορίνθιοι κυψέλας. Quod vero apud eundem pag. 419 et 424 haec ipsa cista, in qua inclusus Cypselus ferebatur, Iunonis in templum Olympiae dedicata ambigue traditur, recte iam in dubium vocaverat Valcken. ad Herod. l. l., nuper autem Welcker. in libro, qui inscribitur: Zeitschrift für Gesch. u. Auslegung d. alt. Kunst. II. pag. 272, tam anceps esse iudicavit, ut de ipso quoque Cypseli illo vitae discrimine sibi dubitandum arbitraretur. Prudenter ille quidem. Et licet non is sim, qui Cypselum ipsum e regum Corinthiorum serie tollere gestiam: idem tamen pronuntiare non vereor, ipsius historiam ex *Herculis Bacchique* sive *Osiridis* fabulis colorem duxisse. Ad Herculem enim haec ipsa pertinere, ea docent, quae de Telepho diximus. Bacchum autem Eleutherolacones ferebant unâ cum matre Semela in arcam (ἐς λάρνακα) inclusum, maris fluctibus ad ipsorum oram advectum (Pausan. Lacon. cap. 24). Nolo Bacchiadarum admonere, ad quos Cypseli res spectant, qui, cum origine Heraclidae essent, a Bacchide novum nomen assumpserant: nec magis de *Amphione*, Cypseli avo, dicam, licet nec illa a metaphorica ratione abhorreant; illud adiiciam, Cypselum ex arca non minus alacrem vindicem exstitisse claudae matri Labdae, quam *Horum* et ipsum, sicut fama ferebat, arcae inclusum, *debilitatae Isidi* vel Bacchum *Semelae*. Usurpasse autem priscos illos Graecos hoc allegoriae genus, ut *mortem*, *somnum*, et quidquid debilitatam naturam habere videtur, per *impeditum gressum* declararent, magno argumento illa ipsa arca Cypseli Olympiae est, in qua Pausanias dicit feminam esse effictam, gestantem duos pueros, alterum album, nigrum alterum, dormientes utrosque, ἀμφοτέρους διεστραμμένους τοὺς πόδας, i. e. valgos, recte explicante Viscontio in Mus. Pio-Clement. T. III. pag. 59, recte item indicante Heynio, hoc ipso pedum vitio infirmitatem declarari. Et mirabimur priscarum religionum monitu Cypselidas illos Bacchi *cistam feralem aliquam* sive *Osiridis* dedicasse in sacrario Olympio Iunonis et postea famam aliquam increbruisse, quae feminam e

δὴ καὶ ἐγένετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὡς πάντα ποιήσειαν, τὰ ἐκεῖνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα. Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο· καί οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. Ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς ὅδε ἦν·

Bacchiadarum gente nobilem cum Iside luctuosa et deficiente adeoque clauda (i. e. terra arescente et contristata, cf. Plutarch. II. pag. 366, pag. 499 Wyttenbach.) compararet: parvulum autem eiusdem erectae indolis et qui expeditus e discriminibus virtute sua suam matrem insignem fecerit, *Osiridi* sive *Baccho*, tamquam *Soli*, ex arcae tenebris in lucem enixo? Et quidni potuit etiam religionum causâ cum Cypselus tum Cypselidarum quilibet puerulus in Bacchi Osiridisve arca rite aliquando deponi, praesertim cum ex antecedentibus appareat, cunabula infantum a priscis hominibus cum arca illa funebri per significationem composita esse?" Plane aliter de his statuit A. Schoell. in Schneidewini Philolog. X. pag. 48, qui, caeteris missis, ex ipso Cypselo in Bacchiadas saeviente hanc totam fabulam de arca postmodo effictam esse putat, qua inevitabilis fati vis et natura insignem in modum cognosceretur.

τὰ δὴ καὶ ἐγένετο] Quod ex Ald. et Florent. libro receperant Schweighaeus. et Gaisf. *ἐγίνετο*, cum reliquis edd. mutavi in id, quod prius legebatur *ἐγένετο*, quod idem Noster posuit eadem in locutione I, 22, ubi vid. nott. Et conf. quoque III, 16.

§. 5.

ὁ παῖς αὐξάνετο] Pro *πάϊς* revocavi *παῖς*, ut supra V, 30. Pro *αὐξάνετο*, quod unum verum esse docuit Bredov. pag. 310, male quidam codd. *ηὐξάνετο*. Cf. I, 58. VI, 132. Ad verba seqq. *ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη* cf. IV, 181 et de voce *ἐπωνυμίην* V, 66. Inde Kortüm l. mox l. nomen Cypseli germanice reddi vult: *Kistner*, Duncker (Gesch. d. Alterth. IV. p. 8) reddit: *Lademann*. Pro *μαντευομένῳ* plures codd. *κρυπτομένῳ*, quod Wesselingio non displicuit, Schweighaeusero autem glossema videtur. — *ἀμφιδέξιον χρηστήριον* oraculum esse *anceps*, *ambiguum*, recte monuit Larcher., citans Valckenar. ad Eurip. Hippol. pag. 247, alia.

ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον] Quo pacto Cypselus regno sit potitus, tacet Herodotus. Sed pluribus haec persequitur Nicolaus Damascenus: quo auctore Cypselus oraculum nactus suis consiliis aptum (*συμφέρουσαν δεξάμενος φήμην*) nullâ interiectâ morâ Corinthum se recepit atque brevi civibus valde gratus exstitit, ut qui fortis, prudens ac popularis videretur prae caeteris Bacchidis, superbis illis quidem et violentis. Iam polemarchi munere accepto et in civium gratiam administrato populi amorem vel magis sibi conciliavit: quem cum intellexisset animo Bacchiadis infenso esse, ducem huic se praebuit atque rege Hippoclide interfecto in eius locum creatus est, Bacchiadis in exilium missis. Ac videtur sane Cypselus, ut in huiusmodi optimatium imperio fieri solet, plebis potissimum ope Bacchiadas eiecisse, luxuriâ et superbiâ exosos; quibus demum pulsis et Corintho cedere coactis ille exstitit tyrannus. Cf. C. O. Mueller. Dor. I. p. 164. Qui

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ, ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς κλειτοῖο Κορίνθου·

Cypselus quamvis a Sosicle libertatis studioso pro tyranno habeatur vehementerque accusetur, alios aliter tamen de eo iudicasse monet idem Mueller. l. l. pag. 165 coll. C. Wagner. De Periandro p. 4. 5. Pacis enim fuit studiosus, nec ulla satellitum manu firmatus rem publicam administravit populumque ipsum maxime tuitus est, bene ille quidem memor, a quibus ad id potentiae fastigium sit evectus. Qui idem iam tum aedificiorum moles exstruendas suscepisse fertur, sive artium studio quodam ductus, sive, ut Aristoteles tradit Polit. V, 9, 4 seq., quo plebis animos a rerum publicarum cura averteret simulque victum egenis praeberet. Ac si, quod h. l. urget Sosicles, revera ille cives multos eiecit, multos vitâ, multos opibus privavit, hoc fortasse ad turbas referendum ac seditiones a Bacchiadis imperio exutis motas; quibus ne tyrannis recens condita everteretur, tyranno necessarium fuisse videtur, ut Bacchiadas seditionum auctores tolleret aut patriâ expelleret. Cf. Wagner. l. l. p. 5 ibiq. Strab. VIII p. 378 p. 580. Confirmantur haec narratione Nicol. Damasceni, qui testatur eos, quos Bacchiadae infamiâ notavissent, revocatos et restitutos esse a Cypselo, eos vero, qui ipsi minus faverent, colonos in Leucadem et Anactorium dimissos esse ducibus ipsius filiis nothis, Bacchiadas vero in exilium missos bonisque exutos esse. His addit Nicolaus: *Κύψελος δὲ Κορίνθου πράως ἦρχεν, οὔτε δορυφόρους ἔχων οὔτ' ἀποθύμιος ὢν Κορινθίοις*: quod Nicolai iudicium in universum comprobat Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 215. Add. Duncker. l. l. pag. 11.

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ] Iisdem verbis, monente Wesselingio, Pythia advenientem Hesiodum salutavit atque etiam Theseum; ut sane solemne hoc fuisse videatur exordium. In oraculi versibus alliterationem frequentem observavit Göttling. Praefat. in Hesiod. p. XXXIV ed. sec., qui idem in Ienensi programmate anni 1855—1856 hoc oraculum tractans suspicatur altero versu scribendum esse: *Κύψελος Ἠετίωνος ἄναξ κλειτοῖο Κορίνθου*. Pro *ἐσκαταβαίνει* Valcken. magis placeret *εἰσαφικάνει*, modo libri vetusti hoc afferrent. Ac legitur sane hoc in Dion. Chrysost., qui vulgo habetur, oratione Corinthiaca (XXXVII) pag. 456, ubi iidem oraculi versus proferuntur, exceptis vocibus tertii versiculi: *παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες*.

Κύψελος Ἠετίδης] Pro *Ἠετίδης* apud Euseb. P. E. V, 35 *Αἰακίδης*, mendose, sed ex quo, Valckenario iudice, vera lectio *Αἰετίδης* erui possit, cum patris nomen fuerit ab *ἀετὸς* ductum *Ἠετίων*, sicut ab *ἄμαθος* fluxit *Ἠμαθία* atque *Ἠμαθίων*, ab *ἄνεμος* vox *ἠνεμόεις*, alia id genus, ita ut non *Ἠετίδης* sed *Αἰετίδης* patronymicum formari debuerit ab *αἰετὸς*, ut Iones atque poëtae dixere *aquilam*, cum ab *Ἠετίων* non nisi *Ἠετιωνίδης* nasci potuerit, teste Eustathio ad Ili. II. pag. 288 s. 218, 13 coll. Etymol. pag. 109, 8. Accedit ad haec (ita pergit Valcken.), in oraculo primum edito legi *Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ λέοντα*: edito secundo oraculo non difficulter intellexerunt Bacchiadae, *Αἰετὸν* esse *τὸν Ἠετίωνα*. Haec ille, qui quod ab *Ἠετίων* non nisi *Ἠετιωνίδης* formari posse statuit, vereor ut assentiri possim: brevitatis causa talia nomina patronymica decurtata reperiri (ut *Ἠετίδης* pro *Ἀετιωνιάδης*) recte observat Sintenis ad Plutarch. Themistocl. p. 9. Nec magis opinor scribendum *Αἰετίδης*, ubi satis bene *Ἠετίδης* retineri potuit. — Pro *κλεινοῖο*, quod Schaefer. et Matth. retinuerunt, dedi *κλειτοῖο* cum recentt. edd. e Florentino aliisque. *κλεινοῖο* legebatur in simili versu apud Herodot. VII, 228, ubi nunc edunt *κλειτοῖο*.

αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δ' ἔτι πλείστους τῆς

6 *ψυχῆς. Ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα, καὶ διαπλέ-*

παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες] Voces *παῖδες, παίδων, παῖδες* cum vi quadam repetitas nemo non attendet. Quod additur *γε μὲν*, id quidem eodem modo, quo ἦ (sive μὴ) μὲν pro ἦ (sive μὴ) μὴν apud Nostrum dicitur (vid. I, 118. III, 60. 99. IV, 154 ibique nott.), poni pro *γε μὴν*, quemadmodum VII, 152. 234, statuit Schweighaeuserus, unde confirmandi et corroborandi notionem accipiat locutio necesse est: quare malim cum Bredov. pag. 143 statuere, aliud esse *γε μὲν*, aliud *γε μὴν*, hoc vero loco prius illud intelligere, quod adversativam potius vim habet indeque huic loco aptius utique videtur. Cf. Kuehner. Gr. Gr. §. 697, 3. d, qui idem de *γε μὴν* monuit ad Xenoph. Memorabb. I, 5, 12. Quod Coraës coniecit *γε μὴν οὖν ἔτι παῖδες*, recepit Negris. Argumentum loci si spectes, tenendum erit, quod in tertium successorem (*μέχρι τριγονίας*) Cypselidarum dominatio continuatur a Strabon. VIII. pag. 378 C s. 580, qui ipse Aristotelem sequitur Polit. V, 12. Cypselum enim excepisse fertur Periander, hunc Psammetichus, Gordiae s. Gorgiae filius, Cypseli nepos. Quae cum Apollinis oraculo haud convenire viderentur, pro *οὐκέτι* Bouhierius reponi voluit *εἰσέτι*. Quod merito reiecit Wesselingius, his additis: „Quod cecinit Apollo, *ἀμφιδέξιον* est et pro more *ambiguum*, huc, ut opinor, tendens: „ „ Cypselum regnaturum, filios quoque Periandrum et Gorgiam" " (namque hunc in partem dominationis fraternae venisse, e Plut. Sap. Conv. pag. 160 recte colligitur [tu conf. nott. ad III, 53]; bene ergo verbis *καὶ παῖδες* Dio Chrysost. explicandi causa *ὢν εἷς οὗτος ὁ Περίανδρος ὁ τῷ πατρὶ ἐκδεξάμενος* adposuit): tum Cypselum et Lycophronem, Periandri filios, quippe morte ante patrem obita in tyrannidis successione haud futuros: unum tantummodo Psammetichum, Gorgiae fil., Cypseli I nep., nec ullos praeterea, regno sive tyrannide in Corinthiorum civitate usurum." Atque hoc erit *παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες*. In quibus mihi quoque acquiescendum videtur. Neque enim placet Corais coniectura, quam amplectitur Negris: *παίδων γε μὲν οὖν ἔτι παῖδες* „*et plus encore les enfants de ses enfants*", quam quibus probatam ille censet locis Iliad. XX, 307. Virgil. Aen. III, 98. Tyrt. Eleg. III, 30. Plat. Epist. VII. T. III. p. 334 D., ii minime huc facere videntur.

πολλοὺς μὲν — ἐδίωξε] i. e. *multos — expulit urbe, eiecit*, ut IX, 77 fin. Ab Herodoto Nicolaum aliosque nonnihil dissentire supra monuimus: qui si vera tradunt, solos Bacchiadas in exilium pulsos bonis privavit Cypselus. Caeterum huc spectat Polyaeni narratio V, 31, Cypselum nobilissimis quibusque (Bacchiadis, ut puto) eiectis secure tyrannidem obtinuisse. Add. Suidas s. v. *Κυψελιδῶν ἀνάθημα* T. II. p. 406. Illa quoque aetate Demaratum illum, cuius filius Tarquinius Romanorum rex factus est, Corintho in Italiam cessisse narrant. Tu conf. potissimum Dionys. Halic. III, 46 seq. Strab. V. pag. 336 B. s. pag. 219, et quae alia attulit Wagner.: De Periandro pag. 5. not. 25. — Ad voces *πολλῷ δ' ἔτι πλείστους*, quae mihi quidem prorsus sana videntur, Bekker. adscripsit: „immo *πλείους* vel *πλεῦνας*." Equidem neutrum probare possum. Ad vocem *ψυχῆς* (*vita*) cf. III, 130 ibique nott.

§. 6.

Ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκον-

ξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. Ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρὸς, ἐπεί τε δὲ ὡμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ

τα ἔτεα] Idem tradit Nicolaus Damascenus: βασιλεύσας δὲ ἔτη τριάκοντα ἐτελεύτησε; eundemque numerum effici e coniunctis locis Aristotelis (Polit. V, 9, 22) et Diogenis Laërt. I, 95, observat Fischer: Griechische Zeittafeln p. 92. De chronologia regum Corinthi egit Larcher. Tab. chron. cap. 18. pag. 515 seq. et in nota ad h. l., Diodori fragmento libri VII, quod ad §. 2 attulimus, bene confisus. *Aleten* ille ponit Corinthi regem 1060 a. Chr. n. (1074 a Chr. n., si Wagnerum sequi malis in Specim. rerr. Corinth. pag. 82 seq. et in Comment. de Bacchiadis Corinth. pag. 21 not., ubi hoc anno Corinthum ab Aleta occupatam statuit et Aleten mortuum anno 1036 ante Chr. n.), *Bacchiadas*, postquam Aletes eiusque successores per 327 annos regnum tenuerant, rerum potitos anno 833 ante Chr. n., eiectos a *Cypselo* anno 663 ante Chr. n., qui post triginta annorum regnum ipse obiit anno 633 ante Chr. n.: quo eodem anno successit Periander, quem mortuum ponit idem Larcherus anno 563 ante Chr. n. Cf. nott. ad III, 48. Melius, opinor, C. O. Muellerus temporum rationes constituit, quamvis Herodoti narrationem de Cypselo Cypselidisque ad exactam chronologiam referri posse neget: vid. Aeginett. pag. 66. Dor. I. p. 168 coll. Wagner. De Periandro pag. 11. 24. 25 et in Commentat. de Bacchiadis l. supra l. Hunc si sequimur, Cypselus tyrannus rerum potitur anno 657 ante Chr. n. s. Olymp. XXX, 4, Cypselidaeque per septuaginta sex annos additis sex mensibus imperium tenuerunt, Periander regnare coepit Olympiad. XXXVIII, 1 s. 628 ante Chr. n. et obiit Olymp. XLVIII, 4 s. 584 ante Chr. n.; contra Schultzium si sequamur, Spec. Apparat. crit. p. 37, Periander iam anno 593 ante Chr. n. aut ad summum 589 ante Chr. n. diem obiit supremum. Equidem in his sequi malo Fischerum: Griech. Zeittafeln p. 92 et Ribbeckium in: Bentley's Abhandll. üb. Phalaris etc. pag. 599. Tum Cypselus rerum potitus ponendus erit Olymp. XXXI, 2 sive ann. 655 ante Chr. n., indeque mortuus post triginta annorum regnum Olymp. XXXVIII, 4 s. 625 ante Chr. n.: quo anno successit Periander, qui post quadraginta annorum regnum moritur Olympiad. XLVIII, 4 s. 585 ante Chr. n. (cf. Fischer l. l. pag. 119).

καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ] i. e. *cumque vitae cursum bene peregisset; prosperâ usus fortunâ.* Optimi quique codd. hic afferunt διαπλέξαντος, cum olim esset διαπλεύσαντος, quod certe Ionum ex dicendi ratione mutari debebat in διαπλώσαντος. At recte hic dicitur διαπλέκειν, ut iam monuimus ad IV, 205. Addunt Herodot. VII, 46 (ubi pro γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα alii πλέξας). Athen. XI. pag. 458 B. Plura Cattier. in Gazophyl. pag. 76 et qui a Græveitatur Toup. ad Suidam. I. p. 20. Negris vocem διαπλέξαντος explicat τελειώσαντος. — De vocula εὖ postposita cf. nott. ad III, 55 et V, 27. In seqq. ad κατ' ἀρχὰς cf. V, 62 et ad particulam ἔτι nott. ad V, 87.

Ὁ τοίνυν Περίανδρος κ. τ. λ.] Spectat huc quam maxime Parthenii narratio Erotice. 17, ubi initio haec leguntur: λέγεται δὲ καὶ Περίανδρον τὸν Κορίνθιον τὴν μὲν ἀρχὴν ἐπιεικῆ τε καὶ πρᾶον εἶναι, ὕστερον δὲ φονικώτερον γενέσθαι δι' αἰτίην τήνδε. Quibus *Cr.* addit Ephori fragmm. p. 211 Marx. Sequitur narratio de funesto concubitu, quam Ovidianae fabulae de Cinyra et Myrrha Metamorph. X, 298 simillimam huc transscribere non vacat. Postea vero Periander mentem sanam ita perdidisse fertur, ut omnem crudelitatem in cives suos exerceret. In universum autem num

τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα ἐπυνθάνετο, ὅντινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν 422
ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος· ἐσβὰς δὲ

Sosicles de Periandro recte iudicaverit, hoc accuratius per singula disquirit C. Wagner. in scriptione de Periandro pag. 13 seqq. coll. C. O. Mueller. Dor. I. pag. 165 seqq. Quo indice Periander sane ea instituit, quae regnum mite et sapientissimis consiliis administratum produnt, immunitatem dico tributorum civibus concessam, luxuriam ditiorum edictis coërcitam, alia id genus ad civitatis florem quam maxime pertinentia: unde factum, ut illo regnante ad summum floris fastigium Corinthi res pervenisse putandae sint. Qui idem tamen quo res suas tueretur tyrannidemque servaret, ab iniuria violentiaque non prorsus abhorruisse videtur et, cum, quidquid sibi libuisset, perageret, praesertim ab eo inde tempore, quo domesticis calamitatibus pressus est, crudelissimus mox exstitit tyrannus, qui regni speciem in terribilem convertit tyrannidis formam. A quo iudicio haud ferme discedunt ea, quae Kortüm Griech. Geschichte I. pag. 215 seq. de hoc viro, tyranno aeque ac sapiente, iudicavit, quem ob nimiam imperii et potentiae cupidinem ad prava quaeque adeoque crudelia facinora perductum esse idem Kortüm. statuit. Mitius quoque de Periandro iudicium tulit Plass: Die Tyrannis I. pag. 157 seq. itemque Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 17 seq. 29: quos si audimus, in Periandro recte diiudicando haud praetermittendum, quod quae de Periandri crudelitate et saevitia accepimus tradita, traduntur fere ab iis, qui odio in tyrannidem maximo fuerint ducti; neque sane Periandrum a Solone et Pittaco adscitum fuisse arbitrum atque in ipsum decem sapientum numerum receptum existimant, si tanta crudelitate, quantam illi tribuit Herodotus pro eo, quo ductus fuit, libertatis studio tyrannorumque odio, revera fuisset usus. Equidem certe in iis acquiescere malim, quae Muellerus et Kortüm. de his recte vereque iudicasse videntur, neque me movet Plutarchi auctoritas (Sept. sapp. conviv. pag. 147 C), qui pro consilio suo Periandri tyrannidem excusare studet; tu conf. ad h. l. Wyttenbachii Animadverss. pag. 918.

παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα] De Thrasybulo atque Periandro hospitio iunctis cf. I, 20. — Ad loci argumentum haec C. Wagner. l. l. p. 18. not. 63: „Hanc Herodoti narrationem Livius I, 54 ad Sextum Tarquinium et Gabinos transtulit. Cf. Niebuhr. Roem. Gesch. I. p. 513. 536. Utramque Dionysius Hal. Antiqq. Romm. IV, 56 repetiit, et quae epistola apud Diog. I, 100 [ubi vid. Menag.] legitur, haec ex Herodoti verbis confictà esse videtur. Consilium ipsum, quod Thales in Plutarch. Conviv. pag. 147 C Periandro displicuisse, Aristoteles Polit. III, 11. V, 10 [III, 8, 3 coll. V, 8, 7] a Periandro Thrasybulo datum esse tradit, Apollonius Tyaneus (Philostr. V. Apoll. V, 36) damnavit poëticeque expressit Euripid. Suppl. 445 seqq." Duncker l. l. p. 18 auctoritatem Herodoti Periandro id consilium a Thrasybulo datum esse narrantis postponi vult Aristoteli, qui l. l. Thrasybulo id Periandrum suasisse tradit, cum Periander ipse tam sapiens fuerit, ut alterius consilio haud indiguerit, Thrasybulus autem, qui recens ad tyrannidem evectus fuerit, huiusmodi consilio potius eguerit ad firmandam tyrannidem recens partam. Quae num sufficiant ad Herodoti atque aliorum idem narrantium fidem tollendam, equidem haud affirmaverim.

ὅντινα ἂν τρόπον — κάλλιστα

ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην ἅμα τε διεξήιε τὸ λήϊον, ἐπειρωτῶν τε
καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν,
καὶ ἐκόλουε αἰεὶ, ὅκως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα,
κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὃ τοῦ ληΐου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βα-
θύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον
καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. Νοστή-
σαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον ἦν πρόθυμος πυνθά-
νεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος. ὁ δὲ οὐδέν οἱ ἔφη Θρασύ-
βουλον ὑποθέσθαι, θωυμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν μιν ἄνδρα
ἀποπέμψειε, ὡς παραπλῆγά τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον,
423 ἀπηγεόμενος τά περ πρὸς Θρασυβούλου ὀπώπεε. Περίανδρος 7

τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι] Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. p. 254 post κάλλιστα insertam vult particulam ἂν, quod idem tentat I, 67 coll IV, 161. Mihi vix opus videtur duplicatâ particulâ. Sensus loci est: *quo pacto firmissime constitutis rebus* (i. e. imperio) *optime civitatem regeret*. Verba ὅντινα τρόπον Larcher. recte ad καταστησάμενος retulit, in eo tamen lapsus, quod eum hisce verbis tribuit sensum: „*quelle forme plus sûre de gouvernement il pourrait établir.*“ Similem in modum Noster supra IV, 161 dixit: ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους, ὅντινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. Ad verbum ἐπιτροπεύειν conf. III, 36 et nott. ad III, 27. — Ad verba: ἅμα τε διεξήιε τὸ λήϊον — καὶ ἐκόλουε cf. citata ad IV, 150.

ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων] i. e. *percunctans* identidem *et revocans caduceatorem*, ut Budaeus pag. 418, afferens Aeschin. in Ctesiphont. §. 63, ubi Bremi laudat Polluc. II, 196. Alia est ratio loci II, 116, ut ibi monuimus. Schweigh. in Lex. Herod. I. pag. 43 exponit: *revocare aliquem, ut pedem referat*, *indeque iubere aliquem repetere*, *quae iam semel dixerat*, ut v. c. hoc loco, cur ad ipsum Corintho venerit. Grammaticus Graecus in Bekkeri Anecdd. I. pag. 83: ἀναποδίζων· ἀντὶ τοῦ τὰ πρότερα ἐρωτῶν. Phavorin. p. 108 ed. Dind. ἀναποδίζειν τὸ ἐξετάζειν καὶ ὡσανεὶ συγκρούειν· Ἡρωδιανὸς (quod in Ἡρόδοτος commutandum esse iam vidit Bredov. p. 17 not.) ἀνερετῶν (leg. ἐπειρωτῶν) τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα. Unde satis patet, ἀναποδίζων h. l. vix aliud esse atque: *identidem* (*et cum vi quadam insistens*) *eadem interrogans*.

καὶ ἐκόλουε — ὑπερέχοντα] Cf. Euripid. Suppl. 448 et vid. nott. ad Herodot. VII, 10. § 5 de verbo κολούειν eiusque usu. Eadem locutione κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας utuntur scriptores, qui ostracismi mentionem faciunt [vid. Plutarch. Alcibiad. 13], quo satis constat viros eminentes ac principes in civitate Attica a plebe in decem annorum exsilium pulsos esse. Monuit Valcken., qui excitavit Aristotel. Politic. III, 9. §. 4, cui add. V, 9, 2. Aristid. III. pag. 398, alia. Neque alio sensu apud Plutarch. Themist. 22 fin. οἱ ὑπερέχοντες (ubi cf. Sintenis. not.) aeque atque mox apud Herodotum οἱ ὑπέροχοι.

ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν] i. e. *nullum prorsus ei verbum praecipiens*. Mox idem verbum *monendi*, *suadendi* significatione, ut V, 72. 98. VI, 52. 134. Cf. Lennep. ad Phalarid. Ep. pag. 30. Pro θώμαζειν, ut Gaisf. habet, restitui θωυμάζειν. — In proxime seqq. παραπλῆγα dicit *virum mente captum*, *vesanum*. Parthen. Erott. 17 fin. κἀκ τούτου παραπλὴξ ἦν νῦν τε καὶ φρενῶν. Quod sequitur σινάμωρον (i. e. *qui suas ipsius res destruit atque evertit*), exhibent Florentinus ac Sancrofti liber, Glos-

δὲ συνιεὶς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόῳ ἴσχων, ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπερόχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολιήτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός σφεα ἀπετέλεσε. Μιῇ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήϊον παρα-

sa Herodotea, Suidas III. pag. 317, alii. Cf. etiam Hesychius II. p. 1189 (ibique Albert.). Exponunt κακόσχολον. Vulgo φιλάμορον. Tu cf. I, 152 ibiq. nott., Lobeck. ad Phrynich. pag. 690, Siebelis ad Pausan. II, 32. §. 3. Ad formam ὀπώπεε cf. I, 68. III, 37.

§. 7.

νόῳ ἴσχων] i. e. *memoriâ tenens, recordans.* — In seqq. revocavi cum recentt. edd. e Sancrofti libro ὑπερόχους, cuius loco Mediceus, Florentinus, alii ὑπειρόχους, merito reiectum a Bredov. p. 151. Ad epicorum poëtarum sermonem enim hoc pertinet; cf. Homer. Ili. II, 426; inde Troianus qui dicitur Ὑπείροχος in Ili. XI, 335. Ad usum verbi ἀπέλιπε in verbis: ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων (i. e. *quidquid enim Cypselus occidendo et in exsilium mittendo s. expellendo reliquum fecerat, id consummavit Periander*) cf. Strange in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. II. pag. 243, qui nonnulla attulit de significatione *relinquendi, praetermittendi*, qua h. l. id verbum adhibitum videmus. ἀπετέλεσε (cuius loco Sancrofti liber male ἐπετέλεσε) revocavi pro ἀπετέλεε, quae Florentini libri est lectio a Schaefero recepta. — ἀπέδυσε est: *vestes exuere iussit.*

ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα] *Thesproti* (de quibus vid. Herodot. II, 56. VII, 176. VIII, 47 aliorumque scriptorum locos allatos a Forbigero: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 877 seq.) sunt contermini Leucadiis itemque Molossis, quibus cum postea subditi fuerint Thesproti, factum est, ut haud raro eadem huic vel illi genti promiscue adscriberentur. Sic, qui in Molossis oritur Acheron fluvius, dein Thesprotiam permeat usque ad mare. Ubi quod mortuorum fertur esse oraculum, eius nulla, quantum equidem scio, apud alios scriptores mentio. Nam quod ad Aornum oppidum olim tale oraculum fuit teste Pausan. IX, 30, 3, id vereor ut huc trahi possit, cum *Aornus* in montibus iaceat Cerauniis prope Palaesten multumque igitur distet a Thesprotorum regione atque Acheronte. Neque huc quidquam confert Plinius H. N. IV, 1, ubi Thesprotorum et Antigonensium facta mentione iam ita pergit: „locus *Aornos* et pestifera avibus exhalatio." Neque satis haec distinxit Vater in Jahrbb. für Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. XVII. pag. 177, huc quoque referens, quod apud Molossos tale mortuorum oraculum scribunt fuisse Eustathius ad Odyss. l. mox l., Photius (s. v. Θεοὶ Μολοττικοί) et Hesych. T. I. p. 1694. Θεοὶ Μολοττικοί — ὅτι ψυχοπομπεῖόν ἐστι ἐν Μολοσσοῖς. De *Acheronte* vid. Forbiger. l. l. III. p. 877. not. 45, qui et veterum et recentiorum, inprimis Angli docti Leake (Northern Greece III. pag. 7 seq.), locos attulit. Eius cursum inter recentiores accurate persecutus est ac descripsit Pouqueville in Itiner. cap. XXX (T. I, 2. pag. 323 seqq. ed. vernac.). — Ad vocem ἀγγέλους cf. VII, 172 ibique nott.

νεκυομαντήϊον] Mortuorum indicatur oraculum, quo scil. mortuorum animas sedibus suis eliciebant ac rite facto diis inferis sacrificio evocatas animas de rebus futuris consulebant. Quod superstitionis genus apud Hebraeos iam obvium

καταθήκης πέρι ξεινικῆς, οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἐπιφανεῖσα, οὔτε κατερέειν, ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἡ παρακαταθήκη· ῥιγοῦν τε γὰρ καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε εἱμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν οὐ κατακαυθέντων. μαρτύριον δέ οἱ εἶναι, ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. Ταῦτα δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ (πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη), ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖ-

fuisse patet ex Samuel. 28 coll. Deuteron. 18, 11. Eos vero ab Aegyptiis talia mutuatos esse si statuit Wesseling., equidem malim cum C. E. Kisselbach. (Dogm. de rebus post mortem futuris. Heidelberg. 1832. cap. VII. pag. 31 ibiq. laudd.) hoc ab aliis paganis, Philistaeis praesertim, repetere. Nec Graecos a tali superstitione abhorruisse constat. Vid. Creuzer. Symbol. III. p. 194. IV. pag. 651 et, qui de hoc oraculorum genere plurima exhibet, C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 41. not. 23 coll. Pabstio: De diis Graecc. fatidicis pag. 48. Quod Herodotus νεκυομαντήϊον vocat, idem aliis dicitur νεκρομαντεῖον s. ψυχοπομπεῖον s. ψυχομαντεῖον: cf. etiam, quem dudum Wesseling. protulit, Eustath. ad Odyss. pag. 1667, 61 s. 410, 37 coll. Plutarch. II. pag. 1104 D. Nec medium aevum tali superstitione liberam fuisse, alia ut taceam, ipsa vox *necromantia*, quae apud Plinium, Gellium, Lactantium, Augustinum reperitur, indicat; quippe quae in vocem *nigromancie* commutata (e confusione vocis Graecae νεκρὸς cum Latina voce *niger*) quodvis fascinationis genus designat; vid. Frommann ad Herbort: Liet von Troye p. 225. — παρακαταθήκη ξεινικὴ est *depositum hospitis cuiusdam*, s. munus a quodam Periandri hospite loco quodam depositum. Cf. II, 156. III, 59.

ἡ Μέλισσα ἐπιφανεῖσα] i. e. *Melissae anima* (τὸ εἴδωλον) *sacrificiis evocata ab his Periandri nuntiis eorumque in conspectum veniens.* — Paulo post pro κατακαυθέντων in Florentino legitur κατακαυσθέντων, quod reiiciendum esse docuit Bredov. pag. 345.

πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον] i. e. *nam satis certum hoc habebat documentum, cui fidem haberet*, quippe qui cum Melissa mortua consuetudinem habuisset. τὸ συμβόλαιον h. l. intelligo *documentum*, *argumentum*, quo confisus rem *perspiceret*, s. ex quo, quid rei esset, colligeret. De aliis huius vocabuli significationibus monuit Creuzer. in: Symbol. IV. pag. 504 seq.

ὃς νεκρῷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη] νεκρῷ optimi quique; Sancrofti liber ὡς νεκρῷ, Aldina νεκρᾷ, quam formam, Valckenarium si audias, h. l. restituendam, nuspiam reperiri, cum νεκρὸς utriusque sit generis, contendit Schweighaeuser. At femininae formae exempla attulit Hoegerus (Actt. phill. Monacc. III. pag. 496 seq.), Valckenario adstipulans, haec: Plutarch. Timol. 6. Dionys. Hal. A. R. IV, 70. Pausan. IV, 26. V, 7. X, 22: neque tamen cuiquam editorum persuasit, ut hoc reciperet. Nec magis opus scribere νεκρῷ — Μελίσσης, ut II, 89. III, 16. Cf. Iacobs ad Aelian. N. A. II, 29. p. 77. De ipsa *Melissa* vid. allata ad III, 50. De argumento loci sic *Valckenarius:* „His verbis Periandro non obscurum explicat Herodotus imaginis Melissae dictum: ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περ. τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. Mirifica narrat Athen. XIII. pag. 605 F et 606 A. Quae his proxima traduntur, Is. Casaubon. ad epistolam contulit Periandri apud Diogen. Laërt. I, 100,

κας. αἱ μὲν δὴ ὡς ἐς ὁρτὴν ἤϊσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεώμε-
ναι, ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσέ σφεας πάσας 424
ὁμοίως, τάς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους, συμφορήσας δὲ
ἐς ὄρυγμα Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. ταῦτα δέ οἱ ποιή-
σαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἴδωλον τὸ Μελίσ-
σης, ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην.
Τοιοῦτο μέν ἐστι ὑμῖν ἡ τυραννὶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιού-
των ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε αὐτίκα θῶυμα μέγα
εἶχε, ὅτε ὑμέας εἴδομεν μεταπεμπομένους Ἱππίην· νῦν τε δὴ
καὶ μεζόνως θωυμάζομεν λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθά τε
ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυ-

qua dicitur in honorem Melissae Periander *κατακαύσας καὶ τὰ πασᾶν Κορινθιᾶν εἵματα*. Paulo ante se dixerat mortua Melissa *ῥιγοῦν τε καὶ εἶναι γυμνή*, tractavit ista Des. Heraldus ad Martial. Epigr. X, 50." Nefandum Periandri facinus idemque foedissimum e Nicolao Damascen. (p. 208 Tauchn.) excerpsit Suidas s. v. *Περίανδρος* [vid. Fragmm. historicc. Graecc. ed. Mueller. Vol. III. p. 393. nr. 59], attigitque Seneca: De ira II, 36 coll. Ephori fragm. pag. 211, notante *Cr.* Add. Plass: Die Tyrann. I. pag. 161, cui ea, quae h. l. ab Herodoto narrantur, valde exaggerata videntur: id unum revera a Periandro statutum esse putat, ut Corinthiorum feminae luctum agerent ac sacrificia in Melissae rogum coniicerent.

ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους] i. e. *clam et per insidias constitutis ad hoc satellitibus suis.* Sic VIII, 91 *Αἰγινῆται ὑποστάντες* sunt Aeginetae *in insidiis stantes s. collocati.* — Verba seqq. *καὶ τὰς ἀμφιπόλους* attigit Eustath. ad Ili. pag. 394, 27 s. 298, 50. Verba sequentia: *συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε* sic intelligo, ut Periander vestimenta omnia, quae deposuerant mulieres, in fossam coniecta concremari iusserit, precibus ad Melissam factis s. invocatis Melissae Manibus; itaque ad *συμφορήσας* aeque atque ad *κατέκαιε* mente repetas ex antecedentibus *τὰ εἵματα* vel simile quid. Agitur igitur h. l. de sacrificio, quale Manibus mortuorum offerri solebat: de quo sacrificiorum genere vid. C. F. Hermann: Gottesd. Alterthüm. §. 25. not. 7. Ad *κατέθηκε* supplendum *τὸ εἴδωλον*.

Τοιοῦτο μέν ἐστι ὑμῖν ἡ τυραννὶς — καὶ τοιούτων ἔργων. Male olim *τοιοῦτον ἔργον*. Valckenarius, cui Sancrofti libri lectio (quam nos cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. exhibuimus) displicet, ad verba *τοιοῦτο μέν ἐστι ὑμῖν ἡ τυραννὶς* diversam olim adscriptam fuisse codicis lectionem (*καὶ τοιούτων*) *ἔργων* arbitratur (quae eadem sententia iudice Valcken. ab aliis sic exprimeretur: *τοιαῦτα μέν ἐστι ὑμῖν τὰ τῆς τυραννίδος, ὦ Λακεδαιμόνιοι*), quo eodem modo etiam in proxime seqq. ad verba *ἡμέας αὐτοὺς* adscriptum fuisse putat *τοὺς Κορινθίους*. Mihi neutrum placet in eo praesertim scriptore, qualis est Herodotus verborum haud parcus idemque orationis perspicuitatis quam maxime studiosus. Attigit hunc locum Matth. in Gr. Gr. §. 316, e, in quo *τοιούτων ἔργων ἐστὶ ἡ τυραννὶς* idem valere ait atque *τοιαῦτα ἔργα ἐργάζεται*. — Mox reposui *θῶυμα* et *θωυμάζομεν* pro *θῶμα* et *θωμάζομεν*. *τότε* a recentt. edd. disiungitur in *τό τε*; equidem *τότε* coniunctim edere malui.

ἐπιμαρτυρόμεθά τε ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους] i. e. *obtestamur vos, invocantes deos Graeciae praesides*, vel potius *obte-*

ραννίδας ἐς τὰς πόλις. οὐκ ὦν ἢν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήσησθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἱππίην, ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας.

Σωσικλέης μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε τάδε. Ἱπ- 93
πίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς ἐκείνῳ,
ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἷά τε τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς. ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἴπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ῥήξας αἱρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λακεδαιμονίοισί τε ἐπε-

stamur deos vobis invocantes. Ubi accusativus θεοὺς ad verbum ἐπιμαρτυρόμεθα aeque atque ἐπικαλεόμενοι referri poterit. Dativum ὑμῖν equidem refero ad ἐπιμαρτυρόμεθα, ut V, 93: Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτυρέοντο. — Ad verba seqq. κατιστάναι — ἐς τὰς πόλις cf. nott. ad V, 12.

οὐκ ὦν ἢν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήσησθε] Duo codd. οὔκων παύσεσθε, quos secutus est Gaisf., mox ex iisdem libris et Florentino exhibens πειρήσεσθε, cuius loco Wesseling. cum aliis dederat πειρήσησθε. Neque aliter exhibuerunt recentt. edd., post Ἱππίην interrogandi signum ponentes, quod ipsum in vulgarem interpunctionem mutavit Dietsch. Quae si probantur, nescio sane quomodo talis sententia, omissa omni particula, ferri possit, et quae sit omnino eius ratio nexusque cum antecedentibus. Nec magis placet Schweighaeus. ratio scribentis: οὐκ ὦν ἢν μὴ παύσησθε, ἀλλὰ πειρήσεσθε (i. e. *itaque si ab incepto non abstinueritis, sed conaturi estis, praeter id, quod iustum est, reducere Hippiam, scitote* etc.). Nam vix mihi persuadere possum, uno eodemque orationis in tenore particulae ἢν ab Herodoto modo futurum indicativi modo coniunctivum adstrui. Itaque satius duxi in lectione vulgata acquiescere, quam Matth. (qui de voce οὔκων monuit ad I, 11) ita mutavit: οὐκ ὦν μὴ παύσεσθε, ἀλλὰ πειρήσεσθε. Ad participium κατάγοντες, cuius loco duo libri καταγαγόντες, cf. I, 77 ibique nott.

Cap. XCIII.

Ἱππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο] Inde in iis, quae mox sequuntur: Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, mente addere licet αὐτόν. Infra V, 109 Noster eodem modo, personae accusativo omisso: Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο, et addito accusativo I, 35: Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε, itemque 38. VII, 48. Duplici accusativo et rei et personae instructum reperies II, 174. III, 52. Conf. Grauff. ad Luciani Somn. p. 281. Ad particulas ἦ μὲν cf. nott. ad I, 118. III, 60. IV, 154. Quare neque hoc loco neque altero VI, 74 scripsi μὴν, quod placet Nabero in Mnemosyn. IV. pag. 27.

ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων] i. e. *quando advenerint dies illis statuti, quibus premerentur ab Atheniensibus s. quibus ipsos premi ac vexari ab Atheniensibus in fatis erat constitutum.* — Haud infrequens Nostro ἡ κυρίη ἡμέρη I, 49. V, 50. VI, 129. Ad verbum ἀνιᾶσθαι cf. IV, 130. In proxime seqq. τοὺς χρησμοὺς de iisdem intelligo oraculis, quorum mentio V, 90, aut certe de similibus quibusdam illa aetate pervulgatis.

εἴπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ῥήξας] Ita Schweigh.,

μαρτύροντο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα.
94 οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη. Ἱππίῃ δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένῳ ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώ-

Gaisf. et recentt. edd., quos secutus sum. Schaef. et Matth. distinctionem posuerunt ante ἐλευθέρως; male. In plerisque libris olim ita: εἴπαντος ἐλευθερῶσαι, πᾶς τις κ. τ. λ. — αὐτῶν dedi pro αὐτέων. Ad dictionem φωνὴν ῥήξας cf. II, 2 et ad verba μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον (*ne quid novi*, i. e. mali, *agerent* s. *molirentur circa civitatem Graecam*) III, 62. V, 35. 106. VI, 2. 74. Pro Ἑλλάδα, quod meliores codd. tuentur, ex Aldo fluxerat Ἑλληνίδα, quod cum recentt. edd. abiecimus. Cf. IV, 108 ibiq. nott. VII, 25. 115. In fine cap. pro vulg. ἐπαύσθη, quae forma in Herodoto ferri nequit, ex uno Parisino cum Bekkero reposui ἐπαύθη, iubente quoque Bredov. p. 344: quem eundem p. 363 secutus scripsi ἐπεμαρτύροντο pro vulg. ἐπεμαρτυρέοντο. Cf. V, 81.

Cap. XCIV.

Ἱππίῃ δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένῳ] i. e. *Hippia hinc* (Lacedaemone) *discedente*. Tu conf. VII, 210. Sed videndum monet Schweigh., ne gravius quid significetur: *Hippia inde repulso*, cum sane ille tulisset repulsam. Cf. VII, 161. In seqq. ὁ Μακεδὼν est *Macedonum rex*, ut sane vix opus sit, quod alii afferunt, ὁ Μακεδόνων βασιλεύς. Tu conf. I, 2. V, 20. VIII, 142. IX, 44, ne plura. Verbum ἐδίδου malim reddere: *offerebat*, ut ἐδίδοσαν, *offerebant:* vid. modo nott. ad V, 18. *Amyntas*, qui Macedoniae regnum tenuit inde ab anno 540 ante Chr. n. (quo patri successit) usque ad annum 498 a. Chr. n., quo mortuus est, Anthemuntem primus videtur regno suo adiecisse eamque haud diu antequam Hippiae offerret (id quod non longe post annum 510, quo Hippias Athenis eiectus est, circa 505 a. Chr. n. accidisse consentaneum est) expugnasse; cf. Abel: Macedonien vor König Philipp. pag. 147.

Ἀνθεμοῦντα] Locum in Macedonia situm prope ditionem Thessalonicensem nec procul ab urbe ea, cui nunc nomen *Salonichi*, commemorat Thucydid. II, 99, quem cum aliis testimoniis excitavit Forbiger: Handbuch d. alt. Geogr. III. pag. 1066. Accurate de hac urbe et regione, quam recte ac vere *Floridam* dici posse ipso nomine (Ἀνθεμοῦς) monemur, disputat Tafel: De Thessalonica etc. p. 255 seqq., vicinam fuisse statuens Thessalonicae e meridie et conterminam Aenaeae urbi, cuius agrum ob fertilitatem a Livio XLIV, 10 aeque atque a recentioribus peregrinatoribus (Pococke, Hunt) laudari addit; indeque eum non valde erraturum putat, qui urbem veterem in aliqua novitia repererit, e. g. Basilica vel Galatz. Reiicit inde opinionem viri docti Cousinéry (Voyage en Maced. I. p. 141), qui iuxta Bolben ponit Anthemuntem non longe utique a Salonichi s. Thessalonica ad viam, quae ad urbem Serres inde ducit, idemque reprobat, quod Leake (North. Greece III. p. 450) prope lacum Langazae (de quo vid. nott. ad V, 16) hanc urbem sitam esse putat. — *Iolcum* in Thessalia ad sinum Pagasaeum, ubi Argonautae ad iter faciendum convenere, nemo fere nescit. Veterum testimonia suppeditabit idem Forbiger. l. l. pag. 887. Nunc loco nomen esse tradunt *Boritza* ad orientem oppidi *Volo*, quod ipsum in loco veteris Iolci exstructum alii contendunt. Cf. Mannert. Geogr. VII. pag. 591.

ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω] Ad locutionem cf. nott. ad III, 16. V, 27. Rediit vero Spartâ Sigeum Hippias Olymp. LXXI. 1, idem Athenis pulsus Olymp. LXVII, 3, ut notat Plehn in Lesbb. p. 53. — In proxime antecedd. pro τουτέων dedi τούτων.

ρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἷλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μυτιληναίων, κρατήσας δὲ αὐτοῦ κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, γεγονότα ἐξ Ἀργείης γυναικός, ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τά περ ἔλαβε παρὰ Πεισιστράτου. ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλληΐου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου ἐπὶ χρόνον συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν ἀπαι-

— Quod sequitur *αἰχμῇ* (i. e. *bello, armorum vi*), frequens illud apud Pindarum, de quo vid. locos allatos in Duncan. Lex. Homeric. - Pindar. ab Rost. edit. s. v. p. 46 Vol. I. Add. Aeschyl. Prometh. 413 Blomfield. coll. Herod. VII, 152. *Μυτιληναίων* et *Μυτιληναῖοι* dedi pro *Μιτυλην.* — Ad verba *κατέστησε τύραννον εἶναι* cf. similes structuras ad V, 25 allatas. Paulo infra cum Wesseling. e Sancrofti libro exhibui *τά περ ἔλαβε*, ubi vulgo *τὰ παρέλαβε*, quod cum Schwieghaeusero recentt. edd. retinuerunt. — De *Sigeo*, quo Hippias Athenis pulsus se recepit, vid. supra IV, 38 et V, 65 ibique nott.

ἐπολέμεον γὰρ κ. τ. λ.] „Quae deinceps narrat, non evenerunt illa, dum imperaret Hegesistratus Sigeo. More suo, facta Sigei mentione, *bellum* Herodotus in transcursu commemorat *de Sigeo inter Athenienses olim et Mytilenaeos gestum;* forsan ut occasionem sibi pararet Alcaei carminibus decantatum facinus narrandi. Duces ille non nominat, neque fraudem, qua Phrynonem circumvenit Atheniensem Pittacus [ob quae ipsa omissa Herodoto calumniatur Pseudoplutarch. II, 15. p. 858 A.; nam rete obiecto in pugna singulari Phrynonem interfecisse dicitur Pittacus: vid. Strabo l. mox l. Diogen. l. mox l. Polyaen. I, 25. Suidas s. v. *Πίττακος* et plura in Révue archéologique 1851. Octob. pag. 401 seqq. Et miratur quoque Wesseling., cur nullam Noster huius rei fecerit mentionem, cum optima narrandi esset oblata occasio.]. Post illud bellum lectus arbiter Periander Cypselides Atheniensibus Sigeum adiudicavit. Mortuo Periandro Sigeum recuperasse videntur Mytilenaei; quibus illud armis abstulit deditque regendum Hegesistrato Pisistratus. Haec ista si ratione digerantur, evanescunt pleraeque difficultates, quae viros eruditos exercuerunt, etiam Bouhierium Diss. sur Herod. p. 165 Herodoto tribuentem et Straboni, quae mihi neuter dixisse videtur: nihil de Hegesistrato Strabo; nec sane bellum, quo Hegesistratum agitarunt Mytilenaei, a Periandro compositum scribit Herodotus. Prius illud bellum ducibus Pittaco et Phrynone gestum fuisse dicitur plerisque *περὶ Σιγείου*, etiam Schol. in Aesch. Eumen. 401 *περὶ τῆς Ἀχιλλεΐτιδος χώρας* Diogen. Laërt. I, 74. In isto loco vicino castellum exstruxerant Mytilenaei, *Ἀχίλλειον* dictum, Sigeum tenentibus Atheniensibus oppositum [Stephan. Byz. s. v. *Ἀχίλλειος δρόμος*: — *ἔστι καὶ πόλις ἐν τῷ Σιγείῳ Ἀχίλλειον.* Plinius Hist. Nat. V, 33. §. 125: „fuit et *Achilleon* oppidum iuxta tumulum Achillis conditum a Mytilenaeis et mox Atheniensibus, ubi classis eius steterat in Sigeo.“ Alia dabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 138. not. 33.]. Demetrius Scepsius *τὸ Ἀχίλλειον* scribit *ἐπιτειχισθῆναι ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων τῷ Σιγείῳ* ap. Strab. XIII. p. 896 A. s. 600 B. Hoc illis erat *ὁρμητήριον*: vid. Casaub. in Polyb. p. 168. Hinc Herodotus h. l. *ἐπολέμεον*, inquit, *ἔκ τε Ἀχιλληΐου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, ἐπὶ χρόνον συχνὸν, Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι.* Hi Sigeum, Achilleum Mytilenaei, belli sedem habebant et receptaculum. Quae huc spectant veterum loca dederant Casaubonus ad Strabon., ad Aeschyl. Stanley, Menagius ad Diogen. Laërt. et Simson. in Chron. ad A. M. 3398.“ *Valcken.* Add. Plehn. Lesbiacc. pag.

τέοντες τὴν χώρην, Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἢ οὐ καὶ σφὶ καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συνεπρή-
95 ξαντο Μενέλεῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς. Πολεμεόντων δέ σφεων παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι μάχῃσι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητής, συμβολῆς γενομένης καὶ νικώντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δέ οἱ ὅπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι, καί σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα

51 seqq. Ac sane testibus Strabone et Diogene duplex distingui debet bellum inter Mytilenaeos atque Athenienses de Achilleo; prius, e quo Pittacus superior evasit circa Olymp. XLIII, et ad quod pertinet Alcaei fuga, posterius, cum inter utramque gentem denuo exortae essent rixae de eodem agro, quem dein Periander, ad quem arbitrum utrique rem detulerant, Atheniensibus adiudicavit. De *Achilleo*, quod non longe remotum a Sigeo, eo fere loco, quo Achillis vulgo ponunt tumulum monumentumque, plura Strabo l. l. coll. Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypten und Kleinas. III. p. 87 seqq. De *Sigeo* vid. notata ad V, 65. — Mox cum libris scriptis dedi ἐπὶ χρόνον συχνὸν, ubi vulgo, scriptis libris invitis: χρόνον ἐπὶ συχνὸν, quod retinuerunt editt. recentt. — Ad verba seqq. οἱ μὲν, quibus respondent Ἀθηναῖοι δὲ (pro οἱ δὲ), vid. Matth. Gr. Gr. §. 288. not. 5.

οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ κ. τ. λ.] i. e. *non solum non concedentes* (Mytilenaeis scil. possessionem terrae), *verum etiam ratione argumentisque commonstrantes, non magis Aeolensium esse Iliacam ditionem, quam sui ipsorum caeterorumque, qui in ulciscendo Helenae raptu Menelaum adiuverint.* Nam Mytilenaeos ad Aeolum stirpem pertinuisse nemo nescit. Ad verbum συγγινωσκόμενοι conf. III, 99 et ad locutionem ἀποδεικνύναι λόγῳ V, 84; de particulis οὔτε — τε nott. ad VI, 1 et de participio μετεὸν nott. ad III, 72. Ad verba ἢ οὐ καὶ σφὶ cf. IV, 118 ibique nott.

ὅσοι Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς] i. e. *quotquot Graecorum Menelaum in ulciscenda iniuria ipsi illata, raptâ Helenâ, adiuverant.* Non aliter VII, 169 συνεκπρήσσεσθαι coll. ἐκπράττεσθαι VII, 158. ἁρπαγὰς plurali numero dixit Noster eodem modo, quo eadem in re Euripides Helen. 1338 (1322) θυγατρὸς ἁρπαγὰς δολίους coll. 910 (904), et Cyclop. 280 ἁρπαγὰς Ἑλένης, Iphigen. in Aul. 1266: unde pluralem numerum hac in re solemnem fere fuisse colligas, quemadmodum Sophocles plerumque dixit σφαγὰς plurali numero, Electr. 37. 558. Trachin. 570. 714. 753. Quod vero *Homerice* dictas vult Sengebusch (Homeric. Dissert. prior. pag. 146) τὰς ἁρπαγὰς πληθυντικῶς, tenendum est, in Homeri carminibus, quae feruntur, hanc vocem omnino non reperiri, sed alias voces in plurali numero positas pro singulari, ut δώματα, μέγαρα, τόξα, alia, quae affert, nec nostro loco omisso, Fischer in: Animadverss. ad Grammatic. Welleri III, a. pag. 301.

CAP. XCV.

καὶ ἄλλα ἐγένετο] Ita cum recentt. edd. pro vulg. ἐγίνετο, quod Matth. retinuit, exhibuimus.

συμβολῆς γενομένης] i. e. *proelio facto* s. cum ad pugnandum congressi essent. Eadem locutio I, 74 coll. 66. IV, 159. VI, 110. 120. VII, 210. — In seqq. ad dativum οἱ in verbis τὰ δέ οἱ ὅπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι conf. I, 34. IV, 162 ibique nott.

ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον

δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μυτιληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο· κατήλλαξε δὲ ὧδε, νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μέν νυν οὕτω ἐγένετο
426 *ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἱππίης δὲ ἐπεί τε ἀπίκετο ἐκ τῆς Λακεδαί-* 96
μονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, διαβάλλων τε τοὺς

τὸ ἐν Σιγείῳ] Hoc loco posuit *πρὸς*, cum supra V, 77 posuisset *εἰς*, ubi vid. nott. Ipsum vero hoc Minervae templum memoratur in inscriptione Sigea, cuius in nott. ad V, 64 fecimus mentionem. Alcaei verba, quibus se ipsum quidem salvum esse factum cecinerat, sed armis amissis, clipeo in Minervae Caesiae templo ab Atheniensibus suspenso, servavit Strab. XIII. p. 600 A. s. 895 C., in quibus verbis recte constituendis post Valcken. et Wesseling. elaborarunt Matthiae in Alcaei fragmm. pag. 18 seq., Welcker. in Iahn. Annall. paedagogg. et philoll. 1830 (XII, 1) pag. 36 et Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. pag. 712. Atque eo Nostri spectant verba: *ἐν μέλεϊ ποιήσας* et quae sequuntur. Alcaeum enim virum alioqui strenuum fuisse ac fortem testantur veteres, Athenaeus XIV, 23. p. 627 A., Horatius Od. I, 32, 6 (*ferocem bello* vocans Alcaeum), Cicero Tuscull. IV, 33, ubi *vir fortis* appellatur. Conf. Plehn. Lesbiacc. pag. 170 seqq., qui ex eo, quod Athenienses Alcaei arma in templo suspenderint, eos ipsos comprobasse vult, haud parvi a se Alcaei virtutem aestimari; quod mihi quidem non persuasit, nec magis probari video Welckero l. l. pag. 36. Namque vix aliam ob causam haec arma (prouti mos ferebat) fuerunt suspensa ab Atheniensibus, quam ut victoriae de Alcaeo, viro summo ac fortissimo, reportatae insigne exhiberent documentum; unde sane nullus in Alcaeum redundabat honos. Quod Alcaeo, idem Archilocho poëtae accidisse accepimus ut clipeum amitteret, quod magnum habebatur dedecus apud veteres. Cf. Aelian. V. H. X, 13. Quem utrumque poëtam imitatum esse Horatium Od. II, 13, 26, loco celebratissimo, sunt qui statuant. Attigi in Histor. Litt. Romm. §. 124. not. 9 edit. tert.

ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας κ. τ. λ.] „*Ista lamentatus ad lyram Alcaeus carmen Mytilenen mittit ad sodalem Melamippum, quo suam ille fugam evulgabat.*" Valcken. De verbo *ποιεῖν*, *carmina pangere*, *scribere*, vidimus ad III, 38 et ad II, 53 in Excurs. VII. pag. 856. Tom. II; ad vocem *μέλος* (qua *lyricam poësin* indicari neminem fugit) conf. II, 135 et de forma *ἐπιτιθεῖ*, qua constanter Noster utitur, Bredov. pag. 393. De locutione vid. nott. ad III, 42 fin. Quod enim Herodotus sic enuntiat *ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην*, id Strabo: *κελεύσας ἀγγεῖλαι τοῖς ἐν οἴκῳ*. *Misit Alcaeus* carmen Mytilenen amico Melanippo. Ita recte interpretatur Wesselingius de locutione quaedam adiiciens e Reiskii Miscell. Lipss. Vol. VIII. p. 307. Mox quod vulgo edunt *ἑτάρῳ*, quae forma poëtica est, equidem e Florentino aliisque codd. revocavi *ἑταίρῳ*, quod unum Herodoto convenire credo; vid. Bredov. pag. 141.

κατήλλαξε] Conf. V, 28. Pertinet, ut supra enarravimus, haec Mytilenaeorum atque Atheniensium reconciliatio ad tempora posteriora, nec ad prius bellum, cui Alcaeus interfuit, quo composito novae rixae denuo sunt exortae, ut ad V, 94 exposuimus. Ad verbum *νέμεσθαι* conf. nott. ad V, 45 et ad locutionem *γίνεσθαι ὑπό τινι* V, 30 ibiq. nott. 96.

Cap. XCVI.

πᾶν χρῆμα ἐκίνεε] i. e. *omnem lapidem movebat*, ut Romani loqui so-

Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα καὶ ποιέων ἅπαντα, ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἔπρησσε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευέ σφεας, εἰ βουλοίατο σῶοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὔκων δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δέ σφι δέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι.

97 Νομίζουσι δὴ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης, ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελαθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστα. ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομί-

lent. Haud multum differt *πᾶν* s. *πάντα ποιεῖν*, ut mox Noster, qui IV, 154 (ubi vid. nott.) dixerat *πᾶν μηχανᾶσθαι*. — Ad participium *διαβάλλων* conf. V, 35 ibique nott. In seqq. e Florentino aliisque codd. revocavi cum recentt. edd. *σῶοι* pro vulg. *σόοι*, quae forma ab Herodoto aliena est; cf. nott. ad I, 67. — *δέδοκτο* e Florentino recepi: vulgo *ἐδέδοκτο*; cf. nott. ad V, 34. Ad locutionem *ἐκ τοῦ φανεροῦ* vid. nott. ad I, 111 et III, 150.

Cap. XCVII.

Νομίζουσι δὴ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι κ. τ. λ.] i. e. *quo igitur tempore haec* (Athenienses) *statuebant eoque Persis invisi erant redditi* (s. in Persarum odium adducti), *hoc igitur temporis momento Aristagoras — advenit:* ubi advertimus voculam *δὴ* consulto et cum vi quadam repetitam. Ad usum dativi et participiorum in his structuram conf. Kuehner Gr. Gr. §. 581, b. et infra VI, 21. De significatione verbi *διαβάλλεσθαι* conf. V, 35 ibique nott. VI, 46. 64. VIII, 22. Vulgatam *ἐξελαθεὶς*, a Gaisfordio auctoritate Florentini libri mutatam in *ἐξελασθεὶς*, revocavi cum recentt. edd. Vid. III, 46 ibique nott.

αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστα] Pertinet huc alter locus I, 56, ubi Croesi tempore Spartam atque Athenas inter Graeciae civitates maxime eminere dixerat. Ad ipsum verbum *ἐδυνάστευε* (i. e. *potentiâ*, *opibus* inter reliquas Graeciae civitates *eminebat*) conf. VI, 35: *εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης*; IX, 2, et quae alia excitavimus supra in nott. ad V, 66. Ad verba proxime seqq. *ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον* conf. Schol. Thucyd. ad I, 90 ibique Duker. coll. I, 70. Nam *ἐπέρχεσθαι* vulgo tradunt dici de peregrino, qui in medium progreditur verba facturus, *παρέρχεσθαι* de cive. Ubi Herodoti locus a Gottlebero bene affertur. Minus convenit, quod apud eundem Scholiast. et Suid. T. II. p. 44 legitur: *ἐπελθεῖν τὸ ἀναβαλλόμενον χρόνῳ τοῦτο διαπράξασθαι*. — Mox pro *ταῦτα ἔλεγε* Schweigh. mavult *ταὐτὰ ἔλεγε*, quod inde receperunt Dindorf. et Dietsch. Vulgatam equidem cum Bekkero retinui. De argumento loci conf. V, 49. — Paulo infra pro *πρὸς τοῖσι* in duobus codd. *πρὸς τούτοισι*: de quo conf. I, 66. VII, 135.

ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομί-

ζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἰκός σφεας εἴη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπίσχετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς ὃ ἀνέπεισέ σφεας. Πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι

ζουσι] i. e. *nec scuto nec hastâ eos uti facileque superari posse.* De verbo νομίζειν conf. nott. ad IV, 183 fin. et de particulis οὔτε — τε nott. ad VI, 1. Ad locutionem εὐπετέες χειρωθῆναι conf. prorsus similia, quae leguntur III, 120. 145 coll. II, 70. De modorum ratione vel potius celeri earum transitu (ὡς νομίζουσι — εἴησαν, et mox: ὡς — εἰσὶ καὶ οἰκὸς — εἴη) conf. nott. ad V, 13; ad verba οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπίσχετο conf. nott. ad VII, 145. Verbum διαβάλλειν *circumveniendi, fallendi* notione attigimus ad V, 50.

τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο] Hunc numerum tertia parte auctum habet Dahlmann. Herod. pag. 58, quamquam hoc minime Herodoti culpâ factum censet, sed eorum, quos ille adierit, vulgarem famam semper secutus. Nam plerumque ob veterum testimonia quaedam (vid. Meurs. Lectt. Att. I, 1. Fort. Attic. 4. Museum critic. Cantabrig. I. pag. 541. II. pag. 215) *viginti milia* fuisse civium Atticorum sumunt; unde vel Valckenario, qui ab Herodoto indicatur numerus, supra modum auctus videtur. Neque tamen in textu quidquam esse mutandum, praeter ipsorum codd. auctoritatem vel Aristophanis ostendit locus in Ecclesiaz. 1124 ab eodem Valcken. bene allatus, ubi idem numerus civium traditur (πολιτῶν πλεῖον ἢ τρισμυρίων ὄντων). Nostra aetate accuratius in haec inquisivit Boeckh: Staatshaushalt. der Athen. I. pag. 35 seqq. (s. pag. 50 ed. sec.), varia veterum testimonia de civium Atticorum numero secundum temporis rationes disponêns recteque monens, quod ad Herodoti locum pertinet, Aristagoram, quo graviora essent verba sua ipsosque Athenienses gravius moverent, sumpsisse maximum, qui ferebatur, numerum *triginta milium* civium; quantum quidem umquam exstitisse vel maxime florentibus Atheniensium rebus vix credibile, cum, accuratiora veterum de his testimonia si respiciamus, in illo numero *viginti milium* civium acquiescendum esse videatur. Unde quae omnium Atticae incolarum fuerit copia, probabiliter idem Boeckh. constituere studuit: quam eandem rem tractaverunt Letronne in: Mém. de l'Institut. royal. etc. T. VI. p. 165 seqq. 169 seq. itemque Leake: Topograph. v. Athen etc. pag. 462 seqq., Al. Moreau de Ionnes: „Statistique des peuples de l'Antiquités I. pag. 175 seqq. Conferas etiam a C. F. Hermanno prolata in: Griech. Staatsalterth. §. 98. not. 6. Sed haec nostrum locum minus tangunt, in quo qui numerus civium indicatur, is certe non nimius videtur Leakio l. l. pag. 463 et ad veritatem accedere; neque aliter videtur Zumptio in: Abhandll. d. Berlin. Akad. d. Wissenschaft. 1840. pag. 4, quamquam summum certe civium hunc fuisse numerum, qui unquam exstiterit, arbitratur. A quibus ita discedit Sauppe (De causis magnitud. et labis Athen. pag. 4 et Actt. Societat. Graec. Lips. II, 2. p. 425), ut ab Herodoto aeque atque ab Aristophane triginta milia civium numerantibus nihil nisi numerum permagnum significari statuat, multaque idem addit exempla huius eiusdem numeri a Graecis sic adhibiti. Ac vel Aristophanis in loco numerum illum cum iactantia quadam proferri si credas, tamen ab Herodoto, qui diutius et ipse Athe-

μὲν δὴ ἀναπεισθέντες ἐψηφίσαντο, εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοη-
θοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι Μελάνθιον,
ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον. Αὗται δὲ αἱ νέες
98 ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι. Ἀρισταγόρης 427
δὲ προπλώσας καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βού-
λευμα, ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν οὐδεμία ἔμελλε ὠφελίη ἔσεσθαι· οὐδ'
ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυ-

nis vixisse et civitatis statum cognovisse putandus est, huiuscemodi iactantiam longe abesse existimamus: qui h. l. tantum numerum ubi profert, non Aristagoram haec loquentem induxit, sed suam ipsius sententiam enuntiat, quam quo minus veram habeamus, nihil profecto obstat.

στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι] Ad loci structuram conf. V, 25 ibiq. nott. — *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων*. Ad locutionem *τὰ πάντα δόκιμον* cf. I, 134 et quae multa perquam similia attulit Lobeck. ad Sophocl. Aiac. pag. 482.

Αὗται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο] Olim *ἀρχαὶ*, probante Sancrofti libro. Reliqui libri cum Eustathio haec citante ad Ili. p. 522, 12 s. 395, 20 *ἀρχὴ* singulari in numero, quo equidem non offendor. Nec magis opus reponere cum Plutarcho, Herodotea criminante, *ἀρχέκακοι*, confictum illud quidem ex Homer. Ili. V, 63. Facit huc Aristotel. Rhetorr. III, 11. pag. 137 (*τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν*). Thucydid. II, 12: *ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει*, ubi interpretes praeterea afferunt Schol. Aristoph. Pac. 435. Virgil. Aen. IV, 169 (ubi: „ille dies primus leti primusque malorum causa fuit"). Mihi in mentem quoque venit Homer. Ili. XI, 604: *κακοῦ δ' ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή*, coll. XXII, 116: *ἥτ' ἔπλετο νείκεος ἀρχή*. Unde, spero, intelligetur, quantum ab epicorum poëtarum sermone pendeat oratio Herodoti. In clausula addam *Valckenarii* de huius loci argumento verba: „Hae naves viginti Ionibus auxilio missae Darium exacerbarunt et speciosum inferendo Graecis bello praebuerunt praetextum causamque proximam; veram tradit Aristides T. I. pag. 209. Velut remotae causae considerari quoque possunt superbum Atossae desiderium et medicus Democedes. Quod uxori Darii etiam Herod. III, 134, id ipsum Xerxis coniugi tribuit Maxim. Tyr. XXIX, 6." Tu conf. etiam de his Laurent: Histoire du droit des gens II. p. 148.

Cap. XCVIII.

ἐξευρὼν βούλευμα] Hoc coniungendum cum *ἔπεμψε*, pluribus verbis explicandi causa interiectis; tale enim consilium excogitasse s. commentus esse dicitur Aristagoras, ex quo virum in Phrygiam misit ad Paeones sollicitandos. Atque id consilium Noster negat tale fuisse, ex quo ullum commodum in Iones redundaret, sed unum id spectasse vult Aristagoram, ut molestiam Dario regi crearet eumque affictaret. Verbum *ἐξευρίσκειν* hoc sensu invenitur V, 38. 67. IV, 102.

ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν οὐδεμία ἔμελλε ὠφελίη ἔσεσθαι] Secutus sum in his Gaisf. et Matth. Vulgo: *ἔμελλε οὐδεμίη ὠφελίη*, idque cum Florentino libro tenent Schweighaeuser. et Schaefer. — Mox cum recentt. edd. dedi *ἐποίεε* et *βασιλέα* pro *βασιλῆα*. Particulas *οὐδ' ὦν οὐδὲ* eodem pacto Noster iunxit II, 134 coll. IV, 16 (ubi *οὐδὲ γὰρ οὐδὲ — οὐδ' οὗτος*. — Conf. Iacobitz. ad Lucian. Toxar. §. 36. pag. 69). II, 120 (*οὐ μὲν οὐδὲ*). IV, 205. II, 49, ubi vid. laudd. Unde discernendum *οὐ μὴν οὐδέ*, de quo vid. ad Plutarch. Pyrrh. pag. 127. Add. Iacobs. ad Aelian. N. A. VII, 45.

πήσειε· ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν, ὃς ἐπεί τε ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε· Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἤνπερ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος, καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέρην αὐτῶν. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἡμῖν ἤδη μελήσει. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο, καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἀπεδίδρησκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δέ τινες αὐτῶν καὶ κατέμειναν ἀρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπεί τε δὲ οἱ Παίονες ἀπίκατο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ κατὰ πόδας ἐληλύθεε Περσέων ἵππος πολλὴ, διώκουσα τοὺς Παίονας. ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο, ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι ἀπίκατο ἐς Παιονίην.

ἐπὶ τοὺς Παίονας] Vid. supra V, 15. 17. Ad *ἐπ' ἑωυτῶν* conf. I. 142 ibique nott. IV, 114; ad *ὑποθησόμενον*, i. e. *ut salutem vobis ostendam, ut salutis consilium vobis praebeam*, vid. nott. ad V, 92. §. 6 et ad *παρέχει* nott. ad V, 49. — *βασιλέος* (pro *βασιλῆος*) mox dedi itemque *αὐτῶν* pro *αὐτέων*.

κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο] i. e. *valde acceptum fuit Paeonibus, perquam gratum accidit*. Eadem locutio I, 62. Quod sequitur *παῖδάς τε καὶ γυναῖκας*, frequentius sic dici quam *γυναῖκες καὶ παῖδες* s. *τέκνα* monuit, multis locis allatis, Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk II. pag. 129. Ita supra V, 14 coll. II, 30. IV, 121. In qua formula articulum plerumque abesse observat Sintenis ad Plutarch. Themistocl. pag. 68. — In seqq. *αὐτοῦ* valet *ibi*, i. e. in agris suis Asiaticis. Pro vulg. *ἀπικέατο* et hoc loco et cap. 99 exhibui *ἀπίκατο*; cf. nott. ad VII, 118. Dietsch. *ἀπίκοντο*. Ad locutionem *κατὰ πόδας* (*e vestigio*) cf. Herodot. IX, 89, alia, quae attulit Fischer ad Weller. III. pag. 189.

ὡς δὲ οὐ κατέλαβον κ. τ. λ.] i. e. *Ubi vero illos* (*fugientes*) *non sunt assecuti, praecone misso ad Chium edixerunt Paeonibus, ut redirent.* Ad verbum *καταλαμβάνειν* conf. VI, 29 et ad *ἐπηγγέλλοντο* laudata ad IV, 119 et ad *ὅκως ἂν* sequente optativo nott. ad I, 75. Ad *ὀπίσω ἀπελθεῖν* conf. nott. ad III, 16. V, 27.

ἐς Δορίσκον] Ita vocabant oram Thraciae planam ad utramque Hebri fluvii, qui nunc Maritza vocatur, in mare exeuntis ripam, occidentem versus praesertim; in qua postea a Dario castellum fuit exstructum, cui idem *Dorisci* nomen. Vid. Herod. VII, 59, ex quo et Plinius H. N. IV, 11 et Mela II, 2. §. 8 (ubi cf. Tzschucke Nott. exegg. Vol. III. P. II. pag. 129) profecerunt, coll. Herod. VII, 25. 106. Nam in hac ipsa planitie late patente copias suas lustravit Xerxes. Cf. Gatterer. De Herod. Thrac. pag. 60, Mannert. Geogr. d. Gr. u. Roem. VII. pag. 208

99 Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπίκατο εἴκοσι
νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἳ οὐ τὴν
Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν Μιλησίων,
ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες· οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον
τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν,
ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντία Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι 428
ἐβοήθεον· οὗτοι ὦν ἐπεί τέ σφι ἀπίκατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμα-
χοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατηΐην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις.
αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρα-
τηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἑωυτοῦ τε ἀδελ-
100 φεὸν Χαροπῖνον καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἑρμόφαντον. Ἀπικό-
μενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον πλοῖα μὲν κατέ-
λιπον ἐν Κορησσῷ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ
πολλῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ. πορευόμενοι

seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1079 et praecipue Grisebach: Reise nach Rumelien I. pag. 157. — Ad verbum κομιζόμενοι cf. I, 185 ibique nott.

Cap. XCIX.

ἐπειδὴ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπίκατο εἴκοσι νηυσὶ] Schweighaeuser. coniecit *ἐπεί τε οἱ*, ut V, 98. Ad dativum *νηυσὶ* conf. cap. 100 *στόλῳ τούτῳ* et *χειρὶ πολλῇ*. Quae sequuntur verba *ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας*, cavillatur Pseudoplutarch. T. II. p. 861 B. Ad locutionem *τὴν Ἀθηναίων χάριν* (*Atheniensium in gratiam*), ut mox *τὴν αὐτῶν Μιλησίων*, scil. *χάριν*, conf. *τὴν σὴν χάριν* apud Sophocl. Philoctet. 1409. Aristoph. Acharn. 1232 et quae alia attulit God. Hermann. ad Viger. pag. 701. — Pro *αὐτέων* scripsi *αὐτῶν*.

οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον — συνδιήνεικαν] *συνδιήνεικαν* cum Gaisf., Matth. et recentt. edd. dedi pro vulg. *συνδιένεικαν*. Vid. Bredov. p. 299. Florentinus cum aliis *συνήνεικαν*. De ipso verbo conf. nott. ad V, 79. Ad hoc vero bellum inter Eretrienses atque Chalcidenses gestum respexit, notante Valcken., Thucydides I, 15. Belli causa exstitit *Lelanti* campus fertilissimus et saluberrimus calidis fontibus ad morbos sanandos. De quo Strab. X. pag. 688 B. coll. 686 A. Spanhem. ad Callimach. II. in Del. 289. Wyttenbach. ad Plut. Moral. T. I. p. 955, ad pag. 153 F. Ulrichs in: Rhein. Mus. N. F. V. pag. 488 seq., L. Ross: Wanderungen in Griechenland II. p. 115 seq. et qui accurate totum hoc argumentum tractavit, C. F. Hermann. in: Welcker. et Naek. Museo Rhenan. I, 1. pag. 85 seqq. coll. Koechly: De genuina catalogi Homerici forma (Turic. 1853) p. 26 et Fuetterer: De plurimis Thucydidis Herodotique locis etc. (Hagiopoli 1843) pag. 10 seq. — Ad verba *ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι* conf. nott. ad V, 25.

Cap. C.

ἐν Κορησσῷ τῆς Ἐφεσίης] Quod dedi, praebent duo libri: *Κορησσῷ*; Florentinus cum aliis *Κορήσῳ*. Apud Diodor. XIV, 99 edunt: *Κόρησσον, ὄρος ὑψηλὸν τῆς Ἐφέσου ἀπέχον σταδίους τεσσαράκοντα.* Ubi conf. Wesseling. Apud Strabon. XIV. p. 634 s. 940 D. nunc recte exhibent *Κορησσόν*.

ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας] Adieci his verbis voces vulgo omissas nec a recentt. edd. receptas: *τῆς ὁδοῦ*, ex auctoritate cod. Florentini et trium aliorum codd. Conf. VIII,

δὲ παρὰ ποταμὸν Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεί τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος· αἱρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τἆλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρρύετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀν-

31, ubi neque additum invenitur et cf. nott. ad V, 14. Fluvium *Καΰστριον* in Cilbianis iugis ortum multosque rivos secum deferentem, teste Plin. H. N. V, 29 (31), et per campos Caystrios, qui vocantur, ad mare delabentem prope Ephesum ad septemtrionem satis celebrarunt veteres, cygnorum receptaculum. Vid. Strab. IX fin. XIII. pag. 626 s. 929 A. 930 C (s. 627). p. 650. s. 961 C seq. et reliquos veterum locos apud Tzschuck. in Nott. exegett. (Vol. III. P. I.) pag. 494 seqq. ad Mel. I, 17. §. 2 coll. Mannert. Geograph. VI, 3. pag. 306, Chandler: Reisen in Kleinasien cap. XXXVII. pag. 186 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. p. 175 seq. *Cr.* addit C. B. Hase ad Leon. Diacon. p. 188 C. Nunc vocari amnem dicunt a Turcis *Kutchuk Minder*, i. e. *Maeandrum parvum*, a Graecis *Kara-Su*, i. e. *aquam nigram*. Ita tradit fluvii cursum accurate persequens Tchihatcheff: Asie mineure I. pag. 244 seq. Alii cum nunc vocari *Chias*, alii *Chaici* tradunt, notante Gallo docto viro ad Plin. l. l. T. IV. p. 381 Panckouck., nisi hoc utrumque ex illa appellatione, quae indigenarum esse fertur, depravatum existimetur.

αἱρέουσι Σάρδις] Solis Atheniensibus Sardium expugnationem tribuit Charon Lampsacenus apud Pseudoplut. II. p. 861 D.; Eretriensibus videtur tribuisse Lysanias, notante Valcken., qui confert Aristid. De Atheniens. T. I. pag. 209. In ipso tempore constituendo, quo Sardes captae sunt, differunt viri docti: cum enim anno 503 ante Chr. n. urbem captam et incendio deletam posuissent Larcherus et Reizius, anno 502 factum id esse statuit Schultz (Kiel Philolog. Studien pag. 178). Mihi potior videtur Clintoni (Fast. Hellen. II. p. 243 seqq.) ratio annum 499 ponentis, quam eandem Krueger. (Histor. philolog. Studien p. 147), Peter. (Zeitschr. f. Alterthumswiss. 1843. pag. 763), C. F. Hermann. (De philosoph. Ionicc. aetatibus. Gotting. 1849. p. 9), Wachsmuth. (Hellen. Alterthumsk. I. pag. 863), Bunsen. (Bibelwerk. I. pag. CCCXXVII), secutos esse video. Idem quoque posuit Kleinert. (Beiträge zu d. theologischen Wissenschaft. zu Dorpat. II. p. 197 seqq.) in singulas res ab Herodoto narratas earumque tempora recte constituenda inquirens. Vid. quoque infra ad Herodot. VI, 18 allata.

χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος] Sardium arx bene munita adeoque inexpugnabilis habebatur, ut vidimus I, 84, ubi vid. nott., eaque vel posterioribus temporibus non nisi dolo arteve aut proditione expugnata fuisse traditur, ad captivos ac thesauros custodiendos illa quidem aptissima. De qua arce accuratissime egit historiamque eius quasi exhibuit Hemsterhus. ad Lucian. T. III. pag. 385 seq., quocum conf. Mannert. Geogr. VI, 3. pag. 359. 360. Nam sita erat illa arx in monte ita edito ac praecipiti, ut vix sine ullo periculo escendere possis, simulque ita reliquo montium tractu separato, ut fere unicus e planitie late patente exsurgat. Nunc lapidum varii generis columnarumque variarum fragmenta, quae tamen cui tempori adscribi debeant, vix certo dixeris, ibi reperiri testantur recentiores peregrinatores, inter quos potissimum consulatur Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypt. u. Kleinasien III. p. 138 seqq.; cf. Chandler: Reise in Kleinasien cap. LXXV. pag. 354 seq. 358 seq. ed. Lips., Heeren: Ideen. I, 1. pag. 153 seq. not., Arundell: Discoveries in Asia minor (Lond. 1834.) I. pag. 28.

ἐρρύετο] Ita cum recentt. edd. dedi, cum Gaisf. e Florentino rece-

101 δρῶν οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἑλόντας σφέας τὴν πόλιν ἔσχε τόδε. ἦσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλεῦνες καλάμιναι· ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ ἄστυ ἅπαν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος οἱ Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν

pisset ἐρύετο. Vulgo ἐρρύατο, quod h. l. stare posse nego.

Cap. CI.

Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι — ἔσχε τόδε] i. e. *Quominus vero captam diriperent urbem, impediit haecce res.* Ubi cave scribas: τοῦ δὲ μὴ λεηλατῆσαι. Valcken. conferri iubet Thucyd. I. 73. Sophocl. Philoct. 1235. Add. Herodot. I, 158 (ubi abest τό). IX, 12 et vid. Kuehner Gr. Gr. §. 643. — Mox dedi ἦσαν pro ἔσαν, ut iubebant liber Sancrofti ac Florentinus. In seq. pro καλάμου Sancrofti liber καλάμῃ, Florentinus, alii καλάμους, quod verum videtur Schweighaeusero, qui laudat III, 98, ubi: καλάμου ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. Equidem satius duxi retinere vulgatam, quam eandem recentt. edd. bene retinuerunt. Quod ad argumentum attinet, id haud scio an tenendum sit, per Lydiam multos lacus, paludes, stagna reperiri largamque inde provenisse calami copiam, qua ad varios vitae usus atque ad ipsa domuum tecta construenda bene uterentur. Mox dedi μίαν pro μίην. Ad τῶν τις cf. I. 84. VII, 143 ibique nott. VI, 37. 75. Iacobs. ad Aelian. N. A. I, 4. pag. 8.

ἐπενέμετο τὸ ἄστυ ἅπαν] i. e. *depavit, absumpsit totam urbem.* Sic mox νεμομένου τοῦ πυρός. Nam νέμεσθαι ut de ulceribus latius serpentibus (vid. nott. ad III, 133), ita de igne dicitur latius serpente omniaque consumente. Attigit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 469. — ἀπολαμφθέντες πάντοθεν est, *undique intercepti, interclusi.* Cf. VIII, 11. 76. 97. 108. IX, 114. II, 115 (ubi vid. nott.); quos locos Schweigh. excitavit in Lex. Herodot. s. v. (I. p. 86.). Ad τὰ περιέσχατα conf. I, 86 coll. I, 191 τὰ περὶ τὰ ἔσχατα. Voculam ὥστε eodem fere sensu quo ὥσπερ hîc poni, ut VIII, 118. IX, 37, observat Schaefer. ad Longi Pastor. pag. 533 (p. 170 ed. Seiler.). Tu vid. supra V, 35 et VI, 44 ibique nott.

καὶ οὐκ ἔχοντος ἐξήλυσιν] i. e. *neque* (ut) *exitum haberet ullum* (ignis) *ex urbe*, nisi malis ἔχοντος accipere pro παρέχοντος (i. e. *nullum exitum praeberet*), ut monuit Schweigh. in Lex. Herodot. (I, p. 228) citans III, 117 coll. VII, 130; quo utroque loco ἐξήλυσις de fluvio. Quamquam valde arridet, quod Pauwius et Larcherus proposuerunt ἔχοντες, quod ipsum recentiores edd. receperunt, invitis libris scriptis in vulgata ἔχοντος consentientibus, quam denuo sic tuitus est Eltz. in Quaest. Herodd. pag. 13 (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 20): „cum incendium extremas partes urbis consumeret neque haberet regressum (eis, qui intus in urbe erant) h. e. daret regressum." Si scripseris ἔχοντες, id ad Lydos Persasque pertinebit urbe inclusos, qui cum nullum haberent exitum ex urbe (cuius extremas partes circumcirca ignis comprehenderat), inde in forum confluere coeperunt et ad Pactolum fluvium.

ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν] Qui fluvius inde Chrysorrhoas a veteribus fuit dictus, teste Plutarch. II. p. 1151.

ποταμὸν, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου
διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἕρμον ποταμὸν
ἐκδιδοῖ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἐς
τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἠναγκά-
429 ζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὁρέοντες τοὺς μὲν τῶν πολεμίων
ἀμυνομένους, τοὺς δὲ σὺν πλήθεϊ πολλῷ προσφερομένους, ἐξ-
ανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὖρος, τὸν Τμῶλον καλεόμενον,
ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. Καὶ Σάρ- 102
διες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ

Plin. H. N. V, 29 (30) coll. Strabon. XIII. p. 928 C. s. p. 626. Nam huius aetate nulla amplius secum duxisse fertur auri ramenta. Reliqua testimonia de fluvio aurifero multumque ab antiquis hinc celebrato suppeditabunt Cellar. Notit. orb. antiq. III, 4. p. 126 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 174 coll. Plinii interprete Gallo docto p. 362 seq. ed. Panckouck., Tchihatcheff: Asie min. I. p. 239. Angusto alveo minimeque profundo Pactolum, cui nunc nomen *Sarabat*, fluere testantur recentioris aetatis peregrinatores. Cf. Chandler. l. l. pag. 359, Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypt. und Kleinas. III. p. 138. 143. 161, Arundell. l. l. I. pag. 29.

Verba seqq. ὅς σφι ψῆγμα κ. τ. λ. citat Eustath. ad Dionys. 830.

ἐκ τοῦ Τμώλου] Dicitur apud Graecos ὁ Τμῶλος, ut V, 100, *Tmolus:* unde inf. exhibui πρὸς τὸ οὖρος τὸν Τμῶλον optimis quibusque libris addicentibus, quorum nullus habet τὸ, quod e Wesselingii editione denuo assumpserunt edd. recentt. Hicce mons e Tauro exorsus et per mediam Lydiam eamque interiorem porrectus prope Sardes, quarum arx in una Tmoli rupe condita erat, desinebat, altus ille quidem, sed idem omnium rerum, vini praesertim, feracissimus. Tu vid. Mannert. Geogr. VI, 3. p. 362, Maltebrun. in Annall. des Voyages (1809) III. pag. 258 et quae supra ad I, 93 excitavimus.

διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει] Nos: *mitten durch die Stadt.* Wesseling. affert Dion. Chrysost. Orat. 83. p. 659 A., qui Pactolum scribit διὰ μέσων ἀφικνούμενον Σάρδεων ἕτοιμα χρήματα κομίζειν. Conf. etiam ob ipsam locutionem et articuli vim, quae affert Matth. Gr. Gr. §. 277, comparans alios Nostri locos I, 185. III, 76. Add. Demosthen. c. Aphob. fals. test. pag. 848, 12: ἐν τῇ ἀγορᾷ μέσῃ, ubi conf. Bremi. De *Hermo* vid. nott. ad I, 80. Add. Chandler. l. l. cap. XXI. pag. 105 seqq., qui fluvii cursum accurate persequitur, et Prokesch. l. l. pag. 48. Tchihatcheff: Asie mineure I. p. 233 seqq. 237 hunc fluvium, cui nunc nomen *Guedis-Tchai*, veteribus non accurate cognitum fuisse scribit; ipse eius cursum persequitur ac describit. Ad verba ὁ δὲ ἐς θάλασσαν conf. Strab. XIII. pag. 626 A. s. p. 928 C. — In seqq. verba τῶν πολεμίων uncis inclusit Matth. ut suspecta. Mihi non iusta apparet suspicionis causa. Quod vero Schweigh. et Gaisf. has voces auctoritate Florentini libri post ἀμυνομένους collocarunt, equidem cum recentt. edd. vulgatam revocavi, in quibus ante ἀμυνομένους collocantur: id enim aptius videtur. — In fine cap. ὑπὸ νύκτα est *sub noctem*, ut VI. 2. IX, 51. 58. 60 coll. I, 51 ibique nott. Siebelis. ad Pausan. IX, 5. §. 7.

Cap. CII.

Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν] Pro vulg. Σάρδις scripsi Σάρδιες, ut I, 84. Vid. Bredov. pag. 266.

καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης] Noli cum Galeo refingere Κυβήλης, nam vocem Κυβήβης satis

Κυβήβης, τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἕλλησι ἱρά. Τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο

tuentur Suidas, Hesychius, alii. Ac Photius s. v. *Κύβηβος· Χάρων ὁ Λαμψακηνὸς τὴν Ἀφροδίτην ὑπὸ Φρυγῶν καὶ Λυδῶν Κυβήβην λέγεσθαι.* Quae dea sane nulla alia est, nisi ea, quae sive Cybeles sive Veneris nomine per Asiam minorem aliasque Asiae partes summo honore est culta, quam eandem Chorus sic advocat in Sophoclis Philoctet. 390 (371 Both.): *ὀρεστέρα παμβῶτι Γᾶ, μᾶτερ αὐτοῦ Διός, ἃ τὸν μέγαν Πακτωλὸν* (vid. Herod. V. cap. 101) *εὔχρυσον νέμεις, σὲ κἀκεῖ, μᾶτερ πότνι᾽, ἐπηυδώμαν κ. τ. λ.*: cuius loci iam apte meminit Wesselingius. Plura de hac dea eiusque cultu per Asiam minorem vid. apud Creuzer. Symbol. II. pag. 368. 494 ed. tert. Quae adhuc in Sardium veterum ruinis conspiciuntur ampli templi reliquiae trans Pactolum sitae intra Acropolin atque Tmolum montem in recessu quodam, eas ad hoc Cybebes templum pertinuisse credibile est. Vid. Prokesch: Erinnerungen aus Aegypten u. Kleinas. III. pag. 143 seqq. 148, ac qui accurate eas multo antea iam descripsit, Chandler. l. l. pag 359 seq.

τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι κ. τ. λ.] Ad verbum *σκηπτόμενοι* (*praetexentes*) cf. VII, 28 et nott. ad V, 30. Haud scio equidem an huc referam Diodori verba in Excerptt. Vatic. a Maio publicatis p. 40 ed. L. Dindorf. (Lips. 1828): *ὅτι τὸ κατακαίειν τὰ ἱερὰ παρὰ Ἑλλήνων ἔμαθον Πέρσαι, τὴν αὐτὴν τοῖς προαδικήσασιν ἀποδιδόντες ὕβριν.* Ad ipsum argumentum bene *Wesselingius:* „Incendii templorum in Graecia obtentus, quem Persis scriptor tribuit, arcessitus erat; verior causa, quod deos parietibus includi negarent, templa improbantes. Cf. Brisson. Reg. Pers. Princip. II, 31", ubi scil veterum testimonia de Graeciae templis a Persa vel incensis vel violatis afferuntur. Vid. Herodot. VIII, 109 ibique allata, VIII, 143. VI, 9. VII, 8. §. 2. Plutarch. Vit. Pericl. 17. Quam tamen Persarum impietatem Athenienses pro ingenio suo amplificasse recte monet Valckenar., cum praeter Atheniensium templa vix unum alterumve Graeciae templum incenderent. In Phocide unum ipse commemorat Noster VIII, 33, in Naxo VI, 96, in Eretria VI, 102. De Atticis templis vid. Pausan. X, 35. §. 2 coll. VII, 5, 2, et ea, quae ipsum Darium dicentem facit Aeschylus (Perss. 814 seqq ed. Blomfield.), calamitates Persarum repetentem ex ea superbia, qua in Graecorum templa saevierint incendendo et devastando. Addi poterunt iis, quae Wesselingius proposuit, testimonia Ciceronis in libris De legg. II, 10 et De republ. III, 9: unde intelligimus, Persas nefaria habuisse delubra humanis consecrata simulacris eamque ob causam Xerxem inflammasse Atheniensium fana, quod deos, quorum templum ac domus omnis hic esset mundus, inclusos parietibus contineri nefas duceret. Similia quaedam tradit quoque Asconius ad Ciceron. Verrin. II, 1. cap. 18. §. 48.

οἱ ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες] Quinam dicantur *οἱ ἐντὸς Ἅλυος*, indicavimus ad I, 6. Locutionem *νομοὺς ἔχειν*, quae etiam V, 92. §. 1 invenitur, Schweigh. in Lexic. Herod. II. pag. 128 interpretatur: *sedem, habitationem habere.* At recte mihi Heeren: Ideen I, 1. pag. 505 monere videtur, *νομοὺς* hic esse pagos certos quosdam Persarum militibus (de quibus hic sermo est) per singulas satrapias assignatos, in quibus commorantes praesidia haberent, custodias agerent, alia id genus. Unde hic potius loci sensus: „*Persae* (milites), *qui stationes suas s. praesidia in pagis cis Halyn sitis habebant.* Itaque C. H. Lachmann: De pace Cimonica (Vratislav. 1833) p. 13 *νομοὺς* interpretatur *stativa copiarum.*

καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι. καί κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας εὑρίσκουσι, ἑπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἱρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἑσσώθησαν· καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φονεύουσι, ἄλλους τε οὐνομαστοὺς, ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιρηκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἳ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας.

Τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο· μετὰ δὲ Ἀθηναῖοι μὲν τὸ 103 παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι᾽ ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω, οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) οὐδὲν δὴ ἔσσον τὸν πρὸς

ἑπόμενοι δὲ κατὰ στίβον] Conf. IV, 122 ibiq. nott. Quod sequitur: αἱρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ, est: *deprehendunt eos ad Ephesum.* Eodem sensu, quo hîc verbum αἱρεῖν, supra V, 98 καταλαμβάνειν. Mox dedi αὐτῶν pro αὐτέων et οὐνομαστοὺς pro vulg. ὀνομαστούς. Vid. modo nott. ad V, 1.

στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιρηκότα] i. e. *qui in certaminibus coronas* (victoriae signum) *reportaverat.* Vid. IX, 93. VI, 36. 70. 103 coll. IX, 64. VI, 125. 103, ubi est νίκην ἀναιρεῖσθαι. Quo eodem pertinet Ὀλύμπια s. Ὀλυμπιάδα (scil. νίκην) ἀναιρεῖσθαι (*in ludis Olympicis vincere* s. *victoriam referre*); de quo vid. nott. ad VI, 70. De Pausania hoc loquendi genus imitante conf. Siebelis ad Pausan. VI, 15. §. 6. Observat Broendsted. (Reisen. I. p. 69) ea, quae Herodotus de Eualcidis victoria enarrat, si cum Strabon. X. p. 446 seqq. 448. p. 687 C. conferantur, valde probabile esse, Eualcidem Eleum, quem Pausanias VI, 16. §. 4 commemorat Olympiae victorem, eundem esse atque eum, qui post dux fuerit Eretriensium. Nam vel ante hoc tempus (Olymp. LXX, 2 s. 499 ante Chr. n.). Ceum insulam ab Eretriis pependisse idem coniecit Broendsted. Add. Boeckh. in Annall. literr. Berolinenss. anni 1829. Vol. I. pag. 20. Quod ad *Simonidem* attinet, cuius hoc loco mentio fit, vid. Schneidewin. Simonidis Reliqq. p. 34. Et cf. quoque infra VII, 228 ibique nott. Verba ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας excitat Fischer. ad Weller. III, a. pag. 162, ob vim praepositionis ἀνὰ, quae valet *per.*

CAP. CIII.

ἐπικαλεομένου σφέας] Retinui hoc cum Gaisf. et recc. edd. Alii ἐπικαλεομένους. Conf. V, 105.

οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον] i. e. *namque ita ab initio adversus regem egerant*, ut cum illo conciliari se minime posse bene intelligerent. Itaque Atheniensium auxilio quamvis destituti ad bellum nihilominus sese parabant. Ad locutionem ποιεῖν εἴς τινα cf. I, 41. III, 49. IX, 106. — Mox rescripsi ἔσσον pro ἧσσον (vid. V, 72) et optimi Florentini auctoritate τὸν πρὸς βασιλέα pro πρὸς τὸν βασιλῆα, quod Matthiae tenuit. De articulo ante hanc vocem omisso vid. Benseler. ad Isocrat. Areopagit. p. 125 seq. ἐσκευάζοντο dici monet Wesseling. simplex verbum pro composito, ut VI, 100. De *Byzantio* conf. nott. ad IV, 144 et de locutione: ὑπ᾽ ἑωυτοῖσι ποιέεσθαι nott. ad V, 30.

βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο. Πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλις ἁπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο. ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν, ὡς
104 *ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι αὕτη προσεγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθελονταί σφι πάντες προσεγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων. Ἦν Ὀνήσιλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. οὗτος ὡνὴρ πολλά-*

ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον] Tu conf. III, 16 ibique nott. Accusativum posuit Noster haud aliter atque V, 104: *φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ*, coll. VII, 58. 29 et quae alia excitavit similia Matthiae Gr. Gr. §. 379. not. 1.

προσεκτήσαντο — εἶναι] Ad structuram cf. nott. ad V, 25. Add. VII, 51 *Κῦρος — Ἰωνίην πᾶσαν — κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι.* Ad structuram verborum seqq. *καὶ γὰρ τὴν Καῦνον κ. τ. λ.* cf. nott. ad II, 106. De *Cauno*, Cariae urbe, cf. Herod. I, 172. Mela I, 16. §. 1, ad quem locum vid. annotationem Tzschuck. in Nott. exegett. Vol. III. P. I. pag. 461 et 462, qui reliquos veterum locos, ubi huius urbis mentio fit, attulit eumque hodie vocari *Copi* asserit. Add. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. p. 223, qui nunc vicum *Kaigues* ibi inveniri scribit.

CAP. CIV.

πλὴν Ἀμαθουσίων] *Amathus*, Cypri urbs, satis frequens incolis et Veneris atque Adonidis sacris insignis; de quibus Tacit. Annall. III, 62. Plin. H. N. V, 31, alii. Urbem eo loco exstructam fuisse tradunt, quo nunc rudera nomine *Alt-Limesol* cognita ad orientem loci *Limesol;* quamquam certi quid affirmari nequit. Cf. Mannert. Geogr. VI, 1. pag. 581 seqq. et vid. potissimum Engel: Kypros I. p. 109 seqq. omnia, quae ad hanc urbem eiusque historiam pertinent, persequentem.

τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος] Ita dedi pro *βασιλῆος*. *Salamis* urbs, in media ora insulae orientali sita, omnium in Cypro urbium maxima et amplissima optimoque instructa portu. Occidentem versus usque ad mediam fere insulam magna hinc porrigitur planities eaque feracissima, qua potiti Salaminis reges eam in reliquam fere insulam exercebant vim, ut eius res a Salaminiorum rebus plerumque penderent. Nec mirum igitur, Salaminiorum defectionem mox etiam reliquos Cyprios esse secutos. Terrae motu gravissimo Salaminiorum urbem maxima ex parte dirutam Constantius imperator restauravit indeque *Constantiae* nomine adhuc primaria censetur Cypri urbs. Vid. Mannert. VI, 1. p. 573 seq. et inprimis Engel l. l. pag. 69 seqq.

τοῦ Εὐέλθοντος παῖς] Ad vocem *παῖς* conf. nott. ad V, 30. *Euelthon* Cypri rex notus est IV, 162. Unde eum regnasse colligas anno 527 ante Chr. n.; *Gorgum*, qui tertius ab hoc fuit rex, anno 502, *Siromum* ad ann. 521, *Chersin* ann. 515 regnasse ponit Larcherus: qui quo iure quove testimonio nisus hos annos sumpserit, merito quaerit Engel l. l. p. 265, ubi historias hasce Cyprias enarrat. De *Gorgi* nomine quaesivit Fritzsche ad Aristophan. Thesmophor. p. 477. *Onesili* nomen Hamaker: Miscell. Phoen. pag. 107 ita explicat, ut significetur *vir dei* (אֱנוֹשׁ אֵל), ut synonymum adeo sit nominis *Gabriel* (גַּבְרִיאֵל) et Graeci

κις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, τότε δ᾽, ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώτῃσι ἀπεκλήϊσε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.

Ὀνήσιλος μέν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βασιλέϊ δὲ Δα- 105
ρείῳ ὡς ἐξηγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπό τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα, ὡς οὗτοί γε οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες, εἴρεσθαι, οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι· μετὰ δὲ πυθόμε-

nominis Δῖος. Nomen Χέρσις, quod invenitur quoque infra VII, 98. VIII, 11, idem vir doctus p. 185 refert ad Phoenicium nomen חָרָשׁ. De *Siromi* nomine nonnulla dabimus ad VII, 98: hoc sub rege Cyprum in Amasidis ditionem venisse (vid. II, 181) statuit Roeth: Die Proclamation d. Amasis etc. p. 103: antea, hoc ipso Siromo eiusque patre Euelthone regnantibus, bella civilia, quae in tabula Cypria memorantur, saeviisse per hanc insulam idem statuit. Mox cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. retinui παρηγορέετο, ubi olim παρηγορέατο, quae pluralis numeri est forma. Similem confusionem notavi ad V, 100. Ad φυλάξας cf. V, 12. Mox pro στασιώτῃσι equidem haud reponam στρατιώτῃσι, quamquam frequens utriusque vocis confusio, ut I, 13. III, 144. IX, 2, alia, quae Wesseling. citat. Add. V, 72.

καὶ ἀνέπειθε πάντας] i. e. *omnibus quidem persuadere studuit;* quibus mox respondent: τοὺς μὲν ἄλλους ἀνέπεισε, i. e. caeteris *persuasit.* Inde apte attulit Herodotea Hertlein ad Xenophont. Cyropaed. V, 5, 22: ἐλθὼν οὖν ἔπειθον αὐτοὺς καὶ οὓς ἔπεισα, τούτους ἔχων ἐπορευόμην. Add. Xenophont. Hist. Graec. I, 7, 7 ibique Breitenbach.

ἐπολιόρκεε προσκατήμενος] „*assidebat oppugnabatque oppidum*, Gellius N. A. VII, 1. De *obsidione*, ut *adsidere* Livio, Graecis adhibetur πόλει vel πόλιν προσκαθῆσθαι. Attigit Wesseling. ad Diod. I. p. 502 [ad XII, 87. 72]. Herodoteum illud bis terve dedit Pausan. I. pag. 30 [12. §. 5]. VII. pag. 558 [15. §. 2] et VIII. pag. 681, 2 [39, 2, ubi cf. Siebelis pag. 323] coll. Thucydid. I, 11.“ *Valcken.* Tu add. Herodot. II, 157. VI, 94. Quae cum ita sint, sine iusta causa et hoc loco et II, 157 Naber (Mnemosyn. IV. pag. 24) reponi vult περικατήμενος.

Cap. CV.

ὡς οὗτοί γε οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες] i. e. *quippe quos bene noverat non impune laturos, quod defecissent.* Ad verbum καταπροΐξονται eiusque structuram et significationem conf. nott. ad III, 36. Pendent autem haec verba a participio εἰδότα, quod ipsum tanquam causam declarans pendet ab altero participio (οὐδένα λόγον) ποιησάμενον,

νον αἰτῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα ὀϊστὸν, ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι, καί μιν ἐς τὸν ἠέρα βάλλοντα εἰπεῖν· Ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι. εἴπαντα δὲ ταῦτα προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προκειμένου 131
αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν· Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθη-
106 ναίων. Προστάξας δὲ ταῦτα εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν· Πυνθάνομαι, Ἱστιαῖε, ἐπίτροπον τὸν σὸν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἄνδρας γάρ

quod ad *αὐτὸν* aeque spectans temporis significatione coniungendum cum *εἴρεσθαι*: *nulla Ionum ratione habita* (cum bene sciret, hos quidem defectionis poenam subituros esse) *quaesivisse dicitur*. Quare nulla particula adiungenda participio opus, ut recte vidit Bornemann ad Xenophont. Memorabb. II, 2, 5. Cf. quoque Xenophont. Anabas. III, 1, 13. — Initio capitis pro vulg. *ἐξαγγέλθη* scripsi *ἐξηγγέλθη* cum Bredov. p. 296, idemque feci infra cap. 118.

αἰτῆσαι τὸ τόξον] De arcus vi et significatione in rebus Persarum vid. supra I, 73. III, 21. V, 49 ibiq. nott. Caeterum haec ipsa et ea, quae sequuntur de servo ter quotidie Darium admonente ad Graecorum fabulas referri vult Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 659, teste ipso Herodoto, qui addidit *λέγεται*, quo tamen ille id indicare mihi voluisse videtur: *ita tradi* atque *ita se traditum accepisse indeque etiam sic referre*. Quod vero Darium Atheniensibus tantopere iratum ea de causa Herodotus ostendit, quod Athenienses una cum Ionibus Sardes incenderint, in eo idem vir doctus Graecorum rationem sentiendi et cogitandi transferri in Persam pronuntiat, cui Sardes, utpote Lydorum urbs, tantae curae haudquaquam fuerint, sed qui ab Hippia potissimum excitatus fuerit contra Athenienses. In quo mihi non satis respexisse videtur Duncker., Sardes non solum Lydorum urbem primariam fuisse, sed Persarum quoque primariam fere sedem per omnem Asiam minorem, praefectorum atque copiarum sedem praecipuam, Atheniensium vero praecipuas partes fuisse in Sardibus expugnandis et concremandis.

ἐς τὸν οὐρανὸν] Ita libri plerique cum Eustath. ad Ili. pag. 248, 34 s. 188, 29. Alii *πρὸς τὸν οὐρανόν*. Persas *coelum* adorasse ut Graecos Iovem, Valcken. monuit, citans Herodot. I, 131. — Mox e Florentino cum recentt. dedi *βάλλοντα* pro vulg. *βαλόντα*, quod Schaefer atque Bekker retinuerunt.

ἐκγενέσθαι μοι] Male olim in quibusdam *ἐκγενέσθω*. Vid. nott. ad III, 134 et Kuehner. Gr. Gr. §. 644, b. Wesselingius de huius infinitivi usu attulerat Aeschyl. S. c. Th. 259. Euripid. Suppl. 3. Aristophan. Ran. 914. Add. Blomf. ad Aesch. S. c. Th. 75. De forma imperativi *μέμνεο* (pro *μέμνησο*) monuit Bredov. pag. 321.

Cap. CVI.

τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν] Respicit Noster ad ea, quae supra V, 23. 24 de his retulerat. Ad vocem *ἐπίτροπον* in seqq. cf. nott. ad V, 30.

νεώτερα — πεποιηκέναι πράγματα] Tu conf. V, 93 ibique nott. et ad *ἀναγνώσας* in seqq. vid. nott. ad I, 68. In iis verbis, quae paulo inferius leguntur: *κῶς δ' ἄτερ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτόν τι ἐπράχθη* Nabero (in Mnemosyn. IV. p. 10) certum videtur reponendum esse: *κῶς δ' ἂν ἄνευ κ. τ. λ.* Mihi vel ad ea, quae proxime antecedunt (*νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα*

μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγὼν καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἕπεσθαι, Σαρδίων με ἀπεστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτόν τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος· Βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος; ἐμὲ βουλεῦσαι πρῆγμα, ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι. Ἀλλ' εἴ περ τι τοιοῦτον, οἷον σὺ εἴρηκας, πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ βαλλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά. Εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε, οἷον πρῆγμα ἐργάσαο, ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου, ποιῆσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. Νῦν ὦν ὡς τάχος με ἄφες

ἔχειν καλῶς) respicienti vocula ἂν haud necessaria videtur.

ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς] i. e. *vide ne iam te ipsum accuses s. ne ipse huius criminis particeps sis.* Schweighaeuser. in Lexic. Herod. de locutione ἐν αἰτίᾳ ἔχειν laudat Thucyd. I, 35. II, 59. V, 60, Herodotum VIII, 99, ubi eodem fere sensu ἐν αἰτίῃ τιθέναι. — De dictione ἐξ ὑστέρης cf. I, 60. 108. — ἀνασχήσειν in seqq. valet *oriturum, eventurum esse*, ut VII, 14. Ad verba ἢ μέγα ἢ σμικρὸν conf. III, 62 ibique nott.

τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος κ. τ. λ.] Cum hoc Histiaei responso congruunt, ut ad h. l. annotat Valcken., Magorum verba ad Astyagem apud Herodot. I, 120 atque inprimis Creontis verba ad Oedipum in Sophocl. Oed. Tyr. 600 seqq. itemque Hippolyti ad iratum Theseum apud Eurip. Hippol. 1012, ubi cf. Marcland.

τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ] „Repetit et gratus agnoscit regis promissa, ἔχε τάπερ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος, supra cap. 24.“ *Wesseling.* Ad locutionem ἐπ' ἑωυτοῦ βαλλόμενον cf. V, 73. III, 71 ibique laudd.

ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον] i. e. *equidem omnino talem sermonem haudquaquam recipio s. equidem hoc mihi persuaderi omnino non patiar.* Eodem fere modo Noster III, 115. Nam ἀρχὴν, ut crebrius, valet *omnino, plane.* Vid. I, 9 ibiq. laudd. In sqq. ὅκως idem fere valet quod ὅτι s. ὡς; de quo vid. III, 116. V, 30. 89. II, 49. VII, 161. 237. Minus bene huc referri poterunt III, 115. 116, quae in Lex. Herodot. II. p. 143 seq. affert Schweigh. — Ad τὸ ἐὸν (i. e. *verum*) cf. I, 30 et ad locutionem ἀνάσπαστον ποιεῖν nott. ad IV, 204. — In seqq. οὐδεμία dedi pro οὐδεμίῃ. In verbo ὑπεκίνησε (i. e. vel *paululum se commovisset novasque res molita esset*) neminem latebit vis praepositionis ὑπό. Cf. Thes. Ling. Graec. VIII. pag. 349 ed. Dindorf.

πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι ἐκεῖνά τε πάντα καταρτίσω ἐς
τὠυτὸ, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον, τὸν ταῦτα μηχα-
νησάμενον, ἐγχειρίθετον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν
σὸν ποιήσας θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληΐους, μὴ μὲν πρότε-
ρον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην,
πρὶν ἄν τοι Σαρδὼ, νῆσον τὴν μεγίστην, δασμοφόρον ποιήσω.
107 *Ἱστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα διέβαλλε, Δαρεῖος δὲ ἐπείθετο* 432
καί μιν ἀπίει ἐντειλάμενος, ἐπεὰν δ' ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα
ποιήσῃ, παραγίνεσθαί οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

καταρτίσω] i. e. *ut illa omnia in integrum restituam* s. in eundem statum (quo antea erant) reducam; inde *ἐς τὠυτὸ* idem valere atque *εἰς τὴν αὐτὴν ἕξιν*, ut Isocrates loquitur, vult Strange in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. III. pag. 446. Ad ipsum verbum *καταρτίσω* cf. nott. ad V, 28. In proxime seqq. verbis vox *ἐγχειρίθετον*, de qua vid. Poll. II, 154, cum vi quadam addita est verbo *παραδῶ*: *in manus tibi tradam.* Ad verba: *θεοὺς τοὺς βασιληΐους* cf. nott. ad III, 65. Ad *μὴ μὲν* (pro *μὴν*) plura excitavimus ad I, 118. III, 60. 99. IV, 154. Quare haud probo, quod Naber (Mnemosyn. III. p. 487) h. l. rescribi vult: *μὴ μὴν ἐκδύσεσθαι*, idem mox quoque *νῆσον* mutans in *νήσων*, quo non magis opus esse videtur. Vocem *κιθῶνα* Schweigh. (in Lex. Herod. II. p. 45) rectius *loricam* quam *tunicam* intelligi observat. Mihi secus videtur. Caeterum conf. VII, 61 et vid. Homer. Ili. II, 416. V, 113 (ibique interprett.). XIII, 439. XVI, 841.

πρὶν ἄν τοι Σαρδὼ νῆσον — ποιήσω] Similia de *Sardinia* insularum maxima VI, 2 coll. V, 124. I, 170, ubi vid. nott. Nec aliter fere Pausan. IV, 23. X, 17. §. 2 coll. Diod. Sic. V, 15. Quae attulit Valcken. indeque repetiit Weissenborn: Hellas p. 122. Haud iniuriâ enim quaeras, cur huius potissimum insulae mentio fiat in rebus Graecorum Asiaticorum sive Ionum, quibus iam Bias persuadere studuit, ut patriâ relictâ in hanc insulam maximam secederent, quam Persarum regno se additurum esse hoc loco promittit Histiaeus. Ac videntur sane per Phoenices, qui primi colonias in hanc insulam deduxerunt, multa adeoque nimia de huius insulae ambitu et praestantia sparsa ad Iones quoque pervenisse atque in iis desiderium excitasse huius insulae occupandae, quae multarum rerum copiam praeberet. Vid. modo Movers: Die Phoenizier II, 2. pag. 556 seqq. Unde Messeniis quoque, terrâ Spartanis subiectâ, suadet Manticlus, ut in Sardiniam se reciperent, *μεγίστην τε νῆσον καὶ εὐδαιμονίᾳ πρώτην*, ut scribit Pausanias l. supra l.

Cap. CVII.

διέβαλλε] Ita e Florentino aliisque dedi pro *διέβαλε*, quod Matth. tenuit, itemque exhibuit Dietsch. Reliqui edd. *διέβαλλε*, quod sane aptius videtur ad sententiam. De ipso verbo cf. nott. ad V, 50. Ad locutionem *ἐπιτελέα ποιήσῃ* cf. I, 117. III, 16 ibique nott. — Initio capitis e Sancrofti libro alteroque recepi *μὲν δὴ*, ubi vulgo abest *δὴ*, quod uncis inclusum exhibuit Dietsch. Quod ad tempus attinet, quo Histiaeum Sardes regressum esse credibile est, malim equidem sequi Kruegerum (Historisch-philolog. Studien I. pag. 147 seq.), qui Histiaeum Sardes venisse vult exeunte secundo aut ineunte tertio anno Olymp. LXX, i. e. circa 499 ante Chr. n., quo tempore Aristagoras in Thraciam iam aufugerat, in qua terra obiit vel hoc ipso anno, vel sequenti 498; vid. V, 126 ibique nott.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα 108
ἀνήϊε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἱστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἱστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. Πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται, νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλεύμενός σφεας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἧκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἤϊσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλωον τὴν ἄκρην,
αἳ καλεῦνται Κληΐδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινο- 109

CAP. CVIII.

μεμετιμένος] Eadem forma invenitur VI, 1. VII, 229: quibus tribus locis Bergk. ad Anacreont. Reliqq. p. 204 scribi vult *μεμετειμένος*. Equidem cum Bredov. p. 316 nil mutandum censui. Paulo ante dedi *βασιλέα* pro *βασιλῆα*. Ad *ἐκομίζετο* cf. nott. ad I, 185 et V, 98.

προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι] i. e. *exspectari*, ut I, 78 (ubi cf. nott.). III, 123. VI, 6. VII, 203. Aliter placet Bredovio p. 410, qui neglecta voce *προσδόκιμον* verba *ἐς τὴν Κύπρον εἶναι* interpretatur: *in via, in initere esse ad Cyprum insulam*, ut mox *παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον*. Pro *Ὀνήσιλος* Boeckh. in Corp. Inscriptt. T. I. pag. 887 scribit *Ὀνησίλος* idque nihil aliud esse vult atque *Ὀνησίλαος*, similibus quibusdam allatis vocibus.

οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι] Monet Schweigh. in Lex. Herod. s. v., verba *ἐς μακρὴν* non tam ad *βουλευσάμενοι* quam ad *ἧκον* referenda videri, hoc fere sensu: *Iones re deliberata haud multo post advenere.* Equidem non intelligo, cur ad *βουλευσάμενοι*, ante quod illa posita sunt, non referantur quoque, ut vel particula *οὐκ* suadere potest, hunc fere in modum: *Iones haud longa deliberatione instituta advenerunt auxilio cum magna classe.* Utut est, distinctio ante *ἧκον*, quae poni solet, tollenda. De locutione *ἐς μακρὴν* cf. nott. ad II, 121. §. 1.

παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον καὶ οἱ Πέρσαι] Locutionem *παρεῖναι εἴς τινα τόπον, pervenire in aliquem locum*, attigimus ad I, 21. Annotat Valcken. ad h. l., voces *ἐς τὴν Κύπρον* in medio positas aeque pertinere ad sequentia (*καὶ οἱ Πέρσαι*) atque ad ea, quae antecedant (*Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν*), hoc fere sensu: *Cum e Cilicia Persae navibus in oram Cypri Ciliciae traiecissent oppositam*, *ἤϊσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ*, *illinc relictis navibus itinere terrestri ibant versus Salamina*, in altera insulae parte sitam et Syriae obiectam. Quo eodem monente Paulus et Barnabas Seleuciâ nave profecti in Cyprum primum venerunt Salamina, Actt. Apostoll. XIII, 5; mox dicuntur insulam perlustrasse usque ad Paphum, quae cum in orientali Cypri latere esset sita, hinc in Pamphyliam traiecerunt Apostoli.

αἳ καλεῦνται Κληΐδες τῆς Κύπρου] Ad structuram loci, ob pronomen relativum (*αἳ*) ad sequens *Κληΐδες* spectans, vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 786, 3. Hermann. ad Viger. p. 708. Pro *Κληΐδες* (quam formam vere Herodoteam esse docet Bredov. p. 177) tres libri *Κλῇδες*, Atticâ formâ, cum illud sit magis Ionum. Tu conf. Valckenar. ad Euripid. Phoe-

μένου ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· Ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ὥρη ἂν εἴη ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι, ποιέειν χρεών ἐστι ὑμέας, ὁκότερα ἂν δὴ τούτων ἕλησθε, ὅκως τὸ κατ' ὑμέας ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος

niss. vs. 268. Wesselingius ad h. l. laudat Antholog. III. pag. 366 [Brunck. Analectt. T. II. p. 44. T. III. pag. 45 Iacobs], ubi *Κληῖδες πόντου καὶ ἐσχατιαὶ Σαλαμῖνος.* Cf. Meurs. Cypr. I, 27. Teste Strabone XIV. p. 1000 C s. p. 682 *Clides* (*Κλεῖδες*) vocantur insulae exiguae septem stadiis remotae a fluvio Pyramo prope orientale Cypri latus, unde Plin. H. N. V, 31 (35): „quattuor ante promontorium ex adverso Syriae *Clides.*" Vid. Engel: Kypros I. p. 88. Inde idem nomen in promontorium vicinum translatum fuisse videtur, quod Straboni l. l. p. 1002 vocatur *Βοόσουρα*, Ptolem. *Οὐρὰ βοός* (*bovis cauda*). Plinio l. l. videtur esse *Dinaretum*, cui nunc nomen *Sancti Andreae.* Conf. Mannert. Geogr. I. pag. 570.

CAP. CIX.

Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου] Eadem dicendi ratio V, 114. — *οἱ τύραννοι* iidem sunt, qui V, 110 coll. 113. VII, 90. V, 30. VIII, 11 vocantur *οἱ βασιλέες*, qui scil. rerum potiti erant in singulis Cypri civitatibus. Alia dabit Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. pag. 502, unde intelligimus, promiscue adhiberi apud Nostrum has voces sive reges legitime constitutos declarantes sive eos omnino, qui rerum potiti in liberis civitatibus summam tenent potestatem: hoc vero loco eo magis respiciendum id videtur, quod Cypri qui h. l. dicuntur *tyranni* legitimam et hereditariam potestatem reges exercuisse videantur. Cf. etiam Plass: Die Tyrannis I. p. 314. Disputavit de regio Cypriorum imperio Engel l. l. I. pag. 469 seq., qui quod minorum civitatum principes subinde *tyrannos* dici vult, legitimo iure quamvis constitutos, sed Salaminiorum ac Solorum principes sic vocari negat: ad nostrum locum non satis attendisse videtur, in quo sane *οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου* ad Onesilum quoque pertinent, qui Salaminiis ipso teste Herodoto cap. 104 imperitabat. De his Cypriorum regibus disseruit quoque Roeth: Die Proclamation d. Amasis etc. p. 103. Mox *προσφέρεσθαι* valet *congredi cum hoste, cominus aggredi*, ut V, 34, aliis locis a Schweigh. in Lex. Herod. s. v. allatis. — Ad verbum *διαπειρᾶσθαι* cf. III, 14.

ὥρη ἂν εἴη ὑμῖν] Schweigh. „*nullâ interpositâ morâ oportet vos navibus egressos pedestrem instruere aciem*". De Graecorum dictione *ὥρα* s. *ὥρα δή* cf. Stallbaum. ad Plat. Phileb. pag. 213. Alia excitavit Bornemann. ad Xenophont. Sympos. III. 9. Add. Theocrit. XV, 26. Nec aliter fere Cicer. Tuscull. I, 41, 99: „Sed tempus est, iam hinc abire me, ut moriar." — Mox pro *χρεὸν* dedi *χρεών*, quod Matth. tenuit (vid. nott. ad V, 49) et *αὐτῶν* pro *αὐτέων*.

ὅκως τὸ κατ' ὑμέας ἔσται] *τὸ κατ' ὑμέας* valet: *quantum in vobis erit* s. *quantum per vos stabit*, plane ut VII, 158. — In seqq. pro *τὸ κοινὸν* duo codd. *τὰ κοινά*; sed tu conf. VI, 14. 58. X, 85, ne plura. Quamquam non prorsus insolitum esse pluralem numerum ostendunt, quae Held. attu-

ἐλευθέρη. Εἶπαν οἱ Ἴωνες πρὸς ταῦτα· Ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μέν νυν ἐπ' οὗ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί· ὑμέας δὲ χρεών ἐστι ἀναμνησθέντας, οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς. Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο. Μετὰ δὲ, ἡκόντων ἐς 110
433 τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέτασσον οἱ βασιλέες τῶν Κυπρίων τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντετάσσετο Ὀνήσιλος. Ἤλαυνε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὁπλίτην ἵστα- 111
σθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κὰρ, τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος καὶ ἄλ-

lit ad Plutarch. Timol. 3. pag. 320. At huic loco non nisi *τὸ κοινὸν* meâ quidem sententiâ convenit, quo crebrius indicatur *civitas* s. *commune* (ut Latini dicunt), sive de una civitate intelligas, sive de pluribus foedere coniunctis, ut h. l.; vid. Iacobitz. ad Lucian. Toxar. p. 4 (ubi noster locus affertur), Tittmann. Griech. Staatsverf. p. 400 seqq. et Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. p. 805. Pro *φυλάξοντας* Florentinus cum duobus aliis codd. *φυλάξαντας*. Pro *ἐπ' οὗ*, quod Florentinus, Mediceus, alii tenent, Sancrofti liber cum aliis *ὅκου*, nec ipsum male, ut indicat Struve: Spec. Quaest. I. pag. 33 s. Opusce. II. p. 300. Mihi tamen haud idem significare videtur *ἐπ' οὗ* atque *ὅκου*, i. e *ubi* s. *qua parte;* recteque haec verba sic reddidisse puto Schweighaeus. in Lex. Herod. I. pag. 242, quem sequitur quoque Kuehner Gr. Gr. §. 611 fin.: *super qua re constituti, cui negotio praefecti* s. *praepositi sumus.* Frequens enim verbum *τάττεσθαι* sic iunctum cum praepositione *ἐπὶ* et genitivo: de quo vid. allata a me ad Plutarch. Alcib. p. 162 in not., Kuehner l. l. et ad Xenophont. Memorabb. III, 3. §. 2. — Ad verba: *Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο* cf. ob structuram verbi *ἀμείβεσθαι* nott. ad V, 93.

Cap. CX.

διέτασσον οἱ βασιλέες] Ita dedi pro *βασιλῆες*. Ad usum praepositionis *κατὰ* in seqq. cf. I, 76. III, 14, ibiq. nott. — Pro *Σολίων* tres codd. *Σολιέων*, nullus *Σολέων*; nam *Σόλιοι* sunt incolae urbis, cui ipsi nomen *Σόλοι* in insula Cypri; sed *Σολεῖς* ad Ciliciae urbem pertinent, ut bene Wesselingius observat. Conf. Steph. Byz. s. v. *Σόλοι* pag. 677 et s. v. *Ὠτιεῖς* p. 771. De ipsa urbe, cuius adhuc reliquias quasdam in vico, cui nomen *Aligorae*, se invenisse testatur Pococke, plura Mannert. Geogr. VI, 1. p. 564 seq. Vid. infra ad V, 113.

ἀπολέξαντες] i. e. *seligentes.* In tribus codd. *ἀποδέξαντες*, male. Recte Wesseling. excitat III, 40. VIII, 101.

Cap. CXI.

ἦ γάρ οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κὰρ] *Cares,* gentem bellicosam, in alias terras mature abiisse militatum et mercede conductos fecisse stipendia novimus. Cf. Strab. XIV. p. 662 D s. 978 A coll. Herodot. I,

λως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· Πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθὸν καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι, πρὸς τὸν ἂν προσενειχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἰπὲ, ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴ τε τὸν ἵππον εἴ τε αὐτὸν Ἀρτύβιον. Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπέων αὐτοῦ· Ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν, καὶ πάντως τὸ ἂν ἐπιτάσσῃς σύ· ὡς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλέα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλέϊ τε καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι· ἤν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγὸν, μέγα τοι γίνεται· καὶ δεύτερα, ἢν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπὸ ἀξιόχρεω καὶ ἀποθανεῖν ἡμίσεα συμφορή· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γάρ δή τοι ὑποδέκο-
112 μαι, μή μιν ἀνδρός ἔτι γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον. Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεζῇ καὶ νηυσί.

171. II, 61. 152. 154. III, 11. Qui iidem *Cares* frequenter servi apud Graecos inveniuntur, teste Aristoph. Avv. 765, quem locum affert Wesseling. Conf. nott. ad V, 66. Hinc idem ὑπασπιστὴς mox vocatur ὀπάων vel potius, quae forma est Herodotea, ὀπέων (vid. Dindorf. in Comment. de Herodoti dial. pag. XVII. Bredov. pag. 137), i. e. *pedissequus, famulus*, ut in Aeschyli Choëph. 716 Both. Suppl. 454 coll. 845. Herod. IX, 50. 51. — Mox dedi τὰ πολέμια, ubi Schaef. et Matth. τὰ πολεμήϊα. Sed conf. III, 4 ibique nott. V, 78. Wessel. attulerat Homericum πολεμήϊα ἔργα ex Ili. II, 338. XIII, 727. Tu conf. etiam Tzetz. Chil. III, 989. — In seqq. ad vocem λήματος cf. V, 72 ibique nott.

καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι, πρὸς τὸν ἂν προσενειχθῇ] i. e. *ore pedibusque allaborare s. pugnare cum eo, quocum congressus erit.* Pro olim vulg. προσενεχθῇ reposui cum Bredov. p. 149 προσενειχθῇ, quae forma verbi huius est Herodotea. In seqq. distinctionem post βουλευσάμενος sustuli, αὐτῶν dedi pro αὐτέων, et προσφερέστερον, i. e. *utilius* (quod Florentinus liber cum aliis suppeditabat) pro προφερέστερον, itemque βασιλέα pro βασιλῆα et χρεὼν pro χρεὸν, de quo vid. nott. ad V, 49.

μέγα τοι γίνεται] Plures similes locos excitans Dorvill. ad Chariton. VII, 2. pag. 564 Lips. nostro loco, si codd. addicerent, reponi mallet μέγα τι γίνεται. „At illi (verba sunt *Wesselingii*) reluctantur; sententia Caris bona est. qui quidem cum mox ait ἡμίσεα συμφορὴ, priscorum opinionem probat, vinci et sterni a viro egregio et forti laudantem. Nobile Virgilianum: *Aeneae magni dextrâ cadis* Aen. X, 830. Adi ad Ciofan. in Ovid. Metamorph. V, 191.“ — Pro δεύτερα nonnulli δεύτερον, cf. I, 204. Additur maiore quadam cum vi alteri orationis membro, licet priori membro non additum sit πρῶτον s. πρῶτα, quod facile intelligi potest. Ad locutionem τὸ μὴ γένοιτο (*quod utinam ne fiat*) vid. quae affert Blomfield. ad Aeschyli S. c. Theb. 5.

Cap. CXII.

συνέμισγε] Ita edidimus cum Gaisf., qui citat I, 127. VII, 40, et recc. edd. Mox τὰ στρατόπεδα

Νηυσὶ μέν νυν Ἴωνες, ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην,
ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τούτων Σάμιοι ἠρίστευσαν·
πεζῇ δὲ, ὡς συνῆλθον τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο.
κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγίνετο. ὡς προσε-
φέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμε-
νος, ὁ Ὀνήσιλος, κατὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ, παίει προσ-
φερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου
τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κὰρ δρεπάνῳ
434 πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ
ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ.
Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κου- 113
ρίου, προδιδοῖ ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρήν·
οἱ δὲ Κουριέες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προ-
δόντων δὲ τῶν Κουριέων αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμι-
στήρια ἅρματα τὠυτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίεε. γινομένων δὲ

sunt *exercitus, copiae,* ut V, 75. VI, 6 etc.

ἄκροι γενόμενοι] i. e. *acriter, strenue pugnantes*, ubi bene Wesseling. VII, 111 coll. I, 73 ibiq. laud. Werfer., qui hoc loco utitur, quo bonam in partem vocem *ἄκρος* accipi doceat. Et vid. quoque nott. ad V, 124. Quod vero Schweigh. monet, *νηυσὶ* minime pertinere ad *ἄκροι*, sed ad *ὑπερεβάλοντο* (*classe superarunt*), id nos cum Gaisf. interpunctione declaravimus. — In seqq. dedi *τούτων* pro *τουτέων* et *συνῆλθον*, quod duo codd. afferunt, pro vulg. *συνῆλθε*, cui vel obstat quod continuo sequitur *ἐμάχοντο.*

κατὰ συνεθήκατο] Vulgo *κατὰ τὰ συνεθήκατο*, ubi voculam *τὰ*, quam plures codd. h. l. tuentur, eieci cum recc. edd., auctoribus Struvio (Spec. I. p. 36 s. Opuscc. II. p. 304) et Bredov. pag. 94. Vid. supra allata ad V, 11. — In seqq. reliqui *ὁ Κὰρ*, cuius loco quod duo codd. habent *ὁ ὀπάων*, e superioribus male translatum credam: licet recentt. edd. Schaef. secuti id receperint.

ἀπαράσσει] i. e. *praecidit, amputat.* Facit huc Homeri locus Iliad. XVI, 116 et Synes. Provid. p. 118 B a Wesseling. ad IV, 62 allatus. Atque Homerus aliquoties hoc verbo utitur, quo veteres Grammatici docent indicari *τὴν ῥαδίαν καὶ ἄπονον ἀποκοπήν.* Erit igitur *violenter abscindere, abrumpere.* Vid. Ili. XIII, 577. XIV, 497. XVI, 116. 324 coll. II. Samuel. XVI, 9 et nott. ad Herod. VIII, 90. Ad *αὐτοῦ ταύτῃ* cf. IV, 135 ibique laudd.

Cap. CXIII.

τύραννος ἐὼν Κουρίου] Oppidum hoc in latere meridionali tractus orientalis Cypri situm erat ab oriente promontorii Phrurii. A Plinio H. N. V, 31. (35.) §. 130 vocatur *Curias*, Stephano Byz. s. v. p. 474 *Κούριον πόλις Κύπρου*, qui dein ex Herodoto citat *τὸ ἐθνικὸν Κουριεὺς* et *τὸ θηλυκὸν Κουριάς.* Nunc vocari dicunt promontorium adiacens *Gavata* s. *Capo delle Gatte*, urbis vero ruinas inveniri ad vicum, cui nomen *Piscopia.* Cf. Larcher. in Tab. geogr. et Mannert. IV, 1. p. 582 seq. et praecipue Engel: Kypros I. pag. 117 seq. — Ad significationem verbi *προδιδοῖ* cf. III, 45 ibique nott.

πολεμιστήρια ἅρματα] „Explicant critici ad Aristoph. Nub. 28. *Πολεμιστήρια καλοῦνται καὶ τὰ πολεμικὰ ἅρματα, ἐφ᾽ ὧν ὁπλίτης ἐπι-*

τούτων κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. Τετραμ-
μένου δὲ τοῦ στρατοπέδου ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ
Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅς περ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε,
καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος, ὁ Φιλοκύπρου, Φιλο-
κύπρου δὲ τούτου, τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ἀπικόμενος ἐς
114 *Κύπρον, ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυράννων μάλιστα. Ὀνησίλου μέν*
νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τὴν κε-

βέβηκεν ἅμα τῷ παραβάτῃ. Melius et aptiore nomine *ἡνίοχος καὶ παραβάτης* sive *παραιβάτης*, alii. Mansit itaque Salaminiis priscus ex curribus pugnandi mos, sicuti diutissime Thebanis in Boeotia, de quibus et gemina sectatis ad Diodor. XII, 70.“ *Wesseling.* Incidit, quod hîc Herodoto narratur, in ann. 498 ante Chr. n. s. Olymp. LXX, 3. — Mox retinui vulgatam *ἐποίεε*, quam Sancrofti liber alterque commutant in *ἐποίεον*, quod Schaeferus recepit eumque secuti edd. recentt. Ad significationem verbi conferri poterunt, quae monuit Ameis in: Muetzell's Zeitschr. f. Gymnasialwesen VIII. p. 623. In proxime seqq. verbis non obsecutus sum Nabero (Mnemosyn. IV. pag. 24) pro *γινομένων* reponenti *προσγινομένων*, sed dedi *τούτων* pro *τουτέων*, itemque *ἦσαν* pro *ἔσαν*. Ad significationem verbi *ἔπρηξε* vid. nott. ad III, 1.

τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ἀπικόμενος ἐς Κύπρον] Cf. Meurs. Cypr. I. cap. 7. Pertinet huc Plutarchi locus in Vit. Solon. 26. p. 93 A narrantis, Solonem regi auctorem fuisse, ut novam urbem ob asperum atque incommodum prioris Aepeae situm conderet, cui urbi nomen a Solone inditum *Σόλοι.* Quae num vere tradantur necne, nunc disquirere non vacat. Cum enim Solorum civitas ab Atheniensibus condita esset teste Strabone XIV. pag. 683 s. 1002 C, satis iustam eo proficiscendi causam Solon habuit. Adhuc urbis, quae ad oram septemtrionalem Cypri non procul a promontorio, cui nomen Callinusa, exstructa prope fluvium parvum portu atque Veneris Isidisque templo insignis fuit, rudera quaedam exstare dicuntur vulgo vocata *Aligora*, i. e. *forum maritimum.* Cf. Mannert. VI, 1. pag. 565 et vid. potissimum Engel: Kypros I. pag. 74 seqq. De reliquis ita *Valcken.* ad h. l.: „Tradere voluit, ut opinor, Herodotus, dum moraretur apud Philocyprum, Solonem in ipsa insula Cypro carmina condidisse, quibus amicum istum suum collaudarit: atque id manifestum est ex parte Elegiae, qua regem istum alloquebatur Solon, a Plutarcho conservata l. l.“ Tu vid. Brunck. Poëtt. gnomicc. in Solonis fragm. nr. XXIII, et Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. p. 344, ubi carminis elegiaci in Philocyprum scripti versus sex, quos servarunt Plutarchus l. l. et auctor vitae Arati p. 53 Westerm., exhibentur. Qui uterque quod Cypriorum tyrannum a Solone laudatum scribit *ἐν ταῖς ἐλεγείαις*, ubi Herodotus scribit *ἐν ἔπεσι*. tenendum est, hac ipsa appellatione, quam Herodotus exhibet, et Solonem et si qui alii illa aetate eiusmodi carmina elegiaco metro composita scripserunt, usos esse ad talia carmina declaranda; adeo ut haecce vox aeque adhibita sit de carminibus heroico metro conscriptis atque de iis, quae elegiaco metro condita erant. Cf. Ulrici: Gesch. der hellen. Poësie II. p. 103. not. 200 et p. 177, Bode: Geschichte d. hellen. Dichtkunst II, 1. pag. 135. De ipso *Solone* conferri poterunt, quae ad I, 29 allata sunt. Hunc vero Solonem in carminibus aliam atque Homerum rationem secutum esse magisque ad poësin veterem Orphicam mysticamque theologiam se applicasse quod ex hoc Herodoti loco colligi vult Heinecke (Ueber Homer u. Lycurg. p. 28), mihi haud persuasit, qui ni-

φαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα, καί μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ
τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐούσης ἤδη κοί-
λης ἑσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν κηρίων μιν ἐνέπλησε.
τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ
Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθη σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας
θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος· καί σφι
ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μέν νυν 115
ἐποίευν ταῦτα καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυ-
μαχήσαντες, ἐπεί τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διε-
φθαρμένα καὶ τὰς πόλιας τῶν Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς
ἄλλας πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλέϊ
τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες
ταῦτα ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων
ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεῖστον πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ
ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτῳ μηνὶ εἷλον οἱ Πέρσαι.

hil prorsus huiusmodi ex Herodoteo hoc loco concludi posse credam.

Cap. CXIV.

ἐούσης ἤδη κοίλης] Retinui vulgatam lectionem, a Schweighaeus. et Gaisf. ex auctoritate codicis Florentini mutatam in *ἤδη ἐούσης*. Dietsch. Sancrofti librum secutus exhibuit *οὔσης*, quod ab Herodoto alienum videtur; vid. Bredov. pag. 404. Retinui quoque *ἐνέπλησε*, cuius loco ex uno libro Schaef., Matth. et Dietsch. receperunt *ἐνέπλησαν*. Utitur h. l. Bochart Hierozoic. P. II. lib. IV, 10. pag. 505 ad Iudicc. XIV, 9, alia complura citans exempla apum in corporibus exsiccatis mellificantium.

ἐμαντεύθη σφι] „Ad eum modum superius cap. 45 *τὰ μεμαντευμένα* et Heliodori *τὰ ἐκ νεκυίας μεμαντευμένα* Aethiop. VII princ., quibus nunc adiungo *λουτρὰ τοῖς τετρωμένοις μαντευτὰ* et Philocteten *μαντευτὸν τοῖς Ἀχαιοῖς* ex Philostrati Heroicc. II, 18 et V, 1.“ *Wesseling.* Hammer. in Annall. Viennens. T. LIX. pag. 77 Onesilai herois cultum aeque atque Astrabaci (VI, 69) ad Cabirorum refert sacra: quae mihi ab hoc loco prorsus aliena esse videntur, ubi de mortui hominis tanquam herois cultu agitur, haud infrequenti illo per Graecorum historiam; cf. modo C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. der Griech. §. 16: quo iam supra usus sum ad V, 47.

τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι] i. e. *ut caput* (super urbis portam suspensum) *auferrent humarentque.* Nam *καθαιρεῖν* de iis frequens, quae superiori ex loco detrahuntur, auferuntur. De verbo *θάπτειν* cf. nott. ad V, 8 et ad verba *ἄμεινον συνοίσεσθαι* V, 82 ibique nott. In fine cap. pro *μέχρις* cum recc. edd. exhibui *μέχρι*.

Cap. CXV.

Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτῳ κ. τ. λ.] Ita cum Matth. distinxi, duobus commatibus, quae ante *πέριξ* et *πέμπτῳ* poni solent, abiectis et maiori distinctione post *Σόλοι* in minorem mutata. — De structura *ἀντέσχε — πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν — εἷλον*, quae sic instituta est, ut de voce *πόλις* Nostrum cogitasse appareat, monuit Matthiae Gr. Gr. §. 434, 1. — De voce *πέριξ* vid. nott. ad IV, 15.

116 *Κύπριοι μὲν δὴ, ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι, αὖτις ἐκ
νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δὲ, ἔχων Δαρείου θυγατέρα,
καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ, ἔχον-
τες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρ-
δισι στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαράξαντές σφεας ἐς τὰς
νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι*
117 *τὰς πόλις ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν, τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν
Ἑλλησπόντῳ πόλις, εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε*

CAP. CXVI.

αὖτις ἐκ νέης κατεδεδούλωντο] Ad formulam *ἐκ νέης* cf. nott. ad I, 69. Incidunt haec e Larcheri rationibus in annum 501 a. Chr. n. vel potius, ut supra ad cap. 113 monuimus, in annum 498 a. Chr. n. sive Olymp. LXX, 3. Ad verba *τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευσαμένους Ἰώνων* cf. V, 102.

ἐσαράξαντές σφεας ἐς τὰς νέας] i. e. *cum illos in naves compulissent.* Cf. nott. ad IV, 128. — Quae proxime antecedunt verba: *ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας*, ea continuo post *καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης* collocanda censet Miot, Gallus interpres, nimio filiarum Darii numero offensus. At si reputes, quot habuerint Persarum reges uxores vel potius pellices (cf. Brisson. De reg. Pers. princ. p. 110), minus, opinor, mirus evadet tantus filiarum numerus. Accedit etiam illud, quod qui satrapae aut ducis munus apud Persas obtinebant, plerumque Achaemenidarum ex stirpe prognati aut alio quodam modo cum rege cognati erant. Cf. nott. ad V, 25.

CAP. CXVII.

εἷλε μὲν Δάρδανον] *Dardanus* in regione Dardania, quae Troadi proxima accensetur, prope promontorium, cui nunc nomen *Cap Barbier* s. *Cepos Burun*, ubi Hellespontus in arctius contrahi incipit, ad meridiem Abydi circa regionem, quae nunc vocatur Kalabalik-Kevi, sita fuit, postera aetate eo potissimum insignis, quod ibi Mithridates atque Sulla de pace convenisse dicuntur. Vid. Mannert. Geogr. VI, 3. p. 507 seq. Tzschucke Nott. exegg. ad Mel. I, 18. §. 5. p. 543 seq. Vol. III. P. I, Kruse: Ueber Herodots Ausmessung d. Pontus etc. p. 70. 71, Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. pag. 137, Weissenborn: Hellas pag. 115, qui etiam de reliquis urbibus hoc loco commemoratis nonnulla affert; videntur autem omnes fere Mileti coloniae fuisse. Sequitur *Abydus*, in ipso Hellesponto sita, urbs antiquissima a Milesiis condita, a Turcis postea vastata, qui arcem, ut narrant, exstruxere *Sultanie Kalessi*, milliare unum remotam meridiem versus ad rivi cuiusdam, quem Homeri Rhodium esse volunt, ostia. Nunc vicum *Nogara* in prominenti apice exstructum dicunt eo ipso loco, quo vetus Abydus fuit sita. Ita certe Kruse l. l. pag. 72. 73. Plura Tzschucke in Nott. exegett. ad Mel. I, 19. §. 1. pag. 548. Vol. III P. I, Mannert. VI, 3. pag. 512, Forbiger. l. l. II. p. 132. Quibus add. Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque etc. II. p. 449, qui et totius Hellesponti accuratam dedit delineationem aeri incisam atque alia in tabula aeri et ipsa incisa conspectum regionis ruderumque veteris Abydi. Intra Abydum ac Lampsacum vulgo ponitur *Περκώτης* et oppidum et fluvius, qui ab aliis vocatur *Περκώπης*. Cf. Homer. Ili. XI, 229 ibique Eustath. Strab. XIII. p. 590 B s. 883 A, Casaubon. et Schweigh. ad Athen. Animadverss. T. I. pag. 223. 499, Mannert. VI, 3. pag. 517, Forbiger l. l. II. p. 136, Rangabé: Antiquités Helleniq. I. pag. 303. De *Lampsaco* uberius disputavit Castellan: Lettres sur la Grèce etc.

καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἑκάστης αἵρεε. ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τὠυτὸ Ἴωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καί κως ταῦτα τοῖσι 118
Καρσὶ ἐξηγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Στήλας κα-

(Paris 1811) I. pag. 71 seqq. 112 seqq. 119 seqq. Quae urbs ad Hellesponti exitum sita, quâ plerumque transitus ex Europa in Asiam fiebat, olim celeberrima fuit atque vel Byzantinorum aetate florentissima, in cuius locum nunc cessisse *Lampsaki*, vicum exiguum, vulgo tradunt, nisi, quae est Castellanii sententia, vetus Lampsacus eo loco iacuit, quo nunc vicus *Tchardak* invenitur, haud procul a Lampsaki septemtrionem versus ad mare. Vid. ib. pag. 134 seqq., ubi etiam tabula aeri incisa, quae hanc regionem exhibet, additur. Plura dabunt Wass. ad Thucydid. VI, 59 (Poppo ad Thucyd. I, 2. p. 436), Tzschucke ad Mel. l. l. pag. 519 ibique veterum testimonia, quae eadem una cum aliis quibusdam praebet Forbiger l. l. II. pag. 131. Haud procul inde orientem versus *Paesus* fluvius in mare exit, ad quem *Paesus* urbs a Milesiis condita et dein a Lampsacenis diruta, incolis Lampsacum migrantibus. Vid. Mannert. VI, 3. p. 520, Forbiger l. l. I. pag. 130 seq. A Paeso orientem versus *Parium* oppidum a Milesiis eo fere loco exstructum, quo nunc portum esse dicunt *Kamares*. Vid. Mannert. VI, 3. p. 521, Creuzer. in Fragmentt. historr. pag. 119. Tzschuck. l. l. pag. 551, Forbiger l. l.

ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἑκάστης αἵρεε] Quae recte sic accepit Schweighaeuser. in Lexic. Herod.: *harum urbium singulas singulis cepit diebus.* — Ad locutionem τὠυτὸ φρονεῖν (*eadem consilia capere, consentire cum alio*) cf. V, 72.

CAP. CXVIII.

πρότερον πρὶν ἢ — ἀπικέσθαι] πρὶν abest a Mediceo, Florentino, aliis; ut πρότερον ἢ (sine πρὶν) VII, 2. 54. IX, 86 et πρὶν ἢ (sine πρότερον) VIII, 3. At crebro idem quoque iunctum reperitur: VI, 45. VII, 8, 2. I, 140. VIII, 8. IX, 16. 93. At IX, 87 plurimi libri omittunt πρὶν; neque id sane recipiendum videtur, praesertim cum huius loci ratio nonnihil differat ab hoc loco, ubi hanc voculam infinitivus excipit. Conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 812, 3 coll. §. 807, 2.

ἐπὶ Λευκάς τε Στήλας καλεομένας] De hoc loco nihil quidquam relatum invenio. Nam *Leuca* urbs in sinu Smyrnaeo (de qua praeter Tzschuck. ad Mel. I, 17 fin. Vol. III. P. 1. pag. 509 seqq. cf. Cellar. Notit. orb. antiq. III, 3. pag. 68. 69) huc referri nequit. Nec magis huc referri poterit *litus Leuca* apud Mel. I. 16 fin., quam cum aliis Mannert. VI, 3. pag. 241 eandem esse probabiliter ponit atque *Leucopolin* apud Plin. H. N. V, 29. §. 107. Tu vid. Tzschucke in Nott. exegett. ad Melae l. l. p. 470 Vol. III. P. I. Equidem *Albas* hasce *Columnas* (qui locus haud scio an a rupibus saxisve album colorem prae se ferentibus nomen acceperit) quaerendas esse suspicor prope Stratoniceam, si quidem Strabo XIV. pag. 660 scribit ἐγγὺς δὲ τῆς πόλεως (Στρατονικείας) τὸ τοῦ Χρυσαορέως Διὸς κοινὸν ἁπάντων Καρῶν, εἰς ὃ συνίασι θύσοντές τε καὶ βουλευσόμενοι περὶ τῶν κοινῶν: quae enim Herodotus mox enarrat, hoc loco deliberationem de rebus publicis utique habitam esse ostendunt.

λεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύην, ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κιν-

καὶ ποταμὸν Μαρσύην] *Marsyas* media Celaenarum urbe decurrebat amnis, qui, ut Livii utar verbis XXXVIII, 13, haud procul a Maeandri fontibus oriens in Maeandrum cadit. Add. Xenoph. Anab. I, 2. §. 8, qui viginti quinque pedes latum esse testatur fluvium in fabulis celebratum ob Apollinem, qui Marsyam cum ipso decertantem excoriasse fertur. Quae eadem Noster attigit VII, 26, ubi eundem Marsyam fluvium indicare videtur sub nomine *Catarractae*, qui ex ipso Celaenarum foro exoriens in Maeandrum cadit. Atque Curtius III, 1. §. 2 inter alia, quae de Marsya enarrat, haec quoque profert: „fons eius ex summo montis cacumine excurrens in subiectam petram magno strepitu aquarum cadit." Quae haud scio an ad *Catarractae* nomen quidquam faciant; quem eundem atque Marsyam dici contendit quoque Chandler: Reisen in Kleinasien cap. LXX. pag. 334. Add. Arundell: Discoveries in Asia min. (Lond. 1834) I. pag. 189 seqq., qui Marsyae fontes sibi invenisse visus est profluentes ex imo colle, cui saxum imminet altum, non longe a Celaenis ipsis; nomen fluvio nunc esse affirmat *Deenare-sou;* cf. etiam Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 341 seqq. Attuli haec et veterum et recentiorum testimonia de *Marsya*, qui Phrygiae interioris est fluvius. Ad eum Marsyam, qui h. l. ab Herodoto commemoratur ex Idriade terra proveniens indeque Maeandro se admiscens, ad Cariam igitur pertinens, haec referri haud poterunt: unde consequens est, h. l. alium fluvium eiusdem nominis intelligendum esse, qui longe remotus sit a Phrygico illo Marsya, cum in Maeandrum a meridie se infundat non longe a mari, e Cariae montibus profectus. Quamquam huius Marsyae, quem ad Cariam pertinere Herodoti locus evincit, nulla apud veteres mentio; cf. Mannert. VI, 3. pag. 192, Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 211, Weissenborn: Hellas pag. 116. Sunt, qui rivulum *Chinah* s. *Tchina* ad hunc Marsyam referant. De *Maeandro* vid. Livii et Xenophontis l. l. coll. Strab. XII, 8. p. 577 s. 866. Plin. H. N. V (29) 31. §. 113. Plura dabit Tzschucke in Nott. exegett. ad Mel. I, 17. §. 1. p. 484 (Vol. III. P. I); alia laudavimus ab Herod. I, 18. Nunc ei nomen esse fertur *Minder*, *Meinder*, sive *Boiuck Minder*.

ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης] Male olim Ἰδρυάδος. Recte enim Stephan. Byzant. p. 411 Ἰδριὰς πόλις τῆς Καρίας, quae quidem antea Chrysaoris et Hecatesia cum diceretur, ab ipso, ubi posita erat, tractu cognomen duxit. Ἰδριεῖς inter Cariae gentes a Strabone XIV. pag. 678 recensentur. Weissenborn l. l. pag. 116 *Idryadem* regionem non aliam esse putat, quam quae circa Stratoniceam extenditur, ibique etiam fuisse suspicatur *Albas Columnas*. — In seqq. retinui ἐγίνοντο, quod plurimi libri recte afferunt; alii ἐγένοντο, quod se praeferre dixit vir doctus in Ephemerr. Jenenss. anni 1817. nr. 164. pag. 375. Mihi imperfectum huic loco magis convenire videtur, quod etiam omnes recentt. edd. exhibuerunt.

Πιξωδάρου] Ita pro vulg. Πιξοδάρου dedi cum recc. edd. ex auctoritate Athen. p. 472 F. Diodor. XVI, 74. Accedunt quoque numi, teste Wesselingio. Tu vid. Rasche: Lex. numism. T. III. P. 2. p. 1386 ibique laudd., unde discimus subinde quoque inveniri ὀ pro ω. Apud Arrian. Expedit. Alex. I, 23. §. 7 Πιξώδαρος, Cariae princeps, commemoratur; apud Plutarch. Vit. Alexandr. 10 init., ubi nunc edunt Πιξόδωρος, ὁ Καρίας σατράπης, pro Πηξόδωρος, quod Schaefer (in

δνέος, ὃς τοῦ Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα.
τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον
τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμὸν οὕτω συμ-
βάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοῦ τε μέ-
νειν ἀναγκαζόμενοι γενοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη
μέν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου
γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι· δηλαδή, ἢν φυγὴ
τῶν Περσέων γένηται καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπο-
νοστήσουσι, ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες. Μετὰ δέ, παρεόν- 119
των καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ
τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ
μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν, τέλος δὲ
ἑσσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς
δισχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες
436 αὐτῶν κατειλήθησαν ἐς Λάβραυνδα, ἐς Διὸς Στρατίου ἱρὸν μέγα

nott. ed. Teubner. T. V. p. 246) in *Πιξώδαρος* mutari vult, meâ sententiâ reponendum *Πιξώδαρος*. In Graeca inscriptione, quae Pataris in Lycia nuper reperta est, occurrit nomen *Πισεδάρου*; vid. Fellows Discoveries etc. pag. 403 et Corp. Inscrr. Graecc. Tom. III. nr 4253. Mox pro *Κιδνέος* Palmerius olim substitui voluit *Κνιδιέος*, ut *Cnido*, Cariae oppido, oriundus intelligeretur homo; qui vero, ut bene monuit Wesseling., *Κνίδιος* appellandus erat. Nec magis placet Bergleri coniectura *Ἀλινδέος* rescribentis, ex Alindis, Cariae loco apud Arrian. Exped. I, 23. §. 8. Nam, eodem observante Wesselingio (qui de hoc bello conferri iubet Demonem in Scholiis ad Aristophan. Plut. 1003), *Κινδὺς*, *Κινδύη* et Diana *Κινδυάς* in Cariae finibus apud Polyb. XVI, 12, 3 et Strabon. XIV. pag. 658 s. 972 B, ubi cf. Casaubon. — *βασιλέος* dedi pro *βασιλῆος*. De *Syennesi* vid. nott. ad I, 74.

ἡ γνώμη ἔφερε] i. e. *sententia eius ferebat, eo tendebat.* Non aliter V, 125. IX, 120. III, 77 ibique allata. Attigit dictionem Schaefer. ad Lambert. Bos. De ellipss. p. 87; de qua eadem vid. Creuzer. ad Plotin. pag. 159 A. T. III. p. 106. Neque prorsus alienum est, quod VII, 137 exstat: *τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε*, *ius ita ferebat, ita par erat.* Vid. supra V, 58. — Pro *κατὰ νώτου* in seqq. Sancrofti liber *κατὰ νῶτα*, male. Tu vid. I, 75. I, 9 ibique laudd.

γενοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος] i. e. *ut vel suâ naturâ essent fortiores s. ut fortissimi existerent.* Bellicosissimam enim fuisse gentem diximus ad V, 111. In seqq. ante verba *ἢ σφίσι* inserui cum recentt. edd. *μᾶλλον* vulgo omissum, itemque post *δηλαδή*, quod pari modo invenitur IV, 135, posui distinctionem.

Cap. CXIX.

κατειλήθησαν ἐς Λάβραυνδα] De locutione cf. nott. ad III, 13. Paulo ante *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων*. *Λάβραυνδα* Florentinus exhibet cum aliis, Mediceus et Marmor. Oxon. II, 12 *Λάβραυνδα*, alii *Λάβρυνδα*, quae lectio haud scio an inde fluxerit, quod olim *λαβρὺν* Lydi et Cares *securim* dixisse feruntur teste Plutarcho II. pag. 302 A. At apud Strabonem (cuius locum ad I, 171 citavimus) atque in numis *Λάβραυνδα* itemque Iuppiter *Λαβραυνδηνὸς* et *Λαβραυνδεὺς* cultus in hoc vico,

τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων. μοῦνοι δὲ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρές εἰσι οἳ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες δὲ ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ὁκότερα ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν
120 *Ἀσίην, ἄμεινον πρήξουσι. Βουλευομένοισι δέ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν. ἐνθαῦτα δὲ, τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο· καὶ ἐπιοῦσί τε τοῖσι*

cui nomen Labranda, prope Mylasam in monte. Cf. Prokesch. in: Annall. Viennenss. T. LIX. Anzeig. Bl. pag. 5, et Le Bas, qui et vici et templi situm invenisse sibi videtur, Revue Indépend. T. XIV. pag. 536. In cuius Iovis luco probabiliter sacellum, in quo Iuppiter *Στράτιος* manu gestans securim: de quo plura Plutarchus l. l.; vid. nott. ad I, 171. Et commemoratur hicce Iuppiter in inscriptione Graeca: Corp. Inscript. Gr. Vol. II. nr. 2750 coll. nr. 2896, ubi vid. Boeckh. p. 502. Quod vero Noster scribit, Cares solos hunc Iovem sacrificiis honorare, inveniuntur sane aliis quoque locis arae in huius Iovis honorem erectae: vid. Abeken in: Annal. de l'Instit. archéol. 1839. p. 70, Jahn: Archaeol. Aufsätze pag. 33. Iovis Carii sacra Athenis reperimus V, 66 ab Isagorae gentilibus pie culta. — Caeterum tota haec regio valde montosa ac difficilis accessu dicitur ab iis, qui nostra aetate eam permigrarunt: unde aptum fugientibus refugium praebuisse videtur; cf. Weissenborn l. l. pag. 117.

ἱρὸν μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων] Citat Eustath. ad Ili. p. 187, 17 s. 143, 7. Valckenarius ad h. l. observat, ab Herodoto et aliis permutari voces *ἱρὸν* et *ἄλσος* et *τέμενος*, ut VI, 78. 79. Quod idem monet Voelcker in Iahnii et Seebod. Annal. (1832) II, 1. p. 37. De *platanis* vid nott. ad VII, 27.

θυσίας ἀνάγουσι] i. e. *sacra faciunt* s. *offerunt*. Vid. Herod. II, 60. 61. 40. 48. 122. VI, 111. III, 79 ibique nott. — Mox cum Gronovio ac Schaefero, quos recentt. edd. secuti sunt, exhibui *κατειληθέντες δὲ ὦν* e Mediceo cod. et duobus aliis. Reliqui libri omittunt *δὲ*, quos post Valcken., qui etiam scribi posse monet *κατειληθέντες δὴ οὗτοι* (*hi, inquam*), secuti sunt Schweighaeus. et Gaisf. In Florentino pro *δὲ ὦν* vitiose exhibetur *τῶν*. In sequentibus licet antecedat *ὁκότερα*, sequitur duplicatum *ἢ* (*ἢ παραδόντες — ἢ ἐκλιπόντες*): de quo usu conf. Hartung: Lehre d. griech. Partik. II. pag. 59. Ad usum futuri *πρήξουσι* cf. nott. ad V, 43.

Cap. CXX.

οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο] *πολεμεῖν* cum omnibus edd. retinui, quod Bredovio auctore in *πολεμέειν* mutandum erit; conf. nott. ad V, 72. Pertinet huc Diodori locus in Excerptt. Vat. a Maio vulgatis VII, 47 (p. 40 ed. L. Dindorf. Lips. 1828.) Cares narrantis bello attritos oraculum consuluisse, utrum Milesios belli socios sibi adiungerent necne. Dissuasit Apollo his verbis:

πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

Quae eadem copiosiora ab Herodoteis nonnihil diversa traduntur ex Demone in Scholiis ad Aristoph. Plut. 1003. Tu vid. de hoc oraculo disquirentem Gust. Wolf ad Porphyr. de philosoph. ex oracc. haur. pag. 74 seq. Voculae *δὲ* in verbis *οἱ δὲ* eadem fere vis ac ratio, quae I, 66 (ubi vid. nott.). VI, 3. 30. VII, 6. 13. 163. *ἀρτέεσθαι* (pro *ἀρτᾶσθαι*) Herodoto haud infrequens notione *sese parandi*, ut VII, 143. VIII, 97. Hinc *ἀναρτέεσθαι* I, 90. *αὐτῶν* et hoc capite et cap. 121 dedimus pro *αὐ-*

Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχησάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἑσσώθησαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν τε καὶ 121
ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες. πυθόμενοι γάρ, ὡς στρατεύεσθαι ὡρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλις σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδόν, ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ

τέων. — Ad ἐπὶ πλεῦν conf. VI, 42 ibique nott. Ipsa forma πλεῦν (pro πλέον) reperitur quoque II, 19. III, 52. IX, 41. Tu vid. de his Bredov. pag. 154.

πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν] Olim vulgo omissum τῶν πάντων. Equidem cum recentt. edd. plurimorum codd. auctoritatem secutus sum, probante Valck., qui ita h. l. interpretatur: „*cum in universum multi cecidissent in proelio, Milesii tamen maximam prae caeteris cladem acceperunt.*" Haec enim, si quid video, scriptoris sententia: *multos ex iis omnibus*, qui contra Persas arma cepissent, *cecidisse*, ita ut voce τῶν πάντων coniunctae intelligantur copiae Carum, Milesiorum et qui horum fuerint socii. Ad verbum ἐπλήγησαν Valck. e Thucyd. III, 18 confert πληγέντες, ubi Schol. μεγάλως νικηθέντες· πληγὴ γὰρ κατὰ πόλεμον καὶ τραῦμα ἡ ἰσχυρὰ ἧττα.

CAP. CXXI.

τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες] i. e. *postea vero hoc vulnus* (s. hanc cladem) *repararunt sanaruntque Cares.* De voce τρῶμα conf. nott. ad I, 18. IV, 160. Verba ἀναλαμβάνειν et ἀναμάχεσθαι eodem modo iuncta reperiuntur notante Wesseling. apud Diodor. XVI, 19 et Herodot. VIII, 109 coll. VII, 231, ubi unum exstat ἀναλαμβάνειν: de quo verbo consulas quae diximus ad Plutarch. Alcib. p. 113; de verbo ἀναμάχεσθαι cf. Wyttenbach. ad Platon. Phaedon. p. 236. Add. Fischer ad Weller. III. p. 164 de vi praepositionis ἀνὰ in hoc verbo. — In seqq. pro vulg. ὁρμέαται scripsi Bredovium pag. 309 secutus ὡρμέαται, cum augmentum in hoc verbo haud negligatur apud Nostrum.

ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδὸν] i. e. *in via ad Pedasum collocarunt insidias.* Verbo λοχᾶν (*insidias struere, insidiari*) accusativum Noster apposuit VI, 138. 37 coll. 87. — τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδὸν nunc editum e Stephan. in magna librorum vetustorum discrepantia. Nam Mediceus cum aliis ἐν Πηδάσῳ, Florentinus ἐμπιδάσῳ, Aldina cum aliis ἐπὶ δάσῳ, unus liber Parisinus ἐπὶ δαύσῳ; in Sancrofti libro ac Vindob. exstat ἐπὶ λασοῖσιν. Valla: *in via, quae in Mylasa fert;* unde Wesseling. eruit ἐπὶ Μυλάσοισιν. Magis arridet Valckenarii emendatio, quae etiam placuit Schultzio (vid. Kiel. philolog. Stud. pag. 190): τὴν ἐν Πηδασεῦσιν ὁδὸν (nisi, quod idem profert, scribere placet τὴν ἐπὶ Πηδάσων vel Πηδασέων ὁδόν, *viam quae duceret in regionem Pedasensium* vel *Pedasa*), cum apud Herodotum urbis, cui nomen *Pedasa* s. *Pedasum*, in Halicarnassensi agro haud longe a Milesiorum finibus sitae incolae vocentur Πηδασέες, I, 175. VI, 20. VIII, 104. 105. Cf. Strab. XIII. p. 611, Boeckh: Staatshaushalt. II. p. 720 et conf. Weissenborn: Hellas p. 117. 131, qui merito dubitat, num vetus haecce urbs in recentiore oppido Moolah quaeri possit, ut statuit Fellows Lycia. pag. 260 not. Addit Valck. τὰς ἐν Φωκεῦσι πόλεις ex Demosthen. p. 210, alia.

Μύρσος ὁ Γύγεω] Vid. III, 122. Pro *Μυλασσεὺς* rectius scribi *Μυλασεύς*, iam supra ad I, 171 notavimus. Hunc vero *Heraclidam*, qui

λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασεύς. οὗτοι μέν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.

122 *Ὑμέης δὲ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα εἷλε Κῖον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλ-* 437

civis (ἀνὴρ) Mylasensis h. l. dicitur et filius *Ἰβανώλιος* (de quo conf. V, 37), regem Mylasorum fuisse et quidem eum, cuius res Scylax (vid. Suidas s. v.) enarrasse fertur, suspicatur von Gutschmidt: vid. supra T. II. p. 726 nostr. edit. Cui merito obloquitur C. Mueller: Geogr. Graecc. minn. Vol. I. Prolegom. pag. XXXVIII; neque enim probabile est, Scylacem Caryandensem, qui fuit logographus et logographorum rationem in scribendo secutus est, de viri aequalis rebus scripsisse. Accedit, quod hicce Heraclida *ἀνὴρ* ab Herodoto dicitur *Μυλασεὺς*, neque *βασιλεὺς*, neque *τύραννος*: itaque apud Suidam de alio quodam Heraclida, Carum rege, cogitandum erit.

Cap. CXXII.

τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους] *ἐν Σάρδισι* Wessel dedit, quod retinuit Matth., ut V, 116 coll 102. Sancrofti liber affert *ἐν Σάρδι*; in reliquis codd invenitur *ἐς Σάρδις*, quod Gaisf. revocavit cum Schwgh, qui quod huc conferri vult VI, 1 *παρῆν ἐς Σάρδις* (ut V, 108), id minus huc pertinere videtur. Atque eo ipso loco Sancrofti liber habet *ἐν Σάρδι* et Vindob. *ἐν Σάρδισι*: quod ipsum, ut supra V, 116, ferri utique potuit, hoc tamen loco cedere debebat ei lectioni, quam libri olim editi atque libri scripti omnes, uno excepto Sancrofti libro, praebent, quamque cum recentt. edd. aeque revocandam duxi. Nec obstabit sane, quod hoc loco dicitur *στρατεύεσθαι ἐς τινα τόπον*, cuius loco Noster V, 123: *ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι*, unde nonnihil differt *στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης*, quod hoc ipso capite legitur, coll. V, 117, ubi legimus *ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην*, ut mox V, 122 *ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν*. Ac supra V, 98 *στρατεύεσθαι ἐπ' Αἰγινήτας*, ubi alii *Αἰγίνης*. Ad argumentum loci conferri potest Niebuhr: Roem. Gesch. I. pag. 188 ed. sec. De ipso duce Persarum, qui vocatur *Ὑμέης*, vid. supra V, 116.

εἷλε Κῖον τὴν Μυσίην; *Cius* a Milesiis olim in Mysia condita fuit ad orientalem oram sinus *Cianei*, qui inde vocabatur (nunc appellatur *Modaniae* sinus), ad ostia fluvii, qui et ipse Cius vocabatur. Ipsum urbis commercio olim florente insignis nomen varie scribitur, modo *Κῖος*, modo *Κίος*; vid. Scylac. §. 92. pag. 35 Huds. (ubi *Κίος* et urbs et fluvius) et Apoll. Rhod. I, 1177. 1321 ibiq. Schol.; modo *Cium*. Vid. Mela I, 19. §. 4 ibiq. Tzschuck. in Nott. exegg. Vol. III. P. I. pag. 562 seqq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. p. 382. Qua urbe a Philippo Macedone, Demetrii filio, diruta Prusias, Bithyniae rex, novam urbem, quam a se *Prusiadem* vocari voluit, ibi exstruxit, auctore Strabone XII. p. 563 s. p. 844 et 845 A. Quae *Prusias*, quo a *Prusiade* ad Olympum montem sita et a *Prusiade* ad Hypium fluvium condita (illa nunc vocatur *Brusa*, haec *Milan* in pago *Uskubi*) distingueretur, *maritimae* cognomen accepit. Neque vero prorsus exstinctam esse veterem appellationem, documento est nomen *Kibotos*, quo illa frequenter commemoratur in expeditionibus ad terram sanctam recuperandam susceptis, usque dum a Turcis capta est anno 1332 p. Chr. n., a quibus nunc vocatur *Kemlik*. Vid. Hammer: Gesch. d. Osman. I. pag. 109, Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypt u. Kleinasien. III. pag. 228 seqq. coll. Mannert. IV, 3. pag. 562 seq.

λήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα, ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν· καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γέργιθας, τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτὸς δὲ Ὑμέης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρῳάδι. Οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε· Ἀρτα- 123
φέρνης δὲ, ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ Ὀτάνης, ὁ τρίτος στρατηγὸς, ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μέν νυν Κλαζομενὰς αἱρέουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην.

Ἁλισκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέδεξε, 124

Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται] Galei coniecturam *Αἰολίδα* rescribentis ob VI, 8 (*Αἰολέων ὅσοι τὴν Αἰολίδα γῆν νέμονται*) merito reiecit Valcken. ipse in Herodoto sic olim scriptum fuisse suspicans: *ὅσοι γῆν Ἰλιάδα* vel *ὅσοι τὴν Ἰλιάδα γῆν νέμονται*, quod verbis proxime sequentibus ille probari putat itemque Persarum duce mortuo *ἐν τῇ Τρῳάδι* et V, 94, ubi: *οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρης καὶ τοῖσι ἄλλοισι*, coll. VII, 42 (ubi: *ἦϊε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν*). Ephorus teste Strabone XII. p. 600 C. p. 896 B oram maritimam ab Abydo usque ad Cymen ab Aeolibus olim fere unice occupatam dixit *Αἰολίδα*. Tu vid. Marx. in Ephori fragm. pag. 201 et conf. de Aeolensibus nott. ad I, 151. — *Gergithae Teucri*, quorum infra quoque mentio VII, 43, prope Lampsacum habitabant, ubi *Gergetha* s. *Gergethium* Teucrorum receptaculum post Troiam captam. Conf. Mannert. VI, 3. pag. 520 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 135, Streber in: Abhandll. der Münchn. Akad. d. Wiss. I. pag. 204. Quod vero praeter hoc *Γεργίθιον* in Lampsacenorum regione situm aliud eiusdem nominis oppidum a Strabone XIII. pag. 589 commemoratur (*ἦν δὲ καὶ πόλις Γέργιθα ἐκ τῶν ἐν τῇ Κυμαίᾳ Γεργίθων· ἦν γὰρ κἀκεῖ πόλις πληθυντικῶς καὶ θηλυκῶς λεγομένη αἱ Γέργιθες, ὅθενπερ ὁ Γεργίθιος ἦν Κεφάλων· καὶ νῦν ἔτι δείκνυται τόπος ἐν τῇ Κυμαίᾳ Γεργίθιον πρὸς Λαρίσῃ*), mavult vir doctus in Archaeolog. Zeitung 1845. nr. 32. pag. 116 seq. de hoc Gergithio Cymaeo cogitare, quod minus longe abfuerit ab urbe Troiana quam alterum Gergithium Lampsacenum. Tu vid. C. O. Mueller: Dor. I. p. 221 seqq., qui de utroque hoc oppido disputans Lampsacenum Gergithium praeferre videtur, in quo diutius Troianorum posteri vixerint tuti, quodque Apollinis templo et sacris fuerit insigne: hoc igitur ab Herodoto hoc loco indicari malim et ipse credere. *Γέργιθας* plebem Mileti rusticanam appellat Heraclides Ponticus, excitatus a nobis in nott. ad V, 28. Num vero hi *Gergithae* cum Plinii *Cercetis* (Hist. Nat. VI, 5. §. 16) ad Caucasum componi possint, ut quaerit Koeppen: Nordgest. d. Pont. pag. 73, aliis diiudicandum relinquo.

CAP. CXXIII.

Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος] Conf. V, 25 ibique nott. De *Cyme* conf. nott. ad I, 149, de *Clazomeniis* nott. ad I, 142.

CAP. CXXIV.

Ἁλισκομενέων δὲ τῶν πολίων κ. τ. λ.] Verbis continuo sequentibus *ἦν γὰρ δὴ κ. τ. λ.* oratio interrumpitur, ita non procedens, ut par erat; nam apodosis incipit demum

Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταράξας τὴν Ἰω-
νίην καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα δρησμὸν ἐβούλευε
ὁρέων ταῦτα, πρὸς δέ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρεῖον
ὑπερβαλέσθαι· πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώ-
τας ἐβουλεύετο λέγων, ὡς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν τι
ὑπάρχον εἶναι, ἢν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου· εἴτε δὴ
ὦν ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀποικίην εἴτε ἐς
Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου
125 δωρεὴν λαβών, ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταίου
μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς

a verbis πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας κ. τ. λ. Ad locutionem ὡς διέδεξε (*ut apparuit* vel potius: *ut re ipsa s. factis ostendit*) conf. Fischer ad Weller. III, a. pag. 261. Herod. I, 73. II, 134. III, 82 coll. nott. ad II, 117 et ad VII, 172.

ψυχὴν οὐκ ἄκρος] i. e. *animo non acer, fortis, constans:* hinc ad *animi constantiam*, metu illi excussam, recte refert Wesseling. Dissertat. Herodot. XI. p. 185 et conf. quoque supra I, 73 ibique nott. Hoc loco Negris locutionis vim bene sic exponit: δὴν εἶχεν ἱκανὴν σταθερότητα, ἱκανὴν καρτερίαν ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν κοινὴν ἡμῶν ἔκφρασιν, δὴν εἶχε παντελῶς καρδίαν. Aliis Nostri locis ἄκρος valet: *eximius, praestans*, indeque etiam *fortis*, ut supra V, 112, ubi vid. nott. coll. VI, 122. VII, 5. Conf. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 611. Atque sic apud alios quoque scriptores ἄκρος vocatur *summus, excellens*. Vid. Held. ad Plutarch. Aemil. 3. pag. 140. Idem Aristagoras dicitur ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα, qui *magnas res miscuerat* s. *magnarum rerum turbas excitaverat:* cuius locutionis vix simile reperitur exemplum, nullum certe affertur in Thes. L. Graec. III. pag. 79 ed. Dindorf. — Mox dedi cum Schweigh. et Gaisf. ἐφάνη, quod librorum consensus fere suadebat pro vulg. ἐφαίνετο, quam denuo revocavit Dietsch. et ante probaverat vir doctus in Ephemeridd. Ienenss. 1817. nr. 164. p. 375. Mihi ἐφάνη, praesertim si respicio ad praecedens ἐβούλευε in imperfecto positum, sententiae magis convenire videtur, qua id declarare voluisse videtur Noster: Aristagorae iam dudum fieri haud potuisse visum esse (s. Aristagoram dudum intellexisse, fieri haud posse), ut Darii copias superaret, indeque illum coepisse consilia agitare de fuga. Ad verbi ὑπερβαλέσθαι usum et significationem conf. VI, 9 ibique nott.

κρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι] i. e. *commodum ipsis esse certum quoddam habere refugium*, ubi de orationis abundantia quae dicitur (ὑπάρχον εἶναι) vid. Weiske: De pleonasm. pag. 122. — κρησφύγετον Glossa exponit καταφυγή, ὀχύρωμα. Vid. Herod. VIII, 51. IX, 15. 96 fin. et nott. ad Ctesiae Persicc. cap. 2. Eiusdem fere originis videtur esse κράσπεδον apud Themist. p. 49 B s. 59, 10 Dindorf. — Pro ἄγοι Dobraeus ἄγῃ, quod merito respuerunt edd. recentt. In seqq. pro ἐτείχεε duo codd. ἐτείχισε. At recte vulgatum tuetur Wesseling. citans V, 23. Valet enim: *munire coeperat*. De *Myncino* vid. V, 11 ibique nott. De *Sardinia* insula vid. V, 106 ibique nott.

Cap. CXXV.

Ἑκαταίου — ἀνδρὸς λογοποιοῦ] Conf. II, 143 ibique nott. Ad verba ἔφερε ἡ γνώμη conf. V, 118. Ad participia οἰκοδομησάμενον et ὁρμεώμενον suppl. τὸν Ἀρισταγόρην, quod aeque etiam tanquam subiectum, ut dicunt, mente repetendum

οὐδετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἢν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος συνεβούλευε.
Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκι- 126
νον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς τὴν Θρηΐκην καὶ ἔσχε τὴν χώρην, ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηΐκων αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν πε-

ad στέλλειν, de cuius verbi usu et significatione vid. III, 141. IV, 147 et 148 ibique laudd. τεῖχος est *castellum*, *arx*, ut IV, 46. 124 aliisque locis ad VII, 59 allatis. Hoc vero τεῖχος, modo exstructum omnino fuerit, ad portum situm fuisse contendit L. Ross. l. mox l., quoniam quae adhuc exstant, antiquae urbis rudera (prope recentius oppidum, cui nomen *Partheni*), satis docent, hanc urbem olim munitam non fuisse. *Leros* insula parva e Sporadibus ad septemtrionem Calymnae atque Coi, a Mileti colonis, ut videtur, culta et Mileti ditioni hinc addita. Nunc quoque ei nomen *Lero*. Tu vid. Strab. XIV. p. 635 s. 941 D. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. p. 238, Mannert. VI, 3. pag. 246, et qui accurate de hac insula retulit, Ross: Reisen auf d. Griech. Inseln II. p. 116 seqq. Atque idem vir doctus in Fascic. II. Inscriptt. Graecc. inedd. nr. 188 huc refert inscriptionem mutilatam, qua contineri vult decretum cleruchorum Milesiorum in honorem Hecataei Milesii: dubitant tamen Curtius (in Ien. Litt. Zeit. 1843. nr. 109. pag. 448) et Herold (in Münchn. Gel. Anzz. 1843. pag. 238 seqq.), quibus haec inscriptio ad tempora longe posteriora pertinere videtur.

CAP. CXXVI.

ἡ πλείστη γνώμη ἦν] i. e. *Aristagorae sententia id potissimum spectabat, eo maxime inclinabat.* Ita Schweigh. in Lex. Herod. citans I, 120. VII, 220. VIII, 100. Ad ἀπάγειν intellig. τὸν στρατὸν s. τοὺς συστρατιώτας.

τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ] Ad hunc *Pythagoram* referunt numum Daricum in ipsa Ionia cusum cum nomine Pythagorae, ducis Ionum contra Persas foederatorum. Vid. Annall. Viennens. LXII. pag. 64.

πόλιν περικατήμενος] „Ἐννέα ὁδοὺς, *Novem vias*, in quarum vicinia deinde Amphipolis ab Atheniensibus condita et XXXII quidem annis post Aristagorae cladem, egregio auctore Thucyd. IV, 102. Atticae Cyloniae tempus in Ol. LXXVII aut sequentis initium incurrit, hinc Aristagorae et comitum strages in Ol. LXX. Conf. Diod. XII, 68 et Corsin. Fast. Att. p. 184. T. III.“ *Wesseling.* Larcherus hoc retulit ad ann. 498 a. Chr. n. s. Olymp. LXX, 3, idque recte, ut mihi quidem videtur: neque admodum inde ii dissentiunt, qui vel annum 497 (ut Weissenborn: Hellas pag. 127. 139) vel annum 499 ponunt; modo ne ad annum 501 regrediaris cum Corsinio aut ad annum 496 descendas cum Clintono. Vid. Weissenborn. l. l. et cf. etiam Kleinert in: Beiträge zu den theolog. Wissenschaft. von Dorpat. II. pag. 198 seqq. Herodoto locum hunc cognitum fuisse colligas ex VII, 114, qui quod Amphipolin non vocarit, id inde explicandum, quod haecce urbs celeberrima anno 437 a. Chr. n. demum exstructa est: quo tempore Herodotus Graeciâ relictâ Thuriis iam

ρικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηΐκων ὑποσπόνδων ἐξ- 438
ιέναι.

sedem fixerat. Vid. Dahlmann. Herod. p. 221. Ruinas huius urbis non valde remotas a vico, cui nomen *Jeni-Kievi*, perlustravit ac descripsit Cousinéry: Voyage en Maced. I. pag. 122; conf. etiam Leake: Travels in North. Greece III. p. 181 seq. Alia suppeditabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1069.

καὶ ὁ στρατὸς — ἐξιέναι] i. e. *interficitur et ipse Aristagoras et eius exercitus, cum urbem quandam obsideret et Thraces fide data exire vellent.* Schweighaeus. interpretatur: — „*cum oppidum aliquod obsideret reiectis conditionibus, quibus Thraces excedere oppido voluerant.*" Equidem h. l. ad eam structuram participiorum referam, de qua dixi ad Plutarch. Philopoem. pag. 41. Ad argumentum loci pertinent verba Thucydidis l. l. brevius pro operis consilio hanc totam rem enarrantis: τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις (scil. Amphipolis) ἐστὶν, ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος φεύγων βασιλέα Δαρεῖον κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἠδώνων ἐξεκρούσθη. Thucydidem sequitur Diodorus l. l.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΚΤΗ.

ΕΡΑΤΩ.

439 ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μέν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας οὕτω τε- 1
λευτᾷ. Ἱστιαῖος δὲ, ὁ Μιλήτου τύραννος, μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, κατὰ κοῖόν τι δοκέοι Ἴωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθωύμαζέ τε τὸ γεγονὸς, ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκείην τῆς ἀποστάσιος· Οὕτω τοι, Ἱστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπε-

Cap. I.

μεμετιμένος] Conf. V, 108 ibique allata de hac forma. Praesens tempus *τελευτᾷ* de re praeterita adhibitum notavit Matthiae Gr. Gr. §. 504; tu vid. supra V, 122: *αὐτός τε Ὑμέης — νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι· οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε.* — Ad locutionem *παρῆν ἐς Σάρδις* (i. e. *Sardes venit*) conf. VI, 24 et nott. ad I, 21. Supra V, 108: *Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον.* Inde non opus scribere *παρήϊε*, ut Burges proponit in Prolegg. Thucydd. pag. 251. Unus liber *ἐν Σάρδισι*, alter *ἐν Σάρδι*, neutrum recte. De Artapherne, Sardium satrapa, vid. V, 123 coll. V, 25 ibique nott. Mox *κατὰ κοῖον* valet *qua de causa*, ut mox cap. 3 *κατ' ὅ τι* et saepius. — *ἐθωύμαζε* restitui pro *ἐθώμαζε*, quod Gaisf. exhibet. De particulis *οὔτε — τε* monitum ad IV, 94. Add. I, 160. V, 49. 65. 94. 97. VII, 8. §. 1. VII, 37. 96. 129 fin. 159 in. 208. 231. VI, 9. 16. 30. 68. 73. 86. §. 2. 4. III, 31. 14. 50. 144. 146. Conf. Wex ad Sophocl. Antigon. 759. pag. 230. Nec aliter *μήτε — τε* VII, 11. I, 63. II, 147. — De usu vocis *δῆθεν* conf. nott. ad I, 59. VII; 211. IX. 66. VI, 138. VIII, 5. 6. III, 136 et de verbo *τεχνάζειν* nott. ad III, 130. In proxime seqq. pro vulg. *ἀτρεκίην* exhibui *ἀτρεκείην*, de quo vid. nott. ad IV, 152.

τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας] i. e. *hunc calceum tu quidem consuisti, sed subligavit sibi Aristagoras*, sive ut reddit Langius haud male: *du hast den Schuh gemacht und Aristagoras hat ihn angezogen.* Indicare enim voluit, hanc totam rem machinatum esse Histiaeum, sed exsecutum esse Aristagoram. Ubi notandum, *ὑπόδημα* proprie de soleis dici, quae

2 δήσατο δὲ Ἀρισταγόρης. Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπό- 440
στασιν ἔχοντα εἶπε. Ἱστιαῖος δὲ, δείσας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνεα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρεῖον ἐξηπατηκὼς, ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσεσθαι ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν
3 πάντα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλέϊ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος, κατ᾽ ὅ τι

sane subligari solent (vid. Becker. Charicl. III. p. 218 seq. 223 seq. ed. sec.) ipsumque verbum ὑποδεῖσθαι proprium inde eorum esse, qui soleas subligant s. induunt, ut apud Herodot. I, 155. VI, 125. Demosthen. in Coron. §. 34, ne plura. Verbum ῥάπτειν, quod proprio sensu h. l. adhibetur de calceis s. soleis, quae ex corio consuuntur, translato sensu infra IX, 17 adhibetur, ubi vid. nott. Caeterum quae dicentem h. l. facit Artaphernem Herodotus, ea proverbialem quandam vim postea accepisse videntur. Namque annotante Wesselingio utitur eodem dicto proverbiali ex ipso Herodoto Gregorius Nazianz. Stelit. II. pag. 118 (ubi ὑπεδύσατο pro ὑπεδήσατο); unde hausit Nicephorus Hist. Eccl. X, 38 itemque Apostolius XIX, 95. Locutionem ita explanant Tzetz. Chil. III, 324. IX, 240: τὴν ὑπόθεσιν δέδωκεν Ἱστιαῖος, ἐς τέλος δ᾽ ἐξεπέρανεν αὐτὴν Ἀρισταγόρας, et Diogenian. VIII, 49: λέγεται δὲ ἐπὶ τῶν τὰ ἑαυτῶν ἐγκλήματα ἄλλοις πανούργοις προσαπτόντων. Pluribus verbis eadem exponuntur in Arsenii Viol. pag. 448 ed. Walz. *Cr.* conferri vult Notices et Extraits des Manuscripts de la Biblioth. du Roi (Paris 1827) T. XI. P. II. pag. 109, ubi in Scholiis ineditis in Gregor. Nazianz. huius proverbii mentio fit. — Caeterum Histiaei adventus in urbe Sardibus colloquiumque cum Artapherne institutum quod h. l. narratur, incidit in annum 498, si Kruegeri sequimur rationes sat probabiles, sed ante Aristagorae mortem, quam eodem ferme anno, sed paulo post Histiaei adventum accidisse credam; cf. nott. ad V, 126.

CAP. II.

ὑπὸ τὴν — νύκτα] Locutionem attigi ad V, 101. Mox dedi βασιλέα pro βασιλῆα, ut in seq. cap. βασιλέος pro βασιλῆος et αὐτῶν pro αὐτέων. De *Sardinia* insula vid. nott. ad V, 106. Pro κατεργάσασθαι cum recc. edd. scripsi κατεργάσεσθαι.

ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίαν κ. τ. λ.] i. e. *insinuavit se in imperium s. suscepit imperium Ionum in bello cum Dario gerendo.* Ubi duplicis genitivi rationem expediit Kuehner Gr. Gr. §. 542, 3. Vid infra VI, 67. *Cr.* addit Ast ad Platon. Remp. I, 3. pag. 329.

καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν κ. τ. λ.] i. e. *qui suspectus est habitus ab ipsis* s. quem suspectum habebant a Dario missum s. instigatum *ad novas res contra ipsos moliendas.* Ad verbum καταγνωσθεὶς conf. infra VI, 97 et de locutione νεώτερα πρήσσειν πρήγματα V, 93 ibique nott.

CAP. III.

κατ᾽ ὅ τι] Ita cum recentt. edd. dedi pro κατότι. Tu conf. Struve Spec. Quaest. I. p. 47. Idem feci VII, 2, ubi vel Gaisfordius retinuerat κατότι, mutandum in κατ᾽ ὅ τι. Quod sequitur οὕτω ita postpositum, illustravimus ad Plutarch. Philopoem. pag. 48. 49. Conf. Herod.

προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἴωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τούτων εἵνεκα ἐπιστείλειε. οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας. Μετὰ δὲ ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων 4

VII, 206: οὔκων δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι. — ἐπέστειλε h. l. valet (cur) *mandasset.* Conf. Herodot. IV, 31. VI, 97. Quod sequitur indicativum ἐπέστειλε optativus εἴη ἐξεργασμένος, neminem offendet: vid. modo nott. ad V, 13. Quo eodem spectat, quod continuo sequitur: ὡς — ἐβουλεύσατο — ἐπιστείλειε.

τὴν μὲν γενομένην κ. τ. λ.] Codd. quidam τὴν μὲν νῦν ἐν αὐτοῖσι γεν., *veram apud ipsos causam non aperuit*, ut III, 65: τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. — „Nec recipio tamen. Ordo, ut saepiusculo, turbatior consulto; iuncta voluit οὐ μάλα ἐξέφαινε αὐτοῖσι. Histiaei autem de Ionum μετοικισμῷ commentum ad perterrefaciendos eos satis erat adpositum, siquidem et Assyriorum et Persarum institutis respondens. Quid enim illi Hierosolymitanis testati fuerint olim, tanquam re minime dubia, docemur II Regg. XVIII, 32. Persarum mos tangitur V, 14. VI, 9. De Philippo Macedone Iustinus culte VIII, 5. Mitto Romanos." *Wessel.* Add. nott. ad IV, 204. Ad verba subsequentia ὁ δὲ ἔλεγέ σφι ob eam vim, quae inest in vocula δὲ, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 629, 6. not. 2 et conf. I, 66 ibique nott. V, 120. VI, 30. 52.

οὐδέν τι πάντως] „Deesse videri possit copula vel alia particula οὕτω οὐδέν τι. Nam quod vulgo legitur οὐδέ τι, tum demum locum haberet, si novi quid sequeretur. Itaque videtur esse anacoluthon, quasi praecesserit ὁ δὲ λέγων σφι, ὡς βασιλεὺς — ἐπιστείλειε, οὐδέν τι πάντως." — *A. Matthiae.* Sed vid. V, 34. 65 ibique nott. Ipsa sententia haud obscura: *quamvis nihil huiusmodi omnino rex animo agitasset, tamen Iones deterruit.* De verbo δειματοῦν, in optimis quibusque scriptoribus obvio, vid. Thesaur. Ling. Gr. II. pag. 947 ed. Dindorf.

Cap. IV.

δι' ἀγγέλου ποιεύμενος] i. e. *per nuntium agens.* De locutione excitat Wesseling. Herodot. VIII, 134. Hinc noli cum Reiskio scribere διάγγελον ποιεύμενος. Ac videtur διάγγελος, qua voce v. c. utitur Plutarch. Galb. p. 1063 F. (cap. 24 in.) et Morall. II. p. 678 D., ad Herodoti aetatem haud pertinere. — De *Atarnensi* regione conf. nott. ad I, 160. Scripsi cum Bekk. Ἀταρνείτεω pro vulg. Ἀταρνεΐτεω, probante Bredov. p. 190. Infra VI, 29 Ἀταρνείτιδος. Mox pro vulg. βυβλία cum recentt. edd. scripsi βιβλία, ut V, 58. ubi vid. nott.

ὡς προλελεσχηνευμένων] i. e. *ac si cum ipsis de defectione antea sermones miscuisset s. contulisset.* Verbum λεσχηνεύειν ex Appiano Bell. civ. II, 91. affert Schweigh. in Lexic. Herod. II. pag. 238. Add. etiam nott. ad I, 153. Vox πρόλεσχος occurrit in Aeschyli Suppl. 208. — Caeterum cum tota hac narratione convenit id, quod apud Aeneam Tactic. cap. 31 Poliorcet. narratur de urbe quadam obsessa, in quam qui cum literis erat missus, has non proditori, cui afferendae erant, tradidit, sed ad urbis praefectum accedens tradidit: qui lite-

αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἕρμιππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνεϊ. ὁ δὲ μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον ἐκέλευε τὸν Ἕρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἱστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσί περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ ἑωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. περὶ Σάρδις μὲν δὴ ἐγίνετο ταραχή.

5 Ἱστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἱστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, ἅσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώρην, οἷά τε ἐλευθερίης γευσάμενοι. καὶ δή, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιὼν ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων. Ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστὸς τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δέ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον· ἐνθαῦτα δὲ 441 ἰζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτῶν Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείσεσθαι.

6 Ἱστιαῖος μέν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίευν ταῦτα. ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων καὶ ἓν

ras ad eos, ad quos scriptae erant, deferri indeque ab iisdem quae redderentur, ad se deferri iussit, adeo ut omnem argueret fraudem remque omnem patefaceret. De temporum ratione in verbis οὐ διδοῖ — φέρων δὲ ἐνεχείρισε vidimus ad V, 55. Mox dedi τούτων pro τουτέων et ἐγίνετο, quod plerique libri scripti afferunt. Olim vulgatam ἐγένετο recentt. edd. revocarunt.

Cap. V.

κατῆγον] Ita cum Gaisf. et recc. edd. edidi. Schaeferus, quem Matth. sequitur, e duobus codd. ediderat κατήγαγον. Idem et hoc cap. et sequenti exhibui ἦσαν pro ἔσαν. Ad ἐπειρᾶτο κατιὼν conf. VI, 9. I, 77 ibique nott.

ὡς ἀπωστὸς τῆς ἑωυτοῦ γίνεται] i. e. *reiectus a sua patria, pulsus.* Ad locutionem Wesseling. citat Sophocl. Aiac. 1014. Oedip. Tyr. 649. Sancrofti liber praepositionem ἐκ ante τῆς infert, quod praefert Bernhardy: Griech. Synt. p. 225. — In seqq. Noster scripsit ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας, qui idem mox, omissâ voculâ ὥστε: ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας; vid. Kuehner Gr. Gr. §. 637. not. 4. Pari modo ὥστε positum invenis VII, 6. — In fine cap. αὐτῶν dedi pro αὐτέων.

Cap. VI.

ἦν — προσδόκιμος] Conf. V, 108. Ad verbum συστραφέντες (*conglobati, coniuncti*) conf. IX, 18, ubi

ποιήσαντες στρατόπεδον ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι νεωστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευον. 7
Ἴωνες δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτῶν ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον καὶ βουλευομένοισι ἔδοξε, πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν ἀντίξοον Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους·

Wessel. citat IX, 61. Diodor. III, 36 coll. Liv. VIII, 11. — *στρατόπεδον exercitum* indicat, ut V, 112. Sequitur autem hoc ex loco, antea seiunctim singulos Persarum duces cum suis copias egisse in iis, quae supra V, 117 seqq. 123 seqq. narrantur. Nunc coniunctis copiis Miletum, reliquarum urbium ratione minus habita, aggredi instituunt, quia haec sane urbs princeps omnium fuit omniumque maxime floruit, ut Noster disertis verbis tradit V, 28.

Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι] Phoenices novimus omni fere aetate Graecis et praesertim Ionibus inimicissimos exstitisse; procul dubio ob mercaturam, in qua certe ita praestiterant Iones, ut Phoenices fere superasse viderentur. Itaque nil mirum, Phoenices animo promptissimo haec omnia fecisse, quibus Ionum opes minui adeoque everti posse sperare poterant. Ad verba *Κύπριοι νεωστὶ κατεστραμμένοι* conf. V, 116.

CAP. VII.

ἐστράτευον] Nonnulli libri *ἐστρατεύοντο*, de quo conf. I, 77. 204. Mox *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων*. Observat autem Schweighaeus. in Lexic. Herodot. s. v. *πρόβουλος*, h. l. *σφέων αὐτῶν* non tam *pro ipsis* quam *de suo numero* significare videri. Ad seqq. ita *Wesseling.*: „*πρόβουλοι* sunt *legati, ad commune Ionum de gentis salute consultum missi*, ut I, 170. Tales *πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος* simili causa ad Isthmum missi VII, 172.“ ubi vid. nott. Add. Wachsmuth: Hell. Alterth. I. pag. 158, qui potissimum conferri vult Aristot. Polit. IV, 11, 9. IV, 12, 8. VI, 5, 10. Add. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 55. not. 7. Ac Lehnert: De foed. Ion. pag. 26 hunc unum afferri posse locum observat, unde intelligamus viros urbium delectos in Panionium convenisse. Eadem voce utitur Aeschylus S. c. Th. 1006 (*προβούλοις τῆσδε τῆς Καδμείας πόλεως*) et Aristophan. Acharn. 755 (*ἄνδρες πρόβουλοι* Megarensium); plura suppeditabit Thesaur. Ling. Graec. VI. p. 1606 ed. Dindorf. De iis, qui Athenis vocantur *πρόβουλοι*, vid. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 631 et C. F. Hermann. l. l. §. 165. not. 10 coll. Ullrich: Beiträge z. Erklär. d. Thucydid. II. pag. 34, qui *προβούλου* voce magistratum in universum plerumque indicari monet. De reliquo huius loci argumento haec Valckenarius: „De duodecim Ioniae civitatibus foederatis octo tantum ad illud commune gentis concilium suos hoc tempore misisse videntur legatos de re summa consultaturos; totidem enim tantum memorantur cap. seq., quae pro suis quaeque viribus naves adversus Persas instruxerint. Praeter istas in *Πανιώνιον* convenire sueverant Ephesii, Colophonii, Lebedii et Clazomenii. Recenset istas duodecim civitates Herod. I, 142, quae de gentis nomine templum *Πανιώνιον* dictum [vid. I, 148, ubi cf. nott.] condiderint, cuius sui generis alios nullos voluerint esse participes; vid. Wes-

τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν, ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν·
πληρώσαντας δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυ-
μαχήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι
8 τῇ Μιλησίων κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα πεπληρωμένῃσι τῇσι
νηυσὶ παρῆσαν οἱ Ἴωνες, σὺν δέ σφι καὶ Αἰολέων, οἳ Λέσβον
νέμονται. ἐτάσσοντο δὲ ὧδε· τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ εἶχον κέρας
αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδώκοντα. εἴχοντο δὲ τού-
των Πριηνέες δυώδεκα νηυσὶ καὶ Μυούσιοι τρισὶ νηυσί, Μυου-
σίων δὲ Τήϊοι εἴχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσί, Τηΐων δὲ εἴχοντο
Χῖοι ἑκατὸν νηυσί, πρὸς δὲ τούτοισι Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο
καὶ Φωκαιέες, Ἐρυθραῖοι μὲν ὀκτὼ νέας παρεχόμενοι, Φω-
καιέες δὲ τρεῖς. Φωκαιέων δὲ εἴχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομή-
κοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ πρὸς ἑσπέρην κέ-
ρας, Σάμιοι ἑξήκοντα νηυσί. Πασέων δὲ τουτέων ὁ σύμπας
ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι τριήρεες.
9 αὗται μὲν Ἰώνων ἦσαν. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν 142
ἦσαν ἑξακόσιαι· ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκατο πρὸς τὴν Μιλησίην,
καὶ ὁ πεζός σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοί,
πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρρώδησαν, μὴ οὐ

seling. ad Diodor. XV, 49. Praeter caeteros τοῦ *Πανιωνίου* meminerunt Diogen. Laërt. I, 40. Pausan. VII, 3 et 4. Max. Tyr. XXVII, 2. vid. Append. Vatic. Prov. II, 43 et IV, 11." De Panionio conf. etiam Lehnert: De foedere Ionic. pag. 26. Ad vocem *ἀντίξοον* conf. nott. ad I, 174. — Paulo infra verba: *ὑπολειπομένους μηδεμίαν* (ita cum Gaisf. dedi pro *μηδεμίην*) *τῶν νεῶν* accipio: *nulla navi excepta.* Eodem modo reperitur *ὑπολιπόμενοι* vi activa et addito accusativo IV, 121.

ἐς Λάδην] Haec insula e regione portus magni Mileti sita erat, et ipsa portu instructa. Conf. inprimis Arrian. Exped. 1, 18. §. 7 ibiq. Gronov. coll. Mannert. VI, 3. pag. 257. Thucydid. VIII, 17. 24 Strab. XIV. p. 635. Pausan. I, 35, 5. Ross: Kleinasien u. Deutschland pag. 137. Quae olim insula fuit, nunc terrâ a Maeandro aggestâ ita cum terra continenti coniuncta est, ut ad modum collis e planitie eminere videatur; nunc loco nomen *Patiniotico.*

Cap. VIII.

εἴχοντο δὲ τούτων Πριηνέες] *τούτων* dedi pro *τουτέων* et *ἦσαν* in fine cap. pro *ἔσαν*, et initio cap. *ἠῶ* pro vulg. *ἕω*: vid. Bredov. p. 33. De forma vocis *Πριηνέες* vid. citata ad I, 27. 170, de forma *Φωκαιέες* (quod exhibui pro vulg. *Φωκαέες*) vid. Bredov. p. 141 et de singulis Ionum civitatibus nott. ad I, 142. Haec vero navium a singulis civitatibus erogatarum recensio satis est documento, quantas opes illa fere aetate Ionum civitates sibi paraverint, ut qui tantam classem suis ipsorum sumptibus praebere potuerint, quae coniunctis Persarum copiis resistere iisque ipsis adeo pavorem iniicere valuerit, quo perculsi a pugna abstinuerint.

ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο] Articulum ὁ duo libri omittunt; in Sancrofti libro exstat *συνάπας*. Cf. I, 98. V, 49.

δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἷοί τε ἔωσι ἐξελεῖν, μὴ οὐκ ἐόντες ναυκράτορες, πρός τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακόν τι λαβεῖν. Ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἳ ὑπ' Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους, ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες, ἔλεγόν σφι τάδε· Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον· τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προϊσχόμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδέ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται,

Cap. IX.

ὑπερβαλέσθαι] i. e. *vincere, superare*, ut V, 124. VI, 11. 13. VII, 163. VIII, 24. VIII, 140. §. 1. Ad vocem ναυκράτορες cf. V, 36 ibique nott.

ταῦτα ἐπιλεγόμενοι] i. e. *haec secum reputantes, animo versantes.* Vid. V, 30. 80. VI, 86. §. 1. VII, 47. 49 fin. 50. 220.

καταλυθέντες τῶν ἀρχέων] i. e. *imperio summo*, quo in singulis quique Ionum civitatibus potiti erant, *privati, pulsi.* Valcken. confert VI, 13, monens in his frequenter dici τυραννίδος et ἀρχῆς κατάλυσιν. Add. notata ad V, 72. — Mox dedi τούτων pro τουτέων, σφι pro σφιν et βασιλέος pro βασιλῆος, Gaisford. secutus.

πειράσθω ἀποσχίζων] Cf. I, 77 ibique nott.

προϊσχόμενοι ἐπαγγείλασθε τάδε] i. e. *haec illis praeponentes nunciate.* Ita recte Schweigh. in Lex. Herod. (II. p. 236), ubi conf. I, 3. 141. III, 137. VI, 49. 137. IV, 147 ibiq. nott. Ad sequens vocabulum ἄχαρι cf. I, 41. IV, 95. VII, 36. 50 fin. 138. VIII, 13, ubi observat Valcken. designari hac voce lenissima *diras calamitates*, quales etiam hoc loco indicari manifestum est. Nam vel mortem, vel servitutem turpem transpositionemque in alias Persarum regni plagas pro more fieri solitam minitantur: quae omnia Graecis libertatis studiosissimis solique patrii tenacissimis maxima mala minimeque ferenda videri debebant. Voculam τε post πείσονται sequentibus iungere placet verbis: οὐδὲ — οὐδὲ, quemadmodum οὔτε — τε vel etiam τε — οὔτε ab Herodoto secum iungi aliquoties vidimus. Cf. nott. ad VI, 1. In Plutarch. Nic. 13 init. invenias: οὐδὲ — τε — καί.

οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια] „Herodotus τὰ ἱρὰ et τὰ ἴδια similiter opponit cap. 13 et VIII, 109. Persa τὰ ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπρὰς etc., *deorum templa* designans per τὰ ἱρά, per τὰ ἴδια non privatorum tantum aedes, sed *quaevis* templis aliisque locis sacris exceptis *aedificia* civitatum, praesertim *publica*, qualia veteribus τοῖς ἱεροῖς opposita ὅσια dicuntur." *Valcken.* plura adiiciens de voce ὅσιος, quae ad Herodoti locum minus pertinent. Propius huc facit VI, 25: οὔτε ἡ πόλις (i. e. τὰ ἴδια) οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη et 32: τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι ἱροῖσι. At VII, 8. §. 3 Athenienses dicuntur Sardium incendisse τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρά. Similem in modum IX, 13 opponuntur οἰκήματα et ἱρὰ et VIII, 144 θεῶν τὰ ἀγάλματα atque οἰκήματα aeque ἐμπεπρησμένα, itemque VIII, 143: ἐνέπρησε τούς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. Cf. denique nott. ad VIII, 13 et nott. ad V, 102 de Graecorum templis a Persa incensis.

ἐμπεπρήσεται] Ita Mediceus cum

οὐδὲ βιαιότερον ἕξουσι οὐδὲν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἳ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες τά περ σφέας κατέξει· ὡς ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιεῦνται, καὶ ὥς σφεων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα, καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν. Οἳ μὲν δὴ ἔλεγον
ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος 443
ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἳ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὗται αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο καὶ οὐ

tribus aliis, citante quoque Fischero ad Weller. III, a. p. 161. Cf. Bredov. p. 348. Et complura istiusmodi futura tertia passivi attulit ad h. l. Valcken., in quibus hoc futurum tertium in vim futuri primi passivi prorsus transit: de quo usu etiam monuit Kuehner in Gr. Gr. §. 447. not. 1. Neque aliter etiam h. l. ἐμπεπρήσεται valet: *incendentur*, quod ipsum Graece dici ἐμπρήσεται contendit Matthiaeus, qui id ipsum duobus Parisinis codicibus allatum (ἐμπρήσσεται habet Florentinus) etiam retinuit, cum ἐμπεπρήσεται sit: *incensa futura esse* atque sententiae minus conveniat. Mihi aliter videtur; praefero ἐμπεπρήσεται eo, quo dixi, sensu: neque ἐμπρήσεται, si reciperetur, alio sensu accipiendum, ut in Pausan. IV, 7. §. 4: συλήσεσθαί δέ σφισι καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς πατρίδας ἐμπρήσεσθαι: de quo usu vid. nott. ad V, 35.

εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι] De vocula οὐ in talibus sententiis conditionalibus adhibita vid. nott. ad I, 90 et IV, 127, quibus addere licet VII, 10, 8 itemque ea, quae monuit G. Hermann. ad Viger. De Idiotism. pag. 833, et nuper Aken in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedagog. Vol. LXXVIII. p. 7 seqq. Vid. quoque, quae ipse olim disputavi in Creuzeri Melett. III. pag. 21 nott., Held. ad Plutarch. Timol. 9. pag. 357. 358, Iacobs Animadverss. in Achill. Tat. VIII, 6. p. 948 et in Aelian. N. A. VII, 48. p. 281. Voculam δὲ (in verbis: οἳ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται) attigit Kuehner Gr. Gr. §. 732. not. 2. c. Quod sequitur διὰ μάχης ἔρχεσθαι, est *pugnam periclitari*, *suscipere*. Conf. I, 169. VIII, 77.

ἐπηρεάζοντες] i. e. *obtrectantes*, *obiurgantes* indeque *minitantes*. Plura de hoc verbo Wass. ad Thucyd. I, 27. Verba proxime seqq. τά περ σφέας κατέξει valent: *quae ipsis eventura sint*. Cf. I, 65. VI, 40. In seqq. verbis ad ἐξανδραποδιεῦνται, quod passivo sensu accipiendum, vid. nott. ad V, 35. De significatione verbi ἐξανδραποδίζεσθαι (*captos hostes aut cives captae urbis in servitutem redigere*, agro simul bonisque publicatis) monuerunt interpretes ad Xenophont. Hellenn. I, 6. §. 15 itemque Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II. p. 339. Ad verba ἐκτομίας ποιήσομεν conf. III, 48 et ad ἀνασπάστους IV, 204 ibiq. nott.

Cap. X.

τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον κ. τ. λ.] i. e. *Ionum tyranni ad suos quique nuntios mittere instituebant, per quos haec edicerent Ionibus*. Ubi ἐξαγγέλλεσθαι ea vi accipiendum, qua etiam medium verbum ποιεῖσθαι I, 31. II, 86. 100. 148. Nos: *melden lassen*.

ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο] i. e. *firme*, *tenaciter in proposito suo perstiterunt*, nihil cedentes nuntiis. Vid. IV, 93. V, 83. Parum videtur loci sensum perspexisse Hoffmeister l. l. p. 41, ubi Herodotum dicentem facit, Iones imprudenter egisse, quod conditionibus propositis ditionem recipere noluerint. — Ad verba ταῦ-

προσίεντο τὴν προδοσίην· ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μέν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγίνετο.

Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐγίνοντο ἀγοραί· καὶ δή κού σφι καὶ ἄλλοι ἠγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαιεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε· Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, καὶ τούτοισι ὡς δρηπέτῃσι· νῦν ὦν ὑμέες ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα 11

τα μέν νυν ἰθέως ἀπικομένων κ. τ. λ., quae significant: *haec quidem agebantur statim s. protinus, cum Persae ad Miletum advenissent.* De vocula ἰθέως, quae genitivis absolutis additur, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 666. not. 5.

Cap. XI.

ἠγορόωντο] i. e. *in conventu hoc, pro concione verba fecerunt.* Idem verbum eademque forma in Homer. Ili. IV, 1, unde Herodotum sumpsisse credas, qui formam epicam retinuisse videtur, mutandam, si Bredovium sequamur p. 386, in formam Herodoteam ἠγορέοντο, quam tamen nemo editorum adhuc recepit. — Mox pro vulg. Φωκαεὺς scripsi Φωκαιεὺς, ut VI, 8, ubi vid. nott.

Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα] i. e. *Nam in novaculae acie*, i. e. *in summo discrimine res nostrae versantur.* De particula γὰρ orationis initio poni solita monuimus ad I, 8 et III, 120, monuitque Hoogeveen. ad Viger. p. 495 huius loci sententiam bene ita illustrans: *nunc sane subeundus est labor, nam* vel *quoniam in summo periculo res nostrae sunt constitutae.* Locutionem ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς illustrarunt Wessel. et Valcken. ad h. l. collato Vigero p. 609, itemque Brunck. et Wex. ad Sophocl. Antigon. 978. pag. 269, Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Choëph. 870. Herodotea haec verba affert quoque qui dicitur Longinus De sublimit. XV sive XXII, 4, eademque vel Livio obversata fuisse credas ita scribenti XXXIX, 17: „*in discrimine est nunc humanum genus*, utrum vos an Carthaginienses principes orbis terrarum videat.“ Namque haec locutio, qua summum rerum discrimen ac periculum proverbiali fere modo exprimitur, vel ex Homero repeti potest, qui eâ usus Ili. X, 173, ubi cf. Both. Add. Theogn. 557 (551) ibique Welcker. Synes. De regno p. 21 B (cap. 20) ibique Krabinger p. 285, ne plura in formula proverbiali nunc quidem satis nota. Unde quoque intelligitur, quod vir doctus in Mnemosyn. VI. pag. 439 scribi vult ὀχέεται pro ἔχεται, id recipi haud posse. In allocutione ἄνδρες Ἴωνες vox ἄνδρες cum vi quadam addita est, bene monente Lobeckio ad Sophocl. Aiac. 1154. pag. 452, qui confert II, 83. 173. De dativis subsequentibus ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, qui ad antecedens ἡμῖν spectant, monere vix opus: quibus cum vi quadam adiiciuntur verba καὶ τούτοισι δραπέτῃσι, quae ad δούλοισι pertinent: *ut servi simus et ii quidem fugitivi*, i. e. qui cum fugam capessierint indeque in servitutis iugum denuo compulsi sint, eo duriorem ac turpiorem sortem obeant necesse sit. — In proxime seqq. verbis vocula ὑμέες cum vi quadam particulae ἢν praeponitur, qua de re conf. Kuehner Gr. Gr. §. 864, 3 et Bernhardy: Wissenschaftl. Syntax p. 461.

ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι] „Sententia dicti satis est perspicua: *molestias si velitis subire, labore vobis libertatem parabitis*; ut optima quaevis et iucundissima non nisi primum *impensâ operâ* comparari solent: *labor* enim *voluptasque, dissimillimâ na-*

μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἷοί τε δὲ ἔσεσθε, ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους, εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων ἔχω ἐλπίδα, μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλέϊ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοί τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἐλασσώσεσθαι.
12 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ· ὁ δὲ ἀνάγων ἑκάστοτε

turâ, societate quadam inter se naturali sunt iuncta, ut vere scribit Liv. V, 2." *Valcken.* citans similes sententias e Xenoph. Cyrop. I, 5, 12. Dionys. Halic. T. II. p. 317, 23 et Gell. N. A. XVI, 1. Nos ad particularum quoque usum in his attendi volumus. Nam qui in priori orationis parte scripsit ἢν μὲν, is in altero posuit εἰ δὲ, sequente futuro indicativi: de quo vid. nott. ad I, 71. III, 35. 36. — Ad significationem verbi ὑπερβαλλόμενοι cf. VI, 9 ibique allata. — Pro οὐδεμίην scripsi οὐδεμίαν.

θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων] i. e. *si dii utrisque pugnantibus aequa praebebunt, neutri parti faventes*, plane ut VI, 109, ubi Miot, Gallus interpres, reddidit: *si les dieux restent neutres.* Neque aliter haec accipit Geisler in: Muetzell's Zeitschrift f. Gymnasialwes. XII. p. 393. Pro ἐλασσώσεσθαι, quod sensu passivo accipiendum (vid. nott. ad V, 35), Mediceus, Florentinus cum aliis: ἐλασσωθήσεσθαι, quod e glossemate ortum videtur. Ipsa sententia haud obscura est: *equidem in me recipio s. vobis promitto, hostes aut congressuros non esse vobiscum aut, si congrediantur, longe inferiores fore.*

CAP. XII.

ἀνάγων ἑκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας] i. e. ἀνάγων τὰς νέας ἀλλήλαις ἀκολουθούσας, ut bene exponit Valcken. Eadem locutio VI, 14 et frequentius apud Thucydidem (v. c. VI, 32. 50. VIII, 104) et Xenophontem (vid. Lexic. Xenoph. T. II. p. 732), ubi semper ἐπὶ κέρως, i. e. *longo agmine*, ut reddit Poppo ad Thucydid. II, 90, ubi vid. plura. Et conf. quoque Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. p. 335. Negris Herodoti verba sic explicat: ἐβγάζων καθ' ἡμέραν τὰ καράβια τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου· δηλ. ἐπορεύοντο παριστάνοντα στενώτατον μέτωπον καὶ ἄπειρον βάθος. De formula ἐπὶ κέρως s. κέρας ἄγειν τὰς ναῦς s. πλέειν Schweigh. praeter ea, quae ad Athen. XIII. p. 568 E dedit, ad h. l. haec annotavit: „Quae continua longa serie, alia *post* aliam, incedunt naves, eaedem levi facta conversione eodem longo ordine stant alia *iuxta* aliam, ut apud Thucyd. VIII, 104. Atque ita apud Athen. XIII. p. 568 E et F et. p. 569 B *puellae* ἐφεξῆς ἐπὶ κέρως τεταγμέναι sunt *longa serie alia iuxta aliam stantes.* Qui apud Nostrum (mox cap. 14) ἀντανῆγον τὰς νέας ἐπὶ κέρας, eos mox navibus leviter conversis ex adverso navium hostilium stetisse intellegitur. Hoc loco, in quo versamur, Dionysius ἀνάγων ἐπὶ κέρας τὰς νέας binis longis ordinibus eduxisse naves videtur: quae, postquam in altum sunt evectae, levi facta utrimque conversione frontem fronti oppositam habebant: quo facto remiges in illo decursionis nauticae genere, qui διέκπλους vocatur, exercebantur; de quo consuli possunt Schol. ad Thucyd. I, 49 et quae ex Ernesti Indice Graecitat. Polyb. in nostrum Lexic. Polyb. p. 158 transtulimus. Apud Xenophontem Hellen. I, 6, 22 Athenienses ad Arginusas aciem ita instruxerunt, ut plures navium ordines alius post alium starent (nempe non ἐπὶ κέρως, sed quod idem Xenoph. VI, 2, 18 ἐπὶ φάλαγγος dicit), ne τῷ διέκπλῳ hostium

ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο, διέκπλοον
ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὁπλί-
σειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων,
παρεῖχέ τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μέν νυν ἡμε-
ρέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίευν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ
444 ταύτῃσι οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων τετρυ-
μένοι τε ταλαιπωρίῃσί τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε·
Τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν; οἵτινες πα-

daretur locus." De voce *διέκπλοος* ita Poppo ad Thucyd. I, 49: „aciem hostium perrumpere et in pernavigando rostris naves laedere, remos detergere, *διέκπλους* appellatur. Quod fiebat dum modo accelerant propulsis remigio navibus, modo recedunt et e recessu atque e longinquo in hostes irruunt." Negris sic exponit: *διέκπλους ἐστὶ τὸ ἐμβαλεῖν καὶ πάλιν ὑποστρέψαι καὶ αὖθις ἐμβαλεῖν.*

ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο κ. τ. λ.] i. e. *quo remiges exerceret istiusmodi transcursiones navium instituendo*, simulque etiam *classiarios in armis exerceret.* Id enim cum Schweigh. et Schneid. indicari existimem verbo *ὁπλίζειν*; de quo verbo cf. Thes. Ling. Graec. V. pag. 2094 ed. Dindorf.; *τοὺς ἐπιβάτας classiarios* dixit milites, qui ab ipsis nautis sive remigibus discernuntur; vid. nott. ad IV, 145. VII, 96. Eodem pertinet verbum *ἐπιβατεύειν*, quo Noster utitur VI, 15. Vid. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. pag. 319. Ad imperfecti formam *ἔχεσκε* cf. I, 186. Ita infra *ἐθέλεσκον.* Plurima alia huius formae exempla suppeditat Bredov. p. 285 seq. Ad argumentum quod attinet, Larcherus observat Graecis in more fuisse, ut naves ordine ad oram sisterent ipsique in terram escenderent, custodibus relictis, qui si quas hostium naves accedentes animadverterent, signum darent, quo conspecto reliqui citissime ad naves redire hostesque ad pugnam parati excipere possent. Unde omnem Atheniensium cladem ad Aegos Potamos quam tulerunt, repetendam esse idem bene adiicit.

δι' ἡμέρης] i. e. *per totum diem*, *δι' ἡμέρης ὅλης*, ut I, 97. II, 173. VII, 210. Athen. IV. p. 168 C. p. 417 C. XI. pag. 463 D, quae attulit Valcken. Minus bene Miot interpretatur: *tous les jours.*

οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων] i. e. *quippe istiusmodi laboribus minime adsueti, laborum impatientes.* Cf. I, 207. III, 160 et Kuehner Gr. Gr. §. 513. not. 3. Ad vocem *τετρυμένοι* cf. I, 22 (ubi vid. nott., quibus add. Aeschyl. Prometh. 27 ibiq. Blomfield). II, 129. Appian. B. C. II, 30: quae Wesselingio debeo, qui idem verba *τίνα δαιμόνων παραβάντες* (*quo numine laeso*) ex poëta finxisse recte admonere videtur, citans Heliod. Aethiop. VII. §. 28 fin. *ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ ὅρκοις καὶ θεοῖς τοῖς παραβαθεῖσι.*

τάδε ἀναπίμπλαμεν] Haec verba una cum antecedentibus *τίνα δαιμόνων παραβάντες* adscripsit quis ad explendam lacunam, quae nunc exstat in Longino qui dicitur De sublimit. cap. XIII s. cap. XVIII. §. 2, ubi Herodoti sane verba afferenda erant. *ἀναπιμπλάναι* (*explere*) eodem fere sensu, quo *πάσχειν*, *φέρειν* V, 4, ubi vid. nott. Ad locutionem *ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου* cf. nott. ad III, 155, quo loco (*ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν*) quod praepositio ante genitivum iterata abest, eam hoc quoque loco tolli vult Naber in Mnemosyn. IV. pag. 6, praepositionem, si verbum metaphorice ponatur, nunquam iterari pronuntians. De quo mihi nondum ita certum videtur, ut hoc loco praepositionem, quam omnes tenent libri scripti, abiiciam. Quod sequitur *ἐπιτρέψαντες ἔχομεν* pro *ἐπετρέψαμεν*, illustra-

ραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαιέϊ
ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς
ἔχομεν. ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέ-
στοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολ-
λοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαί εἰσι. πρό τε τούτων τῶν
κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅ τι ὦν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ τὴν
μέλλουσαν δουληΐην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρ-
εούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ.
Ταῦτα ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε·
ἀλλ', οἷα στρατιὴ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητρο-
φέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας οὐδ' ἀναπει-
13 ρᾶσθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ
στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλο-

vit Valcken. his locis: I, 28. 37. III, 87 (ubi vid.) ad Euripid. Phoeniss. 712. *Cr.* conferri vult Heindorf. ad Plat. Phaedr. §. 85. pag. 285 et ad Cratyl. §. 46. pag. 72. — Ad *ἀνηκέστοισι* cf. III, 154 ibiq. nott. De eo genere abundantiae, quae in verbis *λυμαίνεται λύμῃσι* inest, disputavit Lobeck. in Indice. Lectt. Acad. Regimont. hibern. 1835.

ἐπίδοξοι — εἰσι] Passivo sensu accipiendum, ut I, 89. IV, 11, ubi vid. Plura dedi ad Plutarchi Pyrrh. p. 177. Voculam *εἰσι*, quae a quibusdam libris scriptis abest, omiserunt Bekker et Dindorf, uncis inclusit tanquam spuriam Dietsch. Equidem retinui, cum Mediceus, Florentinus, alii hanc voculam praebeant, cuius expellendae idoneam causam haud perspicio. Ad verba *πρὸ τούτων τῶν κακῶν* cf. I, 62 ibiq. nott. et VII, 152: *πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης.* Pro vulg. *παθέειν* exhibui *παθεῖν*, ut II, 141, ubi vid. et VII, 11. 17; sed retinui *ὅ τι ὦν*, quod recentt. edd. inde a Bekkero coniunctim scripserunt *ὁτιῶν*. Ad verbum *συνέχεσθαι* cf. III, 131 ibique nott.

πειθώμεθα αὐτοῦ] *αὐτοῦ* pro *αὐτῷ* optimi quique codd. Eodem modo genitivus additur V, 29, ubi vid. nott. Ad *σκηνὰς πηξάμενοι* cf. nott. ad V, 83. *ἐσκιητροφέοντο* est: *sub umbra degebant:* quae hominum mollium vitae deliciis deditorum est ratio, qui nimium solis calorem aestumque ferre nequeant aut certe sedulo effugere studeant. Idem verbum supra III, 12, ubi vid. nott. *ἀναπειρᾶσθαι* est *periculum facere rei bellicae;* quod cum *exercitatione* fiat (qualem institui iusserat Dionysius), inde etiam valet *exercere.* Schweigh. confert Lexic. Polyb. s. v. p. 37, ubi e Polyb. XXVI, 7, 9 affertur *ἀναπειρᾶσθαι ἅπασι τοῖς σκάφεσι*, i. e. *navium omnium experimentum agere.*

Cap. XIII.

οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων κ. τ. λ.] In his nihil turbatum, nisi quod ob multa verba interiecta voces *οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων* infra repetuntur verbis *οἱ Σάμιοι ὦν*, itemque *τοὺς λόγους*. Nam ita singula conveniunt: *οἱ Σάμιοι παρ' Αἰάκεος — κείνους τοὺς λόγους — ἐδέκοντο* (*τοὺς λόγους*). Bekker. omisit voces *οἱ Σάμιοι*, quae in omnibus libris et scriptis et editis merito retinentur: ad has quoque voces spectat *εὖ ἐπιστάμενοι*, quod, structuram orationis si quaeras, ad verba proxime antecedentia pertinet, quae alteram ipsius orationis partem continent (*ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι κ. τ. λ.*), quae ipsa minus respiciens, sed ad prius praegressum et prima-

σῶντος ἐκείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέωντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλέος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι· εὖ τε ἐπιστάμενοι, ὡς, εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τὸν Δαρεῖον, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεί τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Αἰάκης, παρ᾽ ὅτευ τοὺς

rium οἱ Σάμιοι sive οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων spectans Noster εὖ ἐπιστάμενοι (neque ob antecedens σφι in dativo εὖ ἐπισταμένοισι) aeque atque in sequentibus (προφάσιος ὦν) ἐπιλαβόμενοι scripsisse putandus est. Caeterum conf. de hac structura Jul. Geisler: De Graecc. nominativv. absolutt. p. 24 et vid. Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. I. pag. 190. De *Aeace* ac *Sylosonte* vid. III, 139 coll. supra VI, 9.

ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι κ. τ. λ.] Gemina his leguntur V, 124. Quod vero Valcken. scribi maluit ἅμα δὲ καὶ ἐφαίνετο s. καὶ κατεφαίνετο, eo vix erit opus. πρήγματα sunt *copiae, opes* Persarum, ut III, 137. Pro ἀδύνατον nunc rescriptum ἀδύνατα, probante Valcken. ad Euripid. Hippol. 370. Ad verbum ὑπερβαλέσθαι cf. VI, 9 ibique allata. Pro βασιλῆος dedi βασιλέος.

ὑπερβαλοίατο τὸν Δαρεῖον] E Valck. emendatione Schweighaeus. et Schaefer una cum recentt. editt. dederunt τοῦ Δαρείου, cum omnes libri τὸν Δαρεῖον, quae verba Wesseling. prorsus deleri voluit. Negris maluit scribere τὸ Δαρείου. Gaisf. retinuit τὸν Δαρεῖον, his adiectis: „Nescio quare quid mutemus. Vulgatum interpretor: *etiamsi Darium superarent quod ad praesentes copias attinet.*“ Accedit vir doctus in Ephemeridd. Jenenss. 1828. Ergänzungs-Blätt. 45. p. 349, qui vernacule sic reddit: „*wenn sie auch hinsichtlich der gegenwärtigen Flotte den Darius besiegten.*“ Quod displicuit *Matthiaeo* haec annotanti: „ὑπερβάλλεσθαι τὸ ναυτικὸν dictum est, ut νικᾶν μάχην, Ὀλύμπια, τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας, cui alia ratione adiectum est τὸν Δαρεῖον, plane ut Aeschin. c Ctesiph. pag. 570 ed. Reisk. Μιλτιάδης ὁ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην τοὺς βαρβάρους νικήσας. Vid. Gramm. Gr. §. 409, 3 sec. ed. [pag. 746. 1315]. Dicerem duas constructiones coniunctas esse ὑπερβαλέσθαι τὸν Δαρεῖον et ὑπερβαλέσθαι τὸ ναυτικὸν, nisi hac ratione offendi eos, qui e patria lingua Graecam etiam metiuntur, intellexissem.“ Mihi haec ipsa placet ratio, qua duas hasce structuras sive locutiones in unam confusas dixit Matthiae, indeque vulgatam lectionem, omnibus codd. probatam, haud mutavi. Negris edidit τὸ Δαρείου, in quod idem incidit Eltz in Quaest. Herodott. pag. 21 s. Jahrbb. f. Philol. u. Paed. Suppl. Vol. IX. pag. 130 seq. Ad formam optativi ὑπερβαλοίατο cf. similia allata a Bredov. p. 331; ad significationem Herod. VI, 9 ibiq. allata. πενταπλήσιον dixit ut πολλαπλήσιος, alia id genus, de quibus cf. nott. ad III, 135. In seqq. ἀρνεῖσθαι idem esse monet Wesseling. (Dissertat. Herod. IX. p. 187) atque οὐ βούλεσθαι, ut VI, 69. Euripid. Electr. 1051. Cf. etiam Evangel. Joann. I, 20. Ad locutionem ἐν κέρδεϊ ποιεῖσθαι cf. I, 118 ibiq. nott.; *deputare in lucro* dixit Terentius Phorm. II, 1, 16. 21.

τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια] Vid. VI, 9 ibiq. nott. Post ἐδέκοντο e Florentino, aliis cum Schweigh. et Gaisf. inserui voces οἱ Σάμιοι in

ραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαιέϊ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν. ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαί εἰσι. πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅ τι ὦν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ τὴν μέλλουσαν δουληΐην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ. Ταῦτα ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἀλλ', οἷα στρατιὴ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας οὐδ' ἀναπει-
13 ρᾶσθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλο-

vit Valcken. his locis: I, 28. 37. III, 87 (ubi vid.) ad Euripid. Phoeniss. 712. *Cr.* conferri vult Heindorf. ad Plat. Phaedr. §. 85. pag. 285 et ad Cratyl. §. 46. pag. 72. — Ad ἀνηκέστοισι cf. III, 154 ibiq. nott. De eo genere abundantiae, quae in verbis λυμαίνεται λύμῃσι inest, disputavit Lobeck. in Indice. Lectt. Acad. Regimont. hibern. 1835.

ἐπίδοξοι — εἰσι] Passivo sensu accipiendum, ut I, 89. IV, 11, ubi vid. Plura dedi ad Plutarchi Pyrrh. p. 177. Voculam εἰσι, quae a quibusdam libris scriptis abest, omiserunt Bekker et Dindorf, uncis inclusit tanquam spuriam Dietsch. Equidem retinui, cum Mediceus, Florentinus, alii hanc voculam praebeant, cuius expellendae idoneam causam haud perspicio. Ad verba πρὸ τούτων τῶν κακῶν cf. I, 62 ibiq. nott. et VII, 152: πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. Pro vulg. παθέειν exhibui παθεῖν, ut II, 141, ubi vid. et VII, 11. 17; sed retinui ὅ τι ὦν, quod recentt. edd. inde a Bekkero coniunctim scripserunt ὁτιῶν. Ad verbum συνέχεσθαι cf. III, 131 ibique nott.

πειθώμεθα αὐτοῦ] αὐτοῦ pro αὐτῷ optimi quique codd. Eeodem modo genitivus additur V, 29, ubi vid. nott. Ad σκηνὰς πηξάμενοι cf. nott. ad V, 83. ἐσκιητροφέοντο est: *sub umbra degebant:* quae hominum mollium vitae deliciis deditorum est ratio, qui nimium solis calorem aestumque ferre nequeant aut certe sedulo effugere studeant. Idem verbum supra III, 12, ubi vid. nott. ἀναπειρᾶσθαι est *periculum facere rei bellicae;* quod cum *exercitatione* fiat (qualem institui iusserat Dionysius), inde etiam valet *exercere.* Schweigh. confert Lexic. Polyb. s. v. p. 37, ubi e Polyb. XXVI, 7, 9 affertur ἀναπειρᾶσθαι ἅπασι τοῖς σκάφεσι, i. e. *navium omnium experimentum agere.*

CAP. XIII.

οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων κ. τ. λ.] In his nihil turbatum, nisi quod ob multa verba interiecta voces οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων infra repetuntur verbis οἱ Σάμιοι ὦν, itemque τοὺς λόγους. Nam ita singula conveniunt: οἱ Σάμιοι παρ' Αἰάκεος — κείνους τοὺς λόγους — ἐδέκοντο (τοὺς λόγους). Bekker. omisit voces οἱ Σάμιοι, quae in omnibus libris et scriptis et editis merito retinentur; ad has quoque voces spectat εὖ ἐπιστάμενοι, quod, structuram orationis si quaeras, ad verba proxime antecedentia pertinet, quae alteram ipsius orationis partem continent (ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι κ. τ. λ.), quae ipsa minus respiciens, sed ad prius praegressum et prima-

σῶντος ἐκείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέωντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλέος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι· εὖ τε ἐπιστάμενοι, ὡς, εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τὸν Δαρεῖον, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεί τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστούς, ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτευ τοὺς

rium *οἱ Σάμιοι* sive *οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων* spectans Noster *εὖ ἐπιστάμενοι* (neque ob antecedens *σφι* in dativo *εὖ ἐπισταμένοισι*) aeque atque in sequentibus (*προφάσιος ὦν*) *ἐπιλαβόμενοι* scripsisse putandus est. Caeterum conf. de hac structura Jul. Geisler: De Graecc. nominativv. absolutt. p. 24 et vid. Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. I. pag. 190. De *Aeace* ac *Sylosonte* vid. III, 139 coll. supra VI, 9.

ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι κ. τ. λ.] Gemina his leguntur V, 124. Quod vero Valcken. scribi maluit *ἅμα δὲ καὶ ἐφαίνετο* s. *καὶ κατεφαίνετο*, eo vix erit opus. *πρήγματα* sunt *copiae, opes* Persarum, ut III, 137. Pro *ἀδύνατον* nunc rescriptum *ἀδύνατα*, probante Valcken. ad Euripid. Hippol. 370. Ad verbum *ὑπερβαλέσθαι* cf. VI, 9 ibique allata. Pro *βασιλῆος* dedi *βασιλέος*.

ὑπερβαλοίατο τὸν Δαρεῖον] E Valck. emendatione Schweighaeus. et Schaefer una cum recentt. editt. dederunt *τοῦ Δαρείου*, cum omnes libri *τὸν Δαρεῖον*, quae verba Wesseling. prorsus deleri voluit. Negris maluit scribere *τὸ Δαρείου*. Gaisf. retinuit *τὸν Δαρεῖον*, his adiectis: „Nescio quare quid mutemus. Vulgatum interpretor: *etiamsi Darium superarent quod ad praesentes copias attinet.*“ Accedit vir doctus in Ephemeridd. Jenenss. 1828. Ergänzungs-Blätt. 45. p. 349, qui vernacule sic reddit: „*wenn sie auch hinsichtlich der gegenwärtigen Flotte den Darius besiegten.*“ Quod displicuit *Matthiaeo* haec annotanti: „*ὑπερβάλλεσθαι τὸ ναυτικὸν* dictum est, ut *νικᾶν μάχην, Ὀλύμπια, τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας*, cui alia ratione adiectum est *τὸν Δαρεῖον*, plane ut Aeschin. c Ctesiph. pag. 570 ed. Reisk. *Μιλτιάδης ὁ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην τοὺς βαρβάρους νικήσας*. Vid. Gramm. Gr. §. 409, 3 sec. ed. [pag. 746. 1315]. Dicerem duas constructiones coniunctas esse *ὑπερβαλέσθαι τὸν Δαρεῖον* et *ὑπερβαλέσθαι τὸ ναυτικόν*, nisi hac ratione offendi eos, qui e patria lingua Graecam etiam metiuntur, intellexissem.“ Mihi haec ipsa placet ratio, qua duas hasce structuras sive locutiones in unam confusas dixit Matthiae, indeque vulgatam lectionem, omnibus codd. probatam, haud mutavi. Negris edidit *τὸ Δαρείου*, in quod idem incidit Eltz in Quaest. Herodott. pag. 21 s. Jahrbb. f. Philol. u. Paed. Suppl. Vol. IX. pag. 130 seq. Ad formam optativi *ὑπερβαλοίατο* cf. similia allata a Bredov. p. 331; ad significationem Herod. VI, 9 ibiq. allata. *πενταπλήσιον* dixit ut *πολλαπλήσιος*, alia id genus, de quibus cf. nott. ad III, 135. In seqq. *ἀρνεῖσθαι* idem esse monet Wesseling. (Dissertat. Herod. IX. p. 187) atque *οὐ βούλεσθαι*, ut VI, 69. Euripid. Electr. 1051. Cf. etiam Evangel. Joann. I, 20. Ad locutionem *ἐν κέρδεϊ ποιέεσθαι* cf. I, 118 ibiq. nott.; *deputare in lucro* dixit Terentius Phorm. II, 1, 16. 21.

τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια] Vid. VI, 9 ibiq. nott. Post *ἐδέκοντο* e Florentino, aliis cum Schweigh. et Gaisf. inserui voces *οἱ Σάμιοι* in

λόγους ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος, τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν, κατάπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

14 Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλωον οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὡς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι, οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. Λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἕνδεκα νεῶν. τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καί σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. Ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας τὠυτὸ ἐποίευν τοῖσι Σαμίοισι· ὣς δὲ

15 καὶ οἱ πλεῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίευν τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθησαν τρηχύτατα Χῖοι, ὡς

ed. Wesseling. et in recc. edd. omissas, quamvis scriptorum librorum auctoritate probatas. Ad verba *ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν* cf. VI, 9, et de Ioniae tyrannis pulsis vid. V, 38. Dixit Noster *ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν*, ut supra III, 65: *μὴ ἀπαιρεθέω τὴν ἀρχὴν*, accusativum pari modo adstruens verbo passivo, de quo usu monuit Kuehner Gr. Gr. §. 561. not. 5.

Cap. XIV.

ἀντανῆγον — ἐπὶ κέρας] Vid. nott. ad VI, 12. Mox cum Schweighaeus. et Gaisf. dedi *ἐγίνοντο* pro *ἐγένοντο*, quod librorum scriptorum in *ἐγίνοντο* consentientium auctoritate destitutum denuo recepit Dietschius e Wesselingii editione. Equidem cum Bekkero et Dindorfio hoc eo magis spernendum esse putavi, quod etiam sequitur *συνέμισγον*, utrumque vero imperfectum sententiae ipsi melius convenire videtur.

ἀειράμενοι τὰ ἱστία] i. e. *velis sublatis:* id quod propere abeuntium est. Monuit Schweigh. in Lex. Herod., ubi attulit VIII, 56. 94. — Pro *ἕνδεκα νεῶν* duo codd. *δέκα νεῶν*, accedente Valla. At vid. Pausan. VII, 10. §. 1. — Ad *ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι* vid. ob dativi usum Kuehner. Gr. Gr. §. 575, d. — Ad *τὸ κοινὸν* cf. nott. ad V, 109.

ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν] i. e. *ut columnae inscriberentur nomina, adiecto patris nomine.* Patris nomen adiectum ad honorem dignitatemque augendam pertinebat. Vid. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. pag. 809. Ac satis notum est per liberas Graecorum civitates iis, qui de republica bene meriti essent, columnas honoris causa erectas eorumque nomina his columnis inscripta esse.

καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ] Consulto hoc videtur addidisse rei fidem facturus historiae pater, ut qui procul dubio ipse, Sami dum commorabatur (de quo cf. nott. ad III, 60), hanc columnam vidisset.

Cap. XV.

περιέφθησαν τρηχύτατα] Eodem fere pacto V, 1, ubi vid. nott. Ad

ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρ-
είχοντο μὲν γάρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν καὶ
καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογά-
δας ἐπιβατεύοντας. ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων
προδιδόντας οὐκ ἐδικαίευν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτῶν
ὅμοιοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι, διεκπλώον-
τες ἐναυμάχεον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνὰς, ἀπέ-
βαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τῇσι λοι-
πῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἑωυτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν 16
Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ, ὡς ἐδιώ-
κοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐ-
τοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο διὰ
τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ
Χῖοι, νυκτός τε ἀπίκατο ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐ-
τόθι θεσμοφορίων· ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκοότες

locutionem *ἀποδεικνύμενοι ἔργα λαμπρὰ* cf. Herod. VII, 139 ibique allata; ad verbum *ἐθελοκακέοντες* Herod. V, 78. Ad ipsam narrationem cf. *Ἀλεξ. Βλαστοῦ Χιακὰ ἤτοι ἱστορ. τῆς νήσου Χίου* (Ἑρμουπόλ. 1840) pag. 36 seqq.

ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη] Vid. supra VI, 8. *εἰρέθη* cum recc. edd. dedi pro *ἐρρήθη*. Vid. nott. ad IV, 156. In verbis seqq. ad verbum *ἐπιβατεύοντας* cf. supra VI, 12 ibique allata et add. interprett. ad Aristophan. Ran. 48. Ad formam *ἐδικαίευν* vid. III, 79. 118 et quae alia affert Bredov. p. 391. Mox pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*. Schweigh. malebat *αὐτοί*.

μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι] Affert Wessel. Thucyd. VI, 101, ubi: *μονωθεὶς μετ' ὀλίγων τῶν ξυνδιαβάντων*, itemque Ioseph. Hist. Vit. 18 coll. Abresch. ad Aeschyli Pers. 736, ad quem locum (vs. 740) Blomfield. in Glossario conferri quoque poterit.

Cap. XVI.

Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων κ. τ. λ.] Attulit h. l. Werfer. Actt. phill. Monacc. I. p. 93, de eo usu particularum *μὲν* et *δὲ* exponens, quo cum utraque particula in utraque orationis parte ponatur, subinde tamen in priori propositione res uno *μὲν* absolvatur. Itaque hoc loco ita distinguas licet priorem propositionem: *ὅσοισι μὲν τῶν Χίων λοιπαὶ ἦσαν αἱ νέες, οὗτοι μὲν ἀποφεύγουσι*. Cf. supra II, 39. III, 69 ibique nott. De *Mycale* vid. nott. ad I, 148. Mox *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*. De voce *τρῶμα* dixi ad V, 121 et de locutione *αὐτοῦ ταύτῃ* vid. nott. ad IV, 135. Add. VI, 30. VII, 227.

ἐποκείλαντες] i. e. *navibus ad litus eiectis, impactis*, ut VII, 182, ubi vid. allata. Add. Thucydid. IV, 26. VIII, 102 ibique interprett. et Wesseling. ad Diod. Sic. I, 31. — In seqq. *πεζῇ* consulto videtur addidisse Noster, cum verbum *κομίζεσθαι* de terrestri aeque ac de maritimo itinere adhibeatur. Conf. nott. ad I, 185, ne plura. Mox cum Dietschio scripsi *ἀπίκατο*, quod Sancrofti liber cum aliis praebet; vulgo *ἀπικέατο*; tu vid. nott. ad VII, 118.

θεσμοφορίων] Satis cognitum est, per omnes fere Graeciae civitates, Ionicas aeque ac Doricas, Thesmophoria celebrari solita fuisse, ut sane minime mirum sit, ab Ephesiis

ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς
17 Χίους· οὗτοι μέν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχῃσι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαιεὺς, ἐπεί τε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς, ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ· ὁ δὲ ἰθέως, ὡς εἶχε, ἔπλωε ἐς Φοινίκην. γαύλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ 446
ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὁρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληϊστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενὸς, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

18 Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον, πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες,

quoque, qui Ionum erant stirpis, ea aeque celebrari atque Atheniensibus. Tu vid. laudd. ad II, 171; unde quoque intelligitur, cur mulieres potissimum hoc festum Cereris in honorem institutum celebraverint; vid. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 56. not. 14 seqq. ed. sec., et quod ad Ephesiorum Thesmophoria attinet, §. 66. not. 6 Atque iam Meursius in Graecia feriata indicem exhibuerat gentium, apud quas Thesmophoria celebrata esse narrantur; in quo tamen indice et Ephesios, de quibus Herodotus h. l., et Agrigentinos, de quibus Polyaen. V, 1, 1, omissos esse notavit Larcherus. — De particulis οὔτε — τε cf. nott. ad VI, 1 et ad verbum καταδόξαντες vid. III, 27 ibique nott. Ad verba ἐξεβοήθεον πανδημεὶ (i. e. *universi* s. *cum omnibus copiis* ex urbe ad hostes repellendos egrediebantur) cf. IX, 26: ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμόν. Thucydid. I, 105: οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθήσαντες ἐκ τῶν Μεγάρων etc., ubi male olim legebatur ἐκβοήσαντες. — Idem Thucydid. I, 107 pari ferme sensu: ἐβοήθησαν — οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεί; ad quem locum de significatione et structura verbi βοηθεῖν plura attulit Poppo in edit. min.

Cap. XVII.

ἀνδραποδιεῖται] Sensu passivo accipiendum: de quo vid. nott. ad V, 35. Ad locutionem ὡς εἶχε (cuius vim ita Gallice expressit Larcher: *sans perdre un moment et dans l'état où il était*) cf. I, 24 ibiq. nott. et de voce γαῦλος nott. ad III, 136, quibus nunc add. Kruse: Herodot's Ausmess. des Pontus etc. pag. 102. Pro καταδύσας (i. e. navibus onerariis *demersis*) in duobus codd. male καταλύσας. Wesseling. citat XI, 27. XII, 3. 48. XIII, 10. XIV, 49 ibique nott.

ἔπλωε ἐς Σικελίην] Qua Siciliae parte aut quem ad locum appulerint Phocaei, haud declaratur neque id aliunde constat; videntur Phocaei stabiles sedes coloniamve vix ibi condidisse, sed portum aut alium quendam locum cepisse, unde excurrerent ad praedam agendam mare pervagantes Siculum aut Tyrrhenicum: in quo illa aetate multum valuit Tyrrhenorum s. Etruscorum potestas re navali et commercio florentium, adeo ut cum Carthaginiensibus certarent; cf. Micali: Storia etc. II. p. 56. 337. Unde intelligitur, cur additum sit h. l. Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

αἱρέουσι κατ' ἄκρης ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω, καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρεωμένοισι γὰρ 19
Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίκοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπεὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε·

Cap. XVIII.

ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω] Haec, temporum rationes si sequamur, coniuncta sunt cum iis, quae supra ad V, 100 annotavimus. Etenim si Sardes, ut ibi posuimus, anno 499 ante Chr. n. captae sunt (inde enim vel potius ab expeditione Ionum contra Sardes facta numeratur Aristagorae defectio), consequens inde est, Miletum sex annis post captam incidere in annum 494 sive Olympiad. LXXI, 3: quod cum anno 496 factum esse putet Weissenborn (Hellas p. 124 seqq. 127 seqq., quem sequitur C. G. Schmidt: De rebb. publicc. Milesiorr. pag. 58) cum Schultzio, *sexti* anni in locum apud Herodotum substitui vult *quartum*, confusione orta inter literas Ζ et Δ, quibus hi numeri olim indicati fuerint. Cui assentitur Grote l. l. pag. 411 seqq., ut vel 496 vel 495 Miletum captam esse statuat. Equidem hanc unam sequor rationem, quae cum iis, quae ad V, 100 posuimus, convenit quaeque una mihi videtur recta esse.

αἱρέουσι κατ' ἄκρης] Locutio haud infrequens de urbe, quae penitus s. omni ex parte capitur, cum proprie valeat: *inde a summo vertice, a capite.* Nam, ut ait Schweigh., caput et summitas urbis si expugnata est, parum de caeteris laboramus. Tu vid. Herod. VI, 82. Homer. Ili. XIII, 772 ibiq. Eustath. et Heyn. T. VI. p. 505. XV, 557. Lambert. Bos. Ellipss. L. Gr. pag. 399. Hess. in Plutarch. Timol. Specim. p. 84. Add. Apitz ad Euripid. Phoeniss. 1192. p. 196, Blomfield. Glossar. in Aeschyli Choëph. 679, Ameis in: Mützell's Zeitschrift f. Gymnas. VIII. p. 659, qui in huius locutionis rationem inquirit, quam eandem quoque attigit Grote: History of Greece IV. p. 434 seq. not. Mox cum Schweigh. et Gaisf. abieci verba ἐν τῷ, quae dativis ἕκτῳ ἔτεϊ duorum codd. auctoritate Schaeferus, quem sequitur Matth., praeposuerat. — In fine cap. verba ὥστε συμπεσεῖν τὸ πάθος κ. τ. λ. Schweigh. ita interpretatur: *ut, quod accidit urbi, simul inciderit, congruerit cum oraculi responso in illam edito.* Edidi συμπεσεῖν pro vulgat. συμπεσέειν, ut III, 120, ubi vid. Ad structuram: αἱρέουσι — καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν cf. allata ad V, 55.

Cap. XIX.

τὴν δὲ παρενθήκην] i. e. *additamentum, corollarium,* ut vulgo dicunt. De hac voce Wessel. excitat I, 186. VII, 5. 171. Alia ex Plutarcho, Diodoro, aliis, nec nostro loco omisso dabit a *Cr.* laudatus Wyttenbach. ad Plutarch. Mor. I, 2. pag. 946. In proxime seqq. cum Schweighaeus. et Gaisf. praetuli ἐς τοὺς Ἀργείους, cuius loco Mediceus, Florentinus, alii ἐς αὐτοὺς Ἀργείους, quod ipsum dederunt Schaefer, Matthiae, Dietsch. — Ad ἔχρησε et hoc loco et paulo post intelligi potest ἡ Πυθίη (ut I, 67. 19. 174. 55. IV, 164) sive etiam τὸ μαντήϊον, ut I, 49.

τότε μνησθήσομαι] Vid. VI, 77, ubi altera oraculi pars ad Argivos

Καὶ τότε δή, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ·
σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις·
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

Τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες

spectans affertur. Cum vero Argivorum res nullo pacto cum Milesiorum rebus cohaereant nec quidquam commune habeant nisi bellum utrisque pariter mala afferens, inde colligi vult Schoell. (Philol. X. p. 61), Herodotum hoc oraculum, in quo duarum gentium tam diversarum res in unum coniunctae fuerint, desumpsisse e collectione quadam Pythiae oracula complectente, qualem scilicet comminiscitur. Sed haec et alia, quae de oraculi natura et indole profert, talia sunt, quae omni argumento destituta cum sint, probari nequeant.

Καὶ τότε δή, Μίλητε κ. τ. λ.] Vocula *καὶ* respicit sane ad alteram oraculi partem praegressam, quam Argivis datam Noster infra commemorat VI, 77. In ipsis oraculi versibus *ἐπιμήχανος* (quae vox, quantum novi, nuspiam apud alios scriptores reperitur) dicitur Miletus, *quae mala opera molitur*, a Persis scil. deficiens iisque obsistens. Quod vere ac prudenter Pythiam edixisse, Milesios a defectione ut averteret, facile intelligitur: quare hoc oraculum haud scio an iis accensendum sit, quae summam sacerdotum prudentiam declarant, in rebus publicis Graecorum conspicuam eorumque saluti prospicientem, probis consiliis, quae sciscitantibus darentur. Quam prudentiam ex accurata rerum ac totius status Graecorum cognitione fluxisse consentaneum est eoque factum, ut res eventuras quodammodo praevidere atque bono consilio per oraculum dato mala imminentia evertere potuerint, modo ipsorum consilio sciscitantes obedirent: id quod Iones neglexisse manifestum est. Iones enim cum defecissent atque inprimis Milesii, cum soli Persis resistere vellent, haud satis respexisse videntur ad magnitudinem et potentiam Persarum, ad summam copiarum vim, quibus ipsi reliquorum Graecorum auxilio destituti resistere non potuerint. Atque ut taceam de discordia, quae inter Graecos exorta est, cum Persarum copiae coniunctae unius ducis imperium sequerentur, ipsos Persarum milites strenuos ac fortes fuisse, in bellis gerendis exercitatos, quis est, qui neget? Iones contra ob divitias in luxuriam prolapsi, mollitie depravati et a gravissimo belli opere abalienati fuisse videntur, si respiciamus ea, quae cap. 12 enarrantur. Quae omnia oraculi consilium satis probant simulque tristem Mileti sortem satis explicant.

πόδας νίψουσι κομήταις] Significat oraculum, Milesios victos in servitutem abductum iri, ita ut mulieres servarum ancillarumque munia vulgaria praestent victoribus Persis, quibus lavacrum ante coenam pro more sumentibus pedes abluant. Id quod vel ex Homeri Odyss. IV, 48 seqq. notum. — Pro *κομήταις* apud Tzetz. Chil. VIII. p. 390 male *κοσμήταις*. Nam indicantur homines, qui comam s. capillos alunt; vid. modo Thesaur. Ling. Graec. IV. pag. 1776 seq. ed. Dindorf. Inde *κομῆται* vocantur Persae s. *criniti*, ut qui barbarorum more crines alant barbamque habeant prolixam, quales hodieque compareant in monumentis Persepolitanis. Praeter Brisson. De reg. Pers. princip. II, 101 Wesseling. excitat eadem tangentem Bochart. Hierozoic. I. lib. III, 9. p. 816. — *Διδύμοις* plane idem atque *ἐν Διδύμοις*, ut mox ipse Noster *ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοις*. Vid. nott. ad V, 59 et de ipso templo Apollinis Didymaei vid. nott. ad I, 46.

κατελάμβανε] i. e. *Tum igitur haec Milesiis acciderunt.* De hoc verbo cf.

μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων,
γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ
τὸ ἐν Διδύμοισι, ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνε-
πίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνή-
μην ἑτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέν- 20
τες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δέ σφεας Δα-
417 *ρεῖος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ*

IV, 11. III, 42. Ad verba *γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα* cf. nott. ad VIII, 36, de dictione *ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ* III, 125. VI, 23.

ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοις] De hoc templo, ubi Branchidarum oraculum, vid. nott. ad I, 92. Distinguitur h. l. inter *ἱερὸν* atque *νηὸς*, quae ipsa est aedes deo consecrata, quasi pars totius templi s. *τοῦ ἱεροῦ*, quo omnis area deo dedicata una cum aedibus in ea exstructis omnique ambitu indicatur. Vid. Thucydid. V, 18. IV, 90 (ibique Duker.), alia, quae attulit Valcken. ad h. l., ubi, quod distinguitur *νηὸς* atque *χρηστήριον*, hoc, opinor, de interiori ipsius aedis (*τοῦ νηοῦ*) parte atque cella, ubi deus edebat oracula, intelligendum. Ita quoque cepit Schweighaeuserus. De discrimine inter *ἱερὸν* atque *νηὸν* vid. nott. ad I, 199. II, 63. 64 coll. 91. 155. Ac bene Herodoteo hoc loco utitur a *Cr.* laudatus Thiersch. Epoch. d. bild. Kunst. pag. 145 ed. alter., bene monens, distingui inter *ἱερὸν* (*den heiligen Bezirk*) et *νηὸν* (*den Tempel*), ita ut voce *ἱερὸν* indicetur locus amplus sacer, aedificiis, porticibus, fanis, lucis, areis repletus ipsoque oraculo et aede, quae vocatur *νηός*.

συληθέντα ἐνεπίμπρατο] „Variis locis Strabo a Xerxe incensum spoliatumque Branchidis adiutoribus oraculum perhibet; Callisthenem, opinor, in libro de rebus gestis Alexandri secutus XVII. p. 1168 s. 814 et XIV. pag. 941 s. 634. Curtii eodem tendit narratio VII, 5 et Aeliani apud Suidam [T. I. p. 453] in *Βραγχίδαι*. Quid illis fiet, verax si auctor Herodotus?" *Wesseling.* Tradunt nimirum hi scriptores, qui Callisthenem secuti sunt, Xerxem ex Graecia redeuntem (id quod factum anno 479) Didymaeum compilasse atque evertisse adiuvantibus Branchidis, qui patria sede relicta novas in Sogdiana acceperint sedes, a rege invitati; Herodotum si audiamus, Didymaeum a Persis victoribus, regnante Dario, anno 494 a. Chr. n. (ut ad VI, 18 monuimus) spoliatum et combustum est. Cum vero vix credibile sit, tam exiguo aliquot annorum spatio bis idem factum esse, neque ullum aliud vestigium huius rei compareat, malumus utique ab Herodoti parte stare, quam Alexandri historiae scriptoribus fidem praebere, quos ut in aliis, ita in hac quoque re lapsos aut in errorem inductos esse puto, ut in Xerxem conferrent, quod aliquot annis ante Dario regnante iam acciderat. Vid. Westermann. in Part. II Comment. de Callisthene Olynthio et Pseudo-Callisthene etc. (Lipsiae 1842) pag. 17 et Urlichs in Rhein. Mus. N. F. X. pag. 7 seqq.

ἑτέρωθι τοῦ λόγου] Vid. I, 92. II, 159. V, 36. Pausanias, cuius locum attulit Valckenar., X, 33. §. 1 Milesiorum excidii causam soli Histiaeo imputat.

CAP. XX.

κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας] Spectant haec ad ea, quae Ionibus rebellibus regis duces minitati erant VI, 9. Quorum nihil rex fecit, id satis habens, ut Milesios pro Persarum more in alias longe remotas discedere iuberet regiones, patrio abductos solo, prouti duces illis erant minati VI, 9.

κατοίκισε κ. τ. λ.] Vocem *καλεομένῃ*, quam ignorant Mediceus, Flo-

καλεομένῃ θαλάσσῃ ἐν Ἄμπῃ πόλι, παρ' ἣν Τίγρις ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ

21 ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι. Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ ἁλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν

rentinus, alii, ex Aldina aliisque revocarunt Schweigh. et Gaisf., omisit Matth. *Rubro mari* hic procul dubio *Persicus sinus* indicatur, ut I, 180, ubi vid. *Ampe* urbs, a qua differt Ὦπις urbs apud Herod. I, 189, ubi vid. nott., ad maris sinum, in quem Tigris urbem praeterlapsus se infundebat, sita erat, ut ex hoc ipso loco satis patet. Conf. Steph. Byz. s. v. pag. 121 Ἄμπη· πόλις πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κ. τ. λ. Mox pro ἐξιεῖ dedi cum recc. edd. ἐξίει: de quo cf. V, 16 ibiq. laudd. Τίγρις scripsi pro vulg. Τίγρης, quam formam ab Herodoto alienam esse monstrant hi fere loci: I, 189. 193. II. 150. V, 53 ibique laudd.

τὰ δὲ ὑπεράκρια] i. e. *loca editiora, montana*, ut supra I, 59 οἱ ὑπεράκριοι *regionum editiorum, montium incolae*. Attigit Herodotea Eustath. ad Odyss. pag. 1636, 54 s. 365, 51. De *Caribus Pedasensibus* vid. nott. ad V, 121.

Cap. XXI.

οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην] i. e. *parem gratiam non retulerunt*, eo quod scil. Milesiorum calamitates minime ita lugebant, ut olim fecerant Milesii in Sybaritarum rebus adversis. Ad dictionem τὴν ὁμοίην cf. nott. ad IV, 119.

οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον] Cum his arcte coniungenda sunt verba sequentia: τῆς πόλιος ἀπεστηρημένοι: nam sua urbe exclusi sive privati Laum et Scidrum habitare coeperunt. Sybaris urbs cum destructa esset anno 507 a. Chr. n. s., ut aliis placet, 510 (vid. nott. ad V, 44), ii, qui superstites hinc evasere, *Laum* (quam Sybaritarum coloniam vocat Strabo VI. pag. 253 s. 388 B, Thuriorum coloniam dicit Scylax Peripl. §. 12) condidere, itemque *Scidrum*, quod oppidum quo loco situm fuerit, haud quidem constat. Vicinum fuisse illud iure suspiceris. Inde Ullrich Sybaritt. Rerr. Spec. p. 28. 29 *Laum* ad fluvium, cui nunc nomen *Lains*, in ea regione, in qua nunc reperitur *Scalea*, situm fuisse arbitratur, *Scidrum* ad portum, qui hodie dicitur *di Sarpi*. Schiller (De rebb. Thuriorr. p. 8), qui in haec quoque inquirit, *Scidrum* eo loco quaerit, qui nunc vocatur *Citrano*. De utroque loco citant Mazoch. Collectt. I ad Tabull. Heracleenss. pag. 503.

πάντες ἡβηδὸν] i. e. *omnes omnino*, senes pariter atque iuvenes, *nemine excepto* Vid. nott. ad Plutarch. Alcib. p. 155 et Herod. I, 172. In iis verbis, quae continuo sequuntur: πένθος μέγα προσεθήκαντο (i. e. Schweighaeusero interprete: „*ingentem prae se tulerunt luctum*") Florentinus liber cum aliis προσεθήκαντο, quod ipsum cum recentt. edd. recipiendum duxi: vid. nott. ad IV, 65. Est enim sententia: *magnumque inde luctum sibi imposuerunt*.

πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα — ἐξεινώθησαν] Haec mutua utriusque gentis amicitia mutuumque hospitium, si penes Timaeum fides, ex lanae Milesiae frequenti apud Sybaritas usu atque commercio repeti debet. Vid. Athen. XII, 17. p. 519 C. Conf. Ullrich: De proxenia (Berol.

ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν· οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ

1832.) pag. 25, qui bene hoc loco utitur, ut ex quo pateat, civitates etiam cum civitatibus (non solum cum singulis hominibus) interdum hospitalitatem mutuam iniisse. De lana Milesia vestibusque Milesiis, quae optimae ac pretiosissimae habebantur, ab hominibus mollibus et luxuriae deditis gestari solitis plura ad Plutarchi Alcib. pag. 194 seq. disputavi. Ex mercaturae studiis sane repetere licebit hanc amicitiam Sybaritarum atque Milesiorum, quae ipsa e communi utriusque civitatis origine orta his mercaturae studiis deinceps aucta fuerit; vid. Ullrich: De Sybaritt. rer. specim. pag. 41, Lorentz: De Tarentinn. civitat. pag. 16.

Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν κ. τ. λ.] Incidit hoc testibus Larchero in Tab. chronol. pag. 638 et Blomfieldio in Praefat. ad Aeschyli Pers. pag. VI in Olymp. LXX, 4 s. 497 ante Chr. n. Quod tamen fieri nequit, si Miletus, ut ad VI, 18 posuimus, anno 494 ante Chr. n. capta est: unde malumus cum Kruegero (ad Clinton. Fast. Hellen. II. p. 25) et Schultzio (Beiträge p. 46) annum constituere 493 ante Chr. n., nisi ad serius omnino tempus, quo fabula Phrynichi in scenam producta est, descendendum. Weissenborn (Hellas p. 131) Miletum captam esse a. 496 cum statuisset, fabulam Phrynichi anno post, i. e. 495 ante Chr. n. actam esse putat. Quod ad ipsum argumentum attinet, eadem fere, quae Herodotus h. l. enarrat, e Callisthene retulit Strabo XIV. p. 942 B s. p. 636 coll. Aelian. V. H. XIII, 17, ubi vid. Perizon., cuius notae Wessel. addi vult Bentlei. Epistoll. Phalarid. p. 255 vid. nunc Rich. Bentley's Abhandll. über die Briefe des Phalaris etc. v. Wold. Ribbeck. Lips. 1857. pag. 285 seqq., ubi reliquorum scriptorum hac de re testimonia proferuntur: Longini (De sublim. 24), Plutarchi (Praeceptt. reip. bene gerend. 17), Libanii (T. I. pag. 506), Ammiani Marcellini (XXVIII, 1, ubi vid. Lindenbrog. p. 212 ed. Wagn.), Schol. ad Aristophan. (Vesp. 1490), Tzetz. (Chil. VIII, 156. p. 278 s. 997 ed. Kiessling. et ad Hesiod. Ἔργ. 412). — De participio *ὑπεραχθεσθέντες*, quod cum verbis *Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν* arcte cohaeret, vid Kuehner Gr. Gr. §. 658; valet enim: *Athenienses palam fecerunt magnum, quem ex Mileti expugnatione perceperant, luctum s. magnum se luctum percepisse palam declararunt.* De dativis *ποιήσαντι Φρυνίχῳ* — *καὶ διδάξαντι*, qui ad verba *ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον* pertinent, idem Kuehner. monuit §. 581, b; cf. supra V, 97. De significatione verbi *ποιεῖν* vid. Vol. I. p. 856; de verbo *διδάσκειν* vid. I, 23 ibique nott.

καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ] Qui Phrynichus tragicus poëta, quod nunc fere nemo nescit, bene discernendus est ab alio Phrynicho comico, qui ante Aristophanem fabulas Athenis docuisse fertur. Tragicus poëta, qui iam anno 511 ante Chr. n. victoriam fabulâ in scenam productâ reportasse dicitur, quique circa ann. 476 adhuc floruit fabulis agendis, Aeschylum proxime antecedit, qui ex eius fabulis se nonnulla sumpsisse eademque exornasse meliusque constituisse gloriatur in Aristophan. Ran. 1332 seqq. Alia, quae de hoc poëta eiusque fabulis constant, tradidi in: Pauly's Real-Encyclop. V. p. 1583 seq., ubi viros doctos, qui nostra aetate de Phrynicho disputarunt, laudavi, inprimis C. O. Mueller: Geschichte d. griech. Litt. II. p. 35 seqq., Bode: Gesch. d. hellen. Dichtkunst III. P. I. pag. 62 seqq., Bernhardy: Grundriss d. griech. Litt. II. p. 568 seqq. Ipsa fabularum deperditarum fragmenta pauca quae supersunt, collecta exhibet Nauck: Tragicc. Graecorr. Fragmm. p. 557 seqq. Ac praeterea

δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον, καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήϊα κακὰ, χιλίῃσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

conferri poterunt, quae olim protulerunt Passow. in Melett. critt. in Aeschyli Persas (Vratisl. 1828) p. 7 et C. I. Hoffmann. in Iahnii et Seebod. Annal. Suppl. II, 1. p. 40. 41. Quibus haec *Creuzer.* adiicit: „De Phrynicho tragico adde Schoell. in Hist. de la Literature greeque II. p. 1619 et Clintonis Fast. Hellenic. p. XXXI. not. t, ubi etiam de eius aetate atque obitu in Sicilia, ibidemque a Kruegero laudd. Meinekii Quaest. scenn. II. pag. 6 seq.“ De ipsa Phrynichi fabula in scenam producta, de qua h. l. agitur, nihil fere superest praeter ea veterum scriptorum testimonia, quae supra excitavimus, Herodotea plerumque repetentium: nec aliunde quidquam constat, adeo ut quaererent, quo nomine illa fuerit inscripta et in scenam producta: qua in re quod quidam de ea fabula cogitarunt, quam Suidas nomine *Περσῶν* indicat, mihi certe haud dubium videtur, quin *Μιλήτου ἅλωσις* fuerit inscripta, idque vel propter Herodotum statuo, qui voci *δρᾶμα* ipsam inscriptionem eodem in casu per appositionem, ut dicunt, adiectam voluit. Nec magis audiendum esse puto Kanngiesserum (Die komische Bühne p. 90), qui hanc fabulam uno histrione peractam esse opinatur, qui Atheniensibus e suggestu quasi enarraverit expugnationem Mileti idque lamentabili modo exegerit: quod si verum esset, *δρᾶμα* ab Herodoto dici revera haud potuisset.

ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον] Hinc apud Aelian. N. A. IV, 42 *εἰς δάκρυα ἐκπεσεῖν* notante Iacobsio, qui de hac locutione citat Bast. et Schaef. ad Gregor. Corinth. p. 63. In lectione *ἔπεσε* conveniunt optimi codd.: nec recipiendum *ἔπεσαν*, quod codd. auctoritate destitutum revocari vult Buttmann in Gramm. Graec. mai. II. pag. 218 coll. Kuehnero Gr. Gr. §. 176. not. 1. In ipso Longino *περὶ ὕψους* §. 24 nunc repositum est *ἔπεσε*. Voce *θέητρον* ipsos *spectatores* et *auditores* saepius indicari monuit Wyttenb. in Bibl. critic. XII. (III, 4.) pag. 79 coll. Schneidero l. l. pag. 74.

καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήϊα κακὰ, χιλίῃσι δραχμῇσι] De structura verbi *ζημιοῦν* cum dativo, qui poenae modum declarat, vid. Herod. VI, 136 et Kuehner §. 586, d, qui idem §. 529. not. 1 de accusativo, qui verbo *ἀναμνήσαντα* additur, monuit. Caeterum *mille* drachmae, Wurmii rationes si sequimur, efficiunt summam 241 thalerr. 7 gross. sive 434 florenn. 18 cruciggg., quae mulcta pro illis temporibus satis magna haberi poterit. Causam, qua commoti Athenienses poëtae tantam mulctam irrogarint, Herodotus indicat verbis *ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήϊα κακὰ*, consulto praepositâ voculâ *ὡς*, hunc in modum, *ut qui* s. eo *quod in memoriam Atheniensibus domesticas calamitates revocasset.* Nam Milesiorum calamitates Athenienses quoque ob stirpis communionem attingebant: has vero calamitates temporis recentissimi eo minus in scenam produci voluerunt, quo magis utique hae aberant a festorum solemnitate ac gravitate simulque iustum opprobrium in Athenienses coniicere videbantur, qui cognatis Milesiis eam quam debebant opem haud tulerint, sed eos pessime interire siverint: unde quoque interdixerunt, ne quis amplius hac fabula uteretur, i. e. ne quis histrio sive chori dux eandem amplius in scenam produceret: quae ipsa res haud scio an id quoque effecerit, ut ne unus quidem huius fabulae versiculus supersit. Atque poëta id ipsum sensisse videtur, ut qui aliquot annis post circa 480 ante Chr. n. in scenam dederit *Φοινίσσας*, qua fabula res Atheniensium celebrare ac victoriam Salaminia in pu-

448 *Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσί τι* 22
ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε· ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἤ σφι ἐς τὴν χώρην ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν, μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέ-

gna de Persis reportatam exornare voluisse videtur, reparaturus inde quodammodo, quae illa de Mileti expugnatione fabula commisisset (conf. Mueller: De Phrynichi Phoeniss. Gotting. 1835, Bode l. supra l. pag. 67 seq., Jacobs: Vermischte Schrift. V. p. 550 seqq. 582). Hac enim in fabula poëta cum calamitates urbis cognatae et ab Atheniensibus immerito neglectae ob oculos posuisset Atheniensibus, remque minime decoram et honorificam Atticae civitati repraesentasset, talia fecisse putabatur, quae ab ipso tragoediae fine et a festi solemnitate longius abessent ac simul in ipsos Athenienses gravem culpam conferrent: unde iure plectendus poëta videbatur. Cf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. pag. 713, Mueller: Gesch. d. griech. Literat. II. p. 37, Schneider: De origg. Graec. tragoed. p. 65 seq. et praecipue p. 76, Bernhardy: Grundriss d. griech. Liter. II. p. 570, Staeger: Sophocles König Oedipus übersetzt etc. (Halle 1836) p. 36 not., Sauppe: De caussis magnitud. iisdem et labis Athen. pag. 11, C. Gust. Schmidt: De rebb. publicc. Milesiorum (Gotting. 1855) pag. 59 seq.

CAP. XXII.

τοῖσί τι ἔχουσι] Pro *τι* unus Sancrofti liber *τε*, de quo Schweighaeus. consuli vult viros doctos ad Luc. XVIII, 24. Indicantur hac formula *ditiores, locupletes, optimates*, qui *τῷ δήμῳ* s. *plebi* opponuntur, et quibus apud Samios et Syracusanos (VII, 155) *Γαμόρων* s. *Γεωμόρων* nomen, quod aeque sonat *divites*, *agrorum possessores* (vid. Plutarch. II. p. 303 E. Thucyd. VIII, 21, 73 etc.). Ac saepius *τοὺς ἔχοντας* (ubi passim quoque addunt *τὰ κτήματα, τὰ χρήματα* vel simile quid) dici *divites*, praeter alios (in quibus vid. unum Bergman. ad Isocrat. Areop. cap. 21. p. 314 coll. 383 ed. Bensel. et Mullach ad Democriti fragmm. p. 261) ad h. l. docuit Valckenar., qui h. l. scribi posse arbitratur *τοῖσι παχέσι* (de qua voce vid. nott. ad V, 30), adstipulante Borheck. Quin possis etiam eiectâ voculâ *τι* scribere *τοῖσι ἔχουσι*, ut monuit Schweighaeus., conferens quae a Wetstenio, aliis ad Matth. XIII, 12 congesta sunt. Quo neutro opus. In indicem nominum, quibus apud veteres Graecos *viri optimates* significantur, *τοὺς ἔχοντας* iure retulit Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I, 2. p. 440, non aliter atque *τοὺς πλουσίους* aliasque istius generis appellationes. De reliquo loci argumento *Cr.* confert Wyttenbach. Animadverss. in Plutarch. Quaest. Gr. LVII. p. 75. — Ad seqq. quae de Samiorum discessu narrantur, cf. Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 639 seq., qui negat Samios statim post pugnam navalem reliquisse patriam, cuius relinquendae consilium tantum statim post hancce pugnam Samios cepisse vult.

Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης κ. τ. λ.] *Zancle* urbs, quae a falcis forma, ut satis notum est, accepit nomen, sita erat ad ipsius maris angustias e regione Rhegii. Quae postquam anno ferme 497 ante Chr. n. in Samiorum devenit potestatem, mox Samiis anno 494 ante Chr. n. eiectis ab Anaxila, Rhegii tyranno, teste Thucyd. VII, 5 *Messenes* accepit nomen ab eodem Anaxila, qui

λους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν Ἀκτὴν, βουλόμενοι
αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ καλεομένη
ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικε-
λίης. τούτων ὦν ἐπικαλεομένων οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων
23 ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. Ἐν ᾧ τοι-
όνδε δή τι συνήνεικε γενέσθαι. Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς
Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγ-

sub potestate eam tenuit. Nunc vocatur *Messina.* Vid. Mannert. Geograph. Gr. et R. IX, 2. p. 266 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 791 seq., C. F. Hermann: Hellen. Staatsalterth. §. 83. not. 4 seqq., Poppo ad Thucyd. I, 2. p. 581 seq. et quae ad cap. seq. afferemus. Consuli quoque poterunt de hac urbe: Ebel: De Zanclensium Messeniorumque rebus gestis et conditione. Regimont. 1842, O. Ol. B. Siefert: Zankle-Messana, ein Beitrag zur Geschichte Siciliens. Altona 1854. Nonnulla quoque affert Fütterer: De plurimis Thucydidis Herodotique locis etc. (Hagiopol. 1843) pag. 13.

ἐς Καλὴν Ἀκτὴν] i. e. *Bonum litus.* Qui idem locus etiam contracte vocabatur *Καλακτή*, *Calacte*; Romanis usitatum fuit *Calacta*, et *Calactini*, incolae, apud Cicer. in Verr. III, 43. Aliorum locos dabit Cluver. Sicil. Antiq. II, 4. p. 291 seqq. copiose de hoc oppido disputans, quod prope veterum Halesam eo fere loco exstitisse credibile est, quo nunc ad aedem Annunciatae circa Caroniae litora adhuc multae iacent ruinae per agros ac vineas sparsae. Atque teste Cluverio l. l. ipsa Caroniensis litoris excellens amoenitas ac pulchritudo Calacten hoc situ fuisse clamat. Add. Mannert. Geogr. Gr. et Rom. IX, 2. p. 409 seq., Forbiger l. l. p. 808. Mox cum Schweigh. et Gaisf. revocavi veterem lectionem, quam eandem recentt. quoque edd. receperunt: *ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ κ. τ. λ.* a Schaefero, quem Matthiae sequitur, ita immutatam unius Sancrofti cod. auctoritate: *ἡ δὲ Καλὴ Ἀκτὴ αὕτη κ. τ. λ.* Hanc vero urbem, quae teste Herodoto *ἔστι μὲν Σικελῶν*, condidisse fertur Ducetius, Siculorum rex, ut pluribus enarrat Diodorus Siculus XII, 8.

πρὸς δὲ Τυρσηνίην — τῆς Σικελίης] Haec verba ad accuratiorem loci descriptionem addita esse putem a patre historiae, qui non satis habuit indicare, Siculorum id esse litus, sed, qua Siciliae parte orave haec regio quaeri debeat (ea scil. in Siciliae ora, quae Tyrrhenis opposita est), id etiam addere voluit. Quem horum verborum sensum esse bene vidit Larcher. in nott. ad I, 84, Gallice ita interpretans: „cet endroit, appelé Calacté, est à la vérité du pays des Siciliens, mais de cette partie de la Sicile qui est tournée vers la Tyrrhénie." Paulo aliter genitivum *τῆς Σικελίης* explicat Kuehner Gr. Gr. §. 512, sic locum reddens: „*est Siciliae tractus Tyrrheniae obversus a Sicilia (von Sicilien aus).*" E margine male intrusas voces *τῆς Σικελίης* habet Osann in Commentt. seminar. philol. Giess. II. pag. 6, quod certe aptius videtur, quam cum Pauwio pro *τῆς Σικελίης* rescribere *τῆς Ἰταλίης*, ut Tyrrhenia intelligatur, pars Italiae. Nam, ut bene monet Bredov. Spec. Uranolog. Herod. p. XXIV, Italia ipsa (de quo nomine cf. nott. ad IV, 15) in Tyrrhenia potius quaerenda, cum olim omne litus ab Alpibus inde usque ad fretum Siculum Tyrrheni tenuerint marique adiacenti nomen dederint. — *τούτων* dedi pro *τουτέων*.

CAP. XXIII.

ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι] *ἐγίνοντο* pro *ἐγένοντο* (quod Schaef. et Matth. tenuerunt) dedi cum Schweigh., Gaisf. et recc.

κλαῖοι, αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περικατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν, ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, τότε ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι ἀναπείθει, ὡς χρεὸν εἴη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν ἐπ' ἣν ἔπλεον ἐᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρῆμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν ἑωυτῶν ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα, τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δή σφι οὗτος σύμμαχος. ἐπεί τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἧκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων, ὡς ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας καὶ

edd., itemque mox *αὐτῶν* pro *αὐτέων*. *περικατέατο* scripsi Bredovium secutus p. 317 pro vulg. *περιεκατέατο*. Ad loci structuram confer nott. ad IV, 53. Nam sensus est: *Quo tempore Samii ad Locros Epizephyrios pervenere, Zanclaei urbem Siculorum obsidebant.* De argumento loci ac potissimum de *Zancle* condita I. Millingen disputasse fertur in Transactt. of the royal Society of Literat. 1829. 4. Lond. Vol. second. nr. X. Vid. Seebod. et Iahn. Annal. philoll. et paedagg. 1831. I. p. 106 seq. coll. Grysar. De Dorienss. comoedd. pag. 141 seq. De *Hippocrate* cf. VII, 154. *Locri Epizephyrii*, qui antiquissimi omnium e Graecia in Italiam commigrasse dicuntur, ad Zephyrium promontorium, cui nunc nomen *Capo Burzano*, habitantes a Rhegii ditione separabantur Halece fluvio. De quibus plura Cluver. Ital. antiq. IV, 15. pag. 1301 seqq., Mannert. Geogr. IX, 2. pag. 186 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 771. Scythae, Zanclaeorum regis, ex ipso Herodoto meminit Aelian. V. H. VIII, 17, ubi annotat Perizonius videri hic Scytham a Dario accepisse imperium et summam in Coos potestatem; cum Xerxis tempore in Sicilia apud Gelonem fuerit Cadmus, Scythae filius, qui a patre acceptam habuit Coorum tyrannidem, quam ultro deposuit inque Siciliam se contulit, ubi cum Samiis Zanclen urbem tenuit, teste Herodoto VII, 163. 165. At Wesselingio hoc speciosius videtur quam verius, cum ipsa res satis obstet simulque temporis ratio, qua de re plura dabimus ad VII, 164.

τότε ἐὼν διάφορος] *τότε* a Schaefero mutatum in *ὥστε* revocavi cum reliquis edd. In Sancrofti libro exstat *ὅστε*. Bekker. retinuit *ὥστε* (pro *τότε*) *ἐὼν διάφορος*, idemque etiam exhibent Dindorf. et Dietsch. De Scytha cf. quoque C. O. Mueller. Dor. I. pag. 170. De voce *διάφορος* cf. nott. ad V, 83. Idem vocabulum apud Pausaniam eadem in re, ubi iram Anaxilai in Zanclaeos etiam memorat IV, 23. §. 3, quem eundem Wesselingius monet in tyranni Rhegini aetate insigniter aberrasse, sicuti post Cluver. Sic. antiq. I. pag. 85 copiosius Spanhem. Diss. VIII De num. praest. pag. 554 monstraverit.

συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι] i. e. *sermones cum Samiis conferens*, plane ut II, 64. VII, 29. 153. Pro vulg. *χρεὸν* dedi *χρεὼν* cum recentt. edd.; vid. nott. ad V, 49.

ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας] Naber. in Mnemosyn. III. pag. 488 pro *πεδήσας* legi vult *ἐν πέδησι δήσας*, quod exstat V, 77. Etenim „*vincire* apud Herodotum perpetuo est *δῆσαι*; vocabulo *πεδῆσαι* ne semel quidem utitur; compedes sunt *πέδαι*; quibus qui vinctus est, is dicitur *ἐν πέδησι δεδεμένος*, extra carcerem *πέδας ἕλκει*. Conferri pos-

τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὅρκους δοὺς καὶ δεξάμενος, προέδωκε. μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων. πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλι, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἱπποκράτεα λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δήσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφά-
24 ξαι· οὐ μέν τοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης δὲ, ὁ
τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος, ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέ- 419

sunt I, 86. III, 23. 120. IV, 135. V, 33. VI, 23. 69. 87 et multi alii loci, ubi aliae formulae loquendi reperiuntur, quas sciens praetermitto." Equidem nullam idoneam causam intelligo, cur Herodoto abiudicandum sit verbum πεδήσας, si quidem verbum πεδάω (*pedicis vincio*) probis testibus nititur, Homero (Odyss. IV, 380: ὅστις μ' ἀθανάτων πεδάᾳ καὶ ἔδησε κελεύθου, Ili XIII, 435), Aeschylo (Eumenidd. 635), aliis, quorum locos allatos vides in Thesaur. Ling. Graec. Vol. VI. p. 644 ed. Dindorf.

ἐς Ἴνυκον πόλιν] Hoc ita intelligi debet, ut Hippocrates utrumque (et Scytham et Pythogenem) vinctum compedibus (πεδήσας) Inycum relegarit, parvum ut videtur oppidum, in quo uterque bene custodiri et observari poterat. Steph. Byz. s. v. pag. 417 in Herodoto legisse videtur Ἴνυκα et mox Ἴνυκος a forma Ἴνυξ, cuius loco alii dixerunt Ἴνυκον, teste Cluver. Sic. antiq. I, 18 fin. p. 230, cui addit Valcken. Platon. Hipp. Mai. p. 282 E. 284 B et Philostrat. Vit. Sophist. I, 3. (XI Hipp.) p. 495 Olear. Tu vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 812 et cf. etiam Wasse ad Thucydid. VI, 94. Quo loco situm fuerit oppidum, vix accurate definias; ad ostia fluvii Hypsae in laeva ripa ab oriente Selinuntis situm fuisse probabile est. De verbo κοινολογεῖσθαι (*sermones, consilia conferre*) dixi ad Plutarch. Pyrrh. p. 204. ὅρκους δοῦναι hinc dixit quoque Pausan. IV, 23. §. 4. *Cr.* de hac dicendi forma (ὅρκους δοὺς καὶ δεξάμενος) conferri vult Matthiaeum ad Hymn. Homerr. pag. 414. Tu vid. nott. ad III, 74.

μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος] Affert Mure (Critical History of the language etc. IV. p. 552) inter locutiones Homero et Herodoto communes, comparans Homer. Ili. VIII, 524: μῦθος δ', ὃς μὲν νῦν ὑγιής, εἰρημένος ἔστω; quae ex mea sententia prorsus diversa sunt.

λαβεῖν] Sic olim iam legebatur: e Florentino aliisque Schweighaeuserus recepit μεταλαβεῖν, cumque secutus est Gaisford. Equidem cum Schaefero, Matth. et recentt. edd. redii ad id, quod prius vulgatum erat, quodque ipsa scriptoris sententia mihi flagitare videbatur. Merces enim haecce a Samiis constituta dicitur, ut dimidiam partem omnium, quae in urbe essent et rerum mobilium et mancipiorum Hippocrates acciperet. τὰ ἔπιπλα quae sint, diximus ad I, 94. — Locutionem ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ attigi ad VI, 19. — In seqq. τοὺς κορυφαίους dici putem *opulentiores*, *eminentiores* inter Zanclaeos, *optimates* igitur ac *principes cives*, ut III, 82. 159. VI, 98. — αὐτῶν rescripsi pro αὐτέων.

CAP. XXIV.

ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρήσκει] Cf. IV, 148: οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἑρκτῆς ἵζοντο κ. τ. λ., quod ipsum verbum indicat Scytham in custodia retentum inde profugisse. Cf. III, 4. IX, 88. VI, 90, ubi idem verbum si-

ρην. ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασι-
λέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιό-
τατον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν. καὶ
γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο, καὶ αὖτις
ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς ὃ γήραϊ μέγα ὄλβιος
ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ, ἀπαλλαχθέντες Μή- 25
δων, ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλέατο. Μετὰ
δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην Φοίνικες, κε-
λευσάντων Περσέων, κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶν-
τος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενόν σφισι καὶ μεγάλα κατεργα-
σάμενον. καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου

milem in modum adhibitum videmus, et quae alia affert Elmsley. ad Euripid. Heracl. 4.

παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην] Eodem modo Noster VI, 1, ubi vid. nott. *Cr.* hîc conferri vult Taylor. ad Lysiae epitaph. p. 72 ed. Reisk. *Asiam minorem*, quae vulgo dicitur, hîc intelligi, satis commonstrant verba sequentia, in quibus *βασιλέα* exhibui pro *βασιλῆα*. — *παραιτησάμενος βασιλέα* est *veniâ impetratâ a rege.* Cf. IV, 146 ibique nott.

ἐς ὃ γήραϊ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε] Eadem iisdem fere verbis Aelian. V. H. VIII, 17; quae attigit Hoogeveen. ad Viger. pag. 115 de locutione *μέγα ὄλβιος* (*praedives*) monens, quae eadem invenitur in Homer. Hymn. in Cerer. 491 coll. Euripid. Hec. 497. Orest. 1131. Alia exempla vocis *μέγα* ante adiectiva sic posita dabit Iacobs. ad Aelian. N. A. II, 11 coll. ad I, 59. Sic quoque *οἱ μέγα πλούσιοι*, de quo vid. Schaefer. ad Long. p. 425. De ipsa voce *ὄλβιος* cf. I, 32. *γήραϊ* exstat quoque apud Pausan. I, 25. §. 5, qui idem alibi etiam *γήρᾳ*, in harum formarum usu haud sibi constans, ut bene monuit Siebelis. In Herodoti loco olim legebatur *γήρᾳ*, quod Schaeferus, quem Schweighaeuserus ac reliqui deinceps editores secuti sunt, mutavit in *γήραϊ*, quae forma dativi est epica, apud Homerum (Ili. V, 153. X, 79. XVIII, 434. Odyss. XV, 356. XXIV, 232) obvia et in Pindaro quoque (Nem. VII, 146) nunc merito restituta, indeque etiam in Herodoto, qui supra quoque III, 14 epicam formam retinuit (*ἐπὶ γήραος οὐδῷ*), revocanda. Conf. Bredov. pag. 259 seq.

CAP. XXV.

ἀπονητὶ — περιεβεβλέατο] Ita exhibui pro olim vulg. *περιεβαλέατο*, quod ipsum hoc ex loco citans Matth. Gr. Gr. p. 384 pro *περιεβάλοντο* poni tradit, quodque Schweighaeus. et Gaisf., itemque Dindorf. et Bekker in *περιεβεβλήατο* mutarunt, quod in Florentino aliisque libris scriptis reperitur. Sed unum verum esse *περιεβεβλέατο* recte monuit Bredov. p. 329, indeque recepit Dietsch. Dubitaverat Dindorf. in Comment. de dialect. Herodot. p. XXVII, num *περιεβεβλήατο*, quod mendosum esse et ipse indicat, mutandum esset in *περιεβάλοντο* an in *περιεβεβλέατο*: quod nos utique praeferendum duximus. De verbi significatione vid. nott. ad III, 71. Vox *ἀπονητὶ* (*sine labore, sine certamine*) proprie in ludis gymnicis adhibetur. Cf. nott. ad Plutarch. Alcibiad. pag. 118.

τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην] Vid. supra VI, 14 seqq. In seqq. verba *ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενόν σφισι καὶ μεγάλα κατεργασάμενον* Persarum iudicium declarant de Aeace, ut qui ipsis plurimum aestimandus exstiterit magnaque praestiterit, i. e. qui utilis-

διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ οὔτε ἡ πόλις, οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο.

26 Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενόμενα· τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ, Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυδηνῷ, αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε, καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένῃ μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων

27 ὁρμεώμενος. Φιλέει δέ κως προσημαίνειν, εὖτ᾽ ἂν μέλλῃ με-

simam Persis operam praestiterit summamque inde laudem meruerit.

οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱρὰ] Vid. nott. ad VI, 9. In proxime antecedentibus pro *τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ* Schweighaeus. cum Reiskio mavult: *τὴν ἐν τῇ ναυμαχίῃ*, idque recentt. edd. probante quoque Herold. Quaest. II. p. 16 receperunt, libris certe invitis, quarum auctoritatem deserere nolui.

τὰς μὲν ἐθελοντὴν — προσηγάγοντο] De loci structura cf. Iacobs. ad Aelian. N. A. I, 2. p. 6. Neque enim opus, ut mihi quidem videtur, his praeponere voculam *καί*, qua cum antecedentibus connectantur, ut placuit Valckenario vocem *ἐθελοντὴν* a Gronovio bene restitutam esse iudicanti. De qua voce vid. I, 5 et Bredov. p. 27. Verbum *ὑποκύπτειν* (*se alterius potestati s. imperio subiicere*) invenitur quoque I, 130. VI, 109. De *Caria* vid. V, 103 et de *Mileto* capta VI, 18.

CAP. XXVI.

συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας] Cf. VI, 5. — *τὰ Κοῖλα*, quae dicuntur, in occidentali insulae parte fuisse videntur; eo enim Meletii locus ducit a Larchero allatus pag. 487. Nec magis constat de loco *Πολίχνης*. Tale *Πολίχναι*, ut observat Wesseling., Troadis et Cretae apud Steph. Byz. et *Πολίχνα* Siciliae in Diod. XIII, 7. Attigit Herodoti locum Alexander Blastus in historia insulae Chii (*Χιακὰ ἤτοι ἱστορία τῆς νήσου Χίου* etc. Ἑρμουπόλει 1840) I. pag. 30 neque vero quidquam attulit ad ea loca, quae Herodotus nominat, accuratius constituenda. Neque quidquam reperi in iis, quae de hac insula nuper scripsit Fustel de Coulanges (Mémoire sur l'île de Chios in:) Archiv. d. Miss. scientifiq. V. p. 481 seqq. additâ mappâ insulae geographicâ.

CAP. XXVII.

Φιλέει — προσημαίνειν] Cum Fischero ad Weller. III, a. p. 257 et Kuehnero Gr. Gr. §. 413, 3 intelligere malim *ὁ θεός*, quod paulo post additum invenimus: *ταῦτα μέν σφι σημήϊα ὁ θεὸς προέδεξε*. Divinationis opinio cum fati notione arcte coniuncta ex his bene perspicitur, cum ubicunque quid praeter consuetum rerum ordinem accidit, id divini numinis vi atque efficientiâ factum esse declaretur. Unde prodigiorum notionem apud Herodotum enatam esse recte statuit Iaeger Disputt. Herodd. p. 47. Et cf. quoque Naegelsbach: Nachhom. Theolog. pag. 169. Ad *εὖτ᾽ ἂν* cf. nott.

γάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων
σημήϊα μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μέν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς
χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν δύο μοῦνοι τούτων ἀπενόστησαν, τοὺς
δὲ ὀκτώ τε καὶ ἐννενήκοντα αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε·
τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον πρὸ τῆς
ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι ἐνέπεσε ἡ στέγη,
ὥστε ἀπ᾽ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα
μέν σφι σημήϊα ὁ θεὸς προσέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχίη
ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ
ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν
Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτῶν ἐποιήσατο. Ἐνθεῦτεν δὲ 28
ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων
συχνούς. περικατημένῳ δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὡς οἱ Φοίνικες
ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος
δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς

ad IV, 78. Quae sequuntur, citat Stobaeus XLIII, 39. pag. 243 s. T. II. pag. 108 Gaisf.

λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε] i. e. *pestis ingruens s. superveniens* (iuvenes) *absumpsit.* Verbum *ὑπολαμβάνειν* h. l. de *peste*, aliis locis de vento adhibitum ingruente aut subito invadente, quo navigantes e cursu suo depelluntur, illustravit Dorvill. ad Charit. pag. 363, ut sane h. l. male libri quidam *ἀπολαβών*. At VIII, 115 omnes codd. *ἐπιλαβὼν δὲ λοιμὸς — διέφθειρε*, quod probum esse recte monuit Hoeger in Actt. phill. Monacc. T. III, 4. pag. 487. Infra *ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα* est *pugna, quae insecuta est.* At propius ad nostrum locum facit VI, 75: *αὐτίκα ὑπέλαβε* (scil. *αὐτὸν*) *μανίη νοῦσος*, i. e. *confestim eum cepit, corripuit furor*, itemque VIII, 12 *ὑπέλαβε ναυμαχίη καρτερή.* Ad vocem *ὑπολαβὼν* cf. VIII, 12. Ad verbum *ἀπήνεικε* cf. III, 66 ibique nott., Siebelis ad Pausan. III, 6. §. 1. Pro *ὀλίγον* ex uno Sancrofti libro recentt. edd. receperunt *ὀλίγῳ*; equidem vulgatam retinere malui. In seqq. *παῖδας γράμματα διδασκομένους* pueros Noster intellexit, qui in scholis literarum elementis imbuuntur. Cf. II, 154. De accusativo (*γράμματα*), qui additur verbo *διδάσκεσθαι*, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 561. not. 5.

ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε] *urbem in genu proiecit s. prostravit*, i. e. *omnibus opibus privavit, maxime attrivit.* Qui h. l. tangit Etymol. M. s. v. *πρηνής* pag. 687, 30, explicat *εἰς δουλείαν ἐπήγαγεν.* Et cf. V, 92. §. 2: *πολλῶν δ᾽ ὑπὸ γούνατα λύσει*, ubi vid. nott. Ac poterit quoque afferri Aeschyl. Pers. 862 (927 Blomfield.): *Ἀσία δὲ χθὼν — αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται*, itemque Eumenid. 687 (al. 703): *βαλοῦσά τ᾽ οἶκον ψῆφος ὤρθωσεν μία.* Alia dabit Blomfield in Glossar. ad Aeschyli Pers. l. l. Locutionem posterae aetatis scriptores imitatos esse monstrant, quae Wessel. attulit ex Appian. Punicc. 94. B. civ. II, 146. III, 20 extr. 30, alia. Hinc apud Aelian. V. H. III, 17 *εἰς γόνυ πεσεῖν.* — In fine cap. *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων*.

Cap. XXVIII.

Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει] i. e. *Thasum non expugnatam relinquit.* De voce *ἀπόρθητος* conf. VII, 141 ibique nott. Homerica videtur vox: vid. Ili. XII, 11.

τὴν Λέσβον ἠπείγετο, ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει, ἐκ τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον, τόν τε ἐνθεῦτεν, καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. Ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὅς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε.

29 *Ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε. ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλὸν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὁρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ*

λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς] i. e. *cum fame laboraret exercitus suus.* Omnes codd. *δειμαινούσης*, quod ex Heringae (Observatt. p. 277) atque Reiskii coniectura Valckenario quoque probata Wesseling. mutavit in *λιμαινούσης* a verbo *λιμαίνειν*, quo Noster usus est VII, 25. Probat quoque Cobet in Mnemosyn. VI. p. 175. De verbo *δειμαίνειν* cf. V, 16 ibique nott. Mox e melioribus libris exhibui *ἐκ τοῦ Ἀταρνέος* pro vulg. *ἐς τοῦ Ἀταρνέος*, quam Sancrofti liber cum altero libro praebet, quamque tuetur Bernhardy Griech. Synt. pag. 184. Namque sententia haec est: e Lesbo in terram continentem oppositam traiicit eo consilio, ut ex Atarnensi terra frumentum (quo ipsi opus erat ad milites alendos) demeteret, tam hac ipsa e regione quam ex Caico campo ditionis Mysorum. De Atarnensi campo s. regione vid. nott. ad I, 160, quibus add. Mueller ad Geograph. Graec. minn. I. p. 70. Pertinet huc quoque Steph. Byz. s. v. pag. 83. *Ἀταρνεύς· πολίχνιόν τι καταντικρὺ Λέσβου κείμενον.* Cf. Mannert. Geogr. VI, 3. p. 398. 415.

τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν] Indicantur campi, quos permeat *Caicus* amnis, qui ad montis Temni radices in Mysia terra proveniens dein *Mysio* fluvio auctus Pergamum urbem praeterlabitur et prope Elaeam urbem in maris exit sinum, qui nunc vocatur *Sandarlik*, e regione insulae Lesbi. Quodnam nomen nunc fluvius gerat, non satis certum videtur: nonnulli, quos Forbiger sequitur (Handb. d. alt. Geogr. II. p. 121), afferunt nomen *Ak-sou* s. *Bokhair*, *Bakir*. Veterum locos de hoc fluvio indicavit omnes idem Forbiger l. l., inter quos praecipui sunt: Herod. VII, 42. Xenoph. Anab. VII, 8, 8. Virg. Georg. IV, 370. Ovid. Met. II, 243. XV, 278. Plin. V, 30. (32.) §. 121. Mannert. Geogr. VI, 3. p. 397. 399, Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypten u. Kleinas. III. p. 317. Ainsworth: Travels in the track of the ten Thousand pag. 230. 248 fluvium Caicum non alium esse atque eum, qui nunc vocatur *Krimákli*, affirmat. In seqq. ad vocem *Ἅρπαγος* cf. nott. ad I, 178. Ad locutionem *ζωγρίῃ ἔλαβε* (in qua forma *ζωγρίῃ* haud sollicitanda est, recte monente Bredov. pag. 185) vid. nott. ad Ctesiae fragmm. pag. 123 et cf. Herod. VI, 37.

Cap. XXIX.

ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης] „In his fluctuant libri. Unus *Μεγαλήνῃ*, duo: *Μαλίνῃ τῆς Ἀρτανίδος*, accedente Valla. Ex Herod. VII, 42 *Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν* nescio an *Καρίνῃ* vel *Καρήνῃ* repositum velit Wesselingius.“ *Gaisford.*

*ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα φιλο-
ψυχίην τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο
ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταιρεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε
συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς καταμηνύει ἑωυ-
τὸν, ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μέν νυν ὡς ἐζωγρήθη,* 30
ἤχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κα-
451 *κὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην. νῦν δέ*

φιλοψυχίην — ἀναιρέεται] i. e. *cupiditatem vitae servandae suscipit, vitae servandae capitur amore.* Quod non aliter dictum puto atque *ἀναιρεῖσθαι πόνους* (VI, 108), *πόλεμον* (V, 36), alia id genus. Pro *βασιλῆος* exhibui *βασιλέος*, ut in seq. cap. *βασιλέα* pro *βασιλῆα*.

ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο] i. e. *cum fugiens deprehenderetur a Persa homine.* De qua significatione verbi *καταλαμβάνειν* (*assequi, deprehendere*) cf. V, 98. VII, 211. Suid. s. v. T. II. p. 257. Xenoph. Cyropaed. IV, 1, 19. *καταιρεόμενος* valet: *cum deprehenderetur*, ut VI, 41, ubi cf. nott. In fine capitis *γλῶσσαν μετιέναι*, ut alibi *γλῶσσαν ἱέναι*, de quo vid. IV, 135 ibiq. nott. Schweighaeus. laudat VI, 37 *βλαστὸν μετιέναι*. IX, 16 *δάκρυα μετιέναι*.

Cap. XXX.

ἤχθη ἀγόμενος] Pro vulg. *ἄχθη* scripsi *ἤχθη*, cum augmentum in his omitti haud soleat, docente Bredov. pag. 293, qui *ἀνήχθη* restituendum esse dicit pro *ἀνάχθη*, quod apud Bekker. et Dindorf. legitur; Dietschius Bredovium secutus dedit *ἀνήχθη*, quod aeque atque *ἀνάχθη* ab omnibus abest libris scriptis, qui in *ἄχθη* consentiunt. Ad ipsam locutionem *ἄχθη* s *ἤχθη ἀγόμενος* similia quaedam attulit Wesseling. VI, 34: *ἰόντες ἤϊσαν*. V, 95 *φεύγων ἐκφεύγει*. VII, 220 *οἴχεσθαι οἰχομένους*. Cf. nott. ad IV, 23. Nec dissimile illud *αἱρεόμενον ἑλέσθαι* VII, 10. §. 1 et VII, 18: *διεξῆλθε ἀπηγεόμενος*. VII, 109: *ἰὼν — παρήϊε*.

ὁ δὲ οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν x.'r. 1.] Ad *ὁ δὲ* cf. VI, 3 et ad particulas *οὔτε — τε* allata ad VI, 1. Ad verba *δοκέειν ἐμοὶ* conf. Aeschyl. Perss. 251 ibique Blomfield. Celerem hîc adverte orationis transitum ab uno subiecto, quod vocant, ad alterum, cum ad verbum *ἀπῆκε* minime idem pertineat subiectum *ὁ δὲ*, sed mente ex antecedentibus repetendum sit *ὁ Δαρεῖος*, nullo tamen expresse posito pronomine. Quod sequitur *νῦν δέ μιν*, id infra, pluribus interiectis, repetitur quodammodo his verbis: *τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα*. Atque *αὐτῶν τούτων* in his dedimus pro *αὐτέων τουτέων*. De loci argumento ita *Valckenarius:* „Ista nititur Historici suspicio igenio clementi Darii regis, beneficiorum semper memoris et lege Persarum humanissima, cuius ille fuisse videtur observantissimus. Gravo censeri poterat Histiaei delictum, sed hoc facile redemisset ingenti benefacto, quo regem olim et Persas e Scythia profugos mactaverat: more suo gratus Darius V, 11 beneficii meminerat in se collati; tandemque mortui honorificam quoque fecit mentionem, *ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω*. Egregiam Persarum legem merito collaudat Herod. I, 137, quocum cf. Diodor. Sic. XV, 11. II, 28. Pausan. IX, 32 fin. et Aristid. III. pag. 419. Solitum autem Darium animo grato Graecorum etiam in se collata beneficia recordari documento sunt Democedes, Syloson, Coës, Histiaeus aliique [et Metiochus, Miltiades filius VI, 41]. In Asiam traductos, quibus valde fuerat iratus, Eretrienses clementissime tractavit et Milesios: Herodot. VI, 119. 120. Sed magni animi documentum praebet egregium, undecunque tandem peti-

μιν αὐτῶν τε τούτων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὖτις μέγας παρὰ βασιλέϊ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω. Τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε.

31 *Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, χειμερίσας περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βορηΐης ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς*

tum Aelian. V. H. VI, 14.“ Add. etiam VII, 194.

καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν] „*ne salvus evaderet.*“ Ita Schweighaeus. Larcherus interpretatur: „*de crainte, qu'échappant à la punition*“, hoc addens, haec minime reddi posse: „*de crainte, qu'ayant pris la fuite*“. Ac sane vel *θάνατον* vel etiam *αὐτοὺς* mente addere licet hoc sensu: *ne ille, quando ipsos* s. ipsorum (in quorum potestatem devenerat) *manus defugisset salvus, inde magnam denuo apud regem auctoritatem acquireret.* Negris ad *διαφυγὼν* ex antecedentibus referre vult *τὴν αἰτίην*, ut sit: *ἀπολυθεὶς τοῦ ἐγκλήματος, μὴ τιμωρηθείς.* De Artapherne *ὑπάρχῳ* vid. V, 25. Cf. nott. ad VI, 16 de *αὐτοῦ ταύτῃ*; ad I, 128. III, 132 de cruce. De voce *ταριχεύειν* vid. nott. ad II, 85. Ad verbum *ἐπαιτιησάμενος* (i. e. cum *graviter, vehementer vituperasset*) cf. I, 26.

λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ] *εὖ*, quod libri scripti afferunt, cum recentt. edd. dedi pro olim vulg. *εὐπρεπῶς*, unde Valckenar. sic olim fortasse exstitisse suspicatur: *περιστείλαντας εὖ, εὐπρεπῶς ἐνετείλατο θάψαι*, quemadmodum *καλῶς περιστεῖλαι τι* e Platonis Hippia T. III. pag. 291 C affert idem Valcken. Tu conf. Tzetz. Chil. III, 540. Mihi vocula *εὐπρεπῶς* e glossemate in textum irrepsisse videtur. De vocula *εὖ* cf. nott. ad III, 55 et V, 27; de verbo *περιστέλλειν* dixi ad II, 90, de verbo *θάπτειν* ad V, 8. Ac recte ad Platonis l. l. [p. 151 Heind.] e Gisb. Cuperi Obss. II, 9 monuit Heindorf., *περιστέλλειν*, *pollingere*, omnem significare curam, quam pollinctores cadaveribus adhibent, membra collocare, ungere, componere faciem, fasciis obvolvere, vestes pretiosas induere.

Cap. XXXI.

ἐσαγήνευον] De hoc verbo dixi ad III, 149. Conferre licet, quod apud Aeschyl. Perss. 238 Atossa de Xerxe dixit Athenas capere cupiente: *ἀλλὰ μὴν ἵμειρ' ἐμὸς παῖς τήνδε θηρᾶσαι πόλιν.* De frequenti apud posterae aetatis oratores imitatione monuit ad h. l. Wesseling. Tu add. Themist. pag. 348, 20 et 358, 1 ed. Dind.

νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. Αἵρεον δὲ
καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλιας τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλὴν
οὐκ ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τ' ἦν. Ἐνθαῦτα 32
Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς, τὰς ἐπη-
πείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς
γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστά-
τους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐποίευν ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας
εὐνούχους, καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας ἀνασπάστους
παρὰ βασιλέα· ταῦτά τε δὴ ἐποίευν, καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμ-
πρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. Οὕτω δὴ τὸ τρίτον Ἴωνες κατε-
δουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δὶς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ
452 *Περσέων. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς* 33
τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἵρεε πάντα· τὰ

Cap. XXXII.

οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς] Vid. VI, 9. Mox *ἐναντία σφίσι* de Ionibus dicit, qui Persis ex adverso castra posuerant.

ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους] Ita libri scripti, quibus invitis nolim inserere post *ἀντὶ* articulum *τοῦ*, ut placuit Valckenario, qui citat VII, 170. Thucydid. VII, 28, et Schaefer. ad Gregor. Corinth. pag. 39. Et altero quoque Herodoti loco a libris scriptis abest articulus, quem in simili locutione I, 210 abesse vidimus. Matthiae ex una Aldina hic reposuit *ἐποίευν ἀντὶ ἐνορχίων εἶναι*, plane ut I, 210, aliter de hoc loco iudicasse adiiciens Schaefer. in Appar. crit. in Demosth. II. p. 564, qui utique tuetur lectionem *ἀντὶ τοῦ εἶναι*. *Cr.* confert Heindorf. ad Plat. Gorg. §. 151. p. 237. Mihi scriptorum librorum, qui omnes praebent *ἐνόρχιας* vel *ἐνόρχας*, auctoritas praestare videtur, idemque etiam fecisse video edd. recentt., nisi quod Bredov. pag. 268 scribi vult *ἐνόρχις*, quod in similibus vocibus accusativum pluralis sic formatum invenimus apud Nostrum. Malui tamen equidem in re non satis certa codicum auctoritatem sequi, quos eosdem secutus non recepi articulum *τοῦ*, quem e Valckenarii coniectura Bekker., Dindorf. et Dietsch. probante Bredovio pag. 84 receperunt; vid. Kuehner Gr. Gr. §. 651. not. Ad ipsam rem, quae h. l. traditur, cf. Herod. VIII, 105 ibique nott. et vid. quoque supra VI, 9: *τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν.* Propter hunc ipsum locum alterumque, qui legitur VIII, 105 Naber (Mnemosyn. III. pag. 481) nostro loco verba *καὶ ἐποίευν ἀντὶ τοῦ* (ita enim scribit) *εἶναι ἐνόρχεας* (sic) *εὐνούχους* ab ipso Herodoto adiecta esse negat: quod mihi certe nunquam persuadebit.

ἀνασπάστους] Cf. nott. ad IV, 204. Mox reliqui *αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι*, ubi Bekker., Dind. et Dietsch. omiserunt articulum *τοῖσι*, quem libri scripti omnes retinent; vid. nott. ad III, 45. Revocavi autem cum iisdem edd. *οὕτω δή*, a Gaisfordio unius codicis ex auctoritate mutatum in *οὕτω δὲ*; in Florentino invenitur *οὕτω τε*. Ad argumentum loci hoc tenendum, Iones primum a Croeso Lydisque esse subactos, teste Herodoto I, 6, 28, alterum a Cyro Persa, eodem auctore Herodoto I, 141. 169, tertium, cum rebelles fuissent, a Dario Artaphernis operâ.

Cap. XXXIII.

τὰ ἐπ' ἀριστερὰ] Haec seiunctim scribenda, ut monui ad II, 93 et IV,

γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἤπειρον. Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἵδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηΐκης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οἱ πέρηθεν Καλχηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἔσω ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν

157. Schweigh. conferri iubet, quae ad Appian. Praefat. cap. 2. lin. 37 notata sint. De usu participii *ἐσπλέοντι* in dativo positi vid. nott. ad I, 51 et cf. inprimis III, 90. Mox in verbis *αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι* articulum *τοῖσι*, qui sane abest a Florentino ac duobus aliis codd., in caeteris, quantum novimus, retinetur, omiserunt Bekker. et Dindorf., uncis inclusit Dietsch. Equidem, si quid omnino mutandum, malim scribere *τοῖσι Πέρσῃσι*, eiecta voce *αὐτοῖσι*.

Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἵδε τοῦ Ἑλλησπόντου κ. τ. λ.] *αἵδε* scilicet *πόλιες*. Latiori sensu hic accipi Hellespontum monuimus ad IV, 85 monuitque Gatterer. Herod. Thrac. p. 47. De *Perintho* diximus ad IV, 90; *τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηΐκης* quo loco fuerint, non satis liquet; ad Propontidis oram intra Perinthum et Selybriam exstructa fuisse coniicias Cf. Mannert. VII. p. 182. Ac vix dubium, quin huc faciat Scylax in Peripl. §. 68. pag. 28 Huds., ubi haec legimus: *μετὰ δὲ τὸν Χερρόνησον ἔστι Θράκια τείχη τάδε· πρῶτον Λευκὴ ἀκτή, Τειρίστασις, Ἡράκλεια, Γάνος, Γανίαι, Νέον τεῖχος, Πέρινθος πόλις καὶ λιμὴν, Δαμινὸν τεῖχος, Σηλυμβρία πόλις καὶ λιμήν.* Ac bene monet Gail (Geograph. minn. I. pag. 572. 596), quae tam frequens apud Thucydidem atque Demosthenem reperitur locutio *τὰ ἐπὶ τῆς Θράκης*, qua Thraciae litora Graecis colonis repleta et Atheniensium imperio subdita indicari constat, eam apud Scylacem non reperiri, nec nisi uno hoc Herodoti loco. De qua idem Gail. conferri vult Gailii patris Géographie d'Herod. T. II. pag. 1—72 seq. et Rapport des trav. de l'Instit. 1812. pag. 19 seqq. Tu vide potissimum Thucydid. I, 59. II, 9 ibique interprett. Poppo. Thucydid. I, 2. pag. 347 seqq., itemque Ferd. Schultz: De Chersoneso Thracic. (Berolin. 1853.) pag. 14. 16 seq., Boehneke: Forsch. z. d. Attisch. Redn. I. pag. 95 seqq.

καὶ Σηλυβρίη] Mediceus, Florentinus, alii: *Σηλυμβρίη*. Quod nos cum recc. edd. dedimus, praefert Wesseling. ad Diodor. Sicul. XIII, 66. Add. Goettling. ad Aristotel. Oecon. p. 116 et cf. quae de hoc urbis nomine praeter Tzschuck. l. mox l. monuit Gid. Vogt: De rebb. Megarenss. (Marburg. 1857.) p. 65. Haec urbs, quae ante Byzantium conditum a Megarensibus exstructa erat, mature floruit portu atque commercio, usque dum a Philippo Macedone expugnata sensim sensimque decrevit. Nunc vocatur *Selivri*. Vid. Mannert. VII. pag. 172 seq., Tzschucke ad Mel. II, §. 6. p. 101 seq. et Forbiger. Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1082. Urbem in amoena regione sitam laetum praebere adspectum narrat Prokesch in Annall. Vienn. LXIII. Anzeige-Bl. pag. 41. De *Byzantio* atque *Chalcedone* vid. nott. ad IV, 144. Scripsi autem h. quoque l. *Καλχηδόνιοι*, quod Sancrofti liber afferebat, pro vulg. *Χαλκηδόνιοι*, quam recc. quoque edd. merito respuerunt.

ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην] Addunt *πόλιν* libri nonnulli. Haud novit illud Eustath. ad Dionys. Perieg. 803, ubi Herodotea attigit. Mox Schweigh. et Gaisford. librorum vetustorum lectionem revocaverunt *οἴκησαν*, i. e. *habitarunt*, eamque tuetur Mehlhorn (Hallische

Μεσαμβρίην οἴκισαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας τράπονται ἐπί τε Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην, πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες ἔπλωον αὖτις ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας πρότερον προσχόντες οὐ κατέσυραν. Ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἐσπλόου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλέϊ, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος 34 τοῦ Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιῷδε. Εἶχον Δόλογκοι Θρήϊ-

Literat.-Zeit. 1838. Ergänz.-Blätt. p. 728) explicans: *„sie nahmen oder bekamen Wohnsitze."* Wesselingio, qui confert II, 154, Larchero ac Schaefero placuerat *οἴκισαν* (i. e. *condiderunt*), quod etiam retinuit Matthiae quodque cum recentt. edd. et Bredov. pag. 73 haud cunctatus recepi. Vid. quoque IV, 93 ibique nott. In seqq. pro *ἔτι πρότερον* Dobraeus refingit *ἔτεϊ πρότερον*.

Προκόννησον] Duo libri *Προκόνησον*. Tu vid. nott. ad IV, 13 et conf. Schol. Apollon. Rhod. II, 279. De *Artace* dixi ad IV, 14. Add. Prokesch: Erinnerungg. aus Aegypt. u. Kleinasien III. pag. 253 seqq. 257.

πυρὶ ταύτας νείμαντες] i. e. *igni urbes tradentes, comburentes*. In seqq. vox *ἐπίλοιπος* redit IX, 51. 91 aliisque locis Isocratis et Demosthenis, quos attulit Strange in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. III. p. 15. Mox restitui *προσχόντες* pro *προσσχόντες*. Vid. V, 63 et nott. ad I, 2. De *Cyzico* vid. nott. IV, 14. Pro vulg. *ἔσπλον* restitui, iubente Bredov. pag. 248 et suadente Dindorf. in Comment. de dialect. Herod p. XIV, *ἐσπλόου*, quod Dietsch. quoque exhibuit.

τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ] Schweighaeus. scribendum censet *Δασκυλήϊῳ*, quod merito respuit Bredov. p. 183. De *Dascyleo* dixi ad III, 120. *Cardia* urbs a Milesiis condita in intimo sinus Melanes recessu, a Miltiade post ampliata beneque munita moenibus inde usque ad Propontidem auctis, quae Chersonesum intercluderent. Floruit illa inter Chersonesi urbes usque ad Lysimachum, qui Cardianorum urbe eversa pro ea Lysimachiam in hoc Thraciae isthmo condidit. Vid. Herod. VI, 36. 41. VII, 58. Mannert: Geogr. VII. pag. 199. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1079. Ferdin. Schultz: De Cherson. Thracic. pag. 16. Kiessling: De Menaechm. Sicyon. et Hieron. Card. (Ciz. 1830.) p. 12 seqq.

Cap. XXXIV.

Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων] sc. *τῶν τῆς Χερσονήσου πόλεων*. Ad verba *Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου* Creuz. conferri vult Wyttenb. Animadverss. in Plutarch. De glor. Athenn. (II, 1.) pag. 149. Tu conf. de iis, quae h. l. narrantur, F. Schultz l. l. pag. 66 seqq., Funkhaenel in Schneidewini Philolog. IV. pag. 90.

Εἶχον Δόλογκοι] *Dolonci* primitus hanc Chersonesum incoluisse videntur indigenae, qui mox aliarum Thraciae gentium incursionibus pressi ad Graecos se converterunt, eorum auxilium invocantes. Doloncis proximos ipsius Chersonesi accolas *Apsinthios* fuisse proba-

κες τὴν Χερσόνησον ταύτην· οὗτοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας, περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε, οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώρην τοῦτον, ὃς ἄν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ. Ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι 453
τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤϊσαν, καί σφεας

biliter statuas, praesertim cum in scholio Aristid. (pag. 209 ed. Frommel.) Apsinthiis ea tribuantur, quae de Doloncis apud Herodotum enarrantur. Cf. Gatterer: De Herod. Thrac. pag. 46 seq., Mannert: Geograph. VII. pag. 185 seq. Quo eodem spectat Cornel. Nep. Miltiad. 1, cuius narratio ab Herodoteis in quibusdam discrepat, de quibus vid. interprett. pag. 19 seqq. ed. Bardil. Add. Marcellin. Vit. Thucyd. ibique Poppo pag. 314 et Voemel. in scriptione de Solone p. 16, ubi Miltiadem II, Cypseli filium, collocat Olymp. LV, 1 s. 560 ante Chr. n. eumque facit avunculum Miltiadis III, qui Marathone vicit, si quidem hic filius fuit Cimonis (qui Miltiadis fuit frater) ac nepos Stesagorae et frater minor natu Stesagorae II, qui post Miltiadem II tyrannidem suscepit eamque, cum sine ulla prole mortuus esset, Miltiadi III, fratri, reliquit. Conf. Lycophr. Alexandr. 533 ibique Bachmann. pag. 128. In temporum rationibus constituendis cum Voemelio l. l. consentit Fischer: Griech Zeittaf. pag. 136, qui et ipso anno 560 ante Chr. n. collocat Miltiadem, Cypseli filium; annum 559 posuerat Schultz in Apparat. critic. Spec. II. pag. 2.

τοὺς βασιλέας] Ita dedi pro *βασιλῆας*. Plures Doloncorum fuisse gentes, quae singulae suos miserint reges Delphos, ponas necesse erit, nisi *τοὺς βασιλέας* omnino accipias *principes civitatis, primores*. Cf. VII, 165 et Homer. Odyss. I, 394. VIII, 41. 390 et vid. ad h. l. Ameis. In seqq. ad *ἐπὶ ξείνια* cf. V, 18 ibique nott. et VI, 35.

τὴν ἱρὴν ὁδὸν] „Celeberrima *sacra via*, quae Athenis Eleusinem ducebat, in Pausan. I, 36 et Athen. XIII. pag. 594 F. Haec ea fortasse, quâ Athenienses sacra et Pythicam pompam Delphos mittebant, memorata a Strabon. IX. p. 646 C s. 422 C." *Wesseling*. De via satis cognita et celebri, quam Delphos contendentes vadere solebant, h. l. agi vel articulus praepositus satis declarare videtur. Haec igitur via, scriptoribus supra laudatis commemorata, inde ab Athenis „primum „superata Eleusine in fauces Ci„thaeronis insinuabat Plataeasque „attingebat, hinc ad Thebas et in „agrum Haliartium, inde Lebadeam „et Chaeroneam ac Phanoteam di„rigebatur, postremo per Daulidem „Delphos se demittebat." Sunt verba Ungeri (Paradox. Theb. p. 280 seqq.), qui haec singula veterum scriptorum testimoniis comprobavit idque praeterea addidit: „quod iter Athenienses praedicabant a Theseo munitum tutumque a latronibus redditum, quibus maxime Eleutherae et loca Cithaeronem adiacentia iam olim ab heroum usque aetate infesta erant et periculosa." A quibus dissentit Curtius: Vom Wegbau p. 27 (Denkschrift d. Berliner Akad. 1854. p. 235): neque enim hac via, quae Eleusinem attingebat, Doloncos profectos esse putat, sed alia quadam via, quae per Tanagram et Asopi vallem in Tetrapolin ducebat: unde eos Athenas se convertisse vult — *ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων*. Mihi altera sententia placet propter ipsa Herodoti verba *τὴν ἱρὴν ὁδόν*, quae vix aliam quandam viam significare poterunt. — Ad structuram: *ἤϊσαν καὶ — ἐκτράπονται* cf. nott. ad V, 55; et ad locutionem: *ἰόντες — ἤϊσαν* Kuehner Gr. Gr. §. 675. not. 3 et nott. ad VI, 30.

ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. 35 Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονὼς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδὸς, γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. Οὗτος ὁ Μιλτιάδης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ,

Cap. XXXV.

τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος] Hoc Voemel. l. l. pag. 13 seq. refert ab Olympiad. LV, 1 sive 560 ante Chr. n. Add. Fischer l. l. pag. 136. Quae continuo sequuntur: *ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης*, in iis Florentinus, Mediceus cum duobus aliis ante *καὶ* inserunt *τε*, quod Larcherus mutari voluit in *τι*. Mihi neutrum placet. Ad significationem verbi *ἐδυνάστευε* cf. V, 97 ibique nott.

ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου] Attigit auctor argumenti in Aristoph. Nubb. Tu adde sis quoque Herod. VI, 125: *ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας κ. τ. λ.* Cum vero apud Graecos alere equos ad ludos solemnes plerumque non nisi paucorum esset, qui divitiis opibusque inter caeteros eminerent atque eiusmodi studiis inclarescere vellent, verbis *ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου* scriptorem quoque declarare voluisse apparet, ex illustrissima ac ditissima gente Miltiadem esse prognatum. De Alcibiade haud absimilia narrantur a Plutarcho in eius Vit. cap. XI, ubi vid. annotationem pag. 117. De Miltiadis maioribus plura dabunt interpretes ad Cornel. Nep. Vit. Miltiad. 1 ibique laud. — Ad *τὰ ἀνέκαθεν* cf. V, 55 ibique nott.; ad vocem *οἰκίης* nott. ad I, 107.

ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονὼς] De *Aeaco*, celeberrimo Aeginae insulae heroë, qui vulgo Iovis atque Aeginae in insulam Aeginam Phliunte (teste Diod. IV, 72) translatae fertur filius, plurima affert C. O. Mueller. Aeginett. pag. 22 seqq. coll. 12 seqq. — Qui mox ab Herodoto vocatur *Φιλαῖος*, is *Φιλαίας* dicitur a Pherecyde apud Marcellin. Vit. Thucydid. init. Rectius apud Plutarchum in Solon. 16. pag. 83 D *Φιλαῖος καὶ Εὐρυσάκης* vocantur Aiantis filii, Attica civitate donati. Ac *Φιλαίου*, filii Aiantis, unde Aegeidis tribus demus nomen accepit, meminit quoque Stephanus Byz. s. v *Φιλαΐδαι* pag. 740. Tu vid. inprimis Pausan. I, 35. §. 2 ibique Siebelis pag. 129. Unde Larcherus hanc genealogiam constituit: Philaeus, Daiclus s. Aeclus, Epidycus, Acestor, Agenor, Olius, Lyces, Typhon, Laius, Agamestor, Tisander, Hippoclides, Miltiades, Cypselus, Miltiades, qui Chersonesum condidit. In qua tamen genealogia tres *γενεὰς* deesse idem monuit, cum a nece Aiacis (1270 a. Chr. n.) usque ad Miltiadem natum sint elapsi anni 670, qui viginti *γενεὰς* constituant. Pausaniam, qui VI, 19. §. 3 Miltiadem, *Cimonis filium*, condidisse Chersonesum tradit, falsum esse idem statuit Larcherus, itemque Aelianum V. H. XII, 35 tres Miltiades enumerantem.

ἐν τοῖσι προθύροισι] His verbis eum locum indicari puto, qui ante ipsas aedes ianuamque in has ducentem (quae dicitur *αὔλειος* scil. *θύρα*) extendebatur planus usque ad viam publicam, a qua, si opus videbatur aut omnino conveniebat, levi septo separari alterâque etiam ianuâ instrui poterat, cum ad aedes ipsas eiusque dominum pertineret. Vid. Odyss. I, 103. Iliad. XI, 777. XV, 124. Plat. Protagor. §. 14. 15. pag. 314 C et cf. Schneider in Epimetr. ad Xenoph. Memorabb. p. 291 seq. 271. C. F. Hermann. ad Beckeri Chariel. II. p. 95 et Privatalterth.

ὀρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας, ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχωρίην καὶ αἰχμὰς, προσεβώσατο· καί σφι προσελθοῦσι ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δὲ δεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐξέφαινον πᾶν οἱ τὸ μαντήϊον· ἐκφήναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιοίη, τά περ αὐ-
36 τοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο. Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς πρό-

d. Griech. §. 19. not. 10 seqq. Ex Herodoto huc pertinent loci hi: III, 35 coll. 140. VI, 91. Apud Marcellinum l. l. Miltiades sedisse dicitur πρὸ τῶν ὄρων τῆς Ἀττικῆς, ubi Rutgersius ex Herodoto corrigi voluit πρὸ τῶν θυρῶν: nisi, quod monet Valckenarius, Marcellinus alium atque Herodotum est secutus auctorem, praesertim cum ab Atticae finibus non longe abfuerit Miltiadis villa ἐν Λακιάδαις sita.

ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχωρίην] Ita meliores libri. Vulgo: ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην (de qua voce cf. Bredov. pag. 276) ἔχοντας, idque tenuerunt cum Schaefero Matth. et recc. edd.

καὶ αἰχμὰς] Vix inconsulto hoc addidisse videtur historiae pater. Nam Dolonci, Thraces, quam gentem bellicosam fuisse ex V, 6 colligas, Graeciam permeabant *armis* et quidem *hastis induti* pro antiquo barbarorum more, qui olim et apud ipsos Graecos invaluisse traditur a Thucydid. I, 6. Ad formam προσεβώσατο cf. I, 10 ibique nott.

ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια] i. e. *obtulit diversorium officiaque* (epulas) *hospitalia*. Cf. Becker. Chariel. I. pag. 60 ed. sec., qui quae hoc loco narrantur, bene nos admonere ait prisci illius Graecorum moris, ex quo peregre proficiscentes, vel si sibi ignoti essent, in domos suas recipere iisdemque omnia ea praebere solebant, quae hospitii iura poscere viderentur. Alia dabit C. F. Hermann. Privatalterth. d. Griech. §. 51. not. 11 seqq. Ad vocem καταγωγὴν cf. V, 52 et ad ξείνια citata ad V, 18. Ad δεξάμενοι mente repetas ex antecedentibus καταγωγὴν καὶ ξείνια. Ad verbum ἐξέφαινον cf. V, 36. II, 115.

καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι] i. e. *et procul s. ex conspectu abesse cupientem*. E Florentino libro unoque Paris. Schweigh. et Gaisf. dederunt ἐκ ποδῶν: equidem cum recentt. edd. revocavi lectionem Wesselingii, probatam Sancrofti libro ἐκποδὼν, quod idem sic coniunctim scriptum invenitur VIII, 75, quodque idem nunc in omnibus poëtarum locis, Sophoclis (vid. inprimis Aiac. 1000), Euripidis (vid. potissimum Orest. 1161), Aristophanis, revocatum invenitur: vid. Thesaur. Ling. Graec. III. pag. 542 seq. ex edit. Dindorf. — Ad verbum ἐστάλη (i. e. *profectus est* scil. Miltiades), quod de pedestri aeque ac maritimo itinere faciendo adhibetur, cf. nott. ad III, 53.

εἰ ποιοίη] G. Hermann. De partic. ἄν II, 4. pag. 90 mavult ποιῇ, quod idem proposuerat Dobraeus: rectius certe, ad Herodoti dialectum si respicias, ποιέῃ legi vult Cobet (Var. Lectt. p. 363), idque recepit Dindorf. Reliqui edd. vulgatam retinuerunt, quae meo iudicio retinenda quoque est; cf. nott. ad I, 53. V, 42.

CAP. XXXVI.

Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς] Ita cum Bekkero, Dindorf. et Dietsch. scripsi, iubente Bredov. pag. 315, cum haec sit perfecti forma Herodotea.

τερον τούτων τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι, καὶ ἔσχε τὴν χώρην· καί μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιέν

Vulgo ἀνῃρηκὼς, idque etiam hoc ex loco exhibet Philemon. pag. 246. Schweighaeus. et Gaisf. exhibuerunt ἀναιρηκώς, quod Sancrofti liber cum alio cod. praebet. De ipsa locutione vid. notata ad V, 102. Mox dedi τούτων pro τουτέων.

πάντα τὸν βουλόμενον] „Non defuit Pisistrati consensus, cupide potentem et gratiosum virum amolientis praetereaque copias et necessaria suppeditantis; quod narrantibus apud Marcellinum accedo.“ *Wesseling.* Mox optimi quique ἔσχε, cuius loco olim, ut VI, 45, ἔσκε, a Wesselingio dudum reiectum, probante Schweighaeus., qui ad G. Hermann. De emend. rat. Graec. grammat. p. 58 amandans haec adscripsit: „Recte utrobique ἔσχε restituit Wesselingius. Nam ἔσκε apud Nostrum aliosque Iones *erat* significat; et ille A. Gellii amicus, qui ἔσκον cum ἔσχον dici ait, N. Att. VI, 15, aut ἔσκον cum ἔσχον imperite confudit, aut corrupto iam tunc Herodoti codice usus est.“

ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου] „Miltiades, *ducto* a Cardia ad Pactyam *muro*, *Apsinthios Chersonesi introitu prohibuit.* Id ἀποτειχίζειν, sive, ut Diodorus, διατειχίζειν, h. e. οἰκοδομεῖν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος, Nostri dictione VIII, 71. Opportune Xenoph. ex ore Chersonitarum, εἰ δ' ἀποτειχισθείη ἐκ θαλάττης ἐς θάλατταν, de hoc isthmi iugo Hist. Gr. III. pag. 487 D (III, 2. §. 7. Add. Lex. Xenoph. I. p. 370 seq.]. Addit elegantissimus scriptor ἀποτειχισμὸν sive murum a Dercyllida Spartano fuisse absolutum et Thraces aditu ad Chersonesum exclusos, sequente Diodoro XIV, 38. Consimiliter ἀποτειχίζειν in isthmo Pallenes muro intersepto Thucydides I, 64, ab Harpocratione advocatus.“ *Wessel.* Unde satis patet, ἐπετείχισε, quod pluribus in codd. exstat, ferri non posse, cum alia prorsus notio sit verbi ἐπιτειχίζειν, luculenter commonstrante Hemsterhus. ad Lucian. Nigrin. 23. Harpocrat. pag. 60: ἀποτειχίσαι, τὸ ἀπολαβεῖν τείχει καὶ ἀποκλεῖσαι τῆς ἐξόδου· ἀποτετειχισμένος δὲ ὁ ἀπειλημμένος καὶ ἀποκεκλεισμένος τῷ τείχει. Hinc recte infra VI, 37 in vulgata ἀποτειχίσας omnes codd. conspirant. Vid. annotatio ad Plutarch. Alcibiad. p. 225. De ipso muro a Miltiade ducto, quem reparavit Pericles teste Plutarcho in Vit. Pericl. 19, cf. Tzschucke in Nott. exegett. ad Mel. II, 2. §. 6. p. 108. Vol. III. P. II. Nulla huius muri vestigia adhuc superesse testatur Prokesch in Annall. Vienn. Vol. LXIII. Anzeige-Bl. pag. 30. 31. — De *Cardia* urbe dixi ad VI, 33. *Pactya* urbs, de qua cf. F. Schultz l. l. pag. 20, ad alterum eumque orientalem muri a Miltiade ducti finem sita prope maris oram, rarius commemoratur a veteribus: quam aeque atque Cardiam post Lysimachiam conditam decrevisse probabile est adeoque mox prorsus evanuisse, quamquam Pactyae veteris ruinas quasdam haud procul ab Helles sepulcro prope Plagar et Hexamila commemorari video apud Kruse: Ueber Herodots Ausmessung des Pontus etc. pag. 49 coll. Mannert. VII. pag. 188 seqq. et 185, ubi muri ad hostium invasiones arcendas exstructi atque ipsius Chersonesi longitudinem accuratissime ab Herodoto tradi scribit. His add. Forbiger: Handbuch d. alt. Geogr. III. pag. 1081, Ferd. Schultz: De Cherson. Thracic. pag. 20. Apud Scylacem §. 68. pag. 28 Huds. et Strabon. Ep. VII fin. 331. pag. 571 C iugi latitudo definitur stadd. *quadraginta*, apud Xenophontem *triginta septem*, longitudo

σφεας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ
δὲ οὗτοι στάδιοι ἓξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ
ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ
37 τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερ-
σονήσου ὁ Μιλτιάδης καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιούτῳ ὠσά-
μενος τῶν λοιπῶν πρώτοισι ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καί
μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλ-
τιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ
Κροῖσος ταῦτα πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετ- 454
ιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μή, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκ-

quadringentorum stadiorum, quâ maxima est Chersonesus teste eodem Scylace l. l. Quem murum temporis decursu hic illic collapsum ab Iustiniano imperatore restauratum fuisse tradit Procop. De aedif. Iustin. IV, 10. pag. 89. Neque huc non pertinent similes muri, maioris quamvis ambitus, in Britannia a Romanis, in Sina a Sinensibus ad Tartaros arcendos exstructi, quorum ad h. l. meminit Larcherus. — In fine cap. pro vulg. εἴσω reposui cum recentt. edd. ἔσω: quam formam Noster constanter adhibuit; vid. Bredov. pag. 151.

Cap. XXXVII.

τὸν αὐχένα] Cf. nott. ad IV, 85 et add. Iacobs ad Philostr. Imagg. pag. 485. Mox e Florentino, aliis, cum recentt. edd. recepi τρόπῳ τοιούτῳ, *tali modo, quali dictum est*, ut interpretatur Schweigh., cum, quod vulgo exstabat τρόπῳ τοιῷδε, esset: *tali modo, quali continuo dicam.* At VI, 39 τρόπῳ τοιῷδε ad antecedentia spectat, ut recte monuit Matth. Gr. Gr. §. 470. not. Nec aliter ὧδε V, 2. De *Lampsaco* cf. V. 117. Ad locutionem αἱρέουσι ζωγρίῃ cf. VI, 28.

ἐν γνώμῃ γεγονώς] Hoc Schweighaeusero idem valere videtur atque γνώριμος, *notus, familiaris.* Coraës, quem sequitur Negris, interpretatur *Croeso dilectus*, quemadmodum IX, 111 κατὰ νόον ἐοῦσα, Sophocl. Ai. 1038 (1017 Hermann.), quem tamen locum minus apte huc referri posse monet Larcher., et apud Homer. Ili. I, 562 ἀπὸ θυμοῦ εἶναι, Ili. XXIII, 59 ἐκ θυμοῦ πεσέειν. Ipsum edictum, quo Lampsacenos Miltiadem dimittere Croesus iussit, refert Voemel l. l. pag. 21 ad Olymp. LV, 2 sive 559 ante Chr. n.

πίτυος τρόπον] Cum apud Suidam, alios exstet πεύκης τρόπῳ, disceptant, utrum eadem arbor sit πίτυς et πεύκη, cum hanc *pinum*, illam *piceam* Latinorum esse vulgo tradant. Schweighaeusero placet Salmasii sententia, πίτυν statuentis et *pinum* haud discrepare, praesertim cum tales arborum voces passim commutentur. Quae vero infra proferuntur senis verba: ὅτι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων (ita dedi e Florentino cum Gaisf. assentiente Eust. ad Ili. I. pag. 43, 38 s. 32, 16 pro vulg. δενδρέων πάντων, quam recentt. edd retinuerunt) ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίει, i. e. *unam solamque pinum omnium (arborum) caesam nunquam ex iisdem radicibus pullulare*, vera esse negat Gellius N. Att. VIII, 4 (ut ex capitis inscriptione, quae sola est superstes, apparet), itemque Eustathius l. l., quibuscum Wessel. Theophrasti contulit verba tradentis pinum s. πεύκην adustis radicibus non pullulare, sed πίτυν, ut quidam tradant, pullulare. Verba Theophrasti Hist. plant. III, 9. §. 5 de discrimine loquentis inter πίτυν et πεύκην haec sunt: διαφορὰν δ' ἔχει καὶ ταύτην μεγάλην πρὸς τὴν πεύκην (sc. ἡ πίτυς)· πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεισῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνειν, τὴν πίτυν δέ φασί τινες ἀναβλαστάνειν,

τρίψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι,

ὥσπερ καὶ ἐν Λέσβῳ ἐμπρησθέντος τοῦ Πυρραίων ὄρους τοῦ πιτυώδους. „Falsam itaque senis (*Creuzeri* sunt verba in Fragm. antiqq. historicc. pag. 108. 109) illius interpretationem esse nemo non intelligit: vera adhuc latuit, nisi forte Gellius eam exputaverat loco integro, cuius nunc tantum epitomen legimus. Quid? si dixeris Croesum, antiquum urbis nomen spectantem [nam Lampsacum antiquitus *Πιτύουσαν* vocatam esse auctor est Charon Lampsacenus, appellatione a laeto pinuum in istis oris proventu ducta; nec valde inde recedunt, qui *Πιτύειαν* vel *Πιτύαν* vocatam esse illam narrant], hanc animo concepisse sententiam, quam Graece quidem sic pronunties: *Πιτυόεσσαν πίτυος τρόπον ἐκτρίψω* vel: *Πιτυοεσσηνοὺς πίτυος δίκην ἐκτρίψω.* Minime enim placet Bentleii ratio, qui in Disput. de Epist. Phalarid. pag. 246 Lips. (vid. Bentley's Abhandll. üb. Phalaris etc. v. Wold. Ribbeck. p. 212—218), in quibus eadem sententia legitur, probare studuit, Herodotum hoc dictum a se inventum affinxisse Croeso, habendumque id ipsum esse orationum numero ab historicis conscriptarum. Hoc si largiaris, non affinxisse solum Herodotus dicendus erit, sed finxisse ipsam fabulam quandam de dubitatione obiecta Lampsacenis ex minarum ambiguitate, de sermone inter eosdem instituto, de senis prudentia. Qualia si ab historico profecta creduntur figmenta ingenii vel mendacia potius, equidem, ut dicam quod sentio, vereor ne magnam historiae partem tollamus. Neque eo referenda sunt Gellii verba, sed huc potius: Herodotum in eo lapsum esse, quod indicaret senem illum *de pinu* verum dixisse (τὸ ἐόν). Itaque haud scio an ille hoc quidem loco abreptus cupiditate convincendi adversarii Boylei nimium tribuerit isti observationi de orationibus historicorum. Illud denique huc facere videtur, a nemine, quod sciam, huic loco adhibitum, quod apud Artemidorum est in Oneirocr. II, 25. pag. 183 ed. Reiff. πίτυς καὶ στρόβιλοι ἀηδίας καὶ φυγῆς σημαντικά. Unde fortasse colligas fuisse antiquam opinionem *de pinuum infelicitate*, quam secutus Croesus ita minatus sit. Quae interpretatio si cui facilior videatur illa priore de *Pityoëssa*, equidem non refragabor.“ Quae probat Dahlmann. pag. 119, modo ne inde colligas, Herodoto Charonis Lampsaceni libros de Lampsaco fuisse ante oculos: nam eos Herodotum cognovisse pernegat Dahlmannus, et summo iure, si quid video (vid. etiam nott. ad I, 160), quamvis aliter statuat Mure: Critical history of the lang. and literat. of ant. Greece Volum. IV. pag. 167 seq. 305 seq. Hoc equidem adiiciam, locutionem ipsam, qua utentem Croesi nuntium facit Herodotus, postmodo in proverbium abiisse videri, quo, qui funditus perirent, indicarentur; quod iam Eustathius l. supra l. indicavit, atque inde in Phalarid. Epist. IX. legitur: ὃς αὐτοὺς ἐκτρίψει π ί τ υ - ο ς δ ί κ η ν, et apud Aelian. V. H. VI, 13: — ἐκτρίβων τοὺς τυράννους π ί τ υ ο ς δ ί κ η ν; apud Suidam s. v. *Δίκην.* Unde ad paroemiographos transiit, qui proverbialem hanc locutionem dici monent ἐπὶ τῶν παντελῶς ἀφανισθέντων, ut apud Diogen. II, 76 (T. II. pag. 30 Corp. Paroemiograph. Graecc.) coll. Diogen. III, 60. VII, 49. Zenob. V, 76. Macar. VII, 7. Apostol. XIV, 24. Quae cum ita sint, vel propter hanc proverbialem huius locutionis vim nolim haec ipsa verba πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, post ἠπείλησεν ὁ Κροῖσος consulto repetita, eiicere, ut placet Nabero in Mnemosyn. IV. pag. 24.

πλανωμένων δὲ — ἐν τοῖσι λόγοισι] i. e. *cum Lampsaceni in sermonibus s. consiliis suis incerti haererent s. fluctuarent.* Eadem locutio II, 115. Mox τὸ θέλει omnes, quantum scio, libri scripti, quos Schweighaeus. et Gaisford. secuti sunt. Stephanus ex coniectura, ut videtur, edidit τί θέλει, quod, alios ut ta-

τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι, τό σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγις κότε μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐὸν, ὅτι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίει, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα.
38 *Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ δὲ τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καί οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. Πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς καὶ Στησα-*

ceam, tenuit Gronovius ac nuper etiam Bekker; Dindorf. et Dietsch. inde exhibuerunt *τί ἐθέλει*, eam opinor legem secuti, qua Herodotum *ἐθέλειν* (non *θέλειν*) ubivis scripsisse contendunt: vid. Bredov. p. 116 seqq. Equidem librorum scriptorum auctoritatem deserere nolui: inde retinui *τὸ*, quod pari fere modo adhibitum invenitur IV, 131 coll. I, 78. II, 13; idemque retinui *θέλει*, si quidem Herodotum utrâque verbi formâ usum esse existimo, frequentius utique scribentem *ἐθέλειν*, neque vero etiam rarius *θέλειν*, ut loci apud Bredovium collecti satis indicare poterunt; neque aliter fecisse Xenophontem arbitror, qui plerumque dicit *ἐθέλειν*, neque vero abstinuit alterâ quoque formâ *θέλειν*, ut bene monuit Kuehner. ad Momorabb. I, 2, 10, quocum prorsus consentio, „lubricum esse existimans in eiusmodi rebus refragantibus libris scripturam sollicitare." — Pro vulg. *ἀπείλησεν* dedi *ἠπείλησεν*, ut VI, 32, idemque feci VI, 75. Vid. Bredov. pag. 295. — In seqq. ad *τῶν τις* cf. V, 101 et ad *τὸ ἐὸν* (*verum*) cf. V, 40. — *μετίει* dedi pro *μετιεῖ*, ut VI, 20.

ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται] i. e. *ad internecionem, funditus periit.* Namque ad verbi *ἐξαπόλλυται* vim augendam adiicitur *πανώλεθρος*, ut in Aristoph. Av. 1239. Herod. VI, 85 (ubi *πανώλεθρον κακόν*). Plura Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. S. c. Theb. 71.

Cap. XXXVIII.

διὰ Κροῖσον] i. e. *Croesi operâ.* Monuit Fischer ad Weller. III. p. 171. Conf. Herod. VII, 165: *διὰ τὴν Ἀναξίλεω — προθυμίην* et vid. supra III, 82. Stesagoras, cui imperium tradidit, filius erat Cimonis, qui frater erat Miltiadis una eademque prognatus matre (cf. VI, 103), quae prius Stesagorae (unde Cimonem peperit), tum Cypselo, unde Miltiadem II suscepit, fuit nupta. Cf. Voemel. l. l. pag. 16.

ὡς νόμος οἰκιστῇ] „nempe *θύειν*. Idem esset *ὡς νόμος ἥρωϊ θύειν*, *vita functo sacra faciebant, ut mos est facere heroi.* Scribi quoque potuit unico verbo, in talibus proprio: *καί οἱ τελευτήσαντι ἐναγίζουσι* vel *ἐντέμνουσι*. Eodem Brasidam honore dignati Amphipolitani apud Thucydid. V, 11, ubi cf. interprett. et Wesseling. ad Diod. T. I. pag. 148. Pausan. II. p. 137 [11. §. 7]." *Valcken.* Ad usum verbi *θύειν* in talibus multa excitat G. Wolf. ad Porphyr. de philosoph. etc. pag. 112: de iis autem, quae ad mortuorum cultum pertinent, qui divinos honores assecuti sunt, vid. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 16 init. et nott. supra ad V, 47.

καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι] Paria fere leguntur I, 167. *ἀγῶνα ἱππικὸν* curruum s. quadrigarum esse certamen annotat Larcherus citans Sophocl. El. 698 coll. 504. De his certaminibus, mor-

γόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν τῷ πρυτανηΐῳ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ.

39 Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεὸν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἵ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν εὖ, ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμέων.

tuorum in honorem institutis vid. quoque Kruse in Theagen. p. 16. — Ad verbum ἐγγίνεται (*licet*) vid. Platon. Phaed. p. 66 C. Aristoph. Ran. 690 ibique Fritzsche pag. 264, qui plura excitavit. Ad verbum κατέλαβε in seqq. cf. III, 42. VI, 40. — In fine cap. ὑποθερμότερος dicitur *magis fervidus, audax*, quam eandem ferme significationem simplex quoque habet θερμὸς, de quo vid. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. S. c. Th. 599. Nec absimile prorsus ὑπομαργότερος III, 29. 145 et ὑποθερμαίνεσθαι (*irâ accendi*) in Excerpt. Legat. Hoesch. pag. 36, quod afferunt. Ad locutionem λόγῳ μὲν — ἔργῳ δὲ cf. VII, 155 et quae plura ad Xenophontis locum in Memorabb. II, 3. §. 6 (καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ) de hac dicendi formula attulerunt Bornemann. et Kuehner.

Cap. XXXIX.

τρόπῳ τοιῷδε] Conf. ad VI, 37. καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα valet: *qui imperium susciperet.* De voce πρήγματα cf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 821, ubi citat III, 80. IV, 164, alia. Add. Blomfield. Glossar. ad Aeschyl. S. c. Th. 2. Ad verba ἀποστέλλουσι τριήρεϊ cf. III, 4, 52, et ad ἐποίευν εὖ III, 55. De voce δῆθεν vid. I, 59 ibique nott.

ἐν ἄλλῳ λόγῳ] Vid. VI, 103. — In seqq. εἶχε κατ' οἴκους est: *domi se continuit tranquillum;* ubi monente Valcken. ἔχειν idem quod μένειν, coll. Herod. III, 79 et Sophocl. Ai. 1040. Trach. 540. Philoct. 470. Tu adde, quae nuper de hac locutione monuit Karsten in Commentar. ad Aeschyli Agamemn. 165 seq. pag. 146.

δηλαδὴ ἐπιτιμέων] i. e *in honorem videlicet Stesagorae fratris.* Quae satis commoda sententia, modo certa sit notio verbi ἐπιτιμέων, de qua dubitans Valcken. cum plerumque *increpandi, obtrectandi* significatione hoc verbum obvium, proposuit ἔτι πενθέων: *velut adhuc lugens fratrem Stesagoram*, more scil. antiquitus recepto, quo *in luctu recenti publico abstinebant.* Aliis placuit rescribere ἔτι τιμέων, i. e. *quasi fratrem Stesagoram honorans.* Wesselingio (Dissert. Herod. XI. pag. 189) in mentem venerat δηλαδὴ ἐπίτυμβον, i. e. *videlicet iamiam contumulandum*; sed maluit retinere ἐπιτιμέων idque eo quo indicavimus sensu explicare, quo eodem etiam reddidit Valla. Mihi in vulgata lectione, quae scriptorum librorum fide nititur, acquiescendum videtur, si quidem verbi ἐπιτιμᾶν eadem fere notio atque verbi simplicis τιμᾶν, cuius potestas addita praepositione nonnihil augetur atque amplificatur. Vide quae dixi in Creuz. Melett. III. p. 60 seq. ad Plutarch. Artax. 14. Eodemque modo Negris ἐπιτιμέων nihil aliud esse ponit nisi τιμῶν. Alio sensu verbum ἐπιτιμᾶν invenitur IV, 43,

οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ 155 *πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν ὑπ᾽ αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηΐκων βασιλέος θυγατέρα Ἡγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα*

ubi vid. nott. — Ad vocem δηλαδὴ cf. IV, 135.

ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι] „Nempe *πενθέοντι*, lugenti, luctum certe simulanti, *suum quoque verbis moerorem testificaturi*, sive *πενθέοντα παραμυθησόμενοι*. Olim etiam ad reges, viros principes vel civitates eum in finem publicitus legati mittebantur. Aeschin. c. Ctesiph. pag. 88, 22 [pag. 634 Reisk.] Funebris cf. Alexandri laudatio in Aristid. T. I. pag. 142. Dio Chrysost. Or. XII. pag. 198 B. Idem in talibus significabant verba *συνάχθεσθαι*, *συναλγεῖν*, *συμπενθῆσαι*, *συμπάσχειν* et *συλλυπεῖσθαι*. Contra, vel ob victoriam reportatam vel in alia re laeta, legationes mittebantur, quae civitatum gaudium sive verum sive fictum nunciarent, *συνησθησόμενοι* vel *συγχαρησόμενοι τῇ νίκῃ* apud Diod. Sic. XVII, 48 et 113 aliosque.“ *Valckenar.* Mox *ἐπικούρους* intelligo *satellites*, *milites stipendiarios*, ut III, 4, ubi vid. nott.

Ἡγησιπύλην] Hesegipyle post Miltiadis mortem alii Atheniensi nupsit viro, unde filium Olorum suscepit, qui ipse Thucydidis, celeberrimi historici, erat pater. Hinc Seuthes, Thracum rex, cognatos se nosse ait Athenienses benevolosque habere amicos. Vid. Xenoph. Anab. VII, 2. §. 31. — *βασιλέος* paulo ante dedi pro *βασιλῆος*.

Cap. XL.

κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα] *κατελάμβανε* positum ut VI, 38 *κατέλαβε*. Mox *τὰ κατέχοντα πρήγματα* sunt *res*, quae nunc eum quam maxime tenent, i. e. *res praesentes* s. *quae ei acciderunt*. Non aliter fere *κατέχειν* I, 65. „Hoc autem loco (ut *Schweighaeuseri* utar verbis) haud dubie eae res intelliguntur, de quibus scriptor noster cap. 33, priusquam hanc digressionem de superiori Miltiade, primo Chersonesi tyranno, instituit, loqui coeperat, quas mox deinde cap. 41 exponere pergit.“ Itaque ea, quae cap. 41 enarrantur cum iis, quae cap. 33 produntur, arcte connecti debent. Unde ea, opinor, loci sententia: *Huic Miltiadi Cimonis filio* (non priori illi Miltiadi, Cypseli filio, de quo in digressione inde a cap. 34 instituta retulerat) *statim postquam advenerat in Chersonesum* (ac nuper demum ille advenerat) *graviora acciderunt mala, quam quae nunc, aggredientibus Phoenicibus Persisque, imminebant.* Nunc enim, ut cap. seq. narratur (ita idem Schweighaeuserus), Athenas cum omnibus suis opibus, per otium quinque triremibus impositis, ultro Athenas repetens, unam quidem navem amisit a Phoenicibus cum filio suo captam, sed nihil mali accidit filio, quem admodum etiam liberaliter rex Persarum excepit, tertio vero ante anno Scythis Chersonesum invadentibus fugâ se proripere coactus erat et in exilio vitam agere.“ In qua interpretatione, quae una verbis Herodoti, qualia nunc leguntur, convenit, mihi subsistendum videtur, quamquam displicet viro docto Anglo (Grote: History of Greece IV. pag. 368 seq. 450), qui veram causam, quae Miltiadem in fugam compulerit, Herodotum latuisse existimat, qui sive inscitiâ sive errore ductus Miltiadem Scythas invadentes

ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ τούτων Σκύθας ἐκφεύγει· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθι-

fugisse tradat; Miltiadem enim Grote existimat haud diutius potuisse in Chersoneso manerě, cum Ionibus consilium dedisset pontis solvendi (Herod. IV, 137) eoque Persarum odium in se convertisset. Nos adiiciamus, quae de loco utique non satis expedito olim protulit ac mecum communicavit vir nobilissimus idemque doctissimus Liber Baro de Reizenstein, qui in Badarum rebus regundis summum a principe ipso serenissimo obtinuerat locum. Is verba τὰ κατέχοντα πρήγματα non aliter quidem ac Wesselingius et Schweighaeuserus accipi vult, sed bene ea distingui a prioribus rebus, ab iis scil., quas post nomadum incursionem redux factus invenit, terram dico a barbaris vastatam ac desolatam, quae revocatis prioribus incolis vel recens inductis colonis ad priorem floris statum revocanda erat; quae sequuntur verba τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ κ. τ. λ. usque ad finem capitis interiecta videntur ad ea enarranda, quae ob illas ipsas res, quae illum quam maxime tenuerint, acciderint. Adverbium νεωστὶ idem vir sagacissimus minime de primo Miltiadis adventu in Chersonesum, sed de reditu, regressis Scythis, intelligi vult, cum initium cap. 40 arcte cohaereat (ut diximus) cum cap. 33 fin. sivé cum narratione de Chersonesi urbibus Phoenicum classe expugnatis, adhuc (μέχρι τότε) Miltiadis imperio subditis, qui non multum ante Phoenicum adventum (νεωστὶ) cum eo rediisset, multa offendit (τὰ κατέχοντα πρήγματα), in quibus curandis vel graviora, χαλεπώτερα (adventum dico classis hostilis, qua fugam petere coactus est), superveniebant. Unde sequitur, eodem viro monente, Scytharum incursionem tertio ante Miltiadis fugam alteram anno et secundo ante Miletum captam, octavo vel nono decimove igitur anno post Darii expeditionem accidisse. Quod si sumpseris, vel melius singulas res convenire patet. Itaque Miltiadis fugam, cum Scythae ingressi essent, idem ille ponit tertio ante anno quam Athenas redierit; atque cum Scythas in Chersoneso duos certe annos mansisse probabile sit, tertioque demum Miltiadem a Doloncis reductum, ille aliquot abhinc mensibus (νεωστὶ, *nuper*) advenisse videtur, cum rebus nunc tractandis vel graviores, classem Phoenicum dico supervenientem, inciderent, quibus ut Athenas confugeret coactus est.

τρίτῳ ἔτεϊ τούτων] τούτων dedi pro τουτέων. — „Hoc per se positum poterat *tertio post anno* significare, sicut δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων cap. 46; sed ex adiunctis h. l. facile apparet, *tertio ante anno* intelligi, quod ipsum quoque mox in fine huius cap. diserte declaratur, τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον τῶν τότε μιν κατεχόντων.“ *Schweigh.* Add. Kuehner Gr. Gr. §. 514 et cf. Weissenborn: Hellas pag. 94 seq. Probat, cuius modo attuli interpretationem, Liber Baro de Reizenstein.

Σκύθας ἐκφεύγει] „ἐκφεύγει vulgo editur; quae si vera scriptura, verbum ἐκφεύγειν non consueta alioqui notione, ut cap. 38 accipi debebit (nec enim hoc *admodum grave erat*, quod Scythas *effugit*); sed ἐκφεύγει h. l. idem atque simplex φεύγει sonabit, *ad Scytharum adventum e Chersoneso profugit*, *fugâ salutem petere coactus est.* Sed hac notione rectius, ut mihi videtur, ἔφευγε scribunt duo codd., quod etiam Valla suo in codice reperisse videtur: atque eodem modo mox libri omnes Herodoteo more id verbum repetunt, τούτους ἐπιόντας — ἔφευγε.“ *Schweigh.* Quod Sancrofti liber cum alio ἔφευγε praebet, id e proxime sequenti ἔφευγε huc translatum videtur: itaque malui cum recentt. edd. ad vulgatam lectionem ἐκφεύγει redire, qua equidem haud offendor. Mox dedi βασιλέος pro βασιλῆος.

σθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης· τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ Χερσονήσου, ἐς ὃ οἵ τε Σκύθαι ἀπηλλάχθησαν, καί μιν οἱ Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγεγόνεε τῶν τότε μιν κατεχόντων.
41 Τότε δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παρεόντων ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὡρμήθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου, παραμείβετό τε τὴν Χερσόνησον, καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης 156
σὺν τῇσι τέσσερσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δέ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ

συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν] „*Cum se in unum conglobassent* Scythae Nomades, *ad hanc usque Chersonesum processerunt*. Pro *κατεστράφησαν* I, 130 [ubi vid. nott.; add. IV, 12] e codd. merito receptum *κατεστράφθησαν*: hic forte solemnem sibi posuerat formam *συνεστράφθησαν*, et II, 121 *ἐπιτραφθέντων*, quod placuit Abresch. Dil. Thucyd. pag. 209.“ *Valckenar*. Quod dedimus *συνεστράφησαν*, Herodoto unice convenit aliis quoque locis eandem formam praebenti, de qua vid. Bredov. p. 350.

ἔφευγε] Id restitui cum recentt. edd. pro *ἔφυγε*, quod libri respuunt. Pro *ἀπὸ Χερσονήσου* alii codd. *Χερσονήσου* sine *ἀπό*. In Florentino libro unoque Parisino utrumque deest, quod e scholio irrepsisse in textum suspicatur Schweighaeus. — Mox pro vulg. *ἀπαλλάχθησαν* dedi *ἀπηλλάχθησαν* ut V, 65 (ubi vid. nott.) et VI, 45.

CAP. XLI.

Τότε δὲ πυνθανόμενος κ. τ. λ.] Haec igitur, ut ad cap. 40 monuimus, arcte annectenda iis, quae cap. 33 extremo enarrantur.

ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου] Eiusdem sinus mentio VII, 58, cui nomen probabiliter inditum a *Mela* fluvio, qui prope Cardiam in eum ipsum maris sinum se effundit. Nunc fluvii nomen esse narrant *Shere-Su*, sinum vero ab oppido prope sito, nunc autem destructo, cui nomen *Saros*, nominari. Vid. Mannert. VII. pag. 198 seq. et add. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1076. Larcherus e Meletio tradit, sinum Melanem nunc vocari *Megarision* s. *Magarision*, fluvium appellari *Larissa*.

καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτουσι] De dativo *οἱ* vid. nott. ad I, 31. Sic mox: *τὴν δέ οἱ πέμπτην κ. τ. λ.* *Imbrus*, quod satis constat, exigui ambitus est insula prope Samothracen, cui haud raro accensetur. Nunc appellatur *Imbro*. Vid. Forbiger l. l. pag. 1023, qui omnes veterum scriptorum locos de hac insula exhibuit. — Pro *τέσσαρσι*, quod Matthiae e Florentino et Sancrofti libro assumpserat, revocavi cum recentt. edd. *τέσσερσι*, quae una forma est Herodoto conveniens; vid. Bredov. p. 136.

κατεῖλον] i. e. deprehenderunt, *ceperunt*, ut VI, 29 coll. V, 36. Quare non opus refingere *κατεῖχον* vel potius *κατῆγον*, quod in mentem venerat Valckenario, ita ut Miltiadis navem opibus onustam in suum converterint portum (*κατῆγον*) Phoenices insequentes, indeque escendentes captum Metiochum ad regem deduxerint (*ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα* — ita enim scribendum pro *βασιλῆα*). *Metiochi* nomen pluribus Atheniensibus fuisse apparet ex iis, quae

νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρήϊκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηῒ εἷλον οἱ Φοίνικες, καί μιν πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδέοντο, λύσαντας τὴν σχεδίην ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὡς οἱ Φοίνικες Μητίοχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον 42
ἐγένετο τούτων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα

Osann protulit in: Kunstblatt. 1832. nr. 75. pag. 299 seqq.

χάριτα — καταθήσεσθαι] i. e. *se gratiam ituros, se promerituros esse.* Locutionem, monente Valcken., illustrarunt Wetsten. ad Actt. Apost. XXIV, 27. Dorvill. ad Charit. pag. 488 Lips. Add. Blomfield. Glossar. in Aeschyli Prometh. 807. Herod. VII, 178 et VII, 220 fin. IX, 78, ubi est κλέος καταθέσθαι, *gloriam sibi parare, consequi.*

γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι] Vid. IV, 137 et de ipsa loquendi formula nott. ad IV, 132. VI, 43.

ἐποίησε — κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον] De Darii regis miti animo et clementi monitum est ad VI, 30. — In fine capitis verba τὰ ἐς Πέρσας κεκοσμέαται valent: *qui Persis accensentur, annumerantur.* Nam κοσμεῖν, ut bene annotat Valcken., idem fere quod τάσσειν, ut III, 91. Bredovium p. 334 si audiamus, scribendum erit κεκόσμηται; equidem cum caeteris edd. retinui vulgatam formam, quae ex Dindorfii iudicio (Comment. de dialect. Herodot. p. XXVII) pro Herodotea habenda est.

Cap. XLII.

οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγένετο τούτων] i. e. *nihil amplius susceptum est.* ἐπὶ πλέον e Florent., Mediceo duobusque aliis reposuit Schweighaeuserus eumque secutus est Gaisfordius, quos et ipse secutus sum. Quod vulgo antea legebatur ἔτι πλέον, retinuerunt Schaefer. et Matth. itemque recentt. edd. Tuentur autem locutionem ἐπὶ πλέον, exquisitiorem illam quidem, et alii loci Herodotei (II, 171. IV, 129. V, 51. 120. IX, 41 coll. 107. 121) et aliorum scriptorum loci, quos attulit Strange in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. Suppl. Vol. III. pag. 586, de ipsa locutione recte praecipiens, de qua etiam exposuerunt Usteri ad Plutarch. Consolat. p. 92, Perizon. ad Aelian. V. H. I, 30, Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. pag. 258. — Pro τουτέων refinxi τούτων.

ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι] i. e. *ad inimicitias, ad bellum pertinens.* Opponuntur enim in fine cap. τὰ εἰρηναῖα. Quare vulgata lectio minime sollicitanda. Tu conf. I, 120. III, 133. V, 92. §. 2 et de voce νεῖκος, quae Homerico more *ad bellum* refertur, VII, 158. 225. Ex ipso Homero conf. modo ἔρις καὶ νεῖκος, πόλεμος καὶ νεῖκος Ili. II, 376. XII. 348. 364. XXI, 513. Odyss. XX, 267. νεῖκος πολέμοιο Ili. XIII, 271. Od. XVIII, 264.

κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολίων, συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δωσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καί σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν.
43 Ἅμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βα-

Ἀρταφέρνης — ὁ ὕπαρχος] Conf. V, 25 ibique nott. Mox optimi quique *ἐκ τῶν πολίων*; alii quidam *ἐκ τῶν πολεμίων*, confusione haud rara, de qua conferas Wesseling. ad Diodor. XIV, 50. Dorvill. ad Charit. p. 630 Lips.

δωσίδικοι] Hoc revocavi ex uno Sancrofti codice allatum, et a Schaefero, Matth., Bekkero, Dietschio, Dindorfio receptum, probatum Suidae T. I. p. 625 (cf. I. p. 1454 ed. Bernhardy) auctoritate. Tu vid. Bredov. p. 78, qui sic scribendam esse vocem docuit, cum a futuro sit formata. Vulgo *δ ο σίδικοι*, quod apud Polybium IV, 4, 3 codd. quoque omnes tenere dixit Schweigh., qui h. l. ita interpretatur: *ut suam causam iudici permitterent diiudicandam* s. *ut iudicis iudicio se permitterent.* Locutionem *ἄγειν καὶ φέρειν* attigimus ad III, 39. De *parasangis* conf. II, 6 fin. ibique nott. Quae adiiciuntur verba: *τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια*, abiicienda erunt, si Naberum audias Mnemosyn. III. p. 481. Quem nemo sequetur, qui vel ea, quae sequuntur *κατὰ δὴ τούτους μετρήσας*, satis attenderit, recte allata ob vim, quae in particula *δὴ* inest, ab Herold. Emendd. Herodd. P. I. p. 14. Ad verba *φόρους ἔταξε* vid. nott. ad III, 13. In Diodori Excerptis libri decimi, quae ad V, 36 laudavimus, ea, quae Artaphernes h. l. instituisse narratur, coniunguntur cum iis, quae Hecataeus Milesius ad Artaphernem ab Ionibus missus elocutus est, ei persuadens, ut Ionum animos benefactis regi conciliaret; *ἀποδεξάμενος δὲ*, pergit Diodorus, *τὸ ῥηθὲν ὁ Ἀρταφέρνης ἀπέδωκε τοὺς νόμους ταῖς πόλεσι καὶ τακτοὺς φόρους κατὰ δύναμιν ἐξέταξεν.* Quae sequuntur verba: *οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες*, significant *tributa, quae suo loco intacta semper manent*, i. e. *immutata, fixa:* de qua vi locutionis *κατὰ χώρην* vid. nott. ad III, 135. IV, 201. De reliquis, quae huc pertinent, exposuimus in Excursu ad h. l. — Mox *ἔτι καὶ* dedi cum recentt. edd. pro *καὶ ἔτι*, quod tenent Schaefer. et Matth.

τὰ καὶ πρότερον εἶχον] Haec Schweighaeuserus ac Dindorfius sic reddunt: *constituta autem ab illo sunt* (tributa) *fere eadem conditione atque prius fuerunt*, i. e. qualia scil. a Dario haec erant constituta, teste Herodoto III, 90. Tu vid. Excursum ad h. l.

Cap. XLIII.

τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν] i. e. *reliquis ducibus dimissis.* Mox rescripsi *βασιλέος* pro *βασιλῆος*. *Ἀρταζώστρην* Florentinus suppeditabat pro vulg. *Ἀρτοζώστρην*, quod retinuit Bekker. Nota sunt Persarum nomina *Ἀρταφέρνης*, *Ἀρταξέρξης*, *Ἰνταφέρνης*, alia. Hinc VII, 2 dedi *Ἀρταβαζάνης* pro olim vulg. *Ἀρτοβαζάνης*. Vid. nott. ad VI, 98. Bredov. p. 101.

σιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρα-
τὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτι-
κόν, ἡλικίην τε νέος ἐὼν καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δα-
ρείου θυγατέρα Ἀρταζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ
Μαρδόνιος, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς
ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσί, στρατιὴν δὲ τὴν
πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ πα-
ραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐν-
457 *θαῦτα μέγιστον θῶυμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλή-*
νων, Περσέων τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι, ὡς
χρεὼν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν
Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστη

Gobryas, qui hîc memoratur, procul dubio est unus ille e septem coniuratis, de quo in Excursu T. II. p. 678 ad III, 70. Unde apud Diodor. XI, 1 Mardonius (Gobryae filius) vocatur Xerxis *ἀνεψιὸς καὶ κηδεστής*. Incidit autem haec Mardonii expeditio in annum 492 a. Chr. n.; quod sequitur ex iis, quae ad VI, 18 posuimus: qui Miletum captam ponunt anno 496 ante Chr. n., annum 494 hic ponere necesse est.

πολλὸν δὲ ναυτικόν] exercitum intelligit *aptum ad conscendendas naves*, ut recte interpretatur Casaubon. ad Strabon. I. p. 47 s. 82 coll. Stanlei. ad Aeschyli Pers. 54 a Wesselingio allatus. Neque enim naves ipsas una cum nautis e Perside in Ciliciam ducere potuit.

Ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην κ. τ. λ.] *Ἀσίην* dixit Noster Asiae minoris oram meridionalem, ubi Pamphylii, Lycii et Cares (I, 177). Ad loci argumentum conf. III, 80 ibique nott. Add. Hoffmeister: Ueber Herodot. p. 89. Atque K. W. Krueger (Ueber das Leben des Thucyd. Berolin. 1832. pag. 23) ex utroque hoc Herodoti loco et praesertim ex eo, quod nonnulli Graecorum hic dubitantes commemorantur, colligi vult, hanc narrationem ab Herodoto pluribus in locis aut certe eo loco, ubi plures Graeci iique civitatum variarum adfuerint, praelectam fuisse pro illius aetatis more, quem Herodotum quoque secutum esse plura testantur. Sed haud scio an nimium viderit vir sagacissimus. Namque non tam praelegens opus suum Graecis, quam perscrutando singula et ex omnibus quaerendo ad materiem operis colligendam in eos incidere potuit Graecos, qui aliter atque ipse de his sentirent. Inter hos autem Graecos Hecataeum Milesium fuisse eundemque hoc loco tangi Creuzeri sententia est proposita in: Histor. Kunst der Griech. pag. 283 ed. sec. In ipsis Herodoti verbis vix monitu opus erit, a verbo *ἀποδεκομένοισι* (quod in *ἐνδεκομένοισι* mutatum vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 25) pendere reliqua quae sequuntur verba: *Περσέων τοῖσι ἑπτὰ — Πέρσας*. Nam *rem maxime miram se iis Graecis narraturum* esse affirmat Noster, *qui non recipiant sive minus credant, Otanem, unum e septem illis Persarum coniuratis, eam sententiam edixisse, qua populari imperio Persas regi oporteat;* et his verbis indicat Noster, iam sua aetate fuisse, qui, quae de Persarum deliberationibus supra III, 90 seqq. enarrata erant, minus vera haberent. — Ad locutionem *γνώμην ἀποδέξασθαι* vid. IV, 132 ibique nott. et VI, 41. Pro vulgat. *χρεὸν* dedi *χρεών*, ut V, 49, ubi vid. nott. — In seqq. pro vulg. *κατίστα* reposui *κατίστη*, quod unum verum videtur; vid. Bredov. p. 397.

καταπαύσας] *τῆς τυραννίδος* s. *ἀρχῆς* intelligi recte notat Valcke-

ἐς τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρῆμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς πολλὸς στρατὸς, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέτριαν
44 καὶ Ἀθήνας. Αὗται μὲν ὦν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου. ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θα-

narius de argumento loci ita disserens: „Dum Persa Mardonius in Ionia *δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλιας*, videri debuit Graecis ea res secundum Herodotum vix credibilis; quia reges atque imperio regali adsueti popularem regiminis formam in civitatibus libertate usis sic plerumque voluerunt mutatam, ut saltem penes paucos esset imperium, quos dicto facilius haberent obedientes.“ Hoffmeister l. supra laud. popularia imperia eo consilio a Mardonio revocata esse arbitratur, quo Graecorum sibi conciliaret animos eosque ad se alliceret. Dubitanter de his pronuntiat Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 644, praesertim cum in civitatibus nonnullis tyranni manserint. Aliunde potius haec explicanda esse videntur Plassio (Die Tyrann. I. p. 325), qui minime credit Persas in animo habuisse Graecorum animos ad se convertere, eo, quod maiorem libertatem iisdem concesserint: id potius spectatum esse existimat, ut ne amplius Graecorum exsisterent civitates suis iuribus utentes et suum praefectum habentes, sed ut eodem modo, quo reliqui homines, Persis subditi essent: „sie sollten überall keine besondere Staaten, also auch nicht unter eigenen Vasallen, sondern nur Gemeinden von Unterthanen bilden, denen übrigens nach morgenländischer Weise von dem alten Herkommen Beobachtung dessen, was nicht geradezu den Absichten der Eroberer entgegen war, verstattet wurde.“ Quod mihi haud persuasit Plassius: magis arridet Grotii sententia (History of Greece IV. p. 421) Mardonium laudantis, qui iis, quae adhuc a Persis facta erant, contraria instituit sapienterque egit, cum bene intellexisset, odium in Persas a Graecis Asiaticis coniectum per tyrannos istos, qui a Persis impositi Persarum nomine regerent populumque premerent, potissimum et excitatum et auctum esse: his igitur sublatis fore, ut animi Graecorum magis cum Persis conciliarentur neque ad seditiones faciendas amplius sollicitarentur, praesertim cum libere suas res administrare possent. Quod ad Herodotum attinet, equidem haud scio an in his respiciendum quoque sit ad ipsius Herodoti animum regimini populari deditum (de quo diximus ad V, 66. 78) et tyrannorum imperium valde exosum, adeo ut tyrannis pulsis singulos cives maiore libertate in suis rebus administrandis uti crederet.

χρῆμα πολλὸν] Vid. III, 130. IV, 81. Mox cum Gaisford. e duobus codd. dedi *πολλὸς στρατὸς* pro vulg. *στρατὸς πολλὸς*, quod recentt. edd. retinuerunt.

ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας] Tu vid. V, 99. Namque hae civitates Aristagorae Ionibusque rebellibus auxilium miserant.

Cap. XLIV.

πρόσχημα ἦσαν] Conf. IV, 167 ibique nott. *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*, ut saepius. Ad seqq. verba *ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο* conf. Kuehner Gr. Gr. §. 831. not. 4 et G. Hermann: Opusc. IV. p. 151. Moneo hoc, cum duo codd. afferant *δύνωνται*, nec desint, qui id in Herodoti verbis reponere velint, licet in optativo, additâ voculâ *ἂν*, h. l. ea vis insit, quam potentialem dicunt. Tu conf. etiam Baeumlein: Griech. Mod.

σίους, οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους, κατεστρέψαντο· τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγονότα. Ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος μέγας τε καὶ ἄπορος κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθεϊ πολλὰς τῶν νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων.

p. 318. καταστρέφεσθαι recte poni praesenti tempore monet Naber in Mnemosyn. IV. pag. 7, ubi vid. plura.

οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους] i. e. *qui ne manus quidem sustulerunt, minime resistentes.* Eodem pacto Noster III, 144. VII, 101. 143. 212. 209 coll. VIII, 140. §. 1.

τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων κ. τ. λ.] Hinc forsitan III, 96 in tributorum recensu et insularum et Europaeorum usque ad Thessaliam habitantium memorantur tributa. *Cr.* conferri vult Heyne Opusce. acadd IV. pag. 164 ibique laud. Herodot. VII, 73 de Brigibus. τὰ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα non gentes in Macedonia, sed gentes intra Macedoniam et Persidem significari recte monet C. O. Mueller: Ueber die Maked. p. 28: itaque omnes gentes intelliguntur, quae inde a Persico regno usque ad Macedoniam habitabant, per Thraciam potissimum. — Mox vulgatam cum recentt. edd. revocavi: ἤδη ἦν; in Florentino invenitur ἦν ἤδη.

διαβαλόντες πέρην] i. e. *e Thaso navibus ad oppositam terram continentem transvecti.* De usu verbi διαβάλλειν plura dabit Ellendt. ad Arrian. Exped. Alex. I, 11. §. 10. Ad vocem πέρην vid. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 183. Verba ὑπὸ τὴν ἤπειρον accipio: *sub terram continentem*, i. e. *radentes*, *legentes terram continentem.* Cf. Fischer. ad Weller. III. pag. 281. Kuehner Gr. Gr. §. 617. III. sic reddit: „*nach dem festen Lande zu und an dessen Küsten hin.*"

μέχρι Ἀκάνθου] *Acanthus* urbs in Chalcidices peninsula, quâ est angustissima illa, ab Andriis olim exstructa, Xerxis expeditione inclaruit; ibi enim terram Persa perfodi iussit, quo commodius classis transire posset nec ipsum montem circumvehi cogeretur. Vid. VII, 22. 116. 122. Thucyd. IV, 84 seqq. Mannert. Geogr. VII. pag. 450 et Forbiger, qui veterum scriptorum locos de hac urbe suppeditat omnes, Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1065. Ipsum locum veteris urbis, cuius ruinas quasdam adhuc superesse narrant prope vicum, cui nunc nomen *Erisso*, inviserunt ac descripserunt Cousinéry: Voyage en Maced. II. pag. 150 et potissimum Leake: Travels in North. Greece III. pag. 147. — περιβάλλειν idem valere videtur atque περιπλέειν, *circumnavigare*, ut διαβάλλειν *traiicere navibus*, *transvehi.* Monuit Schweighaeuser. in Lex. Herodot.

μέγας τε καὶ ἄπορος] Sic VIII, 118 μέγας τε καὶ κυματίης. Supra V, 2 iungitur ἄπορον καὶ ἀμήχανον; apud Platon. De republ. II, 17. pag. 378 A: θυσαμένους οὐ χοῖρον, ἀλλά τι μέγα καὶ ἄπορον θῦμα κ. τ. λ. Apud Herodotum infra IX, 49 equites dicuntur προσφέρεσθαι ἄποροι. Nostro loco Gronovius ἄπορος exponit *arcens transitu;* equidem malim cum Wesselingio interpretari: πρὸς ὃν οὐδένα πόρον εὑρεῖν ἐστι, quibus verbis vocem ἀπορώτατος exponit Harpocrat. s. v. ἀπορώτατος p. 57. Indicatur, opinor, ventus tam vehemens, ut contra eius vim nullo modo resistere potuerint.

κάρτα τρηχέως περιέσπε] Ad locutionem conf. nott. ad I, 73 et V, 1. Ad dictionem πλήθεϊ πολλὰς conf. I, 51. IV, 191 ibique nott.

ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων] Ἄθων

λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων, οἳ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἁρπαζόμενοι, οἳ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, οἳ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἠπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἳ δὲ ῥίγεϊ. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς

invenies quoque VII, 21, ubi codd. quidam Ἄθω, quod ab Herodoto alienum est. Vid. Bredov. p. 249. Hinc *Athon* apud Servium in Virgil. Aen. XII, 701 monente Wesseling. De hoc monte vid. plura infra VII, 22 seqq. Ventus dicitur ἐκβάλλειν, i. e. e mari rectoque maris cursu naves quasi eiicere ad scopulos saxaque montis. Inde ipsae naves dicuntur ἐκπίπτειν II, 138.

ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης κ. τ. λ.] i. e. *cum mare istud montem Athon alluens admodum frequens sit beluis.* Laudat Eustath. ad Ili. pag. 291, 16 s. 222, 39. Vox θηριώδης eodem fere sensu I, 110. 111. IV, 174. 181. De particula ὥστε ante genitivos absolutos sic posita conf. V, 35. 101. VI, 52. 94. 136. VII, 129. Cum igitur mare circa montem Athon dicatur *beluis frequens*, inde verba sequentia: οἳ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο Schweighaeuser. (Lex. Herodot. I. pag. 324) et Blomfield. (in Glossar. ad Aeschyli Perss. 583) sic videntur intellexisse, ut multi homines in ipso mari perierint a *beluis maritimis* devorati s. a *piscibus*, quales sunt ceti, pistris, squali. Quod mirum utique videtur, cum de huiusmodi piscibus circa haec maria versantibus ipsosque homines devorantibus (id quod fieri potuisse haud nego) nihil relatum inveniam, iique Persae, qui in ipso mari interierint, significari videantur verbis: οἳ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἠπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο. Quare malim verba Herodotea de iis Persis intelligere, qui in terram eiecti aut alio modo in terram servati ibique oberrantes *a feris* (terrestribus) *abrepti* interierint. Tenendum enim est, in his Macedoniae atque Thraciae regionibus *leones* olim fuisse, quos ipse Noster commemorat VII, 126 (ubi vid. nott.); in Thraciae monte Pangaeo (de quo vid. supra V, 16 ibique nott.) *leones* atque *ursos* antiquitus fuisse, ex Eudemi narratione apud Aelianum Nat. An. III, 21 intelligimus; *leones* in ipsa Thessalia cognoscimus ex Parthenii narratione cap. 10. Plura vid. apud Tchihatcheff: Asie mineure etc. II. pag. 604 seq., qui idem pag. 621 *panthères* quoque illis temporibus per has Europae regiones vixisse arbitratur, fretus testimonio Xenophontis De venat. XI, 1: λέοντες δὲ, παρδάλεις, λύγκες, πάνθηρες, ἄρκτοι καὶ τἄλλα, ὅσα ἐστὶ τοιαῦτα θηρία, ἁλίσκεται ἐν ξέναις χώραις περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καὶ τὸν Κιττὸν τὸν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας, τὰ δ' ἐν Ὀλύμπῳ τῷ Μυσίῳ καὶ ἐν Πινδῷ κ. τ. λ. Huiusmodi igitur beluas Nostrum intellexisse, cum scriberet ὑπὸ τῶν θηρίων, equidem existimo. Quod sequitur ἀρασσόμενοι, valet: *allisi* (ad petras), *contriti:* conf. Doederlein: Homer. Glossar. III. nr. 1047. pag. 28 seq. et quae plura excitantur in Thesauri L. Gr. editione Londinensi Vol. II. pag. 2195. Idem verbum, quod in Herodoti loco I, 27 reponi vult Ostermann (Jahrbb. f. Phil. u. Paed. Vol. LXXVI. pag. 597), proponens ἀρασσομένους λαβεῖν (quod idem esse contendit atque λαβεῖν καὶ ἀράσσειν) pro ἀρώμενοι λαβεῖν, vereor, ut probari possit. Mox αὐτῶν dedi pro αὐτέων. κατὰ τοῦτο valet *eam ob causam*, ut I, 143. III, 137 coll. V, 3. Ad οὕτω ἔπρηξε conf. III, 25 ibique nott. ἠπιστέατο scripsi pro vulg. ἐπιστέατο, ut V, 42, ubi vid. nott., itemque cap. 46 ἀπηλλάχθη pro vulg. ἀπαλλάχθη; cf. Bredov. p. 294.

στρατὸς οὕτω ἔπρησσε. *Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοπε-* 45
δευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ νυκτὸς Βρύγοι Θρήϊκες ἐπεχείρησαν·
καί σφεων πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν
τρωματίζουσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον
458 *πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων*
τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν ἤ σφεας ὑποχειρίους ἐποιήσατο.
Τούτους μέντοι καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω,
ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυ-
τικῷ μεγάλως περὶ τὸν Ἄθων. Οὗτος μέν νυν ὁ στόλος αἰ-
σχρῶς ἀγωνισάμενος ἀπηλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.
Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ τούτων ὁ Δαρεῖος πρῶτα μὲν Θασίους 46

Cap. XLV.

Βρύγοι Θρήϊκες] Conf. VII, 185. 73, ubi Herodotus tradit Briges (*Βρίγες*) a Macedonibus esse vocatos Phryges: cum teste Heraclide Macedones vocum initio nunquam utantur litera Φ: de quo ipso plura excitavit Valcken. Atque de his eadem fere perscribit Stephanus Byzant. s. v. *Βρίγες*; plura nos ad Herodoti l. l. attulimus. Idem Stephanus quoque habet *Βρυγίας πόλις Μακεδονίας· τὸ ἐθνικὸν Βρύγιος*, et *Βρύγιον· πόλις Μακεδονίας· τὸ ἐθνικὸν Βρύγιος καὶ Βρυγιεύς*: adeo ut quaeri possit, num, qui hoc loco vocantur *Βρύγοι*, iidem sint atque *Βρίγες*, qui altero loco VII, 73 et 185 inveniuntur. Utrique certe Phrygiea stirpe fuisse videntur, e Phrygia (cf. nott. ad V, 13) olim in Thraciam ingressi indeque occidentem versus ad Macedoniam atque ad Illyricum usque progressi, ubi prope Dyrrhachium quoque inveniuntur Briges, teste Strabone VII. p. 326. 327; vid. Abel: Makedon. vor König Philipp pag. 58. 64. 151 coll. Zeuss: Die Deutsch. u. ihre Nachbarst. pag. 252, Tafel in: Pauly Realencyclopaed. I. p. 1183 atque in Dissertat. de via Egnatia pag. 35. Sedem primariam gentis, quae in Xerxis expeditione (VII, 73) iterum commemoratur, sed quae post evanuit, in monte Bermio ac regionibus adiacentibus prope Beroeam in meridionali Macedoniae tractu fuisse probabile est. Conf. Mannert. VII. p. 43 seq.

οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ κ. τ. λ.] Duo libri *οὐ μὲν οὐδὲ*, ut II, 120. IV, 205. Post *αὐτοὶ* Valcken. addi voluit *γε*, ut in locutione *οὐ μέντοι — γε* a Poppon. illustrata in Observv. Thucydd. p. 190. Ad verba *διέφυγον πρὸς Περσέων* idem Valcken., de eo usu disputans, quo verbis neutris passiva significatio tribuitur adiuncta praepositione *ὑπὸ* s. *πρὸς*, simillima excitat III, 19. I, 150. VII, 154 coll. Thucyd. I, 130. VI, 15. Euripid. Phoeniss. 365. Tu add. Herodot. VI, 92. 103.

οὐ γὰρ δὴ πρότερον κ. τ. λ.] De *πρότερον πρὶν ἤ* vid. nott. ad V, 118. Ad *ἀπῆγε — ὀπίσω* cf. V, 27 et de verbo *προσπταίειν* Herod. I, 65. VII, 21. — Mox cum recc. edd. revocandum censui ex Aldina articulum in verbis *περὶ τὸν Ἄθων*, ubi plerique codd. omittunt *τὸν*, qua vocula vix carere poterit oratio.

Οὗτος μέν νυν ὁ στόλος κ. τ. λ.] „*ἀπαλλάχθη rediit* vertitur: sed nimirum innuitur, reliquias istius exercitus post multas clades et calamitates ad extremum salvas et *e periculis liberatas* in Asiam *evasisse*, secutas Xerxis exercitum, qui fere totus in Europa periit.“ *Schweigh.*

Cap. XLVI.

Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ τούτων] i. e. *secundo post anno.* *τούτων* dedi pro *τουτέων*. Ad locutionem cf. nott.

διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων, ὡς ἀπόστασιν μηχανώατο, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευέ σφεας τὸ τεῖχος περιαιρέειν, καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπὸ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἐουσέων μεγαλέων, ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι, νανῦς τε ναυπηγεύμενοι μακρὰς καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδός σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ

ad VI, 40. Sic μετ' ὀλίγον τούτων apud Xenophont. Hist. Gr. I, 1, 2, ubi cf. Schneider, et quae alia affert Breitenbach, Herodotei loci haud immemor. — Verbis πρῶτα μὲν respondent in seqq. verba cap. 48 μετὰ δὲ τοῦτο. Pro vulgata μηχαιοίατο, quam omnes libri et scripti et editi retinent, scripsi μηχανώατο, quod Dindorf. (Commentat. de dial. Herod. pag. XXXI) et Bredov. pag. 331. 390 scribi iusserant. In temporum recte constituendorum rationes inquisiverunt post Larcherum Schultze (Kiel. philolog. Stud. I. p. 181), Weissenborn (Hellas pag. 91 seqq. coll. 223), alii. Nos secundum ea, quae ad V, 100 et VI, 18 posuimus, Miletum captam esse statuentes a. 494 ante Chr. n., reliqua, quae secuta sunt, sic ordinanda esse censemus. Proximo abhinc anno Persae Chium, Tenedum, alias insulas occuparunt atque in praeparando bello adversus Graecos versati sunt, ita ut Mardonius (teste Herod. VI, 43) ineunte vere anni 492 expeditionem susciperet. Quo eodem anno male affectus in Asiam rediit, si quidem anno ad finem vergente circa hiemalia tempora gravissima tempestas illa exorta videtur, quae naves perdidit hominesque ipsi frigore (ῥίγεϊ) ut interirent in terram eiecti, effecit; anno 491 Thasii moenia sua diruere coacti sunt, eodemque anno Darius per omnem Graeciam misit praecones terram et aquam postulaturos (VI, 48). Insequenti demum anno, apparatu coacto bellico, a. 490 a. Chr. n., ad Marathonem pugnatum est, decimo abhinc anno 480 a. Chr. n. ad Salaminem. Cf. etiam Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 658 not., qui Mardonii expeditionem anno 493 a. Chr. n., Thasiorum conamina anno 492 ponit, in reliquis vero consentit. In seqq. ad διαβληθέντας cf. nott. ad V, 35. 97. περιαιρεῖν eodem *diruendi* significatu III, 159. Vocula σφέας, aliquot interiectis vocibus, repetitur verbis Θασίους διαβληθέντας. Conf. VII, 147.

οἷα — πολιορκηθέντες] Mox e Florentino ac Parisino uno recepi ἐχρέοντο pro ἐχρέωντο, quod Schaefer et Matth. retinuerunt. Tu conf. III, 48. VII, 50. — Ad verba τεῖχος — περιβαλλόμενοι (*muro se cingentes*) conf. I, 141. 163.

ἔκ τε τῆς ἠπείρου] „Certum est, Thasios in Thraciae adversa ora metalli fodinas exercuisse agrosque arasse, ex Thucyd. I, 100. Liquet insuper, insulam fuisse εὔκαρπον, Dionysii 523 indicio." *Wesseling.* De *Thaso* insula, cui adhuc nomen *Tasso*, plura proferre vix opus. Cf. Mannert. VII. pag. 243 seqq., Forbiger: Hand. d. alt. Geograph. III. pag. 1022 seq., Movers: Die Phoenizier II, 2. p. 273 seqq. et qui peculiari scriptione exposuit Hasselbach: De insula Thaso. Marburg. 1838, qui de metallis, quorum h. l. mentio fit, disseruit p. 32 seqq., de quibus iisdem disputat quoque Prokesch in: Atti dell' Acad. Rom. d. Archeolog. Pontific. T. VI. pag. 179 seqq. 188 seqq. Quae quidem insula ut aliis rebus, ita frumento abundabat ac vino egregio, indeque divitiis et opibus excelluit, quarum parum memor Archilochus, ut ad h. l. monuit Valckenar. citans Athen. XII. pag. 523, Eustath. in Ili. VIII. p. 616, 46, Plutarch. De Exsil. p. 604 B, in carminibus suis Thasum despicatui habuit.

μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτῆς Ὕλης τῶν χρυσέων μετάλλων τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα τάλαντα προσήϊε, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω, ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι, ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσήϊε ἀπό τε τῆς ἠπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος ἑκάστου διηκόσια τάλαντα, ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον

ἐκ μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτῆς Ὕλης τῶν χρυσέων μετάλλων] Voculam γε inprimis urget Larcher, reddens *au moins*. Mihi nihil amplius valere videtur nisi *certe*. Eustath. ad Dionys. Perieg. 517 Herodotum citans exhibet *μέταλλα χρυσᾶ σκαπτῆς ὕλης*. Equidem cum recentt. edd. Florentini, aliorum retinui lectionem, quam ex uno Sancrofti libro Schweigh. et Gaisf. mutarunt in *ἐν Σκαπτῇ Ὕλῃ*. Herodot. III, 6. IV, 145 et quae ibi laudavimus. V, 35. Kuehner. Gr. Gr. §. 623. Apud Stephan. Byz. pag. 672. *Σκαπτησύλη, πόλις Θρᾴκης μικρά, ἀντικρὺ Θάσου*. Ubi coniunctim scribitur vox. Tu rectius sane scribes *Σκαπτὴ Ὕλη*, divisâ utrâque voculâ, quam hoc quoque loco coniunctam Sancrofti liber offert. Regio ipsa Thaso fuit opposita in continenti; qua posthac potiti sunt Athenienses quamque etiam ita tenuerunt, ut singulis Atticis civibus metalla, quorum etiam Thucydides meminit I, 100, agrosque concessisse videantur. Satis constat, Thucydidem ibidem possedisse metalla, quae ab uxore hinc ducta acceperat, ibique etiam diutius esse commoratum, historiae scribendae operam navantem. Vid. Marcellin. V. Thucydid. §. 19. 25 ibique nott., Mannert. VII. pag. 235. Ad *τὸ ἐπίπαν* cf. IV, 68 ibique nott. Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*.

ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι] Hoc ita intelligo, ut Thasii, quorum reditus tam ampli fuerunt e metallis, omni eo tributo, quod agris eorumque frugibus imponi solebat, igitur omni decima vel alia quadam parte e frugibus perceptis tributi loco solvenda, exempti fuerint, nullum igitur tributum prorsus solverint, cum vix alia tributorum genera exsisterent. Eodem modo Noster III, 91 *ἀτελέα Πέρσαι νέμονται χώρην*, itemque III, 97. 160 et I, 192. „Et frumenti copiâ abundabat Thasus et vinum quoque inprimis celebre Thasium erat. Sed videntur et fertiles Thasiorum agri et vineta in opposita *continente* (*ἐν ἠπείρῳ*) maxime fuisse; nempe in Thraciae ora, quae Thasiorum fuit: qui cum fructuum nomine ex ea regione perceptorum nec Thracum regibus nec Persis *vectigal ullum* aut *tributum* penderent, *ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι*, ad reditus, quos ex metallis percipiebant, insignis quotannis cumulus ex agrorum istorum vinetorumque proventu illis accedebat." *Schweigh.* Nec aliter h. l. accipi video a Boeckh. Staatshaushalt. d. Athen. I. p. 423 ed. sec., qui eam fere Herodoti sententiam esse docet: e metallis in terra continenti sitis ad Scaptesylam quotannis in Thasiorum aerarium rediisse octoginta talenta, minorem summam e metallis in Thasi insula sitis, sed tantum certe, ut Thasiorum (qui ipsi omni agrorum fundorumque tributo exempti fuere) reditus annui e metallis in continenti aeque atque in insula sitis, unâ cum vectigalibus aliis, intra *ducenta* ac *trecenta* talenta constiterint. Ac ducenta talenta, Wurmium si sequamur, efficiunt summam 521,165 florenorum, 24 crucigerr., s. 1,112,180 francc. Gallicc., *trecenta* efficiunt 781,748 florenn. 6 crucigerr. sive 1,668,270 francc Gall., *octoginta* talenta aequant 208,466 florenn. 10 crucigg. Haec Thasiorum metalla postmodo in Atheniensium potestatem devenisse accepimus. *Creuz.* consuli vult Eckhel. Doctr. N. V. Vol. II. pag. 53 et 54. Add. quae profert Voemel. ad Demosthen. Philipp. Prolegg. pag. 66.

47 προσῆλθε, τριηκόσια. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα· καὶ μακρῷ ἦν αὐτῶν θωυμασιώτατα, τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὔνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων, ἀντίον δὲ Σαμοθρηΐκης, οὖρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζητήσει. τοῦτο μέν νύν ἐστι τοιοῦτο. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλέϊ κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἄβδηρα.

48 Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων, ὅ τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἑωυτῷ ἢ παραδιδόναι σφέας 459 αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας, ἄλλους ἄλλῃ τάξας, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλέϊ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, ἄλλους δὴ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κε-
49 λεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέεσθαι. Οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖσι ἥκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν, τὰ προΐσχετο αἰτέων

Cap. XLVII.

Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς κ. τ. λ.] Ex his manifestum est, Herodotum ipsum in Thasum esse advectum. Cf. etiam II, 44 et Heyse Quaest. p. 119. Mox dedi *αὐτῶν* pro *αὐτέων*.

ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου] *ἐπὶ* e Florentino, aliis receptum pro olim vulg. *ἀπό*. Vid. IV, 45. 107. 184. VII, 58. 61. 74. Mox *ἔσχε* optimi quique libri. Olim *ἔσκε*; de quo cf. VI, 36.

οὖρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζητήσει] i. e. „*ingens mons quaerendis* (metalli venis) *susque deque versus est.*“ *Schweigh.* Pro vulg. *ὄρος* dedi *οὖρος*; vid. Bredov. p. 161 seq.

Cap. XLVIII.

Μετὰ δὲ τοῦτο] Spectat hoc, monente Negris., ad id, quod cap. 46 init. legitur: *πρῶτα μέν*.

γῆν τε καὶ ὕδωρ] Vid. nott. ad V, 17 et IV, 126. Ad structuram verbi *ἀπεπειρᾶτο* in proxime antecedentibus cf. III, 119 ibique nott. et de attractione quae dicitur Kuehner Gr. Gr. §. 857, c. Ad vocem *ἄλλῃ* (in verbis *ἄλλους ἄλλῃ τάξας*) cf. I, 1 ibiq. nott. Quo eodem modo Plautus in Rudent. Prolog. 10 dicit: „Is nos per gentes *alium alia* disparat.“

νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα] *longae* naves sunt bellico usui destinatae militibusque vehendis, ut I, 2. V, 81; *ἱππαγωγὰ πλοῖα* sunt navigia equis vehendis apta. De hac voce plura attuli ad Plut. Pyrrrh. 15. pag. 183. Add. Boeckh. l. l. I. pag. 398 et Urkundd. üb. d. Seewesen pag. 124, ubi monet, talia navigia prius iam apud Persas usitata Athenis demum secundo Peloponnesiaci belli anno introducta et saepius inde adhibita fuisse. Tu conf. etiam Herod. VI, 95. VII, 21. 97.

Cap. XLIX.

ἔδοσαν] Schweighaeus. et Gaisford. uno ex libro receperunt *ἐδίδοσαν*. Equidem cum recentt. edd. revocavi plurium codd. lectionem olim recte vulgatam: *ἔδοσαν*. Articulum *οἱ* ante *νησιῶται*, quem plerique

ὁ Πέρσης, πάντες δὲ οἱ νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες. Οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται· καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην κατηγόρεον τῶν Αἰγινητέων, τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεομένης ὁ 50

edd. omiserunt, e Florentino libro aliisque recepi; itemque pro *ἀπικέατο* cum recentt. edd. dedi *ἀπικοίατο*. Ad *προΐσχετο* conf. I, 164. VI, 9.

οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται — καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται] *τοὺς νησιώτας* de Cycladum incolis potissimum dici monuimus ad V, 30. Quod vero Aeginetae, quorum insula tunc temporis omnium fere ditissima opibus reque navali maxime eminuit (quippe *θαλασσοκρατοῦσα*, cf. nott. ad V, 81. 83), regis postulata praestiterunt, id vel Athenarum odio studioque Argi ac Thebarum eos fecisse credibile est, vel etiam commercii promovendi spe; si quidem Persarum imperio subditis per omnem Asiam Persis subiectam mercaturam agere commerciumque exercere licuit. Cf. Mueller. Aeginett. p. 116.

ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο] i. e. *continuo Athenienses instabant, imminebant iis*. Cf. V, 104 (*πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε*). V, 81 et praecipue VIII, 84. IX, 22, ubi pari modo adverbium *ἰθέως* eidem verbo additum invenimus.

δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι] Pro *ἐπὶ σφίσι ἔχοντας*, quod tuetur Eustath. ad Odyss. p. 1856, 16 s. 683, 21, Florentinus, Mediceus, alii: *ἐπὶ σφίσι ἐπέχοντας*, quod e scholio in textum irrepsisse videtur Schweighaeusero, bene monenti, minime hic de tmesi, qualem h. l. statuerat Valckenarius, cogitandum esse (ita ut *ἐπὶ σφίσι ἔχοντας* accipiatur pro *ἐπέχοντας σφίσι*), cum *ἔχειν ἐπί τινι* sit *adversus aliquem tendere*, quemadmodum *ἔχειν ἔς τι* vel *τινα ad aliquid s. aliquem spectare, pertinere, tendere;* de qua locutione vid. modo quae allata sunt ad II, 54. III, 48. Itaque cum Schaefero Schweighaeuserus revocavit *ἐπὶ σφίσι ἔχοντας*, auctore Eustathio l. l., qui in hac locutione explicanda versatur, quam, cum antea illud *ἔπεχε σκοπῷ τόξον* commemorasset, sic profert subiungens: *Ἡρόδοτος δὲ διαλελυμένως φησὶν ἐπὶ σφίσιν ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας, ἤγουν ἐπέχοντας.* Qui secuti sunt editores, hanc lectionem merito retinuerunt, in qua si verbum *ἔχειν* absolute positum accipias: *se habere, affectum esse*, praepositio *ἐπὶ* eo modo addita erit, quo IV, 80. 154, ubi vid. nott. Quare haud male Hoogeveen. ad Viger. pag. 249 locum sic reddidit: *putantes hostili in ipsos animo dedisse terram et aquam Aeginetas.* Unum quod offendere possit verbum *ἔχειν* sic absolute positum, neque ulla alia voce addita, fuit cum *τε*, quod Florentinus et Sancrofti liber post *δοκέοντες* afferunt (ut mox *φοιτέοντές τε*, quod haud scio an librarios h. l. in errorem induxerit), in *τι* mutare vellem; sed postea destiti.

Cap. L.

Κλεομένης] Vid. Pausan. III, 4. §. 3, qui eadem fere narrat. Ad *ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων* cf. nott. ad I, 77. Hinc male in quibusdam *συλλαμβάνειν*. Ad *ἀντίξοος* cf. I, 174 et ad *χαίροντα* nott. ad III, 29. Negat enim Crius, *impune illum quemquam ex Aeginetis abducturum esse.* Scripsi *Κριὸς* pro vulg. *Κρῖος* et h. l. et VI, 73; infra VIII, 92 omnes

Ἀναξανδρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα, ὃς οὐκ ἔφη, αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἄν μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλέϊ ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης εἴρετο τὸν Κριὸν, ὅ τι οἱ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ τὸ ἐὸν ἔφρασέ οἱ. ὁ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· ἤδη νῦν καταχαλκοῦ, ὦ
51 *Κριὲ, τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος*

libri in ea, quam dedimus, nominis accentuatione consentiunt, quae nititur Aristarchi praecepto apud Etymolog. magn. pag. 539, 20, ex quo *Κρῖος* plane reiiciendum est, quod Graecis auribus absonum quid habuisse statuit Lehrs: De Aristarch. stud. p. 296 plura proferens. Add. Goettling: Lehre v. Accent pag. 170, Graefenhan: Grammat. dialecti epic. pag. 61. 62. Recentt. Herodoti edd. exhibuerunt omnes *Κρῖος*. In Simonidis verbis mox afferendis Bergkius quoque dedit *Κριὸς* pro vulg. *Κρῖος*.

ἀναγνωσθέντα χρήμασι] i. e. *persuasum, corruptum pecuniis.* Vid. I, 68. IV, 154. Ad locutionem *ἐξ ἐπιστολῆς* cf. nott. ad IV, 10 et ad *τὸ ἐὸν* (*verum*) nott. ad V, 50.

εἴρετο τὸν Κριὸν, ὅ τι οἱ εἴη τὸ οὔνομα] „Suspicor Aeginetam istum Crium luctatorem fuisse, quem Simonides carmine memoraverit. Cf. Schol. ad Aristoph. Nub. 1359 [vid. Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. p. 874, qui Simonidis verba sic exhibuit: *Ἐπέξαθ' ὁ Κριὸς οὐκ ἀεικέως || ἐλθὼν ἐς εὔδενδρον ἀγλαὸν Διὸς || τέμενος*]. Acerbo ioco Herodoti Cleomenes, cum Aegineta sibi nomen esse dixisset *Κρίον*, *ἤδη νῦν* aiebat, *καταχάλκου, ὦ κριὲ, τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ*. *Iam nunc tu*, velut *vir gregis*, *aerata tua fac cornua, quibus possis luctari adversus magnum malum, quod tibi imminet.* Paulo inconsideratius negaverat Aegineta, Cleomenem *οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων*: dictum indignatus, ex *Κρίου* nomine captat hominis irridendi rex Spartanus occasionem; atque ea dicit, quae in veri nominis arietem petulantiorem, *κριὸν ἀσελγόκερων*, dici poterant, cuius protervia brevi refutaretur.“ *Valcken.*, qui adiicit simile Ciceronis dictum in Verrem, cui e nomine *verris* invidiam crearet, in Verr. II, 78 coll. IV, 25. 43, et alia quaedam affert, quae minus ad Nostri locum pertinent. Herodotea quoque attigit Eustath. ad Dionys. 511, eademque commode, notante *Cr.*, Apostoli verbis in Epistol. ad Galat. IV, 25 adhibuit Börger. in Comment. pag. 309. *καταχαλκοῦ*, quod iam Stegerus reposuit, cum edd. recentt. e Florentino alteroque codice recepi pro vulg. *καταχάλκου*, cum medii imperativus hîc requiratur. Verbum *καταχαλκοῦν* (*aere obducere*) exstat apud Diod. Sic. XII, 70. Quae sequuntur verba *ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ* (i. e. *quippe incursurus magnum in malum*) superflua videntur Nabero in Mnemosyn. III. pag. 480 indeque ab Herodoto ipso vix adiecta. Mihi necessaria potius videntur et ad explicanda priora consulto addita.

διέβαλλε τὸν Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι), κατὰ πρεσβυγενείην δέ κως τετίμηται μᾶλλον ἡ Εὐρυσθένεος.

52 Λακεδαιμόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι,

Cap. LI.

διέβαλλε] Hoc reposui cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. pro *διέβαλε*. De verbi significatione cf. ad V, 35 nott. *ὑπομένων* dicitur Demaratus, qui, quo tempore Cleomenes aberat Aeginam profectus, domi in ipsa Sparta remanebat. In verbis proxime sequentibus haud sine vi quadam interponitur *καὶ οὗτος*, i. e. *itidem:* de quo cf. Fritzsche: Quaestt. Luce. pag. 84 seq. Bini enim cum essent Spartanorum reges, alter Agidarum, alter Eurypontidarum e familia, iique pares auctoritate et dignitate vulgo haberentur, quia utraque familia originem ducebat ab Eurysthene et Procle, qui Aristodemi filii gemini ac pares dignitate et ipsi perhibebantur, Noster his ipsorum Spartanorum famam opponit, ex qua inter utramque stirpem sic distinguerent, ut Eurysthenis stirps alteram praeiret honore, ipsa munia regia licet paria essent. Ad vocem *οἰκίης* cf. I, 107 ibique nott. Quam Herodotus hic dicit *πρεσβυγενείην*, Pausan. III, 3. §. 8 vocavit *πρεσβείην*, i. e. *dignitatem senioris* sive *maioris natu*. Cf. Siebelis ad h. l. pag. 10.

Cap. LII.

Λακεδαιμόνιοι γὰρ κ. τ. λ.] Sequitur h. l. digressio de regibus Spartanorum, quae perducta est usque ad cap. 60 incl.: ad quam sponte Nostrum deducebant ea, quae in proxime antecedentibus de contentione inter duos reges, Cleomenem et Demaratum, narraverat: quae ut melius intelligerentur, in hanc digressionem abiisse Noster putandus est.

ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ] Sensum loci recte cepit Schweigh. itemque C. O. Mueller. Dor. I. pag. 52 not. Neminem enim, ait Herodotus, e poëtis (epicis) ea in re consentire cum ipsis Laconibus, qui Aristodemum in Laconiam invasisse primum tradebant, aliter atque poëtae, quorum famam, opinor, retulit Pausanias III, 1. §. 5 (ubi attende verbum adiectum *λέγουσι*) collat. Ephor. apud Strabon. VIII. p. 560 sive pag. 113 Marx. C. O. Mueller. l. l. I. pag. 96. Hi enim Eurysthenem et Proclem, occiso Aristodemo patre, antequam Dores ipsam Peloponnesum ingrederentur, terram occupasse probabiliter cecinerant. Itaque *famam* apud ipsos Spartanos *vulgatam* Noster opponit *veterum poëtarum* auctoritati, in quorum numerum etiam *Tyrtaeum* quosdam minus recte retulisse video, cum h. l. eos potius Noster respicere videatur poëtas, qui antiquissimas Dorum res gestas, Heraclidarum ac Dorum inprimis migrationes, alia id genus carminibus celebraverant, qui stirpes Heraclidarum regias deduxerant, sedes ab Heraclidis captas regnaque condita enarraverant. Vid. quoque C. O. Mueller. l. l. I. p. 51 coll. 59. Ac praeterea etiam per singula Laconiae oppida multae fabulae ac traditiones de his rebus videntur sparsae fuisse, quas Herodotus, qui Laconiam, ut novimus (cf. nott. ad III, 55), ipse perlustraverat, suis quasque locis accepit inque opus suum retulit. Inde procul dubio fluxerunt, quae h. l. memoriae produntur, firmata etiam Xenophontis auctoritate, qui ipsum patrem Aristodemum, neque filios suos, Spartam tenuisse scribit in Agesil. 8. §. 7 coll. Plutarch. Agesil. 19. In alia abit Polyaenus I, 10 Proclem et Temenum Lacedaemonem expugnasse narrans. *Aristodemi* genus quod attinet, iidem maiores, qui

αὐτὸν Ἀριστόδημον, τὸν Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην, τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείην· θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα νούσῳ

hoc loco proferuntur, infra quoque VII, 204 et VIII, 131 vocantur. Ad huius filios geminos quod originem regni apud Spartanos aliter atque apud caeteros Dores inter duos reges divisi referebat ipsorum Spartanorum fama, quam Herodotus h. l. prodidit, id offensioni fuit pluribus viris doctis, adeo ut omnem hanc narrationem postmodo fictam esse contenderent ad explicandum ipsum regnum inter duos communicatum, mirum illud quidem et ab reliquorum Graecorum more abhorrens. Vid. Lachmann: Spartan. Staatsverfass. p. 134 seq., Schoemann: Griech. Alterthüm. I. p. 226; quorum ille duos Spartanorum reges haudquaquam a duabus regiae stirpis familiis ab uno eodemque avo ortis repeti vult, sed a duabus Spartanorum tribubus, ita ut alter rex Hyllensium, alter Dymanensium e tribu prodierit; hic vero Aristodemi filios duos non geminos, sed diversa matre natos opinatur. Quorum neutrum certo inniti fundamento aut ullo veterum testimonio probari nemo non videt: adeo ut ipsa Herodoti fama maiorem certe fidem merere videatur. Ac Lachmanni opinionem pluribus refutavit Alfr. Kopstadt: De rerr. Laconicc. constitut. Lycurg. origine et indole (Gryph. 1849.) p. 95, meritoque reiecit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 24. not. 5 ed. quart. Qui eandem rem nuper attigit Curtius (Griech. Gesch. I. p. 152), ita explicare studet, ut duas easque diversas gentes olim fuisse existimet de summa rerum inter se disceptantes et postea in concordiam redeuntes ea lege, ut e quaque gente rex constitueretur binique igitur essent reges, utraque inde gens pari modo potestatis supremae fieret particeps. Grote (History of Greece II. p. 468) in iis, quae ab Herodoto traduntur, acquiescit.

Κλεοδαίου] Eodem modo scriptum reperitur VII, 204. VIII, 131, aliisque locis allatis a R. Stiehlio in Schneidewin. Philolog. IV. p. 104 seq. Ac simile nomen *Μενεδαίου* e Thucyd. III, 100 attulit Valcken. Quare non opus cum Meursio De regn. Lacon. 6 rescribere *Κλεοδήμου*.

μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν] Larcherum si sequimur (T. VII. p. 479 seq. 494 seqq.), Peloponnesum occupavit Aristodemus a. 1190 a. Chr. n. Eurysthenem et Proclem natos anno 1178 et ad regnum evectos anno 1153 a. Chr. n. idem ponit. Quae quidem probari haud posse existimo: ex iis enim, quae C. O. Mueller (Die Dorer I. p. 132 seq. II. p. 484 seq. 502), alii disputarunt, rectius utique Heraclidas duce Aristodemo Peloponnesum ingressos ponimus ann. 1104 a. Chr. n., Eurysthenem et Proclem Spartanorum reges anno 1073 vel 1072 ante Chr. n. Tu conf. quoque Clinton. Fast. Hellen. I. p. 111 seqq. 330 seqq.

Ἀργείην] Haec Argia, mater Eurysthenis ac Procli, soror fuit Therae, qui tutor fuit huius utriusque filii. Vid. IV, 147 ibique nott. De *Autesione* vid. quae excitantur in Bentley Abhandll. üb. Phalaris etc. p. 101 ed. W. Ribbeck. In proxime seqq. ad verba *ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ τέκνα* (i. e. cum Aristodemus *inspexisset* pueros) cf. nott. ad III, 53.

τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας βουλεῦσαι, κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὐκ ὦν δή σφεας ἔχειν, ὁκότερον ἕλωνται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἐόντων· οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν· εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ, εἴ κως ἀμφότεροι γενοίατο βασιλέες. Τοὺς ὦν δὴ Λα-

Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας] Consulto Noster addidisse videtur verba *τοὺς τότε ἐόντας*, indicaturus Lacones viros illos Herculis stirpe prognatos sive Spartanos, cum Laconum nomen vulgo latius pateat omnesque, qui regionem Laconicam incolant, comprehendat. *βουλεῦσαι* h. l. valet *statuisse:* quae activi est significatio, praecipue in aoristo primo; vid. Bredov. p. 24. Mox dedi *βασιλέα*, *βασιλέες*, *βασιλέας* pro *βασιλῆα*, *βασιλῆες* et *βασιλῆας*.

ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἐόντων] Utrumque iungit simili modo Aelian. N. A. III, 1, frequentius Thucydides in foederibus aliisque rebus solemnibus ac publicis ad firmandam sententiae vim ac potestatem: I, 27. 145. IV, 105. V, 27. 59. 79. Vid. quae monuerunt Lennep. ad Phalarid. Epist. p. 294 et Kuehner ad Xenoph. Memorabb. III, 10. §. 10, qui utramque vocem sic distinguit, ut *ἴσος* ad perfectam omnium partium aequalitatem, *ὅμοιος* ad similitudinem spectet. Tu cf. Thucyd. VI, 16: *τὰ ἴσα νέμων τὰ ὅμοια ἀνταξιούτω.* In Herodoteo loco utramque vocem iungi ad ipsam notionis vim augendam nemo non videt, eodemque etiam spectare credam particulam *καὶ* duplicatam. De voce *ὥστε* sic praeposita genitivis absolutis vid. allata ad VI, 44. In verbis, quae continuo sequuntur: *οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι* (i. e. *cum vero hoc intelligere non possent*, uter sc. prior esset) quod Naber in Mnemosyn. III. p. 484 legi vult *δ ι α γ ν ῶ ν α ι*, cum mox sequatur *διαγινώσκειν*, quod in simili re quoque invenitur adhibitum VII, 10. §. 1, id mihi neque aptum neque necessarium videtur.

ἢ καὶ πρὸ τούτου] Perspexit Schweighaeus. loci sententiam: *Eos enim*, ait Herodotus, *cum hoc dignoscere non possent, vel tum vel etiam antea* (cum scil. puerulos inspexissent nec eos distingui posse intellexissent) *interrogasse matrem.* Itaque vocula *ἢ* non comparativam, sed disiunctivam vim habet, quam bene notavit Kuehner Gr. Gr. §. 747. not. 3. Cum eodem Schweigh. et Gaisf. maiorem posui distinctionem post *διαγινώσκειν*; quae sequuntur verba cum eodem Schweigh. et Larchero sic interpretans: *haec vero* (*ταῦτα*) *eam dixisse, scientem quidem quam maxime* (*τὸ κάρτα*), quid rei esset, quinam scil. maior esset natu, *sed cupientem, ut uterque fieret rex.* Itaque *ταῦτα λέγειν* ad praegressa (*οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν*) spectat; *τὸ κάρτα* sic positum reperitur annotante Schweighaeusero I, 71. III, 104. VII, 16. Hisce addam, quae ad h. l. adscripsit A. Matthiae: „Recte Schweigh. monet verba *λέγειν ταῦτα* non pendere e verbo *εἰδυῖαν* (quamquam *novi hoc dicere*, id est *possum*, recte diceretur *οἶδα τοῦτο λέγειν*, non *λέγων*), sed referri ad praecedens *φάναι*, ut Herodotus saepe repetit, quae praecesserant. Seqq. *βουλομένην δὲ εἴ κως ἀμφότεροι γενοίατο βασιλέες* breviter dictum pro *βουλομένην ἀμφοτέρους γενέσθαι βασιλέας, εἴ πως τοῦτο γίγνεσθαι δύναιτο.*" Add. eundem in Gr. Gr. §. 531. not. 2 et Schaefer. ad Longi Pastor. pag. 334 ed. Seiler., qui apte confert Herodotea quae leguntur V, 30, ubi cf. nott. et IX. 14. Cobet in Varr. Lectt. pag. 286 legi vult *οὐ βουλομένην δὲ*, quo mi-

κεδαιμονίους ἀπορέειν, ἀπορέοντας δὲ πέμπειν ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅ τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφότερα τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλέας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν, τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέουσι οὐδὲν ἕσσον, ὅκως ἐξεύρωσι αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον, τῷ οὔνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν 461
Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην, ὁκότερον τῶν παίδων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἢν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἕξειν, ὅσον τι καὶ δίζηνται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν· ἢν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη ἐναλλὰξ ποιεῦσα, δῆλά σφι ἔσεσθαι, ὡς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ σφεας τραπέσθαι ὁδόν. Ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν, τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὡς ἐὸν πρότερον, τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καί οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα, τῷ δὲ νεωτέρῳ Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέντας αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως διατελέειν.

hi haud opus esse videtur. — Ad verba *ὅ τι χρήσονται τῷ πρήγματι* cf. V, 12 ibique nott.

τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον] In oraculo suspicatur C. O. Mueller. l. l. I. p. 90 primitus fuisse: *μᾶλλον δὲ γεραίτερον ἔστι γεραίρειν.* — In seqq. reposui *ἕσσον* (vid. V, 72 ibique nott.) pro vulg. *ἧσσον* et *αὐτῶν* pro *αὐτέων*. De verbo *ὑποθέσθαι* cf. nott. ad V, 92. §. 6.

τοὺς δὲ πᾶν ἕξειν] Ad usum voculae *δὲ* cf. nott. ad VI, 3 et 30 et vid. Buttmann. Excurs. ad Demosthen. Mid. pag. 155 edit. sec. Ad vocem *ἐναλλὰξ* cf. III, 40.

λαβεῖν κατὰ ταὐτὰ κ. τ. λ.] *λαβεῖν* hic (ut mox *λαβόντας*) valet *deprehendisse*, *invenisse*, ut II, 89. Quo eodem sensu *καταλαμβάνειν* frequenter dicitur. — Verba *τὸν πρότερον* quod eiici vult Kiehl (De Aeschyli Prometh. Lugdun. Batav. 1850. pag. 104), equidem eiiciendi causam idoneam haud perspicio.

ἐν τῷ δημοσίῳ] „*in loco publico*" vulgo reddunt. Equidem malim, *in domo publica s. curia*, mente subaudiens *οἰκήματι* vel simile quid. Quod in seqq. a Mediceo, Florentino, aliis abest: *τῷ νεωτέρῳ*, id e scholio in textum irrepsisse suspicatur Schweighaeus. — Ad vocem *διάφορος* conf. V, 83 ibique nott. Add. Pausan. III, 1. §. 6, qui eadem iisdem fere verbis tradit: *ὀνόματα μὲν δὴ τοῖς παισὶν αὐτοῦ Προκλῆς καὶ Εὐρυσθένης ἐτέθη, δίδυμοι δὲ ὄντες διάφοροι τὰ μάλιστα ἦσαν.* Qui geminos fratres commemorat Cicero: De divinat. II, 43, nihil de his dissidiis affert.

τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους κ. τ. λ.] „Non repugnat, quod scribit

Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μοῦνοι Ἑλλήνων, τάδε δὲ 53
κατὰ ταὐτὰ λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω· τούτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλέας μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἀποδεικνυμένους, ὡς εἰσὶ Ἕλληνες· ἤδη γὰρ τηνικαῦτα ἐς

Livius XL, 8 *sociabilem consortionem inter binos Lacedaemoniorum reges salutarem per multa secula ipsis fuisse patriaeque.* Nam privatim saepius adversarii duo reges Lacedaemoniorum unanimes conspirabant in publicae rei commodis iuvandis; aut etiam inter se laudabiliter certabant περὶ τοῦ ὁκότερος πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται, ut Aristides loquitur Herodoti VIII, 79. Neque noluit Lycurgus concordem talem discordiam in civitate sua locum habere. Plutarch. I. p. 598 C. II. p. 232 C. 813 B." *Valcken.* Tu conf. de his quoque disserentem C. F. Hermann. Antiqq. Laconn. pag. 32 seq.

Cap. LIII.

Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι κ. τ. λ.] Bene Mueller. Dor. I. pag. 52: „Soweit ist es Specialsage der Lacedaemonier, das Folgende berichte ich nach der Griechischen Gemeinsage." Nam ταῦτα ad antecedentia pertinet, τάδε ad ea, quae deinceps enarrantur, ut bene ex h. l. monuit quoque Kuehner Gr. Gr. §. 629, 6. Eodem modo infra VI, 58 τοὺς Ἕλληνας, quos h. l. Laconibus opponit Noster, et poëtas illos (de quibus VI, 52 init.) intellexit, et caeteros Graecos poëtarum auctoritatem sequentes et ab eorum narratione pendentes. Mox e Florentino cum recc. edd. reposui: κατὰ ταὐτὰ λεγόμενα (*secundum ea, quae eodem modo ab omnibus Graecis enarrantur*), ubi vulgo κατὰ τὰ λεγόμενα (i. e. *secundum ea, quae dicuntur a reliquis Graecis*): in quo ipso Gaisford. nihil se invenire ait, quod improbet. Ac sane ita Noster I, 95: κατὰ ταῦτα γράψω coll. V, 53 fin. κατὰ τὰ Ἕλληνες λέγουσι. At Florentini libri lectio significantior esse visa est. Qui idem liber quod mox affert: ὑπ' ἀλλήλων pro ὑπ' Ἑλλήνων, in eo Schweigh. suspicatur latere ὑπ' ἄλλων Ἑλλήνων. Pro γράφω reponi iubentem γράψω Naberum in Mnemosyn. IV. p. 17 secutus non sum.

τούτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλέας κ. τ. λ.] Ad structuram loci expediendam ex antecedentibus subaudiendum opinor γράφω, a quo pendeant accusativi βασιλέας — καταλεγομένους καὶ ἀποδεικνυμένους. Haec enim Herodoti sententia: „*Hos enim Dorum reges* (scribo equidem) *usque ad Perseum recte a Graecis recenseri et probari Graecos esse.*" Verbis τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, i. e. *deo in seriem non relato* sive *dei nomine praetermisso*, ut vulgo interpretantur, indicare vult Noster, deum, a quo ipse Perseus originem suam duxerit, ab hac serie abesse, si quidem deum tantum habuerit patrem Perseus, neque etiam *patrem mortalem*, qualem plerique heroës habuisse feruntur. Eum enim in modum ipse Noster paulo post haec verba interpretatur. Perseum autem vulgo tradunt Iovis et Danaës filium esse. De eius origine Aegyptiaca vid. II, 91. Verba: ἔλεξα δὲ μέχρι Περσέος τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον significant: *hanc ob causam* (quod Persei pater non includitur hoc recensu) *dixi: usque ad Perseum, neque altius eius genus sumpsi s. repetendum duxi.* Verbum τελέειν (*annumerari, accenseri*) attigimus ad II, 51 et III, 34. — Add. infra VI, 108. Sophocl. Oedip. Tyr. 222 εἰς ἀστοὺς τελῶ, ubi vid. Musgrave. Plura invenias in Thesaur. Ling. Graec. VII. pag. 1985 ed. Dindorf. — In proxime seqq. pro οὐκ ἔπεστι marg. Steph. οὐκ ἔστι, fortasse ex Eustath. haec citante ad Ili. p. 989, 20 s. 982, 12. οὐδεμία

Ἕλληνας οὗτοι ἐτέλεον. ἔλεξα δὲ μέχρι Περσέος τοῦδε εἵνεκα,
ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἔπεστι ἐπωνυμίη Περ-
σέϊ οὐδεμία πατρὸς θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλέϊ Ἀμφιτρύων. ἤδη
ὦν ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηταί μοι.
ἀπὸ δὲ Δανάης, τῆς Ἀκρισίου, καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πα-
τέρας αὐτῶν φαινοίατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες
Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μέν νυν, κατὰ Ἕλληνες λέγουσι,
54 γεγενεηλόγηται. Ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ

dedi, ut semper, pro οὐδεμίῃ, et paulo inferius αὐτῶν pro αὐτέων.

ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ] Cf. V, 88 ibique nott. In proxime seqq. cum Wessel., Schweigh. et recentt. edd. exhibui εἴρηται, quod praebet Florentinus liber cum Parisinis codd. Gronovius et Schaeferus e Mediceo aliisque receperant εἰρέαται, quae est tertia persona pluralis (ut IV, 81. VII, 81. 96), aliena illa quidem ab hoc loco, ubi singularis numerus requiritur. Sic εἴρηται VI, 55, itemque VII, 83. 93. 99 libris scriptis omnibus consentientibus. Ad ea, quae sequuntur: *ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου κ. τ. λ.* cf. Plutarch. II. p. 857 E. Vocem ἰθαγενὴς attigi ad II, 17. Glossa Herodotea reddit οἱ γνήσιοι παῖδες. Sic apud Aeschyl. Pers. 306 Τενάγων τ' ἀριστεὺς Βακτρίων ἰθαγενὴς dicitur: ad quem locum plura similia attulit Blomfield. in Glossario.

κατὰ Ἕλληνες λέγουσι] Vulgo κατὰ τά: equidem delevi τά, secutus Struvium in Specim. I. p. 36 (Opuscc. II. pag. 304) et Bredov. pag. 93, cum κατὰ positum sit pro καθ' ἅ; idemque feci I, 208. IV, 76 et 201, ubi vid. nott. et V, 89. 112. VI, 88. Verbo γενεηλογεῖν (*originem generis, stirpis recensere*) aliquoties Noster utitur: II, 91. 143. 146. III, 75.

Cap. LIV.

Ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται] Eadem fere de Persarum origine VII, 150 coll. 61. Apollodor. II, 4, 5, ubi vid. Heynii Observv. p. 127 et Xenoph. Cyrop. I, 2, 1. Nam vulgo ita tradunt, a Iove ac Danaë prognatum esse Perseum, qui ex Andromeda genuerit Achaemenem, stirpis Persarum regiae auctorem. Unde ita discedit Apollodorus (coll. Herod. VII, 61), ut Perseum Iovis ac Danaës filium, antequam in Graeciam venisset, suscepisse scribat Persen, a quo apud Cepheum relicto originem ducant Persarum reges. Nos illud teneamus: in totius fabulae significationem inquirenti mox apparere, tesserario modo hîc sub fabularum involucris indicari ipsius terrae conditionem solisque vim in solum sterile atque tenue ad fruges proferendas, Perseumque Solis deum esse heroëmque inde celebrari fortem ac strenuum, sive Assyrium sive Persam sive Aegyptium sive denique Graecum: vid. Preller: Mytholog. II. p. 41 seqq. 50, Raoul-Rochette: Mém. de l'Acad. des Inscript. etc. XVII. P. 2. p. 71, Choix de Peintur. de Pompej. pag. 187, Rawlinson in: Journal of the Asiatic Society XV, 2. pag. 257, Grotefend: Erläuterung d. Keilinschrift. babylon. Backsteine (Hannov. 1852) pag. 22. Qualia cum Persicis in religionibus Mithrâ indicentur, intelligetur, spero, quid sibi velit Graeci herois origo Persica regesve Persarum a Graeco heroë oriundi. Sed de hoc exponere longum, nec huius loci. Vid. Creuzer. Symbol. I. pag. 286 seqq. IV. p. 238 seq. ed. tert., qui e duplici illa fama, quae Perseum modo Assyrium Persamque fingit, modo Aegyptium, hoc certe colligi posse observat ex utraque regione, ex Aegypto aeque ac superioris Asiae tractu Graecarum religionum semina atque initia repetenda esse. Atque etiam Koeppen. (Nordgest. des

Περσεὺς, ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος
πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ' οἰ-
κηϊότητα Περσέϊ οὐδὲν, τούτους δὲ εἶναι, κατάπερ Ἕλληνες
462 *λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μέν νυν περὶ τούτων εἰρή-* 55
σθω. ὅ τι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον
τὰς Δωριέων βασιληΐας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται, ἐάσο-
μεν αὐτά. τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο, τούτων μνήμην ποιή-
σομαι.

Pont. pag. 41) ita iudicat, hac ex fabula patere, quo pacto orientis doctrina sacra ad Graecos pervenerit. Tangit ista quoque a *Cr.* laudatus Inghirami Monumenti Etruschi ad tab. 54 delle urne Etrusche pag. 456. De *Danaë* atque *Acrisio* conferantur, quae exposuit Scheiffele: Ueber Danaos und die Danaiden (Ellwangen 1856.) pag. 24 seqq.

τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας κ. τ. λ.] Pendent hi accusativi a verbis *ὡς ὁ λόγος λέγεται* secundum eam rationem, quam obtinere vidimus IV, 5. 95. V, 10: qui sequi debebat infinitivus, eius loco in priori enunciati parte ponitur participium *ὁμολογέοντας*, nisi malis sic explicare: *Acrisii patres, cum, quod ad cognationem attinet, nihil quidquam commune cum Perseo habeant, hos igitur Aegyptios esse*, ubi voculâ *δὲ* post *τούτους* positâ repetitur prius *δὲ* in verbis *τοὺς δὲ Ἀκρισίου πατέρας* positum, ad quae ipsa spectat pronomen *τούτους* sic adhibitum post plura verba interiecta. Etenim Herodoti vel potius eorum, quos secutus est, sententia eo redit, ut Perseum existimemus e Persarum fama Assyrium fuisse, tum vero Graecum esse factum; neque vero Persei maiores fuisse Assyrios, neque Acrisii, qui Danaës pater vulgo fertur, patres ullo necessitudinis vinculo coniungi cum Perseo, sed, quemadmodum Graeci tradunt, Aegyptios esse. Hinc verba: *ὁμολογέοντας κατ' οἰκηϊότητα Περσέϊ οὐδὲν* recte interpretantur: *qui Perseum cognatione minime attingunt* s. *qui nil commune habent cum Perseo.* Cf. I, 142: *ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν.*

Cap. LV.

Καὶ ταῦτα — εἰρήσθω] i. e. *Atque haec — dicta sunto* s. *dicta sufficiant.* Imperativi huius vim bene exponit Baeumlein: Ueber die Modi pag. 174.

ὅ τι δὲ ἐόντες κ. τ. λ.] i. e. *cur vero, Aegyptii cum sint, et quibus rebus gestis* (*ὅ τι ἀποδεξάμενοι*) *Dorum regna ceperint, ea nunc mittemus, sed quae alii non occuparunt, eorum faciam mentionem.* Ubi cum Schweigh. et Gaisf. exhibui *ὅ τι* pro *ὅτι*, cum relativum sit pronomen neque coniunctio. *ἀποδεξάμενοι* a verbo *ἀποδείκνυσθαι* eodem fere pacto, quo I, 174. 59. II, 36 etc. Pro *τουτέων* et *αὐτέων* dedi *τούτων* et *αὐτῶν*. Ex hoc autem satis bene colligi posse censet Dahlmann. Herod. pag. 111, iam ante Herodotum exstitisse plures, qui historiae scribendae operam dederint; quamvis, quinam illi fuerint, vix dixeris: Hecataeum in eorum numero fuisse existimes, nisi, quae mea fert opinio, de poëtis, epicis praesertim, qui Dorum s. Heraclidarum res atque origines in carminibus suis tractaverant, hoc loco erit cogitandum: quos eosdem supra cap. 52 quoque respici diximus.

τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο] i. e. *quae vero alii sibi commemoranda haud sumpserunt, haud occuparunt.* Offenditur verbo *κατελάβοντο* Cobet (Varr. Lectt. p. 368. Mnemosyn. VI. p. 320), activum *κατέλαβον* restitui iubens: quo mihi haud opus esse videtur respicienti ad VI, 39.

56 Γέρεα δὲ δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι· ἱρωσύνας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος καὶ Διὸς Οὐρανίου, καὶ

Cap. LVI.

Γέρεα δὲ δὴ τάδε κ. τ. λ.] De forma *γέρεα*, quae in Herodoti libris una reperitur, vid. Bredov. p. 259; de significatione conf. nott. ad IV, 161. Quae h. l. *γέρεα* sive munia regibus Spartanorum tribuuntur, accedunt ferme ad ea, quae heroicae aetatis regibus tribui solent, hisque in universum propria et peculiaria fuisse videntur; eam sane regiae dignitatis formam sistunt, quam heroica aetate obtinuisse atque Homeri carminibus celebrari novimus. Quod recte sensit Aristoteles (Polit. III, 9, 7 et 10, 1) regum Lacedaemoniorum munus triplex his verbis declarans: *στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος*, quae Diotogenes Pythagoreus in libro *περὶ βασιλείας* teste Stobaeo XLVIII, 61 sic indicaverat: *ἔργα δὲ βασιλέως τρία, τό τε στραταγὲν καὶ δικασπολὲν καὶ θεραπεύεν θεώς κ. τ. λ.* A quibus non aliena, quae h. l. Herodotus descripsit Spartanorum regum munera: de quibus post Cragium De Lacon. republ. II, 2 nostra aetate exposuerunt Mueller: Die Dor. II. pag. 97 seqq., Schoemann: Antiqq. iuris public. Graecc. p. 124 seq. et praecipue C. F. Hermann: Antiqq. Laconn. p. 13 seqq. et Griech.Staatsalterth. §. 24. In his regum muneribus commemorandis Noster primum commemorat duo sacerdotia (*ἱρωσύνας*, ut IV, 161, ubi vid. nott. et III, 142 ibique nott.), utrumque summi numinis, alterum *Iovis Laconici*, quem *Λακεδαίμονα* Iovem quod Larcher. coniicit esse *Iovem tonantem*, a verbo *λακεῖν*, *sonare*, eundem igitur atque Iovem *ὑψιβρεμέτην*, id sane multum friget. Boeckh. (Corp. Inscript. I. nr. 1347. pag. 658) post alios confert *Δία Ἀγαμέμνονα*, cum Lacedaemon sit heros, ut Agamemnon, dii autem heroum cognomines esse soleant, ut etiam *Ζεὺς Ἀμφικτύων*, *Ζεὺς Ἀρισταῖος* (Creuzer. h. l. confert Apollon. De construct. II, 31. pag. 184 ibique Bekker. p. 399), si quidem ex deorum cognominibus hi heroës sint nati, ut a Muellero Aeginett. p. 31 maxime sit animadversum. Osann. Syllog. Inscriptt. pag. 261 pro *Λακεδαίμονος* „quaeri potest, inquit, an *Λάκωνος* non praestet corrigi; *Λακεδαίμονα* enim pro *Λάκωνα* qui dixerit, equidem novi nullum.“ Libri scripti non addicunt. *Iovem* Οὐράνιον, cuius alterum sacerdotium, per Dorum civitates cultum esse invenimus: quamquam merito miratur idem Muellerus (Dor. I. pag. 391), quî fiat, ut apud Dores huius numinis cultus vix eum teneat locum, quem apud caeteros Graecos obtinuerit. Mihi de his aliter videtur. Cum enim utriusque Iovis, et Lacedaemonii et Uranii, sacerdotium ad ipsos reges pertineat, civitatis principes ac praesides, inde opinor apparet, summum in civitate locum utrumque hunc deum tenuisse, *Uranium Iovem*, cum summus deorum rex et divinae civitatis princeps quasi haberetur, omnibus aeque Graecis colendus, *Lacedaemonium Iovem*, cum ipsius terrae Laconicae et Spartanorum civitatis auctor ac princeps haberetur, a quo dignitatem suam omnem repeterent ipsi mortales Spartanorum reges. Vid. Preller: Mythol. I. pag. 96 coll. 82, Creuzer. Symbol. III. p. 135 seqq. 147, Urlichs in: Rheinisch. Mus. N. F. VI. pag. 205, qui Iovem huncce Uranium cum eo componit, qui cognomine *Ὑπάτου* Spartae colebatur, Lacedaemonium Iovem cum eo, qui cognomen *Κοσμητᾶ* habebat: de quo utroque vid. Pausan. III, 17. §. 4. 6. Iovem *Lacedaemonium* vix alius quisquam scriptorum commemoravit: Iovem *Uranium* profert inscriptio in C. Inscr. Graecc. Vol. I. nr. 1258: ad hunc pertinuerunt ludi et certamina, quibus nomen *Οὐράνια μεγάλα* aut *μέγιστα*, quae in inscriptionibus proferuntur: vid. C. Inscript. Gr. Vol. I. nr. 1241. 1276. 1420. 1421. 1424. — Quod vero, ut

πόλεμόν γε ἐκφέρειν, ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χώρην· τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγεϊ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων δὲ πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς. προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι

ex Aristotelis et Diotogenis locis supra allatis cognoscitur, Spartanorum regibus antiquitus sacerdotia commissa fuerunt, ad regiam dignitatem pertinuit, qualem prisca Graecorum aetate constitutam Spartaeque retentam esse accepimus, ut sacris quibusdam publicis, quae ad omnem pertinerent civitatem, reges fungerentur. Unde quoque repetendum, quod reges Spartani ad bellum profecturi Apollini sacra faciebant atque in ipsis expeditionibus sacrificabant. Conf. Mueller. l. l. II. p. 90.

πόλεμόν γε ἐκφέρειν] Pertinet et huc Xenophontis locus in Republ. Lacedaem. XV. §. 2: ἔθηκε γὰρ (scil. ὁ Λυκοῦργος), θύειν μὲν βασιλέα πρὸς τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἅπαντα, ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὄντα καὶ στρατιὰν ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ, ἡγεῖσθαι· ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομένων λαμβάνειν καὶ γῆν τε ἐν πολλοῖς τῶν περιοίκων πόλεων ἀπέδειξεν ἐξαίρετον τοσαύτην, ὥστε μήτε δεῖσθαι τῶν μετρίων μήτε πλούτῳ ὑπερφέρειν. Quod ad Herodoti verba attinet, belli inferendi arbitrium regibus concedentia, id non ita intelligendum, ac si penes reges solos fuerit, bellum indicere quibuscunque placuerit; hoc enim ius apud Dores ad omnem civitatem pertinuit, a qua quando bellum decretum erat, regum arbitrio atque imperio omnia ita commissa sunt, ut, prouti optimum ipsis videretur, agerent bellumque, quocunque placeret, transferrent, cum ipsi summo essent praediti imperio. Tu vid. potissimum C. O. Mueller. l. l. II. pag. 104 et Gabriel: De magistratt. Laconn. (Berolin. 1845) p. 8 seqq., qui eam ob causam probat, quod Goettlingio in mentem venit (vid. Hermes 1823. p. 125) articulum τὸν inferenti ante πόλεμον: quo mihi haud opus esse videtur. Ipsa Herodoti verba non aliter accipit Grote: History of Greece II. p. 469.

ἐν τῷ ἄγεϊ ἐνέχεσθαι] i. e. *piaculo s. maximo crimine eum teneri.* Ubi de praepositione ἐν repetita (ut VII, 128), alias saepe omissa monuit Valcken. citans Demosthen. c. Aristocr. p. 408, 51. [p. 632, 2 Reisk.; add. In Macartat. p. 1069, 9. Pro Coron. Trier. p. 1231, 15.] Andocid. pag. 12, 26. [pag. 46, 5 Reisk.] Ac satis notum, utroque modo, vel addita vel omissa praepositione ἐν, verba ἔχεσθαι, συνέχεσθαι, alia id genus poni. Plura vid. apud Heindorf. ad Platon. Phaedr. p. 223 et ad Sophist. p. 346, C. F. Hermann: Symbb. ad doctrin. iur. Attici de iniurr. actionn. pag. 27. Et confer quoque nott. ad IV, 131 et ad III, 129.

ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας] *Centenario* hic offendimur numero, cum vulgo *trecentos* regis stipatores custodesque fuisse narrent, eosque equis vectos, teste Thucydid. V, 72. Herodoto VIII, 124 coll. VII, 205. Mueller. l. l. II. pag. 241. Itaque nisi vitium irrepsit, ex illis trecentis centum electos fuisse statuamus, praecipuos regis satellites comitesque. Tu vid. quoque de his monentem Kortüm in: Schlosser et Bercht. Archiv. IV. pag. 169. — In seqq. pro vulg. ἐπὶ στρατιῆς cum Reiskio et Bredov. pag. 184 roposui στρατιῇης, quod necessarium videbatur. Conf. VII, 38 ibique nott.

προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι] Tot oves diis immolare poterant Spartanorum reges, quotquot ipsis placuerat pro sacerdotali illa dignitate, qua eos ornatos fuisse modo vidimus. Quos eosdem omnem sacrorum curam per exercitum summo loco habuisse, ex hisce

ἐξοδίῃσι, ὁκόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἁπάντων
τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ
57 ἐμπολέμια. Τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τάδε σφι δέδοται.
ἢν θυσίην τις δημοτελέα ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον
ἵζειν τοὺς βασιλέας, καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλή-
σια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόσι· καὶ

sacris, e pellibus collisque mactatarum victimarum colligi vult C. O. Mueller. Dor. II. pag. 99. — Ad vocem *προβάτοισι* conf. nott. ad I, 133. Pro *ἐξοδίῃσι* quod Cobet (Varr. Lectt. pag. 265 et Mnemosyn. VI. pag. 412) reponi vult *ἐξόδοισι* (quo idem significari addit ac si scripsisset Noster *ὁπότε ἔξοδον ποιοῖντο*), id minime necessarium videbatur. Unus liber Sancrofti habet *τοῖσιν ἐξοδίοισι*; reliqui in vulgata omnes consentiunt. *ἐξοδίαι* sunt *bellicae expeditiones*, ut bene monet Wessel. citans IX, 26. Aristoph. Nub. 579. Strab. V. p. 382 A s. 249 B. Schweigh. citat Lexic. Polyb. pag. 230.

τὰ νῶτα] „Vid. Iliad. VII, 321 et conf. Dammii Lex. Homer. I. pag 1565 supra. Plato De republ V. p. 468 p. 251 Bekk. et Bake ad Posidonii Reliqq. p. 139 seqq." *Creuz.* Plura de his vid. apud C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. der Griech. §. 28. not. 28 seqq. ed. sec.

CAP. LVII.

ἢν θυσίην τις δημοτελέα ποιέηται] Pro vulg. *δημοτελῆ*, cuius loco libri nonnulli *δημοτελῆς*, dedi *δημοτελέα*, de quo monuit Bredov. pag. 257. *θυσίην δημοτελέα* cum C. O. Muellero Dor. II. pag. 106 seq. de publicis intelligo sacris, quae quis publice ad hoc constitutus civitatis quasi nomine peragit. Namque eo ducit vocula *τις*, quae ad unum de regibus referri nequit, sed magistratum potius declarare videtur, ad cuius munus hoc sacrificium pertinebat. Sic quoque intelligi voluit Schweighaeuser., his tamen adiectis, quibus equidem accedere non possum: „Sed poterit etiam *θυσίη δημοτελὴς* intelligi sacrificium a privato homine ita institutum, ut populares ille suos vel curiales ad convivium vocet." Id enim vix opinor voce *δημοτελὴς* indicari poterit, cuius vim indicat Demosthenis locus a Wesselingio allatus, in Neaer. p. 739 [p. 1374, 2 Reisk.], ubi *τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ* sunt *τὰ ἱερὰ τὰ τῆς πόλεως*; itemque Philonis Leg. ad Cai. pag. 1031 D, ubi *ἑορταὶ δημοτελεῖς festi Iudaeorum dies*, coll. Stob. Serm. LXXII. pag. 445. T. III. p. 86 Gaisf. et Hesych. s. v. *δημοτελῆ* ibiq. Albert. T. I. p. 933. Ac vel Xenophontis locus modo allatus (*θύειν μὲν βασιλέα πρὸς τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἅπαντα*) huc facere videtur. Verbum *ποιεῖν* Nostro frequens in sacrorum mentione, ut VI, 108. IX, 19, ubi noster locus non fugit Wesselingium, IV, 60, ubi eodem modo *ἔρδεσθαι*. — Quae sequuntur, citat Eustath. ad Odyss. p. 1576, 4 s. 279, 33. pag. 1482, 20 s. 148, 36. — *βασιλέας* et *βασιλέων* dedi pro *βασιλῆας* et *βασιλήων* itemque *τούτων* pro *τουτέων*.

διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα κ. τ. λ.] Hoc ita intelligendum, ut utrique regi duplicem eorum, quae singulis Spartanis obtigerint, portionem adposuerint idque in singulis cibis (*τὰ πάντα*) observarint, qui mos priscam sane redolet aetatem, qualem Homerus descripsit: de quo, ut bene monuit Wesseling., conf. Eustathius ad Ili. p. 72, 20 s. 54, 32 et pag. 682, 50 s. 557, 22. Namque a Lycurgo, ut ferebant, institutus ille mos honoris quandam significationem habuit, teste Xenophonte De republ. Lac. XV. §. 4 (*καὶ διμοιρίᾳ γε ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦδε τιμῆσαι ἔχοιεν, εἴ τινα βούλοιντο*); pertinuit autem ad ea convivia, quae *συσσίτια* (vid. nott. ad I, 66) appel-

σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν τυθέντων [προβάτων] τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήϊον τέλεον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν,

lantur, ut recte monet C. O. Mueller. Dor. II. p. 106 coll. 190, qui simile Cretensium institutum commemorat, ex quo magistratui summo, qui aderat, *quattuor* portiones sunt attributae. τὰ πάντα non aliter accipiendum atque I. 50. IV, 88, ubi vid. nott. Sic paulo inferius διπλήσια πάντα atque ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι, i. e. in *omnis generis* certaminibus. Attigit quoque Boeckh. in Corp. Inscriptt. Graecc. I. pag. 822, coll. Rose Inscriptt. pag. 289. Pro vulg. δαιτυμόνεσι cum Dindorf. Commentt. de dial. Herodot. pag. XIV et Bredov. pag. 254 rescripsi δαιτυμόσι, ut IV, 43 μησί: quae dativi forma vere Herodotea esse videtur. Sunt autem οἱ δαιτυμόνες *convivae*, ut I, 73. 119. II, 172. IV, 172. De voce ἑκάτερος monui ad III, 8. σπονδαρχίας regibus tribuit, qui in omnibus conviviis primi libationem faciant s. libationes auspicentur. Post verba τῶν τυθέντων quae vulgo inserta invenitur vox προβάτων, eam cum Dietschio uncis inclusi, cum a Florentino libro ac Parisinis codicibus absit et ad sententiam vix necessaria videatur. Quod vero victimarum pelles inter regum reditus h. l. commemorantur, id eo opinor spectat, quod aliis in civitatibus pelles ad sacerdotes redibant, Athenis adeo inter publicos reditus refertur τὸ δερματικὸν, i. e. pecunia pro pellibus victimarum in festis publicis mactatarum soluta: de qua re vid. Corp. Inscriptt. Graecc. I. nr. 157. p. 250 coll. Rangabé: Antiquités Hellen. nr. 816. 842 (T. II. p. 446. 502), Boeckh.: Staatshaush. d. Ath. I. p. 297. 450. 570. II. p. 112 seqq. 120 seqq. 134. 137.

νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας κ. τ. λ.] Mensis cuiusque (haec est Herodoti sententia) die primo ac septimo reges ex aerario victimam accipiunt integram, quam in Apollinis aede mactent, itemque farinae medimnum et vini quartarium Laconicum. Vid. C. O. Mueller. l. l. II. p. 106. *Cr.* ad voces ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνὸς (qua locutione primam cuiusque mensis partem, decem dies complectentem, significari constat, ut infra VI, 106; vid. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterthümer §. 45. not. 12) conferri vult Plutarch. Symposs. Quaest. VIII, 1. 2. pag. 958 Wytt. et Valcken. de Aristobul. Iudaeo §. 37. pag. 13—16. τέλεον ἱρήϊον quid sit, notavimus ad I, 183. Add. Knobel ad Levitic. XXII, 17. pag. 525. Scripsi τέλεον pro vulg. τέλειον, cum haec forma ab Herodoto aliena sit, docente Bredov. p. 155. Inter numina a Doribus culta praecipuum adeoque primarium locum fuisse *Apollini* nemo nescit, cuius eiusdem sacra hinc per omnem fere Laconicam propagata, ut pluribus demonstravit idem C. O. Mueller. l. l. I. pag. 249. Quod vero ἐκ τοῦ δημοσίου, id est *ex publico*, victima praebetur regi mactanda in Apollinis honorem, publicos agros et greges Spartanorum civitatem habuisse recte inde colligit idem C. O. Mueller: Die Dor. II. p. 190, id quoque adiiciens, hos *publicos* fundos bene discerni a fundis *regiis*, qui ad ipsos reges pertinebant iisque victum praebebant; quod vix satis perspexisse videtur Lachmann: Spartan. Staatsverf. pag. 116, τὸ δημόσιον h. l. idem significare existimans atque τὸ τέμενος sive fundos publicos civitatis regi in usum concessos. De his cf. nott. ad IV, 161. *Ex publico* quoque parantur epulae Pythiis una cum regibus, ut mox Noster prodidit. Vid. infra nott. ad VI, 59.

καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν] Schweighaeus. in Lex. Herod. II. p. 320 suppleri vult μοῖραν s. μερίδα, ita ut quarta pars mensurae cuiusdam fluidorum intelligatur. Quae

καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προξεί-νους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν

vero qualis quantaque fuerit mensura, vix dixeris: *Laconicae* mensurae genus intelligi indicat additum *Λακωνικὴν*, qua voce addita excluditur Attica mensura, melius utique nobis cognita. Atticae mensurae, quae *μετρητοῦ* nomine indicatur maximaque est fluidorum, quartam partem si intellexeris, nimium profecto inde prodit: nam exsistunt *viginti* vel *viginti quattuor* „*Schoppen*", ut nos loqui solemus: sin vero cogites de ea fluidorum mensura, quam vulgo vocant *τέταρτον*, *quartarium* s. quartam partem *τοῦ ξέστου* sive *sextarii* et dimidium *τῆς κοτύλης* s. *heminae*, quae ipsa et dimidium *τοῦ ξέστου*, parum utique inde efficitur, quandoquidem *unus* fere *ξέστης* s. *sextarius* sic satis aequat nostram mensuram, quae vocatur *Schoppen*. Vid. Wurm. De pondd. ratt. p. 128 seqq. coll. 141. 123, Boeckh: Metrolog. Untersuch. p. 16 seqq. 281 seqq. *Medimnus*, Atticus si intelligatur, eodem Wurmio auctore pag. 131 seq. 141, sex continuit modios Romanos et convenit cum octava parte mensurae Wuertembergicae, cui nomen *Scheffel*, duo Simri et quod excurrit, complectentis. De *choenice* idem Wurm. l. l. pag. 132. Vulgo quadraginta octo choenices unum medimnum constituere dicuntur.

προεδρίας ἐξαιρέτους] Praecipuam atque a reliquis secretam reges in ludis accipiebant sedem honoris causa. Quo eodem pacto in liberis Graecorum civitatibus haud raro *τὴν προεδρίαν* concessam esse legimus aut ordinibus quibusdam eminentioribus aut singulis viris de republica bene meritis et hoc honoris titulo ornatis. Conf. I, 54 ibiq. nott. Add. citata a C. F. Hermanno: Lehrb. d. Griechisch. Staatsalterth. §. 116. not. 6. In inscriptionibus Graecis frequentissima mentio fit huius *προεδρίας*, quae cum *προξενίᾳ* saepius coniuncta quoque reperitur et ad omnes ludos publice institutos pertinebat, in quibus nobilior spectandi locus conceditur. Conf. Meier: De proxenia p. 17, Petersen ad Phaedri Epicur. fragmm. (Hamburg. 1833) pag. 32.

καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκεῖσθαι] Mediceus cum aliis *προκεῖσθαι*. Sed satis vulgatam tuentur hi loci ab edd. allati I, 118. 119. II, 83. VII, 35 itemque Florentini libri auctoritas. Namque infinitivus *ἀποδεικνύναι* pendet a verbis *τούτοισι* (regibus) *προσκεῖσθαι*, adeo ut his regibus tributum mandatumve sit vel *ad ipsorum munera pertinuerit*, *nominare proxenos e civibus quoscunque voluerint*. Attigit quoque Herodotea Eustathius ad Ili. p. 405, 21 s. 307, 18, ubi pro *προσκεῖσθαι* dicit *γέρας εἶναι*. Hinc Larcherus Gallice sic reddidit: „*c'est une de leurs prérogatives.*" Quod ad *προξείνους* attinet, satis patet h. l. non eos dici, „quicunque in ea civitate, cuius cives essent, curarint res eius civitatis, cuius essent proxeni, in neutra vero magistratuum potestate fuerint" (Meieri sunt verba in Commentat. de proxenia pag. 4 recte monentis, hoc proxenorum genus longe frequentius omnibusque Graecis commune fuisse), sed qui a sua ipsius civitate constituti, sive magistratus sive privati homines, si qui peregrini ad ipsorum civitatem devertissent, reciperent omnibusque rebus necessariis instruerent. Spartam igitur qui ab aliis civitatibus missi erant legati ad res publicas tractandas, hos recipere debebant *πρόξενοι*, ab ipsis regibus constituti et eorum quasi loco hoc munere fungentes, si quidem ad Spartanorum reges pertinebant omnes res cum aliis civitatibus tractandae, legati excipiendi eorumque mandata ad senatum populumve deferenda: recteque inde C. O. Mueller: Dor. II. pag. 103. 104 hocce ius regum repetitum vult, quod omnino regum fuit summa potestas in iis omnibus, quae ad res externas spectabant sive ad rationes, quae Spartanis cum aliis Graeciae civitatibus intercedebant.

463 ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύθιοί εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια. μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην, παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν,

Neque vero hac in re de legatis publice missis hospitio recipiendis solummodo agitur, sed, quod bene monet Meier l. l., de iis quoque peregrinis cogitari poterit, qui Hyacinthiorum vel Gymnopaediarum vel Carneorum vel aliorum solemnium causa Spartam venissent ludos ut spectarent certaminibusque adessent: hi igitur omnes ut reciperentur, proxenorum munus erat, ab ipsis regibus, ad quos exterarum rerum omnium cura pertinebat, transmissum, neque ullo modo coniunctum cum ea cura, quae ad *ξενηλασίαν* spectabat, ut idem Meier (quocum plane consentio) recte notavit. Glossa Herodotea ad h. l. *πρόξενοι· οἱ προστάται πόλεων καὶ φροντισταὶ καὶ ξένους ὑποδεχόμενοι.* *Cr.* conferri vult Boissonadii Comment. ad Inscriptt. Actiac. ad calcem Holst. Epistoll. p. 440 seq. Tu add. Westerm. De publicc. Athenienss. honoribb. (Lips. 1830) p. 41 et C. F. Hermann: Griech. Staatsalterthüm. §. 116. not. 7 ed. quart. Herodoti hunc locum Ullrich. (de proxen. p. 49) quoque attulit, obscurum illum quidem, ut perhibet, et unicum, qui non eam normam, ad quam caeterorum populorum Graecorum exigerentur proxeni, suppeditet.

καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι κ. τ. λ.] Retulit hinc Timaeus in Lex. Platon. pag. 227 (*Πύθιοι δ' ἄνδρες αἱρετοὶ παρὰ Λάκωσιν, δύο καθ' ἕκαστον βασιλέα σύσσιτοι*), ubi Herodoti locus non fugit doctum interpretem. Adde Eustath. ad Ili. I. pag. 55, 44 s. 42, 7 itemque Photium et Suidam s. v. Xenoph. De republ. Lacedd. XV, 5: *ἔδωκε δ' αὖ* (Lycurgus) *καὶ συσκήνους δύο ἑκατέρῳ προσελέσθαι, οἳ δὴ καὶ Πύθιοι καλοῦνται*, ubi vid. Sauppe pag. 84 et de Pythiorum magistratu disserentem C. O. Mueller. Dor. II. pag. 18. Qui magistratus pertinuit ad Pythici oraculi vim in omnes Dorum res ac praecipue in Spartanorum res et publicas et privatas, de qua diximus ad V, 42. 63 ac plura excitavit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterthüm. §. 23. not. 11. ed. quart. Oracula enim rite Spartam ad reges perferre, omnemque eam, quae Spartanis cum oraculo Delphico intercessit, rationem arctissime tueri Pythiorum erat, quorum hinc summa dignitas atque auctoritas, qua regum essent assessores atque contubernales et proximum adeo secundum illos locum occuparent. Quin ipsius gerusiae assessores fuisse e Cicer. De divinat. I, 43 quidam colligunt.

σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια] Confert C. O. Mueller. Dor. II. pag. 105 Homericum *δήμια πίνειν* Iliad. XVII. vs. 250 idque refert ad epulas publicas, sumptibus publicis erogari solitas in festis publicis. Quibus opponuntur *τὰ δεῖπνα*, quae privatorum sunt epulae, sive *συσσίτια*, singularum gentium s. familiarum epulae, eodem observante Muellero l. l. pag. 106 not. — *οἴνου κοτύλη* si Attica intelligatur, dimidium eius mensurae, quam nos *Schoppen* vocamus, significari ex iis, quae supra monuimus, apparet. Quare maior quaedam mensura, qualis apud Lacones in usu erat, haud scio an intelligi debeat.

τὰς δὲ μαντηΐας τὰς γινομένας] Supra II. 57. 83 *ἡ μαντηΐη* est ratio oracula s. vaticinia edendi. Hoc autem loco ipsa indicantur *vaticinia*,

συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μοῦνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν

a Delphico deo Spartanis edita et a regibus, quibus a Pythiis oraculorum hinc conscii traduntur, custodita. Pertinet hoc ad sacerdotalem illam regum dignitatem, de qua vid. nott. ad VI, 56. Haec vero oracula literis perscripta esse in tabulis easque tabulas Spartam allatas esse ipsa res arguit.

δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μοῦνα] Neminem fugit, consulto Nostrum addidisse *μούνους* et *μοῦνα*, *solos* reges in *solis* hisce causis ius dicere affirmaturum; nam Spartae et gerusia et alii magistratus ius dicebant litesque disceptabant de iis rebus, quarum cura publice iis permissa erat. Quae vero a solis regibus dirimebantur causae, tres proferuntur: de filia omnium bonorum paternorum haerede, cuinam scil. illam nubere oporteat, deinde de adoptione; quod utrumque ad civium salutem gentisque conservandam integritatem (quod summi momenti Graecis fuisse constat) cum pertineret, summis quoque magistratibus, qui reges erant, permissum fuit. Nec aliter Athenis invenimus, regibus abrogatis, ad archontem eponymum, qui curam gerebat omnium istiusmodi filiarum, hoc idem ius translatum fuisse. Monuit C. O. Mueller. Dor. II. p. 103, cum quo eodem tertium illud, causas de viis publicis conservandis, opinor, atque tutandis dirimendas ad militare regum imperium referre licet et ad rationes cum aliis civitatibus servandas ac tuendas.

πατρούχου τε παρθένου πέρι κ. τ. λ.] Hoc ita intelligendum, ut, si de nuptiis filiae orbae a patre nondum desponsatae lis fieret, pluribus scil. eam sibi vindicantibus eiusque matrimonium postulantibus, reges litem diiudicarent. Dicitur enim *πατροῦχος παρθένος*, filia *ὀρφανὴ καὶ ἐπίκληρος* (ut Timaei utar verbis Herodotea respicientis pag. 208; add. Kortüm in: Schlosser. et Bercht. Archiv. II. pag. 162), *ᾗ προσήκει τὰ τοῦ πατρὸς ἔχειν*: quocum alios grammaticos veteres consentire observat Ruhnkenius l. l., alias quoque appellationes afferens, quibus apud Dores atque apud Atticos talis virgo vocabatur. „Quae Attice," inquit, „*ἐπίκληρος*, *ἐπικληρῖτις*, *ἔγκληρος* et *πατροῦχος*, Dorice dicebatur *αὐτοπάμων*, *ἐμπάμων*, *ἐπιπαματὶς*, *ἐπιπάμων*: de quibus nominibus divinitus Ti. Hemsterhus. ad Hesych. T. I. p. 1197 et ad Thom. Mag. p. 346. Eadem a Doribus *πάμωχος* pro *παμοῦχος* dici potuit. Certe *πάμωχος* est, *qui totam hereditatem possidet.* Hesychius: *Πάμωχος· ὁ κύριος. Ἰταλοί.* Inde verbum *παμωχέω*, Laconice *παμωχιῶ*, *possideo*, apud eundem Hesychium in v. et in eximiis illis Tabulis Heracleens. I. vs. 120, de quo praeter Mazochium vid. Ed. Corsinum Prolegg. in notas Gr. p. 20 et Gisb. Koenium ad Gregor. de dialect. p. 105." Adscripsi haec verba, quoniam nuper exstitit Cobetus (in Commentat. tertia philolog. Amstelodam. 1853. p. 13 et in Mnemosyn. VII. p. 312), qui cum h. l. agatur de filia, quae patre sit orba, neque de ea, quae patrem habeat (indeque vocetur *πατροῦχος*), in ipso Herodoto pro *πατρούχου* scribi vult *παμούχου*: quod mihi haud persuasit, qui *πατροῦχον παρθένον* dici existimem eam virginem, quae *patris* eiusque mortui *bona habeat relicta;* conf. etiam Bredov. p. 191. Itaque vulgatam lectionem omnibus quoque libris scriptis probatam mutare haud placuit. Agitur h. l. de unica filia, ad quam defuncto patre huius bona omnia relicta hereditatis iure transeunt; quae bona cum ad totam familiam pertineant, quam integram servare oporteat, plerumque inter Graecos sic institutum esse videmus, ut filia orba ei nuberet, qui genere esset proximus, isque ipse iure quasi teneretur illius in matrimonium ducendae: qui si nollet aut non posset, eum ad hoc

ἱκνέεται ἔχειν, ἤν μή περ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἤν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρίζειν βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι, ἐοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα· ἢν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς

matrimonium vocari invenimus, qui cognatione hunc proxime attingeret: quae res quanti fuerit momenti ad singularum familiarum indeque etiam totius civitatis integritatem conservandam, facile perspicitur indeque etiam intelligitur, cur controversiae, si quae de his inter cognatos ortae essent, ab ipsis regibus dirimerentur. Vid. C. O. Mueller. l. l. II. p. 198, C. F. Hermann: De causis turbat. apud Lacedd. agrorum aequalitatis pag. 41 (Antiqq. Laconn. p. 192 seq.) coll. Griech. Staatsalterth. §. 121 et Privatalterth. §. 63. not. 10 seqq., Lachmann: Spartan. Staatsverfass. p. 176. Hinc verba ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν valent: *cuinam conveniat illam habere* s. *in matrimonium ducere:* vid. II, 35 ibiq. nott. VI, 65.

ἢν μή περ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ] In uno cod. exstat: ἢν ἡ μήτηρ ἢ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγ., idque secutus est Valla. Nequaquam recte, cum, ut bene monuerunt Wesseling. et Valcken., matris nulla auctoritas, nullum ius in filiarum sponsalibus. Afferunt Euripidem, in cuius Andromeda vs. 987 Hermione Spartana sic eloquitur: νυμφευμάτων γὰρ τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἕξει κοὐκ ἐμὸν κρίνειν τόδε. In Herodoti verbis vocula περ male quoque abest a Sancrofti libro: exposuit de huius voculae vi et usu Hartung: Lehre d. griech. Partik. I. p. 343.

καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι] Muelleri sententiam de his supra iam attulimus: approbat eam Gabriel: De magistr. Lacedaemonn. pag. 7. Ad rerum militarium curam regibus permissam curam quoque viarum, quibus milites uterentur, pertinuisse una cum iurisdictione ad vias has spectante controversiisque dirimendis statuit Schoemann: Griech. Alterthüm. I. p. 230, neque aliter fere iudicat Curtius (Vom Wegbau etc. in: Denkschrift. d. Berl. Akad. 1854. p. 246). Cum vero h. l. non de viarum publicarum cura in universum sermo sit, sed tantum de controversiis, si quae de viis publicis ortae essent, dirimendis, hoc spectasse credam „ad privatas possessiones a publicis segregandas locorumque ad communem totius populi usum promiscuorum fines tuendos," ut pronuntiat C. F. Hermann in: Comment. de terminis (Gotting. 1846) pag. 24 seq. coll. Griech. Staatsalterth. §. 24. not. 12. Viae autem publicae quanti momenti fuerint in Graecorum rebus, satis docuit idem Curtius l. l. pag. 227 seqq. 243 seqq. Quidquid igitur de his statuis, reiiciendum certe, quod in mentem venit Nabero (in Mnemosyn. IV. p. 25), qui in hoc Herodoti loco pro ὁδῶν reponi vult προσοδῶν. Nec magis placet, quod idem vir doctus (ibid. III. p. 480) proponit, in verbis subsequentibus καὶ ἤν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ abiicere vocem θετὸν, quae in omnibus reperitur codd. et cum vi quadam consulto addita videtur. Ipsa res, quam commemorat Herodotus, ad familiarum integritatem servandam procul dubio pertinuit indeque etiam suspicatur Schoemann (De Homoeis pag. 17), vel eas adoptiones, quibus mothaces qui dicuntur (i. e. e patre Spartano et matre ancilla nati) in civitatem recepti sint, publica auctoritate coram regibus esse factas.

παρίζειν βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι] i. e. *assident senum concilio de rebus publicis deliberanti.* Nam βουλεύειν eorum est, qui ad concilium illud sive βουλὴν, cui publicarum rerum cura permissa est, pertinent; unde non mirum, βουλῆς nomine in civitatibus liberis summo loco constitutum, Spartanorum quoque illud concilium, quod γερουσίας appellatione vulgo est no-

μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

tum, subinde designari, monente C. O. Muellero: Dor. II. pag. 91 seqq. 94. 102. Add. Tittmann. Staatsverf. pag. 117, C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 24. not. 1 seqq., Schoemann: Griech. Alterth. p. 230 seqq. Viginti octo (ut cum Herodoto consentientes tradunt Plutarch. Vit. Lycurg. 6 et Pausanias III, 5, 3) constitit gerusia senatoribus, quibus, ut integer fieret perfectusque numerus, duo accedebant reges praesides. Qui numerus triginta senatorum congruit cum dierum numero mensis cuiusque in anno lunari, qualem Spartanos olim habuisse credibile est. Et quis nescit, quantam omnino res lunares in omnia Spartanorum instituta sacra et profana habuerint vim? — In proxime seqq. *τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας* dixit, opinor, eos senatores, qui regibus proximi erant genere.

δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν] Ad locutionem *ψήφους τίθεσθαι* conf. III, 73 ibique nott. Verba *τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν* quod eiici vult Kiehl: De Aeschyli Prometh. pag. 104, nemo sanus homo accedet. Quod ad sententiam attinet ipsam, Schweighaeus. praeeunte Wessel. Herodoti verba ita accipit, ut in regum absentia unus e senatoribus, genere regibus proximus et eorum vice quasi constitutus, duo pro duobus regibus tulerit suffragia tertiumque suum ipsius. In qua interpretatione me offendit pluralis numerus *προσήκοντας*, quo ipso Noster declarare voluisse videtur, in *duorum* regum absentium locum *duos* quoque successisse senatores, qui pro *duobus* regibus *duo* tulerint suffragia *tertiumque* suum ipsius addiderint. Ita enim Herodoti verba intelligenda esse credo neque aliter ea accepit Gabriel: De magistr. Lacedd. pag. 7. 8, dissentiente Salomon. (De Thucydid. et Herodot. Quaest. histor. Specimen. Berolin. 1851. pag. 28), qui hanc interpretationem, qua priora verba (*δύο ψήφους τιθεμένους*) de duobus senatoribus coniunctis, posteriora (*τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν*) de iisdem singulis accipiantur, durissimam ac vix ferendam cur declaret, haud perspicio: longe enim simplicior haec ratio ipsisque scriptoris verbis accommodatior videtur, quam ea, „qua uterque senatorum tres calculos, duos regis nomine, tertium suo ipsius contulisse dicatur," quamque tanta simplicitate et perspicuitate commendari putat idem vir doctus, „ut ad Herodoti scribendi genus nihil accommodatius videri queat." De quo equidem prorsus aliter sentio. Neque enim hoc ex loco id effici posse puto, ut bina singulis regibus suffragia fuisse dicamus, ita ut qui eorum vice functi sint senatores, eorum quisque *trina* tulerit suffragia, *bina* pro rege et *tertium* suum ipsius. Quam falsam quorundam iam antiquitus fuisse opinionem (bina sc. suffragia tulisse singulos reges Spartanorum), arguit Thucydides I, 21: a quo ipso Herodotum tangi si qui putent, cogitent illi velim, neque Herodotum tale quid, quod a Thucydide notatur, enuntiare (quod recte intellexit Boehme in nott. ad Thucydidis l. l. pag. 18. T. I. itemque C. F. Hermann. l. l. §. 24. not. 6), neque etiam utrumque scriptorem sibi cognitum fuisse videri, ut bene monuit Dahlmann. Herod. pag. 218 seqq. Conf. etiam C. O. Mueller. l. l. II. pag. 102, qui Hellanicum potius tangi ab Thucydide existimat, neque Herodotum, qui vulgari opinioni, quam reprehendit Thucydides, ipsi quoque obsecutus h. l. sic scripserit, ut bina singulos reges suffragia tulisse existimarit; add. Lachmann: Spart. Staatsverfass. pag. 88. Mihi neque vulgarem opinionem secutus esse videtur Herodotus, neque omnino cognitus fuisse Thucydidi; vid. quae dixi in Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. XLVI. pag. 436.

Ταῦτα μὲν ζώουσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν 58
Σπαρτιητέων, ἀποθανοῦσι δὲ τάδε· ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν, κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιϊοῦσαι λέβητα κροτέουσι· ἐπεὰν ὦν τοῦτο γένηται
464 *τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλέων τοὺς θανάτους ἐστὶ ὡυτὸς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν γὰρ ὦν βαρβάρων οἱ πλεῦνες τῷ αὐτῷ νόμῳ*

Cap. LVIII.

Ταῦτα μὲν ζώουσι τοῖσι βασιλεῦσι] *τοῖσι* cum recentt. edd. restituti auctoritate librorum vetustorum. Cum iisdem recentt. edd. exhibui *ζώουσι* pro vulg. *ζῶσι*, quod in Herodoto ferri non posse ostendit Bredov. pag. 170. Ad voces *ἐκ τοῦ κοινοῦ* conf. nott. ad V, 109. — *ταῦτα* hic ad antecedentia pertinet, *τάδε* ad sequentia, ut VI, 53.

λέβητα κροτέουσι] Codd. quidam *λέβητας*; quo tamen vix opus. Eundem morem in rege Laconico mortuo attigit Schol. Theocrit. II, 36. Ad structuram accusativi, qui verbo *κροτέουσι* (*pulsant*) additur, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 552, 7. Pro *γίνηται*, quod Schaef. et Matth. retinent, quodque tuetur vir doctus in Ephemeridd. Jenenss. 1817. nr. 164. pag. 375, ego cum recentt. edd. dedi *γένηται*, quod Florentinus atque Sancrofti liber suggerebat. In seqq. verbo *καταμιαίνεσθαι* (i. e. *contaminari*) vix aliud quidquam atque *luctus* indicatur, ut sane mirari subeat, in rege mortuo talia fieri, quae in privatorum luctu prorsus indicta erant. Bene ad h. l. Schweighaeus.: „Nota Romanorum formula: *luctu squalere, in luctu et squalore esse.* Nescio an eodem pertineant *οἱ μιασμοὶ*, quibus in privatorum hominum obitu abstinere Spartani, ex Lycurgi legibus, debuerunt, referente Plutarcho in Institutt. Laconn. pag. 238 D." Cobet Varr. Lectt. p. 188 absurdum esse pronuntiat h. l. verbum *καταμιαίνεσθαι*. „Namque „(ita pergit) sive *conspurcari* significat, ut solet, sive paulo acrius „est quam *μιαίνεσθαι*, *pollui* piaculo quolibet, non est honoris genus „magis stolidum et ab natura ingenii humani et Graecorum moribus „magis alienum et abhorrens. Satis esse videbatur in domo et urbe funesta piaculi, ut non ultro sese cives *polluere* voluerint idque in „defuncti regis honorem." Itaque in Herodoto legi vult *κατατάμνεσθαι*, quod idem verbum in Luciani Anacharside §. 31 obvium: „Spartani concidebant sibi brachia et „eliciebant cruorem et sic regem „mortuum honorabant, ut Galli Cybelen, quod Graecis moribus est „conveniens admodum, in luctu „sibi unguibus aut ferro lacerare „corpus aut genas dilaniare et vultum." Hoc vero ipsum ut verbo *κατατάμνεσθαι* significari posse credam, nemo quisquam mihi persuadebit respicienti ad usum et significationem huius verbi, qualem ostendunt Graecorum scriptorum loci allati in Thesaur. Ling. Graec. T. IV. pag. 1265 seq. Ipse Noster I, 180 hoc verbo usus est, sed plane alia significatione eaque maxime diversa. Itaque in vulgata *καταμιαίνεσθαι* (de quo verbo cf. Thes. L. Gr. IV. pag. 1145) acquiescere placuit. In seqq. dedi *βασιλέων* pro *βασιλήων* et *τῷ αὐτῷ* e Florentino aliisque pro *τὠυτῷ*, quod Schaefer., Matth. et Bekker. e Sancrofti libro receperunt, refragante opinor Herodoti usu, quem alii loci a Bredov. pag. 198 allati (I, 36. 171. II, 127. III, 97. IV, 62) satis testantur.

χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναγκαστοὺς ἐς τὸ κῆδος ἰέναι. τούτων ὦν καὶ τῶν εἱλωτέων καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέωσι ἐς τὠυτὸ πολλαὶ χιλιάδες, σύμ-

ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος κ. τ. λ.] „Sic ista capienda iudico: *necesse est ut, praeter Spartiatas, funus vel inviti comitentur caeterarum urbium Laconicarum incolae certo numero.* — *ἀριθμῷ* significat *certo numero* vel *definito* [cf. Kuehner. Gr. Gr. §. 586, d]. Lucian. T. III. pag. 302. T. I. p. 750,57. Thucyd. II, 72.“ *Valcken.* Equidem iungo *τῶν περιοίκων ἀναγκαστοὺς*, ut *coactos* quosdam e perioecis *eosque certo ac definito* numero adesse debuisse cogitemus. Neque enim placet Werferi ratio (Actt. phill. Monacc. I. p. 240 seqq.) genitivum *τῶν περιοίκων* ad *ἀναγκαστοὺς* referri posse negantis, nec magis accedam C. O. Muellero Dor. II, 99 iungenti *τῷ ἀριθμῷ τῶν περιοίκων* et dativum *ἀριθμῷ* revocanti ad *δεῖ*; quocum dativo quî convenire possit accusativus *ἀναγκαστοὺς*, perspicere haud valeo. Quare displicet ea ratio, qua Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paed. Suppl. Vol. IX. pag. 333), qui et ipse dativum *ἀριθμῷ* e verbo *δεῖ* pendere dicit, hunc locum accipi vult: „oportet ex terra Laconica, praeter Spartiatas, numerum aliquem incolarum caeterarum urbium lege coactos in funus venire“; *ἀναγκαστοὺς* Herodotum posuisse putat Eltz. pro eo, quod proprie dici debuisset, *ἀναγκαστὸν*, quia in mente habuisset *τῶν περιοίκων τινάς*: quod quam durum sit, neminem fugere potest. Nec denique audiamus Pauwium pro *ἀναγκαστοὺς* reponentem *ὀνομαστοὺς* [vel certe *οὐνομαστοὺς* Herodoti ex usu], i. e. *honoratiores, nobiliores:* quod probavit Negris. Ad loci Herodotei argumentum cf. geminum Aeliani locum V. H. VI, 1, ubi de Spartanorum in Messenios perioecos acerbitate: *τὰς ἐλευθέρας (γυναῖκας) εἰς τὰ πένθη βαδίζειν ἠνάγκαζον καὶ τοὺς ἀλλοτρίους καὶ μηδὲν σφισι προσήκοντας νεκροὺς κλαίειν.* Add. Pausan. IV, 14, 3: *προείρητο δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἐκφορὰς τῶν βασιλέων καὶ ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ ἄνδρας ἐκ τῆς Μεσσηνίας καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ἐσθῆτι ἥκειν μελαίνῃ καὶ τοῖσι παραβᾶσιν ἀπέκειτο ποινή*: quae apte cum Herodoteis contulit C. F. Hermann. Antiqq. Laconn. p. 28. Verbis *ἐκ πάσης Λακεδαίμονος* hîc indicari *τὴν Λακωνικήν*, *Laconicam terram*, ut VII, 234, recte monet Schweigh. Cuius incolae maximam partem sunt *οἱ περίοικοι*, a Spartanis aeque diversi atque ab Helotis, servis publicis, liberi prorsus homines, nisi quod Spartae imperio parent, terram Laconicam colentes et habitantes, unde et ipsi dicti *Λακεδαιμόνιοι* atque *Λακωνικοί*, nominis huius significatione latius repente, et ab ipsis Spartanis, quibus peculiariter convenit, ad reliquos etiam regionis incolas traducta. Ipsum nomen *περιοίκων* tulerunt, respectu habito urbis primariae Spartae, circa quam terram incolant Laconicam. Post Valcken. ad IX, 11 plura de his *perioecis* monuerunt C. O. Mueller. l. l. II. p. 21 seq., Wachsmuth: Hellen. Alterth. I. pag. 393, Kortüm in: Schlosser. et Bercht. Archiv. IV. p. 160 seqq. et quae alia de his excitavit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 19. not. 2 seqq. §. 20. not. 7 coll. Laconn. Antiqq. p. 28 seqq., Schoemann: Griech. Alterth. I. pag. 202 seqq. De *Helotis* vid. C. F. Hermann. l. l. §. 19. not. 2 et Schoemann. l. l. p. 195 seqq., Lachmann: Spartan. Staatsverf. p. 147 seqq.

καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων] Haec verba, a Schaefero, aliis auctoritate libri Sancrofti atque alterius deleta, a Dietschio uncis inclusa tanquam suspecta, licet in reliquis He-

μιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονταί τε τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ, φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὃς δ᾽ ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἴδωλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵσταταί σφι, οὐδ᾽ ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρονται δὲ ἄλλο 59

rodoti libris scriptis inveniantur, equidem retinui, probante quoque C. O. Muellero l. l. II. p. 99. Sunt enim tria Laconiae incolarum genera, helotae, perioeci ac denique ipsi Spartani: de qua re praeter eos, quos laudavimus, cf. quoque Lachmann. Spart. Staatsverfass. p. 117 seqq. In seq. quoque restituimus cum Schweigh. et Gaisf. *τὰ μέτωπα*, quod omisit Bekker, eumque secuti Dindorf. et Dietsch. Hae voces a Sancrofti codice absunt, sed in reliquis libris comparent. Ad locutionem *κόπτεσθαι τὰ μέτωπα* (quod in luctu utique fieri solebat) cf. supra II, 61 ibique nott., itemque Dorville ad Chariton. p. 411 ed. Lips. Ad verba *οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ* vid. VIII, 99 et nott. ad VII, 211; ad usum vocis *αἰεὶ* in seqq. verbis (*τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον*) vid. Monk. ad Euripid. Alcest. 760.

ὃ δ᾽ ἂν ἐν πολέμῳ — τούτῳ δὲ εἴδωλον σκευάσαντες] Sensus est: effigiem regis mortui comparabant eamque in lecto bene strato efferebant, si nempe cadaver Spartam referri haud commode potuit. Quam effigiem honoris causa factam esse tradit C. O. Mueller: Handb. d. Archaeol. §. 88 nott. coll. Dor. II. p. 98 seqq., ubi de publica mortui principis expositione in effigie, quae lecto superimposita fuerit, hic cogitandum esse monet beneque adiicit, quaecunque regibus mortuis hîc tribuantur, ea ad heroum cultum potissimum pertinere; ita ut hosce reges pro heroibus quasi haberi omnibusque officiis, quae Herculi ipsi eiusque generi praeberi fas esset, ornari oporteat. Valcken. affert locum Xenophontis in Hellen. V, 3, 19, quo auctore Agesipolis rex peregre mortuus *ἐν μέλιτι τεθεὶς καὶ κομισθεὶς οἴκαδε ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς*. De verbo *θάπτειν* cf. nott. ad V, 8. Ob particulam *δὲ* iteratam vid. quae ad III, 69. II, 39. IV, 202 allata sunt.

ἀγορὴ — οὐκ ἵσταταί σφι] i. e. *intra decem dies neque ad concionem conveniunt, neque ad magistratus eligendos*. Schweigh. vocem *ἀρχαιρεσίαν* de magistratuum consessu interpretatur, „nisi (ut addit in Lex. Herod. I. p. 103) et ibi intelligas: *nec habentur comitia*.“ Equidem malim accipere de *magistratuum electione*, quae propria huius vocis est significatio: num vero de solis ephoris eligendis hîc cogitari debeat, ut placet Urlichsio (Rheinisch. Museum. N. F. VI. pag. 226; tu vid. quoque Herod. VI, 67 ibique nott.), dubitaverim equidem, qui de quibusvis magistratibus eligendis hîc agi existimem. Attigerunt hanc vocem Moeris p. 10 seq., Suidas I. p. 341, Hesych. I. p. 562, atque ipsa Glossa Herodotea: *ἀρχαιρεσίη· τὸ πρὸς χάριν πολλοῖς ζῆν καὶ τὸ ἐπιδόσεις χρημάτων ποιεῖσθαι*. Quibus iisdem verbum *ἀρχαιρεσιάζειν* apud Hesychium l. l. exponitur. *δέκα ἡμερέων* (i. e. *intra decem dierum spatium*) dictum est, ut II, 115 (ubi cf. nott.) *τριῶν ἡμερέων*. Add. III, 134 ibique nott.

Cap. LIX.

Συμφέρονται] i. e. *conveniunt, consentiunt*, ut I, 173. II, 44. 79. 80. IV, 159. Ad verbum *ἐνίστηται* cf. nott. ad III, 67. Hinc mox *ὁ ἐσιὼν*, scil. *τὴν ἀρχὴν*, *ingrediens munus*. *ἐλευθεροῖ* h. l. significat: *liberat aere alieno quemlibet Spartanorum*, qui vel

τόδε τοῖσι Πέρσῃσι· ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέος ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ, ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέϊ ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φόρον μετίει πάσῃσι τῇσι πόλισι.
60 *Συμφέρονται δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρωΐας τέχνας, καὶ αὐλητής τε αὐλητέω γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακληΐουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι. ταῦτα μέν δὴ οὕτω γίνεται.*

regi vel aerario aliquid debet. Mox dedi *μετίει* pro *μετιεῖ*, ut saepius antea, itemque *προσοφειλόμενον*, quod cum aliis obtulit Florentinus, pro *προοφειλόμενον*, quod Bekker., Dindorf. et Dietsch. retinuerunt. — Ad vocem *δημοσίῳ*, ubi vulgo supplent *ταμιείῳ* (cum de publico sive *aerario* dicatur), cf. Lambert. Bos. De ellipss. L. Gr. p. 461. Vid. supra VI, 57 coll. I, 14. Ad argumentum loci cf. Kortüm in Schlosser. et Bercht. Archiv. IV. p. 163, qui bene h. l. distingui ait inter regis atque aerarii debitores, si quidem praeter allodia regibus tanquam civibus eminentioribus assignata aliorum quoque fundorum ad Spartanorum civitatem aut ad templa pertinentium cura regibus esset permissa.

Cap. LX.

ἐκδέκονται τὰς πατρωΐας τέχνας] Cf. Eustath. ad Ili. pag. 538, 38 s. 408, 22. pag. 808, 16 s. 729, 9 et ad Odyss. II, 22. pag. 1431, ubi verba *αὐλητής τε αὐλητέω γίνεται* afferuntur. In Aegypto Sesostridis ex instituto invaluisse fertur, ut filius patris artem acciperet nec ullam aliam ei tractare liceret. Cf. Diod. I, 74 et Dicaearch. in Schol. Apollon. Rhod. IV, 273: quae attulit Wesseling. Tu vid. Herod. II, 164 et quae ibi adnotavimus. Pertinent huc quoque ea, quae infra VII, 134 traduntur de praeconum munere hereditario apud Spartanos, de quo cf. Ostermann: De praeconn. Graecc. (Marburg. 1845.) p. 10 seq. 52 seq. atque etiam C. F. Hermann. Gottesdienstlich. Alterth. d. Griech. §. 36. not. 9 seqq. 11. Idem C. F. Hermann. Griech. Staatsalterth. §. 5. not. 16 plura huiusmodi attulit munera sive negotia inter Graecos inde ab antiquissimo tempore a patre ad filium iure quasi hereditario translata. Haec e primitivis Dorum institutis potissimum fluxisse putat Plass: Die Tyrannis I. p. 36. Sed apud Atticos quoque homines talia olim obtinuisse ostendit Haase: Die Athen. Stammverfassung (Abhandll. d. phil.-hist. Gesellsch. zu Breslau I.) pag. 83 seq. 88.

οὐ κατὰ λαμπροφωνίην κ. τ. λ.] E Sancrofti libro cum Schaefero, quem inde a Bekkero recentt. edd. sequuntur, reposui *ἐπιτιθέμενοι* pro vulg. *ἐπιθέμενοι*. Sensus loci hic fere est: *neque alii* (ob vocis claritatem) *accedentes* (ad praeconis munus) *eos* (i. e. filios praeconum) *excludunt* (ab hocce praeconis munere), *sed secundum patria instituta id exsequuntur*, cum sc. filius semper suscipiat patris praeconis artem, neque omnino quaeratur, num par sit huic muneri an impar. Ad vocem *λαμπροφωνίην*, qua *clara* atque *acuta* vox significatur, vid. quae attulit A. G. Winckelmann. ad Plutarch. Erotic. p. 231. *Cr.* confert Platon. Phileb. p. 51. p. 163 Stallbaum., qui ex Aristotele (in Schneideri Eclogg. physicc. I. pag. 293) affert, voces *λαμπρὰς* vocari, *ὅσαι πόρρω διατείνουσι καὶ πάντα πληροῦσι τὸν συνεχῆ τόπον*, idem bene memor Herodotei loci et verbi *λαμπροφω-*

Τότε δὲ τὸν Κλεομένεα, ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ καὶ κοινὰ τῇ 61
Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης ἐβούλευε τὸν Δημάρητον παῦσαι τῆς βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καί, οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα· ὧδε δὲ γαμέει. Ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνήρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων· τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν, καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη. Ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ

νεύεσθαι, quo Moeris p. 436 explicat verbum Demostheni aliisque frequentatum λαρυγγίζειν.

CAP. LXI.

Τότε δὲ τὸν Κλεομένεα κ. τ. λ.] Hoc annectendum iis, quae cap. 50 et seqq. enarrantur, longiori digressione de Spartanorum regibus interrupta. Ad διέβαλε cf. VI, 50. Pro προσεργαζόμενον Eltz (Quaestt. Herodd. p. 21 sive Jahrbb. d. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. p. 333) scribi vult π ρ ο εργαζόμενον, ut II, 158.

καὶ ἄγῃ χρεώμενος] ἄγῃ vulgo reddunt: *invidiâ, odio;* Larcherus reddit: *jalousie.* Tu vid. Suidam I. p. 27 atque Etymol. p. 9 s. p. 8 Lips., alios grammaticos, quorum locos allatos vid. in Thes. Ling. Graec. I. p. 268, qui explicant ζῆλος; add. Blomfield. nott. in Aeschyl. Agam. 129. p. 20 ed. Lips.; apud Homerum quoque obvia vox, sed alia significatione, de qua Creuzer. conferri vult (Commentt. Herodd. pag. 225) Apollon. Lex. Hom. p. 17 Toll. et praecipue p. 6, Huschke in Matthiae Miscell. philoll. pag. 35.

ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος] i. e. *ansam arripiens contra ipsum agendi,* aditum sibi parans ad illum munere regio privandum. Neque enim ob Polluc. II, 200 de *actione, quae intenditur in* Demaratum, cogitem, ut Valla est interpretatus („*ob hanc rem intendens in illum actionem*") ac Negris quoque explicat (δίκην αὐτῷ ἐπάγων); nec magis placet ea ratio, quam Schweighaeuserus (Lexic. Herod. I. pag. 250) alteri, quam supra dedimus, interpretationi praefert, ut ἐπίβασιν intelligamus *fundum s. fundamentum, cui quis insistit, indeque argumentum, quo quis nititur,* ut infra VI, 65 ἐπιβατεύειν, et apud Appian. B. C. I, 37 ἐπίβασις. Equidem afferam Platonis locum De republ. VI. p. 511 B (ubi: οἷον ἐπιβάσεις καὶ ὁρμάς) et Dion. Cass. XXXVII, 54: quo utroque loco mihi probari videtur interpretatio supra proposita. De Aristone cf. I, 67 et ad verba οὐ γὰρ συνεγινώσκετο κ. τ. λ. vid. nott. ad III, 99. Mox exhibui τούτων, quod omnes fere libri scripti praebent recteque recepit Dietsch. Vulgatam lectionem τούτου retinuerunt Bekker et Dindorf.

τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα] i. e. *cui maxime deditus fuit, quocum omnium maxime coniunctus fuit.* De verbo προσκεῖσθαι cf. nott. ad I, 133. De voce μακρῷ cum vi quadam postposita monuit Kuehner Gr. Gr. §. 590.

καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη] Eadem de re Pausan. III, 7. §. 7 atque Schol. Aristoph. Vesp. 1071. Quibuscum comparanda, monente *Cr.* in Commentt. Herodot. pag. 249, quae de Lamia, quam Iunonis iracundia ex

εἶδος φλαύρην ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὁρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα ἐπιφράζεται τοιάδε. ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν τῇ Θεράπνῃ καλευμένῃ ὕπερθε τοῦ

pulcra foemina in foedam converterat, narrat Schol. Aristid. pag. 18 Frommel. Quo eodem monente *Cr.* Herodoti vestigia legisse videtur Iamblich. in Babylonn. apud Photium cod. 94 p. 132 seq. [§. 3 seqq. p. 222 seqq. Eroticc. Scriptorr. ed. Hercher. T. I).

οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα] Qui Spartae omnium civium bona aequata esse volunt, quaerunt h. l., quî fieri potuerit, ut *divitum* parentum filia memoretur: nisi iam tum a Lycurgi institutis Spartanos descivisse putemus. Sed vide mihi alterum quoque Nostri locum VII, 134, ubi viri Spartani commemorantur nobiliores (*φύσει γεγονότες εὖ*, i. e. generosiori stirpe oriundi) iidemque *χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα*, i. e. *opibus, divitiis eminentes;* add. Thucydid. I, 6, ubi inter Lacones antiquissimos *οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι* dicuntur exstitisse *ἰσοδίαιτοι πρὸς τοὺς πολλούς*. Nec sane controversiae de filia *πατρούχῳ* regi dirimendae (Herod. VI, 57) unquam exsistere potuissent, si omnium bona aequalia exstitissent. Unde satis patet, quod etiam aliunde cognitum habemus, minime eam bonorum aequalitatem Spartae fuisse, quam vulgo somniant, nulla veterum testimoniorum ratione habita. Equidem hac in re ea teneri velim, quae Kortüm (Heidelbb. Jahrbb. 1846. p. 647 seqq., Griech. Gesch. I. p. 113 seq.) et Grote (Griech. Mythol. u. Antiqq. v. Fischer. II. p. 377 seq., ubi vid. quoque Fischer. ipsum, et pag. 388 seqq.) statuerunt ipsorum veterum scriptorum testimoniis consentanea, indeque iis etiam prorsus accedo, quae Em. Mueller. (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. LXXV. p. 541 seqq.) monuit contra eos, qui illam bonorum aequalitatem nuper admodum tueri frustra conati sunt.

συμφορὴν — ποιευμένους] Conf. nott. ad V, 5. In proxime seqq. *ἐπιφράζεται* est: *comminiscitur, excogitat.* Cf. IV, 200. VI, 133. VII, 239 coll. I, 48. V, 9.

ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱρὸν] In oppido Therapne Helena atque Menelaus sepulti ferebantur, indeque divinis honoribus affecti pieque culti, teste Pausan. III, 19. §. 9. Namque in priscis Laconiae numinibus maxime celebrata Helena, quam, ad lunares deas relatam, *Venerem-Lunam* interpretantur, ad Venerem proxime accedentem pulcri ac venusti deam, aeque cultam atque Menelaum et ita ipsis regum Spartanorum rebus interpositam: de qua vid. quae monuit Preller: Griech. Mythol. II. pag. 73; cf. etiam Creuzer. in Symbol. IV. p. 279 seqq. edit. tert., qui idem in Commentt. Herodd. p. 250 de his ita disserit: „Quando ipsa luna nunc nubila est, tristis ac foeda, nunc serena, hilaris ac formosa; nil mirum eius beneficio ac potestate variari esse traditam formam puellae Laconicae, cuius nutrix Helenae-Lunae supplex eam gratiam poposcerat.“ Atque huius deae cultum non aliter atque Dioscurorum sacra ante Dorum invasionem per Laconiam floruisse et postea ad recentes advenas transiisse, nunc quidem satis constat. Quo tempore ante Spartam conditam in Laconia Amyclas atque Therapnen maxime eminuisse tradunt non longe remotas ab ipsa Sparta, primarias et antiquissimas Achaeorum sedes, multis quoque artis monumentis insignes. Plura C. O. Mueller. Dor. I. p. 92 seq. Quod ad ipsius loci rationes attinet, inquisiverunt in eas Puillon-Boblaye: Recherches geographiq. sur les ruines de la Morée pag. 82 et C. O. Mueller in: Goetting. Gel. Anzeigg. 1838. nr. 134. p. 1340 seq., accura-

Φοιβηΐου ἱροῦ. ὅκως δὲ ἐνείκειε ἡ τροφὸς, πρός τε τὤγαλμα ἵστα καὶ ἐλίσσετο τὴν θεὸν, ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι, ἐπιφανεῖσαν δὲ ἐπείρεσθαί μιν. ὅ τι φέρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ· καὶ τὴν φράσαι, ὡς παιδίον φορέει. τὴν δὲ κελεῦσαί οἱ δέξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρῆσθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι· τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ κελεύειν ἐπιδέξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δέξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι, ὡς καλλιστεύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν τὸ εἶδος. Γαμέει δὲ δή μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος
466 *φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ* 62

teque singula descripsit Curtius in: Peloponnes. II. pag. 239 seqq. 316 seqq. additâ tabulâ X. Etenim Eurotam transgressus ab ipsa Sparta, quam ad rectam fluvii ripam fuisse sitam constat, meridiem versus iuxta fluvium in laeva eius parte si descenderis, mox pervenies, non ita magno intervallo interiecto, ad eum locum, quo Parnonis montis ad laevam Eurotae partem exsurgentis pars extrema ad ipsum fluvium prope accedit eumque fere attingit: in huius extremi collis fastigio extendebatur quae Therapne vocatur, ibique templum et Menelai et Helenae, cuius hoc loco mentio fit, nisi utriusque numinis templum commune fuisse credideris: satis ostendunt, quae nuper ibi detecta sunt; vid. L. Ross Hall. Lit.-Zeit. Intelligenzbl. 1837. nr. 47. Hicce vero collis, in cuius fastigio templum fuit situm, ita imminet fluvio et planitiei ad dextram fluvii ripam extensae et Phobaei appellatione desiguatae, ut recte vereque Noster scripsisse putandus sit *ὕπερθε τοῦ Φοιβηΐου ἱροῦ*: quod ipsum inferius ab urbe Sparta ad eandem fluvii partem dextram situm ex adverso Therapnes fuit: *τὸ δὲ Φοιβαῖόν ἐστιν ἐκτὸς τῆς πόλεως, Θεράπνης οὐ πολὺ ἀφεστηκὸς* scribit Paus. III, 14, 9 coll. III, 20, 1, ubi etiam Dioscurorum commemorat fanum, in quo Enyalio sacra faciant ephebi. Add. Liv. XXXIV, 38. Ad locutionem: *ἐν τῇ Θεράπνῃ καλευμένῃ* (i. e. *quae dicitur*) *Creuz.* confert Ast. ad Platon. Remp. VI, 7. p. 540. — In seqq. de aoristi infinitivo *ἀπαλλάξαι* monuit Kuehner Gr. Gr. §. 445. not. 2.

δέξαι] Scripsimus *δέξαι* et mox *ἐπιδέξαι* pro vulg. *δεῖξαι* et *ἐπιδεῖξαι*, quae formae, ut ostendit Bredov. p. 153, ab Herodoto alienae sunt. — Ad locutionem *ἀπειρῆσθαι — μηδενὶ ἐπιδεικνύναι* cf. III, 128. Mox pro *καταψῶσαν* in Glossa Herodotea est *ψῶσαν· θάλπουσαν*, i. e. *demulcentem;* sed idem verbum compositum hoc sensu in Xenophont. Apolog. §. 28. Platon. Phaed. p. 89 B aliisque locis, quos vid. in Thes. Ling. Graec. T. IV. p. 1311 edit. Dindorf. — Pro vulg. *μεταπεσέειν* scripsi *μεταπεσεῖν*, ut V, 86, ubi vid. nott. Ad genitivi usum in verbis *καλλιστεύσει πασέων τῶν — γυναικῶν* cf. Kuehner Gr. Gr. §. 539.

Cap. LXII.

Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε] „*Istius mulieris amor Aristonem pungebat.* In Glossar. [Herod.] et Suida *ἔκνιζεν* redditur *ἔδακεν*, adhibitum etiam VII, 12. Sed, ut hîc, saepe designat

ἔρως· μηχανᾶται δὴ τοιάδε. αὐτός τε τῷ ἑταίρῳ, τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὕτη, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἕν, τὸ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἕληται, καὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι. ὁ δὲ οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ αὐτός τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο, ὅ τι δὴ ἦν, τὸ εἵλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἑταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ πλὴν τούτου μούνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μέν τοι τῷ τε ὅρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παρα-
63 γωγῇ ἀπίει ἀπάγεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέρην ἀποπεμψάμενος. ἐν δέ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον· καί τίς οἱ τῶν οἰκετέων

Sophocli dictum ἔρωτος δῆγμα: Xenoph. pag. 516, 13 [Sympos. IV, 28. Lexic. Xenoph. II. p. 757] κνῆσμα. Vid. Schol. in Aristophan. Plut. 975. In amore γλυκὺς ὀδοὺς ὁ τοῦ πόθου δάκνει, Lucian. II. p. 400. Plut. I. p. 602 [Agesil. 11] ἔκνιζεν αὐτὸν οὐ μετρίως ὁ ἔρως. Aptissima dedit ὁ πάνυ in Miscell. Obs. VI. p. 303." *Valcken.* Creuz. in Commentt. Herodd. pag. 226 his addit A. Matthiae ad Hom. Hymn. p. 441. Ilgen. ad Hermesianact. Eleg. in Opuscc. philoll. Vol. I. p. 291. Ast. ad Pindar. in Commentt. societ. philol. Lips. II, 1. p. 22. Xenoph. Memor. III, 11, 3, ubi de animantibus ὑποκνιζόμενοι. Pindar. Pyth. X, 60 (94): καὶ γὰρ ἑτέροις ἑτέρων ἔρως ὑπέκνισε φρένας, ubi Tafel. conferri vult Boissonad. ad Aristaenet. Ep. II, 1, 619. Alia quaedam vid. in nott. ad Herod. VII, 10. §. 5. — Ad vim vocis ἆρα vid. allata ad VIII, 8.

ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν] Ad significationem verbi ὑποδέκεται (*in se recipit, promittit*) vid. allata ad III, 74. IV, 119. Observat C. O. Mueller. Dor. II. pag. 195, hoc per Lycurgi leges fieri sane potuisse, ut de suo quisque peculio dona invicem sibi mitterent, cum ipsos fundos singulis gentibus aequa portione assignatos alienare minime liceret. — In seqq. ad verba ἀμφὶ τῇ γυναικὶ cf. Kuehner Gr. Gr. §. 609. II et Herod. I, 140. V, 19. VI, 129.

ὅρκους ἐπήλασαν] De hac locutione vid. ad I, 147 nott. Citat Herodotea Eustath. ad Ili. p. 70, 43 s. 53, 27. — Ad usum verborum ἀπάγεσθαι et ἐσάγεσθαι cap. sequent. tenenda sunt, quae de verbo ἄγεσθαι hac in re usurpato aliquoties monuimus. Cf. nott. ad IV, 78. — ἀπίει dedi pro ἀπιεῖ, ut VI, 59. Vid. Bredov. 393. Sensus est: *dimittit* (eam) *abducendam* s. *eam abduci* (e suis aedibus in alterius sedes) *patitur.* Vid. nott. ad V, 81.

Cap. LXIII.

ἀποπεμψάμενος] *a se dimittens.* Tu vide, quae ad V, 39 citavimus.

καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη] Haec e vulgari veterum opinione dicta, quam infra quoque VI, 69 tenuit Noster, et de qua plura Gell. N. A. III, 16. Add. Terent. Adelph. IV, 5, 57 („*menses* abierunt *decem*"). Cum enim in *lunari* veterum anno novem menses expleant dies 265, in *solari* nostro dies 274, hinc factum, ut plerumque *decem* graviditatis menses apud ve-

ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων ἐξαγγέλλει, ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον, τῷ ἠγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας· Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη. Τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παραυτίκα. ὁ δὲ παῖς αὔ-

teres sumerentur. Vid. nott. ad VI, 69.

ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων] Pausan. III, 7, 7, eadem in re: *καὶ αὐτῷ μετὰ τῶν ἐφόρων καθημένῳ τηνικαῦτα ἐν βουλῇ ἦλθεν οἰκέτης ἀπαγγέλλων τετέχθαι οἱ παῖδα.* Herodotum si sequamur, ille *sedit in consessu cum ephoris;* nam *θῶκον* ille posuit Homerum imitans in Odyss. V, 3: *οἱ δὲ θεοὶ θῶκόνδε καθίζανον*, ubi Eustath. p. 1520, 37 interpretatur *τὸ ἐκκλησιάζειν*, refragante Nitzsch. pag. 4, qui non tam de solemni deorum conventu quam de familiari solitoque deorum conventu s. consessu hoc accipi vult. *Creuzer.* de voce *θῶκος* consuli voluit Apollon. Lex. Homer. p. 351 ibique Villois. et Toll., ubi *θῶκον* Grammaticus exponit *τὸ συνέδριον.* Itaque videtur h. l. intelligenda Ephororum curia *τὸ τῶν ἐφόρων ἀρχεῖον, τὸ Ἐφορεῖον*, ubi Ephori considebant atque etiam communiter epulabantur, exteros legatos recipiebant, alia curabant munia. Vid. Xenoph. Agesil. I, 36. Pausan. III, 11. §. 2. 8. Aelian. N. A. XI, 19 fin. et C. O. Mueller. Dor. II. p. 125, qui hocce *ἀρχεῖον* ephororum cum Atheniensium prytaneo comparat. De voce *θῶκος* vid. quae afferuntur ad IX, 94.

καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος] i. e. *digitis menses computans*, quod infra cap. 65 repetitur, quo utroque loco pro vulg. *συμβαλλεόμενος* dedi *συμβαλλόμενος*, ut I, 66. III, 68, ubi vid. nott. Verba *ἐπὶ δακτύλων*, quae ab altero loco absunt, hoc quoque loco rectius abesse indicat Naber in Mnemosyn. IV. pag. 3, ubi haec leguntur: „*συμβάλλεσθαι* hac ipsa significatione, quam noster locus postulat, saepe legitur: sed nunquam Herodotus adiecit *ἐπὶ δακτύλων*, neque, si res alibi tulisset, adiecturus fuisse videtur; praesto enim erat vocabulum, quod hoc loco, nisi me omnia fallunt, dedit et ex Ionum more dare debuit: *πεμπαζόμενος*, quod vel ex Proteo apud Homerum ei notum erat." Neque vero equidem sustuli *ἐπὶ δακτύλων*, quae voces proverbialem fere vim habere consultoque inde hoc loco adiecta videntur; etenim ad Polluc. II. §. 156 legimus: *ἐπὶ δακτύλων θεῖναι τὸ λογίσασθαι*: de qua locutione laudari quoque video J. Fr. Gronov. Lectt. Plautt. p. 222. Apud veteres enim more receptum erat, ut in quibusvis rebus computandis praeter lapillos etiam uterentur digitis, bene monente Larchero, qui citat Iuvenal X, 248 (ubi consul. interprett.) et Iacobs. ad Anthol. Gr. II. P. 3. (Tom. X.) pag. 252. Add. Nitzsch. ad Homeri Odyss. IV, 412. pag. 273. Hinc Bedae tractatus de Computu vel Loquela per gestum digitorum, Opp. I. pag. 572 (T. VI. p. 141 seqq. ed. Giles). At de istiusmodi computu artificioso hic nullus sermo, ubi de vulgari ac simplici, quae per digitos fiebat, computandi ratione agitur.

Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη] Pausan. III, 7. §. 7: *Ἀρίστων δὲ — οὐκ ἔφη τῶν μηνῶν ἕνεκα αὐτοῦ τὸν παῖδα εἶναι.* Haec enim diiudicanda e summa Spartanorum cura, iustam ac legitimam regum prolem ut susciperent; qua de re diximus ad V, 39.

πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παραυτίκα] „*tamen id nil curarunt.*" Ita Hoogeveen. ad Viger. p. 139. Add. Herod. VII, 150. *αὔξετο*, quod e Sancrofti libro Gaisford. mutaverat in *ηὔξετο*, revocavi cum recentt. edd. Vid. supra V, 78 et infra VI, 132; cf. Bredov. pag. 310.

ξετο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὔνομα ἔθετο διὰ τόδε· πρότερον τούτων πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκιμέοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι· διὰ τοῦτο μέν οἱ τὸ οὔνομα Δημάρητος
64 ἐτέθη. Χρόνου δὲ προϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληΐην. ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληΐης· διὰ τὰ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως πρότερόν τε ὁ Δημάρητος απα-

τὸ εἰρημένον μετέμελε] De structura vid. Kuehner Gr. Gr. §. 533. not. 2. Apud Pausaniam l. l. legitur: τοῦτον μὲν δὴ τῶν εἰρημένων μετάνοια ἔλαβεν ὕστερον. Ad dativum οἱ in proximis verbis οἱ ἐνόμιζε εἶναι cf. nott. ad I, 34. VI, 68.

Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὔνομα ἔθετο] Quo quidem nomine declarare voluit *Votis populi expetitum.* Hoc enim vox *Demarati* declarat. Conf. VII, 101. Spectat huc Eustath. ad Od. p. 1567, 55 coll. ad Ili. p. 1116, 62 s. 1157, 26 et ad Odyss. III, 414. p. 135 Bas. Longiorem locum Procli inediti de vario nomina imponendi genere ac modo attulit Creuzer. in Commentt. Herodd. p. 227, qui idem in libro De arte histor. Graecorr. pag. 52 (pag. 40 ed. sec.) Graecos in nominibus imponendis id plerumque secutos esse ait, ut ipso nomine memoria alicuius rei conservaretur et ad posteritatem propagaretur, vel ipsius infantis conditio futura respiceretur. Add. Heinecke: Homer u. Lycurg. p. 6 seq. — Pertinet huc quoque Aeschyli δημόκραντος ἀρα in Agamemn. 414, ubi vid. Blomfield. in Glossar. et cf. Lasaulx: Ueb. den Fluch b. Griech. u. Roem. pag. 6 (Akademische Abhandll. pag. 164). — Mox dedi τούτων et βασιλέων pro τουτέων et βασιλήων. — Ad locutionem διὰ πάντων cf. I, 25. V, 67 ibique nott.

ἀρὴν ἐποιήσαντο] i. e. *votum fecerunt s. susceperunt.* Herodotea excitat Thomas Mag. p. 108 probaturus, ἀρὰν non solum esse κατάραν, verum etiam εὐχήν (*votum*). Hinc apud Hesych. I. pag. 507: ἀρά· εὐχή, κατάρα, βλαβή.

Cap. LXIV.

ἔδεε δὲ — καταπαῦσαι] i. e. *in fatis, ut videtur, constitutum erat, ut haec, ubi cognita essent, regno exuerent Demaratum.* Sic ἔδεε V, 92. §. 4, ubi vid. nott. ἀνάπυστα eodem sensu IX, 109. VI, 66, ubi Homericum atque Orphicum hoc esse observat Creuzer. Comm. Herodd. p. 231 citans Gesner. et Hermann. ad Orphei Argon. (1159) 1166. Eustath. ad Odyss. XI, 274. p. 434 infra Bas. et Apollon. Lexic. Homer. pag. 135 Toll. ibique Villois. — Intactum reliqui ὡς ἔοικε, quod h. l. aliisque (I, 39. IV, 132. III, 71 etc.) omnes afferunt libri scripti; alteram formam οἶκε recepit Dietsch. auctore Bredov. p. 195, qui hanc formam unam Herodoteam esse pronuntiat: mihi utrâque et uti potuisse et revera usus esse videtur Herodotus.

διὰ τὰ — διεβλήθη] i. e. *propter quae s. quia Cleomeni valde offensus erat Demaratus, tum prius, quod exercitum Eleusine ille abduxerat* (cf. V, 75), *tum vero etiam illo ipso tempore* (VI, 51. 61), *quo Cleomenes adversus Aeginetas, qui Persarum partes ceperant, traiecerat.* Sancrofti liber exhibet διὰ τὸ, reliqui codd. διὰ τὰ, quod Schweighaeus. reddi vult: *eo quod s. quoniam*, cum διὰ τὰ Ionum vel potius Herodoti ex more ponatur pro δι' ἃ, quod ipsum recentt. edd. inde a Bekkero recepis-

γαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος. Ὁρμηθεὶς 65
ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἄγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δημαρήτου, ἕψεταί οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιόνδε. ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας ἀποστερεῖ Λευτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγεγόνεε, τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης ὁ Λευτυχίδης κατόμνυται Δημαρή-

se video. Struve Spec. I. pag. 35 (Opuscc. II. p. 302) legi vult, eiectâ voculâ τὰ sive τὸ, διὰ i. e. δι' ἃ aut διὸ; namque διὰ eo modo accipi vult, quo κατὰ pro κατὰ τὰ, ut supra V, 89. 112. VI, 53. Quod mihi vir doctus haud persuasit: itaque librorum vetustorum auctoritatem deserere nolui, sed maiore interpunctione haec ab antecedentibus seiunxi. — Ad verbum διεβλήθη cf. nott. ad V, 35. De quo Wesseling. hic conferri vult Euripid. Hec. 863. Iphigen. in Aul. 1372 et Duker. in Thucyd. VIII, 82. *Cr.* addit Wyttenbach. ad Plutarch. Mor. I. pag. 299 seq.

Cap. LXV.

Ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης] i. e. *animo cupiens eum ulcisci s. poenas ab ipso repetere* propter ea, quae proxime antea Noster indicavit. ἀποτίνυσθαι pro vulg. ἀποτίννυσθαι scripsi cum Bredovio et Dietschio; vid. V, 77 ibiq. nott.

τῷ Μενάρεος τοῦ Ἄγιος] Nomen Ἄγιος, quod omnes codd. praebent, vitiosum videtur Wesselingio, cum VIII, 131 in serie familiae Leotychidae pro Ἄγιος reperiatur Ἡγησίλεω nomen, qui idem Spartanorum sermone Ἀγεσίλαος, quem eundem avum habuit Demaratus, Aristonis filius; unde consequens, fratres patrueles fuisse Leotychidem et Demaratum. Qui Λευτυχίδης ab Herodoto vocatur, apud Thucydid. I, 98 est Λεωτυχίδης. De ipso Leotychide plura dabit Wyttenbach. a *Creuz.* laudatus in Animadvv. ad Plutarch. Mor. I, 2. pag. 1177 seqq. — Ad formulam ἐπ' ᾧ τε sequente futuri indicativo cf. III, 83 ibique nott.

ἦν ἐχθρὸς — μάλιστα γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιόνδε] Quae ad verbum sic reddere licet: „*Erat Leotychides Demarato inimicus, ut qui quam maxime* (inimicus) *erat factus ob hancce rem.* Ante vocem μάλιστα Valck. praeponi vult τὰ s. ἐς τὰ, ut VI, 63. 89. I, 20 coll. II, 147. At scripti libri non addicunt. — De verbo ἁρμόζεσθαι cf. nott. ad III, 137. De *Percalo* cf. C. F. Hermann. Antiqq. Laconn. p. 95. Profert hoc nomen ob accentus rationem Lehrs: De Aristarchi studiis pag. 274.

φθάσας — ἁρπάσας] Structuram verbi φθάνειν attigi ad IV, 136. Quod vero Demaratus virginem prius *rapuisse* ac tum uxorem tenuisse dicitur, id notante C. O. Muellero Dor. II. p. 282 seq. explicandum e Laconum more, quo nuptiae, quas sponsae pater ante concesserat, fiebant per raptum. Qui mos postea, ut videtur, obsolevit. — Ad verba ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον cf. IV, 152 ibiq. nott. Infra VI, 73 eodem fere modo τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα.

τοτε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης] i. e. *consilio Cleomenis s. sollicitante, instante Cleomene.* Ad ver-

του, φὰς αὐτὸν οὐκ ἱκνευμένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ
ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε, ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ ἐξήγγειλε
ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὁ δὲ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἑωυτοῦ εἶναι. τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγονότα, οὔτε ἱκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς
ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνους, οἳ τότε ἔτυχον πάρ-
66 εδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος. Τέλος δὲ,
ἐόντων περὶ αὐτῶν νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι

ba κατόμνυται Δημαρήτου, i. e. *iurat contra Demaratum*, refero seqq. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην (*post hoc iuramentum*), ita ut his verbis antecedentia simpliciter repetantur. Neque enim in Herodotum cadere putem, quae ex Attici fori consuetudine huc translata volunt veteres Grammatici, teste Eustath. Herodotea citante ad Odyss. pag. 1660, 51 s. 400, 24, ubi scil. et actor et reus iurabat, ille vera se prolaturum, hic vera se defensurum; quod utrumque iuramentum vulgo ἀντωμοσία vel διωμοσία dicebatur (cf. Creuz. Commentt. Herodd. pag. 229, C. F. Hermann. Lehrb. d. griech. Staatsalterth. §. 141. not. 3). Item infra V, 69 (ἐγὼ δὲ κατωμνύμην) tale quid valere non existimem. Verbum ἐδίωκε valet: *iudicio eum persequi s. litem intendere instituit;* iudicium autem sistunt senatores, ephori, si vera tradit Pausan. III, 5. §. 3 βασιλεῖ δὲ τῷ Λακεδαιμονίων δικαστήριον ἐκάθιζον οἵ τε ὀνομαζόμενοι γέροντες ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ὄντες ἀριθμὸν καὶ ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ, σὺν δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς οἰκίας βασιλεὺς ἑτέρας, quem vero h. l., ubi alter alteri regum actionem intendit, exclusum fuisse arbitror.

οὐκ ἱκνευμένως] i. e. *non legitime*. Glossa Herodotea itemque Gregor. Corinth. De dial. Ion. §. 156. pag. 548 ed. Schaef. exponunt οὐ προσηκόντως, οὐ καθηκόντως, cum, ut notat Valcken., rex sit legitimus, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν (τὴν βασιληΐην) VI, 57. Plura de hac voce idem addit Valcken. et Wyttenbach. ad Plutarch. Mor. I. pag. 104 seq. a *Cr.* citatus. Sic infra VI, 84: ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνευμένου et VI, 86. §. 1 ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ. Held. ad Plutarch. Aemil. Paul. 22. pag. 233.

ἀνασώζων] „Pertinet ad eos locos, ubi itidem σώζειν de *memoria* usurpatur: de quibus egerunt Heindorf. ad Platon. Theaetet. p. 318 et Ast. ad Plat. De rep. VI, 2. p. 535.“ *Creuzer.* in Commentt. Herodd. p. 230. Add. qui plura hanc in rem profert Winckelmann. ad Plutarch. Erotic. pag. 103. Ad συμβαλλόμενος conf. supra VI, 63.

ἀπώμοσε] Restitui hoc cum recentt. edd. probante Bredov. p. 306 et 307. Unus Sancrofti liber ἀπόμοσε, quod amplexi sunt Schaef. et Bekk. Ac vix quemquam fugit hoc in verbo *negandi* vis, quam adiecta praepositio ἀπὸ huic verbo tribuit: quod idem, notante *Cr.*, in Homericis locis Odyss. X, 343 seqq. II, 377 veteres Grammatici observarunt. — In proxime seqq. cum Schweigh. et Gaisf. e meliorum codd. auctoritate delevi μὲν post ἑωυτοῦ insertum, quod Schaeferus et recentt. edd. inde a Bekkero revocaverunt. — De verbo ἐπιβατεύειν conf. III, 63 ibique nott.

Cap. LXVI.

ἐόντων — νεικέων] νεῖκος et hic et VI, 68 de lite intelligendum, quae de legitima regis stirpe agitur. Nam lite peracta et causâ peroratâ res demum discernenda ad populi con-

*τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δη-
μάρητος. ἀνοίστου δὲ γενομένου ἐκ προνοίης τῆς Κλεομένεος
ἐς τὴν Πυθίην ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τὸν
Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον.
ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει, τὰ Κλεομέ-*
468 *νης ἐβούλετο λέγεσθαι, λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη ἐπειρωτών-
των τῶν θεοπρόπων ἔκρινε, μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον
παῖδα. Ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ
Κόβων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις ἐπαύ-
σθη τῆς τιμῆς.*

Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς βασιληΐης 67
οὕτω ἐγένετο. Ἔφευγε δὴ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος. μετὰ τῆς βασιληΐης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε αἱρεθεὶς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαιδίαι·

cionem perlata est, ubi oraculum consuli placuit multitudini. Cf. C. O. Mueller. Dor. II. pag. 88. Similem prorsus in modum Plutarchus in Vit. Agid. 9 narrat, in senatorum dissensione rem ad populum delatam esse: *τῶν γερόντων εἰς ταὐτὸ ταῖς γνώμαις οὐ συμφερομένων ἐκκλησίαν συναγαγὼν ὁ Λύσανδρος* (ephorus) *διελέχθη τοῖς πολίταις.* — Pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν.*

ἀνοίστου δὲ γενομένου] i. e. *cum Cleomenis operâ atque industriâ res ad Pythiam esset delata*, ut recte interpretatur Valcken. ad I, 158. qui, si libri scripti darent, pro *ἀνωΐστου* reponi mallet *ἀνοιστοῦ*, quandoquidem *ἀνώϊστος* idem fere valeat atque *ἀνοιστὸς*, a verbo *ἀνοίσω* s. *ἀναφέρω*. Conf. VII, 149 ibique nott. Inde Hesychius I. pag. 385 et 387 *ἀνοίσει· ἀναφέρει* et *ἀνοίσω· ἀναφέρω*. Add. Eustath. ad Odyss. *υ´*. pag. 1887 fin. s. 728, 32. Equidem Bredovium secutus pag. 341 scripsi *ἀνοίστου*, quod idem fecisse video Dietschium. De *improviso* et *insperato* eandem vocem poni Wesseling. annotat citans Epigr. Anthol. I, 80. pag. 162. Apollon. Rhod. III, 670. 799, et in Herodotei loci interpretatione Valckenario accedens.

προσποιέεται] i. e. *sibi conciliat, in partes suas pertrahit.* Cf. V, 71 et quae h. l. addit Valcken. Thucydid. I, 57. Aristoph. Eqq. 215 coll. Herod. IX, 36. Ad *πρόμαντιν* conf. I, 182. VII, 111. 141. Pausan. III, 4. §. 4 eadem in re. — Ad *ἀνάπυστα* cf. VI, 64 ibique nott. Pro *Περίαλλαν* et *Περίαλλα* Sancrofti liber exhibet *Περίαλλον* et *Περίαλλος* idque praeferendum indicat Lobeck. Pathol. Gr. Prol. pag. 23. Huius munus sive sacerdotium mox significatur voce *τιμῆς*.

Cap. LXVII.

Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς βασιληΐης] De duplici genitivo, qui uni apponitur nomini, cf. nott. ad VI, 2. Articulum *τὴν* vulgo ante *Δημαρήτου* positum Schweigh. et Gaisf. auctoritate codicis Florentini postposuerunt; equidem cum recentt. edd. revocavi *τὴν Δημαρήτου*.

ἦρχε αἱρεθεὶς ἀρχήν] Apud Eustath. in Ili. II. p. 178, 13, ubi Herodotea tangit, invenitur *Δημάρατον εἰς ἀρχὴν αἱρεθέντα*. At recte monet Schweigh., *ἀρχὴν* pendere ab *ἦρχε*. Nam Demaratus, ut e seqq. patet, praeses erat creatus ludis Gymnopaediis, ut vocabantur; atque hoc praesidis munus indicatur voce *ἀρχῆς*, quam de *ephori* munere accipi vult Urlichs (Rhein. Mus. N. F. VI. p. 226), id adiiciens, iis lo-

θεωμένου δὲ τοῦ Δημαρήτου ὁ Λευτυχίδης, γεγονὼς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα, ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον, ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν. ὁ δὲ ἀλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε, φὰς αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, ἐκεῖνον δὲ οὔ· τὴν μέντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. Ταῦτα δὲ εἴπας καὶ κατα-

cis omnibus, in quibus Spartae commemorantur apud Nostrum *οἱ ἄρχοντες* (III, 46. VI, 107 coll. IX, 7) et apud Thucydidem (I, 19 coll. Plutarchi Themist. 19) *αἱ ἀρχαί*, de ephoris cogitandum esse, ad quos eligendos quoque refert *ἀχαιρεσίης* vocem supra VI, 58 obviam. Quod mihi haud persuasit vir doctissimus; *ephorum* enim Noster indicare si voluisset, hac ipsa quoque voce eum appellasset, ut qui bene novit ephoros eorumque haud semel mentionem fecit in rerum Laconicarum enarratione (I, 65. III, 148. V, 39. VI, 63. 65. 82. IX, 9. 76). Quare Demaratum ephorum fuisse haud credo: praefuit ludis Gymnopaediis tanquam magistratus ad hoc creatus. Hanc ob causam in seqq. pro *θεωμένου* ab Herodoto scriptum fuisse suspicatur Valckenarius *ἡγεομένου*, i. e. *cum esset τῶν χορῶν ἡγεμὼν* sive *χοροποιός*, quemadmodum huius festi Laconici moderatorem vocat Plutarch. II. pag. 209 coll. Hemsterhus. ad Aristoph. Plut. pag. 331 seq. Nec tamen opus videtur a lectione vulgata et libris scriptis probata discedere, quam sic intelligi volumus: *cum Demaratus adesset ludosque* (tanquam praeses loco insigniori sedens) *spectaret*. Locus classicus de hoc festo est Athenaei XV. pag. 678 (pag. 470 Schweigh.), ubi consul. Animadverss. T. VIII. pag. 98 seq. Ac praeterea *Creuz.* in Commentt. Herodd. p. 230 not. adhiberi vult Ernest. ad Xenoph. Memor. I. 2, 61, Wyttenbach. ad Plutarch. l. l. pag. 1206, Welcker. ad Alcman. Fragm. p. 13, Sturz. ad Hellan. Reliqq. p. 84, Bekker. Anecdd. I. p. 32. C. O. Muellerum (Dor. II. pag. 338 coll. pag. 322. 389) si audias, hoc festum inprimis valuit ad artem gymnasticam atque orchesticam arcte coniunctam, ipsamque orchesticam alterius quasi perfectricem. Neque enim corporis viribus tantum certabant, sed carminibus quoque publice recitandis, saltatione adjuncta. Quin adeo iocos dictaque cavillantia in his ludis locum habuisse tradunt: id quod Herodoteo loco, ubi Leotychidem mordaci dicterio utentem videmus in Demaratum, confirmari videtur. Glossa Herodotea ad h. l. haec habet: *Γυμνοπαιδία· ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ, ἐν ᾗ γυμνοὶ χοροὺς ἱστᾶσιν.* His add. allata a C. F. Hermanno: Gottesd. Alterthüm. d. Griech. §. 53. not. 39 seqq.

ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ] i. e. *risus et contumeliae causa.* Cf. Herod. IX, 82. *λάσθη* Glossa Herod. reddit *αἰσχύνη*. Add. Suid. II. p. 417, ubi duo Aeliani afferuntur loci. Utrumque vocabulum ita coniunctum reperitur apud Athen. VIII, 3. pag. 335 C.

ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν] Attigit Eustathius loco supra laud. haec verba, quibuscum Wesselingius comparat Herodotea I, 129, ubi Harpagus ex Astyage quaerit, *ὅ τι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης.* Nec aliter apud Sallust. B. Iug. 66: *„quam gravis casus in servitium ex regno foret.“* Ac recte etiam Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. I. pag. 464 haec verba excitavit, e quibus clare cognosci possit, quidnam differat *τὸ βασιλεύειν*, quod regum est, et *τὸ ἄρχειν*, quod magistratuum est. — Ad *εἶπε φὰς* in seqq. cf. V, 36. 50. VI. 82.

ἢ μυρίης κακότητος ἢ μυρίης εὐ-

καλυψάμενος ἤϊε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία· αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθυε τῷ Διῒ βοῦν, θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένῃ δὲ τῇ μητρὶ ἐσθεὶς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν 68 σπλάγχνων κατικέτευε λέγων τοιάδε· Ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε,

δαιμονίης] „Homericum est. Vid. Ili. XI, 382, unde sumpserunt Orphici, ut Hymn. LXIV (63), 11. LXXXVII, 12 (vulgo inter hymnos Homericos). Confer etiam Proclum in Platon. Tim. p. 330." *Creuzer.* in Commentt. Herodd. p. 231. Vocem κακότητα veteres Grammatici exponunt δυστυχίαν.

ἔθυε βοῦν] Restitui hoc cum recentt. edd., libris ita iubentibus. Male olim βῶν, quod tenuit Schaef. quodque etiam II, 40 Aldina editio praebet; haec autem nominis forma Dorica est et poëtica, ut recte monet Bredov. pag. 272. Conf. etiam Ahrens: De dialect. Doric. p. 166. — τὸ θέητρον, quod hîc commemoratur, non longe abfuit a foro occidentem versus, teste Pausania III, 14, 1, qui id λίθου λευκοῦ θέας ἄξιον esse affirmat. Conf. quoque Athen. IV. pag. 139 E. F. et vid. potissimum Curtius: Peloponnes. II. pag. 220 seq. 312, qui et situm theatri et ea, quae adhuc restant, accurate describit.

Cap. LXVIII.

ἐσθεὶς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν σπλάγχνων] „Notissimus in adiurationibus supplicationibusque aras tangendi et victimarum prosicia mos docte explicatur ad Appian. Iber. p. 431 ab Henr. Stephano coll. interprett. ad Thucydid. V, 47." *Wesseling.* Vid. allata a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterthüm. d. Griech. §. 22. not. 11. De vocula οἱ cf. VI, 63.

θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος] „*alios deos Iovemque antestatus:* confirmatur VIII, 65 et Eustathii interpretamento ad Homer. pag. 155, 28 s. 117, 34." *Wesseling.* Vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 520. not. 6, quocum huc quoque refero, quod infra legitur: ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν.

καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε] In his vox addita τοῦδε indicare videtur, haec ante Iovis Hercei aram esse peracta: quem deum digito quasi monstrasse putandus erit Demaratus, hisce verbis matrem alloquens. De reliquo loci argumento ita *Creuzer.* in Commentt. Herodd. pag. 231 seqq.: „De Iove Ἑρκείῳ utiliter exposuit Larcher. ad h. l. Primarios autem veterum scriptores ipse indicavi in Melett. I. pag. 17. Adde Cratini fragm. apud Athen. XI. p. 460, quod Porsonus tractavit in Adverss. pag. 107 ed. Lips. Nunc ad Herodoteae narrationis argumentum applicanda haec a nobis quaestio est: *cur in tali causa potissimum Herceum Iovem testatus sit Demaratus.* Qua in re bina occurrunt nobis. Nam primum, qui Iuppiter Romanis *Cortalis* ac *Septitius*, Graecis Ἑρκεῖος dictus est, idem etiam πατρῷος appellatus. Igitur proprie eius tutelae commissa erant gentilicia iura ac sacra privata. Hinc apud Demosthen. advers. Eubul. pag. 1319 Reisk. εἰτ' Ἀπόλλωνος Πατρῴου καὶ Διὸς Ἑρκείου γεννηταί et apud Platon. in Euthyd. 72. pag. 401: Ζεὺς δ' ἡμῖν πατρῷος μὲν οὐ καλεῖται, ἑρκεῖος δὲ καὶ φράτριος καί, Ἀθηναίη φρατρία. Athenis Minervae Poliadis mentio iungitur religionibus Διὸς ἑρκείου, cuius ara in Pandrosio fuisse videtur Philochoro apud Dionys. Halic. Vol. V. pag. 636 Reisk. Cf. Philochori fragmm. pag. 2. Atque cum Romanorum quoque *Penatibus* a Graecis comparatos esse deos Ἑρκείους diserte prodit Dionys. Halic. A. R. I, 67. p. 169 Reisk. Propterea quidquid ad heri patrisque familias potestatem, ad sanctitatem domus atque intemeratam illibatamque

φράσαι μοι τὴν ἀληθείην, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῷ λόγῳ. Λευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων, κυέουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα· οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον λόγον λέγοντες φασί σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετέων τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. Ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν, εἰπεῖν τὸ ἀληθές. οὔτε γὰρ, εἴ περ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ

propaginem pertineret, id omne eius ipsius Iovis Hercei iudicio permittebatur. Proinde apud eius dei aram Acrisius filiam suam Danaën una cum filiolo Perseo, quem ipso inscio pepererat, ad Iovis Hercei aram adduxerat et in nepotis ortum inquisierat (Schol. Apollon. IV, 1091; cf. Pherecyd. fragmm. I, 2. pag. 77—80 ibique Sturz.). Hinc in excidio Ilii paterfamilias idemque rex Priamus ad eius dei aram confugerat; sed quo facinore atrocius nullum ex Graecorum religionibus cogitari poterat, ad eam ipsam fuerat a Neoptolemo occisus; ipsiusque Iovis Hercei signum in praeda abductum. Rem tradiderat *ἐν Ἰλίου πέρσει* Arctinus. Vid. Heynii Excurs. VI ad Virgil. Aen. II, 512 seq. et Tzetz. ad Lycophron. 338. p. 544 ed. Mueller. E quibus exemplis iam satis intelligitur, cur Demaratus, cum de ortu suo dubitaret et certo scire cuperet, utrum ipse ad *Proclidarum* nobile genus pertineret, an pro alieno adeoque spurio habendus esset, cur ille, inquam, potissimum *Iovem Herceum* rei testem faceret." Idem *Cr.* his addi vult nott. in Stuart. Antiqq. Athenn. Vol. I. p. 472. 481. 498 vers. german. Tu vid. praeterea Creuzeri Symbol. III. p. 127 ed. tert., Eméric David: Iupiter T. II. pag. 523 seqq. 532 et potissimum Preller. Griech. Mytholog. I. p. 95 de huius *Iovis Hercei* vi ac potestate bene exponentem.

κυέουσαν] Retinui hoc, quod omnes codd. sic praebent; quamquam supra V, 92, 2 Noster *κύει* et V, 41 *ἔκυσε*, significatione haud diversa, cum sive *κυέω* sive *κύω* valeat: *gravida sum.* Tu vid. quae de his disputat Bredov. pag. 370.

οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα] *ἐλθεῖν* eadem fere notione, qua II, 115. Valcken. addit Schol. ad Sophocl. Aiac. 191 (ubi *ἀλλ' Ἀντικλείας ἄσσον ἦλθε Σίσυφος* coll. Aristophan. Eqq. 1303). Itaque etiam in proxime seqq. retinui *ἐλθεῖν*, libris ita iubentibus pro *ἐσελθεῖν*, unde Hoeger. in Actt. phill. Monacc. III, 4. pag. 497—500 scriptum fuisse coniecit: *φασὶ ἔς σε ἐλθεῖν κ. τ. λ.*, quod valde arridet, cum *ἐλθεῖν*, ubi de congressu venereo apud Nostrum reperitur (II, 115 et hoc ipso capite in praegressis) praepositionem (*παρὰ*) additam ante accusativum praebeat. Ad *ματαιότερον* cf. II, 118. III, 56.

Ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι] „Idem significat Sophocleum, *σὲ πρὸς θεῶν ἱκνοῦμαι*, *te per deos obsecro*, in Ai. 539 [cf. etiam Electr. 134]. Ex similibus liquet, quomodo venerit in istam significandi vim *μετέρχεσθαι*. *σὲ ἱκέτης ἱκνοῦμαι* in Soph. Phil. 471 idem est ac *σὲ λιτῇσι μετέρχομαι* (VI, 69). [Apud Pausan. VIII, 50. §. 4 est *ἀπάτῃ μετέρχεσθαι*, quod cum Herodoteis comparat Siebelis. *Alloquendi* sensu idem verbum apud Herod. VI, 86. §. 3; et conf. quoque *μετιέναι* VII, 178.] In hoc autem familiari Demarati cum matre colloquio suavissima Herodoti elucet *ἀφέλεια*: quale illud est proximum *οὔτε γὰρ, εἴ πεποίηκάς τι —, μούνη πεποίηκας, μετὰ πολλέων δέ.* Cic. Tuscc. III, 33, 79 *Consolatio — usitata est, et saepe prodest: Non tibi hoc soli;* quae de tragoedia petita sunt. Hoc argumento Merope se consolabatur Euripidis apud Plutarch. T. II. p. 110 D." *Valcken.* Wesseling. laudat Eurip. Hec. 740: *ἱκετεύω σε τῶνδε*

πολλέων δὲ, ὅ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ, ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ ἄν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε. Ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· 69
Ὦ παῖ, ἐπεί τε με λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν ἐς σὲ κατειρήσεται τἀληθές. ὥς με ἠγάγετο Ἀρίστων ἐς ἑωυτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον

γουνάτων καὶ σοῦ γενείου δεξιᾶς τ' εὐδαίμονος.

ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν] Naber in Mnemosyn. IV. pag. 20: „Nullus dubito quin emendandum sit γονή". Mihi temerarium videbatur vulgatam lectionem immutare, quamquam haud sum nescius, vocem γονῆς de semine genitali apud Herodotum dici III, 101. 109.

τεκεῖν γὰρ ἄν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας] i. e. *alioqui enim priores ipsius uxores* (ita dicebant) *prolem edidissent*. Ubi bene Valckenar. contractam hic ait locutionem esse, quae plena sic se habeat: εἰ γὰρ ἐνῆν (nempe σπέρμα παιδοποιὸν), τεκεῖν ἄν οἱ καὶ τὰς πρ. γ. Similia idem affert ex Aristoph. Plut. 427. Vesp. 1135. Eqq. 1335. Lys. 25.

CAP. LXIX.

εἰπεῖν τὴν ἀληθείην] Et hoc loco et VI, 68 init. pro vulg. ἀληθηΐην reposui ἀληθείην, itemque VI, 82 ἀτρεκείην, quod Florentinus liber recte attulit itemque Sancrofti liber pro ἀτρεκηΐην, ductus iis, quae ad I, 54 adnotata leguntur. De qua eadem re quod ita pronuntiat H. Apetz (ad Herod. II, 87): „Nescio an ἀληθείη, quam codices iidemque, ut cod. F., optimae notae in multis locis servarunt, Herodoto restituenda sit, hoc discrimine, ut ἀληθηΐη, quasi τὸ ἀληθεύειν, *veritatem* significet, τὸ *verum esse* (abstractum), ἀληθείη autem τὸ ἀληθὲς *verum* (concretum). Eae notiones, *verum* et *veritas* saepius cogitatione confunduntur, quam ut mireris, quod nullo discrimine observato a scriptoribus adhibeantur": hoc discrimen vereor, ut probari possit. Ad dicendi modum ἐς σὲ κατειρήσεται cf. Aeschyli Pers. 166: εἰς δ' ὑμᾶς ἐρῶ μῦθον, ubi Blomfield. nostri loci bene fuit memor. In seqq. ad ἠγάγετο cf. VI, 62 et ad ἐς ἑωυτοῦ nott. ad I, 35.

φάσμα εἰδόμενον] εἰδόμενον (i. e. *simile*) dixit Homerum respiciens Ili. II, 791. 795. Apollon. Rhod. III, 72. Add. Herod. VII, 56 et vid. Bredov. pag. 305. De reliquis ita Creuzer. Commentt. Herodd. pag. 233: „Hoc φάσμα continuo ἥρως dicitur ac δαίμονα etiam dici infra docebimur [itaque infra ὁ δὲ, quod ad φάσμα referendum est]. Hoc φάσματος nomen in mentione pugnae Salaminiae, in qua ipsius Demarati partes fuerunt, frequentat Aristides Sophista, cuius locos exhibuit Valckenar. ad Herod. VIII, 65. [T. I. pag. 55. 248. 451. T. III. p. 350.] Haec Herodotea respiciens Aristides loquitur de τοῖς ἀπ' Ἐλευσῖνος φάσμασι. Tu add. Schol. Aristid. pag. 66 Frommel. (ubi itidem δαίμων) coll. Schol. Plat. ad Theaetet. p. 19 Ruhnk. [p. 359. 202, 9 Bekk.], qui φάσματα ex mente philosophi illustrat. Plato in Symp. p. 179, p. 383 ed. Bekk. de Orpheo et Eurydice: φάσμα δείξαντες τῆς γυναικὸς coll. Origen. c. Cels. VI, 8. Grammaticus ad calcem Etymol. Gud. II. p. 638 Lips. φάσματα τὰ ἐν ὕπνῳ φαινόμενα καὶ ὅσα φαντάζουσι τὰ δαιμόνια νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν ἐν ταῖς ἐρήμαις ἀπὸ τοῦ ἀέρος λαμβάνοντα τὰς μορφὰς, οἵας ἂν ἐθέλωσι. — De simulacris daemonum, praesertim Venereorum, φάσματα κακίας sive φάσματα κακιῶν usurpat Eusebius Pamphil., docente Henr. Valesio ad illius Orat. De laudd. Constant. cap. 8. p. 672 ed. Taurin. Iamblichus Syrus in Babylonicis apud Phot. cod. 94. p. 131 ed. Hoeschel. 1601 [§. 3. p. 221 seq. Eroticc. Scriptt. edit. Hercher.

Ἀρίστωνι, συνευνηθὲν δὲ τοὺς στεφάνους, οὓς εἶχε, ἐμοὶ περιετίθεε. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἧκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὡς δέ με εἶδε ἔχουσαν στεφάνους, εἰρώτα, τίς εἴη ὅ μοι δούς· ἐγὼ δὲ ἐφάμην, ἐκεῖνον. ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιέειν ἀπαρνεύμενον· ὀλίγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων ἔμαθε, ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρωΐου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου, τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου· τοῦτο δὲ οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. Οὕτω δή, ὦ παῖ, ἔχεις

T. I] de daemone pulchram feminam depereunte: καὶ τράγου τι φάσμα ἐρᾷ Σινώνιδος. Locum respexit Suidas in φάσμα T. III. pag. 548: καὶ ἔδοξε τράγος εἶναι, μὴ ταῦρος ἐκεῖνο τὸ φάσμα. Hi extremi loci quam similes sint huic ipsi Herodoteo, magis etiam sequentia docebunt.“ Add. Winckelmann. ad Plutarch. Erot. pag. 221 seq. In seqq. pro vulg. περιετίθει Bredovio monente pag. 393 rescripsi περιετίθεε.

οὐκ ὑπεδέκετο] i. e *non recepit, non admisit hoc.* Cf. III, 130 ibique nott. Ad verbum κατωμνύμην in seqq. vid. nott. ad VI, 65 et ad verba οὐ καλῶς ποιέειν ἀπαρνεύμενον vid. V, 24 ibique nott.

ἔμαθε, ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα] i. e. *intellexit divinitus quid accidisse.* Conf. II, 66.

οἱ στέφανοι ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρωΐου κ. τ. λ.] Similiter in pompa Iovis et Alexandri apud Athenaeum V, 8 s. 34. pag. 202 D. pag. 287 Schweigh. memoratur στέφανος μυστικὸς χρυσοῦς — οὗτος δὲ περιετίθετο τῷ τοῦ Βερενικείου θυρώματι, ubi proinde etiam *corona portae sacelli heroici* s. *aedis applicita reperitur.* Nec aliter Romanos suis *Laribus* fecisse, testes sunt Iuvenal. Sat. IX, 137 (ubi consul. Rupert.) atque Plaut. Trinum. I, 2 init.; idque ad extremam adeo aetatem invaluisse e Cod. Theodos. XVI. tit. X. de paganis (ubi vid. Gothofred. pag. 275 seq.) perspicitur. *Quod vero ipsius mariti Aristonis donum putaverat eas coronas mulier*, hoc eo pertinet, quod non solum amasiorum fores ac vestibulum coronare consueverant veteres, verum etiam muneris quasi gratia corollis ornare eas, quibuscum concubuerant. Illum morem accurate explorat Clearchus in libris Eroticorum apud Athen. XV, 3. p. 670. p. 441 Schweigh.; praecipue autem huc facit Plutarchi locus de Is. et Osir. pag. 356 E. p. 462 seq. Wyttenb. Itaque licet ab Ionicis scriptoribus στεφάνη et στέφανος promiscue usurpetur (vid. nott. ad Cic. De nat. deor. I, 11. pag. 50), tamen h. l. credibile est *serta florum cogitanda esse.* Ac Noster VIII, 118 fin. θωρήσασθαι χρυσέῃ στεφάνῃ. Haec ducta e *Creuzeri* disput. in Comm. Herodd. pag. 235 seq., quem eundem etiam in Excursu ad h. l. consuli volumus ad verba proxime sequentia ἐκ τοῦ ἡρωΐου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου.

τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου] De hoc loco quae disputavit plura *Creuzerus*, ea in Excursu ad h. l. exhibuimus.

ἀναίρεον] i. e. *responsum ediderunt:* quo sensu frequenter ἀνεῖλε de Pythia oracula edente sciscitantibus, I, 13. II, 52. IX, 33. — At ἀναιρέομαι in seqq. valet *concipio, semen utero recipio*, ut III, 108, ubi vid. nott. Hinc glossa Herodotea: ἀναιρεόμενον· τὸ ἐν γαστρὶ συλλαμβανόμενον. De praepositione ἐν

πᾶν, ὅσον τι καὶ βούλεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας, καί τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρως ἢ Ἀρίστων· ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. Τῇ δέ σευ μάλιστα κατάπτονται οἱ ἐχθροὶ λέγοντες, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἠγγέλθης γεγενημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσειέ σε ἑωυτοῦ εἶναι, τὸν χρόνον γὰρ, τοὺς δέκα μῆνας, οὐδέ κω ἐξήκειν· ἀϊδρείῃ τῶν τοιούτων ἐκεῖνος τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος. τίκτουσι γὰρ γυναῖκες καὶ ἐννεάμηνα καὶ ἑπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σὲ, ὦ παῖ, ἑπτάμη-

(*ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ*) disiuncta monuit Kuehner Gr. Gr. §. 626, a; de structura verbi *ἀγγέλλεσθαι* cum participio vid. nott. ad II, 121. §. 5.

ἐξήκειν] Idem verbum observante Wesselingio legitur II, 111. Sophocl. Philoctet. 200. Quod sequitur *ἀϊδρείῃ* (*inscitiâ*) ex Homero fluxit; conf. Odyss. XII, 41. X, 231. 257. XI, 272. Ili. VII, 198 ibiq. Heyn. XIX, 117. Adiectivum *ἄϊδρις* (*imperitus*, *nihil sciens*) invenitur Ili. III, 219. Od. X, 282. Inde etiam cum Bekkero ac Bredovio pag. 187 pro vulg. *ἀϊδρηΐῃ* scripsi *ἀϊδρείῃ*, quod Florentinus et Sancrofti liber exhibent. Ad locutionem *ἀπέρριψε τὸ ἔπος* conf. I, 153. IV, 142. Apud Pausan. III, 4. §. 4 de eadem re sic: *οὓς* (*λόγους*) *Ἀρίστων ποτὲ ἐς Δημάρατον τεχθέντα ἐξέβαλεν ὑπὸ ἀμαθίας*.

τίκτουσι γὰρ γυναῖκες καὶ ἐννεάμηνα — ἐκτελέσασαι] Attigimus hoc iam supra ad VI, 63. Partus *septimo* mense editi exemplum praebet Eurystheus in Iliad. XIX, 117:

ἡ δ' ἐκύει φίλον υἱὸν, ὁ δ' ἕβδομος ἑστήκει μείς.

Unde scribit quoque Cicero De nat. deor. II, 27, 69: „Adhibetur autem (Diana) ad partus, quod ii maturescunt aut *septem* nonnunquam, aut ut plerumque *novem* lunae cursibus etc.“ *Octavum* mensem cur silentio premat Herodotus, a Caecilio apud Gell. N. Att. III, 16 memoratum, cuius haec sunt verba (vid. Ribbeck. Comicc. Latt. Reliqq. p. 54):

Soletne mulier decimo mense parere? — Pol
Nono quoque atque octavo atque etiam septimo:

tenendum est, Herodotum atque eius aequalem Hippocratem (De carn. p. 254. De opt. part. p. 258 seq. coll. Olympiod. Commentt. in Alcib. pag. 159 ibique nott. Philon. De mundi opif. 1. p. 82. p. 84) applicuisse se ad vulgarem sententiam, quae *partum octavo mense aut edi posse negaret, aut certe vitalem fore.* In alia omnia abierat Aristoteles De procr. IV, 4. Probl. XL, 10 et inprimis in Hist. Anim. VII, 4, ubi inter alia haec: *εἷς γὰρ ὥρισται τοῦ τόκου χρόνος πᾶσιν· ἀνθρώπῳ δὲ πολλοὶ μόνῳ τῶν ζώων, καὶ γὰρ ἑπτάμηνα καὶ ὀκτάμηνα καὶ ἐννεάμηνα γίγνονται καὶ δεκάμηνα τὸ πλεῖστον.* Tum addit in Aegypto tralatitium esse et *octavo* mense gigni, ut Plinius ait Aristotelea respiciens H. N. VII, 5, 4. pag. 376 Hard. Atque hanc de octavo mense observationem ad numerorum philosophiam revocarunt Pythagorici; vid. Nicomachi Theologg. Arithmett. p. 47. 48. 56 Ast. eiusque animadvers. p. 188. I. Lyd. De menss. p. 53 ed. Schow. Attulit haec *Creuzer.* in Commentt. Herodd. pag. 240 seq. his in clausula subiunctis: „Caeterum quod Herodotum dixi communem opinionem sequi, hoc eo pertinet, quod talia diverbia probabiliter effingere vel certe exornare solent veteres historici. Non audeam dicere doctiorem hac in re historiae patrem quam

νον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον, ὡς ἀνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωυτοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα
70 λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας. Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε. Ὁ δὲ πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐπορεύετο ἐς Ἦλιν, τῷ λόγῳ φὰς, ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν ἐδίωκον. καί κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἤλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἅπτοντο, καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέοντο. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ

medicorum principem. Sed fac meliora ipsum fuisse edoctum: nihilo tamen secius mulieri prisci aevi tribuere debebat communem opinionem. Poscebat sibi hoc et πιθανότης et ἦθος, quibus virtutibus clarent Musae Herodoteae."

ὡς ἀνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο] In proxime antecedentibus pro αὐτὸς ὁ Ἀρίστων Valckenarius scribi mavult ὁ αὐτὸς Ἀρίστων, ut sit *idem Aristo*. Libri non addicunt, quorum eorundem ex auctoritate reposui cum recentt. edd. ἐκβάλοι pro ἐκβάλλοι, probante Valckenario, qui idem pro ἀνοίῃ (*stolide*) praeferret ἀγνοίῃ (*ex inscitia*) his adiectis: „Aristoni dictum imprudenter exciderat ἀγνοίῃ vel ἀϊδρηΐῃ, *ignoranti*, quod vel ex Homero discere potuisset, Eurystheα Sthenelo natum canente ἠλιτόμηνον ἐόντα, cum matri ὁ ἕβδομος εἱστήκει μείς. Postea Agidi, cuius uxore Timaea paulo familiarius Alcibiades fuerat usus, simile quid filio nato dicenti, ἄνοια potius imputari potuit." Quid usu distent ἄνοια et ἄγνοια, eodem Valcken. observante, e Lucian. De sacrificc. in fin. satis patet. Atque Valckenarii emendationem arripuit Schaefer, quem Matth. secutus est, itemque recentt. edd. inde a Bekkero. Nos codd. auctoritatem cum Schweigh. et Gaisf. sequi maluimus. ἐκβαλεῖν ἔπη eodem sensu dixit Aeschylus Agam. 1672 [1653 Blomf.], ut notat Valcken. Add. Euripid. Hercul. Fur. 148 coll. Aristophan. Ran. 595 (ubi vid. Fritzsch.). Vesp. 1289. — In fine capitis vocem παῖδας deleri vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 25, cum τίκτειν hac ratione absolute ponatur, ut III, 65. VI, 139. IX, 93; assensus est Mehler ibid. V. p. 66. Equidem sine idonea causa hanc vocem eiicere nolui.

CAP. LXX.

ἐπόδια λαβὼν] Conf. IV, 203 et ad τῷ λόγῳ in seqq. conf. V, 20 ibique nott.

ὑποτοπηθέντες] Verbum medium activa significatione Noster adhibuit IX, 116. Add. Aristoph. Thesmoph. 464, ubi Schol. exponunt ὑπονοεῖν, ὑποπτεύειν (*suspectum habere*). Ran. 909 s. 958. In seqq. ad ἐπιδιαβάντες, cuius loco in pluribus exstat ἐπιβάντες, conf. IV, 122. Mox cum Schweigh. et Gaisf. e Florentino libro alioque Parisino dedi ἀπαιρέοντο pro vulg. ἀπαιρέονται, quod ipsum revocarunt recentt. edd. De accusativo addito αὐτὸν cf. Homer. Ili. I, 175 et quae alia affert Kuehner Gr. Gr. §. 661, g. — βασιλέα in seqq. dedi pro βασιλῆα, neque vero mutavi μεγαλωστὶ in μεγάλως: vid. nott. ad V, 67. — Ad ἀπολαμπρυνθεὶς cf. I, 41, ubi vid.

ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστὶ, καὶ γῆν τε καὶ πόλις ἔδωκε. Οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος, καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμῃσι ἀπολαμπρυνθεὶς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίππῳ προσέβαλε, μοῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαυθέντος, 71
διεδέξατο τὴν βασιληΐην. καί οἱ γίνεται παῖς Ζευξίδημος, τὸν
δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευ-
471 ξίδημος οὐκ ἐβασίλευε Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τε-
λευτᾷ λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευ-
ξιδήμου γαμέει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου
μὲν ἀδελφεὴν, Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα, ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν
γίνεται οὐδὲν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτὼ, τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξι-
δήμου γαμέει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. Οὐ μὲν οὐδὲ Λευ- 72
τυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημα-

nott. Sententia est: „*cum in aliis multis rebus tam factis quam consiliis inter Lacedaemonios inclaruisset.*“

ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος] Olim *Ὀλύμπια*, ut VI, 36 aliisque locis. At libri scripti hoc loco conspirant fere in *Ὀλυμπιάδα* et ipsum scriptoris usu comprobatum VI, 103. 125. IX, 32 coll. Aelian. N. A. XII, 40. Pindar. Olymp. II, 5. Pyth. VII circa fin. Ubi *νίκην* suppleri volunt; conf. Lamb. Bos. De ellipss. L. Gr. pag. 320. De verbo *ἀναιρεῖσθαι* conf. V, 102 ibiq. nott. VI, 122. Hinc Pythicis in ludis victores dicebantur *τὴν δάφνην ἀνελέσθαι*, in Olympicis *ἀνελέσθαι τὸν κότινον*, notante *Valckenario*, qui haec adiecit: „Quando *solus* ad id usque tempus *Spartanorum regum Demaratus quadrigis Olympiacam* dicitur *reportasse victoriam*, priores fortasse de hoc certaminis genere idem senserunt, quod postea Agesilaus. Vid. Plutarch. I. p. 606 E. II. pag. 212 B.“ Pertinet vero vox *Ὀλυμπιάδα* aeque ad *προσέβαλε* atque ad *ἀνελόμενον*, hoc fere sensu: „*attulit urbi patriae Olympicam victoriam, quam quadrigis reportaverat.*“ — *βασιλέων* exhibui pro *βασιλήων*.

CAP. LXXI.

καταπαυθέντος] Unus liber Parisinus affert *καταπαυθέντος*: de quo vid. ad I, 130. Vulgo *καταπαυσθέντος*. Infra omnes codd. *Λαμπιτὼ*, plane ut apud Aristoph. Lysistr. 77. In Platon. Alcib. I. pag. 123 E. cap. 19 Ast. exstat *Λαμπιδὼ*, quod in Plutarch. Agesil. 1 nunc repositum video. Conf. not. Baumgarten-Crusii.

CAP. LXXII.

Οὐ μὲν οὐδὲ] Plane sic IV, 205 coll. nott. ad V, 98. Nabero (Mnemosyn. IV. p. 27) placet reponere *οὐ μὴν οὐδέ*. Formam verbi *κατεγήρα* (cf. Homer. Ili. XVII, 197.) attigit Bredov. pag. 340. In proxime seqq. de structura verbi *ἐστρατήγησε* cum dativo conf. Kuehner Gr. Gr. §. 538. not. 2. *παρεὸν* et h. l. et VI, 82 dicitur ut *παρέχον* V, 49, ubi vid. nott. Verbum *δωροδοκεῖν* (*dona accipere, pecunia corrumpi*) eodem sensu VI, 82.

ρήτῳ ἐξέτισε. ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· παρεὸν δέ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολύ. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἁλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπικατήμενος χειρῖδι πλέῃ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς, καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

73 Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένεϊ εὐωδώθη τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδεα ἤϊε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινόν τινά σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμὸν ἔχων.

ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἁλοὺς] i. e. *in ipso furto s. delicto flagranti*, ut aiunt, *deprehensus*, ut IV, 137. VII, 6. Plat. Apolog. p. 22 B. Plura Spanhem. ad Aristoph. Plut. 455. Ad *αὐτοῦ*, cui mox subiicitur *ἐν τῷ στρατοπέδῳ*, conf. IV, 135. II, 40. Add. ad Plutarch. Pyrrh. notata pag. 144 seq. Herod. VII, 124. Ameis ad Homeri Odyss. IX, 29.

ἐπικατήμενος χειρῖδι πλέῃ ἀργυρίου] i. e. *insidens manicae pecuniâ plenae*. Vulgo *χειρὶ διπλῇ*, quod cum vix sanum esse possit, Wesselingii (Dissert. Herodot. XI. p. 190) recepimus emendationem, reliquis etiam edd. probatam *χειρῖδι πλέῃ*, si quidem Spartanum cogitemus *scortea* in *manica*, crumenae loco, abscondisse pecunias furtim acceptas. De usu *τῶν χειρίδων* citant Eustath. ad Odyss. XXIV, 229 et ad argumentum loci conferunt Pausan. III, 7. §. 8, ubi Aleuadae Thessalorum nobilissimi indicantur corruptelae auctores.

ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς] *ὑπάγειν* Timaeus in Lex. Plat. exponit *εἰς δίκην ἐνάγειν*, *ad ius vocare*. Plura Ruhnken. ad h. l. pag. 263 seq. Ex Herodot. conf. VI, 82. 104. 136. IX, 93 ibiq. Valcken. Add. Plutarch. Vit. Mar. 14. Kuehner. Gr. Gr. §. 617. III, a. Nam loco praepositionis *ὑπὸ* vulgo invenitur *εἰς*. Ipsum iudicium haud aliud fuisse videtur atque illud, de quo Noster infra loquitur VI. cap. 85, ubi vid. nott. Ephororum partes praecipuas in hoc iudicio fuisse probabile utique est; conf. Grote: History of Greece II. p. 473 (Griechisch. Mytholog. etc. Von Fischer. II. p. 335 seq.), Gabriel: De magistratt. Lacedaem. pag. 57. Quod vero aedes dirutae sunt, tenendum est, hanc poenam frequentius per antiquitatem reperiri proditorum ac maiestatis reorum, ut, ipsi si effugissent, domus everteretur. Cf. Van Staveren ad Cornel. Nepot. Hannibal. 7. §. 7. — In seqq. *χρόνῳ ὕστερον* simpliciter valet: *postea*, *postero tempore*, ut II, 154. IV, 166, ubi vid.

Cap. LXXIII.

εὐωδώθη] Bekker, quem sequitur Dietsch., dedit *εὐοδώθη*, quod praefert quoque Bredov. pag. 318. Quod ad significationem attinet, hoc verbum de *successu fausto rei* accepit Wesseling. conferens Sophocl. Oed. Col. 1500 et 487 (ubi *οὐκ ὁδωτὰ* de negotiis, quae absolvi nequeunt, *οὐκ ἀνυστά*). Phil. Iud. in Ioseph. p. 548 A. Et confer sis quoque IV, 139. Ad verba *τὸ ἐς τὸν Δημάρητον πρῆγμα* conf. VI, 65 ibique nott.

ἤϊε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας] Haec ad ea pertinent, quae VI, 50 traduntur. De voce *ἔγκοτος* conf. III, 59 et de particulis *οὔτε — τε* nott. ad VI, 1. Formam *ἐδικαίευν* attigi ad VI, 15; de ipso verbo conf. VI, 86. Ad verba *πλούτῳ καὶ γένεϊ* pari modo iuncta conf. Plut. Pericl. 7. Alcib. 8. 10. Infra apud Nostrum VI, 127 *πλούτῳ καὶ εἴδεϊ προφέρων*. De *Crio* conf. VI, 50 fin. — Mox cum recentt. edd. dedi *εἶχον*

οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται, ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἐδικαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν· ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ γένεϊ ἦγον, καὶ ἄλλους καὶ δὴ καὶ Κριόν τε τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος, οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτῃσι Ἀθηναίους. Μετὰ 74 δὲ ταῦτα Κλεομένεα, ἐπάϊστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς Δημάρητον, δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων σφι, ἦ μὲν ἕψεσθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγῆται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν

pro ἔσχον, quod Schaefer tenuit itemque Bekker retinuit.

παραθήκην παρατίθενται] i. e. *quos abductos in terram Atticam, quasi depositum, tradunt Atheniensibus, qui Aeginetis inimicissimi fuere.* Herodotea citat Thomas Mag. p. 682 seq., ubi monet aeque dici παραθήκη et παρακαταθήκη itemque παρατίθεσθαι et παρακατατίθεσθαι. Atque hoc Herodoti loco Mediceus, Florentinus, alii παρατίθενται, Sancrofti liber cum aliis κατατίθεται, unde Oudendorpio suspicio orta est, Herodotum forsan dixisse παρακατατίθεται, quemadmodum παρακατέθεντο III, 59, quod intactum ibi reliquimus pari modo quo hoc loco cum edd. recentt. servavimus παρατίθενται, quod meliores codd. offerunt. Valcken. tuetur κατατίθεται, his locis Thucyd. adiectis: III, 28. 72. 102. IV, 57. V, 61. 84. VIII, 3. De voce παραθήκη idem citat VI, 86. IX, 44 coll VI, 118 (ubi alio sensu κατατίθεσθαι). De παρακαταθήκη et παρακατατίθεσθαι cf. Plutarch. Vit. Mar. 24 et citata a Siebelisio ad Pausan. IX, 25. §. 6.

CAP. LXXIV.

Κλεομένεα ἐπάϊστον γενόμενον] Pendent hi accusativi a voce ἔλαβε (*Cleomenem — cepit, invasit metus*). De voce ἐπάϊστος conf. II, 119. III, 15 ibique nott. Add. Antonin. Liberal. cap. 34. pag. 45 edit. Koch. Ad verbum κακοτεχνεῖν (*malis artibus uti, fraudes struere*) cf. Demosthen. adv. Lacrit. §. 27 (p. 932). §. 55 (pag. 942) adv. Stephan. II. §. 25 (pag. 1136). δεῖμα Σπαρτιητέων est *metus ob Spartanos conceptus*, ut πολεμίων φόβον apud Aeschyl. S. c. Th. 256, ubi cf. Blomfield. Alii enim ibi πολέμιον. — De fraude, qua Demaratum circumvenerat, vid. VI, 66.

καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην] i. e. *furtim se subduxit abiitque in Thessaliam.* Affert Suidas T. III. pag. 537 ὑπεξέσχεν explicans ἔφυγεν, ἀπέδρασεν. Idem supra V, 72. Ad verba νεώτερα ἔπρησσε cf. V, 93 ibiq. nott. et ad voces συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ cf. III, 71 ibique notata et nott. ad IV, 80 et 154 ob praepositionem ἐπί. De particulis ἦ μὲν vid. nott. ad IV, 154. III, 66. Ipsum loci argumentum attigit Broendsted. Reisen etc. II. p. 287.

ἐς Νώνακριν πόλιν] De *Pheneo* urbe, quae inter Arcadiae urbes insigniores antiquitus habita Romanorum aetate iam partim fuit diruta, vid. Mannert. VIII. p. 440 seq. (ibique potissimum Pausan. VIII, 14) et C. O. Mueller. Dor. II. pag. 439. Urbs sita fuit in septentrionali Arcadiae parte, ad ipsas montis

Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων, ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς 472

Cyllenes radices occidentem et meridiem versus in valle, quam alti montes undique includunt; non longe ab ipsius urbis admodum vetustae et heroica aetate celebratae ruderibus nunc cernitur vicus, qui antiquam appellationem retinuit: vocatur enim *Phonia*: vid. Curtius in: Peloponnes. I. pag. 185 seqq. 191 seqq. 211. Unde ab occidentem fuit sita *Nonacris*, cuius exiguas ruinas exstare scribit Pausan. VIII, 17, 5 coll. Strabon. VIII. p. 597 A s. 389. Nostra aetate vix quidquam superesse videtur, quod veteris urbis situm indicare possit: a Pheneo septentrionem et occidentem versus sita in ipsis montibus quaerenda erit eo ferme loco, quem tres vici nunc obtinere dicuntur: *Peristera*, *Mesorugi*, *Solos*; indicatur pagus, tres hosce vicos complectens, nomine *Klukinäs* his communi. Ita docet Curtius l. l. p. 196. 213. Unde meridiem versus si escendis per angustam vallem, aliquot horarum itinere eoque valde difficili ad *aquam Stygiam*, quae olim dicebatur, pervenis, cuius eiusdem fecit mentionem Pausanias loco laudato et VIII, 18. §. 2. 19. §. 2 plura adiiciens de vi huius aquae animantibus mortifera, metalla lapidesque frangente ac dissolvente, aliis rebus putredinem afferente. Pertinet huc, alia ut taceam, ea fama, quae sive Aristotelem sive Antipatrum hanc aquam vase ex ungula confecto inclusam misisse Alexandro Magno, qua interimeretur, ferebat, satis nunc explosa (conf. Plutarch. Vit. Alexandr. 77), quam nuper quoque attigit Goettling in commentatione praemissa Indici scholl. hibernn. in Universitat. Litt. Ienensi ann. MDCCCLVIII et MDCCCLIX. Add. Aelian. N. A. X, 40. Antigon. Car. §. 174, ubi Beckmann. ad Aristotel. Auscc. mirabb. §. 131 amandans in veras inquirit causas eorum, quae de huius aquae vi praedicabant veteres. Et confer quoque Mannert. l. l. pag. 442. Quin adhuc talia de hac aqua praedicari ab indigenis testantur peregrinatores recentiores, Dodwell., De Stackelberg, alii; idem affirmat Curtius l. l. pag. 196, quo narrante adhuc vicorum quos dixi incolae quemque monent, ut caveat sibi ab aqua Stygia bibenda, qua sil. perire putant eum, qui gustaverit. Neque aliter tradit Vischer: Erinnerungg. aus Griechenland p. 492, itemque Ch. Th. Schwab (Arkadien. Seine Natur etc. Stuttgart 1852. p. 19 seqq.), qui veterum scriptorum locis de Stygiae aquae vi nociva adeoque mortifera denuo allatis in ipsius aquae vim ac naturam accurate inquisivit neque vero quidquam in hac aqua inesse pronuntiat, quod nocere mortemque adeo afferre possit: admodum puram scribit esse aquam valdeque frigidam, qualis in montibus altioribus haud raro reperitur ac, nisi ab aestuantibus aut sudantibus bibatur, recreationem potius defessis ac sitientibus affert quam ullum incommodum creat. Inde haud mirum, quod Herodotus, qui obiter tantum et occasione oblata Stygiae aquae mentionem fecit, nihil de his tradidit. Caeterum Herodotea respexit Eustath. ad Ili. p. 301, 18 s. 228, 3, ex parte descripsit Stobaeus Eclogg. physicc. et ethicc. I, 52. pag. 1015 T. II Heeren.

πρόθυμος ἦν — ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ] In duobus codd. exstat ἐξορκοῦ, in reliquis ἐξορκῶν; quod cum ferri nequeat, recepimus Valcken. emendationem ἐξορκοῦν, cum eodem praecipiente formulam πρόθυμος ἦν, προθύμως ἔχω, infinitivus excipiat necesse sit. Moneo hoc propter virum doctum, qui apud Both. in Nott. ad Homeri Ili. IX, 504 coniungi voluit πρόθυμος ἦν ἀγινέων, cuius participii h. l. nulla alia ratio est, nisi antecedentis participii προσάγων: *admodum cupiebat Demaratus Arcadum proceres Nonacrin ductos iuramento adigere.* Atque ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ est: *iureiurando per Stygem s. Stygiam aquam adstringere* (aliquem): de accusativi additi ratione cf. He-

ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι. ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος, τὸ δὲ ἄγκος αἱμασιῆς τις

rodot. IV, 172 et Kuehner Gr. Gr. 552, 9. Est vero Stygium iuramentum omnium firmissimum ac sanctissimum idemque etiam gravissimum, si quidem eius violationem praecipitatione in Tartarum punitam esse crediderunt. De quo, Pausaniam ut taceam VIII, 18. §. 1, accuratius disputavit C. Putsche in Commentt. Homericc. spec. I (de vi ac natura iuramenti Stygii etc. Lips. 1832) p. 20—27 Homerica potissimum tractans. Tu vid. potissimum Ili. II, 755 (ubi Herodoti locus non fugit Eustathium). XIV, 271 seq. XV, 38 seq. etc. Odyss. V, 184 ibique Nitzsch. T. II. pag. 30. Conf. etiam Preller: Griech. Mythol. I. p. 29, Curtius l. l. pag. 196 seq. Pertinet huc quoque scriptio Ἀμυνιανοῦ, τίνος ἕνεκεν οἱ θεοὶ τὴν Στύγα ὀμνύουσιν in Boissonad. Anecdd. Graecc. IV. pag. 469 seqq.

ὑπ' Ἀρκάδων] Ita plerique libri scripti, quos cum recentt. edd. secutus sum. In Mediceo alioque cod. cum esset τῶν Ἀρκάδων, inde Wesselingius, quem Schaefer et Matth. secuti sunt, edidit ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων.

ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος] Paus. VIII, 18. §. 2: τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν στάζον ἐπιπίπτει μὲν πρῶτον ἐς πέτραν ὑψηλὴν, διεξελθὸν δὲ διὰ τῆς πέτρας ἐς τὸν Κρᾶθιν ποταμὸν κάτεισι. Quae verissime sic tradi testatus est diligentissimus huius regionis perscrutator, Liber Baro de Stackelberg, qui etiam in opere splendidissimo, quod inscribitur „La Grèce. Vues pittoresques et topograph.“ (Paris 1831 seq.) Stygium rivum omnemque regionem exhibuit lapidi incisam. Vid. livrais. XVII. Quo auctore e cacumine montis praerupti, quem non sine periculo escendas (vocatur Χαλμὸς), prosilit fons, qui e saxis praecipitibus eum fere in modum delabitur, quo in Bernae Alpibus torrens ille, nomine *Staubbach*, praecipitat, siquidem aquae per aërem dispersae inter lapsum aut in nebulas dissolutae exigua tantum pars ipsam terram tangat ac prope evanescat eo fere loco, quo ex imo saxo alter exoritur fons, qui Crathi rivo se admiscet, qui nunc est rivulus vici, cui nomen Zarucla. Tu vid. quae ex ipsius Stackelbergii diariis publicavit Gerhard in: Hyperboreisch-roemische Studien II. pag. 293 seqq., quibuscum sane conveniunt, quae de his enarrat Fiedler: Reise nach Griechenland I. p. 398 seqq., ubi regionis huius imago aeri incisa est addita, et quae accurate de his retulit Ch. Th. Schwab l. l. p. 16 seqq. coll. Archaeol. Anz. IX (1851) nr. 30 et seq. p. 59, qui ipse hanc regionem invisit ac singula quaeque diligenter perscripsit. Quibus denique add. Beulé: Etudes sur le Peloponnèse I. pag. 195 seqq., Vischer: Erinnerung. aus Griechenland p. 490 seqq., Rangabé in: Mém. présentés par divers savans à l'Acad. des Inscrr. et d. bell. Lettr. Ser. I. Vol. V. p. 337 seqq. (ubi addita tabula imaginem regionis et aquae Stygiae exhibet) et Curtius l. l. p. 195 seq. Quos si audiamus, universa regio tristem praebet adspectum adeoque horrendum, saxis nudis in altum exsurgentibus parvumque spatium relinquentibus, ubi consistere possis, rupibus praecipitibus undique inclusus: natura fere emortua videtur, altissimum regnat silentium, nulla re interruptum: omnia utique sic comparata sunt, ut mirum in modum animum afficiant eundemque horrore sacro quodam percutiant. Ipsa vero saxa, de quibus aqua alterius fontis praecipiti cursu delabitur, nigrum adspectum cum vulgo praebeant, hinc loci nomen nunc fertur *Mavroneri* s. *Mavronero*, i. e. *aqua nigra*. Pervenit ad sunc locum Schwab (l. l. p. 16) itinere trium fe-

περιθέει κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεῷ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα πρήσσοντα κατῆγον αὐτὸν δείσαντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην, τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. Κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη νοῦσος, ἐόντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅκως γάρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δὲ δεθεὶς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν

re horarum per fauces facto inde a vico, cui nomen Solos, meridiem versus adscendens.

τὸ δὲ ἄγκος αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος] i. e. *hunc vero locum concavum* (in quem aqua e rupe stillans delabitur) *maceria circumcirca cingit.* Ad vocem αἱμασιῆς conf. infra VI, 134. I, 180. 191. II, 69. 138. Hanc maceriam adhuc non amplius reperiri nemo profecto mirabitur, neque tamen quisquam inde falso haec tradi ab Herodoto arbitrabitur: id quod fecit Beulé l. supra l. p. 206. Conf. Schwab l. l. pag. 23. ἄγκος dicitur *vallis saxis undique circumdata*, *locus concavus*, attigit Eustathius l. l. et Suidas I. p. 29. Alia praebet Thes. Ling. Graec. I. p. 341 ed. Paris. Vocem Homero iam cognitam (Ili. XX, 490. Odyss. IV, 337) adhibuit quoque Xenophon in Anabas. IV, 1, 7. De venat. X, 19.

ἐν τῇ ἡ πηγὴ — ἐοῦσα] Eodem pacto supra ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι κ. τ. λ., quod sane accipi poterit: *ad* sive *iuxta quam* urbem, nisi, ob maius certe aliquot horarum spatium, quo fons s. rivulus Stygius ab hac urbe remotus est, accipere malis: *in qua civitate* s. *in cuius civitatis ditione*, cum locus ille, quo Stygia aqua exoritur ac delabitur, ad ditionem Nonacris civitatis pertinuerit, ipse vero rivulus inde ortus, deinde urbem Nonacrin praeterfluxisse putandus sit, si recte tradit Paus. VIII, 18. §. 2: τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν στάζει κ. τ. λ.

πρὸς Φενεῷ] Attigerunt Suidas s. Φενεὸς T. III. p. 591 et Eustath. ad Ili. p. 985, 11 s. 976, 33.

Cap. LXXV.

ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι] Conf. I, 141 init. ibique nott.

ὑπέλαβε μανίη νοῦσος] Attigi ad VI, 27. Pausan. III, 4, 2: *Κλεομένην δὲ ὕστερον τούτων ἐπέλαβεν ἡ τελευτὴ μανέντα.* De voce ὑπομαργότερον cf. III, 29 ibique nott. De Cleomenis insania plures dixerunt, quos affert a *Cr.* excitatus ad h. l. Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. I, 2. pag. 1175.

ἐνέχραυε] i. e. *sceptrum s. baculum in vultum infligebat, stringebat.* In glossis reddunt πλήττειν aut alio quo modo simili. Afferunt Herodotea Suidas T. I. p. 744 et Eustath. (ad Odyss. II. p. 1434 s. 79, 42. ad Ili. V. pag. 579 s. 440, 12 et ad Ili. XVI. p. 1063 s. 1082, 23), ubi ἐνέχραεν, quandoquidem, monente Valckenar., apud Homerum reperitur χράω et χραύω, hoc propria *stringendi* potestate Ili. V, 138, ubi vid. Schol., alterum apud Apollon. Rhod. II, 283, ubi conf. Schol.

ἔδησαν — ἐν ξύλῳ] De usu praepositionis ἐν vidimus ad I, 66. Tu add. IX, 37, ubi ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ de ligno, cui inserti innexique pedes, ut bene exponit Wesseling. Namque τὸ ξύλον est *lignea compes*, qua vincti apud Atticos facinorosi homines poenas luunt, ita ut τὸ ξύλον idem fere sit atque ποδοκάκκη. Cf. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II. p. 201, Faesi: Berichtigg. und Zusätze zu Passow's

τῶν ἄλλων αἴτεε μάχαιραν· οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι ἠπείλεε τά μιν αὖτις ποιήσειε· ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος, ἦν γὰρ τῶν τις εἱλωτέων, διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον ἤρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προέβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα
473 ἀπίκετο, καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ· ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν. ὡς δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὡς δὲ

Wörterb. II. (Zürich 1838.) pag. 21 seq. et vid. nott. ad IX, 37. Nos: *Fussblock.*

ἠπείλεε τά μιν αὖτις ποιήσειε] Pro vulg. *ἀπείλεε* dedi *ἠπείλεε*, ut VI, 37, ubi vid. nott. *αὖτις* interpretor *posthac, deinceps;* de qua particulae vi monitum a Viger. De idiotism. p. 392. 752. Add. Monk ad Euripid. Hippol. 304. 896. In uno cod. *λυθεὶς*, quae lectio patronum nacta est Hoeger. in Actt. phill. Monacc. III, 4. p. 500 seq. Cleomenes enim (ille ait) non tam quid *deinde*, sed quid *statim si exsolveretur* (*εἰ λυθείη, wenn er loskäme*) facturus esset, servo minitatur. Eandem confusionem in Plut. Themistocl. 4 idem observat. Nos reliquorum librorum auctoritatem praetulimus. Quod vero pro *ποιήσειε* Schweigh. legi mavult *ποιήσει*, eo non opus, cum, ut bene vidit idem Hoeger., oratio obliqua hîc optativum satis tueatur. Recentt. edd. inde a Bekkero scripserunt: *τά μιν λυθεὶς ποιήσει*. Ad verba *ἦν γὰρ τῶν τις* cf. V, 101. In seqq. *ἤρχετο* dedi pro *ἄρχετο*, ut V, 51, ubi vid. nott. Mox cum Bredovio pag. 191 vulg. *προῦβαινε* mutavi in *προέβαινε*, quod recte legitur I, 134. V, 51. VIII, 66, cum in talibus apud Herodotum praepositio *πρὸ* nunquam patiatur contractionem.

προέβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς] *μηροὶ* qui vocentur, indicavimus ad III, 103. *τὰ ἰσχία* sunt *coxae*, plurali plerumque numero (vid. Jahrbb. f. Philol. u. Paedagog. Suppl. VII. p. 494); *λαπάρας*, quas Noster vocat, attigimus ad II, 86. — Quod mox sequitur *καταχορδεύων*, eius loco Athenaeus X, 48. p. 436 F de Cleomenis furore agens et Herodotea simul respiciens posuit verbum magis frequentatum *κατατέμνειν*, nec aliter Glossa Herod. *χορδεύων· τέμνων*. Contra Herodoteum retinuit Aristides II. pag. 393 citatque Longinus qui fertur De sublim. 31. p. 170 sive cap. 19. §. 2. Ac recte Valckenarius verbum *καταχορδεύειν* explicat *εἰς χορδὰς τέμνοντα διαφθείρειν*, *minutatim dissecare, secundum longitudinem, in laminas*, cum paulo ante ipse Herodotus dixisset: *ἐπιταμὼν γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας*. Pausanias eadem enarrans III, 4. §. 5: *ἐτίτρωσκεν αὐτὸς αὐτὸν καὶ διεξῄει τὸ σῶμα ἅπαν κόπτων τε καὶ λυμαινόμενος.* — Ad *ἀνέγνωσε* (*persuasit*) conf. I, 68. III, 61.

ὡς δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι] Quod post *Ἀθηναῖοι* insertum olim legebatur *μοῦνοι*, id cum recentt. edd. sustulimus, cum ab omnibus fere libris scriptis abesset. Quod ad ipsam rem attinet, narrationis dissensum notat quoque Paus. III, 4. §. 5.

διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλὼν] Cf. V, 74 et Pausan. III, 4. §. 2. De Argivis trucidatis cf. VI, 79. *τέμενος* vix multum distat ab eo quod sequitur *ἄλσος*. Cf. VI, 79 et Eustath. ad Ili. p. 907, 31 s. 868, 29. Vid. etiam supra Herod. II, 112 ibi-

Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτῶν τοῦ Ἄργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπρησε.

76 *Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρήσθη Ἄργος αἱρήσειν. ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν*

que nott. Inde h. l. *lucum*, non *fanum* reddi vult Fritzsche: De carmin. Aristophan. mystic. pag. 105. *καταγινέων* Suidas s. v. T. II. pag. 253 et Glossa Herodotea male explicant *καταλύων*. Rectius, notante Wesselingio, explicassent *κατάγων*. De Argo heroë cf. Pausan. II, 16. 22. 34. III, 4.

ἐν ἀλογίῃ ἔχων] *despectui habens, nihil respiciens* luci sanctitatem. In Sancrofti libro: *ἐν ἀλογίῃ σχών*. At recte vulgatam tuetur Wessel. ex VII, 226. Procop. B. V. I, 20. Add. Herod. IV, 150. II, 141.

Cap. LXXVI.

ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων κ. τ. λ.] Loci structura propter multa verba interiecta videtur paulo impeditior, quamquam de sensu nihil dubium. Etenim protasin, quam constituunt verba *ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον*, compluribus verbis inde adiectis, excipiunt apodoseos verba, quae priora simul repetunt indeque additam habent voculam *δὲ*: *ἀπικόμενος δ' ὦν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ*: sequuntur deinceps alia explicandi causa addita vel interiecta, quae quodammodo conturbant cursum orationis continuatae inde a verbis *μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην*. — Quod ad argumentum attinet, constans veterum fuit opinio, fluvium *Erasinum*, qui ad meridiem Argorum e monte Chaone provenit indeque mare versus delabitur, non alium esse atque Arcadiae fluvium Stymphalium, qui infra terram ducenta stadia perfluat. Hiatum vero illum ad Chaonis montis radices, ex quo hicce fluvius (quem merito *Erasinum* dixerunt, i. e. *desideratum, suavem* atque *amoenum*) prorumpit tantâ aquarum copiâ, ut continuo molarum rotas verset (unde loco nomen οἱ *μύλοι*), remotum unius ferme horae spatio ab Argis urbe nunc vocari *Kephalari*, testantur recentiores peregrinatores, Dodwell, Gell, alii; cf. C. O. Mueller: Dor. II. p. 437 et vid. potissimum Leake: Travels in Morea II. p. 342 seq., Ross: Reisen im Peloponnes. I. p. 140, Curtius: Peloponnes. II. pag. 340. 364. *Stymphalis* urbs in Arcadiae septentrionalis convalli altis montibus (qui Stymphali vel Cyllenes nomine vulgo constant et ad altissima Peloponnesi iuga, quorum iam Hom. Ili. II, 608 meminit, pertinent) circum circa inclusa et Stymphaliis avibus insignita iacebat, Strabonis aetate iam derelicta et deserta, cuius reliquias quasdam exstare testatur Dodwell. eo loco, cui nunc ob ecclesiam ex parte dirutam nomen *Catholicon* vel propter columnarum rudera aedificii, quod ad longe posteriorem aetatem pertinet, nomen *Kionia* (*τὰ Κιόνια*). Quae omnia accurate indicarunt et descripserunt Ross l. l. pag. 54 et Curtius l. l. Vol. I. p. 204 seqq. additâ tabulâ IV; idem de situ veteris urbis disputat p. 185. 200 seqq. Confer quoque C. O. Mueller. l. l. II. p. 439, Siebelis ad Paus. VIII, 22. §. 3. pag. 263. Ipsa Pausaniae verba potiora huc transscribam: *ἐν δὲ τῇ Στυμφήλῳ χειμῶνος μὲν ὥρᾳ λίμνην τε οὐ μεγάλην ἡ πηγὴ καὶ ἀπ' αὐτῆς ποταμὸν ποιεῖ τὸν Στύμφηλον· ἐν θέρει δὲ προλιμνάζει μὲν οὐδὲν ἔτι, ποταμὸς δὲ αὐτίκα ἐστὶν ἀπὸ τῆς πηγῆς· οὗτος ἐς χάσμα γῆς κάτεισιν ὁ ποταμὸς, ἀναφαινόμενος δὲ αὖθις ἐν τῇ Ἀργολίδι μεταβάλλει τὸ ὄνομα καὶ αὐτὸν ἀντὶ Στυμφήλου καλοῦσιν Ἐρασῖνον.* In hac igitur convalli lacum, pluvia-

Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφηλίης λίμνης· τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην, ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι· ἀπικόμενος δ' ὢν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ· καί, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλίρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, Ἀργείους μέντοι οὐδ' ὣς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην· σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσσῃ ταῦρον πλοί-

rum tempore torrentibus influentibus satis extensum, oriri testatur Pausanias: accedunt complures alii fontes sive rivuli, inter quos unus eminet, qui Kephalobrysis nunc vocatur: horum aqua vel in paludem se immergit, vel amplius decurrens magno cum strepitu se praecipitat in hiatum ad radices montis, cui nomen Apelauron: cingit hicce mons Stymphaliam vallem a meridie impeditque aquarum decursum (vid. Curtius l. l. I. p. 201): quarum igitur nullum alium exitum nisi per hiatum illum cum viderent, inde aquam subterraneo cursu deferri et prope Argos demum prosilire olim fabulabantur, hodieque etiam tradunt. Vid. Mannert. Geogr. VIII. p. 447 seqq. 641. De *Erasino* conf. potissimum Strabo VIII. pag. 569 C s. p. 371 A et p. 389 s. 596 C. De urbe *Stymphalo* vid. Pausan. VIII, 22 (coll. Aelian. V. H. II, 33) aliosque veterum locos, quos attulit Curtius l. l. I. p. 215 seqq. not. 27. De nominis forma. quae duplex est (*Στύμφαλος* et *Στύμφηλος*), monuerat quoque Wesseling. in Dissertat. Herod. X. pag. 148.

οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλίρεε] i. e. *neque enim sinebant exta tansire flumen.* Quod ita profert Thucyd. V, 54: *τὰ διαβατήρια θυομένοις οὐ προὐχώρει*, coll. V, 55. 116. De huius modi sacris, quae *διαβατήρια* appellantur, quia, antequam fluvium transirent, e more fieri solebant, veterum locos attulit Lasaulx: Akadem. Abhandll. s. Stud. d. class. Alterth. pag. 265. Conf. quoque infra VII, 53 ibique allata et quae ad Ctesiae Persicc. §. 17. pag. 147 de hoc sacrorum genere adnotavi. „Quando *hostiis caesis laeta erant exta. θύεσθαι καὶ καλλιερεῖν, θυομένοις καλὰ τὰ ἱερὰ γενέσθαι* dicuntur." Haec Valcken. ad VII, 134, ubi plurima de hoc loquendi genere disputat, de quo plura dabunt interpretes ad Xenophont. Anab. II, 2, 3. Add. C. O. Mueller. Dor. II. p. 437. Ex Herodoto conf. VI, 82. IX, 16. 38. 95. VII, 134. 113. Nec aliter fere VI, 112: *καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά* coll. IX, 45. 61. 62. In quibus vulgo supplent *τὰ ἱερά*. Vid. Schaefer. ad Lamb. Bos. pag. 213. Latini *litare* dicunt, de quo vid. Graev. in Suet. Oth. 8, Oudendorp. ad Lucan. VI, 524. — De ipsa verbi *ἐκαλλίρεε* forma vid. nott. ad VII, 134.

ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας] i. e. *probare se, sibi placere* inquit, *quod Erasinus fluvius cives suos* (Argivos) *prodere nolit.* De structura genitivi, qui huic verbo additus h. l. invenitur, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 531: de ipso verbo eiusque significatione vid. allata ad IV, 46.

οὐδ' ὣς χαιρήσειν] i. e. *Argivos tamen ne sic quidem impune evasuros.* Conf. III, 29 ibique nott. et ad formulam *οὐδ' ὣς* Homer. Odyss. I, 5 Aristoph. Nub. 523, ne plura. — De *Thyrea* dixi in nott. ad I, 82.

ταῦρον] Neptuno, maris deo, maximas victimas ac potissimum tauros caedi plures monuerunt. Conf. Creuzer. Symbol. III. p. 259 ed. tert. Herodotea attigit Eustath. ad Ili. p. 1227, 35 s. 1311, 27, qui idem pag. 1233, 57 exponit de victima maiore

οισί σφεας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην.
77 Ἀργεῖοι δὲ ἐβοήθεον, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπὶ θάλασσαν. ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ, τῷ κέεται ἡ Σήπεια οὔνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες, ἵζοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι. καὶ γὰρ δή σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοισί τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὧδε·

fluviis et mari immolata. Attulit Wesseling. Tu vid. Homeri Odyss. III, 6, ubi Nestor ταύρους παμμέλανας sacrificare dicitur Ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ, ad quem locum plura attulit Nitzsch. p. 136 ex ipso Homero ad hoc sacrificiorum genus spectantia, quod attigit quoque G. Wolf ad Porphyr. de philos. oracc. p. 119. Ac tauri sacrificium Neptuno affertur in Philostrat. Imagg. II, 16, ubi Iacobs p. 483 apte Pindarum laudat Olymp. XIII, 66, ubi Bellerophon iubetur Neptuno mactare ἀργᾶντας ταύρους, quocum conferre licet *candentem taurum*, quem deos advocans, quibus imperium est pelagi, vovet Cloanthus apud Virg. Aen. V, 236. Sic Alexander Hellespontum traiiciens Neptuno taurum sacrificasse fertur apud Arrian. Anab. I, 11. §. 6; similia exstant apud Statium in Achill. II, 300. Valer. Max. I, 190.

ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην] *Tiryns*, antiquissima urbs, ab Argis Epidaurum proficiscentibus ad dextram sita erat non procul ab ipsis Argis. De qua plura Mannert. VIII. p. 651 seq. 644. Quae adhuc supersunt antiquae urbis rudera vel potius murorum fundamenta, descripsit Michaud: Correspondance d'Orient I. p. 95 seqq., itemque Dodwell in: Views and descriptions of Cyclopian or Pelasgic remains etc. p. 3 et tabul. III. IV, in qua murorum reliquiae exhibentur: omnium accuratissime de his exponit Curtius: Peloponnes. II. p. 384 seqq. 567 seq. Quae proxima est mari regio, *Tirynthia* vocabatur et *Nauplia*, teste Strabon. VIII. p. 572 B s. p. 373; quin adhuc eam vocari *Palaea-Nauplia* asserunt: de qua eadem vid. Curtius l. l. p. 389. Antiquus enim Argorum portus erat *Nauplia*, sed Pausaniae tempore iam fere diruta: unde nonnihil ad meridiem vix unius horae itinere distans ab arce Tirynthia exstat *Nauplion* sive *Napoli di Romania*, nostrae aetatis urbs primaria fere per Peloponnesum. Qui in proximo cap. memoratur locus Σήπεια, eius nullus, quod sciam, scriptor alius meminit. Florentinus cum aliis Σίπεια. In tabula, quam Curtius exhibuit Vol. II. nr. XIV, indicatur locus occidentem versus a Tirynthe prope ipsum mare, meridiem versus ab Argis. A sepiis e mari fluctibus littorali loco appulsis nomen ductum esse suspicatur Wesseling. Quo eodem monente Arcadiae quoque mons Σηπία in Pausan. VIII, 16. §. 2. Tu conf. Mueller. Dor. II. pag. 435.

Cap. LXXVII.

ἡ Σήπεια οὔνομα] Libris iubentibus cum Gaisf. et recentt. edd. restitui ἡ, et οὔνομα pro τοὔνομα. — Matthiae dedit ἡ Σήπεια τοὔνομα; Bekker. κέεται Σήπεια οὔνομα. μεταίχμιον dicit locum s. spatium inter duas acies patens, intervallum, ut VI, 112 coll. VIII, 140. Ad ἵζοντο ἀντίοι cf. V, 18 ibique nott. — Pro ἐπίκοινα duo codd. ἐπικοινῇ. Sed conf. VI, 19. I, 216. Quod sequitur λέγον pertinet ad τὸ, scilic. χρηστήριον. Ad locutionem ἐκ τοῦ φανεροῦ vid. nott. ad V, 37.

'Αλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,

'Αλλ' ὅταν ἡ θήλεια κ. τ. λ.] Tres priores versus oraculi hinc exhibet Paus. II, 20. §. 8, itemque Suidas s. v. Τελεσίλλα III. p. 442. Ac supra VI, 19 alteram oraculi partem ad Milesios spectantem legimus. Adscripsit ad h. l. *Wesselingius:* „Caeterum Pythiae hoc responsum ex Herodoti narratione planum non est. Quorsum enim ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα Ἐξελάσῃ. Praeterita sunt Telesillae documenta virtutis et prudentiae, quibus matronas Argivorum, ut sumptis armis urbem protegerent Cleomenemque et invadentes Spartanos repellerent, animavit, petenda ex Pausania II, 20." Tradunt enim Pausanias l. l., Suidas l. l., Plutarch. De virtutt. mulierr. T. II. pag. 245 D, E (ubi vid. Wyttenbachii Animadverss. II, 1. pag. 7), Polyaen. VIII, 33. Clemens Alexandr. Stromatt. IV, 19, Cleomenes cum ad urbem accederet, quam vi expugnaret, tum Telesillam poëtriam, viris Argivis in pugna occisis, Argivas mulieres excitasse, ut arma caperent Spartanosque repellerent; idque etiam mulierum virtute effectum esse. Herodotus nullam facit mentionem huius rei, ad quam oraculi verba spectare videntur, in quibus ἡ θήλεια utique licet intelligere de Telesilla atque τὸν ἄρσενα de Cleomene mulieris consilio et virtute devicto: quae tertio versu Pythiae dicit: πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει, ea spectare poterunt ad luctum, quo afficientur mulieres Argivae, quorum mariti, patres, fratres in pugna occisi fuerunt a Cleomene atque Spartanis. Utut statuis de oraculo ancipiti, quae de Telesilla memoriae prodita sunt, ea demum post cladem Argivorum virorum ab Herodoto cap. 78—82 enarratam accidisse putanda erunt, cum ipsa illa clades Telesillam excitaret mulieresque Argivas, ut arma caperent atque Cleomenem urbem adgressurum repellerent. Quod Telesillae atque mulierum Argivarum facinus cur Herodotus haud commemoraverit, difficile utique dictu: odio in Argivos ductum, qui male gesserint et cum Persis conspiraverint bellorum Persicorum temporibus (vid. Herodot. VII, 148 seqq.), Nostrum haec consulto omisisse suspicatur Le Bas (Monuments d'antiquité figur. de Morée II. p. 79 seqq. not): neque tamen inde de veritate eorum, quae de Telesilla traduntur, dubitandum esse, recte statuit idem Le Bas atque F. Neue in Comment. de Telesillae Argivae reliquiis (Dorpat. 1843.) p. 4: quibus prorsus equidem accedo, causam, ex qua talia apud Herodotum narrata haud inveniantur, in medio relinquendam esse ratus, cum, nisi omnia me fallunt, Herodotus in hac tota narratione de Cleomene atque Argivis plane aliud quid spectaverit, de quo vid. nott. ad VI, 84. Moneo ob C. O. Mueller. (Dor. I. p. 173 coll. II. p. 375), qui fabulosam perhibet narrationem de Telesilla atque omnem hanc Herodoti historiam dicit miram, nec sibi congruam vel eo, quod primi oraculi versus, quos ad rem quandam spectare pateat, non explicentur. Inde idem quaerit, num ἡ θήλεια forsitan ad Iunonem spectet: de quo merito dubitat Le Bas l. l. Ad *Telesillam* referre probabilius certe videbitur. De ipsa Telesilla eiusque carminibus accurate disputavit Neue l. l.; add. Ulrici: Gesch. der hellen. Dichtkunst II. pag. 567 not., Bode: Gesch. d. hellen. Dichtk. II, 2. pag. 11. 118 seq. Pertinet inde Telesilla ad Olymp. LXVII, 3 sive 510 ante Chr. n., quo anno haec accidisse omnino putanda sunt. Quae alia ad oraculi sensum explicandum commentus est Schoell (in nott. vernaculae versionis Herodot. ad h. l.), ea cum obscurum oraculi sensum vel obscuriorem reddere videantur, malim apud ipsum legi.

κῦδος — ἄρηται] Homerica locutio, quae valet *gloriam reportare, auferre;* de qua vid. Duncanii Lexic. a Rost. editum I. p. 42. Conf.

πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει· 474
ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων,
δεινὸς ὄφις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρεῖχε· καὶ δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κῆρυξ προσημαίνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι
78 τὠυτὸ τοῦτο. Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους, ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι, ὅταν σημήνῃ ὁ κῆρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπεκέατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου

Ili. IV, 95. IX, 303. X, 307. Odyss. I, 240. XIV, 370, ne plura. — *ἀμφιδρυφέας* oraculum dicit mulieres Argivas, quae ob luctum, quem significant, *undequaque laceratae* sunt s. *utrasque laceratae, scissae genas:* quo eodem modo apud Homerum Ili. II, 700 mulier dicitur *ἀμφιδρυφὴς* et XI, 393 *ἀμφίδρυφος*, i. e. *ἀμφοτέρας τὰς παρειὰς κατεξεσμένας ἔχουσα*, ut Scholia adiiciunt: attigit quoque Philostratus in Heroicc. pag. 676 Olear. pag. 48 Boissonad. Alius locus ex Ephraëm. indicatur in Thes. Ling. Graec. I. 2. pag. 220 ed. Dindorf. Vox *ἀμφιδρυφὴς* (*undique laceratus, laceram vestem gerens*) et ipsa Homerum redolet, cuius conf. Ili. II, 700.

τριέλικτος] i. e. *triplici nodo convolutus anguis.* Apud Suidam II. p. 588 ex Eunapio affertur *μυριέλικτος*, quod explicatur *πολυέλικτος*, itemque *τριέλικτον ὕδωρ* ex antiquo epigrammate et *τριέλικτον ὄφιν* e Nonn. Dionys. IX, 256 attulit Wesseling. Alia quaedam de hac voce invenies allata in Thes. Ling. Graec. T. VII. p. 2460 et 2428, ubi ob ipsam vocis formam, quae variat (*τρισέλικτος* et *τριέλικτος*) excitatur Lobeck. Patholog. serm. Graec. I. pag. 584. — In hoc extremo oraculi versu Goettling (Praefat. ad Hesiod. pag. XXXIV ed. sec.) notat alliterationem, conspicuam illam quidem in vocibus *δεινὸς* — *δουρὶ δαμασθείς*.

ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὠυτὸ τοῦτο] Haec eadem, ut notat Wesseling., copiosius enarrat Polyaen. I, 14 coll. Plutarch. II. p. 223.

Cap. LXXVIII.

ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ σημήνειε κ. τ. λ.] In his verbis Naberum (Mnemosyn. III. p. 480) offendit non tam verbum *σημαίνειν* bis positum, ut in simili loco, quem affert VIII, 11, quam *ὁ κῆρυξ* mox repetitum sine idonea causa indeque tollendum. Equidem vocem hanc altero loco perspicuitatis causa adiectam arbitror: itaque tollere nolui.

ἐγένετο ἐπιτελέα] *ἐγίνετο* e compluribus codd. dederunt Schweigh. et Gaisf. pro vulg. *ἐγένετο*, quod retinet Florentinus liber, quodque cum recc. edd. revocavi. Ad *ἐπιτελέα* conf. nott. ad III, 16. Mox *ἐπεκέατο* valet: *impetum facere coeperunt, aggressi sunt,* ut VIII, 84. IX, 22. V, 81. In seqq. dedi *αὐτῶν* et *τούτων* pro *αὐτέων* et *τουτέων*.

καταφυγόντας περιϊζόμενοι ἐφύλασσον. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεο- 79
μένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πυνθανόμενος τούτων ἐξεκάλεε πέμπων κήρυκα, οὐνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλεε δὲ φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς, ὅ τι ἔπρησσον· πρίν γε δὴ αὐτῶν τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρεον κατεῖδε τὸ ποιεύμενον. οὔκων δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε 80
πάντα τινὰ τῶν εἱλωτέων περινέειν ὕλῃ τὸ ἄλσος· τῶν δὲ πειθομένων ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη ἐπείρετο τῶν τινὰ αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος· ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· Ὦ Ἄπολλον

Cap. LXXIX.

τῶν Ἀργείων τοὺς — ἀπεργμένους] Ita verba collocavimus praeeunte Schweigh. et Gaisf. Vulgo τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους τῶν Ἀργείων. Ad ἀπεργμένους conf. nott. ad V, 64 et de pretio redemptionis nott. ad V, 77. Ad locutionem ὡς ἑκάστους cf. nott. ad II, 140.

ἐπὶ δένδρεον] δένδρος offerunt Mediceus, Florentinus, alii; unus Sancrofti liber δένδρου, unus Parisinus δένδρον, ut olim vulgatum erat, de quo conf. Buttmann. Gr. mai. I. p. 230. Inde δένδρος retinuerunt Schweighaeuser. et Gaisford. itemque Bekker. et Dindorf. Equidem dedi δένδρεον, quod in eadem locutione exhibent omnes codd. IV, 22. 23, quodque hoc quoque loco restituendum esse docuit Bredov. p. 252, qui hanc huius vocis formam epicam ab Herodoto semper adhibitam esse monstravit. Conf. etiam Eustath. ad Ili. III. p. 396, 22 s. 300, 19. — De argumento loci consul. Pausan. III, 4. §. 2, qui Argivorum quinque milia numero in lucum confugisse scribit. Caeterum atrocissimum Cleomenis facinus Argivos luco sacro inclusos comburi iubentis sponte in memoriam revocat simile quoddam facinus Gallorum ducis nostra aetate celeberrimi, qui in regionibus Algericis indigenas, qui in speluncam confugissent, igne iniecto interfici omnes iussit.

Cap. LXXX.

περινέειν ὕλῃ] Eodem modo Noster loquitur II, 107, qui IV, 164 dixit ὕλην περινήσας coll. I, 50, ligna intelligens s. siccam materiem concipiendo igni idoneam. Conf. quoque VII, 36 ibique nott. In seqq. conf. ad συμβάλλομαι VI, 63. 65.

Ἄργου εἶναι] Lucum cum templo Argi herois, a Cleomene incensum ad viam, quae nunc Naupliâ ducit Argos per Tirynthem, situm fuisse coniecit vir doctus, quem Ross, Danum, esse audivi, in: Blätt. f. literar. Unterhalt. 1833. nr. 161. p. 662. Nunc nullae reliquiae templi superesse dicuntur. Inter Sepeiam et ipsam Argorum urbem hunc lucum una cum templo Argi herois (de quo cf. etiam Pausan. III, 4, 1) situm fuisse coniicit Curtius: Peloponnes. II. p. 389 et 568; de ipso heroë idem disputat II. p. 343 seq. — Vox χρηστήριος simili modo tanquam adie-

χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος αἱρήσειν·
81 συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ
Κλεομένης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην·

ctivum adhibetur apud Aeschylum (Sept. c. Theb. 26. Agamemn. 1241 Eumen. 232) et Euripidem (Helen. 829. Ion. 1320).

ἐξήκειν] De temporis spatio, quod expletur (conf. Sophocl. Phil. 199. 765. Pausan. VII, 14, 2. IX, 14, 4. IV, 20, 1.) aeque ac de divinis oraculis somniisve, quae eventum habent, *ἐξήκειν* dici atque *ἐξελθεῖν* (v. c. I, 120. VII, 137. VI, 82. 108. Suidas s. v. Tom. I. p. 771) observat Valcken. Hinc oraculum impletum eodem auctore Valcken. dicitur *ἐπιτελέεσθαι* Herod. VI, 140, *ἐκπεραίνεσθαι* ap. Eurip. Cyclop. 692.

Cap. LXXXI.

ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην] i. e. *exercitum dimisit* (ut abiret) *Spartam.* Haud aliter fere III, 75 *ἀπῆκε φέρεσθαι*, ubi conf. nott. et I, 194. VI, 62 fin. (ubi *ἀπίει ἀπάγεσθαι*), VII, 121. Satis vero ex his patet, Cleomenem re infecta redire coactum esse, cum ipsam urbem, quam aggressus erat, capere haud potuisset, defensam illam quidem Telesillae et mulierum ab hac armatarum virtute (VI, 77 ibique nott.): repulsam igitur tulit: quae eo gravior esse visa est, cum a mulieribus inflicta esset, indeque arrepta a Cleomenis inimicis, qui ephoros excitarent, ut Cleomenem in iudicium vocarent, qui pecuniâ corruptus re infecta ab Argis redierit. Ea igitur, quae de Telesilla ac mulieribus Argivis aliunde accepimus tradita, ab Herodoto prorsus omissa valent utique ad ipsam Herodoti narrationem explicandam et supplendam. — Mox cum recentt. dedi *αὐτὸς* pro *αὐτέων*, libris ita iubentibus. Schweighaeus. coniecerat *αὐτοὺς*, *solos.* At haec loci sententia: „*Cleomenes reliquis copiis domum dimissis ipse cum mille selectis militibus optimis profectus est ad Heraeum, sacra facturus;* quibus sacris illum se a scelere commisso purgare voluisse probabile est, nisi ea potius sacrorum causa, quam ipse VI, 82 profert Cleomenes. *Heraeum*, de quo vid. I, 31, celeberrimum Iunonis templum in Argivorum et Mycenaeorum confinio situm erat, quadraginta stadia ab Argis et decem stadia a Mycenis remotum, teste Strabon. VIII. p. 368 D. s. 566 B. coll. Pausan. II, 17, ubi plura. Conf. Mannert. VIII. p. 651. Cuius reliquias anno 1831 forte fortuna detexisse fertur Gordon Anglus, vel potius Harriot, descripsitque Thiersch. ab ipso perlustratas in colle prope vicum Chonie, qui a Nauplia tribus miliarr. distat. Quas easdem se primum invenisse contendit Gallus doctus Vielly eodem sane loco, quo Gordon illas invenisse perhibetur. Tu vid. Morgenblatt. 1831. nr. 307. pag. 1227. Kunstblatt. 1832. nr. 94. pag. 376. Postea plures viri docti ac peregrinatores inquisiverunt in ipsum locum ac reliquias huius templi olim celeberrimi; vid. Mure: Journal of a Tour in Greece Tom. II. cap. 37. pag. 177, itemque Schoell, qui cum O. Muellero locum perquirens ipsa templi rudera invenit, murorum reliquias, alia; vid. Kunstblatt. 1840. nr. 71. pag. 298 et conf. Leake: Travels in Morea II. pag. 383—393 et Peloponnesiaca Suppl. pag. 258, Boublaye: Recherches sur les ruines de Morée pag. 42. 43. Locum ipsum accurate indicavit ac singula descripsit Curtius: Peloponnes. II. p. 396 seqq., post quem denuo Rangabé et Bursian hunc in locum inquisiverunt templique ambitum ac singulas quasque partes ex iis, quae adhuc supersunt, constituere accurateque describere conati sunt; vid. Athenaeum français 1854. nr. 50. pag. 1190 seqq. et Monumenti, Annali etc. 1854. Bulletino. pag. XIII seqq. His denique adde: „Ausgrabung b. Tempel der Hera unweit Argos. Ein Brief v. Prof. Rizo Rangabé in Athen

χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστέας ἤϊε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁ ἱερεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε· ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπήϊε ἐς τὴν Σπάρτην. Νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς 82 ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκήσαντα οὐκ ἑλεῖν τὸ Ἄργος, παρεὸν εὐπετέως μιν ἑλεῖν. Ὁ δέ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχων σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ᾽ ὦν φάμενος, ἐπεί τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἷλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὦν ταῦτα οὐ δικαιεῦν

an Prof. Ross in Halle. Nebst einem Plan des Heriion. Halle 1855" et Vischer: Erinnerungg. aus Griechenl. pag. 296 seqq. Itaque nunc nulla est dubitatio de loco, quo Heraeum exstructum fuit, in declivitatibus montium, qui Argivam planitiem a septentrione cingunt, intra vicos nunc desertos Plesia et Braserka, septentrionem versus a vico Phonica, adeo ut inde ab Argis hic locus conspici possit, ad quem recta via septentrionem versus ducit. Cleomenes igitur cum ab Argi luco ad Heraeum tenderet, ipsam urbem, quam in suam potestatem redigere haud potuit, praeteriisse putandus est eodemque itinere, quo pervenerat regressus, Spartam discessit.

ὁ ἱρεὺς ἀπηγόρευε κ. τ. λ.] Conf. Lobeck. Aglaopham. p. 272, ubi similia quaedam afferuntur e Graecorum religionibus et sacris, quae cum alienigenis communicari nefas habebant. Sacerdotem vero quod verberibus affici iussit Cleomenes, id eo gravius videri debuit, cum sacerdotes deorum ministri et quasi vicarii indeque sacro sancti haberentur, nullo modo violandi, adeo ut tam gravi iniuria sacerdotem afficere eumque verberibus castigare summum nefas duceretur: vid. allata a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. §. 35. not. 2 seqq. praecipue not. 6. — De duplici accusativo (*τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας — μαστιγῶσαι*) monuit Kuehner Gr. Gr. §. 647.

CAP. LXXXII.

ὑπῆγον — ὑπὸ τοὺς ἐφόρους] De locutione diximus ad VI, 72. Quod ad argumentum, bene hinc intelligitur, qualis iam illa aetate fuerit Ephororum potestas in rebus publicis Spartanorum, postmodo vel magis aucta, ut qui ipsos reges ante tribunal suum vocare eosque comprehendere et senatoribus ad solemne iudicium adscitis condemnare potuerint. Plura hac de re C. O. Mueller: Dor. II. p. 118, Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 466. 691, C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 44. not. 6, Lachmann: Spartan. Staatsverfass. pag. 216 seq., Gabriel: De magistratt. Lacedaemon. pag. 13. Verbum *δωροδοκεῖν* attigimus ad VI, 72, ubi etiam de voce *παρεόν*. *ἑλεῖν* (*τὸ Ἄργος*) cum Bredovio pag. 325 scripsi e Sancrofti libro pro vulg. *ἑλέειν*, idque eo magis, cum continuo sequatur: *παρεὸν — ἑ λ ε ῖ ν* in omnibus codd. recte exhibitum.

Ὁ δέ σφι ἔλεξε] Quae ipsa pluribus vocibus interiectis mox repetuntur verbis *ἔ λ ε ξ ε δ᾽ ὦν φ ά μ ε ν ο ς*, de qua dicendi formula conf. nott. ad V, 18 et de usu particularum *δ᾽ ὦν* cf. nott. ad III, 80. V, 50. Ad *ἐξεληλυθέναι* conf. nott. ad VI, 80, et ad *δικαιεῦν* VI, 73.

*πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται καὶ μάθῃ, εἴτε
οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἕστηκε. καλλιρευμένῳ
δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς
ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκείην, ὅτι οὐκ αἱ-
ρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέ-
λαμψε, αἱρέειν ἂν κατ᾽ ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθέων
λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι, ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέ-
σθαι. Ταῦτα δὲ λέγων πιστά τε καὶ οἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιή-
83 τῃσι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας. Ἄργος δὲ
ἀνδρῶν ἐχηρώθη οὕτω, ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ*

πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται καὶ μάθῃ] De structura voculae *πρὶν* cum coniunctivo, cui addita non est particula *ἂν*, monuimus ad I, 19 et IV, 196. Hanc vero particulam eam ob causam omissam vult G. Hermann: Opuscc. IV. pag. 108, quod talis habeatur res, in qua nihil quidquam inveniatur incertitudinis. Equidem malim sequi Stallbaum. ad Plat. Phaedon. c. 6. p. 40 de hoc usu pluribus exponentem atque ita iudicantem, ut „sicubi sententiae ratio iam per se pateret aut minus diligenter esset significanda, etiam in soluta oratione *ἂν* istud omitti potuisse" existimet idque vel hoc Herodoti loco comprobet: neque aliter indicavit Baeumlein: Griech. Mod. pag. 225 seqq. inprimis p. 240, omne illud discrimen, quod inter *πρὶν* et *πρὶν ἂν* sequente coniunctivo vulgo statuunt, accurate observari negans, cum *πρὶν*, sequente nudo ac solo coniunctivo, saepius eodem modo positum reperiatur, quo *πρὶν ἂν* sequente coniunctivo. — In verbis proxime sequentibus *παραδιδοῖ* valet: *tradere velit*, si quidem conatus rei faciendae h. l. praesenti tempore declaratur; vid. Kuehner Gr. Gr. §. 438, 2.

καλλιρευμένῳ] Tu vid. nott. ad VI, 76. Quae proxime sequuntur, citat Eustath. ad Ili. p. 513, 10 s. 388, 22. Ad vocem *ἀτρεκείην* cf. nott. ad VI, 69 et ad locutionem *κατ᾽ ἄκρης* nott. ad VI, 18. Mox cum Schweigh. et Gaisf. e Florentino, aliis reposui *ἐκ τῶν δὲ στηθέων*, ubi vulgo *ἐκ τῶν στηθέων δὲ*, quod recentt. edd. inde a Bekkero retinuerunt. Ipsum vero miraculum, quo Cleomenes ad se excusandum utitur, scintillam e statuae pectore elucentem ad electrici ignis vim refert Schweigger: Einleitung in d. Mytholog. pag. 304 indeque illud explicari posse opinatur. Quod semel monuisse sufficiat. — Pro *ἀπέφυγε* codd. quidam *διέφυγε*, sed vulgatam lectionem satis tuentur II, 174. VI, 104, alii aliorum loci a Valcken. ad h. l. excitati.

Cap. LXXXIII.

ἐχηρώθη οὕτω] Olim *ἐχειρώθη*, idque etiam in Florentino ac Sancrofti libro apparet. Sed *ἐχηρώθη* (*viduata urbs fuit civibus*) satis tuetur loci sententia itemque Eustathii auctoritas ad Dionys. Perieg. 364 Herodotea tangentis, Aristidis T. III. p. 398 (coll. Solon. fragmm. 28, 24. pag. 83 s. 117. Poëtt. gnomm. pag. 351 Poëtt. lyricc. ed. Bergk: *πολλῶν ἂν ἀνδρῶν ἦδ᾽ ἐχηρώθη πόλις*), Eunap. Excerpt. Hoesch. p. 13. Aedes. Vit. pag 38 coll. Homer. Ili. V, 642, Virgil. Aen. VIII, 571. Hinc apud Suidam T. I. p 928 *ἐχηρώθησαν· ἀνδρῶν ἐστερήθησαν, ἐχήρευσαν*, ut apud Aen. Poliorcet. 14 *ἠρημώθη ἡ πόλις ἀνδρῶν*. Attulerunt haec Wesseling. et Valcken. — Mox dedi *αὐτῶν* pro *αὐτέων*. Ad *διέποντες* cf. allata ad III, 53 et ad *ἀνακτώμενοι ὀπίσω* V, 27 fin.; additum hoc loco legitur cum vi quadam *ἐς ἑωυτούς*: quae voces absunt in simili prorsus locutione,

πρήγματα, ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτά σφεας οὗτοι, ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος, ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. Τέως μὲν δή σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίης· οὗτος τοὺς δού-

quae invenitur III, 57 (*εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχήν*). III, 73 et I, 61. Sententia haud obscura: *cum denuo urbem* (quae in servorum potestate erat) *recuperarent ac summam potestatem sibi rursus vindicarent* s. *ad se referrent*. Vocula *ἔπειτα*, Bredovium si audiamus p. 108, mutanda erit in *ἔπειτεν*, quam veram lectionem in corrupta lectione Sancrofti libri et alterius, qui *ἐπεί τε* exhibent, latere putat: qui idem etiam in proxime sequentibus verbis, ubi pro vulg. *ἔπειτα* Sancrofti liber *ἐπεί τε* exhibet, *ἔπειτεν* restitui vult, in quo Dietschius secutus est. Nos ut aliis locis iisque plurimis, in quibus libri scripti omnes in forma *ἔπειτα* consentiunt, ita hoc quoque loco *ἔπειτα* retinendum duximus. Conf. etiam infra VI, 91. — *ἐπήβησαν* (*ad pubertatem pervenerant*, *adoleverant*) retinui pro *ἐπέβησαν* (*accesserunt*), quod Florent. et Sancrofti liber afferunt. Interpretes laudant Aeschyl. S. c. Th. 671 (662 Blomf.).

ἔπειτά σφεας οὗτοι] „Plutarchus II. p. 245 E. ab hac Herodoti recensione abit, nec servis Argivas mulieres, sed vicinorum optimis, in civitatem receptis coniungit, Argivorum gloriae studiosus.“ *Wesseling*. Hanc Plutarchi sententiam ita comprobat Wachsmuth: Hellen. Alterthumskunde I. pag. 393 coll. 428, ut Herodotum minus accurate dixisse velit *δούλους*, qui proprie *perioeci* fuerint, quales infra VIII, 73 commemorantur, qualesque in Laconica, in Creta, aliis locis reperimus. Mihi nulla idonea videtur causa, cur Herodoto minor in his fides tribuenda sit.

ἦν ἄρθμια] Cave scribas *ἀρθμία*. Est enim plurale nomen, *res pacatas*, *concordiam*, *pacem* indicans, ut recte Suidas I. pag. 330 *ἄρθμια· φίλια Ἡρόδοτος*. Item Glossa Herodotea atque Hesychius I. pag. 527 *ἄρθμιοι· φίλοι*. Notum est adiectivum *ἄρθμιος*, *concors*, *amicus*, VII, 101. IX, 9. 37. Theogn. 326.

ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος] Sic *ποιητὴν ἄνδρα* dixit Aristoph. Thesmoph. 156 et Herod. I, 62 *χρησμολόγον ἄνδρα*, IX, 75 *ἄνδρα πεντάεθλον*. Atque VI, 92: *ἀνὴρ στρατηγός*. Et conferri quoque poterunt, quae ad III, 125 adnotata leguntur. „Haud veri similis videbitur nonneminis coniectura, suspicati Mantinensem fuisse Cleandrum, patrem vero et maiores Phigalenses; scripsisse ideo Herodotum *ἀνὴρ Μαντινεὺς Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεύς*. Pausaniae p. 698 [VIII, 39. §. 1] memoratus *ἀνὴρ Μαντινεὺς Κλέανδρος* illo longe fuit recentior, tutor quippe Philopoemenis.“ *Valcken*. De hoc vid. Plut. Philopoem. 1 ibiq. notatt. pag. 3.

Φιγαλεὺς] Ita Sancrofti liber exhibet, cum olim prave exstaret in edd. *Φιγασεύς*. Nam urbis Arcadicae incolae plerumque dicuntur *Φιγαλεῖς* (apud Pausan. V, 5, 4. VIII, 12 §. 2. 39. §. 3. 42. §. 4. 41. §. 4. 40 init. alibi) aut *Φιαλεῖς* (apud Diodor. Sic. XV, 40, ubi vid. Wesseling.). Ipsius urbis nomen *Φιγαλία* est apud Athen. XI, 14. p. 465 D, et pluribus apud Pausaniam locis: IV, 24, 1. III, 17. §. 8, ubi cf. Siebelis p. 51. VI, 6. §. 1. VIII, 3. §. 2. 39 init. 41. §. 4; *Φιγαλέα* invenitur apud Stephan. Byz. s. v. pag. 697. Tu consul. etiam Mannert. Geogr. d. Gr. u. Roem. VIII. p. 475 seq. et Siebelis. ad Pausan. VIII, 39. §. 3. Add. Bachmann. ad Lycophron. Alexandr. 212. pag. 58. Etiamnum quae antiquissimae urbis supersunt reliquiae, ambitus magni eam fuisse

λους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνὸν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν. 476

84 *Ἀργεῖοι μέν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς. Αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρη-*

testantur, si quidem illic tres nunc reperiri dicuntur vici, Paulitza et superior et inferior atque Coritza, qui vicus proximus esse fertur veteri urbi ob Apollinis Epicurii templum recentiori aetate detectum descriptumque maxime insigni. Edocuit me celeberrimus De Stackelberg., qui diligentissime has regiones perlustravit. Ac postea accurate retulit de hac urbe eiusque situ ac reliquiis Curtius: Peloponnes. I. pag. 318 seqq., qui idem p. 343 de ipso urbis nomine veterum locos attulit.

ἀνέγνωσε] i. e. *persuasit*. Vid. supra VI, 75.

CAP. LXXXIV.

ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς] Quo declarari voluerunt, morbum s. furorem divinitus non immissum neque a diis ob scelera Cleomenis atque impietatem iratis inflictum videri, sed a naturali, ut ita dicam, causa, eaque aperta nec secreta nec abscondita esse repetendum. Nam quaecunque insigniora mortales affligant mala, quorum causas perspicere haud valeant, ea a diis immitti, antiquitatis fuit opinio. Quod ad Herodotum attinet, noluit certe Spartanorum famam, quam procul dubio ab his ipsis acceptam tenebat, silentio praeterire, qua quidem illi Cleomenis amentiam tristemque exitum e naturali quadam causa explicare studuerunt, adeo ut hicce locus ad eos referri possit, e quibus quale fuerit studium, omnia humana ac terrestria e causis humanis in ipsa rerum natura positis derivandi, perspicitur, quamquam Noster, quae eius erat pietas summaque numinis divini reverentia, maluit, vel ea, quorum causae naturâ patebant, ad divinum numen divinamque vindictam illam, quae omnibus rebus in terra coeloque moderatur (vid. nott. ad I, 32. III, 40. 108.), referre, in fine narrationis haec subiungens: *ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτίσαι.* Conf. etiam Hoffmeister. l. l. pag. 17 seq. Videtur enim Herodotus ea, quae de Cleomene atque Argivis enarrat, eam ob causam tam diligenter et copiose retulisse, ut in Cleomene vim divinae illius vindictae omniumque rerum moderatricis commonstraret atque insigne proponeret exemplum, quo modo eos mortales, qui prave agant nimisque superbiant neque quidquam pensi habeant divina atque humana permiscentes, numen divinum assequatur atque proruat. Itaque in Cleomene, qui prave facta insaniâ luit summamque in calamitatem incidit, idem ostendit, quod pro operis suscepti consilio in Croesi (I, 32), Cyri (I, 204), Cambysis (III, 65), Polycratis (III, 40. 108), aliorum (II, 115. 120. IV, 205 ibique nott.) rebus monstrare mortalibusque proponere studuit. Ad ipsam locutionem *ἐκ δαιμονίου* similia conferantur, quae notavimus ad I, 120. III, 155. Sic *ἐκ θεοῦ* apud Aeschyl. in Agamemn. 714 ed. Blomfield. Vocem *ἀκρητοπότην* (*ebriosum, qui merum potat vinum*) ex Herodoto citat Pollux VI, 25 coll. Athen. X. pag. 427 B. C. 436 E. F. Inde ductum nomen *ἀκρητοποσίην* cum aliis similibus eiusdem formationis tractavit Lobeck. ad Phrynich. pag. 522. Quod ad argumentum attinet, tenendum est, Graecos vinum aquâ mixtum cum plerumque sumerent, a mero vino sic abhoruisse, ut barbaris potius hoc tribuerent atque Zaleucus adeo morte puniri vellet eos, qui

τοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεί τε σφι Δαρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώρην, μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι, ὡς χρεὼν εἴη, αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμεωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τὠυτὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἔκ τε τόσου, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, ἐπισκύθισον λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι. Ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι.

Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, 85

sine medici praecepto merum vinum bibissent: vid. testimonia allata apud Becker. in Charicl. II. pag. 279 seq. Inter hos autem barbaros, qui merum biberent vinum, praecipue Scythas habitos esse, vel Platonis locus indicat De legg. I. pag. 637 E, ubi Scythae et Thraces dicuntur *ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι, γυναῖκές τε καὶ αὐτοί*; indeque *Σκυθικὴ πόσις* apud Polluc. l. l. et quae alia affert Bayer. in Commentatt. Academ. Petropolit. III. pag. 380 seq.

μεμονέναι] i. e. *in animum induxisse.* Quo verbo poëtis antiquis usitato *impetum*, *desiderium* exprimi bene notavit Wesseling. Est vox Homerica, quam apud Homerum infinitivus plerumque excipit, vel praesentis et futuri vel etiam aoristi, ut hoc loco; vid. Ili. V, 482. XIII, 307, ne plura: de ipso verbo eiusque derivatione conf. Doederlein: Homer. Glossar. I. pag. 91 et Buttmann. Gr. mai. II. pag. 188. Mox pro vulg. *χρεὸν* dedi *χρεὼν* (vid. nott. ad V, 49), itemque scripsi *αὐτῶν* pro *αὐτέων*. — Verbum *ἀναβαίνειν* de iis dici, qui ex Asiae minoris ora in superiores atque interiores Asiae regiones iter faciunt, monere vix attinet. Cf. VII, 3. 6 ibique nott. Ad *τοῦ ἱκνευμένου* (i. e. *magis*, *quam par erat*, *convenit*) conf. nott. ad VI, 65.

ἔκ τε τόσου] Pro vulgata *τοῦ*, quam recentt. edd. retinuerunt, e Florentino codice aliisque cum Gaisfordio reposui *τόσου*, ut V, 88, ubi vid. Valet enim: *ab illo inde tempore.* — Pro *ζωρότερον* Athenaeus l. l. atque Eustathius ad Ili. p. 746, 40 s. 644, 43 Herodotea tangentes afferunt *ἀκρατέστερον*; quo ipso alterius vocabuli vis ac notio satis commode explicatur et declaratur. Ac vulgo supplent *οἶνον*, conf. Lambert. Bos. De ellipss. pag. 347 seq. Hinc recte interpretantur: *quando merum s. meracius bibere volunt.* Vid. Homer. Ili. IX, 203. Lucian. Timon. §. 54. Dialogg. Mortuorr. 7 ibique Solanum et Hemsterhusium T. II. pag. 437 seq. ed. Bipont. Pro vulg. *πιέειν* dedi *πιεῖν*, quod Eustathius et Athenaeus praebent, quodque omnes libri recte tenent IV, 172. Vid. Bredov. pag. 327. Quod sequitur *ἐπισκύθισον* est: *Scythico more infundas, bibas.* Attigit, monente *Cr.*, Marx. ad Ephori fragmm. p. 243. Extrema huius capitis verba, eodem *Cr.* monente, attigit Eustathius ad Odyss. I. pag. 29, 31 ed. Basil.

ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω
περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ
δικαστήριον συναγαγόντες ἔγνωσαν, περιυβρίσθαι Αἰγινήτας
ὑπὸ Λευτυχίδεω· καί μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴ-
γιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. Μελλόντων δὲ
ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ
Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ· Τί βούλεσθε
ποιέειν, ἄνδρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκ-
δοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώ- 477
μενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν,
ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβά-
λωσι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς,
ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε. ἐπισπόμενον Λευτυχίδεα ἐς
86 *Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ἀπικόμε-*

Cap. LXXXV.

δικαστήριον συναγαγόντες] i. e. *convocato iudicio*, maiori scil. illo, ad quod omnes gerontes, ephori, alterque rex (vid. Pausan. III, 5, 3), quin alii quoque magistratus pertinuisse videntur, cuiusque summa erat potestas, qua vel capitis damnare reges posset, nec ulla permissa esset provocatio. Itaque consulto Noster adhibuisse videtur verbum *συναγαγόντες*. Conf. C. O. Mueller. Dor. II. p. 119 et vid. supra VI, 72 ibique nott. In seqq. *ἔκδοτον ἄγεσθαι* valet *tradi, dedi*. Conf. III, 1 ibique nott.

Μελλόντων δὲ ἄγειν] scil. *ἐς Αἴγιναν*, *in Aeginam abducere*, ubi captivus teneretur in custodia, loco Aeginetarum ab ipso olim (VI, 73) Atheniensibus traditorum. Quibus haec adscripsit C. O. Mueller Aeginett. p. 117 nott. „Arguit Herodoti narratio, de qua conf. Manso Spart. I, 2. pag. 307, quanta tum fuerit nationum Doriensium aequabilitas Spartanorumque moderatio, ut qui ipsis rei Graecorum communis proditoribus regem suum tradere haud recusarent, nimirum quia Dorienses populo Ionico dediderat."

εἶπέ σφι Θεασίδης] Ita omnes libri (excepto uno, qui habet *Θεασίης*) hoc nomen proferunt, quod Cobet in Mnemosyn. VI. pag. 179 in *Θεαρίδης* mutari vult, quoniam aliis quoque locis *Θεαρίδας* inveniatur nomen Doricum. Quae vix idonea esse poterunt ad mutandam nominis scripturam, quam omnes edd. merito retinuerunt. — Sequitur *σφι* in dativo, licet antecedant genitivi *μελλόντων — τῶν Αἰγινητέων*: de qua structura vid. Kuehner Gr. Gr. §. 681, c.

ὅκως ἐξ ὑστέρης κ. τ. λ.] i. e. *videte, ne* (Spartani) *posthac exitiosum malum in terram vestram immittant.* De structura particulae *ὅκως*, quam excipit coniunctivus, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 777, 2. Valcken. ad h. l. affert Herodoteis simillima: Thucydid. III, 57. Diogen. Laërt. II, 102. Aeschyl. Prometh. 68. In qua structura, docente G. Hermanno in Opuscc. T. IV. p. 127, coniunctivus particulam *ὅκως* excipit, quoniam quae sequuntur non tam monentis, quam metuentis sunt. De futuro indicativi post *ὅπως* in talibus sententiis vid. nott. ad III, 36. 135 et VI, 133. — Ad locutionem *ἐξ ὑστέρης* cf. V, 106 et de voce *πανώλεθρον* vid. nott. ad VI, 37.

ἐπισπόμενον — τοὺς ἄνδρας] i. e. *ita pacti sunt s. convenere, ut Leotychides ipsos secutus Athenas viros Aeginetis redderet.* Itaque ad *ἐπισπόμενον* (cuius loco olim prave

νος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παραθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσιας εἷλκον, οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες, δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. Οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε· Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων. Ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παραθήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. Λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται, γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων, ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν

ἐπισπώμενον, vid. nott. ad I, 91) suppl. *αὐτοὺς* scil. *τοὺς Αἰγινήτας*.

Cap. LXXXVI.

τὴν παραθήκην] Ita et h. l. et infra §. 1. 2. 4 dedi cum Schweigh., Gaisf. et Dietschio trium codd. ex auctoritate et probante Porsono Adverss. p. 298 coll. Lobeck. ad Phrynich. p. 312 seq., cum mox sequatur *παραθέσθαι*. Vulgo *παρακαταθήκην*, quod retinuerunt Bekker et Dindorf. Vid. nott. ad VI, 73.

προφάσιας εἷλκον] i. e. *moras trahebant, tergiversabantur praetextus quaerentes*. Eadem locutio, ut Wesseling. annotat, in Aristoph. Lysistrat. 727. Intactum reliqui *προφάσιας* ab omnibus libris allatum, ut VI, 111 *τάξιας* et *πανηγύριας*; IV, 68. 69 *μάντιας*, IV, 105 *ὄφιας*, quae omnia Bredovio auctore pag. 265 commutanda erunt vel invitis libris in eas formas, quas solas ab Herodoto usurpatas vult: *προφάσις*, *τάξις* etc. Ad verbum *δικαιοῦν* cf. VI, 73. *βασιλέας* dedi pro *βασιλῆας*. Praetendebant enim Athenienses (haec loci est sententia), duos fuisse reges, a quibus Aeginetae ipsis traditi s. apud ipsos depositi fuerint, neque inde iustum et aequum videri, uni regi sine altero Aeginetas reddere. Quae deinceps sequuntur, inde a verbis *ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν κ. τ. λ.*, citat Stobaeus XXVII, 14. pag. 195 seqq. T. I. p. 437 seqq. Gaisf.

καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια] „Leotychides ex vero. Depositum reddere, per se res est expetenda: qui reddunt, funguntur officio, laudem stricto iure haud reportantes. Haec Democrito mens apud Stob. Serm. XLIV [XLVI, 47] pag. 310: *ὥσπερ τὸν τὰς παρακαταθήκας ἀποδιδόντα οὐ χρὴ ἐπαινέεσθαι, τὸν δὲ μὴ ἀποδιδόντα κακῶς ἀκούειν καὶ πάσχειν*. Ut res nunc habent et seculum est, quis laudem recusabit deposituin non abneganti?" *Wesseling*. Verbis: *τὰ ἐναντία τούτων*, quae opponuntur *τοῖς ὁσίοις*, *nefas* s. *scelus* involvi patet. In proxime seqq. *μέντοι* respondet antecedenti (*ποιέετε*) *μὲν*, vice particulae *δέ*. Conf. Zeune ad Viger. p. 556. Herod. II, 105. III, 31. 135. IV, 25. 46. 97. 103.

Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα] Cf. Pausan. II, 18. §. 2. Plutarch. II. pag. 556. Quae sequuntur: *τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα*, illustrantur ex VII, 16. §. 1 coll. Abresch. Dilucidd. Thucydid. p. 374, quem citat Wesselingius. Namque accusativus *τὸν ἄνδρα* pendet a verbo *περιήκειν*, hoc fere sensu, *in hunc virum devenisse omnia* s. *hunc virum omnia summa esse consecutum*. Ad locutionem

χρόνον οἴκεον. συνενειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν. Ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προϊσχόμενον τοιάδε· Εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν, καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἔστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σὲ, εὖ ἐξεπισταμένῳ, ὥς μοι κεί- 478
μενα ἔσται παρὰ σοὶ σῶα. σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ

ἄριστα ἀκούειν cf. III, 120 (*κακῶς ἤκουε*).

ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ] Male olim: *insequenti tempore*, cum potius sit: *iusto*, *conveniente*, *commodo tempore*, sive, ut Larcherus reddi vult, *constituto tempore*. Vid. nott. ad VI, 65. Ad verbum *προϊσχόμενον* vid. nott. ad I, 141. — In seqq. e Florent. Schweigh. e Gaisf. dederunt *βουλόμενος δικαιοσύνης*, cum vulgo esset *δικαιοσύνης βουλόμενος*: quam lectionem cum recentt. edd. revocandam censui. Mox inter praepositiones Noster sic variavit, ut primo loco poneret *ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα* (*per omnem fere reliquam Graeciam*, exceptâ scil. Ioniâ), deinde *περὶ Ἰωνίην* (*circa Ioniam*), quippe ad quam, extra ipsam Graeciam quamvis sitam, tamen illius viri aliqua certe fama pervenerit; cf. Kuehner Gr. Gr. §. 624, g. Ad locutionem *ἐν δὲ καὶ* cf. I, 185. II, 176, ne plura. — Quod sequitur *λόγους ἐδίδουν*, est: *reputabam mecum*, ut III, 25, ubi vid. nott.

καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ — ἔχοντας] i. e. *nunquam apud nos pecunias diu in eiusdem hominis possessione permanere*. „Puto Milesium hospitem Iones Caresque in animo habuisse, Persis obnoxios et expositos propterea que rei pecuniaeque suae possesores minime securos.“ *Wesseling.* *οὐδαμὰ* cum Gaisf. exhibui pro vulg. *οὐδαμᾶ*. — In seqq. *ἐπιλέγεσθαι* valet *reputare*, *volvere animo*. Conf. VI, 9 ibique nott.

ἐξαργυρώσαντα] Ad structuram loci (*ἔδοξέ μοι — ἐξαργυρώσαντα — εὖ ἐξεπισταμένῳ*) cf. VI, 109. I, 37. 3. 19 ibique nott. VII, 96. De iis, quae argento permutantur aut venduntur, recentiores *ἐξαργυρίζειν*, Herodotus antiquo modo loquendi *ἐξαργυροῦν*. Vid. Duker. ad Thucyd. VIII, 81 et nott. ad Plutarch. Philopoem. pag. 56. Quod sequitur *θέσθαι παρὰ σὲ*, recte Stobaei auctoritate et cod. Sancrofti tuetur Wesseling., conferens Abresch. Dilucidd. Thucydd. p. 438. Wesselingium omnes recentt. edd. merito secuti sunt: *namque visum est mihi*, ait Glaucus, *bonorum meorum dimidium in pecuniam redactum* (ad te allatum) *apud te deponere*. Cf. etiam Boeckh. in Corpore Inscript. Gr. I. p. 890. Alii *θέσθαι παρὰ σοὶ*, quod placet Valckenario, qui Dionysii locum citat T. II. pag. 167., 49 (*οὔσης μοι παρακαταθήκης παρ' Εὐμάθει τούτῳ*), meâ quidem sententiâ huc minus pertinentem. Mox pro vulg. *σόα* cum Dietschio scripsi *σῶα*, ut I, 66 (ubi vid.). II, 181. V, 96. In sequentibus verbis *σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι* de usu dativi *μοι*, qui additur verbo *δέχεσθαι*, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 577. not. 1. Ad argumentum praeter Democriti sententiam supra allatam ex eodem Stobaei titulo afferre licet Eusebii dictum (XLVII, 40): *ἀνὴρ ἀγαθὸς*

τάδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι. 2 *Ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξεῖνος τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παραθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. Χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· Οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τούτων, τῶν ὑμεῖς λέγετε· βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. Οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι* 3 *ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον, εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληΐσεται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·*

ἔθνεός τευ ἢ πόλιος ἀρχὴν εἰληφὼς — ἔοικε τῷ ἀνδρὶ παρακαταθήκην εἰληφότι μεγάλων χρημάτων· ὥσπερ γὰρ καὶ ἐκεῖνος οὐκ ἐπὶ τῷ κατασχεῖν λαμβάνει οὐδὲ κτῆμα, ἴδιον ποιήσασθαι τὰ δοθέντα, ἀλλ' ὥστε φυλάξαι καὶ ἀποδοῦναι σῶα τῷ παραθεμένῳ, ἐπεὰν ἀπαιτέηται, οὕτω δὲ καὶ αὐτὸν χρὴ κ. τ. λ. Quae mox dicuntur *σύμβολα*, sunt tesserae, quales ab hospitibus dari solent, quibus se invicem cognoscant, *hospitales tesserae:* quam ob causam Milesius homo *ξεῖνος* vocatur: quamquam *τὰ σύμβολα* latiori sensu quamvis tesseram vel quodvis signum declarant, quo aliqua res cognosci indeque repeti possit, aut commendari et introduci homo; vid. Becker. in Charicl. I. pag. 25 seq.

ὃς δ' ἂν ἔχων — ἀπαιτέῃ] Recte hîc relativo addi ait G. Hermann. Opuscc. IV. p. 117 particulam *ἄν*, de cuius vi vid. Kuehner Gr. Gr. §. 794.

§. 2.

οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα] De hoc accusativo conf. nott. ad VI, 136. Quod sequitur *οὔτε με περιφέρει*, i. e. *nec mihi in mentem redit, succurrit*, illustrat Wesseling. Platonis loco in Lachet. p. 280 E simillimo: *περιφέρει δέ τις με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων*, ubi Iacobsium interpretem non fugit Herodoti locus. — Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*. — Ad verbum *ἀναβάλλομαι* in seqq. cf. nott. ad V, 49. *κυροῦν* est *confirmare, ratum facere*, ut VI, 126. VIII, 56.

§. 3.

συμφορὴν ποιεύμενοι] Cf. nott. ad V, 5.

εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληΐσεται] i. e. *an ei liceret iureiurando edito* (se scil. non accepisse istas pecunias in depositum) *has intervertere* (s. praedari) *pecunias*. Futuri indicativo *ληΐσεται* Noster utitur, cum non quid oporteat fieri, sed quid futurum sit, quaeratur: quod etiam Latine per futurum reddere licet (*an — interversurus sit pecunias*). Hinc coniunctivo, quem reponi voluit Werfer in Actt. phill. Monacc. I. pag. 234 seq., minime opus, recte monente G. Hermanno in Opuscc. IV. p. 92. Equidem inde et h. l. et VI,

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον ουτω
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληΐσσασθαι.
Ὄμνυ'· ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
Ἀλλ' Ὅρκου παΐς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,

135 futurum retinendum duxi, respiciens quoque ad ea, quae ad I, 53 notavi; coniunctivo enim recepto sententia erit: num *deberet intervertere*, „ob er *sollte*,“ ut nos dicimus; recentt. edd. inde a Bekkero receperunt coniunctivum ληΐσηται; verbum ληΐζεσθαι vulgo *praedandi, rapiendi* significatu, ut III, 47. IV, 145. Inde in ipso oraculo ὅρκῳ νικῆσαι valet *iureiurando edito victorem evadere* hac ex lite s. controversia de pecuniis depositis orta. Ad loci sententiam bene sic *Valcken.*: „*Quaerebat* Spartanus, quae *numinis esset mens*: et *an hoc illi facinus suaderet Apollo?* secundum Iuven. Sat. XIII, 202, ubi historiam enarrat Schol. ex Herod. [XIII, 199. pag. 361 Iahn., ubi in enarranda hac Glauci historia tertius oraculi versus affertur, quem eundem in suum usum quoque convertit Manuel Comnenus imperator, teste Niceta Choniata VI, 6. p. 250]. Eximium quod sequitur oraculum attigerunt [praeter Eustathium, qui oraculi partem habet ad Ili. III. p. 414 s. 314, 39 et Dion. Chrysost., qui Or. LXIV. pag. 640 verba tertii versiculi et reliqua citat] etiam Clemens Alex. Strom. VI. pag. 749 et Pausan. II, 18. §. 2. VIII, 7 fin., versum hinc excitans ultimum: Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀρείων, qui est in Hesiod. Ἔργ. κ. Ἡμ. vers. 285.“ Unde recte colligi putat Goettling. (Praefat. ad Hesiod. Opp. pag. XXIX ed. sec.), quantam Hesiodi carmina familiaritatem prodant cum Pythiorum sacerdotum oraculis eorumque toto loquendi modo. Ad ipsam sententiam a Pythia atque ab Hesiodo enuntiatam referri quoque poterunt Platonis verba in Polit. II. pag. 363 D: παῖδας γὰρ παίδων φασὶ καὶ γένος κατόπισθεν λείπεσθαι τοῦ ὁσίου atque εὐόρκου: ubi ad Herodoti h. l. respici Scholiast. Graecus annotat, adeo ut Groen van Prinsterer in Platonica Prosopographia pag. 32 inquirendum sibi putaret, cur Herodoti nulla apud Platonem fiat mentio. Quod meo ex iudicio vix opus in sententia satis vulgata ac propagata per Graecos, quam eandem quoque declarant versus Pindari Ol. XI (X), 87 Boeckh. ibique Dissen (qui bene citat C. O. Mueller. in Dor. II. pag. 192). Nam haud infrequens ista sententia apud veteres Graecos, quibus nihil tristius videbatur, quam nullam habere prolem. Quocum coniunctum est illud, quod maiorum facinora in posteris puniri, inprimis periurium, existimabant. Vid. nott. ad I, 91. VII, 134 et 197 et cf. Siebelis ad Pausan. l. l. pag. 206 itemque Germanorum poëtam antiquum in Nibelung. Not. 931 ed. Lachmann. Caeterum insignem totius oraculi vim ad recti iustique sensum percipiendum animosque iustitiae amore imbuendos merito extulerunt nostra quoque aetate Iacobs: Vermischte Schrift. III. p. 359, Limburg-Brouwer: Histoire de la civilisation morale et réligieuse des Grecs T. IV. (VI.) pag. 171. 172.

τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον κ. τ. λ.] Oraculi sensus est: *in praesens quidem* (s. in breve tempus) *expedit sane ita iureiurando* (falso) *edito vincere pecuniasque intervertere.* Ubi κέρδιον eodem modo dicitur, quo ἄμεινον, de quo dixi ad III, 71. Ipsa vox κέρδιον ex Homero satis nota. Ad sententiam confer Theognidea vs. 140 seqq. ed. Welcker., qui ipse Herodotei versus haud fuit immemor.

Ἀλλ' Ὅρκου πάϊς] Formam πάϊς, in ipso Herodoto haud ferendam (vid. nott. ad V, 39. VI, 71, ne plura), in Pythiae oraculo, quod epico sermone enuntiatum est, integram servavi cum omnibus edd. In proxime seqq. verbis οὐδ' ἔπι χεῖρες οὐδὲ πόδες verbum (ἔπι pro ἔπεστι) in singulari positum pari modo at-

οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσει γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη, τὸ πειρηθῆναι

que in Hesiod. Theogon. 321 (*τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαὶ*) aliisque locis similibus, quos attulit Kuehner Gr. Gr. 425, 2; cf. etiam Herod. I, 26 ibique laudd. Simili modo *ἔπι* in Homer. Odyss. XIV, 92. XI, 209. 367. II, 58. Ili. I, 515. *Ὅρκον* ipsius numinis instar Pythia (ut ait Wesseling. ad h. l.) considerat, quem poëtae fingunt *iurandi* velut *exactorem* et *praesidem*. Pertinet huc Hesiodi locus (Theogon. 231), qui ab Eride natum dicit:

Ὅρκον θ', ὃς δὴ πλεῖστον ἐπιχθονίους ἀνθρώπους
πημαίνει, ὅτε κέν τις ἑκὼν ἐπίορκον ὀμόσσῃ,

coll. Opp. et D. 804 et 219:

αὐτίκα γὰρ τρέχει Ὅρκος ἅμα σκολιῇσι δίκῃσιν.

Neque aliter deum praedicat *Ὅρκον* Sophocles in Oedip. Colon. 1757:

ταῦτ' οὖν ἔκλυε δαίμων ἡμῶν
χὠ πάντ' ἀΐων Διὸς Ὅρκος.

Attulit haec quoque Lasaulx (Der Eid bei d. Griech. p. 5. Akad. Abhandll. p. 179) de iuramenti vi apud veteres exponens ipsamque vocem (*ὅρκος*) explicans tamquam cognatam cum voce *ἕρκος*, adeo ut proprie *septum* s. *cancellos ac terminos* haud transiliendos significet. *Ὅρκου* proinde *παῖς* aliquid posterum et consequens est, nimirum animadversio divina, quae nec opinatis periuris superveniens fractae fidei poenas infligit. Idem loquendi genus in Epicharmi fragm. apud Clem. Alex. Strom. VI. pag. 749. Et Eustath. Amor. Ismen. p. 426, ubi *αἰδὼς γὰρ παῖς ἐλέγχων ἐστί*. Excipit enim (ut idem Wessel. bene admonet) et sequitur reprehensionem pudor. Ipsa sententia de iustitia sive vindicta divina, quae tardius quidem et serius accedens impium denique assequitur ac prosternit, haud paucis scriptoribus antiquitatis celebrata invenitur apud Euripidem (v. Plut. De ser. num. vindict. pag. 549 A, Nauck: Fragmm. Tragicc. Graecc. pag. 527): ad cuius versus plura similia attulit Wyttenbach. Animadverss. in Plutarch. l. l. p. 16 (sive pag. 486. T. II. ed. Lips.). *Cr.* in Symbol. III. pag. 125 conferri vult Huschke in Matthiae Miscell. philologg. pag. 21, Heyn. ad Hom. Iliad. IX, 498 seqq.

κραιπνὸς δὲ μετέρχεται] i. e. *celeri cursu pone sequitur* s. *accurrit*. Vox *κραιπνὸς* Homero frequens de procellis, ventis aliis summa vi atque celeritate ruentibus, v. c. Odyss. V, 385. VI, 171 etc. Hinc vulgo redditur *celer*, *vehemens*. Ad usum verbi *μετέρχεται* vid. III, 126 ibique nott.

συμμάρψας ὀλέσει γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα] *συμμάρψας* (i. e. *convellens*, *conterens*) ad vim verbi *ὀλέσει* (quod in coniunctivum *ὀλέσῃ* mutari iubet Werfer Actt. phill. Monacc. I. pag. 273) augendam adiectum puto. Cf. Homer. Odyss. IX, 289. 311. 344. Ili. X, 467. Caeterum ad hoc Pythiae oraculum respiciens Lycurgus advers. Leocrat. pag. 157 s. 206 Tayl. [§. 76. p. 192 Reisk.] maximas ei, qui iusiurandum haud servarit, poenas luendas enuntiat, itemque multo prior Hesiodus Opp. et D. 258, quem attulit Larcherus. — Pro *μετόπισθεν* in proximo versu Stobaeus, alii *κατόπισθεν*. — Ad *παραιτέετο* conf. III, 132 et V, 33. Pro vulg. *ἴσχειν*, ut plerique libri scripti exhibent, e Sancrofti libro cum recentt. edd. recepi *σχεῖν*, de quo conf. etiam Bredov. pag. 326.

τὸ πειρηθῆναι — ἴσον δύνασθαι] Pro *δύνασθαι* apud Clem. Alexand. Strom. VI. pag. 719 *γενέσθαι*. Et

4 τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι, ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα. Τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν, οὔτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου, ἐκ- 479 τέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. Οὕτω ἀγαθὸν, μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παραθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι.
5 Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

87 Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. Μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντετηρὶς ἐπὶ Σου-

ad ipsam sententiam cf. simile oraculum I, 159 coll. Plutarch. De S. N. V. p. 656 D. Add. Hoffmeister. pag. 46. Ac sane quivis sentiet, quantum istiusmodi sententiae ad animos humanos permovendos ac percellendos valeant.

§. 4.

ὡρμήθη λέγεσθαι] Cf. nott. ad III, 56. Ad *εἰρήσεται* vid. IV, 16. 82 et nott. ad III, 132. V, 35.

οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν οὔτ' ἱστίη οὐδεμία] *οὐδεμία* dedi pro *οὐδεμίη*. Ad iuncturam *ουτε — τε* cf. nott. ad VI, 1. Apud Iuvenalem l. supra l. dicitur *exstinctus tota pariter cum prole domoque*. Vocem *ἱστίη* attigi ad V, 40. Similem locum e Celso apud Orig. VIII. pag. 424 attulit Valcken., al erum Lycurgi advers. Leocrat. pag. 157 fin. [§. 79. p. 193. T. IV ed. Reisk.] subiunxit Wesseling. Quae continuo sequuntur: *ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος* (i. e. *tota gens radicitus excisa, contrita*), hinc enotavit Eustath. ad Ili. III. p. 314. Vid. Homer. Ili. XI, 157. XIV, 415. Ad vocem *πρόρριζον* Hesych. II. p. 1040 interpretatur *σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενον*, *a radicibus eversum, a stirpe sublatum*, ut ait Valcken., qui affert Herodot. I, 32. Euripid. Hippol. 682 [ubi vid. Monk. p. 86 seq.], quibus Wesseling. addit Herod. III, 40. Sophocl. Electr. 765. — Larcher. in nota ad h. l. adiicit similem Herodoteae de Glauco narrationem apud Stobaeum Sermon. CXVII. p. 362 inveniri. Intelligitur narratio de Archetimo Erythraeo et Cydia, qui depositum reddere nolens cum fraude quadam uteretur, malum vitae exitum invenit; reperitur in Stobaei titulo XXVIII. §. 18.

Cap. LXXXVII.

πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας] Vid. V, 80. 87. Intelligitur incursio ab Aeginetis in agrum Atticum facta. De amicitia, quae inter Aeginetas atque Thebanos intercesserit, conf. quae ad V, 80 adscripsimus. — *ἀξιοῦντες* hic simpliciter valet: *existimantes, arbitrantes.*

πεντετηρὶς ἐπί Σουνίῳ] Omnes libri scripti et editi: *πηντήρης*, excepto Sancrofti libro et Vindobonensi, in quibus exstat *πεντηρίς*. Valla, apud quem *biremis*, legisse videtur *διήρης*. Ac *πεντήρης* navis dicitur quina remorum serie s. quinque transtris instructa. Conf., ne plura, Potter. in Archaeol. Gr. II. p. 263 seq. Hanc quoque lectionem tenens Valcken. haec adscripsit, ad loci argumentum simul spe-

νίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν.

ctantia: „A tempore Thesei, cui debetur institutum, quotannis in Delum missam navem, quam θεωρίδα vocabant, luculentus testis est in Phaedone Plato p. 58 B, cuius eam in rem verba Meursius iam dedit in Theseo cap. 16, plura Spanhem. in Callimach. in Del. 313. [Add. Wyttenbach. et Heindorf. ad Platonis l. l. C. F. Hermann. Disputat. de theoria Deliaca. Goetting. 1846.] In Delo sacra curaturi et qui publicitus Athenis ad ludos mittebantur solennes, cives semper erant honoratissimi; quales ex sua quoque civitate mitti voluit Plato τοὺς ἄρχοντας τῆς θεωρίας ἑκάστης, De legg. XII. p. 947 A. Unus erat plerumque ἀρχιθέωρος: τῶν ἀρχιθεώρων tamen meminit et Andocides p. 32, 44 [p. 65, 126 Reisk.]. Herodotus τὴν θεωρίδα νῆα fuisse scribit πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. Stabat Attica theoris in Delum traiectura ἐπὶ Σουνίῳ. Hinc in Delum olim traiecit Latona." Quibus quo minus prorsus accedam, haud pauca obstant. Namque πεντήρης si retineatur, qua voce navis significatur quina remorum serie instructa, haecce πεντήρης nulla profecto alia esse poterit nisi ea, quam mox τὴν θεωρίδα νέα (ita enim e Sancrofti libro scripsi pro νῆα; vid. Bredov. p. 261) appellavit, i. e. navem ad legatos in sacris rebus obeundis missos aliosve legatos publice missos transportandos adhibitam: quam unam quandam atque certam illa aetate Atheniensibus fuisse vel articulus τὴν additus satis ostendit (cf. Meier: De theoriis. Hal. 1847. p. XII). Hanc vero navem *triremem* potius fuisse credibile est, neque πεντήρη, si quidem ea aetate, de qua h. l. agitur, i. e. Olymp. LXXII, 2 s. 491 ante Chr. n., πεντήρεις naves nondum in usu fuerunt, quae longe demum postea, i. e. Olymp. XCV, 2 s. 398 a. Chr. n. aedificari coeptae sunt, ut intelligitur e Diodoro Sic. XIV, 41 et Polyb. I, 63, qui Graecos et Persas, Athenienses et Lacedaemonios non nisi triremibus secum pugnasse tradit. Quae cum ita sint, Schoemann., qui hunc Herodoti locum tractavit in Commentatione praemissa Indici Scholl. in Universit. Gryphisvald. an. 1838 (vid. quoque Opuscc. Acadd. I. p. 311 seqq.) pro πεντήρης reponi vult πεντετηρὶς, eoque refert, quod duo codd. afferunt πεντηρὶς, quale vitium observatur quoque IV, 94, ubi iidem duo codd. pro πεντετηρίδος exhibent πεντηρίδος. Schoemanno assensi sunt Boeckh. (Urkund. üb. d. Attische Seewesen p. 76), Grote (History of Greece V. p. 62), Dindorf. (Thes. Ling. Graec. VI. p. 742 ed. Paris.); nec ipse dubitavi hanc emendationem recipere, quam ex iis, quae nuper protulit H. Sauppe in Commentat. de inscriptione Panathenaica (Gotting. 1858. pag. 11), egregie confirmari vidi. Attulit enim vir doctus Lysiae locum, ex quo certamen navale ad Sunium promontorium institui solitum cernitur, in Or. XXI. §. 5: νενίκηκα δὲ τριήρει μὲν ἁμιλλώμενος ἐπὶ Σουνίῳ, ἀναλώσας πεντεκαίδεκα μνᾶς, navisque sacra illa non dubium esse addidit quin ea sit, quae in titulis navalibus Boeckhii 2, 30 commemoratur Σουνιὰς καινὴ ἀνεπικλήρωτος (cf. p. 91). Itaque πεντετηρὶς Herodoti festum est, quinto quoque anno ad Sunium in Neptuni honorem celebratum et quidem certaminibus navalibus, qualia omnino apud Atticos haud insolita fuisse, idem Sauppe l. l. monuit. Huius igitur festi opportunitatem Aeginetae observasse videntur, ut insidiis structis improvisos Athenienses occuparent navemque caperent sacram, in qua inerant viri principes Athenienses tanquam legati (θεωροὶ) ad sacra huius festi celebranda publice missi. — Ad verbum λοχήσαντες cf. VI, 138 ibique nott.

ἔδησαν] i. e. *in vincula s. custodiam coniecerunt.* Nam verbum hoc frequens de iis, qui in carcerem coniiciuntur custodiendive compre-

88 Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι προτέρην ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας· μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν πα-
89 λαιὴν καλεομένην πόλιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς

henduntur. Vid. Wachsmuth. Hellen. Alterthumsk. II. pag. 202.

Cap. LXXXVIII.

ἀνεβάλλοντο] Conf. V, 49 et de particulis *μὴ οὐ* nott. ad III, 51. Ad verba seqq. *τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι* conf. nott. ad IV, 154 et vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 612, b. Structuram verbi *μέμφεσθαι* in seqq. attigi ad III, 1. *ἐξέλασιν* dicit *eiectionem*, *expulsionem*, ut V, 76. — „Retulit ad Nicodromum Philosophi locum Polit V, 6 (5) *ἐν Αἰγίνῃ ὁ τὴν πρᾶξιν πρὸς Χάρητα πράξας ἐνεχείρησε μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν*, Casaubon. ad Polyb. p. 185 ed. Gron. dubius nonnihil ob Charetem." *Wessel.* — Ad verbum *ἀναρτημένους* conf. VII, 8. §. 3, ubi Valcken., nostrum locum citans, in istum sensum ab aliis interdum *ἐπηρμένους* adhiberi notat. Tu vid. I, 90 ibiq. nott. In seqq. *κατὰ συνεθήκατο* dedi cum Struvio, ut monui ad VI, 53. Vulgo *κατὰ τὰ συνεθήκαντο.*

τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν] Antiquam Aeginae urbem nil nisi *arcem* esse contendit C. O. Mueller Aeginett. pag. 147, tum quod Nicodromus tyrannidem affectans eam ipsam occupare primitus studuerit, tum quod antiquis in more fuerit, editiores primum locos communire atque incolere; unde factum, ut arces nonnunquam nudis verbis *ἡ παλαιὰ πόλις* significarentur. Atque huius moris exempla quaedam addit vir doctus, cui tamen quo minus assentiar, plura obstant. Namque vetus Aeginetarum urbs ad ipsum mare sita in loco planissimo nullam prorsus habuit arcem neque omnino habere potuit, cum nullus istic reperiatur locus editior, in quo arcem exstruere licuisset. Atque hinc etiam nulla, quantum scio, apud veteres scriptores mentio arcis sive acropoleos Aeginetarum, quae si ulla exstitisset, suo certe nomine eam Noster indicasset, neque *antiquae urbis* appellatione significasset. Itaque valde arridet sententia viri et doctissimi et sagacissimi, Liberi Baronis de Stackelberg, qui *Oeam* (de qua vid. nott. ad V, 83) hîc indicari arbitratur, antiquissimam totius insulae sedem et quasi metropolin, e qua Aeginetae progressi ad mare postmodo urbem condidere, quae primitus portum Oeae suggerebat. Qua urbe maritima diruta nil mirum, ad interiorem insulam denuo incolas se recepisse ibique prope veterem Oeam domicilia cepisse, quibus recentiori demum aetate relictis ad mare denuo progressos urbem condidisse me idem edocuit vir harum regionum perscrutator accuratissimus. Add. quae ex alius peregrinatoris itinerario leguntur in: Blätter für literar. Unterhaltung. 1832. nr. 355. p. 1498 seq. Itaque antiqua haecce urbs, cuius Noster h. l. meminit, bene discernenda est ab ea Aeginetarum urbe, quae ad mare ipsum erat exstructa eo ferme loco, quem recentior quoque urbs obtinet; vid. Leake: Travels in Morea II. pag. 435,

δέον. οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας. διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν· καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης. Νικόδρομος δὲ, ὡς οἱ 90
Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς, ἐκ-

Vischer: Erinnerungen aus Griechenl. p. 511 seqq. et potissimum About, qui omnia, quae ad haec loca pertinent, accurate descripsit in: Archives des miss. scientifiq. III. p. 540 seqq. Quo eodem viro docto monente (p. 565), quae nunc vocatur *Palaea Aegina*, unâ itineris horâ a recentiore urbe remota, huc referri minime potest: in hunc enim locum montibus undique circumdatum indeque valde tutum recentiori aetate Graeci se receperant, ut a Turcis securi essent: a quorum dominatione liberati cum essent, denuo in urbem ad mare exstructam se contulerunt, adeo ut nunc ille locus, cui nomen Palaea Aegina, desertus iaceat.

Cap. LXXXIX.

ἐς δέον] Vid. nott. ad VI, 53. Mox retinui συμβαλέειν, de quo vid. nott. ad IV, 42. Unus Florentinus συμβαλεῖν, quod recepit Dietschius, qui aliis locis retinuit συμβαλέειν. Eadem lectionis varietas infra VI, 109, ubi Dietschius Florentinum eundem secutus exhibuit συμβαλεῖν, equidem cum caeteris codd. retinui συμβαλέειν.

ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων κ. τ. λ.] i. e. *quo tempore Corinthios rogabant, ut ipsis mutuo darent naves.* χρῆσαι eodem modo, quo III, 58, ubi vid. nott. Mox cum Gaisford. dedi ἦσαν pro ἔσαν. Ad ἐς τὰ μάλιστα cf. nott. ad VI, 65.

διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι] i. e. *quinis drachmis singulas naves vendentes, commodantes.* Ad vocem πενταδράχμους cf. supra V, 77: ἔλυσάν σφεας διμνέως (i. e. *solverunt eos, binis minis in singula capita erogatis*). Quinque vero drachmae conficiunt summam 2 florenorr. 10 crucigg. et quod excurrit; quae summa cum satis exigua sit, manifestum est Corinthios legis causa haec fecisse, ut legi satisfacerent, simulque etiam qua in Athenienses essent voluntate, declararent. Itaque prudenter Corinthii ante bellum Peloponnesiacum causam suam Athenis perorantes harum navium publice et gratis fere concessarum mentionem faciunt apud Thucydid. I, 41. — Quod pro δωτίνην (i. e. *gratis*) in Florentino, aliis invenitur δωρεὴν, id ex interpretamento in textum irrepsisse videtur. Cf. VI, 62. I, 70. Homer. Odyss. IX, 267. ubi δωτίνην Scholium reddit δωρεὰν, et vid. Kuehner Gr. Gr. § 549. not. 2. Verba ἐν τῷ νόμῳ, *secundum legem s. per legem*, ut in Thucyd. I, 77: ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις (τὰς κρίσεις ποιεῖν) et V, 49: ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ νόμῳ, i. e. *e lege Olympiaca.* — νέας quae hoc loco commemorantur, nullas alias fuisse nisi triremes, ex iis patet, quae ad III, 13 attulimus. Mox pro ὑστέρισαν retinui cum recentt. edd. ὑστέρησαν, ut I, 70. Vid. Bredov. p. 74. De structura dativi additi (ἡμέρῃ μιῇ) monuit Kuehner Gr. Gr. §. 586, d.

Cap. XC.

παρεγίνοντο] Ita cum recc. edd.

διδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ
91 νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο. Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου, ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες.

scripsi pro *παρεγένοντο*, quod Schaefer retinuit.

τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν] Haud male coniicit Naber in Mnemosyn. IV. pag. 5 scriptum fuisse *ἐνοικῆσαι*, quod in simili locutione invenitur II, 154. 178. IX, 106, quodque restitui quoque ille vult VI, 137 (*τήν σφισι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι*), nisi scribendum *οἰκίσαι*, quod mihi quidem minus arridet.

ἔφερόν τε καὶ ἦγον] „Optime vertit Galeus in notis *depraedabantur*, ex agris popularium *rapiebant agebantque quae ferri agique poterant.* Semper apud veteres in istac usitatissima formula observatur a Grammaticis tradita significandi differentia. Quam *portabant* praedam, *φέρειν*: quam *prae se agebant*, iumenta nempe, dicuntur *ἄγειν*: sive *φέρεσθαι τὰ βασταζόμενα, ἄγεσθαι τὰ βαδιστικά.* Quia iumenta potissimum praedam efficiebant, frequenter legitur *τὴν λείαν ἄγειν* et *ἐλαύνειν.*" *Valcken.* Cf. nott. ad III, 39 et I, 88.

Cap. XCI.

οἱ παχέες] Vid. nott. ad V, 30, ubi etiam de voce *δήμου*.

τὸ ἐκθύσασθαι] i. e. *quod* (impium scelus) *expiare non potuerunt.* Nam *ἐκθύσασθαι*, ut observat ad h. l. Valcken., significat *iram deorum piaculis s. victimis placare piacularibus*, indeque adhibetur in *procurandis ominibus et prodigiis*, ut apud Dion. Cass. XLI, 14 fin., Synes. Encom. Calvit. pag. 74 B, Eustath. ad Homer. pag. 1223, 51 s. 1306, 19. Hinc Suidas I. p. 692: *ἐκθύσασθαι τὸ ἐξιλεώσασθαι καὶ ἐκμειλίξασθαι.* His, quae attulit Wesselingius, *Cr.* addit Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. Animadverss. pag. 931, qui *ἐκθύεσθαι* recte interpretatur: *expiare per sacrificia.* Tu vid. quoque, quae attulit C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 23. not. 21. Mox rescripsi e Florentino *ἐγίνοντο* pro *ἐγένοντο.*

ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες] i. e. *eduxerunt interficiendos s. ad supplicium.* Ubi duo codd. omittunt *ὡς*, quod paulo ante in eadem locutione nullus liber habet. Ad voculae *ὡς*, ut bene monet Wesseling., saepe, ubi sine detrimento reticeretur, sua vis suusque est lepor, ut in Herod. VI, 18, Plat. Menex. p. 240 D, Pausan. Boeot. (IX) 13. §. 2. 3. In seqq. verbis *ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου* additur ex quadam sermonis abundantia verbo *ἔφθησαν* cum participio iuncto (de quo vid. nott. ad VI, 108) vox *πρότερον*, ut in Thucyd. VII, 25 aliisque locis, quos attulit Strange in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. III. p. 601, eodem referens Herodoti quoque locos IV, 1 (*πρότεροι — ὑπῆρξαν*, ubi conf. nott.) et VI, 133 (*ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι*): quae consimilia fere sunt iis, quae ad III, 16 notata sunt. De Aeginetis ex insula posthac pulsis narrat Thucydides II, 27.

εἷς δέ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα
481 *Δήμητρος θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων*
εἴχετο. οἱ δὲ, ἐπεί τε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες
ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω· χεῖρες δὲ
ἐκεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι. Ταῦτα μέν νυν 92
σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι
ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα· ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ
ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους.
καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι μεμφόμενοι, ὅτι Αἰγι-
ναῖαι νέες, ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος, ἔσχον τε ἐς
τὴν Ἀργολίδα χώρην, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συν-

καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου] *πρόθυρα* quae sint, diximus ad VI, 35. Itaque confugit in locum planum usque ad viam publicam ante aedem ipsam extensum deaeque sacrum et annulum ianuae, clausae scilicet, apprehendit, cum in ipsam aedem intrare deaeque statuam tanquam *ἱκέτης* complecti non posset. Cererem *θεσμοφόρον* ab Aeginetis cultam attigimus iam supra ad V, 82; aliam Cererem *θεσμοφόρον* in Paro invenimus VI, 134; Athenis cultam esse eandem deam plura testantur allata ab C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. §. 56. not. 14 seqq.

ἐπιλαβόμενος] Vulgo *ἐπιλαμβανόμενος*, quod retinuit Schweigh. itemque Gaisford. Equidem cum recentt. edd. e Sancrofti libro atque Eustath. ad Odyss. I. p. 1420, 2 s. 72,3 recepi *ἐπιλαβόμενος*, quod sententia ipsa requirere videbatur: *annulos prehensos firmiter tenebat. ἐπισπαστὴρ* vocatur *marculus s. annulus*, quo ianuam *clausuri attrahebant*, monente Hemsterhus. ad Polluc. X, 23. *Creuz.* confert Boettiger. in: „Kleine Schriften" ed. Sillig T. 3. p. 137; ab aliis scriptoribus hac in re *ῥόπτρον* dici ad h. l. pluribus monstravit Valcken. Add. Becker. in Charicl. I. p. 106 coll. II. p. 108 ed. sec. Inde *κλεῖθρ' ἀνασπαστοῦ πύλης* dixit Sophocles in Antigon. 1088 et *ἐπισπᾶν τὴν θύραν* Xenophon. Hellen. VI, 4, 36. Quod vero Pollux X, 22 coll. Suid. s. v. I. p. 820 (ubi *ἐπισπαστήρων* exponit *τῶν τῆς θύρας κρατημάτων*) exhibet *ἄπριξ εἴχετο*, id Herodoto restituendum censuit Toup. in Emendd. in Suid. III. p. 383 probante Larchero. At e Polluce ipso nunc vocula *ἄπριξ* eiecta est. Suidas autem, ut bene monuit Schweigh., vix ipsum inspexit Herodotum, verum ex alio quo Grammatico haec verbo descripsit.

χεῖρες δὲ ἐκεῖναι κ. τ. λ.] i. e. *manus inhaerebant annulis.* Ubi *ἐμπεφυκυῖα* ex Homeri fluxit sermone, apud quem frequens: *ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί.* Iliad. VI, 253. 406. XIV, 232, alia id genus. — *ἐκεῖναι* (pro vulg. *κεῖναι*) e Florentino et Sancrofti libro dedi: vid. modo Bredov. p. 119. Neque enim assentior viro docto, qui h. l. aeque atque II, 39 (ubi vid. nott.) *κεῖναι* in *κεναί* mutari vult, licet adstipuletur Grote: History of Greece V. pag. 63.

Cap. XCII.

Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο] Vocem *αὐτοὺς* deleri vult Bernhardy: Wissenschaftl. Syntax etc. pag. 286. Libri scripti retinent et cum iis editores, quantum scio, recentt. omnes.

ἑσσωθέντες] Conf. V, 72. De Argivis Aeginetarum sociis cf. nott. ad V, 80. — *ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι* est *vi coactae a Cleomene.* Spectat hoc ad ea, quae VI, 76 enarrantur.

ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην]

απέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο, ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ὦν σφι ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνήρ, ᾧ οὔνομα Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τούτων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης, μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος

93 *ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ, ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν, καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον.*

94 *Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ*

i. e. *tenuerunt, appulerunt* ad terram Argolidem. Sic V, 33. VI, 95. 101. Inde nonnihil differt, quod VI, 95 legitur: *εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηΐκης.* Ad verbum *συναπέβησαν*, quod κατὰ σύνεσιν praecedenti verbo *ἔσχον* additum est, ex antecedente *Αἰγιναῖαι νέες* mente repetendum erit: *Αἰγινῆται* sive *ἄνδρες*, qui his navibus vecti erant. — In proxime seqq. pro vulg. *Σικυωνίων* auctore Bredov. p. 218 dedi *Σικυωνιέων*, quod idem exhibuit Dietsch.

ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη] *ἐπιβάλλειν, imponere*, v. c. *tributum, mulctam*, alia id genus, haud infrequens. Conf. I, 105 coll. II. 180. Quodsi vero quaeras, quo iure Argivis licuerit poenam irrogare Sicyoniis atque Aeginetis quingenta singulis talenta; videtur antiquitus foedus plurium civitatum exstitisse, inter quas principem locum tenuerint Argivi, ut hoc ipso e loco colligi vult C. O. Mueller. Dor. p. 153. 154, ubi vid. Itaque non suo ipsorum nomine, sed quasi e decretis omnium civitatum confoederatarum Argivos eam poenam illis irrogasse credibile est. Pro *ἔσαν* dedi *ἦσαν*, ut supra.

De locutione *στρατηγὸς ἀνὴρ* cf. nott. ad VI, 83 — Pro *πεντάεθλον* male quidam *πένταθλον*, accedente Eustathio ad Ili. I. p. 110, 11 s. 83, 5. Conf. IX, 75. 33. Qui *Eurybates* ab Herodoto vocatur, aliis est *Eurybatus*, fluctuante scriptura, ut observat Marx. (a *Cr.* excitatus) ad Ephori fragmm. p. 207.

Cap. XCIV.

Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε] Simili pacto aliquoties Aelianus, notante Iacobs. ad eiusdem N. A. I, 9, ubi citat C. F. Hermann. ad Lucian. De hist. conscrib. p. 330. Add. Aelian. N. A. XI, 33.

ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ κ. τ. λ.] De hac re vid. V, 105 et de vocula *ὥστε* conf. nott. ad V, 35 et VI, 44; de verbo *διαβάλλειν* conf. nott. ad V, 35, et de formula *δοῦναι γῆν τε καὶ ὕδωρ* nott. ad V, 17. Ad locutionem *φλαύρως πρήσσειν* (*male rem gerere, agere*) similes locutiones conferantur III, 27 coll. V, 34. 35. VI, 135 ibique nott. Hinc

τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισι-
στρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους·
ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος,
καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ
ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παρα-
λύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέ-
στειλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον
γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον
ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε, ἐξανδραποδίσαντας Ἀθή-
νας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. Ὡς 95
δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες, πορευόμενοι παρὰ βα-
σιλέος, ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδίον, ἅμα ἀγό-
482 *μενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα*
στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπι-
ταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς
τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος
ἑτοιμάζειν. Ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν
πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι
τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον

VII, 10. §. 7 *φλαύρως ἀκούειν*, *male audire*. Quod sequitur *παραλύει τῆς στρατηγίης*, illustratum est in not. ad VII, 38. — Ad verbum *ἀποδέξαι* cf. V, 25 et ad *Ἀρταφέρνεα* nott. ad V, 25. Ad *Δᾶτιν* cf. Pott: Etymol. Forschungg. I. p. XXXVII, qui de huius nominis stirpe quaesivit. In seqq. *ἀγαγεῖν* e Sancrofti libro alteroque cum edd. recentt. exhibui pro *ἄγειν*, neque vero recepi *ἀναγαγεῖν*, quod proponit Naber in Mnemosyn. III. p. 485, cum neque necessarium neque aptum omnino sit h. l. Ad argumentum loci pertinent, quae in Diodori Excerptt. Vatic. libri VII. §. 48 (s. X, 61) pag. 41 ed. L. Dindorf. (Lips. 1828) leguntur.

Cap. XCV.

ἐς τὸ Ἀλήϊον πεδίον] Qui campus Homero (Ili. VI, 200) iam cognitus eodem nomine ab Alexandri comitibus appellatur (Arrian. Exp. Alex. II, 5), a Tarso urbe per interiores Ciliciae tractus usque ad Mopsuhestiam atque Pyrami ostia extensus, admodum fertilis; vid. Mannert VI, 2. p. 104 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 283 et quae ad Homeri locum laudatum attulerunt Heyne et Bothe. — In seqq. pro *στρατοπεδευομένοισι* libri aliquot *στρατευομένοισι* accedente Eustathio, qui haec citat ad Ili. VI. p. 636, 54 s. 494, 36. Ad voces *αἱ ἱππαγωγοὶ νέες* conf. nott. ad VI, 48.

ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι] *Quingentarum* navium classem comparatam fuisse scribit Cornel. Nepos Miltiad. 4, qui locus omnino cum Nostro comparandus; *trecentas* fuisse narrat Plato in Menexen. 10. p. 240 A, cuius verba cum Herodoteis utique conferenda adscribam: *αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριέας, Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι προφασιζόμενος, πέμψας μυριάδας μὲν πεντήκοντα ἔν τε πλοίοις καὶ ναυσί, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δᾶτιν δὲ ἄρχοντα, εἶπεν ἥκειν ἄγοντα Ἐρετριέας καὶ Ἀθη-*

εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηΐκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφέας
96 ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ

ναίους, εἰ βούλοιτο τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν· ὁ δὲ πλεύσας κ. τ. λ. Apud Ciceron. (In Verr. II, 1. cap. 18) et Valer. Max. I, 1 ext. 6 *mille* navium cum classe ad Delum Persae appulisse dicuntur. *Sexcentarum* navium numero quaeritur num tota classis constiterit, inclusis iis quoque navibus, quae ad equos vehendos aptae h. l. commemorantur, an triremes tantum bellicum in usum comparatae, exclusis caeteris navibus ad transportandos equos, alias res idoneis. Mihi prius illud praeferendum videtur, adeo ut totam classem hoc numero intelligi existimem. Vid. Westermann in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. XXXVI. p. 146 seq. et cf. Finlay (Hoffmann: Die alt. Geograph. II. p. 10 seqq.), qui ex hoc numero navium numerum copiarum terrestrium a Dario contra Graecos missarum ea computatione colligi posse putat, ut in quaque navi fuisse sumantur quadraginta milites: unde ipsorum militum effici vult viginti quattuor millia, quibus accedunt mille equites cum totidem ministris, deinde levis armaturae militum triginta millia, remigum et nautarum sexaginta millia in triremibus sexcentis, et quinque millia in navibus ad vehendos equites paratis, quas centum fuisse ponit. Quae omnia in coniectura tantum posita esse neminem fugit: quo eodem etiam id refero, quod in ipsa pugna Marathonia Persarum fuisse idem ponit quadraginta sex millia, e quibus viginti millia militum („reguläres Fussvolk") ipsi pugnae interfuisse addit.

εἶχον τὰς νέας ἰθὺ] i. e. *non litus legentes naves direxerunt* (tenuerunt) *recte Hellespontum versus.* Ubi εἶχον cum recc. edd. restitui pro ἔχον, quod Schaef. et Bekker tenuerunt. De verbo ἔχειν conf. VI, 92. 101. Wesseling., qui ἔχειν hic idem esse ait atque ἐλαύνειν, comparat Homer. Ili. XIII, 326 ibique Eustath. Magis huc faciunt Thucydidis loci II, 25. 33 a Larchero allati. Ad structuram ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηΐκης cf. Kuehner Gr. Gr. §. 522, cc. In proxime seqq. pro τῷ προτέρῳ ἔτεϊ Dobraeus scribi vult: τρίτῳ πρότερον, in quo sequitur Weissenborn: Hellas p. 98. 99.

παρά τε Ἰκάριον] Infra VI, 96 addidit πέλαγος. Vid. Schaefer ad Lambert. Bos. De ellipss. pag. 377. Gebhardt: Emendd. Herodott. P. I. p. 12 pro Ἰκάριον scribi vult Ἴκαρον vel Ἰκαρίην. *Icario* mari satis constat designari Aegaei maris partem, intra Icariam insulam, unde nomen, atque Samum sitam ad Asiae minoris litus. Vid. Horat. Od. I, 1, 15 ibique Mitscherlich, ne plura, et cf. Forbiger l. l. II. p. 20. νήσους ad Cycladas refero, ut VI, 96. 99. Vid. nott. ad V, 30.

ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ κ. τ. λ.] Cf. VI, 44 et de verbo προσπταίειν nott. ad I, 65.

CAP. XCVI.

προσέμιξαν τῇ Νάξῳ] i. e. *ad Naxum propius accesserunt, appropinquarunt.* De verbo προσμιγνύναι cf. nott. ad Plut. Philop. pag. 24. Add. Herodot. VII, 168. Verbum προσφερόμενοι Schweigh. in Lex. Herod. (s. v. προσφέρεσθαι) interpretatur *erumpentes, irruentes.* Equidem malim *accedentes, advecti.* Cf. VII, 209 et in proxime seqq. ad

δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον), οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι, ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν· ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι, ἐκλιπόντες καὶ 97
αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος, ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε· Ἄνδρες ἱροὶ, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα

ἐπεῖχον nott. ad I, 80. 153. Attigit Eustath. ad Odyss. p. 1856, 16 sive 683, 22, explicans *σκοπὸν εἶχον κατὰ τῆς Νάξου στρατεύεσθαι.*

μεμνημένοι τῶν πρότερον] Libri aliquot *προτέρων*, confusione haud rara, supra iam notata II, 141, ubi vid. Cf. Sintenis. ad Plutarch. Vit. Aristid. 4, Thucydid. I, 9. 23 init., Plutarch. Pericl. 18 init. 34 extr. et quae alia attuli ad Pyrrh. p. 251. Sunt autem haec verba, quae recc. edd. ad sequentia verba *οἱ Νάξιοι* retulerunt, annectenda antecedentibus *οἱ Πέρσαι* neque cum sequentibus *οἱ Νάξιοι* coniungenda, quod vel e loco V, 34, qui hîc respicitur, manifestum. Atque in hanc sententiam recte h. l. expresserunt Larcherus et Miot. Herodotea tangit Plutarch. II. pag. 869 B. — Verbis *πρὸς τὰ οὔρεα* intelligitur procul dubio mons *Drius:* de quo plura vid. apud Graeterum: De Naxo p. 10.

ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν] Conf. nott. ad V, 102. Pro vulg. *ἀνάγοντο* scripsi *ἀνήγοντο*, iis commotus, quae Bredov. p. 293 exposuit.

CAP. XCVII.

ἐς Τῆνον] Conf. nott. ad IV, 33. Mox pro *προπλώσας* (quod eodem modo exstat V, 98) in Florentino, aliis *προσπλώσας*. Male. Nam indicatur Datis, *qui navi s. classe praeierat*, unde *νῆες πρόπλοι* naves *praemissae, praecursoriae*, ut ad Isocrat. Panegyr. cap. 26. §. 92 Batt. monuit Morus: vid. modo Thucyd. VI, 44. 46, qui idem IV, 120 verbum *προπλέω* eodem sensu quo Herodotus adhibuit.

ἐν τῇ Ῥηνέῃ] i. e. *prope, ad Rheneam.* Pro *Ῥηναίῃ* revocavi e Sancrofti libro aliisque *Ῥηνέῃ*, quamquam vario modo insulae nomen scribi haud sum nescius, modo *Ῥηναῖα*, *Ῥηναία* s. *Ῥήναια*, *Ῥήνεια* et *Ῥήνη*. De quo praeter Wesseling. ad h. l. plura Wasse et Duker. ad Thucydid. I, 13. III, 104, qui sunt primarii fere loci de hac insula, quae angusto quattuor stadiorum canali a Delo seiuncta, ponte posthac ei fuit iuncta teste Plutarcho in Nic. 3. Nunc insulae nomen *Megalodelos*, quae Strabonis aetate iam vacua et deserta hodieque non nisi pastoribus frequentatur. Cf. Mannert. VIII. p. 750, Poppo ad Thucyd. l. l. p. 503 ed. Gervin., Sonnini Voyage en Grèce (Paris 1802.) T. II. p. 313 seq., Ross: Inselreisen II. p. 169 seq. et qui plura et veterum et recentiorum testimonia attulit, Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 1025 seq. De *Delo* cf. Herodot. I, 64. II, 170 ibique allata, IV, 33 seqq. et quae nuper de hac insula, quam invisit, retulit Benoit: Archives des miss. scientif. II, p. 386 seqq.

Ἄνδρες ἱροί] *ἱροὺς* s. *ἱεροὺς* Delios alloquitur Persa, quod inter Graecos utique incolae Deli insulae habebantur *ἱεροὶ*, quia insula diis erat

καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω, καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται· ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα 483

consecrata (Apollini atque Dianae) eaque insulae sanctitas non solum ad ipsam terram, verum etiam ad terrae incolas spectabat, qui inde *ἱεροὶ* vocabantur atque inviolabiles habebantur. Pertinet huc Thucydidis locus III, 104 itemque alter, qui exstat V, 1, ubi *Ἀθηναῖοι Δηλίους ἀνέστησαν ἐκ Δήλου, ἡγησάμενοι κατὰ παλαιάν τινα αἰτίαν* (de qua vid. ibidem III, 104) *οὐ καθαροὺς ὄντας ἱερῶσθαι* (i. e. *deo consecratos esse*); eodem spectant Pausaniae verba III, 23, 2: *τῆς γὰρ Δήλου τότε ἐμπορίου τοῖς Ἕλλησιν οὔσης καὶ ἄδειαν τοῖς ἐργαζομένοις διὰ τὸν θεὸν δοκούσης παρέχειν κ. τ. λ.* Conf. etiam Livius XLIV, 29 et quae alia veterum testimonia de Deli sanctitate attulit Spanhem. ad Callimach. H. in Del. 23 coll. 255. — Quae sequuntur verba: *οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ* (i. e. *ut qui haud proba s. apta statueritis in me, male de me iudicaveritis*), in his praepositio *κατὰ* genitivo *ἐμεῦ*, qui solus verbo *καταγνόντες* addi poterat, consulto praeposita videtur, ut vim sententiae augeret. Supra VI, 2 *καταγνωσθεὶς* dicitur, quem novas res molitum esse suspicantur. De ipsa voce *ἐπιτήδεος* (ut *τέλεος*) pro vulg. *ἐπιτήδειος* satis egit Bredov. p. 155 Herodoti locis allatis.

ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω] i. e. *ego enim et ipse in tantum certe sapio.* Revocavi cum Schweigh. et Gaisf. Aldinae lectionem pluribus codd. firmatam. In Mediceo, aliis exstat: *ἔτι τοσαῦτα φρονέω*, in Florentino *ἔτι γε τοσαῦτα φρονέω.* Quod Schaef. et Matth. exhibuerunt *ἔτι τοιαῦτα φρονέω*, librorum auctoritate caret. Mox *βασιλέος* rescripsi pro *βασιλῆος*.

ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο] Eodem modo locutus Aeschin. in Axioch. [§. 12.] pag. 160 [p. 371 A], quem affert Valcken. citans praeterea hanc in rem Spanhem. in Callimach. H. in Del. 255, qui de Apolline et Diana in Delo, ut fama ferebat, in lucem editis pluribus disputavit; unde insulae sanctitas, de qua paulo antea monuimus. Ad ea, quae de Persis h. l. narrat Herodotus, faciunt quoque testimonia Valer. Maximi I, 1 ext. 6. Pausan. X, 28. §. 3. Cicer. in Verr. II, 1, 18. Ex hoc autem Herodoti loco si qui intelligi posse putant, qui olim inter antiquissima Graeciae atque Asiae interioris et superioris numina fuerit connexus, si quidem Apollinis ac Dianae (*Solis* ac *Lunae*) loca natalia, quae ferebantur, hoc modo coli voluerint Persae et ipsi coelestium luminum cultores: mihi prorsus aliter de his statuendum videtur. Namque prudentia quadam et calliditate commotum ita egisse crediderim Persam, ut Graecos, quantum fieri posset, ad suas partes traheret, blande alloquens Delios, quos sanctos et inviolabiles vulgo haberi audiverat, deosque a Graecis eximie cultos et summo loco habitos Persarum in morem honorans, ingenti thuris copia in aris incensa, cum alia sacrificia, ut satis constat, respuerent Persae. Habuit autem Datis in exercitu suo Graecos, Iones atque Aeolenses (VI, 98), qui ipsum satis de his edocere poterant. Observat ad Herodoti locum Broendsted. (Reis. u. Untersuch. I. p. 70 coll. p. 60. not. 6) a *Cr.* citatus, plane diverso modo ac Persas Athenienses in Delum egisse sexaginta sex annis postea, Olymp. LXXXIX, 2 sive 423 ante Chr. n.

ταῦτα ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δη-

καταvήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα 98 ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον οἱ Δήλιοι, καὶ πρῶτα

λίοισι] i. e. *haec praecone misso edixit Deliis.* De verbo ἐπικηρυκεύεσθαι vid Herod. I, 60. IX, 87, plura apud Duker. et Wass. ad Thucyd. VII, 48. VIII, 80, Siebelis. ad Pausan. VII, 1. §. 3. p. 105, ubi bene sic reddit verbi vim: *per caduceatorem missum imperare aliquid* vel *agere de re aliqua*, vel *petere aliquid.* Add. Ostermann. De praeconibb. Graecc. (Marburg. 1845.) pag. 95 seq.

καταvήσας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε] Citant haec Tzetz. Chil. I, 864 ad Lycophr. 1430 coll. Eustath. ad Dionys. Perieg. 526. De ipso thuris sacrificio Graecis diis a Persa oblato conf. Knobel. ad Exod. XXX, 33. p. 305. Commemoratur autem, ut observat Valcken., unus plerumque Datis; Artaphernis, alterius ducis, rarior fit mentio. Hinc apud Aristid. in Miltiad. T. III. p. 269 Datis vocatur ὁ τοῦ στρατοπέδου κύριος καὶ ἡγεμών.

Cap. XCVIII.

Μετὰ δὲ τοῦτον ἐντεῦθεν ἐξαναχθέντα] i. e. *Qui ubi in altum hinc evectus erat.* De participii usu vid. Kuehner Gr. Gr. §. 666. not. 4 et cf. Herod. I, 34: ad verbum ἐξανάγεσθαι cf. VII, 194.

Δῆλος ἐκινήθη] „Quod additur, ὡς λέγουσι Δήλιοι, monstrat, ut puto, motum istum, quem tum sensisse videbantur Delii, rem Graecis passim ignotam fuisse, vel dubitanter receptam [unde sane ad Deliorum ipsorum auctoritatem provocare maluit Herodotus]. Huic certe Deliorum narrationi fidem non adhibuit Thucydides, qui paulo ante bellum Peloponnesiacum atque adeo septuaginta circiter annis post, quam haec evenerunt Herodoto narrata, immotam ante Delum scribit prima vice κινηθῆναι II, 8. Historici utriusque loca compararunt Wasse, Spanhem. [ad Callimach. in Del. 11] et Gronov. et Herodoti meminit Schol. Thucyd." *Valcken.* Thucydidis locus (II, 8) ita sese habet: ἔτι δὲ Δῆλος ἐκινήθη ὀλίγον πρὸ τούτων, πρότερον οὔπω σεισθεῖσα, ἀφ' οὗ Ἕλληνες μέμνηνται. Ad quem locum vid. quae a viris doctis in varias partes discedentibus afferuntur, notata in maiori edit. Poppon. Vol. III. P. 2. p. 32 seq. Etenim Thucydidem si sequimur, accidit terrae motus altero belli Peloponnesiaci anno s. Olymp. LXXXVII, 3 sive anno 430 a. Chr. n., neque, ut Herodotus Deliorum famam secutus scribit, Ol. LXXII, 3 sive anno 490 ante Chr. n.: quem dissensum iam advertit Scholiasta Thucydidis haec adscribens: καὶ μὴν Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι ἐκινήθη (Δῆλος) ἐν τοῖς Μηδικοῖς. Cum vero Thucydidis verba ὀλίγον πρὸ τούτων ad Medici belli tempora extendi nequeant, duos eosque diversos terrae motus accidisse ratus Wasse Thucydidem prioris motus ab Herodoto commemorati oblitum esse putat. „At (inquit Wesselingius ad Herodoti locum) non recordatum fuisse, habet oblivionis „et oscitantiae non laudabile crimen, a quo tum immunis Herodotus non erit ipsemet. Asseverat „*ad suam usque aetatem Delum* καὶ „πρῶτα καὶ ὕστατα tremuisse: quae „si paulo ante Peloponnesiacum „quassata motu fuit, utique secunda vice ipso vivo et superstite contremuit: prorogavit enim aevum „in illud usque Graecorum bellum, „memoratis etiam nonnullis VII, „137. 133 atque alibi, quae eius „tempora testantur. Quo tandem „ergo pacto καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα „*ad ipsius aetatem usque?* Equidem „utrumque auctorem in concordiam „vocare, quam supinitatis convictos „relinquere malim, Thucydidisque „ὀλίγῳ πρότερον laxius sumere atque ad hunc Deli tremorem adpli-

καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρταξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν ἐγένετο

„care tantoque cupidius, quod et „ille Nostri exemplo in rerum futurarum prodigiis insulae motum „censitum fuisse prodidit." Ex hac igitur Wesselingii ratione, quam Goellerus aliique Thucydidis interpretes assumpserunt, de uno eodemque terrae motu, qui accidit Olymp. LXXII, 3 sive anno 430 ante Chr. n., apud utrumque scriptorem cogitandum erit, apud Thucydidem autem verba ὀλίγον πρὸ τούτων latiori sensu accipienda: quibus tamen verbis *sexaginta* annorum spatium indicari ut credam, a me impetrare haud possum, nec magis crediderim, Thucydidem ea mente fuisse, ut terrae motum, quem Herodotus prodidit, fictum prorsus haberet indeque silentio praetermittendum putaret: quae Gottleberi est sententia mihi haud probata, qui neutrum scriptorem sibi invicem cognitum fuisse existimo indeque iis accedo, quae iam C. O. Mueller Dor. I. p. 312 not. de his statuit; e cuius viri sententia, quam probavit quoque Franz (Berl. Jahrbb. f. wissensch. Kritik 1841. II. nr. 18. p. 144), nec Herodotus eius motus, cuius apud Thucydidem fit mentio, ante ipsum bellum Peloponnesiacum scil., videtur meminisse, nec Thucydides prioris motus, de quo scribit Herodotus. Huius libros Thucydidi cognitos fuisse ut credam, nunquam adduci possum: neque me movent ea, quae de hoc Herodoti loco, quem cum Thucydideo comparavit, pluribus verbis exposuit Salomon. De Thucydid. et Herodoto quaest. hist. specim. (Berolin. 1851.) p. 13 seqq. Qui reiecta et Wassii et Wesselingii ratione, quam supra proposuimus, auctoritatem Thucydidis, cui Herodoteum locum obversatum esse vult, ita praefert, ut Herodotum ipsum existimet haud magnam fidem iis tribuisse, quae Deliis auctoribus de terrae motu tradidisset, eamque ipsam ob causam adiecisse ὡς ἔλεγον οἱ Δήλιοι: in quibus verbis idem vir doctus p. 24 articulum οἱ, quem utique Mediceus duoque alii codd. omittunt, melius abesse putat, licet mea ex sententia eundem oratio ipsa requirat. Mihi enim haec verba addidisse videtur Noster ad maiorem sententiae propositae fidem conciliandam: ad quam eandem firmandam pertinent quoque verba καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα, quod vel particula καὶ bis posita (vid. Hartung: Lehre d. Griech. Partik. I. p. 144) indicare potest. De duobus igitur iisque diversis terrae motibus, qui in Delo insula acciderunt, erit cogitandum ac statuendum, Herodotum, quem vitam produxisse arbitramur ad ea tempora, quibus alter terrae motus accidit (cf. nott. ad V, 77), nullam tamen alterius terrae motus cognitionem accepisse, Thuriis delitescentem ac senem ea perscribentem, quae iuvenis ab ipsis Deliis acceperat eorumque auctoritate literis tradiderat.

Ἀρταξέρξεω] Ita dederunt e Sancrofti libro Schweigh. et Gaisf. Alii Ἀρτοξέρξεω, quam scripturam Graeculis deberi statuit Schweigh. ad VI, 43 (ubi vid. nott.), ut qui peregrina nomina ita a vero deflectere consueverint. Ἀρτοξέρξεω hic male retinuit Bekker. Hinc eadem confusio VII, 106. 151. Apud Thucydidem I, 104, Xenophontem, Diodorum, Cornelium Nepotem (Themist. 9. 10. De regg. 1), alios, semper invenitur Ἀρταξέρξης, quod idem cum Dindorf. (ad. Xenophont. Cyrop. VIII, 8, 12 ed. Oxon.) et Brodov. p. 101 in Herodoto tenendum duxi, ubi Schaeferus alteram scripturam sequitur, quam eandem quoque praebent Ctesias atque Plutarchus. Tu vide, quae mox de huius nominis ratione ac potestate proferemus. In verbis sequentibus: τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν ἐγένετο πλέω κακὰ

πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

Δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα· Δα-

τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας scripsi γενεῶν Bredovium p. 219 secutus, ubi vulgo γενεέων, quod vel recentt. edd. retinuerunt; sed retinui τουτέων, cuius loco Dietsch. exhibuit τούτων. Ad locutionem ἐπὶ — γενεὰς cf. allata ad V, 28. Caeterum egregie valere hunc locum ad historiae ab Herodoto conscriptae tempora definienda nemo non videt. Namque *belli Peloponnesiaci* mala et calamitates hic indicari, minime dubium est. Cf. Dahlmann. in Herod. p. 42 et vid. supra nott. ad V, 76 et 77: ubi alia quaedam, quae ad huius belli tempora spectant, in Herodoti Musis obvia attulimus. In seqq. dedi ἀπ' αὐτῶν (pro αὐτέων) τῶν κορυφαίων. Sunt vero οἱ κορυφαῖοι cives *primarii, principes* in singulis civitatibus, ut VI, 23, ubi vid. Pro ἀπὸ Cobet Var. Lectt. pag. 276 ὑπὸ rescribi vult, ut supra V, 2. Mihi haud opus videtur: itaque cum omnibus editoribus vulgatam retinui.

οὐδὲν ἦν ἀεικὲς] i. e. *ita nihil mirum erat, non praeter rationem accidebat.* Conf. III, 33. Quod sequitur ἀκίνητον, *immotam* indicat insulam, i. e. nullo terrae motu conquassatam, nisi hac voce, quae oraculi in versu denuo invenitur, simul ad eam traditionem respici putes, quod insula olim vaga dein consedit s. ἐστήρικται. De quo conf. Gottleber. ad Thucydid. II. 8 et potissimum Spanhem. ad Callimach. Hymn. in Del. 53. 273 coll. 11. Apud Herodotum κινεῖσθαι vix differt a σεισθῆναι, *terrae motu concuti.*

Κινήσω καὶ Δῆλον κ. τ. λ.] Versum habet Eustath. ad Dionys. 525. Quem eundem una cum verbis antecedentibus: καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε pro suspectis habuit Wesselingius, quem secutus Matthiae uncis haec inclusit, quibus ego denuo liberavi, cum nulla suspicionis causa iusta mihi appareat: quod idem statuisse invenio Salomon. in dissertat. laud. p. 25. — Quod vero apud historiae patrem oracula, portenta, somnia, alia id genus, quae Thucydides vel prorsus tacuit vel rarius certe adhibuit, historiae gravitate indigna talia esse ratus, frequentius commemorantur, id Herodoto vitio vertere nolumus neque scriptori diligentissimo atque cautissimo superstitionis credulitatisve notam inurere: id quod fecerunt alii. Namque ut diversum utriusque scriptoris taceam in conscribenda historia consilium idemque ingenium maxime dispar (de quo plura ipse excitat Valcken.), Herodotus pro ea, quae totius operis fuit summa, quam maxime necesse habuit talia referre, e quibus aliquo certe modo divini numinis ad omnes res humanas vis perspiceretur.

Δύναται δὲ κ. τ. λ.] Haec quoque verba usque ad finem cap. a grammatico quodam adscripta esse suspicatur Wesseling., quem praeter Borheckium Schaefer et Matth. secuti sunt, uncis haec includentes, quibus nos iure liberavimus, cum omnibus in codd. ista appareant. Denuo Bekker verba δύναται usque ad καλέοιεν uncis inclusit, ut spuria, idemque pro μέγας suspicatur μέγα. Cui merito neque Dindorf. neque Dietsch. obsecutus est, quamvis Bredov. p. 16 haec verba

ρεῖος ἑρξίης, Ξέρξης ἀρήϊος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήϊος· τού-

aut plane ex Herodotea oratione eiicienda esse censeat, aut saltem uncinis ab reliqua oratione segreganda. „Quis enim (ita quaerit) „post commemoratum illud oraculum in fine capitis exspectabit explicationem eorum nominum, quorum mentio per hoc caput est facta? Neque, credo, explicatio ipsa „de vi ac potestate horum nominum, „ut omittam eorum scripturam, huic „loco accommodata est, cum nullam „in prioribus verbis inesse videam „rationem, qua Herodotus, ut hic „talem explicationem adderet, commotus sit; denique quis, quaeso, „sibi persuaserit, ab Herodoto, Graeco homine, non ita multo post Persica bella florente, haec verba profecta esse: ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ „γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες „καλέοιεν, quae magis glossatorem „sequioris aetatis redolent, quam „Herodoti nativam simplicitatem „declarant.“ Adscripsi haec, quae magis speciosa quam vera mihi esse videntur reputanti, huiusmodi explicationes haud raro a Nostro Graecorum in usum scribente addi, commodam vero occasionem talis explicationis obtulisse commemorationem horum trium regum paulo antea factam. Quare satis idoneam causam horum verborum eiiciendorum invenire non possum. Adsentitur Lassen: Altpersische Keilinschrift. pag. 34.

Δαρεῖος ἑρξίης] Schaef. et Matth. retinuerunt veterem lectionem ἑρξείης, cuius loco e Sancrofti libro unoque Parisino Gaisford. dedit ἑρξίης, quod idem iam placuerat Wesselingio veteris poëtae locum citanti apud Hephaest. Enchirid. p. 19, ubi ἑρξίη. Addunt Etymolog. Voss., ubi ἑρξίας ὁ πρακτικός. De ipso *Darii* nomine plures disputarunt, a Wesselingio et Schweigh. ad h. l. citati. Inter quos iam summus I. Scaliger vocem Δαρεῖος sive, ut apud Ctesiam exstat (vid. Perss. §. 18 ibiq. nott.), Δαρειαῖος, quam Herodotus a *coërcendo* ac *premendo* (ut sit *coërcitor;* conf. a *Cr.* citatus Ruhnken. Epist. crit. II. p. 144 ed. alt. p. 195 ed. Lips.) deducit, scripsit דָּרְיָוֶשׁ (*Dariavves*). Quem secuti alii *coërcentem, dominatorem, qui omnia premendo sibi subigat*, exponunt, alii *prudentem*, alii *regem* intelligunt, ad Persicam linguam omnes provocantes indeque vocis etymon repetentes. Vid. Gesen. Lex. Hebr. I. p. 208. II. p. 1255, Winer. Bibl. Real-Lex. I. p. 156 seq. Quibus add., quae de *Darii* voce aliisque disseruit Grotefend. in Heeren. Ideen I, 2. pag. 347 seqq., cum huius ipsius regis nomen aliquoties reperiatur in cuneatis inscriptionibus Persepolitanis atque in inscriptione nuper detecta Bisutuna (de qua vid. nott. ad III, 30), ubi nomen regis huius est *Daryavush* s. *Darayavush;* vid. Vol. II. pag. 680. Quin apud recentiores Persas regis nomen est *Dara* sive *Darab:* conf. Lengerke ad Daniel. pag. 229. 233. Atque Grotefendio iudice et *Darii* et *Xerxis* nomen compositum videtur e vocibus *Dara* (i. e. dominus) et *Khschah* (rex), ita ut Herodotus probabiliter postremam tantum partem utriusque vocis reddiderit, interpretans ἑρξίης et ἀρήϊος, ubi simul pro Graecorum more ad sonum Persicarum appellationum respexerit, inverso quamvis ordine. Namque ἑρξίης ab ipso confictum Herodoto pro ῥεξίας s. πρηκτήρ, i. e. πολεμικός. Contra Hesych. I. p. 880 interpretatur φρόνιμον; quod utrumque rectum esse monet Bohlen (Comment. de orig. Ling. Zendic. e Sanscrit. repetenda, Regiomont. 1831. p. 26), cum Persica quoque vox (*tenere, sensus coërcere*) utramque contineat significationem; unde factum, ut vel Neopersicum regis nomen pro *Deo Domino* usurpatum occurrat. Qui post detectam Bisutunam inscriptionem in hac voce explicanda versati sunt, Rawlinson (Journal of the Asiatic society XI, 1. pag. 185 seq.) et Oppert (Journal Asiatique Ser. IV. Tom. XVII. pag. 261), consentiunt, declarari hac voce *eum, qui tenet* s. *possidet*; neque admodum

484 τους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.

Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἀπήειραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον 99 πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκει-

inde ea recedunt, quae antea statuerat Lassen: Altpers. Keilinschr. p. 37 seqq. et Zeitschrift f. Kunde d. Morgenl. IV. pag. 9. 10, qui cum hac huius vocis significatione conciliare studet eam vocis explicationem, quam Herodotus h. l. profert, *coërcitorem*, i. e. *dominum*, *regem* interpretans. Et conf. quoque Westergard in: Zeitschrift f. Kunde d. Morgenl. VI. p. 342 et ea, quae de his dudum protulerat, Lassenio ferme adstipulans, Jacques in: Journal Asiatique Ser. III. Tom. V. p. 560 seqq., ac nuper Longperier in: Revue archéolog. I. pag. 444 seqq. — *Xerxis* nomen in inscriptionibus, quas diximus, profertur *Khsayathiya* aut *Khsayarsa* (alii quoque *Khrshearsa*), quod sane *virum bellicosum* adeoque *regem* ac *dominum* significare volunt: unde Herodoti interpretatio comprobatur. Conf. Lassen l. l. p. 23 seqq. 33, Pott: Etymolog. Forschung. I. p. XLV, Rawlinson l. l. p. 120 seqq., Oppert l. l. T. XVII. p. 261 et potissimum Tom. XIX. p. 174, Saint-Martin: Mém. de l'Acad. d. Inscriptt. XII. P. 2. p. 125. — Quod sequitur nomen Ἀρταξέρξης, sive *Artakhsatra* in ipsis Persarum inscriptionibus (vid. Rawlinson l. l. p. 35, Westergard l. l. pag. 450), e *Xerxis* nomine compositum esse apparet et voculâ praepositâ *Art* s. *Arta*, *magnum*que inde significare *regem* s. *bellatorem*: quare μέγας ἀρήϊος haud immerito ab Herodoto explicatur. Eadem vox Hebraice sonat אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא; in lin-

(*)

gua Zendica: *Artachschethr*, in Persica lingua *Ardeschir*, ubi syllabâ *Ard* s. *Art*, *Arta* vocis vim augeri dicunt. Confer. Gesen. Lex. Hebr. II. pag. 1247, Thes. L. H. I. p. 156, Winer. l. l. I. pag. 57, Rosenmueller: Morgenland. I. pag. 373. not. 40. Hinc Ἀρταῖοι vocantur Persae, *viri fortes*, apud Herod. VII, 61, ubi vid. nott. Ac monet me Hitzig, voculam Ἄρτα eandem videri atque κάρτα, nec differre a voce *harte*, quae in veteri Germanorum idiomate (in dialecto, quae vocatur „Mittelhochdeutsch") obvia sonat *valde*, *admodum*, *sehr*, ut nunc loquimur. Quae cum scripsissem, incidi in Wahl. disputationem in Hall. Allgem. Liter.-Zeit. 1832. nr. 30. pag. 238. Quo auctore *Ardschir* sive *Ardeschir* dicitur *leo fortis*, *firmus* s. *heros leonis animo ac robore praeditus*, s. *rex fortis*, *magnanimus*. Nam vocula *schir*, ut idem notat, aeque *leonem* atque *regem* indicat, et vocula *ard* s. *art* (quae in Zendica lingua sonat *erete*, *erethe*, *eredre*) valet *magnum quid*, *forte*, *eximium* ac *firmum*. De quo eodem etiam monuit Gesen. in Thesaur. L. H. l. l. — Pro βασιλῆας dedi βασιλέας.

Cap. XCIX.

προσίσχον πρὸς τὰς νήσους] Male libri plures προσίσχοντο. De ipso verbo cf. nott. ad IV, 42. 26 et ad vocem νήσους nott. ad V, 30. In antecedentibus verbis cum Bredov. p. 193 reposui ἀπήειραν, ubi vulgo ἀπῆραν vel ἀπῇραν; Dietsch. recte dedit ἀπήειραν. — De *Carysto* vid. nott. ad IV, 33. VIII, 112. Pro

ρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν
100 γνώμην. Ἐρετριέες δὲ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτῶν, ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ

στρατεύεσθαι Naber in Mnemosyn. III. pag. 487 proponit στρατεύσεσθαι: quod necessarium mihi haudquaquam videtur.

παρέστησαν — γνώμην] Plenius hic Noster locutus est. Conf. nott. ad III, 13.

Cap. C.

πυνθανόμενοι — ἐπιπλέουσαν] Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 657 de structura participii; quisidem §. 648, a consulendus ad verba Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφι βοηθοὺς γενέσθαι. ubi praegresso genitivo (Ἀθηναίων) sequitur accusativus (βοηθούς). Ad verba seqq. ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κ. τ. λ. conf. V, 77 ibique nott. Ad locutionem οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα cf I, 8 ibiq. nott. et add. Elmslei. ad Euripid. Bacch. 262.

ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας] i. e. *in duas sententias divisas abierant* s. *diversis modis cogitabant*. Cf. VI, 119. Pro αὐτέων dedi αὐτῶν.

ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης] Sancrofti liber, accedente Valla: ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ ἐλθεῖν ἐς τὰ ἄκρα τ. Ε., quo supplemento facile carebimus. Cf. VIII, 50 et Hemsterhus. ad Aristophan. Plut. 1170. τὰ ἄκρα s. αἱ ἄκραι Euboeae, ad quas urbe relicta se recipere constituerant incolae, cum illuc Persarum classis accedere non posset, videntur esse *Euboicae cautes*, quas memorat Virgil. Aen. XI, 260, sitae in ea insulae parte, cui nomen τὰ Κοῖλα Εὐβοίας sive *Coela*, ut Livius ait XXXI, 47. Cf. nott. ad VIII, 13. Quae cavitates s. rupes intra Carystum et Geraestum ad orientalem (neque, ut aliis placuit, ad occidentalem) oram insulae fuere, ab ipsis urbibus Eretria atque Chalcide orientem versus porrectae usque ad mare, multum illae quidem infames ob scopulos ac pericula nautis hinc imminentia. Plura Strab. X. pag. 682 B s. 1206 C. Philostr. V. Apoll. III, 23. Heroic. X. §. 11 [pag. 716 Olear. p. 164 Boissonad.]. Herodot. VII, 192. Schol. ad Euripid. Orest. 432. Sophocl. Trach. 801. Dio Chrysost. in Euboic. p. 99 D. 100 A. Quos locos interpretes attulerunt. Disputavit de his quoque Pflugk: Euboicc. p. 4 et, qui ipsa haec loca inviserunt, Ross: Griech. Königsreisen II. pag. 119, Curtius: Goetting. Gel. Anzz. 1856. p. 1165, Girard: Archives des miss. scientifiques II. pag. 720 seq. coll. Mém. presentés par divers savants à l'Acad. des Inscriptt. III. pag. 233.

ἄλλοι δὲ αὐτῶν κ. τ. λ.] Xenophonti si fides in Hellen. III, 1, 4, unus fuit Eretriensis homo, Gongylus, qui Persarum partes suscepit indeque etiam aliquot oppidorum dono a rege est affectus. — αὐτῶν dedi pro αὐτέων itemque τούτων pro τουτέων. Ad locutionem: ἐών — τὰ πρῶτα, quae invenitur etiam IX, 78, conf. Kuehner Gr. Gr. §. 422, 1. Namque indicatur is, qui *principem* fere *locum* ac *primariam* dignitatem inter Eretrienses obtinebat. Valckenarius excitat Euripid. Med. 917. Orest. 1252. Synes. in Dion. p. 35 D,

Πέρσεω οἴσεσθαι, προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τούτων
ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ
πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα
σφι πρήγματα· προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν
σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰ-
σχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς
Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατ- 101
έσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας

alia Hemsterhus. ad Lucian. Tim. cap. 35. Add. Siebelis ad Pausan. VIII, 50. §. 1 et quae attulerunt Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. Pers. 1 et interpretes ad Aristophan. Ran. 421. Imitatus est Lucretius II, 86: „ductores Danaum delecti, *prima virorum*.“

ἐς Ὠρωπὸν] *Oropus* e regione erat Eretriae, parvo intervallo hinc remotum oppidum, quod prius Boeotiae accensum, ab Atheniensibus postea occupatum est, qui inde in Boeotiae agros excurrere solebant. Hinc saepius pugnatum esse accepimus de hoc ipso loco. Vid. Mannert. VIII. pag. 241, et imprimis Kruse: Hellas II, 1. p. 282 et Lud. Stacke: De Oropo, Boeotiae urbe (Marburgi Cattor. 1842) pag. 9 seqq. 20 seqq. Nunc in ista regione cum reperiatur vicus pauper, cui nomen *Ropo* s. *Oropo*, hunc vicum in veteris Oropi locum cessisse haud pauci crediderunt, nominis similitudine ducti: licet hic vicus a mari absit viginti ferme stadiis, Oropum autem, veterum testimonia si respiciamus, ad ipsum mare ex adverso Eretriae ferme sitam fuisse probabilius sit. Quare Finlay in Epistola ad Leakium virum Anglum data (vid. Hoffmann: Die alt. Geograph. II. p. 74 seqq.) et Preller (Bericht d. k. Sächs. Gesellsch. d. Wissenschaftt. 1852. hist. philol. Class. III. IV. pag. 142 seqq.), qui accuratissime in haec inquisiverunt, contendunt, veterem Oropum eo potius loco quaeri debere, ubi ad ipsum mare invenitur vicus exiguus, viginti ferme casis constans, unde traiectus fieri solet ad oppositam Euboeae ripam in Eretriam hodiernam, quae et ipsa veteris Eretriae loco exstructa est: vocatur *Skala* hic locus.

Cap. CI.

κατέσχον τὰς νέας] Ad verbum κατέχειν (*naves adpellere*) conf. VI, 95. VII, 49. VII, 188. VIII, 40. 41. Schaefer ad Lamb. Bos. De ellips. L. Gr. pag. 318. Plut. Aristid. 5. Δᾶτις — εἰς Μαραθῶνα παντὶ τῷ στόλῳ κατέσχε. Quae mox ditionis Eretriensis vocantur oppida, eorum nullam apud alios scriptores reperi mentionem, nisi quod Strabo X. p. 447 s. 687 B *Tamynas*, ubi insigne Apollinis templum, commemorat. Atque eiusdem urbis etiam mentio apud Steph. Byz. s. v. pag. 691. Demosth. c. Mid. p. 364, 301. [pag. 567 Reisk.] c. Boeot. p. 578, 20. [pag. 999 R.] etc., quae attulit Valckenar., qui ipsam vocem Ταμύνας e corrupto τέμενος, quod codd. praebent, primus restituit. Unde vix licet nunc indicare loca, in quibus haec oppida fuerint exstructa. Qua de re Leake (Travels in North. Greece II. p. 439) haec scripsit: „Ghymnó is perhaps the site of Tamynae and the mountain the ancient Cotylaeum.“ Qui singula Euboeae loca accurate descripsit Girard (Archives d. miss. scientifiq. l. l.), is in *Tamynas* quoque eiusque situm inquisivit pag. 680 seqq. idque oppidum invenit situm fuisse eo ferme loco, quo nunc vicus magnus extenditur, nomine *Aliveri;* Χοιρέας atque Αἰγίλια oppida fuisse vicina eaque inferiora idem iudicat. Attigit quoque haec loca Ulrichs in: Rhein. Mus. N. F.

καὶ Αἰγίλια. κατασχόντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο, ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν· εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεί τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέω, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

V. p. 509. 512. — κατὰ hic eodem fere modo quo III, 14. 64. II, 121 §. 4 loci significationem assumit.

κατασχόντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία] i. e. *cum ad haec loca appulissent*. Voculam ἐς, quae a Florentino ac duobus aliis codd. abest, eiecit Schweighaeuserus, quem Gaisfordius ac deinde Bekker et Dindorf. secuti sunt, mutatâ loci sententiâ, quae eiectâ voculâ ἐς valet: *cum haec loca occupassent*, sive: *his locis potiti*. Equidem cum Dietschio revocavi ἐς, cum credere nequeam, idem verbum (κατέσχον) mox in participio positum (κατασχόντες) alia significatione accipi posse, ac praeterea κατασχόντες *appellendi* significatione utique aptius videatur, si ea, quae continuo sequuntur: αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, respiciamus. Haec autem verba: ἵππους τε ἐξεβάλλοντο (i. e. *equos e navibus in terram exposuerunt*) comparo cum VI, 95, ubi: ἐσβαλόμενοι τοὺς ἵππους, i. e. *postquam equos imposuerunt*.

οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν κ. τ. λ.] i. e. *Eretrienses non cogitabant egredi pugnamque committere, sed postquam ea vicerat sententia, qua urbem non desererent, id potius ipsis curae fuit, ut* (si quo modo) *moenia tuerentur* (tueri possent). De usu particulae εἰ conf. Kuehner Gr. Gr. §. 837, b. et Hartung: Lehre d. griech. Partik. II. p. 206; de structura verbi μέλει monuit Strange in: Jahrbb. d. Philolog. u. Paedagog. Suppl. II. p. 400. Pro vulg. τούτου σφι ἔμελε πέρι Sancrofti liber et Florentinus habent: τούτου σφι πέρι ἔμελε: quod merito damnat Bredov. p. 85. 86, ubi vid. plura. Ad ἐνίκα subaud. ἡ γνώμη. Conf. I, 61. VI, 109. Lambert. Bos. De ellipss. p. 84. — Mox cum Schweigh. et Gaisf. dedi γινομένης e Florentin. pro γενομένης, quod tuetur vir doctus in: Ien. Litt. Zeit. 1817. nr. 164. pag. 375, qui idem in proxime seqq. verbis voculam μὲν, quae post πολλοὶ legitur e plurium codd. auctoritate, post ἔπιπτον collocari vult, ut in Aldina editione. Ad verba ἐπὶ ἓξ ἡμέρας conf. III, 28 ibique nott.

Εὔφορβος — ὁ Κυνέω] Pro vulg. Κυνέου, quam omnes codd., quantum novi, exhibent, cum Bredovio pag. 217 seq. et Dietschio scripsi Κυνέω, cum a nominativo Κυνέας descendat; inde Dindorf. in Comment. de dialect. Herod. pag. XII scribi vult Κυνέεω. Eosdem Eretriae proditores vocat Pausan. VII, 10. §. 1 et Plutarch. II. p. 510B., quos excitat Wesseling. Strabonem notans memoriâ falsum esse, quando X. p. 448A. s. 687 de Eretria sic scribit: τὴν πόλιν κατέσκαψαν Πέρσαι, σαγηνεύσαντες, ὥς φησιν Ἡρόδοτος, τοὺς ἀνθρώπους τῷ πλήθει. Add. Plat. De legg. III, 14. p. 698D. — Ad verba τὰ ἱρὰ συλήσαντες conf. nott. ad V, 102. Pro

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν, τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης· ἐς

vulg. ἀποτιννύμενοι dedi ἀποτινύμενοι, ut V, 77. VI, 67, ubi vid. nott.

Cap. CII.

κατέργοντές τε πολλὸν] Tres libri κατεργάζοντες, forma activi sanequam insolita, quamquam hinc Vallae fluxisse videtur interpretatio: *magnam partem vastaverant.* Vulgatum κατέργοντες, quod Ionice dictum est pro κατείργοντες, Gronovius reddidit *se coërcentes*, Wesselingius: *Athenienses in angustias cogentes et concludentes*, ut V, 63, ubi vid. nott. Thucydid. VI, 6. Iacobs. in Attic. p. 361 h. l. suspicatur olim fuisse scriptum κατέρξοντές τε τὴν πόλιν. Add. Bredov. p. 94, qui vulgatam lectionem κατέργοντες recte tuetur eamque explicat: *prementes et in angustias urgentes:* qua eadem ferme significatione Thucydides hoc idem verbum adhibuit VI, 6. IV, 47. I, 76. VII, 57 coll. IV, 98. Dietsch. (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Vol. LXXI. p. 204) suspicatur scriptum fuisse κατοργέοντες, a verbo κατοργᾶν, cui tribuit significationem cupiditatis superbiâ inflatae indeque admodum vehementis. Invenitur apud Herodotum utique verbum ὀργᾶν, sed alia prorsus significatione, de qua vid. nott. ad IV, 64. Mihi satius videtur in iis acquiescere, quae proposuit Wesselingius. Nec aliter fere Negris, interpretans: πάνυ τοὺς Ἀθηναίους ἐγκείμενοι, στενοχωροῦντες, κλείοντες. — Ad ipsam Herodoti narrationem conf. Plutarch. Arist. 5 init. pag. 321 A.

ὁ Μαραθὼν] Abest articulus a duobus codd., probante Grashof. in: Schulzeit. 1831. nr. 68. pag. 539. Tres libri pro ὁ afferunt ἡ, cum sane teste Eustath. ad Odyss. pag. 1568, 44 ὁ et ἡ Μαραθὼν dici queat. Quod vero Thomas Mag. pag. 597 coll. Porphyr. Quaest. Homerr. VIII τὴν Μαραθῶνα Iones dixisse tradit, τὸν Μαραθῶνα Atticos (unde sane et hunc locum et VI, 107. 120. 111. 113 refingi oporteret), bene monuerunt Thomae interpretes, promiscue τὸν et τὴν dixisse videri Iones. Et confer quoque Matth. Gr. Gr. pag. 201, Fischer. ad Weller. I. pag. 385. Herodotum haud dubie dixisse ἡ Μαραθὼν, statuit Grashof. l. l., cum urbium nomina in ῶν desinentia apud Herodotum non tam masculini quam foeminei sint generis. Sed retinendum esse articulum ὁ ex Herodoti consuetudine, qui hoc in genere Atticismo propius accedat idque nomen semper cum masculini articulo adhibeat, recte statuit Bredov. pag. 53; itaque nihil mutavi, idque etiam recentt. editt. omnes fecisse video. Atque haud scio an inde quoque argumentum accedat, quod recentioris aetatis vicus vocatur ὁ Μαραθῶνας. Apud Herodotum vero ὁ Μαραθὼν non tam de oppido ipso quam de omni regione Marathonia sive ditione intelligitur, ut bene monuit Leake: Die Demen von Attica pag. 65 not. 80 not. e vers. Westermanni. Ipsum nomen Μαραθὼν ducitur a μάραθον (*feniculum:* nos *Fenchel*), quae planta frequens ibi crescit. Monuit Fridericus, Austriae Archidux, apud Bergmann: Medaillen berühmt. Männer Oestreichs. II. p. 512.

ἐπιτηδεώτατον — ἐνιππεῦσαι] Conf. nott. ad V, 23, Aelian. N. A. III, 16, ubi Iacobs. huius loci non immemor fuit, et de universa loci structura, in quo, quae postponi debebat sententia a particula γὰρ exordiens, praeponitur, add. nott. ad I, 24 et Kuehner Gr. Gr. §. 754, 2. Haud dispar ratio infra VI, 109. — In seqq. quod ex uno Sancrofti

103 τοῦτό σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ

libro Schweighaeuserus, quem Gaisford. et Bekker secuti sunt, exhibuit *Πεισιστράτεω*, revocandam censui vulgarem scripturam *Πεισιστράτου*, quam merito revocarunt Dindorf. et Dietsch., cum a *Πεισίστρατος* flecti nequeat *Πεισιστράτεω*, sed unum *Πεισιστράτου*; vid. Bredov. pag. 234 et conf. nott. ad IV, 147. De ipso *campo Marathonio*, in quo pugnatum est, ac de urbe, quam olim haud alio loco sitam fuisse putamus, quam quo nunc vicus recentioris aetatis reperitur, eodem nomine (*ὁ Μαραθῶνας*) insignitus, pluribus exposuimus in Excursu ad h. l., ubi vid.

ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου] Quaerit Ross (Blätt. f. literar. Unterhalt. 1833. nr. 104—106. p. 427 seqq. et potissimum p. 435 seq., Archaeolog. Aufsätze I. p. 211 seq.), quî factum sit, ut Persae, quos Hippias locorum bene gnarus ducebat, ad tam difficilem locum appulerint, neque Phalerum navigarint aut ad Prasias, commodum locum, appulerint, unde via satis trita Athenas ducebat, equitibus pervia. Quod Herodotus (VI, 102) afferat de campo Marathonio equitibus magis accommodato, id ferri non posse putat; unde Herodotum coniicit ea tantum dicere, quae vulgo apud Graecos de hac re tradita fuerint, cum veram si indagare velimus causam, Hippias eam ob causam hîc appulisse videatur, ut praeternavigantes Persae Tetrapoli potirentur, Atheniensibus vero subito advenientibus ad pugnam coacti essent. Incolas enim huius partis Atticae Pisistrato et Pisistratidis semper favisse existimat indeque Hippiam facile in eam opinionem adduci potuisse, ut minime defuturos esse in hac Atticae parte crederet, qui ad ipsius cum Persis advenientis partes accederent eoque Atticae expugnationem Persis redderent faciliorem. De quo utut statuis, falsum certe esse Hippiam satis novimus. Qui in eandem rem inquisivit Leake (Die Demen Attika's p. 93 seqq. ed. Westermann.), in deligendo campo Marathonio haud praetermittenda esse arbitratur ea commoda, quae Persis praebuerit maris sinus aptam navibus stationem exhibens, deinde Euboea proxima a Persis iam occupata, planities denique Marathonia, equitibus, quibus excelluerunt Persae, accommodata; sed haec commoda magnis quoque incommodis compensari idem statuit, cum propter paludes Persarum copiae e navibus minus bene escendere potuerint atque ipsum pugnandi spatium in planitie valde diminutum sit nec denique montes vicini tam facile transgrediendi fuerint: itaque in eam sententiam discedit, ut melius egisse Persas existimet, si ad alium orae Atticae portum appulissent, sive Prasias, sive Panormum sive Sunium, indeque rectâ viâ Athenas petiissent. Quod ad pugnam attinet, Rossius l. l. inde potissimum Graecis numero paucioribus victoriam obtigisse statuit, quod Persas in castris inter tentoria commorantes subito fuerint aggressi; Persas mox ait celeri fuga, omnibus relictis, mare petiisse indeque facile navibus servatos esse, cum vel adhuc naves tales, quales veterum naves fuisse novimus, proxime litus ipsum accedere possint. Ipsum denique pugnae locum in ea planitiei parte ponit, quae meridiem versus potissimum spectat, ubi Atheniensium, qui occubuerint, tumuli exstent: tu vid. quae plura exposuimus in Excursu ad h. l.

Cap. CIII.

στρατηγοὶ δέκα] Athenis novimus novem archontibus proximos accessisse ordine ac dignitate decem *στρατηγοὺς* e decem phylis creatos. Hinc VI, 104 fin. *Μιλτιά-*

τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ
Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι
Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη· καὶ ταύτην μὲν τὴν
νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελ-
φεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπ-
ποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι· καὶ τὴν
νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί
μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέ-
λαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περι-
εόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ
486 πρυτανήϊον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων
πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ, καταν-
τίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται, αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας
ἀνελόμεναι. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο

δης στρατηγὸς — Ἀθηναίων ἀπεδέχθη αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. Qui decem omnes in pugna Marathonia quod adfuere, imperio pari, id postmodo rarius factum esse videmus, cum plerumque tres, inter quos unus summum obtinuit imperium, ad bellum proficiscerentur. Vid. Wachsmuth. Hellen. Alterthk. I. pag. 571 coll. C. F. Hermanno: Lehrbuch etc. §. 152 et 153. not. 13. Una in pugna Strymonia, teste Plutarcho in Cimon. 8, omnes decem *στρατηγοὶ* adfuerunt.

κατέβαλε] Conf. nott. ad III, 42. De argumento loci vid. VI, 39 seqq. Ad verba *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι* cf. nott. ad VI, 70.

τὠυτὸ ἐξενείκασθαι] „*quem eundem honorem iam ante eum frater ipsius uterinus Miltiades erat consecutus.*" Ita Schweighaeuserus, quem sequitur Dindorf., h. l. reddidit, in Lexico Herodoteo (I. p. 202) *ἐκφέρεσθαι* explicans: *reportare victoriam, ferre gloriam.* Ac sane hoc sensu *ἐκφέρεσθαι νίκας, κλέος, ἀριστεῖα* dici haud paucis probatur locis a Dindorfio in Thes. Ling. Graec. III. p. 626 ed. Par. allatis: Sophocl. Electr. 90. Trach. 497. Dionys. Halic. A. R. III, 13. 18. 57. 59; verum hoc loco si ita accipiatur, *τὠυτὸ ἐξενείκασθαι* idem fere significabit atque id, quod verbis *ταύτην τὴν νίκην ἀνελόμενον* Noster iam indicaverat. Quare malim h. l. ita intelligere, ut Cimon, *hanc victoriam cum reportasset, id ipsum* (i. e. victoriam et omnes honores victori tribui solitos) *transtulerit s. transferendum curaverit ad fratrem uterinum*, quem scilicet praeconis voce victorem publice renuntiari iussit: de quo Graecorum more vid. Meier in Ersch. et Gruber. Encyclopaed. Ser. III. Vol. III. pag. 305 not. Tum igitur, quod bene iam sensit Schneiderus in Lex. Graec. s. v. *ἐξενείκασθαι*, significatione non admodum differt ab eo, quod mox legitur: *παραδιδοῖ — ἀνακηρυχθῆναι.* Neque aliter *ἐξενείκασθαι* nostro sermone reddidit Langius: „*übertrug er's seinem leiblichen Bruder.*" — In proxime sequentibus verbis *ὑπόσπονδος* valet: *tuto, pactione facta salvus* rediit; cf. Kuehner. Gr. Gr. §. 685, c. Ad locutionem *ὑπείσαντες ἄνδρας* conf. III, 126 ibique nott.

τέθαπται δὲ Κίμων κ. τ. λ.]. E Marcellin. Vit. Thucydid. (§. 16: *πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ τὰ καλούμενα μνήματα*) patet, Cimonis monumenta fuisse prope Melitenses portas, haud longe a Ceramico, ubi *Κοίλη*, quae vocatur via, ac demus inde cognominatus, duius complures Athenienses memorantur, teste

Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. Ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδης.

104 Οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα, ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ, ἤδη τὸν ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Valcken. ad h. l. Plura Kruse: Hellas II, 1. pag. 98 coll. Chandlero: Reise in Griechenland. cap. XVII. pag. 124 seq. Atque tradit Aelian. N. A. XII, 40, ubi vid. Iacobs pag. 432 seq., equos, qui ternas has Olympiac victorias reportaverant, in Ceramico a Miltiade esse sepultos, itemque Euagoram equos honorificentissime humasse. Ex iis, quae Krueger (Epikrit. Nachtrag z. d. Untersuch. über d. Leben d. Thucyd. Berolin. 1829. pag. 28), Sauppe (Actt. societat. Graec. II, 2. pag. 432 seq.) et Forchhammer (Kiel. philolog. Studien. pag. 346 seqq.) disputarunt, locum huius sepulcri nunc accuratius constituere licebit, quod utique fuit situm extra portam Melitensem, quam egressus ex urbe per τὴν Κοίλην (i. e. per locum demissum, qui inter Pnycem et Musaeum interest) pervenies eum ad locum, ubi rupes trans viam exsurgunt, in quibus adhuc conspiciuntur incisa sepulcralia Cimonis monumenta. — τετάφαται pro male vulg. τεθάφαται dedi monente Bredov. pag. 328. Mox in verbis πλέω δὲ τουτέων intactum reliqui τουτέων, cuius loco Dindorf. et Dietsch. τούτων. — Ad locutionem πέρην τῆς ὁδοῦ conf. Kuehner Gr. Gr. §. 513, 5.

Ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι] Consimilis dativi structura IV, 51. IX, 107, ut monet Wesseling. Tu conf. nott. ad I, 34.

παρὰ τῷ πάτρῳ] „Recte Eustath. in Ili. II. p. 239, 16: ὡς παρ' Ἡροδότῳ πάτρως ὁ ἀπὸ πατρικοῦ ἀδελφεοῦ θεῖος, οὕτω νυν (Ili. II, 661) ὁ ἀπὸ ματρικοῦ μήτρως. Hac etiam in voce sibi constat Herodotus II, 133. IV, 76. VII, 10.“ *Valcken.* Conf. etiam nott. ad IV, 80. Perperam nostro in loco Thomas Mag. pag. 818 explicat ἤγουν τῷ πάππῳ.

CAP. CIV.

ἅμα μὲν γὰρ κ. τ. λ.] Conf. Suidas s. v. Μιλτιάδης T. II. pag. 562. Pro βασιλῆα dedi βασιλέα.

ἤδη τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι] Noli delere μιν aut mutare in μέν; nec magis delendum insequens αὐτὸν, cum in talibus apud Herodotum verborum haec redundantia neminem offendere debeat. Vid. modo III, 63. 85 ibique laudd., ne plura. Ad verba ὑπὸ δικαστήριον — ἀγαγόντες vid. nott. ad VI, 72. De structura genitivi τυραννίδος, qui additur verbo ἐδίωξαν, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 536, b.

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀπο- 105
πέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα. τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει.

CAP. CV.

Φειδιππίδης] Excerpsit Herodotea Schol. Hermogen. p. 407. Eadem historia narratur in Scholiis Aristid. pag. 51. 215 Frommel. In Herodoto duo codd. cum Valla: Φιλιππίδην, plane ut apud Plinium Hist. Nat. VII, 20 invenimus *Philippiden*, atque olim apud Cornel. Nepot. Miltiad. 4: „*Philippidemque cursorem eius generis, qui hemerodromoi vocantur.*“ Sed libris scriptis et editis admodum fluctuantibus nunc receptum est *Phidippumque*, quamquam Φιλιππίδης apud Pollucem III, 148, Pausaniam I, 28, 4, Plutarchum (II. p. 862 A), alios, invenitur, quos excitavit ad h. l. Wesseling. — ἡμεροδρόμους (ut Livii utar verbis XXXI, 24) Graeci vocant *ingens uno die cursu emetientes spatium;* qui iidem et δρομοκήρυκες vocantur et ἡμεροσκόποι (cf. Herod. VII, 182 fin. ibiq. nott.) apud Aeneam Tactic. Poliorc. 6. Inde Musonius in libro περὶ σκέπης laudans ἀνυποδησίαν addit: ὅθεν καὶ τοὺς ἡμεροδρόμους ὁρᾶν ἔστιν οὐ χρωμένους ὑποδήμασιν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ τῶν ἀθλούντων τοὺς δρομεῖς, οὐκ ἂν δυναμένους σώζειν τὸ τάχος, εἰ δέοι τρέχειν αὐτοὺς ἐν ὑποδήμασιν, teste Stobaeo in titulo περὶ ἀρετῆς (I, 84. pag. 38. T. I. ed. Meineke). Simile cursoris talis exemplum praebet Plutarch. Aristid. 19 seqq.; Philonidis cursoris statuam Olympiae erectam vidit Pausanias VI, 16, 4. Nam singulae Graecorum civitates istiusmodi cursores publicos habuisse videntur. Plura dabunt interpretes ad Cornel. Nepotis l. l. — De verbo μελετᾶν conf. nott. ad III, 115. Valent autem verba καὶ τοῦτο μελετῶντα *et qui hoc munus exercebat* s. *profitebatur.*

περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος] De Parthenio, Arcadiae monte, ex una parte regionem urbemque Tegeatarum includente et usque ad ter mille pedum altitudinem exsurgente vid. Curtius: Der Peloponnes. I. p. 248 seqq., qui idem p. 250 seqq. de *Tegea* disputat. Nunc idem monti nomen *Partheni*, teste eodem viro docto. Add. Ross: Wanderungen etc. I. pag. 228 seq. De Pane per Arcadiam culto, montium numine ipso et gregum in montibus pascentium custode, sic satis constat. Quem deum gregibus benevolum et omnia, quae ad eorum salutem et incrementa pertinent, promoventem, hac data occasione, ita in Atticam translatum vult Yates: Textr. antiqq. p. 46 seqq. 51 seq., ut in Attica quoque gregibus, quibus hanc terram abundasse novimus, prospiceret eosque tutaretur et augeret. Quamquam amplius quid inesse vel lampadum festum in Panis honorem ab Atheniensibus constitutum indicare poterat. Quod sentiens Preller (Griech. Mytholog. I. p. 461) respici in hoc deo vult vim solis montium cacumina collustrantis; ac sane lucis coelestis vim et significationem in Pane conspicuam declarabunt ea, quae ad II, 46 notavimus: eademque persequitur Creuzer in Symbol. IV. pag. 68 seqq. 210 coll. pag. 62. Conf. etiam Curtius: Vom Wegbau (Denkschr. d. Berl. Akad. 1854) pag. 252. Qui enim deus greges coelestes pascere putabatur, eum quoque terrenis gregibus, quibus Arcadiam excelluisse notum est, praepositum esse par erat. Cuius ipsius vim sideream atque igneam indeque etiam salutiferam hac ipsa narratione tecte indicari monuit Creuzer.; unde quoque intelligitur, cur Panem et sacris et *lampadum cursu* honoratum voluerint, quippe deum sola-

βώσαντα δὲ τὸ οὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται, ἐόντος εὐνόου Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. Καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα, ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρὸν,

rem igneumque, vitae semina qui contineat et cum Prometheo componatur, *Lucidi* cognomine insignitum. Caeterum ad hanc Herodoti narrationem de Pane conf. Pausan. I, 28. §. 4. VIII, 54. §. 5. Suidas s. v. *Ἱππίας* T. I. pag. 142. Lucian. Diall. deorr. 22, 3 et Bis accus. 9. De Pericle simile quid apud Frontin. Strateg. I, 11. 10. Qui nuper Herodotea attigit, Schoemann in: Prolus. de religg. exterr. ap. Athenienses (Gryphiswald. 1857). pag. 17, is omnem narrationem de Phidippide et Panis sacris festoque fabulam esse putat „compositam seu ab ipso Phidippide sive ab aliis, quo facilius populus ad honorem agresti illi et quasi de plebe (?) deo tam insignem habendum permoveretur.“ Addit, videri hoc consilium ortum post pugnam demum Marathoniam et propter ipsum pugnae locum, cum probabile sit, in hac Atticae parte pecori magis quam agriculturae apta iam antea Pana ab incolis pastoribus et rusticis cultum fuisse, adeo ut ab hoc deo in pugna illa se adiutos existimaverint indeque publicos ei honores deberi iudicaverint. Mihi prorsus aliter de his videri, ex iis, quae supra dixi, satis apparet.

βώσαντα — ἀπαγγεῖλαι] Orationis structura subito mutata pendet a verbis praegressis: *ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε*; cuius generis similia notavimus ad III, 14. IV, 5. 95; ad formam *βώσαντα* vid. nott. ad I, 10. Mox pro vulgat. *εὔνου* Koen. ad Gregor. Cor. De dial. Ion. §. 71. p. 480 Schaef., probante Larchero, restitui vult *εὐνόου*: quod cum Bredovio (p. 248) et Dietschio recipiendum duxi, cum Herodoteo sermoni conveniat; quod antecedit *ἐπιμέλειαν*, intactum reliqui, licet Bredovius (pag. 128) praeferat *ἐπιμελείην*, nec magis secutus sum Naberum in Mnemosyn. III. pag. 482 post *πολλαχῇ* inserentem *μέν*; sed *σφίσι* dedi cum Schweighaeus. et Gaisfordio, ubi reliqui editores *σφι*. Quod sequitur *τὰ δ'*, ubi non praecessit *τὰ μὲν*, attigit Matthiae Gr. Gr. §. 288. not. 4. Apud Pausaniam l. supra l. haec ita traduntur: *τὸν δὲ Πᾶνα ὁ Φειδιππίδης ἔλεγε περὶ τὸ ὄρος ἐντυχόντα οἱ τὸ Παρθένιον φάναι τε ὡς εὔνους Ἀθηναίοις εἴη καὶ ὅτι ἐς Μαραθῶνα ἥξει συμμαχήσων· οὗτος μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ τετίμηται.*

καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων] i. e. *rebus bene constitutis.* Eodem modo Noster VII, 132 coll. 158.

ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρὸν] Hoc Panis fanum hodieque monstrant sub ipsa arce situm haud longe ab angustis gradibus, quibus a septentrione ad arcem escendunt. Conf. Euripid. Ion. 506 seqq. Quin ipsis in numis hoc fanum comparet, de quo plura Kruse: Hellas II, 1. pag. 119 seqq. *Cr.* de hoc sacrario consuli vult Stuart. in Antiqq. Athen. P. II. p. 248 vers. german. (Darmstad. 1828). Tu add. Leake: Topographie v. Athen pag. 126 ex vers. Saupp., Vischer. Erinnerungg. aus Griechenl. pag. 165. De statua Panis prope hoc sacrarium inventa monuit Yates l. l. pag. 46; de aliis huius Panis imaginibus vid. C. O. Mueller: Archaeolog. §. 387. not. 7. Huc quoque pertinet scolium in dei honorem post pugnam Marathoniam cantatum apud Athen. XV, 14. p. 694 D. (Analectt. vett. poëtt. I. p. 156. VIII. T. I. p. 89 ed. Iac., Bergk. Poëtt. Lyricc. p. 1018) et inscriptio Panis statuae a Simo-

487 καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φει- 106
διππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· Ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων

nide facta (ibid. I. p. 131. XXVIII. T. I. p. 63 Iac. coll. III. pag. 205 CCLXIV sive Antholog. lib. IV. p. 172 Iac.). Ad *ἱλάσκονται* conf. V, 47 ibique nott. Pro vulg. *ἐπετείῃσι* (quam formam ab Herodoto alienam esse existimo) cum Bredov. pag. 156 et recentt. edd. dedi *ἐπιτέῃσι*. Voce *λαμπάδι* indicatur ἡ *λαμπαδηφορία* s. ὁ *λαμπαδοῦχος ἀγών*, cuius crebro fit mentio in solemnibus quibusdam Atheniensium, in honorem Vulcani, Promethei, Panis, Minervae atque etiam Dianae, quibus numinibus igneam quandam vim ac sideream coelestemque coli nemo nescit. Ac iuvenes in tali festo cursu certabant manu gestantes facem accensam, quae ne in ipso cursu exstingueretur, maxima certantium fuit cura. Tu vid. Broendsted: Reis. u. Untersuchungg. II. pag. 290, ubi Herodotei quoque loci meminit. *Cr.* praeterea conferri vult, quae in Praepar. ad Plotin. De pulcrit. p. XXVII seq. et apud Herod. VIII, 98 exstant. De hac lampadephoria Panis in honorem instituta aeque atque de reliquis Atheniensium lampadephoriis nunc pluribus disputavit Fritzsche in: Indic. Lectt. Rostochiens. aestat. 1845, ubi vid. potissimum pag. 4 seqq. Caeterum ad eandem Panis vim, quam hoc festo honorari voluerunt, id quoque pertinet, quod in eiusdem templo *πῦρ οὔποτε ἀποσβεννύμενον καίεται* teste Pausania VIII, 37, 8.

Cap. CVI.

δευτεραῖος] i. e. *postridie quam Athenis egressus est*, ut recte interpretatur Hoogeveen. ad Viger. p. 71. Herodotea citat Plutarch. II. pag. 826 A. Spatium ab hoc cursore biduo absolutum stadiis definit 1240 Solinus (ubi vid. Salmas. pag. 33 s. 45), Plinius H. N. VII, 20 ponit 1140. Recentiores *viginti sex* milliarr. geographicc. esse tradunt, quae ab hoc cursore *biduo* emensa, a Spartanorum exercitu triduo confecta esse legimus VI, 120, cum ex Herodoti (IV, 101) sententia plerumque ducenta stadia, quae quinque milliarr. geographicc. aequant, uno die a pedite confici soleant; ita ut ille cursor duplo ac triplo maius spatium uno die absolverit. Tu conf. quae de hac re iudicat Leake: Die Demen von Attika p. 99 not. e vers. Westermanni.

ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε] Haud dispar loquendi genus III, 46: *καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον*. III, 156: *καταστὰς δὲ ἐπ᾽ αὐτά*. Si quaeras, quosnam magistratus Herodotus h. l. intellexerit, equidem haud scio an *τοὺς ἄρχοντας* dixerit *τοὺς ἐφόρους*, quae Urlichsii est sententia ad VI, 67 allata, quae altero Herodoti loco IX, 4—9. mihi probari videtur. Aliter Lachmann: Spartan. Staatsverfass. p. 203. 205, qui ecclesiam Spartanorum h. l. cogitari vult, in qua praecipuae partes et senum et ephororum fuerint. — In seqq. pro *λογίμῳ* Schweigh. et Gaisf. ex uno Parisino libro dederunt *λογίμῃ* accedente Polluce II, 22, qui ita ex Herodoto affert. Bekkerus *λογίμῳ* retinuit, eumque cum Bredovio p. 275 et recentt edd. secutus sum, cum hanc formam plerumque habeant adiectiva in *ιμος* exeuntia, licet supra II, 98 in omnibus libris et scriptis et editis inveniatur *λογίμη πόλις*. De dativi structura vid. Kuehner Gr. Gr. §. 586, d. Mox pro vulg. *ἀπήγγελλε*, cuius loco Bekker *ἀπάγγελλε* exhibuit, malui cum Dindorfio e Florentino libro recipere *ἀπήγγειλε*, quod unum mihi huic loco convenire videtur. Ad *ἕαδε* in se q.

δέονται, σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιϊδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρέτριά τε νῦν ἠνδραπόδισται, καὶ πόλι λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη. Ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα ἀπήγγειλε· τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτῃ δὲ οὐκ

conf. IV, 153 ibique nott. — Quod ad argumentum attinet, minus accurate de iis, quae ad Lacedaemoniorum opem spectant, retulit Isocrates in Panegyr. §. 86.

ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη] Pro *ἱσταμένη* iure nunc repositum *ἱσταμένου*, quod etiam Plutarchi haec tangentis auctoritate firmatur II. p. 861 F coll. p. 717 B et Herod. VI, 57. Nam satis constat, incipientis mensis dies vocari *ἱσταμένου μηνός*, ita ut nonus mensis dies intelligi h. l. debeat. Quod vero Plutarchus l. l. novilunii religione Spartanos ab expeditionibus omnino abstinuisse negans Herodotum criminatur, cum in perpetuam Marathoniae victoriae memoriam diem sextum Boëdromionis consecrarint (de quo eodem Plutarchus in Camill. 19. pag. 138 A.), recte observat Wesselingius, Herodoti fidem, ut qui proxime ad Marathoniae pugnae aetatem pertinuerit accuratiusque de his certe edoctus fuerit, pluris faciendam esse. Ac vel si largiamur Plutarcho, festum pugnae Marathoniae sexto Boëdromionis die Athenis quotannis fuisse celebratum, potuit sane, ut idem monet Wessel., victoriae memoria anteverti et sexto die sacrari vel ob mysteria extremo mense Boëdromione celebrari solita, vel aliam ob causam; itaque Boëdromionis die *decimo sexto* ad Marathonem pugnatum esse credibile videtur Wesselingio, cum Spartani nono mensis die ad belli consortionem invitati, post plenilunium confecto tridui itinere, Persis modo profligatis, Athenas adcurrerent. Neque hoc insolens fuisse, ut victoriae festum in alium diem fuerit translatum, docent Eleutheria, in victoriae Plataeensis memoriam die XIV mensis Maemacterionis peracta, cum ipsa pugna commissa sit quarto die Boëdromionis, teste Plut. Arist. cap. 21. Eadem sententia Corsini Fast. Att. IV. p. 184. Herodotus ipsum mensem, cuius die nono Phidippides Spartanos allocutus est, nomine suo haud declaravit: plenilunium vero nondum fuisse verba sequentia indicant: post plenilunium pugnam ipsam commissam esse aeque certum. Itaque offendit, quod Plutarchus tribus, quos supra indicavi, locis scribit *sexto* die mensis *Boëdromionis* (cuius loco perperam *Thargelionem* vocat Aelianus V. H. II, 25) ad Marathonem esse pugnatum eodemque die redeunte quotannis festum in pugnae memoriam ab Atheniensibus celebratum: quamquam plerique nostrae aetatis viri docti pugnae Marathoniae diem inde posuerunt *sextum* Boëdromionis, qui cum *vicesimo septimo* die Septembris nostri conveniat, anni 490 ante Chr. n. sive Olymp. LXXII, 3; conf. Clinton. Fast. Hellen. (II) p. 26 ed. Krueger., Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 683. Sed dudum exstitit Fréret (Mém. de l'Acad. d. Inscriptt. T. XVIII. p. 134 seqq.) eumque secutus est Larcher (in not. ad h. l.), qui uterque sexto Boëdromionis die pugnam committi potuisse negat, quae mense antecedente Metageitnione potius sit commissa, licet festum in pugnae memoriam celebrari solitum postmodo locum habuerit sexto Boëdromionis die. In eandem sententiam pluribus disputavit Boeckh (vid. Indic. lectt. aestivv. universit. Berolin. 1816, Abhandll. d. Berlin. Akad. anni 1818. pag. 96, Zur Geschichte d. Mondcycl. pag. 64

ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον.

Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς 107
τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ
488 ὕπνῳ τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνευνη-

seqq.), qui ad Marathonem pugnatum esse ponit die decimo septimo mensis Metageitnionis aut certe medio hoc mense, festum vero in pugnae memoriam constitutum duodeviginti ferme diebus post celebratum esse sexto utique Boëdromionis die concedit. Neque vero id persuasit C. F. Hermanno (Griech. Monatskunde pag. 26), neque Anglo Graecae historiae scriptori (Grote: History of Greece IV. p. 483 seqq.), qui in sententia vulgo recepta et Plutarchi auctoritate munita subsistere malunt, praesertim cum illis temporibus annorum rationes valde perturbatae neque ad iustum modum revocatae fuerint. Boeckhium sequitur Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 676, diem pugna enarrans *decimum septimum* Metageitnionis sive *duodecimum* diem Septembris nostri.

μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου] i. e. *nisi plena esset luna* s. *plenilunium*. Ad particulas μὴ οὐ conf. Kuehner Gr. Gr. §. 718, 3 et supra VI, 88. Attigerunt haec quoque G. Hermann in: Schulzeit. 1833. nr. 19. pag. 789 et Hartung: Lehre d. Partik. II. pag. 173. Spartanorum in talibus superstitionem inde repetimus, quod Spartae lunaria numina inprimis colebantur: de quo plura in Excursu IV ad VI, 69 seq. Ipsius moris, quo Laconibus non licuit ante plenilunium ad bellum proficisci, plures testes excitat ad h. l. Larcherus Pausan. I, 28. §. 4. (qui de his ita scribit: εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς μὴ πρότερον μαχουμένοις ἐξιέναι πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι). Lucian. De astrolog. 25. T. II. p. 271 Iacobitz., qui Lycurgo tale institutum adscribit, Plutarch. II. p. 1157. Hermogen. De invent. II. pag. 45 (Rhett. Graecc. II. pag. 192 ed. Spengel). Similia aliarum gentium antiquitatis instituta profert Knobel ad Exod. XII, 17. pag. 102. Herodoti locum ad Hyacinthia et Carnea tantum referri posse, siquidem uno mense Carneo Spartani non ante plenilunium ad bellum egressi fuerint, C. O. Muellero observante (Dorr. II. p. 248), contendit Boeckh. in Ind. Lectt. aestiv. Berol. 1816. De Carneis vid. VII, 206 ibiq. nott.

Cap. CVII.

κατηγέετο] Plane ut VII, 215, ubi vid. nott. Cr. conf. Tittmann. ad Zonar. Lexic. pag. 1168. Ad verba ἐς τὸν Μαραθῶνα conf. nott. ad VI, 102.

ἐν τῷ ὕπνῳ] Desunt hae voces in pluribus codd. et simili in re absunt VII, 12, additae VI, 118. 131. III, 30. 65, observante Wesselingio, qui de huiusmodi per quietem visis conferri vult Sophocl. in Oed. Tyr. 1000 et Burmann. atque Casaubon. ad Sueton. Caes. 7. Atque exstitit nuper, qui Sophoclea illa (l. l. vs. 980 ed. Dindorf.):

σὺ δ' ἐς τὰ μητρὸς μὴ φοβοῦ νυμφεύματα·
πολλοὶ γὰρ ἤδη κἀν ὀνείρασιν βροτῶν
μητρὶ ξυνευνάσθησαν

e loci huius Herodotei lectione et cognitione fluxisse et ab interpolatore Sophoclis versibus intrusa esse contenderet, cui opinioni nemo sanus homo adstipulabitur: nos de hoc quoque loco ea teneri volumus, quae ad III, 119 pluribus exposuimus. Verbum συμβάλλεσθαι (*coniicere*) attigi ad I, 68. Ad formam ἀπέβησε (*deposuit*, *deduxit*) cf. supra V, 63 ἀπέβησε στρατιήν.

θῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν, τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα. Τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιξε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε. οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο· τούτων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας. ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδὼν, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδέ μιν δυ-

ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν] De insula *Aegilia* vix plura constant. Pertinuit illa ad ditionem Styrensium, qui Dryopica stirpe orti in Euboea insula prope Carystum urbem condiderant, cuius Homerus meminit Ili. II, 539. Alia dabunt Strabo X. p. 446 s. 684 B. seq. Pausan. IV, 34, 6 coll. Herod. VIII, 46. IX, 28. Apud Stephan. Byz. pag. 52 *Αἰγιάλεια* commemoratur insula infra Cretam et Peloponnesum: nisi cum Meinekio (vid. eundem quoque ad Scymn. Chium pag. 33) scribendum *Αἴγιλα*. Quae eadem Melae II, 7. §. 11 et Plinio H. N. IV, 12, 22. (65) *Aegilia*, coll. ibid. §. 19 s. 57. Apud Scylacem in Peripl. §. 112. p. 56 Huds. eadem *Αἰγιλία*. Sed recte monuit Tzschucke ad Melae l. l. in Nott. exegg. Vol. III. P. II. pag. 739 itemque Meineke l. l., hanc *Aegiliam* minime eam esse, de qua Herodotus loquitur quamque non valde remotam ab ora Attica atque Euboica fuisse credibile est. Atque testatur Leake (Travels in North. Greece III. pag. 422, in medio sinu Sturae (quae est antiqua Styra) insulam inveniri, quam ad Herodoteam Aegiliam commode retuleris. In seqq. articulum *τὴν* ante *γῆν* omisi cum recentt. edd., quoniam libri plerique sic iubebant. Matthiae dedit: *ἐκβάντας τε ἐς τ ὴ ν γῆν*. De vocula *τε*, qua semel posita haec verba antecedentibus adiunguntur, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 723, 6.

ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι] i. e. *accidit, ut solito vehementius sternutaret et tussiret.* Pro *μεζόνως* Eustathius haec citans ad Odyss. p. 1831, 39 s. 647, 30 affert *μεῖζον*; alii libri Herodotei *μέζον*. Sed *μεζόνως* saepius reperitur apud Nostrum; conf. III, 128. V, 92 fin. II, 161. VI, 84. — Ad usum verbi *βήσσειν* (*tussire*) conf. Xenoph. Cyropaed. II, 2, 1. Pierson. ad Moer. pag. 101. — „Hippiae *πταρμὸν*, ait *Wessel.*, et dentem excussum exscripsit in Suidae *Ἱππίας* Aelianus aut scriptorum alius quis.“ Sternutamenta autem inter omina a veteribus habita fuisse plures testantur loci Xenophontis in Anab. III, 2. §. 9 coll. Homer. Odyss. XVII, 541, Frontin. Strateg. I, 12. §. 11. Cicer. De divin. II, 40, ubi vid. Davis. Ad verbum *ἐπῆλθε* conf. nott. ad I. 30 et ad verbum *ἐκβάλλει* conf. Solonis locum in Eleg. 23, 2 (Schneidew. p. 31 sive Eleg. 27, 2. p. 346 in Bergk. Poëtt. lyrr.), ubi idem verbum de dente, quem quis emittit s. *eiicit*, adhibetur. Mox dedi *τούτων* pro *τουτέων* et *ὁ ὀδὼν* pro *ὁ ὀδοὺς*. Namque Eustathius ad Ili. XI. p. 854, 14 s. 795 (coll. Foes. Oecon. Hippocr.) sic praecipit: *Ἰακὸν δέ φασιν ὁ ὀδών*. Mox restitui *παραστάτας* li-

νησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τί μοι μέρος
μετῆν, ὁ ὀδὼν μετέχει. Ἱππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνε- 108
βάλετο ἐξεληλυθέναι. Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ
Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί. καὶ γὰρ
καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες,
καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραι-
ρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζόμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες
ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεϊ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω
καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς, οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν
σφι τάδε· Ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν, καὶ ὑμῖν τοιήδε

brorum plurimorum e consensu pro παρεστεῶτας, quod cum Wesselingio tenuit Schaeferus. Matthiae dedit παραστάντας. In duobus codd. παριστάντας.

CAP. CVIII.

ἐξεληλυθέναι] Conf. nott. ad VI, 80. In seqq. dedi αὐτῶν pro αὐτέων; pro ἀναιρέατο vel ἀναιρέοντο Bekker ἀναραιρέατο dedit, quod respiciens ad ea, quae de his formis exposuit Bredov. pag. 315, recipiendum duxi, plane ut VI, 36; neque aliter Dindorf. et Dietsch. fecerunt. Pro vulgata πιεζεύμενοι, quae ferri nequit, e Florentino atque Aldina cum Dindorfio et Dietschio revocavi πιεζόμενοι; vid. eundem Bredov. p. 367. Ad ἐπῆλθον conf. IV, 46.

ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος] Vid. VI, 116. Auctor est Pausanias I, 32, 4, a Marathoniis cultum fuisse Herculem: quem deum sibi primis inter caeteros Graecos apparuisse Marathonii dicebant. Unde orta videtur Krusii suspicio (Hellas I, 1. p. 276), prope viam magnam haud longe a fonte Macaria Herculis fuisse templum, non valde remotum ab ipso oppido Marathone, quod eo ferme loco, quem nunc vicus obtinet ὁ Μαραθῶνας, situm fuisse supra (ad VI, 102 et in Excursu ad h. l.) ostendimus. Ante Marathonem planitiem versus Herculis templum stetisse probabile utique est; quod ad montis Argaliki, qui nunc vocatur, radices in meridionali planitiei parte non longe a vico Vrana exstructum fuisse qui contendunt (Leake: Die Demen Attika's pag. 83, quem alii sequuntur), ii minus recte mihi facere videntur: vid. quae in Excursu ad VI, 102 monuimus.

ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι — σφέας αὐτοὺς] i. e. *tradere primum se ipsos voluerunt Cleomeni et Lacedaemoniis, cum forte illi* in agro *Plataeensi adessent.* De vi verbi ἐδίδοσαν (quod bene discernendum ab antecedenti ἔ δ ο σ α ν, i. e. *se tradiderant*) conf. nott. ad IV, 162. III, 148. V, 18. 94. Pari modo mox iidem Plataeenses supplices Atheniensibus ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς; de quo eodem monuit Baeumlein: Ueber die Griech. Modi pag. 59. 96.

ἑκαστέρω] Ita recte nunc editum pro ἑκατέρω. Vid. III, 101. Apollon. Rhod. IV, 90. Hesych. I. p. 1125 (ubi: ἑκαστέρω· πορρωτέρω κεχωρισμένως). Haec attulit Wesseling. De comparativi usu vid. Kuehner Gr. Gr. §. 752, qui recte illud ἑκαστέρω interpretatur: *zu weit*, sc. ἢ ὥστε ὑμᾶς δέχεσθαι. Mox e Florentino aliisque cum Schweigh., Gaisf. et Dindorf. dedi γένοιτο pro γίνοιτο, quam olim vulgatam lectionem retinuerunt Bekker et Dietsch. ac retineri quoque voluit vir doctus in: Jen. Litt. Zeit. 1817. nr. 164. pag. 376. Ad loci argumentum consul. Thucydid. III, 55. Unde non est, quod in Herodotum invehatur Plutarch. II. pag. 861 D. Mox ψυχρὴ ἐπικουρίη, uti νίκη ψυχρὴ IX, 49 et ἐλπὶς ψυχρὰ Euripid. Iphig. Aul. 1014 et Iosephi B. Iud. I, 18, 3. Quae Wesselingio debentur. Alia

τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι. Ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβού-

dederunt Erfurdt. ad Sophocl. Antigon. 88 et Bonitz ad eundem Sophoclis locum in: Sitzungsbericht. d. Akad. der Wissensch. z. Wien, hist. phil. Classe XXIII. pag. 322 seqq. itemque Obbar. ad Horatii Epist. 1, 3. pag. 216. Indicatur enim auxilium *frigidum*, i. e. *tenue* atque inde *inutile*, *vanum*.

φθαίητε γὰρ ἂν κ. τ. λ.] „*plus semel enim fieri posset*, *ut in servitutem prius abstraheremini*, *quam nostrûm quisquam fando audiret*.“ Ita reddidit Schweighaeuserus. Structuram verbi φθαίητε cum participio supra iam attigimus ad IV, 136 et VI, 91; add. VI, 116, ubi quod idem verbum excipit πρὶν ἢ sequente infinitivo (πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν), hoc loco prorsus simili omisit Noster πρὶν atque unam particulam ἢ posuit sequente infinitivo, cum ea vis, quae in particula πρὶν inest, iam contineatur ipsa verbi φθαίητε notione. Unde sane nonnihil differunt ii loci, in quibus cum tale verbum haud praecedat, absolute ponitur πρὶν ἢ sequente infinitivo, ut II, 2. IV, 167. V, 65 coll. 118. IX, 13. — In verbis subsequentibus καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι vix opus monere, infinitivum τιμωρέειν pendere ab adiectivo κακοῖσι; Athenienses enim dicuntur *haud mali* (i. e. satis validi) *esse ad auxilium vobis ferendum vosque tutandos*. Quod vero Plataeensibus haec suasisse dicuntur Lacedaemonii, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι, indicat Noster, Lacedaemonios voluisse *molestiam parare Atheniensibus*, *ut qui tum coacti essent bella cum Boeotis gerere*; nam συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι valet: *contentionibus et bellis implicitos cum Boeotis*, ut recte explicuit Schweighaeus. in Lexic. Herod. II. p. 305; tu vid. nott. ad VII, 170. — εὐνοίην retinui cum Bredovio pag. 127; εὔνοιαν exhibuit Dietschius.

οὐ κατὰ εὐνοίην οὕτω κ. τ. λ.] Haec ut rite intelligantur riteque diiudicentur, tenendum est, Herodoti animum sane magis ad Athenienses (quibuscum etiam Thurios profectus est) atque ad imperium populare, quod ibi quam maxime tunc temporis floruit (cf. nott. ad V, 66), inclinasse et a Spartanorum rebus abhorruisse. Vid. Hoffmeister l. l. p. 106. Hinc quoque VI, 112 aliisque locis Athenienses occasione oblata debitis laudibus extulit. Neque vero hinc sequitur, ut quidam voluerunt, Atheniensibus patrem historiae blanditum atque adulatum esse; qua criminatione Herodotum liberavit Dahlmann. p. 178 seq. singulos, qui hîc in censum veniunt, locos accurate persequens nec ullo Herodotum praeiudicio captum fuisse commonstrans. Tu cf. potissimum VII, 138 seqq. Neque debita laude ille Spartanos frustratus est VII, 102, ubi conf. nott. Ut ad nostrum locum redeam, vix haec in Spartanos Noster protulisset, nisi haec communis fuisset sententia Graecorum illa aetate vulgo recepta, quibus Spartani plerumque ab omni cultiori vita alieni, duri, callidi neque aperti simplicesque, sed in alios dolosi videbantur. Cf. IX, 54 et Euripid. Andromach. 446 seq. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 175 seq. coll. C. O. Mueller. Dor. II. pag. 408, qui haec crimina Doribus Spartanis vulgo exprobrata explicare vel potius excusare studet ex illa Dorum ratione vivendi,

λενον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων
489 *τοῖσι δώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν*
σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ
τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ
συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατυχόντες δὲ
καὶ καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὔρισαν τὴν
χώρην ἐπὶ τοῖσδε· ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομέ-
νους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες
ἀπαλλάσσοντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί,

qua a caeteris gentibus se quam maxime semper segregarint, indeque eam calliditatem aliosque fraudandi et decipiendi studium, in quo tamen et ipso maximus patriae amor latuerit, repeti vult, ab aliis tantopere reprehensum. Et sane qui omnem Laconum rem publicam vitaeque rationem accuratius perspexerit, vix dubitabit, quin talia ex summo isto amore patriae, qua nihil illis fuit antiquius, orta esse dicat.

οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν] i. e. *illi vero hoc consilium secuti sunt.* Verbum *ἀπιστεῖν* attigi ad III, 15. Addunt Harpocrat. pag. 50, qui *ἀπιστεῖν* scribit poni *ἀντὶ τοῦ ἀπειθεῖν*, itemque Zonar. pag. 234 *ἄπιστος· ὁ μὴ πειθόμενος.*

Ad locutionem *ἱρὰ ποιεῖν* cf. VI, 57 et de duodecim deorum ara II, 7 ibique nott., quibus add. Leake: Topographie von Athen pag. 122 e vers. Saupp. — In seqq. de structura verbi *ἵζεσθαι* conf. citata ad V, 12. Ac sane patet ex hoc loco in Lysiae orat. funebr. §. 12 legendum esse: *ἱκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο*, ubi olim vulgatam lectionem *ἐπὶ τῶν βωμῶν* retinuit Car. Scheibe in altera Lysiae editione, quae Lipsiae prodiit ann. 1855 apud B. G. Teubner. Tu vid. ad h. l. Lebeau in Observ. in Lysiae Or. f. specim. pag. 21, ubi plura citantur consimilia. *Cr.* contulerat Taylor. in Lysiae Epitaph. p. 72 Reisk. Pertinent huc quoque ea, quae ad V, 51 et VII, 141 adnotata sunt. De verbo *συνάπτειν* cf. nott. ad V, 75, et de verbo *καταλλάττειν* nott. ad V, 28.

Quod sequitur *ἐς Βοιωτοὺς τελέειν* illustrant similes loci III, 34. VI, 53, ubi vid. nott. Etenim verbum *τελεῖν*, quod *tributum pendere* significat, dein ad eos transfertur, qui quod tributum certum sive annuum sive menstruum pendunt, certo ordini s. classi civitatis adscripti sunt s. locum in confoederatione suum obtinent (*censeri*); vid. Boeckh.: Staatshaushalt. d. Athen. I. p. 651. Inde Schweighaeuserus h. l. reddit: „*qui Boeotorum communi* [foederi] *attribui nollent.*“ Videtur autem hac locutione respici ad foedus Boeotorum (de quo conf. citata ad V, 79) et ad civitates hoc foedere comprehensas, quae dicebantur *συντελεῖς* (vid. Boeckh. l. l. I. p. 545. II. p. 663. 705), cum suam haberent ditionem atque rem publicam et sui prorsus essent iuris, nisi quod potentioribus civitatibus tributum penderent, societatem in bellis praeberent, nec, ut videtur, concilio communi adessent. Vid. C. O. Mueller. Orchomen. p. 403 coll. p. 211, Kortüm: Beiträge zur Gesch. Hellen. Staatsverfass. pag. 85, Wachsmuth: Ius gentium apud Graecc. etc. pag. 68. not. 4. Incidit vero hoc in Olymp. LXV, 1 s. 519 ante Chr. n.: vide Clinton: Fast. Hellen. (II.) p. 16. 224 ed. Krueger. De quo anno dubitandum videtur viro docto Anglo Grote (History of Greece IV. p. 222 seqq.), qui post expulsum Athenis Hippiam, quod anno 510 a. Chr. n. factum esse constat, id accidisse contendit. Eandem dubitationem profert Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. pag. 448 not.

ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. Ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

109 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβάλλειν, ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν, τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν

ἐποιήσαντο — εἶναι καὶ Ὑσιάς] Verbum *εἶναι* simili modo additum, quo V, 25. De Hysiis vid. nott. ad V, 74. De *Asopo* cf. nott. ad VII, 199. IX, 15 etc. Quod ad ipsam rem attinet, Herodoti verba sic intelligi voluit Kruse (Hellas II. pag. 445), ut lineâ inter Asopi fontem et Hysias ductâ Plataeensium ditio a Thebanis seiungeretur. Cum vero Asopus inter Plataeensium ac Thebanorum agros ipse flueret, huncce rivulum limitem Thebanis factum esse Plataeas et Hysias versus credere maluit Poppo: Prolegomm. in Thucydid. P. I. Vol. II. pag. 282, itemque Friedrich in Rerr. Plataeenss. specimine p. 15. Et haec ratio utique praestare videtur.

Cap. CIX.

δίχα αἱ γνῶμαι] De voce *δίχα* cum verbo *γίγνεσθαι* iuncta vid. Kuehner Gr. Gr. §. 416, 3, qui idem §. 639 consulendus de infinitivi structura in verbis *ὀλίγους — συμβαλέειν*, quae valent: *pauciores enim esse quam qui cum Medorum exercitu congrederentur;* retinui autem *συμβαλέειν* et h. l. et infra, memor eorum, quae ad VI, 89 attuli. Eadem structura VII, 207 fin. De verbo *νικᾶν* cf. VI, 101 ibiq. nott. In verbo *ἐνίκα* haud praetermittenda imperfecti vis et potestas, quam ita in Latina versione expresserunt: *cum in eo esset, ut peior sententia vinceret;* peiorem autem dicit Noster eam sententiam, quae pugnam committi vetuit. Sequentium verborum structura impedita ob plures voces et ipsas enuntiationes interiectas; deest enim ad vocem *ἐνθαῦτα*, a qua apodosis incipit, ipsum verbum finitum; sensu tamen exprimitur verbis *πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε ταῦτα.* De vocula *γάρ*, quae turbatae verborum structurae ansam dedit, vid. modo supra VI, 102 ibique nott. — *ψηφιδοφόρος* dicitur h. l. is, qui *suffragium fert:* de ipsa vocis origine cf. Janson in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. XIX. pag. 527.

ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν — πολεμαρχέειν] Satis novimus inter novem archontes Atticos unum fuisse *πολέμαρχον*, qui peregrinis ius diceret et quaecunque ad familiarum iura pertinerent, curaret, alia id genus. Vid. Meier et Schoemann: Der Attische Process. p. 50 seqq. Cui eidem rerum militarium curam priori certe aetate demandatam fuisse vel ipsum nomen declarat Nostrique locus comprobat, quamquam inde ab Herodoti tempore nulla polemarchi mentio in rerum militarium cura, quae ad decem *στρατηγοὺς* inde translatae sunt. Cf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. pag. 325, C. F. Hermann: Lehrbuch etc. §. 138. not. 9. §. 152, Grote: History of Greece V. p. 372. Atque per alias quoque Graeciae civitates rebus militaribus summo loco praefuisse invenimus polemarchos, qui iidem apud Boeotos, ut hoc utar exemplo

Ἀθηναίων πολεμαρχέειν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι· ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε· Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἔστι ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας, ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷα οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθη-

summam rei publicae administrandae habebant curam (de qua consul. C. O. Mueller. Orchomen. pag. 405, Boeckh. Corp. Inscriptt. Graecc. I. p. 730); ut sane minus mirari subeat, qui factum sit, ut Athenis hic magistratus a rerum militarium cura ad negotia civilia, peregrinorum potissimum (nam idem et hostis et peregrinus apud veteres et habebatur et dicebatur) agenda fuerit translatus. Hinc Glossa Herodotea ad h. l.: πολέμαρχος· ἄρχων, πρὸς ὃν κατηγγυῶντο τοὺς ξένους. Nec magis mirum, hunc magistratum aeque ac reliquos Atheniensium magistratus sorte ductum esse; de qua re diximus ad III, 80. In hac vero sortitione cum fabis uterentur pro calculis sive tesseris, inde istiusmodi magistratus dicuntur κυάμῳ λαχόντες s. ἀπὸ κυάμου ἄρχοντες, κυαμευτοί. Tu vid. praeter Sturz. in Lex. Xenoph. II. p. 799 potissimum C. F. Hermann. l. l. §. 112. not. 1 (coll. §. 148. not. 2), quo loco ille observat, hunc polemarchum videri primum magistratum, qui sorte ita ductus Athenis constitutus fuerit. Conf. quoque Rauchenstein in introductione ad Isocratis Areopagitic. pag. 109 edit. sec. Caeterum eundem *Callimachum* minus recte Meursius Att. Lectt. II, 14, quem sequitur Kuhn. ad Polluc. VIII, 92, primum ait Athenis hoc polemarchi munus obiisse, inductus prava interpretatione Pausan. I, 15. §. 4, ut notat Valcken. Idem Callimachus nobile votum, quo Dianae ἀγροτέρᾳ ante pugnam Marathoniam se obstrinxerunt Athenienses, fecisse fertur in Schol. ad Aristoph. Eqq. 657, unde postmodo factum, ut quotannis haec sacra perageret polemarchus. Conf. Meursius: Athen. Att. II, 5. Ad ipsum Miltiadem hoc votum refert Aelian. V. H. II, 25, ubi vid. Perizonius. Herodotus vero quod nec voti huius nec sacrorum hinc quotannis institutorum fecerit mentionem, negligentiae immerito incusatur a Plutarcho II. pag. 862 B.

ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι] i. e. „constituerunt, ut polemarchus *aequum suffragii ferendi ius* haberet cum ducibus.“ Eodem modo ὁμόψηφος invenitur VII, 149; alii scriptores eodem sensu dicunt ἰσόψηφον, ut Aeschyl. in Eumenid. 677. 726. Thucydid. I, 141. III, 11. 79. Plato De legg. III. pag. 692 A.

Ἐν σοὶ νῦν — ἔστι] De locutione consul. nott. ad III, 85 et add. allata a Blomfield. in Glossario ad Aeschyli Pers. 177. Ad locutionem μνημόσυνα λιπέσθαι conf. IV, 166 ibiq. nott. De structura accusativi ποιήσαντα in seqq. monuit Kuehner Gr. Gr. §. 648, b. Vid. quoque supra VI, 78. In verbo λείπουσι praesens tempus in media narratione rerum praeteritarum positum pro tempore praeterito recte hinc notat Fäsi: Berichtigg. u. Zusätze zu Passow's Wörterbuch II. (Zürich 1838.) p. 13, excitans quoque Eurip. Iphigen. Taur. 561. In seqq. pro ἐς κίνδυνον Valck. suspicatur ἐς κινδύνων: quo certe non opus libris praesertim invitis. Cum verbis ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι idem comparat, quod legitur apud Demosthen. pag. 204: ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ πόλις [περὶ παραπρεσβ. §. 31. pag. 350 Reisk.] et apud Lysiam p. 115 in orat. advers. Andocid. §. 25: ἐξ ὅσου Ἀθῆναι ἀείμνηστοί εἰσιν; tu

ναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον. καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἵη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. Κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τούτων ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν, ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ συμβαλέειν. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα, ὥστε μηδίσαι· ἢν δὲ συμβάλωμεν, πρίν τι

add. ipsum Herodotum II, 44: ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται. Ad ὑποκύψωσι cf. VI, 25 ibique nott.

δέδοκται] „Quid ab Hippia Medisque in Athenienses *decretum* fuerit, significat. Sic IX, 73. VII, 16.“ *Wessel.* Eodem sensu reperitur δέδοκται III, 85. IV, 68 coll. V, 96, idque nostro loco valde aptum videtur, ubi Miltiades Atheniensium animos ad pugnam concitare vult eo, quod dicit, pugnam detrectare seque Persis tradere si vellent, iam (a Persis) *constitutum esse*, quid *passuri sint in Hippiae manus traditi*, servitutem scilicet turpissimam adeoque ipsam mortem. Moneo, quod Eltzius (Jahrbb. f. Philol. u. Paed. Suppl. IX. p. 334) verbo δέδοκται substituere vult δέδεκται (Ionum more dictum pro δέδεικται), quod in uno Parisino libro legitur correctoris manu scriptum, quoque ea declarari vult, *quae demonstrata, explorata sunt.* Mihi hoc alienum videtur a scriptoris sententia.

καὶ κῶς ἐς σέ τι τούτων — ἔχειν] i. e. *quo pacto a te pendeat harum rerum summa.* Ita recte Schweigh. Sic II, 104 τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει. Nec multum diversum, quod infra legitur: ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει, cuius simile exstat, notante Valcken., in Euripid. Phoeniss. 438. Quod vero Eltz. l. l. scribi vult κῶς ἐς σέ τοι (pro τι), i. e. *quomodo in te omnino*, quia τι nihil habeat, quorsum referatur, nolui recipere, cum illud τι (*aliquo* certe *modo*) neutiquam abundet. Nec quisquam editorum recepit τοι, quod alienum ab hoc loco existimo. Ad locutionem τὸ κῦρος ἔχειν, qua *summa potestas* s. *summum imperium* indicatur, conf. Aeschyl. Suppl. 391, Sophocl. Oed. Col. 1660 (1779 Elmslei.), Thucyd. V, 38, Plat. Cratyl. pag. 435 C. Dio Cass. LIII, 17. Plutarchus in eadem re narranda utitur locutione τὸ κράτος ἔχειν Vit. Aristid. 5. τούτων dedi pro τουτέων. — Ad ἔρχομαι φράσων conf. III, 6. I, 194. VII, 102, ne plura.

οὐ συμβαλέειν] In hac verbi repetitione iucundi quid ac grati inesse quivis sentiet. Sic ipso huius capitis initio: οὐκ ἐώντων συμβάλλειν — ὀλίγους γὰρ εἶναι — συμβαλέειν. Ac similes quasdam repetitiones affert Wesselingius VI, 106. IX, 11. III, 12, qui quidem loci quamquam non prorsus pares iudicari poterunt huic loco, tamen huiusmodi repetitiones ab Herodoti sermone alienas non esse satis ostendere possunt. Hoc nimirum loco prius συμβαλέειν veteres edd., quas sequuntur Bekker et Dindorf., omittunt, unde uncis inclusit Dietsch., libri tamen scripti retinent, quos equidem sequi malui. Etenim si alterutrum offendit, malim certe cum Bredov. p. 87 et Nabero in Mnemosyn. III. p. 488 posterius συμβαλέειν omittere et scribere: τῶν δὲ οὔ; quamquam ne hoc quidem opus videtur.

ἔλπομαί τινα στάσιν — φρονήματα] Sensum loci Hoogeveen. ad Viger. p. 244, ubi de verbo ἔλπομαι s. ἐλπίζω (*metuo*) agit, ita Latine expressit: *quod si proelium non commit-*

καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί τέ εἰμεν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. Ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο ἤρτηται. ἢν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἢν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προσ- 110
γενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. Μετὰ δὲ οἱ στρατηγοί, τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτῶν ἐγίνετο πρυτανηΐη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔ τί κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηΐη ἐγένετο.

Ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε 111
Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ

titur, vereor ne magna exoriatur seditio, sive propius ad Herodoti verba: *ne qua incidens seditio omnia Atheniensium consilia discutiat*. Schweighaeus. verbum ἔλπομαι vulgari *opinandi, putandi* significatione accepit. De voce σαθρὸν (*putre consilium*, id est *pravum, malum*) dixi ad Plutarch. Alcibiad. pag. 81. 268. Quae vox cum proprie de vasculis laesis, quae rimas duxerunt, usurpetur, ac dein, ubi latius serpsit vocis vis ad omnia, quae laesa, prava malave sint, transferatur, bene convenit verbo διασείειν, in quo similis imago subesse videtur. — Ad verba θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων cf. VI, 11 et ad verba ἐκ σέο ἤρτηται III, 19. I, 125. Homer. Odyss. VI, 197 ibiq. Nitzsch. Revocavi e Florentino aliisque libris lectionem ἤρτηται, cuius loco antea ἄρτηται, quod ferri nequit; vid. Bredov. pag. 292.

ἢν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ] i. e. *sin his suffragatus fueris, qui proelium dissuadent.* Ubi, quae sit vis praepositionis ἀπὸ in verbo ἀποσπεύδειν, vix quemquam latebit. Vid. nott. ad VII, 17. Minime vero opus, cum Valckenar. rescribere τὴν δὲ (scil. γνώμην) τῶν ἀποσπ. τὴν συμβολὴν ἢν ἕλῃ, nec magis placet Reiskii coniectura scribentis ἢν δὲ τῶν ἀποσπ. τὴν συμβολὴν ἔχῃ, i. e. *si vero iis adhaerescas, qui student conflictum impedire.* — συμβολὴν cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. dedi, Florentini, Sancrofti, aliorum auctoritate. Vulgo συμβουλήν. Articulum τὴν ante τῶν ἀποσπευδόντων Schweigh. inseruit, non improbans τά, quod Wesselingii in editione exstat.

Cap. CX.

τῶν ἡ γνώμη ἔφερε] Cf. nott. ad V, 118. Mox dedi αὐτῶν pro αὐτέων. πρυτανηΐη est *praesidium*, ut vulgo dicimus, summum imperium, quod alternis diebus obtigit singulis ducibus. Id vero apud alios quoque magistratus obtinuisse, ut per vices sub alio essent praeside, monuit Boeckh. in Corp. Inscriptt. I. pag. 234. Ad locutionem οὔ τί κω in seqq. cf. Iacobs. ad Aelian. N. A. XIV, 16. pag. 480.

Cap. CXI.

περιῆλθε] Cf. I, 7. 120. III, 65. VII, 158. Eadem in re enarranda Plutarch. Aristid. 5: ὡς περιῆλθεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχή. De forma genitivi κέρεος, qua constanter Noster utitur, vid. Bredov. pag. 259. In seqq. pro vulg. ἀριθμέοντο scripsi ἠριθμέοντο, secutus Bredov. p. 296.

πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλληλέων· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας,

τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν.] Cum olim rex in dextro cornu imperaret (cf. Eurip. Suppl. 657), mutatâ rei publicae formâ iste honos, quod bene vidit Wesselingius, polemarcho obtigit, de cuius munere vid. nott. ad V, 109.

ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοννο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλληλέων] Haec verba Schweighaeuserus ita reddit: ,,*ab hoc igitur principio deinde collocatae erant continuo tenore singulae tribus Atheniensium pro cuiusque numero.*" Langius, vernaculus interpres, paulo liberius sic: ,,*Unter dessen Führung folgten nun die übrigen Stämme in ihrer Ordnung, einer nach dem andern.*" In quibus quod verba initio posita *ἡγεομένου δὲ τούτου* Schweighaeuserus reddit: *ab hoc igitur principio*, minus accurate utique, equidem ad praegressa verba (*τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος*) respiciens malim reddere: *hoc vero* (Callimacho) *duce* (dextri cornus) *sequebantur ita*, *ut numerabantur* (suo ordine), *phylae se invicem excipientes* (i. e. continuo ordine, una post alteram), adeo ut tota acies longam exhiberet et continuatam seriem, cuius dextram partem s. principium tenuit Callimachus cum sua tribu, quam Aeantidem fuisse testatur Plutarchus in Symposiacc. I, 10. pag. 648, hanc vero tribum reliquae tribus s. *φυλαὶ* exciperent. Etenim tenendum est, in civitate Attica phylas, quas inde a Clisthenis aetate (vid. supra V, 68) decem fuisse novimus, non ad res civiles tantum, verum bellicas quoque ita pertinuisse, ut singulas exercitus in bellum proficiscentis partes constituerent et in ipsa acie suum quaeque locum a caeteris seiunctum obtineret; quod vel Noster locus declarat, ac testantur Plutarch. Vit. Aristid. 5, alii a C. F. Hermanno excitati in: Lehrb. d. Griech. Staatsalterthüm. §. 152. not. 10. Si vero quaeritur (idque ad nostrum locum inprimis spectat), quo ordine in ipsa acie constituenda singulae phylae se exceperint, vel eum ordinem fuisse necesse est, qui inde ab initio inter has phylas omnino constitutus in omne tempus obtinuit, nunc cognitus ex inscriptionibus (Corp. Inscript. Gr. I, nr. 166 seqq.); vel eum ordinem, quo singulae phylae in republica administranda per annum civilem se excipiebant, sorte quotannis constitutum. Hunc vero ordinem in pugna Marathonia obtinuisse ut credamus, suadet Plutarchi ad Aeschylum provocantis testimonium loco supra laudato, ex quo *Aeantidem* tribum, quae e priori ordine *nona* fuit, primum locum in dextro cornu obtinuisse intelligimus, atque haud scio an idem quoque colligi possit ex altero Plutarchi loco in Aristid. cap. 5, ex quo *Leontidem* tribum, quae *quarta*, et *Antiochidem*, quae *decima* fuit inter phylas secundum priorem ordinem, in acie iuxta se stetisse et pugnasse apparet: hic enim ordo utrique sorte obtigerat. Itaque Herodoti verba *ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοντο αἱ φυλαὶ* haud aliter intelligi poterunt, nisi hoc modo: Callimachum (in dextro cornu cum Aeantide collocatum) in acie excipiebant reliquae tribus, ita ut numerabantur s. eo ordine, qui numero sorte ducto cuique constitutus erat, una post alteram s. pro suo quaeque numero. Hunc vero ordinem eundem fuisse atque eum, quo in senatu ad res publicas administrandas per unum annis civilis mensem advocabantur, dubitari haud potest. Atque hunc in modum Grote quoque History of Greece IV. pag. 485 haec verba accipi vult, itemque Boeckh: Zur Geschichte d. Mondcyclen p. 68 seqq., cuius sententiae adstipulandum esse puto, aliter quamvis statuat

491 *Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης γάρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων
ἀναγόντων καὶ πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας,
κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γί-
νεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. Τότε δὲ, τασσομένων τῶν
Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγίνετο τοιόνδε τι. τὸ στρατόπε-
δον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον
ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρα-
τόπεδον· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ. Ὡς δέ σφι* 112
διετέτακτο, καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθη-

Westermannus (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Vol. XXXVI. p. 148 seqq.), qui reiectis Plutarchi testimoniis alterum, quem supra indicavimus, phylarum ordinem hîc praefert.

ἀπὸ ταύτης γάρ σφι τῆς μάχης] i. e. *inde ab hac pugna* s. *post pugnam hanc;* nam temporis notionem hîc assumit praepositio. In particula *γὰρ* vim quandam inesse bene vidit Iacobs. Quam sic fere reddas licet: *namque eos revera* in hac pugna magnam habuisse partem, inde intelligitur, quod ab eo inde tempore etc. In iis, quae sequuntur: *θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι*, haud discessi ab ea lectione, quam inde a Schaefero recentt. edd. omnes receperunt, firmatam Sancrofti cod. auctoritate, cum vulgo pro *καὶ πανηγύριας* legeretur *ἐς πανηγύριας* (cuius loco Florentinus alterque liber scriptus *ἐς τὰς πανηγύριας*), quod ipsum revocari vult Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paed. Suppl. IX. p. 334) interpretans *per ludos sacros:* de qua interpretatione equidam valde dubitarim, neque offendor locutione *ἀνάγειν πανηγύριας*, cum eodem modo, quo dicitur *ἀνάγειν ὁρτὴν* (Herod. II, 40. 48. 61. 122. III, 79), dicere quoque liceat *ἀνάγειν πανηγύριας*; nam de locutione *θυσίας ἀνάγειν* nihil dubium; vid. V, 119 ibique nott. Atque *πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι* intelligo magna quae dicuntur Panathenaea, auctore Harpocrat. pag. 228 *διττὰ Παναθήναια ἤγετο Ἀθήνῃσι, τὰ μὲν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, τὰ δὲ διὰ πεντετηρίδος, ἅπερ καὶ μεγάλα ἐκάλουν*: de quibus plura vid. apud C. F. Hermann. Gottesdienstl. Alterth. §. 54. not. 11 seqq. Haud mutavi *πανηγύριας* et mox *τάξιας*: tu vid. nott. ad VI, 86; neque scripsi *πενταετηρίσι* pro *πεντετηρίσι*, ut fecit Dietschius secutus Bredovium pag. 281, qui ob *πενταέτης* (I, 136) rectius fortasse *πενταετηρίσι* h. l. et *πενταετηρίδος* III, 97. IV, 94 scribi putat. Equidem in re minus certa vulgatam formam relinquere intactam satius duxi, quam eandem VI, 87 restituisse mihi videor. — In seqq. ante *ἀγαθὰ* inserui cum recentt. edd. e Florentino et aliis codd. *τά*.

τὸ στρατόπεδον — τὸ μὲν αὐτοῦ κ. τ. λ.] De loci structura cf. VII, 157 et vid. Geisler: De Graecc. nominatt. quos vocant absolutt. (Vratislav. 1844) p. 16. Est vero haec loci, si quid video, sententia: Cum acies ita instructa esset, ut Persicae plane aequata esset (s. par longitudine), accidit, ut media acies minus haberet altitudinis (igitur pauciores contineret milites), cornua vero maiori militum numero essent firmiora, cum *octo* continerent phylas: etenim teste Plutarcho in Aristid. 5. p. 321 B. una tribus Leontis atque Antiochis mediam tenebat aciem, illa duce Themistocle, haec duce Aristide. Ad locutionem *ἐπὶ τάξιας ὀλίγας* conf. Xenoph. Anab. IV, 8. §. 11: *ἢν μὲν ἐπὶ πολλοὺς τεταγμένοι προσάγωμεν* et mox *ἐὰν δ' ἐπὶ ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν*.

Cap. CXII.

καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ] Conf.

σαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτῶν ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι, ὁρέοντες δρόμῳ ἐπιόντας, παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι, μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὁρέοντες αὐτοὺς ἐόντας ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μέν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεί τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολε-

nott. ad VI, 76 et VII, 134. In seqq. ὡς ἀπείθησαν accipio: *ubi* (signo dato) *emissi sunt* (e loco, quo collocati in acie stabant) *ad pugnam, cursu contenderunt in barbaros.* Mox et hoc loco et VI, 134 pro olim vulg. ἵεντο sribi iubet Dindorf. (ad Euripid. Suppl. 699. pag. 488 ed. Teubner.) ἵεντο, quem sequitur Matthiae, citans Brunck. ad Aristoph. Vesp. 423, Elmslei. et Hermann. ad Sophocl. Oed. Reg. 1242. Equidem inde cum recentt. edd. et Bredov. pag. 395 revocavi ἵεντο idemque feci VI, 134, ubi vulgo male ἴεσθαι pro ἵεσθαι; add. II, 70. IX, 78; significat autem *festinanter* aut *propere in aliquem locum se conferre.* Ad structuram: ἦσαν δὲ στάδιοι — τὸ μεταίχμιον conf. I, 93. 163 aliosque locos a Bredov. pag. 336 allatos. — In seqq. verbis dedi ὁρέοντες e Florentino pro vulg. ὁρέωντες. Ad vocem μεταίχμιον conf. VI, 77. Pro αὐτέων dedi αὐτῶν.

μανίην — ἐπέφερον] Vid. nott. ad IV, 154. In proxime seqq. cum Schweigh. et Gaisf. ante ὀλίγους inserui ἐόντας, quod cum a libris scriptis abesset, Wesselingius eiecit, quem recentt. edd. secuti sunt. Mihi oratio flagitare videbatur additum hoc ἐόντας vel propter verba sequentia καὶ τούτους — ἐπειγομένους. — Ex Herodoti verbis οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι satis patebit, illa aetate nullos equites in Atheniensium exercitu stipendia fecisse, quos post bella Persica demum introductos invenimus, auctos usque ad mille equitum numerum. Monuit C. F. Hermann in Schediasm. de Eqq. II. pag. 36. Ut vero ἵππος h. l. *equitatum* significat, ita τόξευμα h. l. τοξότας indicat s. *sagittarios*, i. e. levis armaturae milites. Utrisque vero, et equitibus et levis armaturae militibus, abundabat Persarum exercitus.— Ad verbum προσέμιξαν in seqq. conf. nott. ad V, 64. Quod adiectum est ἀθρόοι, pluribus Aeliani locis simili pacto cum vi quadam additum reperies. Vid. Iacobs. ad Aelian. N. A. I, 58, qui etiam Herodoti locum attulit.

πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων — δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο] His verbis, quibuscum coniungenda sunt, quae supra leguntur: δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους et καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους, Wesselingius haec adscripserat: „Si narranti Pausaniae veritas constat, diu ante Athenienses δρόμῳ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐχρῶντο Messenii IV, 8. §. 1. Prisci certe Graeci non ita, Poëta Iliad. γ', 8 indice.“ De iis, quae Pausanias l. l. narrat, nunc non quaerimus: quod ad Herodotum attinet, tenendum est, Athenienses in acie collocatos omnes milites fuisse gravis armaturae, quos octo stadiorum spatium (i. e. dimidium fere horae itineris) ad Persas aggrediendos δρόμῳ emensos esse eo magis mirum videri debuit ipsumque abhorrens a vulgari pugnandi ratione, hac vero ipsa in pugna vel gravius videri poterat, quod per tam longum iter δρόμῳ emetiendum facile ordines aciei perturbari indeque singuli minus apti ad ipsam pugnam accedere poterant. Quare Leake (Die Demen Attika's etc.

μίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὁρέωντες καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι

pag. 97) vocem δρόμῳ minus stricto sensu accipi posse putat: *citato* potius *gradu* („*in einem lebhaften Schritt*"); Athenienses enim progressos esse eundemque gradum vel duplicasse, cum hostibus propiores fierent, arbitratur; Finlay l. l. pag. 25 reddit δρόμῳ: „*im Sturmschritt.*" Neque aliter veteres accepisse vocem δρόμῳ, e loco Iustini II, 9. §. 11 colligere licebit, ita tradentis: „Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut, cum mille passus inter duas acies essent, *citato cursu* ante iactum sagittarum ad hostem venirent." Itaque etiam Grote (History of Greece IV. pag. 470 not.) non tam citato gradu, ut Leake statuit, quam *currendo* accessisse ad Persas vult Athenienses; unde cum minus bene aciei ordinem servare potuerint Athenienses, effectum quoque esse putat, ut media acies a Persis vinceretur. Sed hanc utroque cornu debiliorem fuisse supra iam vidimus indeque facilius in fugam verti potuisse quivis intelligit. Equidem vocem δρόμῳ, quam *citato cursu* exprimit Iustinus, malim utique intelligere de gradu magis accelerato, quo usi Athenienses in Persas irruerent, abhorrentes a more communi, quo hoplitae lento quasi ac solemni gradu ad pugnam accedere solebant paeanem canentes; consulto autem id mihi Athenienses fecisse videntur, quo terrorem hostibus quendam incuterent solito celerius accedentes et quasi irruentes, eoque hostes minus paratos ad manus conserendas cogentes (conf. Ruestow et Koechly: Geschichte des Griech. Kriegswesens pag. 48, Vollbrecht in Introductione ad Xenophont. Anabas. pag. 38 seqq.). Sic apud Cunaxa Graeci initio quidem lentius (βάδην, ut Polyaenus, ἡσυχῇ, ut Diodorus habet) procedebant, ubi vero intra teli iactum perventum erat, cursu citato (δρόμῳ) in hostes sese inferebant; vid. Diodor. XIV, 23 et Polyaen. II, 2. §. 2 coll. Xenophonte Anab. I, 8, 18. In pugna Marathonia haud scio an id quoque reputandum sit, Atheniensium aciem decem stadiorum intervallo separatam a Persis loco stetisse aliquantum editiore prope montium declivitates, adeo ut in locum inferiorem, quo Persarum castra posita erant, facilius decurrere potuerint. De Atheniensium acie in pugna Marathonia exposuit quoque Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 674 seq.; conf. etiam Grote l. l. IV. pag. 468 seq., cui obloquitur Mure: Critical history of the lang. and literat. of ancient Greece IV. p. 549. Alia in Excursu ad VI, 102 citavimus.

πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο] Tangit haec Schol. in Arist. pag. 211 Frommel. coll. Maxim. Tyr. 30, 6. Aristoph. Nub. 958. 981, quae attulit Valcken. Ad φόβος ἀκοῦσαι cf. Kuehner Gr. Gr. §. 640. A. Ad ipsam sententiam referre licet cum Welckero Theognid. 757 (775), ubi leguntur haec:

Πίνωμεν, χαρίεντα μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες,
μηδὲν τὸν Μήδων δειδιότες πόλεμον.

Quo loco aeque atque apud Herodotum vix opus pluribus monere, *Medorum* nomine haud intelligi Medicae provinciae incolas, sed *Persas* potius latiori sensu omnemque Persarum exercitum adversus Graecos profectum. Contra in proxime sequentibus verbis: τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο cogitandum de ipsis *Persis* sive de iis, qui e Perside propria, quae dicitur, s. terra Farsistan (de qua vid. III, 97 ibique nott.) coacti erant milites. De *Sacis* vid. nott. ad. III, 93. Ad hunc ipsum Graecorum metum refero, quod in Aeschyli Persis duces Persarum dicuntur (vs. 27) φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν et (48) φοβερὰν ὄψιν προσιδέσθαι.

113 Ἕλλησι καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγίνετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων· τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν, συναγαγόντες τὰ κέρεα ἀμφότερα, ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἵποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἴτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν.

Cap. CXIII.

ἐν τῷ Μαραθῶνι] i. e. *in campis Marathoniis* ad Marathonem urbem sitis indeque extensis, ut supra cap. 111: *τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι* et apud Plutarch. in Aristid. 5, qui id quoque refert, mediam Atheniensium aciem in pugna maxime laborasse, sed Themistoclis et Aristidis virtute effectum esse, ut barbari in fugam converterentur. De ipsis campis Marathoniis diximus ad VI, 102; ad ipsam locutionem *ἐν Μαραθῶνι* conferri quoque possunt, quae ad Isocratis Panegyr. §. 70 disputavit Baeumlein (Commentar zur Griech. Chrestomathie. I. Isocrates. Stuttgart. 1837) pag. 197 seqq. — In seqq. verba *καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν* sic intelligo: barbari rupta Graecorum media acie insequi coeperunt Graecos fugientes introrsum, mediterranea loca versus. Namque *ἐς* h. l. valet: „*nach dem Binnenlande hin, in das Binnenland hinein, landeinwärts,*" ut recte monuerunt Westermannus (Jahrbb. f. Philol. u. Paedagog. XXXVI. p. 144) et Rangabé: Antiquités Helleniq. pag. 422, qui reddit: *vers l'interieur des terres:* neque, ut olim Finlay: *usque ad Mesogaeam*, qui est pagus quattuor itineris horis distans a campis Marathoniis; vid. pag. 27 et quae contra hunc ibi monuerunt Ross. et Hoffmann p. 27 seq. et 54. Itaque haud scripsi *Μεσόγαιαν*, sed reliqui *μεσόγαιαν*; de ipsa huius vocis forma vid. monentem Bredov. p. 129. 139.

τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων] Eam intelligit barbarorum partem, quae in fugam conversa erat. Ac miratur Larcherus, quod Herodotus h. l. de Aristidis facinoribus, de quibus multa Plutarch. in Aristid. cap. 5, nihil prorsus retulerit. Sed aliud fuit consilium Plutarchi res ab Aristide gestas celebrantis, aliud Herodoti, qui summatim tantum de hac pugna retulit nec singulorum facinora enarrat, unum in sequentibus Callimachum commemorans, quia huius potissimum sententiâ (VI, 109. 110) pugna inita est ab Atheniensibus. — Verba *συναγαγόντες τὰ κέρεα ἀμφότερα* (*conducto utroque cornu*) vix ita intelligenda erunt, ut utrumque cornu unam aciem coniunctam formaverit. sed eum in modum potius, ut utrumque cornu ab hostibus persequendis aversum eo se converterit, quo in media acie pugnatum est, adeo ut copiis utriusque cornus versus eundem mediae aciei locum utrinque conductis Graecis laborantibus succurrerent Persasque coniunctis copiis adorirentur. Conf. Weissenborn in: Jen. Litt Zeitung. 1843. p. 876. Vide delineationem, quam exhibuit Gail. in: Atlas contenant les cartes relatifs à la géographie d'Herodote, Thucydide etc. Tabul. 24. Pro *αὐτέων* mox dedi *αὐτῶν*.

πῦρ τε αἴτεον] Schweighaeusero

Καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθὸς, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλεως ὁ Θρασύλεω· τοῦτο δὲ Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νεὸς, τὴν 114

Noster respexisse videtur Homericum Ili. XV, 718, ubi Troianis Hector acclamat οἴσετε πῦρ.

Cap. CXIV.

ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ] *πόνος* de ipsa *pugna* intelligendum, ut VII, 224 coll. 190. VIII, 89. Imitatur Herodotum, ut Wesseling. adnotat, Procop. B. P. II, 25. Quod sequitur *Καλλίμαχος*, perperam a quibusdam codd. abest. In hunc vero *Callimachum*, quem innumeris confixum sagittis iaculisve immotum stetisse tradunt, atque in *Cynaegirum* exstant duae laudationes funebres Polemonis, editae ab I. C. Orellio (Lips. 1819), qui §. 7. p. 12 reliquorum scriptorum testimonia de Callimacho attulit, inter quos vid. potissimum Aristid. Panath. I. pag. 216 et Schol. p. 47 Frommel. Aelian. N. A. VII, 38. Pausan. I, 15, 4, qui narrat, in pictura illa, pugnam Marathoniam exhibente, qua poecile exornata fuit, maxime conspicuum fuisse *Callimachum* atque Miltiadem. Ac Plinio teste (Hist. Nat. XXXV, 8. sect. 34.): „Panaenus quidem, frater Phidiae, etiam proelium Atheniensium adversum Persas apud Marathona factum pinxit. Adeo iam colorum usus increbruerat adeoque ars perfecta erat, ut in eo proelio iconicos duces pinxisse tradatur, Atheniensium Miltiadem, Callimachum, Cynegirum: barbarorum Datim, Artaphernem.“ Add. Pers. Sat. III, 53 et quae Walz. excitavit ad Hermog. Progymnasmm. T. I. (Rhett. Graecc.) pag. 39; cf. etiam Boettiger: Ideen z. Archaeolog. d. Malerei pag. 248. — Ad verba *ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθὸς* conf. nott. ad V, 2, et ad sequentia verba *ἀπὸ δ' ἔθανε* vid. I, 194. VIII, 98 ibique nott. Ad nomen *Θρασύλεω* conf. Boeckh. in Inscriptt. Graecc. Corp. I. p. 887, ubi observat, videri nomen *Θρασύλος* s. *Θράσυλλος* non a voce *θρασὺς* deminutum, sed potius esse pro *Θρασύλαος* s. *Θρασύλεως* (ut in hoc Herodoti loco et ap. Athen. XII. p. 554 E. coll. Aelian. V. H. IV, 25.). De huiusmodi nominibus propriis in *λεως* exeuntibus, cum a voce *λαὸς* sive, ut Herodotus loquitur, *λεὼς* formata sint, vid. Bredov. pag. 138 seq.

Κυναίγειρος] In Florentino ac Mediceo est *Κυνέγειρος*, quod Schaefer, Matth. et recentt. edd. inde a Bekkero retinuerunt quodque poëtarum esse ait Wessel. Schweigh. conferri vult Iacobs. ad Analectt. Brunck. T. II. p. 200 s. T. IX. p. 110 Iacobs. Anthol. Palat. T. II. pag. 600. At vulgatam scripturam referunt Suidas T. II. s. v. p. 395, Polemo, in orat. laud., alii ab Orellio excitati testes pag. 4, inter quos conf. Plutarch. II. p. 305 B. C. Iustin. II, 9. Tzetz. Chil. I, 867. [Veram nominis formam esse *Κυνέγειρος* ostendit G. Dindorf. ad Lucian. (Lips. 1858) Vol. III. p. V.] Teste Suida l. l. hic Cynaegirus fuit frater Aeschyli, poëtae.

ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νεὸς] i. e. *manibus arripiens aplustria* navis s. ornamenta in extrema puppi collocari solita, cum *τὰ ἀκροστόλια* atque *τὰ κόρυμβα*, a quibus, ut veteres docent grammatici, probe discernuntur *τὰ ἄφλαστα*, ad navium proras pertineant. Vid. Ruhnken. in: Dissertat. de tutelis navium etc. Opuscc. pag. 295, qui veterum scriptorum locis allatis satis docuit, *ἄφλαστα* ad puppim, *κόλυμβα* ad proram pertinere adeoque rostra esse. In Glossa Herodotea legitur: *ἄφλαστον· τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης*. Hesych. I. pag. 645: *ἄφλαστον· τὸ ἀκροστόλιον ἢ τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης ἐπικεκαμμένον εἰς ὕψος*, uti h. l. exhibuit Maur. Schmidt (Didymi fragmm. p. 80), ubi et alia veterum testimonia de hac voce attulit, et ea, quae in Bekkeri Anecdd.

χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκεϊ, πίπτει· τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ οὐνομαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου, ἐν τῇ ἔλιπον, τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλωον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα

I. p. 171, 19, Bachmann: Anecdd. I. pag. 172, 10 leguntur: *ἄφλαστα τὰ ἀκροστόλια Ἀπολλόδωρος· ὁ δὲ Δίδυμος τὸ ἐπὶ τῆς πρύμνης εἰς ὕψος ἐκ κανόνων πλατέων ἐπικεκαμμένον*, quae, ut monet vir doctus, e Pausania lexicographo apud Eustath. p. 1039, 37 fluxerunt. — Pro *νηὸς*, ut vulgo exhibent, dedi e Florentino *νεὸς*, merito receptum a Bekkero, Dindorf. et Dietschio probatumque Bredovio pag. 260 seq. Cum iisdem mox scripsi *οὐνομαστοὶ* pro vulg. *ὀνομαστοί*. Ipsam rem, ab Herodoto paucis indicatam, pluribus persequitur Polemo l. l. I. §. 9. pag. 14 Orell. et seqq. Etenim reliqui scriptores amplificarunt facinus Cynaegiri simplici narratione Herodoti satis celebratum: unde fidem Herodoti cum reliquis scriptoribus comparati merito effert Grote: History of Greece IV. pag. 472. Quae Iustinus l. l. tradit de altera quoque Cynaegiri manu praecisa rostroque mordicus prehenso, inde conficta esse iudicat Blomfield in Glossar. ad Aeschyli Pers. 728.

CAP. CXV.

ἐξανακρουσάμενοι] i. e. *citatis s. valide pulsatis remis sese recipientes*, ut exponit Schweigh. reiiciens, quae prius dederat: *in puppim remigantes*, ut idem fere esset atque *ἐπὶ πρύμνην ἀνακρουσάμενοι*, ut VIII, 84. Sed obstant *τὰ ἄφλαστα*, quae manu tenuit Cynaegirus, quaeque in puppi fuisse modo diximus. Hinc Gronovius et Wesselingius: *navibus caeteris inhibuerunt*, ut Cicero loquitur ad Att. XIII, 21, ad quem locum Ernesti in Clav. Cic. s. v. e Gronovii Observv. IV, 21 affert, *inhibere remis* idem esse atque *πρύμναν* vel *ἐπὶ πρύμναν κρούεσθαι*. Utut placet, id quidem haud dubium mihi videtur, Persarum naves relicta statione prope campos Marathonios in altum revectas esse, idque Herodotum significare voluisse verbo *ἐξανακρουσάμενοι*, i. e. *navibus e maris sinu retro in altum evecti*. Addimus hoc loco, quod Herodotus tacet, Tharsippum vel, ut alii tradunt, Eucleem primum victoriae nuntium Athenas attulisse, quas pugnâ vixdum finitâ petens cursu citato, ubi advenit, victoriam enuntians mortuus esse fertur. Conf. Plutarch. II. p. 347 C. — In seqq. ad verba *φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι* conf. nott. ad IV, 136. VI, 91. 108 de structura verbi *φθῆναι*; ad verba *ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου* in antecedentibus vid. supra VI, 107.

αἰτίη δὲ ἔσχε] „Plutarchi lectio (II. p. 862 C.) *αἰτίην δὲ ἔσχον* mihi, ut aliis, genuina videretur, nisi hîc sequeretur *αὐτούς*. *αἰτίαν ἔχειν*, ut saepe apud alios, apud Plutarchum etiam significat *dici, perhiberi* II. p. 803 C. 807 E. 850 B. 959 E. 1134 B. vid. Casaubon. in Athen. IX. p. 639 s. 368 B. [Add. a *Cr.* laudatus Heindorf. ad Platon. Gorg. §. 126. pag. 194, ubi *αἰτίαν ἔχειν* in bonam quoque adhibetur partem, itemque *αἰτιᾶσθαι* aliis locis.] Mos usitatus scribendi illic quoque substitui potuit Herodoteo. Quod aliis diceretur *αἰτίαν ἔχουσιν Ἀλκμαιωνίδαι φονεῦσαι αὐτοὺς* vel *τοῦ φόνου αὐτῶν* (ut Aeschyl. Eumen. 582), id Herodoto dicitur *φονεῦσαι αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας* V, 71, ut cap. 70 [ubi cf. nott.] *τὸν Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν*. Ad istam

ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, ἐοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. Οὗτοι μὲν δὴ περιέ- 116
πλωον Σούνιον. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Κυνοσάργεϊ. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, τοῦτο γὰρ ἦν

normam ordine suo hic verba collocari potuerant: *αἰτίη δὲ ἔσχε αὐτοὺς (ἐν) Ἀθηναίοισι ταῦτα ἐπινοηθῆναι*, istud excogitasse perhibebantur apud Athenienses ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς. Plutarchi tamen lectionem, si codices praeberent, reciperem." *Valcken.* Valckenario obloquitur Karsten in: Commentt. ad Aeschyli Agamemn. pag. 146, cum *αἰτίη ἔσχε* haud idem sit atque *αἰτία ἦν*, atque Herodotus id potius dicere voluerit: „accusatio s. fama criminabatur, Alcmaeonidarum dolo eos (Persas) hoc molitos esse: ac spectat *αὐτοὺς* ad Persas aeque atque *τούτους* in sequentibus ad Alcmaeonidas. Recentt. edd. omnes in vulgata lectione acquieverunt, qua relicta unus Larcherus Plutarchi praefert lectionem. Neque vero mihi sollicitanda videtur vulgata, cuius loco in Florentino, Mediceo, aliis *αἰτίην δὲ ἔσχεν*. — Ad *ἐπινοηθῆναι* conf. III, 122. Alcmaeonidas enim narrat Herodotus ex composito Persis, cum iam in navibus essent, clipeum (tanquam signum) sustulisse. Ac simili modo clipeum pugnae fuisse signum tradit Diodor. XX, 51. Add. Plutarch. Lysandr. cap. 11 init. Miratur C. O. Mueller. (De Minerv. Poliad. pag. 19, ubi de Minervae signo disputat in arce ita collocato, ut cassidis et hastae cuspis iam ab iis conspiceretur, qui Samium circumnavigarent promontorium), scutum in acropoli sublatum a Persis, cum Marathone solvissent, conspici potuisse. Equidem in talibus iudicare nolim, quid omnino fieri potuerit fierique potuisse probabile sit.

Cap. CXVI.

ὡς ποδῶν εἶχον] Male olim *εἴχοντο*, quod dudum correxit Valcken. Sensus enim est: *quantum pedibus valebant*, ut IX, 58 coll. VII, 188 et VIII, 107. Thucyd. VI, 97. VII, 2, alia, quae Valcken. attulit. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 537, d. Vocem *τάχιστα*, quae Valckenario et Mehlero in Mnemosyn. V. p. 66 ex interpretamento in textum irrepsisse videbatur, bene tuetur Schweighaeuserus, nec sane insolita apud Herodotum haec orationis verbositas. — Ad loci argumentum facit Frontin. Strateg. IV, 7. §. 43.

ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ] Conf. nott. ad VI, 108, ubi etiam de Herculis fano Marathonio. De Herculis templo in Cynosarge vid. nott. ad V, 63 et de utroque templo conf. quoque allata a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. §. 62. not. 22. 23. 24. Pro vulg. *Ἡρακλήϊον* et *Ἡρακληΐῳ* exhibui *Ἡρακλείου* et *Ἡρακλείῳ*, secutus Bredov. p. 181, cum quo eodem p. 261 paulo inferius e Florentino et Sancrofti libro revocavi *νέας* pro vulg. *νῆας*. Pari modo, quo Athenienses, multo post (i. e. anno 202 ante Chr. n.) Philippus, Macedonum rex „castra ad Cynosarges (templum Herculis gymnasiumque et lucus erat circumiectus) posuit" (Liv. XXXI, 24 fin.). Atque Cynosarges, cum satis amplum esset gymnasium, idoneum spatium praebebat, in quo castra poneret pernoctaretque Atheniensium exercitus undecim millibus militum constans. Ad militaria exercitia, decursiones, alia id genus adhibita fuisse gymnasia satis spatiosa, nuper ostendit Petersen: Das Gymnasium d. Griechen pag. 22.

ὑπεραιωρηθέντες] i. e. *navibus super Phalero suspensi* sive: *cum naves*

ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων, ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες
117 τὰς νέας ἀπέπλωον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ

prope Phalerum aliquamdiu in alto tenuissent sive *postquam navibus in alto supra Phalerum aliquamdiu agitati essent, fluctuassent.* Ita Schweigh. in Lex. Herod. (II. p. 338), ubi bene citat VI, 103 fin. Iacobs. ad h. l. observat de navigantibus frequentius dici ὑπεραίρειν. In glossa Herodotea est αἰωρηθέντες· μετεωρισθέντες.· Herodoteum verbum retinuit Plutarchus in his tractandis (Mor.) II. p. 862 E. Alia de hoc verbo qui quaerat, vid. Thes. Ling. Graec. Vol. VIII. p. 166 ed. Dind. Ad verba sequentia τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων pertinent Pausaniae verba I, 1. §. 2. Eodem modo apud Polyaen. II, 9: Γύθιον, τὸ τῆς Σπάρτης ἐπίνειον. Est autem *navale* s. *portus.* Plura vid. in Thes. Ling. Graec. Vol. III. pag. 1708 ed. Dind. Quod sequitur ἀνακωχεύσαντες, monente Schweigh. non tam valet ἀναχωρήσαντες, ut in glossa est Herodot. et apud Hesychium I. p. 329, sed, ut apud eundem Hesychium additum legitur: μετεώρους κατέχοντες (*in alto tenentes*). Alias veterum glossas attulit M. Schmidt ad Didymi fragmm. pag. 104. Atque eodem sensu apud Diodor. XI, 18: ἀνακωχεύοντες δ' ἀνεχώρουν εἰς τὴν εὐρυχωρίαν, quod cum vulgo verterent: *navibus inhibitis in apertum sese aequor retrovertebant,* merito id advertit Wesselingium quaerentem, quomodo navem inhibere et retroverti eodem tempore potuerint; itaque reddi mavult: *velis collectis cesserunt.* Neque aliter accipiendum puto apud Nostrum quod legitur VII, 168, ubi Corcyraei, cum ad Peloponnesum accessissent, tum dicuntur ἀνακωχεύειν τὰς νέας, i. e. naves e terra, quam attigerant, in altum duxisse, ut altum tenerent mare, exspectantes belli exitum. Ac vel VII, 100 ἀνεκώχευον significabit: *in alto tenebant* naves.

Cap. CXVII.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ κ. τ. λ.] Voces ἐν Μαραθῶνι per glossatorem illatas eiici vult Mehler in Mnemosyn. V. pag. 67: a qua sententia equidem longe absum.

κατὰ ἑξακισχιλίους] κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας (i. e. *sex millia et quadringenti ferme viri*) Noster eodem modo dixit, quo Xenophon in Cyropaed. VIII, 3, 9: ἔστασαν — εἰς τετρακισχιλίους, atque in Cyri Expedit. V, 2, 4: ἐγένοντο οἱ διαβάντες πλείους ἢ εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους: ad quem locum utrumque plura similia excitavit Hertlein de hoc usu, quo praepositio cum nomine suo nominativi loco ponitur. Valet autem κατὰ h. l. *circiter, ferme*, ut in altero Nostri loco VII, 173, ubi vid. nott. Obtrectat Herodoto Plutarchus II. pag. 862 D., quod tam exiguum caesorum Persarum prodiderit numerum, de Atheniensium gloria detracturus. Namque oratores Atticos postmodo nimium auxisse numerum Persarum in hac pugna caesorum, multis constat testimoniis. Vid. Suidas s. v. Ποικίλη T. III. p. 228. Iustin. II, 9. §. 20 ibique Duebner. et conf. quae Finlay de his scripsit pag. 30 seq. (Hoffmann: Die alten Geographen. II.). Ipsam pugnam Athenis in porticu, cui nomen Poecile, depictam fuisse, supra diximus ad VI, 115. Atheniensibus vero, qui in pugna occubuere, tumulum monumentumque erectum fuisse tradit idem testis Pausanias I, 32. §. 3, id quod recentiores peregrinatores, in quibus cito praeter Chandlerum (Reise nach Griechenland cap. XXXV. pag. 231 seqq., ubi Marathonius campus describitur p. 235) G. de Vaudoncourt (Schilderung d. heutig. Griechenlands von Bergk. pag. 224 seqq. de iisdem campis accuratissime agentem, et pag. 226 de tumulis) atque Stackelbergium, affirmarunt. Alios vid. ad VI, 102 laudatos, Leake l. l. pag. 83 seqq., Finlay l. l. pag. 33 seq. 51. Etenim tumulus ille adhuc

τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐννενήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. Συνήνεικε δὲ αὐτόθι
493 θῶυμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθεος ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον. ἄνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

cernitur in media planitie eminens atque undique conspicuus, a mari remotus dimidio milliarii Anglici, in triginta ferme pedum altitudinem exsurgens; nunc vocatur *Soro*, i. e. σωρός, qua voce et cumulum et tumulum nunc significari constat; cuspides sagittarum, alia id genus vel nostra aetate ex eo effodiuntur, de quibus vid. Leake et Finlay l. l. In clausula addam, Hippiam quoque in hac pugna cecidisse, teste Iustino l. l. atque Cicerone ad Attic. IX, 10, a quo dissentit Suidas s. v. Ἱππ. T. II. p. 142, qui Lemno in insula postmodo obiisse illum tradit: neutrum videri verum existimat Grote (History of Greece IV. p. 480), cum Lemnus ad Atheniensium ditionem pertinuerit indeque vix credibile sit, eo cessisse Hippiam: qui in Marathonia pugna si interiisset, id Herodotum certe indicaturum fuisse putat Grote. Datim quoque, Persarum ducem, in hac pugna periisse, scribit Ctesias (Excerptt. Perss. §. 18: καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δᾶτις· καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη): id quod fieri haud potuit, si vera sunt, quae apud Herodotum inde a capite sequenti enarrantur: quare in Ctesiae Excerptis, Epitomatoris forsitan culpâ, alium quendam Persarum ducem cum Datide confusum esse arbitratur Osiander (in Programmat. III. de Ctesia p. 13); nam Herodoti auctoritas potior certe in talibus videtur. — In seqq. quem Herodotus *Epizelum* appellat, in Plutarcho II. p. 305 C. vocatur *Polyzelus*. Ad verba ἐν τῇ συστάσει (i. e. in *pugna*, in *proelio*) conf. VII, 167. Thucydid. VII, 71. Bekker et Dietsch. exhibuerunt συστάσι. Cf. Bredov. p. 266 seq.

ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν] Sic paulo ante cap. 114. Conf. nott. ad V, 2. Ad temporum rationes in seqq. infinitivis (στερηθῆναι — διατελέειν) conferri poterunt, quae tradidit Kuehner Gr. Gr. §. 441. not. 2, qui idem §. 657, 2 de structura verbi ἤκουσα cum infinitivo consuli poterit. Dedi autem, praeeuntibus Schweigh. et Gaisf., e Florentino περὶ τοῦ πάθεος ἤκουσα, ubi vulgo ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος. Ad τὸ γένειον conf. IV, 23. Ad ipsam Herodoti narrationem haud scio an referri quoque debeat Pausanias, noctu in campis Marathoniis testans equorum audiri hinnitum sonumque certantium, I, 32 §. 3 coll. §. 4, ubi alia quaedam. Addit his Larcherus ea, quae Spon. retulit incolarum huius regionis testimonia, qui voces miras metumque iniicientes noctu audiri asserant. Quin ex Turnero adnotat Kruse: Hellas II, 1. p. 273, similia adhuc ferri apud pastores, qui illis in campis greges pascant. Ac denique etiam huc referre licet, quod Plutarchus Thes. 25 fin. pag. 17 A. enarrat, a multis in Salaminia pugna ante suam aciem Theseum visum esse, armatum atque in

118 Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. εὑρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηῒ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον ἐπυνθάνετο, ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη· πυθόμενος δὲ, ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηῒ ἐς Δῆλον, καὶ (ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον) κατατίθεταί τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δήλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἐστὶ ἐπὶ θαλάσσῃ, Χαλκίδος καταντίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπή-

hostes irruentem. Huiusmodi τέρατα, quibus simul res futurae portendi putabantur, plura praebet Naegelsbach: Nachhomer. Theolog. pag. 170.

Cap. CXVIII.

ἐν Μυκόνῳ] i. e. ad *Myconum* insulam, quae non longe distat a Delo orientem versus; adhuc vocatur *Miconi.* Vid. Thucyd. III, 29. Strab. X p. 487 s. 746 A aliosque veterum locos, quos excitavit Forbiger: Handb. d. alt. Geographie III. p. 1024 seq. Ad verba ἐν τῷ ὕπνῳ conf. nott. ad VI, 107. ὄψιν ὀνείρου exhibet Suidas s. v. Δᾶτις I. pag. 511. In verbis ἅμα τῷ στρατῷ vocula ἅμα ponitur eodem modo, quo σὺν, eodemque casu sequente: conf. modo Kuehner Gr. Gr. §. 658 not. 5.

ὡς ἡμέρη ἐπέλαμψε]. Unus Florentinus διέλαμψε. Verbum ἐπιλάμπειν et h. l. et VIII, 14 de die *illucescente* et *appropinquante*, de vere VIII, 130 coll. I, 190, ubi ὑπολάμπειν.

ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν] „Corrigendum suspicor ἐξέτασιν ἐποιέετο; neque enim, quae adessent, *quaerendae* naves erant, sed *perscrutandae; λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζων* invenit Datis in Phoenissa nave signum Apollinis a sacrilegis furtim atque inscio duce subreptum. Phrases sunt usitatissimae ἐξέτασιν ὅπλων ποιεῖσθαι vel ἀνδρῶν vel τοῦ ἱππικοῦ.“ *Valcken.* At satis vocem ζήτησιν scriptorum librorum omnium tuetur consensus atque Suidae auctoritas haec citantis l. l. Sensus est: *inquisitionem navium institui* s. *perquiri singulas naves iussit.* In seqq. ad ἀπίκατο, quae est plusquamperfecti forma (*redierant*), vid. Bredov. p. 328 et ad argumentum loci VI, 97. Ad κατατίθεσθαι conf. nott. ad VI, 73.

ἐς Δήλιον τὸ Θηβαίων] „Pausanias, repertam in navi Phoenissa Apollinis imaginem Nostri verbis describens, traditam ait X, 28 §. 3. *Ταναγραίοις ἐς Δήλιον*, contractiore usus narratione. Namque in Tanagraeorum agro ipsisque Boeotiae finibus maritimis Delium illud; de quo ad Diodor. XII, 69. Multum autem conducunt ad Herodoti finiendam aetatem viginti isti, quibus evolutis in Tanagraeorum Delium Apollinis signum rediit, anni.“ *Wesseling.* Delium, quod Tanagraeis portum praebebat, ab ipsa Tanagra quinque mill. pass. distabat teste Livio XXXV, 51 ad mare situm et Apollinis templo clarum. Nunc eo loco vicum nomine *Dramisi* esse tradunt. Ita certe Kruse: Hellas II, 1. p. 623 seq. 626 et C. O. Mueller: Orchomen. p. 490 seq. Apud Leakium North. Greece II. p. 449 seq. vici nomen affertur *Dhilessi.* Ipsos veterum scriptorum locos de Delio exhibet Forbiger l. l. III. p. 922. Ad δι' ἐτέων εἴκοσι (i. e. *viginti annorum spatio praeterlapso* s. *post viginti annos*) cf. Kuehner Gr. Gr. §. 605, 1. In pro-

γάγον, ἀλλά μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου
ἐκομίσαντο ἐπὶ Δήλιον. Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἠνδραποδι- 119
σμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην
πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν
αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν χό-
λον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε
δὲ εἶδέ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ
ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλά σφεας τῆς Κισσίης
χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομά ἐστι Ἀρδέ-
ρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέ-
χοντι, τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος, τὸ παρέχεται τριφα-
σίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται
ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε. ἀντλέεται μὲν κηλωνηΐῳ, ἀντὶ δὲ γαυ-
λοῦ ἥμισυ ἀσκοῦ οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει
καὶ ἔπειτα ἐγχέει ἐς δεξαμενήν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεό-

ximo antecedentibus ad locutionem *Χαλκίδος καταντίον* conf. VII, 33 et III, 144. Sophocl. Antigon. 510.

CAP. CXIX.

προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες] Conf. nott. ad IV, 76. VI, 99. Pro vulg. *ἀνδραποδισμένους* dedi *ἠνδραποδισμένους* ex Herodoti usu, de quo monuit Bredov. pag. 295 seq. De captivis Eretriensibus vid. supra VI, 107. 115. Ad verba *ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων* conf. IV, 1 et de stathmis in Persarum regno V, 52 ibique nott. In seqq. Bekker pro *ἀπαχθέντας* mavult restitui *ἀναχθέντας*.

Ἀρδέρικκα] Fluctuant libri. Nos potiorum codd. auctoritatem secuti sumus. Eodem nomine locus quamvis diversus I, 185. Philostratus Vit. Apoll. I, 24 Eretrienses in Medorum regione collocat unius diei itinere satis longo a Babylone remotos. In Gordyenen Eretrienses translatos esse Strabo tradit XVI. p. 1083 D. s. 747. Vix recte. Inscriptiones quasdam in Eretrienses translatos, Platoni quae tribuuntur, lege in Analectt. vett. poëtt. Graec. I. p. 173. XXIII et XXIV T. I. p. 107 Iac. — De *Cissia* terra conf. III, 91 ibique nott. — Ad structuram accusativi *σταδίους* conferri potest Kuehner Gr. Gr. §. 556.

τριφασίας ἰδέας] i. e. *tres diversas rerum species*, ut VI, 108. De verbo medio *παρέχεται* (*praebet*, a se edit) apte monuit Kuehner Gr. Gr. §. 395, a. Mox e Florent. et Sancrofti libro exhibuimus *ἀρύσσονται* pro *ἀρύσονται*, quo futuro mendoso, ut putabat, offendebatur Iacobs, restitui iubens *ἀρύτονται*. Matthiae dedit *ἀρύονται*. Ad *κηλωνηΐῳ* conf. nott. ad I, 193 et vid. Bredov. pag. 182. *γαυλὸς* est *situla*, *haustrum*, *φρέατος ἀντλητήρ*, ut ait glossa Herodotea. Alia notione invenimus III, 137, ubi vid. nott. Ad verba seqq. *ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει κ. τ. λ.* subiectum, quod dicitur, pari modo deest et facile intelligi potest, ut II, 47. V, 16, ubi cf. nott. *ὑποτύψας τούτῳ* dixit Noster eo modo, quo supra II, 136 *κόντῳ ὑποτύπτοντες* et III, 130 *ὑποτύψασα — φιάλῃ*, ubi vid. nott. Add. infra VI, 125. Namque *situlâ* intelligitur homo aquam inferne *percutere* atque deinde hoc modo *haurire* ex puteo, atque infundere in *δεξαμενήν*: de quo vocabulo diximus ad III, 9. Add. Aelian. N. A. XII, 30 et cf. Bekker. Anecdd. I. p. 89, ubi pro *δεδεξαμένη* legendum *δεξα-*

μενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ
ἅλες πήγνυνται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγουσι ἐν ἀγγείοις,
τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν καὶ ὀδμὴν 494
παρεχόμενον βαρέαν. Ἐνθαῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίκισε βα-
σιλεὺς Δαρεῖος, οἳ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην,
φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας
120 ἔσχε οὕτω. Λακεδαιμονίων δὲ ἧκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι
μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν
οὕτω, ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ.

μένη. Intactum reliqui *τρέπεται*, ut V, 61 *τρέπονται*, cuius loco recentiores edd. *τράπεται* et *τράπονται*; vid. Bredov. pag. 145.

συνάγουσι ἐν ἀγγείοις, τὸ] Absunt hae voces a plerisque codd., pro spuriis inde habitae a Gronovio. Equidem eas delere nolui neque *ἀγγείοις* placet mutare in *ἀγγηΐοισι*, ut monet Bredov. p. 182; vid. quoque supra I, 188. Eltzio (Quaest. Herodd. p. 23 sive Jahrbb. f. Philol. u. Paedagog. Suppl. Vol. IX. pag. 132) placet revocare codicis Florentini lectionem: *τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι τοῦτο ῥαδινάκην*, commate posito post *τοῦτο*. Mihi melius abesse videtur *τοῦτο*, neque id a recentt. edd. receptum video. Est vero hoc oleum, si vera tradidit Miot, Gallus interpres, bitumen, quod vulgo *petrolei* (*Steinöl*) nomine cognitum et ab asphalto bene discernendum in variis Asiae regionibus reperitur, inprimis in Perside prope terram Baku, ad Caspii maris oram et occidentalem et septentrionalem, quodque purum si factum est, naphthae nomen accipit. De *asphalto* sive *bitumine* conf. I, 179 ibique nott. Ad argumentum loci Herodotei pertinent, quae leguntur in Prisciani philos. solut. pag. 574 (post Plotinum ex edit. Duebneri): ,,sicut et ille puteus, qui dicitur esse in regione Cisia Persicae talis: quod eo exhalat, variam effert speciem: est enim bituminatum oleum, quod vocant *νάφθαν*, aqua * vero, ita ut tales differentes sint haustus.“ Quae Duebner, Herodoti haud immemor, ex Posidonio fluxisse mavult apud Strabon. XV. p. 743, quamquam quae Strabo affert, ad naphtham, quae in Babylonia invenitur, spectant. Ipsius Herodoti in hac re eadem enarranda meminit auctor, sive Origenes sive Hippolytus, in Philosoph. Emm. Milleri curâ (Oxon. 1851) editis pag. 147 (V, 21): *φρέαρ ἐστὶν ἐν Πέρσαις ἐν Ἄμῃ πόλει παρὰ τὸν Τίγριν ποταμόν· ᾠκοδόμηται δὲ παρὰ τὸ φρέαρ ἄνω δεξαμενή τις ἔχουσα τρεῖς ἀφετηρίας ἀπ' αὐτῆς· οὗ φρέατος ἀντλήσας κάδδῳ ἀνενέγκας τὸ ἀπὸ τοῦ φρέατος ἀντληθὲν ὅτι ποτέ ἐστιν, ἔχεεν εἰς τὴν παρακειμένην δεξαμενήν· τὸ δὲ χυθὲν ἐλθὸν ἐπὶ τὰς ἀφετηρίας ἐν ἑνὶ σκεύει ἀναληφθὲν διακρίνεται· καὶ ἓν μὲν ἅλας πηγνύμενον δείκνυται, ἐν ἑτέρᾳ δὲ τῶν ἀφετηριῶν ἄσφαλτος, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἔλαιον. Μέλαν δέ ἐστι τὸ ἔλαιον, ὡς φησί, καὶ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ, καὶ ὀσμὴν παρεχόμενον βαρεῖαν· ῥαδινάκην δὲ αὐτὸ οἱ Πέρσαι καλοῦσιν.*

οἳ καὶ μέχρι ἐμέο κ. τ. λ.] Qui locus documento est, ipsum Herodotum ultra Babyloniam usque ad Cissiorum regiones proficiscentem pervenisse. De quo monuit Heyse Quaest. p. 100. Atque Philostrati (Vit. Apoll. I, 36) aetate, quinque igitur saeculis post, illos haec loca adhuc tenuisse accepimus.

CAP. CXX.

καταλαβεῖν] Bene Schweighaeus.: *rem adhuc integram deprehensuri, tanta usi sunt celeritate*. De viae longitudine cf. nott. ad VI, 106.

ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς ἱμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους, ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο· μετὰ δὲ αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.

Θῶυμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἄν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισί τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἱππίῃ, οἵτινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πατρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μοῦ- 121

ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι] Spartanos advenisse τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης Plato tradit in Menex. p. 240 C, ut observat Wesseling. Ad τὸν Μαραθῶνα conf. nott. ad VI, 102. Mox revocavi αἰνέοντες, ut plerique ferunt libri pro αἰνέσαντες, quod Schaeferus retinuit, quodque probat vir doctus in Jen. Litt. Zeit. 1817. nr. 161. pag. 376.

Cap. CXXI.

Θῶυμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον] Tangit Herodotea Plut. II. p. 862 E sq. Eadem fere VI, 123: θῶυμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολὴν κ. τ. λ., quo utroque loco Gaisf. dederat θῶμα, ut VI, 117. Insigni vero documento hicce locus, quam accurate in singula Noster inquisierit, falsa a veris sedulo discernere studens et in tractandis fabulis iustam κρίσιν adhibens. Quod idem iam supra observavimus in nott. ad III, 3. Herodoti sane eo magis interfuit vera in hisce cognoscere, quo maior Alcmaeonidarum stirpis fama atque gloria omnem per Graeciam propagata nec minor ipsius Herodoti cura, quaecunque ad Atheniensium facerent gloriam, praesertim de gente libertatis a tyrannis vindicandae studiosissima ubi agebatur, ea celebrandi et ab iniusta criminatione tuendi. Conf. nott. ad VI, 108. Quae igitur hoc loco restituitur Alcmaeonidarum defensio, „tantae est simplicitatis tamque bonis probabilibusque argumentis firmatur, ut falso eos proditionis insimulari facile nobis persuadeamus“ (verba sunt Waardenburgi De nativa simplicit. Herodot. p. 200). Videtur autem illa criminatio multum apud vulgus propagata fuisse gentique nobilissimae invidiam attulisse, quam eandem, opinior, tangit Pindarus Pyth. VII fin. τὸ δ᾽ ἄχνυμαι, φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα κ. τ. λ. Inde quoque Herodotus videtur Dahlmanno (Herodot. p. 58) in iis, quae h. l. tradit, ea secutus esse, quae apud populum Pisistratum et Pisistratidas invidiâ odioque prementem sparsa fuerint. Equidem Herodotum in iis, quae h. l. tradit et consulto tradere videtur, id unum, quod verum est, secutum esse credam eaque de causa potissimum adductum esse illum, ut famam inter populum sparsam, Alcmaeonidis invidiosam illam quidem, refelleret virosque de ipso populo eiusque libertate bene meritos omni falsa criminatione liberaret.

ἀναδέξαι — ἀσπίδα] Respicit ad VI, 115 fin. ἀναδέξαι de signo, quod tollitur, invenitur quoque VII, 128. De locutione ἐκ συνθήματος conf. V, 74 et ad ea, quae sequuntur: ὑπὸ βαρβάροισί τε εἶναι conf. nott. ad III, 45. V, 30.

Ἱππονίκου δὲ πατρί] Criminatur haec Plutarch. l. l. quippe a patre historiae iniecta in gratiam Hipponici, ditissimi omnium Atheniensium. At illa aetate cum inter Athenienses divitiis et opibus emineret Hipponicus (de quo vid. nott. ad Plutarch. Alcib. pag. 99. 100), indeque notissimus esset, optima hinc eius nominandi occasio, qualem

νος Ἀθηναίων ἁπάντων ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηνέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο.
122 *Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα*

nusquam praeterire solet Herodotus. Cuius Hipponici filius, cui et ipsi nomen *Callias*, patre avoque illustrior fuit: idemque opinior intelligendus erit apud Herodot. VII, 151, ubi vid. nott. Conferri quoque poterunt de hac gente eiusque stemmate Palmer. Exercitt. p. 752 seq., Plass: Die Tyrannis I. pag. 195, Schultz. Apparat. crit. pag. 38. not. 64. — De particulis *τε γὰρ* in verbis *Καλλίης τε γὰρ μοῦνος Ἀθηναίων ἁπάντων ἐτόλμα* conf. Hartung: Griech. Partik. I. pag. 115.

Cap. CXXII.

Καλλίεω δὲ τούτου κ. τ. λ.] Quaecunque hoc capite continentur, a Mediceo, Florentino ac tribus aliis codd. absunt, neque narrationis nexum his omissis turbari monuit Gronovius, quamvis haec, si Herodoto abiudicentur, non indocti certe hominis admodumque recentis, sed apprime Calliae negotiis et familia callentis habenda esse iure monere videatur Wessel. Contra Herodoto maxime indigna haec verba indeque prorsus eiicienda censuit Valckenar., vel singulas locutiones verbaque Herodotea esse negans. Nec Herodotea esse videntur Larchero, Schultz. (Apparat. crit. pag. 37), Schaefero, qui uncis haec verba includens postea (in Indic. ad Lucian. Catapl. pag. 268 ed. Iacobitz) Valckenario sic adstipulandum esse censet, ut omnibus huius capitis verbis prorsus eiectis verba cap. 121 extrema *πάντα ἐμηχανᾶτο* excipiantur verbis initio cap. 123 positis: *καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι* (quod ipsum in *Ἀλκμεωνίδαι* mutari vult: de qua re vidimus in nott. ad V, 62) κ. τ. λ. Inde Bekkerus haec eadem verba Schaeferum et Valckenarium secutus ex ipsa Herodoti oratione eiecta in nota exhibuit, his praepositis: „post *ἐμηχανᾶτο* addunt plerique"; Dindorf. et Dietsch. retinuerunt haec verba, sed uncis inclusa, tanquam spuria. Bredov. p. 16 quoque interpolatori haec verba tribui vult, qui cupide arripuerit occasionem de Callia ea exponendi, quae iam dudum in animo habuerit expromere. A quibus longe discedunt Miot, interpres Herodoti, atque Schweighaeuserus, qui haec verba pro Herodoteis habenda esse contra Valcken. contendit: idemque statuit Schoell, qui Herodotum in nostrum sermonem convertit, nihil in iis, quae hoc capite enarrantur, inesse ratus, quod ab Herodoto profectum dici nequeat. Neque equidem iis, quae hoc loco tradita inveniuntur, ita offendor, ut spuria habeam falsoque immixta reliquis Herodoti verbis, cum huiusmodi res in aliis quoque Herodoteae historiae partibus orationi insertae reperiantur, hoc autem loco Noster ad huiusmodi *παρενθήκην* faciendam eo magis adductus videri possit, quod animum tyrannis invisum magisque popularem, quem ubivis prae se tulit, apta occasione oblata significare potuerit. Ipsa Herodoti verba ac locutiones omnemque orationis structuram si respiciamus, negari nequit, inesse nonnulla, quae impeditiora aut duriora videantur, neque vero ita constituta, ut omnia continuo pro spuriis falsisque prorsus habeantur. Quod enim Valckenarium offendunt verba initio capitis posita: *Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν*, quae sophistam sapere vult, non Herodotum, apte Schweighaeuser. comparavit ex libro I, cap. 14: *τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστί*, neque vocem *πολλαχοῦ* (*ubique locorum*, s. quacunque occasione oblata) offensioni esse ostendit; nec magis quae sequuntur victoriarum in ludis Olympicis et Pythiis reportatarum commemorationes eum offendere poterunt, qui quantâ curâ et

τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα, τοῦτο δὲ τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας, τεθρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστῃσι δαπάνῃσι· τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας ἐούσας τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὡραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἐκείνῃσί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων, τὸν ἑκάστη ἐθέλοι

diligentiâ Herodotus aliis quoque locis talia recenseat, satis noverit. Quod vero deinde narratur ad filias earumque nuptias spectans, id cum Herodoteâ historiâ prorsus indignum iudicasset Valckenarius, haud scio an ad laudem quoque pertineat Calliae eoque magis commemorandum videri potuerit Nostro, quo magis a communi Graecorum more fuerat alienum. Quae cum ita sint, satius duxi retinere haec verba uncis liberata, cum ab Herodoto revera profecta videantur: quod idem fecisse video Schweighaeuserum, Matthiaeum et Gaisfordium probante Salomon. in Comment. de Thucyd. et Herodot. (Berol. 1851) p. 15, haec ab Herodoto posteriore tempore addita esse indicante. Quod vero supra dixi, impeditiorem videri in nonnullis orationis structuram, spectat hoc ad verba (τοῦτο μὲν) τὰ προλελεγμένα sic absolute posita, unde quae pendent ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα, carere videntur verbo finito eoque necessario, cum per appositionem antecedentibus addita accipi nequeant, licet sententia ipsa haud obscura sit, cum Calliam Noster praedicare velit virum summa laude dignum ob ea, quae in patria liberanda praestitit: quemadmodum haec verba quoque accipi voluit Eltz (Jahrb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 335), quocum consentio, nullam interpunctionem ante ἐλευθερῶν esse inferendam. Durior quoque videtur structura verborum sequentium τοῦτο δὲ τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε — ἐφανερώθη, quae vix aliter accipi poterunt atque: tum vero *iis s. propter ea*, quae in Olympia perfecit itemque ante in Pythiis praestiterat, *conspicuus factus est.*

ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν] De voce ἄκρος vid. nott. ad V, 124. Ad verba Πύθια — ἀνελόμενος cf. nott. ad VI, 70. Schultz. l. l. p. 37 cum Larchero et Fischero (Griech. Zeittaf. p. 133) hanc primam Calliae victoriam equo celere reportatam refert ad annum 564 a. Chr. n. Ol. LIV, teste Schol. Aristoph. Av. 281. Hinc Meursium atque Corsin. de Olymp. LXXIV cogitantes errasse ponunt.

ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας] Haec verba cum Schweighaeusero (Lexic. Herodot. II. p. 352) sic accipi possunt: *inclaruit s. conspicuum se reddidit apud omnes Graecos* sumptuum factorum et munerum magnificentiâ; in ipsa Latina versione idem reddidit: *in universos Graecos munificentissimum se praestitit.* De verbo φανεροῦν, quod eodem modo adhibuit Dionys. Halic. Antiqq. R. X, 37, plura e Novi Testamenti scriptoribus afferuntur in Thes. Ling. Gr. VIII. p. 623 ed. Dind. *Cr.* consuli vult van Voorst Annotat. in loca select. N. T. Partic. I. pag. 14 seq. ibique etiam Wyttenbach., qui ἐφάνθη suspicatur. Ad locutionem ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας conf. Plat. Gorg. p. 526 B. ἐλλόγιμος γέγονεν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Menex. pag. 239 A. οἱ πατέρες — πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους, ne plura. — In seqq. cum Schaefero, Matth. et recentt. edd. retinui ἐγένετο, quod Sancrofti liber affert; Schweighaeuser. et Gaisford. dederunt ἐγίνετο. Ad locutionem γάμου ὡραῖαι conf. Xenophont. Cyropaed. IV, 6, 9 ipsumque Hero-

123 ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρί. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἔσσον τούτου ἦσαν μισοτύραννοι. θῶυμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολὴν, τούτους γε ἀναδέξαι ἀσπίδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἤπερ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατιδέων, Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας· Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἠλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί γε ἀληθέως ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς
124 Ἀθήνας, ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδοσαν τὴν πατρίδα.

dotum I, 107. 196. Kuehner Gr. Gr. §. 530, hh.

Cap. CXXIII.

ἔσσον] Ita restitui pro ἧσσον (vid. nott. ad V, 72) itemque ἦσαν pro ἔσαν et θῶυμα pro θῶμα.

ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων] Ad usum pronominis demonstrativi cf. quae ad III, 31 notata sunt. De loci argumento vid. V, 62 seqq. De particulis τε — τε, quibus iunguntur ἔφευγον et ἐξέλιπον, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 724, c. Articulum οἱ ante Πεισιστρατίδαι, qui a tribus codd. abest, delere mavult Sintenis ad Plutarch. Pericl. 3. p. 63, cum in talibus frequens sit articuli omissio, ut supra V, 63. VI, 121. Equidem eo magis retinere volui, cum supra quoque inveniatur οἱ Ἀλκμαιωνίδαι. In seqq. revocaverunt Schweigh. et Gaisf. ὑπολοίπους ex Aldina aliisque libris pro vulg. λοιποὺς, quod Florent., Medic., alii tenent. Quod sequitur τοὺς λοιποὺς ante τυραννεύοντας, uncis inclusit Schweigh. ut suspectum. Bekker retinuit τοὺς λοιπούς; hunc equidem cum recentt. edd. secutus sum, cum quibus etiam antea τοὺς λοιποὺς exhibui pro ὑπολοίπους. Sed ἠλευθέρωσαν dedi e Sancrofti libro cum Dietschio et Bredov. pag. 300 pro vulg. ἐλευθέρωσαν. Quod vero Buettner (Geschichte d. politisch. Hetärien p. 13) τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατιδέων refert ad eos, quos Aristophanes in Lysistrat. 1081 ἑταίρους Ἱππίου καὶ συμμάχους vocat indeque Pisistratidarum tyrannidem tanquam ἑταιρείᾳ fultam et nixam proponit, merito oblocutus est C. F. Hermann (Berlin. Jahrbb. f. wissensch. Kritik 1842. II. pag. 133), cum apud Herodotum nullum vestigium huius ἑταιρείας appareat; qui quos h. l. τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατιδέων dicit, eos non alios esse nisi qui ad Pisistratidarum domum sive familiam pertinebant atque adhuc superstites erant, satis apparet.

ὥς μοι πρότερον δεδήλωται] Vid. V, 63.

Cap. CXXIV.

ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ] Articulum τῶν ante Ἀθηναίων abieci, plerisque libris ita iubentibus. Verbi ἐπιμέμφεσθαι structura eadem, quae verbi μέμφεσθαι III, 4. IV, 180, ubi conf. nott. Neque aliter ἐπιμέμφεσθαι I, 75. IV, 159. Sententia haec est: *At vero* (dicat quis) *forsitan illi eo quod haberent aliquid, de quo Atheniensium populo succenserent, patriam prodere voluerunt.* Ac iure Herodoto vocantur δοκιμώ-

Οὐ μὲν ὦν ἦσάν σφεων ἄλλοι δοκιμώτεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἳ μᾶλλον ἐτετιμέατο. οὕτω οὐδὲ λόγος αἱρέει, ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. Ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν, ἐγένετο γάρ· ὃς μέν τοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τούτων.

Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ 125
ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος καὶ αὖτις Μεγακλέος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀλκμαίων ὁ Με-

τεροι ἄνδρες, quorum gens maximis laudibus effertur a Pindaro Pythico carmine septimo, quod totum huc conferri debet. Ad locutionem λόγος αἱρέει vid. I, 132 ibique nott. Pro ἔκ γε ἂν Cobet Mnemosyn. VII. p. 13 scribi vult: ἔκ γε δή.

Ἀνεδέχθη γὰρ] Conf. Plutarch. II. p. 862 E. Suspicatur Leake (Die Demen p. 91), hoc signum in cacumine montis Pentelici dari potuisse. — Mox scripsi τούτων pro τουτέων.

Cap. CXXV.

ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος καὶ αὖτις Μεγακλέος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί] Haec verba Schweighaeuserus sic reddit: „*nam inde ab Alcmaeone ipso et dein a Megacle exstitere in hac domo nobilissimi viri*"; minus certe accurate, cum Nostri haec sit sententia: *Alcmaeonidas quidem vel antiquitus* (i. e. inde a gentis principibus s. auctoribus, τὰ ἀνέκαθεν; conf. V, 55. 92. §. 2 ibique nott.) *illustres fuisse Athenis, verum inde ab Alcmaeone ac deinde a Megacle adeo illustrissimos exstitisse.* Ubi verba ἀπὸ — Ἀλκμαίωνος — Μεγακλέος, si quis respicit ad praegressa verba καὶ τὰ ἀνέκαθεν, ita explicanda videntur, ut temporis significationem habeant: *inde ab Alcmaeonis atque Megaclis temporibus.* Moneo ob Kuehner., qui in Gramm. Graec. §. 598, 3 hunc locum inter eos retulit, in quibus ἀπὸ *originis s. causae*, unde quid proficiscatur, significationem assumat, adeo ut Noster dixisse putandus sit: per Alcmaeonem et Megaclem s. Alcmaeonis et Megaclis operâ effectum esse, ut Alcmaeonidarum domus illustrissima exstiterit. Mihi vel ob antecedens τὰ ἀνέκαθεν temporis significatio in praepositione ἀπὸ praeferenda videtur. Retinui Ἀλκμαίων nec scripsi Ἀλκμέων, quod Atticis opinor debetur, neque vero Herodoto; cf. supra nott. ad V, 62 et Nauck ad Fragmm. Tragicc. p. 302 coll. 121.

τοῦτο μὲν γὰρ] Deest alterum τοῦτο δέ, cuius loco quodammodo ponitur μετὰ δὲ cap. 126. Namque duabus rebus potissimum splendorem domus Alcmaeonidarum auctum esse vult Herodotus, partim auri copiâ, quam a Croeso dono datam abstulerit Alcmaeo, Megaclis filius; partim affinitate cum Clisthene Sicyoniorum tyranno inita. In proxime sequentibus cum edd. recentt. dedi ἀπικνεομένοισι e Florentino aliisque pro ἀπικομένοισι. De Croesi legatis ad Delphicum oraculum vid. I, 47. 53. 55. συμπρήκτωρ ἐγίνετο et συνελάμβανε significatione non admodum differunt. Adiuvabat Alcmaeo legatos Croesi operamque suam studiose iis navabat, ut, cuius rei causa missi erant, eam perficerent. Vox πράκτωρ Aeschylea est; vid. Suppl. 586. Agamemn. 110. ibique Blomfield. in Glossar., συμπράκτωρ invenitur in Sophocl. Oedip. R. 116. Xenophont. Cyropaed. III, 2, 29. Timaei Lexic. Platon. pag. 40 ed. Ruhnk. In seqq. μιν ad *Alcmaeonem* spectat, ἑωυτὸν ad Croesum. μεταπέμπεται valet: *ad se arcessit* s. misso nuntio illum ad se venire iubet; vid. I, 41. 77. 108. 111. III, 19.

*γακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομέ-
νοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγί-
νετο καὶ συνελάμβανε προθύμως. καί μιν Κροῖσος πυθόμενος
τῶν Λυδῶν, τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων, ἑωυτὸν εὖ ποιέ-
ειν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδις, ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ,
τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενείκασθαι ἐσάπαξ. ὁ δὲ* 496
*Ἀλκμαίων πρὸς τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύ-
σας προσέφερε. ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον βαθὺν κατα-
λιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους τοὺς εὕρισκε εὐρυτάτους
ἐόντας ὑποδησάμενος, ᾔε ἐς τὸν θησαυρὸν, ἐς τόν οἵ κατη-
γέοντο. ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτα μὲν παρέσαξε
παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι, μετὰ
δὲ τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας*

προσέφερε] Valcken. suspicatur *προσεφεῦρε*, *insuper talia commentus est.* Recte *Schweighaeus.*: „verbum *προσέφερε* sollicitatum nollem; peraptum huic loco: *ad donum illud* (scil. *capiendum*) *tale inventum attulit Callias.* Ipsa illa notio, quam verbo *προσεφεῦρε* expressam Valcken. voluerat, in verbo *ἐπιτηδεύσας* inest.“ Itaque *ἐπιτηδεύσας προσέφερε* non multum discedit ab eo, quod frequenter dicitur *μηχανὴν προσφέρειν*: de quo plura afferuntur in Thes. Ling. Graec. VI. p. 2026 ed. Dindorf. Alcmaeonis commentum tangit a Valcken. laudatus Dio Chrysost. Or. XVII. p. 253 et LXXVIII. p. 659. — In proxime seqq. plures codd. *ἐνδὺς κιθῶνα*, omissa voce *μέγαν*, quam praeter alios tuetur Eustathius haec verba citans ad Ili. p. 655, 62 s. 521, 5.

καὶ κόλπον βαθὺν] Duo libri *κόλπον βαθὺν*, cuius loco Florent. *βαθύ*. Alii libri scripti *πολὺν*, quod Dietsch. mutavit in *πολλὸν*, quia forma *πολὺν* ab Herodoto utique aliena est, monstrante Bredov. pag. 36, qui et ipse reponi vult *βαθὺν*, quod inde revocandum censuimus. Schweighaeuserus, qui exhibuit *κόλπον πολὺν*, interpretatur *sinum amplum*, citans IV, 39. 109. VII, 14, ubi idem vocabulum de *amplitudine* ac magnitudine. Apud Callimach. H. in Dian. 27, citante Valcken., *πολλαὶ χεῖρες* sunt *manus quantum extendi poterant.* Sic Sophocl. ap. Stob. 163, 27 *πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας* dixit: tu vid. Stobaei Florileg. 18, 1 et Plutarch. II. pag. 89 A. Sed *μέγαν κόλπον* dixit Aeschyl. Prometh. 837 eodemque modo Herodotus *βαθὺν κόλπον* dicere potuit; de ipsa voce *βαθὺς* vid. allata in Thes. Ling. Graec. II. pag. 35 seq. ed. Dindorf. Caeterum *κόλπον* de sinu vestis dixerunt idem Aeschylus S. c. Th. 1039, Polybius III, 33, 2, alii — *κοθόρνους* dixit Noster quoque I, 155, intelligens calceos per Asiam usitatos eosque maiores, ex Asia inde cum aliis, quae ad Bacchi cultum spectant, translatos in Graeciam et a tragicis histrionibus assumptos; vid. Wieseler in: Goetting. Gel. Anzz. 1852. pag. 1885 seq. Tom. III, qui ipsam vocem non Graecae, sed Asiaticae stirpis esse suspicatur eamque posthac cessisse vocibus vere Graecis *ἐμβὰς* et *ἐμβάτης* addit. — Ad *κατηγέοντο* mente addas licet *οἱ θεράποντες*, qui eadem in re commemorantur I, 30; de huiusmodi subiecto omisso vid. modo allata ad VI, 119. — Ad vocem *ψῆγμα* conf. nott. ad III, 94.

πρῶτα μὲν παρέσαξε κ. τ. λ.] i. e. *circa s. iuxta crura, quantum auri capiebant cothurni, infersit.* Ita recte Schweigh. De verbo *σάττειν* conf. nott. ad III, 7. Sequens *διαπάσας*

τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα ἐξήϊε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δέ τεῳ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξώγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε· καί οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ, καὶ πρὸς ἕτερα δωρέεται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. Οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας Ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, 126

accipio: *comâ ramentis conspersâ.* De verbo διαπάσσω vid. allata in Thes. Ling. Graec. III. pag. 1263 ed. Dindorf. Verba seqq. καὶ ἄλλο λαβὼν κ. τ. λ. citat Tzetz. Chil. I, 10.

τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξώγκωτο] i. e. *cuius os obturatum s. impletum erat omniaque erant turgida* (s. ipseque undique turgidus). Verbum βύειν, de quo Etymol. p. 651, 51, apud Homer. Od. IV, 124. Aristoph. Ach. 430. Thesmoph. 474. Plut. 379 (ubi: τὸ στόμ' ἐπιβύσας). Verbum ἐξογκοῦσθαι translata notione invenitur VI, 126. Revocavi vulgatam lectionem ἐξώγκωτο, quam e Sancrofti libro Schweighaeuser, Gaisford. et Bekker mutaverant in ἐξόγκωτο, licet mox cap. 126 inveniatur ἐξωγκωμένοι omnibus in libris scriptis; vid. Bredov. pag. 306. — Ad structuram verborum: ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε (i. e. *quem ubi conspexit Croesus, subiit ipsum risus*) cf. I, 24 ibique nott. III, 14. 42. VII, 46. VIII, 137 et Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 850.

οὕτω τεθριπποτροφήσας] Tangit auctor argumenti secundi Nubb. Aristoph., monente Valckenario, qui etiam Isocratis locum attulit De bigis p. 351 C. [cap. 10], ubi Atheniensium primus Alcmaeo bigis reportasse fertur victoriam Olympiacam. Atque eodem studio equos ad certamina solemnia alendi Alcibiadem incensum fuisse testatur Plutarchus in Alcib. cap. 11, ubi vid. nott. pag. 117, supra iam citatus ad VI, 35.

Ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται] Ad locutionem vid. nott. ad VI, 70. Quae in Alcmaeonidarum laudibus apud Pindar. Pyth. VII, 13 commemoratur praeter alias victorias una Olympiaca, ab interpretibus plerumque Megacli, Alcmaeonis patri, Ol XLVII sive 592 ante Chr. n. assignata, eam cum Wesseling. malim haberi pro ea, cuius h. l. meminit Herodotus. Nam legatos a Croeso missos ad Delphicum oraculum si ponamus Olymp. LVI, 1 s. 556 a. Chr. n. (quae vulgo recepta est sententia, vid. nott. ad I, 45 coll. 30), Sardesque expugnatas Olymp. LVIII, 3 sive 546 ante Chr. n. (vid. nott. ad I, 86), haec victoria ad Olymp. LVII s. 552 a. Chr. n. referri poterit, cum Olymp. LVIII Diagnotus Crotoniata vicerit. Obstat sane Pindari scholion (coll. Schol. ad Aristoph. Nubb. 71), in quo Megacles vicisse traditur Olymp. LVII, 1 s. 552 a. Chr. n. victoriaeque honorem cessisse Pisistrato. Quae cum conciliare perquam sit difficile, maiores adeo difficultates excitant, quae continuo apud Herodotum leguntur verba: μετὰ δὲ γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον Κλεισθένης κ. τ. λ., si quidem iustum hinc temporum ordinem constituere velis. Haec enim si genuina sunt, Alcmaeonis victoriam referendam esse arguunt ad Olymp. LIV, 1 s. 564 ante Chr. n., ut bene monuit Voemel. in script. de Solone pag 8, quo ipso tempore Croesus, quocum ante victoriam Alcmaeo congressus esse fertur, vix natus fuit. Quam difficultatem bene perspiciens Schultz. Appar. critic. pag. 11 seq. ita statuit, si quid veri huic fabellae subsit, non a Croeso, verum a Croesi patre Alyatte, qui teste Herodoto I, 19 et ipse Pythiam consuluerat, divitiis cumulatum esse Alcmaeonem. Boeckh. Explicc. Pindd. p. 304 Alc-

Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος ὁ τύραννος ἐξήειρε, ὥστε πολλῷ οὐνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένεϊ γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω

maeonis victoriam Olympicam non aliam esse, quam quae a Pindaro praedicetur, idem statuit, eamque victoriam in Megaclem transfert Olymp. LVII. Voemelius l. l. Alcmaeonis victoriam ad Olymp. LI, 1 s. 576 a. Chr. n. referri posse suspicatus (quo tempore Croesus, e Voemelii rationibus natus Ol. XLIV, 3 s. 606 a. Chr. n., agebat annum vicesimum sextum [tricesimum], nondum ipse rex, sed regni tantum socius) verba *γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον* vel mutanda censet eum in modum: *Ὀλυμπιάδι δευτέρῃ ὕστερον*, vel prorsus tollenda, cum a librario quodam antecedentibus verbis *μετὰ δὲ* explicationis causa perperam sint apposita. Ac negari nequit, his verbis abiectis omnia optime procedere. Verba *γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον*, quae valent: *secunda generatione postea*, si retineantur (et retinenda erunt propter librorum scriptorum consensum), cum in modum intelligi voluit Weissenborn (Hellen. p. 26 seqq. 92 seqq.), ut latiori sensu accipiantur in universum ita dicta, ut Alcmaeonidarum domus altera post Alcmaeonem generatione (i. e. sub Megacle) per Clisthenem ad maiores opes et auctoritatem pervenerit; tum igitur prima generatio ab Alcmaeone, altera a Megacle, Alcmaeonis filio et Clisthenis genero, numeranda erit. Atque haec ratio utique praeferenda videtur iis, quae Schultz. (Apparat. crit. Spec. II. p. 14) proposuit quibusque adstipulatus est Voemel (Heidelberg. Jahrbb. d. Litt. 1839. I. nr 33. pag. 513 seq.) sic explicans: „Klisthenes der Sicyonier hat das Haus der Alkmaeoniden noch mehr *durch die folgende Generation*, d. i. durch die Enkel, Klisthenes, den berühmten Gesetzgeber, und Hippokrates, den Grossvater des Perikles, verherrlicht.“ Nec denique iis assentiendum puto, qui (ut nuper fecit quoque Plass: Die Tyrannis I. p. 182) loco Croesi, qui Alcmaeonem tot tantisque donis affecit, vel Alyattem vel alium quendam Lydorum regem substitui volunt errorisque inde incusant Herodotum, quem in temporum notatione hic ut alias (cf. nott. ad VI, 127) lapsum esse pronuntiant; vid. Grote: History of Greece III. p. 51. 52; unde etiam Wiedmann (Ueber die Regierungszeit des Krösus pag. 23 seq.) hanc narrationem ad ea, quae famâ ferrentur, revocare, quam ad veritatis fidem exigere malit. Equidem vel si in temporum notatione errorem irrepsisse concedas, reliqua tamen, quae traduntur, vera esse ut negem, idoneâ causâ adduci non possum.

Cap. CXXVI.

Κλεισθένης μιν — ἐξήειρε] *μιν* referendum ad *οἰκίην*, *domum Alcmaeonidarum*, ut sequentia: *ὥστε πολλῷ οὐνομαστοτέρην* (ita scripsi pro vulg. *ὀνομαστοτέρην*) *γενέσθαι* satis docent. Incidunt autem, quae ab Herodoto narrantur, in Olymp. XLIX sive 584 ante Chr. n.; vid. Fischer: Griech. Zeittaf. pag. 120.

τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω] Clisthenis avus apud Pausan. II, 8. §. 1 vocatur *Μύρων*; princeps familiae fuit Orthagoras, de quo conf. nott. ad V, 67 coll. Plutarch. De S. N. V. p. 553 B., unde vera lectio nunc in Pausaniae l. l. restituta *Μύρωνος*. Nomen *Ἀνδρέω* Schweigh. recte deducit ab *Ἀνδρέας*. Ionice *Ἀνδρέης*, ut *Πυθέω* VII, 181 a *Πυθέας* s. *Πυθέης*. Plane ab Herodoteis differunt, quae e Nicolai Damasceni Excerptis Escorialensibus nuper publicata sunt de *Myrone* Sicyoniorum tyranno, qui a fratre Isodemo interfectus est consilio Clisthenis, alterius fratris, cui Isodemus Corinthum discedens tyrannidem tradidit; vid. Fragmm. Historicc. Graecc. ed. Mueller. T. III. p. 394 seq. et pag. 103 seqq. (nr. XXV) ed. Feder.

γίνεται θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην ἢ καὶ πρότερον ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθένεος τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. Ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πάτρῃ ἐξ-
497 *ωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες, τοῖσι Κλεισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἶχε. Ἀπὸ μὲν* 127
δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἷς ἀνὴρ ἀπίκετο (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε

νικῶν — τεθρίππῳ] Schultz. l. l. p. 6 coll. Voemel. l. l. p. 9 hoc refert ad Olymp. $\frac{50}{51}$, $\frac{4}{1}$ s. 576 a. Chr. n. Larcheri sententiâ reiectâ, qui hanc victoriam ad Olymp. LII s. 572 a. Chr. n. retulerat. Utut est, statim post Olympicam victoriam ille procorum conventum instituisse videtur, ita ut Agaristae nuptiae cum Megacle haud incommode referantur ad proximum annum 576 a. Chr. n. sive ad 571 a. Chr. n. — Ad argumentum loci conf. etiam Athen. VI. p. 273 C. et XI. p. 541 B. Diodor. Sic. T. II. p. 550 Wessel. — In seqq. dedi *ἦσαν* pro *ἔσαν*. Ad verba *πάτρῃ ἐξωγκωμένοι* conf. nott. ad VI, 128 (ubi de voce *πάτρῃ* monuimus) et ad VI, 125 (ubi de verbo *ἐξογκοῦσθαι* diximus).

τοῖσι Κλεισθένης — ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἶχε] Schweigh. in Lexic. Herod. I. pag. 300 haec ita interpretatur: *Clisthenes — fieri curaverat et ad hunc ipsum finem parata habuit.* Caeterum qui infra cap. 128 dixit *γυμνάσια*, is hoc loco accuratius distinxit inter *δρόμον*, qui certaminibus equestribus erat destinatus, et inter *παλαίστρην*, quae reliquis certaminibus, luctandi praecipue, inserviebat. Monuit Krause in: Theagen. pag. 143 seq. attigitque nuper Petersen: Das Gymnasium d. Griech. pag. 32, addita voce *δρόμῳ* monens gymnasium ipsum distingui a palaestra, quae *δρόμον* haud continebat.

Cap. CXXVII.

ὃς ἐπὶ πλεῖστον — εἷς ἀνὴρ ἀπίκετο] i. e. *qui unus omnium maxime eminens luxuriâ advenerat.* Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 590. Alia attulit Valckenar. e Thucydid. VIII, 68. Xenophont. Anabas. I, 9, 12 et Aeschyli Pers. 327 s. 333 Blomfield., qui in Glossario ad h. l. plura excitavit. Imitatur locutionem Pausanias I, 5. §. 5, ubi conf. Siebelis. Ac teste Athenaeo XII. p. 541 C. coll. VI. p. 273 B. C. centum coqui et *ὀρνιθευταὶ* Smindyridam sequebantur. In Diodori Excerptt. VIII, 24 (ubi *Μινδυρίδης* vocatur) dicitur vectus esse pentecontoro, *τοὺς ἐρέτας ἔχων ἰδίους οἰκέτας, ὧν εἶναι τοὺς μὲν ἁλιεῖς, τοὺς δὲ ὀρνιθοθήρας*, cum vero Sicyonem advenisset, omnes ille ipsumque Clisthenem sumptuum apparatu superasse fertur. Add. Suidas s. v. *Συβαριτικαῖς* T. III. pag. 387. Aelian. V. H. IX, 24. XII, 24 ibique Perizon. et quae alia de hac Smindyridae luxuria apud veteres multum propagata excitat Schultz. l. l. pag. 9. not. 17.

ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε — μάλιστα] Respexit forsitan ad cladem illam, quam urbis eversio secuta est Olymp. LXVII, 3 s. 510 a. Chr. n. Quantopere autem antea ducentos fere per annos floruerit illa urbs hominum frequentiâ, omnis generis opibus atque divitiis, testes sunt potissimum Strabo VI. pag. 263 s.

τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα), καὶ Σιρίτης Δάμασος, Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίης ἦλθον. Ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἕλληνας ἰσχύϊ καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτωλίδος χώρης, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. Ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου Φείδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκήδης, Φείδωνος δὲ τοῦ τὰ

404 A. Diodor. XII, 9. Athen. XII, 15—21. p. 518 C. seqq. Vid. Ullrich: Rerr. Sybaritt. capp. pag. 34 seqq.

καὶ Σιρίτης Δάμασος, Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς] Pro vulg. παῒς et hoc loco et infra dedi παῖς. Vid. modo supra V, 30. 92. §. 5. — Male olim *Δάμας ὁ Σαμύριος*. Nam *Damasus* filius dicitur Amyridis Sybaritae, ipse *Sirita* dictus, si quidem Amyris posthac *Siri* (quae Magnae Graeciae est urbs olim non ignobilis, sed quae Heracleā, in quam Siritae migrare coacti sunt, condita Olymp. LXXXVI, 4, navale Heracleotis praebuit) sedem fixit. De urbe *Siri* ad fluvii *Siris* ostia sita cf. Strabo VI. p. 264 A. 405 seq. Diod. Sic. XII, 37. Mannert. IX, 2. p. 229 seq. Alia afferemus ad VIII, 62, ubi eiusdem urbis fit mentio. De *Amyride*, quem maximi fecisse videntur veteres, vid. Athen. XII. pag. 520 A. et quae alia excitat Schultz. l. l. not. 18.— *Italiae* nomen apud Herodotum de *Magna Graecia* s. *de inferiori Italiae*, quae nunc dicitur, parte intelligendum esse supra iam monuimus: vid. nott. ad III, 136. Mox plene dixit *τὸν κόλπον τὸν Ἰόνιον*, ut IX, 92, ubi haud raro omittitur *ὁ κόλπος*. Vid. Thucyd. VI, 34 ibique Wass., Schwebel. ad Lamb. Bos. De ellipss. p. 229. Infra Noster VII, 20 fin. *ἐπὶ τὸν Ἰόνιον πόντον* eodem modo dixit de Adriatici sinus, qui nunc dicitur, parte meridionali, qua Italia inferior a Graecia separatur. Vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. pag. 18 seq.

Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης] De Titormo bubulco, corporis robore atque voracitate insigni, qui cum Milone Crotoniata, celeberrimo athleta, certarit, loquuntur Aelian. V. H. XII, 24 [ubi vid. Perizon.] Athen. X. pag. 412 E. F. Schol. Lucian. Quomodo scrib. hist. 24 [ubi vid. C. F. Hermann. pag. 215. 216], quae attulit Schultz. l. l. pag. 10. not. 20. Cum verbis Herodoteis: *τοῦ ὑπερφύντος τε Ἕλληνας ἰσχύϊ* (i. e. *qui robore inter Graecos eminuit*) apprime conveniunt Pausaniae verba VI, 3 fin. *οἱ πάντες ἄνθρωποι θεραπεύουσι τὰ ὑπερέχοντα τῇ ἰσχύϊ.* Quae apud Herodotum sequuntur: *καὶ φυγόντος ἀνθρώπους*, explicantur, monente Wessel. (Dissert. Herod. XI. p. 192), similibus verbis IV, 174: *οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην*, qui *fugiunt quemcunque hominem et cuiuscunque commercium.*

Φείδωνος — παῖς Λεωκήδης] Haec ipsa et ea, quae sequuntur, merito viros doctos exercuere. Nam Phido Argivorum tyrannus, de quo plura Noster, ad multo antiquiora tempora pertinet Olympiadis octavae minimeque inde filium habere potuit Leocedem, qui inter Agaristae procos nomen professus fuerit. Quare Palmerio ita scribendum videbatur post *Λεωκήδης*: *ἀπὸ Φείδωνος δὲ τοῦ Ἀργείων τυράννου, τοῦ τὰ μέτρα κ. τ. λ.*, Gronovio: *τυράννου δὲ Φείδωνος ἀπόγονος, τοῦ τὰ μέτρα κ. τ. λ.*, Reizio: *Φείδωνος δὲ τοῦ Ἀργείων τυράννου ἀπόγονος, τοῦ τὰ μέτρα κ. τ. λ.*, quod ipsum arridet Schultzio pag. 10. not. 21 coll. Marx. ad Ephor. fragmm. pag. 108, qui post *Φείδωνος δὲ* inserendum suspicatur *ἀπογόνου* (quod probat Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 124), cum, nisi haec vel similis emen-

μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ

datio recipiatur, maxima exoriatur temporum turbatio. Gronovium sequitur Larcherus ipseque Gaisfordius, qui „Recte," ait, „Gronovius iudicat, vocem *ἀπογόνου* excidisse. Vid. Musgravii Diss. p. 178 seq. Porson. Tract. p. 325." Wesselingius Palmerii atque Gronovii emendationem laudari quidem, sed certam praestari haud posse iudicat. Mihi placet C. O. Muelleri sententia Aeginett. pag. 60 seqq. (coll. Die Dorer II. p. 108) has virorum doctorum emendationes statim eo refelli scribentis, quod continuo legitur: *τούτου δὴ παῖς*, omnemque etiam manum criticam loci colore ingenuo ac nativo removeri. Itaque Herodotum contendit non mendosum, sed falsum, historiarum Peloponnesi minus gnarum Leocedis patrem, cui et ipsi nomen *Phidonis*, e fama quadam obscura cum antiquiori atque illustriori illo Phidone permutasse. Hunc fere Phidonem idem pag. 63 statuit circa Olymp. III Corinthum ac postea maiorem Peloponnesi partem sibi subegisse, Olymp. VIII agonothetas Eleos pepulisse, denique legibus latis, mensuris institutis, numis cusis circa Olymp. XI a Lacedaemoniis esse eversum. Nec aliter fere Henr. Fischer Histor. Argiv. Fragmm. P. I. (Vratislav. 1850) p. 36—44 intra Olympiad. I et IX regnasse statuit. Neque inde defuerunt, qui duplicem Phidonem statuerent, alterum maiorem natu eundemque longe celeberrimum, alterum minus celebrem, Leocedis patrem et Clisthenis ferme aequalem. Aliam viam iniit Weissenborn (Hellen. p. 15 seqq.), Phidonem illum non ad Olymp. VIII, sed ad longe posteriora tempora Olympiadis ferme duodetricesimae (sive ann. 668 ante Chr. n.) pertinere contendens; in quo illi assensus est C. F. Hermann: Verhandl. d. Philologg. zu Altenburg. pag. 47 seqq. atque ex parte quoque Maehly (Rhein. Mus. N. F. IX. pag. 614 seqq.), qui ad Olympiadem tricesimam tertiam descendit (sive 646 ante Chr. n.), adeo ut huius filius Leocedes ad Clisthenem anno 584 ante Chr. n. pervenire potuerit. Quod utrumque cum nimis recedat a veterum scriptorum testimoniis de Phidonis aetate, quae ad longe antiquiora tempora Olympiadis ferme octavae circa ann. 748 ante Chr. n. releganda est (vid. E. W. Fischer: Griech. Zeittaf. pag. 65), malim equidem ad C. O. Muelleri sententiam redire, quae certe probabilior esse videtur. Neque aliter de his statuerunt Grote: History of Greece III. p. 53 et Wiedmann: Ueber die Regierungszeit des Kroesus pag. 24. — Qui *Leocedes* h. l. vocatur, a Pausania vocatur *Lacides*, a Plutarcho (II. pag. 89 E.) *Λακύδης*, ut probabiliter ponit Wyttenbach. in Animadverss. ad h. l. (a *Cr.* excitatus) pag. 625. In Pausaniae loco II, 19. §. 2 quod legebatur *Λακίδου*, nuperrimus editor, Schubart, mutavit in *Λακήδου* (conf. p. 322); qui de hoc nomine disputavit Weissenborn l. l. pag. 16. 25, verum nomen fuisse arbitratur *Λακήδας* vel Dorice *Λακάδας*.

τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι] Eiusdem rei fidem faciunt Strabo VIII. pag. 358 s. 549. Plin H. N. VII, 57 (56). Isidor. Origg. XVI, 24, alii a C. O. Muellero excitati l. l. pag. 56, qui in universum his testimoniis declarari vult, Phidonem primum fuisse, qui unum idemque genus mensurarum, ponderum, modorum per totam Peloponnesum introduxerit, et qui numorum instituerit rationem a Peloponnesiis ratam habitam. Quae de mensuris a Phidone constitutis traduntur, coniuncta videntur cum altero eius invento, quo numos ab eo primum cusos per Graeciam ferunt, cuius quidem inventi (vid. Weissenborn l. l. pag. 66 seqq.) nullam Noster h. l. fecit mentionem. De mensuris quid Phido constituerit, disquisivit Boeckh: Metrolog. Untersuchungg. pag. 77 seqq. 282 seqq. itemque Weissenborn l. l. pag. 75 seqq. Unde id tantum hoc loco teneri volumus, mensuras a Phidone

Ἑλλήνων ἁπάντων, ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἠλείων ἀγωνοθέτας αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε, τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμίαντος Λυκούργου Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους, καὶ Ἠλεῖος Ὀνομαστὸς Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. Ἐκ

constitutas nullas alias videri nisi Aegineticas ex oriente profectas et Phidonis operâ per Dores propagatas, eodemque etiam pertinere pedem Olympiacum a Phidone constitutum (cum Eleis eiectis ludos Olympiacos curaret) per Phoenices, ut videtur, ex oriente in Graeciam allatum et Phidonis curâ propagatum.

καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἁπάντων] i. e. *qui longe Graecorum omnium insolentissimus fuit.* Sic recte Schweighaeuserus. Eiusdem Phidonis *τυράννων τῶν Ἕλλησι μάλιστα ὑβρίσαντος* meminit Pausan. VI, 22. §. 2 eundemque Strabo VIII. p. 358 B. s. 549 A. vocat tyrannum *δυνάμει ὑπερβεβλημένον τοὺς κατ' αὐτόν*. Ac spectant talia, opinor, ad summam istius tyranni potentiam, qua omnem fere Peloponnesum subegerat subditamque severo imperio continuit. Conf. C. O. Mueller. l. l. pag. 55. De rebus a Phidone gestis exponit Weissenborn. l. l. pag. 30 seqq., qui ex Herodoto afferens *ἀσεβήσαντα* (pro *ὑβρίσαντα*, opinor) id spectare vult eo, quod Phido locum sanctum cum exercitu ingressus sit indeque nefas commiserit: in quo assentiri nequeo.

ὃς ἐξαναστήσας — ἀγῶνα ἔθηκε] Conveniunt Strabo l. l. et Pausan. VI, 22, 2. Antiquitus enim huius ludi adornandi potestatem habuere Pisatae, qui dein illa sunt privati ab Eleis, Heraclidis, quos ipsos eadem exuit Phido, et alias Peloponnesi partes et ipsam Elidem armis sibi subiiciens. Pertinet vero hoc ad Olympiadem octavam s. ann. 748 ante Chr. n. Vid. Fischer: Griech. Zeittaf. pag. 65. — De locutione *ἀγῶνα τιθέναι* vid. II, 160 ibique allata.

Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος] Trapezus ad meridionale Alphei latus iacuit non longe ab eo loco, quo posthac exstructa fuit Megalopolis, in quam urbem Trapezuntis incolae commigrasse dicuntur. Nunc loco nomen *Bromosella;* vid. Curtius: Der Peloponnes. I. pag. 305. Cf. Mannert. VIII. pag. 457. In proximo seq. verba *καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος* valent: *Laphanes, Euphorionis filius Paeo, Azaniae* (in Arcadia) *urbe, oriundus.* Pro *Παίου* male libri aliquot *Πάγου*, Sancrofti liber *Παιουπόλιος*, unde Pauw. suspicatus erat *Παλαιοπόλιος*. Ipsa urbs ad Ladonem fluvium in ea Arcadiae parte occidentali, quae ad Azaniam terram (vid. Mannert. VIII. p. 429) referebatur, exstructa fertur. Reliquias quasdam commemorat Paus. VIII, 23, 6. Vid. Curtius l. l. pag. 386. De *Azanibus*, qui praeter Arcadiam in Phrygia aeque atque in Attica reperiuntur, monuit Abel: Macedonien etc. pag. 63. Ad narrationem de Dioscuris hospitio receptis Wesseling. confert similem Plutarchi II. p. 1103 A. de Phormione Spartano, qui et ipse illos excepisse dicebatur. Pro *Ὀνομαστὸς* Siebelis ad Pausan. V, 8. §. 3 refingi vult *Ὀνόμαστος* accentu retracto. Conf. etiam Lehrs: De Aristarchi studiis pag. 291. Si quis vero, Herodoti morem in appellativis vocibus secutus, pro *Ὀνομαστὸς* scribi vult *Οὐνομαστὸς*, merito obloquitur Bredov. pag. 163, qui eadem de causa intactum iure reliquit *Ὀνομάκριτος* VII, 6. Neque enim nomina propria ad eandem rationem

δὲ Ἀθηνέων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε ὁ Ἀλκμαίωνος, τούτου
τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάν-
δρου, πλούτῳ καὶ εἴδεϊ προφέρων Ἀθηναίων, ἀπὸ δὲ Ἐρε-
τρίης ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρόνον Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ'
Εὐβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Δια-
κτορίδης Κρανώνιος, ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἄλκων. Τοσοῦτοι μὲν 128
ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες. Ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὴν προει-
498 *ρημένην ἡμέρην ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐ-*
τῶν ἀνεπύθετο καὶ γένος ἑκάστου, μετὰ δὲ κατέχων ἐνιαυτὸν
διεπειρᾶτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς καὶ παι-
δεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ
συνάπασι, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτῶν νεώ-
τεροι· καὶ τό γε μέγιστον, ἐν τῇ συνιστίῃ διεπειρᾶτο. ὅσον

exigi poterunt, quo caetera nomina ac verba.

πλούτῳ καὶ εἴδεϊ προφέρων Ἀθηναίων] i. e. *divitiis et corporis facie* (venustate) *prae caeteris Atheniensibus excellens.* De structura verbi *προφέρειν* monuimus ad I, 1; de voce *εἶδος* conf. VIII, 105. 113. I, 199 et de vi, quam in corporis venustate ac pulcritudine ponebant veteres Graeci, nott. ad III, 1. V, 12. Ipsam vocem *εἶδος*, quae proprie *formam* (II, 76. VI, 61) indicat, mox vero *venustatis* significationem assumit, attigit quoque Krause in Theag. pag. 51. De Tisandri atque Hippoclidae gente Schultz. pag. 11 seq. not. 26 citat Hellanici fragmm. p. 50 seqq. Sturz. ad Pherecyd. fragmm. p. 99 ed. prior., Larcherum aliosque merito vituperans, quod Hippoclidam hunc faciant avum Miltiadis illius, qui a. Chr. n. 560 Chersonesum condiderit. Nam obstat temporum ratio, cum minime sit veri simile, eum, qui anno 584 ante Chr. n. (vid. nott. ad VI, 126) inter Agaristae procos apparuit satisque iuveniliter se gessit, nepotem habuisse, qui viginti quattuor annis post Chersonesum condiderit. — De *Scopadis*, gente per Thessaliam nobilissima ac ditissima, Schultz. l. l. pag. 12. not. 28 plura citat: Perizon. ad Aelian. V. H. XII, 1, Boeckh. Explicatt. ad Pindar. Pyth. X, p. 333 sq.

Cap. CXXVIII.

Ἀπικομένων δὲ τούτων] *τούτων* et *αὐτῶν* dedi pro *τουτέων* et *αὐτέων* itemque *ἦσαν* pro *ἔσαν*. *τὰς πάτρας τε αὐτῶν ἀνεπύθετο* valet: *in patriam cuiusque eorum accurate inquisivit*, ubi *τὰς πάτρας* dixit eodem modo ac sensu, quo supra VI, 126 *πάτρῃ ἐξωγκωμένοι*, Homerico more loquens, de quo vid. Ili. I, 30. XII, 243. XXIV, 500. Odyss. II, 365. Pind. Olymp. XII, 24. Pyth. IX, 131. Aeschyl. Prometh. 665. De voce *ἀνδραγαθίης* conf. nott. ad V, 39 et de voce *ὀργῆς*, quae *animi indolem* qualemcunque denotat, I, 73. Recte Larcherus interpretatur *le charactère, les inclinations.* Quod sequitur *τρόπου*, id magis ad externa spectare videtur, ad omnem vitae habitum (cf. VI, 138), ad *consuetudines, mores*, alia id genus. De genitivi structura monuit Kuehner Gr. Gr. §. 530, h.

ἐν τῇ συνιστίῃ] E Florentino codice, qui habet *ξυνεστίῃ*, receptum erat *συνεστίῃ*, quod ego cum Bredov. p. 146 et Dietschio mutavi in *συνιστίῃ*, quam formam aliis locis Noster constanter tenuit. Schaeferus tenuit *συνεστοῖ*, quod unius cod. auctoritate nititur ac similibus quibusdam vocibus *ἀπεστοῖ* IX, 84. *εὐεστοῖ* I, 85, ubi vid. nott. Ipsam vocem, quam de *usu familiari ipso-*

γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τοῦτον πάντα ἐποίεε καὶ ἅμα ἐξεί-
νιζε μεγαλοπρεπέως. Καὶ δή κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέ-
σκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἱππο-
κλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι
129 τὸ ἀνέκαθεν τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν προσήκων. Ὡς
δὲ ἡ κυρίη ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου
καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος, τὸν κρίνοι ἐκ πάντων, θύσας

que convictu intellexerat Wesseling., equidem cum Schweigh. malim accipere de *epulis* atque *convivio*. Cf. Blomfield. ad Aeschyl. S. c. Th. 171. In proxime antecedentibus verbis τό γε μέγιστον voculam γε eiici vult Bernhardy: Griech. Syntax. p. 327. Paulo infra inde a Bekkero ediderunt ἠρέσκοντό οἱ οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, ut prius οἱ dativus sit; equidem cum Eltzio (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IX. p. 338) revocavi ἠρέσκοντο οἱ, cum pronomine facile carere possit oratio, neque Herodotum οἱ οἱ antecedente voce in το desinente scripsisse credibile sit. Verbum ἀρέσκεσθαι (*placere*) activo sensu h. l. adhibetur, ut I, 8. Conf. nott. ad VII, 160. IX, 66.

καὶ ὅτι τὸ ἀνέκαθεν — ἦν προσήκων] τὸ ἀνέκαθε pro τὸ ἀνέκαθεν Florentinus praebuit, quem Schweighaeuser, Bekker, alii secuti sunt; equidem vulgatam ἀνέκαθεν retinui, cum in hac voce Noster literam finalem abiicere minime soleat; vid. Bredov. pag. 107. not. C. O. Mueller Dor. I. pag. 87 hanc Cypselidarum et Philaidarum cognationem inde forsitan censet explicari posse, quod Cypselidarum domus Lapithica fuit et a Caeneo genus ducebat. Cf. supra V, 92. §. 2. Ob hanc vero cognationem cum Cypselidis Clisthenem Hippoclidae magis favisse statuit Wachsmuth: Hellen. Alterth. I. pag. 507, quia Graeciae tyranni id sedulo semper egerint, ut mutuae cognationis atque affinitatis vinculis se tuerentur.

Cap. CXXIX.

τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου] „Est, cui placuit τῆς τε κατακλήσιος τοῦ γάμου, *concludendarum nuptiarum*, dictione apud Graecos ignota, in Germaniae finibus frequente. Loci sententiam Hippoclidae verba explicant: ὅτι πάρεστιν ἢ μετὰ τῆς γυναικὸς ἢ μόνος κατακλιθησόμενος, *adesse se ut aut cum Agarista aut solus accumbat*, in Diodor. II. pag. 550 [VIII, 24]." *Wessel.* „Germanicum vocab. *Beilager* id ipsum exprimit, quod κατάκλισιν τοῦ γάμου Herodotus dicit." *Schweigh.* Hinc recte Larcherus: *pour célébrer le mariage.* Coraës rescribi vult κατακρίσιος (quocum verba seqq. τὸν κρίνει ἐκ πάντων convenire putat), quod pro simplici κρίσιος positum accipiatur: *jugement définitif, adjudication*, eodem modo quo κυρώσιος voce Noster utatur VI, 126. 130 coll. 131. Sed id ipsum sequente voce ἐκφάσιος declaratur, quod prorsus superfluum foret, si legeretur κατακρίσιος hoc sensu. Quod recte sensit Faesi: Berichtigg. u. Zusätze zu Passow's Wörterbuch. II. (Zürich. 1838) pag. 10, ubi γάμον h. l. dici putat de epulis nuptialibus, indeque κατάκλισιν eo refert, quod hospites ad hasce epulas pro more Graecorum accumbant. Equidem Schweighaeuseri interpretationem praetulerim, ab omni ipsorum verborum mutatione abstinens. Attigit Herodotea Eustath. ad Il. p. 49, 2 s. 36. Ad locutionem ἀπὸ δείπνου γενέσθαι cf. Kuehner Gr. Gr. §. 598. Herod. II, 78. V, 18. IX, 16. I, 126 (ibique nott.), alia, quae citant Iacobs. ad Aelian. N. A. XIII, 19 et Fischer ad Weller. III. pag. 108. In qua locutione etiam praepositio ἐκ locum habet, ut I, 50. Plura Iacobs. ad Aelian. N. A. XII, 34.

βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱπποκλείδης ἐκέλευσέ οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω ὠρχήσατο. καί κως ἑωυτῷ μὲν

ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῇ] Vulgo εἶχον ἔριν. Usum praepositionis ἀμφὶ attigi ad V, 19 et I, 140 coll. VI, 62. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 609, II. *Cr.* conferri vult Matthiae. ad Hymn. Homerr. p. 222 et 298. Ad verba seqq. τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον (i. e. *sermonibus, dicteriis in medio propositis s. coram reliquis habitis*) cf. VI, 130: Κλεισθένης — ἔλεξε ἐς μέσον τάδε. Conf. IV, 97 ibique nott. VII, 8. §. 4: τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον. III, 62. 80 init. 142. Verba προϊούσης δὲ τῆς πόσιος Larcherus sic reddit: *pendant qu'on était occupé à boire*, bene monens, apud Graecos minime moris fuisse inter epulas bibere, ut pateat e Xenoph. Anab. VII, 3. §. 12: quod ipsum ex hoc loco egregie cernitur, ubi antecedunt verba: ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο; epulis igitur finitis certamina musica proci instituebant, atque tum, procedente compotatione, reliquos procos multum detinuit Hippoclida dexteritate sua in rebus musicis ac dicteriis in medium prolatis. Ad Herodoti verba conferri poterunt Theocriti verba Id. XIV, 18: ἤδη δὲ προϊόντος ἔδοξ' ἐπιχεῖσθαι ἄκρατον ᾧτινος ἤθελ' ἕκαστος.

κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους] i. e. *multum reliquos* (procos, convivas) *detinens* sive *delectans* eorumque oculos animosque in se convertens. Schweigh. verbo κατέχειν hic *reprimendi, inhibendi* adeoque *silentium imponendi* significatum tribuit; nec saue intercedam, si quis ita locum accipere velit: *multum* (dexteritate sua arteque) *reliquos cohibens*, ne scil. in iisdem artibus periculum facerent, cum ipso concertaturi; id quod a Vallae interpretatione non longe recedit libere sic reddentis: *cum longe alios antecederet.* Larcherus interpretatur: „*qui attiroit l'attention.*" Coraës mavult: „*qui dominoit, qui régnoit sur toute la compagnie, qui brilloit parmi tous les convives*"; verbum κατέχειν idem fere valere ratus atque ἄρχειν, δεσπόζειν. Atque in hunc sensum verba sic vernacule reddidit Langius: „*der da das grosse Wort hatte*": quod mihi ab Herodoti verbis longe abesse videtur, quae ex mea quidem sententia aliter intelligi nequeunt ac supra indicavi: *qui multum,* dexteritate sua in rebus musicis aliisque rebus ludicris, dictis lepidis in medium prolatis, *detinebat s. delectabat reliquos procos.*

ἐκέλευσέ οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν] Ita cum recentt. edd. dedi pro ἐκέλευέ οἱ. quod e Florentino recepit Schweighaeuserus; idem mox quoque feci ἐκέλευσέ οἱ scribens pro ἐκέλευε; ἐμμέλειαν reliqui intactum, Bredovium secutus pag. 128. Revocavi quoque ex edd. vetustis ὠρχήσατο et h. l. et paulo inferius pro ὀρχήσατο et ἀπορχήσατο, itemque ὠρχέετο pro ὀρχέετο, probante Bredov. pag. 307, cum quo eodem pag. 317 retinui vulgatam ὑπόπτευε, cuius loco Dietsch. exhibuit ὑπώπτευε. Dativus ἑωυτῷ pendet ab ἀρεστῶς, *sibi placens*, ut reddit Kuehner Gr. Gr. §. 577, f. Ad loci argumentum haec attulit *Schweighaeus.* „Tragicus saltandi canendique modus ἡ ἐμμέλεια plerumque intelligitur honestusque censebatur. Vid. Athen. I, 39. p. 21 E. XIV, 30. p. 631 C. et Hesych. s. v. I. p. 1194. Monuit vero idem Hesychius eodem nomine ab Aeschylo satyricum etiam modum indigitari, qui alias *sicinnis;* atque ea notione forsan ἐμμέλεια h. l. fuerit accipienda." Tu add. Plat. De legg. VII. pag. 816 B. Glossa Herodotea ἐμμέλειαν exponit χορικὴν ὄρχησιν.

ἀρεστῶς ὠρχέετο· ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτευε. μετὰ δὲ ἐπισχὼν ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον ἐκέλευσέ οἵ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα Ἀττικά, τὸ τρίτον δὲ τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρόν οἵ ἔτι γενέσθαι Ἱπποκλείδεα διά τήν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε· Ὦ

ὁ δὲ Κλεισθένης — ὑπόπτευε] Distinctionem in Schaeferi edit. ante verbum ὑπόπτευε positam equidem prorsus sustuli, cum verba ὅλον τὸ πρῆγμα pendeant a voce ὑπόπτευε. Est enim haec fere loci sententia: „*Quae conspiciens Clisthenis omnem rem male habuit levissima quaeque suspicatus.*“ Verbum ὑποπτεύειν, ut observat Wesselingius, significat *circumspicere, limis et iratis oculis adspicere*, ut ὑποβλέπειν et ὑπιδεῖν, quod attigit Ernest. ad Callimach. H. in Del. 62. Quae deinceps commemorantur Λακωνικὰ σχημάτια, indicant saltandi genus apud Lacones usitatum, in quo pedum manuumque dexteritas atque in movendo celeritas potissimum spectabatur. Cf. Athen. l. l. et Mueller. Dor. II. p. 331, ubi pluribus docet, quam mature Dores musica arte ac saltatione excelluerint. Add. Boettiger: Ideen z. Archaeolog. d. Maler. pag. 197, ubi rude hoc saltandi genus apud Dores ac Spartanos usitatum, celeri pedum motu potissimum constans, indeque opinor a cultiore Atticorum saltatione diversum explicat, idque vel in vasorum picturis adhuc cerni posse addit. — Ad accusativi structuram in verbis ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχήματα (i. e. *saltavit modos Laconicos*) vid. Kuehner Gr. Gr. §. 547.

τὴν κεφαλὴν — ἐχειρονόμησε] i. e. *caput in mensa innixus cruribus gesticulabatur.* Lobeck. in Ῥηματ. pag. 346 exponit: „*pedum gesticulatione chironomiae quandam similitudinem fecit.*“ Comparant Zenobii illud (Cent. V, 31): ἐπὶ κρὰς κυβιστήσας, quod eodem fere redit. Verba τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε attigit Pollux II. 153 coll. Eustath. ad Iliad. I. p. 159 s. 120, 44. XXIII. p. 1334 s. 1460, 21. Od. V. pag. 1531 s. 219, 10, quae iam excitaverat Valcken. Apud Athen. IV. p. 134 B. τὸ χειρονομεῖν (*gesticulari*) ταῖς χερσὶν ὀρχεῖσθαι dixit Antiphanes; nec aliter fere h. l. Hippoclida, caput in mensa innixus manuum loco, quibus alii agere et gesticulari solent, pedibus s. cruribus extensis utebatur in agendo et gesticulando per lusum; qualia nec nostrae aetati incognita esse nemo nescit. *Cr.* conferri vult Heyn. ad Homer. Ili. T. II. p. 365. In vasorum picturis homines inveniri ita saltantes monuit Boettiger l. supra l. et Kleine Schriften I. pag. 384 affertque mulierem (apud Tischbein Engravings I. tab. 60) saltantem et digitis pedum gesticulantem eum fere in modum, quo Hippoclida id fecisse putandus est.

Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρόν οἵ ἔτι γενέσθαι κ. τ. λ.] i. e. *Clisthenes, cum Hippoclida primum alterumque modum saltaret, hunc aversatus sibi fore generum se cohibere studuit* etc. Inde satis patet, non opus esse particulâ ἂν, quam ex editione Wesselingii retinuit Schweighaeuser post γαμβρόν; quare abieci cum recentt. edd. voculam, quae a plerisque etiam libris scriptis abest.

παῖ Τισάνδρου, ἀπωρχήσαό γε μὴν τὸν γάμον. ὁ δὲ Ἱπποκλεί-
δης ὑπολαβὼν εἶπε· Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. Ἀπὸ τούτου 130
499 *μὲν τοῦτο οὐνομάζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος*
ἔλεξε ἐς μέσον τάδε· Ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ
καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τε εἴη,
χαριζοίμην ἄν, μήτ' ἕνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε
τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἷά τέ ἐστι, μιῆς πέρι
παρθένου βουλεύοντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν· τοῖσι μὲν
ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαντον ἀργυρίου
ἑκάστῳ δωρεὴν δίδωμι, τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι
καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίης· τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλέϊ
ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων.

ἀπωχρήσαό γε μὴν τὸν γάμον] Attigi hoc ad III, 151, ubi vid. Stephanus in Thes. L. Gr. II. p. 1485 Budaeum secutus interpretatur: *τῇ ἀσχημοσύνῃ τῆς ὀρχήσεως τὸν γάμον ἀπέβαλες.* Ita quoque Coraës interpretatur in Schaeferi annotatt. ad Plutarch. T. VI. pag. 387. Herodoteum verbum exhibuit Suidas II. p. 744 coll. Zenob. V, 31, ubi *ἐξορχήσῃ τὸν γάμον*, quemadmodum apud Aelian. N. A. XVI, 23 *τὸν πόλεμον ἐξωρχήσαντο.* Apud Apostol. Cent. XVIII, 62 (T. II. p. 737. Paroemiograph. Graecc.) exstat *ἀπωρχήσαό γε.* Conf. etiam Arsen. LV, 76. Hinc Athenaeo Clisthenis dictum merito videbatur *χάριεν καὶ σημεῖον διανοίας πεπαιδευμένης*, XIV. p. 628 C. Aliter visum Plutarcho II. p. 867 B, cuius criminationes referre non vacat. Attulit haec Valck.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ] In proverbium postmodo abiit hoc dictum, de quo praeter Athen. ac Zenob. l. l. vid. Diogen. VII, 21. Mich. Apostol. XIII, 70 (T. II. p. 594 Paroemiogr. Graecc.) coll. IX, 19. Suidas s. v. T. II. p. 744, alii, quos citat Schultz. in Appar. crit. pag. 13 not. 31. Ad hanc vero proverbialem dicti vim spectant verba seqq. *ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται*, i. e. *hinc igitur originem cepit istud proverbium.*

Cap. CXXX.

ἔλεξε ἐς μέσον τάδε] Vid. nott. ad VI, 129. Ad sequentem allocutionem: *ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες* Mure (Critical history etc. IV. pag. 522) Homerica affert ex Odyss. I, 368. IV, 321, ubi legitur: *μητρὸς ἐμῆς μνηστῆρες*, quae vix Herodoteis similia iudicari poterunt.

πάντας ὑμέας ἐπαινέω] „Similis Iovis ad uxorem filiasque excusatio in Luciani Dial. deor. XX, 1, forsan ad hanc Clisthenis efficta.“ *Wessel.* In seqq. verba *τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι* bene Stephanus ita expressit Latine: *quod dignum me censueritis, cuius filiam uxorem duceretis*, itemque Schweighaeuserus in Lex. Herod. (I. p. 61) *eo quod me dignati estis, cuius e domo uxorem duceretis*, alterum *τῆς* referens ad *ἀξιώσιος* atque intelligens *τῆς ὑμῖν* vel *παρ' ὑμῶν γεγονυίας* atque *ἐξ ἐμεῦ* idem valere adnotans atque *ἐξ οἴκου*, *e domo mea.*

ἐγγυῶ παῖδα] „Oblatam accipiens conditionem Megacles mox dicebat *ἐγγυᾶσθαι.* In talibus ὁ *διδοὺς ἐγγυᾷ· ἐγγυᾶται ὁ λαμβάνων* apud Isaeum p. 40, 37. 42 p. 41, 27. [p. 59. p. 42, 7 Reisk.] Pausan. IV, 9. §. 5.“ *Valcken.* Quod sequitur *ἐκεκύρωτο*, plusquamperfectum aoristi vices gerere videtur, ut saepius apud Homerum et Herodotum fieri observat Matth. Gr. Gr. §. 505, IV multis exemplis allatis. Quod ad argumentum attinet ipsum, satis ex hac tota narratione de Clisthene fi-

φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλει-
131 σθένεϊ. Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τούτων δὲ συνοικησάντων γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὔνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέϊ καὶ Ἱπποκράτης, ἐκ δὲ Ἱπποκράτεος Μεγακλέης τε ἄλλος καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὔνομα, ἣ συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

132 Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλτιάδης,

liam despondente patet, filiae in eligendo marito nullam prorsus partem relinqui Graecorum ex more, qui omnes filiae res in patris arbitrio positas vellent. Conf. van Limburg-Brouwer: Histoire de la civilisation des Grecs Vol. II. (IV) pag. 109.

Cap. CXXXI.

ἀμφὶ μὲν κρίσιος] i. e. *de iudicio*, s. quod attinet ad iudicium de procis faciendum. Edidi κρίσιος, quod Florentinus cum aliis codd. praebebat, quodque recentt. edd. omnes tenuerunt tenuitque etiam et explicuit Kuehner Gr. Gr. §. 609, I. Olim vulgatum erat ἀμφὶ μὲν κρίσει, quod iudice Schweighaeusero (in Lexic. Herodot. I. p. 29) teneri fortasse debuerat, quodque revocari vult Bernhardy: Griech. Syntax p. 245 scribens κρίσι, ut Herodoteus sermo postulat, et respiciens ad Herodoti locos I, 140. III, 32. V, 19. 52.

ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα] i. e. *celebrati sunt per omnem Graeciam.* De forma ἐβώσθησαν conf. nott. ad I, 10. Add. VIII, 124 et de vi praepositionis ἀνὰ Kuehner Gr. Gr. §. 602, 1. Mox τούτων dedi pro τουτέων. De Clisthene popularem rei publicae formam Athenis constituente vidimus ad V, 66. Ad μητροπάτορος conf. V, 67. Satis autem constat, moris fuisse apud Graecos, ut in nepote avi nomen repeteretur. Vid. Marx. ad Ephori fragmm. p. 11 et Friedemanni Additamm. in Miscell. criticc. II, 4. pag. 755. Add. C. F. Hermann: Griech. Privatalterthüm. §. 32. not. 18 et Köhler in Jahrbb. d. Philolog. u. Paedagog. Vol. LXXI. pag. 21 seqq.

εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ] Cf. VI, 107. Eiusdem somnii mentio apud Plutarch. Pericl. 3 itemque in Scholio, quod exhibui in annotat. ad Plutarch. Alcibiad. pag. 151, ubi plura de *leonis* imagine a veteribus saepe adhibita in subliminori viri cuiusdam indole animoque indicando, ut supra I, 84. V, 92. §. 2 vidimus. Add. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemnon. 696. De Megaclis atque Agaristae stirpe, ad quam pertinuit Pericles, vid. nott. ad Plutarch. Alcibiad. p. 57 et Boeckh. Explicatt. ad Pindar. Pyth. VII. p. 302 seqq. et potissimum Wiggers Quaest. de Cornelii Nepotis Alcibiad. (Lips. 1833) p. 46 seqq. *Cr.* ad haec referri vult H. Vales. in nott. Maussaci ad Harpocrat. p. 213 seq.

Cap. CXXXII.

Μετὰ δὲ τὸ — τρῶμα] De hac voce conf. I, 18. IV, 160 ibique nott. VII, 233 Quae iam sequuntur, paulo aliter traduntur a Cornelio Nepote in Miltiad. 7, quem ex Ephoro (vid. Stephan. Byzant. s. v. Πάρος) sua sumpsisse arbitrantur. Vid. Ephori fragmm. p. 212 seq. Marx. In tali vero dissensu Cornelii Nepotis vitas

καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χώρην, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν, ἤν οἱ ἕπωνται· ἐπὶ γὰρ χώρην τοιαύτην δή τινα ἄξειν, ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα αἴτεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι
δὲ τούτοισι ἐπαρθέντες παρέδοσαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιά- 133
δης τὴν στρατιὴν ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων, ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν· ἀτάρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρεα τὸν Τισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσην. Ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ, ἐπολιόρκεε Παρίους κατειλημένους ἐντὸς τείχεος, καὶ ἐσπέμ-

cum cautione quadam adhibendas esse recte monuit Broendsted Reis. u. Untersuch. I. p. 71, ubi ea ipsa, quae h. l. narrantur aliter atque apud Cornelium, tangit. Namque Cornelium vel potius Aemilium Probum si sequimur, Miltiades post pugnam Marathoniam ab Atheniensibus accepit classem septuaginta navium, „ut insulas, quae barbaros adiuve„rant, bello persequeretur. Quo im„perio plerasque ad officium redire „coëgit, nonnullas vi expugnavit. „Ex his Parum insulam opibus ela„tam cum oratione reconciliare non „posset, copias e navibus eduxit, „urbem operibus clausit omnique „commeatu privavit: deinde vineis „ac testudinibus constitutis propius „muros accessit.“ *Parios* iam supra V, 28 seqq. Noster memoravit, itemque infra VIII, 112. Ipsa insula inter Cyclades una e praecipuis, non admodum remota a Naxo occidentem versus, et marmore et aliis rebus insignis frequenter apud veteres commemoratur aeque apud recentiores, quorum omnium testimonia attulit Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 1028 seq. Adhuc retinuit nomen *Paro*. — Pro ἐπιστρατεύεται Matth. dedit ἐπιστρατεύσεται, cum in Sancrofti libro inveniatur στρατεύσεται, in uno Parisino ἐπιστρατεύσηται. Mihi non opus videtur quidquam mutare assentientemque invenio Kuehner. in Gramm. Graec. §. 846, b. Ad formam futuri καταπλουτιεῖν cf. Bredov. pag. 378 et ad ἐπαρθέντες (*elati, commoti*) I, 87. V, 91. IX, 49. VII, 9 §. 3. XII, 18. 38. V, 81. Alia dabit Held. ad Plutarch. Timol. 16. pag. 421.

Cap. CXXXIII.

ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι] Conf. nott. ad VI, 91.

πρόσχημα λόγου ἦν] Conf. VI, 44. IV, 167. De particula ἀτάρ, quae praeeunte μὲν cum vi quadam ponitur, monuit vir doctus in The Classical Journ. V. pag. 218. VI. p. 269, itemque Kuehner Gr. Gr. §. 739, 3. Tu add. Herod. V, 66. IV, 18. 178. 188, ne plura. Ordinem verborum τινα καὶ attigit Schaefer ad Longi Pastoral. pag. 345 seq. Ad ἔγκοτος conf. nott. ad III, 59 et ad διαβαλόντα nott. ad V, 35. *Lysagorae* Parii nomen comparet quoque in Inscriptione Graeca apud Rangabé Antiquit. Hell. nr. 958. Ad vocem Ὑδάρνεα conf. VII, 135 et nott. in Excurs. II ad III, 70 (T. II. p. 677 seq.)

κατειλημένους ἐντὸς τείχεος] i. e. *intra murum coactos, compulsos*. Male codd. quidam κατειλημμένους. Vid. III, 13 ibique nott. coll. IX. 30. 69. Apud Cornel. Nepotem l. l. Miltia-

πων κήρυκα αἴτεε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἢν μή οἱ δῶσι, οὐκ ἀπαναστήσειν τὴν στρατιὴν, πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας. Οἱ δὲ Πάριοι, ὅκως μέν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίον, οὐδὲ διενοεῦντο· οἱ δὲ, ὅκως διαφυλάξουσι τὴν πόλιν, τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἑκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξηείρετο διπλήσιον
134 τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες

des *urbem operibus clausit omnique commeatu privavit.* Mox retinui ἀπαναστήσειν, accedente Valla, qui vertit: *abducturum copias.* Alii ἀπονοστήσειν. Cf. IX, 86. 87. Polyb. IV, 17. Centum talenta ex Wurmii computatione, quam etiam in nott. ad VI, 136 sequemur, efficiunt summam florenorum 260, 582 et 42 crucigg. Quae summa haud exigua sane habenda erit, si ipsum insulae ambitum incolarumque numerum respiciamus, licet Cornelius s. Probus insulam dicat „opibus elatam" et Ephorus (apud Stephan. Byz. s. v. *Πάρος*) εὐδαιμονεστάτην καὶ μεγίστην οὖσαν τότε τῶν Κυκλάδων appellet.

ὅκως μέν τι δώσουσι κ. τ. λ.] De structura particulae ὅκως vid. nott. ad III, 36, 135. De structura τι — ἀργυρίον cf. Matth. Gr. Gr. §. 442, 3, qui tamen nunc e Florentino unoque Parisino dedit τι — ἀργύριον, cum structura τι — ἀργυρίου, *aliquid argenti s. pecuniae*, Latina sit, non Graeca. De quo equidem valde dubitarim; itaque cum caeteris edd. reliqui ἀργυρίου, quod vel aptius videtur ad loci sententiam. Idem Matthiae οὐδὲν, cuius loco tres libri οὐδὲ, reliquit intactum, de voce οὐδὲν pro οὐ posita laudans G. Hermann. ad Sophocl. Antigon. 610 extr. Equidem cum Bekkero, Dindorfio et Dietschio reposui οὐδὲ, quod Florentini et Sancrofti libri nititur auctoritate, quodque reponi quoque voluit Nitzsch. ad Homer. Odyss. XI, 366. pag. 261 T. III. — In seqq. ad formam imperfecti ἔσκε vid. Bredov. p. 285.

καὶ τῇ μάλιστα κ. τ. λ.] i. e. *qua potissimum parte murus expugnatu facilis erat, ibi nocte ingruente duplo altiorem murum, quam qui antea fuerat, erexerunt.* Ubi τοῦ τείχους non minus commode antecedentibus τῇ — ἐπίμαχον adnecti poterit quam sequentibus τοῦτο ἅμα. Valcken. similem excitat locum Thucyd. IV, 115. Add. Herod. I, 84. Plutarch. Timol. 8, ubi vid. Held. pag. 354. Pro vulgo ἐξήρετο, cuius loco Florentinus et unus Parisinus praebent ἐξῆρτο, cum Bredovio p. 193 et 298, quem Dietsch. quoque sequitur, reposui ἐξηείρετο, quod Herodoti sermo flagitare videtur.

CAP. CXXXIV.

Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου κ. τ. λ.] Hic quoque elucet accuratum scriptoris studium in vero indagando, nullo partium studio captum, praesertim in re tam gravi, ubi Atheniensium ducis agebatur causa expeditionisque frustra in Parum susceptae ratio erat reddenda. Itaque et ea, quae reliqui Graeci, Athenienses praesertim, et ea, quae ipsi Parii de his tradebant (quos scilicet diligenter sciscitatus Noster esse videtur), in medium profert, ut ipsi lectores iudicent de fide utriusque narrationis. Apud Cornelium sive Aemilium Probum nihil de his traditur; qui alium fontem, Ephori libros, ut videtur (vid. nott. ad VI, 132), secutus, de frustrata Miltiadis expeditione sic scribit cap. 7: „cum iam in eo esset, ut (scil. Miltiades) oppido potiretur, procul in continenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu, nocturno tempore incensus est. Cuius flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem, signum a classiariis regiis datum. Quo factum est, ut et Parii a deditione deterrerentur et Miltiades ti-

λέγουσι· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὔνομα δέ οἱ εἶναι Τιμοῦν, εἶναι δὲ ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν. ταύτην δὲ ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω συμβουλεῦσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἑλεῖν, τὰ ἂν αὐτὴ ὑποθῆται, ταῦτα ποιέειν. μετὰ δὲ τὴν μὲν ὑποθέσθαι, τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλιος ἐόντα, τὸ ἕρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορεῖν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερθορόντα δὲ

mens ne classis regia adventaret, incensis operibus, quae statuerat, cum totidem navibus atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium suorum rediret." Ac similia de flamma quadam sponte circa Myconum orta, quae Parios, urbem ne traderent, commovit, tradit Ephorus apud Stephan. Byz. s. v. *Πάρος*. Quae num maiorem fidem mereantur, nunc non quaero: id vero contendo, Herodotum ea, quae a Pariis acceperat, consulto sic referre, ut inde simul cernatur vis divinae illius providentiae s. Nemesis, quam in omnibus rebus humanis conspicuam esse adeoque dominari vult Noster: quippe quae eos, qui prave agant deorumque sacra atque omnino res divinas haud curent, ita puniat, ut ipsi in perniciem incurrant eorumque incepta fallantur (cf. modo allata ad IV, 205). Haec igitur vis divina, ut Athenienses in pugna Marathonia ipsumque Miltiadem, eorum ducem, adiuvit Persasque prostravit iniuriâ aggressos, ita eundem Miltiadem, superbiâ ductum in Parios, exiguae insulae incolas, resque divinas flocci facientem pari poena affecit eiusque consilia frustrata est, ipsum vero in gravem morbum deiecit aut eo vulnere affecit, ex quo mors secuta est. *ἐς τοσοῦτο in tantum* s. *hactenus* reddit Vigeri interpres a *Cr.* laudatus pag. 592. Add. Herod. V, 50.

ὑποζάκορον] *inferioris ordinis sacerdotem* et h. l. et VI, 135 accipio; cum *ζάκορον* vulgo interpretentur *sacerdotem, ministram*. Hinc recte Suidas T. II. pag. 1 *ὑποζάκορον* exponit *ἱέρειαν*, hunc Herodoti locum respiciens. In glossa Herodotea legitur *ζάκορος· νεωκόρος, ἱερεύς*. Cf. Buttmann. in Lexilog. I. pag. 220 et vid. plura apud C. F. Hermann. Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 36. not. 7 coll. §. 20. not. 13. Ad verbum *ὑποθέσθαι* conf. nott. ad V, 92. §. 6.

τὸ ἕρκος θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορέειν] „*Septum templi*, *ἕρκος* Nostro, *περίβολον* dixerunt Plato T. III. p. 116 C. et saepe Pausanias, qui nulla quoque templi mentione facta VIII. [31 init.] p. 664 *περίβολον θεῶν ἱερὸν τῶν μεγάλων Cereris et Proserpinae*, quarum sacerdos Herodotea fuit *Timo*; p. 675 [cap. 37 init.] *ἐντεῦθεν ἐς τὸν ἱερὸν περίβολον τῆς Δεσποίνης* (filiae Neptuni Cererisque) *ἐστὶν εἴσοδος* [Cf. Pausan. VIII, 30. §. 2 et 4, ubi *περίβολος* postea *τέμενος* dicitur, et II, 27. §. 1 ibique Siebelis pag. 230 seq.]. *Septum* si Miltiadi licuisset ingredi Cereris, viro certe fas non erat *ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον* [de qua re vid. Lobeck. in Aglaopham. pag. 278, qui haec Cereris sacra ad cultum numinum tutelarium refert, a quorum adspectu peregrinos Parii sic arcere studuerint, ut omnem iis aditum ad ipsum templum interdixerint; quo praecepto neglecto si quis temere accessisset ad templum adeoque introivisset, cum terrore ac gravi damno inde affectum iri puta-

ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὅ τι δὴ ποιήσοντα ἐντὸς, εἴ τε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴ τε ὅ τι δή κοτε πρήξοντα. πρὸς τῇσι θύρῃσί τε γενέσθαι, καὶ πρόκα τε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρώσκοντα δὲ τὴν αἱμασιὴν τὸν μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι
135 *λέγουσι. Μιλτιάδης μέν νυν φλαύρως ἔχων ἀπέπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων, οὔτε Πάρον προσκτησάμενος,*

bant: exempla huius superstitionis haud pauca proposuit Boetticher Tektonik II. pag. 57. 58.] Sic [i. e. *μέγαρον*] eximie sanctius *penetrale* vocabant, *in qua mystica sacra* Cereris recondebantur. Attigit Hemsterhus. in Aristoph. Plut. p. 275 et in Lucian. p. 136. Hesych. in *Ἀνάκτορον* [ubi T. I. pag. 328: *ἀνάκτορον· τὸ τῆς Δήμητρος· ὃ καὶ Μέγαρον καλοῦσιν ὅπου τὰ Ἀνάκτορα τίθεται*]. Profano non licebat Miltiadi *κινεῖν τι τῶν ἀκινήτων*. De aliorum etiam templorum *interiori recessu ἀνάκτορα* frequenter Euripides, *μέγαρον* adhibet Herodotus." *Valcken.* Vid. nott. ad I, 65 et (de voce *μέγαρον*) ad I, 47. Cereris *θεσμοφόρου* sacra iam attigimus ad VI, 91. Cererem in Paro cultam testantur veterum loci a Ruhnkenio allati ad Hymn. in Cerer. 496 et inscriptiones Graecae in Corp. Inscr. II. nr. 2384 (p. 347, ubi vid. Boeckh.) et 2557 (p. 418), ubi huius Cereris templum commemoratur, quod extra ipsam urbem, sed non longe inde remotum in colle exiguo exstructum fuisse suspicatur Ross (Reisen nach d. Inseln I. pag. 49), qui insulam perlustrans hoc ipso loco invenit inscriptionem *Δήμητρος καρποφόρου* parieti insculptam. — *ὑπερθορόντα* exhibui codicum plurium auctoritatem secutus (vid. Bredov. pag. 365) pro *ὑπερθορέοντα*, quod e Sancrofti libro recepit Gaisford: eadem de causa e Florentino mox recepi *ὑπερθορεῖν* pro vulg. *ὑπερθορέειν*, quam merito damnat Bredov. p. 327. Ad verba seqq. *ὅ τι δὴ ποιήσοντα — ὅτι δή κοτε πρήξοντα* conf. ob pronominis *ὅ τι* usum Matth. Gr. Gr. §. 483 et Herodot. III, 155 ibique nott.

καὶ πρόκα τε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης] i. e. *cum subito horror quidam ipsum invasisset.* Vocem *πρόκα* Glossa Herodotea exponit: *εὐθὺς καὶ παραχρῆμα.* Tu conf. nott. ad I, 111. Suid. s. v. T. III. pag. 184 haec citans affert *ἐπελθούσης*. Sed vulgatum recte tuetur Wesselingius laudans Soph. Electr. 1118. Idem Suidas T. II. pag. 255 affert etiam sequentia verba *καταθρώσκοντα δὲ κ. τ. λ.* Ad verbum *ἵεσθαι* cf. nott. ad VI, 112. De accusativo, qui verbo *καταθρώσκειν* adstruitur, vid. VII, 218 (*οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὔρος*) ibique nott. *τὸν μηρὸν σπασθῆναι* significat *femur* in transiliendo *destructum s. luxatum esse*, ut in Euripid. Cyclop. 638: *τοὺς γὰρ πόδας ἑστῶτες ἐσπάσθημεν.* Explicantur Herodotea quodammodo iis, quae in Scholiis Aristid. p. 218 Frommel narrantur: *ταύτην πολιορκοῦντος αὐτοῦ* (scil. *Μιλτιάδου*) *ἐπέμφθη βέλος ἐξ ἀφανοῦς καὶ ἔτρωσε τὸν αὐτοῦ μηρόν· ὁ δὲ νομίσας τῆς Δήμητρος εἶναι βέλος, ἦν γὰρ πλησίον τοῦ τείχους βωμὸς αὐτῆς καὶ ἱερὸν, φοβηθεὶς ἀνεχώρησε.*

CAP. CXXXV.

φλαύρως ἔχων] i. e. *re male gesta* vel potius: *male se habens, aegrotans.* Vid. III, 130. VI, 94. Ad vocem *ὑποζάκορος* vid. VI, 134. Mox *τούτων* scripsi pro *τουτέων*; genitivo huic, qui satis erat ad verbum *τιμωρήσασθαι*, Noster h. l. addidit praepositionem, de qua monuit Kuehner Gr. Gr. §. 536. not. 2, qui idem

ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἓξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας καὶ δηϊώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι, ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμὼ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τούτων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς, ὥς σφεας ἡσυχίη τῆς πολιορκίης ἔσχε. ἔπεμπον δὲ ἐπειρησομένους, εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν θεῶν, ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἅλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα φᾶσα, οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλ- 136
τιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι, οἵ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος, ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν.

etiam §. 513, 4 monuit ad verba ἡσυχίη τῆς πολιορκίης (i. e. *quies s. liberatio ab obsidione*) de usu genitivi additi. De usu futuri in verbis εἰ καταχρήσονται (i. e. *an interficerent, an interficere ipsis liceret*) vid. nott. ad VI, 86. §, 3. Dobraeus et Cobet (cf. ad V, 43. VI, 36) h. l. scribi iubent καταχρήσωνται. De significatione ipsius verbi vid. nott. ad IV, 146; de accusativo, qui additur, quando *occidendi* habet notionem, monuit Kuehner Gr. Gr. §. 585. not. 3.

ἐκφήνασαν] φαίνειν, ἐκφαίνειν, alia id genus saepius in sacrorum doctrina, arcana praesertim, adhibita attigimus in nott. ad Herod. II, 41. Libanii locum Herodotea imitantis T. I. pag. 486 attulit Wesselingius.

δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα] δεῖν hic significat: *in fatis esse, fato constitutum, decretum esse*, ut I, 8. IV, 79. II, 161. IX, 109 etc. — De vocula εὖ postposita cf. V, 27 ibiq. nott.

Cap. CXXXVI.

ἔσχον ἐν στόμασι] i. e. *in ore habebant*. Duo codd. ἐν στόματι, quod Schaefer et Matth. receperunt. At vid. III, 157, ubi quae addita voce αἰνέοντες in laude adhibetur locutio, h. l. vix aliter atque malam in partem accipienda.

ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν] i. e *qui Miltiadem, tanquam capitis reum* (s. capitis poenâ intentatâ) *in iudicium populi vocatum persequi instituit actione fraudis in Athenienses commissae* s. quod Athenienses malo dolo circumvenisset. De structura genitivi θανάτου monuit Kuehner Gr. Gr. §. 541, c, qui idem quoque conferri potest ob voculam εἵνεκεν in simili structura genitivo additam §. 536. not. 4. De locutione ὑπάγειν εἰς (s. ὑπὸ) δικαστήριον s. δίκην, cuius loco hic ponitur ὑπάγειν ὑπὸ τὸν δῆμον, quod actio erat publica, de qua populus ipse decerneret, vid. IX, 93. VI, 72 ibique nott. Sic ὑπάγειν θανάτου in Xenoph. Hellen. II, 3, 12. V, 4, 24 coll. I, 3, 19. In causis vero publicis satis constat Athenis ita institutum fuisse, ut cuique civi liceret actionem intendere in eum, quem quid contra rei publicae salutem deliquisse putabat (quemadmodum h. l. Xanthippus, qui privatus erat homo, exstitit, actionem intenturus in Miltiadem); inde

Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν παρεὼν, οὐκ ἀπελογέετο· ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ. προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπελογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν, ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς παρέ-

actionis libello accusator addere debebat poenam (quae h. l. *θανάτου* s. capitalis fuit), quam reo irrogari volebat. Ipsa actio si quaeramus qualis fuerit et ad quodnam *γραφῶν* genus referenda, Herodotus id non clare definit, sed in universum modo indicare satis habuit voce *ἀπάτης*, cui eam ipsam opinor ob causam vocem *εἵνεκεν* addidit, i. e. fraudis s. doli in rempublicam Atheniensium commissi: quod quam late pateat, neminem fugere potest. Itaque haud scio an accuratius crimen id significet Iustinus II, 15, 19 *peculatûs* reum Miltiadem fuisse scribens, eoque etiam spectat, quod apud Senecam Controvers. XXIV et IX, 1. p. 243 et 431 ed. Burs. declamationis argumentum proponitur: „Miltiades *peculatûs* damnatus in carcere alligatus decessit.“ *Proditionis* accusatum esse Miltiadem, „quod cum Parum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus discessisset“, narrat Cornelius s. Probus Vit. Miltiad. 7 affirmantque Scholia Aristidis p. 218 Frommel. (*κατηγόρησαν οὖν αὐτοῦ προδοσίαν οἱ Ἀθηναῖοι*).

Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν παρεὼν, οὐκ ἀπελογέετο] i. e. *Miltiades, quamvis iudicio adesset s. praesens, tamen causam suam haud dixit.* Etenim in indicium se in lecto iacentem aegrotum, ita ut ab omnibus conspiceretur, afferri iusserat, ut verba: *προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπελογέοντο* (ita enim e Florentino duobusque aliis reposui pro vulg. *ὑπεραπολογέοντο*) indicant. Tenendum enim est, Athenis lege cautum fuisse, ut reus ipse in iudicio adesset seque sisteret: rariusque inde accidit, ut pro reo alii iique amici adessent eiusque causam orarent, ac plerumque non nisi gravissima de causa (vid. C.F.Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 142), qualis Miltiadem impedivit, quo minus legi satisfaceret quamvis praesens: *ἦν γὰρ ἀδύνατος ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ*, i. e. *infirmus enim erat, mala valetudine prohibebatur, cum eius femur iam in putredinem abire coepisset.* Ubi de vi voculae *ὥστε* conf. nott. ad VI, 44. Ipsam rem sic enarrat Cornelius s. Probus l. l. „Eo tempore „aeger erat vulneribus, quae in oppugnando oppido acceperat. Itaque quoniam ipse pro se dicere „non posset, verba fecit frater eius „Tisagoras.“

προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ] i. e. *cum in lecto iaceret omnibus conspicuus*, sive, ut Schweigh. interpretatur: *dum ille lectulo impositus in medio iacebat.* In seqq. post *Μαραθῶνι* inserui *γενομένης*, quod abest a Schaeferi et Matth. editionibus, quodque recentt. quoque edd. inde a Bekkero omiserunt, licet in omnibus fere, quantum novimus, libris scriptis haecce vox reperiatur, e quibus Schweighaeuser et Gaisford. eam revocarunt. Conf. VII, 1. Verba *καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν*, quae e nota marginali adiecta putat Valck., equidem vel ob verba seqq. eiicere nolim, invitis praesertim libris scriptis. Nec magis placet Pauwii emendatio *καὶ τῆς Λήμνου αἱρέσιος*. Nam et genitivus et accusativus adiungi potest, monente Kuehnero in Gr. Gr. §. 529. not. 1. Et confer quoque VI, 86. §. 2 et VI, 21. Alia dabunt Goettling. ad Hesiod. Ἔργ. κ. Ἡμ. 191 et Keil in Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. XXIX. pag. 185. Infra VI, 140 pari modo: *ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον.*

δωκε Ἀθηναίοισι. Προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

Προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου] „Venerat Miltiades in barathri periculum ex Platonis narratione in Gorg. pag. 516 E, cui adstipulatur Aristides T. II. pag. 224 ed. Iebb. Alii id reticent, solemni in talibus variatione." *Wesseling.* Platonis verba sic se habent: *Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν ἐνέπεσεν ἄν*; quibuscum conveniunt, quae ad Herodoti locum tradunt Scholia in Aristid. T. III. p. 202: *ἔνα λέγει τὸν Μιλτιάδην· ὅτε γὰρ ἐκρίνετο ἐπὶ τῇ Πάρῳ, ἠθέλησαν αὐτὸν κατακρημνίσαι· ὁ δὲ πρύτανις εἰσελθὼν ἐξῃτήσατο αὐτόν.* Cornelius l. l. haec tantum habet: „causâ cognitâ capitis absolutus, pecuniâ multatus est." Ad verba *κατὰ τὴν ἀδικίην*, quae Larcherus reddidit *pour sa faute*, comparamus Cornelium Nepotem l. l. ita narrantem: „Ea lis *quinquaginta* talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat." *Quinquaginta* talenta, si Wurmium sequamur, aequant 130,291 florenn. 21 crucigg. sive 278,045 Francos Gallicos. *ταλάντοισι* retinui cum recentt. edd., cuius loco ex uno Sancrofti libro Schaeferus dederat *τάλαντα*, quod etiam, ut ab ipso scriptore profectum se adoptare debuisse ait Schweigh. in Lexic. Herod. (I. p. 308) s. v. *ζημιοῦν*, si quidem simili modo VII, 39 fin. accusativus poenae adiectus videatur (*τὴν ψυχὴν ζημιώσεαι*), itemque apud Suidam: *πῶς μὴ τὰ μέγιστα ζημιώσω τοὺς παρόντας.* Sed vid. Kuehner Gr.Gr. §. 586, d, qui recte hunc locum iis adscripsit, in quibus cum modus (*das Maas*) instrumenti quasi loco indicetur, dativus ponitur, qui hoc etiam loco retinendus est. Ad verbum *σφακελίζειν* conf. nott. ad III, 66. *παῖς* pro vulg. *πάϊς* dedi, ut VI, 127.

Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα — τελευτᾷ] Si Cornelio fides Vit. Miltiad. 7, Miltiades quod pecuniam solvere non poterat, in vincula publica coniectus supremum ibi obiit diem: in Vit. Cimon. 1 idem narrat Cimonem filium eâdem custodiâ retentum esse, donec mulcta esset soluta: idemque de patre et filio affirmant Dio Chrysost. Orat. LXXIII. p. 634 et Valer. Max. V, 3 ext. 3: quod ita intelligi debet, ut scribit Diodorus in Excerptt. X, 64 (*ὅτι Μιλτιάδου υἱὸς ὁ Κίμων, τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ δημοσίᾳ φυλακῇ διὰ τὸ μὴ ἰσχῦσαι ἐκτῖσαι τὸ ὄφλημα, ἵνα λάβῃ τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς εἰς ταφήν, ἑαυτὸν εἰς τὴν φυλακὴν παρέδωκε καὶ διεδέξατο τὸ ὄφλημα*); et Iustinus II, 15, 19: „quippe patrem ob crimen peculatûs in carcerem coniectum ibique defunctum translatis in se vinculis ad sepulturam redemit (Cimon)." Nam e iure Attico, qui mulctam tempore constituto solvere non posset neque vadem daret, custodiâ teneri potuit, idque in Miltiadem valuit eoque mortuo in Cimonem, donec mulcta soluta esset. Verum igitur esse potest, quod testibus allatis traditur de Miltiade in carcerem coniecto ibique mortuo; quod num ex Ephoro fluxerit an aliunde haustum sit, nunc non decernam. Herodotus quod de ea re nihil prorsus tradit, haud scio an eo quo Athenienses fovebat studio ductus ista silentio premere maluerit, quae Atheniensium laudibus haud fuerint commoda: accedit, quod omnem Miltiadis calamitatem Noster repeti vult a neglecta rerum divinarum cura (vid. nott. ad VI,

137 *Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὧδε ἔσχε. Πελασγοί, ἐπεί τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως. ἐπεί τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώρην, τήν σφισι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι,*

134), adeo ut iustâ poenâ afflictus videatur Miltiades. Aliter de his iudicat Grote: History of Greece IV. p. 494 seq., cui minus probabile videtur, Miltiadem in carcerem coniectum esse ibique mortuum: existimat domi potius obiisse Miltiadem; quae alia inde a p. 496 seqq. idem subiicit vir doctus de iis, quae Miltiadi acciderint et de ea ratione, qua in eundem egerint Athenienses, malim apud ipsum legi.

Cap. CXXXVII.

ἐκ τῆς Ἀττικῆς] Ita cum recentt. edd. dedi pro ἐκτὸς Ἀττικῆς, quod Schaef. et Matth. retinuerunt, itemque ἐξεβλήθησαν, ubi ex Aldina vulgo ἐξελάθησαν, sive, ut Gronovius voluit, ἐξελάσθησαν. Ad verba εἴτε ὦν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως conf. modo Herodot. I, 86, ne plura. Caeterum protasin, quam constituunt verba ἐπεί τε — ἐξεβλήθησαν, haud excipit apodosis indicatura Pelasgos Atticâ pulsos Lemnum petiisse: quod ipsum declarant demum verba capitis 138 initio quae leguntur: οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Λῆμνον τότε νεμόμενοι κ. τ. λ., quibus, cum tot verba interiecta sint, nova prorsus instituitur orationis structura. — De argumento loci conf. IV, 145 ibique nott., C. O. Mueller: Orchomen. p. 308 seqq. 440 seq., Kruse: Hellas I. p. 416, ubi inter alia hoc quoque affert, Pelasgos inter medios Atticos sedes antiquas retinentes ibique sub antiquo nomine habitantes non aliter fecisse videri atque recentiori aetate Vendos in media Germania antiqua instituta nominaque retinentes. Eximios et architectos (ob Pelasgicum exstructum) et agricolas (qui terram sterilem circa Hymettum coluerint) praedicat Pelasgos Haase: Athen. Stammverfass. (Abhandl. d. hist. philol. Gesellsch. in Breslau I.) pag. 91.

πλὴν τὰ λεγόμενα] Eodem modo Noster II, 130. De Hecataeo vid. nott. ad II, 143 et de locutione ἔφησε — λέγων V, 30. 36. Quod additum legitur ἐν τοῖσι λόγοισι, eodem modo accipiendum, quo ipse Herodotus de suo ipsius opere eiusque partibus singulis loquens λόγους dicere solet; vid. nott. ad V, 22: intellexisse autem videtur Noster γενεῶν λόγους s. γενεαλογίας, quo nomine Hecataei opus exstitit, ex quo nonnulla fragmenta supersunt, quibus hoc quoque adnumerare licet; vid. Klausen: Hecataei Fragmm. p. 28 et 153.

τήν σφισι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι] Florentinus liber post τήν σφισι addit αὐτοῖς, unde Gaisford. recepit αὐτοῖσι; e Schweighaeuseri mente αὐτοὶ exhiberi debuit: mihi neutro opus videtur, indeque cum recentt. edd. omnibus reieci αὐτοῖσι, quod ita tuetur Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. p. 339), ut σφίσι αὐτοῖσι ad Athenienses cum spectet, cum participio ἐοῦσαν coniungi velit: de quo equidem prorsus aliter sentio. *Hymettus* mons, ad cuius radices Athenas versus (a qua urbe non procul exsurgit hicce mons) Pelasgi sedes acceperant, apud veteres multum celebratus tum marmore et melle, tum aliis rebus, nunc vocatur *Telo Vuni*. Vid. Kruse: Hellas I, 2. p. 21 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 862, Leake:

μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολίν κοτε ἐληλαμένου,
502 ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακήν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόνον τε καὶ ἵμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προϊσχομένους τοὺς Ἀθηναίους. Ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι· κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὁρμεωμένους ἀδικέειν τάδε. φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον· οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέτας· ὅκως

Die Demen etc. pag. 42. 43. Pro *οἰκῆσαι* Nabero vel *ἐνοικῆσαι* vel potius *οἰκίσαι* scribendum videtur: cf. nott. ad VI, 90.

μισθὸν τοῦ τείχεος — ἐληλαμένου] De ipsa forma perfecti *ἐληλαμένου* vid. Bredov. pag. 342. Verbum *ἐλαύνειν* de *muris, qui ducuntur s. exstruuntur,* poni monuit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 878, ubi citat Herodot. VII, 139. IX, 9. Add. I, 180. 185. 191. — De muro a Pelasgis circa acropolin ducto vid. nott. ad V, 64. — In seqq. ad locutionem *πρόφασιν προϊσχομένους* vid. nott. ad IV, 147 et VI, 9.

τε καὶ τοὺς παῖδας] Haec verba ob caeterorum librorum scriptorum auctoritatem retinui, cum ab uno Sancrofti libro absint, quamquam dudum suspecta habuit Wessel., cum ob sequens *αὗται*, tum quod veterum more puellae fuerint *ὑδροφόροι*, teste Arrian Exp. Al. II, 3 coll. Homer. Od. X, 105. Inde has voces eiecerat Schaefer, uncis incluserat Matthiae. Recentt. edd. inde a Bekkero prorsus sustulerunt haec verba, quibus equidem non ita offendor, cogitans puellas, quae antiquo prorsus more aquam petiturae ad fontem accedere dicuntur, pueros s. infantes comitatos et una cum illis, quarum curae permissi fuerant, ad aquam tendisse. *ἐπ' ὕδωρ* plane legitur, ut III, 14. V. 12. *Enneacrunos* fons s. Calirrhoë, prope Ilissi alveum nunc fere exsiccatum, olim largâ aquâ prosiliens, mature, cum regio arida nullam praeberet aquam, rixis ansam dedisse fertur. Vid. Thucydid. II, 15 ibique interprett., Kruse: Hellas II, 1. p. 76, Chandler: Reis. in Griechenland cap. XVI. p. 119 seq. Neque enim hodieque ea regionis suavitas fontisque copia uberrima, quae ab antiquis tantopere celebratur. Antiquum *Calirrhoës* nomen adhuc retinuit fons, cuius aquam superstructo aedificio in novem tubulos duxit Pisistratus nomenque mutavit: diruto aedificio antiqua appellatio rediit et adhuc retenta est; fontis locus nunc cernitur non procul a Iovis Olympici templo et ab antiquo Odeo fere intermedius. Plura dabunt Leake: Topographie v. Athen pag. 127 seqq. vers. Saupp. et Forchhammer in: Kiel. philol. Stud. pag. 317 seqq. — Quae vero hoc loco traduntur, ea vel pictis in vasis ad oculorum sensus traducta esse statuit C. O. Mueller. Itaque in Etrusco vaso nuper reperto, ubi vir conspicitur armatus ad fontem aggrediens virginem, eiusmodi Pelasgum s. Tyrrhenum putat repraesentari, qui virgines ad Enneacrunon fontem accedentes aggrediatur. Vid. Götting. Anzeig. 1832. nr. 102. p. 1017.

οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον — οἰκέτας] Pertinet hoc utique ad priscae aetatis simplicitatem, quam his verbis descripsit Pherecrates apud Athenaeum VI. p. 263 B.:

δὲ ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίης βιᾶσθαί σφεας. καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ. ἑωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσῳ παρεὸν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεί σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλά σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Λῆμνον. Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκα-
138 ταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι. Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Λῆμνον τότε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντηκοντέρους κτησάμενοι ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγου-

Οὐ γὰρ ἦν τότ' οὔτε Μάνης οὔτε σηκὶς οὐδενὶ
δοῦλος, ἀλλ' αὐτὰς ἔδει μοχθεῖν ἅπαντ' ἐν οἰκίᾳ·
εἶτα πρὸς τούτοισιν ἤλουν ὄρθριαι τὰ σιτία,
ὥστε τὴν κώμην ὑπηχεῖν θιγγανουσῶν τὰς μύλας.

Quamquam vel ea aetate, quam proponunt Homerica carmina, servi praesertim bello capti reperiuntur. Plura vid. apud Becker. Charicl. III. pag. 13 seqq. ed. sec.

ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίης] Eadem locutio apud Aristotel. Ethic. Nicomach. VII, 7 et apud ipsum Herodotum I, 105, ubi vocula τε post ὑπὸ collocatur, plane ut V, 5. Quam in rem plura disputavit Wellauer in Iahn. et Seebod. Iahrbb. Supplem. I. (1832) p. 385. Ad vocem ὀλιγωρίης conf. nott. ad III, 89 et ad verbum βιᾶσθαι nott. ad IV, 43. Ad ἀποχρᾶν vid. nott. ad I, 66. IX, 48. 94 et de locutione ἐπ' αὐτοφώρῳ φανῆναι VI, 72. Additur participium ἐπιβουλεύοντας ex eo usu, de quo vid. nott. ad VII, 6; ab ἐπιβουλεύοντας pendet ἐπιχειρήσειν, quod cum durius videatur Cobeto (Mnemosyn. II. pag. 228), pro ἐπιβουλεύοντας scribi vult μέλλοντας: ex quo quomodo ortum sit ἐπιβουλεύοντας, haud exputo. Accedit, quod mox sequitur ἐπεί σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας. Valet autem vulgata: *in ipso facto* (Pelasgos) *deprehensos esse, cum consilia agitarent de impetu* (in Athenienses) *faciendo* s. *quomodo* (Athenienses) *adorirentur.*

τοσούτῳ — ὅσῳ] Plane sic Thucydides VIII, 84. τοσούτῳ equidem cum recentt. edd. dedi pro τοσοῦτο. Ad παρεὸν conf. V, 49. De particulis καὶ δὴ καὶ praeeunte τε Valcken. citat I, 29. 129. V, 150. Add. I, 82. 214, ne plura, et vid. quae profert Heller in Schneidewini Philolog. VIII. p. 305. Attigit quoque Kuehner Gr. Gr. §. 727. not. 3. Quod in fine capitis legitur: ἄλλα τε σχεῖν χωρία κ. τ. λ., hoc C. O. Mueller: Orchomen. p. 444, quem *Cr.* citat, refert ad colonias sedesque Tyrrhenorum in Troica ora prisco admodum aevo haud dubie conditas.

ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε] Male duo codd. pro ἔλεξε habent ἔδοξε: de qua confusione haud infrequenti monuit Schaefer ad Plutarch. Vitt. T. V. p. 42 ed. Teubn.

Cap. CXXXVIII.

πεντηκοντέρους κτησάμενοι] i. e. *cum naves sibi parassent* s. *navibus quinquaginta remorum comparatis in-*

σας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. ἐνθεῦτεν δὲ ἁρπάσαντες τουτέων πολλὰς οἴχοντο ἀποπλέοντες· καί σφεας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες παλλακὰς εἶχον. Ὡς δὲ τέκνων αὗται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτῶν ὑπ' ἐκείνων τινὸς, ἐβοήθεόν τε πάντες καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίευν καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. Μαθόντες δὲ ταῦτα

sidias struxerunt. Revocavi cum edd. recentt. Wesselingii lectionem, Florentino libro aliisque probatam, cuius loco Schweighaeus. et Gaisford. et vel ante eos Schaeferus e Sancrofti libro alioque receperunt σ τ η σ ά μ ε ν ο ι hoc sensu: *navibus quinquaginta remorum idoneo s. opportuno loco collocatis:* id quod medio verbo στησάμενοι indicari posse nego; idemque nego στήσασθαι significare posse: *instruere navem*, quod proponit Eltz (Quaest. Herod. pag. 11 sive Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IX. p. 118), afferens ἵστασθαι ἀγῶνα, quod mihi prorsus alienum videtur. Eundem in modum Latinus interpres olim reddidit: *navibus quinquaginta remorum instructis;* in suo enim libro Graeco legerat κτησάμενοι. Larchero neutrum placet. Ita enim interpretatur ac si in textu esset: κατασκευασάμενοι: *ils équipèrent des vaisseaux.* — Verbo ἐλόχησαν additur h. l. accusativus personae, ut fere supra VI, 37. 87 et V, 111, ubi accusativus rei additur. Ad locutionem ἀγούσας ὁρτὴν Naber (Mnemosyn. III. p. 485) affert similes Nostri locos I, 147. 183. IX, 11: qui quod discrimen inter ἄγειν et ἀνάγειν, quod in talibus aeque adhibitum invenimus, statuit, mihi certe haud persuasit, neque inde ei accedam VIII, 65 ἀνάγουσι rescribenti pro vulg. ἄγουσι. — Ad ipsam narrationem conf. IV, 103 et 145 ibique nott. et Arsenii Violet. pag. 335 ed. Walz. coll. Villois. Schol. ad Hom. Ili. I, 594. —Ad voces τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας annotat Larcher, Athenienses, qui vocabantur Ἀθηναῖοι, nunquam foeminis dedisse nomen Ἀθηναῖαι, ob Minervam scil., quae vocata fuerit Ἀθηναία, sed plerumque in indicandis mulieribus tali periphrasi esse usos aut voce ἀσταὶ, a voce ἀστὸ, qua singillatim Athenas urbem designari neminem fugit. Idem de his excitat Eustath. ad Ili. I. pag. 84, 12; de festo, quod virgines Atticae celebrabant, cui nomen Βραυρώνια, quinto quoque anno celebrari solito confer. Hesych. s. v. Βραυρ. I. p. 761. Polluc. On. VIII, 9. §. 107, alia. Adde, quae excitantur a C. F. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. §. 62. not. 15. Accurate in omnem hanc ab Herodoto traditam narrationem inquisivit Broendsted: Reisen u. Untersuchungg. in Griechenl. II. pag. 267 seq., mirum esse narrans, quod Herodotus neque hoc neque alio loco simulacri Deae Braurone asservati fecerit mentionem, cum sane haec videantur coniuncta esse cum sacris antiquissimis Dianae Laconicis.

γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους κ. τ. λ.] Valcken. confert Schol. in Euripid. Hec. 886. Ad vocem τρόπους conf. supra VI, 128. Verbum συμμίσγεσθαι in seqq. omnino valet *consuetudinem agere*, *unà simul vivere.* Ad ἐδικαίευν conf. VI, 15. 73. Ad ἐπεκράτεον suppl. ἐκείνων sc. τῶν παίδων: *multumque inde illis superiores erant.* Cf. IV, 65. III, 32. VI, 32. VII, 155. 234. Ad verba

οἱ Πελασγοὶ ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καί σφισι βουλευομένοισι δεινόν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τούτων αὐτίκα ἄρχειν πειρῴατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν 503
ποιήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν. ποιεῦσι δὴ ταῦτα προσαπολλύουσι δέ σφεων καὶ τὰς μητέρας. Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα
139 τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια καλέεσθαι. Ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας οὔτε

ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν conf. nott. ad III, 45.

εἰ δὴ διαγινώσκοιεν] i. e. *quidnam facturi essent hi pueri, quando adulti forent, qui iam constitutum habeant sibi invicem praesto esse* (opitulari) *contra legitimarum uxorum pueros atque his velint dominari.* Ita Schweigh., quem sequor. Ad vocem κουρίδιος conf. nott. ad I, 135. Ad formam πειρῴατο conf. IV, 130. 139. In antecedentibus verba δεινόν τι ἐσέδυνε valent: *timor quidam incessit s. metus cogitatio eorum animos subiit.* Pari fere modo Sophocl. Oed. R. 1312 seq. εἰσέδυ μ' ἅμα κέντρων τε τῶνδε οἴστρημα καὶ μνήμη κακῶν. Verbum διαγινώσκειν valet *secum statuere, decernere*, ut in Thucydid. I, 118 aliisque locis, quos allatos invenies in Thes. Ling. Graec. II. pag. 1124 ed. Dindorf. — De significatione voculae δῆθεν (*scilicet*) vid. allata ad I, 59. VI, 1.

τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας — ἀποκτείνασαι] Cum Thoantem Hypsipylae pietate servatum esse vulgo tradant, in Herodoto verba ἅμα Θόαντι aut glossema esse, aut mutanda in παρὰ Θόαντος censuit Barth. ad Stat. Theb. V, 328. Cum Herodoto facit Schol. Euripid. supra laudatus (ubi legimus: αἱ Λήμνιαι γυναῖκες τοὺς σὺν Θόαντι πάντας ἀπέκτειναν), nisi hic ipse Herodoti scrinia compilarit. Schweighaeuserus verba τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας accipit viros, *qui cum Thoante*, i. e. *Thoantis aetate vixerunt.* Malim equidem intelligere *viros, qui una cum Thoante* (de cuius ipsius caede nil traditur, quem igitur in vita servatum esse, quo minus statuamus, nil impedit) *in Lemnum advenerant.* Lemnum iam novit Homerus Ili. XIV, 230 πόλιν θείοιο Θ ό α ν τ ο ς. Ac de hac Lemniorum virorum caede consul. Apollod. I, 9. 17 coll. III, 6, 4. Apollon. Rhod. I, 608 seq. Hinc de facinoribus atrocibus malisque maxime miserandis proverbium Λήμνια κακὰ sive Λήμνια ἔργα, de quo Eustath. ad Ili. p. 158, 11 s. 119, 27 et ad Dionys. Perieg. 347. Zenob. IV, 91. Arsenius I, 1. Diogen. VI, 2. Apostol. XI, 96 et qui alii laudantur in not. ad Zenobii l. l. T. I. pag. 110 Paroemiograph. Graec. ed. Goetting., Stanlei. ad Aeschyli Choëph. 631 (587 Both.) Atque in historicas fabulae rationes inquisivit Welcker: Trilog. d. Aeschyl. pag. 584, qua gynaecocratiam olim ut aliis locis ita Lemni quoque institutam indicari arbitratur. Atque B. Giseke (Thrakisch-Pelasgische Stämme d. Balkanhalbinsel p. 89) in his narrationibus de Lemniorum facinoribus atrocissimis nihil aliud cognosci vult nisi odium in Lemnios conceptum a Graecis eoque perductum, ut Lemnios libertate privarint.

γῆ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. Ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας, τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπηγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηΐῳ κλίνην στρώσαντες ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· Ἐπεὰν βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῦς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν. τοῦτο εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀτ-

Cap. CXXXIX.

οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι] Similia simili in re iunguntur III, 65, ubi vid. nott. Nam ita more receptum fuisse videtur. Quare nollem Hoffmeister l. l. p. 79 Herodoto obtrectasset, quod *feminas* et *greges* una iunctos posuerit, minime id, quod decuit, respiciens. At talem elegantiam nusquam Noster sectatur. — In seqq. ad verbum πιεζόμενοι conf. allata ad IV, 11. Ad vocem ἀπαιδίῃ (a voce ἄπαις, i. e. *prole s. natis carens*), qua *orbitas* significatur, conf. Sophocl. Oedip. R. 1015: ἡ γὰρ πρὶν αὐτὸν ἐξέπεισ' ἀπαιδία. Mox λύσιν τῶν κακῶν Noster dixit eo modo, quo supra VI, 135 ἡσυχίην τῆς πολιορκίης. Ad verba τὰς ἂν — δικάσωσι conf. Kuehner Gr. Gr. §. 794, 2 ob usum voculae ἂν relativo pronomini additae et coniunctivi, qui sequitur.

καὶ δίκας ἐπηγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος] Schweighaeuser sic reddidit: *nunciantes se satisfacturos esse pro omni iniuria.* Equidem malim reddere: *atque satisfactionem pro omni iniuria se sponte daturos esse pollicebantur.* Nam ἐπαγγέλλεσθαι h. l. significat: *polliceri, promittere*, ut VII, 150, monente quoque Fruin. De Manethone Sebenn. p. 85. Quod additum est βουλόμενοι, indicat, *sponte*, *ultro*, indeque *cupide* illos haec pollicitos esse; de participio θέλων ita fere posito conf. nott. ad IX, 14. Scripsi ἐπηγγέλλοντο Florentinum secutus pro vulgata ἐπαγγέλλοντο. quam ferri posse negat quoque Bredov. pag. 296, ubi vid. plura.

Ἐπεὰν βορέῃ — ἐς τὴν ἡμετέρην] i. e. *si vento aquilone eodem ipso die navis e vestra terra in nostram pervenerit.* ἐξανύειν, ut VII, 183, *absolvere, conficere viam indeque pervenire in aliquam terram.* Conf. Lobeck. ad Sophocl. Aiac. pag. 296. Quo eodem fere redit νηῒ κατανύσας cap. seq., ut e loco gemino VIII, 98 manifestum fit. Add. Diodor. XIV, 103. Observante Rossio (Morgenbl. 1836. nr. 133. pag. 530) et h. l. et II, 20 cogitandum erit de vento Borea, qui per aestatem in mari Aegaeo dominari fere solet maximeque infamis nunc habetur, μελτέμια, ut nunc Turcica voce appellant. — De ipso dativo eiusque usu (βορέῃ ἀνέμῳ) monuit Kuehner Gr. Gr. §. 570, qui idem §. 512, 1 attigit quoque verba: πολλὸν τῆς Λήμνου, i. e. *procul a Lemno.*

140 τικὴ πρὸς νότον κέεται πολλὸν τῆς Λήμνου. Τότε μὲν τοσαῦτα. ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων, νηῒ κατανύσας ἐξ Ἐλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Λῆμνον προηγόρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμὰ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο· Μυριναῖοι δὲ, οὐ συγγινω-

Cap. CXL.

Τότε μὲν τοσαῦτα] Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*. Quae sequuntur: *ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων*, i. e. *quo tempore s. qua anni tempestate etesiae flare solent venti*, Langius vertit: *wie geradè die stehenden Winde eingetreten waren*. Nam de ventis, qui certo quodam tempore flant, sermo; qui si obtinent, tunc facilis a mari aditus ad insulam. De locutione ipsa cf. Thucydid. VI, 103. Paulo aliter apud Aristoph. Ran. 1003 *πνεῦμα λεῖον καὶ καθεστηκός*; quod illustrat Stallbaum. ad Platon. Phileb. pag. 163. Pro *ἐτησιέων* Dietsch. dedit *ἐτησίων*, quod nullus praebet liber, quodque alienum est ab Herodoti consuetudine; vid. Bredov. pag. 218.

ἐξ Ἐλαιοῦντος] Haec urbs ad meridionalem Thraciae Chersonesi apicem sita Hellespontum quasi finiebat, a Teis Ionibus olim condita, tum Persis atque Atheniensibus subdita, donec ad Philippum Macedoniae regem devenit una cum reliquis Chersonesi oppidis. Nunc nullum ibi oppidum castellumve; quae enim recens ad Hellesponti apicem exstructa est arx, ea nonnihil ad occidentem ab antiqua Elaeunte sita est. Conf. Mannert. VII. pag. 195 seqq. et Herod. VII, 22. 33. IX, 116. 120. Alia veterum testimonia suppeditabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1080. Tabulam aeri incisam, in qua urbis reliquiae adhuc superstites conspiciuntur, exhibuit Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque de la Grèce II. pag. 442 seq., ubi vid. plura. De nominis scriptura *Ἐλεοῦς* atque *Ἐλαιοῦς* vid. Wesseling. ad Diodor. Sic. XIII, 39. Hoc loco unus Sancrofti liber *Ἐλεοῦντος*, reliqui *Ἐλαιοῦντος*. — Mox articulum *τὴν* ante *Λῆμνον* cum recentt. edd. omisi libris iubentibus: retinuit eundem Dietsch. Pro *Pelasgis* in Diodor. Sic. Excerptt. VII, 43. p. 38 ed. L. Dind. (Lips. 1828), ubi eadem traduntur, *Tyrrheni* vocantur. — Ad *ἐπιτελέεσθαι* vid. nott. ad III, 125. Ad structuram *ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον* vid. nott. ad VI, 136. In proxime seqq. verbis ad significationem verbi *συγγινωσκόμενοι* vid. nott. ad III, 99 et conf. VI, 61.

Ἡφαιστιέες] Duo in Lemni insula commemorantur oppida, *Myrina* (unde *Μυριναῖοι*), ad occidentale latus sub monte Athone sita commodoque portu instructa, cui loco nunc dicunt esse nomen *Palaeo-Castro* s. *Castro*, quod idem nomen hodie num promontorii occidentalis (vid. Mannert. VII. p. 252 et Rhode: Res Lemnn. p. 11); Decretum civitatis Myrinaeorum affertur in Corp. Inscr. Graecc. Voll. II. nr. 2155. p. 179. Add. Rangabé: Antiquités Hellen. nr. 307 et 407. (I. pag. 301 coll. p. 295). *Hephaestia* ad orientem magis sita prope Chrysen promontorium ac montem Mopsylum, portu et ipsa instructa, ubi nunc vicus exiguus nomine *Cohino* esse videtur, narrante Rhodio l. l. pag. 13. Nec longe distat *Rapanidi* vicus. Vid. Mannert. l. l. et Forbiger l. l. III. p. 1023 seq.

501 σκόμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικήν, ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν] i. e. *donec hi quoque in ditionem venerunt.* Vid. nott. ad III. 13 coll. VI, 99. Alia de significatione verbi παραστῆναι affert Valcken., qui idem ad loci argumentum citat Characis fragmentum apud Stephan. Byzant. coll. Zenob. III, 85. pag. 73. Add. Rhode l. l. pag. 45 seqq.

οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον κ. τ. λ.] Paulo aliter haec a Cornelio Nepote enarrantur Vit. Miltiad. I. 2, ubi consul. interpretes. Tractavit quoque has res, quantum ad Miltiadem pertinent, Funkhaenel in Schneidewini Philolog. IV. pag. 91. — De Atticis cleruchis sermo fit in inscriptione Graeca Lemni insulae apud Rangabé: Antiquités Hellen. nr. 406 et 408.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

1 ΕΠΕΙ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρ- 505

Cap. I.

Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο κ. τ. λ.] Articulum *ἡ*, qui a Florentino aliisque codd. tribus abest, retinui cum recentt. edd. Mox cum iisdem dedi *βασιλέα* pro *βασιλῆα*, idemque feci cap. 2. 3. 6. Idem quoque fecisse video Bekkerum aliosque recentt. editores.

καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι] *κεχαραγμένον* Hesychius (II. p. 241), quem una cum Euripid. Med. 156 excitat Schweigh., interpretatur *ὠργισμένον*, *iratum;* malim: *exasperatum, efferatum*, ut in Plutarch. Aemil. Paul. 23 coll. Morall. pag. 92 A. Vid. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 689. Formulam *δεινότερα ποιεῖν* attigimus ad III, 14. In proxime seqq. *ὥρμητο* valet *incitabatur, incendebatur;* de quo vid. nott. ad VII, 4. *ἐπηγγέλλετο* est *edixit*, ut VIII, 30. Paulo aliter idem verbum VI, 9 (ubi vid. nott.) et IV, 200. — Quod ad totius huius loci argumentum attinet, referunt huc imaginem amphorae e Canossae sepulcris nuper in lucem protractae; namque in hac imagine, quae tribus partibus constat, media parte conspicitur *Darius* (quod addita inscriptio Graecis verbis docet) in solio sedens, sequente armigero: ab utraque Darii parte videre licet Persarum proceres, vel stantes vel sedentes, verba facientes et deliberantes coram rege valde attento: in parte inferiore mulieres accedunt ad genua prostratae et supplicantes; alius dona affert, alius numos e sacco in mensam, cui assidet praefectus quidam, effundit: in superiore parte adspicimus mulierem tristi vultu (*Graeciam* esse inscriptio docet), sed intra Minervam (quam excipiunt duae aliae figurae *Asiam* declarantes) et Iovem (quem sequuntur Apollo et Diana) sic positam, ut sub tutela deorum quasi posita videatur. Vid. Minervini: Bullet. Archeol. Napol. 1854. nr. 43. p. 129 et nr. 48. pag. 169 et Gerhard et Welcker in: Archaeol. Zeitung. Jahrgg. XV. nr. 103. 104, ubi tabula addita est (nr. CIII) hanc imaginem sistens, quam ad deliberationem referunt a Dario habitam post pugnam Marathoniam de Graecia iterum invadenda. Contra Curtius (ibid. nr. 108. p. 109 seqq.) hac imagine eam deliberationem exhiberi mavult, quae post Mardonii expeditionem frustratam habita fuerit a Dario Susis, igitur ante pugnam Marathoniam (cf. VI, 94), in qua et

δις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλις, ἑτοιμάζειν στρατιὴν, πολλῷ πλέω ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρείχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον καὶ πλοῖα. τούτων
506 *δὲ περιαγγελλομένων ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων, ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων καὶ παρασκευαζομένων. Τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων· ἐνθαῦτα*

Artaphernem et Hippiam ille agnoscere sibi videtur, dubitante Gerhard. p. 118, qui merito vel magis dubitat de Forchhammeri sententia (ibid. nr. 107. pag. 108 et Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. LXXVII. p. 136 seqq.) scenam in inferis repraesentari putantis, in qua Darius una cum inferorum iudicibus compareat. Utut igitur de singulis, quae in hac imagine exhibentur, statuis, conventum quendam Darii cum Persarum proceribus et deliberationem habitam, quae ad Graeciam invadendam pertineat, hîc repraesentari, haud dubium mihi videtur, neque animum inducere possum, ut scenam quandam ex Aeschyli Persis depromptam hîc exhiberi credam, uti proposuit Minervini libro supra laudato, 1858. nr. 135 (11. ann. VI.) pag. 83 seqq.

καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον καὶ πλοῖα] Florentinus cum duobus aliis codd. exhibet *καὶ σῖτον καὶ ἵππους*, omissis prorsus vocabulis *καὶ πλοῖα*, quae eadem a Mediceo absunt. Inde eiecerunt has voces Bekker et Dindorf.; uncis inclusit Dietsch. Equidem vulgatam intactam relinquere malui, si quidem, bene observante Valcken. ad Herodot. VI, 48, distinguere licet inter *νέας*, i. e. *naves longas casque bellicas* s. *triremes* (cf. nott. ad III, 13) et *πλοῖα*, i. e. *navigia ad milites equosve vehendos commeatumque transportandum et bellicum apparatum apta*, *πλοῖα ἱππαγωγὰ καὶ φορτηγητικά*. Wesselingius excitaverat Arrian. Ind. 19. §. 7. De usu particularum *τε καὶ*, quibus iunguntur *νέας* et *ἵππους*, apte monuit Kuehner Gr. Gr. §. 727. not. 3, qui ibidem quoque consuli poterit ob usum particularum *καὶ δὴ καὶ* in proxime antecedentibus, afferens similes Nostri locos VI, 137. In proxime seqq. cum Gaisfordio *τούτων* exhibui pro *τουτέων*.

ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα] Post *ἐδονέετο* in Aldina inseritur *πᾶσα*; haud male, modo reliqui libri, in quibus omnibus deest, suffragarentur. Additur illa vocula in locis similibus a Wesselingio excitatis Appiani B. C. IV, 52, Herodiani VII, 5. §. 8 coll. Gregor. Naz. Or. XXVIII. pag. 483 D. Agath. Schol. II. p. 30: in quibus idem occurrit verbum *δονεῖσθαι* de populo ad seditionem excitato sive bellicis turbis agitato. Add. Iacobs. ad Aelian. N. A. XV, 21 et conf. Aristophan. Av. 1182. Activum *δονεῖν* (*agitare lac*) invenimus supra IV, 2. Quae Noster h. l. dicit *ἔτεα τρία*, Tzetzes Chil. I, 870 pro suae aetatis more dixit *τρεῖς ὅλους χρόνους*, per quos Asia turbata sit copiis undique conductis. — Quae continuo apud Herodotum sequuntur verba, ea cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. ita constituimus, ut maiorem, quae ante *καταλεγομένων* poneretur, distinctionem converteremus in minorem, proximâ voculâ *δὲ* mutatâ in *τε*, maiorem vero distinctionem poneremus post *παρασκευαζομένων*, ubi vulgo minor exstabat. Vid. Herold. Emendd. Herodd. P. I. pag. 13.

Τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι κ. τ. λ.] Incidit hoc in annum 486 a. Chr. n. Vid. Larcher. Tom. VII. p. 642,

δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι. 2 Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας τῶν παίδων αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι. Ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γε-

Clinton. Fast. Hellen. ed. Krueger. pag. 28, Rosellini: Monum. storic. II. pag. 173 seq.

Cap. II.

Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας] i. e. Cum Darius se pararet ad iter s. expeditionem faciendam, qua Aegyptum rebellem pacaret Athenasque subigeret. Sic verbum *στέλλεσθαι*, alia ut taceam, V, 43. VII, 4. 239. III, 53. 124 coll. IV, 147.

ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι] „Secundum *Persarum legem*, soli forte memoratam Herodoto, *ante expeditionem susceptam a rege designandus erat, qui*, si quid ipsi humanitus accidisset, *in regnum succederet.* Ex Herodoto non liquet, sic designatum successorem, si pater e bello salvus rediisset, cum illo velut collegam regnasse, quod viri docti tamen statuisse videntur; vid. Spanhem. ad Iulian. pag. 278 seq.“ *Valcken.* Idem observat Wesselingius, hanc Persarum legem solius Herodoti testimonio cognitam esse, prudenter quidem latam, ne rege peregre fatis functo de successione, damno civium, iure aut ferro disceptaretur. Addit Eurystheum in Heraclidas profecturum *Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον* Atreo commisisse teste Thucydide I, 9. Ex Herodoti autem loco apparet, minus recte a Iustino X, 1 tradi de Dario, qui ab Artaxerxe patre in regni societatem adscitus fuerit, contra morem Persarum, apud quos rex non nisi morte mutatur. Apparet quoque, falsos esse eos, qui Xerxem a Dario in regni societatem tanquam collegam adscitum esse ex hoc Herodoti loco colligi volunt indeque Xerxis regnum ab hoc ipso anno incipiunt, cum mortuo demum Dario (anno 485 a. Chr. n.) ad regnum ipsum evectus sit Xerxes. Vid. Kleinert in: Dörptsche Beiträge f. Theolog. II. p. 120 seqq. Satis vero habemus cognitum, per Orientis regna ut olim ita nunc quoque successionis iura vix accuratius atque certius esse constituta indeque, rege aliquo mortuo, plerumque exoriri turbas, seditiones, quin bella atrocia; in quibus omnibus haud parvas esse eunuchorum partes itemque uxorum regis defuncti aut regiae matris, quae in filium magnam auctoritatem exercere soleat, vel Persarum historia satis docet. Quis enim, ut de Atossa taceam, non novit Parysatin, Amistrin, alias? Conf. Heeren: Ideen etc. I, 1. p. 469. — Ad usum particulae *οὕτω* faciunt, quae ad I, 196 attulimus. Add. III, 109. VII, 150. *δεῖ* hoc loco aeque atque aliis locis haud paucis (VII, 8. §. 4. 10. §. 1. 8 etc.) intactum reliqui, neque contra librorum scriptorum fidem ipsiusque Herodoti usum scripsi *δέει*, quod fecit Dietsch. Caeterum vid. locos allatos a Bredov. p. 373.

Ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι κ. τ. λ.] *ἦσαν* cum Gaisf. et recc. edd. dedi pro *ἔσαν* et hoc loco et reliquis huius libri, ubi illud obvium. Verba *πρότερον ἢ βασιλεῦσαι* valent: *antequam rex factus esset*, ut cap. 3: ut enim *βασιλεύων* eum, *qui rex est*, significat, ita *βασιλεύσας* dicitur, *qui rex factus est.* Tu vid. supra II, 2 et I, 14 ibique nott., quibus add. plura, quae de huiusmodi locutionibus affert Kuebner ad Xenophont. Memorab. I, 1, 17. Sic quoque *ἄρξας* in Aeschyli Pers. 775 ed. Blomf. — *πρότερον ἢ* sequente infinitivo ponitur eodem modo VII, 150; conf. etiam Thucydid. I, 69 ibique interprett.

γονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς, Γωβρύεω θυγατρὸς, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς ἐστασίαζον, ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, κατ' ὅ τι πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς

Ipsa structura eadem atque voculae πρίν: de qua dixit Baeumlein: Die Griech. Mod. p. 347. De Darii filiis dixi ad III, 88, ubi etiam de *Atossa*, coll. III, 68. Quae Cyri filia Cambysis fuit uxor ac dein Smerdis Magi itemque Darii, apud quem et ipsum multum valuit, teste eodem Herodoto III, 133. 134. A Xerxe filio furioso trucidata fertur ab Aspasio ad Aristotel. Ethic. pag. 124. Vid. Bentley's Abhandll. über Phalaris etc. von Ribbeck. p. 531. Atossae loco Hieronymus in Commentt. ad Daniel. cap. 11 (T. VI. p. 702 ed. Vallarsi) vocat *Pantapten*, filiam Cambysis, quam duxerit uxorem Smerdis Magus: quo occiso eadem Pantapte, ut tradit Hieronymus, Dario nupsit, a quo Xerxem genuit filium. Videtur in his nomen Graecum substitutum Persico nomini. Ad argumentum loci Herodotei faciunt Plutarchus II. p. 488 D et Iustinus II, 10, qui hanc litem inter Darii filios, quam Xerxis in gratiam pater diiudicavit, post ipsius patris obitum a patruo velut arbitro compositam esse tradunt, alios, ut credibile est, auctores secuti. Quibus addit Valcken. Iulian. Or. I. p. 33 B. ibique Spanhem. pag. 217.

τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης] Verbum πρεσβεύειν exponunt πρεσβύτατον εἶναι (*maximum natu esse*). Conf. Thomas Magister pag. 737 seq., qui Herodoteum huncce laudans locum affert ἐπρέσβευσε. Valcken. excitaverat Sophocl. Oed. Col. 1418 s. 1422 Br. Ἀρταβαζάνης dedi e Sancrofti libro cum Gaisf. et Matth. accedente Laur. Valla. Vulgo Ἀρτοβαζάνης, quod retinuit Bekker et qui eum secuti sunt Dindorf. et Dietsch. Sed vid. nott. ad VI, 43. 98. Qui idem apud Plutarch. l. l. coll. II. pag. 173 B. et Themist. cap. 14. pag. 119 (ubi conf. Sintenis. pag. 101) vocatur Ἀριαμένης; quod nomen Iustino l. l. restitui vult Valck., ubi nunc vulgo legitur *Artemenes*, cum alii libri exhibeant *Artamenes*, alii *Ariamenes*: quocum comparo quod apud Herodot. VII, 68 (ubi vid. nott.) exstat nomen Ἀρσαμένης. Et conf. quoque Herod. VIII, 89. Ab hoc autem Artabazane Mithridatem illum Ponti regem genus duxisse existimat Larcherus, adhibitis Appiani (Bell. Mithridat. cap. 112) et Flori (III, 5. p. 467 Duk.) locis. Utut est, maximus natu ille inter Darii filios νόμῳ φύσεως, ut ait Eusebius Vit. Constant. I, 21 a Wesselingio excitatus, sive aetatis privilegio, ut Iustini utar verbis, regnum sibi vindicabat, quod ius et ordo nascendi et natura ipsa gentibus dedit. De quo ipso Wesseling. conferri vult Hug. Grotium: De iur. bell. et pac. II, 7. 13. — In seqq. respui ἐστασίασαν, quod Florentinus liber cum tribus aliis affert, pro vulgata ἐστασίαζον (i. e. *contendere coeperunt* s. *contendebant*), quae una vera esse videtur; sed pro κατότι, quod vel Gaisf. retinuit, cum recentt. edd. dedi κατ' ὅ τι. Vid. nott. ad VI, 3. Quae deinceps e plerisque codd. sic constituta leguntur: καὶ ὅτι νομιζόμενα εἴη κ. τ. λ. (i. e. *usu receptum esse ab omnibus hominibus* s. apud omnes homines usu receptum valere), sic quoque affert Eustath. ad Iliad. p. 28, 41 s. 22, 6. pag. 59, 30 s. 46, 51, ubi Valcken. ad H. Stephani Thes. L. Gr. p. 46, 150 provocat. Florentinus liber cum aliis νομιζόμενον. Sic τὰ νομιζόμενα plurali numero Noster I, 35. 49. IX, 108 coll. I. 170. III, 38. VI, 138 de vi et significatione huius eiusdem verbi. De optativi (εἴη) usu in his monuit Kuehner Gr. Gr. §. 845, 2. not.

τοῦ γόνου, καὶ ὅτι νομιζόμενα εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων, τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη, τῆς Κύρου θυγατρὸς, καὶ ὅτι Κῦρος εἴη ὁ κτησάμε-
3 νος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην ἐτύγχανε κατὰ τὠυτὸ τούτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης, καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαίμονος. οὗτος ὡνὴρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρταβαζάνης δὲ ἔτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρείῳ, οὐκ ὦν οὔτ' οἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον, ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ· ἐπεί γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἢν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομέ-

Cap. III.

Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην] Locutionem *ἀποδείκνυσθαι γνώμην* attigi ad IV, 132. Add. VII, 6 fin. 10 init. 46. Verba *κατὰ τὠυτὸ τούτοισι* valent *eodem tempore, quo haec agebantur.* De *Demarato* cf. VI, 70. Quem non ad Darium, sed ad Xerxem, cum ad Abydum mare traiiceret, venisse scribit Ctesias Persicc. §. 23, testis Herodoto in talibus vix aequalis, quamquam in iis, quae apud Herodotum exstant, non omnia certa historiae fide tradi, sed e fama referri, indicare videntur verba adiecta: *ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει.* Tu cf. nott. ad VII, 101. Verbum *ἀναβαίνειν* attigi ad VII, 6. In proxime sequentibus apte iunxit *ἐστερημένος* (in perfecto), cuius vim nemo non intelligit, cum aoristi participio *ἐπιβαλών*; etenim *φυγὴν ἐπιβαλὼν* dicitur is, qui fugam s. exilium sibi ut poenam ipse imposuerat.

ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει] i. e. „*sicuti rumor de eo fert.*“ Ita reddit Wesseling. citans VII, 5. VIII, 94. Pind. Pyth. I. sub fin. IX, 83. Eurip. Helen. 257, ubi consimilia reperiuntur. Tu add. nott. ad Herod. V, 66 et de voce *φάτις* I, 60. II, 101. Mox cum Schweigh., Gaisf., Matth. et recc. edd. restitui *συνεβούλευε*, cuius loco Schaeferus e duobus codd. dederat *συνεβούλευσε.* Quod sequitur *ἔχειν τὸ κράτος* (*summum tenere imperium* sive *potestatem*), mox idem fere indicatur verbis *τὸ γέρας ἔχειν.* Illud invenitur in fin. cap. coll. VII, 187 fin. IX, 42. Pro *εἰκὸς* e Florentino cod. cum edd. recentt. exhibui *οἰκός.* Ad usum optativi *εἴη* faciunt, quae Krueger attulit ad Dionys. Halicarnass. pag. 169 et Kuehner Gr. Gr. §. 844. not. 2. Ac licet facile ex antecedentibus huc quoque referre *ὡς*, quamquam in sequentibus invenis: *ἐπεί γε — νομίζεσθαι*, eâ structurâ, quae frequens apud Nostrum reperitur, ut infra VII, 148. 150 aliisque locis; exspectabas enim *νομίζεται* vel *νομίζοιτο* ob antecedens *οἰκὸς εἴη.* Quod dicitur *πρὸ ἑωυτοῦ*, valet *prae ipso;* vid. modo Matthiae Gr. Gr. §. 575 init.

ὑποτιθέμενος] Idem verbum supra V, 92. §. 6, ubi vid. Eodem sensu de *consilio*, quod subministratur, mox *ὑποθήκη.* — In fine cap., ubi vulgo *δοκέειν δ' ἐμοὶ*, equidem cum Gaisf. et Matth. dedi *δοκέει δ'*

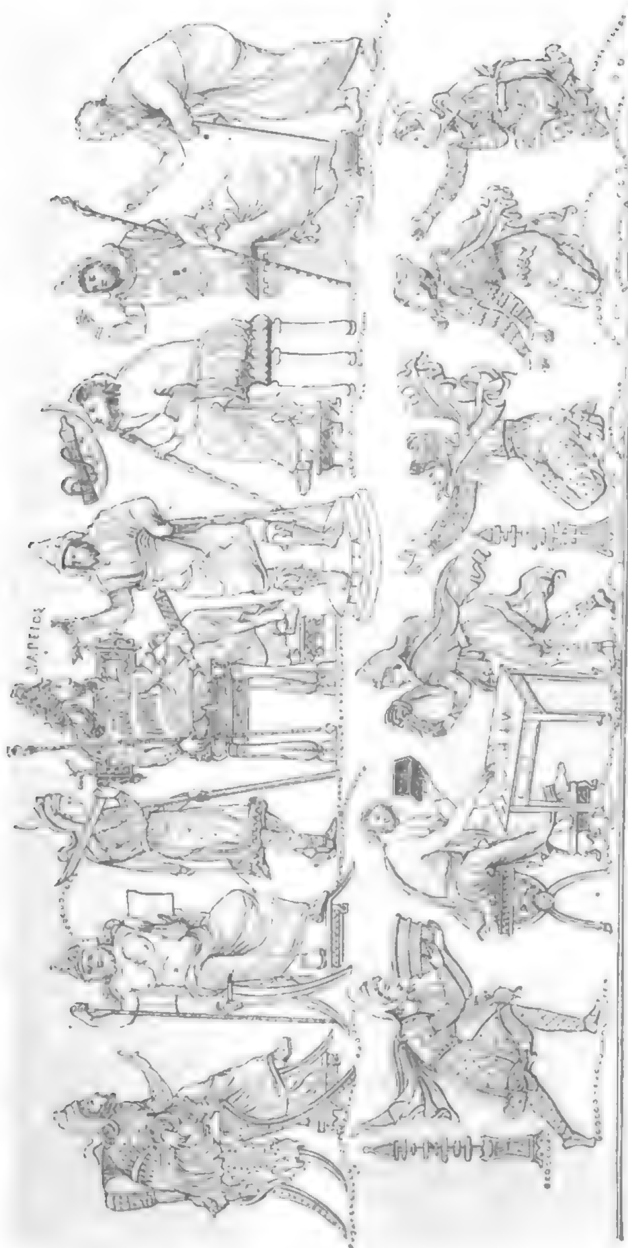

28*

νου τὴν ἔκδεξιν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι. Χρησαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ γνοὺς ὁ Δαρεῖος, ὡς λέγοι δί- 507
καια, βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκέει δ᾽ ἐμοὶ καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεῦσαι ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ
4 πᾶν κράτος. Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα ὥρμητο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν τῷ ὑστέρῳ ἔτεϊ παρασκευαζόμενον συνήνεικε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἓξ τε καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανεῖν· οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυ-

ἐμοὶ, quod Florentinus liber suppeditabat, et cum iisdem tenui βασιλεῦσαι. Vulgatam inde a Bekkero recentt. edd. revocarunt, Sancrofti et alterius libri ex auctoritate scribentes: δοκέειν δ᾽ ἐμοὶ — ἐβασίλευσεν ἂν Ξέρξης, ubi certe ἐβασίλευσε erat scribendum, ut recte monet Bredov. pag. 103. Ex eodem Florentino in proxime antecedentibus exhibui λέγοι pro vulg. λέγει, quam praefert vir doctus in: Jen. Litt. Zeit. 1817. nr. 165. p. 377.

ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ παν κράτος] Quanta fuerit in Persarum aula regia ipsius reginae vel etiam matris regis auctoritas et potestas, nemo mirabitur, qui aulae regiae conditionem apud homines orientales, quales et nunc sunt et olim fuerunt, bene noverit; idque testantur haud pauca exempla eorum, quae ab huiusmodi feminis perpetrata esse legimus apud Ctesiam (Persicc. 10. 36. 40. 41. 42), alios, atque ipsum Herodotum (IX, 109); namque praeter Atossam commemorantur *Amestris*, *Amytis*, *Parysatis* summa auctoritate et potestate florentes eaque etiam abutentes: de qua re omnino vid. nott. ad Ctesiam pag. 127 et ad Herodot. IX, 109.

CAP. IV.

ὥρμητο στρατεύεσθαι] ὥρμητο revocavi cum recentt. edd. pro ορμητο, quod Schweighaeus. et Gaisford. dederant. In Florentino aliisque libris exstat ὡρμᾶτο. Sed vid. VII, 1 et quae alia offert Bredov. pag. 308. Schweighaeusero (Lexic. Herod. II. p. 156) commodior locus hîc esse videtur imperfecto ὁρμᾶτο, quod cum edd. vett. duo codd. exhibent, hoc fere sensu: *properavit, totus in eo fuit.* Sed merito respuerunt posteri editores; etenim ὥρμητο h. l. nullo alio sensu atque supra VII, 1 de Dario admodum cupîdo belli inferendi accipiendum, si quidem, ut recte monet Schweighaeuserus, inest hoc in verbo nonnunquam acrioris cuiusdam impetus significatio: quare etiam VII, 19 verba ὡρμημένῳ Ξέρξῃ στρατηλατέειν, quae vulgo vertunt: *postquam ita Xerxi erat constitutum*, rectius sic interpretanda esse censet: *Xerxi ad bellum inferendum concitato, incenso.* Tu conf. VII, 21. VIII, 109. IX, 61. Thucyd. VI, 6 init. 19. Plutarch. Aristid. 9. In seqq. ante verba Αἰγύπτου ἀπόστασιν articulum τὴν requirit Schweighaeus. Ac sane, si bonae notae libri afferrent, haud dubius reciperem. Ad verbum συνήνεικε conf. nott. ad III, 66.

βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἓξ τε καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανεῖν] ἔτεα vulgo ponitur post τὰ πάντα (de quo vid. Kuehner Gr. Gr. §. 489, c): nos Florentinum librum aliumque secuti collocavimus ante ἀποθανεῖν. In ipso, qui hîc proditur, annorum numero dissentit Ctesias Persicc. §. 19 annos triginta unum regnasse Darium scribens. At Herodoto suffragantur Syncellus atque Eusebius, quorum locos attuli ad Ctesiam l. l. pag. 149, itemque Ptolemaei canon. Hinc Darii mors incidit in annum 485 a. Chr. n., quinto post pugnam Marathoniam anno, quam continuo

πτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι. Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα.

Ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιὸς, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων· Δέσποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους, ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν.

excipiebat apparatus ad novum bellum triennalis, et quarto anno Aegypti defectio. Vid. Clinton. Fast. Hell. p. 28 ed. Krueger. et eiusdem Kruegeri Hist. philolog. Stud. pag. 63, Bosanguet in Athenaeo Londinensi (1852) pag. 944 nr. 1297. Wesselingius de his conferri vult Petav. Doctr. temp. X, 23 et Dodwell. Ann. Thucydd. pag. 44. Aristotelem si audiamus Rhett. II, 20. p. 569 E. seq. (II, 16 §. 2. pag. 120 ed. Oxon.), non nisi Aegyptiis devictis adversus Graecos arma movit Darius. — Ad verbum ἐξεγένετο conf nott. ad III, 142.

ἀνεχώρησε] i. e. *transiit, rediit ad Xerxem eius filium.* Quo eodem fere pacto ἀναβαίνειν eadem in re I, 109. VII, 205 et περιελθεῖν I, 7, ubi vid. nott. — In duobus codd. exstat ἀνεχώρεεν, quod Wesselingio arridet.

CAP. V.

ἐποιέετο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν] Quod olim coniecerat Portus ἄγερσιν, id Parisino libro postea probatum est. Reliqui libri ἔγερσιν, qua voce cum utamur, quando ad praelium copiae excitantur, aptius sane huic loco alterum nomen, *ad exercitum colligendum* pertinens. Hinc VII, 48 omnes libri recte dant ἄγερσιν coll. VII, 19 fin., ubi unus modo codex Parisinus τοῦ στρατοῦ ἐπέγερσιν, reliqui recte ἐπάγερσιν. Vid. Wesseling. Dissert. Herod. IX. p. 117 et Thes. Ling. Graec. I. p. 282 ed. Dindorf. — Ad locutionem κατ' ἀρχὰς conf. V, 62 ibique allata.

παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω] Iam Wessel. cum hisce bene comparavit Ctesiae verba in Persicc. §. 20: Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς παρ' αὐτῷ καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός. De Gobrya vid. Excurs. ad III, 70. pag. 678. Tom. II. Mox pro πάϊς exhibui παῖς, ut V, 30 aliisque locis; ad τοιούτου λόγου εἴχετο (i. e. *tali sermone usus est* s. *ita exorsus est dicere*) conf. similes locutiones, quae inveniuntur II, 121. §. 1. VII, 6. — τοιούτου h. l. contra morem ad sequentia spectare monuit Matthiae Gr. Gr. §. 470 not.

Δέσποτα] Merito hic attendi iubet Larcher. ad vocem δεσπότου, quae a servis proprie adhibetur *dominum* alloquentibus, indeque ad subditos transfertur, qui per Orientem *servi* vocantur, respectu habito regis, qui est *dominus*. Hinc infra VII, 9 init. coll. 96. IX, 48 gentes subditae appellantur δοῦλοι et VII, 11 fin. Pelops a Xerxe vocatur „δοῦλος patrum meorum". Add. VIII, 100. 68. 102. Aeschyl. Pers. 247 Blomf. Ac δεσπότης Persarum rex VII, 35. 38. VIII, 68. §. 1. 88. 100. 102. 118. IX, 111. 116. Graecos aliter sensisse apparet e Xenophont. Anab. III, 2. §. 13. Conf. Heeren: Ideen I, 1. pag. 515. — Pro εἰκὸς in seqq. cum Gaisf. dedi οἰκὸς, pluribus codd. suffragantibus. Ad usum particularum μὴ οὐ, antecedente negatione, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 718, 2, c. et conf. supra III, 82.

ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις, τά περ ἐν χερσὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτεε ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς, καί τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι. Οὗτος μέν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός· τούτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ποιεέσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη, καὶ δένδρεα

ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις] Mediceus, Florentinus, alii *ἀλλ' εἰ*, quam scripturam ab ipso Herodoto profectam esse, qui simili modo VII, 235 adhibuerit *εἰ*, omissa apodosi, indicat Eltz in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. p. 335. Neque vero hunc Herodoti locum neque alios Euripidis et Homeri, quos Eltz. profert, ad nostrum locum referri posse credam, quare cum omnibus recentt. edd. omisi *εἰ*; etenim in optativo *πρήσσοις*, ut bene monuit G. Hermann. De partic. *ἄν* III, 5 (Opuscc. IV. p. 155) inest iubendi significatio, quae nunc precatione continetur, nunc propior est imperio, ut h. l. Add. Kuehner Gr. Gr. §. 467, c. Idem Hermannus l. l. p. 114 observat, multas optationes etiam cum particula conditionali proferri per optativum, sed omissâ particulâ *ἄν*, quae tantum ab epicis hac particula liberius utentibus hic illic adiiciatur.

ἡμερώσας] Vid. nott. ad V, 2. — In seqq. ad verba *ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ* conf. nott. ad V, 86. In seqq. *τις* valet *quisque*; vid. Kuehner Gr. Gr. §. 633, 1.

Οὗτος μέν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρὸς] i. e. *Hicce sermo ad ultionem s. poenam exigendam spectabat.* De voce *οὗτος* cf. Matth. Gr. Gr. §. 470, 1 et de voce *τιμωρὸς* conferri possunt, quae de voce *σύμμαχος* notavimus ad V, 65. Quod sequitur: *τούτου δὲ τοῦ λόγου*, revocavi cum Bekkero et recentt. edd. ex Aldina et Sancrofti libro pro *τοῦδε τοῦ λόγου*, quod Wesselingius cum Florentino, Mediceo, aliis codd. dedit; ex uno Parisino *τοῦ δὲ λόγου* dederant Schweighaeuserus et Gaisf. minus recte ex mea quidem sententia. Sed infra IX, 16 init. revocandum censui *τάδε δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα κ. τ. λ.*, ut Florentinus liber cum aliis praebet. Ex Aldina et Sancrofti libro Schaefer, quem Gaisford. sequitur, ediderat *τὰ δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα*. De voce *παρενθήκη* conf. VI, 19 ibiq. nott. *ποιεέσκετο* recte dant tres Parisini; in aliis invenitur *ποιέσκετο* (quod Bekker dedit), in aliis *ἐποιέετο*. Sed vid. Bredov. p. 285. 374 et locos Herodoteos I, 36. IV, 78. VII, 119. III, 119. Vulgo reddunt: *interserebat;* malim equidem: *semper*, i. e. quavis oblata occasione, *sermoni tali hoc adiiciebat.*

περικαλλὴς χώρη] Additur in quibusdam libris *εἴη*, quod nos cum Gaisf. et recc. edd. omisimus. — *δένδρεα τὰ ἥμερα* intellexit, opinor, Noster potissimum oleas eamque ob causam articulum praeposuit. Quare assentiri nequeo Val. Bronn. in Oratione, qua sylvarr. et rei saltuar. historiam exposuit (Leodii 1828), pag. 5, qui his verbis spectari vult ad illud Persarum studium, quo agros colere, arbores plantare iisque rebus omni modo prospicere consueverint. Namque haec potius ita dicta videntur, ut Persas incitarent ad occupandam terram omnibus frugibus abundantem. Verba *ἀρετὴν ἄκρη* ad *soli bonitatem* spectare manifestum est. Nam *ἄκρος* apud Herodotum ubivis bono sensu accipiendum esse recte docuit, h. l. allato, Werfer in Actt. phill. Monacc. I. pag. 78. Valcken. explicans vocem *ἀρετὴν*, quam „cuiusvis rei vocabant *τὴν ἀρίστην διάθεσιν ἢ καθ' ἣν ἄριστα διάκειται τὸ ἔχον*," inter alia huc confert Metopi verba apud Stobaeum p. 7, 11 [I, 64 init. T. I. p. 25 Gaisf.]: *ἕκαστον — τῶν ἐόντων τέλειον καὶ ἄκρον γίνεται κаττὰν οἰκείαν τᾶς φύσιος ἀρετάν*. Ad *ἀξίη* vid. Matth. Gr. Gr. §. 363 not. — Quae h. l. Persis proponit Mar-

παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη. βασιλέϊ τε μούνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων 6
ἐπιθυμητὴς ἐών, καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὕπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα, ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν
508 προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίης βασιλέες. τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδέων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν

donius de virtutibus Europae, ut apte monuit Grote: History of Greece V. p. 6, conferri poterunt cum iis, quae Aristagoras Milesius Spartanis proposuit, quibus persuaderet, ut Ionibus succurrerent, opes ac divitias Asiaticae terrae enarrans, teste Herodoto V, 49.

Cap. VI.

νεωτέρων ἔργων] Vid. citata ad V, 19 et de voce *ὕπαρχος* nott. ad V, 25. De dativo *χρόνῳ* monuimus ad III, 13 coll. V, 77.

κατεργάσατο] Schweigh. haec olim ita intellexerat, ut subaudiret *ἃ ἐβούλετο*: *perfecit, quae voluit;* sed postea in Lex. Herod. (II. p. 31) eum in modum interpretatur: *vicit, expugnavit Xerxem, verbis s. precibus factis, quibus ei persuasit, ut* etc. Et conferri vult Xenoph. Memorabb. II, 3, 16. Herod. IX, 108. Mihi non multum interesse videtur, utram sequaris interpretationem, quamquam utique aptius videtur ad verbum *κατεργάσατο* referre quoque accusativum *Ξέρξεα*. Ad usum particulae *ὥστε* in proxime sequentibus conf. nott. ad VI, 5 et ad vocem *σύμμαχα* in seqq. nott. ad V, 65.

παρὰ τῶν Ἀλευαδέων] Quos eosdem *τοὺς Ἀλεύεω παῖδας* vocat VII, 130. *Aleuadarum* gens nobilissima eaque vetustissima Larissae viguit per Thessaliam dominans atque opibus divitiisque excellens, quarum ipsarum cupido illos ad Graecos prodendos perduxit, si vera tradidit Athenaeus XII. p. 527. Ac primi illi Graecorum se dederunt Xerxi, teste Herodoto VII, 130. 172. IX, 57. Paus. VII, 10, iidemque postea Philippi Macedonis rebus maxime favisse narrantur. De his peculiari scriptione disseruit Buttmann. in Comment. societ. reg. Berol. anni 1822 (1823) pag. 246 seqq. Reliqua dabunt Ruhnken. ad Timaei Lex. Plat. pag. 22, Wachsmuth: Hellen. Alterthumskunde I, 1. p. 151. II. p. 218. 375, C. F. Hermann: Hellen. Staatsalterth. §. 178 not. 8 seq. Add. Plass: Die Tyrannis I. p. 23 seq. II. p. 46 seq. *Cr.* conferri voluerat Gedike ad Platon. Menon. (p. 70 B. p. 325 Bekk.) p. 9 et (p. 78 D.) p. 26 ed. Buttmann, Kortüm: Zur Geschichte Hellen. Staatsverfass. p. 78 seqq., Schneider ad Aristotel. Polit. Vol. II. p. 494 seqq. Mox scripsi *βασιλέα* pro *βασιλῆα*; *βασιλέες* pro *βασιλῆες* et paulo infra *βασιλέος* pro *βασιλῆος*, itemque *ἦσαν* pro *ἔσαν* et *αὐτῶν* pro *αὐτέων*.

ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα] De verbo *ἀναβαίνειν* in his usitato conf. VI, 84 et VII, 3. Add. V, 52 fin. VII, 136. 137. 151. 152. coll. VIII, 110. — In proxime seqq. ad voculas *δή τι* conf. III, 12. Lectio *πρὸς τούτοισι ἔτι*, ubi male quidam codd. *ὅτι*, probatur similibus locis III, 65. IX, 110. Schweighaeuserus pro *ἔτι πλέον* scriptum fuisse suspicatur *ἐπὶ πλέον*, de quo vid. nott. ad VI, 42.

καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολό-

προσωρέγοντό οἱ] Revocavi cum recentt. edd. probante Bredov. p. 306 vulgatam *προσ ωρέγοντο*, cuius loco ex uno Florentino libro Schweighaeus., Gaisford. et Bekkerus ediderant *προσο ρέγοντο*. Schweighaeuserus, qui prius reddiderat *regi conciliabantur*, rectius sic reddi postea monuit: *ad regem se applicabant, instabant regi eumque urgebant.* Addit paulo minus esse, sed eodem fere pertinens, quod infra legitur: *προσεφέρετο*, *accedebat ad regem, cum eo agebat.* Atque in eam sententiam quoque accepit Matth. Gr. Gr. §. 402, qui verbo *προσφέρεσθαι* in sqq. et verbo *προσκεῖσθαί τινι* I, 123 idem exprimi bene observat. Pronomen *οἱ* ad Xerxem respicit.

ἔχοντες Ὀνομάκριτον] Ex quo loco vatis celeberrimi aetatem constitui satis perspicitur, si quidem statim post annum 485 ante Chr. n. Susa pervenisse ille putandus erit, pulsus Athenis ab Hipparcho ante ante annum 515, quo Hipparchus interfectus est, et post annum 527, quo Pisistratus obiit (vid. nott. ad I, 59. V, 55). Atque senem fuisse Onomacritum hominemve provectioris aetatis, cum ad Persarum aulam regiam accederet, merito inde colligas, quod Onomacriti cura assumptis quoque tribus aliis viris doctis et ipsis Orphicis Pisistratus usus Homeri carmina in ea, quae nunc exstant, volumina redegisse dicitur in Scholio illo Plautino, quod edidit Ritschl (Die Alexandrin. Biblioth. unter d. erst. Ptolemäern etc. Breslau 1838) p. 4. 21 seqq., quocum consentiunt verba Ioh. Tzetzae Prolegg. Scholl. ab Henr. Keilio (Rhein. Mus N. F. VI. p. 108. 116. 243 seqq.) publicata et illustrata et Anonymi *περὶ κωμῳδίας* in Crameri Anecdd. Pariss. I. p. 6: de quibus omnibus conf. Nitzsch. Melett. de hist. Homer. Fasc. II. Comm. IV. p. 4. 18 seqq., Sengebusch. in Homer. Diss. poster. pag. 30 seqq. Unde quoque ad Onomacritum referunt versus in Homeri carmina intrusos, cum Homeri carmina similem in modum ille interpolasse videatur atque Musaei oracula: qua de re vid. Schol. ad Homeri Odyss. XI, 603 atque Nitzsch ad Homeri Odyss. l. l. Tom. III. p. 335 seqq. In Homeri carminibus et redigendis et interpolandis occupatum fuisse Onomacritum necesse est vivo Pisistrato, si vera tradunt Scholia illa et Graeca et Latina; nisi quod Pisistrato tribuitur, id ad Hipparchum quoque pertinuisse credas. Namque obiit Pisistratus, ut diximus, anno 527 a. Ch a., igitur *quadraginta duobus* annis ante iter Onomacriti Susa susceptum post annum 485 a. Chr. n.: adeo ut, si vivo adhuc Pisistrato iuvenis fuit viginti vel viginti quinque annorum (quamquam vix credibile, iuveni viro illud negotium Homericorum carminum redigendorum commissum fuisse a Pisistrato), tum sexaginta duorum vel sexaginta septem annorum senex fuisse existimandus sit: unde haud improbabile videtur, ad Hipparchum quoque pertinuisse indeque Pisistratidis omnino adscribendam esse illam curam in Homeri carminibus redigendis positam. Conf. etiam Bode: Gesch. d. Hellen. Poës. I. p. 137 seq. 169, Egger Hist. de la critique p. 9 seq. et qui de Onomacrito singillatim disputarunt, Ritschl in Ersch. et Grub. Encyclop. Sect. III. Vol. IV. p. 4 seqq., Eichhoff: De Onomacrito Atheniensi Comment. I. Elberfeld. 1840 et quae ipse attuli in: Pauly's Realencyclopaed. T. V. pag. 937 seqq. De Onomacriti fraudibus Schweighaeuserus conferri vult Fabric. ad Sext. Empir. p. 136 et (qui affert Clement. Alex. Strom. VI. p. 624. I. p. 332) Porson. ad Euripid. Orest. 5. *Musaei* mentio infra VIII, 96. De quo quae apud veteres tradita exstant, vid. in Fabric. Bibl. Graec. I. cap. XVI (T. I. pag. 119 seqq.). Quibus adde, quae ipse exposui, veterum scriptorum testimoniis usus, in: Pauly's Realencyclop. V. pag. 269 seq. Namque Musaeus,

γον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκεσαν

qui inter Orphei filios s. discipulos ferebatur, ad antiquissima illa tempora pertinet, Orphei vatis olim celeberrimi nomine insignita, quibus res sacrae et notiones de rebus divinis una cum poësi inter Graecos propagatae sunt cultiorque inde exstitit vita mitioresque mores hominum ad numinum cultum poësinque adductorum. Musaeo autem, qui una cum Orpheo, aliis, hoc praestitisse dicebatur, quot carmina, oracula, alia, postera aetas adscripserit, satis intelligitur ex iis, quae l. l. recensui; nec mirum sane in tanta viri huius auctoritate, genuinis carminibus, quae ferebantur, alia postmodo adiecta aut inserta fuisse, quae deinceps, ut fieri solet, falso Musaei nomine propagarentur. Et conferri cum his poterunt, quae nuper de Musaeo, qui cum Orpheo iungitur, disseruit Giseke: Thrakisch-Pelasgische Stämme etc. pag. 28. 118.

χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου] Vocem *χρησμολόγον* attigi ad I, 62. Add. VII, 142. 143. VIII, 96. Thucydid. VIII, 1 et vid. Nitzsch. De histor. Homer. pag. 163, qui ubi monuit, *χρησμολόγους* non dici, nisi qui aut nunc ipsum furore correpti de futuro eventu aenigmata loquantur, aut vetera, quae tenent, *λόγια* proferant rebusque applicent, bene illud quoque adiicit, saepe eosdem et *χρησμολόγους* fuisse et *μάντις*, i. e. augures vel haruspices. Equidem h. l. Onomacritum *χρησμολόγον* dici putem non solum, quod ipse vates exstitit (quippe qui oracula a se conficta Musaei carminibus inseruit), sed quod Musaei oracula collegit (a Pisistratidis opinor hoc facere iussus, qui idem antea in Homeri carminibus colligendis praestiterat) adeoque etiam, si placet, explicuit eademque collecta in ordinem redegit: quae muneris eius pars declaratur voce *διαθέτης*, quae hanc ipsam ob causam cum voce *χρησμολόγος* arcte coniuncta est per *τε καί*. Tu conf. quae de voce *χρησμολόγος* attulerunt Graefenhan in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. VII. pag. 408, C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 37. not. 21. Unde recte hanc vocem in Luciani Alexandr. 36. p. 227 restitui vult Iacobitz. Vocem *διαθέτην* affert Thomas Magister p. 221, ubi *διαθέτης* exponitur ὁ *καθιστῶν καὶ οἰκονομῶν*, *dispensator* quasi atque *interpres*. Hinc *διαθετὴρ καὶ δημηγόρος* iunguntur in Themistii Or. XXVI. p. 321 D., notante Wesselingio, qui laudat Harpocrat. in *Διάθεσις* et Ulpian. ad Demosth. Olynth. II. p. 14. „Sed (verba sunt Schweighaeuseri in Lex. Herodot. s. v. I. p. 156.) *διαθέτην* rectius fortasse cum Valla et Gronovio *edissertatorem* aut *venditorem* intelliges; ego quidem lubens *Musaei oracula venditantem* redderem.“ Gronovium secutus erat Larcherus vertens: *qui faisoit commerce, qui vendoit;* quam interpretationem firmari ait iis, quae a Toupio allata sint Emendd. in Suid. III. p. 270 s. T. II. pag. 326 (p. 531 ed. Lips.). Quo melius Miot, alter Gallus interpres, quem sequitur Emer. David Iupiter II. p. 287: „*fameux devin qui a mis en ordre les Oracles de Musée et qu'ils menaient alors avec eux*,“ et Langius, vernaculus interpres: *der war ein Weissager und Ordner der Weissagungen des Musaeus.*“ Optime enim, opinor, monstravit Lobeck. in Aglaoph. p. 332 seq. coll. 694, assentiente Nitzsch. De histor. Homer. p. 163, huic loco eam unam convenire notionem verbi *διατιθέναι*, qua valeat *inordinata componere et ad aequalitatem redigere*. Itaque Onomacritum *διαθέτην χρησμῶν Μουσαίου* appellatum esse vult ab eo, quod prae se tulerit atque professus sit, negotio sparsa Musaei vaticinia colligendi literisque consignandi et, quo quidque pertineat, docendi. Addit idem Lobeck., alibi quoque commemorari Onomacritum oraculorum interpolatorem atque Musaei quoddam carmen ab Onomacrito suppositum indicari a Pausan. I, 22. §. 7, quod ab oraculo diversum fuisse videatur, itemque

γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνέων, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος, πρό-

VIII, 31. §. 1. *Ὀνομακρίτου ἔπη* nullo addito indicio, quo ea Musaeo aut Orpheo inscripta fuisse pateat. De Onomacrito Homericorum carminum interpolatore supra iam monuimus: Odyss. XI. versum 603 ab eo confictum esse tradunt Scholia.

τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι] i. e. *inimicitiis ante solutis.* Male in quibusdam codd. *προκαταλυσόμενοι.* Infra VII, 146 *καταλύεσθαι* coll. VIII, 140. IX, 11. Ubi satis patet medii verbi vis ac potestas. *καταλῦσαι τοὺς πολέμους* dixit Plutarchus in Themistocl. 6 fin. aliisque locis ab Haitingero allatis in Actt. phill. Monacc. III. p. 200, ubi etiam de locutione *λῦσαι τὸν πόλεμον.* Herodotus ipse VII, 16. §. 2 *καταλύειν τὸν στόλον* dixit; add. VI, 48. Mox cum Gaisfordio aliisque restitui *Πεισιστράτου*, quod praeter Aldinam praebet Sancrofti liber cum aliis. In Florentino aliisque invenitur *Πεισιστρατίδεω*, quod Schaefer et Matth. retinuerunt. Ex Aldina, quacum consentiunt Sancrofti liber ac tres Parisini, revocavi *ἐξηλάθη* pro *ἐξηλάσθη*, quod ab Herodoti usu alienum esse docuit Bredov. p. 342.

ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος] i. e. *in ipso facto deprehensus a Laso, cum Musaei carminibus s. vaticiniis insereret oraculum* (a se scilicet confictum, et a Musaei opere alienum). De locutione *ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς* vid. nott. ad VI, 72. Cui eodem modo, quo VI, 137 (ubi cf. nott.), additur participium *ἐμποιέων*, i. e. *inserens*, eadem ratione, qua verbo *ἁλίσκεσθαι* I, 209 (ubi vid. citt.) et VII, 102 init. De *Laso Hermionensi* et musico et poëta Pindarique magistro, qui vel septem sapientibus a nonnullis adnumeratur et cyclicos choros instituisse fertur, primarii sunt loci Suidae s. v. et s. v. *κυκλιοδιδάσκαλος* T. II. pag. 391 et 417. Diogen. Laërt. I, 42 ibique Menag. Et confer Fabric. Bibl. Graec. II. pag. 128. Circa Olympiadem LXVIII floruisse dicitur indeque merito Darii Hystaspis habetur aequalis. Inde Schultz Apparat. critic. Specim. II. p. 22 seqq. annum Lasi natalem constitui vult 548 ante Chr. n. Quod h. l. Onomacriti fraudes detexisse dicitur, id ante ann. 515, quo Hipparchus interemptus est, accidisse necesse est. Accurate de Laso disputavit Schneidewin. in Comment. de Laso Hermionensi praemissa Indici Scholl. Gottingens. hiemal. 1842 — 1843: quocum cf. Bode: Hellen. Dichtk. II, 2. pag. 111 seqq. et quae ipse attuli in: Pauly's Realencyclop. IV. p. 795 seq. Addit Valckenarius, quod Herodoto ac Pausaniae II, 26. §. 6 sit *ἐμποιεῖν*, id in simillima Solonis fraude, qui Homericis interserto versu effecerat, ut de Salamine contendentes Megarenses ab Atheniensibus vincerentur, dici *στίχον ἐγγράψαι εἰς τὸν κατάλογον* vel *ἐμβαλεῖν* vel *παρενθεῖναι πεπλασμένον* apud Diogen. Laërt. I, 48. Ulpian. ad Demosthen. p. 254 et Eustath. ad Iliad. II. p. 215, 42. Cernuntur autem in talibus, quae hoc loco ab Herodoto produntur, matura artis criticae semina posthac magis magisque apud Graecos excultae.

ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης] Verba: *αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι* vulgo intelligunt de insulis *Lemnum versus* sitis; equidem malim intelligere de insulis *ad s. iuxta, prope Lemnum* sitis eo ex usu praepositionis *ἐπὶ* sequente genitivo, de quo ad V, 12 et V, 92. §. 3 monuimus; aliter enim hunc locum intelligere vetat ipsum verbum *ἐπικείμεναι* additum; prope Lemnum au-

τερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. Τότε δὲ συναναβὰς, ὅκως ἀπί-
κοιτο ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδέων
περὶ αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μέν τι
ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ
τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος ἔλεγε, τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς
ζευχθῆναι χρεὼν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, τήν τε ἔλασιν ἐξη-
γεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῳδέων προσεφέρετο καὶ οἵ τε Πει-
σιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι. Ὡς δὲ 7
ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα

tem sita nec longe remota cum sit insula *Chryse*, Philoctete celebrata, ad hanc potissimum spectare videtur oraculum: conf. C. B. Heinrich: De Chryse insula et dea (Bonn. 1839) pag. 4 seq. Ipsam vero oraculi sententiam nemo mirabitur, qui Vulcaniam, quam nunc dicunt, illarum regionum naturam ac terrae motus haud infrequentes noverit, quibus ipsas insulas submersas, alias recens e mari editas esse constat. Pro *ἀφανιζοίατο* Naber in Mnemosyn. III. p. 488 scribi mavult *ἀφανιεοίατο*, futuro opus esse iudicans; in quo equidem haud sequar virum doctum. Ad locutionem *κατὰ τῆς θαλάσσης* Wesselingius similem Nostri affert locum VII, 235, ubi *κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι*, et Platon. Tim. p. 25 D. Add. Pausan. V, 25: *ἡ ναῦς ἀφανίσθη κατὰ τοῦ βυθοῦ*, et quae similia affert Hekker in Commentat. critic. de Antholog. Graec. I. p. 55. De vi praesentis in optativo ad tempus futurum spectantis *ἀφανιζοίατο* monuit Matth. Gr. Gr. §. 529, 2.

ὅκως ἀπίκοιτο] Consul. Matth. Gr. Gr. 521; de genitivi usu in verbis *κατέλεγε τῶν χρησμῶν* (i. e. *recitabat oraculorum partem s. nonnulla ex his oraculis*) monuit Ast. ad Platon. Rempubl. VI, 2. p. 534, quem excitat *Creuzerus;* tu vid. Kuehner Gr. Gr. §. 518, 3; de forma *ἐνέοι*, quae semel reperitur in Herodoto, qui aliis locis *εἴη* semper dixit, monuit Bredov. pag. 404. Quod sequitur *σφάλμα*, *calamitatem, malum* indicat, ut I, 207. VII, 10. §. 6. IX, 9 fin., ubi eadem prorsus locutio.

τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ — ἔλεγε] De usu vocularum *μὲν — δὲ* conf. citata ad V, 120. Pro *τὰ εὐτυχέστατα* Mehler in Mnemosyn. V. p. 72 legi vult *τὰ ἀεὶ* [certo *αἰεὶ* Herodoti ex usu; vid. Bredov. p. 140] *εὐτυχέστατα*. Equidem voculae inserendae causam iustam non reperio. Mox pro vulg. *χρεὼν*, quod equidem cum Matth. et recentt. edd. retinui, Gaisford. dedit *χρεὸν*; vid. nott. ad V, 49. Quod additur *τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος*, attigit Matthiae Gr. Gr. §. 556. not. 1. Larcherus male a Latino interprete sic reddi indicat: *et expeditionem enarrans.* Nec vero melius ipse Larcherus: *en parlant du passage de son armée en Grèce;* neque Miot, qui haec omnia minus accurate Gallicis verbis expressit. Rectius, opinor, Schweighaeuserus: „*in his illud maxime* (recitans scil.), *de Hellesponto per virum Persam iungendo et de expeditione in Graeciam suscipienda.*"

χρησμῳδέων] i. e. hic sane vaticinia proferens agebat s. accedebat ad regem, neque atque Pisistratidae et Aleuadae, sententias suas exponentes (quibus regi persuaderent, ut Graecis bellum inferret); *χρησμῳδέων* dicitur Onomacritus tanquam *χρησμολόγος*, de cuius vocabuli significatione supra dixi et ad I, 62. De verbo *προσεφέρετο* supra monui. Locutionem *γνώμην ἀποδείκνυσθαι* attigi ad VII, 3. Verba *καὶ οἱ Ἀλευάδαι* a Mediceo, Florentino, aliis absunt, propter homoeoteleuton, ut Wesselingio videtur. In uno codice invenitur: *καὶ ἄλλοι οἱ Ἀλευάδαι.*

δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου πρῶτα στρατηΐην ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μέν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένεϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μέν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμητίχου, ἀνὴρ Λίβυς. 509

8 Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἅλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξε-

CAP. VII.

μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου] Alterum τὸν vulgo abest; e Florentino nos cum recentt. edd. recepimus. Vulgatam sequitur Matthiae. Verba δευτέρῳ ἔτεϊ de proximo s. altero post Darii mortem anno intelligenda sunt (conf. Weissenborn. p. 94), adeo ut si Darius, ut ad VII, 4 monuimus, anno 485 mortuus est, haec expeditio contra Aegyptum suscepta incidat in annum 484 ante Chr. n. A quo Weissenborn. l. l. ita discedit, ut, cum Darii mortem ad ann. 486 a. Chr. n. referat, hanc expeditionem ponat anno 485. Caeterum utitur Herodoti testimonio Nickes: De Estherae libro I. p. 30 seq. ad refellendam eorum opinionem, qui Xerxem et Assuerum (Ahasverum) pro uno eodemque haberi volunt. — Mox pro στρατηΐην Sancrofti liber στρατιήν, quemadmodum olim ante Wesselingium in impressis exstabat, qui confert I, 71. 171. 205. V, 77. VII, 38. 174.

Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας] E pluribus codd. revocavi equidem cum recentt. edd. πολλὸν pro vulg. πολλῷ, quam Schaeferus mutaverat in πολλήν. Tu conf. I, 77. III, 103. Formam comparativi δουλότερος attigit Bredov. p. 277. Reliqui intactum ἐπιτρέπει, ut V, 126 aliisque locis, in quibus, si Bredov. p. 145 sequaris, scribendum ἐπιτράπει. De structura verbi ἐπιτροπεύειν cum genitivo monuit Kuehner Gr. Gr. §. 538; tu conf. quoque Herod. III, 15. VII, 62; de significatione conf. quae ad III, 27 notata sunt. Ad locutionem χρόνῳ μετέπειτα conf. nott. ad III, 36. VII, 33.

Ἰνάρως ὁ Ψαμμητίχου] Pro vulg. Ψαμμιτίχου; vid. nott. ad II, 1. De *Inaro* dixi ad III, 12. *Achaemenem* Ctesias in Persicc. §. 32 appellat Ἀχαιμενίδην, Artaxerxis fratrem, minus utique bene. Conf. Herod. III, 13. Diodor. Sic. XI, 74.

CAP. VIII.

ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα] Recte Schweighaeus. in Lexic. Herod. I. p. 4: *cum in eo esset, ut exercitum in manus acciperet*, i. e. *ut ducatum exercitus iam ipse susciperet*. Cf. nott. ad I, 126. — Quae inde ab hoc loco instituitur narratio de Xerxis expeditione in Graeciam et reliquam fere totius operis Herodotei partem complet ad finem usque perducta, ansam dedit Anglo docto viro (Grote: History of Greece V. p. 7 seqq. s. T. III. p. 454 seq. ed. Fischer.) de omni, qua Noster in his usus est, narrandi ratione exponendi. Quem quidem in hac operis parte ita versatum esse vult, ut hicce liber septimus in haud paucis prorsus accedat ad similitudinem libri secundi Iliadis, eoque refert vel somnium missum Xerxi, ut Agamemnoni, et copiarum recensum pari modo factum atque navium et gentium catalogum in illa Homerici carminis parte, aliaque idem affert, quibus haec Xerxis expeditio in Graecos effecta videatur ad Graecorum expeditionem in Troianos factam ducibus Atridis, sed alio fine atque consilio: de qua similitudine utut statuis, haud praetermittendum certe erit, de expeditione Troiana non ali-

σθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπίκλητον

ter sensisse Nostrum (vid. nott. ad II, 115. 120) eamque non aliter atque Persarum expeditionem ad eandem causam retulisse, quam recte Grote his verbis declarat: „the *religious idea*, so often presented elsewhere in Herodotus, than the Godhead was jealous and hostile to excessive good fortune or immoderate desires in man, *is worked in to his history of Xerxes as the ever-present moral and as the main cause of its disgraceful termination.*" Qui enim totum opus ad Homerici carminis similitudinem exegisse putandus est Herodotus, is in toto opere aeque atque in singulis eius partibus nihil aliud spectavit neque aliud propositum habuit, nisi vim divinam in mortalium rebus ut commonstraret, quae pravos quosque hominum conatus reprimit, superbiam imprimis ad mala quaeque homines excitantem coërcet, iustum modum in omnibus conservat eoque omnia tuetur. Haec igitur vis divina in eo bello, quod Noster iam enarraturus est, maxime conspicuam se exhibuit: indeque accurate quaecunque huc pertinent Noster persequi studuit. Neque aliud fuisse consilium Aeschyli, cum Persas doceret, neminem opinor fugit, qui singulas huius fabulae partes accurate perlegerit.

σύλλογον ἐπίκλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο] Citat haec Eustathius ad Iliad. pag. 172, 11 sive 130, 33. Observat autem ad h. l. Valckenarius, concionem populi extra ordinem Athenis coactam *σύγκλητον ἐκκλησίαν* dici apud Demosthenem et Aeschinem [vid. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 128. not. 4.], concionem Argivam *σύλλογον πόλεως* et *ἔκκλητον Ἀργείων ὄχλον* ab Euripide dici in Orest. 728 et 611, *ἀγορὴν* ab Homero, apud quem eundem *ἡ βουλὴ τῶν ἐκκρίτων μόνων*. Tale autem ab Herodoto h. l. intelligi vult *sanctius concilium*, quod ex delectis principibusque Persarum constiterit, quale Aetoli vocarint *ἀποκλήτους* teste Livio XXXV, 34, Syracusani *ἔσκλητον*, teste Hesychio I. pag. 1160. Huiusmodi conventum principum s. procerum gentis Persarum ac deliberationem de rebus regni gravissimis hábitam attigimus supra ad III, 80. p. 152 et in Excurs. ad III, 70. pag. 680 seq. Vol. II., addimusque similem conventum, quem teste Daniel. III, 2 (ubi conf. Lengerke pag. 116) Nebucadnezar Babylone instituit, itemque eam, quam Darius cum regni proceribus instituit, deliberationem in imagine, quam ad VII, 1 exhibuimus repraesentatam. Quo minus accedere possum viro docto (Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 720), qui ea, quae de hoc Xerxis concilio traduntur apud Herodotum, nulla prorsus fide digna esse indicat, Herodotumque ea, quae e Persarum carminibus (quae nulla illum cognovisse et adhibuisse equidem credo) sumpserit, pro suo more suaque cogitandi et sentiendi ratione aliter prorsus conformasse arbitratur. De quo mihi quidem aliter statuendum videtur, qui Herodotum, si quae aliunde acceperit, ea accurate ac summa cum fide retulisse existimo. Sed illud procerum Persarum concilium cave credas in omnibus rebus publicis a rege legitime consuli solitum fuisse: id enim a regnorum orientalium conditione, ubi penes unum principem summa omnium rerum potestas, multum abhorret; in maioris tantum momenti rebus illud a rege convocatum, non tam ut de eo, quod faciundum esset, quam ut de modo ac ratione, qua, quaecunque rex secum constituisset, optime peragerentur, deliberatio institueretur. In quibus conciliis veram animi sententiam eloqui lubricum sane ac periculosum, cum si quid deinceps male cessisset, is, qui concilium dederat, plecteretur poenamque ipse lueret. Vid. infra VIII, 67. 101 et Valerii Maximi verba IX, 5, quae ad VII, 8 fin. proferemus, coll. Heeren. Ideen I, 1. pag. 470. Quae autem Persis in more fuisse videmus, ipso Xerxe teste (si quidem ille mox eum in modum loqui-

Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται
1 σφέων, καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει. Ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεὶς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμά κω ἠτρεμήσαμεν, ἐπεί τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα· ἀλλὰ θεός τε

tur: *οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεὶς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι*), ea conveniunt cum iis, quae de Timure tradita accepimus, qui vel septuaginta unum natus annos expeditionem in Sinam cum pararet anno 1404 p. Chr. n., simili modo procerum apud Tartaros concilium convocasse fertur. Vid. Malcolm. Histor. Pers. I. pag. 318 vers. vernac.

ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων κ. τ. λ.] „*sententias illarum sciscitaturus et in medio omnium* [s. coram omnibus] *ipse quae vellet expositurus.*" Ita reddit Schweighaeuserus, qui in Lexic. Herod. II. p. 262 nullum in Herodoti Musis se reperisse affirmat locum, ubi verbum *πυνθάνεσθαι sciscitandi* s. *interrogandi* habeat significatum. Quare malim reddere: „sententias eorum *cogniturus* ipseque coram omnibus, quae vellet, expositurus." De structura coniunctivi *πύθηται* monuit Kuehner §. 773, b; conf. Herodot. VI, 9. 100. VII, 206.

§. 1.

ἔλεξε Ξέρξης τάδε] Totam hanc Xerxis orationem in Atticam dialectum translatam exhibuit Dionysius Halicarnass. De vi dicendi in Demosthen. §. 41. p. 189 s. 1084, quo insigni specimine appareret, Herodoti sermonem tenere medium inter austeram et suavem harmoniam; in quo ipso, eodem Dionysio auctore De composit. verbb. §. 24. pag. 370 seq. Schaefer., eminuit Homerus. Ad verbum *κατηγήσομαι* conf. nott. ad II, 56 et ad particulas *οὔτε —τε* allata ad VI, 1. Ad ipsam sententiam a Xerxe enuntiatam conferri possunt, quae Athenienses dicentes facit Thucydides V, 105: *καὶ ἡμεῖς οὔτε θέντες τὸν νόμον, οὔτε κειμένῳ πρῶτοι χρησάμενοι, ὄντα δὲ παραλαβόντες καὶ ἐσόμενον ἐς ἀεὶ καταλείψοντες χρώμεθα αὐτῷ*: adeo ut hoc quoque loco, ut tot aliis, Persam Graeco more loquentem Noster exhibuisse putandus sit.

οὐδαμά κω ἠτρεμήσαμεν] i. e. *nunquam conquievimus*. Dionysius l. l. haec ita affert: *οὐδένα χρόνον ἠτρεμήσαμεν, ἐξ οὗ παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίαν τήνδε παρὰ Μήδων*. Ubi observat Valcken., voculam *ἐπεὶ* intactam relinquere illum potuisse, Atticis etiam usurpatam pro *ἐξ οὗ* vel *ἀφ' οὗ χρόνου*, quibus ipsis Grammatici Graeci saepius reddiderint particulam *ἐπεί*. De qua re conferri quoque potest Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 39. Pro *ἀτρεμεῖν* Noster dixit *ἀτρέμας ἔχειν* VIII, 14. 16. IX, 52. 53 et *ἀτρεμίζειν* I, 190. I, 185. VII, 18. IX, 74. coll. VIII, 68, 2. interprett. ad Theogn. 303: quos locos attulit Bredov. p. 74. 75 monens, hoc *quiescendi, pacem servandi* significatu magis frequentari *ἀτρεμίζειν*, nec tamen inde contra librorum scriptorum consensum *ἠτρεμήσαμεν* (a verbo *ἀτρεμεῖν*) mutandum videri. — *παρὰ Μήδων* dedi meliorum librorum auctoritate. In aliis exstat *παρὰ τῶν Μήδων*.

Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα] i. e. *cum Cyrus Astyagem sustulisset* s. eius potentiam evertisset ad se ipsum translatam. Haud aliter verbum *καθαιρεῖν* supra I, 71. 95. 124. 46; add. II, 132 ibique allata.

ἀλλὰ θεός τέ οὕτω ἄγει] Verbum

οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τὰ μέν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι. Ἐγὼ δὲ, ἐπεί τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρην τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην τε, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσ-

ἐπέπειν (*sequi*) respondet verbo *αγει* (*ducit*), cuius loco Dionysius habet *ἐνάγει* (i. e. *incitat*, *impellit*); unde id ipsum suo in codice Herodoteo legisse Dionysium suspicatur Valckenar., quod interpretationis causa ab illo positum existimo. Apud Sophocl. Oed. Colon. 992 s. 998 Elmsl. (ipso notante Valcken.) *θεῶν ἀγόντων* et, quod prorsus simile est nostro loco, apud Xenoph. Anab. VI, 1 (siv. VI, 3), §. 18 *ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως*, i. e. *res ita moderatur deus*, interprete Kruegero, quem non fugit Herodoti locus et Sophocl. Oed. Col. 253. 998 Elmslei. Alia, quae ad ipsam sententiam attinent de diis, expressam his aut similibus verbis, nuper excitavit Hertlein. ad Xenophontis l. l. in observationibus ad hunc librum Xenophonteum nuper editis in programmate Lycei Werthemiensis ann. 1858 pag. 21.

συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον) i. e. *multa in melius cadunt*, *prospere cedunt*. Tu conf. allata ad V, 82 et ad IV, 129. In seqq. Bekkerus (quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt) de suo edidit *πατήρ τε ὁ ἐμὸς Δαρεῖος*, ubi vulgo abest articulus. Quod idem fecit VII, 10. §. 3. VII, 104. In iis, quae continuo sequuntur, Naber in Mnemosyn. IV. p. 3 scribi vult *κατεργάσαντό τε καὶ προσεκτήσαντο*, ubi vulgo abest *τε*. Cum verbis *ἐπισταμένοισι εὖ* (i. e. *vobis*, *qui bene nostis usuque didicistis*) similia erunt comparanda, quae attulit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 1373.

ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε] Ad structuram particulae *ὅκως* sequente futuro indicativi conf. Kuehner Gr. Gr. §. 846, a; de genitivo, qui sequitur verbum *λείψομαι*, vid. nott. ad IV, 9. In Florentino aliisque male legitur *λείψωμαι* et *προσκτήσωμαι*. Mox §. 2. *ἵνα — τιμωρήσομαι*.

ἡμῖν τε προσγινόμενον] Particulam *τε*, quam unius Sancrofti cod. auctoritate omiserunt Schaeferus, Matthiae et Bekker, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt, cum Schweighaeusero (qui haec adscripsit: „agnoscunt particulam alii libri omnes; malles quidem *κῦδός τε ἡμῖν*: sed et alibi eandem particulam simili modo transiicit scriptor noster") et Gaisfordio equidem revocavi; neque enim ab Herodoto alienum duplex *τε*, de quo dixi ad Plutarch. Pyrrh. pag. 158. Add. Herod. VII, 8. §. 3 fin. 190 fin. 175 fin. 207 fin. VIII, 58. 90. 97. 108. 140, §. 2. 141. IX, 3. 7. §. 2. IX, 58. 68. Pari modo cum Schweighaeusero et Gaisfordio edidi *παμφορωτέρην τε*, quae omnium librorum scriptorum lectio videtur esse, quamque bene tuetur Kuehner Gr. Gr. §. 744, 4. Alii *δὲ*, idque cum Bekkero exhibuerunt recentt. edd. Pro *φλαυροτέρην* Sancrofti liber *φαυλοτέρην*: quam formam ab Herodoto abesse docuit Bredov. pag. 31 seq.

2 σειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. Μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. Ὡρᾶτε μέν νυν καὶ Δαρεῖον ἰθύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, 510
καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπέρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπικόμενοι ἐνέπρη-

ὑπερθέωμαι] Eadem forma coniunctivi V, 24, ubi vid. allata. De ipsa verbi significatione dixi ad I, 107. V, 24 coll. VII, 18 fin. Observat ad h. l. Larcherus, *ὑπερτιθέναι* et *ὑπερτίθεσθαί τε τινί* a Graecis dici eodem sensu, quo *ἀνακοινῶσαι* et *ἀνακοινώσασθαι*. Dionysius quod habet: *ἵνα ἃ διανοοῦμαι πράττειν, ὑποθῶ ὑμῖν*, inde non sequitur, apud ipsum Herodotum quoque rescribendum fuisse *ὑποθέωμαι*.

§. 2.

ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον] Verbum *ζεύγνυμι* (*pontem iniicio*) ex h. l. et VII, 24 excitat Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 728. Tu vid. nott. ad III, 134 et IV, 83.

ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι] De futuro *τιμωρήσομαι* conf. nott. ad §. 1 et ad VII, 18. Quod vero h. l. Xerxes ultionis causa expeditionem se suscipere ait, id statuit Hoffmeister. in libro, qui inscribitur: Sittlich-religiöse Lebensansicht d. Herodot. pag. 127, ex Herodoti potius doctrina fluxisse de rerum humanarum orbe ac vicissitudine; cui sane haec concederem, nisi ex orientalium hominum ac regum praesertim indole ac fastu adeoque superbia haec facilius repeti atque explicari posse putarem. Et confer quoque V, 105 de Darii animo irato ultionemque petente.

ἰθύοντα στρατεύεσθαι] Dionysius reddit *προθυμούμενον στρατεύεσθαι*. De verbo *ἰθύειν* eiusque significatione dixi ad III, 39 et IV, 134. Hesych. II. p. 33 *ἰθύει· βούλεται, ἐφορμᾷ, φέρεται.*

οὐκ ἐξεγένετό οἱ] Conf. allata ad VII, 4. De aoristo, qui excipit perfectum *τετελεύτηκε*, conf. Kuehner Gr. Gr. §. 441. Ad verba seqq. *πυρώσω τὰς Ἀθήνας* Wesselingius confert Herodot. VI I, 102 et Eustath. ad Ill. p. 706, 22 s. 594, 5, qui nostrum locum et Sophocleum in Antigon. 290 tangens *πυρῶσαι* idem valere notat atque *ἐμπρῆσαι*, i. e. *incendere*. Quo ipso verbo mox Noster utitur. De Graecorum templis a Persa incensis conf. nott. ad V, 102. VI, 9. Ad structuram *πρὶν ἢ* sequente coniunctivo vid. I, 19 ibique nott. coll. ad VI, 82 nott. Infra VII, 10. §. 7. Baeumlein: Griech. Mod. pag. 240.

οἵ γε — ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες] *οἵ γε* ad *Ἀθήνας* spectat structurâ ad sensum, quam vocant, haud insolitâ, de qua plura dabit G. Hermann. ad Viger. pag. 714. Ad verba *ὑπῆρξαν ποιεῦντες* conf. IV, 1. Cobet Varr. Lectt. p. 243 et ad *πρῶτα μὲν — δεύτερα δὲ* nott. ad I, 204. Vim vocis *δὲ* in verbis *δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ* bene explicuit Kuehner Gr. Gr. §. 735, 3, b. Haud aliter cap. 10. §. 1: *ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ κ. τ. λ.* Eodemque pertinebit, quod legitur VII, 121: *ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ — Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ*, item VII, 155.

ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρά] Cum antecedat *ἐλθόντες*, Pauwius pro *ἀπικόμενοι* substitui vult *ἀδικόμενοι* (vel potius

σαν τά τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρὰ, δεύτερα δὲ ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντες, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τά ἐπίστασθέ κου πάντες. Τούτων μέντοι εἵνεκα ἀνάρ- 3 τημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος· εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσαν· οὐ γὰρ δὴ χώρην γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος

ἀδικεύμενοι), Reiskius ἀπισταμένῳ. Quod neutrum huic loco convenit, in quo verbum ἀπικόμενοι satis tuetur verbositas illa in Herodoti Musis crebrius obvia, et peculiaris ille Herodoteae orationis color atque habitus. Non prorsus congruit, opinor, quod Wesseling. confert VI, 30, ubi ἄχθη ἀγόμενος. Tu vid. ibi notata. Ut ad nostrum locum redeam, *lucos* tantum ac *templa* hîc commemorat Xerxes, omissis aedibus privatis, quae in hac formula alias addi solent. Vid. nott. ad VI, 9 et de Sardibus captis atque incensis V, 101.

ἡμέας οἷα ἔρξαν] Male in Sancrofti cod. ὑμέας, quod reliqui codd. Herodotei itemque Dionysii respuunt, qui bene haec ita reddit: ἡμᾶς οἷα ἔδρασαν εἰς τὴν γῆν τὴν σφετέραν ἀποβάντες — ἐπίστασθέ που πάντες. Unde in ipso Herodoto Valcken. rescribi vult ἐς τὴν γῆν τὴν σφετέρην, itemque eiici voculam τὰ ante ἐπίστασθε, quod ipsum arctius cum antecedentibus οἷα ἔρξαν cohaereat. Equidem a libris scriptis hîc stare malui.

§. 3.

ἀνάρτημαι] Dionysius interpretatur ἀνώρμημαι, Larcherus: *Voilà ce qui m' anime*. Tu vid. nott. ad I, 90. VI, 88 et conf. quoque Bredov. pag. 292, qui ἀνάρτημαι, quod augmento neglecto ab omnibus libris scriptis profertur, ab ipso Herodoto profectum recte iudicat. In seqq. τούτων dedi pro τουτέων et αὐτοὺς pro αὐτέους, quod idem fecerat Gaisford. Qui cur ideo inconstantiae sit accusandus, ut Steger facit Praefat. ad Herod. p. VIII, equidem non intelligo. Bekker quoque dedit αὐτοὺς, sed paulo ante retinuit τουτέων, et pro μέντοι rescribi vult μὲν δή. Probat αὐτέους a Stegero denuo receptum censor Lipsiensis (Ergänz. Blätt. 1833. p. 43).

γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσαν] Duo codd. cum Eustathio haec citante ad Il. pag. 707 s. 592, 10 ὁμορέουσαν; minus Ionice. Vid. Bredov. p. 164 seq. Quae vocula mox iterata in verbis οὐ γὰρ δὴ χώρην γε οὐδεμίην κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρέουσαν τῇ ἡμετέρῃ offendisse videtur librarios, siquidem in Sancrofti libro pro eo exstat ὅμορον ἐοῦσαν, unde Gaisfordius recepit ὅμουρον ἐοῦσαν, quod equidem pro vulgatae lectionis, quam inde cum Matthiaeo, Bekkero et recc. edd. revocavi, interpretamento haberi malim. Ipsa Herodotea verba, quae respexisse videtur Isocrates in Panegyr. §. 179. p. 113 Baiter. (quem conf.), cum ita reddidisset Larcherus: *Le soleil n'éclairera pas de pays qui ne nous touche*, hanc interpretationem a scriptoris mente abhorrere iudicat Miot, ipse eum in modum interpretans: *Le soleil n'éclairera plus de contrée qui soit une de nos frontières*. Mihi tamen magis placet Larcheri interpretatio, recteque haec verba Latine sic reddidisse puto Schweighaeuserum: „*nec enim ullam aliam terram sol adspiciet, quae nostrae sit finitima.*“ Ad vocem αἰθέρι conf. I, 131. Ad argumentum loci haec adnotavit Wesselingius: „Xerxis iactantia plures incessit, numis inscribentes ex Poëta *Non sufficit orbis*, ut Philippus II, Hispaniarum rex, apud

ὁμουρέουσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλά σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἵ τε ἡμῖν αἴτιοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε ἀναίτιοι.
4 Ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε. ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον, ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι· ὃς ἂν δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα, τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρου. ποιητέα μέν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω. Ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. Ταῦτα εἴπας ἐπαύετο. 511

9 Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε· Ὦ δέσποτα, οὐ μόνον εἷς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων,

Luckium Syllog. Num. p. 279. Eadem Alexandri vanitas καὶ ὅρος τῆς ταύτης ἀρχῆς, οὕσπερ καὶ τῆς γῆς ὅρους ὁ θεὸς ἐποίησε in Arriani Anab. V, 26, non reminiscentis egregios versus, quos patri Philippo paucis ante necem horis Neoptolemus accinuit. Bibl. Diodor. XVI, 92."

ὑπεξαραιρημένων] i. e. *quando ii, quos dixi, subacti fuerint.* Conf. III, 65 ibique nott. De duplicata particula τε in seqq. dixi ad VII, 8. §. 1. In proxime sequentibus verba δούλιον ζυγὸν sponte in memoriam revocant Homericum illud δούλιον ἦμαρ; vid. Ili. III, 409. VI, 463. Odyss. XVII, 323. Ac vel propius abest Aeschyl. Pers. 50, ubi Persae στεῦνται — ζυγὸν ἀμφιβαλεῖν δούλιον Ἑλλάδι.

§. 4.

δῶρα τὰ τιμιώτατα κ. τ. λ.] Teste Ctesia in Excerptt. Perss. §. 22 inter dona Persarum regia maximi fiebat *mola aurea*; de qua vide ibi nott. pag. 157 seq. et ad Herod. III, 84. Hoc loco num tale quid intelligi debeat, equidem haud discernam. Ad locutionem ἐν ἡμετέρου vid. nott. ad VI, 35.

ἰδιοβουλεύειν] i. e. *suum ipsius* nec aliorum *sequi consilium.* Conf. Lobeck. ad Phrynich. p. 624, cui magis placere videtur ἰδίῃ βουλεύειν. Displicet vulgata ἰδιοβουλεύειν quoque Bredovio p. 81, cum ab ἰδιόβουλος analogiae convenientius exsistat ἰδιοβουλέω; quare in Lobeckii sententiam haud discedit, „sed, inquit, si quid mutandum est, „ut Dio Cass. 43, 27 et Menander „Hist. p. 76 C. ἰδιοβουλεῖν usur„parunt, sic nostro in loco malim „ἰδιοβουλεύειν in ἰδιοβουλέειν „verti." Cum his Xerxis verbis, quae in speciem quidem videntur lenissima, Valcken. conferri vult, quae Valerius Maximus IX, 5. ext. §. 2 eundem regem Graeciae bellum illaturum facit dicentem arrogantissima coram Asiae principibus: „*Ne viderer meo tantummodo usus consilio, vos contraxi: caeterum mementote parendum magis vobis esse quam suadendum.*" — Ad locutionem τίθημι — ἐς μέσον conf. III, 62. IV, 97. VI, 129 ibique allata.

ὅς τά τε ἄλλα λέγων ἐπίκεο ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας
τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἐάσεις καταγελάσαι
ἡμῖν, ἐόντας ἀναξίους. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ
Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπάς τε καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα
τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν, ἀλλὰ
δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι καταστρεψάμενοι δούλους
ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης οὐ τιμωρησόμεθα, τί
δείσαντες; κοίην πλήθεος συστροφήν; κοίην δὲ χρημάτων δύ-
ναμιν; Τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν 1
δύναμιν ἐοῦσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτῶν παῖδας καταστρε-
ψάμενοι τούτους, οἳ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι; Ἴωνές τε καὶ
Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. Ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη
ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ κε-

Cap. IX.

ὅς τά τε ἄλλα λέγων ἐπίκεο κ. τ. λ.] Haud male Schweighaeuserus ita reddidit: „*sermone tuo verum acu tetigisti.*" Conf. nott. ad VII, 35.

καταγελάσαι ἡμῖν] In Sancrofti cod. *ὑμέων*, in Vind. *ἡμῶν*, quod quo minus recipiatur, loquendi usus obstat, ex quo crebrius huic verbo apud Herodotum dativum adstrui videmus. Vid. I, 212. III, 37 ibique nott. Kuehner Gr. Gr. §. 578. Genitivus additur V, 68. Platon. Lach. init. Qui plura de huius verbi structura disseruit Cobet in Mnemosyn. IV. pag. 293 seq., is suspicatur scriptum fuisse ab Herodoto: *Ἴωνας οὐκ ἐάσεις ἐγχανέειν.* Quae continuo sequuntur verba *ἐόντας ἀναξίους* malim accipere *homines indignos, qui nobis irrideant,* mente repetens ex praegressis *καταγελάσαι ἡμῖν*. Schweigh. in Lex. Herod. I. p. 42 absolute accipi vult *homines indignos, homines nihili.*

εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς κ. τ. λ.] Post *Αἰθίοπας* e pluribus et melioribus codd. inserui *τε* a Schaefero et Matth., quos sequitur Dietsch., omissum. Produnt autem vel haec verba insignem in modum Persarum iactantiam animumque nimis elatum ac superbum, nisi consulto ita loquentem induxerit Herodotus; quae enim hic vocantur gentes, minime totae Persarum imperio parebant; Sacarum, qui Scythae sunt regionesque a septentrione Persici regni late patentes obtinebant (conf. III, 93), pars tantum Persis obediit; Indorum exigua tantum pars (conf. III, 98 seqq.); Aethiopum non nisi ii, qui Aegyptiis fuere accolae, cum Cambysis expeditio in ipsam Aethiopiam male cessisset; vid. III, 97. — Ad vocem *δούλους* pertinent, quae ad VII, 5 adscripsi: quam vocem quod deleri vult Naber in Mnemosyn. IV. pag. 25, haud assentior. *συστροφὴν* Noster dixit *confluxum, concursum multitudinis.* Conf. Diodor. XI, 8. Lex. Polyb. pag. 606.

τί δείσαντες; κοίην πλήθεος συστροφήν; ποίην δὲ χρημάτων δύναμιν] Conferre cum his licet, quae Atossam ex Persarum senum choro similia quaerentem poëta introducit in Perss. 240: *ὧδέ τις πάρεστιν αὐτοῖς ἀνδροπλήθεια στρατοῦ*; (242): *καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο; πλοῦτος ἐξαρκὴς δόμοις*; et quae sequuntur.

§. 1.

Ἐπειρήθην ἐλαύνων] De structura vid. citata ad I, 77 coll. VI, 9. In iis, quae antecedunt, *ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν*, vim particulae *δὲ* notavit Kuehner Gr. Gr. §. 732, b. In seqq. ad verba *ὀλίγον ἀπολι-*

λευσθείς· καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι οὐδεὶς ἠντιώθη ἐς μάχην.
2 Καί τοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὡς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι ὑπό τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται, ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἑσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχήν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι· εἰ

πόντι — ἀπικέσθαι consul. Matth. Gr. Gr. §. 534, a. Add. Walz. ad Gr. Rhett. I. p. 145, Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. II, 1. pag. 202, ubi de infinitivo monet, qui in talibus articulo plerumque omisso poni solet. Mox revocavi cum Dietschio Wesselingii lectionem ἠντιώθη, quae recte legitur cap. 10 §. 3; vid. Bredov. pag. 295.

§. 2.

Καί τοι γε ἐώθασι Ἕλληνες] καί τοι γε eandem quidem vim habet atque καί τοι, sed fortius modo rem exprimit: *ac sane, quamquam*. Vid. Hermann. ad Viger. p. 840 et Kuehner ad Xenophont. Memorabb. I, 2. §. 3, qui reddit *quamquam quidem*. Eodem modo καί τοι γε initio orationis apud Lycurg. Orat. in Leocrat. §. 90 (cap. 21); legitur quoque, sed voce una interposita, apud Herodotum III, 80 et VII, 148. Vocem ἀβουλότατα affert Hesychius (I. p. 9 ed. Maur. Schmidt.) explicans ἀπροαίρετα. Invenitur ἀβούλως apud Herodotum III, 71. Ad dictionem πόλεμον ἵστασθαι (*bellum instituere, adornare*) cf. VII, 175 ibique nott. Vocem ἀγνωμοσύνην Schweighaeuserus interpretatur *stolidam et pervicacem confidentiam*; Gailius (Le philolog. V. p. 249 seq.) Gallice mavult reddi *irreflexion*, cum σκαιότης sit *gaucherie, inexperience*. Langius vernacule reddidit: *aus Unkunde und Unverstand*. Tu conf. nott. ad II, 172 coll. V, 83.

ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι κ. τ. λ.] „Graecorum inscitiae ac stupori acceptum fertur, quod summis Achaeorum in laudibus apud Polybium XIII, 1. Magni sane animi et bellum humano more administrandi argumentum olim solemnis erat clarigatio: immo ex institiae Tibarenorum studio geminum gentis eius institutum Critici ad Apollon. Rhod. II, 1012 arcessunt. Ut nunc vero saeculum est, Mardonii valet sententia, qui in alia omnia eunt, exploduntur. Lege Bynckershoekii Quaest. Iur. Publ. I, 2." *Wessel.* — Verba ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται valent: *funditus enim peribunt s. internecione delebuntur*. Ubi observat *Creuzer*, vocem ἐξώλης in inscriptionibus esse obviam, citans Raoul-Rochette Orestéide pag. 190. not. 2. Tu vid. Thesaur. Ling. Graec. III. p. 1351 ed. Dindorf.

κήρυξι — καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς] „Optime additur: καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι, *verbis* Graeci *dirimere* deberent *controversias et quovis potius modo quam ferro atque armis*. Ut hic καταλαμβάνειν *dirimere* controversias, sic III, 128 ἐρίζοντας Δαρεῖος κατελάμβανε [ubi vid. quae adscripsimus p. 244]. Sententiae Herodoteae congruit Euripid. in Phoen. 518. Secundum Isocrat. Panathen. [cap. 67. §. 165] p. 267 C. veteres Athenienses aliarum civitatum πρεσβείαις καὶ λόγοις ἐξαιρεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς: postea maluerunt πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι, quod de Lacedaemoniis dicitur apud Thucydidem I, 140, de Philippo apud

δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν, τῇ ἑκάτεροί εἰσι δυσχειρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπῳ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τούτου λόγον, ὥστε μάχεσθαι. Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον 3
προσφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνήκει τὰ
512 Ἑλλήνων πρήγματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγώ γε ψευσθείην γνώμῃ, καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν, ὥς εἰμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολέμια. Ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι. Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὴν Ξέρξεω γνώμην ἐπέπαυτο.

Lucian. T. III. pag. 516. Hinc in Epist. apud Demosthen. pag. 94 *πότερον*, ait Philippus, *κάλλιόν ἐστιν ὅπλοις ἢ λόγοις διακρίνεσθαι.*" *Valckenar.* Add. ipsum Herodotum VIII, 144 et ea, quae affert Burges. ad Aeschyli Suppll. 949. — In seqq. verbis *μέχρι Μακεδονίης γῆς* voculam *γῆς*, quae ab uno Sancrofti libro abest, deleverunt Bekkerus et Dindorf., uncis inclusit Dietsch.; mihi eiiciendae voculae causa idonea haud apparuit.

ἐς τούτου λόγον] ,,Id voluit, *nunquam ad eius rei rationem et caussam;* ut secum in certamen descenderent, venisse. Congruit III, 99 [ubi vid. nott.]." *Wessel.* Schweighaeusero *ἐς τούτου λόγον* idem fere significare videtur atque *ἐς τοῦτο*.

§. 3.

ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων] *προσφέρων* e Sancrofti libro fluxit. Alii *προφέρων*, quod huic loco minus aptum est.

οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνήκει] Pro *θράσεος* Schweigh. mavult *γνώμης*. Ad *ἀνήκει* vid. nott. ad V. 49. De significatione vocis *τὰ πρήγματα* exposuit Dietsch: Versuch über Thucydid. pag. 33.

ὥς εἶμεν — τὰ πολέμια] De forma *εἶμεν* vid. Bredov. p. 404, cum quo eodem p. 180 pro *πολεμήϊα*, ut Gaisfordius edidit, scripsi *πολέμια*, ut III, 4, ubi vid. nott. Idem dederunt Bekker, Dindorf. et Dietsch. In proxime antecedentibus haud mutavi *ἐπαρθέντες* in *ἐπαερθέντες*, ut fecit Dietsch. (vid. nott. ad V, 81), nec magis *ἐπαίρεις*, quod cap. 10. §. 7 legitur, in *ἐπαείρεις*. Quae sequuntur: *ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον*, citat Eustath. ad Ili. I. p. 107, 24 sive 80, 47.

ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι] ,,Manilii nobilissimum [I, 96], *omnia conando docilis solertia vicit*, et Theocriti *πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται* Idyll. XV, 62 simillima sunt. Statim *ἐπιλεήνας leniens* et quasi *laevigans*; quale *λεήνας τὸν Μαρδονίου λόγον* VIII, 142 et Clement. Alex. Strom. VII. p. 901 coll. Phil. De poster. Caini p. 254 ed. Mang." *Wessel.* Add. Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. I. pag. 513 et conf., quae de hac voce afferuntur in Thes. Ling. Graec. III. pag. 1671 ed. Dindorf. Larcherus Gallice reddiderat: *ayant adouci ce que l'opinion de Xerxes avoit de trop dur.* Quod immerito displicuit alteri interpreti Miot, qui ipse haec ita expressit: *ayant ainsi caressé l'opinion de Xerxes, cessa de parler.* Minus recte mea ex sententia. Utitur Herodoteo verbo *ἐπέπαυτο* Karsten (in Commentat. ad Aeschyli Agamemn.

10 *Σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν, ἔλεγε*
1 *τάδε· Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι, λεχθεισέων δὲ ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. Ἐγὼ*

p. 325) ad idem verbum reponendum in Aeschyli Agamemn. 1535 (1647 ex ed. Blomfield.), ubi pro *πεπρωμένους*, quod Heathius eumque secutus Blomfieldius in *τετρωμένους* mutavit, legi vult *πεπαυμένοι*; de quo valde dubito recteque mihi *πεπρωμένους* retinuisse videtur Guil. Dindorf. in edit. tertia Aeschyli Lipsiensi vs. 1657.

Cap. X.

γνώμην ἀποδείκνυσθαι] Vid. nott. ad VII, 3. — Ad ea, quae sequuntur, haec adscripsit Valckenarius: „Artabanus, gravi oratione fratris filio dissuadens expeditionem in Graeciam, dicendi praebuit Sophistis materiam: ex Alexandri *μελέτη* specimen nobis exhibet Philostratus Vit. Soph. II. [cap. 5] pag. 575.“ Herodotea tangit Hermogenes quoque *περὶ ἰδ.* II, 4. (Rhett. Graecc. T. III. p. 396 ed. Walz.). Vocem *πάτρως* Thomas Mag. pag. 818 seqq. ex hoc loco affert, in quo sit *ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς*, cum alias sic dicatur *ὁ πάππος*. Tu conf. VI, 103 ibique nott. et IV, 80.

τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν] *eique rei s. cognationi etiam confisus, fretus.* Langius, vernaculus interpres: *darauf er sich auch verliess.* Vox *πίσυνος* invenitur hoc sensu I, 66. 73. V, 92. §. 5. VII, 85. IX. 143.

§. 1.

αἱρεόμενον ἑλέσθαι] Pertinere videtur ad istud orationis iusto copiosioris genus, de quo monui ad VI, 30. Conf. etiam Kuehner Gr. Gr. §. 675. not. 3.

ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον κ. τ. λ.] Istam comparationem pluribus placuisse observat Valckenar. laudans Isocrat. in Panath. [cap. 14. §. 39] pag. 240 D. Dionys. Halic. II. pag. 202, 24. Quintil. Inst. orat. XII, 10. §. 75, ubi conf. Gernhard. Conf. quoque Herodot. IV, 152 ibique nott. de voce *ἀκήρατος*. Ad locutionem *ἐπ' ἑωυτοῦ* conf. I, 142 et mox VII, 10. §. 4.

ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ] Cum mutuo auri frictu eius praestantiam cognosci posse negent periti, de lectionis receptae sanitate dubitat Wesseling., praesertim cum in Sancrofti libro exstet *ἐπεὰν δὲ ἑτέρῳ συγκρίνηται* (*ubi vero cum alio comparetur*), *τότε ῥᾷστα γινώσκομεν*; quod si adprobetur, difficultatem cessaturam ille arbitratur, eodem vergere adiiciens Vallae interpretationem Latinam et similes priscorum sententias, ut Dionys. Epist. ad Pompei. p. 126. Postea tamen magis illi placuit refingere *παραβλέψωμεν* (pro *παρατρίψωμεν*), si *παραβλέπειν* eandem haberet potestatem atque *παραθεωρεῖν* et *παραθεᾶσθαι*; aut *παραθεωρήσωμεν* (*contenderimus et spectaverimus ad aliud aurum*) aut etiam *παραθήσωμεν* aut *παραβάλωμεν*. Mihi nulla prorsus emendatione opus esse videtur. Vix enim dubium, Sancrofti codicis lectionem, Larchero quamvis probatam, e scholio fuisse ascitam, ut bene observat Schweighaeus., Theognidis citans locum geminum 585 (417), coll. 1101, ubi est *χρυσὸς παρατριβόμενος ἄλλῳ χρυσῷ* scil. *εἰς βάσανον* vel *ἐν βασάνῳ*. Inde haec totius loci sententia: *quemadmodum sincerum aurum non per se ipsum dignoscimus*, sed, *quando il-*

δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἠγόρευον μὴ
στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστυ νέμον-
τας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι,
ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμενός τε πολλούς τε καὶ ἀγα-
θοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλ-
λεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας, οἳ
κατὰ θάλασσάν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ
αὐτοῖσι ἔνεστι δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. Ζεύξας 2
φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν
Ἑλλάδα, καὶ δὴ καὶ συνήνεικε ἤ τοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θά-
λασσαν ἑσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα. οἱ γὰρ ἄνδρες λέ-
γονται εἶναι ἄλκιμοι· πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρα-
τιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν
513 Ἀττικὴν χώρην μοῦνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφο-

lud iuxta aliud aurum atterimus s. affricamus, ita id, quod melius est, discernimus. Vid. quae similia his afferuntur a Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 383. *Cr.* ad h. l. excitat Schneider. ad Eclogg. Physicc. pag. 194 et Schaefer. ad Poëtt. gnomicc. p. 33, ubi Galli docti affert sententiam de hoc Herodoti loco hanc: „quant au passage d'Herodote, où il est dit *que l'on distinguoit l'or pur, en le frottant contre d'autre or*, il me semble que le mot *παρατρίψωμεν* doit être conservé, mais que le mot *contre* doit être changé en celui *à coté*. Alors le passage devient clair et ne suppose que l'emploi d'un corps dur, propre à recevoir la trace des métaux." — Ad vim vocis *δὲ* in verbis *ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ* conf. supra ad cap. 8. §. 2 allata.

ἠγόρευον μὴ στρατεύεσθαι] Vid. IV, 83 et de Scythis urbem non habitantibus IV, 46. In proxime seqq. merito Gaisford. correxit *τοὺς νομάδας*, cum olim esset *τοὺς Νομάδας*, quod retinuit Matthiae. Intelliguntur enim Scythae vagantes, sedibus fixis non adstricti, neque ea Scytharum pars, quae peculiari Nomadum appellatione distinguebatur. Vid. IV, 19. 55 seqq.

πολλὸν ἀμείνονας] Post *πολλὸν* in Sancrofti libro alteroque codice inseritur *ἔτι*, quod Schaeferus recepit itemque post eum Dindorf. et Dietsch. Equidem Schweighaeuserum, cui abundare videtur vocula, et Bekkerum secutus omisi.

§. 2.

καὶ δὲ καὶ συνήνεικε] Revocavi cum Schweighaeusero et Gaisfordio alterum *καὶ* plurimis iisque optimis libris allatum et a Schaefero et Bekkero, quem sequuntur Dindorf. et Dietsch., eiectum. Sensum bene sic expressit Langius: *Nun kann es sich zutragen; accidere sane potest;* ita ut aoristi vis h. l. latius pateat.

πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι] i. e. *inde vero hoc quoque coniicere licet s. concludere, quod* etc. Citat haec Eustath. ad Ili. I. pag. 70, 25 s. 53, 13. Verbum *σταθμοῦσθαι* haud infrequens Nostro hac *concludendi, coniiciendi* notione: II, 2. 150. III, 15. IV, 58. VII, 11. 214. 237. VIII, 130, ubi sequitur *ὅτι*, cuius loco hic reperitur *εἰ — γε* (*si quidem, quandoquidem*); de quo conf. Kuehner Gr. Gr. §. 704, II. In seqq. *Δάτι τε καὶ Ἀρταφέρνεϊ* (ubi vulgo abest *τε*) scribi vult Naber, quem ad VIII. §. 1 excitavi.

οὐκ ὦν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε] Ad verbum haec Latine reddita valent: *neque igitur utràque* (terrâ marique) *ipsis successit* (quod sc. pro-

τέρῃ σφι ἐχώρησε· ἀλλ', ἢν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νική-
σαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύ-
3 σωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. Ἐγὼ
δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκηΐῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ' οἷόν

positum ipsis erat); nisi aoristum ἐχώρησε eadem vi latiore, qua supra συνήνεικε, accipere malis: *cedere potest s. solet:* quae Gronovii est sententia, ita ut Artabanus hoc dicere voluisse videatur, nec terrâ nec mari expeditionem fore prosperam: de terrestri coniecturam capi ex eventu in agro Attico posse, consimiliter de maritima, si ad proelium res devenerit, suspicandum. Quae si utique Artabani fuisset mens, melius novam procedere periodum optime notat Wesselingius, eum fere in modum: οὔκων ἀμφοτέροισι χωρήσει, ἀλλ' ἢν, *ergo neutrubi succedet, sed si* etc. Sed refragantur libri scripti, a quibus in ipsa vocula ἀμφοτέρῃ multum quamvis fluctuantibus omnino standum censeo. Nec multum proficiemus, e Sancrofti codice et Aldina recipientes ἐχώρησαν; nec magis placet Schweighaeuseri sententia, qui formulam οὔκουν ut alias ita hîc quoque in interrogatione accipi vult, sed ita, ut interrogatio idem valeat atque sententia affirmative expressa cum praecedente particula conditionali εἰ, ut IV, 118. Itaque h. l. perinde esse ait ac si dixisset Artabanus: εἰ ὦν οὐκ ἀμφοτέρῃ (i. e. κατ' ἀμφότερα) σφι ἐχώρησε sive χωρήσει, indeque haec verba Latine sic reddidit: *Quodsi non utrimque res illis successerit, at hoc sane verendum est, ne conscensis navibus, pugna navali superiores, navigent in Hellespontum et pontem dissolvant;* quae eadem repetiit Dindorf. Mihi, ut dixi, perplacet altera interpretatio. Larcherus cum Coraë in vulgata, quam exhibuimus, acquiescens ita Gallice reddidit: *mais supposons, qu'ils ne réussissent pas à nous battre sur terre et sur mer à la fois.* Langius interpretatur: *Doch es soll ihnen nicht an beiden Orten glücken;* Herodoti mentem vix assecutus, quam nullam aliam esse existimo nisi eam, quam supra indicavi: *neque igitur*, ait Artabanus, *illis* (Dati et Artapherni) *res successit*, sed frustra et re infecta redierunt, nullo tamen inde tuo regno tuisque rebus allato damno; *sed si Graeci in naves* (tuas) *se coniecerint superioresque pugna navali facti in Hellespontum navigent ac deinde pontem dissolverint, id iam grave tibi fit*, i. e. tum tuis rebus periculum imminebit resque vertetur in malam partem s. in tuam ipsius perniciem. In qua interpretatione verba ἢν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, quae Schweighaeuserus minus recte interpretatur de Graecis, qui naves (suas) conscenderint, de impetu intelligo, quem Graeci in Persarum classem (eo enim refero τῇσι νηυσὶ, quod opponitur antecedenti στρατιὴν γε τοσαύτην) facturi sunt: nam ἐμβάλλειν (*incurrere*) cum dativo coniunctum dici de navibus ostendunt Thucydidis loci IV, 14. 25. I, 40. II, 84.

§. 3.

σοφίῃ οἰκηΐῃ] Sententia loci haec est: equidem haec non *peculiari quadam sapientia*, qua equidem prae caeteris gaudeo, coniicio, sed ex iis, quae ante accidisse video, si quidem *experientiâ* homines talia edoceri solent. Ubi respiciuntur verba extremo capite nono posita: ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι. Voculam ταῦτα, libris plerisque sic iubentibus, ante συμβάλλομαι, cui vulgo postponi solebat, collocavi cum Gaisf. et Matthiaeo, qui in proxime sequentibus orationem sic procedere monet: οὐδεμίῃ σοφίῃ οἰκηΐῃ αὐτὸς συμβάλλομαι ταῦτα, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου (vel ἐκείνῳ) οἷόν κοτε ἡμέας κ. τ. λ. Itaque delevimus exclamationis signum a Gaisf. illatum.

ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε

κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ σὸς
ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηΐκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον,
διέβη ἐπὶ Σκύθας· τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι
Ἰώνων λῦσαι τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γε-
φυρέων τοῦ Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἱστιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος
εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἠντιώθη,
διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καί τοι καὶ λόγῳ ἀκοῦ-
σαι δεινὸν, ἐπ' ἀνδρί γε ἑνὶ πάντα τὰ βασιλέος πρήγματα γε-
γενῆσθαι. Σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον 4
ἀπικέσθαι, μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης· ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ. νῦν
μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὖτις δὲ, ὅταν τοι δοκέῃ,
προσκεψάμενος ἐπὶ σεωυτοῦ, προαγόρευε, τά τοι δοκέει εἶναι
ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλεύεσθαι κέρδος μέγιστον εὑρίσκω ἐόν.

καταλαβεῖν] i. e. *sed quae tandem nos propemodum afflixit calamitas.* De locutione ὀλίγου ἐδέησε vide Viger. de idiot. p. 204 seq., ne plura. Verbi καταλαβεῖν usum attigi ad III, 42. Pro πατὴρ σὸς Bekker, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt, edidit πατὴρ ὁ σὸς, plane ut VII, 8. §. 2. Equidem neutro loco recepi articulum. In seqq. ad verba παντοῖοι ἐγένοντο cf. nott. ad III, 124. Ad verba τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ vid. Kuehner Gr. Gr. §. 565 et conf. Herod. III, 142. Voces τῶν γεφυρέων male additas habet Naber Mnemosyn. III. p. 481: me quidem illae haud offendunt. De Histiaeo Milesio, qui pontem solvi dissuaserat, vid. IV, 137.

μηδὲ ἠντιώθη] Mediceus, Florentinus, alii: ἠναντιώθη, quod etiam Matth. retinuit. Bekkerus exhibuit ἀντιώθη. Equidem cum Schweighaeus., Gaisf., Dindorf. et Dietschio idem, quod supra cap. 9. §. 1, aliis e codd. dedi ἠντιώθη, quamquam verbum ἐναντιοῦσθαι et mox et VII, 49 fin. invenitur. Schweighaeusero vulgata ἠναντιώθη orta videtur e mixtis inter se duabus lectionibus ἀντιώθη et ἠντιώθη.

διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα] i. e. *de Persarum rebus s. imperio actum foret.* Non aliter διαπέπρακται in Plutarch. Fab. 5. Agesil. 22. Syll. 29 coll. Abresch. et Blomfield. ad Aeschyli Pers. 358 s. 265. Simplex πέπρακται apud Herodot. IX, 111 coll. Aristoph. Eqq. 1248. — In seqq. ad locutionem γίνεσθαι ἐπί τινι, quae de rebus adhibetur, quae in alicuius sunt potestate s. alicuius arbitrio permissae sunt, consul. Fischer. ad Weller. III. pag. 235. Viger. pag. 228, 617, ne plura. Herod. VII, 52. Itaque Herodoti verba valent: *Ac sane vel fando audire grave est, in unius quidem hominis potestate omnes regis res* (omnem regis salutem) *esse sitas.*

§. 4.

Σὺ ὦν μὴ βούλευ] βούλευ e Parisino cod. dedit Gaisf., quem cum Bekkero et recc. edd. secutus sum. Sic mox πείθευ, cuius loco libri quidam πείθεο. Hoc loco βουλεύου proferunt libri scripti plerique; unde βούλεο e Wesselingii coniectura Larchero probata ediderat Schaeferus, βουλεύεο Matthiae. — In seqq. cum Gaisf., Matthiaeo, Bekkero et recc. edd. reduxi σύλλογον τόνδε pro σύλλογον τῶνδε. Quod vero mox idem Gaisf. rescripsit αὖτίς τε, pro eo malui equidem cum Schaef., Bekk., Matth. et recc. edd. retinere δὲ, et ipsum libris quibusdam allatum atque conveniens antecedentibus νῦν μέν. Verba προσκεψάμενος ἐπὶ σεωυτοῦ significant: *re*

εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἕσσον εὖ, ἕσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὕρημα εὕρηκε, ἕσσον δὲ οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. Ὁρᾷς τὰ ὑπερέχοντα ζῷα

tecum antea deliberata; de locutione ἐπὶ σεωυτοῦ conf. Kuehner Gr. Gr. §. 611 et vid. supra 10. §. 1.

εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει] ,,Recte Eustath. in Ili. II. p. 131, 39 s. 173, 35 οὐκ, ait, ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀεὶ κριτέον τὰ καλὰ εἴτε καὶ φαῦλα, suumque illud dictum ex sententia firmat Herodoti.“ *Valck.* de ea sententia, qua vulgo perverse iudicamus ab eventu, citans Demosthen. p. 5 [p. 12, 16 R.] contr. Aristocrat. p. 421 [p. 658, 2]. Thucyd. I, 120. Ad verbum θέλει conf. notata ad I, 74. In proxim e seqq. cum recentt. edd. bis revocavi ἕσσον pro ἧσσον. Vid. nott. ad V, 72. Quod ad argumentum loci, nemo non intelligit, quantum haec verba valeant ad Herodoti sententiam de rerum omnium ordine summaque omnium rerum et divinarum et humanarum moderatione rite constituendam. Cuius scriptoris hoc eximium est ac peculiare, quod, quaecunque in rerum natura accidant, ad summum numen eiusque vim per omnia sparsam, omnia moderantem, omnia superantem referat indeque faciat suspensa, pium maxime animum in hisce declarans. Conf. Dahlmann. in Herod. p. 177 et Hoffmeister. in libro, qui inscribitur: Sittlich-relig. Lebensansicht d. Herodot. pag. 43, qui illud quoque hic attendi iubet, quod sapiens et prudens mentis deliberatio corporis ac naturae facultatibus rudibus animoque carentibus praedicatur superior. Sed propius huc spectare arbitror, quae ad III, 108 et I, 32 annotata leguntur. Id unum in clausula addam: Persam ita loquentem hic ab Herodoto induci, ut Graecum hominem illa aetate locutum esse par fuerit; unde credibile fit, quae ipsius scriptoris et Graecorum illius aevi fuerit de his rebus sententia, eam Persae viri ore hic enuntiari. Tu vid. V, 4. 24 ibiq. nott. coll. nott. ad III, 80. 82. VII, 8. §. 1. 10. §. 8. 53. Ad locutionem εὕρημα εὕρηκε de lucro *insperato, praeter spem oblato*, conf. allata ad VIII, 109. Verba εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο eadem leguntur I, 32 (ubi cf. nott.), nisi quod abest articulus ἡ, quem hoc loco vel propter antecedentia ὑπὸ τῆς τύχης retineri malim.

§. 5.

Ὁρᾷς τὰ ὑπερέχοντα ζῷα κ. τ. λ.] Attigit Stobaeus 22, 46 (T. I. p. 424 Gaisf.). Herodoteum locum ante oculos fuisse Horatio in iis, quae leguntur in Carm. II, 10, 9 seqq., statuit Matthiae: Vermischte Schriften pag. 78 seq. Equidem hoc minime tam certo pronuntiarim. Namque Horatii verba ita se habent: ,,Saepius ventis agitatur ingens Pinus et celsae graviore casu Decidunt turres, feriuntque summos Fulgura montes.“ Ad quem locum similes veterum poëtarum, Latinorum inprimis, sententias quasdam attulit Mitscherlich. Propius huc opinor spectant eiusdem Horatii versus in Carm. I, 34, 12: ,,Valet ima summis Mutare et insignem attenuat deus, Obscura promens“ ubi similia quaedam aliorum poëtarum attulerunt interpretes. Pertinet ad Herodotum quoque Solonis dictum de Iove (apud Diogen. Laërt. I, 3, 2): τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῦν, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῦν, itemque verba Quinti Smyrnaei XIII, 474 (καὶ τὰ μὲν ἀκλέα πάντα καὶ οὐκ ἀρίδηλα γεγῶτα κυδήεντα τίθησι, τὰ δ' ὑψόθι μείον' ἔθηκε), quae ex Hesiodi imitatione fluxisse vult Goettling. ad Ἔργ. κ. Ἡμ. 6. (de Iove: ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει καὶ ἄδηλον ἀέξει κ. τ. λ.). Tu conf. quoque, quae ad Herodot. II, 169 monuimus.

ὡς κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέν μιν κνίζει; ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλεα; φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ

οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι] Reinesius Var. Lectt. II, 3 bene explicuit: *non sinunt ultra adparere, efferri, ostentari se*, quippe ἀφανισθέντα et in nihilum redacta. Namque, notante Schweighaeusero, verbo φαντάζεσθαι, quod nonnumquam simpliciter valet *conspici*, *adparere* (ut apud Euripid. Phoeniss. 93. Herod. IV, 124, ubi synonyma sunt ἀφανισθῆναι et οὐ φαντάζεσθαι coll. VII, 15), hoc loco amplius quid dici facile intelligitur, haud incommode a Valla ita expressum: *nec sinit insolescere*. Scilicet (sunt ipsa Schweigh. verba), quemadmodum φαντασία non modo *speciem*, *visum*, *adspectum* [conf. Ernest. Clav. Cicer. s. v. *visum* ibique Cicer. De nat. deor. I, 5], sed subinde et singillatim *maiorem quandam et insigniorem speciem* significat (vid. Lex. Polyb. p. 645), sic verbum φαντάζεσθαι h. l. denotat *insignem aliquam prae se speciem ferre atque ostentare, se ostentare et tanquam spectaculo esse omnibus velle*, ut explicatur in Thes. Ling. Graec. T. VIII. p. 634 ed. Dindorf. Ad hanc *ostentationis* significationem verbum φαντάζεσθαι h. l. recte retulit Coraës ad Heliodor. Aethiopp. VII, 10. pag. 233, oblocutus Larchero, qui illud ad priorem significationem deflexerat, cum tamen significet: *non sinit ostentare*. Monuit Creuzer ad Plotin. de pulcritud. pag. 136, ubi de hoc loco Herodoteo praeterea consuli vult Gatacker. ad Marc. Antonin. I, 10. p. 8 coll. Athen. XI, 39. p. 240 Schweigh. s. p. 470 D., ubi κυμαίνει τὸ δέπας φανταζόμενος. Add. Boettigeri Opuscc. pag. 200. qui huic verbo iactationis et ambitiosae ostentationis notionem adiunctam esse affirmat.

τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέν μιν κνίζει] Wesselingius cum Reinesio Varr. Lectt. III, 5 horum verborum vim ita Latine exprimi vult: *minora ipsum nihil angunt.* Quo rectius Schweighaeuserus verbum κνίζειν non tam *angere* exponit, quam *pungere, mordere, irritare*, conferens VI, 62 (ubi vid. nott.) et VII, 12, ubi eadem, quae h. l., obtinet notio. Cum enim mox deus *invidere* dicatur arrogantibus, verba οὐδέν μιν κνίζει, ut idem bene annotat Schweighaeuserus, significant: *invidiam illius non movent, vindictam eiusdem in se non vertunt*, quandoquidem minora sunt, neque supra ipsorum naturam sese attollere audent. *Cr.* de verbo κνίζειν hic praeterea conferri vult Ilgen. ad Hermesianaet. in Opuscc. philoll. I. pag. 295.

τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλεα] Alii τοιαῦτ', ubi ultima vocalis eliditur ob insequens ἀποσκήπτει; equidem malui retinere hanc vocalem, licet Bredovio p. 214 difficile esse videatur diiudicatu, utrum sit verius. Articulum τὰ, quem ante βέλεα (de qua voce conf. nott. ad IV, 79) omiserant Schaefer et Matth., equidem cum Schweigh., Gaisf., Bekkero et recc. edd. ob meliorum librorum auctoritatem retinui. τὰ τοιαῦτα (*eiusmodi arbores*) cum vi quadam dici, ut intelligantur τὰ μέγιστα, nemo non sentit. Ad verbum ἀποσκήπτειν de fulminibus, quae feriunt, dictum commode citant Sophocl. Trach. 1103, ubi ἐγκατασκήπτειν βέλος. Tu vid. I, 105 ibiq. nott. IV, 79 et conf. κατασκήπτειν VII, 134—137. VIII, 65. Pausan. III, 12. §. 6. Euripid. Med. 93 (96) ibique interprett. Namque ad alia quoque dein transfertur vocabuli huius vis ac potestas.

φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν] „*Qui superbos sequitur* ultor deus, solet τοὺς μεγαληγορήσαντας, ὡς πλεῖον φρονοῦντας, ταπεινῶσαι, ut loquitur Xenoph. Anab. VI, 1. §. 18; vid. Aeschyli Pers. 829." *Valcken.* Ad Ae-

ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε. ἐπεάν σφι ὁ θεὸς φθονή-
σας φόβον ἐμβάλῃ ἢ βροντὴν, δι᾽ ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυ-
6 τῶν· οὐ γὰρ ἐᾷ φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον ἢ ἑωυτόν. Ἐπει- 514
χθῆναι μέν νυν πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι
μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ,
εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ᾽ ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις
7 ἄν. Σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλεύω. Σὺ δὲ, ὦ
παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους περὶ

schyli hunc locum (vs. 832) Blomf. in Glossar. simillimam Euripidis sententiam excitat in Heracl. 388. Eadem sententia quoque reperitur in Apostol. XVII, 86 (Corp. Paroemiograph. Graecc. II. p. 712) et in Arsen. LII, 35. Coniuncta sunt talia cum Herodoti sententia de deorum invidia, cuius mox iniicitur mentio, atque de providentia, de qua vid. nott. ad I, 32. III, 40. III, 108 coll. Hoffmeister. l. l. p. 29. Namque, ut ait Iaeger Disputt. Herodd. pag. 41, vitae humanae ex Herodoti mente certa destinata est conditio et felicitatis quidam modus, quo humana distant a divinis. Quam rerum humanarum sortem deus tuens atque servans reprimit hominum conatus ultra modum sese efferendi. Hinc illa deorum dicitur invidia, de qua l. l. egi; quibus nunc velim addi, quae olim bene disputavit C. I. Besenbeck. in Diss. „de invidia et malevolentia τοῦ θείου ad locum Herodoti I, 32" Erlang. 1787. 4. pag. 9. Ita enim ille Herodoti sententiam exponit: „non decet homines suâ fortunâ nimis se efferre; summa, qua nulla maior cogitari potest, hominis felicitas fragilis est atque caduca; qui se mortalis summum felicitatis apicem adsecutum esse arbitratur itaque secum agi existimat, ut nihil nec curet amplius nec timeat, facile deorum, superbis hominibus iratorum, vindictam experitur faterique cogitur, miseram esse atque aerumnosam vitam humanam calamitatisque plenam." Ipsum verbum κολούειν hac *decurtandi* i. e. *imminuendi* significatione idem adhibuit Aeschylus in Pers. 1036 Blomfield., quem vid. in Glossar. ad l. l. Vid. quoque supra V, 92. §. 6 ibique nott.

κατὰ τοιόνδε] Duo codd. inserunt articulum τό. Sed vid. IV, 48. 50. — In seqq. βροντὴν Larcherus accipi vult: *l'esprit de vertige et d'aveuglement*, ἐμβροντησία. Equidem non video, cur a primitiva vocis notione recedam. Ad tmesin haud infrequentem apud Nostrum: δι᾽ ὧν ἐφθάρησαν conf. modo allata ad I, 194. IV, 60. Infra VII, 12: μετὰ δὴ βουλεύσαι. Mox cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. dedi μέγα ὁ θεὸς ἄλλον, ubi vulgo ἄλλον μέγα ὁ θεός.

§. 6.

Ἐπειχθῆναι μέν νυν κ. τ. λ.] Attendi iubet ad eiusmodi sententias Hoffmeister. l. l. pag. 43, quippe in quibus insit egregiae prudentiae humanae notio, quae vel in eo eluceat, quod commendetur cunctatio. — Ad vocem σφάλματα conf. VII, 6.

εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ᾽ ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν] Sententia plana, verborum structura paulo impeditior, eum fere in modum expedienda: *quae* (*bona* scil.) *si statim quidem nulla videantur esse, temporis tamen decursu quis reperiet* (scil. bona esse). Particulam ἀλλὰ (*saltem, tamen*), praecedente εἰ μή, attigi ad III, 72 coll. VII, 11. Add. Held ad Plutarch. Timoleont. 4. pag. 333. De locutione ἀνὰ χρόνον vid. II, 151. I, 173. V, 27 ibique nott. VII, 153. Kuehner Gr. Gr. §. 602.

§. 7.

ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε] Vox Μαρδόνιε suspecta videtur Mehlero

Ἑλλήνων, οὐκ ἐόντων ἀξίων φλαύρως ἀκούειν. Ἕλληνας γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νυν οὕτω γένηται. διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον, ἐν τῇ δύο μέν εἰσι οἱ ἀδικέοντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλ-

(Mnemos. V. p. 67) et Cobeto (Mnemosyn. VII. p. 181) ex ea Graecorum consuetudine, „qua filium clari patris solent πατρόθεν προσαγορεύειν honoris causa aut cum gravitate quadam interdum et iocosa, veluti ὦ παῖ Κλεινίου etc." Mihi haud persuasit, qui hanc vocem salvâ sententiâ aeque bene omitti atque addi potuisse, hoc vero loco cum vi quadam et consulto adiectam existimo, adeo ut minime sit delenda. Eadem sententia de voce Μαρδόνιε falso addita fuit Naberi, ut post modo vidi, in Mnemosyn. III. p. 479.

παῦσαι λέγων λόγους ματαίους] „λόγους ματαίους dicit non modo *vanos* et *temere iactatos sermones*, sed et *iniuriosos*, sicut cap. 15 et III, 120 [ubi vid. nott.] VI, 68." *Schweigh.* Inde haec totius loci exsistit sententia: *desine verba iniuriosa s. inania facere de Graecis. qui digni haud sunt, ut male audiant s. qui non merentur, ut male s. iniuriose de iis loquaris.* Ad locutionem φλαύρως ἀκούειν (*male audire*) conf. allata ad VI, 94 et VII, 16, 2. Attigit quoque Blomfield. in Gloss. ad Aeschyli Pers. 222; plura similia dabit Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1323. pag. 473. De verbi διαβάλλειν significatione vid. nott. ad V, 35.

ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι] ἐπαίρεις intactum reliqui; vid. supra ad VII, 9. §. 3 nott. βασιλέα et h. l. et §. 8 exhibui pro βασιλῆα. De structura verbi ἐπαίρειν cum infinitivo Larcherus confert Euripid. Suppl. 581, ubi infinitivo praeponitur ὥστε, coll. Hippol. 1327. (1337 Br.). Ad *excitandi, commovendi* notionem, quae in verbo ἐπαίρειν inest, idem confert Aristoph. Nubb. 42, ubi ἐπῆρε, quod glossa vetus interpretatur ἀνέπεισεν, παρεκίνησε, κατέπεισε.

αὐτοῦ δὲ τούτου εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν] i. e. *eamque ipsam ob causam* (ut scil. ad bellum Graecis inferendum commoveas regem) *omne studium expromere mihi videris.* Bene Langius, vernaculus Herodoti interpres: „*Denn dadurch, dass du die Hellenen verleumdest, reizest du den König zum Krieg, und darum scheinst du mir eben allen Eifer dran zu setzen.* In cod. Florent. invenitur ἐκτίνειν" pro ἐκτείνειν. Sed vulgatum recte tuetur Schaef. Appar. Demosth. T. V. pag. 625 (ad Demosthen. p. 1398, 21 R.) coll. Addend. pag. 760, ubi plura profert exempla.

μή νυν οὕτω γένηται] Idem Langius: „*Doch das muss nicht geschehen.*" Latine reddas: *Ne igitur sic unquam fiat.* Ubi particulam μή excipit coniunctivus loco imperativi positus. Nam praestat ita locum interpretari quam ad eam rationem, de qua Matth. Gr. Gr. §. 517, ubi coniunctivi vis proxime ad futurum accedere videtur, ut in Homerico illo Odyss. XVI, 437: οὐκ ἔσθ' οὗτος ἀνὴρ οὐδ' ἔσσεται οὐδὲ γένηται: add. VI, 201 ibique Nitzsch. II. p. 115 seq. et vid. G. Hermann. ad Viger. pag. 906 itemque Baeumlein: Griech. Mod. p. 186 et Stallbaum ad Platonis Philebum pag. 52.

διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον] Excitant interpretes ad h. l. similes veterum sententias, Pindari Pyth. II fin. Isocratis De permutat. [cap. 9. §. 18] p. 313 E. coll. Dion. Chrysost. Or. XI. pag. 185 ac praecipue Luciani De calumn. non temer. cred. §. 6. 7. pag. 37 seqq. Tom. VIII ed. Bipont. Conf. etiam Huschke in: Matthiae Miscell. philologg. I. pag. 37. — In seqq. verba οὐ παρεόντος κατηγορέων valent: *dum absentem accusat, criminatur.* Aliquot codd. παρέοντι. — In proxime seqq. ad πρὶν

*λων ἀδικέει, οὐ παρεόντος κατηγορέων· ὁ δὲ ἀδικέει, ἀναπει-
θόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου
τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικέεται, διαβληθείς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου καὶ
8 νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. Ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ γε πάν-
τως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς
μὲν αὐτὸς ἐν ἤθεσι τοῖσι Περσέων μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέ-
ρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα στρατηλάτεε αὐτὸς σὺ, ἐπι-
λεξάμενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν, ὁκό-
σην τινὰ βούλεαι. καὶ ἢν μὲν, τῇ σὺ λέγεις, ἀναβαίνῃ βασι-
λέϊ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι
καὶ ἐγώ· ἢν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν
δέ σφι καὶ σὺ, ἢν ἀπονοστήσῃς. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν
οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλ-
λάδα, ἀκούσεσθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων,
Μαρδόνιον μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας, ὑπὸ κυνῶν*

ἢ sequente coniunctivo vid. nott. ad VII, 8. §. 2.

ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου] i. e. *ei, qui a sermone* (criminatione) *absens est, in hisce iniuria fit* (duplici) *hoc modo* (τάδε), *ut et ab altero accusetur et ab altero malus esse putetur.* Sequitur participium, ubi ob praegressum τάδε exspectabas ὅτι vel simile quid.

§. 8.

ἐν ἤθεσι τοῖσι Περσέων] i. e. *in Persarum sedibus.* Satis notum, apud Ionicos scriptores ἤθεα *certas* dici *sedes, fixa domicilia.* Plura G. I. Bekker. in Specim. Philostrat. pag. 30 seqq., quo iam usus sum in nott. ad I, 19. Quae continuo subiiciuntur: *ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα*, Goeller ad Thucydid. V, 113 reddi vult: *in medio depositis nostrùm utriusque liberis.* Equidem malim: *nostrùm vero utroque liberos suos periclitante* s. belli vicibus periculisque obiiciente, exponente. Attigi verbum παραβάλλεσθαι ad Plutarch. Philopoem. p. 52. Add. Wyttenbach. ad Selectt. historicc. pag. 351.

καὶ ἢν μὲν τῇ σὺ λέγεις, ἀναβαίνῃ βασιλέϊ τὰ πρήγματα] i. e. *si res ita, ut ais, regi successerit.* Ubi videtur ἀναβαίνειν idem fere notare atque ἀποβαίνειν, quod de rebus, *quae eveniunt eventumque habent,* usurpari novimus. Nec valde recedit ἀναχωρεῖν, de quo dixi ad VII, 4. — De imperativi forma κτεινέσθων, Atticis scriptoribus vulgo tributa, ex Ionicis atque Doricis scriptoribus plura ad h. l. collegit exempla Valckenar. Tu vid. Bredov. pag. 337, qui Herodoti hanc Atticam imperativi formam ubique adhibentis locos omnes collegit.

οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων] In mentem venit ταὐτά: *eadem patiantur tui liberi.* Verbum ὑποδύνειν in seqq. valet *inire, subire, in se recipere.* Conf. IV, 120. VII, 134 fin. De vocula οὐ in sententia conditionali (εἰ δὲ — οὐκ ἐθελήσεις) vid. allata ad VI, 9. In verbis proxime sequentibus σὺ δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις, in quibus δὲ respondet antecedentibus ταῦτα μὲν, pronomen σὺ cum vi quadam ponitur eodem fere modo, quo infra in verbis: ἦ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ubi sane omitti potuit pronomen. Quod vero ἄξεις pro ἀνάξεις reponi vult Naber (Mnemosyn. IV. p. 25), haud assentior. Ad αὐτοῦ τῇδε conf. citata ad I, 189. IV, 135. VII, 141.

ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων δια-

τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἤ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων, ἤ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα, ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα.

Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβε- 11
ται τοισίδε· Ἀρτάβανε, πατρὸς εἶς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός· τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων. καί τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί. ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιήσω. μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ Ἀριαράμνεω, τοῦ Τεΐσπεος, τοῦ Κύρου,

φορεύμενον] i. e. *dilaniatum*, *dilaceratum* ab avibus carnivoris canibusque, ut apud Aristoph. Av. 338. 354. [Eqq. 294. Aeschyli Choëph. 66 coll. Held. ad Plutarch. Timoleont. 13. pag. 309.] Pausan. II, 34. §. 7, quae attulit Valcken., de Latinis quoque monens, qui *differre* dicunt, ut Horat. Ep. V, 99. Plaut. Curcul. IV, 4, 20. Ad ipsum omen maxime durum Wesseling. confert Virgil. Aen. IX, 485 ibique De la Cerda. Caeterum Graeco more prorsus loquentem (cf. supra §. 4 ibique nott.) inducit Artabanum Noster, qui supra I, 140: οὐ πρότερον, inquit, θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῆναι, ubi vid. nott. T. I. p. 286 seqq. — In seqq. ad εἰ — ἄρα conf. nott. ad IX, 60 et vid. infra VII, 16. §. 3. Ad vim voculae γε in verbis ἤ σέ γε Naber (in Mnemosyn. IV. pag. 9) comparat similem locum, qui legitur VII, 157.

γνόντα ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα] Participium γνόντα non ad Mardonium, sed ad antecedens τινα referri observat Larcherus. Rectius utique ad Mardonium retulit Schweighaeuserus, ita Latine haec exprimens: *ubi cognovit*, atque Langius: *und dann wirst du erkannt haben*. Verbum ἀναγινώσκεις ex h. l. citans Eustath. ad Ili. pag. 957, 56 s. 938, 19 interpretatur ἀναπείθεις. Tu vid. I, 68 ibique nott.

Cap. XI.

ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν] Articulus τοῦ ante infinitivum omittitur ut h. l. ita infra: ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν προκέεται ἀγών. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 637. — Ad voces ἐπέων ματαίων conf. nott. ad VII, 10. §. 7.

μήτε συστρατεύεσθαι] Eustathius haec citans ad Ili. pag. 733, 31 s. 626, 30 affert στρατεύεσθαι. De particularum μήτε — τε structura conf. allata ad VI, 1 et de locutione ἐπιτελέα ποιεῖν citata ad III, 16. In seqq. ad verba μὴ γὰρ εἴην vid. Kuehner Gr. Gr. §. 466, d, qui sic reddit: „*ich wollte doch nicht vom Darius abstammen* etc.“

μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος] Plane sic I, 209, ubi in Ἀρσάμεος libri conspirant. Sequitur hoc loco τοῦ Ἀριαράμνεω, quod inde a Schweighaeusero omnes editores librorum quorundam ex auctoritate dederunt, cum olim vulgo esset Ἄρμνεω, Medicei, Florentini aliorumque codd. auctoritate firmatum, atque in marg. Stephan. Ἀριαράμνεω. Quod deinceps legitur τοῦ Τεΐσπεος, ita in omnibus exstat codd., nisi quod duo cum Valla exhibent τίσπεος. Sequitur τοῦ Κύρου τοῦ Καμβύσεω; post quas voces quae in Mediceo, Florentino (ubi mendose τοῦ τε ἴσπεος) aliisque iterantur verba τοῦ Τεΐσπεος, ignorat Sancrofti liber cum

τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Τεῖσπεος, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ

aliis. Ac reperitur in ora codicis Medicei, teste Gronovio, haec Xerxis genealogia: Ἀχαιμένης, Τεΐσπης, Καμβύσης, Κῦρος, Τεΐσπης, Ἀρμνης, Ἀρσαμένης, Ὑστάσπης, Δαρεῖος, Ξέρξης. Galeus stemma regum Persarum usque ad Xerxem descripserat eum in modum: *Achaemenes*, *Cambyses I*, *Cyrus I*. Cyrum I excipiunt *Cambyses II* et *Teispes;* illum *Cyrus II* et *Cambyses III*, hunc *Ariamnes*, *Arsames*, *Hystaspes*, *Darius*, *Xerxes*. Bellanger. in not. apud Larcher. ante τοῦ Κύρου apud Herodotum excidisse putat μηδὲ, quo sibi congruant: μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου — μηδὲ τοῦ Κύρου: *que je ne sois pas fils de Darius, qui fut fils d'Hystaspes* etc. *ni un des descendans de Cyrus*, qui fut fils de Cambyses etc. In quam eandem sententiam inciderat Salmasius Exercitt. Plinn. pag. 833. At recte, si quid video, obloquitur Larcherus, *Cyrum* Cambysis patrem ac Teispis nepotem cum altero Cyro, Cambysis filio Persicique regni conditore, confundi indicans. Idem inde stemma exhibet ab ea, quae apud Aeschylum traditur Pers. 762 sive 771 seqq. Blomfield. (ubi *Medum* i. e. Astyagem, primum ducem, excipit filius Cyaxares, dein tertius *Cyrus* et eius filius *Cambyses* quartus, et *Smerdis* quintus rex) stirpe valde diversum, sed cum eo, quod ex Galeo modo exhibuimus, prorsus conveniens, nisi quod post Achaemenem, gentis abavum, infert *Teispem*. Novam lucem his attulit inscriptio Bisutuna, e qua nonnulla ad regum horum stirpem spectantia Rawlinson olim communicaverat cum Hammero, qui haec ipsa accurate convenire admonuit cum iis, quae in recentiorum Persarum scriptis de hac regia stirpe traduntur: vid. Wien. Jahrbb. LXXXIII. pag. 16 seqq. et conf. Lassen in: Zeitschrift f. Kunde d. Morgenland. II. p. 176. III. p. 452. Ubi vero ipsa inscriptio iuris publici facta est (vid. nott. ad III, 30), intelligimus inde Darium in prima tabula se praedicare filium *Hystaspis* (Vistâçpa), qui fuit filius *Arsamis* (Arsâma), qui fuit filius *Ariaramnis* (*Ariyarâmna*), qui fuit filius *Teispis* (*Caispis*), qui filius fuit *Achaemenis* (*Hakhâmanis*). Quae quam accurate cum Herodoteis conveniant, nemo non videt: hoc uno offendimur, quod apud Herodotum post τοῦ Τεΐσπεος inseruntur: τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Τεΐσπεος, cum neque Cyrus neque Cambyses inter Darii maiores referri possit ipsumque repetitum τοῦ Τεΐσπεος suspicionem praebeat, quam ipsam tolli haud putamus eo, quod in eadem inscriptione illa Darius se *nonum* regem vocat, ante quem *octo* fuerint reges eiusdem stirpis: id enim cum Roethio (Gesch. d. Philosoph. I. p. 388 seqq.) ad seriem regum Bactrianorum spectare arbitramur, alienam illam quidem ab ea, quae h. l. traditur, Persarum regum stirpe: sed intelligitur inde forsitan, quî factum sit, ut hoc quoque loco *octo* reges ante Darium commemorentur. Etenim verba τοῦ Κύρου τοῦ Καμβύσεω τοῦ Τεΐσπεος in hunc regum indicem per errorem utique inducta videntur, sive librariorum culpâ sive, quod credere malim, ipsius Herodoti, qui, quae ita acceperat, retulit aut quae in duabus genealogiis ante se positis invenerat, coniunxisse vel potius confudisse putandus est: duplex autem stemma illud, auctore Opperto (Journal Asiatique Ser. IV. Tom. XVII. p. 265 seqq. 271 coll. Rawlinsone in: Journal of Asiatiq. Society XI, 1. p. 149) sic se habet:

Achaemenes
|
Teispes

Ariaramnes	Cambyses
Arsames	Cyrus
Hystaspes	Cambyses.
Darius	

Utut de hac genealogia statuis, id unum satis hinc apparet, Darium eadem qua Cyrum Cambysemque stirpe oriundum ad unam eandemque Achaemenidarum gentem refe-

τιμωρησάμενος Ἀθηναίους, εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι, εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων, οἳ Σάρδις τε ἐνέπρησαν καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκ ὦν ἐξαναχωρέειν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθεῖν προκέεται ἀγών, ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἕλλησι, ἢ ἐκεῖνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἔχθρης ἐστί. Καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινόν, τὸ πείσομαι, τοῦτο μάθω, ἐλάσας

rendum esse. Conf. etiam Loebe in: Jen. Litt. Zeit. 1847. p. 1120 et quae ipse monui in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Vol. L. p. 392. De nomine *Hystaspis* diximus in Excurs. ad III, 70. pag. 681; de *Arsamis* et *Ariaramnis* nomine exposuerunt Oppert l. l. pag. 263. 267 itemque Rawlinson l. l. pag. 42, qui idem pag. 148 etiam de *Teispis* nomine quaedam attulit; hunc autem putat patrem Ariaramnis atque matris Cambysis, qui Cyri pater fuit, fuisse. — *Cr.* praeterea conferri vult Olympiod. in Plat. Alcib. cap. 17. pag. 151.

ὅτι, εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι] Unus codex ἕξομεν affert pro ἄξομεν, quod merito recentt. edd. retinuerunt omnes: dixit enim Noster ἡσυχίην ἄγειν I, 66. 169. V, 92. VII, 150. 161. VIII, 108. Ad verba ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι mente repetendum ἡσυχίην ἄξουσι ex antecedentibus ἡσυχίην ἄξομεν. De particula ἀλλὰ vid. citata ad VII, 10. §. 6 et de verbo σταθμώσασθαι ea, quae attuli ad VII, 9. §. 2. Ipsa verba εἰ χρὴ σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων valent: *si oportet s. fas est colligere s. coniicere ex iis, quae ab illis prius facta sunt, s. quae illi priores* (in nos) *fecerunt.* Formam ὑπαργμένοισι ab omni mendae suspicione liberam non videri iudicat Bredov. pag. 294, cum alias semper Herodotus hoc verbum eiusque composita augmento temporali instruxerit. Neque tamen statim illam formam mutandam censet. In verbis seqq. οὔκων ἐξαναχωρέειν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει (i. e. *neutris igitur inde recedere licet*) pro δυνατῶς Sancrofti liber alterque praebent ἱκανῶς, quod cum apud Hesychium explicetur voculâ δυνατῶς, id ipsum e scholio adscitum videtur Schweighaeusero (Lex. Herod. I. p. 335): equidem malui cum recentt. edd. retinere δυνατῶς, cum ἱκανῶς (cf. modo Thucyd. I, 91 et alia, quae in Thes. Ling. Graec. T. IV. p. 567 Dindorf. afferuntur) ab huius loci sensu alienum videri possit. — Mox pro παθέειν dedi παθεῖν, ut VI, 12, ubi vid. Ad structuram conf. quoque Homer. Ili. XV, 502: νῦν ἄρκιον ἢ ἀπολέσθαι ἠὲ σαωθῆναι καὶ ἀπώσασθαι κακὰ νηῶν, et Odyss. XXII, 65. Locutionem γίνεσθαι ὑπό τινι attigi ad III, 45. V, 30 fin. VII, 139. Verba: τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἔχθρης ἐστὶ valent: *neque enim quidquam medium relinquitur in inimicitia*, sive, ut Schweighaeuser (Lexic. Herodot. II. p. 98) reddit: „*inter has inimicitias nihil in medio positum est*, nempe nulla pacis conditio esse potest; aut illi nos subigent, aut nobis in servitutem redigendi sunt." Pari modo τὸ μέσον I, 126. IX, 82.

καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται] i. e. *pulcrum igitur erit, si nos, quas prius perpessi sumus iniurias, eas iam ultum eamus.* Verbum activum τιμωρεῖν *ulciscendi* notione iam invenimus I, 103, ubi vid. nott. Quae sequuntur verba: ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι, τοῦτο μάθω, per ironiam esse dicta recte monet Schweighaeuserus: *ut cognoscam nimirum, quod malum tu mihi ominaris.*

ἐπ᾽ ἄνδρας τούτους, τούς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρὺξ, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω, ὡς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὤνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται.

12 *Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο. μετὰ δὲ εὐφρόνη τε ἐγίνετο, καὶ Ξέρξεα ἔκνιζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη, νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς πάγχυ εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεδογμένων δέ οἱ αὖτις τούτων κατύπνωσε. καὶ δή κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν· Μετὰ δὴ βουλεύεαι, ὦ Πέρσα, στράτευμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἁλίζειν Πέρσῃσι στρατόν;*

ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος] De voce *δοῦλος* monui ad VII, 5. Ad reliqua conf. VII, 96 et IX, 116, quo loco iam sumus usi ad I, 4, ubi vid. nott. De Pelope Phryge conf. etiam Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1292. pag. 466 ed. sec. Mox *ὤνθρωποι* scripsit Bekker, quem cum Dietsch. secutus sum probante Bredov. p. 201. Zonaras s. v. *Ἐπώνυμος* pag. 796 h. l. afferens exhibet *οἱ ἄνθρωποι*. De structura vocis *ἐπώνυμος* vidimus ad II, 112. Hoc loco vel *καλέονται* additum invenis. Conf. Demosthen. adv. Androt. Argum. pag. 588, 27. De locutione *ἐπὶ τοσοῦτο* vid. ad IV, 45. Add. IX, 65 fin. Eurip. Suppl. 87.

Cap. XII.

εὐφρόνη τε ἐγίνετο] *εὐφρόνης* voce, qua hîc utitur Noster pro *nocte*, videtur ille, ut bene suspicatur Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Prometh. 676, alludere ad eam vocis etymologiam, qua noctem *εὐφρόνην* dici veteres grammatici (quos Blomfield. excitat) docebant *διὰ τὸ εὖ φρονεῖν*. Ex Herodot. conf. VII, 56. 188. IX, 37. 39. — Quod sequitur *ἔκνιζε*, valet: *pupugit, momordit, irritavit*. Vid. nott. ad VII, 10. §. 5.

νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς] Schweighaeuserus, nisi ipsis verbis Herodoteis olim additum fuerit, intelligi certe vult *ἑωυτῷ*; ut ea exsistat sententia: *noctu secum deliberans, consilium iniens*, quemadmodum haud infrequens apud Nostrum *λόγον ἑωυτῷ διδόναι* I, 209. II, 162. III, 25 (ubi cf. allata), alibi; nisi malis ita accipere: *nocti consilium, deliberationem permittens, tradens*. — Ad verba *εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι* (i. e. *e re sua haud esse invenit*) conf. Aristophan. Eccles. 656. Herodot. I, 79 ibique nott. — Pro *τουτέων* dedi *τούτων*.

κατύπνωσε] i. e. *somno est sopitus, obdormiit.* Conf. IV, 8. VII, 4. 15. 16. 17. Quae de somnio deinceps narrantur, iis consulto Noster addidit: *ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων*, ne quis credat, ipsum Herodotum talia commentum esse aut a Graecis, qui talia commenti sint, tradita accepisse. Persae autem quantum somniis indulserint, vel ex iis patebit, quae ad VII, 19 afferemus e nostro scriptore.

ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα κ. τ. λ.] Structuram verbi *δοκεῖν* cum accusativo et infinitivo notavit Held. ad Plut. Timoleont. 8. pag. 353. Add. Herodot. I, 108 ibiq. nott. VII, 18. 19. Ad voces *μέγαν τε καὶ εὐειδέα* conf. nott. ad V, 12. Ad tmesin in verbis: *μετὰ δὴ βουλεύεαι* conf. supra nott. ad cap. 10. §. 5.

στράτευμα μὴ ἄγειν] Vocula *μὴ* male in quibusdam libris deest. Vid. Matth. Gr. Gr. §. 534. not. 4, 2 et adde VII, 13. In sequentibus ver-

οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα. Ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαο ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν. Τὸν μὲν, ταῦτα εἴπαντα, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης
516 ἀποπτάσθαι. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης ὀνείρου μὲν τούτου 13
λόγον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, συγγνώμην μοι ἔχετε, ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύομαι. φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρῶτα οὔ κω ἀνήκω, καὶ οἱ παρηγορεύμενοι ἐκεῖνα

bis cum Dindorf. et Dietsch. retinui olim vulgatam lectionem *Πέρσῃσι*, cuius loco e pluribus libris scriptis Schweighaeuserus et Gaisford. receperunt *Πέρσας*. Solet enim Noster verbo *προειπεῖν* (*edicendi s. publico edicto imperandi* notione) adstruere dativum I, 21. VI, 137. VII, 116; nec aliter *προαγορεύειν*, ubi eandem habet significationem IX, 98 coll. III, 142. Sententia est: *ubi edixisti Persis, ut colligerent exercitum.* Ad argumentum loci Wesseling. confert Aeschyl. Pers. 93, qui *δολόμητιν ἀπάταν θεοῦ* vocat, qua Xerxes per somnium impulsus post fluctuationes in bellum ruerit. Conf. Grote: History of Greece V. p. 8, quo supra iam usi sumus ad VII, 8: namque comparat vir doctus hocce somnium Xerxis cum eo somnio, quo Iuppiter Agamemnonem excitat initio Iliadis libr. II, idemque etiam affert somnium, Dario Codomanno oblatum, cum Alexander aggrederetur, in Plutarch. Vit. Alexandr. 18.

οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα] „*neque adest, qui tibi sit assensurus, qui consilium, quod nunc iniisti, sit probaturus.*“ *Schweigh.* in Lex. Herod., ubi affert VI, 61. 140. IX, 41. Tu vid. etiam nott. ad IV, 43.

Ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαο ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν] i. e. *Sed quemadmodum die facere constitueras, hâc perge viâ.* Conferri huc possunt, quae supra I, 133 traduntur de ratione, qua Persae deliberare solent. Ad *ὁδῶν* conf. II, 20. 22. Quae sequuntur: *τὸν μὲν — ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποπτάσθαι*, in mentem revocant Homerica Ili. II, 70: *ὣς ὁ μὲν (θεῖος Ὄνειρος) εἰπὼν ᾤχετ' ἀποπτάμενος.* Ac simili modo apud Aristophan. Ran. 1352 somnium *ἀνέπτατο.*

CAP. XIII.

Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης] i. e. *Ubi dies illuxit.* Conf. I, 190 et allata ad III, 135.

ὁ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε] Ad *ὁ δὲ* conf. allata ad V, 120. Pro *τοὺς καὶ πρότερον* (ut Mediceus, Florentinus, alii exhibent) Aldina: *τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον*, *eosdem quos etiam antea;* eamque secuti sunt Schaefer et Matth., ita ut hic locus pertineat ad eos, quales attigi in nota ad VII, 66. Sed recte Schweighaeus. et Gaisf. voces *τοὺς αὐτοὺς* quippe e scholio adscitas repudiarunt, probante Struv. Spec. I. p. 25 (Opuscc. II. p. 288), qui tamen idem adiicit, posse aliquem eodem iure suspicari, oculos librarii a priore *τοὺς* ad posterius aberrantes omissionis causam praebuisse.

ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύομαι] „*subitam et priori contrariam sententiam.* Tales *ἀγχίστροφοι μεταβολαὶ* Gregor. Nazianz. Or. XXVIII. p. 473 B. ad Thucydidis exemplum II, 57.“ *Wesseling.*

φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρῶτα οὔ κω ἀνήκω] „*Nam et ego ad id prudentiae culmen, quo tendo, nondum perveni.*“ Ita Schweighaeuserus interpretatur. Tu cf. de verbo *ἀνήκειν* nott. ad V, 49. Valckenarius *φρενῶν ἐς τὰ πρῶτα* idem esse ait atque *ψυχῆς ἐς τὸ φρονιμώτατον*, comparans Xenoph. Sympos. VIII. §. 14 et Sophocl. fragm. apud Etymolog. s. v. *νεῖκος*. Quae se-

ποιέειν, οὐδένα χρόνον μευ ἀπέχονται. ἀκούσαντι μέντοι μοι
τῆς Ἀρταβάνου γνώμης παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε,
ὥστε ἀεικέστερα ἀπορρίψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ
χρεών. νῦν μέντοι συγγνοὺς χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς
ὦν μεταδεδογμένον μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
ἥσυχοί ἐστε. Πέρσαι μέν, ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες
14 προσεκύνεον. Νυκτὸς δὲ γενομένης αὖτις τὠυτὸ ὄνειρον τῷ
Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· Ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ
φαίνεαι ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην, καὶ τὰ

quuntur verba καὶ οἵ παρηγορεύμενοι ἐκεῖνα κ. τ. λ., cum Schweigh. sic reddere licet: *et qui ad istud faciendum me excitant, nullo tempore a me discedunt.* Vulgatam παρηγορεύμενοι recte tuetur Bredov. pag. 81 eamque praeferri vult scripturae παρηγορευόμενοι, quae in uno Parisino exstat libro. Florentinus affert παρηγορεόμενοι, haud male. Pro μέντοι in proxime seqq. Bekkerus mavult μὲν δή, ut VII, 8. §. 3.

παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε] i. e. *Mihi Artabani sententiam audienti statim iuvenilis animus exarsit* (quasi ebulliit). Ad structuram comparativi in verbis sequentibus: ὥστε ἀεικέστερα ἀπορρίψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεών, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 752. Nabero (in Mnemosyn. IV. p. 25) verba ἢ χρεών suspecta videntur, sine iusta opinor causa. Dedi equidem χρεὼν pro χρεόν, quod e Florentino libro receperat Gaisfordius; vid. nott. ad V, 49. Ad verbum ἀπορρίψαι conf. I, 153 ibique nott. IV, 142.

ὡς ὦν μεταδεδογμένον] Olim legebatur μεταδεδογμένῳ; Florentinus habet μεταδεδογμένων, quod aeque respui, secutus cum recentt. edd. scripturam Sancrofti libri et plurium aliorum μεταδεδογμένον, quod eadem ratione explicandum puto, qua δεδογμένον (apud Thucyd. I, 125), εἰρημένον (de quo cf. Geisler: De Graecc. nominatt. absolutt. p. 39) et quae alia afferuntur apud Kuehner. Gr. Gr. §. 670 coll. 673. Attigit idem Geisler l. l. pag. 51 hunc locum, quem sic explanari vult: „*talem quietem agite, qualis sit, cum mutavi auxilium.* Malim reddere cum Schweighaeusero: *Scitote igitur abiecisse me belli Graeciae inferendi consilium et quietem agite.* Conf. Matth. Gr. Gr. §. 564. Quod sequitur μή, de eo dixi ad VII, 12. De verbo προσκυνεῖν vid. nott. ad II, 80. III, 86.

Cap. XIV.

αὖτις τὠυτὸ ὄνειρον κ. τ. λ.] Respexit Eustathius ad Ili. II. p. 166, 7 s. 125, 41. Quae sequuntur, exhibui ita, ut Schweigh. et Gaisf., Florentinum secuti, dederant. Vulgo: ἔλεξε (alii ἔλεγε) τῷ Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ.

ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην] Vid. IV, 120 ibiq. nott. et ad verba ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ nott. ad III, 50. VII, 16. §. 3. VII, 57. 58. Pro αὐτέων, quod Bekker retinuit, rescripsi αὐτῶν. Verbum προσδόκα, quod ante ἀνασχήσειν (de quo cf. V, 106) habent Aldina eamque secutus Schaeferus, scripti libri ignorant, quorum plures, quos Bekkerum secutum esse video, ἀνασχήσει dant pro ἀνασχήσειν, quod e Florentino assumptum cum Schweigh. et Gaisford. exhibui; de significatione conf. V, 106. — Verba ὡς καὶ μέγας καὶ πολλός, *cum maximam potentiam maximumque regnum adeptus sis*, attigi ad IV, 109. Add. Welcker. Prolegg. ad Theognid. pag. XCI. Ipsa sententia prorsus Graeca adeoque Herodotea, ad ea spectans, quae ad VII, 10. §. 5 attulimus.

ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ, ὡς παρ' οὐδενὸς ἀκούσας. εὖ νῦν τόδ' ἴσθι, ἤν περ μὴ αὐτίκα στρατηλατέῃς, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἀνασχήσειν· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσεαι.
Ξέρξης μὲν, περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει, ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς 15
κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον καλέοντα. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε· Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον, εἴπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα συμβουλίης· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα, τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὦν δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν βουλόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνωκότι ἐπιφοιτῶν ὄνειρον φαντάζεταί μοι, οὐδαμῶς συνέπαινον ἐὸν ποιέειν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. Εἰ ὦν θεός ἐστι ὁ ἐπιπέμπων καί οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τὠυτὸ τοῦτο ὄνειρον, ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὑρίσκω δὲ ὧδε ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν
517 σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο ἵζοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον,

Cap. XV.

καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον καλέοντα] Deest in quibusdam libris praepositio ἐπὶ, quae si retineatur, melius omitti καλέοντα, ex interpretamento ortum, censet Valckenarius, cum loci ea sit sententia: *mittit qui Artabanum ad se vocaret*, id ipsum autem simplici exprimatur locutione πέμπειν ἐπί τινα, *mittere ad aliquem arcessendum*, ut apud Thucyd. VI, 61, alibi. Eadem ferme statuit Cobet in Mnemos. IV. p. 250 καλέοντα delendum esse censens. Equidem ut participio καλέοντα nos carere posse minime negem, ita libris invitis illud minime eiecerim, ut qui Herodoti orationem hic illic copiosiorem atque abundantem probe norim. — Ad μάταια ἔπεα conf. citata ad VII, 10. §. 7 et ad συμβουλίης (quod, uno Sancrofti libro excepto, in quo exstat συμβουλῆς, reliqui codd. offerunt) nott. ad III, 1. In seqq. verba ἔγνων δὲ cum e glossemate orta sint, tolli vult Mehler in Mnemosyn. V. pag. 66; mihi quam maxime retinenda ea videntur. Quod mox legitur ὑπεθήκαο (*suasisti, auctor fuisti*), ad id conf. nott. ad I, 107. In seqq. verbum φαντάζεσθαι attigi in nott. ad VII, 10. §. 5.

συνέπαινον ἐὸν] Ita recte duobus e codd. nunc editum a Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. pro vulg. συνεπαινέον, quod tenuit Schaefer. Conf. III, 119. V, 20. 31. 32. — In seqq. ad locutionem ἐν ἡδονῇ ἐστὶ conf. Herodot. IV, 139 ibique nott. Add. VII, 101. — Quod paulo inferius legitur ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον, reddas licet: *eadem tibi quae mihi praecipiens*. In edd. Bekkeri, Dindorf. et Dietsch. invenitur ὁμοίως ὡς καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον; equidem omisi ὡς nullius quantum scio libri scripti auctoritate probatum aeque ac VII, 100; alia dabit Struve Spec. Quaest. I. pag. 26 (Opuscc. II. p. 290). — Ad vocem σκευὴν in seqq. conf. I, 24 ibique nott. Infra VII, 16. §. 3 τὴν ἐσθῆτα dixit. Structuram verbi ἵζεσθαι cum praepositione ἐς attigi ad V, 12. I,

16 καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώσειας. Ξέρξης μὲν ταῦτά
οἱ ἔλεγε· Ἀρτάβανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμε-
νος, οἷα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον ἵζεσθαι, τέ-
1 λος ὡς ἠναγκάζετο, εἴπας τάδε ἐποίεε τὸ κελευόμενον· Ἴσον
ἐκεῖνο, ὦ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ
λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ἀμφότερα περιή-
κοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίαι σφάλλουσι, κατά περ τὴν
πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματα φασὶ
ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾶν φύσει τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι.
Ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη,

19. Add. VII, 16. Ad vocem *κοίτῃ* conf. I, 9 ibique nott.

Cap. XVI.

οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμενος] i. e. *primum eius dicto non paruit.* Nam Persis capitale fuit in sella regia consedisse, teste Curtio VIII, 4. §. 9 aliisque a Brissonio De reg. Perss. princip. I, 30 excitatis. Pro *κελεύσματι* plures codd. *κελεύματι*: de quo vid. nott. ad IV, 141 et Bredov. p. 347, qui merito reiici vult *κελεύματι*. De dativo *οἱ* confer nott. ad I, 34. pag. 91. 926. Add. III, 14. 15. 53. 55. 74 init.

§. 1.

Ἴσον ἐκεῖνο — παρ' ἐμοὶ κέκριται] Citat Stobaeus III, 68 (T. I. p. 103 Gaisf.) et Eustath. ad Ili. pag. 238, 19 sive 180, 34. Ad verba *παρ' ἐμοὶ* cf. II, 160 et ad ipsam sententiam Hesiod. Opp. et D. 291. 293. Graev. ad Cicer. pro Sext. 40: quae laudavit Valcken.

τὰ σὲ καὶ ἀμφότερα περιήκοντα, ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίαι σφάλλουσι] Recte cepit Schweighaeus.: *quorum cum utrumque tibi insit, pravorum hominum colloquia in errorem te inducunt;* si quidem proprie verba sic ordinanda censet: *ὁμιλίαι ἀνθρ. κακ. σφάλλουσί σε περιήκοντα ταῦτα ἀμφότερα*, ubi verbo *περιήκειν* accusativum invenimus additum eodem fere modo, quo supra VI, 86. Ac verbum *σφάλλειν* activa notione idem valere quod Latinorum *fallere* apud Livium XXI, 36 observat Valckenar. Vid. Herodot. VII, 142. Ad sententiam loci recte afferunt Paul. ad I. Corinth. XXV, 33, ubi vid. Wetsten.

κατά περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν κ. τ. λ.] „Ad multitudinem transtulerunt oratores, naturâ suâ maris instar tranquillam, demagogorum flabellis tanquam ventis procellosis facile concitandam. Herodotea eorumque similia I. Fr. Gronovius attulit ad Liv. XXVIII, 27. Conf. Dio Chrys. III. pag. 44 C." *Valcken.* Schweighaeuserus praeterea conferri iubet Polyb. XI, 29, 9 ibiq. nott. Ad structuram verbi *περιορᾶν* conf. nott. ad I, 191.

Ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς] Haec verba non valent: *cum male apud te audierim*, sed: *me vero, probrosis s. iniuriosis verbis a te lacessitum* (qui mala a te audierim verba), *non tantum id ipsum pupugit* s. *tristitiâ affecit* etc. Monuit Schweighaeuser in Lexic. Herod. I. p. 19. De locutione *ἀκούειν κακῶς*, quae passivo sensu hîc accipitur, conf. supra VII, 10. §. 7. III, 131 ibique nott. VI, 94.

οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη] *τοσοῦτο* pro *τοσοῦτον* suppeditabat Florentinus. De verbo *δάκνειν* disserui ad Plutarch. Alcibiad. pag. 107. Pro *λύπη* Dietsch. edidit *λύπῃ*, quemadmodum apud Euripid. in Rhes. 596 legitur: *χωρεῖτε λύπῃ καρδίαν δεδηγμένοι* et apud Aeschyl. in Prometh. 437. *συννοίᾳ δὲ δάπτο-*

ὅσον, γνωμέων δύο προκειμενέων Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπαυούσης καὶ λεγούσης, ὡς κακὸν εἴη διδάσκειν τὴν ψυχὴν πλέον τι δίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τοιουτέων προκειμενέων γνωμέων, ὅτι τὴν σφαλερωτέρην σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρεο. Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι 2
ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῄς τοι μετιέντι τὸν ἐπ' Ἕλληνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινος πομπῇ, οὐκ ἐῶντά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦτά ἐστι, οἷά σε ἐγὼ διδάξω,

μαι κέαρ: quamquam horum locorum ratio a nostro loco ob verbum passivum nonnihil differre videtur. Quare vulgatam λύπῃ cum caeteris editoribus retinui, quibuscum etiam retinui καταπαυούσης, quod Naber in Mnemosyn. III. p. 489 in καταπρηϋνούσης mutatum vult. Ex Florentino retinendum paulo inferius δίζησθαι, cuius loco vulgo cum Stobaeo X, 41 (T. I. p. 294 Gaisf.) δίζεσθαι. At vid. nott. ad I, 94 et allata ad VII, 103. Ipsa sententia Herodoti haec est: *malam esse rem, docere s. verbis excitare animum ad plura semper quaerenda* (s. concupiscenda), *quam quae suppetunt.* Eundem Florentinum secutus cum Schweigh. et Gaisf. dedi τοιουτέων προκειμενέων γνωμέων, assentiente Bredov. pag. 221; nec aliter dedit Bekkerus, nisi quod articulum τῶν ante γνωμέων inseruit, quod idem fecit Dindorf., qui τοιούτων προκειμένων dedit; alii pro τοιουτέων exhibent τουτέων, quod equidem reieci. — Pro τὴν σφαλερωτέρην tres codd. dant σφαλερωτάτην, quod ipsum defendi possit eo ex usu superlativi, quem in nott. ad III, 119 attigi, coll. Euripid. Andromach. 6. Similis varietas notante *Cr.* in Platon. Charmid. p. 159 C., ubi Heindorf. (p. 74) edidit κάλλιστον, Bekkerus vero κάλλιον, ut dudum voluerat Stephanus. In Herodoti loco unus Stegerus dedit σφαλερωτάτην, quod probavit vir doctus in Jen. Litt. Zeit. 1828. nr. 186. pag. 46. — Intactum reliqui ἀναίρεο, quod idem fecit Dietsch., qui aliis in locis (vid. nott. ad V, 24) Bredovium secutus -έεο edidit. Sed infra VII, 50 idem nobiscum reliquit φοβέο.

§. 2.

ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινος πομπῇ] Ad vocem πομπῇ conf. nott. ad III, 77. Quod sequitur ἐῶντα, merito e codd. revocatum pro ἐῶντος, si quidem ὄνειρον more Homerico tam in masculino quam in neutro adhibetur, improbante quamvis Anglo viro docto (Grote: History of Greece V. p. 14). Neutro usus Noster dixit ὄνειρον VII, 12. 14. VII, 15 (ubi etiam verbum ἐπιφοιτᾶν eodem pacto reperitur). 17. 18. Homerus uno tantum loco (Odyss. IV, 841 coll. XX, 87) dixit ὄνειρον, caeteris locis, quos afferre omnes longum, dixit ὄνειρος et ὄνειροι; nec aliter Apollonius Rhodius ὄνειρον semel adhibuit II, 197, reliquis locis (III, 446. IV, 877 etc.) invenitur ὄνειρος: quo eodem modo Herodoto quoque dicere licuisse existimo et ὄνειρος et ὄνειρον. Nec alio pertinet, quod VII, 65 σίδηρον Noster dixit pro σίδηρος: si quidem libris scriptis fidem praebemus, qui omnes, uno excepto Sancrofti libro (qui habet σίδηρος), in vulgata σίδηρον consentiunt. Plura similia attulit Fischer ad Weller. II. p. 173. 174. — In seqq. voces ὦ παῖ, quae post θεῖα vulgo ponuntur, praeposui cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. ita iubente libro Florentino.

τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα] Minus recte, opinor, Valla: *quae adeuntia homines frustrantur.* Malim equidem: *quae homines adeuntia huc*

ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών. πεπλανῆσθαι αὗται μά-
λιστα ἐώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων, τά τις ἡμέρης φροντίζει· 518
ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ
3 κάρτα εἴχομεν μετὰ χεῖρας. Εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο,
οἷον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλ-
λαβὼν εἴρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ ὡς καὶ σοὶ διακε-

illuc vagantur s. *quae circa homines circumvagantur.* Namque *errantia* sunt et *vaga somnia*, ut Statius ait in Theb. X, 106 a Wesseling. excitatus unâ cum Homer. Odyss. XIX, 561. Caeterum respexit Herodotea Eustathius ad Ili. pag. 48. 28 s. 36, 33.

πεπλανῆσθαι αὗται μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων] „Ita Reiskius. Vulg. *αὐταί.* Mox Reiskius *περὶ τά τις.* Contra Valckenarius scribit *περιπλανᾶσθαι* pro *πεπλανῆσθαι.* Nihil mutandum videtur; repetatur tantum cogitatione *ἐς ἀνθρώπους* e praecedentibus.“ *Gaisf.* Larcherus Valckenarianam emendationem praefert. Voce *ὀνειράτων* Noster usus est ad Homeri exemplum Odyss. XX, 87, qui et ipse aliis locis *ὀνείρους* dixit, Ili. V, 150. Odyss. XIX, 560 etc. Inde *ὀνείρατα* dixerunt quoque Apollon. Rhod. III, 692 et Aeschyl. Prometh. 491. Ipsa sententia haud obscura: *talia*, inquit, *hominem circumvolitare maxime solent somniorum visa, qualia interdiu meditatur: nos vero hisce proximis diebus animum hacce expeditione vel maxime occupatum habebamus.* Quibuscum apte Valcken. contulit Attii poëtae verba apud Ciceronem De divinat. I, 22, quae ita exhibuit Ribbeck (Tragicc. Latt. reliqq. pag. 239):

Rex, quae in vita usurpant homines, cogitant curant vident,
Quaeque agunt vigilantes agitantque, ea si cui in somno accidunt,
Minus mirum est, sed di rem tantam haut temere improviso offerunt.

Pari modo S. Basilius (p. 144 D) dixit: *ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰ καθ' ὕπνον φαντάσματα τῆς μεθημερινῆς ἐννοίας ἐστὶν ἀπηχήματα*: ubi Alb. Iahn (Animadverss. in S. Basilii Magni Opera. Bern. 1842. p. 130) et alia similia et hunc ipsum Herodoti locum attulit. Recte vero, si ea, quae de somniis dicentem facit Artabanum Noster, respiciamus simulque mente reputemus, quae apud Homerum (vid. Naegelsbach: Homerisch. Theolog. pag. 159 seq., Nachhomer. Theolog. p. 171), alios de somniis vulgo ferantur, observat Miot, alter Gallus Herodoti interpres, saniorem hic enuntiari sententiam, vulgi superstitionibus superiorem, quae ipsa Herodoti aetate iam satis propagata fuisse videatur.

καὶ τὸ κάρτα εἴχομεν μετὰ χεῖρας] Apte huc contulit Valck. locutionem *ἐν χερσὶ ἔχειν* (I, 35. VII, 5. 47), quae idem prorsus denotat, et Latinorum *in manibus habere* (Cic. Tuscc. V, 7) s. *in manibus esse* (Liv. IV, 57). Longe frequentius, eodem notante Valckenario, *ἔχειν τι μετὰ χεῖρας* valet: *rem animo cogitare, re quadam occupatum esse*, ut apud Thucydid. I, 138. Tu vid. Kuehner. Gr. Gr. §. 611, III, 1.

§. 3.

οἷον ἐγὼ διαιρέω] *quale ego esse statuo* interpretatur Lamb. Bos. Obss. critt. cap. 6, probante Wesseling. Eodem modo verbum *διαιρεῖν* VII, 47. 50. 103. Add. Iacobitz. ad Lucian. Iov. Tragoed. p. 124. Ad particulam *ἄρα* in proxime antecedd. conf. VII, 10. §. 8.

σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας] Haec verba cum Schweigh. ita reddidisset: *tu recte rem omnem intellexisti dixistique*, rectius idem in Lexic. Herod. (II. pag. 291) ita accipienda esse censet: *tu recte omnem rem brevibus verbis complexus es.* Su-

λευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλόν μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν, οὐδέ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ, εἴ πέρ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνήκει τοῦτο, ὅ τι δή κοτέ ἐστι τὸ ἐπιφαινόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει ἐμὲ ὁρῶν σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἢν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἢν τὴν σὴν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσει, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστί. εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσειέ γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι. Εἰ δέ τοι οὕτω δεδόκηται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἷά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ

pra III, 82: ἑνὶ ἔπεϊ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν. Quae cum ita sint, scripturam Sancrofti libri σὺ πᾶν αὐτὸς συλλαβὼν εἴρηκας haud recepi, licet eam tueatur Eltz. (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 335), ita explicans: „*tu ipse omnia verbis tuis comprehendisti, ita ut non opus sit eis quidquam addere.*" Pro vulg. φανήσεται, quod tenuerunt Schaefer et Matth., ex optimo Florentino nunc editum φανήτω.

ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμὴν] Ita cum recentt. edd. reposui e Schaeferi emendatione ad Gregor. Corinth. p. 102. Conf. Herod. IV, 118 ibique allata. Vulgo ἢ οὐχὶ τὴν ἐμήν. De vi particulae negativae in hac comparativi structura positae monuit quoque Kuehner Gr. Gr. §. 717, 5 hoc ipso loco allato, quem ita Latinis verbis reddidit Schweighaeuserus: „*debet autem mihi nihilo magis apparere tua veste induto quam mea; nec magis tuo in lecto cubanti quam in meo: si modo omnino appariturum est.*"

εἴ πέρ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι] Werfer in Actt. phill. Monacc. I. p. 236 ἄλλως mutatum vult in ἄλλοις: *si quidem etiam aliis* (non tibi soli) *apparere velit.* Quod speciosum quidem videtur, neque vero necessarium, modo intelligas ἐμοὶ φανῆναι, auctore Schweighaeusero. Itaque is loci sensus: „*si quidem illud omnino* (mihi) *apparere velit.*" — Ad verba ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται in seqq. confer allata ad VII, 14. Quae autem de huius loci, quem equidem Gaisfordium plane secutus exhibui, lectione constituenda profert Stegerus, ea merito explosit censor Lipsiensis (Ergänz. Blätt. 1833. p. 45).

σὲ δὲ ἐπιφοιτήσει, τοῦτο] Schweighaeuserus de suo ediderat, probante Miot: εἰ δὲ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦτο, maiori distinctione ante has voces posita. Vir doctus in Jen. Litt. Zeit. 1828. nr. 186. p. 47 scribi mavult: ἐπιφοιτήσει· τοῦτο δὲ ἤδη μαθητέον ἔσται. In proxime sequentibus verbis εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσειέ γε Eltz. l. l. recipi vult ἐπιφοιτήσει, quod Florentinus et Sancrofti liber affert, optativum ἐπιφοιτήσειε a librariis inductum esse ratus propter sequentem optativum (φαίην ἄν), id quod necessarium esse negat, cum Graeci saepius sic posuerint εἰ sequente futuri indicativo, ubi in apodosi optativus cum particula ἄν reperiatur, ut in Herod. VIII, 108. VII, 9. 161, coll. Heindorf. ad Platon. Phaedon. pag. 218 et Iacobs. Emendatt. in Athen. p. 29. Quod ut bene concedimus fieri posse, ita ad hunc locum minus aptum id videri poterit, in quo consulto Noster optativum vel in protasi posuisse videtur. — Pro οἷά τε αὐτὸ παρατρέψαι Negris mavult: οἷά σε αὐτοῦ παρατρέψαι. Ad verbum παρατρέψαι eiusque significationem conf. nott. ad III, 2.

ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ] In libris scriptis plerisque invenitur: ἀλλ' ἤδη ἢ ἐμὲ, unde Schaeferus coniecturâ refinxit

σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τούτων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι.
17 Τοσαῦτα εἴπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδὲν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποιέετο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τὠυτὸ ὄνειρον, τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα· ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε· Ἆρα σὺ δὴ ἐκεῖνος εἷς ὁ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα οὔτε ἐς τὸ παραυτίκα νῦν καταπροΐξεαι, ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ
18 ἐκείνῳ δεδήλωται. Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὀνει-

ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ, quod Schweighaeuserus amplexus est, addens: „forte satis fuisset *ἀλλ εἰ δεῖ ἐμέ*“, itemque Gaisfordius, quem equidem secutus sum. Bekkerus dedit *ἀλλ' ἢ δεῖ*, idemque dederunt Dindorf. et Dietsch., qui etiam *δεῖ* mutavit in *δέει* (de quo cf. nott. ad VII, 2): magis arridet, quod proponit Eltz. l. l. pag. 336: *ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ ἐμὲ*, si quidem Noster *εἰ δὴ δεῖ* sic dixit, ut VII, 10. §. 8. I, 129 coll. II, 160: quae affert Eltz. In ea, quam equidem dedi, lectione ad verba haecce utique ex antecedentibus mente repetendum erit *εἰ*, cum apodosis incipiat a verbo *φέρε*.

Cap. XVII.

ἐλπίζων — λέγοντα οὐδὲν] i. e. „*sperans se probaturum nullius momenti esse, quae Xerxes dixerat.*“ Sic recte hacc cepit Schweighaeuserus. Ad locutionem *οὐδὲν λέγειν* conf. III, 35. VIII, 20 et ad structuram verbi *ἵζεσθαι* cum praepositione *εἰς* vid. nott. ad V, 12. — Ad verba: *ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποιέετο* (i. e. *postquam somnum cepit*) conf. nott. ad I, 9 de voce *κοῖτος*. Male unus liber *κοίτην*.

ὑπερστὰν] Citat Eustath. ad Iliad. II, 20 (*στῆ δ' ἄρ ὑπὲρ κεφαλῆς κ. τ. λ.*, ubi vid. Heyne) pag. 167, 15 s. 126, 33, ubi etiam exhibet *Ἀρταβάζου* pro *Ἀρταβάνου*. Tu conf. Locell. ad Xenoph. Ephes. pag. 195. Supra VII, 14 *ἐπιστὰν* coll. VII, 12. Dorvill. ad Charit. pag. 329. Nam utrumque de apparentibus in somno dicitur, Homerico fere modo, de quo vid. Nitzsch. ad Odyss. IV, 803. T. I. pag. 317. Mox e duobus codd. cum Schweigh. et Gaisf. dedi *ἆρα σὺ δὴ κεῖνος* (*ἐκεῖνος*), ubi vulgo abest vocula *ἆρα*, quam Matth., Bekker et recentt. edd. omiserunt. Verbum *ἀποσπεύδειν dissuadendi* notione obvium VI, 109. VII, 18 (ubi etiam contrarium *ἐπισπεύδειν*). VII, 109 etc. Ad structuram adverbiorum *οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα οὔτε ἐς τὸ παραυτίκα* conf. Kuehner Gr. Gr. §. 491, 2, b. Quod additur *νῦν*, deleri vult sine idonea causa Mehler in Mnemosyn. V. pag. 66.

καταπροΐξεαι] Vid. nott. ad III, 36. V, 105. *χρεὼν* dedi pro *χρεὸν* (vid. nott. ad V, 49), itemque *παθεῖν* pro *παθέειν*; vid. VI, 12 ibique nott. Excitat Herodotea Eustathius ad Ili. pag. 166, 8 s. 125, 42. *ἀποτρέπων* intactum reliqui, ex Bredovii praecepto p. 145 in *ἀποτράπων* mutandum: nec magis mutavi *τρέποντες*, quod VII, 41, 55 legitur, in *τράποντες*.

Cap. XVIII.

Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος κ. τ. λ.] Structuram verbi *δοκεῖν* attigi ad V, 12, *τὸ ὄνειρον* cum recentt. edd. exhibui auctoritate libri Florentini. Vid. nott. ad VII, 16.

ρον ἀπειλέειν καὶ θερμοῖσι σιδηρίοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν
519 *τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὃς ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει, καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά οἱ λέγει τάδε· Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἷα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἑσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν, ἐπιστάμενος, ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν*

— Mox pro vulg. *σιδηρείοισι* (vid. Bredov. p. 182) nunc recte editum *σιδηρίοισι*, si quidem *τὰ σιδήρια*, bene notante Wessel., sunt *ferramenta*, ut III, 29. IX, 37. Plat. Gorg. pag. 300. [vel potius Euthydem. p. 300 B. Plura dabit Thesaur. Ling. Graec. VII. p. 226 ed. Dindorf.]. Quibus addi vult Valck. Polluc. VII, 125 (ubi *σιδήρια λιθουργικὰ* et *τοιχωρύχων σιδήριον*) coll Suid. s. v. III. p. 112.

καὶ ὃς ἀμβώσας μέγα ἀνθρώσκει] Formula *καὶ ὃς* (pro *καὶ οὗτος*) satis nota e Xenophonte, Platone, aliis; cf. Kuehner Gr. Gr. §. 781, 3. Ad formam *ἀμβώσας* vid. nott. ad I, 10. Cui verbo quod additur *μέγα* (i. e. *alta voce exclamans*), praepositionis *ἀνὰ* vis, qua alias verbi augetur significatio, nulla fere esse videtur, observante Fischero ad Weller. III. pag. 164. Nec tamen talia apud Herodotum valde urgeri velim. Mox vulgo *ἀναθρώσκει* (*exsilit, prosilit*), idque etiam cum omnibus recentt. edd. retinendum duxi (vid. III, 64 ibique nott.) pro *ἀνθρώσκει*, quod ex Florentino libro alteroque recepit Schaefer. Namque praepositio *ἀνὰ* in talibus apud Herodotum haud abiicit vocalem (vid. Bredov. p. 215), ut apud poëtas utique fieri solet: de quo cf. Blomfield. ad Aeschyli S. c. Th. 740. pag. 69 Lips. — Ad *διεξῆλθε ἀπηγεόμενος* conf. nott. ad VI, 30.

οἷα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλά τε καὶ μεγάλα κ. τ. λ.] Affert Stobaeus 10, 35 (T. I. p. 293 Gaisf.). Mox *ἑσσόνων* revocavi pro *ἡσσόνων*. Vid. nott. ad V, 72. Ad ipsam sententiam Valcken. affert simile Thucydidis dictum II, 89.

τῇ ἡλικίῃ εἴκειν] „Longe aliter est accipiendum atque V, 19; hîc Artabanus fratris filium regem *τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν*, *prorsus morem gerere* nolebat *iuvenilis aetatis cupiditati*, qua coecatus amplificare desiderabat imperium; hoc obscurius indicatum voluisse sequentia monstrant *ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν*. *εἴκειν* in talibus notat *animi concitati motibus* velut imperiosis dominis morigerum *cedere*. Homer. Ili. XXIV, 42 ibiq Eustath. Euripid. Helen. 79.“ *Valcken.* Add. notata ad Herod. III, 36 init. — Ad imperfecti formam *ἔων* constantem apud Nostrum vid. Bredov. p. 302, qui omnes Herodoti locos collegit.

τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε] Vid. I, 214 de formula *ὡς ἔπρηξε* malam in partem hîc accipienda, III, 25. V, 78. VI, 44 coll. VIII, 129. Conf. etiam Apitz. Adversarr. ad Sophocl. Trachin. 142. pag. 111. In proxime seqq. e Florentino aliisque dedi cum recentt. edd. *τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω*, ubi vulgo *τοῦ Καμβύσεω*. In iis, quae deinceps leguntur, vocula *ὢν*, quam post *ἐπιστάμενος* vulgo inserunt, abest utique ab omnibus fere codd., sed retinetur a Bekkero, Dindorfio, Dietschio, neque vero videtur necessaria, praesertim si maiore distinctione ante *ἐπιστάμενος* sublata minorem substitueris, adeo ut prius illud *ἐπιστάμενος*, cum plura alia sint interiecta, repetitum videatur verbis *ἐπιστάμενος ταῦτα*. Quare cum Schweighaeusero et Gaisfordio omisi *ὢν*, eamque loci interpunctionem exhibui, quae sententiae convenire videbatur. De Cambysis expeditione adversus Aethiopes vid.

ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας, ἐπιστάμενος ταῦτα γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ δαιμονίη τις γίνεται ὁρμὴ, καὶ Ἕλληνας, ὡς ἔοικε, φθορή τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι, καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι. Σὺ δὲ σήμηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευήν· ποίεε δὲ οὕτω, ὅκως, τοῦ θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν. Τούτων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψι, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μοῦνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερὸς ἦν.

19 Ὡρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν μετὰ ταῦτα τρίτη ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν

III, 25 et de Darii in Scythas itinere IV, 1. 83 seqq.

ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι] Attigit Eustath. ad Ili. pag. 201, 16 s. 152, 31. Wesselingius interpretatur Herodotea: *bellis supersedentem* [*quietem agentem, nec loco se moventem*], citans Herodot. I, 190, ubi narratur Cyrus οὐκ ἀτρεμίζων bella ex bellis ciere, et Philon. de Septen. pag. 1186 A. Tu vid. quae attulimus ad VII, 8, 1. In seqq. δαιμονίη ὁρμὴ est *divinus quidam instinctus* s. *impetus divinitus quasi immissus.* Aelianus N. A. XII, 7 dicit τοῦ θεοῦ τὴν ὁρμήν, ubi nuperrimus editor bene memor fuit Herodotei loci. Nam olim perperam ibi legebatur ὀργήν.

φθορή τις καταλαμβάνει θεήλατος] i. e. *cepit Graecos pernicies quaedam divinitus iniecta* s. *immissa*, quae qualis fuerit, describitur ab Aeschylo in Pers. 102. Vox θεήλατος occurrit apud Aeschyl. Agamemn. 1268 (1183 Both.), ubi Blomfield. bene eius sensum exposuit. Apud Herodot. I, 127 θεοβλαβής. Sunt autem haec dicta ex ea, quae Herodoti fuit, notione de fato omnia moderante et ita ab initio constituente, ut mutari retractarive nequeant. Vid. modo nott. ad I, 91 et conf. Hoffmeister l. l. p. 13. — In seqq cum Schweigh. et Gaisf. revocavi ἐκ σέο, a Schaefero, Matth. et Bekk., quem recentt. edd. sequuntur, mutatum in ἐκ σεῦ, duorum codd. auctoritate.

ὅκως, τοῦ θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδὲν] i. e. *ita iam age, ut, cum deus* (haec tibi) *permittat, nihil quod a te postulari* (s. proficisci) *possit, desideretur.* Ubi pro olim vulg. ἐνδεήσῃ nunc e pluribus codd. iure receptum ἐνδεήσει: de quo futuro conf. Valcken. ad Euripid. Phoeniss. 93 et quae supra ad I, 8. III, 36 allata sunt, itemque nott. ad VII, 8. §. 1. 2 et Baeumlein: Ueber die Griech. Modi pag. 112. Ad ipsam locutionem conf. III, 155: ἢν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, ibique nott. Ad verba τοῦ θεοῦ παραδιδόντος conf. V, 67, ubi eadem locutio. — Mox edidi τούτων λεχθέντων, ubi vulgo τουτέων δὲ λεχθέντων, quod Bekker retinuit. ὄψι dedi cum recentt. codd. pro ὄψει, ut II, 141. Cf. Bredov. pag. 266. De verbo ὑπερτίθεσθαι conf. nott. ad VII, 8. §. 2 et de verbo ἀποσπεύδειν nott. ad V, 17.

Cap. XIX.

φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν] i. e.

τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν· καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγερσιν ποιέεται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἠπείρου. Ἀπὸ γὰρ 20
Αἰγύπτου ἁλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεα παραρτέετο

spectare, pertinere ad omnem terram. Conf. VIII, 137. Inde in seqq. verbis: ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν (i. e. *inde ab oliva exeuntes ramos omnem terram occupare*) praepositio ἀπὸ haud vacat, neque ἀπὸ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους idem denotare atque τοὺς τῆς ἐλαίης κλάδους, ut dixit Schweighaeuser in Lexic. Herodot. I. pag. 77, monitu vix opus. Verbum ἐπισχεῖν Noster eodem prorsus modo adhibet I, 108: τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Et conf. quoque VII, 127 ibique allata. Ad verbi δοκεῖν usum conf. VII, 12 et ad verba ὡρμημένῳ δὲ — στρατηλατέειν nott. ad VII, 4. — In sequentibus ἀπελάσας est *reversus* vel proprie *cum discessisset*, ut VIII, 96.

εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι] Schweighaeuserus: *studium omne, ut iussa exsequerentur, adhibuerunt.* Langius vernacule sic expressit: *und suchten mit allem Eifer dem Befehl nachzukommen.* — In seqq. ad verba αὐτὸς ἕκαστος cf. Kuehner Gr. Gr. §. 630 et ad vocem ἐπάγερσιν nott. ad VII, 5. Recte autem ad huius loci argumentum observat Rennel. pag. 500, pro Orientalium more sacris etiam Veteris Testamenti libris probato publicas maximi momenti res somniis decerni eorumque interpretibus. Conf. supra I, 107. 108. 110. 209. III, 30. VII, 12. 14. 16. Et quis in talibus plura requirat testimonia?

Cap. XX.

ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεα παραρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ] i. e. *quattuor per annos integros Xerxes parabat exercitum et quae exercitui necessaria erant*, s. ut Schweighaeuserus reddit: *quattuor solidi anni in comparando exercitu et rebus exercitui necessariis insumpti sunt.* Herodoti calculos si subduxerimus, apparebit, *undecimo* anno post Marathoniam pugnam Xerxem expeditionem in Graecos suscepisse; quod *decimo* post illam cladem anno accidisse scribit Thucydides I, 18 coll. Plat. De legg. III. p. 698 C. Aristid. Schol. p. 221 Frommel. Thucydidem reiectâ Herodoti sententiâ sequuntur Scaliger, alii, contra quos Alphen. in Commentt. chronolog. ad Daniel. cap. 9. P. III. cap. 3 (quem Duker. laudat ad Thucydid. l. l.) bene monuit, Thucydidis verba ita exponi posse, ut Herodoteam rationem minime impugnent. Addam, quae ad meliorem temporum notationem h. l. adscripsit Wesselingius: „Apparatum Darii ad novum in Graecos bellum triennalem signavit c. 1.; adiungens quarto post Marathoniam pugnam [490 a. Chr. n.] anno [486 a. Chr. n.] Aegyptios descivisse; tum proximo [485 a. Chr. n.] ab eorum defectione Darium diem obisse supremum cap. 4, qui quintus utique a proelio Marathonio. Sequuntur pleni quattuor anni, a Xerxe in comparandis ad Graecum bellum rebus absumpti: πέμπτῳ δὲ

στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ, πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ ἀνομένῳ ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. Στόλων γὰρ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο, ὥστε μήτε τὸν

ἔτεϊ *volvente*, sive *procedente anno quinto*, rex Persa expeditionem ingreditur; delatusque Sardes [481 a. Chr. n.] post iter longum interquiescit atque ibidem hiemem transigit c. 32, vere deinde ineunte [480 a. Chr. n.] Abydum proficiscitur c. 37 [Conf. Clinton. Fast. Hellen. ex edit. Krueger. pag. 30 et Philological Museum I. pag. 387 seqq.]. Unde consequens videtur, ut pro Herodoti rationibus rex *undecimo* post Marathoniam cladem anno in Europam moverit Graecosque. Certe Iuliani Imp. Or. I. p. 42 C. χρόνος ἐτῶν οὐκ ἐλάσσων δέκα a Xerxe in belli apparatu insumptus nunquam procedet, nisi Darii quinque anni auxilio veniant, ex doctissimorum virorum Petavii et Spanhemii censura." — Verbum παραρτέεσθαι haud infrequens apud Herodotum *parandi, instruendi* notione: VII, 142. VIII, 76. 81. IX, 29. 42.

πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ ἀνομένῳ] Pro ἀνομένῳ in Sancrofti cod. ἀναισιμομένῳ, quod si in ἀναισιμουμένῳ commutetur, id quidem per linguae leges stare poterit, quamquam loci sententiae minus aptum, cum verbum ἀναισιμοῦσθαι in *rebus temporibusque absolutis* locum habeat (ut II, 31), bene docente Wesselingio, qui ἔτος ἀνόμενον recte interpretatur *annum volventem, procedentem, ad finem nondum devolutum;* nam huius ipsius anni 480 a. Chr. n. initio Xerxes Sardibus profectus est ad istam expeditionem. Reiskius minus recte, opinor, sic reddi voluerat Herodotea: *quinto autem anno exeunte.* Affert Wesselingius νέον ἤματος ἀνομένοιο, *inchoante die*, apud Apollon. Rhod. II, 496. III, 1339 et ἤνετο τὸ ἔργον apud Herodotum I, 189. VIII, 71 in opere, quod continuo *procedit* et *porrigitur*, coll. Iliad. X, 251, ubi νὺξ ἀνύεται exponitur τελειοῦται. Ipsam priscam verbi formam ἄνω, quam in ἀνύω diduxere posterioris aetatis scriptores, attigi ad I, 189; tu add. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Choëph. 786, Boeckh. nott. critt. ad Pindar. Olymp. VIII, 10, ubi nunc recte editur ἄνεται. Hinc apud Hesych. I. p. 388 (I. pag. 207 ed. Maur. Schmidt) recte nunc editur ἀνομένῳ· ἀνυομένῳ, apud Suidam I. pag. 216 ἄνοντος· ἀνύοντος. Eustath. ad Homer. Od. II. p. 1334 s. 80, 2: quae attulit Valcken. De anno exeunte intelligi vult Goeller in Specim. nov. ed. histor. Thucydid. (Colon. 1834) p. 8 comparans cum ea locutione, qua annus vertens s. ad finem vergens dicitur περιιέναι.

χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος] i. e. *cum ingenti manu s. copia.* Sic infra VII, 157: χεὶρ μεγάλη συνάγεται. Caeterum in verbis χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος noli hac sermonis abundantia offendi. Consimilia exstant I, 51. IV, 191. VI, 44. VII, 117. Alia dabit C. Fr. Hermann. ad Lucian. De conscrib. histor. pag. 199. Conf. etiam Schaefer ad Longi Pastor. p. 423. De voce χεὶρ in talibus monuit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 85, ubi vox πολύχειρ, *magna manu* (copiâ militum) *instructus.*

Στόλων γὰρ — πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο] Sponte haec in memoriam revocant Thucydidem, initio operis de bello Peloponnesiaco sic scribentem, ut magnitudine apparatus illud omnibus prioribus antecedere statuat: κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων κ. τ. λ., quo eodem pertinent, quae I, 10 exposuit Thucydides commonstraturus, vel Troianam expeditionem, omnium priorum certe maximam, tamen superari belli Peloponnesiaci apparatu. Neque vero haec talia sunt, unde alterutrum sibi cognitum fuisse scriptorem aut alterutrius scripta respexisse ullo modo colligas. — Ad usum praepositionis παρὰ in comparationibus obvium in verbis παρὰ τοῦτον μηδὲν (cu-

Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικὸν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο, τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμωρέετο, μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενον, οἳ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον τούς τε Θρήϊκας κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ [τοῦ] πρὸς μεσαμβρίης ἤλασαν.

ius loco male nonnulli libri exhibent *μηδένα*) *φαίνεσθαι* vid. Kuehner Gr. Gr. §. 615, III, 2, c.

ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες κ. τ. λ.] De his vid. nott. ad I, 15. 103. IV, 11. 12. — *τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης* quae sint, diximus ad I, 72. 95. 103. 157.

τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμωρέετο] Conf. IV, 1 et quae in Excursu ad h. l. Tom. II. p. 710 seqq. de his disputavimus. *ἐτιμωρέετο* equidem reddam: *ulcisci studuit*, ex noto imperfecti usu. In seqq. verba *κατὰ τὰ λεγόμενα* (*secundum ea, quae dicuntur*, *famâ feruntur*) satis produnt scriptoris animum, qui, quae vera sunt, ab iis, quae minus comperta habuit, sedulo discernit, et quae certa rerum fide tradita constant, bene seiungit ab iis, quae famâ tantum acceperat aut quae poëtarum carminibus celebrata ferebantur: qualia v. c. erant Troica; quamquam bellum Troianum revera accidisse minime illi fuit dubium; cf. I, 3 seq. II, 112 seqq. Sed monui hoc, quo lectores attenderem ad scriptoris sollertiam verique indagandi studium, in quo criticae artis semina latere neminem fugiet. Caeterum conferri cum Herodoteis poterunt vel ea, quae Thucydides disseruit de rebus Troianis locis supra allatis.

μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν] Conf. VII, 75 ibique nott. Mox cum recentt. edd. exhibui *διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην*, ubi vocula *ἐς* a plerisque codd. uno Sancrofti libro excepto abest. Conf. IV, 118 ibique nott. — In seqq. libri meliores *Ἰόνιον* (pro *Ἰώνιον*), ut VI, 127 (ubi vid. nott.). IX, 91: quibus locis *κόλπον* additum invenimus, ut h. l. *πόντον*, cum alias absolute dici soleat *ὁ Ἰόνιος*. Vid. Fischer ad Weller. III, 1. p. 160.

μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ [τοῦ] πρὸς μεσαμβρίης ἤλασαν] Hoc ita intelligendum, eos occidentem versus ad Ionicum mare sive Adriaticum excurrisse, meridiem versus autem usque ad Peneum fluvium, qui intra Olympum atque Oetam ad mare delabitur, Thessaliam a septentrione terminans. Pro *τοῦ πρὸς μεσαμβρίης*, ut optimi quique libri afferunt, olim coniecit quidam *τοῦ πρὸς Σαλαμβρίης* (quod Penei nomen fuit antiquius) ob Tzetz. IX, 707. At merito dudum reiecit Wesseling. Voculam *τοῦ* Bekkerus libris scriptis invitis mutavit in *τὸ*, eumque secuti sunt Dindorf. et Dietsch. probante Madvig. in Philolog. II. Suppl. pag. 77. Equidem voculam *τοῦ* prorsus abesse malim, quippe ortam e syllaba finali antecedentis vocis *ποταμοῦ*; quare uncis inclusi voculam spuriam, quae si retineatur, significaretur Peneus meridiem versus defluens, cum Noster id potius indicare voluerit, Teucros, ut occidentem versus ad Ionicum mare, ita meridiem versus (*πρὸς μεσαμβρίης*) ad Peneum usque processisse. De ipso *Peneo* veterum scriptorum locos suppeditabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 874. — *ἤλασαν* (pro vulg. *ἔλασαν*) revocavi e Florent. et Sancrofti libro, assentiente Apetzio, qui hoc in verbo augmentum ab Herodoto ubique addi notat

21 Αὗται αἱ πᾶσαι, καὶ οὐδ' εἰ ἕτεραι πρὸς ταύτῃσι γενόμεναι στρατηλασίαι, μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἳ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἳ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα στρατευομένοισι, τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ σῖτά τε καὶ νέας.

(ut I, 50. 59. 77. 146. 153. 154. 157. 164. 176) indeque etiam infra VII, 133 restitutum vult ἐξήλαυνον. Add. VII, 41 init. Tu vid. nunc Bredov. p. 299, qui omnia huc spectantia attulit.

Cap. XXI.

καὶ οὐδ' εἰ ἕτεραι] Ita Florent., Mediceus (a quo tamen abest καὶ) ac tres alii codd., probante Schweigh., itemque Gaisf. et ipso Matth. in Gr. Gr. p. 1251 (ubi de locutione hac monuit) et in nota ad h. l., ubi οὐδ' εἰ ἕτεραι idem esse ait atque οὐδ' ἕτεραι, εἰ ἕτεραι ἦσαν, citans G. Hermann. ad Sophocl. Aiac. vs. 179, qui de usu hoc elliptico particulae εἰ exposuit, cum verbum ipsum ex altero, quod iuxta positum invenitur, supplendum sit; itaque commode h. l. ad εἰ ἕτεραι mente addas licet ἦσαν s. ἐγένοιτο, e γενόμεναι repetendum hoc fere sensu: *atque ne eae quidem expeditiones, si quae post illas factae exstiterint*, s. *neque omnes hae expeditiones, neque aliae, si quae post has factae sunt, dignae sunt, quae cum hacce una conferantur*. Itaque nihil mutavi, assentiente Wannowskio Syntax. anomal. Graecc. (Lips. 1835) pag. 213. E Sancrofti libro recentiores editores praeeunte Schaefero dederunt (abiectâ voculâ καὶ): οὐδ' ἕτεραι, quod in οὐδὲ ἕτεραι mutari dudum voluerat Valckenarius, quo iubente articulum αἱ ante στρατηλασίαι delevi a melioribus libris omissum.

μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι] i. e. *indignae sunt, quae cum una ista comparentur*. Apte comparat Valcken. VII, 20: παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, id quod eodem redit, addens scribi quoque potuisse ab Herodoto μιῇ τῇδε οὐκ ἄξιαι συμβληθῆναί εἰσι.

κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε] Schweigh.: „*quae aqua, quae non defecerit, ab exercitu eius epota?* Vocula μιν, quam retinent Florentin., Mediceus, alii, in Sancrofti libro aliisque non reperitur neque requiri videtur Valckenario, qui citat Demosthen. c. Polycl. pag. 674, 87. Aristid. I. p. 223. Diodor. XI, 5. Nec tamen equidem eiecerim. Cf. II, 25 ibiq. laudd. et III, 25.

οἳ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο] Eadem locutio VII, 81. 85 fin. 96. 119. 203. VIII, 1. 66. IX, 32. 44 coll. III, 97. Caeterum Xerxis copiae triplices, quae h. l. distinguuntur, navales, pedestres, equestres, eodem modo ponuntur apud Aeschyl. Pers. 18: οἱ μὲν ἐφ' ἵππων, οἳ δ' ἐπὶ ναῶν, πεζοί τε βάδην: ubi apte afferunt Simonid. XLIV ed. Gaisford. vs. 3: αἰχμηταί, πεζοί τε καὶ ὠκυπόρων ἐπὶ νηῶν. Ad verba ἱππαγωγὰ πλοῖα conf. nott. ad VI, 48; quae adduntur verba, ἅμα στρατευομένοισι, quae, ad structuram quod attinet, referuntur ad antecedens τοῖσι δὲ, significant praeter navigia exhibenda simul homines militaturos ipsis impositos esse s. ipsos exhibere iussos esse. De numero navium copiarumque, quibus haec expeditio constitit, cf. VII, 184. Distinguit autem h. l. Herodotus νέας (i. e. naves bellicas, triremes) et ἱππαγωγὰ πλοῖα (i. e. navigia ad equos vehendos) et μακρὰς νέας, i. e. naves longas ad pontem iungendum aptas: quas non alias esse atque πεντηκοντέρους VII, 184 appellatas existimat Kruse: Ueber Herodots Ausmessung

521 Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπταισάντων τῶν πρώτων περι- 22
πλεόντων περὶ τὸν Ἄθων προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων κου μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τριήρεες· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι ὤρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διάδοχοι δ' ἐφοίτων. ὤρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστὸν, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ

des Pontus etc. pag. 94. σῖτα quae dicuntur h. l., omnem *commeatum* significant; *vivres* vel *contributions en nature* reddi vult Letronne: Récueil des Inscriptt. pag. 271. De discrimine verbi medii (παρείχοντο) et verbi activi (παρέχειν) apte monuit Kuehner Gr. Gr. §. 395, α.

Cap. XXII.

Καὶ τοῦτο μὲν] Non sequitur τοῦτο δέ: de quo vid. Matth. Gr. Gr. §. 288, 2. Schweighaeusero auctore τοῦτο μὲν apud Herodotum saepe idem valet atque πρῶτον μὲν, *primum quidem*, vel, *ut ab hoc incipiam*. Sic h. l. ad τοῦτο μὲν, a quo incipit narrare, quo modo isthmus ad Athon montem perfossus sit, peracta illa narratione referri vult verba initio cap. 25: ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίεε· παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα κ. τ. λ.

ὡς προσπταισάντων — περὶ τὸν Ἄθων] περὶ ab uno libro abest, ut VI, 116. De verbo προσπταίειν conf. nott. ad VI, 45. Quod sequitur: τῶν πρώτων (quo respicit Noster ad ea, quae VI, 44. 45 leguntur), in τῶν προτέρων mutari vult Naber in Mnemosyn. IV. pag. 11, in τῶν πρότερον Mehler ibid. V. pag. 75. Equidem neutro opus esse censeo, nec magis cum eodem Mehlero scribam μάλιστα τὰ ἐς τὸν Ἄθων, ubi vulgo τὰ omittitur beneque etiam omitti potest. Ad verbum προετοιμάζετο quod continuo sequitur, haud scio an intelligi debeat ὁ Ξέρξης, ut VIII, 24. Tum enim vix necesse verbis ἐς τὸν Ἄθων cum Schweigh. praeponere τὸ, libris scriptis invitis. — In seqq. ὥρμεον valet: *stationem habebant*, *in statione erant*, ut VII, 188. IX, 114. De *Elaeunte* urbe diximus ad IV, 140.

ὑπὸ μαστίγων] Indicat Noster eos *fodisse flagellis adactos*, ut VII, 56. 103 (ubi est: ἀναγκαζόμενοι μάστιγι). 223: quos locos bene adhibuit Krueger ad Xenoph. Anab. III, 4, 25. Quem Persarum morem atrocem tangit Plutarch. II. p. 470 E. Ad usum praepositionis ὑπὸ, quem iam attigi ad I, 17, plura exempla attulit Valckenar. — Ad participium κατοικημένοι conf. I, 27 ibique nott.

Ἀρταχαίης] Apud Tzetz. l. l. vocatur Ἀρταχαῖος: quae eadem lectionis varietas apud Herodot. VII, 117. *Artaei* mentio redit VII, 66. De *Bubare* conf. V, 21. VIII, 136.

Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος κ. τ. λ.] Exscripsit haec Schol. Iliad. XIV, 229. Veterum scriptorum locos de *Athone* monte attulit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. T. III. p. 1052, qui etiam recentiorum scriptorum nonnullos, qui de hoc monte disputarunt, excitavit. Inter hos post Walpole (Mémoirs etc. pag. 224 seqq.) et Clarke (Travels etc. T. II. P. 3. pag. 388 seqq.) praecipue consulendus Leake (Travels in Northern Greece III. p. 143 seqq.), cui accedit Grote (History of Greece T. V. p. 29), itemque Wolf. in Classical Museum I. p. 84, Spratt („on the isthmus of mount Athos" in: Journal of geographical Society T. XVII. p. 145 seqq., ubi delineatio isthmi addita invenitur) itemque Ed. Zachariae (Reise in d. Orient p. 219) ac praecipue Grisebach: Reise durch Ru-

δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἤπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδές τέ ἐστι καὶ

melien II. cap. 10. pag. 4 seqq. Pluribus quoque de ipso monte eiusque historia et conditione praesenti exposuerunt Fallmerayer: Fragmente etc. T. II. ab initio, Webber Smith in: Journal of geogr. Societ. VII. p. 61 seqq. et Didron: Annales archéologiques Vol. IV. p. 70 seqq. 133 seqq. 223 seqq. V. p. 147 seqq. XVIII. p. 73 seqq.

Inter ipsos veterum locos praeter Strabonis locum in Excerptt. Vaticc. VIII, 34 (ubi inter alia haec leguntur: *ἐνταῦθα δὲ καὶ διῶρυξ δείκνυται ἡ περὶ τὴν Ἄκανθον, καθ' ἣν Ξέρξης τὸν Ἄθω διορύξαι λέγεται καὶ διαγαγεῖν ἐκ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ δεξάμενος τὴν θάλασσαν εἰς τὴν διώρυχα. Δημήτριος δ' ὁ Σκήψιος οὐκ οἴεται, πλευσθῆναι τὴν διώρυχα ταύτην· μέχρι μὲν γὰρ ι' σταδίων εὔγεων καὶ ὀρυκτὴν εἶναι, διορωρύχθαι δ' ἐπὶ πλάτος πλεθριαῖον· εἶθ' ὑψηλὸν εἶναι πλαταμῶνα* [i. e. *rupem superficiei spatiosae*, docente Tafel. in Thessalonicc. p. 87 seq.], *σταδιαῖον σχεδόν τι τὸ μῆκος, ὅσον οὐκ ἐνὸν ἐκλατομηθῆναι δι' ὅλου μέχρι θαλάσσης, εἰ δὲ καὶ μέχρι δεῦρο, οὔ γε καὶ κατὰ βυθοῦ, ὥστε πόρον γενέσθαι πλωτὸν*) pertinet huc quam maxime Plin. H. N. IV, 10, 17 (§. 37) et Melae locus II, 2 fin.: „Athos mons est adeo elatus, ut credatur altius etiam, quam unde imbres cadunt, surgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Caeterum non promontorio, ut alii, verum totus exstat totoque longe dorso procedit in pelagus: qui continenti adhaeret, a Xerxe in Graios tendente perfossus transiugatusque est, factus freto navigabili pervius.“ Ad quem locum accurata exstat Is. Vossii disputatio citantis Ammian. Marcell. XII, 8. §. 2 et Aelian. N. A. XIII, 20 et commonstrantis hanc narrationem de fossa Xerxis iussu per montis tractum ducta minime fabulis, ut quidam voluere, adscribendam esse, si quidem eius canalis arenâ nunc multis locis repleti vestigia Aeliani aetate adhuc exstiterint. Quin adhuc clara eius fossae vestigia superesse docuit Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresq. de la Grèce II. P. I. pag. 148, accuratam isthmi, per quem fossa ducta fuit, descriptionem exhibens pag. 145 seqq. addita delineatione aeri incisa, in qua fossae directionem plane conspicere licet. Repetiit hanc tabulam Gail. in: Atlas à la Géographie d'Herodote, Thucydide, Xenophon etc. I. nr. 17 coll. Analyse des cartes p. 20 seqq. et Géographie d'Herodote T. II. pag. 251 seqq. Ac nititur huius viri testimonio Letronne in: Journal d. Savans 1835. pag. 84 contra ea, quae posuit Cousinéry: Voyage en Macedon. II. p. 153 a me ipso olim impugnata in: Heidelbergg. Jahrbb. 1834. pag. 79 seq. Etenim hicce vir, qui in his regionibus ipse versatus est, nullas canalis, quem omnino exstitisse negat, reliquias se detexisse narrat, *δίολκον* tantum fuisse videri addit, ubi remulco per isthmum tractae fuerint naves. Vid. Annall. Gotting. 1833. nr. 128. pag. 1266. At alia prorsus docent viri docti, quos supra laudavi, inprimis Leake, Walpole et Spratt, qui accuratius totum hunc terrae tractum, quem Xerxes perfodisse dicitur, perquisiverunt et certa huius canalis vestigia sibi deprehendisse visi sunt, adeo ut Herodoti narratio inde quam maxime confirmetur. Locus nunc vocatur *Provlaka;* quam appellationem e voce Graeca *προαύλαξ* exortam esse dicit Leake l. l. pag. 143. Ipsum isthmum ab uno mari ad alterum in eam longitudinem porrigi, quae ferme aequet duodecim Herodoti stadia, affirmat Leake itemque Spratt, qui accuratissime singulas partes emensus canalis non recta, sed paulum oblique ducti vestigia per totum fere isthmum persecutus est: ipsam terram talem esse, quae facile perfodi queat: adeo ut huius canalis opus vix cum similibus operibus, qualia nostra aetas prae-

ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι, ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἠπειρωτί-

bet, conferri possit, sed longe inferius videatur neque tale, quod admirationem moveat: nunc quidem arenâ aliisque rebus omnia obtecta et herbis consita videri, sed ita, ut praecipue a parte meridionali hic illic canalis vestigia adhuc conspicere liceat: ad quae omnia cognoscenda inservit ipsa totius regionis delineatio, quam idem in addita tabula exhibuit Spratt. Ac licet subiicere ipsa verba alterius viri Angli (Walpole l. l. p. 225): „We found that it had been much filled up with mud and rushes, but is traceable in its whole extent, having its bottom in many places very little above the level of the sea; in some parts of it corn is sown, in others there are ponds of water.“ Quae cum ita sint, nulla iusta dubitandi causa videtur, quin quae Herodotus de hoc canali Xerxis iussu facto tradiderit, vera perhibeantur. De ipso monte si quaeras, vid. praeter eos, quos supra iam excitavimus, Gatterer in scriptione de Thracia p. 89 seqq. (ed. Schlichthorst.), Mannert. Geogr. d. Gr. u. Roem. VII. p. 451 seq. et potissimum Tzschucke in nott. exegett. ad Mel. II, 2. §. 10. pag. 142 seqq. (T. III, 2); inter recentiores inprimis consulendi sunt Fallmerayer l. supra l. et Grisebach. l. l. I. p. 226 seqq. 263 seqq. Nunc, quod nemo fere nescit, mons singulari religione consecratus multisque repletus monasteriis vocatur ἅγιον ὄρος s. *Monte Santo* ab Italis; qui ubi altissimus est, quinque mille pedibus mare superare dicitur. De antiquo montis nomine etiam disseruit Tzschucke l. l. coll. Vinding. ad Geogr. minn. II. pag. 386 Gail. Ac plerumque profertur ὁ Ἄθως, ut ad Thucydidem IV, 109 observarunt viri docti; in accusativo unam formam Ἄθων Herodoteam esse monstrant allata a Bredov. p. 249. — Pro οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων Nabero (Mnemosyn. III. pag. 489) in mentem venit: οἰκημένον ὑπὸ Σανίων. Equidem haud obsequar.

κολωνοὶ οὐ μεγάλοι] Hos colles haud magnos utique animadvertit Leake l. l. pag. 149: unde verissime Nostrum retulisse apparet.

ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων] De *Acantho* urbe vid. nott. ad VI, 44. *Torone* urbs hoc in isthmo maxima fuisse traditur, quae sinui maris nomen dedit *Toronaici*, ad Chalcidicam regionem vulgo adnumerata. Vid. Mannert. l. l. VII. pag. 454 seq. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 1064., Leake l. l. pag. 155, qui quasdam urbis ruinas adhuc superesse tradit. Numos urbis, qui inter rariores censentur, nonnullos attulit Cousinéry l. l. II. pag. 113.

Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται] Ad usum vocis Ἑλλὰς conf. IV, 108 ibique nott. V, 93. Ad argumentum pertinet Thucydidis locus IV, 109, ubi aliorum locos de *Sane* urbe, Andriorum colonia, cuius postera aetate nulla amplius reperitur mentio, attulit Wasse. Add. Forbiger l. l. III. pag. 1064 et conf. Choiseul-Gouffier. l. l. pag. 152 seq., Leake l. l. pag. 148, quo monente urbs septentrionem versus ab isthmo ipso et canali per eum ducto quaerenda est: quod idem monuit Spratt. l. l. pag. 147 seq. Itaque quae urbes ἐντὸς Σάνης sitae dicuntur, meridiem versus ab hac urbe, a qua per isthmum iam separatae fuerunt, quaerendae sunt, quod moneo propter Vallam, qui cum ἐντὸς h. l. reddidisset *extra*, fuerunt qui ἐκτὸς in Herodoto reponere mallent, haud recte mea quidem ex sententia atque invitis libris. Schoell in versione Germanica interpretatus est: „*vor* Sane.“ Quae deinceps apud Herodotum

δων ὥρμητο ποιέειν, εἰσὶ αἵδε, Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθωον, Θύσσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται, αἳ τὸν Ἄθων νέμονται.
23 Ὤρυσσον δὲ ὧδε δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διῶρυξ, οἱ μὲν κατώτατα ἑστεῶτες ὤρυσσον, ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστεῶσι ἐπὶ βάθρων, οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἑτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω, οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοισι, πλὴν Φοινίκων, καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρεῖχον· ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα

commemorantur urbes, eas eodem modo profert Thucydides l. l. itemque Strabo l. l. Apud Scylacem §. 67. p. 278 Gail. memorantur Ἀκρόθωοι, Ὀλόφυξος et Χαραδρίαι, quam urbem Thucydides aeque atque Herodotus ignorat. Plinius l. l. nil profert nisi: „Oppidum in cacumine fuit Acrothon, nunc sunt Uranopolis, Palaeotrium, Thyssus, Cleonae, Apollonia, cuius incolae Macrobii cognominantur.“ Unde coniicias, reliquas urbes, quarum apud Herodotum et Thucydidem fit mentio, Plinii aetate non amplius exstitisse. *Acrothon* novit quoque Mela l. l. cum Plinio consentiens de longa incolarum aetate. Tu vid. Mannert. l. l. VII. pag. 452 seqq. et potissimum Forbiger l. l. p. 1065, qui veterum scriptorum locos de his oppidis, de quorum situ vix certi quid constat, attulit; conf. quoque Leake l. l. pag. 149 seq., Mueller. ad Geograph. Graecc. minn. I. p. 53 coll. 52, ubi de *Thysso* monuit, cuius urbis numum protulit Millingen (Sylloge of ancient uned. coins p. 44); nomen ipsum urbis haud scio an scribendum sit Θυσσός; vid. Goettling: Lehre v. Accent pag. 210. Κλεωναὶ hinc habet Eustath. ad Ili. pag. 291, 7 s. 210, 17. πόλιες (pro vulg. πόλις) scripsi cum Bredovio (p. 263. 266) et Dietschio, ut I, 142 seqq. VII, 123.

Cap. XXIII.

δασάμενοι τὸν χῶρον κ. τ. λ.] De structura loci consul. Matth. Gr. Gr. §. 556, 1, qui bene docuit, huius loci rationem non aliam esse atque alterius loci II, 82 (ubi vid. nott.), in quo ad participium mente repetendum sit ex antecedentibus verbum finitum, scil. ὤρυσσον. Quare haud recte mihi fecisse videntur edd. recentt. inde a Bekkero, qui haec verba cum sequentibus tam arcte coniungi volunt, ut particulam δὲ (in verbis ἐπεὶ δὲ ἐγένετο, ubi retinuimus ἐγένετο, licet Florentinus liber exhibeat ἐγίνετο idque tueatur vir doctus in: Jen. Litt. Zeit. 1817. nr. 164. pag. 376) eiicere opus sit libris scriptis omnibus invitis. Verba σχοινοτενὲς ποιησάμενοι interpretor: *lineâ rectâ prope Sanen oppidum* (fune) *ductâ* (e transverso). De voce σχοινοτενὲς conf. I, 189. 199. — In seqq. ἐπὶ βάθρων valet: *in scalis, gradibus;* conf. I, 183. Ad verba ἐς τοὺς ἀνωτάτω suppl. ἑστεῶτας.

καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ] Praecipitia Noster intelligit sive partes fossae praecipites ad declives ruptas humumque collapsas. Hinc recte Langius: „*weil ihnen der Grabenrand einfiel.*“ Nec aliter fere καταρρήγνυσθαι *rumpi* indeque *in terram decidere* III, 111 coll. I, 87.

ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος κ. τ. λ.] De vocula ἅτε monuit Matth. Gr. Gr. §. 569, 7. Vid. Herodot. I, 123. Sensum loci ita expressit Schweighaeuserus: „*cum summa fossae labia pari amplitudine atque infe-*

ποιευμένων ἔμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες
σοφίην ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται καὶ δὴ καὶ
522 ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον, ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε,
ὤρυσσον, τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον
ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ
τοῦ ἔργου συνῆγον αἰεί· κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο
τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον· ἐνθαῦτα δὴ λειμών ἐστι, ἵνα σφι
ἀγορή τε ἐγένετο καὶ πρητήριον· σῖτος δέ σφισι πολλὸς ἐφοίτα

riora facerent, non potuit non hoc eis accidere," nec minus bene Langius: „*denn weil sie den Graben oben und unten gleich weit machten, so musste das so kommen.*" Itaque τὸ ἄνω στόμα intelligendum de superiori fossae parte. Pro vulgato τοιοῦτον dedi cum Schweigh., Gaisf. et recentt. edd. τοιοῦτο, quod Florentinus offerebat. Ad dictionem: ἔμελλε — ἀποβήσεσθαι cf. similem locum IX, 66. Vocabulum σοφίην in seqq. interpretor *dexteritatem;* nos: *Geschicklichkeit, Gewandtheit.* Vid. IV, 46 ibique nott. IX, 62.

ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε] Ita Florentinus cum aliis. Vulgo ἐπέβαλε. De verbi significatione conf. nott. ad II, 180. IV, 115. Quod sequitur ὤρυσσον, sic dedi e Sancrofti libro pro vulg. ὄρυσσον, quam vel proxime antecedentia damnant, in quibus omnes libri scripti exhibent ὤρυσσον. Plura dabit Bredov. pag. 307. Sed mox retinui ἔδει, quod Bredovio auctore p. 373 Dietsch. mutavit in ἔδεε; vid. II, 15. III, 80. V, 92.

προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου κ. τ. λ.] Sententia huius loci mihi esse videtur: Quo magis opus procedebat quoque profundius fodiebant, eo augustior fiebat fossa, ita ut, cum ad imum venissent et in ipso fundo essent, parem cum reliquis (scil. fossae partibus, quas alii fodiebant) latitudinem fossa haberet. Nec aliter cepit Langius, ita vernacule haec exponens: „*Wie nun die Arbeit fortschritt, machten sie's immer enger, und wie sie unten waren, so war ihre Arbeit mit den übrigen gleich.*" — Ad usum particularum τε — καὶ conf. Matth. Gr. Gr. §. 565 et quae ad IV, 53 adnotavimus; add. VI, 23.

ἐνθαῦτα δὴ λειμὼν] Unus Parisinus liber δὲ, quod Schweigh. et Gaisf. receperunt. Equidem cum Bekkero et recentt. edd. revocavi δή.

ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πρητήριον] πρητήριον vel πρατήριον Ἑλληνικῶς dici, quod Atticis πωλητήριον (i. e. *forum rerum venalium*), tradit Moeris pag. 314, ubi vid. interprett. Add. Pollux III, 126. VII, 11. Videtur autem Herodotus voci ἀγορὴ, quo melius eius quae hoc loco sit vis ac potestas, intelligeretur, addidisse πρητήριον; unde Schweighaeusero verba ἀγορή τε καὶ πρητήριον per figuram, quam vocant ἓν διὰ δυοῖν, explicare placet. Ipsa vox ἀγορὴ crebrius adhibetur de foro, ubi res ad victum necessariae exponuntur, indeque etiam de ipsis rebus venalibus, de annona. Vid. Krueger. Xenophont. Anab. in indic. s. v. pag. 455 coll. Lex. Xenophont. I. pag. 39.

ἐφοίτα] Valla: *comportabatur.* Tu vid. III, 90 ibique nott., ubi de tributo dicitur, quod in aerarium redit; itaque h. l. licet reddere: *accedebat, advehebatur.* Valckenar. bene attulit Xenophontis locum H. Gr. I. cap. 1. §. 35 (ὅθεν ὁ κατὰ θάλατταν σῖτος φοιτᾷ) et Andocid. p. 22, 17 [p. 85 Reisk.]. Ad voces σῖτος — πολλὸς — ἀληλεσμένος, quibus *frumenti moliti copia* significatur, conf. Matth. Gr. Gr. §. 444, 3 de particula, quae recte hoc loco abest, ad iungenda πολλὸς et ἀληλεσμένος, bene monens et ipsa verba

24 ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλεσμένος. Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὑρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. παρεὸν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διειρύσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας, πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. Τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι, τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυ-
25 μόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι. Ταῦτα μέν νυν οὕτω

Herodoti sic reddens: *viel gemahlenes Korn*, id est: *viel Mehl*. Formam ἀληλεσμένος tuetur Bredov. p. 315. Cobet Varr. Lectt. p. 132 scribi vult ἀληλεμένος, ut apud Thucydid. IV, 26. Athen. XIV. p. 642 A. Sed vid. Herbst in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. N. F. III. p. 20.

Cap. XXIV.

Ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὑρίσκειν] i. e. *ut ego quidem hanc rem considerans reperio.* Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 826, 1 et nott. ad II, 10. Nec aliter fere Noster VII, 184. 187. VIII, 30. Quae eadem, observante *Cr.*, attulit Schaefer ad Dionys. Halicarn. De compos. verbb. p. 199. συμβαλλόμενον cum recentt. edd. scripsi pro vulg. συμβαλλεόμενον; vid. Bredov. p. 365. Cum verbis μεγαλοφροσύνης εἵνεκα Valcken. contendit Aristid. in Themistocl. T. III. p. 297 ed. Schol. pag. 222 ed. Frommel. Add. epistolam, quam teste Plutarcho περὶ ἀοργησ. p. 455 E. Xerxes ad Athonem scripsisse fertur. Ipsa vox μεγαλοφροσύνης h. l. non animi magnitudinem indicat, sed *ostentationem* et *iactantiam* hominis magnos sibi spiritus sumentis. Monuit Schweighaeuser in Lex. Herod. II. p. 92. Ad verba δύναμιν ἀποδείκνυσθαι conf. nott. ad IV, 76. Ad locutionem μνημόσυνα λιπέσθαι cf. VI, 109. IV, 166 ibiq. nott. et ad participium παρεὸν allata ad V, 49.

μηδένα πόνον λαβόντες κ. τ. λ.] i. e. *cum enim licuisset nullo labore insumpto per isthmum naves transducere.* Bene Wesselingius contra Pauwium μηδένα πόρον λαχόντας (*nullum transitum nactos*) refingentem: „Haec verba comparate sunt accipienda. Labor erat tot naves per isthmi iugum trahere, multo maior fossam tam laxam et altam deprimere." Addit deinceps Polyaeni locum V, 2, 6, ubi simile quid enarratur.

τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διειρύσαι] Ad formam διειρύσαι Herodoto solemnem (pro διερύσαι) vid. Bredov. p. 147 seq. Hesychius I. p. 981 διειρύσαι h. l. exponit διαστῆσαι, διελκύσαι, quod ipsum apud Diodorum IV, 56. XV, 50 exstat. Apud Polybium IV, 19 invenitur διϊσθμίζειν et ὑπερισθμίζειν, coll. Suid. s. v. Ἰσθμὸς II. p. 151. Qua eadem in re Thucydides VIII, 8 dixit διαφέρειν τὸν ἰσθμὸν τὰς ἡμίσεας τῶν νεῶν, ubi cap. 7 legitur ὑπερενεγκόντας τὰς ναῦς τὸν ἰσθμὸν, de navibus itineris minuendi causa remulco per Isthmorum iuga traductis coll. Duker. ad Thucyd. IV, 8. Wessel. Obss. I, 28 et Liv. XXV, 11. Attulerunt haec Wesseling. et Valckenar. Neque omnino videtur insolens fuisse apud veteres, naves, quin omnem classem per terram ex uno mari ad alterum transportare: de quo bene monuit C. F. Keil (Apologet. Versuche über d. Bücher d. Chronic. Berolin. 1833) pag. 302, Herodoti ille quidem bene memor. In seqq. verba εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας valent: *ea latitudine, ut duae simul triremes remis quae agerentur, navigare* (per illam fossam) *possent.* De usu nominis εὖρος conf. modo II, 10. Ad vocem ἐλαστρευμένας conf. Eustath.

ἐποίεε· παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι, καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνειε ἡ στρατιὴ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους καταβάλλειν ἐκέλευε, ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηΐοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλεῖστον ἐς Λευκὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηΐκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

ad Ili. (XVIII, 543) p. 1161, 27 s. 1219, 24 et Herodot. II, 158, ubi vid. nott.

Cap. XXV.

παρεσκευάζετο] i. e. ὁ Ξέρξης, ita ut τὰ ὅπλα sit accusativus obiecti. Vid. Thomas Mag. p. 652. Sunt vero τὰ ὅπλα, ut IX, 115. 121. VII, 36, *rudentes* s. τὰ κατὰ τὴν ναῦν σχοίνια et quidem βύβλινα, i. e. e byblo s. papyro confecti (de qua planta conf. nott. ad II, 92. 96) et λευκολίνου, i. e. ex lino albo: qui utrique etiam infra VII, 36 commemorantur. — παρεσκευάζετο dedi, Bredovium secutus pag. 288, pro vulg. παρασκευάζετο. Idem feci infra VII, 54.

ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι] Haec verba ad proxime antecedentia παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα — βύβλινά τε καὶ λευκολίνου spectant. *Phoenices* in fossa facienda praecipuam operam praestiterant (vid cap. 23); in rudentibus parandis ad pontes iungendos aptis praeter Phoenices commemorantur quoque *Aegyptii*, quippe qui omnis operis linei bene erant gnari (conf. II, 35 ibique nott. I, 81. 105) neque navigandi imperiti (vid. nott. ad II, 164). Phoenicum peritiam in omnibus iis, quae ad rem navalem pertinent, nemo ignorat.

καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν] scil. ἐπιτάξας τοῖς ἄλλοις; iussit frumenta (adportari atque) deponi, ne fame laboraret exercitus una cum iumentis in Graeciam ducendis: et hoc quidem ad alias gentes spectabat, quibus hoc imperatum erat, ut commeatum necessarium adferrent. Verbum καταβάλλειν similem in modum h. l. adhibetur, quo supra II, 149: ἡ λίμνη (Moeridis lacus) ἐς τὸ βασιλήϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ ἰχθύων. Ad λιμήνειε conf. VI, 28. — In seqq. ad ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας Wesseling. et Larcherus intelligunt σῖτον ἀληλεσμένον, ut VII, 23.

πορθμηΐοισι] Intelliguntur *navigia*, *pontones*, ut apud Diod. XIV, 74. Alio sensu idem vocabulum de locis, ubi traiectus fiebat, IV, 12. 45. In Sancrofti libro exstat πορθμήϊσιν.

ἐς Λευκὴν Ἀκτὴν] Hoc castellum, cuius etiam meminit Lysias contra Alcib. des. ord. §. 27. p. 142, 16, supra Chersonesi isthmum ad Propontidem collocat Scylax §. 68. p. 28. pag. 281 Gail. Hodie castellum Sancti Georgii dici narrat Mannert. l. l. VII. p. 184, cui add. Larcher. Tab. Geogr. s. v. pag. 298 et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1081. *Tyrodizam*, quae ad Perinthi ditionem pertinuit, prope Serrhium, ubi desinit Dorisci ora, occidentem versus sitam fuisse e Steph. Byz. s. v. pag. 722 colligunt. Cf. Gatterer. l. l. p. 60. 61. Nunc ei nomen esse *Feredschick* notat I. de Hammer. Histor. Osman. I. p. 166. De *Dorisco* vid. nott. ad V, 98.

ἐς Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι] Con-

26 Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ
ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, 523
ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ
εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ
Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. Ὃς μέν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. Οἱ δὲ, ἐπεί τε διαβάντες τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι

sulto Noster videtur addidisse τὴν ἐπὶ Στρυμόνι: quo hanc Eïonem ab ea, quae in Pieria prope fines Bottiaeorum et Chalcidensium sita fuit colonia Mendaeorum, distingueret; *Eïon Strymonia* colonia fuit Atheniensium eorumque etiam in potestate fuit per totum bellum Peloponnesiacum, donec a Laconibus caperetur Olymp. XCIII. Sita fuit prope mare, ita ut urbi Amphipoli non longe remotae portum praebere eamque ipsam ab omni impetu e mari suscepto tutam praestare posset. Nunc loco nomen *Contessa*. Conf. Herod. VII, 113. VIII, 118 et Mannert. l. l. VII. p. 240, Duker et alii interpretes ad Thucydid. I, 98 itemque Poppo in edit. maior. Thucydid. Vol. I. P. I. pag. 350. Verbis additis τὴν ἐπὶ Στρυμόνι Herodotus aeque ac Thucydides hanc Eïonem distinguit ab altera Eïone, quae Mendaeorum fuit colonia, et fortasse etiam a tertia Eïone: de qua conf. Poppo ad Thucydid. I, 98. IV, 7.

Cap. XXVI.

ἐκ Κριτάλλων] Ita e Florent. aliisque cum Schweighaeusero et recentt. edd. dedimus pro vulg. *Κριτάλων*. Quem locum, aliunde non cognitum, ad orientalem Halyos fluvii ripam situm fuisse ad ipsam viam, quae Susis ducebat Sardes, suspicatur Rennel. l. l. pag. 527, eo fere loco probabiliter, quo postea invenitur Romanorum colonia *Archelais*, cui nunc nomen *Erekli*. Nam ibi addit ille convenire vias tam eas, quae per Ciliciae fauces ducant, quam eas, quae ad Armeniam regionesque Asiae septentrionales vergant. Cum vero Archelais ad meridiem magis sita fuerit, admodum remota ab eo tractu, quem regia illa via (de qua vid. supra V, 52 seqq.) permeabat, quâ Xerxis copias profectas esse probabile est, equidem de hoc loco vix cogitari posse credam. In seqq. τοὺς ὑπάρχους dicit copiarum singularum praefectos. Conf. nott. ad V, 25. — Ad τὰ προκείμενα conf. VII, 8. §. 4.

οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα] i. e. *neque enim omnino comperi, illos* (duces, τοὺς ὑπάρχους) *in disceptationem hac de re venisse*, s., ut Schweighaeuser reddit: *nam ne liquet mihi quidem, an omnino in iudicium ea res venerit.* De voce κρίσις, quae in Graecorum certaminibus huius generis adhiberi solet, conf. V, 5. VIII, 69. Quod sequitur οἱ δὲ, ad ipsos hosce duces una cum ipsorum copiis commode referas, nisi malis (quod eodem ferme redit) intelligere πάντα τὸν κατ' ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. Haud fere aliter οἱ δὲ infra VII, 33.

ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ] i. e. *Phrygiam intrarunt, ad Phrygiam accesserunt*, ut VII, 214. Conf. Aeschyl. Eumenid. 655 seq. ἐγὼ δὲ, loquitur chorus, μὴ τυχοῦσα τῆς δίκης βαρεῖα χώρα τῇδ' ὁμιλήσω πάλιν, i. e. *gravibus* (hanc terram) *suppliciis* affectura *redibo in hanc terram.*

παρεγένοντο ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ, ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄτυος, ἀνὴρ 27

ἐς Κελαινὰς] De hac urbe primarii sunt loci Xenophontis in Anab. I, 2. §. 7, Livii XXXVIII, 13, Plin. V, 29 (§. 106), Strab. XII. p. 578 s. 866 B. XIII. p. 603 s. 899 C., quos ad Xenophontis locum recte affert Krueger. Add. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 345 et vid. nott. ad Herodot V, 118 Tchihatcheff: Asie mineure I. p. 255. Quod vero Salmas. ad Solin. pag. 580 seq. apud Herodotum scribi voluit: ἐὸν Μαρσύης, ὃς καταρρήκτης ἐξ αὐτῆς τῆς ἄκρης τῶν Κελαινέων ἀνατέλλων, eo vix opus, libris praesertim invitis omnibus, cum, ut iam supra dixi, Marsyas, quem Herodotus novit l. l., praecipiti cursu Celaenis dum laberetur, ab incolis Καταρρήκτης bene nominari potuerit.

ἀναδιδοῦσι] Intelligendum τὸ ὕδωρ, ut ad ἐκδιδοῖ VII, 30. IV, 85 ibiq. citt. Conf. etiam allata ad I, 6. Accusativum Noster addidit I, 179, ubi cum Held. ad Plutarch. Timoleont. p. 452 seq. commode reddideris *aufsteigen lassen*. — De structura genitivi Μαιάνδρου (ubi exspectabas ἢ ὁ Μαίανδρος) ob antecedentem genitivum (ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ) positi per assimilationem quandam vid. Kuehner Gr. Gr. §. 748, b et Ullrich: Beiträge zu Thucydid. II. p. 17. In seqq. conf. de verbo ἀνατέλλειν IV, 52, ubi etiam de fluvii ortu dicitur.

ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται] Cum antecedat ἐν τῇ, voces ἐν τῇ πόλι aut prorsus delendas, quippe e marginali glossa in textum receptas, aut pro ἐν τῇ ἀκροπόλει accipiendas censuit Valckenarius, in quo ipso assentientem nactus est Larcherum atque Schweighaeuserum, qui id ipsum in textu forsitan reponi posse suspicatur. Equidem verba ἐν τῇ πόλι quamvis ipsa per se vix necessaria, ad meliorem tamen loci sententiam a scriptore verborum minime parco adiecta credam: quae eadem recentt. edd. merito retinuerunt, cum in omnibus libris scriptis inveniantur; Emperius (Opuscc. philologg. ed. Schneidewin. p. 312) coniecerat ἐν πίτυι. Qui Marsyae Sileni ἀσκὸς (*uter*) appellatur, Xenophonti (Anab. I, 2, 8) est δέρμα (*pellis*), Aeliano (V. H. XIII, 21) δορά, ubi vid. Perizonii notam eos reprehendentis, qui Vallam secuti *Marsyae pellem* utris forma suspensam s. in utrem formatam ac suspensam esse crediderint, cum ἀσκὸς apud Herodotum ipsa sit *pellis*. At Vallae patrocinatur Platonis locus in Euthyd. p. 285 D. p. 420 Bekk. (ibique Scholiast. pag. 96 Ruhnk. et Heindorf. p. 346) probantibus Wesseling., Valcken. et Schweighaeusero. De ipso *Marsya*, Hyagnidis Phrygii, qui tibiam invenisse fertur, filio eodemque tibicine celeberrimo, qui cum Apolline certans succubuisse fertur, conf. Plutarch. II. pag. 1132 F. 1133 E. Diod. Sic. III, 59. Hygin. fab. 165. Plura Creuzer in: Wien. Jahrbb. Vol. LXI. p. 174 et Preller: Griech. Mytholog. I. p. 454 seqq.

λόγος ἔχει] Vid. nott. ad V, 66.

CAP. XXVII.

Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ὑποκατήμενος] i. e. in hac urbe *subsidens* et Xerxis adventum *exspectans*. Eodem modo idem verbum VIII, 40. Plura alia dabit Thesaur. Ling. Graec. VIII. p. 341 ed. Dindorf.

ὁ Ἄτυος] Plures libri cum Eusta-

Λυδὸς, ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι καὶ αὐτὸν Ξέρξεα, χρήματά τε ἐπηγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν· Ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι, ὅς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσέῃ καὶ τῇ ἀμπέλῳ, ὃς

thio haec citante ad Ili. II. pag. 366, 22 s. 277, 30. ὁ Ἀτρέος, nonnulli etiam abiectâ voculâ ὁ. At *Atyis* nomen in Lydiorum rebus haud infrequens, conf. nott. ad I, 7. 34. Qui *Πύθιος* vocatur Herodoto (quem sequuntur Senec. De ir. III, 17, Tzetz. Chil. I, 925, Basil. Magn. de legend. libr. gentill. cap. 9, ubi *Μυσὸς* vocatur, non *Λυδὸς*, ut apud Herodotum, Suidas s. v. *Ἀπαρτίαν* I. pag. 248, Plinius H. N. XXXIII, 10, ubi *Pythius Bithynius*), is appellatur *Πύθης* a Plutarcho II. pag. 262 D. seq. Polyaen. VIII, 42. Stephan. Byz. s. v. *Πυθόπολις* p. 649 (ubi *Πυθής*). In Aristidis scholl. pag. 55 seq. Frommel. exstat *Πυθέας*. Scite coniicit Urlichs (Rhein. Mus. N. F. X. p. 26), hunc Pythium e stirpe Lydorum regia fuisse ac forsitan filium eius Atyis, qui Croesi fuit filius Adrasti manu occisus (vid. Herod. I, 34 seqq.), indeque ipsius Croesi nepotem, qui privatas sive avi sive patris facultates retinuerit integras indeque etiam auream platanum et auream vitem, quam utramque inter Croesi thesauros fuisse Urlichs ponit, opus Theodori Samii (conf. Himer. apud Photium Bibl. Cod. 243. pag. 612 s. pag. 375 Bekk.), hereditatis quasi iure acceperit: ipsum *Πυθίου* nomen idem vir doctus refert ad deum *Pythicum*, cui Croesus avus tot eximia et pretiosa donaria misit, teste Herodoto I, 50. 90. 92. V, 36. VIII, 35.

ἐξείνισε — ξεινίοισι μεγίστοισι] *τὰ ξείνια* hîc potissimum esse videntur epulae hospitales, quibus homo Lydius regem eiusque copias excepit. Conf. nott. ad V, 18. In ipsa re convenit Diodor. XI, 56.

χρήματά τε ἐπηγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν] i. e. *pecuniasque pollicebatur, quas ad bellum conferre volebat.* Scripsi ἐπηγγέλλετο cum Dietschio secutus Bredovium pag. 296. Vulgo ἐπαγγέλλετο.

τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσέῃ καὶ τῇ ἀμπέλῳ] Huius muneris plerique, quos modo in Pythii nomine citavimus, mentionem faciunt, allati a Brisson. De reg. Perss. princip. I, 77 coll. Harduin. ad Plin. l. l. et Wesseling. ad Diodor. Sic. XIX, 48. Quibus addo Aristid. in Panath. pag. 223 C. et I. de Hammer. in Annall. Vienn. IX. pag. 63, ubi *aurea* Persarum regum insignia fuisse notans hoc arboris aureae cimelium quoque commemorat, quod imitando expressum vel posthac servatum in palatio extremi Caliphae e gente Abassidarum (nomen ei fuit Moteassem), additis aureis avibus ac frugibus, exsplenduisse dicitur. Ac similia reperias apud Tartaros, Byzantinos, alios, indeque famâ translata vel ad medii aevi poëtas Germanicos, teste Bockio, qui plura attulit in: Lersch. Niederrheinisch. Jahrbuch. II. (1844) p. 296 seq. Etenim ἡ πλατάνιστος, quam Noster vocat, eadem est atque ἡ πλάτανος apud Theophrastum, *platanus orientalis;* nunc apud Persas vocatur *Tschinar*, apud Arabes *Dulb*; quae arbor, satis frequens per Asiae minoris atque ipsius Persidis regiones ad Indiam usque multumque celebrata, Medis ac Persis sacra fuisse videtur, adeo ut rex in solio sub platano sederet: quod vel de Xerxe narrant pugnam Salaminiam contemplante, vid. Schol. Aristophan. Acharn. 82. Ac supra V, 119 invenimus apud Cares Iovis Stratii ἅγιον ἄλσος πλατανίστων.

524 καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ. Θωυμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης αὐ- 28 τὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον, ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· Ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωυτοῦ οὐσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεί τε γὰρ τάχιστά σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον καὶ εὗρον λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων.

Quid quod etiamnum apud Persas ac Mohamedi asseclas hancce arborem coli et pro sacra haberi affirmant parem fere in modum, quo id antiquitus obtinuit. Vid. Ritter: Erdkunde XI. p. 512, Boetticher: Baumcult etc. p. 121 seqq. Conferas quoque infra Herodot. VII, 31.

ὃς καὶ νῦν ἐστὶ πρῶτος ἀνθρώπων — μετὰ σέ] Naberum in Mnemosyn. IV. p. 8 si sequamur, scribendum μετά γε σέ, ut VII, 98. 99. 139. 168. IX, 24, ac vel infra VII, 32 eadem vocula inserenda: τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δείσαντας δώσειν, ita ut legatur τότε γε. Mihi neutro loco id necessarium videtur.

Cap. XXVIII.

θωυμάσας] Restitui hoc, cuius loco Gaisf. exhibuerat θώμασας. — In seqq. δεύτερα valet *tum*, *deinde*, ut VII, 18. Pro αὐτὸς Schweighaeusero magis placeret αὐτόν.

οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωυτοῦ οὐσίην] i. e. *non te celabo* (facultates scil. meas) *neque excusatione utar, nescire me meas facultates.* Ubi accusativus οὐσίην ad εἰδέναι pertinet, quem Matth. Gr. Gr. §. 421 ad ἀποκρύψω retulit. Ad verbum σκήψομαι vid. V, 102 ibique citata. Pro ἐμεωυτοῦ unus liber ἑωυτοῦ, ut III, 52. IV, 57. — In seqq. ad usum verbi καταβαίνειν cf. nott. ad V, 22; θάλασσαν τὴν Ἑλληνίδα Herod. dixit, quam supra V, 54 θάλασσαν τὴν Ἑλληνικὴν vocaverat, *Aegaeum* mare, quod vulgo dicitur, intelligens; vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 19. Ad significationem verbi ἐξέμαθον conf. nott. ad IV, 117 et ad voces ἀργυρίου μὲν δύο Tzetz. ad Lycophron. vs. 1432. Vol. II. p. 1037 Muell.

χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων] Pro χρυσίου duo codd. cum Eustath. ad Ili. II. pag. 366, 22 s. 277, 30 et p. 339, 3 s. 256, 32 afferunt χρυσοῦ; pro vulg. χιλιαδέων e Sancrofti libro alteroque recepi χιλιάδων, quod unum ferri posse et hoc loco et mox cap. 29 itemque VII, 103 docuit Bredov. p. 253. Ad ipsam locutionem (ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων) conf. similia I, 14 (ibique allata). 94. De *Daricis* vid. nott. ad IV, 166. Stater aureus s. Δαρεικὸς viginti drachmis argenteis constans valebat octo florenos et quod excurrit; vid. nott. ad III, 130. Drachmas vero sex mille talentum Atticum continuit, indeque ex Wurmii rationibus (p. 55 seqq. 207) par fuit thaleris 1447 et 16 gross. Saxonicis. Schoell (in versione Germanica), qui talentum Atticum par esse vult 1375 thaleris, argenti summam 2,750,000 thalerr. inde efficit: quo eodem auctore auri copia, quae continuit 3,993.000 stateres s. Daricos, efficit summam 18,301.250 thalerr. (si quidem singuli stateres aequant quattuor thalerr. et quattuordecim gross.): unde exsistit summa 21,051,250 thalerr.: quae summa utique facultates Graecorum vel ditissimorum longe superat sponteque admonet Lydiae auri

καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων
29 *τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Ξέρ-*
ξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοισι εἶπε· Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεί τε
ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε,
ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις
ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς, αὐτεπάγγελτος ἐς τὸν πόλεμον
ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ἐξεί-
νισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγ-
γέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτῶν γέρεα τοιάδε δίδωμι· ξεῖνόν
τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν, καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν

(cf. I, 93) et argenti (cf. V, 49) feracissimae ac divitiarum Croesi (cf. I, 30. 50 etc.), quas vel in proverbium abiisse constat: adeo ut haec omnia si respiciamus, haud vana videatur suspicio Urlichsii ad VII, 27 prolata, qua Pythium huncce e stirpe regia Croesi esse prognatum existimemus, ad quem divitiae a Croeso collectae iure hereditario quasi transierint. De his autem sic adnotaverat Valckenarius: „Athenis florente re publica ducenta talenta pecunia censebatur maxima: ditissimus inter Athenienses Callias *διακοσίων ταλάντων ἐτιμήσατο* teste Lysia Or. XIX. p. 349 [§. 50]. Pythius Herodoti talenta habuit argenti duo millia, nummorum aureorum immensam summam. Tantum auri fecerat ex aurifodinis; et metalla tanto studio coli voluit a servis, ut agrorum necessaria cultura negligeretur, testibus Plutarcho et Polyaeno; prudentia tamen uxoris auri cupidissimum ab ista iam ante retraxerat insania, quam evenirent hic Herodoto narrata; ut ideo Xerxi dicere potuerit: *αὐτῷ δέ μοι ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.*" In quibus ipsis (equidem ob codd. auctoritatem) cum Schweigh., Gaisf., Matth., Bekkero et recc. edd. dedi *γεωπεδίων*; unus enim Sancrofti liber exhibet *γεωπέδων*, quod e Wesselingii editione in alias transiit editiones, cum prius mendosum exstaret *γεοπέδων*. Aeschylo in Prometh. 854 *γάπεδα* nunc recte, opinor, restituit Blomfield., veterum grammaticorum testimonia de hac voce, qua *fundus, ager septus* indicatur, afferens. — Usum praepositionis *ἀπὸ* in hisce attigi ad IV, 22.

Cap. XXIX.

ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην] De accusativi usu consul. Matth. Gr. Gr. §. 379 not. Similia conf. VI, 134. VII, 218. Ad *συνέμιξα* cf. nott. ad VI, 23, et ad *ξείνια*, quae sunt *epulae hospitales*, allata ad V, 18. — *ἐς τόδε* valet *adhuc;* de quo plura afferre non opus. — *αὐτεπάγγελτος* valet: *ultro offerens.*

συμβαλέσθαι χρήματα] i. e. *pecunias conferre, tribuere*, ut III, 135, ubi vid. nott. — In proxime seqq. cum Matthiaeo et recc. edd. restitui *ἐξεινίσας*, ubi Schaeferus *ξεινίσας*, et pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*. Ad vocem *γέρεα* conf. modo IV, 143 ibique nott. VII, 104. 134.

ξεῖνόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν] Voculam *ἐμὸν*, quam omnes tuentur libri scripti, expungi vult Cobet (Mnemosyn. VI. p. 395) similem excitans locum e Xenophont. Hellen. IV, 1, 39 (*ξένον σὲ — ποιοῦμαι*) et afferens locutionem *φίλον ποιεῖσθαι* in Xenophont. Anab. V, 5, 12. 22. V, 6, 3. Quae quidem me haud commovent, ut voculam *ἐμὸν*, quae adeo cum vi quadam hoc loco addita videtur, abundare credam indeque deleam. Persarum reges vel cum singulis privatis hominibus, ad quos diverterant, hospitium contraxisse, plura docent exempla a Brissonio De reg. Pers. princ. I, 161 allata.

στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμεωυτοῦ, δοὺς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας, ἵνα μή τοι ἐπιδεέες ἔωσι αἱ τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων, ἀλλ' ᾖ τοι ἀπαρτιλογίη ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς, τά περ αὐτὸς ἐκτήσαο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦντι οὔτε ἐς τὸ παρεὸν οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.

Ταῦτα δὲ εἴπας καὶ ἐπιτελέα ποιήσας ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ 30
πρόσω. Ἄναυα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος καὶ λίμνην, ἐκ τῆς ἅλες γίνονται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς,

Ad voces παρ' ἐμεωυτοῦ (*de meo*, id est, *e meis facultatibus: aus meinen eigenen Mitteln*) conf. Herodot. II, 129. VIII, 5 et vid. Kuehner Gr. Gr. §. 615, I. Ad vocem ἐπιδεέες conf. IV, 130 ibique nott.

ἀλλ' ᾖ τοι ἀπαρτιλογίη ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη] ἀπαρτιλογίη Grammaticis Graecis exponitur ἀπηρτισμένος καὶ πληρὴς ἀριθμὸς s. λόγος. Vid. Hesych. I. pag. 428 ibique Alberti, qui bene monet, apud Herodotum hoc dici de *solida integraque summa*. Suid. I. p. 248. Bekkeri Anecdd. I. pag. 416. Bachmann. Anecdd. I. pag. 111, 23. Cramer. Anecdd. Oxonn. II. p. 490, 4. Conf. etiam nott. ad Herod. II, 158.

κέκτησό τε αὐτὸς, τά περ αὐτὸς ἐκτήσαο] i. e. *et solus possideto, quae tutemet tibi parasti*. Ita Valcken. de verbi κτᾶσθαι notione exponens, de qua plura vid. apud Raphel. ad Luc. XII, 12 et Wetsten. ad Matth. X, 9. ἐπίστασο retinui et h. l. et infra VII, 209 (coll. VII, 39), ubi Sancrofti liber alterque ἐπίσταο, quod utroque loco praeferri vult Dindorf. in Commentat. de dial. Herod. p. XXVIII. Tu cf. Bredov. p. 397 et 321. Quod ad significationem attinet, conf. nott. ad III, 15 et Bothe ad Sophocl. Antigon. 450. Valet enim: *scito s. sustineas te talem semper praestare*. In proxime seqq. ἐς τὸ παρεὸν valet *nunc*, *in praesentia*, ut VIII, 109. IX, 7: ἐς χρόνον *in posterum*, notante Fischero ad Weller. III. pag. 157. Eius loco quod in duobus codd. Pariss. exstat ἐς τὸ μέλλον, glossam sapit.

CAP. XXX.

Ἄναυα] Hinc affert Stephanus Byzant. s. v. pag. 128. Alia veterum testimonia de hoc loco non exstant, ad quem refert Hamilton (Journal of geographical Society etc. VII. p. 60) eum locum, qui nunc vocatur Chardak prope lacum aquae salsae, unde salis copiam magnam nunc acquirunt. Vix unius diei itinere distat a loco Khónas, ubi olim Colossarum urbs sita fuit. Conf. etiam Steiger in Commentt. in Epist. ad Coloss. pag. 27.

Κολοσσὰς, πόλιν μεγάλην] Vocem μεγάλην, quae a duobus codd. abest et in Vallae interpretatione omittitur, bene tuetur Wesselingius loco Xenophontis (in Anabas. I, 2, 6), qui Colossas vocat πόλιν οἰκουμένην — καὶ μεγάλην. Add. Diodor. XIV, 18 et Strab. XII. pag. 864 B. s. 576, cuius aetate urbem iam decrevisse merito coniicias, quae eadem Neronis aetate magno terrae motu conciderit neque ab eo inde tempore refloruerit. Quod enim a Plinio H. N. V, 32 (41) §. 145 celeberrimis oppidis accensetur, id ad priora retuleris tempora. Alios veterum scriptorum locos vid. apud Forbigerum: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 347. Sita fuit urbs in ea *Phrygiae magnae* parte, quae sub Constantio *Phrygiae Pacatianae* nomen assumpsit, a Laodicea septem horis distans, prope Hierapolin atque Apameam. Adhuc veteris urbis ruinas quasdam cerni, tribus fere milliarr. Anglicc. remotas a vico, cui nunc nomen *Chonas* s. *Khonas*, te-

πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς
ἐσβάλλων ἀφανίζεται, ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς πέντε μάλιστά
κη ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ
Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὔρους τῶν Φρυ-
γῶν καὶ τῶν Λυδῶν ἀπίκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἔνθα στήλη
καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ
31 γραμμάτων τοὺς οὔρους. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς
τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν
ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδις, τῇ καὶ πο-

stantur viri docti, qui ipsi has regiones perlustrarunt ac descripserunt: Hamilton (Journal of geographical Society. VII. p. 60 seq., Researches in Asia minor. I. p. 504), Ainsworth (Travels in the track of etc. pag. 15 seqq.) et potissimum Arundell: Discoveries in Asia minor (Lond. 1834). T. II. p. 160—179. Invenitur ibi quoque fluvius in terrae voraginem delabens, quem nullum alium nisi *Lycum* esse satis patet: vid. Hamilton l. l.; de ipso Lyco, qui nunc vocatur *Tchoruk*, praeter Strabonem XII. p. 578 C. s. 867 B., conf. quoque Tchihatcheff: Asie mineure I. pag. 258. Ac refert Arundell. Graecorum nunc ibi habitantium famam de Michaële angelo, qui in magna aquarum inundatione hiatum terrae aperuerit, in quem aquae sint submersae, magno incolarum commodo. De Colossis urbe olim celeberrima et Pauli Apostoli epistola insignita, qui plura cognoscere velit, adeat, quae exposuerunt Carolus Baehr in introduct. ad Comment. in Pauli Epist. ad Coloss. (Basil. 1832) pag. 1—4, Steiger in Commentat. in Epist. ad Coloss. pag. 16 seqq. inprimis pag. 26 seqq. et R. G. Montin in: Dissertat. exeget. historic. quaestionem, num Paulus Colossis docuerit, rimatura (Helsingfors. 1843) p. 4 seqq. Conf. etiam, quae excitantur a Winero in: Biblisch. Realwörterb. I. p. 791 ed. secund.

διὰ σταδίων] i. e. *ex quinque fere stadiorum intervallo* s. post quinque fere stadia praeterlapsa; conf. VI, 118 ibique nott. Mox cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. dedi πέντε μάλιστά κη, ubi vulgo μάλιστά κη πέντε.

ἐς Κύδραρα] Schweighaeusero Noster eandem videtur urbem dicere, quae Κούραρα apud Strabon. XII. p. 578 C. s. p. 867 B. et XIV. p. 663 C. s. p. 978 D. Quae eadem est Heerenii sententia in: Ideen etc. I. pag. 164. Nam ea urbs mercaturâ floruisse fertur ob situm commodum multis frequentata mercatoribus undique confluentibus. Schoell (in nota versionis Germanicae) nullam aliam hoc loco indicari putat urbem nisi eam, quae postea *Laodiceae* nomine inclaruit ac Romanorum aetate admodum floruit, caput Phrygiae Pacatianae sub imperatoribus Byzantinis; quibus pulsis in Turcarum ditionem venit urbs anno 1255 post Chr. n., sed a Mongolis duce Timure eversa est anno 1402. Inde adhuc loco nomen *Eski-Hissar*, quod *antiquam arcem* significat. Plura de hac urbe vid. apud Forbiger. l. l. II. p. 347. Equidem de Schoellii sententia discernere nolim: id vero satis certum videtur, circa eam regionem, in qua postea exstitit Laodicea urbs, eam quoque urbem quaerendam esse, cui nomen Κύδραρα apud Herodotum.

Cap. XXXI.

ἐπὶ Καρίης] i. e. *Cariam versus*. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 611, I, b. Hinc male in duobus Pariss. ἐπὶ Καρίην. — Urbem Καλλάτηβον nemo, quantum scio, novit, praeter unum Stephan. Byzant. s. v. Καλλάτηβος

ρευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἰέναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημιουργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ. Ἀπι- 32

pag. 438. Schoell (in not. vers. Germanic.) intelligi vult oppidum, quod ad Cogamum rivum fuit situm beneque munitum per medii aevi tempora, nunc cognitum nomine *Allah-Schehr* (i. e. dei urbs) et vino abundans: itaque prope Philadelphiam quaerendum erit, quam ipsam hoc nomine (Allah-Schehr) nunc designari tradunt: quare Ainsworth l. l. pag. 14 Callabetum ibi quaeri vult, ubi nunc vicus *Aineh-Göl*, addens eam regionem, quae inter hunc vicum et Allah-Schehr intersit, admodum fertilem esse.

ἄνδρες δημιουργοὶ] Tu vid. nott. ad IV, 194. — In proxime seqq. vocem μέλι ante ποιεῦσι vulgo exhibitam collocavimus cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. ante ἐκ μυρίκης. Ac *myricam* vulgo accipiunt *tamaricem;* quamvis quo modo hac ex planta, ex eius foliis, fructibus s. caule mel comparari possit, difficile dixeris: nisi aliam prorsus plantam hîc intelligendam esse statuas. Immerito autem de *melle naturali* hîc cogitabat Méziriac. (Mem. de l'Ac. d. Inscr. IX. p. 59) a Larchero reprehensus, qui recte mel arte paratum hîc intelligi vult.

τὴν κάλλεος εἵνεκα δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ] i. e. „*quam ob speciei praestantiam aureo donavit ornatu,*“ ut bene reddidit Schweighaeuserus. Pertinent huc Aeliani verba V. H. II, 14, ubi Xerxes velut ἐραστὴς ἐξῆψεν αὐτῆς κόσμον πολυτελῆ, στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις τιμῶν τοὺς κλάδους καὶ μελεδωνὸν αὐτῇ κατέλιπεν, ὥστε ἐρωμένῃ φύλακα καὶ φρουρόν. Tzetz. ad Lycophr. vs. 1432 pag. 1037. Vol. II Muell. καθ' Ἡρόδοτον ait ἐχρύσωσεν αὐτὴν διὰ τὸ κάλλος, deceptus aurea platano cap. 27, plane ut Dio Chrysost. Homil. VII in Ep. ad Coloss. pag. 377 B. Attulit Wesselingius. Voculam κόσμον de ornatu muliebri intelligi voluit Larcher. *Creuz.* haec adscripserat: „De platanorum per Graeciam pulcritudine et nonnullarum amplitudine agit Liber Baro de Stackelberg in opere, quod inscribitur: Der Apollotempel zu Bassae. pag. 14. not. 12.“ De platanis diximus ad VII, 27. Structuram verbi δωρεῖσθαι attigit, hoc loco allato, Kuehner Gr. Gr. §. 550. not. 3. Solet enim Noster huic verbo addere modo accusativum personae ac dativum rei s. ipsius doni (I, 54. III, 130. IV, 88. VI, 125. VII, 27. 28. 54. 116. IX, 110), modo dativum personae et accusativum rei (II, 126. V, 37. VI, 125).

καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας] Immerito in his verbis haerent pro ἀθανάτῳ rescribentes ἀθανάτων: *custodiendam mandans arborem uni ex immortalium cohorti*, quemadmodum apud Pausan. VI, 5. §. 3. Libri scripti non suffragantur neque omnino opus quidquam mutare, si quae ipse Herodotus VII, 83 tradiderit, respiciamus. Namque ἀθάνατος ἀνὴρ h. l. est *immortalis qui vocatur vir*, sive miles ex eorum cohorte, qui apud Persas *Immortalium* nomine indicabantur; ut vel nimis quaesita videantur, quae ad h. l. observat Schweighaeuserus ἀθάνατον ἄνδρα hîc eum dici existimans, cui etiam nunc vivo successor sit designatus, qui in mortui aut ab officio discedentis locum illico succedat: ita ut dici hactenus possit, nunquam intermori, qui officio, de quo agitur, fungatur. Quae etiam Letronnio (Journal d. Sav. 1817. pag. 95) nimis arcessita et quaesita videntur. Vocem ἀνδρὶ additam esse eodem pacto, quo paulo ante δημιουργοὺς

κόμενος δὲ ἐς Σάρδις πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ, καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλέϊ παρασκευάζειν· πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δείσαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν
33 *ἀκριβῶς ἔπεμπε. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον.*

ἄνδρας, satis patet. Vocabulum *μελεδωνὸς* attigi ad III, 61 coll. VII, 38. VIII, 115. De *Immortalium* cohorte praeter Herodoti l. l. reliqua veterum testimonia dabunt Brisson. De reg. Perss. princip. I, 191, quo utitur Wesseling. ad Diodor. I. pag. 409 [XI, 7 fin.], interprett. ad Hesych. s. v. *Ἀθάνατοι* I. p. 213. In seqq. *ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ* Noster dixit *ἄστυ* sensu eminenti de Lydorum urbe capitali, quemadmodum Athenas sic nominatas esse constat.

CAP. XXXII.

αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ] Vid. nott. ad IV, 126 atque V, 17. Cur vero rex nullos Athenas et Spartam miserit praecones, aquam et terram qui peterent, docet Noster VII, 133. Ad verba *τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ Cr.* conferri vult Broendsted: Reis. in Griechenland. I. pag. 73 not. Tu vid. de voce *ἄλλῃ* nott. ad I, 1. — Pro *τῶν δὲ*, ut in Schaeferi editione exstat, scripsi *τῶνδε*. Ad structuram eorum, quae continuo sequuntur, conf. Matthiae Gr. Gr. §. 472, 2. — In verbis sequentibus *ἐδόκεε τότε δείσαντας δώσειν* Naber scribi vult *τότε γε*; vid. nott. ad VII, 27.

CAP. XXXIII.

ὡς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον] Hoc loco nunc iacet vicus *Nagara*, ut ad V, 117 monstravimus. Quae sequuntur *οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον κ. τ. λ.* ita accipio: Interea ii, quibus hoc mandatum erat (*οἱ δὲ*, ut supra VII, 26), *hoc loco*, in quo commorabantur (i. e. prope Abydum ea Asiaticae terrae parte, qua nunc vicus Nagara cernitur) *Hellespontum ponte iunxerunt, transitum ex Asia in Europam parante: τὸν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην*; ubi de verbi *ἐζεύγνυσαν* vi ac significatione conf. allata ad IV, 83. Huic loco orae Asiaticae qui respondet locus ab altera Europae parte in Chersoneso, intra Sestum et Madytum situs (Tzetz. ad Lycophr. vs. 1432. p. 1036 Muell.), e regione Abydi, is dicitur *ἀκτὴ τρηχέα* (ita enim exhibui cum recentt. edd. auctore Bredovio pag. 125 pro vulg. *τραχέα*) *ἐς θάλασσαν κατήκουσα*, i. e. *ora aspera s. salebrosa in mare excurrens:* „ein in das Meer hinein sich ziehender rauher, felsiger Vorsprung der Küste"; etenim *ἀκτὴ*, qua voce proprie neque promontorium neque paeninsula significatur, dicitur de praerupto maris litore vel saxis salebroso, in mare procurrente; vid. supra IV, 38 ibique nott. VII, 183 et quae plura afferuntur in Thesaur. Ling. Graec. I. pag. 1363 ed. Dindorf. Conf. etiam Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. I. pag. 80 not. *κατήκουσα ἐς θάλασσαν* eodem fere modo VII, 130 et supra VII, 22 coll. V, 49. IV, 171. 178. — Vox *καταντίον*, quae alias cum genitivo iungitur (VI, 103. 118. VIII, 52), dativum h. l. adsciscit, ut II, 34, ubi vid. nott. Add. Bernhardy Syntax p. 140. — Ac *Sestum* eo fere loco iacuisse, quo nunc arx *Zemenik* prope *Ialova*, commonstravit Kruse (Ueber Herodot's Ausmess. d. Pont. etc. pag. 78), *Madytum* eo

Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τρηχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ καταντίον· ἔνθα μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταΰκτην ἄνδρα Πέρσην λαβόντες Σηστοῦ ὕπαρχον ζῶντα πρὸς σανίδα διεπασσάλευσαν, ὃς καὶ ἐς τοῦ

loco, qui nunc appellatur *Maito*, quadraginta stadiis a Sesto remotus, probante etiam Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque en Grèce II. p. 445 seq. addita tabula 54, itemque 55, ubi ipsius vici et regionis imaginem aeri incisam exhibuit. Conf. etiam Meineke ad Scymn. Chium pag. 44 et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1080. Itaque eum locum, quo Hellespontum Persae iunxerunt ponte, dimidium milliarii a Sesto meridiem versus abfuisse e regione apicis, in quem Nagarae promontorium desinit, recte statuisse videtur Kruse l. l. pag. 74. Nec aliter placet Prokeschio: Erinnerungen etc. III. pag. 22 seq., quo eodem observante (ibid. I. p. 128) aptiorem ad transitum locum in Hellesponto haud invenias. Hic quoque medio saeculo decimo quarto post Chr. n. Sulimanum, Urchani Turcarum imperatoris filium, Hellespontum traiecisse et anno 1358 Gallipolin cepisse tradunt. Vid. I. de Hammer: Gesch. d. Osman. Reichs I. pag. 142 seqq.

ἔνθα μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὕστερον] De eiusmodi locutionibus conf. nott. ad III, 36. Mox post *στρατηγοῦ* Naber (Mnemosyn. III. p. 483) inseri vult *ἐόντος*, quod mihi necessarium haud videtur, vel propter praepositionem *ἐπὶ* ante verba *Ξανθίππου κ. τ. λ.* positam, quae ad verba praegressa *χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ* accuratius explicanda adiiciuntur: *quo tempore Xanthippus, Ariphronis filius, dux Atheniensium fuit:* hoc enim duce Athenienses Sestum obsederunt ac Persarum praefectum Artayctem inde effugientem ceperunt summoque supplicio affecerunt, ut Noster pluribus enarrat IX, 116 —120; itaque ad *λαβόντες — διεπασσάλευσαν* mente repetendum *οἱ Ἀθηναῖοι* e praecedente *Ἀθηναίων*, vel omnino *οἱ Ἕλληνες*. Sunt autem verba Herodoti *ἔνθα μετὰ ταῦτα* usque ad *ἀθέμιτα ἔρδεσκε* per parenthesin interiecta, adeo ut proximi capitis verba: *ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι κ. τ. λ.* iungantur verbis praegressis: *ἀκτὴ τρηχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ καταντίον.*

ζῶντα πρὸς σανίδα διεπασσάλευσαν] i. e. *vivum paxillis tabulae adfixum suspenderunt.* Equidem cum Schaefero, Matth. et Bekkero, quem sequuntur edd. recentt., retinendum duxi *διεπασσάλευσαν*, quod praebet etiam Florentinus alterque liber scriptus cum Eustath. ad Odyss. p. 1923, 43 s. s. 780, 28. Vulgo *προσδιεπασσάλευσαν*, idque etiam citat Schaefer (ad Plutarch. Vit. T. IV. p. 356) hunc locum afferens ad Plutarch. Vit. Pericl. 28, ubi exstat: *σανίσι προσδήσας.* Infra IX, 119 invenies *προσπασσαλεύειν.* Augetur autem simplicis verbi *πασσαλεύειν* (quod est *clavis adfigere*) vis ac potestas addita praepositione *διὰ*, cuius hanc hoc in verbo vim esse tradit Schweigh. in Lex. Herod. I. p. 159, ut *expansum, passis manibus tabulae adfixum* fuisse hominem significet. *σανίδα* sive tabulam eam h. l. indicari putat Eustathius l. l., *ἐν ᾗ τοὺς κακούργους ἔδουν.* Atque istiusmodi tabulae, quibus malefici alligantur aut, ut cruci affixi, paxillis adfiguntur, Athenis commemorantur apud Aristoph. Thesmoph. 888. 897. 949. 1098 Both. coll. Eqq. 354 Both., ubi ipsum verbum *διαπατταλεύειν.* De verbo *προσπατταλεύειν* Valck. citat Ari-

Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας ἀθέ- 526
34 *μιτα ἔρδεσκε. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμε-*
νοι ἐγεφύρουν, τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνι-

stoph. Plut. 944 et Athen. VII. p. 290 E. Quod vero apud Hesych. II. p. 1150 legitur: *σανὶς — τίθεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ*, hinc de *cruce* accipi posse *τὴν σανίδα* sunt qui putent.

ὅς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας] „Abesse malebam *καὶ*, sed nil novant mssti. Fuerit igitur emphaseos causâ adiecta haec particula.“ *Schweighaeuser*. Equidem inde cum cett. edd. voculam retinendam duxi, sed cum eodem Schweighaeusero articulum *τὸ* post *ἱρὸν* iteratum delevi, ut quem libri scripti ignorant. Tuetur articulum *τὸ* repetitum Schaefer Appar. Demosthen. T. IV. pag. 119 eundemque inde a Bekkero retinuerunt recentt. edd. De *Elaeunte* urbe vid. VI, 140. VII, 22 ibiq. nott. De *Protesilai* sacris ipse Noster tradit quaedam IX, 116. Celeberrimus enim ille heros idemque fortissimus Thessalorum princeps, qui cum quinquaginta navibus ad Troiam profectus erat, omnium primus ab Hectore occisus, in Chersoneso divinos accepit honores tumulumque sepulcralem. De quo praeter Homer. Ili. II, 695 seqq. XIII, 681. XV, 705 seq. XVI, 206 coll. Pind. Isthm. I, 83 inprimis consulatur Philostrat. Heroicc. pag. 38 seq. s. 672 seq., ubi Boissonad. (pag. 368) recentiorum peregrinatorum attulit testimonia de Protesilai monumento, cuius rudera quaedam iuxta eum locum, in quo Elaeus vetus probabiliter exstructa fuit, adhuc conspiciuntur.

ἀθέμιτα ἔρδεσκε] In Mediceo, Florentino, aliis *ἀθέμιστα*, in Sancrofti libro aliisque *ἀθέμιτα ἔργα*, ubi *ἔργα* ex interpretamento adscitum merito repudiarunt editores recentiores, quibus iisdem placuit *ἀθέμιτα*, praeeunte Valckenario et comparante *ἀχάριτα* VII, 156. Itaque haud scio an etiam VIII, 143 reponi debeat *ἀθέμιτα* pro *ἀθέμιστα*, quod omnes codd. afferunt, uno excepto, qui habet *ἀθέμιτα*, quod unum verum esse docuit quoque Bredov. p. 269. Supra V, 72 omnes codd. *θεμιτόν*. Ipsum Artayctis facinus nefandum declaratur IX, 116 fin., nam in ipso templi sanctuario (*ἐν τῷ ἀδύτῳ*) *γυναιξὶ ἐμίσγετο*.

Cap. XXXIV.

τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικες, τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην Αἰγύπτιοι] Attigit haec Eustathius ad Dionys. Perieg. vs. 912. Hinc etiam *λινόδεσμος σχεδία* Aeschyl. Pers. 68. Ad *τὴν μὲν* et *τὴν δὲ* cum Schweighaeusero et Kuehnero (Gramm. Graec. §. 414, 4.) ex ipso antecedenti *ἐγεφύρουν* commode repeti posse *τὴν γεφύρην* existimo, dubitante quamvis Krusio l. l. pag. 84, praesertim cum Tzetz. ad Lycophron. l. l. de *uno* tantum loquatur ponte. Quem virum doctum si audiamus, non de duobus loquitur Herodotus pontibus, sed de uno tantum, cuius alteram partem Phoenices, alteram Aegyptii struxerint; ita ut ad *τὴν μὲν* et *τὴν δὲ* subaudias *μερίδα τῆς γεφύρης*: quod mihi quidem vehementer displicet, qui duos pontes, alterum a Phoenicibus et quidem rudentibus e lino candido confectis, alterum ab Aegyptiis eumque rudentibus byblinis iunctum ab Herodoto indicari putem: prouti iam supra plurali numero Noster locutus erat VII, 25: *παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι*, coll. VII, 37: *ὡς δὲ τά τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο*. Et satis docent, quae infra VII, 36 leguntur, verba *τὴν μὲν λευκολίνου* atque *τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην* sic accipienda esse. Itaque nullum dubium, quin *duos* pontes Xerxes struxerit, sive commotus copiarum magnitudine, quibus traiiciendis unus pons sufficere haud visus est,

κες, τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. Καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου ἐπιγενόμενος χειμὼν μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα

sive quod (quae est sententia viri docti Kraz in scriptione ad VII, 36 laudata pag. 7 seq.) duobus pontibus structis et quidem uno iuxta alterum, utrumque pontem maiorem firmitudinem habiturum esse magisque tutum fore putabat a ventorum et fluctuum vi. Tu vid. quoque quae in eandem sententiam disputavit Kruse, quem in not. ad VII, 36 afferemus.

ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον] στάδιοι praebebant libri meliores pro στάδια. Vid. Bredov. pag. 335 seq. et conf. etiam de structura nott. ad I, 26. IV, 85. — Ad verbum ἐπιγενόμενος (*superveniens*) in proxime seqq. conf. VIII, 13. ἐκεῖνα πάντα bene attulit G. Hermann. ad tuenda Aeschyli verba in Perss. 390 et 257, ubi eodem prorsus modo posita inveniuntur πάντα ἐκεῖνα, vel πάντα ταῦτα, ut in Eumenidd. 113. Quod ad argumentum loci attinet, cum Herodoti *septem stadiis* reliqua etiam veterum testimonia fere conveniunt, allata a Krusio l. l. pag. 77 seqq. uno excepto Xenophonte Hist. IV, 8, 5, qui *octo* ponit stadia, et Polybio XVI, 14, apud quem *duo* indicantur stadia, librariorum, ut videtur, errore. Neque vero accuratiores mensurae recentiori aetate institutae prorsus congruunt. Ut enim de Tournefortio taceam, qui angusti latitudinem unum milliarium Anglicum aestimat, quod septem ferme stadia exaequare notum est; alius vir doctus Gallus, Truguet, mare, quâ angustissimum est, inter Abydum s. Nagaram et oppositam Europae oram, emensus scribit esse 1125—1130 toises (quae Gallorum est mensura, sex pedes regios s. Parisinos complectens); Bouten, praefectus militaris, constituit 1150 toises, dissentiente alio viro docto eodemque Gallo Iuchereau de Saint Denis, qui quâ fretum fertur esse angustissimum intra arces Kelidit-Bahur et Sultanie-Calessi, ut nunc vocantur, distantiam ait esse 800 toises. Quae recentiorum peregrinatorum testimonia a Miot, Gallo interprete, in nota ad h. l. allata (conf. etiam Ukert: Geogr. d. Griech. u. Roem. III, 2. pag. 137), quo modo cum Herodoto, qui *septem* tantum stadia (i. e. 3986 pedd. Pariss. sive 664⅓ toises) utrumque litus distare tradit, concilientur, difficile dixeris. Namque vix credibile, inde ab Herodoti aetate in tantum excrevisse freti alveum maris fluctibus dilatatum, ut quibusdam placuisse video. Conf. Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque etc. II. pag. 447. Nec decernere audet Kruse l. l. pag. 78. 84 ipse ad Lechevalieri sententiam ut maxime probabilem accedens, qui *decem* stadia Hellespontum nunc latum esse sumit. Adhuc non eo loco, quo Xerxis copiae transierunt, traiectus fieri solet, sed loco paululum inferiore prope arces medio aevo exstructas indeque admodnm celebratas, quibus nomen *Kilid ul Bahr* (i. e. maris clavis) in Europae litore et *Tschanak-Kalaasi* (i. e. lancium clavis) in Asiatico litore, teste Hammero in: Wien. Jahrbb. Vol. LVII. pag. 2. Hoc vero loco mare nunc aeque angustum esse dicunt atque altero illo loco antiquitus nobilitato, sed ita, ut utroque loco latitudo excedat ferme *novem* stadia. Quare suspicatur Leake (Die Demen Attika's p. 169) mutatam esse maris oram temporum decursu, ut altero loco terrae pars fluctibus absumpta, altero autem adgesta sit. De quo equidem pronuntiare nolim: id unum adiiciam, apud veteres eum locum, quo Xerxes pontes strui iussit, omnium maxime angustum esse habitum atque inde vocatum esse τὰ στενὰ apud Strabon. II. p. 108. XIII. p. 581. 591, aut τὸ στενώτατον τοῦ Ἑλλησπόντου apud Lysiam in orat. funebr. §. 23. pag. 193. Conf. etiam Ukert. l. l.

35 *καὶ διέλυσε. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς*

Cap. XXXV.

δεινὰ ποιεύμενος] De locutione conf. nott. ad III, 14 et V, 33. Mox cum Schweigh. et Gaisf. dedi *ἐκέλευε*; ut Florentinus alterque Parisinus codex suggerebat, pro *ἐκέλευσε*, quod Bekker retinuit, quem recentt. edd. sequuntur. Sed infra quoque Noster imperfecto *ἐνετέλλετο* usus est.

ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς] Pro *ἐπικέσθαι* legi quoque posse *ἐπικέσθαι* Sylburgius annotaverat ad Brisson. De reg. Pers. princip. II, 73. p. 753; *ἐπιθέσθαι* maluerat Pauw. Valla, quem reliqui secuti sunt editores, Latine reddidit *infligi;* ad sensum quidem recte, ut alii loci VII, 54 et VIII, 109 (ubi *μαστιγῶσαι τὸν Ἑλλήσποντον*) monstrant. At vereor equidem magnopere, ut *ἐφικέσθαι* eandem *perstringendi* s. *percutiendi* habeat significationem atque verbum *καθικέσθαι*, neque huc trahi posse credam Platonis locum in Hipp. mai. p. 292 A. neque Homeri versiculum Ili. V, 748. Mihi facilior videtur Valckenarii ratio, explicantis: *ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἱκέσθαι μάστιγι πληγάς*. Et confer sis supra VII, 9: *ἐς τὰ ἄλλα λέγων ἐπίκεο ἀληθέστατα: sermone tuo verum acu tetigisti.* Inde *percutiendi* et feriendi notione verbum *ἐπικέσθαι* addito dativo accipi vult Kuehner Gr. Gr. §. 558, b. Ipsum vero Xerxis facinus, quo iratus in mare saeviisse fertur flagellis et compedibus demissis, plures veterum commemorarunt a Brissonio De reg. Perss. princip. III, 73 acciti. Quod a Graecis confictum esse suspicatur Valckenar. cum Stanlei. ad Aeschyli Perss. 752, cum ira regis ob pontem tempestatis vi disiectum Aeschylique verba Athenis decantata facilem fabulae fingendae ansam ingeniis Atticis praebere potuerint multaque omnino de Persis falsa a Graecis res suas amplificantibus tradita esse constet. Nec aliter fere de his statuit Larcherus. Ad fabulas itidem haec, quae de catenis mari immissis narrantur, relata vult Blomfield. in Gloss. ad Aeschyli Pers. 728. In quo assentitur Ideler ad Aristotel. Meteorol. I, 3. pag. 356. II. p. 762. coll Die Sage vom Schuss des Tell pag. 66 itemque C. O. Mueller (Goetting. Gel. Anzz. 1834. nr. 60. pag. 587) ortam ratus fabulam e poëtica quadam locutione, quae Hellespontum ponte iunctum significarit compedibus vinctum; eademque est sententia Blomfieldii in Glossar. ad Aeschyli Pers. 228. Ac verum sane est, nihil eiusmodi in Ctesiae excerptis traditum exstare; neque tamen ideo omnem Herodoti narrationem equidem reiecerim ut prorsus fictam, quam etiam orientis regum fastui ac superbiae valde congruere quivis concedet, neque abhorrere a Nostri consilio, quo quae postea Xerxes passus est mala Graeciam cum exercitu invadens, ea ab insolentia et fastu repetere iustamque vindictam habere solet: cf. quoque Nitzsch: Die Sagenpoësie der Griech. p. 567 seq. Ac bene inter alia observat Bring (Historicc. in difficill. Herodoti locc. adnotamm. Londini Gothorum 1829. IV. p. 29 seq.) de Xerxe Hellespontum et verbis et verberibus puniente, non ut de homine Graeco, sed ut de Persarum rege seu potius *δεσπότῃ* iudicium esse ferendum, qui modo Ormuzdium rite ac pie secundum Zoroastri praecepta coleret, nemini se subiectum putaret nec quidquam sibi timendum; qui igitur Hellespontum, quem pro fluvio habuerit, simili modo ulcisci studeret, quo olim Cyrus Gyndem fluvium in trecentos sexaginta rivos diductum (I, 202). Aliud programma, quod in schola Rothscildana anno 1826 sub hoc titulo prodiisse dicitur: „In disceptationem vocantur, quae de ira Xerxis disiecto vi tempestatis ponte, quo Hellespontum iunxerat, ab Herodoto sunt prodita" ad me haud pervenit. His denique addere placet, quae apud Genesium, „By-

καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα, ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ ὦν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· Ὦ πικρὸν ὕδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεταί σε, ἤν τε σύ γε βούλῃ, ἤν τε μή. σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὡς ἐόντι δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ. Τήν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλ-

zantinum scriptorem, saeculo nono post Chr. n, regnante Michaële III, traduntur de Amere, Ismaëlitarum duce, qui, Armeniam depopulatus, progressus usque ad maritimum urbem Amisum vidensque plurimos captivos multaque spolia, quibus potitus erat, ὅλος καθέστηκεν ἐμμανής, τῇ θαλάσσῃ περιαχεθεὶς τῆς ἀπλήστου φορᾶς καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ ὀξέως διενετείλατο κοπείσαις ῥάβδοις τύψαι τὴν θάλασσαν, καθὼς ὁ Ξέρξης κατὰ τὸ πρὸς Ἑλλήσποντον ζεῦγμα σιδηροῖς ταύτην ἐμάστιξεν κ. τ. λ. (pag. 45 ed. Venet. p. 94 ed. Bonnens.).

ὡς καὶ στιγέας — στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον] Attigerunt haec Iuvenalis Sat. X, 182 et Plutarch. II. pag. 455 D. *στιγέας* optimi quique dant codd. pro olim vulg. *μαστιγέας*, quod ipsum verae lectionis est interpretamentum. Namque ὁ *στιγεὺς* illud est instrumentum, quo stigmata inuruntur s. punguntur, *τὸ κεντήριον*, ut exponit Suidas T. III. pag. 376, cogitandumque erit de ea poena, qua Thebani a Xerxe afficiuntur VII, 233, ubi vid. nott. *Istiusmodi igitur instrumenta demisit Xerxes, quibus mare quasi pungeretur.* Itaque haud opus videtur, cum Schweighaeusero in Lex. Herod. II. p. 282 *στιγέας* hic intelligere *homines*, qui mari stigmata inurerent.

Ὦ πικρὸν ὕδωρ κ. τ. λ.] Ad haec conferri volunt Hermogenem, qui Herodotea excitavit p. 403 s. T. II. p. 360 Rhett. Graecc. ed. Spengel. T. II. p. 318 Rhett. Graecc. ed. Walz. probaturus ὅτι *ποιεῖ γλυκύτητα καὶ τὸ τοῖς ἀπροαιρέτοις προαιρετικόν τι περιτιθέναι*, quale hoc est, quod Xerxem Noster introducit alloquentem *τὸ ὕδωρ ὡς αἴσθησίν τινα ἔχον.* Quod vero post verba *πικρὸν ὕδωρ* in editionibus vett. quibusdam additum legitur *καὶ ἁλμυρὸν*, id scripti libri ignorant, nec habet Hermogenes l. l. Neque dubium videtur, quin e seqq. verbis huc translatum id fuerit. *Amaram* alloquitur aquam Xerxes in contemptum opinor, quod talia in ipsum ausa sit. — Ad formam *ἐπιτιθεῖ* cf. Bredov. p. 393.

ὡς ἐόντι δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ] *Dolosum* ac *salsum* fluvium Xerxes per contemptum vocat Hellespontum; *δολερὸν*, *dolosum*, quod primum ille pontes iungi sivit, mox vero, prava calliditate usus, eos disiecit. Quare vix opus, me quidem indice, cum Marcland. ad Eurip. Suppl. 222 et Boeckh. Platon. Min. pag. 173 (quos sequitur Bekkerus) pro *δολερῷ* rescribere *θολερῷ* (vid. Herodot. IV, 53), ut *turbidus* intelligatur fluvius, quod cur magis conveniat *τῷ ἁλμυρῷ*, ut volunt, equidem haud exputem. Ad vocem *ἁλμυρῷ* conf. Eustath. ad Homer. Ili. p. 359, 9 s. 271 fin. *ποταμὸν*, i. e. *fluvium*, quod Xerxes vocat Hellespontum, eo referunt, quod etiam Homerus Hellespontum fluvium intelligens dixerit *πλατὺν* (Ili. VII, 86. Odyss. XXIV, 82. Conf. Athen. II. p. 41 B.) et *ἀγάρροον* (Ili. II, 845. XII, 30): quae vocabula de mari nunquam illum adhibuisse volunt, licet auctor hymni in Cerer. 34 *πόντον ἀγάρροον ἰχθυόεντα* dixerit; eodemque etiam referunt Aeschyl. Pers. 880 *Ἕλλας ἀμφὶ πόρον πλατὺν*, ubi vid. Blomfield. in Glossar. de his exponentem, quae, Hellesponti ad fluvii instar et pari flu-

λετο τούτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξι τοῦ Ἑλ-
36 *λησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλάς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον,*
τοῖσι προσεκέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή. τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτο- 527
νες ἐξεύγνυσαν· ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε. Πεντηκοντέρους καὶ

ctunm vehementiâ delabentis naturam qui satis reputaverit, neminem offendere possunt.

ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς] Hoc in honestioribus apud Persas suppliciis habitum esse, quo viri nobiliores plerumque ac dignitate quadam praediti afficiebantur, plura docent testimonia ipsumque, opinor, vocabulum *τιμὴ* de carnificum officio mox adhibitum. Conf. nott. ad Ctesiae fragmm. pag. 102. 208. Unde non omnes, qui ponti struendo operati erant, sed operis praefectos tantum occisos esse credam. Et cf. quoque VIII, 90. 118.

Cap. XXXVI.

ἡ ἄχαρις τιμὴ] i. e. *triste munus, officium.* Conf. VII, 190 *ἄχαρις συμφορὴ* coll. I, 41. VI, 9 ibique nott.

τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν] scil. *γεφύρας*, ut VII, 34: quem locum huc trahi posse negans Schweighaeuser (quamvis *ζευγνύναι γέφυραν* invenias IV, 85. 88. 97. 118; vid. nott. ad III, 134.) speciosam videri ait Reiskii sententiam, qui vocem *νέας* vel *ἀκτὰς* vel *γεφύρας* excidisse suspicatur, nec tamen esse necessariam. si quidem, ut paulo ante, ubi *τῇ ζεύξι* dixit Herodotus, quilibet *τῇ ζεύξι τῶν γεφυρέων* intellexerit, sic etiam hic fortasse haud ita magno incommodo praetermitti nomen *γεφύρας* potuerit, utpote legentium animis praesens et a quolibet ultro subaudiendum. At perperam nonnulli, quae antecedunt verba: *Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον*, ad priorum pontium architectos iam decollatos referunt, ita ut *ταῦτα* de prioribus intelligant pontibus et *τὰς δὲ* in seqq. de aliis pontibus iam struendis. Sunt enim illa Herodoti verba procul dubio de iis accipienda, *quorum munus fuit saeva regis mandata exsequi.* Ad locutionem ipsam conf. I, 119 ibique nott. VII, 39. 238.

ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε] Vix opus erit monere de ea vi, quae inest in verbo *ἐξεύγνυσαν* consulto repetito; de ipsa pontium structura dudum monuit Folard: Histoire de Polybe nouvellement traduite du Grec etc. (Amsterd. 1730) T. V. p. 307 seqq., aliaque attulerunt Herodoti interpretes, itemque Rennel: The geographical system of Herodot. pag. 122 seqq. ed. Londinens. Exstitit postea Gail, qui eandem rem tractavit in: Géographie d'Herodote T. II. pag. 182 seqq. additis tabulis 36. 37. s. Atlas contenant les cartes relatifes à la géographie d'Herodote, Thucydide etc. nr. 11, ubi delineationem dedit utriusque pontis rectâ lineâ ab uno litore ad alterum ducti (id quod Herodoti verba nullo modo permittunt) ipsamque addidit pontis imaginem animo conceptam magis quam ad verum, uti opinor, expressam. Sequitur D. F. Kruse, qui accurate haec disquisivit in libro: Ueber Herodot's Ausmessung des Pontus Euxinus, des Bosporus Thracius etc., so wie über die Schiffbrücken der Perser etc. (Breslau 1818) pag. 79 seqq. Add. Leake: Die Demen Attika's pag. 166 seqq. e vers. Westermanni, Grote: History of Greece V. pag. 25 seqq., et qui in programmate Stuttgartiens. anni 1851 de his scripsit: Kraz: „Abhandlung über die Brücken des Xerxes. Herodot. VII, 33 seqq.“ Retulit de hac scriptione Dietsch. in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. LXV. pag. 308 seqq. coll. Campe in: Schneidewini Philolog. VII, 2. pag. 255 seqq. Equidem horum virorum doctorum disputationibus atque annotationibus ita usus sum, ut, si quid inde lucis acciperent Herodoti verba, id meum in usum converterem, illud potissimum spectans, ut omnis Herodoti narratio de pontibus a Xerxe

τριήρεας συνθέντες ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέρην τεσσερεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλ-

structis clariore in luce collocaretur recteque intelligeretur, neque iniuria fieret scriptori a nonnullis vel rerum navalium inscitiae vel negligentiae accusato: a quo utroque crimine illum longe abesse existimo. Atque haec ut melius cognoscerentur, addidi et ipse tabulam, conformatam illam quidem ad Herodoti verba recte percepta eaque presse sequentem.

Πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες κ. τ. λ.] Sensus loci vix obscurus; duo enim hic indicantur pontes, quorum alteri, qui *Ponto Euxino* (vel *Propontidi*) obversus erat, CCCLX naves substratae; alteri, qui *Aegaeum mare* spectabat, CCCXIV naves, ut bene vidit Wesseling. Itaque ad ὑπὸ μὲν τὴν et ad ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέρην aeque intellig. γέφυραν; ad voces ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας (in quibus voculam τε abesse mavult Osann in Commentt. seminarii philologic. Giessens. II. p. 12, quippe quae in huiusmodi numeris coniungendis poni haud soleat, ubi particulae καὶ sufficiat) et ad τεσσερεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας suppl. νέας συνθέντες. Ac voce συνθέντες Noster indicare voluisse videtur, in utroque ponte pentecontoros naves et triremes secum coniunctas fuisse, neque, ut ponit Kraz l. l. pag. 8 seq., alterum pontem e solis pentecontoris, alterum e solis triremibus constitisse: quod ut statuamus, Herodoti verba haud permittunt, quae si accurate sequamur, in quoque ponte et pentecontoros et triremes haud scio an consulto adhibitas et coniunctas esse dicendum erit. Et vid. quae Dietsch. l. l. pag. 308 recte de his monuit. πρὸς τοῦ Εὐξείνου πόντου valet: *Pontum Euxinum versus* s. *ad Pontum spectans;* quo eodem modo πρὸς II, 99. IV, 37, ubi conf. nott.

τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον] Quae verba sic pleniora intellectuque faciliora reddas: ὑπὸ μὲν τὴν (γέφυραν) πρὸς τοῦ Πόντου (φέρουσαν) ἐπικαρσίας (τὰς νέας συνθέντες), ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέρην (γέφυραν) τὴν πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον τὰς νέας συνθέντες, ubi potissimum quaeritur, quo sensu Noster vocem ἐπικαρσίας acceperit, cuius loco Tzetzes ad Lycophr. 1432. p. 1036 Muell. exhibuit πλαγίας. *Transversas* naves indeque etiam numero plures prioris pontis intellexit Wesseling., posterioris pontis naves directas (secundum fluvium) et propterea pauciores. Cum vero navium transverse collocatarum minor certe numerus esse debeat quam earum, quae secundo fluvio rectae erant positae, Rennel. pag. 430 seqq. coll. Krusio (Ueber Herodot's Ausmess. d. Pont. p. 89 seq.) eo abit, ut prioris pontis naves a recta linea, qua posterioris pontis naves positae erant, nonnihil ad latus declinaverint oblique collocatae. Nos dicimus *schraeg* s. *in schräger Richtung.* Itaque hac voce pontis ipsius navibus iuncti directio indicatur (cf. Kraz. l. l. p. 9 et Campe l. l.), si quidem hicce pons non rectâ lineâ ab uno ad alterum litus ductus perhibeatur, sed directione magis obliqua, indeque etiam longior pluribusque navibus instructus alio ponte, qui rectâ lineâ ductus utrumque litus coniungeret, paucioribus utique navibus structus: prouti e tabula aeri incisa, quam Kruse adiecit, optime intelligi potest. Quod ideo factum crediderim, ut prior pons, qui omnem vim fluctuum e Ponto delabentium sustinere debebat, eo melius resistere indeque tueri quodammodo posset alterum pontem inferius structum et rectâ lineâ ductum, navibus singulis positis κατὰ ῥόον, i. e. secundum fluxum. Atque hanc interpretationem confirmari puto duobus aliis Nostri locis, quorum in altero (I, 180) ὁδοὺς ἐπικαρσίας Noster opponit ταῖς ἰθείαις, in altero (IV,

λησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων,

101) τὰ ἐπικάρσια opponuntur τοῖς ὀρθίοις, neque huc facere credam Homeri locum in Odyss. IX, 70, ubi conf. Eustath. et Nitzsch. p. 19, qui vocem ἐπικάρσιος reddi vult: *in die Queer.* Neque igitur iis accedere possum, quae contra Rennelium monuit Bredov. (ibid. pag. 432 in nota subiecta) ἐπικαρσίας νέας non alias dici posse ratus nisi *transversae quae steterint* (*queer gegen den Strom*), cum alterius pontis naves *secundo flumine* (*dem Strom entlang*) fuerint positae; nec sane cum Bredovio historiae patrem rei navalis minus peritum dixerim, ut qui h. l. mira eaque minime sibi consona tradiderit. Nec magis probare possum, quae proposuit Dietsch. l. supra l. pag. 309: qui ut bene intellexit sibi opponi hoc loco ἐπικαρσίας et κατὰ ῥόον, ita ἐπικαρσίας accipi vult de navibus, quae *proras obversas* habuerint *fluctibus*, cum alterius pontis naves κατὰ ῥόον fuerint collocatae („so gestellt, dass die Strömung die Schiffe treibt"), i. e. *puppim obversam undis* habuerint: adeo ut ἐπικαρσία navis ea dicatur, quae apud Arrian. Anab. V, 7, 4 ἀντίπρωρος πρὸς τὸ ῥεῦμα

vocatur. Quae sane sic dici posse admodum dubito. κατὰ ῥόον Noster quoque dixit II, 96. Nec denique mihi persuasit Schweighaeuserus, qui haec verba (in quibus non Πόντου sed πόρου Herodotum scripsisse prius coniecit, mox vero nihil opus esse hac coniectura professus est, cum res eodem redeat) non ita intelligi vult, „ut prius ad unum ex pontibus, posterius ad alterum spectet: sed utrumque ad utrumque „pontem pertinebit. Utriusque pon„tis naves ita locatae erant, ut *re„spectu traiectus* (respectu lineae re„ctae ab una ora ad alteram ductae) „*transversae* starent; sed *rectae*, *se„cundum aquae in Hellesponto cursum.* „— Hellespontus veluti fluvius con„sideratur, cuius cursus cum au„strali ora Ponti Euxini angulum „fere rectum format. Igitur, quae „naves *secundum Hellesponti cursum* „rectae stabant, eaedem commode „dici potuerunt *respectu Ponti oblique* „sive *e transverso* locatae fuisse; ne„que illae, ut Larcherus fingebat, la„tera obversa Ponto habebant, sed „prorae earundem Pontum specta„bant." Hanc Schweighaeuseri in-

συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατῆκαν περιμήκεας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ

terpretationem (in qua id quidem recte poni puto, quod omnes utriusque pontis naves proras fluctibus obversas habuerint, quoniam id ipsa res postulare videtur) assumpsit quoque Grote l. supra l., qui inde verba: τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας, τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον per parenthesin posita accepit: cui viro docto equidem assentiri nequeo, qui hanc interpretationem ab ipsis Herodoti verbis, qualia nunc leguntur, alienam esse arbitror. Neque aliter placuisse video viro praenobilissimo ac doctissimo, Libero Baroni de Reizenstein, qui de quibusdam locis sententiam suam nobiscum communicare voluit. Ita enim haec explicari posse putat, ut prior pons obliquam habuerit directionem, indeque etiam naves plures esse debuerint, cum alterius pontis naves rectâ collocatae essent adverso flumine. Gronovius Herodoti verba sic Latine reddiderat: „*quinquaginta remorum naves triremesque* trecentas *sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quattuordecim, Ponto quidem transversas, Hellesponto autem secundum fluxum, ut laxa esset fluitatio intentionis armamentorum.*“ Ad cuius mentem Larcherus ita interpretatus est: „*Les prémiers* (vaisseaux) *présentaient le flanc au Pont Euxin; et les autres du côté de l'Hellespont, répondaient au courant de l'eau, afin de tenir les cordages encore plus tendus.*“ Minus bene Miot, alter Gallus interpres, Herodoti verba sic reddidit: „*les bâtimens étaient rangés dans une ligne oblique à la mer, du côté du Pont-Euxin, mais dans la direction du courant des eaux de l'Ellespont*“, eumque etiam in sensum haec verba exponit, ut omnes naves secundo flumine fuerint collocatae; unde apparere vult, „que leur position (nam malim ipsa eius afferre verba) et par conséquent la ligne, que decrivait le pont, etoient obliques l'une et l'autre à la direction du canal.“ Ubi quae de diversa utriusque pontis directione Herodotus enarrat, bene discernenda, ea ille confudit et ad utrumque pontem, nullo adhibito discrimine, retulit. Quod vero quaesiverunt, quî factum sit, ut in priori ponte plures commemorentur naves, in quo ob ipsum navium situm transversum (ut scilicet opinabantur) pauciores fuisse probabile sit, quam in posteriori: iam supra monuimus ob directionem pontis non rectâ lineâ sed oblique ducti pluribus opus fuisse navibus quam in posteriore ponte, qui rectâ lineâ ab una ora ad alteram stratus erat; neque haec ita explicari posse putamus (cf. Kruse l. l. pag. 93 seqq. Kratz. l. l.), ut posteriorem pontem pentecontoris, quod navium genus fuit longius atque latius, priorem Ponto obversum triremibus, minus longis latisque navibus, constitisse ponamus. Id enim re vera si obtinuisset, verbulo certe Noster id indicasset mea quidem ex sententia: quare, ut supra iam indicavi, mixtas in utroque ponte fuisse naves, idque ipsis Herodoti verbis significari credo.

ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων] scilic. ὁ ῥόος. Schweigh. in Lex. Her. I. p. 40 exponit: „*ut intentionem retineret s. sustineret rudentium*, id est, impediret, quo minus laxaretur rudentium intentio.“ Nos: *damit der Strom die Spannung der Seile befördere*, sive, ut reddit Kraz l. l. pag. 4: *damit die Strömung die Taue in der Spannung erhielte.* Aliter Miot: „afin que les cables fûssent toujours maintenus dans une egale tension.“ Quo rectius interpretatus erat Wesselingius: „*ut stabiliret contentionem ac firmitatem rudentum.*“ Fluctus enim, ait, propellebat naves istas, quae impulsae funium contentionem augebant. τὰ ὅπλα cum Dietschio (l. l. pag. 309) aliisque intelligo de rudentibus, quibus ancorae navium tenentur, nos: *Ankertaue;* neque enim cogitandum de rudentibus super pontes e terra extensis, quorum inferius fit mentio, quemadmodum post alios statuit Grote l. l. pag. 26, qui ad verbum

Πόντου τῆς ἑτέρης τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων, τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου εὔρου τε καὶ νότου εἵνεκα, διέκπλοον δὲ ὑπόφαυσιν κατέλιπον τῶν

ἀνακωχεύῃ ex antecedentibus repeti vult *ἡ γέφυρα* indeque locum sic Anglice reddit: „*that the bridge might hold up or sustain, the tension of his cables stretched across from shore to shore.*" Ac Langius quoque vernacule interpretatus: „*damit der Strom die ausgespannten Seile in der Schwebe hielte,*" loci sensum vix assecutus esse videtur. Ipsum verbum *ἀνακωχεύειν* inhibendi navesque reprimendi significatione attigimus ad VI, 116. Herodotea autem tangit Arrian. Anab. V, 7. §. 3. Scholium quoddam affert *μετεωρίζει, ἀναβαστάζει.* De voce *τόνον* laudant Dobraei Add. ad Porson. Aristoph. pag. 112. Quod vere vel hac in re Herodoto exprobrant rei navalis ignorantiam, obloquitur Kruse l. l. pag. 104, si quidem posterioris pontis naves maiores atque latiores secundo fluvio positae maiorem etiam efficere debuerint contentionem quam minores prioris pontis naves, quarum rudentes illis intenderentur. Utrumque enim pontem, alterum exercitui, alterum iumentis destinatum eo intervallo structum fuisse credibile est, ut ne naves se invicem pulsantes ac ferientes damni quid caperent, bene monente Krusio l. l. pag. 104, cui omnino duo pontes hic eo consilio exstructi fuisse videntur (p. 96), quo tempestatum a meridie supervenientium vis praecaveretur, ac simul fluminis vis quo minus damnum inferret navibus impediretur, cum duo se invicem quasi mutuo sustinerent pontes, quorum qui Aegaeo mari obversus esset, maioribus hinc navigiis confici debuisse putat quam qui Pontum spectaret. Equidem a viro docto ita dissentio, ut eum pontem, qui ad Pontum s. Propontidem spectabat, maioribus ac numero pluribus navibus constructum esse existimem, cum maiorem fluctuum vim sustineret, quam alterum pontem infra positum et ad Aegaeum mare spectantem, ad quem Herodoti verba *ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων* pertinent, quae valde obscura esse conquestus est Kraz l. l. pag. 10, quae autem meâ quidem sententiâ aliter ac supra indicavi accipi nequeunt. In clausula addam Folardi sententiam Herodoti hunc locum ita Gallice reddentis: „Ils mirent en travers trois cent soixante vaisseaux, dont les flancs regardaient le Pont-Euxin, et du côté qui regard l'Héllespont ils en mirent trois cent disposés en piramide, afin de rompre le courant de l'eau et que les cordages eussent plus de force pour résister"; in quibus quod minus accurate *pyramidis* vox adhibita est, haec ille adnotat: „Herodote veut dire que la figure de ce pont était triangulaire du côté du courant qui sort de la mer du Pont: or cette figure est celle, qui est la plus propre pour résister contre l'effort du courant et c'est ainsi, que les ponts de bateaux construits sur des fleuves rapides et impétueux devraient être faits. Celui de Crémone qu'on fit sur le Pô en 1722 était triangulaire" etc.

τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων] *ex interiori mari* (i. e. Ponto vel potius e Propontide) *flantium.* In ipso verborum contextu nihil mutandum videtur. Namque *τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης ancoras* intelligit alterius pontis Ponto Euxino obversi, *τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης κ. τ. λ. ancoras* pontis, qui occidentem versus ad mare Aegaeum spectabat. In proxime seqq. pro *εὔρου* vir doctus in: Allgemein. Literat. Zeit. 1802. nr. 186. pag. 226, quem citat *Cr.*, legi vult *ζεφύρου τε καὶ νότου εἵνεκα.*

διέκπλοον δὲ ὑπόφαυσιν κατέλιπον] Vocem *ὑπόφαυσιν* ex Ezech. XLI, 16 citant, ubi *fenestrae lucem admittentis* notionem habet; itaque h. l. *διέκπλοος ὑπόφαυσις* erit interceptum spatium et vacuum, per

πεντηκοντέρων καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα, οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο

quod ὑποφαίνεται apparetque lux, auctore Petavio. Reiskio διέκπλοος adiectivi loco positum videtur. Equidem malim cum Schweighaeus. διέκπλοον pro substantivo habere, quod per appositionem, ut vocant, alteri nomini iunctum sit, eum fere in modum: „*fenestram, aperturam reliquerunt*, quae esset διέκπλοος, id est, quae inserviret διέκπλῳ, quae minoribus navigiis praeberet transitum." Larchero διέκπλοος ὑπόφαυσις est „un passage qui donne aux vaisseaux la liberté de passer et de repasser."

καὶ τριχοῦ] i. e. *ac tribus quidem locis* spatium scil. reliquerunt vacuum. Ubi quod suspicantur τριχοῦ mutandum in τριηρέων (quod etiam placet viro docto in: Allgemein. Literat. Zeit. l. l.) vel legendum καὶ τριηρέων τριχοῦ, ut sensus ait: *spatium reliquerunt vacuum inter pentecontoros aeque atque triremes tribus locis:* id quidem speciosum videtur, neque vero necessarium, libris praesertim scriptis adversantibus; quod enim in utroque ponte mixtae erant triremes et pentecontori (neque unus pons triremibus, alter pentecontoris constitit, ut supra monuimus), potuit utique triplex istud spatium ibi relinqui, ubi pentecontori stabant. Conf. Dietsch. l. l. pag. 308 atque Kruse l. l. pag. 105 seq. Recte Schweighaeuserus in nota ad h. l.: „Alternis iunctae erant triremes et naves longae sive pentecontori: *tribus in locis* inter duas triremes *aberat pentecontorus;* et spatium, quâ transirent minora navigia, vacuum relictum erat." Itaque vocem τριηρέων, quam inde a Bekkero recentt. edd. receperunt, sustuli, nec scriptis libris probatam nec omnino necessariam. Qui alterum pontem eumque inferiorem e solis pentecontoris, alterum eumque superiorem e solis triremibus constitisse sumit Kraz, in eo ponte, qui triremibus structus fuerit, haud opus fuisse (p. 13) putat vacuo spatio, quoniam hae naves maiores satis magno intervallo iam locatae fuerint, adeo ut in altero tantum ponte, qui pentecontoris, i. e. minoribus navibus, constiterit, necesse fuerit spatium vacuum relinquere. Inde idem vir doctus (p. 10 seq.) longitudinem inferioris pontis rectâ ducti et e CCCXIV pentecontoris structi accedere ferme ad *septem* stadia (vid. nott. ad VII, 34), superioris pontis transverse ducti et e CCCLX triremibus compositi *tredecim* stadia superare, monstrare conatus est.

στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα] i. e. *intenderunt e terra continente rudentes, quos ligneis suculis torquebant;* vernacule: „*sie spannten vom Land aus die Taue an, die sie auf hölzernen Winden drehten*," sive, „*vermittelst hoelzerner Winden*," ut Langius reddidit. ὄνοι h. l. sunt ὀνίσκοι, *axiculi, suculae*, s. *machinae tractorii generis*, notante Wesseling., qui citat Galen. Gloss. Hippocr. ubi: ὀνεύεσθαι, ἤγουν δι' ὄνων ἐπιστροφῆς τείνειν. ὄνοι γὰρ καὶ ὀνίσκοι, οἱ ἄξονες, et ad Hippocrat. De fractur. pag. 551. Eustath. in Erotian. pag. 82 s. p. 275 Franz. τὰ ὅπλα *rudentes* sunt, ut VII, 25. Adscribam his, quae annotat Folardus l. supra l. „Ils ne tordirent pas les cordages: ils étaient deja tordus; on ne fit que les tendre et les bander par le moyen de plusieurs cabestans. Ce cable de chanvre qu'il dit fait de deux cordons, était composé de deux hansières qui sont deux cables ordinaires tortillés ensemble, et l'autre de quatre hansières. Il falloit que celui de chanvre fût furieusement fort, puisque chaque coudée pésoit un talent.

οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες] i. e. non amplius seorsim (ut scil. in priori fecerant ponte, VII, 25) ad-

μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἦν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονὴ, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα, τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἷλκε. Ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίης τῷ εὖρεϊ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν

hibito (ad naves alligandas secumque iungendas) alterutro rudentium genere (ita ut ad unum pontem lineis, ad alterum byblinis solis uterentur rudentibus), sed ad utrumque pontem aeque adhibuerunt rudentes et linteos et byblinos eum in modum, ut utrique ponti binos rudentes ex lino albo confectos et quaternos ex byblo tribuerent: id autem eam ob causam fecisse videntur Krazio l. l. pag. 4, quod byblinos rudentes minus validos esse experti erant. Itaque ad ἑκάτερα aeque atque ad δύο et τέσσαρα intellig. τὰ ὅπλα, ad ἑκατέρην intellig. τὴν γεφύρην. Haec de structura loci; de argumento ita disseruit Schweighaeus., cuius ipsa verba apponam: „Hoc ipsum mirum quodammodo poterat videri, quod in iterata etiam pontium horum constructione funibus ab una ora in alteram tensis imponere transversas trabes, quae transitum praebebant, maluerint, quam validis tignis ab unaquaque nave in proximam aut proximas porrectis apteque inter se connexis firmatisque. Neque amplius tribuerunt robustorum rudentium firmitati, qui simul ad cedendum, quod opus foret, impetui fluminis aptiores quam tigna essent.“ Addit Kruse l. l. pag. 207 rudentes istos aeque crassos fuisse atque arbores tignave, eosque etiam per clavos adfigi navibus cum opus non fuerit, minus fluvii violentiâ dirumpi potuisse. Rudentium firmitatem attigit olim Archimelus in carmine, quo celebravit navem ab Hierone missam Ptolemaeo regi Alexandriam, his verbis (vid. Athen. V. p. 209 D):

πείσμασι δ' ἀγκύρας ἀπερείδεται, οἷσιν Ἀβύδου
Ξέρξης καὶ Σηστοῦ δισσὸν ἔδησε πόρον.

παχύτης μὲν ἦν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονὴ] Florentinus et Sancrofti liber cum aliis: ἢν αὐτῇ; Wesselingius: ἦν αὐτῇ, unde Schaefer, Matth. et Bekk., quos equidem cum recentt. edd. secutus sum, exhibuerunt ἦν ἡ αὐτή; Schweighaeuser et Gaisford. omiserunt ἦν. Voces κατὰ λόγον intelligo: *pro ratione s. proportione*, plane ut II, 109. I, 134; cf. Kuehner Gr. Gr. §. 607, 3. *Pechys*, ut dixi ad I, 178 fin., valet unum pedem alteriusque dimidium; *talentum Atticum*, quale hic intelligi est credibile, quinquaginta quinque et quod excurrit libr. Colon., ut monui ad III, 89, sive viginti sex Kilogrammes, quae Gallorum est mensura. Quod cum nimium videatur Letronnio (in not. ad Oeuvres d. Rollin Paris 1821. T. III. p. 108), suspicatur Herodotum mensuras confudisse. Nimium quoque hoc pondus videtur R. Iacobsio (De mensurr. Herodot. p. 25), qui, Herodoti verbis si confidere velimus, fingamus omnino necesse esse ait aliquid, quod accesserit pondusque auxerit, sive ex aëre humido, sive ex aqua propinqua sive aliis ex rebus.

κορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες] Sententia loci haec fere est: *arborum stipites serrâ sectos et pontis latitudini aequatos super intentos rudentes ordine disposuerunt.* Ad dativum κόσμῳ conf. II, 52. VIII, 67. IX, 59. III, 13. Pro κατύπερθε Thomas Mag. p. 652, qui h. l. exhibet, affert ὕπερθε. Ad ipsa haecce verba κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου recte notat Schweighaeus. poni pro κατύπερθε τοῦ τόνου τῶν ὅπλων, id est κατύπερθε τῶν ὅπλων ἐντεταμένων. Tu conf. etiam IV, 201 ibique nott.

κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου, θέντες δὲ ἐπεξῆς ἐνθαῦτα αὖτις ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν φραγμὸν παρείρυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ οἱ ἵπποι.

528 Ὡς δὲ τά τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο καὶ τὰ περὶ τὸν 37
Ἄθων, οἵ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἳ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διῶρυξ παντελέως πεποιημένη ἠγγέλλετο· ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλῶν ἐς Ἄβυδον. Ὡρμη-

θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὖτις ἐπεζεύγνυον] i. e. *hos stipites ordine deinceps positos denuo secum iunxerunt*, sive, ut Schweighaeuserus interpretatur: *atque ita continua serie dispositos denuo arcte inter se constrinxerunt*, ita ut ad θέντες aeque atque ad ἐπεζεύγνυον mente addas τοὺς κορμούς. Vocula αὖτις, quam reddidi *denuo*, haud scio an reddi debeat *postmodo, posthac*, praegresso participio. Conf. G. Hermann. ad Viger. pag. 782.

ὕλην ἐπεφόρησαν] ὕλην, de qua voce cf. nott. ad VI, 80, Valla reddidit *materiem*, Schweighaeuserus *sarmenta*, „virgultorum fasces intelligens, eo consilio ponti impositas, ut terrae superne deinde ingestae et constipatae maiorem conciliarent firmitatem" (Lexic. Herodot. II. p. 335). Larcherum, qui reddidit: *des planches*, secutus est Langius interpretans: *Balken*, itemque Kraz (l. l. pag. 5): *Bretter*, bene adiiciens, voce ὕλη significari quoque posse sarmenta, quibus intervalla ligneorum tignorum explerentur. Equidem ad Schweighaeuseri interpretationem accedere malo.

κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν] i. e. *quâ terrâ constipatâ secundum utrumque latus duxerunt septum.* κατανάξαντες non descendit a verbo κατανάγω (*comporto*), ut ponit H. Stephanus in Thes. IV. p. 1157, sed a verbo καταράσσω, i. e. *constipo.* Nec convenit, quod apud Hesychium II. p. 177 legitur: κατανάξαντες· ἀνάξαντες, εἰς τοὐπίσω ἀναχωρήσαντες, ubi pro ἀνάξαντες Abresch. refingi vult νάξαντες. Ex Ioseph. B. I. I, 21. 7 νάγμα, i. e. *terra stipata*, affert Wessel. itemque πύργος ναστὸς ibid. V, 4, 3 coll. Antiqq. XV, 9, 6, ubi νεναγμένος. Tu cf. Herod. VII, 60 ibique nott. — Ad ἔνθεν καὶ ἔνθεν cf. IV, 71.

CAP. XXXVII.

οἵ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα κ. τ. λ.] Afferunt Suid. III. pag. 697, ubi χυτόν· χῶμα, et Hesych. II. p. 1568, ubi χυτόν· χωστὸν καὶ τὸ χῶμα, i. e. *agger.* — Ac monuit nuper de huius Graeci substantivi (οἱ χυτοὶ), cui ad amussim respondeat Latinorum *fossa*, natura ac ratione Lobeck.: De nominibb. adiect. et substant. ambiguis Diss. III. (Regiomont. 1832) pag. 2. 3. τῆς ῥηχίης εἵνεκεν valet: *propter maris accessum* et *fluctuum appulsum;* conf. II, 11 (ubi de aestu maris). VIII, 129. Mox scripsi cum Dietschio ἠγγέλλετο, cum ἀγγέλλετο, quod e Florentino dedit Bekkerus, ferri haud possit; nec magis ferre posse puto ἄγγελτο, quod e duobus codd. dederat Schaeferus, quem Schweighaeuserus et Gaisford. secuti sunt; vid. Bredov. p. 296. Ad structuram verbi ἀγγέλλεσθαι conf. II, 121. §. 5 ibiq. citata.

μένῳ δέ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην ἀφανὴς ἦν, οὔτ' ἐπινεφέλων ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρης τε νὺξ ἐγένετο. Ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἴρετο τοὺς μάγους, τὸ θέλει προφαί-

ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν — ἀντὶ ἡμέρης τε νὺξ ἐγένετο] Ad haec tu conf. quae ad I, 74 adscripta sunt: de voce *ἕδρης*, quae sedem solis consuetam in coelo declarat, cf. Marcland ad Euripid. Iphigen. Taur. 194. De particulis *οὔτε — τε* vid. allata ad VI, 1. Ac bene adhibet Valcken. Liv. XXXVIII, 4 („caelo sereno interdiu obscurata lux est, cum luna sub orbem solis subisset") et Thucydid. VIII, 42, ubi *τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννέφελα ὄντα.* Et cf. ipsum Herod. VII, 188. Sed hunc ipsum solis defectum, de quo hîc traditur, revera accidisse negant harum rerum periti (Calvisius Chronolog. Ann. 3470, Petavius Doctr. tempp. X, 25, Dodwellus Annall. Thucydid. p. 47, quibus addere licet: L'art de verifier les dates T. I. p. 254), quos ad h. l. excitat Wesselingius, cum solis defectio visibilis in Asia minori fuerit anni 481 a. Ch. n. vere, et anni 479 autumno, Xerxis autem expeditio in Graeciam cadat in annum 480 a. Chr. n. Neque aliter statuere video eos, qui recentissima aetate in haec inquisiverunt: inter quos Airy (Philosophical Transactions anni 1853. nr. 143. P. II. p. 199 seqq.) solis eclipsin totalem, qualem Herodotus praedicat, Sardibus anno 480 ante Chr. n. accidere potuisse prorsus negat; accidisse eclipsin quidem addit die XIX mensis Aprilis anni 481 (ut olim iam posuerat Scaliger) neque vero eam visibilem fuisse per Asiam minorem: quare de lunae eclipsi, quae acciderit die XIV Martii mensis anni 479 quaeque totalis fuerit, hoc loco cogitare mavult. Quod si probamus, consequens est, pugnam quoque Salaminiam, quae vulgo ponitur anno 480, accidisse eodem anno 479 ante Chr. n. Seyffartho si credimus (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. Suppl. Vol. XIV. p. 593. 601 seq.), haec solis eclipsis totalis accidere tantum potuit die XXVII Maii ann. 479 ante Chr. n. In alia abit Zech (Preisschrift d. Jablonowski'schen Gesellschaft IV. 1853. p. 39 seq. et Correspondenzbl. für d. gelehrtt. Schulen Würtembergs 1854. nr. 3. pag. 38): hanc enim solis defectionem, de qua tradit Herodotus, nullam aliam esse posse statuit nisi eam, quae die XVII Februarii ann. 478 ante Chr. n. acciderit; quae licet annularis fuerit, tamen ab Herodoto haberi pro totali atque sic describi idem addit, quod nimirum Herodotus ita tradi acceperit, cum illa defectio homines valde obstupefecerit. Quae computatio si vera est, in eundem huncce annum pugnae ad Thermopylas et ad Salaminem referendae erunt cum eodem viro docto, quem vid. p. 41. Equidem nil discernam; id unum teneri velim, ab Herodoto rem, quae mira utique visa est Asiaticis hominibus nec ullo modo ita fingi potuerit, ita tradi, pronti ab incolis talia prodigia firmiter tenentibus acceperat. In quo quod unius anni exstat discrepantia: vel maiores in temporum rationibus reperiri hodie discrepantias in rebus maxima fide enarratis quis est, qui neget? Accedit, quod hac ipsa in re, de qua agitur, ipsi rerum sideralium periti haud secum concordant, ut supra allata satis commonstrant, atque in singulis ad iustam temporum rationem revocandis valde dissentiunt. Itaque id quidem mihi haud dubitari posse videtur, quin solis defectio eaque totalis acciderit vereque Noster inde tradiderit: quo vero anno, mense, die, illa acciderit, decernere ipse nolim. — Herodotea repetuntur ferme a Schol. Aristid. pag. 222 Frommel. — Ad *ἐπιμελὲς ἐγένετο* cf. nott. ad V, 12.

τὸ θέλει προφαίνειν] Schweigh.

*νειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον, ὡς Ἕλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς
ἔκλειψιν τῶν πολίων, λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέ-
κτορα, σελήνην δὲ σφέων. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης πε-
ριχαρὴς ἐὼν ἐποιέετο τὴν ἔλασιν. Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρα-* 38
τιὴν, Πύθιος ὁ Λυδὸς, καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

et Gaisf. ex uno cod. Florentino reposuerunt *θέλοι* ut stylo Herodoti convenientius. Quod Bekkerus quoque recepit; Dindorfius et Dietschius exhibuerunt *ἐθέλοι*, Bredovii praeceptum p. 117 secuti, de quo mihi non prorsus liquet. Equidem, conferens IV, 131. VI, 37. I, 78 coll. VIII, 58, cum viro docto in Ephemeridd. Ienenss. 1817. nr. 165. p. 377 revocavi *θέλει*. Similis confusio infra VII, 226 et VII, 49. §. 2. Mox pro *ἔφασαν* nunc recte editur *ἔφραζον*. Conf. VII, 219.

προδέκτορα] „Ex *προδείκνυμι* venit *προδέκτωρ*, *praemonstrator malorum* et *vates* quidam [*praenuntius*]. Magi, *φάσματος* mirabilis interpretes, respondent: *solem*, si quid praeter consuetum patiatur, *Graecis portendere et praesagire; lunam suae nationi.*" *Wesseling.* Add. Creuzer. Symbol. I. p. 333 ed. tert., qui responsi sensum hunc esse monet: solis defectione Graecis mala portendi, lunae defectione Persis: hos enim lunam protegere; conf. etiam, quae hanc in rem statuit Movers: Die Phoeniz. I. p. 621. In fine cap. retinui *ἔλασιν* pro *ἐξέλασιν*, quod una habet Aldina. Conf. III, 4. VII, 6. 106. Xenoph. Cyrop. VIII, 3. §. 34.

CAP. XXXVIII.

Πύθιος ὁ Λυδὸς] Cf. VII, 27. Ad *ἐπαρθεὶς* conf. nott. ad V, 81. 91. In seqq. Schweighaeus. dederat *χρήσαις ἄν τι τεῦ βουλοίμην τυχεῖν*: quae in Lex. Herod. II. p. 370 sic reddit: *daresne, indulgeres, gratificareris mihi;* observans verbum *χρᾶν* simplicem assumere *dandi* et *gratificandi* significatum, ut VI, 89. III, 58, quibus tamen locis haud scio equidem an valeat *mutuo dandi, commodandi* notio. In ipsa Latina interpretatione textui subiecta eum in modum reddidit Schweighaeuser: *Domine, gratificaturusne es, quod mihi velim contingere?* At vero de verbo *χρᾶν* cogitari hic non posse vel sequens *χρήσειν* (vel potius *χρηΐσειν*) satis indicare poterat: itaque Bekkerus, auctore Süvernio, exhibuit: *χρήσας ἄν τευ βουλοίμην τυχεῖν*; quod cum Dindorfio et Dietschio recipiendum duxi, pro *χρήσας* reponens *χρηΐσας* cum Bredov. p. 174 indeque etiam in seqq. *χρηΐσειν* pro *χρήσειν*, cum haec sit forma Herodoto conveniens, ubivis *χρηΐζω* scribenti, ut loci a Bredovio allati satis monstrant; valent autem Herodoti verba: *indigens, cupiens aliquid velim mihi contingere*, sive, ut Dindorf. reddidit: „*precibus meis abs te, Domine, mihi velim contingere, quod tibi leve est praestare, mihi vero permagnum fuerit.*" Schneiderus, ut notat *Cr.*, in Lex. Gr. s. v. *χράω* legendum censet *χρήσας*. Stegerus scribi iubet *χρήσας* (quod ipsum affert Sancrofti liber) *ἄν τι τεῦ βουλοίμην τυχεῖν*, *rogans* vel *rogando aliquid a te velim impetrare*, deleto scil. interrogationis signo. At bene monet Lipsiensis censor (Ergänz. Bl. 1833. pag. 44), *τεῦ* Doricum pro *σοῦ* ab Herodoti dialecto abhorrere. Cum vero in Sancrofti libro pro *τεῦ* legatur *σεῦ*, id ipsum assumpsit Eltz. in: Quaest. Herodott. p. 21 (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 336), totum locum sic constituens: *χρήσας ἄν τι σεῦ βουλοίμην τυχεῖν*, id est: *indigens aliquid a te consequi velim*, cum *τυγχάνειν τι* dicatur apud Herodot. IX, 109 et *τυγχάνειν τί τινος* apud Xenophont. in Anab. VI, 4, 32. In quod idem fere incidisse video Schaeferum in Indic. ad Lucian. Catapl. ed. Iacobitz. pag. 268. 269 scribi iubentem: *χρήσας* (s. *χρηΐσας*) *ἄν τί σευ βουλοίμην τυχεῖν*,

φάσμα, ἐπαρθείς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· Ὦ δέσποτα, χρηΐσας ἄν τευ βουλοίμην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὸν ὑπουργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον; Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν χρηΐσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσειν καὶ δὴ ἀγορεύειν ἐκέλευε, ὅτεν δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεί τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσήσας τάδε· Ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες πέντε, καί σφεας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτείρας, τῶν μοι παίδων ἕνα παράλυσον τῆς στρατηΐης, τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε 529
ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ᾖ μελεδωνός, τοὺς δὲ τέσσερας ἄγε
39 ἅμα σεωυτῷ· καὶ πρήξας τὰ νοέεις, νοστήσειας ὀπίσω. Κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοισίδε· Ὦ κακὲ ἄν-

expetens aliquid te velim rogatum. — Ad verba seqq. τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν κ. τ. λ. Valcken. confert Theognidis verba initio carminis et Andocid. Orat. de mysterr. init.

καὶ δὴ ἀγορεύειν] Ex uno Parisino libro Schweigh. et Gaisf. receperunt διαγορεύειν. Equidem cum Matthiaeo et Bekkero, quem recentt. edd. secuti sunt, a reliquorum librorum lectione discedere nolui. Sic καὶ δὴ invenitur IX, 48. 88 coll. II. 7. §. 2. Aeschyl. Choëphor. 557, ubi cf. Blomf. — Ad usum verbi καταλαμβάνει conf. nott. ad III, 42.

τῶν μοι παίδων ἕνα παράλυσον τῆς στρατηΐης, τὸν πρεσβύτατον] στρατηΐης bene dederunt Wesseling. et Valckenar. pro στρατιῆς, cui nullus locus neque apud Herodotum (et h. l. et IV, 84) neque apud Plutarch. II. p. 263 E. (ubi idem legitur παραλύειν τῆς στρατείας); ad quem locum Wyttenbachii exstat annotatio Vol. II. P. I. pag. 18, cui add. quae ad Plutarch. Alcibiad. pag. 161 annotavimus. Vid. quoque Bredov. p. 184 et ipsum Herodot. VI, 56. De confusione vocum στρατιὰ et στρατεία ac de discrimine utriusque vocis qui edoceri velit, adeat quae disputavit Harles in: Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1842. pag. 55 seq. Indicatur autem h. l. *vacatio s. immunitas militiae*, quam ut unus filiorum isque maximus natu impetraret, petierat Pythius. Quo eodem sensu dicitur apud Plutarchum παρεῖναι τῆς στρατείας, ut notat Wyttenbach. l. l. et ἀφιέναι apud Ulpian. in Demosthen. p. 22, 15. Lycurg. c. Leocr. p. 152, 33 [p. 164 R.] observante Valckenario, qui bene etiam meminit Herodotei loci VI, 94, ubi Mardonium Darius παραλύει τῆς στρατηγίης, i. e. *praeturâ s. imperio amovet*, ut apud Thucydid. VII, 16 (ubi vid. Duker.) Suid. s. v. παραλῦσαι III. pag. 35 et Herod. VI, 94.

ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ κ. τ. λ.] De usu pronominis αὐτοῦ monuit Matth. Gr. Gr. §. 148. not. 2. Vocem μελεδωνὸς attigi ad VII, 31. In seqq. restitui cum Bekkero et recentt. edd. ἄγε, quod Schweigh. et Gaisf. auctoritate codicis Florentini atque alterius libri scripti mutaverant in ἄγεο; mox vero in seq. cap. cum iisdem, approbante Bredovio p. 291, dedi ἀμείβετο pro vulg. ἀμείβεται. — Verba extrema huius capitis: καὶ πρήξας τὰ νοέεις, νοστήσειας ὀπίσω, ex Homeri imitatione Ili. I, 18. 19 fluxisse arbitratur Larcherus. Burges in Prolegg. Thucydid. p. 304 in Herodoti loco scribi mavult ὀπίσω σῶς, eandemque vocem addendam proponit VII, 194. Mihi neutro loco opus videtur hoc additamento.

θρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐμεῦ στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμοὺς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκηΐους καὶ φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδὸς, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νυν τόδ᾽ ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμὸς, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει. ὅτε μέν νυν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο εὐεργεσίῃσι βασιλέα οὐ καυχήσεαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπεί τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτράπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἑνὸς, τοῦ περιέχεαι μάλιστα, τῇ ψυχῇ ζημιώσεαι. Ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο,

Cap. XXXIX.

μνήσασθαι περὶ σέο παιδὸς] Vid. I, 36 ibique nott. — Quod in seqq. est *πανοικίῃ*, invenitur quoque VIII, 106. IX, 109: *cum tota domo s. familia.* Cui cum vi quadam subiungitur *αὐτῇ γυναικὶ*, i. e. *una cum uxore*, ne quis mares tantum intelligi putet, exclusa uxore. Tu conf. Nitzsch. ad Odyss. VIII, 186. pag. 191 et vid. supra allata ad II, 47. III, 45. Pro *χρῆν* tres codd. dant *χρῇ*. Ad formam *ἐξεπίστασο* conf. nott. ad VII, 29; de verbi significatione praeter ea, quae ibi allata sunt, conf. Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1128. pag. 447.

ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμὸς] Ad hanc sententiam Hoffmeister l. l. pag. 43 affert geminum Nostri locum I, 8, ubi oculis plus tribuitur fidei quam auribus: tu vid. ibi allata; *θυμὸν* ad *affectus* spectare, monitu vix opus. De interiori sensu dicti Herodotei Wesseling. consuli vult Camerar. Problem. Cent. I, 9. Mox cum recentt. edd. probante Bredovio p. 396 (conf. etiam Karsten. ad Xenophanis Reliqq. pag. 80) retinui *ἐμπιπλέει*, ubi scripti libri admodum fluctuant; Florentinus habet *ἐμπιπλεῖ*, Stobaeus 20, 46 [T. I. pag. 387 Gaisf.] *ἐμπίπλα*, de quo Gaisford. conferri vult Porson. ad Aristoph. Av. 1310. Unde Dindorf. in Comment. de Herodot. dialect. pag. XLII praefert *ἐμπιπλᾷ*, reiectum a Bredovio l. l. — Pro *τουτέοισι* equidem cum Matth. exhibui *τούτοισι*, ut libri iubebant Herodotei.

ἀνοιδέει] i. e. *intumescit*, *irascitur*. Citant Homericum *οἰδάνειν* Ili. IX, 550; unde hoc ipso Herodoti loco Stobaeus exhibet *ἀνοιδαίνει*. Alibi Noster dixit *οἰδέειν* III, 76. 127, ubi vid. nott. Conf. etiam Bredov. pag. 381. In seqq. ad formam *ἐτράπευ* (quam Florentinus recte affert pro vulg. *ἐτράπεο*) conf. Bredov. p. 321, ad locutionem *τὴν μὴν ἀξίην* cf. IV, 201 ibique nott. et ad formam futuri *λάμψεαι* Bredov. p. 350, qui idem p. 321 de secundae personae in *εαι* exeuntis forma (*λάμψεαι*, *περιέχεαι*, *ζημιώσεαι*) omnia collegit. Pro *ῥύεται* Naber in Mnemosyn. IV. p. 24 vult *ῥύσεται*, ut I, 86. *τὰ ξείνια* sunt *epulae*, *munera hospitalia*, ut diximus ad VII, 27. De significatione verbi *περιέχεσθαι* vid. nott. ad III, 53.

τοῦ δὲ ἑνὸς — τῇ ψυχῇ ζημιώσεαι] *ζημιώσεαι* passivo futuri sensu (cf. nott. ad V, 34) cepit Valckenar., ita ut accusativus *τὴν ψυχὴν*, quemadmodum ille exhibuit, accipiatur pro accusativo rei s. poenae, qui praeter accusativum personae s. obiecti adiiciatur verbo *ζημιοῦν*. Et confert ille Ev. Matth. XVI, 26. Cum vero accusativi loco omnes, quantum novi, libri scripti praebeant dativum *τῇ ψυχῇ*, id nihil cunctatus revocavi, probante Mat-

αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέτακτο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον μέσον διαταμεῖν, διαταμόντας δὲ τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἐπ' ἀριστερὰ, καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.

40 Ποιησάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήιε ὁ στρατός. Ἡγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια, μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παντοίων ἐθνέων ἀναμὶξ, οὐ διακεκριμένοι. τῇ δὲ ὑπερημίσεες ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο· καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι βασιλέϊ. Προηγεῦντο μὲν δὴ ἱππόται χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι, μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες, μετὰ δὲ ἱροὶ Νισαῖοι καλεύμενοι

thiaeo, qui verbo ζημιοῦσθαι id, quod quis poenae causa amittit, in dativo adiungi observat, bene adiiciens, diversa esse, quae Valckenar. e Thucydide et Xenophonte attulit μεγάλα ζημιώσεται et οὐδέν τι ζημιωθέντας. Ipsa sententia minime obscura: *Tu unius illius filii vitâ* (tanquam poenâ) *mulctaberis s. plecteris.* De ea vocis ψυχή notione, qua *vitam* indicat, dixi ad III, 130. Add. VII, 209. VIII, 118. Ad ipsam vero Herodoti narrationem cf. Plutarch. II. pag. 263 B. et Senec. De ira III, 17.

καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.] Simile quid de Peleo apud Apollodorum tradi Bibl. III, 13. §. 7 (*Πηλεὺς δὲ — Ἀστυδάμειαν τὴν Ἀκάστου γυναῖκα φονεύει καὶ διελὼν μεληδὸν διήγαγε δι' αὐτῆς τὸν στρατὸν εἰς τὴν πόλιν*) annotat Wessel., idem observans, talia in foederum quoque sanctione apud veteres commemorari, qua de re vid. interprett. ad Matth. XXVI, 28. Add. Lasaulx: Studien d. class. Alterth. pag. 258. Atque hunc veterum morem, quo exercitus intra hominis caesi ac divisi partes procederet, tangit quoque C. O. Mueller ad Aeschyl. Eumenid. p. 143.

CAP. XL.

Ποιησάντων δὲ τούτων] τούτων dedi pro τουτέων. Quod sequitur τοῦτο, id a Mediceo, Florentino, aliis abest.

ἀναμὶξ, οὐ διακεκριμένοι] „Si abessent codicibus voces οὐ διακεκριμένοι, has ad ἀναμὶξ suspicarer olim adiectas [quae eadem est sententia Naberi in Mnemosyn. IV. p. 26]. ἀναμὶξ Hesychio [I. pag. 332] redditur ἀναμεμιγμένως; vox Sophocli, Thucydidi, Xenophonti, ter [I, 103. VII, 40. 41.] adhibita Herodoto." *Valcken.* De voce ἀναμὶξ conf. etiam Lucian. Conviv. 10. In Aeschyl. Pers. 51 (*Βαβυλὼν δ' ἡ πολύχρυσος πάμμικτον ὄχλον πέμπει σύρδην*) pro σύρδην Schuetz. proposuit φύρδην, quod ipsum Hesychius explicat ἀτάκτως, συγκεχυμένως, *ἀναμίξ*; tu cf. Blomfield. in not. ad h. l.

τῇ δὲ ὑπερημίσεες ἦσαν κ. τ. λ.] i. e. *quo loco copiarum dimidium praetergressum erat, ibi erat intervallum relictum.* Nec aliter Langius: *Wo aber die Hälfte vorbei war, da war ein Zwischenraum gelassen, und diese kamen nicht mit dem Könige zusammen.* Ad διελέλειπτο conf. VII, 41. In seqq. ante προηγεῦντο Schweigh. excidisse suspicabatur βασιλεῖ, quod cum bis deinceps poni debuisset, semel tantum posuerint librarii. Equidem vocem βασιλέϊ ad verbum προηγεῦντο commode intelligi posse credam. Qui mox memorantur mille equites electi, eorum quoque mentio, opinor, VIII, 113.

ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε. ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς, τῷ οὔνομά ἐστι Νίσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὄπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων ἅρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἷλκον λευκοὶ ὀκτώ, ὄπισθε δὲ τῶν ἵππων εἵπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν (οὐ-

Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε] De praepositione ἐπὶ diximus ad IV, 45. Pro *Νισαῖοι* aliquot libri *Νησαῖοι*; male. Nam intelligitur h. l. equorum genus, qui praestantissimi olim habebantur atque etiamnum habentur apud Persas, staturâ, albo colore et velocitate insignes, quibus reges potissimum utebantur ac nobiliores Persae. Quin hodieque tali equo solemniter vehi solet Persarum rex s. *Schach*, ut nunc vocatur, teste Portero, qui ipse in planitie Casbin illorum equorum formositatem et celeritatem admiratus, ipsos Nisaeos campos, in quibus isti equi pascebantur, prope Kermanschah fuisse recte constituit, consentientibus Rennel. p. 501 et Wheelero: Geography of Herodot. p. 288: namque, ut iam ad III, 106 (ubi vid. nott.) monuimus, satis nunc edocuit Ritter (Erdkunde IX. p. 363 seqq.), de nulla alia regione cogitari posse, eosque falli, qui haec pascua in planitie, quae intra Casbin et Teheran porrigitur, prope veterem urbem *Raga* in *Media magna* s. meridionali sive in regione, quae nunc appellatur *Irak-Adschemi*, fuisse existimant, eo potissimum inducti, quod haec regio optimis abundat pascuis herbâ Medicâ, quam nostrum *Klee* esse vulgo perhibent, repletis optimumque inde pabulum praebentibus. Vid. Heeren: Ideen I. 1. pag. 304. 305. Veterum testimonia de equis Nisaeis dabunt Brissonius De reg. Pers. princip. I, 122. III, 29 (quo iam usus sum ad Plutarch. Pyrrh. 11. pag. 169), et interprett. ad Ammian. Marcell. XXIII, 6. §. 30 coll. Arrian. Anab. VII, 13 init.

ἅρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο] i. e. *pone* (equos decem Nisaeos) *sequebatur s. collocatus erat Iovis currus.* Eodem modo ἐπετέτακτο VII, 41 coll. I, 80, ubi ὄπισθε τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον, i. e. *pone, post pedites disposuit equitatum.* De ipso Iovis curru apud Persas, equis albis iuncto, primarii sunt loci Xenophontis in Cyropaed. VIII, 3. §. 13 et Curtii III, 3. §. 6, ubi consul. Freinshem. Et conf. quoque Herod. VIII, 115. Cuius currus symbolicam quandam esse significationem nemo negabit, qui haud paucis diis per antiquitatem currus tribui reputaverit, universi s. orbis terrarum quasi imaginem aequabili ac perpetuo ordine ex aeterna lege se moventis. Itaque non male statuere videtur Kleuker (Append. ad Zendavest. III. p. 23. 32), bene memor sacri Israëlitarum tabernaculi, hocce curru, cuius in omnibus Persarum expeditionibus regiis fit mentio, indicari *Iovis* praesentiam, summi scil. regis terrarum atque ipsius coeli, itemque eius actionem ac potentiam, qua omnia in terris aeque atque in coelo regat. Coeli autem orbem Persas *Iovem* vocasse, testatur ipse Herodotus I, 131. Quod ne mireris, tenendum est, Graecos Graecis nominibus significare peregrina numina, in quibus similem quandam vim sibi cognovisse videbantur, ut monui ad Ctesiae fragmm. p. 146. Coniunctum autem hoc esse cum ipsius *Solis* cultu, valde fit probabile, praesertim cum hunc ipsum currum, quem albi equi (*Soli* igitur consecrati, ut monui ad I, 189. 209. III, 84. VII, 113) traherent, equus eximiae pulcritudinis, quem *Solis* appellarent, pone sequeretur, ut scribit Curtius l. supra l. Tu vid. quae hanc in rem disputat Furtwängler: Die Idee des Todes in den Mythen der Griechen pag. 16 seq.

*δεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει)· τού-
του δὲ ὄπισθε αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἅρματος ἵππων Νισαίων· πα-
ραβέβηκε δέ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὔνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνεω
41 παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων
Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως μιν λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρ-
ματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὄπισθε αἰχμοφόροι, Περσέων
οἱ ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας
ἔχοντες, μετὰ δὲ ἵππος ἄλλη χιλίη ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη,
μετὰ δὲ τὴν ἵππον ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύ-*

οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει] *ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον — ἀναβαίνει* (*hanc sedem — conscendit*) eodem modo Noster dixit, quo Xenoph. Cyrop. VI, 4. 4 *ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἅρμα* et Anabas. I, 8, 3 *ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον*. Et conf. ipsum Herodotum IV, 22. VI, 79. Quod sequitur *Ξέρξης ἐπ' ἅρματος ἵππων* (i. e. *vectus curru equis iuncto*), Noster *ἅρμα ἵππων* eodem modo dixit, quo Xenophon in Cyropaed. VI, 1, 51 *ἅρμα — ἵππων ὀκτὼ*, ad quem locum similia nonnulla attulit Hertlein. Mox retinui *παραβέβηκε* ob codd. auctoritatem, cum vulgo esset *παραβεβήκεε*, quod plusquamperfectum tuetur Matthiae, cum requiratur h. l. *adstabat*, *παραβέβηκε* autem valeat: *iuxta eum currum adscendit* et nunc etiam *adstat*. Bekker cum recc. edd. reliquit *παραβεβήκεε*. Sensum loci recte, opinor, sic indicat Schweighaeuser in Lex. Herodot.: *a latere eius stabat auriga*, quem ipsum maximo honore praeditum nobili Achaemenidarum stirpe oriundum inde colligo, quod Otanis ille fuit filius, vel principis Persarum illius, qui cum Dario in Magos coniuraverat (III, 67 seqq. 70 seq.) vel certe unius ex eiusdem cognatis.

Cap. XLI.

ὅκως μιν λόγος αἱρέοι] i. e. *quoties ei commodum videbatur*. Articulum ὁ ante *λόγος* olim additum cum recentt. edd. abiecimus, cum libri scripti ita inhaerent. De ipsa locutione cf. III, 45. IV, 127 VI, 124 et nott. ad I, 132. — In imperfecto *μετεβαίνεσκε* inest *iterandi* notio, ut in *κλαίεσκε* III, 119, ubi vid. nott. Sensus enim est: *transibat vero rex, quoties ei commodum videretur, ex illo curru in harmamaxam*. Ubi bene distinguitur inter currum regium eumque solemnem (τὸ ἅρμα) et inter *ἁρμάμαξαν*, quod fuit plaustri genus sellis lectisque instructum et coopertum, ad itinera facienda et mulieres, liberos, servos transvehendos inprimis aptum. Tu vid. potissimum Xenophont. Cyropaed. VI, 3, 30 coll. VI, 3, 8 (ubi etiam inter *ἅρμα* et *ἁρμάμαξαν* distinguitur). Anab. I, 2, 16 et Herodot. VII, 83. IX, 76. Inde Herodoti verba cum Aeschyleis apte contulit G. Hermannus Pers. 971 seq. *ἔταφον, ἔταφον· οὐκ ἀμφὶ σκηναῖς τροχηλάτοισιν, ὄπιθεν ἑπόμενοι* (i. e. *miror, miror: non circa carpentum tuum sunt*, pone *sequentes*), recte monens, eo, quod Aeschylus dicit *σκηνὰς τροχηλάτους*, non aliud intelligi quam carpentum vel *harmamaxam*, qua Xerxes utitur. Reliquos veterum locos dabunt Freinshem. ad Curtium III, 3. §. 12 (23), Dorvill. ad Chariton. pag. 470, Sturz. in Lexic. Xenoph. I. p. 409 coll. Brisson. De reg. Pers. princip. II, 170. Ipsum nomen peregrinae esse originis patet. Hodie vocitari *Araba* observat I. de Hammer. Fundgrub. d. Or. VI, 3. pag. 339.

ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι] Intelliguntur *Immortales*, de quibus vid. VII, 83. — In proxime seqq. ad *οὗτος πεζὸς* intellig. *στρατὸς*, quod neque omis-

ριοι. οὗτος πεζὸς ἦν· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ πέριξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τούτων ἐόντες ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον. εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ ἐς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἄγχιστα ἑπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἤϊε ἀναμίξ. Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ 42 στρατὸς ἐπί τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ

sum est III, 25. IV, 128. VII, 84. 96. 100 coll. VII, 81. — Pro τουτέων exhibui τούτων.

ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας] De voce ῥοιὰ vidimus ad IV, 143. — σαυρωτὴρ, qui Athenaeo XII, 8. p. 514 B. vocatur στύραξ, inferior est hastae pars s. cuspis, qua in terram defigitur, ut apud Homer. Ili. X, 153, ubi conf. Schol. et Heyn. Obss. VI. p. 31. Add. quae afferuntur in Thes. Ling. Graec. VII. p. 107 ed. Dindorf. Quod vero Aemilius Portus in Lex. Ionic. s. v. σαυρωτὴρ non ornatus tantum causa ac regiae munificentiae ostentandae gratia illos mala Punica habuisse contendit, verum etiam ut his ipsis malis tegerent cuspidem, praecaventes, ne quis forte in ipso itinere concitatius faciendo, in conferta militum turba, a socio subsequente cuspide per imprudentiam in praecedentis dorsum impacta, sauciaretur; ipsa scriptoris verba satis, credo, contrarium indicant, illosque milites aurea mala cuspidum loco gestasse dubitare nos non sinunt. *Aurea* et *argentea* quod fuerint mala, id ad ornatum fastumque retulerim regum Persarum, quibus omnia istiusmodi fere insignia tribui solent *aurea*. Cf. nott. ad VII, 54 et VII, 83.

πέριξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους] i. e. *circum circa reliquos includebant*. συνεκλήϊον dedit Schaefer e Koenii emendatione ad Gregor. Cor. De dial. Ion. §. 3. pag. 377 pro vulg. συνέκληον, cuius loco Florentinus et Sancrofti liber exhibent συνέκλειον. Sed vid. Bredov. pag. 176 seq. Ipsum verbum συγκληΐζειν (*unâ includere*) invenies VII, 129, συγκατακληΐειν I, 182. In seqq. verbis ἐς τὴν γῆν scripsi pro vulg. εἰς τὴν γῆν, sed intactum reliqui et hoc loco et cap. 55 τρέποντες; vid. nott. ad VII, 17.

καὶ μῆλα οἱ ἄγχιστα ἑπόμενοι Ξέρξῃ] Hinc illi alibi vocantur μηλοφόροι. Vid. Athen. XII. p. 514 C. Aelian. V. H. IX, 3 et reliqua testimonia apud Brisson. De reg. Perss. princip. I, 194. Ad hosce μηλοφόρους Hammer (Wien. Jahrbb. d. Litt. LXIII. p. 6) refert viros, qui in monumentis Persepolitanis conspiciuntur hastis induti desinentibus in globum, qui pomi habet formam. Ad ἐπετέτακτο conf. VII, 40. διελέλειπτο e Schweighaeuseri emendatione et h. l. et VII, 40 nunc exhibetur. Olim διέλειπε, quod retinuit Matth., Schaeferus edidit διελείπετο. In Florentino libro διέλειπτετε (sic). Negris edidit διέλειπέ τε, uncis includens quod sequitur καὶ, nisi hoc mutandum in κη; Schweighaeuserus maluit καὶ mutare in κατὰ, ut legeretur κατὰ δύο σταδίους; sed vid. modo VI, 119. De voce ἀναμὶξ vidimus ad VII, 40.

CAP. XLII.

ἐπί τε ποταμὸν Κάϊκον] Cf. VI, 28 ibique nott. *Cana* mons memoratur quoque apud Melam I, 18. §. 2, ubi cf. Tzschucke nott. critt. Vol. II, 1. pag. 524 et nott. exegg. Vol. III, 1. pag. 523. *Canas* memorat quoque Livius XXXVII, 8. 9. De *Atarnensi* campo diximus ad VI, 28.

Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα ἤϊε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μέν οἱ ὑπὸ τῇ Ἴδῃ

De *Carine* urbe conf. Stephan. Byz. s. v., ubi *Καρήνη, πόλις Μυσίας*, unde apud Plinium H. N. V, 30. §. 122 inter urbes, quae interciderint, memoratur *Carene* Unde *Καρήνην* apud Herodotum reponi olim voluit Harduinus ac nostra aetate idem suaserunt Meineke ad Stephan. Byzant. l. l. et Stein. Vindicc. Herodd. Specim. p. 6. Caeterum apte cum Xerxis itinere conferri poterunt, quae de Graecorum ex Asia redeuntium itinere perscribit Xenophon in Anabas. VII. 8. §. 7: *ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος καὶ ὑπερβάντες τὴν Ἴδην εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Λυδίας εἰς Θήβης πεδίον· ἐντεῦθεν δὲ Ἀτραμυττίου καὶ Κερτονίου παρ' Ἀταρνέα εἰς Καΐκου πεδίον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.*

Ἀτραμύττειόν τε πόλιν κ. τ. λ.] *Ἀτραμύττειον* duobus in codd. exstat Parisinis et apud Eustath. ad Ili. pag. 649, 44 s. 512, 20, accedente Valla. In Sancrofti libro invenitur *Ἀτραμύττιον* (quam formam veram habet Iul. Olshausen ad Punicam stirpem revocans: vid. Kieler philolog. Stud. I. pag. 7 et Rhein. Mus. N. F. VIII. pag. 323 seq.), in Florentino, aliis *Ἀδραμ.*, suffragante Stephan. Byzant. s. v. pag. 35. Apud Thucydidem V, 1 meliores libri *Ἀτραμύττειον*; alii iique minus probati *Ἀτραμύττιον*. Ac numi accuratiores in prima syllaba *δ*, in tertia unum *τ* ostendunt. De qua scripturae varietate plura dabunt interprett. ad Thucyd. l. l., Poppo Prolegg. in Thucydid. P. I. Vol. II. pag. 441 seq., Tzschuck. ad Mel. I, 18. § 2 nott. critt (II, 1) p. 548 coll. Creuzer Fragmm. historicc. p. 198 et add. Laurent. Lyd. De menss. §. 18. p. 169 seq. ed. Roeth. Ipsa urbs ad maris sinum Adramyttenum, qui inde vocabatur, condita ab Atheniensibus etiamnum vetus retinuit nomen *Adramitti*. Vid. Strab. XIII. p. 606 s. p. 904 A. et p. 611 seqq. s. 910. Tzschuck. ad Mel. I, I. nott. exegg. (III, 1) p. 526. A qua urbe extenditur lata planities, cuius partem meridionalem ad istos Thebes campos, quos Herodotus h. l. commemorat, refert Prokesch. Erinnerungg. etc. III. p. 283. *Theben*, quam etiam *Hypoplaciam* vocant, nisi oppidi in Thebes regione siti est nomen, iam novit Homerus, sitam in agro fertili a meridie Troiae et ipsis Troianis subditam, dein vero ab Achille captam ac vastatam. Conf. Ili. I. 366. II, 691. VI, 397. 416. XXII, 479 coll. Strab. l. l. pag. 612 s. 910 et Tzschucke l. l. nott. exegg. (III, 1) p. 525. Ad *Ἄντανδρον* cf. V, 26 et C. O. Mueller. Orchomen. pag. 444 (notante *Cr.*). Ad voces *τὴν Ἰλιάδα γῆν* vid. nott. ad V, 172. De *Ida* monte plura dabunt Tzschucke ad Mel. I, 18. §. 4. nott. exegg. (III, 1) pag. 538 et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 113. Quod autem Lechevalier (Beschreib. d. Ebene von Troia p. 56 seqq. ed. vernac.) verba Herodoti: *τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χεῖρα* (sic enim pro male vulg. *χέρα* exhibuimus e Florentino aliisque codd. probante Bredovio p. 159) ita vult accipi, ut exercitus processerit *sinistrum Idae brachium versus*, id vereor, ut linguae leges permittant, beneque iam monuit Heynius l. l. p. 57 nott., nil aliud indicari, nisi *exercitum ita esse progressum, ut ad laevam habuerit Idam montem*. Quod si vix credibile videbitur, militibus oram maritimam legentibus in itinere Sardibus Abydum faciendo ad laevam fuisse Idam, il-

νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι, καί τινα αὐτοῦ ταύτῃ συχνὸν ὅμιλον διέφθειραν. Ἀπικομένου 43 δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεί τε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινό-

lud teneri velint, montium quasi seriem esse Idam pluresque habere partes et brachia, ad ipsum mare usque porrecta, per quae Persis iter faciendum erat, adeo ut ad laevam sane habuerint Idam vel certe eam Idae partem, quae longius mare versus extendebatur. Itaque Mauduit (Decouvertes en Troade Dissertations etc. Paris 1840. p. 219 seq.) Idam hoc loco de *Gargaro* intelligi vult, Idae montis parte quadam; hunc vero Gargarum ad sinistram habuerit necesse esse addit exercitus Antandro profectus et inde per planitiem, cui nunc nomen Bairamitche, fluviumque Scamandrum (i. e. Mendere, ut nunc vocant) Ilium versus progressus. Atque idem affirmaverat Clarke (Travels etc. II, 1. p. 137. 170), cum is, qui a sinu Adramytteno ad Hellespontum iter faciat, necesse sit ad laevam habeat montium Idae seriem ipsumque Gargarum.

βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι καὶ — διέφθειραν] De temporum ratione, ex qua praesens tempus mox excipit aoristus, vid. allata ad V, 55. Ad reliqua conf. Xenoph. Hellen. I, 3, 1 *ὁ ἐν Φωκαίᾳ νεὼς τῆς Ἀθηνᾶς ἐνεπρήσθη, πρηστῆρος ἐμπεσόντος*: unde *fulmina* aut certe fulminum radios, quibus quae feriuntur, incenduntur, intelligi *πρηστῆρας* patet. Et conf. quoque Hesiod. Theogon. 846, ubi *πρηστῆρες ἄνεμοι*. Antholog. Palat. VII, 174, ubi *πρηστὴρ κεραύνιος*. Plura invenies in Thes. Ling. Graec. VI. p. 1593 ed. Dind. In seqq. ad voces *αὐτοῦ ταύτῃ* conf. nott. ad IV, 80. 135. I, 189.

Cap. XLIII.

Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ κ. τ. λ.] Quae ipsa pluribus verbis interpositis mox repetuntur verbis *ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης*. Conf. Schaefer ad Dionys. Halicarnass. De composit. verbb. p. 191, quem citat *Cr.* Nam *Scamander* (de quo fluvio plura Tzschucke ad Mel. I, 18. §. 3 nott. exegg. III, 1. pag. 536 seqq. et Forbiger in: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 118 et Pauly: Realencyclopaed. VI, 1. pag. 852.) primus, ex quo Sardibus profecti Persae iter fecerant, fluvius fuisse dicitur, qui epotus defecerit, cuiusque aqua non suffecerit copiis atque iumentis. Cf. Heyne l. l. pag. 57. Ex hoc autem loco intelligi putat vir doctus in Ephemeridd. Gotting. 1820. nr. 191. pag. 1907 seq. (citante *Cr.*), iam Herodoti aevo Simoin fluvium Homericum in Scamandrum fuisse conversum: idemque contendit Mauduit l. l. pag. 216, cum rivulus epotus minime Scamander esse potuerit, sed Simois fuerit, in quem Scamandri appellatio postea transierit: quod quidem mihi haud persuasit, qui hoc certe loco de uno Scamandro, cui nunc nomen *Mendere Su*, sermonem esse arbitror ex iis, quae de hoc rivo, qui ex Idae montibus delabitur, docuerunt et antiqui et recentiores scriptores, qui has ipsas regiones perlustrarunt, idque satis probarunt, eum rivum, qui olim *Simois* ac nunc *Dumbrek* s. *Dümrek Tchai* vocatur, longe minorem esse, adeo ut aestatis tempore omnem fere aquam amittat; neque eum adhuc cum Scamandro coniungi tradunt, sed trium tantum geographicc. milliarr. spatia emensum mari misceri: vid. allata a Forbigero in: Pauly's Realencyclop. VI, 2. pag. 2159 seq. Itaque apud Herodotum de uno Scamandro, qui satis magnam aquarum copiam vel media aestate secum ferre dicitur et decem fere geographicc. milliarr. iti-

μενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἵμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμε- 531

nere delabitur, sermonem esse, vix dubium videri poterit. Ad locutionem ἐπέλιπε (ubi male edd. veteres ἀπέλιπε) τὸ ῥέεθρον conf. Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. pag. 81. Herod. VII, 58. 108. Ad verbum ἀπέχρησε conf. I, 66 et VII, 196. Paulo aliter eandem Noster expressit sententiam VII, 109

ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον] Apud Homerum teste Spohn. De agro Troian. pag. 11. 12 semper invenitur ἡ Πέργαμος, ita ut posteriores tantum scriptores dixisse videantur τὸ Πέργαμον. Intelligitur enim Pergamus Troiae arx s. ἀκρόπολις, altior reliquâ Troiâ, rupibus superstructa et inaccessa fere, in qua deorum templa, Priami palatia, alia, quibus sanctitatem quandam illa adepta esse fertur. Quam quidem nunc quaerunt non longe remotam a vico, cui nunc nomen *Bunarbaschi*, pone quem exsurgit collis saxosus ac praeceps, in quo Priami arcem s. Pergamum vetus fuisse iam docuit Lechevalier l. l. p. 172 ac nostra aetate satis probavit Forchhammer, alios ut taceam, mappisque planitiem Troianam prae se ferentibus et accurate delineatis indicavit: Topographische und physiogr. Beschreibung der Ebene von Troia mit ein. Karte. Frankf. 1850. Hanc enim sententiam, quam dudum professus eram in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Vol. LII. p. 398, adhuc tueri malim, quam eos sequi, qui Herodoti Pergamum s. Ilium nullum aliud esse ponunt, nisi Ilium recentius in planitie conditum mari propius non procul a vico, cui nunc nomen *Tschiblak* (v. Erkenbrecher in: Mus. Rhen. N. F. II. p. 1 seqq. inprimis p. 30 seqq., Iul. Braun: Homer u. sein Zeitalt. p. 10 seq.); nec denique placet Ulrichsii sententia (Mus. Rhen. N. F. III. p. 572 seqq.), qui Troiam antiquam s. Pergamum eo loco quaerit, quo nunc vicus Aktschi-Kioi s. Atzik-Kioi, remotus unius horae spatio a vico Bunarbaschi, quem Scamandriae veteris locum obtinere putat. Sed haec longius persequi ab Herodoti interpretatione alienum videtur: qui singula cognoscere studeat, adeat quae collecta praebet de his Forbiger in: Pauly's Realencyclopaed. VI, 2. p. 2161 seqq. et Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 149. Quod nos posuimus, probare videtur vel verbum ἀνέβη, ad locum editiorem, sive collem sive arcem, quem Xerxes escendit, utique spectans. Commoverat autem Xerxem, ut adscenderet, ipsa loci nobilitas: excitaverant Persarum regem Graeci multi, qui ipsius exercitum sequebantur atque in ipsius regis comitatu erant, loci carminibus Homericis celebrati bene memores neque adeo inscii eius opinionis, qua Persae se totius Asiae indeque etiam Troadis dominos inde ab antiquissima aetate praedicabant: vid. supra nott. ad I, 4. Itaque nil mirum, Xerxem in Graecos profecturum in hunc locum solemniter escendere, quem ad ipsum Persarum imperium olim pertinuisse ab iisdem Graecis olim dirutum ferebant; nec magis mirum, sacra solemnia ibi instituta fuisse a Xerxe loci antiquitate et celebritate commoto: quare nolim credere haec a Graecis esse ficta et ab iisdem probata Persis nonnullis viris doctis, ut iudicat Sengebusch in: Dissertat. Homericc. prior. p. 145. — De Ilio recentiore post vetus Ilium condito in planitie vid. Strab. XIII. pag. 593 seq. 601 seq. et quae Boeckh. in Corp. Inscriptt. Graecc. T. II. p. 878 seq. (ad nr. 3595) et Forbiger l. l. attulerunt. Quod vero Herodoti aetate Pergamum, cuius Alexander Macedo nullas reperire potuit reliquias, adhuc stetisse hoc ex loco coniicit Kruse: Ueber Herodot's Ausmessung des Pont. etc. pag. 67, vereor equidem, ut recte coniecerit. Nam locus tantum hîc indicatur, in quem escenderit Persarum rex, nec ullo modo quaeritur, num rudera adhuc antiquae arcis exstiterint necne.

νος δὲ καὶ πυθόμενος ἐκείνων ἕκαστα τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας· χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο.

τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας] Cui eidem deae, observante Wesselingio, Alexander quoque Macedo Ilium delatus sacra fecit, testibus Arriano I, 11 et Diodoro XVII, 18. Idem antea fecerat Mindarus ἐν Ἰλίῳ θύων τῇ Ἀθηνᾷ, ut scribit Xenophon in Hellenn. I, 1, 4, et postea fecit C. Livius, Romanorum dux, qui teste Livio XXXVII, 9 „Ilium ascendit *sacrificioque Miner-„vae facto* legationes finitimas ab „Elaeunte et Dardano et Rhoeteo, „tradentes in fidem civitates suas, „benigne audivit:“ alia de hac Minerva excitavit Creuzer Melett. I. p. 23 coll. Symbol. III. p. 352. His igitur testimoniis cum satis probatum videatur, *Minervam Iliacam*, quam *Graecam* deam vulgo habent, pie adeoque insigniter hoc loco cultam esse, iure mireris Xerxem Persarum regem Graecis bellum illaturum huic deae sacra facere eamque hoc modo propitiam sibi reddere voluisse: quare Graecae huius deae hoc loco cultae appellatione Persicum utique numen, quod Xerxes veneratus sit, intelligi credam eum plane in modum, quo Artaxerxes, antequam regnum capesseret, ut initiaretur, intrasse dicitur templum deae, ἣν Ἀθηνᾷ ἄν τις εἰκάσειεν, quae verba sunt Plutarchi in Vit. Artaxerx. cap. 4. De Persico autem numine si quaeratur, iam Kleuker Append. ad Zendavest. III. pag. 23 observarat, si vera essent, quae de Xerxe Minervae Iliacae sacrificante Herodotus tradidit, Xerxem probabiliter cogitasse de *Anaitide*, Persarum dea, quam pro Graecorum Minerva quidam accipiunt, alii pro Diana habent, cum lunae significationem in ea inesse putent; vid. Roeth: Gesch. d. Philosoph. I. nott. pag. 282 coll. Creuzer. Symbol. II. p. 673. Equidem, ut dicam quid sentiam, de ea dea hîc agi putem, quam Persae vocabant *Μίτραν* teste Herodoto I, 132, ubi vid. quae attulimus: his adde Windischmann in: Abhandll. d. Münchn. Akad. d. Wiss. 1856. VIII, 1 (XXXIII). pag. 103 seqq. in Dissertatione de Persarum Mithra, ubi etiam de dea Anahita, quae prope Mithram appellatur, disputavit. De Iliaca Minerva disseruit C. O. Mueller (Kleine Deutsch. Schrift. II. p. 205), eamque retulit ad antiquam illam deam, Troianis cultam, cui Troianae mulieres peplum offerunt apud Homer. Il. VI, 270 seqq.

βοῦς χιλίας] Eustathius eo loco, quem ad cap. 42 citavimus, χιλιόμβην hoc sacrificium mille boum appellat: quo sacrificio epulas exercitus simul contineri vult Rhode (Die heilig. Sag. d. Pers. pag. 507), cum apud Persas more receptum fuerit, ut hostiae mactatae carnes ad eum, qui sacrificium obtulisset, redierint et ab eo sive solo sive unâ cum hospitibus aut sodalibus comesae sint. De quo utut statuis, ipse numerus mille boum neminem offendet, qui reputaverit, ter mille hostias a Croeso oblatas (Herod. I, 50 ubi vid. nott.), alia huiusmodi sacrificia, quae commemoravit Lasaulx: Studien d. class. Alterth. p. 269 seq.

χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο] χοὰς ἐχέαντο Valcken. recte accepit pro ἐνήγισαν; de quo verbo vid. nott. ad I, 167. Nec aliter intellexisse video Heynium ad Lechevalier. l. l. p. 58 nott. Sub *heroibus* autem h. l. Kleuker l. l. pag. 24 intelligi vult *heroës Homericos*, cum, Xenophonte quoque teste, Cyrus atque Magi uniuscuiusque terrae, quam permearent, heroës advocare consueverint indigenas, quos sibi propitios redderent. Neque talia abhorrere putat a Persicae religionis indole; siquidem Persae heroës non tanquam deos ipsos, sed ut genios bonos sive summi boni genii ministros atque adiutores, quales vocantur *Ferver*, coluerint atque invocaverint. At Gallo docto, Choiseul-Gouffier, Voyage pittoresque etc. II. pag. 385 vix credibile videtur, Magos in peregrini herois honorem libationes fecisse; itaque He-

ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.

44 *Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν. καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυ-*

rodotum haec forsan ex Hellanico descripsisse autumat. In quo me quidem non assentientem habebit: qui malim credere, quos ἥρωας hoc loco vocat Herodotus, Persarum genios fuisse (*Feruer*), quorum in locum Noster substituerit ἥρωας, Graecis scribens et Persas haud semel Graecorum more agentes et loquentes inducens.

νυκτὸς φόβος — ἐνέπεσε] In aliis libris exstat ἐσέπεσε. At conf. IV, 203. VIII, 37. Miscell. Observv. III. pag. 144.

Ῥοίτειον πόλιν] *Rhoeteum* a Sigeo (de quo vid. nott. ad V, 64) sexaginta stadiis remotum teste Strabone XIII. p. 595 s. 890 A., in promontorio, quod nunc vocant *Tschacate Burun* quodque olim et ipsum Rhoeteum vocabatur, probabiliter fuit exstructum, ubi nunc vicus mari adiacet nomine *Erin-Kevi* s. *El Gulmes*, aut, ut alii scribunt, *It-Guelmes-Kevi*. Vid. Tzschuck. ad Mel. I, 18. §. 5 nott. exegg. (III, 1) pag. 542, Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 138 coll. 114, Kruse l. supra laud. pag. 68, Choiseul-Gouffier l. l. II. pag. 444. Quem vicum Larcherus minus recte pro veterum *Ophryneo* habet, quod non ad mare fuit situm, sed in tractu interiori prope Dardanum in monte silvis abundante, nec procul ab eo loco, quo Hectoris sepulcrum esse tradunt. Vix tamen accuratius oppidi situm indicare licet, cum hae ipsae regiones adhuc parum sint cognitae ac perlustratae. Conf. Kruse l. l. pag. 69. De *Dardano* diximus ad V, 117; de *Gergithis Teucris* ad V, 122; addi nunc volumus ea, quae disseruit Giseke: Thrakisch Pelasgische Stämme p. 2 et 101.

Cap. XLIV.

Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδῳ] Quod in quibusdam codd. additur μέσῃ, tuetur Gail., comparans VII, 45, ubi τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία.

αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ] Quod Abreschio (Dilucidd. Thucydd. pag. 403) in mentem venerat αὐτοῦ ταύτῃ, ut VII, 42, id reiicit Valcken., cum vicina hîc requirant dativum αὐτῷ (i. e. *in eius* [regis] *commodum s. usum*), quem etiam Stobaeus habet p. XCVIII, 73. 535 (T. III. pag. 297 Gaisford.). Recentiores edd. inde a Bekkero ediderunt αὐτοῦ. προεξέδρη (ut bene notat Valcken.) Xerxi ab Abydenis parata prima sedes fuisse videtur, quae in exedra prae reliquis emineret; θρόνον ὑψηλὸν dixit Tzetz. Chil. I, 937. Ἐν προεδρίῃ sedens Darius copias suas Bosporum transgredientes contemplatus est, teste Herodoto IV, 88. Duo codd. h. l. afferunt ἐξέδρῃ: de qua voce consul. Musgrav. ad Euripid. Orest. 1450 (1461). Vitruv. VI, 3, 8 ibique Schneider. Cicer. De orat. III, 5. De finibb. V, 2 ibique interprett., Wuestemann: Palast. d. Scaurus. pag. 119 seq. 126 seq. Indicatur igitur h. l. sedes eminentior eaque marmorea, quam in colle Maltepe, loco editiori promontorii Nagarae (ubi veterem Abydum fuisse constat, vid. nott. ad V, 117 et VII, 32), unde late pateat prospectus, fuisse statuit Prokesch: Erinnerungen etc. III. pag. 24. Add. Hammer: Wien. Jahrbb. Vol. LVII. pag. 2. 3. — Pro βασιλῆος exhibui βασιλέος. Ad ea, quae continuo sequuntur: ὡς ἵζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος ἐθηεῖτο κ. τ. λ. *Cr.* confert

δηνοί, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέος. ἐνθαῦτα ὡς ἵζετο,
κατορῶν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας,
θηεύμενος δὲ ἱμέρθη τῶν νεῶν ἅμιλλαν γινομένην ἰδέσθαι.
ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἥσθη τε τῇ
ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. Ὡς δὲ ὥρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσπον- 45
τον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ
τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυ-
τὸν ἐμακάρισε, μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρ- 46
τάβανος ὁ πάτρως, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέ-
ρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
οὗτος ὡνὴρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἴρετο τάδε· Ὦ βα-

van Voorst: Annott. in selectt. locc. Nov. Testam. Spec. III. p. 97. Dicitur enim Xerxes, ubi consedit, *despiciens ex alto* (e sede eminentiori) *super oram* sparsas contemplatus esse et copias et naves, eodem prorsus modo, quo olim Darius, ut paulo ante monuimus. Ac Timur, Mongolorum princeps, expeditionem suscepturus, simili fere modo, quo Xerxes, copias suas de monte Ulutagh conspexisse et in campis extensis recensuisse fertur. Vid. I. de Hammer: Hist. Osman. I. pag. 275.

ἱμέρθη — ἰδέσθαι] Verbum ἱμείρεσθαι eadem *cupiendi*, *desiderandi* notione III, 123. VI, 120. — γινομένην, cuius loco in quibusdam exstat γενομένην, recte tuetur Larcherus interpretans: *dum fieret.*

Cap. XLV.

ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον] i. e. cum videret omnem Hellespontem navibus *occultatum* s. *absconditum*, i. e *coopertum:* vid. VII, 226. Inde male apud Stobaeum l. l. ὑποκεκρυμμένον.

μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε] „*Specie alienam*, *revera suam conditionem deplorasse videtur* (Valerio Max. IX, 15 ext. 1) *opum magnitudine*, *quam altiori animi sensu facilior*“: videri enim voluit Xerxes lacrimans, *quod tanta hominum multitudo intra centum annos esset obitura.* Haec et seqq. paucis expressit Tzetzes Chil. I, 940 etc. Herodoteum autem Xerxis et Artabani colloquium ob sententiarum personis congruam magnitudinem miratur Hermogenes pag. 509. [Rhett. Graecc II. p. 396. ed. Walz. II. p. 421 ed. Spengel., ubi pro *Artabano* Hermogenes scribit Ἀρτάβαζον. Adde Choricium, qui Herodotea attigit in Epitaphio Polybii cap. 24. pag. 20 Boissonad.]“ *Valcken.* Add. Plinii Epp. III, 7. — Ad formam Herodoteam ἐπίπλεα in proxime antecedentibus conf. Grashof. in: Schulzeitung. 1831. II. p. 703 et, qui omnia huc spectantia collegit, Bredov. p. 154. Ad verbum ἐμακάρισε vid. nott. ad I, 31.

Cap. XLVI.

Μαθὼν δέ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως κ. τ. λ.] In edd. olim ponebatur maior distinctio post ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ubi minorem poni oportuit; nam verba μαθὼν δέ μιν ob voces plures interiectas deinceps repetuntur verbis οὗτος ὡνὴρ φρασθείς, cuius structurae simile exemplum vidimus VII, 43. Nec differt φρασθεὶς significatione a verbo μαθών: conf. V, 92 §. 3. IX, 19. 107. Itaque etiam ὤν, quod post οὗτος insertum invenis in edit. Schaef. et Matth., abieci libris scriptis ita iubentibus. Unus Stobaeus l. l. p. 536 s. pag. 208 habet οὗτος ὤν. ὡνὴρ scripsi, ut supra VII, 3; vid. Bredov. p. 197. Locutionem ἀποδείκνυσθαι γνώμην attigi ad VII, 3. Ipsa Artabani oratio, ad quam h. l.

σιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ
ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν δακρύεις. Ὁ δὲ
εἶπε· Ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι, ὡς βραχὺς εἴη 532
ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς
ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται. Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· Ἕτερα
τούτου παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτρότερα· ἐν γὰρ οὕτω
βραχέϊ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε οὔτε
τούτων οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ
οὐκὶ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζώειν. αἵ τε γὰρ συμ-

Noster respicit, legitur supra VII, 10 seqq.

ἐργάσαο νῦν τε] Apud Stobaeum p. 612 s. 610 ed. Gesn. exstat *ἔργα σὰ τὸ νῦν τε*; quae lectio Valckenario haud contemnenda videbatur. Herodotei libri in vulgata consentiunt omnes. Idem Stobaeus in seqq. pro *σεωυτὸν* affert *ἑωυτὸν*, de quo conf. III, 36.

Ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι] De vocula *γὰρ* initio orationis sic posita conf. nott. ad I, 30, ubi etiam verbum *ἐπῆλθε* eodem sensu, quo hîc *ἐσῆλθε*. Illud dativum personae plerumque sibi adiungit, ut in locis a Valcken. allatis Herod. I, 30. Pausan. VIII, 17. §. 3. Isocrat. Panath. p. 241 A. 252 C. [cap. 18. §. 55, ubi male olim *ὑπέρχεται* et cap. 36. §. 96.] Demosthen. pag. 100, 39. [Vid. Ind. Graecit. Demosthen. pag. 336 R.] Verbo *ἐσῆλθε* modo dativum (ut I, 86), modo accusativum Noster adstruxit III, 42 (ubi conf. nott.) I, 116. VI, 125: quibus addunt Plutarch. II. p. 109 E. Valcken. ad Euripid. Phoeniss. 1379, atque inprimis Hemsterhus. ad Lucian. I. p. 206 Bip. Ad sensum bene Schweigh.: „*Subiit namque me humanam sortem miserari, reputantem, quam brevis sit universa hominis vita.* De qua sententia cf. nott. ad V, 4. — Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*. Ad verba *παρὰ τὴν ζόην* (*inter vitam, in vita*) conf. supra II, 121. §. 4 ibique nott. et ad formam vocis *ζόην* allata a Bredov. p. 169; qui idem quod in proxime antecedentibus *ἀνθρώπινος* in *ἀνθρωπήϊος* mutatum vult p. 178, nemo editorum obsecutus est; tu vid. nott. ad I, 86.

τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις] i. e. *cui non saepe in mentem veniat.* Locutionem illustravit Hemsterhus. ad Lucian. III. p. 392 seqq., cui add. Ast. ad Platon. Phaedr. p. 240, Heindorf. ad Phaedr. pag. 9. Herod. VII, 187. De indicativi usu in his exposuit Baeumlein: Ueber die Modi etc. pag. 91.

τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζώειν] *ζώειν* dant plerique libri scripti; nonnulli *ζῆν*, unus Florentinus *ζόειν*, quod Gaisfordius recepit, eo procul dubio commotus, quod etiam *ζόη* pro *ζώη* in Herodoti Musis plerumque exhibetur, ut modo vidimus: sed *ζώειν* constanter Nostrum scripsisse idem Bredov. p. 170 satis edocuit. Ipsa sententia apud alios quoque scriptores Graecos occurrit, apud Sophocl. Oed. Col. 1225. Bacchylid. fragm. 3. Theognid. 543 seq. (423 seq.), alios, quos excitavimus ad Herodotum I, 31 et potissimum V, 4. Ac scribit quoque Longinus qui dicitur De sublimit. IX. §. 7. *ἀλλ' ἡμῖν μὲν δυσδαιμονοῦσι ἀπόκειται λιμὴν κακῶν ὁ θάνατος.* Ubi et Herodoti locum et alios similes excitavit Ruhnkenius p. 274 Weisk. Et conferas quoque Davis. ad Ciceronis Tuscull. I, 34 et Baumhauer: Vett. philosoph. praecipue Stoicorr. doctrin. de morte voluntar. pag. 329 seq. Nos id unum hoc loco teneri volumus: Artabanum Persam hîc eloquentem introduci Graecam sententiam pro more scriptoris Nostri, quem haud raro Persis Graeca tribuere saepius iam vidimus.

φοραὶ προσπίπτουσαι, καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσαι, καὶ βραχὺν ἐόντα μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ αἱρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεός, γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονερὸς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ἐών. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· 47
Ἀρτάβανε, βιοτῆς μέν νυν ἀνθρωπηΐης πέρι, ἐούσης τοιαύτης, οἵην περ σὺ διαιρέεαι εἶναι, παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα, χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί. Φράσον δέ μοι τόδε·

αἵ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι] Apud Stobaeum (qui XCVIII, 62. T. III. pag. 293 Gaisford. haec excitans habet *προσπίπτουσαι*) p. 536, 3 (p. 298 G.) est *συμπίπτουσαι*, atque ita etiam Herodotum scripsisse putat Valckenar., citans Thucyd. III, 60. IV, 68. Herod. I, 139. V, 35. Equidem vel ob antecedens *συμφοραὶ* nihil mutarim. Intelliguntur autem *calamitates subito, inopinato incidentes*: ad quas indicandas optime utitur Noster verbo *προσπίπτειν*. — Pro *συνταράσσουσαι* unus cod. cum Stobaeo *συνταράσσουσι*, quod arridet Wesselingio, iungenti *αἱ νοῦσοι συνταράσσουσι καὶ ποιεῦσι*. At recte observat Schweigh., *καὶ* ad verba *βραχὺν ἐόντα* pertinere, ut sit: *quamvis brevis sit* (vita).

οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης κ. τ. λ.] Affert Eustath. ad Ili. pag. 411, 7 s. 311, 34. Ad ipsam sententiam apte citant Sallust. Catil. 50, ubi Wass. et Herodotea et alia consimilia veterum attulit dicta, coll. Choric. Orat. in Procopium cap. 24, qui hoc Artabani effatum laudavit.

γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα] *γεύσας* habet Plutarch. II. pag. 1106 F. itemque Stobaeus Sermm. CXXI (CXX) 40. pag. 611 (pag. 485 Gaisf.), qui idem utroque illo loco, quem modo laudavimus, ubi haec eadem affert Herodotea, habet vel *τάξας* vel *τεύξας* vel *πλέξας*, de qua lectione conf. nott. ad V, 92. §. 6. Ex Herodoteis libris nulla enotatur lectionis varietas. Verbo *γεύειν* activa notione hic adhibito (*gustandum praebere, gustum dare*) Noster adstruxit accusativum, de quo conf. Wex. ad Sophocl. Antigon. pag. 193 et Held. ad Plutarch. Timoleont. pag. 327. Valckenarius attulit Athen. I. p. 28 F. alia. — De *deo invido* vid. quae citavimus ad VII, 10. §. 5. — Pro *φθονερὸς* Stobaeus 98, 62 (pag. 533 s. 293) exhibet *δυσξύνετος*; quod idem 98, 73 fin. (p. 536 s. p. 298) in margine Gesner. exstat, ubi in ipso textu recte *φθονερός*.

CAP. XLVII.

ἐούσης τοιαύτης, οἵην περ σὺ διαιρέεαι εἶναι] Cum Bekkero aliisque edd. revocavi, quod Florentinus liber praebet *διαιρέεαι*, cuius loco e Sancrofti libro Gaisfordius ediderat *διαιρέαι*, idemque feci infra cap. 50, ubi haec vox redit, et cap. 52, ubi revocavi *φοβέεαι*, ut I, 39, ubi vid. nott. Ad verbi *διαιρεῖν* notionem conf. ad VII, 16. §. 3 allata. — In proxime seqq. retinui *μεμνεώμεθα* ob meliorum codd. auctoritatem. Vulgo *μεμνώμεθα* cum Eustath. ad Ili. pag. 767, 36 s. 674, I, quod probavit Dindorf. in Comment. de dialect. Herod. p. XXIII. Equidem quod scripsi *μεμνεώμεθα*, probatur altero loco IV, 104, ubi in coniunctivo item *χρέωνται*: conf. Bredov. p. 382.

χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί.] De hac locutione conf. citt. ad VII, 16. §. 2. In seqq. ad vocem *ἐναργὴς* conf. nott. ad V, 55. *ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου* dicitur, ut supra VII, 16. §. 2 *αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων*. Paulo inferius verbum *τελευτᾶν* de *somniis* dicitur, quae *exeunt s. quae complentur*, ut III, 125. Optat enim Artabanus, ut somnium, quod ipsi adparuit, eum inveniat

εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν
τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἐῶν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλ-
λάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. Ὁ δὲ
ἀμείβετο λέγων· Ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὀνεί-
ρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφότεροι, τελευτήσειε. ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς
τόδε δείματός εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ, ἄλλα τε
πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ὁρέων τοι δύο τὰ μέγιστα πάν-
48 *των ἐόντα πολεμιώτατα. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοι-*
σίδε· Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις εἶναι δύο μοι πο-
λεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι,
καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι
τοῦ ἡμετέρου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκεί-
νων; ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτῃ ἐνδεέστερα 533
φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν
49 *ταχίστην ἄγερσιν ποιοῖτο. Ὁ δ' ἀμείβετο λέγων· Ὦ βασιλεῦ,*
οὔτε στρατὸν τοῦτον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, μέμφοιτ' ἄν, οὔτε
1 *τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἤν τε πλεῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο τοι, τὰ*
λέγω, πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστι
γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦ-

exitum, quem uterque (et rex et Artabanus) cupiat.

οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ] i. e. *nec satis mei sum compos.* Eodem modo Noster locutus est I, 119. Add. Demosthen. in Phormion. p. 319 Reisk. et Suidas s. v. *ἐντός*. Alia dabit Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Choëphor. 227. Conf. etiam Cobet in Mnemosyn. VI. p. 319. Verbum *ἐπιλέγεσθαι secum reputandi, considerandi* notione attigimus ad V, 30. VI, 9.

CAP. XLVIII.

Δαιμόνιε] Vid. nott. ad IV, 126. Naegelsbach (Nachhomerische Theolog. pag. 115) aliter accipi vult, *stultum, mente captum* (bethört) significari contendens. Mox e Florent. cum Gaisfordio edidi *εἶναι δύο μοι*, ubi reliquae edd. *μοι εἶναι δύο*. Ad ipsam verborum structuram vid. Kuehner Gr. Gr. §. 841, 1. Ad vocem *πολλαπλήσιον* vid. nott. ad V, 45 et de genitivo *τοῦ ἡμετέρου*, qui subsequitur, Kuehner Gr. Gr. §. 540, β. Vocem *ἄγερσιν* attigi ad VII, 5.

CAP. XLIX.

ὅστις γε σύνεσιν ἔχει] *ἔχει* cum Gaisf. retinui, ubi Schweigh., quem recentt. edd. inde a Bekkero sequuntur, dedit *ἔχοι*; mox vero pro *ἢν δὲ πλεῦνας συλλέξῃς*, quod dedit Matthiae, cum caeteris edd. revocavi *ἤν τε πλ. συλλ.*, si quidem voculâ *τε* haec verba aptius iunguntur proxime antecedentibus. Ad formam *πλεῦνας* vid. modo Bredov. p. 256, qui omnia exhibuit.

§. 1.

οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης] Non sequitur alterum *οὔτε*, verborum scil. structurâ in seqq. immutatâ, quae sic, opinor, procedere debebat: *Neque* enim *mare* tibi portum suppeditabit, *neque terra* quidquam auxilii tibi praebebit, sed inimica tibi

τος οὐδαμόθι, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις, ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικὸν, φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας. καί τοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἤπειρον, παρ' ἣν δὴ κομίεαι. οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων μάθε, ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι, καὶ οὐκὶ ὥνθρωποι τῶν συμφορέων. Καὶ 2 δὴ, τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι

erit; γῆ δὲ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται §. 2. Conf. etiam Bornemann. Schol. ad Evangel. Luc. pag. 126. Noster enim priori sententia absoluta ad alteram progressurus aliter pergit atque instituerat, ob plura verba interiecta: quae ipsa quasi repetens verbis καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων accedit ad alteram sententiam exponendam eamque voculâ δὲ additâ antecedentibus adstruxit vel potius opposuit: γῆ δὲ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται §. 2, ubi vid. nott. Ad vocem φερέγγυος vid. nott. ad V, 30. Wesseling. excitaverat Aeschyl. S. c. Theb. 402 (392 Blomf.) 455. 476. 803 (quibus tamen locis non de rebus, sed de hominibus illa vox adhibetur). Sophocl. Electr. 948.

καί τοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ κ. τ. λ.] i. e. Atqui nec unum modo esse oportet portum, sed praeter omnem oram, quam praeterveheris, istiusmodi portus esse debebit. ἕνα κη e Sancrofti libro receperunt Dindorf. et Dietsch. Reliqui libri et scripti et editi ignorant, quos equidem sequi malui. Mox pro vulg. κομίζεαι, quod retinuit Matthiae, cum Schweigh., Gaisf., Bekkero et recc. edd., probantibus Valckenario et Porsono Adverss. p. 39, edidi κομίεαι: quod ipsum, Bredovium si audiamus pag. 378, mutandum erit in κομιεῖ. Florentinus cum uno Parisino κομίζεται. De verbi huius usu in maritimis itineribus cf. I, 185. V, 108. VII, 58.

οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων] οὐκ ὦν δὴ optimi quique codd. afferebant. Intelliguntur h. l. *portus navium capaces s. navibus recipiendis idonei*, δυνάμενοι δέξασθαι τὸ ναυτικὸν, ut bene observat Valcken., legi posse ratus ὑποδεξίμων a voce ὑποδέξιμος, probante Schaefero ad Lambert. Bos. De ellips. p. 438, cui vox ὑποδέξιος nisi prorsus conficta, at dubiae certe fidei esse videtur. Inde Dindorfius recepit ὑποδεξίμων: reliqui in vulgata acquieverunt. Photius et Suidas III. p. 553 ὑποδέξιος· ὑποδοχεύς.

ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι] Afferunt haec Stobaeus XCVIII (XCVI). §. 64. (T. III. p. 294 Gaisf.) et Apostolius I, 67 (II pag. 258 Paroemiogr. Gr.) itemque Wasse ad Thucydid. VI, 78. Alia ex Stobaeo, aliis, similia attulit Voemel. ad Demosthen. Philipp. I. §. 39 (p. 51 R.) p. 207. Conf. supra I, 32: πᾶν ἐστι ἄνθρωπος συμφορή, ubi conf. allata. Larcherus comparari vult Sallustii illud Iug. I. fin. „Quodsi hominibus bonarum rerum tanta cura esset, — *neque regerentur magis quam regerent casus* et eo magnitudinis procederent etc."

§. 2.

Καὶ δὴ, τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου] Voculam δύο non semper Noster flectere solet. Vid. Bredov. p. 279, qui ex Herodoto omnia attulit. Voces καὶ δὴ initio orationis ponuntur plane ut supra VII, 14. Ac mox quoque καὶ δή τοι. — Ad locutionem ἔρχομαι ἐρέων conf. I, 191 ibique citata. In proxime seqq. pro γῆ δὲ πολεμίη Wesseling. malebat δή pro δὲ, Schweighaeuserus γάρ; quod neutrum probans Herold (Emendatt. Herodd. P. I. pag. 15 seq.) voculam δὲ prorsus eiici vult, si quidem „post ἔρχομαι ἐρέων

ἐρέων. γῆ δὲ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρη, ὅσῳ ἂν προβαίνῃς ἑκαστέρω, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος· εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρη. καὶ δή τοι, ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώρην, πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην, λιμὸν τέξεσθαι. Ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν

„et quae sunt eiusdem generis locu„tiones, cum eandem fere potesta„tem habeant, quam voces demon„strativae, nulla sequitur coniun„ctio, minime omnium adversativa. „Vide ex. c. I, 194. II, 40. III, 6. „VI, 109. IV, 99.“ Mihi quidem propter ea, quae supra iam dixi, retinenda videbatur particula *δὲ*, quae vel necessaria videri hoc loco poterit, modo hunc fere sententiae Herodoteae nexum esse cogites: *non* mare *tantum* tibi nihil praebebit opis, *verum* terra quoque, qua iam exponam ratione, ea tibi erit hostilis. Ad ipsam sententiam Valcken. confert Aeschyl. Pers. 794, ubi Darium haec eloquentem facit poëta: *αὐτὴ γὰρ ἡ γῆ ξύμμαχος κείνοις πέλει.*

εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι] E duobus codd. Schweigh., Gaisf. et Bekker reposuerunt *ἐθέλοι*. Equidem cur a vulgata, quam etiam Matth. tenuit quamque etiam retinuerunt Dindorf. et Dietsch., recederem, nihil habui causae. In Florentino diserte legitur *θέλει*. Conf. VII, 37. De verbi huius usu conf. nott. ad II, 11 et Heyne ad Pindar. Olymp. XIII, 12. p. 157, a Cr. citat. De voce *ἀντίξοον*, qua *contrarium*, *adversarium* declaratur, vid. nott. ad I, 174.

τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος] Pro *κλεπτόμενος* Stobaei ms. habet *βλεπόμενος*, quod iure displicuit Wesselingio, qui *κλεπτόμενος* interpretatur *furtim proficiscens*, citans Hesychium (qui II. pag. 275 *κλέπτεσθαι· πορεύεσθαι*, si scil. furtim et clam hoc fit), Philon. Vit. Mos. I. p. 648 E. Synes. II. Provid. pag. 119 C. Perizon. ad Aelian. V. H. III, 77. Plura affert Held. ad Plutarch. Timoleont. pag. 421, unde satis intelligitur, verbum *κλέπτεσθαι* in quacunque re adhiberi, quae furtim fiat nobisve insciis. Inde Schweigh. in Lex. Herodot. (II. p. 47) sic interpretatur: *imprudens semper abreptus;* malim equidem (quod tamen eodem fere redit): *inscius tu semper ulterius protractus*, nec satis reputans, quo ulterius processeris, eo graviora mala tibi divinitus imminere, obcaecatus scil. fortunae spe, qua quidem nemo unquam mortalium satiari solet. Larcherus Gallice expressit: *se tromper sans s'en appercevoir.* Negris Herodoti verba sic explicat: *ἀπατώμενος ἀπὸ τὸ δέλεαρ τοῦ ὅτι δὲν εὑρίσκεις ἐναντίους καὶ λανθάνων σεαυτὸν ὅτι προχωρεῖς.* Herodoti verba, quae sequuntur: *εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρη* attulit Apostolius VIII, 6. (II. p. 426 Paroemiogrr. Graecc.); Wesselingius bene confert Aeschyl. Agamemn. 1340 (1302 Blomf., ubi eadem fere enuntiatur sententia: *τὸ μὲν εὖ πράσσειν ἀκόρεστον ἔφυ πᾶσι βροτοῖσιν*); de voce *πληθώρη* vid. II, 173.

καὶ δή τοι, ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου] i. e. *Ac vel si ponam, neminem tibi adversaturum, ipsam contendo s. dico terram, quae quo longius quoque ulterius progrediaris, eo maior tibi fiat, famem allaturam.* Ubi satis apparet vis ac potestas voculae *ὡς* genitivis absolutis praepositae. Ad locutionem *λιμὸν τέξεσθαι* vid. plura exempla verbi *τίκτειν* translato sensu adhibiti in Thesaur. Ling. Graec. Vol. VII. p. 2181 ed. Dindorf. In seqq. *ἀνὴρ* idem fere valere videtur atque *ἄνθρωπος* s. *τις*, de quo usu exposuerunt Bergman. et Benseler ad Isocrat. Areopag. cap. 4. pag. 149 seq. Verbum *ἐπιλέγεσθαι* attigimus ad VII, 47 fin.

εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος
πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. Ἀμείβεται Ξέρ- 50
ξης τοισίδε· Ἀρτάβανε, οἰκότως μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα
διαιρέεαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεο.
Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν 1
ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσειας ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ,
πάντα θαρσέοντα ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν
χρῆμα προδειμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων
534 *πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι*
ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοισι λέξας.
τοῦτο μέν νυν ἐπ᾽ ἴσης ἔχει. εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα κῶς
χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομέ-
νοισι ποιέειν ὡς τὸ ἐπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα, τοῖσι δὲ

εἰ βουλευόμενος μὲν — ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη] Similis Thucydidis sententia II, 11. VI, 34, notante Valckenario: cui addidit Wesselingius Sallustianum illud Catil. 1. „Priusquam incipias, consulto, ubi consulueris, mature facto opus est," ubi plura Cort. et Wass., Aristotel. Ethic. ad Nicomach. VI, 9. §. 2 ibique Camerar. Quae eadem etiam attigit Casaubon. ad Sueton. Octav. 25.

Cap. L.

οἰκότως μὲν σύ γε κ. τ. λ.] *οἰκότως* e Florent. receptum pro *εἰκότως*. Mox pro *διαιρέαι*, quod e Sancrofti libro dederat Gaisford., revocavi *διαιρέεαι*, ut VII, 47 et 52 (*φοβέεαι*), et *τούτων* restitui pro *τουτέων*, *μηδαμὰ* et *οὐδαμὰ* pro *μηδαμᾶ* et *οὐδαμᾶ*, vid. nott. ad III, 10. Mox intactum reliqui *φοβέο*; conf. nott. ad V, 24. VII, 16. §. 1; idem feci VII, 52, ubi Dietsch. exhibuit *φοβέεο*, qui hoc loco reliquit *φοβέο*.

§. 1.

πάντα θαρσέοντα] i. e. *si quis in omnibus rebus confidentem habeat animum s. confidenter omnia aggrediatur.* Verba *μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν* exhibet Eustath. ad Ili. pag. 511, 34 s. 187, 20, qui habet *μηδαμοῦ* et mox *σχῆμα* pro *χρῆμα*. Ipsam sententiam Graecam potius videri, quam Persicam, vix quemquam fugit.

μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις] Mediceus, Florentinus, alii: *μή τε βέβαιον*. At bene sic tuetur vulgatam Schweighaeuserus: „In qualibet quaestione, quae agitatur, multae esse possunt opiniones *σφαλεραὶ*, fallaces et incertae, una tantum vera et certa; atque hoc est *τὸ βέβαιον*, quod dicentem Xerxem facit Herodotus, idque ipsum paulo infra repetitur." Ob futurum *ἀποδέξεις* in protasi *ὀφειλήσεις* quoque in apodosi pro *ὀφείλεις* rescribi vult Naber in Mnemosyn. IV. pag. 7, ut in Herodot. IX, 2. Mihi futuro haud opus esse videtur; quare retinui *ὀφείλεις*, ab omnibus libris scriptis allatum. In seqq. pro *ἐπίσης* scripsi *ἐπ᾽ ἴσης*, ut I, 74, ubi conf. nott. Latine reddas: *id igitur perinde est.*

εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα — δοκέω μὲν οὐδαμῶς] i. e. *ut vero quis, qui mortalis homo est natus, certam veri cognitionem, qualem oporteat, adipiscatur, hoc equidem unquam fieri posse nego.* Pro *κῶς* Schweighaeusero et Schaefero magis placet *ὅκως*, probante Schultzio. Equidem cum Matth. et recentt. edd. retinui *κῶς*, signum interrogationis collocans post *τὸ βέβαιον*. Ita, opinor, nulla amplius difficultas. Conf. etiam supra I, 32: *τὰ πάντα μέν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα*

2 ἐπιλεγομένοισί τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μάλα ἐθέλει. Ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλέες γνώμῃσι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἄν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν, ὁμοιεύμενοι ἐκείνοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἄν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῖτον ἕξομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας.

51 Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε ἀρρωδέειν

ἀδύνατόν ἐστι: quae bene adhibuit Sauppe Xenophonteis (De offic. magistr. eqq. IV, 20): *πῶς οὐκ ἄνθρωπόν γε ὄντα εἰκὸς σοφώτερον τούτων φαίνεσθαι*. — In seqq. ad *τὸ ἐπίπαν* cf. IV, 68 ibiq. nott.; ad *ἐθέλει* nott. ad I, 74. VII, 157.

§. 2.

βασιλέες γνώμῃσι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ] *βασιλέες* scripsi pro *βασιλῆες*. *ἐχρέοντο*, ut mox *χρεόμενοι*, unus Parisinus suggerebat. Cf. Koen. ad Gregor. Cor. De dialect. Ionic. §. 15. pag. 307. Tu vid. Bredov. p. 384. Pro *ὁμοίῃσι καὶ σὺ* Aldina exhibet *τῇσι καὶ σὺ*, nec ipsum ab Herodoti usu alienum. Conf. nott. ad IV, 109 et 155.

νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες] i. e. *pericula subeuntes*. Bene Valckenarius: „Ad huius imitationem bis terve *κίνδυνον ἀναρρίπτειν* dixit Thucydides [IV, 85 ibique Duker.]; ab his recentiores illud sumpserunt: *κίνδυνον μέγα ῥίπτειν* Euripidis est in Inon. [fragm.] 14, saepius *ῥίπτειν* in istum usum adhibentis. Lucian. I. p. 768.“ His add. Siebelis ad Pausan. III, 5. §. 3. — *νῦν δὲ* eodem pacto, quo III, 25. ubi vid. nott. Ad usum verbi medii *προηγάγοντο* plura attulit Strange: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. III. p. 453.

μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι] Affert Valckenar. Terentianum illud in Heautontim. II, 3, 37: „*Non fit sine periculo facinus magnum et commemorabile*,“ itemque Chariton. II, 10. p. 37 s. 51 ed. Lips., qui Herodotea forsan fuerit imitatus. Ubi conf. Dorville. pag. 330 ed. Lips. Verbum *καταιρέεσθαι*, cuius loco Stobaeus perperam *καὶ αἱρέεσθαι*, interpretantur *confici*, *peragi*, ut apud Euripid. Suppl. 759, ubi vid. Matthiae. Plut. Cimon. 13 init. pag. 486 E. Herodot. IX, 35, ubi *συγκαταιρέειν*. Alia vide laudata ad II, 172 et conf. Schweighaeuser. in Lexic. Herod. II. p. 15. Itaque hic fere loci sensus: *magnas res non nisi magnis periculis* (susceptis feliciterque superatis) *peragi posse*.

ἄχαρι παθόντες οὐδέν.] E Florentino sic editum pro vulg. *ἄχαρι οὐδὲν παθόντες*. Ad locutionem conf. II, 141. VI, 9 ibique nott. et ad verbum *ἐπιβαίνειν*, genitivo addito, nott. ad IV, 125. Ad formam coniunctivi *ἐπιβέωμεν* conf. Bredov. p. 390.

οὐδὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δέ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἷοί τέ εἰμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι. ἢ γάρ σφεας, ἢν ἕπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι, καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους, συνελευθεροῦντας. ἀδικώτατοι μέν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιότατοι δὲ γινόμενοι οἷοί τε δηλήσα-

CAP. LI.

σὺ δέ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι] i. e. *iam tu meum sequere consilium.* Ubi quae sit vis particulae δὲ in huiusmodi sententiis ac structuris, vix quemquam fugiet. Tu conf. Pind. Olymp. III, 4. Elmslei. ad Sophocl. Oed. Colon. 507. pag 166 Lips. Et vide Herod. V, 40 ibique nott.

πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι] „Sic *μῆκος ἐκτεῖναι λόγου* scripsit Aeschylus [Eumen. 188 Both.]; *μεῖζον' ἐκτεῖναι λόγον* Sophocles [Trachin. 640 Br.]“ *Valcken.* Add. eundem Aeschylum in Agamemn. 889 (*μακρὰν ἐκτείνειν*) ibique Blomfield. in Glossario; *ῥῆσίν τινα μακρὰν ἀποτείνειν* dixit Lucianus in Prometh. 6, qui idem dixit *μακροὺς ἀποτείνειν λόγους* Bis accus. 33. Mox cum Schweigh. et Gaisf. revocavi *Ἀθηναίων*, cuius loco Schaeferus, quem sequitur Bekkerus, de suo dederat *Ἀθηνέων*, cum, ut bene monuit Letronne in: Journal. d Sav. 1817. pag. 46, codd. lectio praestet nec omnino talis transitus a terrae nomine ad gentis appellationem sit insolitus, ut apud Dion. Cass. 48. 41, alibi. Infra VII, 62 vulgo *Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων*, ubi Florentinus et Sancrofti liber *ἐξ Ἀθηναίων*, dissentiente Pausania, qui eadem in re II, 3. §. 7 scribit *ἐξ Ἀθηνῶν ἔφυγε.* At VII, 90 pro mendoso *Ἀθηναίων* Wesseling. et Valcken. bene restituerunt *ἐξ Ἀθηνέων.* Ad voces *κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι* conf. V, 103, ubi similis structura enotatur, itemque Aeschyli verba in Agamemn. 929 ed. Blomf. *ἐπεὶ δ' ἀκούειν σου κατέστραμμαι τάδε.*

ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας] i. e. *Athenienses; τούτους τοὺς ἄνδρας Iones* dixit in Xerxis exercitu militantes, respiciens ad antecedens *Ἰωνίην πᾶσαν*; loquitur Noster ita „ex more, quo *parentes*, qui coloniam deduxerunt; *liberi*, in eam profecti.“ *Wesseling.*, citans Iustin. XXXI, 8. Herod. VIII, 22 et Duker. ad Flor. I, 3. §. 9. Tu conf. etiam allata ad III, 19. Mox dedi *τούτων* pro *τουτέων*. Ad verba *οἷοί τέ εἰμεν Cr.* confert Homer. Odyss. XXI, 293 et Eustath. ibid. et ad vers. 195. p. 757, 16 seqq. ed. Basil. ob formam Ionicam *εἰμὲν* pro *ἐσμὲν*, de qua monuit Bredov. p 405, Herodoteos afferens locos (I, 97. VII, 9. §. 3. 172. VI, 100. IX, 21. 26. 27. 46): ad omnem Herodoti sententiam conf. Hoffmeisteri disputata l. l. pag. 50 seq.

οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι] i. e. *non multum lucri s. utilitatis adferunt nobis.* Simili modo invenitur *προσβάλλειν* I, 136 VI, 70. Quod sequitur *ἐς θυμὸν βάλευ*, *animo cogita ac tecum reputa*, ex Homeri imitatione fluxisse videtur, ut dixi ad I, 84. Add. VIII, 68 fin. Aeschyl. Prometh. 731 ibique Blomfield. p. 50. Scripsi autem *βάλευ*, Bredovium secutus pag. 322, quem etiam sequitur Dietsch. Reliqui: *βαλεῦ*. Quod sequitur *τὸ παλαιὸν ἔπος*, in memoriam revocat, quod apud Aeschylum legitur in Agamemn. 727: *παλαίφατος γέρων λόγος*, ubi vid. Blomfield. in Glossar. Ipsa senten-

σθαι μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. Ἐς θυμὸν ὦν βάλευ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν
52 *τέλος καταφαίνεσθαι. Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφήναο γνωμέων σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέεαι μὴ μεταβάλωσι, τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοισι ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι, οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν. πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ᾽ ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. Οὕτω μηδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω.*

53 *Ταῦτα εἴπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους. ἐπεὶ*

tia vetere dicto enuntiata id continet: *una cum initio minime finem omnem s. exitum* rei susceptae *patere s. manifestum esse;* nam *καταφαίνεσθαι* significat *apparere*, ut I, 58.

Cap. LII.

ὃς φοβέεαι] *φοβέαι* e Florent. et Sancrofti libro dederunt Schweighaeus. et Gaisfordius; equidem revocavi *φοβέεαι*, ut VII, 47, ubi vid. nott. Ex eodem Florentino unoque Parisino editum *μεταβάλωσι* pro vulg. *μεταβάλλωσι*, quod Matthiae retinuit. *γνῶμα* est *indicium*, *documentum*, interprete Wesselingio, qui citat Sophocl. Trachin. 599 [594, ubi conf. Wakef.; add. Abresch. ad Aeschyl. Agamemn. 1323 ed. Blomf.] et Aretaeum Cappadoc. Morb. acut. I, 1 fin. — In seqq. ad locutionem: *ἐπὶ τούτοισι — ἐγένετο* conf. nott. ad VII, 10. §. 3 et de infinitivis, qui subsequuntur, Kuehner Gr. Gr. §. 642, c. C. Eichhoff: Versuche z. wissenschaftl. Begründung d. Griech. Syntax. I. (Crefeld 1831) pag. 33. In his infinitivis *διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι* Naber in Mnemosyn. IV. pag. 26 pro *καὶ* reponi vult *ἤ*. *ἐνέδωκαν* valet: *praebuerunt*, *praestiterunt*. De voce *ἄχαρι* vide citata ad VII, 50 fin.

πάρεξ δὲ τούτου] Cf. Schaefer. ad Gregor. Corinth. pag. 21. Verbum *ἐπιλέγεσθαι* attigi ad V, 30 et locutionem *νεώτερόν τι ποιήσειν* ad V, 19. *φοβέο*, a Dietschio in *φοβέεο* mutatum, reliqui intactum, ut VII, 50, ubi vid. nott. Mox Xerxem Graeco more loquentem facit Noster *σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω*: si quidem sceptrum, quod Graecorum regum insigne fuisse constat, Persarum quoque regi tribuitur eum in modum, quo Graeci artifices quoque orientalibus regibus sceptrum addere solent; conf. C. F. Hermann: De sceptri regii antiq. et orig. (Goetting. 1851) pag. 5.

Cap. LIII.

ἀποστείλας] Duo codd. *ἀπολύσας*, quod quamvis Diodori auctoritate XII, 96 defendi posse videatur, merito tamen reiecit Wesseling. e scholio illud sibi natum videri declarans.

δέ οἱ παρῆσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· Ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρηΐζων συνέλεξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια. ἀλλ' εἷς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. Τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθούς, τῶν ἢν κρατήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, οἳ Περσίδα γῆν λελόγχασι.

τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρηΐζων] i. e. *haec a vobis petens.* Dedi *χρηΐζων* pro vulg. *χρήζων*; vid. nott. ad VII, 38. De duplici genitivo, qui adstruitur, conf. §. 355. not. 2. Verbum *καταισχύνειν* (i. e. *dedecorare, non tueri laudem sive propriam sive acceptam*) illustravi ad Plutarch. Artaxerx. 9 init. in Creuzeri Melett. III. pag 50. Add. Plutarch. Coriol. 33 init. Aristoph. Nub. 1220. Av. 1451 ibique Beck. Non aliter Herod. IX, 53: *οὐδὲ ἑκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην.*

ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται] *ξυνὸν* pro *κοινὸν* Herodoteum esse monet Bredov. pag. 124, conferens IV, 12. Mox Paris. unus *σπεύδετο*, Medic., Florentin. aliusque liber *σπευδέτω*. Gronovio ac Valckenario placuerat *σπεύδετε* hoc fere sensu: *in hoc enim laboratis, quod sit omnibus commune bonum,* cum verbum *σπεύδεσθαι* vix reperiatur apud veteres, qui activo verbo sint usi, addito accusativo obiecti, qui dicitur, ut apud Euripid. Hec. 119. Phoeniss. 585 (ubi vid. Apitz. pag. 139). Troad. 955. Bacch. 911. Herod. I, 206. Thucyd. VI, 39. Sophocl. Electr. 253. Andocid. p. 20, 4 [p. 76 Reisk.]. At vix ulla mutandi necessitas. Namque *σπεύδεσθαι* passivum, ut bene observat Schweighaeuser, in sententia latiori ac magis communi accommodatius videtur, eum fere in modum: *Hoc enim, quod omnibus est bonum,* (ab omnibus quoque) *festinari* sive *studiose quaeri debet s. quaerendum est.* Nec aliter accepit Schweighaeuserus, interpretans: *commune enim hoc omnibus bonum quaerimus.* — In seqq. e libris scriptis cum recentt. edd. revocavi *τῶνδε δὲ εἵνεκα*, ubi Schaeferus dederat *τῶν δὲ εἵνεκα.* Conf. VII, 5. Adverbium *ἐντεταμένως* (*fortiter, strenue, magna cum virium intentione*) exstat quoque IV, 14. VIII, 128.

νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι] Darius quoque in Europam transgrediens *Iovi diabaterio* aram constituit teste Ctesia in Persicc. §. 17. Ubi non aliter atque hoc loco Herodoteo cogitandum de iis sacris, quae Graecis solemnia vulgo vocabantur *τὰ διαβατήρια*, scil. *ἱερά*, felicem quibus transitum a diis nobis praeberi volumus, nec ipsis Persis insolita, quos aquam, fluvios eximie coluisse iisdemque sacrificasse novimus. Vid. Herod. VII, 113. 114. VI, 76 ibique nott. Kleuker: Append. ad Zendavest. III. pag. 24 et quae de illis sacris in fluminum transitu fieri solitis attuli ad Ctesiae fragmm. pag. 147. — In proxime antecedentibus ad structuram verborum *οὐ μή τις — ἀντιστῇ* conf. Kuehner Gr. Gr. §. 779, 2.

οἳ Περσίδα γῆν λελόγχασι] i. e. *qui Persarum terram sortiti sunt.* Vulgo *τοί*, quod e Florentino aliisque codd. cum Struv. Spec. Quaest. Herod. I, pag. 10 (Opuscc. II. p. 269) et edd. recentt. mutavi in *οἵ*. Quod vero iidem libri habent *Πέρσας*, vulgatam lectionem *Περσίδα γῆν* ex interpretamento ortam esse suspicatur Schweighaeuserus. At equidem vulgata lectio haud scio an magis conveniat verbo *λαγχάνειν*, terrae

54 Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν·
τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον ἐθέλοντες ἰδέσθαι ἀνί-
σχοντα, θυμιήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγί- 536
ζοντες καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέ-

nominibus plerumque iuncto simili significatione atque apud Thucydidem II, 74 ἔχειν et apud Latinos *colere*, *habere*, notante Valckenario, qui Herodotum in talibus ait poëtarum more esse locutum, coll. Theocrit. XVI, 88. VII, 103. Namque Noster hic quoque Graecorum more loquentem facit Xerxem ea, quae a Persarum institutis aliena videantur; qualia haud pauca occurrunt in Aeschyli fabula celeberrima, quae Persarum nomine inscribitur, atque apud ipsum Herodotum, ut monuimus ad VII, 10. §. 4. 5. VII, 46. 51 aliisque locis haud paucis. Qui enim dii tutelares aliquam regionem praecipue tueri putantur, quae ipsis quasi sorte obtigit in varia variarum gentium ac civitatum distributione sive sortitione inter deos facta, ii dicuntur terram λαγχάνειν indeque eam ἔχειν, i. e. tenere in possessione atque inde tueri firmam ac stabilem. Sic, alia ut taceam, Plat. in Tim. p. 23 E. pag. 15 Bekk. de Minerva: ἣ τήν τε ὑμετέραν (scil. πόλιν) καὶ τήνδ' ἔλαχε. Vid. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 20. not. 1. Hanc igitur Graecorum opinionem de diis tutelaribus aliquam regionem sortitis ad Persas quodammodo translatam existimes, apud quos qui vocantur *Amschaspands*, eos haud incommode huc traxit Kleuker in Append. ad Zendavest. III. pag. 24. Qui sane maximi apud Persas habentur genii sive dii, reliquis geniis inferioribus quasi praefecti, totius orbis terrarum curam inter se divisam sortiti, ita ut omnia in terris ab ipsis regi atque constitui putentur. De quibus multa Rhode: Die heilige Sage des Zendvolks pag. 315 seqq. Quibuscum sane conveniunt sacrae scripturae *archangeli* sive שָׂרִים, qui dei iussu singula regna gentesque sortiti tueantur earumque res coram deo peragant, qui ipse hinc vocatur שַׂר־שָׂרִים, i. e. *principum s. Archangelorum princeps* apud Daniel. VIII, 25. Tu vid. ibidem X, 13. 21. XII, 1. Eoque etiam illa pertinere dicitur Iudaeorum superstitio, qua, cum septuaginta terrae totius nationes statuissent, septuaginta quoque angelos, qui singuli singulis nationibus praeessent, statuerunt. Conf. Genes. XI, 7. Phil. Opp. II. pag. 242.

CAP. LIV.

παρεσκευάζοντο] Revocavi id ex Aldina, cum plurimi libri afferant παρασκευάζοντο; vid. supra VII, 25.

ἀνέμενον τὸν ἥλιον] Exspectasse illos vult Kleuker l. l. solis ortum ut proficiscendi signum, quippe quibus sole duce signumque dante progressis omnia forent prospera. Qui idem, ubi ad vocem θυμιήματα annotat, apud Persas tura aliasque eiusmodi res maximam sacrorum constituisse partem, sacrificium, quod h. l. commemoratur, mari fuisse oblatum statuit sive potius aquae, quae post ignem maxime colitur a Persis inter rerum elementa. Bring. in Dissertatione ad VII, 35 laudata pag. 37 de duplici hic agi putat sacrificio, ut ante ortum solis odoribus et myrto Hellespontum sibi propitium reddere, post solis vero ortum libatione hunc coeli regem venerari voluerit Xerxes; qui libatione cum precibus facta phialam, craterem aureum et gladium Persicum mari donare voluisse videatur.

μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδὸν] Duo codd. μυρσίνῃ. Conf. VIII, 99, ubi eadem locutio. Nec magis recipiendum στορεννύντες ex Aldinae margine; cf. Strabonem XIV. p. 646 s. p. 956 C. De ipso autem more, quo vias floribus odoratisque ramis consternere fuit solitum, plura affe-

*τελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν
θάλασσαν εὔχετο πρὸς τὸν ἥλιον, μηδεμίαν οἱ συντυχίην
τοιαύτην γενέσθαι, ἥ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐ-
ρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξά-
μενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσεον
κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα
οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε
ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστι-
γώσαντι, καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. Ὡς δὲ* 55
*ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυ-
ρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζός τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ
δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπηΐη. ἡγέοντο
δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες· μετὰ*

runt interpretes ad Matth. XXI, 8 a Wesselingio excitati, addente, Xerxis phialam et vasa aurea in mare proiicientis exemplum postea secutum esse Alexandrum Magnum, testibus Diodoro XVII, 104 et Arriano Anab. VI, 19. §. 11. Conf. etiam Knobel ad Exod. XXX, 34. p. 304. Quae Herodoto *phiala* est *aurea*, videtur sacrum illud esse Persarum vas, quod rex manibus tenens sacra facit, quoque Ormuzdi minister significatur. Nomen illi *Havan*, i. e. poculum, teste Heeren. Id. I, 1. pag. 233, qui aeque atque Muenter: Versuch über d. keilförm. Inschrift. p. 46, hanc phialam pro piaculo in mare fuisse coniectam arbitratur a Xerxe, dissentiente Kleukero l. l., qui quod mari sacrificarit Xerxes, sacrum etiam oblatum illi consecratum fuisse proiiciendo existimat; ita ut de piaculo, quo ille mare iratum sibi voluerit propitium reddere, cogitari nequeat, atque Persarum rex e magorum doctrina ac disciplina pro more ita egisse putandus sit. Quaecunque autem mari oblata tradidit rex, ea omnia *aurea* fuisse ne mireris; omnia Persarum regum insignia, dona, supellex, alia *aurea* in antiquis quoque Persarum carminibus celebrantur, teste I. de Hammer. in Annall. Viennens. IX. p. 62 seq., ubi plura afferuntur. Itaque etiam rex Persarum sub *aureo* tentorio commoratus esse narratur VII, 100. Et conf. praeterea Xenoph. Anab. I, 2. §. 27. Herod. III, 20. VIII, 120.

ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος] Verbum *ἐπανατέλλειν* de sole *oriente* invenimus II, 142. III, 84, quo eodem sensu *ἀνίσχειν* et *ἀνιέναι* III, 85. — Ad verba *παύσει καταστρέψασθαι* conf. V, 67 ibique nott. de structura verbi *παύειν*. Ad *πρότερον ἤ* conf. allata ad V, 118 et ad IX, 86. De *acinace* dixi ad III, 118. Ad structuram vocum: *ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι*, vid. G. Hermann. ad Viger. de Idiotismm. pag. 708 et Kuehner Gr. Gr. §. 786, 3. — Ad structuram verbi *μετεμέλησε* cum participio vid. Kuehner Gr. Gr. §. 659. — In fine cap. *τούτων* dedi pro *τουτέων*.

Cap. LV.

διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην κ. τ. λ.] Vid. supra VII, 36 seq. Ad voces *πρὸς τοῦ Πόντου*, ubi mox *πρὸς τὸ Αἰγαῖον*, conf. nott. ad IV, 122.

ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι] Haud scio an *Immortales*, qui vocantur, h. l. intelligi debeant, decem mille numero, indeque etiam appellati οἱ *μύριοι* (VII, 31 fin. ibiq. laud. Brisson. De reg. Persar. princip. I, 191): nisi quis de iis decem

δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν
τὴν ἡμέρην οὗτοι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππόται καὶ
οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι·
μετὰ δὲ οἵ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἅρμα τὸ ἱρόν· ἐπὶ δὲ αὐτός τε
Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι· ἐπὶ δὲ
τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός· καὶ αἱ νέες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν
ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα
56 *πάντων. Ξέρξης δὲ, ἐπεί τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο*
τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς
αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐ-
δένα χρόνον. Ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος
τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· Ὦ Ζεῦ, τί δὴ
ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ, καὶ οὔνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος,
ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώ-
πους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα. 537

mille equitibus hîc agi putet, qui pompam solemnem claudentes et reliquae turbae mixtae antecedentes commemorantur VII, 41. — De *curru sacro* conf. nott. ad VII, 40.

οἵ τε ἱππόται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες] Vide supra VII, 40. *τρέποντες* intactum reliqui, ut VII, 41, ubi conf. nott. Sed mox pro vulg. *νῆες* e Florentino recepi *νέες*, quod idem dederunt Bekker, Dindorf. et Dietsch. Vid. Bredov. pag. 260. 262. In fine cap. *ἀνήγοντο* valet *solverunt s. ancorâ solutâ in altum evecti sunt*, ut saepius. — Pro *βασιλῆα* exhibui *βασιλέα*.

Cap. LVI.

ὑπὸ μαστίγων] Vid. nott. ad VII, 22. De voce *εὐφρόνη* dixi ad VII. 12 et de *ἐλινύσας* ad I, 67. Ad participium *εἰδόμενος* (*similis*) in seqq. vid. VI, 69 ibique nott. et ad locutionem *οὔνομα — Ξέρξεα θέμενος* Matthiae Gr. Gr. §. 420, c, et Herod. VII, 61. Sensus loci est: *Quid iam viro Persae similis* (s. viri Persae formam assumens) *et Xerxis nomine loco Iovis adscito evertere vis Graeciam?*

ἀνάστατον — ποιῆσαι] De hac locutione vide allata ad I, 76 et V, 29. Ex hac vero Herodoti sententia sua hausisse notat Wesseling. Themist. Or. XIX. p. 226 A. et Liban. Decl. XXI. p. 535 A. coll. Plutarch. II. p. 470 E. et Antholog. Lat. I. p. 192. [in Petronii Antigenidis Epigrammate in laudem Xerxis scripto apud Burmann. II. 42, apud Meyer. nr. 186, vers. 6: „Quis novus hic hominum terramque diemque fretumque Permutat? certe sub Iove mundus erat.“]

ἄγων πάντας ἀνθρώπους] Quod *omnes* secum duxisse fertur homines Xerxes, id ipsum vario modo alii auctores reddiderunt, quorum locos attulit Valckenar. Sic, uti hoc utar, in epigrammate apud Plutarch. Themistocl. cap. 8. p. 116 dicitur Xerxes secum duxisse *παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίης ἀπὸ χώρης*, et apud Aeschyl. Pers. 720. *κενώσας πᾶσαν ἠπείρου πλάκα*. Apud Herodotum VII, 157 *ἐπάγων πάντα τὸν ἠῷον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίης*, coll. Demetr. De elocut. §. 245, Livio XXIX, 25 et Aristide II. p. 318: *συστάντων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἁπάντων, ὡς εἰπεῖν, ἀνθρώπων*. Atque sic alios quoque scriptores optimos dixisse *πάντας ἀνθρώπους*, idem Valcken. observavit. In seqq. pro *τουτέων* dedi *τούτων*.

Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὡρμημένοισι τέρας σφι 57
ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο, καί περ εὐσύμβλητον ἐόν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἐλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον. Ἐγένετο δὲ καὶ ἕτε-

CAP. LVII.

ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο] De locutione vid. citata ad VII, 14. Ad vocem *εὐσύμβλητον* (i. e. *quod facile est ad coniectandum*) Wessel. confert Aeschyl. Choëph. 168 (ubi *εὐξύμβολον*) et Prometh. 774 (800 Bl.), ubi vid. Blomfield. glossarium.

ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν.] Articulum neutri nomini hîc addi bene observat Matthiae Gr. Gr. §. 264, 5. *λαγὸν* e Sancrofti libro editum. In Florentino est *λαγών*. Tu vid. nott. ad I, 123. III, 108 et add. Fischer. ad Weller. I. p. 373. Idem prodigium equae partu leporem edentis narrat Valerius Maxim. I, 6. ext. 1. Et conf. quoque aliud leporis prodigium, quod IV, 134 narratur. Quod ad locum nostrum attinet, vix pluribus monere opus erit, quantâ curâ Noster quantâque diligentiâ memoriae prodiderit prodigia eademque ad id, quod in historia scribenda omnino spectabat, retulerit: neque vero inde contendam, ex ea, quam Noster dederit, prodigii interpretatione ortum esse ipsum prodigium, confictum prorsus ad id consilium, quod ille secutus fuerit: quae est sententia viri docti Grote: History of Greece V. pag. 32 seq. Mox post *τῇδε* recepi *τοῦτο* e Florentino aliisque, quod idem fecisse video Schaeferum, Bekkerum et recentt. edd.

ἀγαυρότατα] „*magno fastu superbiâque* ἀγαυρὸς Grammaticis *αὐθάδης, ἔνδοξος, κομψὸς* ex Hesiodi Theogon. 832. *ἀγαυρίαμα, ἔπαρμα, οἴησις. ἀγαυριᾶν· τὸ μεγάλως γαυριᾶν καὶ ἐπαίρεσθαι* Etymologo." *Valcken.* Add. Schoemann. in Dissertat. de Typhoeo Hesiodeo (Gryphisvald. 1851) pag. 12 et vid. Thesaur. Ling. Graec. I. p. 226 ed. Dindorf. Voculam *τε* post *ἀγαυρότατα* inseri vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 2. 3 (*ἀγαυρότατά τε καὶ μεγαλοπρεπέστατα*), similia afferens haud pauca, in quibus duae voces per *τε καὶ* iunctae reperiuntur: unde vero haudquaquam sequitur, hoc quoque loco particulam *τε* necessario esse adiiciendam.

ὀπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν] *ὀπίσω* pertinet ad *ἥξειν* (*rediturum esse*). Ad verba *περὶ ἑωυτοῦ τρέχων* suppl. vel *ἀγῶνα*, quod ipsum adiectum reperitur apud Eunap. Vit. Maxim. Phil. pag. 100 (p. 69. 340 ed. Boisson.) Herod. VIII, 102, vel *δρόμον*, quod idem aliquoties additum invenitur, notante Schaefero ad Lamb. Bos. De ellipss. p. 120. 122, vel denique *κίνδυνον*, eodem monente Schaefero l. l. pag. 222 et 919, ubi Ammian. Marcellin. XXIV, 4 laudat, dicentem: „nihil munitoribus erat pro salute *currentibus* metuendum aut dirum." Et conf. etiam *τρέχω* in Epist. priori Pauli ad Corinth. IX, 24. 26 ibique interprett. Est vero dictum *τρέχειν περὶ ἑωυτοῦ* pro *περὶ τῆς ψυχῆς* s. *σωτηρίας τρέχειν*; nam de vita certantes dicebantur *περὶ ψυχῆς τρέχειν* (ut in Homer. Il. XXII, 161 *περὶ ψυχῆς θέον*, Odyss. IX, 423) vel *ἀγωνίζεσθαι* (ut in Homeri Odyss. XXII, 245 *περὶ ψυχῆς μάχεσθαι*) vel *κινδυνεύειν*, ut apud Herod. IX, 37 aliisque locis a Gatakero allatis in Diss. de stylo N. T. cap. 10. Neque huc non facit Herod. VIII, 26. 74. 102. 140: quibus locis omnibus praepositionem *περὶ* excipit genitivus: ut sane mireris, h. l. a Schaefero esse editum *περὶ ἑωυτῷ* ex uno Sancrofti libro. Pluribus quoque de hac locutione disseruit Portus in Lexic. Ionic. s. v. eiusque hunc fere sensum esse recte statuit: *de se ipso periculum adire s. pro suo capite peri-*

ρον αὐτῷ τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος, τὰ δὲ θηλέης, κατύπερθε
58 *δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος τὸ πρόσω ἐπορεύετο, σὺν δέ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἑσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπιξιν ποιεύμενος, ἐς τὴν αὐτῷ*

culum incurrere, in aliquid capitis periculum incidere, ad quod vitandum maxima corporis animique contentione, studio, cursu et celeritate sit opus. Recte igitur Schweigh. interpretatur: „*Xerxem ingenti quidem fastu et magnificentia exercitum suum ducturum esse in Graeciam, sed cum propriae vitae periculo eundem in locum rediturum.*“ Atque *Valcken.* haec adscripsit: „Quando Xerxes hic dicitur in regnum rediturus ut lepus *περὶ ἑωυτοῦ τρέχειν*, proverbium respicitur Suidae memoratum in *Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν* [II. pag. 408], dictum *ἐπὶ τῶν διακινδυνευόντων ταῖς ψυχαῖς*: conf. Zenob. IV, 85. Illuc spectabat et Aristophanes, quod vidit Kuster. in Ran. 193, quando scripsit: *εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν* [ubi tu videas Fritzsche in Comment. pag. 123 seq.]. Aliud hic Nostro praeterea potuit obversari proverbium, quod in adversarium detorquet Demosthen. De coron. p. 183 [pag. 314, 24 R.] *λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν*: habet et Dio Chrysost. p. 611 D. vid. Hemsterhus. ad Lucian. Somn. p. 13 [I. p. 187 Bip.]. Hinc nonnemini *τρέμων* placuerat in Herod. Antiphon. p. 118, 34 [p. 646 R. coll. 655] *περὶ τῆς εὐδαιμονίας τρέμων μὴ ἀποστερηθῇ.*“

ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον] Vid. nott. ad III, 153; quibus nunc illud addo, in tropicis Americae regionibus mulos frequentius coire prolemque generare, teste Iacobs. ad Aelian. N. A. XII, 16, p. 416, qui idem ad II, 7 observat, *ἡμίονον* dici feminino genere. Hermaphroditum hic indicari coniicias, rem insolitam sane ac miram indeque etiam prodigii loco habitam.

Cap. LVIII.

λόγον οὐδένα ποιησάμενος] De locutione vid. citt. ad VII, 24. Ad verba *ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων* vid. nott. ad Herod. V, 103. De significatione verbi *κομίζεσθαι* quaedam citavi ad VII, 49. §. 1.

τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ] „*contrario pedestribus copiis cursu.*“ *Schweigh.* Haud aliter fere *τὰ ἔμπαλιν* IX, 26. 56. I, 207 coll. Pind. Olymp. XII, 15 (11) Pyth. XII fin. Conf. etiam Kuehner Gr. Gr. §. 540. not. 3.

ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης τὴν ἄπιξιν ποιεύμενος] i. e. *ut Sarpedonium promontorium versus adventum sibi pararet s. cursum dirigeret.* De hoc Thraciae promontorio, quod Melanem sinum finiebat, Wesseling. citat Eudoxum in Schol. Apollon. Rhod. I, 922 et Stephan. Byzant. s. v. pag. 662, ibique Holsten. Alia dabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1074. Aliud Sarpedonium idque Ciliciae memorat Aeschyl. Suppll. 876. Mannerto Geogr. d. Gr. u. Roem. VII. p. 210 probabile videtur, idem promontorium, cui nomen *Serrhium* (Herod. VII, 59), *Sarpedoniae* quoque *acrae* nomen habuisse. In quo egregie ille fallitur. Nam *Serrhium* promontorium prope Mesambrium situm hodie cognitum nomine *Cap. Macri*, ut ad VII, 59 ostendemus; *Sarpedonium* promontorium, quod nunc vocatur *Cap. Raxia s. Gremia*, e monte, cui rupis Sarpedoniae nomen apud veteres, porrigitur in mare. Vid. Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque en

προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἕλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον, καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβὰς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἤϊε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα

Grèce T. II. p. 107. 110 et tabulam geographicam ibi adiectam, ex qua accurate utriusque promontorii situm licet cognoscere.

πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς] Vid. nott. ad IV, 44 de hac locutione. Ex eadem sermonis abundantia Aeschylus Pers. 232 dixit: τῆλε πρὸς δυσμαῖς, ἄνακτος Ἡλίου φθινάσμασιν: sic Pauwius, quem plerique recentt. edd. secuti sunt, correxit, pro vulg. φθινασμάτων, quam G. Hermannus tuetur, genitivum ad δυσμαῖς referens: in quo equidem cum Guil. Dindorfio, qui recte edidit φθινάσμασιν, Pauwium sequi malo. Verba seqq. de *Helles sepulcro* attigit Eustath. ad Dionys. Perieget. 538. Quod in ipso Chersonesi introitu non longe a meridie urbis Pactyae prope Playar et Hexamila, ut nunc vocant, fuisse statuit Kruse: Ueber Herodot's Ausmess. d. Pont. pag. 49. 50 magnos terrae tumulos etiamnum ibi exstare narrans. Prope Callipolin Helles monumentum fuisse putat Mannert. l. l. VII. pag. 202. Caeterum Herodoto in his convenit cum Hellanico, qui Hellen, Athamantis filiam a Colchide fugientem, hic mortuam atque a Phryxo sepultam esse narraverat, teste Schol. Apoll. Rhod. II. 1144. — De *Cardia* urbe diximus ad VI, 33, quae urbs, teste Strabone in Excerptt. VII, §. 50 ἐπὶ τῷ Μέλανι κόλπῳ κεῖται, μεγίστη τῶν ἐν τῇ Χερρονήσῳ πόλεων, Μιλησίων καὶ Κλαζομενίων κτίσμα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀθηναίων.

Ἀγορή] Citat Eustath. ad Iliad. p. 45, 10 s. 34, 10. Scylaci (§. 67. s.) §. 68. p. 28. p. 281 Gail. vocatur Ἀγορά, quam urbem in interiori regione ultra angustissimum isthmi tractum ad septentrionem et orientem Cardiae urbis sitam fuisse eo fere loco, ubi probabiliter posthac invenitur Aphrodisias, ponit Mannert l. l. VII. pag. 203. Ubi Melas fluvius in mare se infundit, ad orientalem sinus finem in laeta regione Agoram urbem sitam fuisse coniicit Prokesch in: Wien. Jahrbb. d. Litt. Vol. LXIII. Anzeigebl. pag. 31. Alia veteris urbis testimonia attulit Boeckh: Staatshaushalt. d. Ath. II. p. 746 ed. sec. De *Melane* sinu et fluvio vid. nott. ad VI, 41 et conf. quoque Homer. Ili. XIV, 79 ibique interprett. Nostrum locum tangit Eustath. ad Dionys. Perieg. 538.

οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα] Fluvium indicat, *cuius aqua tunc non suffecerit exercitui, sed defecerit.* Ad locutionem conf. VII, 34. 108. 127. II, 25. III, 25 ibique nott. In Strabonis Excerptt. VII. §. 50 legitur: εἴρηκε — ὁ Ἡρόδοτος, μὴ ἀνταρκέσαι τὸ ῥεῖθρον τῷ Ξέρξου στρατιᾷ τοῦτο. Usum praepositionis ἐπὶ in verbis ἐπ' οὗ tractavimus ad IV, 45.

Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα] De *Aeno* urbe diximus ad IV, 90. Adde Choiseul-Gouffier l. supra l. II. pag. 107, qui multus est de hac urbe ad septentrionem montis Sarpedonii sita. Quae Herodotus de Aeno eiusque regione tradit, ea plane convenire cum iis, quae adhuc haec ora praebet, observat Grisebach in: Goetting. Gel. Anzz. 1841. p. 732. Add. Reise durch Rumelien etc. I. p. 157

καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιὼν, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον.
59 Ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς Θρηΐκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἕβρος, ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέ- 538
δμητο βασιλήϊον τοῦτο, τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεί τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατόν· καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηϊκίη

seq. Inter veteres vid. praecipue Strab. in Excerptt. libri VII. §. 50: πρὸς δὲ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἕβρου διστόμου ὄντος πόλις Αἶνος ἐν τῷ Μέλανι κόλπῳ κεῖται, κτίσμα Μιτυληναίων καὶ Κυμαίων, ἔτι δὲ πρότερον Ἀλωπεκοννησίων· εἶτ' ἄκρα Σαρπεδών. — *Stentoris palus*, observante Mannerto l. l. VII. pag. 208, exiguus vocatur ille maris sinus, ubi Aeni fuit portus: unde apud Herodotum quis rescribere malit λιμένα (*portum*) pro λίμνην, praesertim cum *Stentoris portus* intra Hebri ostia et Aenum urbem commemoretur a Plinio H. N. IV, 11. §. 43. De *Dorisco* vid. nott. ad V, 98.

Cap. LIX.

ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλήϊον] *τεῖχος castellum*, *arcem* indicat, ut IV, 12. 46 ibique nott. 124. VII, 107. 112. 108. III, 13 ibique nott. V, 34. 64. 125. Hoc vero castellum Plinii ac Pomponii Melae aetate adhuc exstitisse videtur. Vid. Plin H. N. IV, 11. §. 43. Mel. II, 2. §. 8. De *Hebro* dixi ad IV, 90: ubi vid. etiam de Dario hanc Thraciae partem perlustrante, cum contra Scythas proficisceretur; add. IV, 143 seq. Ad formam plusquamperfecti *ἐδέδμητο* conf. VII, 176 coll. 200. Fischer. ad Weller. III, a. p. 73.

ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι] Visus igitur est Xerxi hicce locus esse *aptus* s. *idoneus in quo exercitum disponere ac recensere commode posset*. Inde quod in Sancrofti libro alteroque legitur *ἐναριθμῆσαι*, iam Wesselingio arrisit ac postmodo receptum est a Schaefero et Matthiaeo, probante Cobeto in Mnemosyn. VI. p. 408, cum in huiusmodi structuris verba cum *ἐν* composita adhiberi soleant atque hoc ipso loco praecedat *ἐνδιατάξαι*; conf. Kuehner Gr. Gr. §. 640, not. 3 (qui bene retinuit *ἐξαριθμῆσαι*) et vid. allata ad Herodot. V, 23. Neque vero inde mihi sequi videtur, hoc quoque loco *ἐναριθμῆσαι* scribi debere, praesertim cum idem verbum *ἐξαριθμεῖν* mox cap. 60 et 81 eadem in re et supra IV, 87 in simili certe re adhibitum videamus; itaque cum caeteris editoribus retinui *ἐξαριθμῆσαι*, quod plerique libri scripti exhibent. Simplicia verba *διατάσσειν* et *ἀριθμεῖν* reperiuntur in hac re adhibita VII, 100. De ipso verbo *ἐξαριθμεῖν* plura ex Isocrate, aliis protulit Strange in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedagog. Suppl. III. p. 596.

καὶ ἐποίεε ταῦτα] Duo codd. *τάδε*; male, si quidem *ταῦτα* ad antecedentia, *τάδε* ad sequentia spectare satis est notum. — In seqq. pro *ἐκόμισαν* duo codd. *ἐκομίσαντο*; quae eadem lectionis varietas V, 83, ubi vid.

Σάλη τε Σαμοθρηϊκίη] *Samothracia*, opinor, dicitur *Sale*, quod Samothracum fuit colonia in terra continenti Thraciae ad oram condita. De verbo *πολίζειν* vid. citata ad V, 13. Ad ea, quae deinceps apud Herodotum leguntur, pertinet Melae locus II, 2. §. 8: „deinde promontorium *Serrhium*, et quo canentem

πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ, Σέῤῥειον, ἄκρη οὐνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. Ὅσον μέν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆ- 60
θος ἐς ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται

Orphea secuta narrantur nemora, Zone." Ac praeter Plinium l. l. alii quoque norunt *Serrhium*, a Tzschuckio excitati ad Melae l. l. in nott. exegg. pag. 130 et a Forbigero: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 1079. Postea castellum ibi exstructum fuisse testatur Livius XXXI. 16. Hodieque vocatur *Cap. Mucri.* Vid. Mannert. VII. p. 210 coll. Choiseul-Gouffier l. l. pag. 110. De urbe *Zone* quae exstant veterum testimonia collegerunt Tzschucke l. l. et Forbiger l. l.

ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων] Citat Eustath. ad Ili. p. 359, 19 s. 272, 9. Cum Herodoto conveniunt Plinius H. N. IV, 11 (18) §. 43. Mel. II, 2. §. 8 ibique Tzschuck. nott. exegg. pag. 128 seq. Atque apud ipsum Herodotum VII, 108. 110 *Cicones* inter Thraciae gentes numerantur ab Hebro eiusque ostiis usque ad Lissi ripam habitantes. Vid. Gatterer: Ueber Herodot's etc. Thracien pag. 64 ed. vernac., Mannert. VII. pag. 39, Forbiger l. l. III. p. 1076. Prisco Graeciae aevo Cicones maxime celebrati et Troianis consociati omnem fere Thraciae oram meridionalem tenuisse videntur, quae ipsa regio equorum atque vini proventu excelluisse fertur. Vid. Homer. Odyss. IX, 48. 49. 197 ibique Nitzsch. T. III. p. 14. — τὸ παλαιὸν eodem modo reperitur apud Aeschyl. Pers. 106, ubi nostri loci non immemor Blomfield. Add. Herodot. VII, 91. 89. I, 171. 173. V, 88. VIII, 31: quibus locis valet *olim, antiquitus.*

ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες] De locutione vid. allata ad VI, 101. In seqq. verbum ἀναψύχειν eadem *recreandi, reficiendi* significatione apud Xenophont. Hell. I, 5, 6. Plura dabit Hemsterhus. ad Luciani Charon. 23. pag. 77 ed. Iacobitz. ἀνελκύειν frequens *de navibus, in terram quae subducuntur;* vid. IX, 98 et Lex. Xenoph. I. pag. 231. Quo eodem sensu Noster dixit ἀνασπᾶν VII, 188 et ἀνειρύειν IX, 96. 97. Contrarium valet καθελκύειν, *naves e terra in mare deducere,* vid. VII, 100. Thucyd. II, 93. VI, 34. Lexic. Xenophont. II. p. 604 ibique laudd. Eodem sensu κατασπᾶν I, 164. VII, 193. κατάγειν VIII, 4.

Cap. LX.

πλῆθος ἐς ἀριθμὸν] Ita equidem cum recentt. edd. exhibui. In Aldina aliisque exstat πλήθεος ἀριθμόν, quod placet Valckenario ac Bernhardyo: Griech Synt. pag. 218. Schweighaeuserus mallet distinctionem poni ante ἐς ἀριθμόν, quae ipsa ad sequentia pertinerent. — Si vero quaeras, quo ex fonte sint hausta, quae in seqq. historiae pater retulit de Xerxis exercitu singulisque gentibus atque earum numero et habitu, perquam fit probabile, haec e regiis Persarum annalibus esse deducta. Namque Persarum reges cum pro more in omnibus expeditionibus secum haberent scribas, qui, quaecunque acciderent aut ad expeditionem ullo modo pertinerent, sedulo perscriberent perscriptaque diligenter servarent in regiis palatiis thesaurisve (cf. citata ad VII, 100); eorum e scriptis, quae adire licuerit Herodoto, hanc copiarum Persicarum fluxisse recensionem credam cum Heerenio Id. I, 1. pag. 136 seqq. coll. 517 et Wheelero: Geography of Herodot. pag. 208 seq., indeque summa eam fide esse dignam: ad quem eundem fontem aut alia certe publica documenta haud scio an ea quoque revocanda sint, quae

πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντες δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ

supra III, 89 seqq. de satrapiarum descriptione a Dario facta et de tributis cuique satrapiae impositis referuntur: tu conf. ibi nott. Neque enim mihi persuasit Grote (History of Greece V. pag. 46. 51), qui cum scribas regios non tam regni annales condidisse, sed quae ad ipsum regem pertinuerint eiusdemque animum attenderint, literis perscripsisse existimet („them seem to have been specially attached to the person of the king as ministers to his curiosity and amusement, rather than keepers of authentic and continuous records"), Herodotum ea, quae hoc loco tradit, accepisse vult ab ipsis Graecis, qui his rebus omnino interfuerint et a Persis, qui regis iussu copias recensuerint, haec tradita acceperint. Quod si revera factum esset, vix dubium, quin Noster id uno verbo certe indicasset, pro more adiiciens ὡς λέγουσι vel simile quid. Accedit ipsa gentium singularum, quae in Xerxis exercitu militaverunt, descriptio accuratissima, inde a cap. 61 instituta: in qua, quae singularum gentium fuerint arma, vestes omnisque apparatus, tam accurate indicatur, ut haec omnia vix aliunde atque a scriptis monumentis s. annalibus fluxisse credibile sit. E quibus iisdem num ea fluxerint, quae Choerilus Samius in Persicorum carmine, quo Xerxis expeditionem Graecorumque victoriam celebraverat, protulerit de singulis gentibus in Xerxis exercitu militantibus, quarum recensum carminis initio exhibitum esse pauca, quae adhuc supersunt, fragmenta ostendunt (cf. Naeke ad Choerili Fragmm. p. 80 seq. 129. 149 seq.): id quidem in tanta fragmentorum paucitate certo constituere vix licebit. Choerili autem carmen ab Herodoto et lectum et adhibitum fuisse ut credam (conf. Niebuhr: Vorträge üb. alt. Gesch. Berlin 1847. I. p. 387 coll. 165), nunquam adduci possum. Longe autem Herodoto inferior in his merito iudicatur Choerilus: vid. Naeke l. l. p. 150. Ipsum copias recensendi modum, qui ab Herodoto h. l. traditur, per singulas myriades iam attigimus ad IV, 87, eoque etiam spectat Schol. Aristid. pag. 222 ed. Frommel. coll. Curtio De reb. gest. Alexandr. III, 2, 3 (ubi simile quid narratur) et Aeschyl. Pers. 974, ubi vid. Blomfield. in Glossario. Neque enim ille insoliti quid habet, quo offendaris. Illud magis quibusdam mirum videri et vix credibile sentio, quod, cum tot copiis in Graeciam Xerxes fuerit profectus, quia singularum gentium et copiarum computatione facta ingens inde exsistit numerus, qui vel *quinquies* et *vicies centena millia* excedat. Vid. VII. 184: quem locum una cum reliquis testimoniis de numero hoc retulit Brisson. De reg. Persar. princip. III, 72. Namque alios ut taceam auctores, dissentit potissimum ab Herodoto Ctesias in Persicc. Excerptt. §. 23 *octoginta* tantum *myriades* fuisse narrans: nisi in ipsos hosce numeros, uti fit, vitium irrepserit. Quin *septuaginta* modo *myriades* ponit Aelian. V. H. XIII, 3 itemque Cornelius Nepos in vit. Themistocl. 2 („terrestres autem exercitus septingentorum millium peditum, equitum quadringentorum millium fuerunt"): ad quem locum reliqua veterum testimonia attulit Bosius. In quibus numeris diversis secum comparandis atque conciliandis nolim immorari, ut qui probe sciam, in talibus vix uni alterique scriptori convenire cum altero. Numerum vero illum Herodoteum si nimium et exaggeratum ponamus, non Herodoto, sed Persarum scribis, e quorum voluminibus inspectis ille retulerit, hoc fuerit imputandum. Ac dudum quidem observarat Gibbon (Histor. I, 17. T. IV. p. 14 seq. vers. German.), videri Herodoteum huncce copiarum indicem satis accurate factum, sed Persarum aeque ac Graecorum vanitati diversis quamvis e rationibus convenisse, ut in maius omnem hunc apparatum bellicum extulerint. Sic quoque Leake (Travels in North.

πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. Ἐξηρίθμησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους αἱμασιὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον,

Graeco II. p. 49 seq.) Herodotum, qui in omni huius belli narratione se et accuratissimum et fide dignissimum exhibuerit, in hisce copiarum numeris fidem mereri haud posse iudicat: quo eodem ferme redit disputatio de his instituta ab alio Anglo viro docto, Grote: History of Greece V. p. 46. 50 seqq. Contra ille numerus a vero minime abhorrere videtur Heerenio: Ideen etc. I, 1. pag. 517, bene respicienti magnum lateque extensum Persarum regnum magnumque expeditionis apparatum plures per annos factum ac denique etiam orientalium regum in huiusmodi rebus suscipiendis fastum superbiamque. In quo viri illustrissimi iudicio plane mihi acquiescendum videtur. Ac bene idem recentioris aetatis exemplum affert Gallis illud quidem maxime funestum, quorum vel decies centena millia ducem Corsicum in Ruthenorum terras secuta esse dicuntur. At quae Gallorum terra si cum ingenti Persarum regno comparetur! Unicum vero hoc in rerum historia, quod in unum locum tot gentes tamque diversae ac variae fuerint coactae, quot in Dorisci campis Xerxis iussu convenisse accepimus.

τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη — μυριάδες] De structura loci vid. Matth. Gr. Gr. §. 428. nr. 5.

καὶ συννάξαντες ταύτην] Plerique libri scripti *συνάξαντες*, quod qui tenent, a verbo *συνάγειν* derivantes, cum participium *συναγαγόντες* proxime antecedens *colligendi* habeat notionem, verbo *συνάξαι* *constipandi*, *coartandi*, *comprimendi* notionem tribuunt, ut apud Longin. De subl. p. 232 [cap. 42. §. 1] Xenoph. [Anab. I, 5. §. 10, ubi *συνῆγον καὶ συνέσπων*] et Athen. XI. pag. 474 E (ubi *συνηγμένον*). Sed cum eiusdem verbi in diversa significatione positi repetitio duri quid habeat, Reisk. et Schweighaeus. (quos sequuntur Miot et Bekkerus) pro *συνάξαντες* maluerunt *συννάξαντες* a verbo *συννάσσειν*, *constipare*, *comprimere*, cuius simile *κατανάξαντες* invenimus VII, 36, ubi vid. nott. Sed hoc uti non necessarium, ita nimis exquisitum videtur Letronnio in: Journal d. Sav. 1817. pag. 49, qui, nisi in vulgata acquiescendum, id unum fieri posse arbitratur, ut pro *συναγαγόντες* ponatur *συνήγαγόν τε*. Neque vero huic emendationi ipse multum tribui vult vir doctissimus, idque merito, si quid video. Matthiae (quem conf. in Gramm. Gr. §. 222) pro *συνάξαντες* reposuit *συντάξαντες*, idque etiam in aliis editionibus comparet, quamquam minus convenire videntur, quae continuo subiiciuntur: *ὡς μάλιστα εἶχον*, allata ab eodem Matth. l. l. §. 461. Nec magis conveniunt, quae in huius capitis fine leguntur *κατὰ ἔθνεα διέτασσον*. Equidem cum recentt. edd. reposui *συννάξαντες*, Reiskium et Schweighaeuserum secutus, quibus accedit Bredov. p. 80. 351, huiusmodi aoristos primos verbi *ἄγειν* Herodoto tribui posse negans; itaque nostri loci hic mihi videtur esse sensus: „*Coactis in unum locum decem hominum millibus et, quam maxime fieri poterat, constipatis orbem extrinsecus circumscripsere; quo ducto decemque millibus inde dimissis maceriam circum circa hoc in orbe erexerunt ea altitudine, ut hominis umbilicum illa attingeret.*“ Quod Herodoto *περιγράψαντες* est, a Curtio l. l. sic redditur: „circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo numerum copiarum iniit (Darius).

ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον, μέχρις οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν· ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἔθνεα διέτασσον.

61 *Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἵδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μέν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους,*

Orto sole ad noctem agmina, sicut descripta erant, intravere vallum.“ Vocem *αἱμασιὴν maceriae s. muri* significatione vidimus I, 180. Add. I, 190. II, 69.

Cap. LXI.

οἵδε ἦσαν] *ἦσαν* cum recentt. edd. reposui pro *ἔσαν*. Mox Noster scripsit *περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι*, ut VII, 63. 64. 77. 78. 79. 89. 91. 92. At *ἐπὶ* sequente dativo eadem in re V, 49. VII, 70. 72. 74. 76. 79. 84. 92. Tu conf. quae supra ad V, 12 et V, 49 adnotata sunt.

εἶχον τιάρας καλεομένους, πίλους ἀπαγέας] Haud mutavi *τιάρας* in *τιήρας*, ut nonnullis placuit; vid. nott. ad III, 12. Ac *τιάρας* Noster dixit masculino genere, cum vulgo dicatur *ἡ τιάρα*. Vid. nott. ad I, 132 et add. Fischer. ad Weller. II. pag. 173 seq. Est vero satis notum (cf. nott. ad I, 132. III, 12), *τιάραν* dici solemne apud Persas tegumentum capitis, quale hodie fere appellant *Turban*. Nec diversae inde *αἱ κυρβασίαι*, quae supra V, 49 tribuuntur Persis. Sed huius pilei cum varia variis pro ordinibus essent genera, bene Noster addit *πίλους ἀπαγέας*, i. e. *pileos incurvos*, non rectos (quales nimirum soli Persarum reges gestabant), interprete Salmasio ad Solin. pag. 392. Gronovius exposuerat *pilea non densata*, probante Wesselingio, cum *ἀπαγὴς* exprimat *minime compactum* atque vel ad alias res quasvis minus firmas et compactas sensu translato referatur, ut apud Gregor. Naz. Stelit. II. p. 119 A. et 122 A. Diogen. Laërt. VII, 1. Valla reddiderat *pileos impenetrabiles* in eandemque sententiam Portus: *pileos e solida materia firmaque compactos, qui ideo non facile frangi aut penetrari poterant:* cum *ἀπαγὴς* deveniat a verbo *ἄγω* (*frango*) praepositâ voculâ *ἀπὸ*, vel a verbo *πήγνυμι* cum alpha intensivo, ut *ἀπαγὴς* idem fere sit atque *εὐπαγὴς*, quod ipsum hic reponi vult Larcherus interpretans „*des bonnets d'un feutre compacte et bien serré.*“ Idem placuerat Braunio (De vestimm. sacerdott. Hebr. II, 4. §. 383. pag. 410), qui *ἀπαγέας* reddit *non compactos, non concretos*, sed legi mavult *εὐπαγέας*, i. e. *bene compactos, solidos*, cum de pileis militum sermo sit, qui ex lana coacti esse soleant. Brisson. De reg. Pers. princip. I, 49 intelligit *tiaras, quae pilei ex pannis compacti vocabantur;* Mongez. (Mémoir. de l'Instit. IV. pag. 45. 51): *bonnets de laine non foulée qu'ils appellent tiare, faits en forme de tour, πίλημα πυργωτὸν*, ut apud Strabonem. Langius vernacule reddidit: *ungefilzte Hüte*, Schoell: *ungesteifte Hüte.* Equidem cum Wesselingio et Schweighaeusero malim intelligere *pileos non compactos, non rigentes* indeque non rectâ stantes et in altum erectos, quales solis regibus ferre licuit, sed curvatos indeque in frontem prolabentes, ut in Schol. ad Aristoph. Av. 487 legitur: *Πᾶσι Πέρσαις ἐξῆν τὴν τιάραν φορεῖν, ἀλλ' οὐκ ὀρθήν· μόνον δὲ οἱ Περσῶν βασιλεῖς ἐχρῶντο — τοῖς μὲν ἄλλοις ἔθος καὶ ἐπτυγμένην καὶ προβάλλουσαν ἐς τὸ μέτωπον ἔχειν.* Nec aliter intellexisse video Gataker. Adverss. miscell. posth. cap. 24 *tiaras* qui interpretatur *in acutum quidem desinentes*, nec vero *rectas consistentes*, sed *inclinatas*. Tales vero pileos non rigentes, sed incurvatos gestare videntur viri Persae, quales repraesentantur in monumentis Persepolitanis. Vid. Mongez. l. l. tab. II. nr. 12. tab. VII.

πίλους ἀπαγέας, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδέος, περὶ δὲ τὰ σκέλεα

nr. 2. 3. Unde haud male Brisson. l. l. III, 24, multis testimoniis allatis, Persas contendit in acie non galeatos fuisse, sed pileatos.

κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους] i. e. *tunicas manicatas varii coloris*. Manicatas tunicas Persis in usu fuisse monstrant, quae collegit Brissonius l. l. I, 60. Maiorem difficultatem afferunt verba, quae continuo adiiciuntur: λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδέος; nam loricae s. θώρηκος notionem requirere videntur, cuius ipsius una cum chithone fit mentio in Masistii armatura apud Herod. IX, 22 coll. Xenoph. Cyrop. VII, 1. §. 2. Itaque post ποικίλους addi volunt καὶ θώρηκας; quod nisi interciderit, videri illi possunt (sunt verba Valckenarii) non pectus tantum, sed totum corpus habuisse *loricâ* tectum, *ex ferreis laminis squamarum instar* sibi invicem impositis factâ; ut erant armati equites *cataphracti*, de quibus vid. Brisson. l. l. III, 35 et Spanhem. ad Iulian. p. 249, ut horum adeo κιθῶνες χειριδωτοὶ fuerint λεπιδωτοὶ vel φολιδωτοί. Herodotus tamen (idem pergit Valckenar.), infra de Masistio loquens interfecto, τὸν θώρηκα et τὸν κιθῶνα clarissime distinguit IX, 22, ubi θώρηκα λεπιδωτὸν dixit, quem Posidippus comicus apud Athen. IX. p. 376 F. appellat φολιδωτόν, cum eiusdem originis voces λεπὶς et φολὶς in usu ita distinguerentur, ut piscium squamae λεπίδες, serpentium φολίδες dicerentur. Quae cum ita sint, equidem malim statuere, *loricae* notionem contineri voce praecedente κιθῶνας, nec tamen cum Wesselingio et Pauwio reposuerim ἰχθυοειδέας, quod ad κιθῶνας referatur. Pertinet enim ἰχθυοειδέος ad λεπίδος, qui materiae est genitivus, indicans materiam, ex qua lorica fuerit confecta, et pendens ab antecedenti κιθῶνας, quod *loricae* significatione iam supra attigimus ad V, 106. Itaque cum Schweighaeusero h. l. intellexerim *loricas manicatas varii coloris easque ex laminis ferreis confectas, quarum forma squamas piscium retulerit*; sive brevius: *loricas manicatas* et *squamatas*. Inde refert Brisson. l. l. III, 12, Persas habuisse circa corpus *tunicas manuleatas, variis squamis e ferro consertis in similitudinem piscium*. Nostro sermone Langius reddit: „*einen bunten Aermelrock mit eisernen Schuppen wie Fischschuppen*"; et Schoell: „*bunte Aermelröcke anzusehen wie eine Schuppenhaut von Stahl, der Fischhaut ähnlich*": in nota adiiciens, haud videri hic cogitandum esse de lorica, sed de tunica coloribus inducta squamas referentibus. Quibus quo minus assentiar, in ea loci interpretatione, quam Schweighaeuserus proposuit, acquiescendum esse ratus, efficiunt ea, quae e monumentis ex antiqua Ninives urbe erutis protulit Layard (Niniveh and its remains II. p. 335 seq.); squameis enim loricis induti repraesentantur pugnantes: ipsarumque huiusmodi squamarum ferrearum copiam largam in Nimrudi palatio inventam esse idem addit, easdemque videri impositas tunicis lineis, quare etiam λινέους θώρηκας, quos Assyriis Noster tribuit cap. 63 (add. cap. 89), eodem refert Layard. In clausula addam, quomodo Mongez. l. l. T. IV. pag. 45. 49 haec ipsa Gallicis verbis expresserit: „Les Perses avoient — le corps enveloppé de tuniques garnies de manches et teintes de plusieurs couleurs, sur les quelles ils plaçoient des cuirasses formées d'écailles de fer semblables à celle des poissons."

περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας] De Persarum braccis diximus ad I, 71 et III, 87. Cuiusmodi braccis longis amplisque induti viri Persae conspiciuntur in numis Sassanidarum atque in monumentis, quae cernuntur prope Nakschi Rustam, observante Mongez. l. l. pag. 48. Tales enim braccae et Persis et Sacis (Herodot. VII, 64) et caeteris gentibus istos Asiae interioris tractus inco-

ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα. ὑπὸ δὲ φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο, αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, ὀϊστοὺς δὲ καλαμίνους, πρὸς δὲ ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα, τὸν Ἀμήστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναικός. Ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ

lentibus in usu fuere. Cf. Ritter: Erdk. II. p. 784.

ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα] γέρρα sunt *scuta* e cratibus s. vimine contexta Graecis clipeis totum corpus obtegentibus minora et breviora. Cf. IX, 61. Plura Brisson. l. l. III, 13 et Mongez. l. l. pag. 53 seq. additâ tabulâ II. nr. 5. 6. 7, ubi milites Persae brevioribus istiusmodi scutis induti repraesentantur e monumentis Persepolitanis. De *pharetris* Persarum vid. Brisson. l. l. III, 16.

αἰχμὰς δὲ βραχέας] Cf. VII, 211 et nott. ad V, 49: quo loco Persis ab Aristagora tribuuntur *τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα*. Cum Herodoti verbis *τόξα δὲ μεγάλα* prorsus conveniunt Xenophontea in Anabas. III, 4. §. 17: *μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν.* De Persis arcus tractandi arte celeberrimis conf. I, 74 ibique nott., ne plura.

ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης] i. e. *pugiones ad dextrum femur suspensos e zona*. Citat Herodotea Eustath. ad Ili. p. 413, 35 s. 313, 38. Quibus haec addit *Creuz.* „Conf. eundem Eustath. ad Odyss. IX, 344. Heyn. ad Iliad. l. l. (III, 271). Posidonii Reliqq. pag. 136 ed. Bak. et praecipue Casaub. ad Posidonii locum ap. Athen. IV, 36 Animadverss. Vol. II. p. 504 Schweigh.“ In Homeri enim loco (*Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν, ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κουλεὸν αἰὲν ἄωρτο, ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας*) vocem *μάχαιραν* Graeci interpretes explicant: *τὴν παραξιφίδα, τὸ ἐγχειρίδιον.* Verbum *παραιωρεῖσθαι* eodem fere sensu dicitur quo *αἰωρεῖσθαι* VII, 92. *Acinacem* autem h. l. intelligi credibile fit; de quo Persarum ense diximus ad III, 118 coll. VII, 54. Ad dextrum femur illum Persas gestare solitos esse, e monumentis Persepolitanis intelligitur recteque monuit Heeren: Ideen I, 1. p. 216. Add. Muenter: Versuch über d. keilförmigen Inschrift. pag. 40.

Ὀτάνεα τὸν Ἀμήστριος πατέρα] *Ἄμιστριν* vocat Ctesias Perss. §. 20 filiam *Onaphae*, qui idem est atque Herodoti *Otanes*, ut in nota ad Ctesiae locum pag. 151 monui. A Platone Alcib. I. p. 123 C. mulier haec crudelitate infamis affertur *Ἄμηστρις* cap. 18, ubi consul. Ast. Tu add. Herod. VII, 114. IX, 109 seqq. Ctes. Perss. p. 55. Qui vero hanc *Amestrin* eandem esse voluerunt atque *Estheram*, quae vocatur in libris sacris, eos vel hoc loco allato refellit Nickes ad Esther. I. pag. 35. De *Otanis* nomine vid. allata in Excurs. ad III, 70. Tom. II. p. 678.

Ἀρταῖοι] Ad hoc Persarum nomen spectare terram *Artacenen*, quam Ptolemaeus novit, s. *Ardistan*, ut nunc vocant, arbitratur Rennel. p. 509. *Artacam* terram a Perseo s. Perse olim occupatam fuisse tradiderat Hellanicus, teste Stephan. Byz. s. v. *Ἀρταία* (vid. Hellanici fragm. nr. LXIII. pag. 97 Sturz). Qui idem addit *Ἀρταίους* apud Persas vocari, quos Graeci appellent *heroës*: ut sane *Ἀρταῖοι* habeantur *fortes*, *magni*, *heroës*: quo ipsum ducit nomen *Art*, cuius rationem exposuimus ad VI, 98. Quin ipsum Graecae deae nomen *Ἄρτεμις* eo referri vult Creuzer: Symbol. I. pag. 233 seq. Atque I. Hammero auctore in Annall. Vienn. IX. pag. 54

Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ παῖς, τῷ οὔνομα ἔθετο Πέρσην. τοῦτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μη- 62
δικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευή ἐστι καὶ οὐ Περσική. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. ἐκα-

coll. 72 et X. p. 243, qui Graecis *Ἄρης* est, a Persis vocatur *Aresch*, a quo ipso stirpem ducunt *Ἀρταῖοι*, qui Persarum sunt Heraclidae quorumque stirps exstincta est cum heroë Ardewan. Sed hosce *Artaeos* bene distingui ille vult ab *Ariis*, quorum mentio fit apud Herodotum VII, 62. Nam his in carmine Schahnahmeh nomen *Airman*. Qui iidem *Ἀρταῖοι* quod olim a Graecis, ut Herodotus ait, vocabantur *Κηφῆνες*, confirmat Eustathius ad Dionys. Perieg. 1005 scribens: *τοὺς δὲ Πέρσας Κηφῆνας ποτέ φησι καλεῖσθαι ὁ Ἀρριανός*, eodemque etiam opinor spectabunt, quae apud Stephanum Byzantinum leguntur s. v. *Χαλδαῖοι, οἱ πρότερον Κηφῆνες, ἀπὸ Κηφέως τοῦ πατρὸς Ἀνδρομέδας, ἀφ' ἧς καὶ τοῦ Περσέως τῆς Δανάης καὶ Διὸς Πέρσης, ἀφ' οὗ οἱ Κηφῆνες καὶ Χαλδαῖοι πρότερον [Πέρσαι] ἐκλήθησαν, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ Κηφηνίας*. Et qui de Perseo et Cepheo pluribus tradit Apollodorus in Bibliothec. II, 4, 3, is quoque hoc habet (II, 4, 4. §. 5): *ἀπὸ τούτου* (sc. a Cepheo) *δὲ τοὺς Περσῶν βασιλέας λέγεται γενέσθαι*: quae sane haud aliena videntur ab ipsis Persarum traditionibus. Etenim, ut dudum monuit Hammer. l. l. et Vol. LXXXIII. p. 18 (ubi ad ipsius nominis similitudinem in utraque lingua provocat), qui Cepheus a Graecis vocatur, Persarum est ille heros antiquissimus *Kiw* in carmine Schahnameh celebratus, unde qui descendunt *Kianidae* eodem carmine celebrati, vocantur *Kejanim* s. *Kavijan* iidemque sunt atque Graecorum *Κηφῆνες*: cuius vocis stirpem (*Kavi*) in Sanscritana et Zendica lingua inveniri ostendit Roeth (Gesch. d. Philosoph. I. nott. p. 29 seq.), *excelsum*, *magnum* adeoque *regem* ipsum declarari monens. In idem nomen inquisivit quoque G. Muys (Griechenland u. d. Orient p. 95 seq.), ita ut *Κηφῆνας* omnino terrarum meridionalium incolas dici contenderet: *Südländer*. Equidem in his subsistam: satis enim mihi inde patere videtur, quam mature Graeci cum suis ipsorum fabulis atque heroibus peregrinorum regum ac gentium origines coniungere easque ad se ipsos referre studuerint, eas fingentes genealogias, e quibus ipsos Persarum reges una cum gente Persarum celeberrima a Graecorum heroibus prognatos contenderent. De *Cepheo* et *Cephenis* conf. etiam Sturz. ad Hellanic. pag. 98. Creuzer. conferri vult Larcher. in Mémoires d'histoire (Paris 1815) T. II. pag. 409. Qui *Perseus* a Graecis vocatur, Persarum est *Bersin*, eodem auctore Hammero l. l.

ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς κ. τ. λ.] Tangit Eustath. ad Dionys. Perieg. 1056. Tu conf. Herod. VII, 150 et VI, 54 ibique nott. Ad vocem *παῖς* vid. allata ad V, 30 et ad voces *ἄπαις — ἔρσενος γόνου* Herodot. VII, 205. III. 66, ubi eadem locutio. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 513. not. 3. Ad verba *ἐπὶ τούτου* pertinent, quae ad IV, 45 diximus.

Cap. LXII.

τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι] Suppl. *σκευήν*, quod ipsum mox subiicitur. Nec aliter VII, 72. 77. 84. 86: quae affert Fischer ad Weller. III. pag. 261.

λέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὔνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Πέρσαι ἐσκευάδατο, ἀντὶ δὲ τῶν πίλων μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε

Ἄριοι] Ab hisce *Ariis* bene distinguendi erunt ii Arii, quorum mentio fit III, 93. VII, 66 et de quibus plura attulit Freinshem. ad Curt. VII, 2, 38; habitabant enim in terra, quae nunc ab urbe capitali vocatur *Herat*, quaeque est pars terrae Chorasan, complectens simul partes regionis Kerman et Sehistan. Ita statuit Heeren: Id. I, 1. pag. 311 seq. At alii sunt *Arii*, qui antiquitus vocabantur sensu latiori, quotquot terram Erman. s. Arman (unde quoque Ermanes s. Germani) olim incoluisse feruntur sedem Medorum ac Persarum primitivam omnisque vitae cultioris et religionis sacrorumque parentem. *Erman* appellatur vetustissimum illud Ariorum regnum in carmine Schahnahmeh; in libris Zendicis est illi nomen *Irman* s. *Iran*. Vid. I. de Hammer. in Annall. Viennenss. IX. p. 33, Anquetil. in Mém. de l'Acad. d. Inscr. XXXI. p. 376, qui dudum recte intellexerat *Arios* incolas regionis *Iran*. Add. Ritter: Erdkunde etc. VIII. pag. 17 coll. II. p. 21 seq. et: Vorhalle pag. 303, qui copiose de his disputavit; Roeth: Geschichte d. Philosoph. I. nott. p. 1 seqq., quibuscum etiam conferri poterunt, quae proferunt Halling. in: Wien. Jahrbb. LXIII. p. 182 seq. 186, Creuzer: Symbol. I. p. 298 seq. ed. tert., Hupfeld: Specim. Herod. II. p. 11 seq., Bohlen. De orig. ling. Zendic. pag. 51. *Arios* interpretatur *venerandos*, qui in Bactria, ubi Persarum origo, habitarint; add. eundem in: Alt. Indien I. p. 47 et vid. Roeth. l. l. Zendicâ linguâ gens vocatur *Airja*, quod nomen convenit cum Sanscritana voce *Arya* ac *dominos* (*die Herren*, *Meister*) significat: unde ducta altera significatio, qua *nobiles* et *venerandi* quoque sic dicuntur. Conf. etiam quae de hoc nomine affert Pott: Etymolog. Forschungg. I. p. LXX seqq.

ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος] Citat haec Eustath. ad Dionys. 1097. Eadem tradit Paus. II, 3. §. 7 coll. Apollodor. I, 9, 28. §. 4: Μήδεια δὲ ἧκεν εἰς Ἀθήνας κἀκεῖ γαμηθεῖσα Αἰγεῖ παῖδα γεννᾷ Μῆδον· ἐπιβουλεύουσα δὲ ὕστερον Θησεῖ φυγὰς ἐξ Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ παιδὸς ἐκβάλλεται· ἀλλ' οὗτος μὲν πολλῶν κρατήσας βαρβάρων τὴν ὑφ' ἑαυτὸν χώραν ἅπασαν Μηδίας ἐκάλεσε καὶ στρατευόμενος ἐπὶ Ἰνδοὺς ἀπέθανε. Tu conf. Fuldner: Annotatt. in Euripid. Med. Prolog. (Marburg. 1855) pag. 5 seqq. et vid. Creuzer: Symbol. IV. pag. 231 seqq. 266 seqq., qui ea, quae de Medea ferebantur et cum fabulis de Theseo coniungebantur, disquirere conatus est. De quibus fabulis idem valet, quod modo de Persei atque Cephei fabulis observavimus. Pro ἐξ Ἀθηνέων duo codd. ἐξ Ἀθηναίων. Vid. nott. ad VII, 51. — In seqq. ὧδε praeter morem ad antecedentia spectat, ut V, 2, ubi vid. nott.

Κίσσιοι δὲ] De *Cissiis* diximus ad III, 91. De forma ἐσκευάδατο, quae redit cap. 67 et 86, et de similibus formis apud Herodotum obviis vid. Bredov. p. 328.

μιτρηφόροι ἦσαν] ἦσαν dedi pro vulg. ἔσαν. μιτρηφόροι recte nunc e pluribus libris editum pro olim vulg. μιτροφόροι. Conveniunt ἀγγελιηφόροι, σειρηφόροι (III. 102) et μιτρηφορέειν apud Arrian. Ind. 7, notante Wessel. Hanc vero *mitram*, quam Cissii gestabant, a *tiara* Persarum (de qua vid. VII, 61) diversam fuisse iam bene vidit Brisson. De reg. Perss. princip. I, 49, cui add. Mongez. l. l. pag. 15. Accuratiora dabit I. de Hammer. in Annall. Vienn. IX. pag. 58—62, ubi docet *mitram* proprie dici tiarae partem or-

Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. Ὑρκάνιοι δὲ κατά περ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον, τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν 63 τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον

natus causa additam forma orbiculari, apicem dixeris tiarae orbicularem, soli s. Mithrae deo consecratum indeque etiam Persarum regibus attributum. Add. Schoen. in Comment. de pers. in Eurip. Bacch. pag. 141, ubi bene observat, mitrae nomen, cum in capitalis cuiusdam ornatus significationem cessisset, dilatata parumper vi idem adhibitum esse ad designandum aliquod pilei genus, quod in barbaris nationibus praecipue Asianis usu venire consueverit. Atque hoc sensu etiam ab Herodoto Cissios dici statuit μιτρηφόρους, bene distinguente hoc pilei genus a Persarum pileis. Nec aliter fere tradit Schneider in Lex. Gr. s. v. μίτρα, a *Cr.* excitatus, qui idem haec adscripsit: „In viris *mitra* est luxuriae Asiaticae signum. Vid. Heyne ad Virgil. Aen. IV, 216, ubi etiam de Baccho μιτρηφόρῳ. Cui nunc add. quae posui ad Nicetae Epitheta deorr. in Melett. I. p. 21. not. 17."

Ὑρκάνιοι δὲ κατά περ Πέρσαι ἐσεσάχατο] *Hyrcanii* cum in Persici imperii satrapiarum ac gentium singularum recensione, quae libro III. cap. 90 seqq. instituitur, haud commemorentur, eos Daritis, Pausicis, aliis gentibus supra III, 92 recensitis et easdem fere regiones, quae Hyrcaniis vulgo assignantur, aut certe conterminas tenentibus contineri putat Rennel. pag. 502. Tu vid. nott. ad III, 117, quo loco iam *Hyrcanii* memorantur: inde Hyrcania terra quae appellatur, postera quoque aetate valde celebrata, complectitur eas regiones, quae nunc ad terram Khorasan, Taberistan, Dahistan pertinent: vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 569. Nunc quoque regio, quam Hyrcanii olim occuparunt, praedicatur montosa densisque silvis optimam navibus fabricandis materiam praebentibus repleta, laetissimis vallibus omni fere rerum proventu insignibus ornata. Vid. Heeren: Ideen. I, 1. pag. 315. — Pro ἐσεσάχατο in Sancrofti libro invenitur ἐτετάχατο; male, Eustathio quoque teste, qui ad Ili. II. p. 234, 12 s. 177, 26 ex Herodoto affert ἐσεσάχατο ἀντὶ τοῦ ὡπλισμένοι ἦσαν. Et conf. Herod. VII, 70. 73. 86. Add. Theocrit. XVII, 94 et Hesych. II. p. 1171, ubi σεσάχθαι· ἐσκευάσθαι, καθοπλίζεσθαι, notante Valcken. Tu vid. nott. ad III, 7 et cf. Blomf. Glossar. ad Aeschyl. S. c. Th. 119. Plusquamperfecti formam attigit inde Bredov. p. 328. Quo eodem pertinent formae ἐτετάχατο VII, 87. ἐπετετάχατο VII, 85 fin. 87. προσετετάχατο VII, 70. κατειλίχατο VII, 76 fin. 90. ἐστάλατο VII, 89 (ubi vid. nott.). ἐσκευάδατο VII, 62. 66. 88 coll. II, 138. IV, 58: de qua forma conferri potest Kuehner Gr. Gr. §. 162, 4. not. 1.

ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα] Verbum ἐπιτροπεύειν apud Herodotum plane ut ἄρχειν latiori sensu dicitur de quovis regionis alicuius sive urbis praefecto, ut v. c. III, 36. VII, 78 fin. VIII, 127. Nec aliter ἐπίτροπος V, 30 coll. III, 27 (ubi vid. nott). VII, 170. — Pro τουτέων exhibui τούτων.

Cap. LXIII.

χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα] Intellexit aeneas galeas plexas barbarico (i. e. peregrino) quodam modo, ad describendum haud facili; κράνεα πεπλεγμένα invenies quoque VII, 72 init. et κράνεα πλεκτὰ VII, 79 coll. VII, 85, ubi σειρῇσι πεπλεγμένῃσι, et VII, 89, ubi κράνεα χηλευτά. Huiusmodi galeis indutos conspicimus milites Assyrios in monumentis ex antiqua Ninive nuper effossis: gerunt iidem clipeos rotundos, hastas ac pugiones: prouti apparet ex imaginibus, quas exhi-

τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον, πρὸς δὲ ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι· ἦρχε δέ σφεων
64 Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι

buit Layard: Nineveh and its remains II. p. 385 seqq., ubi de Assyriorum armis accurate disputat.

ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς κ. τ. λ.] De Aegyptiorum *loricis* cf. I, 136; quamquam h. l. alios *clipeos* intelligere videtur Herodotus, qui mox *loricas linteas* commemorat. Tales autem, quod ferro melius resistere possent, introductas esse notat Larcher. e Plin. H. N. XIX, 1 et Corn. Nepot. Iphicrat. 1, §. 4. — De reliquis cf. Herod. VII, 89. 91. Quae sequuntur ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ sunt *clavae ligneae ferreis nodis munitae ac distinctae.* Hinc infra VII, 69 ῥόπαλα τυλωτά, *clavae nodosae.* In iis, quae exhibuit Layard (vid. nott. ad VII, 61), milites clavis instructi haud conspiciuntur: sed ipsum Herculem Assyrium quem volunt clavâ armatum vel ornatum in anaglyphis Assyriis conspici satis constat. Ad λινέους θώρηκας vid. nott. ad VII, 61.

Σύριοι] Vid. nott. ad I, 72. V, 49. Apud Hebraeos quoque אַשּׁוּר de Syria dici monstrat Hitzig. ad Iesai. XIX, 23. pag. 239. Equidem hîc eos indicari putem *Syros*, qui Babyloniam satrapiam et reliquam Assyriam, ut Noster ait III, 92 (ubi vid. nott.), incolebant, praesertim cum mox subiiciatur *Chaldaeorum* mentio, qui his sive additi sive immixti eorumve numero comprehensi non commemorantur in satrapiarum singularum gentiumque recensu supra III, 90 seqq. instituto. Nec magis hoc loco commemorantur *Babylonii*, nisi Syris sive Assyriis hos contineri existimes propter ea, quae de nominibus Babyloniae atque Assyriae promiscue adhibitis monuimus ad I, 192. III, 92. Neque enim *Chaldaeorum* nomine Babylonios h. l. indicari credam, cum Herodotus Chaldaeos bene novisse atque inde a Babyloniis distinxisse videatur I, 181, ubi vid. nott., neque ipsi Chaldaei sacerdotes, quos Herodotus l. l. dicit, huc trahi commode possint. Itaque malim cum Roethio (Gesch. d. Philos. nott. p. 24) cogitare de iis Chaldaeis, qui apud Ezechielem quoque XXIII, 23 iuncti reperiuntur Assyriis et una cum hisce oppositi Babyloniis sint, qui Semitae habentur, cum Chaldaei et Assyrii ad stirpem aliam, Medico-Persicam, quam vocant, pertineant. Hos igitur Chaldaeos Assyriis accenseri in Xerxis exercitu haud mirum videbitur, cogitandumque erit de ea gente, quae in primitivis sedibus Armeniae superioris habitabat montosis (cf. Xenoph. Anab. IV, 3, 4) prope Chalybes et in Medorum ac Persarum exercitibus stipendia faciebat: nunc *Kurdos*, quos vocant, in eorum locum successisse volunt. Tu vid. quae exposui in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. LXVIII. pag. 430 et conf. Lassen: Altpers. Keilinschrift. pag. 83 itemque Ritter: Erdkunde II. pag. 797. Ad nomen Ἀρταχαίου conf. Oppert in: Journal Asiatique Ser. IV. Vol. XVII. p. 268. Pro τουτέων exhibui τούτων.

CAP. LXIV.

Βάκτριοι δὲ] De Bactriis vid. III, 92 fin. Pro ἀγχότατα, quod cum recentt. edd. retinendum censui, Sancrofti liber cum aliis ἀγχοτάτω, ut VII, 73. 74. 79 aliisque locis a Fischero allatis ad Weller. II. pag. 116, quem tamen non fugit ἀγχοτέρη ex eodem Herodoto VII, 175 et Etymolog., ubi: γίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἄγχου ἀγχότερος.

ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρις εἶχον. τούτους δὲ, ἐόν-

τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια] De Indico calamo (VII, 65) hic agi ratus Miot sic Gallice reddidit: „ils avoient des arcs fait avec une espèce de roseau, qui croit dans leur pays.“ De hastis brevibus vid. V, 49. VII, 61. De *Sacis Scythis* diximus ad III, 93. Add. Bohlen: De orig. ling. Zendic. pag. 56, quo auctore *Σάκαι* apud Herodotum Persicâ linguâ dicuntur ii Scythae, qui in minori Bucharia et Turkestania orientem versus vitam agunt nomadicam intra Emodum montem ultra Iaxartem et Sogdianam palantes: quos omnes populos, Tibetanos praesertim, in libris Sanscriticis nuncupari *potentes* et *fortes exercitibus* idem vir doctus observat. Ad eosdem Sacas, qui Scythae hoc loco vocantur, haud scio an pertineant, quae cecinit Choerilus in gentium contra Graecos profectarum recensu:

Μηλονόμοι τε Σάκαι, γενεῇ Σκύθαι· αὐτὰρ ἔναιον
Ἀσίδα πυροφόρον· νομάδων γε μὲν ἦσαν ἄποικοι,
ἀνθρώπων νομίμων,

quae servavit Strabo VII. p. 464 A. s. pag. 303: tu vid. Naeke ad Choerili fragmm. pag. 121 seqq.

κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας] De voce *cyrbasiae* vid. nott. ad V, 49, ubi a tiara diversum pilei genus indicari monuimus. E Suida II. pag. 400, ubi exstat κύρβασις, h. l. foret rescribendum κυρβάσιας, nisi altera forma κυρβασία melioribus apud Herodotum libris confirmaretur et auctoritate Aristophanis Av. 487. Has vero cyrbasias ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας intelligo *in acutum s. apicem eductas ac desinentes* itemque ὀρθὰς et πεπηγυίας, i. e. *firmas beneque compactas*, *firmiter erectas ac rigidas*, ut scil. distinguerentur a reliquorum Persarum tiaris incurvis et in frontem usque delabentibus (de quibus ad VII, 61 diximus), cum non nisi regi ferre liceret τιάραν ὀρθήν. Itaque pro vulg. ἀπιγμένας, quam retinuerunt Schweighaeuserus et Gaisfordius, e Florentino alteroque libro recepi ἀπηγμένας, quod idem dederunt Schaefer, Matth. et recc. edd. inde a Bekkero, reprobante Valckenario, qui pro ἀπηγμένας refingi voluerat vel ἀπιγμένας vel ἀνηγμένας, citans Pausan. IX, 38. §. 2 (ubi est κορυφὴ οὐκ ἐς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη) coll. Diodor. Sic. I. p. 148 [II, 34]. Athen. XI, 54. p. 477 F. Sed vid. ipsum Herodotum II, 28 (οὔρεα ἐς ὀξὺ τὰς κορυφὰς ἀπηγμένα) ibique nott.

ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν] Mediceus cum duobus aliis codd. ἐνεδεδύκεσαν. Ad vocem ἀναξυρίδας cf. nott. ad III, 87.

ἀξίνας σαγάρις εἶχον] σαγάρις pro olim vulg. σαγάρεις Florentinus suppeditabat. Vocem ἀξίνας, quam Mediceus aliique libri retinent, e scholio in textum irrepsisse suspicatus erat Wesseling. continuoque illam eiecit Schaeferus: idemque nuper placuisse vidi Nabero in Mnemosyn. III. pag. 481. Neque vero ullam causam se perspicere posse ait Schweighaeuserus, cur Herodoto non licuerit peregrino nomini, quale est σάγαρις, addere Graecum nomen, ut III, 12 πίλους τιάρας. Intelligitur autem *securis* eaque *bipennis*, qualem Amazones habuisse feruntur, observante Mongez. l. l. pag. 67. 68. Alia ipse dedi ad I, 215.

τας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάν-
τας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων
65 *ἦρχε Ὑστάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ*
δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ
καλάμινα εἶχον καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους· ἐπὶ δὲ σίδηρον ἦν.

Ἀμυργίους] Ita Florentinus exhibet liber atque Stephan. Byz. s. v. pag. 122, qui haec habet: *Ἀμύργιον, πεδίον Σακῶν· Ἑλλάνικος Σκύθαις. τὸ ἐθνικὸν Ἀμύργιος, ὡς αὐτός φησιν.* In Mediceo libro alioque est *Αἰμυργίους*, in Sancrofti libro ac Vind. *Εὐμυργίους*. Cum quibus Gatterer in Commentt. societ. Gott. T. XIV. pag. 12 conferri iubet Plin. H. N. VI, 19 (17) §. 50 de Scythis ita loquentem: „Persae illos Sacas in universum appellavere a proxima gente, antiqui Aramaeos." Namque *Arymphaeos* in his latere suspicatur, qui iidem sint atque Herodoti *Argippaei*, de quibus dixi ad IV, 23, ad Calmuccorum gentem pertinentes. I. de Hammer. (Annall. Vienn. IX. pag. 43 Histor. Osmann. I. pag. 1 et 564 et Geschichte d. goldn. Horde pag. 14) in *Amyrgiis* latere videntur *Turcae*, si quidem pro *Ἀμυργίους* olim exstitisse statuamus *Τουργίους*; in quo obloquitur Bohlen. l. l. pag. 56. Equidem id unum adiiciam, Amyrgiorum Scytharum sedes sane in iis regionibus, quae Turcarum primitivae feruntur sedes (in terra *Uzen* s. *Usbeken*), olim fuisse videri. Cf. Ritter: Erdkunde II. pag. 597. Creuzerus praeterea excitat Hamacker. in Bibl. crit. nov. IV. pag. 321. De Sacis hisce quae veteres scriptores tradunt, suppeditabit Ukert: Geograph. d. Griech. u. Roem. III, 2. pag. 575 seqq. In Darii inscriptione sepulcrali (vid. annott. ad III, 89. T. II. pag. 170. not. **) occurrunt, Oppertum si sequimur (Zeitschr. d. Deutsch. Morgenl. Gesellsch. XI, 1. pag. 134 seq.), *Saka Humarya*, i. e. Scythae pastores, qui Graece vocantur Scythae *Ἀμύργιοι*. Ac denique conferri etiam possunt, quae de his disputavit Nickes ad Estherae libr. I. pag. 144 seq.

οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας] Cf. Eustath. ad Dionys. Perieg. 749 et vid. nott. ad III, 93. Iniuriâ opinor Herodotum in his lapsum esse pronuntiat Brandstaeter: Scythicc. p. 15, quod *πάντας τοὺς Σκύθας* dixerit: nam omnes has gentes varias ac diversas Noster intelligi voluit, quas vulgo Graeci hac appellatione communi complecti solent. — Rennel. pag. 474 hanc Scytharum tribum a septentrione Sogdianae intra Caliam ac Byltam sive Baltistan ac Tibetum parvam habitasse ponit. Qui h. l. Bactriorum et Sacarum vocatur dux *Ὑστάσπης*, quaerit Stanleius ad Aeschyl. Pers. 22 num idem sit, qui apud Aeschylum l. l. vocatur *Ἀστάσπης*.

Cap. LXV.

ἀπὸ ξύλων πεποιημένα] i. e. *vestes e gossypio confectas.* Vid. nott. ad III, 106. 47 et de usu praepositionis *ἀπὸ* Matth. Gr. Gr. §. 374, b. not. Infra VII, 91 simplicem genitivum adstruxit Noster. Gossypium hoc loco intelligi posse negat C. Ritter (Abhandll. d. Berlin. Akad. d. Wissensch. anni 1851. p. 333), qui Herodotum, hoc si indicare voluisset, dicturum fuisse existimat *εἴριον ἀπὸ ξύλου*: quare h. l. eas potius vestes intelligi vult, quas Strabo XV. pag. 713 *ἐσθῆτας ἀπὸ φλοίων δενδρέων* (i. e. „aus der Borke der Bäume gemacht"), *ex arborum cortice factas* dixerit. Equidem hoc loco, ut in duobus aliis, quos indicavi, de gossypio cogitare malim: cum vero, quem Herodotus indicavit Indorum vestitum, revera sic se habere monuit Bohlen: Das alt. Ind. II. p. 168. Mox ubi dixit *τόξα καλάμινα* et *ὀϊστοὺς καλαμίνους*, cogitandum de arundine Indica, cui

ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἰνδοί· προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν 66 ἐσκευασμένοι ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σογδοί τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ ἦρχον οἵδε· Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω, Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκας, 67 ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαράγγαι δὲ εἵματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες, πέδιλα δὲ ἐς γόνυ

nomen *Bambus*. Vid. nott. ad III, 98. ὀϊστοὺς καλαμίνους Noster dixit quoque supra cap 61 et infra cap. 69, οἰκίας καλαμίνας V, 101. In seqq. optimi quique codd. ferunt σίδηρον, quod ferri posse censet Wesseling. laudans Aret Cappadoc. Morb. diuturn. II, 13. p. 134 (ubi σίδηρα). In Sancrofti libro legitur σίδηρος, idque revocarunt recentt. edd. inde a Bekkero. Sed vid. nott. ad VII, 16.

Cap. LXVI.

Ἄριοι δὲ κ. τ. λ.] De *Ariis* diximus ad VII, 62. Mox ἦσαν dedi pro ἔσαν et τούτων pro τουτέων, ut VII, 68 coll. 69. De *Parthis*, *Chorasmiis*, *Sogdisque* diximus ad III, 93, de *Gandariis* et *Dadicis* ad III, 91.

τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι] Pertinet huc Struvii (Specim. Quaest. I. p. 25 Opuscc. II. p. 288) annotatio, ubi h. l. et similes ex Herodoto (VII, 17. §. 2. VII, 168. VIII, 46. 45. IX, 4. 33) affert, in quibus antecedens pronomen ὁ αὐτός excipit relativum aspiratione reiecta, sed additâ ad maiorem sententiae vim ac tenorem particulâ καί. — In seqq. ad nomen Ἀρτύφιος haud scio an pertineat Ἀρτύβιος (quod ipsum hic quidam libri afferunt), qui memoratur V, 108 et VII, 224, ubi Ἀρτάνης, quod ipsum hoc loco aliquot libri suppeditant pro Ἀζάνης.

Cap. LXVII.

Κάσπιοι δὲ σισύρας τε ἐνδεδυκότες] De *Caspiis* vid nott. ad III, 92. Pro vulg. σισύρνας, quam plerique codd. exhibent, ex Aldina revocavi σισύρας, quod ipsum recte dederunt recentt. edd. IV, 109, ubi vid. nott. Inde etiam mox ex eadem Aldina dedi σισυροφόροι, ubi vulgo σισυρνοφόροι. Idem revocavi ἀκινάκας e Florentino aliisque pro vulg. ἀκινάκεας, quam retinuit Gaisfordius: vid. III, 128 ibique nott.; de vocis significatione conf. allata ad VII, 54 et de forma ἐσκευάδατο nott. ad VII, 62. De *Sarangis* dixi ad III, 93.

εἵματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες] Ita pro vulg. ἔχοντες ἐνέπρεπον e Florentino nunc editum. Vulgatum antea ordinem retinuerunt recentt. edd. inde a Bekkero. Valent autem Herodoti verba: *Sarangae conspicui erant vestibus tinctis s. pictis*. Langius vernacule reddidit: *mit gefärbten Mänteln*, nec aliter fere Heeren: Id. I, 1. pag. 335: „*mit schön gefärbten Gewaendern*." Qui idem inde colligit, illos vel suas habuisse officinas, in quibus talia fuerint parata vestimenta, vel e Persis Indisque per commercium haec

ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς· Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ σισυρoφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ
68 *ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύντην τὸν Ἰθαμάτρεω. Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατά περ Πάκτυες· τούτων δὲ ἦρχον οἵδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου, Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.*
69 *Ἀράβιοι δὲ ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ παλίντονα εἶχον* 541

accepisse, praesertim cum Sarangarum urbs capitalis ad viam, quae hodieque ab urbe Ispahan ducat ad Kandahar, sita sit. Ad locutionem observat Valcken., idem dici potuisse *εἵμασι βεβαμμένοις ἦσαν ἐμπρεπεῖς* vel *διαπρεπεῖς*, conferens VII, 83. Ut enim ipsa vestis splendida, ita etiam, qui tali ornatus est veste, aeque dicitur *ἐμπρέπειν*, eodem notante Valcken., qui citat Lucian. Advers. indoct. §. 9 [T. VIII. pag. 11 Bip.] et Sophocl. apud Clement. Alex. Paedag. III p. 286, 2 coll. Pierson. ad Moer. Praefat. p. XLIII.

πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα] i. e. *caligas ad genu usque pertinentes.* Haud aliter VII, 72: *πέδιλα — ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα*, i. e. *caligas ad medium crus pertinentes;* quae igitur non tam altae erant, quam quae ad genu usque eductae erant. Infra VII, 88: *ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα*, quae eadem *σκέλεα* s. *crura* VII, 61. VIII, 28. Verbum *ἀνατείνειν* utroque loco neutraliter accipiendum.

αἰχμὰς Μηδικὰς] Medicae hastae longiores, opinor, fuere Persicis, quas breves esse Noster dixerat V, 49. VII, 61. — In seqq. de *Pactyibus* vid. nott. ad III, 97. *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*.

Ἀρτύντην τὸν Ἰθαμάτρεω] *Ἀρτύντην* libri plerique scripti, quos secutus sum. Pro *Ἰθαμάτρεω* Schweigh. scite coniicit *Ἰθαμίτρεω* coll. Herod. VIII, 130 ibique nott. IX, 102. Nam *Mithrae* nomen ad Persica maxime pertinens in haud paucis comparet Persarum nominibus, qualia v. c. sunt *Mithradates* s. *Mithridates*, *Spithridates:* quae attigi ad Ctesiae Perss. §. 55. pag. 200: quibus nunc addi velim Creuzer. Symbol. I. pag. 235 ed. tert., Zeuss: Die Deutsch. u. ihre Nachbarstämme p. 288 not., Boeckh. in Corp. Inscriptt. Graecc. Vol. II. pag. 115, Pott: Etymolog. Forsch. I. pag. XLVII. Apud Herodotum VII, 68. 79 invenitur *Siromitres*, et VII. 88 *Harmamithres: Solis cursum* haud scio an reddere liceat; Aeschylus vel magis ad Graecorum sermonem haec refingens scripsit *Μιθραγαθής* Pers. 43.

CAP. LXVIII.

Οὔτιοι] De *Utiis* et *Mycis* dixi ad III, 93: de *Paricaniis* ad III, 94.

Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου] „Mirum, ait Valckenar., ni huic, ut reliquis Darii filiis, matris nomen historicus adiecerit. Idem Plutarcho dici videtur aliquoties *Ἀριαμένης* I. pag. 119 D. II. p. 488 D. Priori loco [in Vit. Themistocl. 14] dicitur *ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν καὶ τῶν βασιλέως ἀδελφῶν πολὺ κράτιστός τε καὶ δικαιότατος*; altero loco filiorum Darii natu maximus, *πρεσβύτατος τῆς γενεᾶς*;" qui idem Herodoto vocatur *Ἀρταβαζάνης* VII, 2, ubi vid. nott. Sed quis in talibus omnia ad liquidum perduci posse existimet?

CAP. LXIX.

Ἀράβιοι δὲ] De his diximus ad III, 88 coll. 97. Larcherus hosce Arabes probabiliter censet fuisse Idumaeos ad Iudaeam usque porrectos ac Nabataeos, cum felicis Arabiae incolae nunquam Persis fuerint subditi.

ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν] Schweighaeuserus: „*sagis succincti, quas zei-*

προς δεξιὰ, μακρά. *Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας*

ras vocant." Langius: *die Araber waren mit weiten Oberkleidern umgürtet.* Malim equidem: „*sagis erant induti, cingulo infra s. ad inferiores corporis partes adacto.*" De verbo *ὑποζωννύναι* conf. Herod. II, 85, ubi bene Wyttenbach. in Selectt. historr. pag. 355: „*ὑποζώννυσθαι, succingi*, tria fere notat: *intra reliquas vestes cingulum corpori circumdare; inferiores partes*, id est, *lumbos et pudenda tegere cingulo; longas vestes altius a pedibus sursum reductas cingere ad facilitatem incessus.*" Quae ipsa significatio in nostrum locum optime quadrat. Vox *ζειρά*, quae etiam invenitur VII, 75, exponitur in Gloss. Herod. *μίτρα, ταινία, διάδημα, ἱμάτιον, ζώνη, πορφυροῦν ἔνδυμα.* Conf. etiam Pierson. ad Moerid. p. 139 et de vocis forma Schaefer et Bast. ad Gregor. Corinth. pag. 51. Timaeus in Lexic. Platon. p. 120: *ζειραί· χιτῶνες ἀνακεκολιαμένοι*, ubi Ruhnken. scribi mavult *ἀνακεκολπωμένοι*, ut *tunicae* intelligantur *in sinum replicatae.* Alius grammaticus exposuerat *ἔνδυμά τι, ὃ ἐπενδύνοντο μετὰ τοὺς χιτῶνας, ὥσπερ ἐφεστρίδα.* Utut est, h. l. intelligi videtur vestimentum s. sagum amplum, largum ac sinuosum, reliquis vestibus sive tunicae superindutum et cingulo sursum adductum ad facilitatem incessus. Quae eadem est sententia Galli interpretis, Miot: neque aliter haec intelligi voluit Struve Opuscc. II. p. 345 seq., ubi hunc locum accurate tractat.

τόξα παλίντονα] Tangit Eustath. ad Ili. p. 375, 9 s. 283 extr. et 712, 20 s. 598, 20, ubi recte exponit *τόξα ἐπὶ θάτερα μέρη κλινόμενα*, i. e. arcus, qui *in utramque partem flexiles sunt, tendi possunt, tela reciproca*, ut ait Attius apud Varron. L. L. VI. p. 78 notante I. Scaligero pag. 144 (ed. Dordr. 1619). Attii locus, quem Wesselingius iam indicavit, legitur apud Varronem De ling. Lat. VII, 80, depromptus ex Philocteta (Fragmm. nr. IX. vs. 545 ed. Ribbeck): „reciproca tendens nervo equino concita tela": quo modo utique Homericum illud *παλίντονα τόξα* (Ili. VIII. 266. XV, 443. Od. XXI, 11; unde apud Apollon. Rhod. I, 993: *παλίντονον τόξον*) et Aeschyleum (Choëphor. 151) *παλίντονα βέλη* et Sophocleum (Trach. 520) *παλίντονα τόξα* reddidisse putandus erit poëta Latinus; intelligendi igitur erunt arcus, qui (ut ait Blomfield. ad Aeschyl. l. l.) nervis solutis non illico *εὐθύτονοι*, *recti* fiebant, sed in contrariam partem se flectebant. Atque inde Schol. ad Ili. VIII, 266 exponit *τόξα εἰς τοὐπίσω τεινόμενα.* Itaque recte vir doctus in: Goetting. Gel. Anzz. 1837. pag. 1816 seq.) interpretatur: „ein Bogen, dessen Elasticität so gross ist, dass er von seiner Sehne befreit nach der andern Seite hin sich biegt, als nach der er gespannt und gezogen wird." Add. quae exposuit Wex in: Zeitschr. f. Alterthumswissensch. 1839. nr. 145. pag. 1161 seq. — Mox Florentinus cum aliis *προσδέξια*; malui equidem disiunctim edere *πρὸς δεξιὰ*, cum intelligantur arcus *ad dextram adpensi s. suspensi.*

Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι] i. e. *Aethiopes pardorum leonumque pellibus amicti, induti.* Ad hanc locutionem, ad quam vulgo supplent *δορὰς* s. *δορὰν*, Valckenar. excitavit Aristoph. Ran. 433. Cornut. De nat. deor. 27. Harpocrat. s. v. *νεβρίζων* coll. Schol. Theocrit. I, 3 et Eustath. ad Iliad. III. p. 283, 43. Alia dabunt Wesseling. ad Diodor. I, 11 et Lambert. Bos. De ellipss. pag. 115. Similia quaedam attulit quoque Struve Opuscc. II. pag. 71, quo monente „*ἐνημμένος τι* dicitur is, qui pallis vel pelli amicitur, ita ut haec vestimenta maximam corporis partem tegant involvantque;" addit idem vir doctus, non perfectum passivi (ut posuerat Matth. Gr. Gr. §. 424, 2) hic adhiberi, sed medii perfectum. — De Aethiopibus conf. III, 17. 97. Nostro loco bene utitur Heeren: Ideen II, 1. p. 370 ad ex-

ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρά, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσω, ἐπὶ δὲ καλαμίνους ὀϊστοὺς σμικρούς· ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. πρὸς δὲ αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ κέρας δορκάδος ἐπῆν ὀξὺ πεποιημένον, τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἐξηλείφοντο

plicandas imagines monumentis veteris Meroës insculptas, in quibus viri istiusmodi pellibus induti inveniuntur, Aethiopes (ut scite coniicit Heeren.) victi ab Aegyptiis Meroë expugnata. Similia affert Hoskins: Travels in Ethiopia pag. 80 seq.

ἐκ φοίνικος σπάθης] Una Aldina φοινίκης; reliqui libri recte φοίνικος. Conf. Pollux I, 138. 144. σπάθην Schweighaeuserus interpretatur *ramum*. De cortice palmae arboris hîc agi putat Miot, Gallus interpres.

ὀϊστοὺς σμικροὺς] Mediceus cum tribus aliis offert μικρούς. In Florentino aliisque legitur μακρούς, quod repositum vult Larcher. Schaeferus dedit σμικρούς, quod cum recentt. edd. recepi: vid. nott ad I, 5. Florentini libri lectionem merito reiecerant Gronovius et Wesselingius, cum nihil impediat, quo minus h. l. de *brevibus* sagittis cogitemus: qua de re Wesselingius excitat Bochart. Phaleg. IV. 26. p. 266 et Palmerii Exercitt. p. 33. De ipsis sagittis adeoque arcubus arundineis conf. etiam allata ad VII, 65.

ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι] „*Lapis acutus*, quo sigilla sculpebantur, smiris, Hebraeorum שָׁמִיר (Ierem. XVII, 1. Ezech. III, 9. Zachar. VII, 12) *Samir* est; de quo eruditissime Bochartus Hierozoic. Part. II. VI. pag. 842.“ *Wessel.* Lapidis nomen et Herodotum et Agatharchidem (conf. Stephan. Byz. s. v. Ἀρμενία pag. 169) rei ipsius bene gnaros latuisse videtur; *Smirin* plures vocant, quorum testimonia attulit Bochart. l. l., lapidem tam durum, ut ad gemmas expoliendas et sculpendas eo hodieque utantur gemmarii. Larcherus lapidem esse vult, cui nunc nomen *émeri*, varios ad usus adhibitum, Dioscoridemque citat V, 166, ubi haec exstant: Σμίρις λίθος ἐστίν, ᾗ τὰς ψήφους οἱ δακτυλιογλύφοι σμήχουσι. Adscribam his verba Creuzeri (Gemmenkunde etc. pag. 132): „Aber שָׁמִיר wird von den Orientalisten vielmehr für eine Diamantspitze zum Eingraben gehalten, s. Bochart. Hieroz. II, 6. p. 842 und Gesenius: Handwörterb. s. v. Wenn Schneider zum Theophrast (De lapidd. p. 697) die Worte Herodots: λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι auf die Griechischen Steinschneider beziehen will, so ist davon nicht der geringste Grund abzusehen, da die mit Hieroglyphen versehenen Scarabäen ja von Alters her in den Oberägyptischen Ländern wie in Aegypten selbst einheimisch waren.“ σφρηγῖδας Herodotus dixit gemmas, *lapides pretiosos*, quibus insculpebant imagines: vid. nott. ad III, 41. Narrat vero Welcker. Syllog. Epigr. Gr. pag. 146, sagittarum cuspides lapideas in campo Marathonio collegisse Clarkium, Dodwellum, Gellium. Sed contra observat Finlay (vid. Hoffmann: Die alte Geograph. II. p. 33 seq.), huiusmodi lapides in aliis quoque Atticae terrae atque ipsius Graeciae regionibus inveniri neque ad Persas commode referri posse. De *dorcade* conf. IV, 192 ibique nott.

ῥόπαλα τυλωτὰ] Attigi haec ad VII, 63. Sunt enim *clavae nodosae*, *nodis distinctae*. Hoc quoque loco bene utitur Heeren: Ideen II. p. 290, quo commonstret, in monumentis Thebaicis qui *clavis armati* repraesentantur Aegyptiorum socii, eos

γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης, ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρὸς, τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν Δαρεῖος εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποιήσατο. τῶν μὲν δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθιό- 70

fuisse Aethiopes. — In seqq. meliorum codd. auctoritate exhibui *γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην*, ubi vulgo *ἰόντες ἐς μάχην γύψῳ*. Ad vocem *μίλτῳ* conf. IV, 191.

Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων κ. τ. λ.] *Aethiopes* intelliguntur οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, ut Noster dixit III, 97 coll. II, 29. III, 20 et III, 94, ubi vid nott. De *Arabibus* conf. III, 97 et nott. ad III, 94 (T. II. p. 188). Spectat huc Heerenii annotatio in: Ideen etc. II, 1. pag. 318, orientales Africae tractus supra Aegyptum a Nilo inde ad Arabicum usque, quem nunc vocant, sinum extensos, quibus nunc nomen *Nubia* atque *Sennaar*, iam Pharaonum atque Persarum, qui illos secuti sunt, aetate a duabus nationibus habitatas fuisse, quarum altera eaque indigena communi *Aethiopum* appellatione vulgo designetur, altera *Arabicae* stirpis tribus palantes ac nomades complectatur. Unde factum, ut h. l. Arabes atque Aethiopes supra Aegyptum habitantes coniunctim commemorentur unumque eundemque sequantur ducem. Affert idem Heeren. l. l. Iubae testimonium apud Plin. H. N. VI (34) 29. §. 177, recentiorum peregrinatorum observatione probatum, Nili accolas inde ab urbe Syene meridiem versus non Aethiopes esse, sed Arabes ad Meroën usque porrectos. Aegyptii ipsi inter navales tantum copias recensentur VII, 89, pedestres copias nullas praebuisse videntur, nisi in Herodotea recensione lacunam esse statuas. Potuit quoque fieri, ut Aegyptiorum, qui modo rebelles proxime ante hanc in Graecos susceptam expeditionem demum pacati erant, animis rex forsitan nondum prorsus confideret.

Ἀρσάμης] Ita e Florentino aliisque nunc editum, cum in Mediceo aliisque exstet *Ἀρσάνης*. Sed *Arsamis* nomen crebrius in Persarum rebus: apud Plutarch. Vit. Artax. cap. 30. pag. 1026 fin. Antigon. Caryst. 128. Polyaen. VII, 28 et apud ipsum Herodotum VII, 244. Quae attulit Wesseling. Apud Aeschylum in Pers. 37. 308 *Arsames* commemoratur *μέγας*, Memphidis dux s. praefectus, indeque Aegyptiorum dux, quorum alteram partem in bellum duxit *Ἀριόμαρδος τὰς ὠγυγίας Θήβας ἐφέπων*. Ac sane mirum, quod in hoc recensu copiarum pedestrium nulli Aegyptii memorantur, qui apud Herodotum inter navales copias tantum locum habent: vid. VII, 89 ibique nott. Qui dicitur *τῆς ἱερᾶς Μέμφιδος ἄρχων*, *Gobryas*, germanus Arsamis frater Dariique filius ex Artystone (cf. nott ad III, 88), commemoratur VII, 72. — In seqq. de forma *εἰκὼ* vid. Fischer. ad Weller. II. pag. 174 et potissimum Dindorf. in Comment. de dialect. Herodot. pag. XVI et Bredov. pag. 272. Quare sine ulla necessitate Larcherus, Gregor. de Dial. Ion. §. 35. p. 427 auctoritate commotus, rescribi vult *εἰκοῦν χρυσοῦν*. — Ad vocem *σφυρήλατος* cf. nott. ad I, 15. *ἐποιήσατο* est: *faciendum curavit*, ut saepius. Conf. modo I, 31. II, 86. 148 ibique allata, VII, 119.

Cap. LXX.

Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες κ. τ. λ.] *διξοὶ* pluribus locis (II, 76. III, 32. V, 40. VIII, 142. IX, 74) Noster dixit Ionum more, observante Fischero ad Weller. I. pag. 204; itemque *τριξὸς*, de quo

πες (διξοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἰθύτριχές εἰσι, οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες τὰ μὲν πλέω κατά περ

vid. nott. ad IV, 192. Attigit quoque Bredov. p. 124 hanc Ionum atque Herodoti consuetudinem, ex qua in talibus literam ξ praetulerunt, quam in aliis (v. c. in σύν, praecipue in compositis) respuerunt. Add. Bergk. ad Anacreont. Reliqq. pag. 222. Ad plusquamperfecti formas προσετετάχατο et ἐσεσάχατο in seqq. conf. allata ad VII, 62 et de verbo διαλάσσειν (*differre* indeque *excellere*) Diodor. Sic. I, 35 ibique Wesseling. I, 64. XVII, 90. Eodem sensu mox cap. 73 παραλλάσσειν. Quod ad loci argumentum, binos iam novit Homerus *Aethiopes:*

Αἰθίοπες, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος,

Odyss. I, 23: qui locus valde exercuit veteres grammaticos et copiosae disputationis ansam praebuit Straboni I, 2. §. 16 seqq. p. 30—36 s. p. 58 seqq. (Ephori fragmm. p. 142 Marx.) coll. XV. pag. 690 D. s. 1012 B. et Arrian. Ind. 6, qua illud efficere studet (conf. pag. 35), Aethiopes dici Oceani meridionalis accolas ab oriente inde usque ad occidentem solem, sinu Arabico bifariam divisos, ita ut qui ab oriente Arabici sinus habitent, *orientales Aethiopes* sive *Asiatici*, qui ab occidente, *occidentales Aethiopes* s. *Afri* nuncupentur. Ac sane prisco aevo Aethiopum nomen latius patuit quam postmodo, cum ad certam terram gentemque illud referre coepissent; ita ut ob hanc nominis ambiguitatem sensumque latiorem illud ipsum merito e geographia exterminatum esse pronuntiet Ritter: Erdkunde I. p. 177. Straboni disputatis nunc add. Nitzsch. ad Odyss. l. l. Part. I. pag. 8 seqq., Voelcker: Geograph. Homeric. pag. 88 seqq. et conf. etiam Schwanebeck: De Megasthene pag. 1 seqq., Courtet de Lisle in Annales des Voyages Vol. CXIII (1847) pag. 327 seqq. Perquam enim fit credibile, e poëtarum priscorum carminibus ad posterioris aetatis scriptores propagata fluxisse, quaecunque apud hosce leguntur de duplicibus Aethiopibus, quorum alteri iique *Afri* crispo insignes capillo; alteri *Asiani* ab Afris diversi sanequam stirpe, rectâ et promissâ comâ conspicui. Illis cum tribuat Noster οὐλότατον τρίχωμα s. capillos maxime crispos omnium hominum, apparet intelligi *Nigros*, quos nunc vocant, Aegypti accolas ad meridiem eique finitimos, quos haud scio an ipse viderit historiae pater, cum in Aegypto versaretur. Vid. Heeren: Ideen II, 1. pag. 317. Ac supra iam indicavi ad IV, 197, Herodoti Aethiopes nunc *Nigrorum* nomine vocitari. Supra II, 104 Colchi dicuntur οὐλότριχες, ubi conf. nott., Aethiopes οὐλόκρανοι apud Arrian. Indicc. 6. *Asiatici Aethiopes*, qui Indis simili modo sunt armati iisdemque accensi in Persarum exercitu, vix alii erunt atque Indici maris accolae, oram Indiae conterminam habitantes *Gedrosiae* et *Carmaniae*, ut bene statuit Heeren: Ideen etc. II, 2. pag. 291. Add. nott. ad Herodot. III, 94. Hi igitur ἰθύτριχες s. εὐθύτριχες (ut habet Eustathius haec citans ad Odyss. I. p. 1386, 17 s. 13, 24), i. e. rectam et promissam alentes comam, qua ipsa maxime differunt ab Afris. — Ad voces οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων ob genitivi superlativo additi rationem vid. Kuehner Gr. Gr. §. 589. not. 2. *Cr.* conferri vult Odyss. XIX. 246 ibique Eustath. p. 694, 29 (qui ex Herodoto laudat οὐλόθριξ) Tzetz. Exeg. in

Ἰνδοὶ ἐσεσάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφα-
λῇσι, σύν τε τοῖσι ὠσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ
μὲν λόφου ἡ λοφιὴ κατέχρα, τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπη-
γότα εἶχον, προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων
δοράς. Λίβυες δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἤϊσαν ἔχοντες, ἀκον- 71
τίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασ-
542 σάγην τὸν Ὀαρίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ἐπὶ μὲν 72
τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμι-
κρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας, πρὸς δὲ ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια,
περὶ δὲ τοὺς πόδας πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατεί-
νοντα. Λίγυες δὲ καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδυνοί τε καὶ Σύ-

Iliad. p. 62. 8. Apollon. Lex. Homer. pag. 513 Toll. ibique interprett.

προμετωπίδια] „Frequentantur in equorum ante frontem ornatu προμετωπίδια apud Xenophontem [vid. Lex. Xenoph. III. pag. 686], Achillem Tatium, Aelianum, Iamblichum et plures: in muliebri mundo κόσμος προμετωπίδιος Basilio M. T. II. p. 55 C. Hic προμετωπίδια sunt *pelles equorum capitibus detractae et humanis ad terrorem indutae et speciem.* Nam quod ante frontem, προμετωπίδιον, quale προμετωπίδιον κέντρον, quo natura pisces xiphias armavit, in Aeliani H. A. XIV, 26." *Wesseling.* In eandem mentem interpretatur Schweighaeuserus in Lex. Herod. (II. pag. 238) itemque Larcherus, qui cassidis genus intelligit e pelle capitis bestiae cuiusdam paratum. Qui vero in anaglyphis Thebaicis conspiciuntur viri, hoc capitis tegumento induti, quod pellem cum erectis in altum auribus referat, Indos aut certe Indorum accolas, quos Asianos Aethiopes Herodotus vocat, indicari probabiliter statuit Heeren: Ideen II, 2. pag. 291 hoc loco Herodoteo usus et imagines istas Thebaicis monumentis insculptas ad Aegyptiorum expeditiones antiquissimo aevo in orientem institutas referens. Ac denique cum hoc Herodoti loco Naeke (Choeril. fragmm. pag. 145) comparat, quae Choerilus de Iudaeis praedicat: αὐτὰρ ὕπερθεν ἵππων δαρτὰ πρόσωπ' ἐφόρευν ἐσκληκότα καπνῷ apud Ioseph. c. Apion. I. 22. p. 454. Vol. II. Havercamp. — Ad formam κατέχρα (i. e. *sufficiebat*, *satis erat*, ut I, 164. IV, 118) conf. Bredov. p. 379 et ad προβλήματα conf. IV, 175. Nec aliter haec vox *defensionis* notione apud Aeschyl. S. c. Th. 536 et 673, ubi vid. Blomfield. in Glossar. ad utrumque locum.

Cap. LXXI.

Λίβυες] Vid. nott. ad III, 91. Qui, ut Mysi VII, 74, utuntur iaculis ἐπικαύτοισι, i. e. *adustis*, *praeustis*, ut Virgilius loquitur Aen. VII, 524 coll. XI, 894. Hinc Larcher. reddit: *des iavelots durcis au feu.* Conf. etiam C. Müller. ad Geograph. Graecc. minn. I. pag. 94.

Cap. LXXII.

Παφλαγόνες] Vid. supra III, 90. De quorum galeis Larcherus conferri vult Xenophont. Anab. V, 4. §. 6 [13]. Voces κράνεα πεπλεγμένα attigi ad VII, 63 et verba πέδιλα — ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα ad VII, 67.

Λίγυες] Alii sunt *Ligyes* VII, 165 ad Massiliae vicinitatem in Gallia quaerendi, ut monet Kruse: Histor. Arch. I, 2. pag. 61. Qui h. l. memorantur *Ligyes*, ad Asiam pertinent, et quidem Eustathio auctore ad Dionys. Perieg. vs. 76 ad Colchidem; nam multum sane antiqui-

ριοι, τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύριοι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μέν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε, Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων καὶ Συρίων Γωβρύης ὁ Δαρείου τε
73 καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον, ὅσον Εὐρωπήϊοι

tus per Asiam haec gens extensa fuisse videtur, dum in Europae tractus occidentales immigrarit. Inde Vivien de St. Martin (Journal des Voyages 1847 Juillet pag. 10) Ligyes, qui dicuntur apud Herodotum, refert ad eam Caucasi gentem, cui nunc nomen *Lesghi* s. *Leskhi*. De *Matienis* vid. nott. ad I, 72 et de *Mariandynis* I, 28. III, 90. De *Syris*, qui *Cappadoces* vocantur, vid. I, 72. V, 49 ibique allata Inde etiam hoc loco cum recentt. edd. scripsi Σύριοι et Συρίων pro vulg. Σύροι et Σύρων; vid. nott. ad I, 72. Ad voces, quae subsequuntur, τὴν αὐτὴν ἔχοντες, cf. nott. ad VII, 62.

Cap. LXXIII.

Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω κ. τ. λ.] *Phryges* Noster commemorat I, 28. 72. III, 90. Qui iidem quod *Bryges* olim vocati sunt, ex Europa in Asiam transgressi, referunt hoc ad Macedonum sonum, quo Βίλιππος et Βάλακρος isti dicebant pro Φίλιππος et Φάλακρος, literam φ nunquam initio vocum ponentes, ut ad VI, 45 iam diximus. Et commemorantur *Bryges*, ut notat Wesselingius apud Stephan. Byzant. s. v. pag. 246 et Conon. Narrat. I. Addit Schweighaeus. Βρύγους, eiusdem originis gentem, in Thracia quae manserit, teste Herodot. VI, 45, ubi conf. nott. et VII, 185. Apud Strabonem VII. pag. 295 C. s. p. 453 A. (ubi vulgo Βρύγες) coll. XII. pag. 550 s. 827 A. nunc editur Βρίγες; tu vid. ad eum I. Tzschucke T. V. pag. 92 seq. coll. Koeppen: Nordgestad. d. Pont. p. 72, C. O. Mueller. Dor. I. p. 7 seqq. et: Ueber die Maked. pag. 52 et Osann. in libro, qui inscribitur Midas pag. 45 (coll. Anall. critic. p. 13), ubi ille apud Herodotum Βρύγες refingi vult. Quo prior iam Hoeck. Cret. I. pag. 113 seq. Herodoti auctoritate reiecta Phryges e Thracia deduci posse negans nullas omnino gentes Thracicas in Phrygiam, quam dicimus, immigrasse statuit, cum Phrygum gens antiquissima in eos Asiae minoris tractus, quos tenuisse novimus, non ex Europa immigrarit, sed e montibus Armeniae huc profecta indigena quasi haeserit antiquissimo ex aevo. De quo pluribus disserere nunc non vacat. Neque enim, si quid video, quidquam obstat, quo minus tribum quandam e Thracia olim ad oppositas Asiae regiones immigrasse ibique cum Asiae gente indigena, qualem Phrygum fuisse volunt, coaluisse statuamus. Ac plura supersunt vestigia connexus cuiusdam et cognationis, quae olim inter Asiae minoris gentes et Europae gentes Thracicas intercesserit, quin ipsarum migrationum, quae olim ab occidente in orientem Asiam factae sint, bene notante Rittero: Erdkunde II. pag. 782 coll. Vorhalle etc. p. 254. Quo etiam, alia ut taceam, pertinent *Bithyni* e Thracia in Asiam ingressi, teste Herodoto VII, 75: conf. Giseke: Thrakisch-Pelasgische Stämme etc. pag. 2, qui Phryges s. Briges hosce una cum Paeonibus ex Asia minori profectos sedes cepisse vult prope Macedones; vid. pag. 8. 107. Apud Hesychium I. p. 766 s. v. Βρίγες inter alia afferuntur quoque haec: Ἴοβας δὲ ὑπὸ Λυδῶν φαίνεται (al. ἀποφαίνεται) Βρίγα λέγεσθαι τὸν ἐλεύθερον: eodem sensu e lingua

ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατά περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. οἱ δὲ Λυδοὶ 74
Μηΐονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι, ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικράς,

Hebraica vocem explicare studet Hamaker: Miscell. Phoenicc. p. 303. — Ad verba ὀλίγον παραλλάσσοντες conf. II, 11 et nott. ad VII, 70.

σύνοικοι ἦσαν] ἦσαν restitui pro ἔσαν. In Florentino exstat συνοίκησαν, quae lectio haud scio an inde sit repetenda, quod librarius haesit in ἐόντες σύνοικοι ἦσαν. Haec vero disiungenda esse, bene viderunt Schweighaeus. et Gaisf.; pertinet enim ἐόντες ad Εὐρωπήϊοι, eaque fere loci est sententia: *quantum temporis, in Europa dum versabantur, Macedonibus accolae erant.* Itaque loci, quos attulit Wesselingius, verbo ἐστὶ s. ἦν participium eiusdem verbi addi commonstraturus, ut IV, 47. 147. VII, 129, minus apti videntur: de hac structura conf. nott. ad III, 32 et 49.

Ἀρμένιοι δὲ] De his conf. Herod. V, 49. III, 93 ibique nott., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 596 seqq. Qui iidem quod mox Phrygum vocantur coloni, id cum per se falsum sit, explicandum videri vult Hoeck. Cret. I. pag. 119 seqq. ex antiqua utriusque gentis cognatione, quae historiae patrem ad hanc perduxerit sententiam. Equidem, alia ut taceam, vel ob testimoniorum inopiam talia unquam ad liquidum perduci posse despero, praesertim cum, bene notante Rittero (Erdkunde II. p. 782. 783 coll. 717), ea, quae supersunt vestigia, eo potius nos ducere videantur, ut, qui apud Herodotum appellentur Phryges, Armenii, Cappadoces s. Syri, ad unam eandemque referantur stirpem Aramaicam, quae eadem est Syriaca et Chaldaica. Contra Hitzig. (Urgeschichte d. Philist. pag. 82) Phryges potius ab Armeniis derivandos esse statuit. Tu conf. etiam Hahn: Albanens. Studien pag. 303. Verba ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι citat Eustath. ad Dionys. Perieg. 694. Formam ἐσεσάχατο attigi ad VII, 62. — Pro τουτέων exhibui τούτων.

Cap. LXXIV.

Μηΐονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι] Vulgo exhibetur Μηόνες, cuius loco Schaef. cum Schweigh. et Gaisf. exhibuit Μηΐονες e codice Florentino, qui h. l. exhibet Μήονες et VII, 77 diserte Μηΐονες, quod idem exstat apud Strabon. XIV. p. 668 B. s. 996. T. V. p. 722 ed. Lips. Apud Homer. Ili. II, 864 (ubi cf. Heyn.) Μήονες, quod hoc etiam loco Herodoteo revocatum vult Dindorf. in Commentat. de Herodoti dialect. pag. XL. Sed vid. I, 7 ibique nott. et conf. etiam Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 222. pag. 165. Hos vero *Maeones* in Asia et *Paeones* in Europa habitantes ad unam eandemque gentem revocat Szule: De origin. et sedibb. vett. Illyrr. (Posn. 1856). p. 8. 10. 12. — De *Paeonibus* diximus ad V, 1. 13; addi poterunt ea, quae de hac gente eiusque sedibus nuper disseruit Giseke: Thrakisch-Pelasgische Stämme p. 3 seqq. 101 seqq. — Ad verba ἐπὶ Λυδοῦ cf. nott. ad I, 14. IV, 45. Add. VII, 83. 91. 92. 94. Vox ἐπωνυμίη apud Herodotum saepius ita adhibetur, ut significatione nihil differat a voce ὄνομα, ut I, 14 ibique nott. V, 66. VII, 91. 92; ne plura. De *Lydis* ac *Mysis* cf. etiam nott. ad I, 28. Ad

ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δέ εἰσι Λυδῶν
ἄποικοι, ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί.
Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς
75 *ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δάτι. Θρήϊκες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι*
κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα
κιθῶνας, ἐπὶ δὲ ζειρὰς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ δὲ τοὺς
πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντιά τε
καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρά. οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς
τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί, τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς

locutionem *ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι* vid. nott. ad V, 12. VII, 61.

ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι] Attigi haec in nota ad VII, 71. Mysi autem hinc vocantur *ἀκοντισταὶ* apud Aeschyl. Pers. 52, notante Wesselingio.

Οὐλυμπιηνοί] Duo codd. male *Ὀλυμπιηνοί*, ut apud Eustath. quoque legitur in Dionys. 810 coll. 322 et Stephan. Byzant. s. v. pag. 612. Vid. Bredov. p. 165. De usu praepositionis *ἀπὸ* in verbis *ἀπ' Οὐλύμπου* vid. Kuehner Gr. Gr. §. 588, g. in fin. et conf. nott. ad I, 7. IV, 45. De *Olympo* monte conf. nott. ad I, 36 coll. 43, et de *Artapherne* nott. ad V, 25. Apud Aeschyl. Pers. 20 idem inter Persarum duces commemoratur.

Cap. LXXV.

ἀλωπεκέας ἔχοντες] scil. *δορὰς*, ut VII, 69, ubi vid. nott. Intelliguntur enim *pelles vulpinae*. *Cr.* laudat Iablonsk. Opusce. T. III. pag. 83. Tu vid. Cobet in Mnemosyn. VII. pag. 4 et Kappeyne van de Coppello ibid. II. p. 382. Ac ne mireris, Thraces animalium pellibus indutos commemorari, videtur sane olim haec regio multo maiori frigore laborasse: qua de re dixi ad IV, 28. Ac pertinet huc vel „Hebrus nivali compede vinctus,“ ut Horatius loquitur (Epist. I, 3, 3), qui idem (Od. III, 25, 10) „nive candidam Thracen“ dixit camposque „nivalis Haemoniae“ (Od. I, 37, 19). Neque aliter Persarum exercitus cum fugeret e Graecia per Thraciam, *πήγνυσιν δὲ πᾶν ῥέεθρον ἁγνοῦ Στρυμόνος* (vid. nott. ad V, 1), ut nuntius enarrat Persa (in Aeschyl. Perss. 504 seqq.), qui idem addit narrationem de Hellesponto ita congelato, ut Persarum exercitus eum transierit. Larcherus e Xenophont. Anab. VII, 4. §. 4 annotat Thraces Europaeos eodem modo a Xenophonte describi, quo Asiaticos ab Herodoto. Scribit enim Xenophon: *οὗ ἕνεκα οἱ Θρᾶκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσὶ καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειρὰς μέχρι τῶν ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας.* Unde satis apparet, *χιτῶνας*, quos uterque scriptor tribuit Thracibus, fuisse *tunicas* (i. e. „Leibröcke, die enger anliegen“, ut reddit Wieseler: Das Satyrspiel pag. 143), quibus superiniectae fuerint frigoris arcendi causa; *ζειραὶ* sunt *sagae eaeque amplae*, ut ad VII, 69, ubi vid. nott., monuimus.

πέδιλα νεβρῶν] *caligas ex hinnulorum pellibus* interpretatur Wesselingius citans Xenophont. Anab. IV, 5, 14, ubi *καρβατίναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων βοῶν.*

Βιθυνοί] Afferunt Herodotea Stephan. Byz. s. v. *Στρυμὼν* pag. 682 et Eustath. ad Dionys. 793, ubi haec leguntur: *Ἡρόδοτος δὲ λέγει Θρᾶκας διαβάντας εἰς Ἀσίαν κληθῆναι Βιθυνοὺς καὶ εἶναι παρ' αὐτοῖς χρηστήριον Ἄρεος*, in quibus vel magis contracta sunt Herodoti verba nec ullum lacunae vestigium reperitur. De ipsa gente vid. nott. ad I, 28 coll. ad VII, 73. De Strymone vid. nott. ad V, 1.

αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηΐκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου 76
ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας εἶχον σμικράς, καὶ προβόλους δύο λυ-

ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν] Vid. supra VII, 20. V, 13. C. O. Mueller: Dor. I. p. 9 et: Ueber die Makedon. pag. 36, ubi ille de Teucrorum expeditione Lycophronem conferri vult 1341 Mysosque addit, qui cum Teucris in Europam transgressi fuerint, postea tanquam Moesos regioni ampliori nomen dedisse. De quo equidem decernere nolim: neque vero dubito verum esse quod Herodotus et h. l. et supra VII, 20 tradit de Mysis ac Teucris, qui ex Asia profecti sedes in Europa uxta Strymonem (per Macedoniam igitur ac Thraciam) ceperint, eiectis prioribus incolis et in Asiam ipsam translatis; vid. Giseke l. l. pag. 2. Hoc igitur si verum esse iudicabitur, tum, Gerlachium si sequamur (Zaleukos, Charondas, Pythagoras pag. 25), ea quoque, quae de Antenore ad Italiae oras profecto atque de ipsis Troianis in Latium delatis traduntur, neque dubitari neque ad res incredibiles referri poterunt.

Cap. LXXVI.

ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας εἶχον] i. e. *clipeos habebant bovino corio s. ex cruda bovis pelle confectos*, ut VII, 79. 91, ubi quaedam attulit Valcken. Recte vero statuisse videntur Pauwius et Wesselingius ante has voces nonnulla excidisse, ad quae hae voces ipsae pertinent, de alia gente atque Thracica, cuius in proxime antecedentibus nunc fit mentio, intelligendae. *Chalybum* mentionem omitti haud male suspicatus erat Wesselingius tum ob Martis quod continuo memoratur oraculum, tum eo quod Chalybes gentibus supra memoratis fuerint affines I, 28, ubi vid. nott. Quibus adde, quod *Martis* filius dicitur Chalybs, unde Chalybes appellati sunt, teste Schol. ad Apollon. Rhod. Argon. II, 373. Nec displicet Wesselingii sententia de Chalybum gente Bredovio p. 14, lacunam in Herodoteis libris hoc loco reperiri statuente, itemque Ukerto (Geograph. d. Griech. u. Roem. III, 2. pag. 525 seq.), qui veterum scriptorum locos de hac gente accurate persecutus est, quam Dubois de Montpéreux (Voyage au Caucase IV. p. 138) sedes habuisse censet in pago Armenico, cui nunc nomen *Koulp* sive *Goyph* apud Armenios, non longe remoto illo quidem ab urbe et regione, quae *Tiflis* nunc vocatur, unde adhuc ferri copiam provenire addit. Herodoti *Chalybes* pro parte nationis Cimmeriae dispersae, quae ad Halyn ac Sinopen consederit, haberi vult Voelcker: Myth. Geogr. p. 209. De *Aegyptiis* ne quis hic cogitet: quippe quorum nulla in hoc gentium indice mentio; nam ipse Herodotus causam affert IX, 32. Steinius nomen *Ττεννέων* (quod idem nomen pro *Τγεννέων* altero Herodoti loco III, 90 reponi vult) hîc excidisse suspicatur (Vindicc. Herodd. Specim. pag. 12), provocans ad Stephan. Byz. (*Ττεννα· πόλις Λυκίας· ὁ οἰκέτωρ Ττεννεύς*) eodemque revocans *Ἐτεννεῖς*, qui apud Polyb. V, 73 et *Κατεννεῖς*, qui apud Strabon. p. 570 memorantur; de quo non magis certum quam de Chalybum gente, cuius mentionem hîc iniici posse negat idem vir doctus, id quoque amplius suspicans, in eadem lacuna olim quoque exstitisse nomen *Λασονίων*, vel ut scribi vult *Λυσινίων*, male translatum in cap. 77 initium, expulso quod olim ibi legebatur *Κιβυρῆται*. Quae quam incerta sint, nemo non videt: id unum certum videtur neque ullo modo dubitandum, lacunam in Herodoteis, qualia nunc feruntur, exstare eamque perantiquam esse et libris scriptis, qui adhuc supersunt, priorem: qua lacuna num ducis quoque nomen, quod in hac gente reti-

κιοεργέας ἕκαστος εἶχε, ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα, 543
πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι ὦτά τε καὶ κέρεα προσῆν βοὸς χάλκεα,
ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατει-
λίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι ἀνδράσι Ἄρεός ἐστι χρηστήριον.
77 Καβηλέες δὲ οἱ Μηΐονες, Λασόνιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν

cetur, in caeteris plerumque additur, perierit, haud affirmem: nec magis affirmem, num similis lacuna in Herodoti libros scriptos irrepserit, in qua de *Iudaeorum* gente Noster retulerit, quos significari ac luculenter describi volunt iis Choerili (vid. nott. ad VII, 60) versibus, quos servavit Iosephus contr. Apion. I, 22. p. 454 ed. Havercamp. (Vol. VI. p. 200 ed. Bekker.), quosque accurate explicuit Naeke (Choerili Samii quae supersunt etc. p. 130 seq.):

τῶ δ' ὄπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,
γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων ἀφιέντες·
ᾤκευν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατέῃ ἐπὶ λίμνῃ,
αὐχμαλέοι κορυφάς, τροχοκουράδες· αὐτὰρ ὕπερθεν
ἵππων δαρτὰ πρόσωπ' ἐφόρευν ἐσκληκότα καπνῷ.

Unde simul intelligitur (nam eo spectant verba τῶ δ' ὄπιθεν διέβαινε), Choerilum simili fere modo, quo Herodotum, singulas gentes eo ordine recensuisse, quo pontem transirent; Iudaeos vero quod γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι poëta dixit, eo magis mirum videtur, nullam eorum mentionem fieri in Herodoti recensu.

καὶ προβόλους δύο λυκιοεργέας] προβόλους Noster dixit *venabula, hastas s. veruta*, ἀκόντια, ut Graecus quidam exponit grammaticus. Nec alio pertinebit προβόλιον apud Xenophontem in Cyneget 10. §. 12. 16 et προβόλαιον apud Herodotum VII, 148, ubi conf. nott. Mox ediderunt λυκοεργέας e Sancrofti libro aliisque et Harpocratione, Suida, Photio, cum Athenaeo XI. p. 486, qui tamen scribi voluit λυκιοεργέας, ut sint *venabula in Lycia elaborata*, ἐν Λυκίᾳ εἰργασμένα. Atque ita post Iungermannum exhibuerunt Schaeferus et Bekkerus, valde probante Bellanger. in nott. apud Larcherum: quos ego cum recc. edd. et Bredovio pag. 191 secutus sum. In Florentino aliisque exstat λυκεργέας, quod Wesselingius edidit. Bergk. ad Anacreont. Reliqq. p. 225 maluerat λυκιευργέας. Equidem λυκιοεργέας (i. e. λύκους εἴργοντας interprete Doederlein. in Glossar. Homer. II. p. 105) interpretor *veruta, quae lupis coërcendis s. interficiendis sint apta;* bene memor voce προβόλους significari *pastoritium* telum s. venatorium. Namque cogitandum, opinor, de gente pastoritia, quae solita sibi arma in bellum proficiscens retinuit. Quo eodem haud scio an spectent insignia galeis addita aurium et cornuum bovinorum ex aere confectorum.

τὰς κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο] i. e. *crura purpureis pannis involuta habebant.* Citat Eustath. ad Ili. p. 234, 14 s. 177, 26, qui idem ad Dionys. Perieg. 793 etiam verba sequentia excitat, non animadvertens excidisse nonnihil initio huius capitis. Ad formam κατειλίχατο conf. allata ad VII, 62 et de verbo κατειλίσσειν VII, 181.

Cap. LXXVII.

Καβηλέες] Vid. nott. ad III, 90 et ad Μηΐονες nott. ad VII, 74. Tractavit haec nuper Stein. Vindicc. Herodd. Specim. p. 13 seq. pro Λασόνιοι reponi iubens Λυσίνιοι, qui incolae habentur Λυσινίας, quod oppidum fuisse fertur Phrygiae Pisidicae a Ptolemaeo, aliis commemoratum: cuius gentis mentio cum hoc loco minus apta videatur, eam in lacuna, quam initio cap. 76 sta-

*Κίλιξι εἶχον σκευὴν, τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλίκων τάξιν
διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βρα-
χέας εἶχον καὶ εἵματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτῶν τόξα
μετεξέτεροι Λύκια, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πε-
ποιημένας κυνέας. τούτων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος.
Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπί-* 78
*δας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικρὰς, λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβα-
ρηνοὶ δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατά περ Μόσχοι
ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσον ἄρχοντες
οἵδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε
παῖς καὶ Πάρμυος τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου, Μάκρωνας δὲ καὶ
Μοσυνοίκους Ἀρταΰκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστὸν τὴν ἐν Ἑλ-
λησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κρά-* 79

tuimus, una cum gente *Ὑτεννέων*, quam ponit idem vir doctus, olim commemoratam fuisse suspicatur: inde male translatam in hunc locum esse, expulso eo nomine, quod primitus hîc lectum fuisse putat *Κιβυρῆται*; cum his Cibyratis (quae opulentissima utique fuit Pisidarum civitas) Herodotum confudisse videri Cabalenses idem addit. Quae omnia quam dubia atque incerta sint, monere vix opus. — De Cilicibus quae Noster infra se prolaturum esse indicat, leguntur cap. 91. *Milyae* commemorantur I, 173. III, 90, ubi vid nott.

ἐνεπεπορπέατο] i. e. *vestes habebant fibulis* (*πόρπαις*) *adstrictas.* De forma *ἐνεπεπορπέατο* conf. Bredov. pag. 320, ubi multa similia ex Herodoto allata sunt. — In seqq. ad *τόξα Λύκια* conf. VII, 92 ibique nott.; *κυνέας* Noster intellexit *galeas e pellibus confectas*, cum *κυνέη* s. *κυνῆ* proprie *galeam* denotet *e pelle canina confectam*, indeque etiam alias habeat voces adiectas, ut II, 151, ubi *τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην* (ut apud Homer. Ili. III, 316 et Odyss. X, 206 *ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ*. Odyss. XVIII, 378 *κυνέη πάγχαλκος*), coll. IV, 180. VII, 89. Infra VII, 78 *κυνέας ξυλίνας*. Apud Homer. Ili. X, 258. 261 *κυνέη ταυρείη*; ibid. 335 *κτιδέη* atque vel *κυνέη αἰγείη* Odyss. XXIV, 231. Mox *αὐτῶν* et *τούτων* dedi pro *αὐτέων* et *τουτέων*.

CAP. LXXVIII.

Μόσχοι] Vid. nott. ad III, 94. De *Tibarenis*, *Macronibus* et *Mosynoecis* vid. nott. ad III, 94.

Ἀριόμαρδος] Duo codd. cum Valla *Ἀριόβαρδος*, unus codex *Ἀριόμανδρος*. At apud Aeschylum Pers. 326 Blomf. memoratur Persarum dux *Ἀριόμαρδος*. — In seqq. ὁ *Χεράσμιος* valet *Cherasmis filius*. Moneo, ne quis intelligat *Chorasmium* virum, *e Chorasmiorum* gente oriundum, si quidem teste Herodoto IX, 115 Artayctes erat *ἀνὴρ Πέρσης*. De verbo *ἐπιτροπεύειν* dixi ad VII, 62.

CAP. LXXIX.

Μᾶρες] Vid. nott. ad III, 94 (coll. Lobeck. Diss. I. De nominibb. Graecae ling. monosyllab. Regiomont. 1833. p. 7) et ad voces *κράνεα πλεκτὰ* nott. ad VII, 63. De *Colchis* cf. II, 104. Quod sequitur *ὠμοβοΐνας*, explicui ad VII, 91. In seqq. pro vulg. *ὁπλισμένοι* e Sancrofti libro scripsi *ὡπλισμένοι*, ut VII, 95; vid. Bredov. p. 306. De *Alarodiis* vid. III, 94; de *Saspiribus* I, 104 ibique nott. Quos eosdem cum *Saiis* s. *Sapaeis*, gente Thracica, comparari non posse recte observat Boeckh. in

νεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματίνας σμικρὰς
καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύ-
λινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας σμικρὰς, αἰχμάς τε βραχέας, πρὸς
δὲ καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαραν-
δάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατά περ Κόλ-
χοι ὡπλισμένοι ἐστρατεύοντο· τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομί-
80 τρεω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικὰ ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θα-
λάσσης ἑπόμενα, νήσων δὲ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεο-
μένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀγχοτάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον
ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης
ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων
ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.
81 Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἤπειρον στρατευόμενά τε ἔθνεα καὶ τε-
ταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι, οἵ- 544
περ εἰρέαται· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι
ἦσαν καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες, ἑκατοντάρ-

Corp. Inscriptt. Graecc. II, 1. pag. 85.

Φαρανδάτης] Ita Mediceus, Florentinus cum aliis. In Sancrofti codice aliisque reperitur *Φερενδάτης*. Cf. IX, 76, ubi idem nomen *Φαρανδάτης*, quod apud Aeschyl. Pers. 31 et 949 *Φαρανδάκης* scribitur. — Mox *τούτων* dedi pro *τουτέων*, ut VII, 80. 82. 83.

Cap. LXXX.

τοὺς ἀνασπάστους] Vid. nott. ad III, 93; unde satis patet, *rubri maris* appellatione hîc intelligi *Persicum* quem vulgo vocant *sinum*. Adde illic notatis de Persarum more Hengstenberg. De reb. Tyriorr. pag. 51 seqq.

Cap. LXXXI.

τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν.] Ad locutionem conf. allata ad VII, 21. Pro *τὸ πεζὸν*, quod Mediceus, Florent., alii exhibent, in Sancrofti libro exstat *τὸν πεζὸν* scil. *στρατόν*: de quo conf. nott. ad VII, 41. Ad verbum *εἰρέαται* conf. nott. ad Herod. VI, 53. Verba *διατάττειν* et *ἐξαριθμεῖν* eadem in re invenimus VII, 59, ubi cf. nott. Pro *ἕσαν* et h. l. et cap. 83 exhibui *ἦσαν*.

καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες] Bene observat Heeren: Ideen I, 1. pag. 509, in Persarum exercitu omnia secundum decadis rationem fuisse disposita ac divisa summosque duces (*τοὺς στρατηγοὺς*) ab ipso rege constitui e regia Achaemenidarum stirpe plerumque desumptos et ipsi regi aliquo certe modo cognatos; ab his ducibus singulos myriadum et chiliadum praefectos deligi, a quibus ipsis ii constituantur, qui centenis ac denis hominibus praesint. Tu vid. Xenoph. Cyropaed. II, 1. §. 22. Ac similem rationem apud Mongolos atque Timuris in exercitu praevaluisse idem addit. Apud Vandalos Gensericus rex copias pari modo divisit, ut ex Procopio monuit Papencordt: Geschichte der Vandal. Herrschaft in Afrika p. 225. Voce *τελέων* singulos ordines s. partes exercitus ac singillatim quoque equitum turmas Persarum indicari patet ex I, 103. VII, 87. 211. IX, 20. 23. 33. 42. Hinc *τὰ στρατιωτικὰ τάγματα* interpretatur Thomas Mag. p. 838 seq. Et conf. quoque Wasse ad Thucyd. II, 81. *σημάντορες*, *du-*

χας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες· ἦσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ 82 τοῦ πεζοῦ Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω (Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί) καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος 83 στρατοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος. ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε· εἴ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιηθεὶς ἢ νούσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων οὔτε ἐλάσσονες. Κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων

ces dicuntur, ut apud Homer. Ili. IV, 431. Odyss. XIX, 314 aliisque poëtarum locis allatis in Thes. Ling. Graec. VII. p. 182 ed. Dindorf.

Cap. LXXXII.

Τριτανταίχμης] Ita Florentinus cum aliis atque Eustathio, qui haec citat ad Iliad. p. 1206, 17 s. 1281, 47. Et conf. Herod. I, 192 et VII, 121, ubi idem nomen reperitur, quod in ipsa inscriptione Bisutuna (vid. nott. ad III, 30) nomen ducis Sagartianorum rebellium nunc legitur *Chitra takhma;* vid. Rawlinson in: Journal of Asiatic Society XI, 1. p. 144, Letronne in: Revue Archéolog. IV. p. 471, Oppert: Journal Asiatique Ser. IV. T. XVII. pag. 565 seq. Ad ipsam sententiam cf. supra VII, 10 seqq. Locutionem *γνώμην τίθεσθαι* invenies quoque III, 80. VIII, 108 eodem sensu, quo alias crebrius invenitur *γνώμην ἀποφαίνεσθαι* s. *ἀποδείκνυσθαι*, *sententiam suam* (in medium) *proferre*. In seqq. pro *Σμερδομένης* nonnulli codd. *Ζερδομένης*. Conf. VII, 121.

Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί] Confert Wesselingius VI, 103. VII, 5. Mox omnes, quantum scio, libri dant *Μεγάβυζος*, cum alibi plerumque fluctuent inter *Μεγάβαζος* et *Μεγάβυζος*, ut III, 70. IV, 143 coll. III, 160. Cum nomine *Μασίστης* (qui idem vocatur apud Aeschyl. Pers. 30) comparare licet *Μασίστιος*, quod legitur IX, 20: ad vocem *Mathistam*, quae in Bisutuna legitur inscriptione, refert utrumque Oppert: Journal Asiatique Ser. IV. T. XVII. p. 544. De *Megabyzi*, *Zopyri* et *Hydarnis* nominibus conf. Excurs. II. ad Herod. III, 70. pag. 679 seq.

Cap. LXXXIII.

τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων] Simili modo Noster loquitur VII, 41. De ipsa re conf. nott. ad VII, 32 et ad voces *ἐπὶ τοῦδε* nott. ad VII, 74. Pro *βιηθεὶς* Florentinus *βιασθείς*. Sed dicere solet Noster *βιᾶσθαι* VI, 135. *βιᾶται* III, 80. *βιώμενον* I, 19. IV, 139.

ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο] „*electus erat*, id est, *iam ante designatus erat qui continuo in decedentis locum succederet.*" *Schweighaeus.* Nec aliter VII, 118 *ἀραιρημένος τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος* et VII, 172. 173 coll. IX, 93. De ipsa verbi forma cf. I, 191 ibiq. nott. Male autem h. l. in

Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἦσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον, ἥπερ εἴρηται· χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἁρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς καὶ θεραπηΐην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δέ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

84 *Ἱππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα. Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι*
85 *αὐτῶν καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην*

quibusdam exstat *ἀναίρητο*. — Ad locutionem *διὰ πάντων* vid. nott. ad V, 67 et ad I, 25. Conf. Kuehner Gr. Gr. §. 605, I, g.

χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον] Voculam *τε* duo codd. omittunt cum Florent., qui exhibet *πολλὸν χρυσόν*. Facit autem huc Curtii locus III, 3. §. 7 a Wesselingio excitatus, qui etiam Schefferum laudat De antiq. torquib. cap. 9, ubi *χρυσὸν* ad solas vestes referri vetat. Id quod e Curtii loco manifestum fit. *Aurea* Persarum insignia plerumque fuisse notavimus ad VII, 41. 54. Ad voces *ἔχοντες ἐνέπρεπον* conf. VII, 67; de *harmamaxis* vid. allata ad VII, 41. Persas autem sic militare, ut tota fere familia omnisque apparatus militantes sequatur, apparet vel e Xenophontis loco in Cyropaed. IV, 2, 2, ubi Hyrcanii militantes secum habent *τὰς ἁμάξας καὶ τοὺς οἰκέτας· στρατεύονται γὰρ δή*, addit Xenophon, *οἱ κατὰ τὴν Ἀσίην ἔχοντες οἱ πολλοὶ μεθ' ὧνπερ καὶ οἰκοῦσι. καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οὕτως. οἱ Ὑρκάνιοι.* Et vid. potissimum quae apud Curtium De rebb. gest. Alexandr. III, 3. §. 11 seqq. leguntur de huiusmodi turba, quae Darium regem ad bellum proficiscentem sequebatur.

CAP. LXXXIV.

ταῦτα τὰ ἔθνεα] Pronomen *ταῦτα* hîc ad sequentia pertinet, neque, ut vulgo fit, ad antecedentia. — In verbis proximis *τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν* Wesselingius ante *καὶ* excidisse putat *τήν*, idemque eadem in locutione requiri VII, 86. At hoc pronomine inserto opus esse recte negat Schweighaeuserus. Tu conf. Struve Spec. I. p. 26 (Opuscc. II. p. 289 seq.). Ad *τὴν αὐτὴν* suppl. *σκευήν*, ut diximus ad VII, 62. Ad vocem *ὁ πεζὸς* conf. nott. ad VII, 41 et de Persarum peditum armatura VII, 61. In seqq. ad vocem *μετεξέτεροι*, quae invenitur quoque I, 63. 95. II, 83. 36. 134. 178. 125. VIII, 87 Ionicis scriptoribus propria, conf. Facsi: Berichtigg. u. Zusätze zu Passow etc. II. pag. 14.

ἐξεληλαμένα ποιήματα] *ποιήματα opera* intellexit Herodotus, opinor, *galeas* vel certe simile capitis tegumentum, quod galeae aut cassidi quamvis simile, minime tamen pro ipsa galea haberi poterat. Wesselingius confert Heliodor. Aethiop. IX [15]. pag. 431 pag. 369 Cor. *ἐξεληλαμένα* vocantur, quae *malleo sunt e ferro ducta*. Conf. I, 50 ibique nott. Supra IV, 5 *χρύσεα ποιήματα* Noster dixit, ubi cf. nott.

CAP. LXXXV.

Σαγάρτιοι] De *Sagartiis* vid. nott. ad I, 125. III, 93. Bene autem h. ex l. colligit Heeren: Ideen etc. I, 1. p. 473, Sagartios non pastoritiam modo tribum, sed etiam venatoriam

τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς, οἳ παρείχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων· ταύτῃσι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἥδε· ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειράς, ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας. ὅτευ δ' ἂν τύχῃ, ἤν τε ἵππου ἤν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑωυτὸν ἕλκει, οἱ δὲ ἐν ἕρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθείρονται. τούτων μὲν αὕτη ἡ

fuisse, quae bellum venationis ad instar gerere consueverit. — Ad usum verbi *νομίζειν* in seqq. conf. I, 130. 215. IV, 183. Quod additum est verbo *νομίζουσι* verbum *ἔχειν* et hoc loco et I, 215, deleri vult Naber in Mnemosyn. IV. pag. 15, quod aliis locis verbum *νομίζειν* cum quarto casu iunxit Noster: qui cur addere non potuerit *ἔχειν*, haud perspicio.

σειρῇσι πεπλεγμένῃσι] Galeus male proposuit *ζειρῇσι*, cum *ζειραὶ* sint *amictus*, ut vidimus ad VII, 75. Sunt vero *σειραὶ restes*, *funes e loris plexis confecti.* Exstat, observante Wesselingio, *σειραῖος ἱμὰς* apud Polluc. I, 148, et *σειραῖαι* apud Philon. Iud. Vit. contempl. p. 897 A. coll. Proverb. Sal. V, 22. Ad vocem *πεπλεγμένῃσι* conf. VII, 63 ibique nott. Ipsum pugnandi morem, quem Sagartiis Noster tribuit, Sauromatis adscribit Pausan. I, 21 §. 8, eodem notante Wesselingio, qui etiam *retiariorum*, qui seriori aetate inter Romanos gladiatores memorantur, mentionem iniecit. De quibus vid. Lips. Saturn. II, 8 et Iuvenalis interprr. ad VIII, 200 seqq. Alia de tali laqueorum usu in certaminibus vel apud Graecos protulit Welcker: Rhein. Mus. N. F. I. pag. 434. Propius huc facit, quod ab I. de Hammer. in Annall. Viennenss. LI. pag. 34. 35 allatum video, in carmine Persico, cui nomen Schahnahmeh, Persarum heroës certantes uti tali laqueo, quo adversarios capiant (vocantur *Kemend*); itemque apud Indos sicariorum tribum quandam memorari nomine *Phansigar*, a voce *Phansi*, quae laqueum (nos: *Fangstrick*) denotet, cum isti olim equis vecti homines laqueis iniectis caperent indeque interficerent.

συμμίσγωσι] *συμμίσγειν* de hostili congressu, qui ad pugnandum fit, aliquoties Noster adhibet: I, 166. 127. IV, 127. VI, 14. VIII, 22.

ἐν ἕρκεσι ἐμπαλασσόμενοι] *ἐμπαλασσόμενοι* veteres grammatici exponunt *συμπλεκόμενοι*, *ἐμπλεκόμενοι*, *implicati.* Vid. Schol. ad Thucydid. VII, 84 (ubi idem vocabulum). Ael. Dionys. apud Eustath. ad Hesych. I. p. 1197 (ubi: *ἐμπαλάξαι· ἐμπλέξαι*). Aelian. N. A. XII, 47, ubi Iacobsius bene memor fuit loci Herodotei, in quo *ἕρκεσι* vertere licet *laqueis*, quemadmodum in Euripid. Electr. 155, ubi Agamemnon dicitur *ὀλόμενος δολίοις βρόχων ἕρκεσιν*, et in Aeschyl. Agamemn. 1620 (1601 Blomf.), ubi *τῆς δίκης ἐν ἕρκεσιν*, quod, ut annotat Hesychius I. p. 1436, idem est atque *ἐν δικτύοις* s. *ἐν ἄρκυσι*, ut ait Valcken. comparans Euripid. Iphigen. Taur. 77 et Aeschyl. Choëphor. 1000. Ad alterum Aeschyli locum in Agamemn. Blomf. attulit Plat. Sophist. p. 200 B. s. pag. 284 Heindorf. (ubi rete piscatorum est). Euripid. Med. 982. Ac denique conf. Lobeck in: Dissertat. de nominibb. deflexis (Regimont. 1841) pag. 6. not. 13, qui vim verbi *ἐμπαλασσόμενοι* a feris translatam putat, quae in retia delapsae retinentur indeque h. l. sic reddit: „*si in transennam incidunt, irretiti occiduntur.*“ Pro *τουτέων* bis reposui *τούτων*.

86 μάχῃ· καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ τήν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευήν, καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευῇ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἅρματα, ὑπὸ δὲ τοῖσι ἅρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἅρματα. ὣς δ' αὕτως Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ· Ἀράβιοι δὲ σκευὴν

ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας] De hac locutione conf. nott. ad VII, 21 et de forma plusquamperfecti ἐπετετάχατο allata ad VII, 63. Quo eodem pertinent in cap. seq. ἐσεσάχατο et ἐσκευάδατο. Quod vero Naber in Mnemosyn. IV. pag. 26 pro ἐπετετάχατο poni vult ἐτετάχατο, cum verbo composito hîc nullus sit locus, equidem verbum compositum eodem modo ac sensu positum h. l. existimo, quo cap. 87: Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπετετάχατο; itaque intactum reliqui.

Cap. LXXXVI.

Μῆδοι] De *Medorum* et *Cissiorum* armatura vid. VII, 62; de *Indis* VII, 65; de *Bactriis* VII, 64; de *Caspiis* VII, 67; de *Libycis* VII, 71.

ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἅρματα]. ἵππος κέλης dicitur Homero in Odyss. V, 371, ubi annotat Nitzsch. pag. 57 sic dici equum ad certamina equestria, quae vocantur, aptum nec plaustra trahentem; qui enim currus trahunt, ii peculiariter vocantur ἵπποι, quemadmodum apud Dion. Cass. XXXVI, 32 distinguuntur viri οἱ μὲν ἐπὶ κελήτων, οἱ δὲ ἐφ' ἁρμάτων. Nec aliter Herodotus distinguit, Indos narrans et equos agere (ad equitandum) et plaustra. Hinc veniunt, ut satis constat, Latinorum *Celeres*, de quibus vid. Fr. Muhlert: De Equitibus Romm. §. 1 et 2. Apud Herodotum quod Schweigh. (in Lex. Herod. II. p. 42) pro ἤλαυνον δὲ κέλητας rescribi vult ἤλαυνον καὶ κέλητας, vix ulla mutandi necessitas comparet. De Indorum equis conferri potest Ctesias Indicc. §. 11, ubi vid. nott. et Bohlen: Das alte Indien II. pag. 73. De voce κέλης qui plura cupiat, adeat Thes. Ling. Graec. IV. p. 1425 ed. Dindorf.

καὶ ὄνοι ἄγριοι] *Asinos feros* s. *onagros* Ctesias quoque novit Indicc. §. 25 coll. Aelian. N. A. IV, 52; ad quem locum (p. 329 fragmm. Ctes.) reliqua veterum testimonia de his asinis feris attuli et quodnam sane animal intelligendum esset, disquisivi. Ut enim mittam, quae mira et fabulosa de hac bestia a Ctesia proferuntur hausta illa quidem, ut videtur, e vulgi traditionibus et monumentorum Persepolitanorum imaginibus; nostra aetate fuere, qui de *Asiatico rhinocerote* cogitarent aut de alia quadam bestia per interioris Asiae plagas palante; Larcherus *Zebram* intellexit. Equidem peritiorum iudicia in talibus exspectans nolim discernere. Neque Herodotus tales asinos ipse vidisse videtur: quos alioqui accuratius descripsisset.

Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κ. τ. λ.] *Libyum* hic nullum esse locum contendens Larcherus reponi vult *Aeglos*, quos Bactrianis vicinos commemoret Noster III, 92. Equidem in talibus malui a librorum auctoritate stare.

Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι] Κάσπειροι e Reizii fluxit coniectura. At *Caspiri* nuspiam supra memorantur, nisi in lacuna, quam VII, 76 esse veri est simillimum, huius gentis mentionem factam esse existimes, aut nisi Κάσπειροι iidem habeantur atque Κάσπιοι, de quibus VII, 67. Quin id ipsum h. l. praebet Sancrofti liber: vulgo exstat Κάσιοι, quod tuentur Rennel. et

μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ πάντες καμήλους, ταχυτῆτα οὐ λειπομένας ἵππων. Ταῦτα τὰ ἔθνεα 87
μοῦνα ἵππευε. ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. Οἱ μέν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα, Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπετετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν. Ἵππαρχοι δὲ ἦσαν 88
Ἁρμαμίθρης τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνίππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων. ὡς γὰρ ὡρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον. ἐλαύνοντι γάρ οἱ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προϊδὼν ἐφοβήθη τε καὶ στὰς ὀρθὸς

Larcher, ut ad III, 93 fin. notavi. De *Caspiris* conf. etiam Excurs. ad III, 102. T. II. p. 685. De *Paricaniis* conf. VII, 68 et de *Arabibus* VII, 69.

εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ] Mediceus, Florentinus et quattuor alii codd. ante καὶ exhibent ἥν, quam voculam recte omisit Sancrofti liber. Tu vid. potissimum Struv. I. p. 24—26 (Opuscc. II. p. 287 seqq.), qui pronomen relativum a vocali incipiens hic ferri posse negat. — In seqq. cum Mediceo, Florentino aliisque retinui ταχυτῆτα, cuius loco in aliis quibusdam exstat ταχύτητι. Wesselingius affert Herodot. III, 102: κάμηλοι ἵππων οὐκ ἕσσονες ἐς ταχυτῆτα et Polluc. I, 140 de Bactrianis haec dicentem: καὶ εἰσὶν αὐτοῖς (κάμηλοι) ἵππων μὲν ὠκύτεραι τὸ τάχος. Tu vid. etiam de camelis, quae ad I, 80 adnotavimus.

CAP. LXXXVII.

ἵππευε] Vulgo ἵππευεν, alii ἱππεύει: neutrum recte; equidem dedi, quod Herodoteo sermoni convenit, vid. Bredov. pag. 103.

κατὰ τέλεα] Vid. nott ad VII, 81. Ad formam ἐπετετάχατο conf. allata ad VII, 62 et ad verba ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους nott. ad I, 80.

CAP. LXXXVIII.

καταλέλειπτο] Ita e duobus codd. editum. Olim κατελέλειπτο, quod revocavit Dindorf. cumque secutus Dietsch. De nomine Ἁρμαμίθρης conf. nott. ad VII, 67. Pro Τίθαιος Lehrs: De Aristarchi stud. Homerr. pag. 308 scribi mavult Τιθαῖος ut Βαγαῖος, Μαζαῖος, alia id genus. Pro ὁρμέωντο dedi ὡρμέοντο; vid. Bredov. p. 308. Paulo ante ἦσαν dedi pro ἔσαν.

ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον] ἐνέπεσε ex Aldina et Sancrofti libro fluxit. Reliqui libri περιέπεσε, quod margini olim adscriptum hinc in textum irrepsisse suspicatur Valckenarius, cum significatione nihil sane differat ἐπὶ s. ἐς συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον (*tristem in calamitatem incidit*) et συμφορῇ περιέπεσε δεινῇ, quae vulgaris est dicendi ratio, coll. Diodor. XII, 60, ubi additur ἐν. συμφορὴ ἀνεθέλητος dicitur *gravis* vel *tristis calamitas*, quod notant H. Stephanus et Valckenarius, qui bene huc attulit VII, 133 et I, 132, ubi multa nobis in vita evenire dicuntur τὰ μή τις ἐθέλει, i. e. ἀνεθέλητα, sive *mala*, *calamitates dirae*, verbis hisce in speciem lenissimis declaratae. Et conf. etiam Artabani verba VII, 46.

ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα. πεσὼν δὲ αἷμά τε ἤμεε, καὶ ἐς
φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς
ἐποίησαν οἱ οἰκέται, ὡς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶρον, ἐν τῷ περ κα- 546
τέβαλε τὸν δεσπότεα, ἀπαγαγόντες ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον
τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

89 Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι
καὶ χίλιαι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἵδε· Φοίνικες μὲν σὺν Συ-
ρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι·
περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας
τρόπον τὸν Ἑλληνικὸν, ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους,
ἀσπίδας δὲ ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ

ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα] i. e. *excussit, deiecit Pharnuchem.* Idem verbum eadem in re IX, 22, ubi cf. nott. *Pharnuchus* Persa commemoratur apud Aeschyl. Pers. 313.

αἷμά τε ἤμεε καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος] i. e. *sanguinem evomuit indeque in phthisin s. tabem morbus transiit.* Verbum *περιέρχεσθαι* eadem *transeundi* significatione eâdemque structurâ I, 7, ubi conf. nott. I. 187 III, 65. VI, 110. VIII, 106 fin. coll. VII, 158. — Quae sequuntur, exhibui secundum Schweigh., Gaisford. et recentt. editiones, libris scriptis nonnihil fluctuantibus. *κατ' ἀρχὰς*, quod additur ad augendam vim antecedentis vocis *αὐτίκα* (cum alias valeat *omnino, prorsus*) invenitur quoque VII, 148. 220. 223. VIII, 3. 94 (ubi *αὐτίκα κατ' ἀρχὰς* reddere malim *statim ab initio*, aeque atque IX, 22. 66. 103).

ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα] Schweighaeuserus: „*crura in genibus praeciderunt*," probans Gronovii interpretationem verborum *ἐν τοῖς γούνασι* (*in commissura, qua femur cruribus committitur*) et conferens III, 103, ubi vid. allata. Add. adnotata ad VII, 67. — Ad verbum *παρελύθη* cf. VII, 38 ibique nott.

CAP. LXXXIX.

Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλιαι] Qui idem navium numerus proditur VII, 184 coll. VII, 97. Diodor. XI, 3 (*ἠριθμήθησαν δὲ — νῆες — σύμπασαι μακραὶ πλείους τῶν χιλίων καὶ διακοσίων*); cum Herodoto plane consentit eundem navium numerum indicans Aeschylus in Pers. 347 seqq., cuius verba et ipsa summa fide digna attulit Plutarchus in Vit. Themistocl. 14, qui quod ad navium numerum definiendum uti maluit testimonio poëtae tragici quam historiae, malevoli in Herodotum animi incusatur a Valckenario: a quo crimine cum liberare studuit nuperrimus editor, Sintenis, qui de numero navium, quae Xerxem secutae sunt, conferri iubet Barn. Brissonium in libr. De reg. Pers. princ. III, 73. p. 317 et quae collegere interprett. ad Cornel. Nep. Vit. Themist. 2, Stanleius ad Aeschyl. Pers. 348, Amersfoordtius ad Demosthen. de Symmor. pag. 186. 7. T. I. pag. 786 seqq. in Apparat. Schaefer. Valckenarius praeterea excitaverat Spanhem. in Iulian. pag. 280. Diodorus l. l. eundem fere numerum et easdem atque Herodotus enumerat gentes, sed in navium numero, quas singulae subministrarint, multum ab eo discrepat: de quo postea videbimus. Et confer quoque Ctesiae Excerptt. Perss. §. 23.

Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ] Conf. notata ad I, 1. 105. In seqq. verbis ad *κυνέας* conf. nott. ad VII, 77 et ad *θώρηκας λινέους* nott. ad VII, 61. 63.

ἀσπίδας ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον]

Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν. τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι

ἴτυς designat clipei ambitum s. labra ferrea, cum ipse clipeus ex alia esset paratus materia: vid. Hesiod. Scut. 314 aliosque poëtarum locos allatos in Thes. Ling. Graec. IV, p. 723 ed. Dindorf. Apud Polybium VI, 21, quem citat Wesseling., hoc vocatur *σιδηροῦν σιάλωμα* coll. Hesych. s. v. *Πέλτη* T. II. p. 909, ubi est: *πέλτη· ἀσπὶς ἴτυν οὐκ ἔχουσα.* Ac proprie quidem *ἴτυς* quemvis orbem s. *περιφέρειαν* indicat, ut rotae apud Homer. Ili. IV, 486 (coll. V, 724), ubi consul. veteres grammaticos, clipei apud Euripid. Phoeniss. 1393. Xenoph. Anab. IV, 7, 12: quo eodem sensu etiam apud Homerum dicitur *ἄντυξ* Ili. VI, 118. Conferas quoque Rumpf: Beiträge z. homer. Worterkl. pag. 15 seqq.

οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον κ. τ. λ.] Vid. notata ad I, 1: quibus nunc addere lubet contrariam sententiam Fr. H. Muelleri in Commentt. De rebus Semitt. p. 20 (Berol. 1831), qui regiones iuxta Libanum atque Iordanem praecipua Phoenicum habitacula fuisse censet, quorum pars s. colonia inde ad Persicum quod dicitur mare, mercaturae cum Indis hinc facilius ac breviore itinere instituendae causa, se receperit. Contra Hengstenberg., quae Herodotus de Phoenicum sedibus primitivis ad mare rubrum enarrat, falsa Persarum traditione niti contendens, Phoenices, prouti sacra scriptura edocet, statim post generis humani dispersionem eas, quas postea tenuerint regiones, in ipsa Phoenicia ad maris mediterranei oram incoluisse statuit: vid. Commentt. de Rebb. Tyrr. pag. 93 seqq. Equidem iam supra professus sum eam sententiam, qua Phoenices olim ad mare Persicum habitasse indeque ad Syriae oram migrasse antiquitatis certe opinionem fuisse declararem, in qua etiamnum persistere placet; itaque verba *ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ* de *sinu s. mari Persico* sunt intelligenda; vid. nott. ad I, 202. In seqq. pro *τὰ παρὰ θάλασσαν* Eustath. ad Dionys. Perieg. 904 exhibet *τὰ περὶ θάλασσαν*; ad haec autem verba *τὰ παρὰ θάλασσαν* refero genitivum *τῆς Συρίης*, quem nonnulli haud recte ad antecedens *ὑπερβάντες* traxerunt, a quo nos commate interposito separavimus. Namque Phoenices, qui ad mare rubrum olim habitabant, *inde* (i. e. ex his sedibus) *transgressi* (super omnes terras, quae inde a rubro mari i. e. Persico usque ad mare mediterraneum extenduntur) obtinuisse dicuntur eos Syriae tractus, qui mari (mediterraneo) adiacent, i. e. *Syriae oram:* ad quam eandem spectant verba, quae continuo sequuntur: *τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται*, i. e. *Syriae* vero (quae scil. longius extenditur magnumque terrae spatium continet) *ea regio* sive *pars* (quae mari adiacet), *atque omnis ille tractus* (maritimus), qui *usque ad Aegyptum tendit*, *Palaestina vocatur:* cf. Movers: Die Phoeniz. II, 1. pag. 38—60; aliter hunc locum intelligi vult Stark: Gaza etc. pag. 37. 38 coll. 59. Ad vocem *ὑπερβάντες* cf. VI, 108. II, 13. 14.

Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας] Iam supra (ad VII, 69) adnotavi, mirum videri, quod Aegyptii inter navales copias tantum memorantur. Qua in re aliter tradit Aeschylus, qui commemorans Aegyptiorum copias, quas Arsames, Memphidi praefectus, et Ariomardus, Thebarum procurator, contra Graecos duxerint, subiungit vers. 40: *καὶ ἑλειοβάται ναῶν ἐρέται δεινοὶ πλῆθός τ' ἀνάριθμοι:* unde infe-

κράνεα χηλευτὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας, τὰς ἴτυς μεγάλας ἐχούσας,
καὶ δόρατά τε ναύμαχα καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος
αὐτῶν θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι
90 *μὲν οὕτω ἐστάλατο. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα*

rioris Aegypti s. Deltae incolas, *τοὺς ἑλείους* s. *τὰ ἕλεα οἰκοῦντας* (vid. Herod. II, 94), quos Aegyptiorum fortissimos dicit Thucydides I, 110, intelligi credibile est, qui Xerxi quoque tantas copias navales praebuerint.

κράνεα χηλευτὰ] In uno cod. exstat *πλεκτὰ χηλευτά*. Conferunt Pollucem VII, 83, qui ex h. l. citans *χηλευτὰ* interpretatur *τὰ πλεκτά*: quod ipsum invenimus VII. 79 coll. 63 ibique nott. Nec aliter Hesychius II. p. 338 explicat *πλεκτὰ ἐκ σχοίνου ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης μαλάκια*. Herodotus igitur procul dubio intellexit *plexas* galeas s. *nexiles*, *sutiles*, docente H. Stephano in Thes. L. Gr. IV. p. 515 [T. VII. p. 10596 seq. ed. Valpy]. T. VIII. pag. 1467 ed. Dindorf. — Pro *δόρατα* (quae forma eadem legitur VII, 224. IX, 62. VII, 41. 135. 211) Bredov. pag. 166 mavult *δούρατα*, quod recepit Dietsch. Equidem et hoc loco aliisque laudatis vulgatam relinquere satius duxi indeque etiam I, 34 reliqui *δοράτια*, eodem Bredovio auctore in *δουράτια* mutandum. Caeterum *ξυστὰ ναύμαχα* (i. e. *apta ad pugnam navalem*) inveniuntur apud Homer. Ili. XV, 389. 677.

καὶ τύκους μεγάλους] Pro *τύκους*, quod afferunt Florentinus duoque Parisini, in Mediceo et Sancrofti libro *τύχους*, in Aldina ac duobus aliis Pariss. codd. *τύχους* (in uno *τοίχους*) ὄρυξ *λιθοξοϊκὸν ἐργαλεῖον μεγάλους*, quam glossam bene delendam notavit Camerar. ad Aristotel. Eth. VI, 12. p. 304. Apud Suidam (Vol. II. P. 2. p. 1238 seq. ed. Bernhardy) legitur *τύκος· ἐργαλεῖόν τι, ᾧ τοὺς λίθους περικόπτουσι καὶ ξέουσι*, quae eadem exstant in Scholiis ad Aristoph. Av. 1138. Alia vid. in Thesaur. Ling. Gr. VII. p. 2569 seq. ed. Dindorf. Ipsam vocem vulgo explicant *bipennem*, *securim* eamque magnam. Nos: *Streitaxt*. Ab Hesychio exponitur *σφὴν*, quod nos vocamus *Keil*. — In seqq. *αὐτῶν* dedi pro *αὐτέων* et *ἦσαν* pro *ἔσαν*.

ἐστάλατο] Reposui cum Bredovio p. 328 (ubi de hoc loco eiusque lectione accurate disputat) *ἐστάλατο*, quod unum verum videtur, merito receptum a Bekkero, Dindorfio, Dietschio; idque confirmari credam Hesychio (I. p. 1468), si Bredovium secuti *ἐσταλάδατο* (ut vulgo legitur) mutamus in *ἐστάλατο*, quod explicatur *ἐστολισμένοι ἦσαν*, i. e. *instructi*, *armati erant;* tu conf. de verbo *στέλλειν* hac significatione adhibito III, 14. VII, 62. 93. Nec aliter *ἐστάλατο* invenitur apud Hesiod. Scut. 288: ex quo in Herodoteo loco idem reponere non audet Lobeck. ad Sophocl. Aiac. pag. 403. Vulgo edunt *ἐσταλάδατο*, quod praebent quidam codd. atque Eustath. ad Ili. pag. 234, 14 s. 177, 28, quodque ex *ἔσταλτο* Ionum more natum esse putaverat Wesseling. Dissert. Herodot. VII. p. 68. In Florentino exstat *ἐστελάδατο*, in uno Parisino *ἐσκευάδατο*, quod Portus reponi voluit, itemque nostrâ memoriâ Goettling ad Hesiod. Scut. 288. Valcken. refinxit *ἐστολίδατο*, id est *ἐστολισμένοι ἦσαν* vel *ἔσαν ἐσταλμένοι* (sic) a verbo *στολίζειν*. Schweigh. lectio *ἐσταλάδατο* e duabus scripturis orta videbatur: *ἐστάλατο* et *ἐσκευάδατο*, illud a verbo *στέλλειν*, hoc a verbo *σκευάζειν*. Quid voluerit Matthiae, ipse vix compertum habuisse videtur, si quidem in Gramm. Gr. §. 204, ubi de iis tertiae personae pluralis plusquamperfectorum formis, quales attigimus ad VII, 62, disputat, ex h. l. et ex Hesiod. Scut. 288 affert *ἐστάλατο*, a verbo *στέλλειν* pro *ἦσαν ἐσταλμένοι*, paucis vero interiectis idem affert *ἐστολίδατο* hoc ex loco Herodoti, Valckenarii adnotationem consuli iubens. In ipso Herodoti textu intactum reliquit *ἐσταλάδατο*, quod idem fecerunt reliqui

καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἱλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλέες αὐτῶν, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας, τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Ἕλληνες. Τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων, οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίης, οἱ δὲ ἀπὸ Κύθνου, οἱ δὲ ἀπὸ Φοινίκης, οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐ-

editores, quodque Schweighaeus. in Lexic. Herod. II. p. 281. retulit ad verbum *στέλλειν*; a quo tamen quî formari potuerit *ἐστολάδατο* pro *ἐσταλμένοι ἦσαν*, id sane intelligi nequit.

CAP. XC.

εἱλίχατο] Conf. VII, 62. 76 de hac forma. Idem exhibet Eustathius loco supra laudato, qui *κατειλίχατο* pag. 454, 15 s. 345, 46. Ad vocem *μίτρα* conf. allata ad VII, 62; et ad vocem *βασιλέες* (sic enim exhibui pro *βασιλῆες*, ut mox *αὐτῶν* pro *αὐτέων* et *τούτων* pro *τουτέων*) nott. ad V, 109.

οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας] Pauwius, quem sequuntur Larcherus et Miot, *κιθῶνας* mutatum vult in *κιτάριας*: *reliqui* (vulgus) *gestabant citares*, cum reges scil. mitris uterentur. Apud Pollucem enim X, 171 cum exstet: Ἡρόδοτος δὲ καὶ κίταριν εἴρηκε, neque usquam alibi haec vox in Herodoti Musis, ut nunc leguntur, reperiatur, ad nostrum locum Pollucis observationem spectare rati, pro *κιθῶνας* reponi voluerunt *κιτάριας*, vel potius *κιτάρις* Herodoti usum (de quo vid. Bredov. p. 264) si sequi velimus. Sed bene, si quid video, iam Wesselingius: „*Tunicas* scriptor *vulgo Cypriorum* tribuit, *regibus* negat: capitis eorum tegmen, quod reticuit, abditum tenetur in sequentibus, *τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες.*" Accedit, quod *citarim* s. *cidarim* Persae, ut Curtius ait De rebb. gest. Alex. III, 3, 10, regium capitis vocabant insigne: de qua re plura profert in medium Sintenis ad Plutarch. Themistocl. 29. pag. 185; itaque satis patet, hoc capitis tegumentum, quod solis Persarum regibus gestare licuit, tribui non posse Cypriorum vulgo, quorum reges mitrâ caput involutum habebant: neque statui posse aliud cidaris genus, idque vulgare: de quo cogitat Wheeler: Geography of Herodot. p. 329. De Cypriorum regibus conf. nott. ad V, 109 coll. 104.

Τούτων δὲ τοσάδε ἔθνεα κ. τ. λ.] Herodotus singulas indicaturus Cypriorum gentes, quae ad hanc expeditionem praebuerint naves, iam eas secundum originem ac stirpem recenset, alias enarrans a Salamine Athenisque repetere genus, alias ab Arcadia, alias a Cythno, alias a Phoenicia, alias ab Aethiopia. Itaque hoc loco recte est usus Dahlmann. Herodot. pag. 150 Phoenicum colonias contendens ex antiquissimo inde aevo in Cypri fuisse insula. *Cythnus* insula, cuius etiam VIII, 46. 67 mentio fit, prope Atticae oram sita ad meridiem Coi et ad septentrionem Seriphi, Cycladibus vulgo adnumeratur. Nunc vocari tradunt *Cythno* s. *Cauro:* sed vulgo plerumque dicitur *Thermia.* Vid. Larcher. in Tab. geograph., Tzschucke ad Mel. II, 7. §. 11. pag. 747 seq. nott. exegg., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1027. Invisit insulam ac descripsit L. Ross, vid. Morgenblatt. 1837. nr. 89 seqq., Reisen nach d. Inseln I. pag. 105 seqq., quibus add. Goedechen in: Rust Magazin für Heilkunde (1837) Vol. L. nr. 1. pag. 1 seqq. — Ab *Aethiopia* quoque quod Cypriorum gentes repetuntur, id cum fabula de Memnone Aethiopico eiusque sacris per Cyprum insulam cohaerere contendit Movers: Die Phoeniz. I. pag. 241; Guil. Engel (Kypros. Berlin 1841. Vol. I. p. 150) haec ad Amasin referre mavult, qui teste Herodoto (II, 181, ubi vid. nott.) Cyprum subegit eamque in insulam Aethiopes colonos transtu-

91 τοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗ- 547
τοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων, ὠμοβοέης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ

lisse videtur viro docto. De quibus nihil quamquam traditum invenitur in celeberrima illa inscriptione Cypria, quae Amasin celebrat foedus cum Cypriis ineuntem iisdemque pacem restituentem post saeva bella domestica, quibus pressi fuerint insulae incolae: tamen haud incredibile prorsus id videri potest: nisi malis ad priora tempora regredi, quibus Cyprus Aegyptiorum regum, Sesostridis, Sethonis, Apriae expeditiones sustinuisse atque Aegyptiis quoque in tempus quoddam paruisse perhibetur: vid. Roeth: Die Proclamat. d. Amasis pag. 101.

CAP. XCI.

λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων] *λαισήϊα* dici *τὰ ἐν τῇ λαιᾷ φερόμενα ἀμαζονικὰ ἀσπίδια* notat Eustath., cui add. Etymolog. magn. pag. 506 Lips., ubi *λαισήϊά τε πτερόεντα μικρὰ ἀσπίδια ὠμοβύρσινα· ἔστι δὲ καὶ βαρβαρικὸν ὅπλον.* Nec dubium, quin scuti genus quoddam peculiare significetur, praesertim ob verba adiecta *ὠμοβοέης πεποιημένα*, i. e. *e cruda bovis pelle confecta* (scuta), *ἐξ ἀκατεργάστων βυρσῶν* (ut ait Eustath. ad Ili. pag. 570, 25 s. 433, 16, ubi exhibet *ὠμοβοείοις*), *e pellibus nondum confectis* s. *mollitis.* Valcken. his addit Athen. XV. pag. 696 A., ubi *καλὸν λαισήϊον, πρόβλημα χρωτός*, et ad vocem *ὠμοβοέης* confert IV, 65 (ubi *ὠμοβοέην*), cum Ionicum sit *ὠμοβοέη* scil. *δορά*: de qua ellipsi conf. allata ad VII, 69. Add. Lobeck. Diss. I. De nominibb. Graecc. substant. et adiect. ambiguis (Regiomont. 1832) pag. 9. Reliquis scriptoribus, eodem observante, usitata sunt *ὠμοβόϊνος* atque *ὠμοβόϊνος*, quod legitur VII, 76. 79. Add. Xenoph. Anab. IV, 7. §. 23: *καὶ γέρρα ἔλαβον δασέων βοῶν ὠμοβόϊνα* coll. §. 26 et VII, 3. §. 32. — Ad vocem *ἀγχοτάτω* *Cr.* confert Matthiae Animadverss. ad Hymn. Homerr. p. 338.

οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο] *Cilices* commemorantur inter gentes Dario subditas, tributum solventes atque quartam regni provinciam s. satrapiam constituentes III, 90, ubi in annotatione mirum videri diximus, quod in cuneatis Persarum inscriptionibus nulla huius terrae gentisve mentio fiat; nisi Cilices referre velis ad eam provinciam, quae *Iones in continenti habitantes* complectitur ex Opperti interpretatione: tum igitur *Graecis* in satrapiarum descriptione Cilices adscriptos fuisse credibile fit: eodemque etiam referendum erit, quod antiquitus Ὑπαχαιοὶ vocabantur teste Herodoto, qui eo indicare voluisse videtur, antiquitus homines Graecae stirpis aut solos aut cum aliis mixtos ibi consedisse: postea autem Phoenices ingressos ita praevaluisse, ut ab eorum duce genti et terrae nomen imponeretur, priori nomine relicto. Qui apud Homerum dicuntur *Κίλικες* (Ili. VI, 397. 415), non longe ab ipsa Troianorum terra habitabant in ea regione, quae Aeolica postmodo habebatur, sive, ut Strabonis utar verbis (XIII. p. 611): *μετὰ δὲ τοὺς Λέλεγας τὴν ἑξῆς παραλίαν ᾤκουν Κίλικες καθ' Ὅμηρον, ἣν νῦν ἔχουσιν Ἀδραμυττηνοί τε καὶ Ἀταρνεῖται καὶ Πιταναῖοι μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Καΐκου κ. τ. λ.*: unde in eam terram, quae postea Ciliciae nomine vulgo significatur, discessisse dicuntur, teste eodem

τριήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκεδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας 92

Strabone XIII. p. 605. 606. XIV. p. 676: qui Cilices cum Troianis coniuncti iisque opem ferentes num Graecae s. Pelasgicae an alius cuiusdam stirpis fuerint, equidem haud affirmem: Pelasgicae aut antiquae Graecae originis fuisse suspiceris licet indeque etiam hos antiquitus Ὑπαχαιοὺς nominatos esse: quod nomen inde repeti posse suspicatur Schoell (in not. versionis Germanicae, ubi pluribus de hac gente disputat), quod isti Cilices consederint *infra* Achaeos (qui ex Europa ingressi supra istorum Cilicum regionem et ipsi sedes ceperint) indeque Ὑπαχαιοὶ dicti sint, vel quod Achaeis hisce subditi fuerint: de quo decernere nolim. Quae sequuntur Herodoti verba: ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, quam vim habeant, supra iam significavi. Etenim *Agenor* Neptuni filius qui fertur (apud Apollodor. III, 1) παραγενόμενος εἰς Φοινίκην γαμεῖ Τηλέφασσαν καὶ τεκνοῖ θυγατέρα μὲν Εὐρώπην, παῖδας δὲ Κάδμον καὶ Φοίνικα καὶ Κίλικα; hos igitur filios pater ut Europam a Iove raptam quaererent et reducerent emisit, interdicens ne antea redirent, quam invenissent Europam; ὡς δὲ (ita pergit Apollodorus) πᾶσαν ποιούμενοι ζήτησιν εὑρεῖν ἦσαν Εὐρώπην ἀδύνατοι, τὴν εἰς οἶκον ἀνακομιδὴν ἀπογνόντες ἄλλος ἀλλαχοῦ κατῴκησαν, Φοῖνιξ μὲν ἐν Φοινίκῃ, Κίλιξ δὲ Φοινίκης πλησίον, καὶ πᾶσαν τὴν ὑφ' ἑαυτοῦ κειμένην χώραν ποταμῷ σύνεγγυς Πυράμῳ Κιλικίαν ἐκάλεσε κ. τ. λ. Quae eadem tradit Hygin. fab. 178; ipseque Euripides in Phryxo cecinerat, teste Schol. in Euripid. Phoeniss. 6 (vid. Nauck. Fragmm. Tragicc. Graecc. nr. 816. Euripid. pag. 493): ἦσαν τρεῖς Ἀγήνορος κόροι· Κίλιξ, ἀφ' οὗ καὶ Κιλικία κικλήσκεται κ. τ. λ.

οἱ δὲ Πάμφυλοι] Duo codd. cum Eustath. ad Dionys. 854: Παμφύλιοι, quod merito reiecit Bredov. pag. 71, si quidem Noster ubivis (I, 28. III, 90. V, 68) usus est formâ Πάμφυλοι, magis vetustâ illâ quidem, qua et Strabo et Appianus atque Pausanias usi sunt: vid. quae attulit Forbiger in: Pauly's Realencyclop. V. pag. 1098. Herodotea haec de Pamphyliorum origine attigerunt Eustathius l. l. et Strabo XIV. p. 981 A. s. p. 668 A, ut notat Valcken. Add. eundem Strab. XIV. p. 642 et Pausan. VII, 3. §. 4. Ac praeter eos Graecos, qui cum Amphilocho et Calchante post Troiam captam in eam terram, quae Pamphylia vocata est, delati feruntur, ii quoque Cilices, quorum paulo antea mentionem fecimus, suis sedibus pulsi in eandem terram profugisse dicuntur, teste Callisthene apud Strabon. XIV. p. 667 (ἐκπεσόντων ἐκ τοῦ Θήβης πεδίου τῶν Τρωικῶν Κιλίκων εἰς τὴν Παμφυλίαν ἐκ μέρους, ὥς εἴρηκε Καλλισθένης): adeo ut haec terra, in quam aliae quoque gentes diversae stirpis confluxisse videantur, merito Παμφυλίας nomen acciperet, ipsique incolae Πάμφυλοι, i. e. *omnium tribuum s. gentium homines*, vocarentur, plane ut *Alamanni* nostri, qui, uti scribit Agathias Hist. I, 6, ξύγκλυδές εἰσιν ἄνθρωποι καὶ μιγάδες, καὶ τοῦτο δύναται αὐτοῖς ἡ ἐπωνυμία: de qua re vid. Zeuss: Die Deutschen und die Nachbarstämme pag. 205 seqq. Reliquos veterum scriptorum locos de Pamphylia praebet Forbiger l. supra l. De *Amphilocho* consul. nott. ad III, 91 et add. Stiehle in: Schneidewin. Philolog. VIII. pag. 63; de *Calchante*, vate celeberrimo, Larcherus citat Conon. Narrat. VI. p. 249 et Pausan. VII, 3. §. 4. Primarius est Homeri locus in Iliad. I. vs. 69 seqq., ubi vid. allata a Freytag. p. 45. Add. Cicer. de divinat. II, 30 ibique Davis.

Cap. XCII.

Λύκιοι] Vid. Herod. I, 173 ibique

πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι. εἶχον δὲ τόξα κρανέϊνα καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια, ἐπὶ δὲ αἰγὸς δέρματα περὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους· ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμίλαι ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, ἀνδρὸς
93 Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Δωριέες δὲ, οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα, καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Ἕλληνες ἐσταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ οἵτινες πρότε-

nott. *Lyciorum* gens bellicosissima, quae Apollinem coluit Troianisque fuit consociata, ex Homero satis nota; conf. Ili. II, 876. VI, 168. 171. 194. XII, 330. 408. 417. Plura de Lycia ac Lyciis qui quaerat, adeat quae exposuit Forbiger in: Pauly's Realencyclopaed. IV. pag. 1255. — In seqq. τόξα κρανέϊνα (cuius loco Florent. affert κρανέϊα) sunt *arcus cornei*, e corni arboris s. arbusti ligno confecti, ut interpretatur Schweigh. in Lex. Herod. II. p. 55. Λύκια τόξα iam supra VII, 77 commemorantur. Sequuntur ὀϊστοὶ ἄπτεροι, i. e. *sagittae non alatae*, *alis non instructae*, ad Homericam dicendi rationem, de qua conf. Od. XVII, 57. XIX, 29. XXI, 386. XXII, 398.

αἰγὸς δέρματα — αἰωρεύμενα] Sic plures exhibent codd. cum Eustath. ad Dionys. 857. In Mediceo, Florentino, aliis exstat δέρμα — αἰωρεύμενον. Cilicum atque Lyciorum terra et olim et nunc caprarum proventu excellere dicitur, unde optima paratur lana: vid. Thihatcheff: Asie mineure II. p. 710, qui Herodotei loci haud fuit immemor. In proxime seqq. pro περιεστεφανωμένους duo codd. cum Eustathio offerunt ἐστεφανωμένους, haud improbante Wesselingio. πίλους sensu latiori de quovis capitis tegmine dici satis constat.

ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος κ. τ. λ.] Vid. I, 173. Qui *Lycus* postmodo divinos Athenis accepit honores eiusque statua ad forum collocata, unde τὸ ἐπὶ Λύκῳ δικαστήριον. Cf. Aristoph. Vesp. 408 (375 Both.) ibique Brunck. coll. 789 Both. Idem Lycus inter vates celeberrimos enumeratur a Pausan. X, 12. §. 6. *Pandion*, qui hîc vocatur, secundus, opinor, est, Aegei pater, qui Athenis eiectus Megaram se contulit, unde ipsius filii profecti Athenas recuperarunt. Cf. Apollodor. III, 14, 7. 8. Euripid. Med. 660.

CAP. XCIII.

Δωριέες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης] Similem usum praepositionis ἐκ notavimus ad IV, 145. Add. VII, 106. 107. De *Doribus Asianis* conf. I, 144. Apud Diodorum XI, 3 *Dores* οἱ πρὸς τῇ Καρίᾳ κατοικοῦντες una cum *Rhodiis* et *Cois quadraginta* naves exhibuisse dicuntur. Cares, qui teste Herodoto *septuaginta* praebuerunt naves, *octoginta* praebuisse dicuntur apud eundem Diodorum, qui Cilicum quoque *octoginta* (non *centum*, ut Herodotus), Pamphyliorum *quadraginta* (non *triginta*, ut Herodotus) et Lyciorum *quadraginta* (non *quinquaginta*, ut Herodotus) naves commemorat.

γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου] i. e. Peloponnesi incolis oriundi indeque huc profecti, ut VII, 90 fin. οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος κ. τ. λ. et VII, 92 fin. Τερμίλαι — ἐκ Κρήτης γεγονότες.

ρον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες 94 δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαιΐην, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου Ἴωνες. Νησιῶται δὲ ἑπτα- 95

ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν λόγων εἴρηται] Vid. I, 171.

CAP. XCIV.

Ἴωνες] Vid. I, 142 seqq. et de prioribus *Ionum* sedibus in Achaia, quae post vocata est, cum scil. ab Achaeis eiecti essent, I, 145 ibiq. nott. Haec igitur Herodoti testimonia de priscis Ionum sedibus in Peloponneso, unde ab Achaeis eiecti fuerint, si quam fidem merentur (alia ut taceam ab aliis dudum prolata), satis patet, quid de ea opinione sit iudicandum, qua Iones primitus in Asiae ora consedisse indeque ut in alias terras, ita in ipsam Graeciam excurrisse nunc perhibentur; conf. Curtius: Die Ionier pag. 5 seqq. et Schoemann: Animadverss. de Ionibus (Gryphisvald. 1856) pag. 7 seqq. Equidem malim sequi Herodotum his contraria prorsus enarrantem assentientemque habeo C. F. Hermann. l. mox l. et §. 77. Neque aliter *οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες, οἱ ἀπ' Ἀθηνέων* dicuntur cap. sequente, ubi vid. nott. De *Danao*, qui ex Aegypto profugus Argis sedes cepisse dicitur, vid. II, 91; de *Xutho*, qui Ionis fertur pater, VIII, 44 coll. nott. ad I, 145. C. F. Hermann. l. l. §. 7. not. 6. 7. §. 94. not. 2 et §. 96. not. 2, g. Haase: Athen. Stammverfass. (Abhandll. d. hist. philol. Gesellsch. in Breslau I.) pag. 125. Vocabantur *Pelasgi Aegialenses*, quod olim omnis Peloponnesus vocabatur *Pelasgia*, teste Euripid. Iphig. in Aul. 1473, eiusque ora maritima, quae postmodo Achaiae nomen accepit, *Αἰγιάλεια* ab *Aegialeo* rege, ut ferebant. Tu conf. C. F. Hermann: Hellen. Staatsalterthüm. §. 96. not. 5. 8 et §. 17. not. 8. Quin ipsa Sicyon olim ita appellata fuisse narratur. Vid. Spanhem. ad Callimach. H. in Del. 72. 73. — Caeterum ex eo, quod Iones ab Herodoto atque Diodoro (XI, 3, qui cum Ionibus iungit Chios et Samios) *centum* naves praebuisse dicuntur, cum *trecentas* Phoenices exhiberent (VII, 98), satis cognosci potest, quantum vel illo tempore Ionum res navales floruerint; quo eodem faciunt *quinquaginta* naves, quas insulani s. Cycladum incolae exhibuerunt, teste Diodoro XI, 3.

ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου Ἴωνες] Eadem Noster tradit VIII, 44: *Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτων Ἴωνες*; eandemque famam sequitur quoque Euripides in Ion. 1588. Quid vero *Ionis* et *Ionum* nomine veteres designare voluerint, valde incertum: vid. quae de nominis huius vi ac significatione protulerunt C. F. Hermann. l. l. §. 96. not. 7, Curtius l. l. pag. 47. not. 10. Apud orientales homines atque in ipsis inscriptionibus cuneatis *Iones* (*Yuna* s. *Iuvan*, qua voce *iuvenem* indicari volunt) dici omnes fere Graecos satis constat: cf. nott. ad III, 90.

CAP. XCV.

Νησιῶται δὲ] Hi insulani cum a duodecim Ionum civitatibus in Panionium convenire solitis distinguantur, neque *Chii* neque *Samii* esse possunt, qui ad ipsas hasce civitates duodecim pertinent atque etiam a Diodoro XI, 3 Ionum civitatibus *centum* naves praebentibus adnumerantur, sed ad eas insulas pertinent, quae *Cyclades* vulgo appellantur; ad quas ipsas apud Herodotum spectare verba *νήσους, νησιώτας,*

καίδεκα παρείχοντο νέας, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες. καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων. Αἰο- 548

iam ad V, 30 fin. notavimus. Ex quo eodem Herodoti loco coll. VI, 49 discimus, has insulas Dario aquam et terram petenti paruisse. Harum vero insularum incolas Ionicae s. Atticae stirpis fuisse Herodoti verba, quae sequuntur, satis indicant: καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων: quibus verbis Noster significare vult, eos quoque Graecos, qui insulas habitant, olim Pelasgos fuisse, postea autem Iones vocatos esse aeque atque eos, qui ex Athenis in Asiam profecti postea Iones appellati fuerint, cum olim Pelasgi (Aegialenses) dicerentur. Cycladum incolas ad Ionis posteros quoque refert Euripides in Ion. 1581 seq. (οἱ τῶνδε δ' αὖ παῖδες γενόμενοι σὺν χρόνῳ πεπρωμένῳ Κυκλάδας ἐποικήσουσι νησαίας πόλεις κ. τ. λ.) et Scholiast. ad Dionys. Perieget. 526, eodemque etiam referre licet Herodoti ipsius locos VIII, 46. 48; conf. Raoul-Rochette: Histoir. de l'établiss. d. colon. Grecs III. pag. 79 seq. Cycladum igitur incolas si hoc Herodoteo loco significari credimus, qui *sedecim* naves Xerxi exhibuerint, obstat quodammodo Diodori locus XI, 3, qui ab iisdem insulanis *quinquaginta* naves exhibitas scribit, his additis verbis: τὰς γὰρ νήσους τὰς ἐντὸς Κυανέων καὶ Τριοπίου καὶ Σουνίου προσηγμένος ἦν ὁ βασιλεύς: quae cum Herodoteis vix in concordiam redigi poterunt. Ac si quaeras, quasnam insulas Herodotus intellexerit Persae naves praebentes, Larcherus referre huc voluit *Ceum, Naxum, Siphnum, Seriphum, Andrum, Tenum.* In quo merito obloquitur Leake: Die Demen Attika's pag. 174 seq. e vers. Westermanni; etenim Naxus, Siphnus et Seriphus suas naves Graecorum classi addidisse dicuntur ab Herodoto VIII, 46 et 48; Andrus et Tenus postmodo demum ad Persarum regem accesserunt, ut intelligitur ex Herodot. VIII, 66 coll. 82. Ceüm denique Doribus a Diodoro adscribi vidimus in nott. ad VII, 93. Itaque *Lemnum* et *Imbrum* hoc loco potissimum respici putat Leake: nisi utriusque insulae naves iis potius accensas fuisse credas, quas Aeoles, qui et ipsi olim Pelasgi vocabantur, teste Herodoto, exhibuerant *sexaginta* numero, cum Diodorus l. l. Aeolibus una cum Lesbiis et Tenediis *quadraginta* tantum naves tribuat. Hellespontiis vero una cum Ponti accolis *octoginta*, quibus iisdem *centum* naves adscribit Herodotus. Quae cum ita sint, νησιῶται, qui sedecim naves Xerxi exhibent, vix alii esse poterunt atque incolae insularum parvarum quarundam, quae ad Cyclades pertinent, quae vero Herodoto vix dignae visae sunt, quas accuratius indicaret, cum Persis obsequium praestitissent.

καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες] Ita cum Schweigh., Gaisf. et recc. edd. (cf. Bredov. pag. 268) reposuimus pro vulg. αἱ δυώδεκα πόλιες, qua merito offensus Valckenarius primum voces seqq. ita constitui voluit: Ἴωνες ὅσοι (pro οἱ) ἀπ' Ἀθηνέων: *Iones sunt quicunque ab Athenis originem trahunt*, ut apud Herodot. I, 147; deinde vero has easdem voces, male in textum assumptas, delendas censuit: in quo assentitur Larcherus. Quo neutro opus, si eam, quam exhibui, sequaris lectionem, ad quam ducebat Pass. liber exhibens οἱ δυωδεκαπό'ιες et Florentinus liber, in quo exstat οἱ δώδεκα πόλεες. Sententia ipsa haud obscura: etenim insulani Graeci, qui sedecim naves Persarum regi exhibuerunt (i. e. Cycladum incolae), dicuntur et ipsi olim Pelasgi fuisse, postea autem Iones vocati ad eandem rationem, qua etiam duodecim civitatum (Ionicarum in Asia continenti) incolae, qui ab Athenis oriundi sunt, Iones (post-

λέες δὲ ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέος, κατὰ χώρην μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων), οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι.

Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι καὶ Μῆδοι 96
καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. Τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτῶν ἐπῆσαν ἑκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες, τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι ἐς ἱστορίης λόγον,

ea) appellati fuerunt. Itaque verba: κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον (quae pari modo ac sensu adhibita inveniuntur I, 186) haud mutanda in κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, uti olim suspicatus erat Raoul-Rochette l. supra l.; valent autem: *secundum s. ad eandem rationem*. Adiectivum δυωδεκαπόλιες cum Ἴωνες coniunctum haud offendet eum, qui similiter formatis adiectivis (πεντάπολις et ἑξάπολις) Nostrum supra I, 144 usum esse meminerit, Ionumque civitates duodecim foedere coniunctas significari intellexerit. Ἴωνες οἱ ἀπ᾽ Ἀθηνέων occurrunt I, 147 coll. VIII, 46. 48. Thucyd. VII, 57. De Ionum civitatibus duodecim vid. I, 142. 146; de Aeolibus I, 149.

Ἑλλησπόντιοι δὲ] Utraque Hellesponti ora Persis obediit. Vid. VI, 33. De *Abydo* conf. V, 117. Ad verba προσετέτακτο ἐκ βασιλέος cf. Kuehner Gr. Gr. §. 599 ob vim praepositionis ἐκ verbo passivo ita additae, ut alias ὑπό; cf. Prooem. Herod. I, 10. II, 148. III, 62, ne plura. De ea structura, qua post dativum (μένουσι) sequitur accusativus φύλακας, vid. VII, 107 et nott. ad I, 19. V, 12. VI, 86. §. 1; ipsam locutionem κατὰ χώρην μένειν attigimus ad IV, 135; add. Held ad Plutarch. Vit. Aemil. Paul. 16. pag. 200. — Quod vero in proxime seqq. post οἱ δὲ λοιποὶ articulum οἱ repeti vult Wesselingius, ut VII, 101, obsequentibus Schaefero, Matthiaeo, Bekkero, quos recc. edd. sequuntur, libri scripti eum ignorant, a quibus equidem standum censui. βασιλέος scripsi pro βασιλῆος et ἦσαν pro ἔσαν.

Cap. XCVI.

Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν κ. τ. λ.] Quod ita accipiendum censeo: *Remiges* navium s. τὰ πληρώματα, ut ait Diodorus, una cum ipsis navibus praebebant civitates Persis subditae antea enumeratae; sed praeter remiges etiam in singulis navibus inerant *milites classiarii*, ἐπιβάται, ut vocantur VI, 12. IV, 145, ubi vid. nott. VII, 100. 181. 184. IX, 32 coll. VIII, 83. 90, qui pugnam committerent, *Persae*, *Medi*, *Sacae*; ad quos ut hoc loco, ita VII, 181. VIII, 130 pertinet verbum ἐπιβατεύειν, de quo vid. potissimum VII, 184 et Duker. ad Thucydid. VI, 43. — Mox dedi τούτων et αὐτῶν pro τουτέων et αὐτέων. Ad voces ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι conf. VII, 21 ibiq. nott.

οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι ἐς ἱστορίης λόγον] „*Neque enim necessitate adstringor* (haec sc. narrandi singulosque duces enumerandi), *quod ad huius narrationis rationem attinet*. Ita Schweighaeuser in Lex. Herodot. I. pag. 227. Conf. Herodot. IX, 111 et potissimum VII, 139, ubi

οὐ παραμέμνημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἐπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἔν τε ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαι περ πόλιες, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἵποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοί τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν
97 Πέρσαι, εἰρέαταί μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἵδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου. τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρὸς, Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεὸς, τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ καὶ πεντηκόν-

scripsit: *ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι*: de qua structura dixit Matthiae Gr. Gr. §. 535. not. 3. Ac pertinet huc quoque, quod mox legitur, cap. 99 initio: *τῶν μέν νυν ἄλλων οὐ παραμέμνημαι ταξιαρχέων, ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενοι, Ἀρτεμισίης δὲ* κ. τ. λ. Ac prodit sane haec tota scriptoris excusatio animum libertatis sensu ita imbutum, ut silentio praetermitti velit nomina ducum inferiorum, qui tanquam *servi* militant ac servile obsequium cum praestent, indigni videantur, qui singuli nominibus suis proferantur.

οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἐπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες] *Neque enim cuiusque populi duces digni erant, quorum fieret mentio*, et *in unoquoque populo tot etiam erant duces quot urbes s. civitates.* De particulis *οὔτε — τε* vid. allata ad VI, 1. *ἐπάξιοι* cum recentt. edd. retinui; nam *ἀπάξιοι*, ut plures praebent libri, ab hoc loco alienum videtur, ut dudum monuit Wesseling. in Dissertat. Herodot. XI. p. 194, cum *ἀπάξιοι* dicantur *indigni;* de voce *ἐπάξιος* idem excitat Aeschyl. Eumenid. 272. 438. Sophocl. Oed. Col. 792 etc.

ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι] Vocem *δοῦλοι* melius omitti putat Valckenar. At vid. notata ad VII, 5. Etenim per contemptum et ignominiam dicuntur *δοῦλοι*, cum *στρατηγοὶ οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος* Persae essent iique e regia Persarum stirpe genteque Achaemenidarum nobilissima prognati, ut supra dixi ad VII, 81. Atque hi summi duces vocantur *στρατηγοί*: qui his subditi singulis gentibus imperitabant, vocantur paulo antea *ἡγεμόνες*. Mox post voces *ἐπεὶ στρατηγοὶ* e Florentino inserui *τε*, Schweigh. et Gaisf. secutus. Ad formam *εἰρέαται* conf. nott. ad VI, 53.

CAP. XCVII.

Πρηξάσπης] Alius Prexaspes III, 30, 62 seqq. Mox omnes, quantum scio, libri *Μεγάβαζος*; conf. IV, 143. Vocatur filius *Μεγαβάτεω*, quod admonet Aeschyli, apud quem inter Persarum duces *Μεγαβάτης* invenitur. De *Achaemene*, Darii filio, cf. III, 12 et nott. ad III, 88. Qui idem mox vocatur *Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεὸς*, i. e. *πατρόθεν καὶ μητρόθεν*, geminus frater, ex uno eodemque patre ac matre prognatus. Ad *ἀμφοτέρων* subaudiri volunt *τοκέων* s. *γονέων*. Idem dicendi genus supra III, 31 et apud Pausaniam, Herodoti imitatorem, III, 4. §. 5 coll. I, 7 init. Indicavit Schaefer ad Lambert. Bos. De ellipss. pag. 88.

Καρικῆς στρατιῆς] Sancrofti liber *Καρίης*. Conf. Herodot. I, 171 et Stephan. Byz. s. v. *Καρία* pag. 448. — In seqq. *οἱ δύο* sunt *Prexaspes* et *Megabazus*.

τεροι καὶ κέρκουροι καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς
τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετά γε 98
τοὺς στρατηγοὺς οἵδε ἦσαν οἱ οὐνομαστότατοι· Σιδώνιος Τε-
τράμνηστος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀρά-
519 *διος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὠρομέδοντος*
καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι Γόργος τε ὁ Χέρ-

καὶ κέρκουροι] Genus est navium breviorum ac leviorum, quales vel Cyprii invenerunt, ut ait Plin. H. N. VII, 57 c. fin. (§. 208), vel incolae insulae Corcyrae, ut Suidas tradit II. p. 300, qui plura affert. Add. Schol. Vatic. ad Rufin. Epigr. in Analectt. Brunck. T. II. p. 349. Etymolog. magn. p. 506: *κέρκουρος· τὸ μακρὰν ἔχον πρύμναν σκάφος* et *εἶδος πλοίου βραχέος*. Quae eadem exstant apud Zonar. pag. 1186; apud Harpocrationem nil legitur nisi: *κέρκουρος· εἶδός τι νεώς*, apud Hesych. II. p. 735 *εἶδος πλοίου*, ubi plura attulit Alberti de diverso scribendi modo *κέρκουρος* et *κερκοῦρος* monens. Add. Stephan. Thes. Ling. Graec. I. pag. DXXXII ed. Valpy et T. IV. pag. 1475 ed. Dindorf. et Diodor. Sic. Excerptt. libri XXIV init. Unde apud Livium XXXIII, 19 (coll. XXIII, 34): „levioribus navigiis *cercurisque* ac *lembis*.“ Sunt autem *lembi* naviculae breves piscatoriae, ut docet Nonius Marcellus p. 531, qui idem quod pag. 533 habet: „*Cercurus* navis est Asiana praegrandis“ citans Lucilium in Satir. libr. VIII. fr. 3. et XIV. fr. 8 (p. 25 et 38 ed. Gerlach.) ac Plautum in Stich. II, 2, 43 et Mercat. I, 1, 86, vix recte tradidit, nisi corruptus ad nos pervenit textus

ἱππαγωγὰ πλοῖα μακρὰ] Conf. VI, 48. VII, 21 ibique allata. Diodorus Siculus XI, 3, in triremium numero cum Herodoto fere consentiens, ut ad VII, 89 monuimus, triremibus addit *octingentas quinquaginta* naves *ἱππαγωγοὺς* et *tria millia τριηκοντέρων*. Ad *ἐφάνη* in seqq. cf. VII, 60.

Cap. XCVIII.

Τετράμνηστος] Hocce nomen Graece prorsus cum sonet, haud scio an nimis quaesita videantur, quae ad nominis huius rationem explicandam ex Hebraica lingua affert Hamaker: Miscell. Phoenic. pag. 214 comparans תַּצְתַּר הַמִּשְׁתָּה et explicans: *supplici prece a dea* (Astarte) *sublevante efflagitatum*. Tu vid. Script. Phoenic. Monum. p. 415 ed. Gesen.

Μάπην Σιρώμου] Pro *Μάπην* Mediceus *Μάρτην*, Florentinus cum tribus aliis *Μάττην*, quod reponi vult Hamaker: Miscell. Phoenic. p. 194 probante Gesenio Script. Phoenic. Monum. pag. 410. Pro *Σιρώμου* apud Ioseph. c. Apion. 18 et 21 regis nomen exstat *Εἰρώμου* s. *Hirami*. Ac supra apud Herodotum V, 104 idem nomen regis Cypriorum, ubi cf. nott. Nomen ipsum ad Hebraicae linguae radices revocatum indicare *intellectu* et *prudentiâ pollentem* statuit Hamaker. l. l. pag. 209 seq. Conf. etiam Gesenius l. l. pag. 414. In voce *Μέρβαλος* (quam ex eodem Ioseph. c. Apion. 21 affert Wesseling.) et *Ἀράδιος* (i. e. *Arado, Phoenicum oppido, oriundus*) admodum fluctuant libri scripti. Hamaker l. l. pag. 192 seq. vocem *Μέρβαλος* contendit cum *Maharbalis* nomine Punico aliisque similibus, explicans מְהִיר־בַּעַל, quo significari vult *mercedem Baalis* s. *electum Baalis, quem Baal favore complexus est*; conf. etiam Gesenius l. l. pag. 410. De *Syennesi* conf. I, 74. V, 118. Apud Aeschylum quoque in Perss. 832 inter Persarum duces, qui in Salaminia pugna ceciderunt, vocatur *Συέννεσις, Κιλίκων ἔπαρχος*, fortissimusque fuisse praedicatur. Pro *ἔσαν* initio cap. dedi *ἦσαν*.

Γόργος τε ὁ Χέρσιος] Cf. V, 104. VIII, 11. Quod sequitur *Τιμῶναξ*, Schweigh. et Gaisf. ob codicis Florentini auctoritatem scripserunt *Τι-*

σιος καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πίγρης ὁ Σελδώμου, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύ-
99 λεω. Τῶν μέν νυν ἄλλων οὐ παραμέμνημαι ταξιαρχέων, ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος, Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶῦμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικὸς, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, αὐτή τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα, καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηΐης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης· οὔνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος, γένος δὲ ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ τὰ πρὸς πατρὸς, τὰ μητρόθεν δὲ Κρῆσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κώων καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων,

μῶναξ: idque recepi cum recentt. edd.

Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω] Vid. V, 37. Ad Πίγρης conf. nott. ad V, 12.

Cap. XCIX.

ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος] Attigi in not. ad VII, 96. Quae sequitur de *Artemisia* narratio prodit scriptorem Halicarnasso oriundum indeque in rebus patriis enarrandis Artemisiaeque facinore celebrando sibi placentem. Quocum conf. Polyaen. VIII, 53 coll. Plutarch II. p 869 F. et 873 E. et Harpocrat. s. v. Ἀρτεμίσιον. Cicer. Tuscc III, 31. Hinc quoque diiudicanda, quae de eadem *Artemisia* exstant tradita VIII, 68. 87 seq. 93. 101 seqq. — Pro θῶμα restitui equidem θῶῦμα.

καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω] Hunc vocari *Lygdamin*, qui paucis post annis tyrannus exstiterit Halicarnassi, arbitratur Wesselingius. Suidam si sequamur s. v. Ἡρόδοτος II. p 76, Artemisiam in regno excepit Pisindelis, filius, ac dein *Lygdamis*, nepos, ob quem ipsum Herodotus Halicarnasso relicta Samum se contulisse fertur. In seqq. verbis ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηΐης (quae excitat Suidas s. v. Λῆμα) de forma ἀνδρηΐης recte hîc posita conf. Bredov. pag. 178; ad locutionem ὑπὸ λήματος conf. nott. ad V, 72 et vid. Kluge ad Theodor. Metochit. ad calc. Aristot. de polit. Carthag. pag. 208; ad verba τὰ πρὸς πατρὸς conf. Fischer. ad Weller. III. pag. 251, ad μητρόθεν Herodot. I, 173, qui VIII, 90 habet πατρόθεν. In voce Ἁλικαρνήσσου itemque in Ἁλικαρνησσέων duplicatam literam σ retinui propter ea, quae initio operis (T. I. pag. 1) monui, quibus nunc addi poterit Voemel in: Prolegg. ad Demosthen. Contion. I. p. 124 seq. et Keil in Schneidewini Philolog. IX. pag. 456. De ipsa urbe *Halicarnasso* diximus ad I, 144.

καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων] Male quis olim ob VIII, 87 hîc refingi voluit Καλυνδέων, quae Cariae est civitas in Lyciae confiniis. *Calydniae* insulae iam apud Homer. Ili. II, 676 cum *Nisyro* atque *Cois* iunguntur; ad quem locum plura dederunt Heyne ac Bothe. Quae non longe remotae a continenti Asia iuxta Tenedum et ad meridiem Sigei promontorii Sporadibus vulgo accensentur. In ipso insulae nomine multum fluctuant libri. Namque ab aliis vocatur Καλυμνία sive *Calymnia:* de quo vid. C. Mueller. ad Scylac. Peripl. §. 99. (Geogr. Gr. minn. I. pag. 72 et 73) et Tzschucke ad Pompon. Mel. II, 7. §. 11. p. 754 seqq. nott. exegg. Vid. Strabon. XIII. pag. 900 D. s. p. 604. Eustath. ad Dionys. Perieget. 530 et conf. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 162, Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. II. p. 693. Nunc vocatur *Calmine* s. *Colmone*. *Nisyrus* proxima Coorum insulae, quacum olim coniuncta terrae motu abscissa dicitur,

πέντε νέας παρεχομένη. καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετά γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων τε τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλέϊ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτὴν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὸν Δωρικὸν, Ἁλικαρνησσέας μὲν Τροιζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδαυρίους. Ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

100 Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἠριθμήθη τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτός σφεας διεξελάσας θεήσασθαι. μετὰ δὲ ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπὶ ἅρματος παρὰ ἔθνος ἓν ἕκαστον ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταὶ, ἕως ἐξ ἐσχάτων

thermis excelluit saxisque altis ac praeruptis. Conf. Steph. Byz. s. v. pag. 594. Mel. II, 2. §. 11, ubi plurima attulit Tzschucke nott. exegg. pag. 752 seq. Vol. III. P. II. Add. Forbiger l. l. II. pag. 240 et quae ex inscriptionibus attulit Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. II. pag. 712. Etiamnum vocatur *Nisiro*. Celeberrima *Coorum* insula nunc, quod nemo fere nescit, cognita Italorum nomine *Stanchio*, non admodum distans Halicarnasso: vid. nott. ad I, 144.

πέντε νέας παρεχομένη] Has quinque naves numero septuaginta navium, quas Cares praebuerint, simul comprehendi existimem. Mox e Florentino aliisque dedi πάντων τε pro vulgata (quam retinuit Bekker. cum edd. recentt.) πάντων δὲ: nam totius loci sententiae melius illud congruere videbatur. Ad locutionem γνώμας ἀποδείκνυσθαι cf. nott. ad VII, 3.

Ἁλικαρνησσέας μὲν Τροιζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδαυρίους] Omnes libri scripti Ἁλικαρνησσῆας, quod, prouti dudum docuit Struve in Specim. II. Quaest. de dialect. Herodot. p. 1 (Opuscc. II. pag. 324 seqq.), cum recentt. edd. mutavi in Ἁλικαρνησσέας. Ad argumentum loci conf. Raoul-Rochette: Histoire de l'établiss. d. col. Grec. III. pag. 74 atque C. O. Mueller: Dor. I. p. 103 seq., qui aliis quoque veterum testimoniis probari ait, has Dorum civitates e Peloponneso et quidem Argivorum e regione huc deductas esse, cum Coi ab Epidauro, Halicarnassenses a Troezene, quae utraque civitas ad Argivos pertinuit, genus repetant, Nisyrus vero atque Calydnae ad eandem, quae in Coorum insula consedit, coloniam pertineant. Confer quoque Boeckh in Corp. Inscriptt. Graecc. T. II. pag. 450. In seqq. ἐς τοσόνδε valet *hactenus*, quemadmodum ἐς τοσοῦτο VIII, 19. 125. 107. IX, 18.

Cap. C.

Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἠριθμήθη τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς] De suo Schaeferus dedit ἠριθμήθη, eumque inde a Bekkero recentt. edd. secuti sunt, a quibus ipse discedere nolui, cum ob sequens ἐπεθύμησε librarius facile aberrare potuerit, ut antecedens ἠριθμήθη (quod loci ratio satis flagitare videtur) in ἠρίθμησε commutaret, quod ipsum in libris scriptis atque editis ante Schaeferum legitur, quodque etiam Schweighaeuser et Gaisfordius retinuerant. De ipsis verbis ἀριθμεῖν s. ἐξαριθμεῖν et διατάσσειν in hac re usitatis vid. nott. ad VII, 59. — In seqq. ad vocem διεξελάσας vid. Herod. III, 86. Praepositionibus διὰ et ἐξ coniunctis rei prorsus absolutae et confectae notio additur, quale est διεξιέναι, διεξέρχεσθαι V, 29. VIII. 8. 25. 98. VII, 77. 203. I, 196. III, 11. II, 29 aut διεκπλώειν VII, 101. 122. 147. II, 29.

καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί] Sunt *scribae regii*, quorum iam mentionem feci in nota ad VII, 60 coll. VIII, 90. De quibus plura Brisson.

ἐς ἔσχατα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἵζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσέῃ καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρώρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχευον, τὰς πρώρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδὸν καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρωρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

101 Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεός, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος συστρατευόμενον αὐτῷ

De reg. Pers. princip. I, 218. 219. II, 239. Freinshem. ad Curtium VII, 3, 4. Et vide quoque allata ad III, 128: quibus vel hoc addi poterit, nostra quoque aetate Persarum regis aulae adiunctum esse scribam, qui quaecunque in regno acciderint, literis mandet regique proponat; vid. Goetting. Gel. Anzz. 1837. pag. 1925. — In seq. ad verbum καθελκύειν vid. nott. ad VII, 59. *Aureum* Xerxis tentorium attigi in nota ad VII, 54. *Sidoniam* navem quod Xerxes conscendit, ne mireris; namque *Sidoniorum* naves reliquis praestitisse multum dignitate, documento sunt loci Herodotei VII, 99. 96. 44 coll. VIII, 67: quae attulit Hengstenberg: De Tyriorr. rebb. p. 65. 66, ubi vid. plura. Namque inde quoque perspicere licet, cur in Xerxis concilio ante pugnam Salaminiam instituto primum locum occupet Sidoniorum rex, tum Tyriorum rex, VIII, 67. Conf. Heeren: Ideen I, 2. p. 20.

ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν] Voculam ὡς ante καὶ male a quibusdam insertam cum Schaefero, Gaisfordio et recentt. edd. abieci, ut VII, 15, ubi vid. nott. Quod sequitur ἀπογραφόμενος valet: *singula a scribis adnotari et in tabulas referri iubens;* scribae deinceps singula literis mandabant s. ἀπέγραφον. Ubi neminem latebit discrimen verbi medii et activi, de quo vid. supra II, 145 et III, 136 ibique nott. VIII, 135 et conf. Kuehner Gr. Gr. §. 397, b, α. Sturz. in Lexico Xenoph. I. pag. 326. — De verbo ἀνακωχεύειν conf. nott. ad VI, 116.

μετωπηδὸν] Hoc in navium ordinibus, quando *obversis in hostem proris* procedunt aut *aequata* stant *acie*, dici notat Wesselingius, afferens Schol. Thucydid. II, 90 et Procop. B. Vand. II, 17, ubi de plaustris hosti *aequatis frontibus* obiectis eadem vox occurrit. Schweighaeuser in Lex. Herod. (II. p. 106) exponit *continua, aequata fronte;* Larcherus vertit: „les proues tournées." Apud Thucydidem Poppo Prolegg. I, 2. p. 62 interpretatur *adversis frontibus s. adversis proris*, Goellerus ad II, 90: *iunctis frontibus: eine geschlossene Fronte bildend.* Et haec interpretatio sane praestare videtur. Inde Schaefer (ad Plutarch. Vit. V. p. 111) apte comparat, quod legitur in Plutarchi Lysandr. 10: τῶν Ἀθηναίων μετωπηδὸν ἁπάσαις ἐπιπλεόντων, idque reddi vult: „*mit allen Schiffen in einer Fronte.*" Quibus add. quae afferuntur in Thesaur. Ling. Graec. V. p. 947, ubi quod pro τρέψαντες proponitur στρέψαντες, accedere haud possum. Ad vocem ἐπιβάτας conf. nott. ad VII, 96.

CAP. CI.

μετεπέμψατο Δημάρητον] Vid. supra VI, 30. VII, 3. In seqq. voculam ὦ ante Δημάρητε cum

ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καλέσας δ' αὐτὸν εἴρετο τάδε· Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδύ τι ἐστὶ ἐπείρεσθαι τὰ θέλω. σὺ εἷς Ἕλλην τε καὶ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν

Schweigh. et Gaisf. abieci. Nam ignorant eam libri scripti, uno excepto Sancrofti libro, quem secuti recentiores editores inde a Bekkero receperunt ὦ. Equidem reperisse mihi videor, hanc voculam plerumque omitti in iis allocutionibus, quas ipse Persarum rex facit ad alios (conf. VII, 11. 15. 47. 50. 52. 56. 103), sed adiici iis in locis, in quibus alii introducuntur regem alloquentes aut ei respondentes: ὦ βασιλεῦ sive ὦ δέσποτα, ut V, 23. VII, 9. 10. §. 1. 16. §. 1. 14. 27. 28. 38. 46. 47. 49. 51. 104. 136. 147. 168. 2 0. 234. 235. 236. Itaque in fine huius capitis atque initio sequentis exhibui ὦ βασιλεῦ, quod Wesselingius iam dederat; libri scripti cum ignorent plerique, Schweighaeuserus et recentt. edd. omiserunt ὦ, quod haud scio an addendum quoque sit VII, 130. — Ad argumentum loci haec adscripsit Valckenarius: „Nihil horum, quae Demarato tribuit Noster in seqq., sed illa duo praesertim Xerxi Demaratum facit dicentem Seneca De benefic. VI, 31, quae regi secundum Herodotum VII, 49 obiecerat Artabanus: contra, patruum regis Artabanum ubi tantum commemorant Plutarchus, Iustinus, alii: in istam scenam Demaratum nobis introduxit Herodotus VII, 3, qui propterea Suidae dicitur (in Δημάρατος) συμπράξας εἰς τὴν βασιλείαν τῷ Ξέρξῃ." Ac Demarati oratio apud Senecam multum utique differt ab iis, quae Herodotus h. l. Demaratum facit dicentem: idque mihi indicio esse videtur, hanc rem omnino in rhetorum scholis postera aetate tractatam esse indeque fluxisse ea, quae apud Senecam traduntur. Herodotus autem, quem in talibus oratoriam quandam artem praestitisse haud negamus (conf. nott. ad I, 30. III, 80), tamen ad verum proxime accessisse neque ab iis, quae revera Demaratus locutus est, admodum discessisse videtur: ut qui omnino in Demarati rebus enarrandis valde diligens reperitur (cf. VI, 63 seqq.) neque in re tam gravi hanc diligentiam praetermittere potuit, adeo ut Demaratum alia dicentem proponeret quam quae revera dixit. Itaque adduci nequeo, ut hoc totum colloquium ac praecipue Demarati orationem ad ea referam, quae Herodotus ipse commentus est, ea, quae ipse sentiret, alios enuntiantes introducens, ut Hoffmeister (Sittlich-religiöse Lebensansicht d. Herodot. pag. 118) statuit, Xerxi, regi superbo ita Artabanum ac Demaratum adiici putans, ut Solonem Croeso, qui deinde idem munus praestet Cyro et Cambysi. Equidem sane id ipsum ad primarium illud consilium pertinere credo, quod Herodotus in historia scribenda secutus est, neque vero inde colligi posse existimo, conficta prorsus esse ea, quae Demaratum Noster dicentem facit, satis edoctus de his rebus ab ipsius Demarati posteris aut a Spartanis iisdem, quos etiam supra in Cleomenis rebus (VI, 84) consuluit. Neque a Graecorum atque ipsorum Spartanorum rationibus ea abhorrere, quae eloquitur Demaratus, apparebit ex iis, quae ad VII, 102 proferemus. Conf. etiam Grote: History of Greece V. p. 52. 53 recte de his indicantem.

νῦν μοί σε ἡδύ τι ἐστί] Voculam τι a Schaefero, quem recc. edd. sequuntur, duorum codd. auctoritate omissam equidem cum Schweighaeusero et Gaisfordio revocavi. Ipsa locutio valet: *nunc mihi lubet, placet.* Quam ad Homerica Od. XXIV, 434 expressam crediderim. Pertinet huc Herodot. II, 46: οὔ μοι ἥδιόν ἐστι λέγειν et VII, 160 εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονή κ. τ. λ., pertinent alia huc a Iacobsio allata ad Aëlian. N. A. VI, 44. Imitatur, observante Valckenario, Pausanias VIII, 38. §. 5. IX, 30. §. 2. — In seqq. dedi cum

ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικομένων, πόλιος οὔτ' ἐλαχίστης οὔτ' ἀσθε-
νεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι
χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι. οὐ γὰρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ
πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἑσπέρης οἰκέοντες ἄν-
θρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπο-
μεῖναι, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ,
ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτῶν, πυθέσθαι. Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα.
ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· ὦ βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι
πρὸς σὲ ἢ ἡδονῇ; Ὁ δέ μιν ἀληθείῃ χρήσασθαι ἐκέλευε, φὰς
102 οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν. Ὡς δὲ ταῦτα
ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· ὦ βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείῃ
διαχρήσασθαι πάντως με κελεύεις, ταῦτα λέγοντα, τὰ μὴ

Schaefero et Matth. *ἀπικομένων*, ubi reliqui edd. cum Bekkero *ἀπικνεομένων*, sensu, opinor, id postulante: *eorum, quibuscum collocutus sum.*

εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι] Vid. VII, 209 et VI, 44 ibique nott. De usu participii (*ἀνταειρόμενοι*), quod verbo *ὑπομενέουσι* adiungitur, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 660, 5. In verbis proxime sequentibus ad sententiae negativae vim augendam voces negandi repetuntur: *οὐ γὰρ — οὐδ' — οὐκ ἀξιόμαχοι*; conf. Matthiae Gr. Gr. §. 609. Ad verba *εἰ — συλλεχθείησαν* conf. nott. ad I, 32. — De voce *ἄρθμιος* dixi ad VI, 83. Antecedens *μὴ* a Boeckhio mutari in *μήτι γε μὴ* adscripsit Bekkerus. Ad locutionem *τὸ ἀπὸ σεῦ* (i. e. *tuam sententiam*) conf. nott. ad I, 159. Pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*.

κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι πρὸς σὲ ἢ ἡδονῇ;] „*Utrum ad veritatem loquar an ad voluntatem?*" Ita Valcken. laudans Cicer. De amicit. 25. Euripid. fragmm. ap. Stob. XIII init. (T. I. p. 320 Gaisf.) et de simili locutione *πρὸς χάριν* s. *πρὸς ἡδονὴν*, de qua nos diximus ad Plutarch. Alcibiad. p. 79, admonens. Bekkerus de suo edidit *χρήσωμαι*, quem Dindorfius secutus est; sed Dietsch. probe retinuit *χρήσομαι*: quod meâ sententiâ haud erit sollicitandum; conf. allata ad V, 12. — Pro *ἀληθηΐῃ* et hoc loco et sequenti capite et cap. 104 reposui cum recentt. edd. *ἀληθείῃ*; vid. modo Bredov. pag. 185

Cap. CII.

διαχρήσασθαι] Ita cum Schweighaeusero, Gaisf., Bekkero itemque Dindorfio dedi pro vulg. *χρήσασθαι*. Apud Stobaeum, ubi haec afferuntur VII, 58 (T. I. p. 213 Gaisf.), exstat *δὴ χρήσασθαι*. Ac verbum *διαχρᾶσθαι*, quo Noster saepius utitur (I, 58. 71. 167. 171. II, 77. 127. III, 72, 117 etc.), quamquam non multum differt a simplici verbo *χρῆσθαι*, tamen additam habet quandam durationis vel constantiae ac perseverantiae significationem ob vim praepositionis *διὰ*, ut monet Schweighaeuser in Lexic. Herodot. I p. 163.

ταῦτα λέγοντα] „Sententia contracta sic videtur explenda, ac si scriberetur: *ἐπειδή με ταῦτα λέγοντα κελεύεις ἀληθηΐῃ χρήσασθαι, (λέξω) τὰ (λέξας) μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἁλώσεται, quandoquidem his de rebus verba facientem me iubes ad veritatem loqui, ea dicam, quae qui dixerit, a te postea non arguetur mendacii.*" *Valcken.* Ipsa verborum structura sic expedienda, ut apodosis exordiatur a verbis *τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν κ. τ. λ.*, quaecunque autem antecedunt, ad protasin pertinere putentur eum in modum ex ordine naturali collocanda: *ἐπει-*

ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἁλώσεται· τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ, τῇ διαχρεομένη ἡ

δὴ κελεύεις με διαχρ. πάντως ἀληθείη λέγοντα (ad με referend.) ταῦτα, τὰ μὴ — ἁλώσεται, ubi de participii usu cf. citata ad VI, 6.

τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν κ. τ. λ.] Voculam κοτὲ male a quibusdam codd. omissam retinui itemque σύντροφός ἐστι, cuius loco Gaisf. e duobus codd. et Stobaeo recepit σύντροφος σύνεστι. Nam e glossa ad vocem σύντροφος spectante hoc ductum videtur, ut bene monuit Schweighaeuserus, Herodotum nude posuisse σύντροφος coniiciens, quod idem statuit Naber in Mnemosyn. IV. p. 13. Significant autem Herodoti verba: *Graeciae paupertas semper fere consueta est*, sive *Graeci inde a pueris paupertati fere adsueti sunt:* ubi πενίη haud scio an ad *victûs simplicitatem* potissimum spectet, *ab omni luxurie* remotam; conf. Beckeri Chariel. II. p. 253 ed. C. F. Hermann. et vide quoque supra Herodot. I, 133. Ad significationem vocis σύντροφος Meineke (Fragmm. Comicc. III. p. 242) apte attulit Eubuli poëtae locum (apud Athen. III. p. 108 A), in quo τηγάνων σύντροφα dicuntur adolescentuli *delicatis opsoniis adsueti.* Additur dativus (cf. Matthiae Gr. Gr. § 405), ut II, 66 voci ὁμότροφος et VI, 58 σύμμιγα, cum alias genitivus adiici soleat, ut II, 131 voci σύνδουλος. Alia de voce σύντροφος praebet Thesaur. Ling. Graec. VII. pag. 1488 ed Dindorf. Caeterum Herodoti hunc locum respexisse videtur Lucianus in Nigrin. §. 12. T. I. p. 23 ed. Iac.: οἱ φιλοσοφίᾳ καὶ πενίᾳ σύντροφοί εἰσι. Omnem hanc Demarati orationem iustis laudibus effert Alberti de Iongh: De Herodoti philosophia pag. 141. 147.

ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι] Matthiae cum aliis ἐπακτός; equidem retinui ἔπακτος cum Gaisf. et Schweigh., qui plura in Lexic. Herod. II. p. 232 de utraque scribendi ratione (de qua vid. quoque interprett. ad Thucydid. VII, 87, Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1296 pag. 468 seq. et Paralipp. II. pag. 478) disputans h. l. interpretatur virtutem *adsciticiam*, adhibitam velut auxilio adversus paupertatem scil. repellendam, ita ut ἔπακτος opponatur τῷ σύμφυτῳ, non *innatum* quid indicans, sed *adventicium* quiddam, *acquisitum* s. *extrinsecus adscitum*, *naturâ nobis non insitum nec ingeneratum.* Quare Valckenarius interpretatur τὸ διδακτὸν, cui opponatur τὸ ἐν τῇ φύσει, ut in Epicharmi ac Democriti dictis allatis. Cr. conf. Pindar. Olymp. X, 107 et nott. ad Plotin. Enn. I. 6, 7. Hinc etiam apparet, quae apud Herodotum subiiciuntur verba ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ, ea huius ipsius sententiae amplificandae et accuratius definiendae causa esse addita, si quidem *virtutem* indicant *acquisitam et comparatam sapientiâ firmaque lege*; ad quae verba ob vim praepositionis ἀπὸ vid. nott. ad II, 54 et ob vim passivam verbi κατεργασμένη V, 29. IV, 66. VII, 53. I, 123 ibique nott. Vocem σοφίην Schweighl. h. l. accipit *doctrinam*, *ingenii cultum*, *artes liberales;* equidem malim: *prudenter et sapienter omnia tractandi sollertiam, dexteritatem.* Voce νόμου, i. e. more, h. l. contineri putem, quaecunque apud Graecos in more posita severe et accurate ab omnibus observabantur. Vid. VII, 104 ibique nott. Qui νόμος qualem vim ad Graecorum animos et eorum instituta omnia habuerit, disquirit Hoffmeister: Sittl. relig. Lebensansicht. d. Herodot. pag. 105, ubi Garvii citat Versuche P. II. Mihi h. l. videtur historiae pater Demaratum ea facere dicentem, quae tunc temporis a Graeciae sapientibus maxime agitabantur inque scholis et conventibus maxime disceptabantur; talia enim afferre ab Herodoti consiliis haudquaquam alienum fuisse arbitror, Graeciae laudes celebraturi. Quae ipsae laudes cûm Spartanis proxime tribuan-

Ἑλλὰς τήν τε πενίην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω 551
μέν νυν πάντας Ἕλληνας τοὺς περὶ ἐκείνους τοὺς Δωρικοὺς
χώρους οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε
τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων· πρῶτα μὲν,
ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέ-
ροντας τῇ Ἑλλάδι· αὖτις δὲ, ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην,
καὶ ἢν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ
πέρι, μὴ πύθῃ, ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι·
ἤν τε γὰρ τύχωσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχέσονταί
103 τοι, ἤν τε ἐλάσσονες τούτων, ἤν τε καὶ πλεῦνες. Ταῦτα ἀκού-
σας Ξέρξης γελάσας ἔφη· Δημάρητε, οἷον ἐφθέγξαο ἔπος,
ἄνδρας χιλίους στρατιῇ τοσῇδε μαχέσασθαι! ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ
φῂς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὦν ἐθε-
λήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καί τοι εἰ τὸ
πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτον, οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε
τὸν ἐκείνων βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι

tur, satis inde apparet, quid de eorum opinione statuendum sit, qui Herodotum in gratiam Atheniensium historiam suam perscribentem de Laconum laudibus detraxisse contendunt, partium studio ductum. Quae attigimus in not. ad VI, 108. Bene autem Herodoteo loco utitur C. O. Müller (Dor. II. pag. 248), ubi de ea superbia, quae Dorum animis ingenerata fuit, bellicaque eorum fortitudine omnia superante agit. — In proxime seqq. pro *διαχρεωμένη*, quod plerique tuentur codd., Schaeferus ex uno Parisino libro reposuit *διαχρεομένη*, eumque cum Dietschio et Bredovio secutus sum, idemque feci VII, 104. Vocem *δεσποσύνην* hinc affert Grammaticus in Bekkeri Anecdd. p. 89, 12. Ipsa vox aliunde mihi haud cognita; frequens vox *δεσπόσυνος* (*herilis*), de qua vid. allata in Thesaur. Ling. Graec. II. pag. 1013 Dindorf. — In seqq. ad locutionem *ἔρχομαι λέξων* vid. I, 194 ibique nott.

τὰ σὰ φρονέωσι] i. e. *si — ad tuas partes accesserint, se tibi tradiderint*. De locutione conf. V, 3 ibique allata, IX, 2. VII, 145. 172 (ubi *τὰ ἀμείνω φρονεῖν*). IX, 99. Ad voces *ἀριθμοῦ πέρι* conf. Matth. Gr. Gr. §. 342 fin., qui idem §. 567 conf. ad voces *ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι*. Tu vid. quoque Herodot. I, 153.

οὗτοι μαχέσονται] Pro *μαχήσονται* cum Bekkero, Dindorfio et Dietschio rescripsi *μαχέσονται*, ut mox *μαχέσασθαι*, cuius loco Florentinus *μαχήσασθαι*. Vid. nott. ad IV, 125 et conf. VII, 209. VIII, 26. Atque sic recte *μαχεσάμενοι* I, 103. IX, 46 coll. 48. Inde quoque dedi *μαχόμενοι* VII, 104 pro *μαχεόμενοι*, ubi vid. nott. Sed probum est *μουνομαχέω*, quo utitur Noster cap. 104, itemque IX, 26. 27. 28. Conf. Bredov. pag 164. — Pro *τουτέων* et hoc cap. et sequenti dedi *τούτων*.

CAP. CIII.

σὺ φῂς] Male Schaeferus e duobus codd. *οὐ φῄς*. Quae autem vis insit in pronominis repetitione: *σὺ φῂς — σὺ ὦν ἐθελήσεις* (quod cum recentt. codd. dedimus pro olim vulg. *ἐθελήσαις*), vix quemquam fugiet — In sqq. ad *τὸ πολιτικὸν* (i. e. *civitas, cives*) conf. Matth. Gr. Gr. §. 445, 5. Ad verbi *διαιρέειν* usum conf. VII, 16. §. 3. ibique allata.

κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ ἐκείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σὲ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι, οἷος σύ τε καὶ οἳ παρ' ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. Ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότι. κῶς ἂν δυναίατο χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ' ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῷδε ἀντιστῆναι;

σὲ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον] Herodoto haec scribenti obversatum fuisse Homer. Ili. VIII, 234. coll. Porphyr. Quaest. Homer. 25 censet Wesseling. Tu vid. quoque Ili. XI, 514. I, 136. Usum voculae δὲ attigit Matth. §. 616. pag. 1246. δίζημαι hic valet: *postulo*. Conf. Herod. IV, 9 ibique allata et Bredov. p. 48, qui omnes Herodoti locos indicavit. In seqq. ad verba: καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος (i. e. *atque ita demum confirmabitur s. rectum ac verum esse invenietur quod tu dixisti*) conf. quae habet Firnhaber in Schneidew. Philolog. IV. p. 185; ad locutionem μεγάθεα τοσοῦτοι conf. quae similia attulit Strange: Jahrbb. d. Philolog. u. Paedag. Suppl. III. pag. 601; μεγάθεα eodem modo Noster posuit II, 10. I, 202. III, 102. 107. — αὐχεῖτε e Bredovii praecepto pag. 374 in αὐχέετε mutavit Dietsch. Equidem cum reliquis editoribus retinui, quod omnes libri scripti ferebant.

ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη] Articulum ὁ ante εἰρημένος vulgo repetitum cum Schweigh., Gaisf. et Bekkero delevi codicis Florentini aliorumque auctoritate. Voculam μάτην non tam *frustra* quam *falso* indicare contendit Larcherus. Mihi vix multum differre videtur. Caeterum ad μάτην κόμπος apte attulit Blomfield. τὸ μάτην ἄχθος in Aeschyli Agamemn. 158, ubi vid. Glossar. Hunc vero Herodoti locum G. Hermann. ad Sophocl. Aiac. 272 de particula μή, quam in praeterito excipiat optativus, disputans attulit, in quo μὴ etiam cum verbo praesentis temporis iunctum significet *ne fuerit*, cum Herodoto etiam dicere licuisset ὅρα μὴ μάτην κομπάσειας, *vide ne temere ista iactaveris*. Cui cum Elmsleius oblocutus in Herodoti loco refingi vellet ἔῃ (vel potius ᾖ) pro εἴη, pluribus ille in h. l. inquisivit in Opusc. III. p. 189 eumque eius sensum esse docuit: *si non maiore quam tu atque alii Graecorum, quos ego vidi, robore praediti tantopere gloriamini, inde ne vana ista iactatio fuerit*. Herodotum hic negligentius loqui addit, si quidem apodosis ad aliam protaseos rationem sit conformata, ita ut particulam ἂν optativo aeque addere atque omittere possis, cum haec particula, quando in priori orationis parte ponatur, in altera haud raro omittatur. Cogites enim, sic ab Herodoto scriptum fuisse: καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος, ἄλλως δὲ μάτην κόμπος εἴη. Tu conf. etiam Matth. Gr. Gr. §. 518 et similem locum in Anonymi Orat. funebr., quam edidit Frotscher (Freiberg. 1855) cap. 1. pag. 33, ubi leguntur haec: δέδοικα μὴ οὔτε λόγος εἴη μοι τῷ πάθει κατάλληλος κ. τ. λ. itemque Hertlein in Specim. edit. Caesarum Iuliani pag. 16. Quare minime εἴη erit in Herodoto sollicitandum. — In seqq. ad locutionem φέρε ἴδω vid. Kuehner Gr. Gr. §. 463. Quae deinceps sequuntur: παντὶ τῷ οἰκότι, valent: *omni ratione probabili*, ubi male nonnulli εἰκότι. Cf. infra VII, 108. Totam sententiam sic reddidit Schweig-

ἐπεί τοι πλεῦνες περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων ἐκείνων πέντε χιλιάδων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἑνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον γενοίατ' ἂν δειμαίνοντες τοῦτον, καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες, καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον οὐκ ἂν ποιέοιεν τούτων οὐδέτερα. Δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθεϊ, χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μού- 552
νοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τοῦτό ἐστι, τὸ σὺ λέγεις, ἔστι γε μέντοι οὐ πολλὸν, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἳ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ
104 μάχεσθαι· τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φλυηρέεις. Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· Ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην, ὅτι ἀληθείῃ χρεόμενος οὐ φίλα τοι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καίτοι, ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἐστοργὼς ἐκείνους,

haeuserus: *Age enim, videamus, quid probabili ulla ratione fieri possit.*

πλεῦνες περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα] Citat Eustath. ad Ili. p. 190 s. 144, 33. Pro περὶ Valcken. substitui vult παρὰ, cuius praepositionis quae sit vis, e verbis paulo post sequentibus παρὰ τὴν φύσιν (ad quae cf. Matth. Gr. Gr. §. 588, c, α.) cognosci potest. Quam Schaeferus et Matth. receperunt Valckenarii emendationem, eâ, libris praesertim invitis, haud opus esse censuit Schweighaeuserus interpretans: *mille erunt, qui unum circumstent.* Inde merito vulgatam retinuerunt edd. recentt. Pro vulg. χιλιαδέων reposui χιλιάδων, ut VII, 28, ubi vid. nott. Ad verba ἀναγκαζόμενοι μάστιγι cf. nott. ad VII, 21.

ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον] i. e. *in libertatem dimissi, arbitrio suo permissi*, ut interpretatur Schweigh. in Lex. Herodot. I. p. 54. Paulo aliter ἀνειμένοι II, 165, ubi conf. nott. Retinui probante Bredov. pag. 67 τὸ ἐλεύθερον, cuius loco in Mediceo aliisque τὸ ἐλευθέριον; hoc enim non ad *libertatem* (de qua h. l. agitur), sed ad *liberalitatem* pertinet, ut in locis Stobaei XCIV (XCII), 24. pag. 513 (T. III. pag. 247 Gaisf.) coll. Dion. Chrysost. XIV. p. 229 D., notante Wesselingio. Mox pro τουτέων dedi τούτων. Ad Persas αἰχμοφόρους conf. VII, 41.

CAP. CIV.

τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι] Accipio *de iis, quae pertinent ad Spartanos* quaeque eorum sunt officia. Loci sensum non assecutus est Larcherus sic interpretans „*je vous ai représenté les Spartiates tels, qu'ils sont*"; sed in nota, ubi τὰ κατήκοντα exponit *les affaires présentes, actuelles* (ut I, 97), mavult reddi: „*je vous ai dit des choses convenables aux Spartiates.*" Neutrum recte. Nec successit alteri interpreti sic reddenti: „*j'ai dû vous la* (vérité) *connaître à l'egard de Lacedémoniens,*" itemque vernaculo interpreti: „*so sagte ich dir, wie es mit den Spartiaten steht.*" — In seqq. ad voces τὰ νῦν τάδε (i. e. *nunc ipsum, nunc maxime*) vid. Kuehner Gr. Gr. §. 629, 5. Etenim ironice sic loquitur Demaratus: *quamquam quo modo ego nunc potissimum* (ubi eiectus patriâque privatus ab istis sum) *illos diligam s. adversus illos affectus sim, tu ipse optime nosti.*

αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεαι, οἵ με τιμήν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώϊα ἄπολίν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι· πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὔκων οἰκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. Ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι οὔτε δυοῖσι, ἑκών τε εἶναι οὐδ' ἂν μουνομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἑνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι. ὣς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἕνα μαχόμενοι, οὐδαμῶν εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν· ἁλέες δὲ, ἄριστοι ἀνδρῶν ἁπάντων. Ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιεῦσι γῶν,

οἵ με τιμήν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώϊα] τιμὴν ad regiam dignitatem refert Siebelis ad Pausan. T. V. p. 279. Quo eodem spectant τὰ γέρεα, de quibus conf. I, 59. IV, 162. 164. VI, 57. — In seqq. ἄπολιν cum quadam vi dicit eum, qui civitate omnique republica caret, indeque exsul est. Cf. VIII, 61. — Mox Bekkerus, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt, de suo dedit πατὴρ δὲ ὁ σὸς, ubi vulgo abest articulus ὁ. Vid. supra VII, 8. §. 1.

βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε] Vid. VI, 70. Nam teste Xenophonte Hellen. III, 1. §. 6, ut bene annotat Larcherus, Demaratus a rege acceperat Pergamum, Teuthraniam, Halisarnam: ubi vel Olymp. XCV Demarati posteri vivebant. — Ad formam δυοῖσι in seqq. Wessel. affert I, 32. Conf. Bredov. p. 279. Ad ἑκὼν εἶναι conf. VII, 164. Pro τουτέων dedi τούτων.

εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη — μαχοίμην ἂν] De modorum ratione h. l. legitima, ubi particulam εἰ excipit optativus, in re, quae cogitata tantum ponitur neque ullo modo eventum habere putatur, bene exposuit Baeumlein: Griech. Mod. p. 278.

οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι] Cave scribas φασὶ pro φησὶ, uti proposuit Abresch., quem sequitur Naber in Mnemosyn. III. pag. 487, ubi pro ἄξιος quoque rescribi vult ἀντάξιος, ut VII, 103, ubi cf. nott. Mihi neutro opus videtur; itaque cum edd. recentt. retinui vulgatam lectionem. Vid. Matth. Gr. Gr. §. 302, qui idem pag. 1228 consulendus ad voces ἄξιος (quod idem h. l. valet atque ἀντάξιος) εἶναι et §. 581 ad voces κατὰ μὲν ἕνα μαχόμενοι, i. e. *singulatim* s. *singuli cum singulis pugnantes;* conf. κατ' ἄνδρα VI, 79. Scripsi μαχόμενοι e Sancrofti libro pro vulgata μαχεόμενοι, quam merito damnant Dindorf. (Comment. de dialect. Herodot. p. XXIII), Bredov. p. 366 et Cobet in Mnemosyn. IV. p. 250. Conf. etiam VII, 102 ibique nott. Idem feci VII, 225. IX, 75. Ad hanc vero Xerxis magniloquentiam apte confert Valcken. Pausaniae VII, 5 §. 3 narrationem de Poyldamante, qui unus cum tribus Persis ex Immortalium cohorte certans prostravit illos.

ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος] Articulum ὁ, quem Schaeferus voci νόμος praeposuit, libri scripti, quos secutus sum, ignorant. Ad ipsam sententiam vid. nott. ad III, 38. VII, 102. 209. Platonis aliorumque scriptorum locos Herodoteo valde similes attulit C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 51. not. 7. Quorum bene memor Cicero pro Cluent. cap. 53 § 146, vim legum in civitate ubi praedicat, hoc addit:

τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ· ἀνώγει δὲ τὠυτὸ αἰεί, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξι ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τἆλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα· γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.

105 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν 553

„Legum ministri magistratus, legum interpretes iudices, legum denique idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.“ Wesselingius haec adscripserat: „Demaratus δεσπότην, *dominum*, maluit, ob aspera legis imperia et sanctionem in τρέσαντας sane acrem, inf. IX, 53 et 71. Conf. Cragium Rep. Lacedaem. III. pag. 361.“ In proxime seqq. cum dictione οἱ σοὶ (*tui*) compar. VII, 10, 8 (ubi οἱ ἐμοὶ παῖδες et paulo post οἱ σοί). At VII, 193 et VIII, 16. IX, 68. 99 οἱ Ξέρξεω. Sed VIII, 102 οἱ σοὶ δοῦλοι. — Ad seqq. τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ· ἀνώγει δὲ κ. τ. λ. conf. Kuehner Gr. Gr. §. 864, 5 ob eam vim, quae in verbo repetito inest.

οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν κ. τ. λ.] De structura loci, in quo ad verba seqq. ἀλλὰ μένοντας — ἀπόλλυσθαι ex antecedentibus repetendum est ἐῶν (sine negatione) vel ἀνώγων, quod bene sensit Valla interpretans: *vetans semper eos ex acie fugere*, sed *iubens* etc., monuit Matth. Gr. Gr. §. 634, 3. Valckenarius similia ad h. l. attulit ex Isaeo pag. 80, 44 [p. 261 R.]. Demosthen. pag. 143 F. Xenoph. Hellen. V. p. 230, 35 [V, 1. §. 18]. Euripid. Phoeniss. 1223 coll. Hemsterhus. ad Lucian. Contempl. 2. (T. II. p. 376 seq. Bip.), ubi etiam de Latinorum usu in talibus monetur. Tu vid. etiam Herodot. VII, 143, ubi eadem fere reperitur structura, IX, 1. τάξι (pro vulg. τάξει) scripsi, ut III, 158.

τἆλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν] Pro τἆλλα in Med., Florent. ac tribus aliis codd. exstat ἅμα, quod minime absurdum videtur Gaisfordio, modo illud cum antecedenti φλυηρέειν iungatur hunc fere in modum: „*Si enim haec dicens simul nugari tibi videor, in posterum tacebo.*“ Quod mihi quidem ille non persuasit, qui cur ille *simul* (*cum aliis?*) nugari se dicat, intelligere haud valeam. Wesselingius in voce ἅμα latere suspicabatur ἀλλά, cuius particulae vim in apodoseos initio, ubi praecedit εἰ, advertimus ad III, 72. VII, 10. §. 6, ita ut haec exsistat loci sententia: *Si vero tibi ista dicens nugari videor, at silebo in posterum.* Quamquam vel sic nescio quid duri habere videtur oratio. Itaque malim in vulgata acquiescere sic explicanda: *quod ad reliqua attinet, equidem in posterum silebo.* — De modorum ratione, qua in utraque enuntiatione indicativus ponitur, exposuit Baeumlein: Griech. Modi pag. 94.

γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ] τοι duo codd. omittunt, forsitan ob antecedens μέντοι, quod si dissolvatur in μέν τοι, ubi τοί scriptum pro σοί, alterum τοι sane omitti posse arbitratur Schweighaeus. Equidem μέντοι cum recentt. edd. omnibus retinui. De ipsa dicendi hac formula in istiusmodi orationum clausulis conf. VII, 7.

Cap. CV.

ἐς γέλωτά τε ἐτρέψατο] Vulgo reddunt: *in risum se vertit rex;* quod falsum esse contendit Hoeger in Actt. phill. Monacc. III, 501 sqq. 511 sqq., ubi multis probare studet, aoristum medii in verbo τρέπειν nunquam reflexive adhiberi, sed activam retinere potestatem, illud quoque adiiciens, hoc loco maius quid et fortius requiri vel ob Demarati verba VII, 209: γέλωτά με ἔθεν, quae non *risus* tantum, verum *con-*

ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης καὶ ὕπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστεω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηΐκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα 106
τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς ἀριστεύοντι πάντων, ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δα-

temptus etiam significationem assumant. Itaque ille ex antecedentibus ad verbum ἐτρέψατο supplens ταῦτα ita interpretatur: *Haec* (Demarati dicta) *Xerxes in risum vertit.* Ac pronomen ταῦτα mente assumi posse ad ἐτρέψατο, Schweighaeuserus quoque censuerat, contra Wesselingium disputans, qui lectionem ἔτρεφε, a Mediceo, Florentino ac tribus aliis codd allatam ideo respuerat, quod obiecti accusativus qui vocatur, alias cum addi soleat, absit. Neque Hoegerus ipse se valde reluctari ait, si quis ob praepositionem ἐς adiectam praeferre velit ἔτρεψε: quod ipsum nunc receptum video a Bekkero, Dindorfio et Dietschio. Ac sane ita scripsisse putem Herodotum, si, quae Hoegerus eum dicentem facit, dicere voluisset; qui verbo medio usus haec potius mihi dixisse videtur: *Xerxes haec* (dicta) *in risum sibi convertit* s. *derisit.* — Ad locutionem ὀργὴν ποιεῖσθαι (*irasci*) conferunt Thucydid. I, 92.

ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ] Sancrofti liber τοῦτον, quod praestare videtur Wesselingio, qui τούτῳ ad cap. 59, ubi Dorisci mentio, referre non audet, cum nimis sit remotum. Wesseselingio adstipulatur Eltz. Quaest. Herodd. p. 22 (Jahrbb. f. Phil. u. Paedag. Suppl. IX. p. 132), qui hoc τοῦτον cum καταστήσας coniungi vult, commate post καταστήσας posito. „At (verba sunt Schweighaeuseri) pronomen οὗτος adiicere eodem modo iis nominibus Herodotus adsuevit, quibus designantur res aut personae, de quibus antea ex professo verba fecerat. Itaque hac ipsa formula, ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ, remittit lectorem ad eam narrationis partem (c. 59), unde digressus erat, ad exponendam rationem, qua numerus initus est copiarum, et ad insignienda ducum nomina, qui vel universo exercitui vel singulis populis agminibusque praefuerunt.“ Verbum καθιστάναι et hoc loco et supra V, 25 (ubi vid. nott.), aliisque apud eos, qui de rebus Asiae agunt, certum esse atque proprium monet Hengstenberg. (De rebb. Tyriorr. p. 46) ad designandam magistratuum inferiorum institutionem a summis principibus profectam. Sic quoque VIII, 85. IX, 90. Ad significationem verbi καταπαύειν cf. II, 144. V, 38. VI, 64. 66.

CAP. CVI.

τῷ μούνῳ] Vocem μούνῳ, quae a Mediceo, Florentino ac tribus aliis codd. abest, retinui cum Wesselingio bene interpretante: „*Soli, uni Mascamae ex omnibus* sc. *praefectis a se aeque atque a patre Dario in Thracia constitutis.*“ Ac pluribus Persis dona quotannis a rege mitti patet ex I, 135. III, 160, quae idem attulit Wesselingius. Ad formam πέμπεσκε vid. supra I, 100 et plura apud Bredov. pag. 285; ad verba τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι, in quibus genitivi loco adiectivum ab eodem nomine formatum reperimus, vid. Kuehner Gr. Gr. §. 473. Mox pro Ἀρτοξέρξης reposui Ἀρταξέρξης. Vid. nott. ad VI, 43. 98. Ad verba τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ Wesseling. confert VII, 126 οὐδαμόθι πάσης τῆς Εὐρώπης. *Cr.* laudat Valckenar. ad Euripid. Hippolyt. vs. 1012. pag. 272. — Ad locutionem ἀνὰ πᾶν ἔτος (i. e. *quotannis*) vid. Kuehner Gr. Gr. §. 602 fin. Eodem modo Noster I, 136. II, 99. III, 160. VIII, 65. Sic ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην (*quotidie*) II, 37. 130. VI, 61. IX, 38.

ρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὡς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. Κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὕπαρχοι ἐν τῇ Θρηΐκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες οἵ τε ἐκ Θρηΐκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοί κω ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δέ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται
107 παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν, εἰ μὴ Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἠϊόνος· τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιεόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι

οἵ τε ἐκ Θρηΐκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου] Eadem ratio praepositionis *ἐκ* atque IV, 145. VII, 93. 107. Quam praepositionem haud repetitam ante *τοῦ Ἑλλησπόντου* attigit Kuehner Gr. Gr. §. 724, b; add. Stallbaum. ad Platon. Phaedon. p. 103. De *Dorisco* vid. nott. ad V, 98. VII, 25. Quod ad ipsam rem attinet, ab Herodoto h. l. traditam, merito nos attendere iubet Grote: History of Greece V. p. 396 seq. Etenim Herodotus quod tradit duces a Persis per Thraciam Hellespontumque constitutos (ad civitates in obsequio retinendas) post Xerxis expeditionem omnes excepto Mascame, qui Doriscum tenebat, a Graecis pulsos esse, id certe quando et a quibus factum sit, si quaeramus, vix alio tempore id factum esse potuit, quam quo, Persa ex ipsa Graecia eiecto, Athenienses *ἡγεμονίαν* nacti una cum sociis Graecis bellum cum Persis continuabant easque regiones, quae barbaris adhuc subditae erant, liberare eaque ipsa re gloriam suam atque auctoritatem inter Graecos augere studebant: itaque verbis *ὑπὸ Ἑλλήνων* Athenienses potissimum ac gentes consociatas eorumque imperium secutas intelligi satis patet. Pertinet autem tota haec Herodoti narratio ad tempora longe posteriora; similia attigimus supra V, 76. 77. VI, 98, ubi vid. nott., atque attingemus infra VII, 137, ubi vid. nott. Formâ *ἐδυνάσθησαν* Noster quoque usus est (ut notat Wesseling.) II, 19. 43. Sophocl. Oed. Tyr. 1235. Plura Fischer ad Weller. III, a. pag. 75 et Bredov. pag. 290. Ad *πειρησαμένων* cf. nott. ad III, 152.

CAP. CVII.

εἰ μὴ Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἠϊόνος] De *Eïone* vid. nott. ad VII, 25. Bogae factum memorabile, quod vulgo ad Olymp. LXXVII, 3 sive 470 ante Chr. n. (vid. Kleinert: Dörptsche Beiträge z. Theolog. II. p. 223 coll. 114. 149) referunt quodque aliquot ante annis accidisse vult Dahlmann: Herodot. pag. 39, itemque Weissenborn: Hellen. pag. 140 seq., qui ad Olymp. LXXVI, 1 sive 476 ante Chr. n. revocat, plures attigerunt scriptores: Plutarchus Vit. Cimon. 7. pag. 482 E. Polyaen. VII, 24. Pausan. VIII, 8. §. 5 coll. Diodor. XI, 60 et Thucyd. I, 98. Conf. etiam Kutzen: De Atheniens. imperio ad Strymon. fluv. constituto (Wratislav. 1837) pag. 8; et de ipso *Bogae* nomine vid. Oppert in: Journal Asiatiq. Ser. IV. Vol. XVIII. p. 341. Simillima huic exempla, ut addit Valckenar., praebet vetus historia plurima: Diodor. XVI, 45. XVII, 28. XVIII, 22. Phocensium ex desperatione rabies narrata a Pausan. X. 1. §. 3. Plutarch. II. p. 244 C. Polyaen. p. 821 [VI,

*παῖδας ἐτίμα μάλιστα, ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἴνου μεγάλου ἐγένετο
Βόγης, ὃς ἐπειδὴ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος
τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὸν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστῆ-
σαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἐθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξειε περιεῖναι βα-
σιλέϊ, ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον. ὡς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς
ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην ἔσφαξε τὰ τέκνα
καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα
ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ
τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν
Στρυμόνα· ποιήσας δὲ ταῦτα, ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ.
οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων.*

Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· 108
τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδὼν συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε.
554 *ἐδεδούλωτο γάρ, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι
Θεσσαλίης πᾶσα, καὶ ἦν ὑπὸ βασιλέα δασμοφόρος, Μεγαβάζου
τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. Παραμείβετο
δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηΐκια τεί-*

18]. Comparari poterit Abydenorum rabies apud Livium XXXI, 17 coll. Casaubon. in Athen. XII, 7 (38). — In seqq. ad *παρεὸν* conf. V, 49. De accusativo *ὑπόσπονδον*, qui excipit dativum *αὐτῷ*, vid. supra VII, 95 ibique nott.

συννήσας πυρὴν μεγάλην] Attigit Suidas s. v. T. III. pag. 405. Ad formam *συννήσας* conf. I, 86 et I, 50 ibique nott. Ad significationem vocis *τεῖχος* vid. allata ad VII, 59. — In seqq. *ἔσπειρε* valet *dispersit*, *disseminavit:* vid. Thesaur. Ling. Graec. VII. p. 574 ed. Dindorf. — In fine cap. scripsi *ἑωυτὸν ἐπέβαλε*, ubi vulgo *καὶ ἑωυτὸν ἐσέβαλε*: cum haec particula absit a plerisque libris scriptis; inde eam quoque abiecerunt Bekker et Dindorf., sed revocavit Dietsch. Ad sensum bene Schweighaeus: „*primum liberos et uxores ἐσέβαλε, coniecerat in ignem*, deinde *ἑωυτὸν ἐπέβαλε*, *se ipse insuper* [post illos] *in eundem ignem coniecit.*"

Cap. CVIII.

ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται] Vid. supra V, 1 et potissimum VI, 44. 45.

ἦν ὑπὸ βασιλέα δασμοφόρος] Usum praepositionis *ὑπὸ* attigit Kuehner Gr. Gr. §. 617 fin. *βασιλέα* reposui pro *βασιλῆα* et *Μεγαβάζου* retinui, ubi tres codd. *Μεγαβύζου*; de qua lectionis varietate dixi ad IV, 143 et in Excurs. ad III, 70. T. II. p. 679. Pro *παραμείβετο* Florentinus codex *παρημείβετο* et hoc loco et cap. 109. Sed vid. Bredov. p. 291.

Σαμοθρηΐκια τείχεα] *Arces* sunt s. *castella* a Samothracibus in terrae continentis ora opposita exstructa, ut *τείχεα* VII, 112. 59, ubi vid. nott. Et cf. Choiseul-Gouffier: Voyage pittoresque en Grèce II. pag. 110, itemque ea, quae de Samothracia et paucis, quae nunc ibi reperiuntur, antiquitatis vestigiis, retulit Curtius ex itinerario virr. doctt. Blau et Schlottmann in: Monatsbericht. d. Berlin. Akad. 1855. pag. 601—636 Ex his sive castellis sive oppidis ultima occidentem versus iacuit *Mesambria*, bene distinguenda ab ea Mesambria, quae ad Pontum Euxinum sita commemoratur IV,

χεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρην πόλις, τῇ οὔνομά ἐστι Μεσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις Στρύμη. διὰ δέ σφεων τοῦ μέσου Λίσσος ποταμὸς διαρρέει, ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική, ἔστι μέντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων.

109 Διαβὰς δὲ τοῦ Λίσσου ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηρασμένον πόλις Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο, Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα. ταύτας τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ ταύτας λίμνας οὐ-

93. VI, 33. *Stryma*, quae Thasiorum fuit colonia, ad idem litus exstructa, de cuius possessione posthac inter Thasios ac Maronitas disceptatum esse accepimus; cf. Philippi Epist. apud Demosthen. pag. 94 [p. 163 I, ed. R.] coll. Harpocrat. s. v. et Steph. Byz. s. v. pag. 682. Verbum πολίζειν attigi ad V, 13. Pro Λίσσος plerique codd. Λίσος: quae eadem lectionis varietas VII, 109. Conf. etiam v. Hahn: Albanes. Studien pag. 242.

ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ — ἀλλ' ἐπέλιπε] Recte plerique libri ἀντέσχε pro olim vulg. ἀντέσχετο τὸ ὕδωρ. Cf. Eustath. ad Dionys. 538 et Herodot. VII, 43 ibique nott.

ἐκαλέετο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική] Vulgo Γαλαϊκή. Nos Schweigh. et Gaisf. secuti sumus, qui ita e Sancrofti libro dederunt, accedente Valla. Idem fecerunt Bekker., Dindorf. et Dietsch. Quaerit vero Koeppen. (Nordgest. d. Pont. pag. 69), haec Thraciae regio *Gallaica* num ad Galatas spectet Scordiscos ad Istrum habitantes, teste Strabone VII. pag. 293 s. p. 450 C. Propius, opinor, huc pertinet campus *Priaticus* prope Maronitarum ditionem apud Liv. XXXVIII, 41 et *Priantae* apud Plin. H. N. IV, 11 (18). §. 41. — De *Ciconibus* cf. VII, 59 ibiq. nott. Verba τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων valent: *secundum rationem maxime veram* s. *si verum maxime spectes, quaeras.* Non aliter VII, 103 παντὶ τῷ οἰκότι.

Cap. CIX.

ἀπεξηρασμένον] i. e. *exsiccatum, bibendo exhaustum.* In Mediceo ἀποξηρασμένον, quod in plures deinceps transiit editiones, merito improbatum a Buttmanno, quem citavi ad I, 186, et Bredovio pag. 280. — Ad accusativum πόλις, qualis idem in fine cap., conf. modo Bredov. p. 264.

Μαρώνειαν] *Maronea* s. *Maronia* a Ciconibus olim habitata, postea a Chiis condita, ubi nomen *Ortagureae* accepit, ut tradit Plinius H. N. IV, 11 (18). §. 42, in regione vino optimo celebrata (vid. Homer. Od. IX, 179) ad Nestum fluvium iacuit teste Mela II, 2. §. 8 et ad Constantini usque aetatem commemoratur. Nunc ibi vicus *Marogna.* Vid. Tzschucke ad Melae l. l. pag. 131 seqq. nott. exegg., Mannert: Geogr. d. Gr. u. Roem. VII. pag. 211, Krueger ad Xenoph. Anabas. VII, 3, 16, Forbiger: Handbuch d. alt. Geograph. III. pag. 1078.

Δίκαιαν] Ita e Stephano Byz. s. v. p. 302 exhibuerunt Schweigh., Gaisf. et Bekker, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt, pro vulg. Δικαίαν, quod tenuerunt Schaefer et Matthiae. Novit *Dicaeam* Plin. l. l. itemque Scylax §. 68. pag. 27 pag. 280 Gail., qui prope Abdera non longe a lacu Bistonide eam collocat. Mature oppidum dirutum putat Mannertus l. l. pag. 213 a Philippo, quem plura Thraciae castella destruxisse novimus. Conf. etiam Forbiger l. l.

Ἄβδηρα] Unus liber Parisinus Ἄβδηραν. Sed τὰ Ἄβδηρα veteres scriptores dixisse constat, unde vel ad Romanos transiit *Abdera* plurale

νομαστὰς τάσδε· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος· κατὰ δὲ Ἄβδηρα λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐοῦσαν οὐνομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέστον ῥέοντα ἐς θάλασσαν. Μετὰ

nomen; serioris aetatis scriptores *Abdera, ae.* Conf. C. F. Hermann. loco mox laudando p. 507. not. 9. Et conf. Herod. VII, 126. VIII, 120. Alios veterum locos suppeditabit Forbiger l. l. III. pag. 1078. Haec urbs, prope Dicaeam occidentem versus ad Nesti ostia condita a Clazomeniis et Teiis (ut ad I, 186 monuimus), postea ad magnum pervenit florem et vel Romanorum aetate adhuc memoratur, in vulgus nota vel ob incolas, qui stultitiae nomine male audiebant. Nunc paucae reliquiae veteris urbis locum indicant, quibus nomen *Polystilo* s. *Asperosa.* Tu vid. Tzschucke ad Mel. II, 2. §. 9. pag. 134 nott. exegg., Mannert. l. l. p. 214 seq., Choiseul-Gouffier l. l. II. pag. 113 seqq. et potissimum C. F. Hermann in: Schulzeit. 1830. nr. 63. 64.

καὶ κατὰ ταύτας, λίμνας] Voculam δὲ, quam ante λίμνας Schweigh. et Gaisf. e Florentino receperunt, equidem cum Schaef., Matth., Bekkero et recentt. edd. recipere nolui. Nam ab hoc loco sane aliena videtur.

Ἰσμαρίδα] Ab *Ismaro*, quae Ciconum fuit antiqua sedes ab Ulixe devastata (Odyss. IX, 40), Scymno quoque et Stephano Byzantino commemorata, lacum accepisse nomen probabilis est Mannerti suspicio l. l. pag. 212. Quo eodem idem refert *Ismaron* apud Plinium H. N. IV, 11 (18). §. 42.

Βιστονίδα] Βιστονὶς scil. λίμνη ab aliis quoque, teste Stephan. Byz., scribitur Βιστωνὶς, idque ipsum h. l. praebet Aldina coll. Aristot. H. A. VIII, 15. §. 2. Reliqui libri in vulgata scriptura, quam eandem praebent Schol. Apoll. Rhod. II, 706. Strab. VII fin. Aelian. N. A. XV, 25. Ptolem. III, 11, conveniunt. Et VII, 110 omnes libri Βίστονες, qui lacus sunt accolae, quem valde extensum ait Scymnus Chius 673, nunc mari canalis ope iunctum, non longe a Rhodope monte. Hodie ab oppido cognomine vocari *Buru* sive Gallice *Bourou* scribunt. Vid. Mannert. l. l. pag. 213. 214, Forbiger l. l. III. pag. 1075. 1076, Choiseul-Gouffier l. l. pag. 112 ibique adiectam mappam geographicam, et Clarke: Travels II, 3. pag. 427. Apud Plinium loco supra laudato non nisi: „stagnum *Bistonum* et gens." — Mox cum recentt. edd. scripsi ἐσιεῖσι, ubi vulgo male ἐσεῖσι. Requiritur enim hîc verbum ἐσίημι, *immitto.* Vid. modo Bredov. pag. 394.

Τραῦός τε καὶ Κόμψατος] *Trausorum* gens indicatur V, 3, ubi conf. nott. *Compsatus* fluvius nuspiam quod scio commemoratur, nisi qui *Cossinites* est apud Aelian. N. A. XV, 25, huc pertinet. Mannert. l. l. p. 222 pro Herodoti *Trauso* haberi vult fluvium *Karaussäs*, quem equidem ob soni similitudinem malim comparare cum *Compsato* sive *Cossinite.* Ac longa disputatione (ad Mel. II, 2. §. 8. pag. 129 seqq. in Tzschuck. nott. exegg.) Gronovius illud efficere studet, Aeliani *Cossinitem,* Scylacis (§. 68) *Cudetum* et Herodoti *Compsatum* ad unum eundemque pertinere fluvium, cuius nomen Κούσατος, *Cosatus* s. *Cosetus*, qui idem sit atque Nestus. Ac *Nestus* fluvius e Rhodope monte exorsus, indeque delapsus in Aegaeum mare Philippi et Alexandri Magni aetate Macedoniam et Thraciam Strymone fluvio antea terminatam separabat. Per medium aevum vocabatur Μέστος (unde etiam h. l. plures codd. Μέστον pro Νέστον), nunc plerumque obvenit nomine Καρὰ Σοῦ vel Μαυρονέρι. Nos diceremus *Schwarzbach.* Plura dabunt Tzschuck. ad Mel. II, 2. §. 2 nott. exegg. p. 69,

δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρήϊε, τῶν ἐν μιῇ λίμνη ἐοῦσα τυγχάνει ὡσεὶ τριήκοντα σταδίων μάλιστά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἁλμυρή· ταύτην τὰ ὑποζύγια μοῦνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλι ταύτῃ οὔνομά ἐστι Πίστυρος. Ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλις, τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας, ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξ-
110 ήϊε. Ἔθνεα δὲ Θρηΐκων, δι' ὧν τῆς χώρης ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠδω-

Wasse ad Thucyd. II, 96 coll. Popp. ad Thucyd. I, 2. p. 335, Mannert. l. l. p. 216, Forbiger. l. l. III. pag. 1056. Et vide Herod. VII, 126.

ἰὼν — παρήϊε] Similia quaedam excitavimus ad VI, 30. Haud male Schweighaeus. ἰὼν h. l. expressit: *ulterius progrediens*. — In seqq. ad verba ταύτην τὰ ὑποζύγια μοῦνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε (i. e. *hunc lacum iumenta sola potando arefecerunt*) conf. VII, 43. Verbum ἄρδεσθαι invenimus V, 12.

Πίστυρος] Ita Florentin., Sancrofti liber cum tribus aliis codd. In Mediceo alioque libro legitur Πίστιρος, in aliis Πίσσυρος et Πίσυρος. Thraciae emporium Πίστιρον memorat Stephanus Byzantinus s. v. pag. 640. Larcherus suspicatur Τόπιρις, provocans ad Anton. Itiner. pag. 321 et Plin. H. N. IV, 11 (18). §. 42. Add. Mannert. l. l. pag. 221 et Gatterer: Herodot's Thrac. p. 63, qui idem oppidi situm incertum esse dixit. Ad verbum ἀπέργων in fine cap. conf. II, 99. IV, 55 ibiq allata, I, 72. 174. Ubi de fluviis, maribus, montibus, quibus quaedam regio terminatur ac finitur, hoc verbum adhibetur, quod vel de hominibus ipsis usurpatum invenies VII, 43. 112. VIII, 35.

Cap. CX.

Παῖτοι] Haec gens a septentrione et occidente Apsinthiorum (de quibus cf. VI, 34) habitavit ad Hebrum, auctore Mannerto VII. p. 39. Inde terram Παιτικὴν, quam Alexander Magnus Hebrum transgressus permeat, commemorat Arrian. Exped. Alex. I, 11, 4. De *Ciconibus* vid. allata ad VII, 59. *Bistones*, lacus Bistonidis (VII, 109) accolae, quod postero aevo aeque atque Cicones, olim validissimi, non amplius commemorantur, id inde repeti vult idem Mannert. l. l., quod, ex quo tempore Graeci et Macedones orâ Thraciae maritimâ potiti sint, hae gentes indigenae vel eorum iugum subire vel ad interiores plagas vix cognitas recedere coactae fuerint. *Sapaei* postea quoque memorantur prope Philippos ad Pangaeum montem habitantes, ad Sintiorum stirpem, ut placet Mannerto VII. p. 40, pertinentes. A nonnullis iidem habiti sunt, qui etiam Saii Σάϊοι vel etiam Σάβοι vocabantur. Vid. Boeckh: Corp. Inscriptt. Graecc. II. pag. 84. A septentrione Sapaeorum habitasse videntur *Dersaei*, notante Gatterero l. l. pag. 66, qui idem pag. 103 in Thucydidis loco II, 101, ubi *Dersaei* vocantur et *Droï* inter Thraciae gentes liberas Odrysis non subditas, quae ultra Strymonem ad septentrionem planos campos incoluerint, pro Δρῶοι rescriptum vult Δερραῖοι, qui iidem sint atque Herodoti Δερσαῖοι; ita ut e Thucydide eiiciatur Δερσαῖοι. Contra aliis in Thucydide eiicere placet καὶ Δρῶοι. Klausenio ad Hecat. Miles. fragmm. pag. 80 Δερσαῖοι iidem esse videntur atque Δάρσιοι, quos vocat Hecataeus Milesius. Apud Scylac. in Peripl. §. 67 inter Thraciae civitates commemoratur Δερὶς ἐμπόριον, quod vero ad hunc locum vix pertinere posse recte iudicat C. Mueller (Geogr. Gr. minn. I. pag. 55). De *Edonibus* cf. V, 11 ibique nott. Add. Giseke: Thrakisch-Pelasgische Stämme pag. 104.

νοὶ, Σάτραι. τούτων οἱ μὲν παρὰ θάλασσαν κατοικημένοι ἐν
τῇσι νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτῶν τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες,
καταλεχθέντες τε ὑπ᾽ ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων, οἱ ἄλλοι πάντες
πεζῇ ἀναγκαζόμενοι εἵποντο. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώ- 111
πων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελεῦσι τὸ
μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι, μοῦνοι Θρηΐκων. οἰκέουσί
τε γὰρ οὔρεα ὑψηλὰ, ἴδῃσί τε παντοίῃσι καὶ χιόνι συνηρεφέα,
καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι, οὗτοι, οἳ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν
εἰσι ἐκτημένοι. τὸ δὲ μαντήϊον τοῦτο ἐστὶ μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων
τῶν ὑψηλοτάτων· Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύον-
τες τοῦ ἱροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα, κατάπερ ἐν Δελφοῖσι,

Σάτραι] Qui iidem commemorantur VII, 111 et apud Stephan. Byzant. s. v. p. 662. A septentrione Edonorum inde a Pangaeo monte usque ad Nestum et Rhodopen adeoque etiam Haemum (si scil. Bessos ad illos retuleris) illos habitasse ponit Gatterer l. l. pag. 67. Mannerto VII. pag. 36 coll. 61 videntur esse tribus Bessorum; quamquam ipse Herodotus VII, 111 scribens *Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ κ. τ. λ.* contrarium indicat. De *Satris* ac *Bessis* confer. etiam v. Hahn: Albanens. Stud. pag. 242 et Grimm: Geschichte d. deutsch. Sprache I. pag. 198, qui *Bessos* cum Getis s Gothis convenire vult. Add. Giseke l. l. pag. 17. In seqq. reposui *τούτων* et *αὐτῶν* pro *τουτέων* et *αὐτέων*.

πεζῇ ἀναγκαζόμενοι εἵποντο] Nam hic fuit et Persarum et aliarum Orientis gentium mos, ut victas nationes secum abducerent et suum ipsorum exercitum hoc modo augere studerent. Monuit Heeren: Ideen I, 1. pag. 515. Exempla subministrat Herod. VII, 115. 122. 123.

Cap. CXI.

ἴδῃσί τε παντοίῃσι καὶ χιόνι συνηρεφέα] *montes multis silvis niveque obtectos* Noster intelligit. Tu conf. ad locutionem nott. ad I, 110. IV. 104. *χιόνι* reposui cum Gaisf. et Matth. pro *νιφάσι*, quod libri ignorant. Ad *τὰ πολέμια* conf. nott. ad III, 4 et ad vocem *ἄκρος* VII, 5. Voculam *οἳ* post *οὗτοι* in proxime seqq. deleri vult Valckenarius. At libri non addicunt.

Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ] Quaerit Valckenar., quo sensu Bessi dicantur *οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ*, *templi prophetae*, *antistites sacrorum* s. *templi*, indeque hoc loco, cum nusquam alibi dicatur *προφητεύειν ἱεροῦ* vel *μαντείου*, rescriptum vult *οἱ προφητεύοντες τοῦ θεοῦ*, ut Bessi intelligantur e Satris praestantissimi, *qui dei responsa per mulierem* (ut Delphis) *edita fatidicam interpretentur*, quemadmodum *οἱ τῶν Ἀμμωνίων προφῆται* apud Lucian. Diall. mortt. XIII, 1 coll. Aeschyl. Eumenid. 19 et Euripid. Ion. 413. Atque Delphis *προφήτης* (vid. Herodot. VIII, 36. 37 coll. 135. IX, 34) vocabatur *templi antistes*, ut ait Livius XXIII, 11. Quae emendatio si viris doctis displiceat, idem Valckenarius scribi quoque posse censet *οἱ προστατεύοντες τοῦ ἱροῦ*, ut Satrae quidem oraculum tenere vel possidere, Bessi vero *templum tueri* dicantur, rebus sacris administrandis praefecti, ut apud Xenophont. Hellen. III, 2. §. 22 coll. Thucyd. II, 80 Elei dicuntur *προεστάναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου*. Equidem in vulgata acquiescere malim, quam ita interpretatur Langius: *sie sind die Priester des Heiligthums*, ita ut *οἱ προφητεύοντες* s. *οἱ προφῆται* intelligantur Bessi *sacerdotes templi iidemque oraculorum interpre-*

112 καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον. Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην δεύτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν

tes, qui oracula vatis mulieris ore edita concipiant eaque interpretentur sciscitantibus. Vid. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. der Griech. §. 33. not. 14 et §. 40. not. 2 et conf. Corp. Inscriptt. Graecc. II. nr. 2880. 2869. 2884, ubi templi et oraculi Branchidarum (vid. Herod. I, 46. 92. 158 ibique nott.) προφήτης invenitur. Hinc non male Larcherus: *Les Besses interprètent parmi ces peuples les oracles du dieu.* Eundem in modum reddidit Miot. Itaque vix opus cum Schweighaeusero verba τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ intelligere οἱ προφῆται ὄντες (scil. τοῦ θεοῦ vel τῶν χρησμῶν) ἐν τῷ τῶν Σατρέων ἱρῷ aut οἱ τῶν Σατρέων προφῆται ἐν τούτῳ τῷ ἱρῷ: quam interpretationem sequitur Bamberger (Opuscc. philologg. p. 48), *interpretes* qui intelligi vult *in aedibus versantes.* Ipsa mulier fatidica mox vocatur πρόμαντις (de qua voce cf. nott. ad VI, 66) ἡ χρέουσα (i. e. *quae ipsa edit oracula*), ubi quod plures codd. afferunt ἡ χρέωσα quodque vulgata lectione nihil deterius iudicat Schweighaeuserus, deducens illud a verbo χράω, χράουσα, χρῶσα, χρέωσα (ut ὁρέωντες, ὁρέωσι), haud persuasit mihi nec persuasit Bredovio p. 386, qui recte tuetur χρέουσα, quod etiam Buttmann. in Gramm. mai. II. pag. 256 ex h. l. citat. Hoc vero *Bacchi* oraculum in Thracia respexit Euripid. Hec. 1267, ut notat Wesseling., si quidem ὁ Θρῃξὶ μάντις εἶπε Διόνυσος τάδε vix alio referri poterit, eodemque etiam Bode (in Orpheo pag. 183) recte refert alterum Euripidis locum, qui in Rheso legitur 972 (Βάκχου προφήτης ὥστε Παγγαίου πέτραν ᾤκησε σεμνὸς τοῖσι εἰδόσιν θεὸς) et ea, quae in Suetonii August. 94 de oraculo traduntur, quod Octavio „cum per secreta Thraciae exercitum duceret, in Liberi patris luco barbarâ caerimoniâ de filio consulenti“ datum est: quae satis docent, haec sacra vel Romanorum aetate exstitisse. Ac Bacchi sacra per Thraciam antiquissima ex Asia sive aliunde huc advecta novimus; unde vel ipsarum Thraciae gentium cognationem quandam cum Asianis gentibus statuas licet. *Bessorum* vero nomen haud scio an conveniat cum eo Bacchi nomine, quo apud Thraces ac Phryges vocabatur Βασσαρεὺς, atque cum voce Βασσαρὶς, quae et dei ipsius et sacerdotis solemnem indicat vestem. Vid. Creuzer. Symbol. IV. p. 103 seqq., qui idem etiam conferri vult C. O. Muellerum: Orchomen. p. 382. Add. Lobeck. in Aglaoph. pag. 289 de Bacchi cultu apud Thraces disputantem, ubi et hoc observat, pro *Bessis* et *Odrysis* Homero ignotis a Graecis Romanisque, quoties Bacchanalium imaginem proponant, Edones Bistonesque et Cicones tanquam proprios dei cultores induci.

καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον] Schweighaeuserus: *neque illa* (oracula) *magis perplexa.* Conf. Lex. Polyb. s. v. p. 484. Aliter Langius: *und sind eben so scharfsinnig.* Equidem malim cogitare de oraculis, quae mulier illa edit modo minus perplexo minusque ancipiti, quam quo Delphis ista edi solebant. Ad significationem vocis ποικιλώτερον faciunt Euripidis loci in Phoeniss. 470: ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων, et Helen. 711: ὁ θεὸς ὡς ἔφυ τι ποικίλον καὶ δυστέκμαρτον. Alia offert Thesaur. Ling. Graec. VI. pag. 1315 ed. Dindorf.

Cap. CXII.

τὴν εἰρημένην] scil. χώραν s. γῆν. Pro τουτέων dedi τούτων. τείχεα sunt *castella*, ut VII, 108 et 59, ubi vid. nott. *Pieres* teste Thucydide II, 99 (ubi conf. interpretes) sub Pangaeum montem trans Strymonem habitarunt, unde vel Πιερικὸς κόλπος. Neque tamen ob testimoniorum inopiam accuratius definire licet castellorum situm. Vid. Gat-

καὶ ἐνὶ Φάγρης ἐστὶ οὔνομα καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν
δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χειρὸς τὸ
Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλὸν, ἐν τῷ χρύ-
σεά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέταλλα, τὰ νέμονται Πίερές τε καὶ
Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα Σάτραι. Ὑπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγ- 113
γαιον πρὸς βορέω ἀνέμου Παίονας, Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας
παρεξιὼν ἤϊε πρὸς ἑσπέρην, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμόν τε
Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠϊόνα, τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ
περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμην. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ
περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος καλέεται Φυλλὶς, κατατείνουσα τὰ μὲν
556 *πρὸς ἑσπέρην ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην, ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυ-*
μόνα, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα,

terer l. l. pag. 63 coll. Mannert. VII. pag. 41. 236, qui hanc gentem non Thracicae, sed Graecae stirpis esse putat e Macedonia huc translatam. Et conf. quoque C. O. Mueller. (Ueber d. Maked. p. 26). De *Pieria* vid. infra VII, 131 ibique allata. Mox restitui *τῶν καὶ ἐνὶ Φάγρης*, ubi pro *καὶ* Schaeferus invexerat *δὲ*, libris invitis: Dietsch prorsus omisit *καὶ*, quod reliqui editores omnes retinuerunt. *Φάγρης* quae vocatur urbs, commemoratur apud Scylac. Peripl. §. 67 inter Thraciae civitates Graecas et apud Strabon. VII. §. 33, itemque apud Stephan. Byzant. s. v., qui auctoritate Hecataei et Thucydidis nititur, apud quem II, 99 haecce urbs invenitur, quam eo ferme loco sitam esse arbitratur Leake (Travels in North. Greece III. p. 177 seq.), ubi nunc vicus *Orfana*. — Mox pro *χερὸς* e Florentino et Sancrofti libro revocavi *χειρὸς*, ut cap. 115; vid. Bredov. pag. 159.

τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων] De verbo *ἀπέργειν* conf. nott. ad VII, 109; de *Pangaeo* monte nott. ad V, 16. Quae in eo hîc memorantur metalla et aurea et argentea, quae eadem quoque commemorat Strabo Excerptt. VII. §. 34, nulla hodie inveniri scribit Link (Urwelt p. 255). Sed vid. Tafel: De Thessalonica eiusque agro pag. 269. De *Odomantis* vid. nott. ad V, 16 et add. Giseke l. mox l.

Cap. CXIII.

Παίονας] De his dixi ad V, 12; de *Doberibus* conf. V, 16. Add. C. O. Mueller: Ueber d. Maked. pag. 19 seq., ubi etiam observat Doberum terram convenire cum ea, quae hodie vocatur *Doiran*. De hac urbe et lacu, cui urbs adiacet, vid. Tafel. l. l. pag. 266. Add. Grotefend. in: Ersch et Gruber Encyclopaed. Sect. I. Vol. XXVI. p. 225, Giseke: Thrakisch-Pelasgische Stämme p. 5. 102. De *Paeoplis* vid. ad V, 15. De *Strymone* vid. allata ad V, 1. Quem hoc loco pro *Angita* quod nonnulli habent, cuius mox mentio fit, tu vid. Tafel. l. l. pag. 243 seqq.: qui docuit *Angitam*, exiguum fluvium, qui in Strymonem se infundit, ab hoc ipso bene esse distinguendum; add. Leake: Travels in North. Greece III. p. 225.

τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμην] Vid. VII, 109.

Φυλλὶς] In hac voce libri scripti, ut fit, fluctuant. *Φυλλὶν* exhibet Eustath. ad Iliad. p. 359, 35 s. 272, 25. Melioris notae libri cum Steph. Byz. s. v. *Φυλλὶς* p. 745, quae regio, notante Gatterero l. l. pag. 117, a Pangaeo septentrionem versus extendebatur, si quidem ad meridiem Pangaei habitabant Edones ac Pieres. Phyllidem regionem Strymone (cui nunc nomen *Struma*) et Angita fluvio utrinque inclusam supra eum

ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφάζοντες ἵππους λευκούς.
114 Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα Ὁδοῖσι τῇσι Ἠδωνῶν ἐπορεύοντο κατὰ

locum extendi statuit C. O. Mueller (Ueber die Maked. p. 7), quo uterque fluvius coniunctus lacum efficit, ad mare usque fere pertinentem.

ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφάζοντες ἵππους λευκούς] Apte comparat Wesseling. IV, 62: *ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς τὸ ἄγγος*; tu vid. nott. ad III, 11. V, 5. Aeschyl. S. c. Th. 43: *ταυροσφαγοῦντες εἰς μελάνδετον σάκος*. Itaque distinctionem ante *σφάζοντες* poni solitam delevi; namque *ἐς τὸν* pertinet ad *σφάζοντες*, ut in proxime seqq. *φαρμακεύσαντες — ἐς τὸν ποταμόν*. Idem Wesseling. e Tacit. Annal. VI, 37 simile sacrificium affert a Tiridate Euphrati amni, quem sibi propitium redderet, oblatum coll. Strab. XV. p. 732 D. s. 1065. Petinent haec ad ea sacra, quae *διαβατήρια* vocantur, de quibus vid. nott. ad VII, 53 et VI, 76. De *equis albis* conf. citata ad VII, 40 et de verbo *καλλιερεῖν* (*litare*) nott. ad VI, 76 et VII, 134 IX, 19.

Cap. CXIV.

Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμόν] i. e. rite peracto sacrificio equorum, quorum sanguis in fluvium demitteretur, aliisque eo pertinentibus ad fluvium placandum. Non aliter fere *καταφαρμάσσειν*, *veneficiis in aliquem uti*, II, 181. Et conferas Winer. ad Pauli Epist. ad Galat. V, 19 et quae de verbo *φαρμακεύειν* plura afferuntur in Thesaur. Ling. Graec. Vol. VIII. p. 647 ed. Dindorf. In hoc sacro qui mactantur *equi albi* cum ad Solem potius pertineant, Solis deo hoc sacrificium oblatum videri arbitratur Kleuker in: Appendic. ad Zendavest. III. p. 24 seq. nr. 53, fluviumque iniectis modo donis coluisse Magos, ita ut utrinsque elementi principalis, *lucis* et *aquae* cultum hic indicari sit credibile. Quin Rhode (Heilige Sage etc. p. 512) omnem Herodoti narrationem mere fictam esse statuit, quam ad Mithrae arcana spectare arbritratur Grotefend. in Amalth. II p. 105. Cuiusmodi sacra arcana num illo tempore iam obtinuerint, equidem dubitaverim, quamquam hoc equorum alborum sacrificio altius et gravius quid his contineri valde est probabile. *Cr.* ad h. l. conferri vult Van Iperen De sacris fluvialibus in Biblioth. Hagan. Class. IV, 1. p. 114 seq.

ἐν Ἐννέα Ὁδοῖσι τῇσι Ἠδωνῶν] *τῇσι* e Sancrofti libro receptum pro *τοῖσι*. Atque sic aliquoties apud Herodotum librarii voci *ὁδὸς* masculini generis articulum praeposuere, ut II, 35. 80. Ad argumentum loci conf. Thucydid. I, 100. IV, 102. 108 ibique Poppo I, 2. p. 348 seqq., Mannert. Geogr. d. Gr. u. Roem. VII. p. 236 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1069 et Kutzen: De Atheniens. imperio ad Strymon. fluv. constitut. pag. 13. 22. Videntur autem *Novem Viae* non tam urbis, quam regionis, in quam multae e diversis locis confluxere viae, nomen indicare; nam insula fuit e Strymonis stagnosi et ad mare se provolventis brachiis formata, adiacentibus campis admodum fertilibus. Quae insula quantum valeret, cum postmodo intellexissent Athenienses, coloniam eo deduxerunt, quae postea per bellum Peloponnesiacum atque Macedonicum valde inclaruit, nomine *Amphipolis*, cuius reliquias adhuc quaerunt ad vicum *Emboli*. Vid. Voemel. ad Demosthen. Philipp. p. 32 seqq. 37. At si quaeras, cur huius urbis tam inclutae Herodotus nullam hic fecerit mentionem, tenendum est, illo fere tempore, quo Amphipolis condita perhibetur, i. e. anno 437 a. Chr. n., Herodotum Graeciâ relictâ iam Thurios cessisse; quod vulgo ponunt ann. 444 a. Chr. n. Vid. Dahlmann: Herodot. p. 221 coll. 48.

τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον. Ἐννέα δὲ Ὁδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον τοῦτον καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζώοντας κατορύσσειν, ἐπεὶ καὶ Ἄμηστριν, τὴν Ξέρξεω γυναῖκα, πυνθάνομαι γηράσασαν δὶς ἑπτὰ Περσέων παῖδας ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑωυτῆς τῷ ὑπὸ γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.

Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα 115 *πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένην Ἄργιλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήϊε. αὕτη δὲ καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηΐου ἐξ*

ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας] Non valet: *vers les ponts*, ut reddit Larcher, neque *sur les ponts*, *par*, *à travers les ponts*, ut Gailius interpretatur, sed *ad* s. *iuxta pontes iter faciebant*, pontes transgressi. Strymonem ponte iungere dudum rex iusserat, teste Herodoto VII, 24.

Περσικὸν δὲ τὸ ζώοντας κατορύσσειν] A Mediceo, Florentino ac duobus aliis codd. hae voces prorsus absunt. Ad argumentum loci conf. nott. ad III, 35. Quae sequitur apud Herodotum de Amestri narratio, Plutarcho quoque exhibita II. pag. 171 D, eam fide dignam esse negat Kleuker: Append. ad Zendavest. III. p. 24. 25, cum nulla alia istiusmodi vestigia apud Persas compareant. Quodsi tamen veri quid inesse in hac narratione putetur, pertinere id vult ad artes magicas ac daemonicas severe quidem interdictas Zoroastris lege, sed hic illic residuas. Deum, qui sub terra versari dicatur, videri statuit Hadem s. Arihmanium, cuius cupiditatem hoc sacrificio quasi lenire et satiare illi voluerint. Quod idem ponit Wheeler: Geographie of Herodot. pag. 274 seq. Sed Grotefend. in Amalth. II. pag. 105 seqq. haec ad numeri novenarii sanctitatem et arcana quaedam sacra referri vult. — Ad formam *γηράσασαν* conf. Buttmann.: Gramm. mai. II. p. 98 not., ubi *γήρασαν* [*γηρᾶσαν*? quod ipsum nunc reponi vult Bredov. pag. 340.] legi posse observat. Ad voces *ὑπὸ γῆν* (ubi Florentinus cum tribus aliis *ὑπὸ γῆς*) conf. Herodot. II, 127 et Kühner Gr. Gr. §. 617, III, 6.

Cap. CXV.

πρὸς ἡλίου δυσμέων] Supra II, 31: *ῥέει δὲ ἀπὸ ἑσπέρης καὶ ἡλίου δυσμέων*, cui opponitur *πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς*, de qua locutione vid. nott. ad IV, 44. Valet autem *πρὸς ἡλίου δυσμέων* *occidentem* versus; de usu praepositionis *πρὸς* vid. modo nott. ad IV, 122. *Argilum* urbem ad Andriis conditam intra Bolben paludem et Amphipolin memorat Thucydides IV, 103. V, 118. Nulla eius mentio post bellum Peloponnesiacum. Cf. Gatterer pag. 80, Mannert. VII. p. 448, Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1068.

καλέεται Βισαλτίη] Infra VIII, 116 Bisaltarum regis, hominis crudelissimi, fit mentio. Bisaltia regio, quae posthac Macedoniae regibus paruit, ad orientem Strymone separata ab Edonis, meridiem versus Aegaeo mari inclusa, septentrionem versus ad Crestonios usque pertinuisse videtur. Vid. Gatterer l. l. p. 105 seq.

κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηΐου] Haud scio an scribi oporteat *Ποσειδηΐου*, ut legitur III, 91. Ipsius loci nulla, quantum memini, alibi mentio. Herodoti verba sic explanat Gail: „*le*

ἀριστερῆς χειρὸς ἔχων, ἤϊε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος, καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄκανθον, ἅμα ἀγόμενος τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος οἰκεόντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης πεζῇ ἑπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήϊκες οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέβονταί τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ.

116 Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἄκανθον ἀπίκετο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε, καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι

golfe qui est au dessous du Posidéum, qui est dominé par le Posidéum." Schweighaeuserus reddidit: „*inde sinum, cui Neptuni templum imminet, a sinistra habens.*" χειρὸς edidi pro vulg. χερός, ut VII, 112, ubi cf. nott.

ἤϊε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου] *Syleus* campus videtur idem esse atque Thucydidis *Aulon* IV, 103, nisi potius Aulon Sylei campi partem vel fauces quasdam, per quas Arnis via ducit Bromiscum, indicat. Conf. Gatterer. l. l. p. 83. 84. *Stagirus* urbs (Thucydid. IV, 88. V, 6. 18) Andriorum fuit colonia multaque perpessa est belli Peloponnesiaci tempore. Quo magis illa inclaruit Aristotele, quem ibi natum fuisse nemo nescit. Vicum s. κώμην vocat Dio Chrysost. Orat. XLVII. p. 525. Add. Strab. VII. p. 510 seq. s. p. 331. Conf. Gatterer l. l. p. 82. Mannert. VII. p. 449 et potissimum Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1065, qui veterum scriptorum locos exhibet. Posterioris aetatis sriptores, ut observat Wasse ad Thucydid. IV, 88, dicunt quoque τὰ Στάγειρα. — De *Acantho* dixi ad VI, 44.

ἅμα ἀγόμενος τούτων κ. τ. λ.] Conf. nott. ad VII, 111. τούτων dedi pro τουτέων itemque οὖρος pro vulg. ὄρος; vid. Bredov. p. 164 seq. Mox ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα breviter dictum pro ὁμοίως καὶ ἕκαστον τούτων, οὓς πρότερον κατέλεξα.

οὔτε συγχέουσι — οὔτ' ἐπισπείρουσι] i. e. *neque confundunt s. pervertunt, neque conserunt.* Ad verbum συγχέουσι confer IV, 127. VII, 136, alia. Perverti autem viam necesse erat, si ad agros colendos illâ terrâ s. viâ uti vellent. Itaque male reddit Gatterer l. l. p. 76: *si bepflügen,* bene caeteroqui adiiciens, hanc terram, quae postea Macedoniae accensebatur, ab Herodoto addi Thraciae. Pro οὔτ' ἐπισπείρουσι Eltz. (Quaest. Herodd. p. 23 s. Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. IX. p. 366 seq.) proponit οὔτε τι σπείρουσι, cum ἐπισπείρειν nusquam Noster adhibuerit, qui frequentius verbo σπείρειν utatur, ut II, 14. 77. I, 12. IV, 42. 53. IX, 122: quod uti non nego, ita emendatione proposita haud opus esse puto, quare retinui ἐπισπείρουσι.

Cap. CXVI.

ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε] Ad sensum recte reddunt: *Persarum rex praecepit Acanthiis, ut hospitalitatem exhiberent s. exercitum hospitio exciperent.* Ita enim προείρητο VII, 120 coll. VII, 32. 119. Minus recte, opinor, Valckenarius: *Acanthiis ius hospitii obtulit,* quem secutus Langius vernacule expressit: *verhiess den Acanthiern seine Gastfreundschaft.* Pro ὁ Πέρσης in quibusdam codd. male exstat ὁ Ξέρξης; quae eadem lectionis varietas VII, 113.

καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ] Conf. VIII, 120 et quae adscripsi ad III, 84, ubi etiam de *Medica veste,* quae a rege singulis vi-

Μηδικῇ, ἐπαίνεέ τε ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον, καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἐόντος Ξέρ- 117 *ξεω συνήνεικε ὑπὸ νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἐόντα παρὰ Ξέρξῃ καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάθεϊ τε μέγιστον ἐόντα Περσέων (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληΐων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε*

ris bene de ipso promeritis aeque atque civitatibus in honorem concedi solebat; cfr. C. F. Hermann. in: Schulzeit. 1830. nr. 63. p. 510 not. 31 et ad Lucian. De conscrib. histor. p. 239 seq. Persarum vero reges beneficia accepta luculenter remunerari solitos esse notavimus ad III, 140. Qui iidem ut cum singulis hominibus (cf. VII, 29) ita etiam cum civitatibus hospitium contraxisse dicuntur. Conf. Brisson. De reg. Pers. princip. I, 161. Insigni documento ipse est Herodotus VIII, 120, quo auctore Xerxes Abderitas muneribus ornans enarratur itemque ξεινίην σφι συνθέμενος, i. e. *hospitium cum illis pactus s. contrahens.* Ac simili modo, quo Xerxes, dicitur Fridericus II. Germanorum rex incolis urbis, cui nomen Faenza, qui exercitum bene exceperant multis cibis iisque optimis oblatis et ipsi argenti summam tradiderant, multum favisse; conf. v. Raumer: Gesch. d. Hohenstaufen VII, 1. — De structura verbi δωρέεσθαι apud Herodotum monuimus ad VII, 31.

καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων] i. e. *fossam*, quam per isthmum Athonis rex duci iusserat, absolutam esse Acanthiorum operâ *audiens.* Ubi vix opus addi ἤδη γενόμενον, quod in mentem venerat Larchero. Aliter placet viro docto Van Gent in: Symboll. litterarr. (Amstelod. 1845) VII. pag. 154, qui ubi nunc legitur ὁρέων, substitui vult ἀκούων, in cuius ipsius locum cedat ὁρέων; mihi speciosum magis quam verum id esse videtur: quare vulgatam haud mutavi. *Acanthus* urbs a Sane oppido, ubi fossae initium (VII, 22), non longe distabat.

Cap. CXVII.

Ἀρταχαίην] Apud Tzetz. Chil. I, 918 Ἀρταχαῖον exstat. Vid. Herod. VII, 22. Ad τὸν ἐπεστεῶτα vid. nott. ad IV, 84 et conf. mox nott. ad VII, 118. Vocem δόκιμον h. l., ut I, 152. VIII, 73, *illustrem* reddi vult Blomf. Glossar. ad Aeschyli Pers. 89. Equidem malim *spectatum, probatum* indeque *honoratum.* Tu vid. I, 65. II, 162. V, 111 et quos alios locos attulimus ad III, 127. Ad locutionem μεγάθεϊ μέγιστον conf. quae adscripsi ad VII, 20. Ad verba sequentia: ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληΐων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους (i. e. *a quinque cubitis aberat quattuor digitos*, s. *ad mensuram quinque cubitorum durant quattuor digiti*) conf. quae de gyia supra I, 60 traduntur: γυιή — μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, ubi vid. nott.; de regio *cubito* vid. I, 128 ibique allata. Efficiuntur autem e quinque cubitis, detractis quattuor digitis, nostrae mensurae pedes *septem* et *dimidium alterius*, ut monet B. Thiersch. in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. Suppl. Vol. IV. pag. 436. Alii ad *octo* pedes usque adscendunt. Observat autem ad h. l. Valckenar., *quattuor* cubitorum staturam iustam hominis censuisse Graecos, teste Aristoph. Ran. 1046, itemque Casaubon. ad Sueton. Tiber. 68, qui iustam staturam e veterum sententia intra septem pedes fuisse probat, ut modum sane vulgarem excederent πεντάπηχεις, de quibus Valckenar. conferri vult Olear. in Philostr. Vit. Apoll. II, 4. Maximae staturae exempla idem affert e Pausan. I, 35. §. 5 et VI, 5. §. 1.

φωνέοντά τε μέγιστον] Hoc de *alta* s. *elata* voce intelligendum, uti I, 8: ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας, add. III, 38. VII, 18 et vid. Nitzsch. ad Odyss. IX, 392. pag. 65. Ev. Matth. 27, 50:

μέγιστον ἀνθρώπων, ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἥρωϊ, ἐπουνομάζοντες τὸ οὔνομα. βασιλεὺς 557
μὲν δὴ Ξέρξης ἀπολομένου Ἀρταχαίεω ἐποιέετο συμφορήν.
118 Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα ἐς πᾶν κακοῦ ἀπίκατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πο-

κράξας φωνῇ μεγάλῃ; Act. Apost. 23, 9: κραυγὴ μεγάλη, ne plura. — Ad locutionem συμφορὴν ποιεῖσθαι conf. ad V, 5 allata. De significatione verbi θάψαι vid. nott. ad V, 8. Voculam κάλλιστα, quam Sancrofti liber omittit, equidem retinui cum Eustath. ad Ili. p. 1183, 42 s. 1250, 38 aliisque.

ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή] i. e. *humum afferebat tumulumque inde erigebat omnis exercitus:* quod Graeci moris fuisse, iam ad V, 8 monuimus, eoque etiam id spectat, quod Acanthii Artachaeen Persam Graeco more tanquam heroëm coluisse sacrisque honorasse dicuntur, quemadmodum Chersonitae VI, 38 Miltiadem mortuum sacris prosecuti esse perhibentur. Ad vim verbi ἐτυμβοχόεε pertinent, quae ad Iliad. XXI, 323 (unde ducta videtur Herodotea vox) et antiqui et recentiores interpretes monuerunt, disceptantes de lectione τυμβοχοῆς (a substantivo τυμβοχοή) et τυμβοχοῆσ' (pro τυμβοχοῆσαι) a verbo τυμβοχοεῖν, quod veteres grammatici explicant θάπτειν: vid. Photium, Suidam, Etymol. M. s. v. et Zonaram pag. 1757. Huncce tumulum in Artachaeae honorem adgestum et Acanthi isthmum commemorat quoque Aelian. N. A. XIII, 20: adhuc illum tumulum cerni prope vicum Erso, qui non longe abest a vetere Acantho, monet vir doctus in: Classical Museum I. pag. 83; conf. etiam Leake: Travels in Northern Greece III. pag. 145.

Cap. CXVIII.

οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι κ. τ. λ.] Exscripsit Athenaeus IV, 27. p. 146 A. Ad locutionem ἐς πᾶν κακοῦ (*ad extremum usque malum s. miseriam*) conf. Matth. Gr. Gr. §. 442, 3. Plura de locutione nunc satis nota collegit ad h. l. Valcken. Pro ἀπικέατο, quae lectio librorum scriptorum auctoritate destituta videtur, quattuor libri ἀπίκατο, quae plusquamperfecti est forma (IV, 140. VII, 153. 157), de qua cf. nott. ad I, 2. coll. 15. 152. 157. Itaque cum Dietschio recepi ἀπίκατο idemque reposui VI, 16. VII, 131. 153. Athenaeus h. l. habet ἀπίκοιτο. Ad vocem ἀνάστατος cf. I, 76 ibique nott.

ὅκου γε Θασίοισι κ. τ. λ.] Male γε a quibusdam libris abest. Valet autem ὅκου γε *quandoquidem*; conf. I, 68 ibique nott. Antipater a civibus suis delectus fuit s. publice constitutus, ut, quaecunque ad Xerxis exercitum rite excipiendum pertinerent, civitatis Thasiorum nomine procuraret, atque pecuniariarum impensarum rationem postea civibus redderet. Ad quam impensarum rationem praestandam pertinet verbum ἀπέδεξε, i. e. commonstravit in expensarum tabulis civitati exhibitis insumpta esse talenta quadringenta argentea, quae, Wurmium si sequamur, conficiunt summam 579,072 thalerr. Saxonn. 14 gross. sive 2,224,360 francc. Gallic. sive 1,042,330 florenn. 48 crucigerr. Confer. Hasselbach: De insula Thaso pag. 15 et quae de Thaso ad VI, 46 seqq. adnotata sunt: adnotavit nonnulla quoque Grote: History of Greece V. p. 416. Nec alio sensu mox dicuntur οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον, i. e. *publice praefecti his epulis expensarum tabulas s. rationes exhibuerunt;* conf. VII, 117

λίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνίσασι Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν 119
τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἀστοὶ ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίευν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ κτήνεα σιτεύεσκον, ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους καὶ λι-

et IV, 84 ibique nott. — Ad vocem ἀραιρημένος (i. e. *delectus* ad id) vid. nott. ad VII, 83 et ad voces ὁμοῖα τῷ μάλιστα proxime antecedentibus annectendas III, 8 ibique allata. De voce δόκιμος monuimus ad VII, 117. Eadem prorsus locutio VII, 141. — τετελεσμένα idem esse atque δεδαπανημένα docet Valcken. citans Athen. II. p. 40 E, ubi: τελεῖν γὰρ τὸ δαπανᾶν.

Cap. CXIX.

οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον] Cf. VII, 32. Quae sequuntur verba (δεῖπνον) καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον Schweighaeuserus de *coena* intelligit, *quae magnâ curâ est apparata*, cum περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι crebrius apud Herodotum occurrat: *plurimi facere aliquid indeque plurimum operae ponere in aliqua re*, ita ut proprie h. l. intelligatur coena, ad quam multum operae contulerunt rite apparandam. Cf. I, 73. VI, 104. VII, 181.

ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων] i. e. *simulatque a praeconibus* (haec) *circumcirca nuntiantibus audiverunt adventum exercitus.*

ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίευν] Schweighaeus. interpretatur: „*farinam* et *polentam* e frumento ipsis distributo *parabant.*“ Nam ἐποίευν, quod valet: *conficiebant*, *parabant*, bene discernendum ab eo, quod in seqq. legitur ἐποιεῦντο, quod valet: *facienda sibi curabant pocula* ex nota verbi medii significatione, de qua conf. modo II, 135. 148 ibique laudd. et supra VII, 69, ne plura. Athenaeus haec exscribens IV, 27. p. 146 B habet: καὶ γὰρ ἐκπώματα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ κρατῆρας παρετίθεντο. — Verba ἐπὶ μῆνας συχνοὺς valent: *in s. per multos menses;* vid. nott. ad V, 28. — ἄλευρα atque ἄλφιτα pari modo iunguntur apud Xenophont. in Memor. II, 7, 5. Cyropaed. V, 2, 5. Anabas. I, 5, 6 (ubi vid. Krueger. annotat.). Plat. Rep. II. p. 379 B. Accuratius si distinguere velis, ἄλευρα erunt *farina triticea*, ἄλφιτα *farina hordacea*, teste Polluce I, 247. Vid. Sturzii Lex. Xenophont. I. pag. 123 coll. 147 et Stephan. Thes. L. Gr. II. p. 1801 D. e 1901 D. (I. p. 1447. 1603 ed. Dindorf.) — Ad imperfecta σιτεύεσκον, ἔχεσκον, ποιεέσκετο, ἀπελαύνεσκον, in quibus inest actionis repetitae notio, conf. citata ad VII, 106 et de forma ἔσκε citt. ad VI, 133. Verbum σιτεύειν (*nutriendi* vel *saginandi* significatu) Ἑλληνικῶς dici, πιαίνειν Ἀττικῶς tradunt Moeris pag. 332 ed. Piers. et Thomas Magist. pag. 714, ubi tamen vid. nott. in ed. Bernard. Quod minus recte tradi hic ipse Herodoti locus satis declarat. Add. Plutarch. Symposs. IV. pag. 661 B.

ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα] i. e. *pulcherrima quaeque magno pretio acquisita eligentes.* Apte Schweigh. affert Actt. Apostoll. VII, 16 ὠνήσατο τιμῆς ἀργυρίου.

μναίους ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τίθεται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα τασσόμενα. ὅκως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἑτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ 558
ἔσκε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δείπνου γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον· οἱ δέ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τήν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες καὶ τὰ ἔπιπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαύνεσκον, λείποντες οὐδέν, ἀλλὰ φερόμενοι.

120 Ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πανδημεί, αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρά, ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπόν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα, τῶν τε παροιχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἑκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἱρέεσθαι. παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ

ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι] „i. e. *in cratibus* et *in vivariis*. Oves *textis cratibus* claudebant; aves alebant in *aviariis* vel *caveis*, *ἐν οἰκίσκοις*; sic *caveae* multo frequentius vocantur, quam *οἰκήματα*. *ἐν οἰκίσκῳ* forte scripserant Diodor. Sic. I. p. 607, 73 (XIII, 82) et Plutarch. II. p. 516 D.“ *Valcken.* Vocem *λάκκος* invenimus IV, 195, ubi conf. allata. Mox cum Dindorf. (Commentat. de dial. Herodot. p. XXVII) et Bredovio p. 331., quem Dietsch. quoque secutus est, pro *τεθέαται* reposui e Saucrofti libro aliisque *τίθεται*. Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IX. p. 121) *τιθέαται* retinet idque pro plurali habet iuncto cum nomine neutro in plurali posito. — Qui una cum rege coenant, *ὁμόσιτοι* iidem sunt atque *ὁμοτράπεζοι* qui dicuntur III, 132, ubi vid. nott. Ad voces *τὰ ἐς φορβὴν τασσόμενα* cf allata ad VII, 22. Quae sequuntur *ὅκως δὲ ἀπίκοιτο*, excitat, notante *Cr.*, G. Hermann. ad Viger. pag. 909, de optativi usu disputans. Tu conf. Herod. I, 11. III, 125, ne plura. Ad eundem optativi usum refero, quod sequitur: *ὡς δὲ δείπνου γίνοιτο ὥρη* (ubi, quod Florentinus offert *ἐγίνετο*, praefert Eltz l. l. pag. 114), itemque quod paulo post legitur: *ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν*; ubi Naber in Mnemosyn. IV, 26 reponi vult *διαγάγοιεν*. — In verbis *ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης* requiro equidem articulum *ὁ* ante *Ξέρξης* alibi (v. c. VII, 121) recte additum. De voce *σταθμός*, quae *mansionem* regiam significat, conf. allata ad V, 52.

τῇ ὑστεραίῃ] Abieci cum Schweigh., Gaisf. et recennt. edd. voculam *ἐν*, quam his verbis praepositam quattuor codd. auctoritate retinuerant Wesseling., Matth. et Schaeferus, qui tamen recte ad Lambert. Bos. De ellipss p. 175 (ubi plura similia proferuntur) praepositionem deleri voluerat. — Ad *τὰ ἔπιπλα* conf. I, 94 ibique nott. VI, 23.

Cap. CXX.

ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν] Conf. allata ad V, 51 et VII, 141.

σῖτον αἱρέεσθαι] Conf. IV, 128

ἄριστον προείρητο ὁμοῖα τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας, κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι. Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον.

Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατη- 121
γοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας, Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. Μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν

ibiq. nott., ubi de locutione monuimus. Quod vero Xerxes hoc loco dicitur semel tantum cibum sumpsisse s. coenasse dicitur, convenit cum eo, quod apud Xenophontem legitur in Cyropaed. VIII, 8, 9, ubi de prisco Persarum more sic traditur: καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι κ. τ. λ. νομίζειν hic valet *solere*, *consuescere*. Ad verbi παρέχειν usum in seqq. faciunt allata ad V, 49.

κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι] i. e. *se pessime omnium attritum iri.* Hesych. I. p. 971 διατριβῆναι· ἀπολέσθαι. Nec differt ad significationem, quod in uno cod. exstat ἐκτριβῆναι, de quo cf. Herod. VI, 37. 86. Sophocl. Oed. Tyr. 435. Synes. Provid. I. p. 108 D. — De *Abderitis* conf. VIII, 120. — In fine cap. pro ὁμοίως (i. e. *consimiliter ut reliquae civitates*) τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον Schaeferus ad Greg. Cor. pag. 631 cum Reisk. mavult ὅμως, quod idem forsitan legerat Valla, quodque hinc in textum recepit Bekkerus, quem recentt. edd. secuti sunt. Equidem, quod omnes libri afferunt, cum Schweighaeusero retinendum duxi.

CAP. CXXI.

ἐκ τῆς Ἀκάνθου] De hac urbe vid. allata ad VI, 44. Nunc loco nomen *Erisso*, ut ibi monuimus.

ἐν Θέρμῃ] Repetitur hoc mox verbis Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ubi vocula δὲ pari modo ponitur atque VII, 8. §. 2, ubi vid. nott. Conf. etiam IV, 147. *Therma* Graecorum colonia ad mare sita in ipso intimo sinus, qui inde Thermaici nomen accepit, recessu, eo fere loco, quo postea Thessalonice urbs celeberrima, nunc cognita nomine *Salonichi*, fuit exstructa. Hinc Strabo VII. pag. 330 s. 509 B. Θεσσαλονίκη ἡ πρότερον Θέρμη ἐκαλεῖτο. Plura de his dabit Tafel: De Thessalonica etc. pag. V. XIX seq. Sinus *Thermaicus* Pallenen et Chalcidicen reliquam a Macedonia separans *Macedonicus* hinc quoque vocabatur; nunc nomen fert ab urbe Salonichi. Vid. Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 1. pag. 163 nott. exegg., Mannert. VII. p. 473 seqq. et potissimum Tafel l. l. pag. 211, qui omnia fere huc spectantia attulit. Mox e Florentino ac tribus aliis dedi πορεύεσθαι τὰς νέας, ubi vulgo τὰς ν. πορεύεσθαι, id quod Bekkerus cum recentt. edd. retinuit; de infinitivo post ἀπῆκε illato conf. nott. ad VI, 81. — ἐπωνυμίην idem significare atque ὄνομα, dixi ad V, 66.

συντομώτατον εἶναι] De hac voce conf. nott. ad V, 17 et ad VII, 123. Caeterum idem Xerxis atque exercitus iter indicat Diodor. XI, 5.

τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος] Male Suidas, qui haec citat s. v. δάσασθαι T. II. pag. 510, affert ἐς

στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ
ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μα-
σίστης· ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἤϊε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν
μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Γέργις. ἡ
δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἤϊε
μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ παρείχετο Σμερδομένεά
122 τε καὶ Μεγάβυζον. Ὁ μέν νυν ναυτικὸς στρατὸς, ὡς ἀπείθη
ὑπὸ Ξέρξεω, καὶ διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γε-
νομένην, διέχουσαν δὲ ἐς κόλπον, ἐν τῷ Ἄσσα τε πόλις καὶ
Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἴκηνται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ 559

τρεῖς μοίρας, ubi ἐς e scholio invectum videtur, cum in talibus vocula ἐς eleganter omitti soleat, ut dudum monuit Valcken. citans Casaubon. ad Athen. VII. p. 324 C. Aristoph. Eqq. 765. Plat. Tim. p. 35 B. 113 E. Schweighaeuserus laudaverat Herod. II, 147. IV, 148 (ubi additur ἐς). Tu conf. Kuehner. Gr. Gr. §. 561, f. In verbis proxime sequentibus τὸν πεζὸν στρατὸν vox στρατὸν cum absit a Sancrofti libro alteroque, eam omiserunt Bekkerus et Dindorf., uncis inclusit Dietschius: quam vocem sine ullo incommodo abesse posse, ut ait Schweighaeuserus, afferens III, 25. IV, 128, ubi simpliciter ὁ πεζὸς dicitur, haud negamus: aeque bene retineri posse adeoque retinendam videri propter oppositum ναυτικὸς, cui in sequentibus additur στρατὸς, contendimus; itaque cum Schweighaeusero et Gaisfordio retinuimus. Supra VI, 95 πεζὸς στρατὸς atque ναυτικὸς στρατὸς pari modo ponitur, itemque VII, 124. 128. Mox pro αὐτέων dedi αὐτῶν. — In fine cap. ad Σμερδομένεα conf. VII, 82, ubi etiam de nomine alterius ducis, qui vocatur Τριτανταίχμης, diximus.

Cap. CXXII.

ὡς ἀπείθη] Eadem forma ἀπείθησαν supra VI, 112. Conf. Bredov. pag. 317.

διέχουσαν δὲ ἐς κόλπον] Valcken. mavult ἐσέχουσαν, cui recte obloquitur Schweighaeuserus conferens IV, 42, cum διέχειν sit *pervenire*, *pertingere*, *pertinere*. Herodotus hunc sinum, qui ab occidentali et meridionali parte montem Athon includit, bene quamvis sibi cognitum (cum oppida adiacentia, a Philippo posthac, ut videtur, diruta, nominet), nomine tamen suo haudquaquam indicavit. Ptolemaeus eum vocat *Singiticum* sinum ab urbe *Singo*, cuius mox fit mentio; nunc ob montem Athon, quem Italorum linguâ Monte Santo vocitari supra (ad VII, 22) diximus, appellatur *Golfo di Monte Santo*. Vid. Mannert. VII. p. 454 et Forbiger: Handb. der alt. Geograph. III. p. 1050.

ἐν τῷ Ἄσσα — οἴκηνται] i. e. *ad quem — exstructa sunt s. cui adiacent*. Ἄσσα urbs ex h. l. affertur a Stephan. Byzant. s. v., qui etiam Πίλωρος (cuius loco in libris quibusdam Πίδωρος) laudat ac Σάρτη. Leake, qui de his urbibus earumque situ accurate quaesivit (Travels in Northern Greece III. p. 153 seqq.), *Assam* ad eam sinus Singitici oram sitam fuisse putat, quae maxime septentrionalis est, ubi adhuc ruinae quaedam conspiciuntur, quibus nomen *Paleocastro*, intra vicos Erisso et Vurvuri, ut nunc vocantur, ad eam viam, quae ab Acantho s. Erisso ad Ormyliam s. Sermylen ducit: idemque haud male existimat, ab Herodotea *Assa* haud diversam videri eam urbem, quae a Theopompo Ἄσσηρα (vid. Stephan. Byz. s. v.), Ἀσσυρὶς ab Aristotele (Hist. Animm. III, 12) et *Cassera* a Plinio (Hist. Nat. IV, 10. §. 38) vocatur. *Pilorus* urbs eodem viro auctore sita fuit,

τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ Ἄμπελον, τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλις, ἐκ τῶν νέας τε

ubi nunc portus Vurvuri vel alius portus vicinus septentrionem versus cernitur. *Σίγγος* urbs, unde sinus *Singiticus*, reliquis oppidis hîc memoratis praestitisse videtur, si quidem praeter Ptolemaeum Thucydides quoque V, 18 memoret *Σιγγαίους*. Quin vetere in inscriptione apud Boeckh. in Inscriptt. Corp. I. p. 304 occurrit *Singus* urbs. Leake l. l. in veteris urbis locum et nomen nunc successisse putat vicum *Sykia*, meridiem versus a Piloro. A Sykia vel magis meridiem versus videtur sita fuisse *Sarta* eo fero loco, quo nunc *Kartali* invenitur, ut scribit idem Leake. De hac urbe eiusque incolis (*Σαρταῖοι*) vid. praeter Stephanum Byzantinum s. v. ea, quae attulit ex inscriptionibus, in quibus urbis et incolarum mentio fit, Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. II. pag. 725 seq. ed. sec. Ex his autem civitatibus Xerxes eo quo supra diximus modo copias assumpsit.

ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον] i. e. *classis propero cursu tendit* s. *tenuit sinum Thermaicum*. Verbo ἀπίεσθαι sunt qui *properandi* notionem tribuant, cum alii accipiant *proficisci, abire*. Gronovius interpretatus erat *velis immittere habenas*. Mihi hoc loco ἀπίεσθαι ad eam significationem accedere videtur, quam inesse vidimus (ad VI, 112) in simplici verbo ἵεσθαι, adiuncta ea vi, quam verbo tribuit praepositio ἀπό; itaque valet utique *abire*, sed cum festinatione quadam et citato cursu. Alio sensu ἀπίεσθαι III, 109, ubi conf. nott. In quibusdam codd. etiam exstat ἀπικόμενος (pro ἀπιέμενος), quod non displicet Wesselingio, sed merito reiicitur a Bredovio p. 395. Ad argumentum loci haec tene: classis fossam per Athon montem prope Sanam ductam transgressa in sinum Singiticum devenit, quem emensa et promontorium Ampelum sinumque Toronaicum praetervecta rectâ tendit ad Pallenes promontorium Canastraeum; unde in sinum Thermaicum septentrionem versus vela dedit, in cuius intimo recessu prope Thermam exercitus pedestris exspectaret adventum.

κάμπτων δὲ Ἄμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην] i. e. *praeternavigans, praetervecta* (classis) *Ampelum*. Quo eodem sensu κάμπτειν IV, 42. 43. VII, 193. Conf. etiam Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 335. In *Ampeli* promontorium exire dicitur peninsula *Sithonia* ex Olynthi isthmo meridiem versus prope Toronen procurrens, sinu Singitico et Toronaeo utrinque inclusa et ad Chalcidicen, ut videtur, pertinens. Mela II, 3. §. 1 Ampeli loco vocare videtur *Derrim*, quae tamen ne cum Ampelo confundatur, Ptolemaei obstat auctoritas, qui *Ampelum* ante *Derrim* et *Toronen* sic ponit, ut Singiticum includat sinum. Strabo VII. pag. 330 s. 510 *Derrim* memorans ignorat *Ampelum*. Tu vid. Tzschucke ad Melae l. l. nott exegg. pag. 160, qui a recentioribus eo loco nunc poni ait *Castel-Rampo*, quod tamen alios auctores si sequamur, in veteris Toronae locum cessisse putandum est. Mannerto auctore VII. p. 454 nunc appellatur *Capo Falso*. Mihi Herodoti verba τὴν Τορωναίην ἄκρην, quibus antecedentem vocem Ἄμπελον explicat, satis declarare videntur, agi de loco, qui non admodum remotus a Torone quaeri debeat, neque equidem Ptolemaei auctoritatem ita sequar, ut ob eum ordinem, quo singula loca commemorat, Ampelum ante Derrim quaeram eo loco, cui nunc nomen *Kartali*, satis remoto a Torone; quam sententiam amplectitur Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1054. *Kartali*, qui vocatur vicus, ad Sartam potius referre voluit Leake l. l. pag. 151: qui tamen idem pag. 149 *Derrim* et *Ampelum* convenire vult cum promontoriis, quibus

καὶ στρατιὴν παρελάμβανε, Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύλην,

nunc nomen Dhrépano et *Kartali:* quod cum Herodoti verbis minus cohaeret: quae idem Leake secutus in mappa Macedoniae adiecta Ampelum inter Derrim et Toronen recte collocat prope ipsam Toronen, promontorium Kartali ad Sartam referens. *Torone* urbs inter urbes ad oram peninsulae occidentalem sitas maxime eminuit nomenque dedit sinui adiacenti, cuius in bello Peloponnesiaco aliquoties fit mentio atque etiam postea Macedonum in rebus. Vid. Thucydid. IV, 110 seqq. V, 2 seq. et Poppo Thucyd. I, 2. p. 369. 370, Tzschucke ad Mel. l. l. pag. 161 nott. exegg. Non longe a Derri s. Dhrepáno promontorio invenitur, ut Leake scribit l. l. pag. 119, septentrionem versus portus, cui adhuc nomen *Kufó*, et prope iacent ruinae Torones, quibus adhuc idem nomen. Ac sane apud Strabonem VII. §. 32 legitur: — ἡ Δέρρις ἐστὶν ἄκρα, πλησίον Κωφοῦ λιμένος καὶ ὁ Τορωναῖος κόλπος ὑπὸ τούτων ἀφορίζεται. Atque recentius nomen *Kufo* inde ductum putat Leake conferens Zenobium IV, 68 (ubi proverbium κωφότερος τοῦ Τορωναίου λιμένος) et Thucydid. V, 2, in cuius verbis: κατέπλευσεν ἐς τὸν Κολοφωνίων λιμένα τῶν Τορωναίων ἀπέχοντα οὐ πολὺ τῆς πόλεως, proponit Κωφῶν pro Κολοφωνίων, quod licet Strabonis verbis satis commendatum videatur, respuerunt tamen editores recentiores, quia iste portus non Κωφῶν λιμὴν, sed Κωφὸς λιμὴν dicatur, quod mihi haud magni momenti esse videtur; in Scylacis Peripl. §. 66 legitur: Τορώνη πόλις Ἑλληνὶς καὶ λιμήν. Non longe a Torone ponitur Lecythus arx, teste Thucydide IV, 113: quam Herodotus ignorans affert *Galepsum*, cuius nulla apud Thucydidem mentio; quae enim apud eum IV, 107 occurrit *Gapselus*, probe discerni debet. Conf. Poppo l. l. p. 368. Etenim Thraciae urbs est, a Scylace §. 67 commemorata, ubi Mueller (Geogr. Gr. minn. I. pag. 54) aliorum quoque scriptorum locos attulit, bene monens, hanc Thraciae urbem ab ea urbe Galepso, cuius h. l. mentio fit, probe discernendam esse, et afferens testimonium Stephani Byzantini, qui duas profert eiusdem nominis Γαληψὸς urbes: de qua eadem re vid. quoque Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. II. p. 676 seq. Herodoti Galepsum inter Toronen et Sermylam quaerit Leake l. l. pag. 155 eo fere loco, cui postea nomen *Physcella* apud Plinium H. N. IV, 10. §. 37, ubi tamen nunc editur *Miscella*. *Sermyla*, quam ad septentrionem Torones sitam fuisse coniicias, apud Thucydidem I, 65 coll. V, 18 vocatur Σερμυλίων πόλις, ubi Scholium habet Σερμυλὶς, Stephan. Byzant. s. v. pag. 665 Σερμυλία: quod idem exstat apud Scylac. §. 66 (pag. 26 Huds. p. 278 Gail., ubi additur κόλπος Σερμυλικὸς) et in inscriptione antiqua apud Boeckh. I. pag. 304. Tu vid. Duker. ad Thucydid. I, 65 et Wasse ad Thucyd. V, 18. Unde satis patet, quid de eius emendatione sit statuendum, qui in Herodoto pro Σερμύλην reponi voluerat Ὀλσύμην. Nunc vocatur locus Ὀρμύλια s. Ἑρμυλίες, teste Leakio l. l. pag. 154. *Mecyberna* viginti stadiis ab Olyntho fuit remota, cuius ditioni mox addita ac dein a Philippo expugnata interiisse videtur, si quidem nulla amplius eius fit mentio. Olynthi *navale* vocant Strabo, alii. Unde maris sinus, qui vulgo *Toronaeus* vocatur, *Mecybernaeus* quoque nuncupatur. Tu vid. Diodor. Sic. XII, 77. XVI, 54. Thucyd. V, 18. 39. Scylac. l. l. Mela l. l. ibique Tzschucke nott. exegg. p. 159. 162, Mannert. VII. p. 456. 459, Klausen. ad Hecataei fragmm. pag. 77, quibus add. Millingen: Sylloge of ancient inedit coins pag. 45 seq. Nunc vocatur *Moliropyrgo*, ut testatur Leake l. l. pag. 155. *Olynthus* urbs, omnium ad Macedoniae ac Thraciae oram conditarum maxime eminens, ad sinum Toronaeum extra Sithoniae peninsulae isthmum iacuit sexaginta ferme stadiis sive tribus ho-

Μηκύβερναν, Ὄλυνθον. ἡ μέν νυν χώρη αὕτη Σιθωνίη καλέεται. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, συντάμνων ἀπ' 123
Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Κανάστραιον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐντεῦθεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης καὶ Ἀφύτιος καὶ Νέης Πόλιος καὶ Αἰγῆς

ris, ut nos dicimus, a Potidaea remota. Quae cum in bello Peloponnesiaco aliquoties commemoretur, postea magnopere aucta diu, ut satis cognitum est, restitit et Laconibus et Macedonibus, donec a Philippo capta ac diruta est, incolis vel abductis vel venditis. Ac vix ulla amplius inde urbis mentio. Tu vid. Mannert. VII. pag. 456 seqq., Tzschucke ad Mel. II, 2 §. 9. p. 141 nott. exegg. et potissimum Voemel. ad Demosthen. Or. Philipp. pag. 12 seqq. 23 seqq. 101—108. Reliqua dabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1064. Pauca antiquae urbis vestigia adhuc supersunt in loco, cui nomen *Aio Mamas;* vid. Leake l. l. pag. 154.

Cap. CXXIII.

συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Κανάστραιον ἄκρην] Ad *συντάμνων* mente addas licet *τὴν ὁδὸν*, ut sit: *praecidens viam*, i. e. *brevissimâ viâ utens;* unde *τὸ συντομώτατον* VII, 121 coll. V, 13. Add. VII, 124 et IX, 89, ubi: *τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ*, nisi hoc potius est: *viam carpens*, *perficiens* per mediterranea.

Κανάστραιον] Ita cum Schweighaeus. et Gaisf. dedi e Sancrofti cod. et Scylace §. 66 (p. 26 Huds. p. 278 Gail., ubi *Κανάστραιον· ἱερὸν ἀκρωτήριον*). Thucyd. IV, 110, ubi plura de scriptura Wass., cui add. Tzschucke ad Mel. II, 3. §. 1. pag. 160 nott. exegg. Retinui enim cum Muellero, Scylacis editore, in Geograph. Gr. minn. I. pag. 53 *Κανάστραιον*, cuius loco Matthiae et recentt. edd. inde a Bekkero exhibuerunt *Καναστραῖον*. Apud Stephan. Byzant. est *Κάναστρον* et in schol. ad Apoll. Rhod. I, 599 *Κάναστρα*. Nunc promontorio nomen *Cap Paliuri;* vid. Leake: Travels in North. Greec. III. pag. 156 et conf. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1054. In seqq. *ἀνέχει* valet: *prominet*, *procurrit*, quo eodem sensu legitur apud Thucydidem I, 46. IV, 53 coll. VII, 34.

ἐκ Ποτιδαίης] *Potidaea* ab Olyntho, ut diximus, sexaginta ferme stadiis abfuit, in ipso Pallenes isthmo a Corinthiis condita, loco perquam opportuno, Atheniensibus postea consociata, a quibus belli Peloponnesiaci initio defecit. Cuius quae fuerint fata, donec a Philippo Macedone capta ac diruta postea resurrexit nomine *Cassandriae*, hoc loco disquirere non vacat. Inde Isthmus, in quo urbs exstructa fuit, adhuc vocatur *Cassandrae porta* (*ἡ Πόρτα τῆς Κασσάνδρας*) atque peninsula illa, quae *Pallene* olim vocata est, *Kassandhra* nunc appellatur teste Leakio l. l. III. pag. 152 seq. Non procul a vetere Potidaea nunc invenitur vicus *Pinaka*. Tu vid. quae de hac urbe attulerunt Gatterer l. l. pag. 95 seq., Tzschuck. ad Mel. II, 2. §. 11. p. 153 nott. exegg., Mannert. VII. p. 460 seqq., Voemel. l. supra l. pag. 65 seqq. Herod. VIII, 126 seqq.

καὶ Ἀφύτιος] *Aphytis* urbs a Thucydide memoratur I, 64, ubi Wasse (cf. Poppo I, 2. p. 324) reliquorum scriptorum testimonia de h. l. attulit. Add. Mueller ad Scylac. §. 66. (I. pag. 52) et conf. Leake l. l. p. 156: quo auctore urbs in orientali peninsulae ora fuit sita eo fere loco, quo nunc vicus *Athytho*, cuius nomen e vertere appellatione ductum videtur. Quae sequuntur urbes *Νέη πόλις* et *Αἰγή*, earum nulla, quod sciam, alibi mentio, nisi quod apud Scymn. Chium 658 et apud Scylac. §. 67 (p. 27 Huds. p. 279 Gail.) in Thracia nominatur urbs *Νεάπολις*

καὶ Θεράμβω καὶ Σκιώνης καὶ Μένδης καὶ Σάνης· αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην,

ubi Mueller (T. I. pag. 52 Geogr. Gr. minn.) reliquos veterum scriptorum locos indicavit, quibus add., quae ex inscriptionibus nuper protulit Boeckh: Staatshaushalt. der Athen. II. pag. 711; haecce vero Thraciae urbs num huc pertineat, merito dubites. Itaque Mannert. VII. pag. 464 hasce urbes una cum *Sana* (modo eadem sit atque VII, 22; de quo aliter statuit Wesselingius) ex indice urbium Pallenes eximi vult, cum Herodotus h. l. non tam peninsulae huius urbes quam civitates omnino indicare voluerit, quae Xerxi copias praebere fuerint coactae. Nam reliquae civitates quinque *Potidaea*, *Menda*, *Aphytis*, *Therambus*, *Scione* a Scylace et Strabone (conf. Tzschuck. ad Mel. II, 2. §. 11. pag. 152 nott. exegg.) ad Pallenen referuntur; quae oppida cum a serioris aetatis scriptoribus non commemorentur, credibile fit interiisse *Cassandriâ* exstructâ, quae illorum incolas assumpserit.

Θεράμβω] Ita codd. Herodoti, a quibus discedere non ausim. Wesselingius illud derivat ex Θεράμβεω; mihi magis placeret Θεράμβου. Apud Steph. Byz. est Θράμβος, quod idem in Scylac. l. l. §. 67, ubi legitur Θραμβηΐς (quod retinuit Mueller in: Geogr. Gr. minn. I. p. 52) repositum vult Vossius, qui etiam in Herodoto restitui vult Θράμβου, nisi malis Θραμβοῦς cum Holsten. ad Steph. Byz., apud quem p. 401 Θράμβος· ἀκρωτήριον Μακεδονίης. Hinc Poppo Thucyd. I, 2. pag. 374 ex h. l. citat Θεραμβοῦς. Tu conf. Forbiger l. l. pag. 1063 et quae Boeckh. ex inscriptionibus attulit in: Staatshaushalt. d. Athen. II. pag. 690. Leake l. l. pag. 156 hoc oppidum non procul a promontorio Canastraeo situm fuisse putat. *Scione* urbs, ad oram orientalem sita, ut videtur Mannerto VII. p. 465, crebrius per belli Peloponnesiaci vices commemoratur, maximeque eminuisse videtur inter Pallenes urbes. Vid. Thucydid. IV, 120 (ubi reliquorum scriptorum testimonia attulit Dukerus). V, 18. 32. Apud Herod. VIII, 128 Σκιωναῖοι. Add. Forbiger l. l. et conf. Leake l. l. p. 157, qui inter promontorium Canastraeum (Paliuri) et Posidium (Posidhi) hanc urbem olim sitam fuisse arbitratur.

Μένδης] *Menda*, quam non procul ab ipso isthmo urbeque Potidaea sitam esse ex eo colligam, quod Liv. XXXI, 45 *Mendin*, maritimum Cassandreae vicum, memorat, Eretriensium fuit colonia, quae ab aliis quoque Μένδη (ut apud Steph. Byz. s. v. p. 550), Μένδα ac Μένδις vocatur. Vid. Thucyd. IV, 121. 123. 129. 130. Scylac. l. l. Suid. s. v. T. II. pag. 532. Plura Tzschuck. ad Mel. II, 2 fin. p. 154 nott. exegg. et Forbiger l. l. pag. 1063 et 1064. Non procul a Scione Potidaeam versus sitam fuisse Mendam statuit quoque Leake l. l. pag. 156 et 157, quo auctore etiam *Sana* urbs in eadem ora quaerenda erit; veterum scriptorum testimonia affert Forbiger l. l. pag. 1064.

αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι] *Pallene* peninsula s. insula, ut alii vocant, ab eo isthmo, quo Potidaea sita fuit, exorsa, inter duos maris sinus, Toronaeum ab oriente et Thermaeum ab occasu procurrens et in Canastraeum promontorium desinens apud Thucydidem aliosque rerum scriptores crebrius commemoratur solique excelluit fertilitate. Apud serioris aetatis scriptores etiam urbs *Pallene* invenitur. Nomen tulit a colonis Achaeis huc adductis: nunc vocari *Kassandhra* iam supra notavimus. Plura dabunt Wasse ad Thucydid. IV, 116 et Duker ad Thucyd. IV, 120. Tzschuck. ad Mel. l. l. §. 11. pag. 149 nott. exegg. coll. Gatterero p. 94 et Mannerto VII. pag. 463 seq., Gail. ad Scymn. Ch. 643. pag. 386. T. II, Forbigero l. l. III. p. 1063, Leakio

νεμόμεναι. Παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην ἔπλεε ἐς τὸ προειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, τῇσι οὐνόματά ἐστι τάδε, Λίπαξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴνεια. ἡ δὲ τουτέων χώρη Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τόδε καλέεται. Ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκετο ἔς τε τὴν προειρημένην Θέρμην

l. l. III. pag. 163 seqq. Et vid. quoque Herod. VIII, 126.

ἔπλεε ἐς τὸ προειρημένον] Vela dedit in locum antea (VII, 121) indicatum. Hinc paulo post: *πλέων δὲ ἀπίκετο ἔς τε τὴν προειρημένην Θέρμην καὶ Σινδὸν κ. τ. λ.*

Λίπαξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴνεια] Has urbes plerasque alii scriptores haud indicant: unam *Gigonum* appellat Thucydid. I, 61, ubi conf. Wass. et Stephanus Byzantinus: *Γίγωνος, πόλις Θράκης προσεχὴς τῇ Παλλήνῃ. Αἴνεια* dicitur a Scylace Peripl. §. 66, Scymno Chio 628 (ubi reliquos veterum locos indicavit Mueller Geogr. Gr. min. I. pag. 221), Dionys. Halic. Antiqq. Romm. I, 47. 49, Livio XLIV, 10 (qui *Aeniam* habet). Apud Stephanum Byzant. *Αἴνεια, τόπος Θράκης*, ac traditur deinde auctore Theone, Aeneam post Troiam eversam in Thraciam venisse ibique hanc urbem condidisse, in qua patrem mortuum sepelivit. De qua re vid. Heyn. Excurs. I. ad Virgil. Aen. III. T. II. p. 557 ed. Wagn. De situ utriusque oppidi quaesivit Leake l. l. III. p. 451 seqq., qui recte id quidem ponere videtur, *Aeneam* propius Thessalonicam sitam esse ad promontorium, cui nunc nomen *Karaburnu*, Gigonum vero meridiem versus magis quaeri debere ad promontorium *Apanomi*. Urbs *Σμίλα* nunc ex inscriptionibus cognoscitur, vid. Boeckh: Staatshaushalt d. Athen. II. pag. 731; novit quoque eam Stephanus Byzantinus s. v. — *Κάμψα* ex iisdem inscriptionibus apud Boeckh. l. l. pag. 729 est nota, ubi modo *Σκάψα*, modo *Κάψα* dicitur, atque *Σκέμψα* opinor apud Stephanum Byzantinum.

Κροσσαίη] In verbis proxime antecedentibus: *ἡ δὲ τουτέων χώρη* haud mutavi cum Dietschio *τουτέων* in *τούτων*, sed cum Bredovio p. 222 et edd. reliquis retinui et hoc loco et cap. 124 init. *τουτέων*, quod Florentinus liber praebuit. — Ubi Pallene desinit prope Potidaeam, incipit *Crossaea* regio septentrionem versus ad Thermam usque porrecta, quae *Κρουσὶς γῆ* appellatur apud Thucydidem II, 79 et Stephan. Byzant. s. v. pag. 483. Conf. Dionys. Halic. A. R. I, 47 (ubi *ἔθνος Κρουσαῖον*) et I, 49, ubi *Κρουσαῖοι*, unde etiam in Herodoto olim *Κρουσαίη* exstitisse putat Pauwius. Nunc vocatur *Kalamaria;* conf. Forbiger l. l. III. pag. 1066, Tafel De Thessalonic. pag. 10 seq. 218.

ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλις] i. e. *in qua finem feci singulas urbes enumerans* s. *quam postremo loco inter urbes, quas recensui, posui.* Verbum *καταλέγειν* sensu hoc frequens apud Nostrum legitur: VII, 115. 99. VI, 53. 109. IV, 115 etc.

καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην] Mygdonia terra, quae ex antiquissimis inde temporibus Macedoniae accensebatur, Chalcidicen et Bottiaeam a meridie tangens, orientem versus ad Strymonium lacum fere pertinuit aut certe usque ad Bolben paludem, occasum versus Axii fluvii ostiis terminata. Vid. Mannert. VII. p. 468, Forbiger l. l. p. 1066 et potissimum Tafel De Thessalonic. pag. 234 seqq.

ἀπίκετο ἔς τε τὴν — Θέρμην] De

καὶ Σινδόν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν Ἄξιον ποταμὸν, ὃς οὐρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαιΐδα, τῆς

Therma vid. nott. ad VII, 121. Intra Thermam et Axium fluvium ponam *Sindum* et *Chalestram*, cuius utriusque incolas Thessalonicen postea cessisse statuimus cum Mannerto VII. p. 475 ob Strabonis auctoritatem VII. pag. 330 s. 509 A. De *Sindo* conf. etiam nott. ad IV, 28 et Stephan. Byzant. s. v. Σίνθος (sic pro Σίνδος) πόλις παρὰ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ. Ἡρόδοτος ἑβδόμῃ· τὸ ἐθνικὸν Σίνθιος. Ex inscriptionibus nonnulla affert Boeckh: Staatshaushalt. d. Athen. II. p. 728. Ad *Echidori* ostia (de quo fluvio cf. allata ad cap. 124) urbem collocat Leake in mappa geographica operi suo adiecta. *Chalestra* in ora sinus Macedonici sita fuit teste Plin. IV, 10 (17). §. 36, ad occidentalem Axii ripam Paeoniae hinc accensenda, ut placet Gatterero: Ueber Herodot's Thrac. etc. p. 143. Ad Axii ostia, ubi nunc pagus *Colacia* s. *Culacia*, situm fuisse hoc oppidum dubio vix caret; cf. Forbiger l. l. III. p. 1067 et potissimum Tafel De Thessalonic. pag. 277 seq., qui omnia huc spectantia attulit. Vocatur autem Χαλάστρα apud Stephanum Byzantinum s. v. et Strabonem VII. §. 21. pag. 330. Χαλαίστρα apud Plutarch. Vit. Alexandr. 49. p. 692, in quo pro Χαλαίστρας quo minus reponamus Χαλάστρας s. Χαλέστρας, impedit vox Χαλαιστραῖοι de incolis urbis huius ab eodem Plutarcho adhibita. Quod vero huc trahunt Χάλεστρον oppidum, in Diodori Excerptt. libri XXX. §. 4. (T. II. pag. 578 Wesseling.), haud scio an recte admoneat Tafel l. l., videri hoc de alio oppido intelligendum beneque discernendum ab eo oppido, cuius apud Herodotum aliosque fit mentio.

ἐπὶ τὸν Ἄξιον ποταμὸν] Alii scribunt Ἀξιὸς, quod praestare ait Tzschuck. loco mox laudando, ubi citat Barnes. ad Euripid. Bacch. 570. Equidem cum reliquis editoribus praetuli Ἄξιος idque etiam nunc repositum video in Scymno Chio 622: de qua accentus graeci varietate plurima attulit Tafel l. l. pag. 289. not. 6 coll. 301. Hic fluvius Homero iam cognitus (Ili. II. vs. 849, ubi conf. Freytag pag. 512) inter Macedoniae fluvios primum tenet locum. E Scardo monte in Paeonibus exorsus Macedoniam mediam dissecat et intra Chalestram ac Thermam ab occasu Thessalonices mari miscetur. Per medium aevum *Bardarii* s. *Bardaris* nomen accepit: nunc eum vocant *Bardar* s. *Vardar*. Plura Duker ad Thucydid. II, 99, Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 1. pag. 163 nott. exegg., Mannert. VII. pag. 475 seqq., Leake: Travels in Northern Greece III p. 258 seqq., Clarke: Travels II, 3. pag. 235, et qui accuratissime fluvii huius cursum persequitur, Tafel. l. l. p. 287 seqq. 301 seq. *Cr.* hîc conferri vult Heyne in Opuscc. Acadd. IV. pag. 169 nott.

Βοττιαιΐδα] *Bottiaei* infra VII, 185. VIII, 127. Apud Thucyd. II, 99 Βοττία et II, 100 Βοττιαία, unde apud Livium XXVI, 25 aliosque *Bottiaea;* conf. Forbiger l. l. p. 1062. Nam frequens *Bottiaeorum* mentio apud Thucydidem, quae gens primitus in hac ipsa regione, quae etiam posthac Bottiaeae nomen retinuit, ad sinum Thermaicum intra Axii et Lydii ostia sedes cum habuisset, hinc eiecta a Macedonibus in peninsula Chalcidice aut certe in eius vicinitate sedes cepit: atque haec regio vocatur Βοττικὴ apud Thucydidem I, 65. II, 79. Diodor. XII, 47, qui tamen huius regionis incolas quoque vocat Βοττιαίους De utraque regione accurate agit Tafel in: Pauly's Realencyclopaed. I. p. 1160 seq. Caeterum vid. Herod. VII, 127. Scymn. Ch. 623 ibiq. Gail. II. pag. 383 seq. et Mueller (Geogr. Graecc. minn. I. pag. 220), Gatterer l. l. pag. 84 seq , Mannert. VII. pag. 505 coll. C. O. Muellero l. l. pag. 9 et Rittero: Vorhalle etc. pag. 435 seq.: qui in talibus nominibus Buddhae atque Indorum vestigia cognosci vult. De Bottiaea nuper accurate exposuit finesque

ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλιες Ἴχναι τε καὶ Πέλλα.

124 Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς αὐτοῦ περὶ Ἄξιον ποταμὸν καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλις τούτων, περιμένων βασιλέα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιο-

huius terrae definire studuit Delacoulonche in: Revue des sociétés savans V. pag. 122 seqq. ovibus et equis hanc regionem adhuc abundare affirmans.

τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλιες Ἴχναι τε καὶ Πέλλα] i. e. *cuius terrae* (Bottiacae) *tractum angustum maritimum* (iuxta mare porrectum) *tenent urbes Ichnae ac Pella.* πόλιες pro vulg. πόλις dedi, ut VII, 22, ubi cf. nott., VII, 234. 235 fin. *Ichnas* ex h. l. affert Stephanus Byzantinus: apud quem quoque commemoratur Themis Ἰχναία, ibi scilicet sacris culta: eodemque etiam spectare videntur Hesychii verba II. pag. 88: Ἰχναίην χώραν τὴν Μακεδονίαν, ἔνθα τὸ μαντεῖον ὁ Ἀπόλλων κατέχει καὶ τιμᾶται: unde non aliena videntur, quae apud Strabonem IX. pag. 435 de regione Thebaica tradentem leguntur: — καὶ ὁ Φύλλος, ὅπου Ἀπόλλωνος τοῦ Φυλλίου ἱερὸν καὶ Ἴχναι, ὅπου ἡ Θέμις Ἰχναία τιμᾶται. Hanc vero urbem ab Herodoto, qui idem falso Pellam tradat urbem maritimam, ex errore hîc vocari suspicatur Mannert. VII. p. 505. *Pella* antiqua Macedonum regum sedes, loco edito exstructa inter media Lydii stagna, a Thessalonice viginti septem abfuit milliaria ac postea quoque Romanorum facta est colonia. Plura Livius XLIV, 46, alii, quorum locos affert Forbiger l. l. pag. 1062. Inter recentiores accuratius hunc locum omnemque regionem descripsit Leake: Travels in North. Greece III. pag. 261 seqq.: quo auctore inter rudera veteris urbis, a qua non longe distat vicus exiguus nomine *Allah-Klissi* (s. στοὺς Ἀποστόλους s. *Postol* apud Bulgaros), invenitur fons, cui adhuc nomen *Pel* s. Πέλλη. Conf. etiam Clarke: Travels etc. II, 3. pag. 335 seq. et Cousinéry in libro: Voyage dans le Macédoine etc. Paris 1831. I. pag. 91 seqq. Male huc trahit Mannert. VII. p. 479 *Bodenam* sive *Vodinam*, quippe quae in veteris Edessae locum cessit. Tu cf. etiam Tzschuck. ad Mel. II, 3, 1. pag. 157 nott. exegg. et Gail. ad Scymn. Chium 624. T. II. pag. 384 *Cr.* hîc laudat Broendsted: Reisen u. Untersuchung. in Griechenl. II. pag. 297.

CAP. CXXIV.

αὐτοῦ περὶ Ἄξιον ποταμὸν] De adverbio αὐτοῦ, ubi ipse locus subiicitur, vid. allata ad VI, 72. — Mox scripsi τούτων pro τουτέων, cum neutrum hoc loco requiratur (conf. Bredov. pag. 240), et βασιλέα pro βασιλῆα. Ad verba τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, quae eadem leguntur IX, 89, conf. nott. ad VII, 123. Sic τέμνων κέλευθον apud Aristophan. Thesmophoriazz. 1035, ubi afferunt Euripid. Phoen. 1 (οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν), alia.

διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς] De *Crestonica* regione vid. nott. ad I, 57; de *Paeonica* nott. ad V, 12. Atque observat Mannert. VII. pag. 494, Herodoti aetate Paeonum terram multo extensiorem fuisse videri meridiem versus ad eam usque regionem, quae Mygdoniae nomen postmodo tulit. Alioqui enim Xerxem ab Atho iter facientem ad Axii ostia Paeonicam et Crestonicam terram permeare haud potuisse putat. Ad quam eandem regionem Prasiadem lacum (de quo V, 16) referri vult Mannertus. Ac sane mi-

νικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Ἐχείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐξίει παρὰ
125 *τὸ ἕλος τὸ ἐπ' Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι. καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἅπτοντο οὔτε ὑποζυγίου οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεράϊζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι, τὸ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θη-*

rum videri quoque ait C. O. Mueller (Ueber die Maked. p. 8), quod Xerxes Acantho Thermam profecturus Paeonicam et Crestonicam permeare dicatur. Paeoniam olim multo extensiorem ipsâ Macedoniâ priscâ (vid. nott. ad VII, 127) idem attigit C. O. Mueller l. l. pag. 18 seq. hoc adiiciens, angustum Paeoniae tractum ad Pellam usque et mare pertinuisse inde a superioris Axii regionibus, ubi e prisco tempore Paeonum fuere sedes. Tu conf. de his quoque Leake: Travels in Northern Greece III. pag. 448.

ἐπὶ ποταμὸν Ἐχείδωρον] Ita et h. l. et VII, 127 editum, cum libri ferrent *Χείδωρον*. In Scylace l. l. §. 66 nunc editur *Ἐχέδωρος*, quod in Herodoto etiam rescriptum voluerat Vossius, firmatum auctoritate Apollodor. II, 5. §. 11 Etymol. Magn. s. v. pag. 404 et Ptolemaei coll. Mannerto VII. p. 474 seq. Fluvii e Crestonica terra provenientis ostia in intimo sinus recessu aliquot milliariis geographicis ab urbe Thessalonice occasum versus remota ad Axii paludes ponuntur. Inde probabile videtur C. O. Muellero (Ueber die Makedon. p. 8 et in fin.), eundem esse fluvium, cui nunc nomen *Gallico*. Quod nunc affirmant Leake (Travels in North. Greece III. pag. 439) et Tafel De Thessalonic. pag. 282 seqq., qui accurate omnem fluvii cursum persequitur. Atque observat Leake p. 436, paludes, quarum Herodotus meminit, adhuc inveniri in longa stagnorum serie, quae inde a loco, cui nunc nomen Eleuthero-Khori, usque ad urbem Salonichi iuxta maris oram extendatur. Mox scripsi *ἐξίει* pro *ἐξιεῖ*. Vid. I, 6 ibique nott. I, 180. 191. II, 17.

Cap. CXXV.

λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο] Ad pronominis *οἱ* usum conf. VII, 16 ibique nott. 38, et ad particulae *δὲ* usum in verbis *οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεράϊζον μούνας* nott. ad I, 66. *κεραΐζειν*, quod proprie valet *cornibus aliquem petere, lacessere*, deinde significat *laedere, invadere* indeque etiam *diripere, exspoliare*, ut I, 88 coll. 159. II, 115. 121. Dicuntur hi leones *καταφοιτέοντες τὰς νύκτας καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα*, i. e. qui noctu descendere (e locis altioribus, montibus opinor, in regiones planas marique adiacentes) et sedes solitas relinquere solebant. Mox reposui *θωυμάζω* pro *θωμάζω*.

ὀπώπεσαν] Conf. I, 68 ibique nott. et ad *ἐπεπειρέατο* Bredov. p. 329. Quod sequitur *αὐτοῦ*, pro eo sane exspectabas *οὗ* s. Herodoteo more *τοῦ*. At vide nott. ad III, 34. Ad argumentum loci conf. Aelian. N. A. XVII, 36 (coll. Pausan. VI, 5, 3. Phile 35. 44), qui Herodoto iniuriâ obtrectat. Qui enim ab Herodoto *leonibus* constituuntur termini, eosdem constituerat Aristoteles (H. A. VI, 28. VIII, 27. §. 6) ac Plinius (H. N. VIII, 17. §. 45), ut bene monuit Iacobs. ad Aelian. N. A. III, 27 coll. Dissen. ad Pindar. Pyth. IX, 27. Inde Aelianus (Nat. An. III, 27) Homerum laudat, quod in Odyssea (VI, 102 seqq.) apros et cervos tantum commemoravit neque

ρίον, μήτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία 126
καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεα ὑπερμεγά-
θεά ἐστι, τὰ ἐς Ἕλληνας φοιτέοντα. οὖρος δὲ τοῖσι λέουσί ἐστι
ὅ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης
ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τοῦ Νέστου οὐδα-
μόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε
πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀχελῴου ἐν τῇ ἐπιλοίπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ
μεταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται. Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην 127
ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσε αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ
στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδευόμενος τὴν παρὰ θάλασσαν χώρην

leones, per Peloponnesum incognitos. Sed idem Homerus *leonem* et *taurum* pugnantes haud semel commemorat Ili. XII, 293. XVI, 487. XVII, 542: indeque etiam Pythia in oraculi versibus, infra apud Herodotum VII, 220 prolatis. Inde observat Pinder (Numismm. inedd. I. pag. 20), Acanthiorum in numis conspici *leonem* et *taurum* pugnantes, affertque numum, qui in parte antica exhibet *leonem* et bucranium cum cornibus: in quo numo illustrando vir doctus huius Herodotei loci non fuit immemor; conf. etiam Classical Museum I. pag. 85 et vide quae de leonibus per has regiones olim haud infrequentibus monuimus ad VI, 44.

Cap. CXXVI.

βόες ἄγριοι] Credibile est de eo h. l. agi boum genere, cui nunc vulgo nomen est *Auerochs* s. *Wisent*. Plurima dabit Schneider in: Anmerkk. z. Eclogg. physs. pag. 25 a *Cr.* laudatus. Hosce boves silvestres, quorum cornua immensa sunt magnitudine, novit quoque Theopompus, in Paeonica Philippi expeditione enarranda sic scribens teste Athenaeo XI, 51: *τοὺς δὲ Παιόνων βασιλεῖς φησι Θεόπομπος ἐν δευτέρῳ Φιλιππικῶν τῶν βοῶν τῶν αὐτοῖς γενομένων μεγάλα κέρατα φυόντων, ὡς χωρεῖν τρεῖς ἢ τέτταρας χόας, ἐκπώματα ποιεῖν ἐξ αὐτῶν, τὰ χείλη περιαργυροῦντας καὶ χρυσοῦντας*, et cap. 34: *περὶ δὲ τὴν Μολοσσίδα οἱ βόες ὑπερφυῆ ἱστοροῦνται κέρατα ἔχειν, περὶ ὧν τῆς κατασκευῆς Θεόπομπος ἱστορεῖ.* Quae talia sunt, ut ad Herodoti verba illustranda valeant, neque vero ex Herodoto iterata videantur, ut placet Frommelio in Creuzeri Melett. III. pag. 139. De hoc boum genere nunc disputavit Tchihatcheff: Asie mineure II. pag. 750 seqq.

τὰ ἐς Ἕλληνας φοιτέοντα] Articulum *τοὺς* post *ἐς* vulgo libris invitis insertum equidem cum recentt. edd. delevi. Quos eosdem secutus in seqq. dedi *ἐπιλοίπῳ* pro *ὑπολοίπῳ*, quod retinuit Matthiae. Ad structuram praepositionis *πρὸς*, quae cum accusativo (*πρὸς τὴν ἠῶ*) aeque atque cum genitivo (*πρὸς ἑσπέρης*) coniungitur, ubi valet *versus*, vid. allata ad IV, 122. 191 et cf. quae nuper disseruit Fritsch: Vergleich. Bearbeit. d. Griech. u. Latein. Partikeln II. p. 121. De *Nesto* fluvio vid. nott. ad VII, 109; de *Acheloo* vid. Herodoti locum II, 10; alios veterum locos attulerunt Tzschuck. in nott. exegg. ad Pompon. Mel. II, 3. §. 10. pag. 330 seq. et Forbiger l. l. III. p. 872, qui recentiores quoque indicavit scriptores, qui huius fluvii, cui nunc nomen *Aspropotamo*, mentionem fecerunt; his tu add. R. Schillbach. in: Archaeolog. Anzeig. XVI. nr. 112 (anni 1858) p. 186*. — Pro *τουτέων* exhibui *τούτων*.

Cap. CXXVII.

χώρην τοσήνδε] Ita plurimi codd. Quod in aliis exstat *τοσόνδε*, non

τοσήνδε, ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης μέχρι Λυδίεώ τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ οὐρίζουσι γῆν

commutandum videbatur Dorvill. ad Charit. p. 373 s. 427. ἐπέσχε hoc loco valet: *occupavit;* cf. allata ad VII, 19 et Herod. VIII, 32. 35. Inde totius loci sententia haec: castra exercitus omnem oram maritimam obtinuerunt inde a Therma urbe et Mygdonia terra usque ad Lydiam fluvium et Haliacmonem: atque repetuntur haec verbis sequentibus perspicuitatis causa additis: ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι οἱ βάρβαροι.

μέχρι Λυδίεώ τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος] *Lydias* s. *Lydius*, qui inter Macedoniae fluvios proximus est ab Axio VII, 123, commemoratur quoque a Scylace §. 66, Euripide (Bacch. 565) et Strabone (VII. p. 330 §. 20. 23), ubi legitur Λουδίας atque e lacu prope Pellam profluere indeque in mare exire dicitur, navigabilis inde a mari usque ad Pellam; vid. Tafel. De Thessalon. pag. 319 seqq. Inde quod cum Haliacmone coire dicitur ab Herodoto, id errore dictum esse, sunt qui putent. Cf. Mannert. VII. p. 505 seq. 510 coll. 478, Gail. ad Geogr. minn. II. pag. 383 seq. 385. At qui Herodoti tempore coniunctus cum Haliacmone mari se miscuit loco paludibus referto, eum temporis decursu, ut in eiusmodi regionibus fieri solet stagnosis, seiunctum ita fuisse, ut uterque fluvius suum quisque haberet ostium, haud prorsus a vero abhorret. Ac ne nunc quidem in mare exit Lydias sive, ut nunc vocatur, *Karasmák* s. *Mavro Neri* (vid. Leake: Travels in North. Greec. III. p. 270, Clarke: Travels II, 3. p. 307. 316), sed cum *Axio* (vid. cap. 123) miscetur, non longe ab Axii ostio: quae Axium cum Haliacmone, in quam Lydias ab Herodoto influere dicitur, hic confusum esse mavult. Forbiger (Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1055): equidem explicare malim hunc dissensum (cf. Leake l. l. pag. 437 seq.) e mutato fluvii cursu propter stagna paludesque: quibus effectum esse puto, ut fluvii cursus aliam acciperet directionem seque orientem versus magis converteret et cum Axio coniungeret, cum olim aquas suas Haliacmoni tribuisset, cursu suo ad occidentem converso. Et cum in lacum Pellae, unde teste Strabone exit Lydias, alii fluvii ex interioris Macedoniae tractibus profluentes se infundant, ad hos quoque aut ad unum certe eorum referri posse Lydiam existimant; conf. Forbiger l. l., Leake l. l. pag. 437 et C. O. Müller (Ueber die Maked. p. 4), quo auctore *Lydias* is est fluvius, qui in regionibus superioribus vocatur *Potava*, et ad maris oram *Karasmák*. *Haliacmon*, qui in montibus Macedoniam ab Epiro seiungentibus exorsus a meridie Pydnae mari miscetur, saepius memoratur et apud serioris aetatis scriptores. Vid. Forbiger l. l. pag. 1054, qui omnes veterum locos indicavit et Leake l. l. pag. 292 seqq., Clarke: Travels II, 3. p. 307. 316, Cousinéry: Voyage en Maced. I. p. 66. Nunc vocatur *Vistrizza*. Haec cum scripsissem, incidi in Schneideri disputationem de h. l. in Indic. Lectt. Univers. Vratislav. 1824, ubi vir doctus ipse eam in sententiam inclinat, ut duos fluvios Haliacmonis nomine appellatos fuisse statuat, quorum alter, de quo Strabo aliique, infra Pydnam mari se miscuerit, alter vero, de quo apud Herodotum agi videatur, Edessam fuerit praeterlapsus aut ibi orsus in Lydiam se infuderit. Quod vero ab Herodoto uterque fluvius dicitur οὐρίζειν Βοττιαιΐδα τε καὶ Μακεδονίδα, id Müller l. l. p. 11 conferens cum eadem locutione VII, 123 obvia, ubi Axius dicitur οὐρίζειν χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαιΐδα, ad ostia tantum utriusque fluvii referri vult, cum in regionibus superioribus (si quidem etiam supra Pellam Lydiam fluere putamus neque eum e lacu prope Pellam excedere credimus, prouti Strabo testatur) unus Lydias Bottiaeam terminarit. Sed vid. quae contra Muel-

τὴν Βοττιαιΐδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τὠυτὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν ἐκ Κρηστωναίης ῥέων Ἐχείδωρος μοῦνος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε.

Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικά, τόν 128
τε Οὔλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεΐ τε ὑπερμήκεα ἐόντα,

lerum nuper disseruit Delacoulonche in: Revue des sociétés savans T. V. pag. 121 seqq. *Macedonia* autem ipsa, quae h. l. vocatur, non omnem quam vulgo sic dicimus terram complectitur, sed arctiori sensu et magis antiquo Macedonum regionem comprehendit ante Temenidarum occupationem, cuius angustus modo tractus ad mare usque pertinet, quaeque paulo magis superne ea, quae sunt circa Edessam ac Beroeam, ac porro Lycestin, Orestin et Elimeam complexa, ab altera parte Olympo sive montibus Macedonicis qui inde vocantur, ab altera monte Dysoro terminata fuit. Haec fuit prisca Macedonum terra, quam Herodotus una cum regionibus Bottiaeae, Mygdoniae, Pieriae vocat, senso magis geographico, quam politico, ut ait idem Mueller l. l. p. 29 seq. coll. p. 22. De Macedoniae antiquae finibus conf. etiam disserentem Clarke: Travels II, 3. p. 311 seq. itemque Grote: History of Greece IV. p. 18.

οὐκ ἀντέχρησε — ἀλλ' ἐπέλιπε] Similia exstant VII, 43. 58 (ubi ἀντέσχε). 196. 187. — Paulo ante τούτων dedi pro τουτέων. Quod vero articulum ὁ ante Ἐχείδωρος inseri vult Valckenar., eo vix opus videtur, ut recte monuit Schweighaeuser. De Echidoro ipso vid. nott. ad VII, 124.

Cap. CXXVIII.

Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικὰ κ. τ. λ.] Idem testantur peregrinatores recentiores, ab urbe Thessalonice s. Salonichi contemplantibus ita e longinquo apparere hos montes, ut omnem occidentalem Thermaei sinus oram explere et nubibus praesertim dispersis, quamquam hoc rarius accidere narrant, magis magisque accedere et appropinquare videantur. Affirmat Clarke (Travels II, 3. pag. 372 seqq.), qui cum Hollando, alio Anglo, has regiones montemque Olympum accuratius perquisivit: quos etiam inprimis duces secutus Klausen de Olympo monte optime exposuit in Ersch. et Gruber. Encyclop. Sect. III. T. 3 pag. 328 seq. Alios, qui de Olympo disputarunt, attulit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 855. Namque *Olympi montis* nomine plura plerumque significantur montium altissimorum iuga, quae sunt extrema illius tractus, qui ab occasu orientem versus ferme porrectus et *Cambuniorum* montium nomine notus (nunc vocant montem *Volutza*) in hunc ipsum Olympi montem omnium sane altissimum ac mari Aegaeo proximum desinat. Quae altissima montis feruntur cacumina (οὔρεα μεγάθεϊ ὑπερμήκεα ἐόντα) ad sex s. septem millia pedum exsurgentia (1017 Toises ponit Bernoulli) nive plerumque obtecta, terribilem utique adspectum cominus accedentibus praebere dicuntur ob multa saxa praerupta rupesque declives ac praecipites easque maxime aridas nec ullis herbis plantisve tectas; e longinquo spectantes animo maiestatis pleno illa afficiunt atque incendunt: conf. modo Clarke: supra l. Neque tamen cum Helvetiae Alpibus, e quarum cucuminibus nunquam discedit nix, comparari posse Olympum expresse monemur. Vid. Vaudoncourt: Schilderung des heutig. Griechenl. pap. 388, Pouquevillei itiner. I, 2. pag. 450 cap. 76 ed. ver-

διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι'

nac., Dodwell: Reise durch Griech. II, 1. cap. 19. p. 190 seq. Inter Olympum montem ac mare angustum spatium idque stagnosum, per quod via ducit a Macedonia in Thessaliam; a septentrione aquas volvit Enipeus fluvius per planitiem postera aetate ob Romanorum ac Macedonum pugnas celeberrimam, a meridie adsunt Tempe ac Peneus, ad cuius alteram ripam exsurgit *Ossa* mons, et ipse perquam altus, sed Olympum non aequans. Nunc Olympus teste Krusio: Hellas I. p. 282, Forbigero l. l., Leakio l. l. pag. 342, a Graecis vocatur *Elymbo* (Ἔλυμπος), a Turcis *Semevat-Evi*, i. e. *domus coelestis;* in quo ipso veterem apppellationem, ex qua Olympum sedem deorum finxerant, quodammodo cognosci dixeris. Sed de his, quae h. l. pluribus persequi non vacat, vid Klausen. l. l., qui idem p. 332 hoc quoque attigit, ab Herodoto hunc montem Thessaliae adscribi cum alii serioris potissimum aetatis scriptores eum modo Thessaliae modo Macedoniae (unde vel Macedonici montis nomen acquisivit) addant. Tu vid. etiam de Thessalia ac Macedonia saepius confusa Tafel: De Thessalonic. pag. 23 seq. 39 seq. Adspectum Olympi duabus tabulis aeri incisis exhibuit Clarke l. l. pag. 302. 316; idemque Ed. Dodwell in opere splendidissimo: Views in Greece from Drawings (Lond. 1821) et Williams: Selects Views of Greece Vol. I. — Οὐλυμπον dedi pro vulg. Ὄλυμπον, ut cap. 129, ubi vid. allata. — De *Ossa* vid. nott. ad VII, 129.

διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός] Iungamus hisce ea, quae VII, 173 extant: ἀπίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. Unde satis credo intelligitur, verbis αὐλῶνα στεινὸν (ut VII, 129. 130) indicari *Tempe*, quae sane ibi angustissima esse feruntur montibus utrinque cincta, saxis praeruptis in sexcentorum aut octingentorum pedum altitudinem rectâ exsurgentibus. Bene Plinius H. N. IV, 8 (15) §. 30 seq. „Et ante cunctos claritate Peneus ortus iuxta Gomphos interque Ossam et Olympum nemorosa convalle defluens quingentis stadiis, dimidio eius spatii navigabilis. In eo cursu *Tempe* vocantur quinque mill. passuum longitudine et ferme sesquiiugeri latitudine, ultra visum hominis attollentibus se dexterâ laevâque leniter convexis iugis. Intus vero luco viridante allabitur Peneus, viridis calculo, amoenus circa ripas gramine, canorus avium concentu." Inde eum locum, quem ab Herodoto per αὐλῶνα στεινὸν designari videmus, alii scriptores vocarunt στενὰ sive στενόπωρον, et quae sunt aliae consimiles huius vallis significationes, quas diligenter e veterum scriptorum libris collegit Kriegk in scriptione peculiari: Das Thessalische Tempe in geographischer u. antiquarischer Hinsicht (Lips. 1835. Beiträge zur Geographie von Hellas etc. I.) pag. 6, in qua omnia, quae ad Tempe spectant, accurate disquisivit. De quo loco inter veteres exposuisse dicitur auctore Theone Progymn. II, 2 p. 163 seq. Theopompus, e quo et Aelianus V. H. III, et alii, qui de his tradiderunt, hausisse putantur; cf. Frommel in Creuzeri Melett. III. pag. 141 et potissimum Kriegk l. l. pag. 51 seqq., qui omnia veterum testimonia de hac regione persecutus est. Maxime, quod satis constat, veteribus celebrata huius convallis amoenitas, ut in proverbium fere abierit et cuiusque regionis amoenissimae significationem assumpserit. Vid. Tzschucke ad Mel. II, 3 §. 2 nott. nott. exegg. pag. 178 seq., qui idem ad II, 3, §. 1. pag. 164 seqq. ibidem collegit, quaecunque de *Peneo* apud veteres tradita reperiuntur. Add. Dodwell. l. l. p. 195 seq. Qui fluvius e Pindi iugis delabens per exiguum quingentorum stadiorum spatium multis

οὗ ῥέει ὁ Πηνειός, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην

aliis receptis rivulis magna ex parte fit navigabilis, et mox intra Olympi atque Ossae montis saxa non longe a mari perrumpens in id ipsum aquas suas mittit. Conf. Vaudoncourt l. l. p. 317 seq. 319 seq. 341, Poucqueville l. l. pag. 377 seq. 394 seqq., Mannert. VII. pag. 553 seq., Forbiger: Handbuch d. alt. Geograph. III. pag. 874 et potissimum Kriegk l. l. pag. 29 seqq., Clarke Travels etc. II, 3, pag. 295 seq. Nunc inferiori potissimum parte, ubi rivulis pluribus auctus navigabilis fit, appellatur *Salambria*. Quod ad *Tempe* attinet omnemque istam regionem, consulenda sunt potissimum, quae ex Anglorum doctorum, Clarke (cuius vid. potissimum Travels etc. II, 3. pag. 273 seqq. et additam tabulam aeri incisam pag. 290, quae vallis huius imaginem praebet), Holland, Walpole, Hawkins, aliorum itinerariis hausta leguntur apud Vaudoncourt. l. l. pag. 295—312, ubi de hodierno regionis statu accurate traditur, adhibitis quoque ad comparationem veterum testimoniis, Plinii praesertim l. l., Aeliani V. H. III, 1 et, qui accuratissime de his exposuit, Livii XLIV, 6, ut Clarke iudicat l. l. pag. 290 et Kriegk l. l. pag. 52. Quibus add. Dodwell. l. l. p. 198 seqq., Hammer. in Annal. Vienn. XXXIV. p. 47, Leake: Travels in Northern Greece III. pag. 384 seqq. E quorum scriptorum et veterum et recentiorum testimoniis collatis fluxerunt, quae tradidit Kriegk l. l. inde a p. 7 seqq. Atque his addere iuvat ea, quae nuper protulit Tempe describens Mézières: Archiv. des miss. scientif. et liter. (Paris. 1853) pag. 252 seqq. Neque tamen hodie Tempe eam laudem mereri asserunt, magis enim horrendam ac terribilem quam laetam atque iucundam speciem illa praebere; ita ut hodieque montes a septentrione faucium sitos transgredi quam iter per vallem facere malint. Accedit etiam, quod ista regio nunc maxime insalubris censetur minimeque tuta peregrinatoribus. Conf. Vaudoncourt. l. l. pag. 342, Poucqueville I, 1. cap. 76. pag. 404. Aliter videtur Dodwellio l. l. laetissimam illam regionem accuratius describenti, quam nunc appellari *Tzampas* addit. Dodwello assentientem invenimus Ussing (Griech. Reis. u. Studien. Kopenhagen 1857) pag. 25, qui hanc regionem comparans cum Saxonica, quam dicunt, Helvetia, quam permeat Albis, inter alia sic iudicat (liceat ipsa scriptoris verba efferre): „Doch denke man sich Tempe nicht unheimlich oder gespensterhaft! Die Eigenthümlichkeit dieses Thals besteht eben in der Verschmelzung des Anmuthigen mit dem Grossartigen, welche kein Ort in gleichem Grade besitzt. Die jähen röthlichen Felsen sind mit dem mannigfaltigsten Grün geschmückt, selbst alte knorrige Eichen haben für ihre Wurzeln auf den beinahe senkrechten Felswänden Platz gefunden. Die weniger steilen Abhänge sind mit dichten Wäldern bedeckt. Platanen neigen sich über den Fluss und erheben sich aus seinen Gewässern; und wo sich ein geräumigerer Winkel unter den Bergen am Strande bildet, breiten Lorbeerzweige ihren Schatten über den weichsten Rasen aus. Aber inmitten dieser herrlichen Pracht bewegt sich der Fluss selbst, er ist der Herr des Ortes, denn seinetwegen ist dieser ins Dasein gerufen. Er stürzt nicht in wildem Strudel über Felsblöcke, stark aber ruhig gleitet er durch sein Bett, hier eine freundliche Insel bildend, dort eine Quelle wie einen kleinen Wasserfall vom Berge in seinen Schooss aufnehmend, aber überall würdevoll und sich selbst gleich.“ Add. quoque pag. 56. Per medium aevum faucibus nomen *Lycostomo;* a Turcis illae vocitantur *Bogaz:* qua ipsa voce *fauces* designari s. *viam angustam*, *artam* asserunt. De quibus omnibus vid. quae exposuit Kriegk l. l. pag. 48 seqq. Ac sane si totius regionis indolem spectes, *fauces* potius dixeris Tempe quam

φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν διὰ Μακεδόνων, τῶν κατύπερθε οἰκημένων, ἐς Περραιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὡς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα. ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τήν περ ἐσέβαινε

vallem; per fauces enim aquae Thessalicae exitum repererunt, et per easdem fauces in Thessaliae tractus interiores pervenire licet, quas contemplans Xerxes exitumque Penei, angustissimum illum quidem et utrinque saxis altis inclusum, adspiciens maxima admiratione abreptus fuisse iure dicitur a Nostro: ἐν θωύματι μεγάλῳ ἐνέσχετο. Quod idem (ut de Clarkio aliisque taceam, qui haec loca ipsi inviserunt) nobis contigisse fatemur, cum in splendidissimo opere Lib. Baron. de Stakelberg. (La Grèce. Vues pittoresques et topographiques. Paris 1831 fol.) inspiceremus tabulas lapidi incisas, in quibus Penei fluvii cursus, ipsaque Tempe, oppidum Gonnus s. Baba, aliae huius regionis partes, luculentissime ad oculorum sensum exhibitae sunt.

ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν] ἡ ἄνω ὁδὸς dicitur, quae per mediterranea ducit, eaque montosa, si quidem ἡ κάτω ὁδὸς ea est, quae iuxta mare ducit.

ἐς Περραιβοὺς] Minus recte, plerisque libris invitis, Περαιβοὺς, cum duplici ῥ haec vox scribenda sit, ut recte monet Bredov. pag. 97. De qua vocis scriptura praeter Eustath. ad Iliad. pag. 335 s. 254, 10 egerunt interpretes Thucydid. IV, 78; cfr. Diodor. XI, 3 et a Friedemanno citati ad Strabon. Commentt. I. pag. 430. Sedes gentis, quae olim ad Peneum Larissamque habitabat, postea magis ad septentrionem conversa erat, quaerendae sunt ea in Thessaliae parte, quae Macedoniam septentrionem versus ad Cambunios montes et Haliacmonem fluvium attingebat. Nunc terrae nomen *Zagori*. Vid. Strabon. IX. p. 671. 674 seq. s. p. 439 seq. 442 coll. Mannerto VII. p. 522. 562, Forbigero: Handb. der alt. Geograph. III. pag. 883, Leakio: Travels in Northern Greece III. p. 332 seqq. 340.

παρὰ Γόννον πόλιν] Conf. VII, 173. *Gonnus* urbs (sive *Gonni*) in ipso faucium, quae Tempe vocantur, introitu sita indeque postero aevo, ubi crebrius memoratur in bellis Macedonum atque Romanorum, bene munita fuit. Vid. Mannert. VII. pag. 558, Forbiger l. l. pag. 885 et Kriegk l. l. pag. 68, qui veterum scriptorum locos attulerunt. Nunc, ubi fauces incipiunt, *Baba* vicus ad rectam Penei ripam exstat, quem pro veterum Gonno haberi volunt Walpole (apud Vaudoncourt l. l. pag. 300 seq., ubi plura de hac regione afferuntur) et Hawkins (ibid. p. 312. 343 seq.); dissentiente Pouquevillio (I, 2. cap. 76. p. 406), qui *Gonnum* eo loco fuisse statuit, quo nunc *Oro Castron* castellum. Ibi enim via artissima rupibus utrinque cincta, quibus olim arx superstructa fuit, cuius moenia adhuc supersunt. Nomen arcis, ut dixi, *Oro Castron*, i. e. arx montana, *Bergschloss*. Atque locorum distantiam congruere idem observat. Qui vero attentius et Livii (XXXVI, 10. XLII, 67. XLIV, 6) et Polybii (XVIII, 10) et Strabonis (IX. p. 440) locos inspexerit, unde urbem ad Olympi radices, indeque in altera Penei ripa sitam esse apparet, ei dubium vix erit, neutro loco situm urbis quaeri posse, quae potius ad laevam s. septentrionalem Penei ripam quaerenda est haud procul a vico *Baba*, ubi adhuc inter vicos *Dereli* et *Balamut* ruinae quaedam conspiciuntur. Monuit Kriegk l. l. pag. 68 et tabulâ additâ, in qua haec regio delineata exhibetur, illustravit. Atque consentit Mézières l. supra l. pag. 261 seq.

ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα] Voculam δ' ante ἐς ex uno Sancrofti libro a

αἰεὶ, ὅκως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήϊον καὶ
561 τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θωύματι μεγάλῳ ἐνέσχετο. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ εἴρετο, εἰ τὸν ποταμὸν ἔστι παρατρέψαντα
ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ 129
τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκληϊσμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλήϊει, συμμίσγοντα τὰς ὑπω-

Schaefero insertam equidem cum reliquis edd. delevi. Ad ἀνέδεξε cf. nott. ad VI, 121.

καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατὸν] αὐτοῦ ad *Thermam* refero. Mox θωύματι reposui pro θώματι. Ad verbi ἐνέχεσθαι usum in talibus cf. allata ad VI, 56. VIII, 52. Ac dixit Noster VIII, 135 ἐν θωύματι ἐνέχεσθαι, itemque IX, 37 coll. II, 121. §. 2, ubi simplicem dativum adstruxit. Medii autem aoristo sic Noster usus est, ut ad passivam vim medium prorsus accedere videatur; unde Kuehner Gr. Gr. §. 400, 2 vernacule reddi vult: *er war befangen*, plane ut I, 31 ἐν τέλεϊ τούτῳ ἔσχοντο. Mihi in mentem venerant Homerica Odyss. XI, 333 et XIII, 2: κηληθμῷ δ' ἔσχοντο. — In seqq. pro ποταμόν ἐστι exhibui ποταμὸν ἔστι. Ad vocem κατηγεμόνας conf. V, 14 ibique nott. Add. Schaefer. ad Longi Pastoral. pag. 387.

εἴρετο] „Quid spectans interrogaverit hoc Xerxes, cap. 130 declaratur." *Schweighaeus.*

Cap. CXXIX.

Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην] Quod Thessaliam olim fama fert, eaque constans fere per omnem antiquitatem (ut loci commonstrant collecti a Kriegkio l. l. p. 35), totam aquis obtectam fuisse, quae aperta inter Olympum et Ossam rupturâ demum ad mare exitum invenerint, id ipso faucium situ totaque regionis Thessalicae indole egregie probari monent, adeo ut verissime Noster tradidisse putandus sit. Vid. Vaudoncourt. l. l. pag. 300. 346, Kruse: Hellas I. pag. 284 et quae monuerunt Leake: Travels in Northern Greece IV. pag. 513 seq., Clarke: Travels II. 279. 280, qui bene observavit, idem lapidum genus eandemque omnino materiam in Olympo atque in Ossa reperiri; Mézières l. l. pag. 252 seq. et potissimum Kriegk. l. l. pag. 35 — 39. Quamquam quo tempore aquae perruperint, difficile dixeris; ad annum 1885 a. Chr. plerumque reiiciunt; ad annum 1541 a. Chr. n. referri vult Dureau de la Malle: Géograph. phys. de la Mer noire. cap. 29 seq. p. 207 seqq. — Caeterum ex accurata hac faucium descriptione bene colligit Dahlmann. in Herodot. pag. 59 coll. Rennel. pag. 298, Herodotum ipsum perlustrasse Thessaliam ipsumque has fauces inspexisse. De *Thessalia* plura congessit Tzschucke ad Mel. II, 3. §. 4. p. 191 nott. exegg. Add. Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. pag. 881 seq. Verba seqq. ὥστε γε συγκεκληϊσμένην κ. τ. λ. attigit Schol. Apollon. Rhod. III, 1085.

τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα] Ossa mons Olympo respondet a meridie, Peneo fluvio interiacente. A quo monte qui meridiem versus modice ad orientem flexi tendunt montes ad Pagasaeum sinum in mare procurrentes, *Pelii* nomine olim indicabantur et ipsi altissimi, nunc cogniti nomine *Zagora*, a pago, qui hoc nomen prae se fert; altissimum quod est Pelii cacumen, olim insignitum sacris Iovis Ἀκραίου, nunc

ρέας ἀλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου Οὔλυμπος, τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρην Πίνδος, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον

habet nomen *Plesidhi* (vid. Mézières pag. 204 seq., Ussing: Griech. Reis. u. Stud. p. 100 seq.); ubi meridiem versus mons desinit in promontorium, cui nomen Sepias, nunc designatur nomine *Sancti Georgii* (ibid. p. 210). De hoc monte veterum scriptorum locos attulit Forbiger l. l. pag. 856; tu vid. inprimis Dicaearch. in Creuzeri Melett. III. p. 199 seq. et conf. Gail. in Geogr. Gr. minn. II. pag. 140, Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 2. p. 173seq., Mannert. VII. p. 593, Dodwell: Reise d. Griech. II, 1. cap. 19. p. 173 vers. vernac., Leake: Travels in Northern Greece IV. p. 372 seqq. 411 seq. et quae de Pelio eiusque variis partibus disseruit Kretschmann in Rerr. Magness. Specim. (Berolin. 1847) pag. 5. Sed omnium accuratissime nunc descripsit haec loca Mézières in: „Memoire sur le Pelion et l'Ossa" in Archives des miss. scientifiques Vol. III. p. 149 seqq. et inprimis inde a pag. 196 seqq. *Ossa* mons nunc vocatur *Kissavo* (ὁ *Κίσσαβος*). Vid. Vaudoncourt. l. l. pag. 300 seqq. 309. 338 (coll. Dodwell. l. l. p. 188. 192), ubi adspectum praebere dicitur ille mons laetissimum, qualem Helvetiae Alpes praebent. Plura vid. apud Forbiger. l. l. pag. 885, Kretschmann. l. l. pag. 27 et Mézières l. l. pag. 240 seqq. *Pindus* proprie is dicitur mons, qui Thessaliam ab occidente cingens occasum versus emittit *Ceraunios* montes ad Epirum usque et oram Illyricam, orientem versus autem eos montes, qui Macedoniam a Thessalia seperantes *Olympi* appellatione vulgo comprehenduntur, quem igitur ipsum montem recte dixeris Pindi partem. Tu vid. Mannert. VII. p. 574 seqq., Forbiger. l. l. pag. 856 seq., Kruse: Hellas I. pag. 281 seq., Vaudoncourt. l. l. pag. 338., Dodwell. Reis. d. Griech. II, 1. cap. 18. p. 145 vers. vernac., qui Pindum nunc dici scribit *Μεζόβον τὰ βοῦνα*. Alia montis pars nunc vocatur *Agrapha*, atque ita singulae montis partes diversis nunc appellantur nominibus. *Othrys* mons e Pindo et ipse exorsus, quamvis Pindo et Olympo inferior altitudine, ad Magnesiam usque, ubi cum Pelio coniungitur, porrectus Phthiotidem regionem, cui vulgo accensetur, separat a reliqua Thessalia, quam a meridie includit. Nunc a vico quodam adiacente vocatur *Gura*. Vid. Mannert. VII. p 580, Forbiger l. l. pag. 580, Forbiger l. l. pag. 857, Kruse: Hellas I. p. 284. et quae recentiore aetate protulerunt Clarke: Travels II, 3. pag. 254 seq. et Leake l. l. IV. pag. 330 seqq.

συμμίσγοντα τὰς ὑπωρέας ἀλλήλοισι] *τὰς ὑπωρέας radices* vocat montium, ut I, 110, ubi vid. nott. *συμμίσγειν*, ut de fluviis dicitur aquas suas commiscentibus (cfr. mox infra; itemque Homer. Ili. II, 753 et Herodot. II, 25), ita h. l. de montibus adhibetur, qui a diversis partibus porrecti ac sensim delabentes indeque sibi appropinquantes *radices commiscent* sive *consociant*, i. e. *ad se propius accedunt*. Quod verissime sic dici ab Herodoto, observant Mézières l. l. pag. 224 seq. 226 seqq. et Kretschmann l. l. pag. 24. Namque *Pelii* mons a meridie procedens desinit eo fere loco, quo antiquitus Maliboea urbs, nunc vicus Skiti qui vocatur, situs est non longe ab ipso mari; iam incipit planities, qua ipsa hicce mons separatur ab *Ossa*, a septentrione delabente; sed iungitur quodammodo uterque mons collium tractu iuxta mare porrecto, adeo ut *συμμίσγειν τὰς ὑπωρέας* uterque mons bene dici possit. In seqq. libros scriptos non magis secutus sum atque VII, 128, ubi omnes dant Ὄλυμπον, sed utroque loco revocavi, quod Herodoteo sermoni conveniens est, scribens Οὔλυμπος et Οὔλυμπον. Vid. modo Bredov. p. 165 et infra VII, 172. 173.

τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον] Eadem coniuncta leguntur VII, 201. Neque aliena sunt, quae ad similem orationis abundan-

νότον ἡ Ὄθρυς· τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλη. ὥστε ὦν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ καὶ Ἀπιδανοῦ καὶ Ὀνοχώνου καὶ Ἐνιπέος καὶ Παμίσου, οἵ μέν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι, δι' ἑνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεινοῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν,

tiam pertinent: πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, ἀπὸ ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων, de quibus diximus ad IV, 44.

ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλη] Noli haerere in ἐστὶ, ἐοῦσα. Sensus enim est: „*inter hos montes medium tenet Thessalia, si quidem ea cava est.*" Excitaverat haec Wesseling. ad VII, 73, cuius tamen loci alia est ratio. Propius huc faciunt, quae leguntur IV, 47. III, 109 (ubi vid. nott.) coll. 49. — Paulo ante scripsi τούτων pro τουτέων.

ὥστε ὦν ποταμῶν κ. τ. λ.] Ad particulam ὥστε eiusque usum conf. nott. ad VI, 44 coll. Schaefero ad Longi Pastorall. pag. 412. Vulgo voces ἐς αὐτὴν collocantur post συχνῶν, libris melioribus, quos equidem cum recentt. edd secutus sum, invitis. Excerpsit Herodotea Schol. Apollon. Rhod. III, 1085 omittens *Onochonum* fluvium (quem profert ad IV, 132) et pro *Pamiso* substituens *Panisum*. Atque asserit Hawkins, nostrae aetatis peregrinator (apud Vaudoncourt l. l. pag. 309), se e montis Ossae cacuminibus clare perspexisse, quemadmodum omnes Thessaliae cavae fluvii in unum influant Peneum. Vere igitur scripsit Aelian. V. H. III, 1 loco classico de Tempibus Thessalicis: διαρρεῖ δὲ μέσου αὐτοῦ ὁ καλούμενος Πηνειός· εἰς τοῦτον δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ποταμοὶ συρρέουσι καὶ ἀνακοινοῦνται τὸ ὕδωρ αὐτῷ καὶ ἐργάζονται τὸν Πηνειὸν ἐκεῖνον μέγαν. Quinque autem Herodotus vocat fluvios prae ceteris maxime spectabiles: inter quos primum locum a Peneo tenet *Apidanus* sive, ut VII, 196 vocatur, *Epidanus*, qui cum Enipeo iunctus in Peneum se infundit, teste Strabone VIII. p. 546 C. s. 356 coll. IX. p. 432 s. 660 B. Appian. B. civ. II, 57 coll. Mannert. VII. p. 580 seq. Qui igitur maximus inter istos fluvios est, merito appellatur μέγας ab Aelian. V. H. III, 1. Scymn. Chio 610. Callimach. in Del. 110. Ovid. Met. I, 574. II, 577; conf. Poucqueville I, 2 cap. 75 fin. p. 396. Pharsali fluvium ait Apidanum nunc vocari *Sataldgré*, quo ipso nomine Turcae designant Pharsalum veterem. Apud Forbiger. l. l. III. pag. 874 nunc illum vocari *Vrysia* invenio. In Othryos iugis ortus intra loca, quae nunc vocantur Thaumacos ac Velestina, Pharsali campos permeat, paulo supra Pharsalum *Enipeo* (cui nunc nomen *Vlacho-Iani*) recepto. De utroque fluvio, quem etiam novit Thucydides IV, 78, ubi conf. Wass., plura vid. apud Vaudoncourt. l. l. pag. 356. 290 et Forbiger. l. l. De *Onochono*, qui memoratur VII, 196, atque *Pamiso* plura afferre non habeo. Onochonum sunt qui eundem atque *Orcon* amnem, cuius Plinius H. N. IV, 8 (15). §. 31 meminit, habeant, qui vicum Reiani praeterlabi et in Peneum exire dicitur. Conf. Vaudoncourt. l. l. pag. 349. Apud Tzetz. Lycophr. 1424 exstabat Ὀνώχων, quod nunc mutarunt in Ὀνοχῶνος.

οἵ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι κ. τ. λ.] Sensus loci hic fere est: „Hi igitur quos dixi fluvii in hanc (Thessaliae) planitiem de montibus Thessaliam includentibus delapsi inque unum collecti per unam convallem eamque angustam exitum in mare habent, omnium fluviorum aquis in unum (alveum) se antea commiscentibus, qui ex quo in unum confluxere, ita praevalet nomen Penei (qui unus

προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τὠυτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιέει. Τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοι-

modo est ex illis fluviis), ut iam reliqui fluvii suum quique amittant nomen unumque Penei audiatur nomen. Pro vulg. *ποιέει εἶναι*, quam inde a Bekkero recentt. edd. retinuerunt, equidem cum Schweighaeusero et Gaisfordio dedi e quattuor codd. *εἶναι ποιέει*, ad quae verba conf. I, 210 ibique allata. Citat quoque haec verba Eustath. ad Ili. p. 337, 7 s. 255, 8. In seqq. ad *οὔτε — τε* vid. allata ad VI, 1.

Τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται κ. τ. λ.] Pertinent haec ad eam, quam huius cap. initio Noster retulerat famam de Thessalia, quae lacus speciem olim praebuerit, relatam quoque a Strabone IX. p. 658 A. s. 430 atque ex parte ab Eustathio l. l. Quod vero terrae motu, opere Neptunio, Olympum et Ossam, olim coniunctos, divulsos ac separatos esse Noster indicat, probant aliorum quoque testimonia, Claudiani de Rapt. Pros. II, 179. Diodor. Sic. IV, 18. Philostrat. Icon. II, 14. pag. 835 coll. 831, quae dudum attulerunt Herodoti interpretes; probatque omnis huius regionis indoles, qualem vel recentioris aetatis viri peregrinatores docti, quos supra laudavimus, repererunt. Merito igitur Neptunium opus praedicatur Thessalia, quando quidem quoscunque terrae motus, diluvia, inundationes, fluminum ac maris *ἐκρήγματα* Neptuno veterum tribuit superstitio, qui hinc *Ἐνοσίγαιος, Ἐνοσίχθων, Σεισίχθων, Κινησίχθων* appellabatur: quae omnia dei cognomina ad hanc ipsam eius spectant vim ac potestatem, qua talia in natura efficere putabatur. Vid. Diod. XV, 49. Ammian. Marcell. XVII, 8 (quae attulit Wesseling.) et potissimum Creuzer. in Symbol. III. pag. 260 seq. coll. 194. Meletemm. I. p. 32. Inde etiam Neptunus per Thessaliam sic cultus est (vid. allata a C. F. Hermanno et B. Starkio: Gottesdienstl. Alterthüm. etc. §. 64. not. 34) ipsumque cognomen *Πετραίου* accepit, si vera tradunt scholia ad Pindar. Pyth. IV, 246: *Πετραῖος τιμᾶται Ποσειδῶν παρὰ Θεσσαλοῖς, ὅτι διατεμὼν τὰ ὄρη τὰ Θεσσαλικά, λέγω δὴ τὰ Τέμπη, πεποίηκε δι' αὐτῶν ἐπιτρέχειν τὸν ποταμὸν Πηνειόν, πρότερον διὰ μέσης τῆς πόλεως* (ubi legendum *διὰ μέσης Θετταλίας*, auctore Tafelio in Dilucidd. Pindaricc. I, 2. pag. 672) *ῥέοντα καὶ πολλὰ τῶν χωρίων διαφθείροντα*: quamquam aliam causam proprofert Scholiasta Apollonii Rhodii IV, 1244 a loco Thessaliae, in quo ludi in Neptuni honorem habiti fuerint, deum vocatum esse *Πετραῖον* scribens; tu vid. Gerhard: Griech. Mytholog. I. §. 232. not. 2. Preller: Griechisch. Mytholog. I. p. 356 seq. Cernitur autem hoc ex Herodoti loco (ut bene monet Iaeger Dissertt. Herodd. pag. 32) studium altioris rerum divinarum cognitionis. Neque enim ille in vulgi traditionibus acquievit, sed altiorem rerum divinarum cognitionem requirens ulterius progreditur in naturam singulorum deorum et vim inquirens, sed maxima ubivis adhibita cautione: recteque de hoc loco ita pronuntiat Alberti de Iongh (De Herodoti philosoph. pag. 20): „vel fallor hic eximie prorsus Herodotus causas rerum proximas a principe illa divina rerum omnium causa distinguit.“ Conf. etiam Grote: History of Greece I. cap. 16 pag. 535 seq. (I. p. 368 e vers. Fischeri) et Runge: Herodots Verhaeltniss z. Volksglauben (Hildesh. 1856) pag. 11, ipsumque vid. Herodotum de iisdem suam sententiam profitentem IX, 65: qui quae h. l. est professus, indicant virum, qui geologorum nostrorum ad

βηΐδα λίμνην οὔτε οὐνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν
ἔσσον ἢ νῦν, ῥέοντας δὲ ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλα-
γος. αὐτοὶ μέν νυν Θεσσαλοί φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν
αὐλῶνα, δι᾽ οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, οἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ
νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστεῶτα ὑπὸ σει-
σμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαίη
Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ ἐφαί-
νετο εἶναι, ἡ διάστασις τῶν οὐρέων. Οἱ δὲ κατηγεόμενοι, εἰ- 130
ρομένου Ξέρξεω, εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ,
ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως εἶπον· Βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ
562 ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ᾽ ἥδε αὐτή·

modum iam mature inquisivit in ea, quae ad terrae, quam habitamus, conformationem pertinent, neque parva inde laude dignus videtur.

Βοιβηΐδα λίμνην] Unus codex *Βουβηΐδα*: sed vid. Homer. Ili. II, 712, ubi huius lacus iam mentio fit, et Strabonem l. l. et XI pag. 802 D. s. p. 530. IX. p. 673 C. s. 441. Scymn. Ch. 613, qui lacum, quem profundum esse narrat, ad Pelii montis radices ponit, ab oriente includentis hunc lacum, qui non longe a Pheris (quae urbs non admodum remota ab hoc lacu meridiem versus et occidentem sita est) inde ab urbe *Βοίβη*, quae iacet ad orientalem lacus ripam, extenditur septentrionem versus atque per stagnum nunc coniungitur quodammodo cum Nessonide lacu, qui non longe abest a Larissa; nunc lacus *Βοιβηΐς* appellatur *Kárla*; Nessonis vocatur *Karatjair*: stagno, per quod aquae e Nessonide venientes se infundunt in Boebeidem lacum, nomen est *Asmaki*; conf. Mannert. VII. p. 588, Forbiger l. l. III. p. 875 et vid. Vaudoncourt. l. l. p. 354, Dodwell. l. l. p. 177 seqq., Ritter: Vorhalle etc. p. 434 et potissimum Leake l. l. III. p. 377. IV. p. 403 seqq.

τὰ διεστεῶτα ὑπὸ σεισμοῦ] Sic dicuntur quae *dirempta s. discissa sunt a terrae motu.* Ad significationem verbi *διεστεῶτα* conf. Sophocl. Oedip. Colon. 1662 ipsumque Homerum in Ili. XIII, 29 (*γηθοσύνῃ δὲ θάλασσα διΐστατο*). Inde apud Apollodor. I, 7, 2. §. 3, ubi de Deucalionis inundatione narratur, sequuntur haec: *τότε δὲ καὶ τὰ κατὰ Θεσσαλίαν ὄρη διέστη.* Neque alio sensu mox apud Nostrum dicitur *ἡ διάστασις τῶν οὐρέων*, i. e. *diremptio* montium vi facta s. *discidium* montium antea iunctarum; eadem vox reperitur apud Plutarch. Vit. Coriolan. 16 et De defect. oracull. pag. 428 C.

Cap. CXXX.

ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως] i. e. *qui rem satis accurate compertam habebant*, satis bene *et certo noverant*: ubi haud praetermittenda vis praepositionis *ἐκ* s. *ἐξ* in verbo *ἐξεπιστάμενοι*, similem in modum adhibito I, 199. 193. III, 134. VII, 135; aliis locis habet idem verbum voculam *εὖ* additam III, 146. VI, 138. VII, 30. VIII, 144. IX, 60. — In proxime sequentibus ante *βασιλεῦ* haud scio an addendum sit *ὦ*; vid. nott. ad VII, 101.

ἀλλ᾽ ἥδη αὐτή] Olim *ἥδε αὕτη*, quod Abresch. Dilucidd. Thucydd. p. 605 mutavit in *ἥδε αὐτὴ*, probante Wesselingio, cum sit: *nisi hic solus, hic ipse.* Recepi illud, sensu flagitante. Atque etiam Matthiae sic refingi vult vel voculam *αὕτη* prorsus deleri, quod equidem facere nolui. Matthiae ipse in textu dedit *ἀλλ᾽ ἢ αὕτη*.

οὔρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη. Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχέοντες, καὶ τἆλλα, καὶ ὅτι χώρην ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μοῦνον ἐπεῖναί σφεων ἐπὶ τὴν χώρην,

οὔρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη] i. e. *montibus enim tamquam coronâ* (s. montium coronâ) *omnis cincta est Thessalia.* Veteres editiones *πᾶσα ἡ Θεσσαλίη*; equidem cum recentt. edd. abieci articulum *ἡ*, quo carent libri scripti, quique et h. l. et infra (*Θεσσαλίην πᾶσαν*) rectius utique abest. Dicitur enim *omnis* Thessalia, *quaquaversus patet.* Ipsam locutionem, qua Noster utitur, ex Homero propagatam dicit Wesselingius, expressam ab Oppian. Halieutt. II, 121. Mihi in mentem veniunt Homerica Ili. XV, 153: *ἀμφὶ τὸν Δία θυόεν νέφος ἐστεφάνωτο* coll. Odyss. X, 195: *περὶ νῆσον πόντος ἐστεφάνωται.* Ili. XVIII, 485: — *τὰ τείρεα πάντα, τάτ' οὐρανὸς ἐστεφάνωται.* — In seqq. *σοφοὶ ἄνδρες* erunt *callidi viri*, *prudentes.* Vid. allata ad III, 4 et V, 18. De argumento *Cr.* conferri vult Casaubon. ad Athen. I, 18. p. 11 B. p. 103 Schweigh.

ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχέοντες, καὶ τἆλλα] i. e. *Haec igitur iam multo ante sibi caverunt Thessali mutatâ sententiâ* (priori), *tum ob caetera tum quia regionem sane habebant facilem captu.* *φυλάττεσθαι* addito accusativo sic reperimus I, 108, itemque apud Hesiod. *Ἔργ. κ. Ἡμ.* 261 aliisque locis allatis in Thesaur. Ling. Graecae VIII. p. 1121 ed. Dindorf. Ac reddi posse *evitare aliquid*, notat Doederlein. in Actt. phill. Monacc. I. p. 35, quem excitat ad h. l. *Creuzer.* Verbum *γνωσιμαχέειν* attigi ad III, 25; de nostro loco sic disputat Schweighaeuserus in Lex. Herodot. ad verbum *γνωσιμαχέοντες* (I. p. 163): „Pro eo, quod Valla posuerat, *Suae sibi imbecillitatis conscii*, aut quod nos eandem in sententiam posuimus, *pares se nobis non esse intelligentes*, nil aliud positum oportebat, nisi *mutatâ sententiâ* aut *melius sibi consulentes.* Scilicet Thessali olim, cum a Graeciae populis Darius terram et aquam petiisset (VI, 48), sese ei non tradiderant, deinde vero, cum Aleuadae se Xerxi tradidissent, putavit rex (ut docet Noster sub fin. cap. 130 coll. VII, 6), *de communi gentis consilio id esse factum*, adeoque laudat eos, quod *mutassent sententiam et melius sibi consuluissent.* Germanice sic reddidit Langius: „*weise Maenner sind die Thessaler: denn sie haben sich schon laengst wohl vorgesehn, indem sie ihre Schwaeche fühlten in allen übrigen Dingen, und besonders darin, dass sie ein Land haben, das so leicht einzunehmen und zu erobern ist.*“ Vox *ταχυάλωτος* aliunde haud nota. Similis conformationis vox *δοριάλωτος* legitur VIII, 74 (ubi cf. nott.). IX, 4.

πρῆγμα ἂν ἦν] i. e. *una haec res facienda foret; nulla alia re opus foret, nisi ut* etc. Ita Schweighaeuserus in Lex. Herod. s. v. (II. p. 228). Ac similia leguntur I, 79 (ubi conf. nott.). 207. Ipsam regis sententiam hanc esse putaverim: fluvium facili opera in Thessalorum terram immitti posse, si aggere obiecto ex illis faucibus retro ductus in alium atque eum, quem nunc habet, alveum, deflectatur; ita ut fluvii exitu in hunc modum obstructo omnis Thessalia plana, montibus inclusa, aquis fiat demersa. Conf. Vaudoncourt. l. l. pag. 344. Qui enim ponte iunxerat Hellespontum Athonque perfodit, is Thessaliam quoque aggere obducto inundari posse totam existimabat. Verbum *ἐφιέναι* s. *ἐπιέναι* eodem modo et significatu (*immittendi*) reperitur VII, 176 coll. V, 63. IX, 49. Verbum *παρατρέπειν* de fluvio, qui alio flectitur, exstat VII, 128. Itaque ad verba *παρατρέψαντα δι' ὧν* supplere praestat:

χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα καὶ παρατρέψαντα, δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων, ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων, ἐόντες Θεσσαλοὶ, ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλέϊ, δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. εἴπας δὲ ταῦτα καὶ θεησάμενος ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸ γὰρ 131

παρατρέψαντα ἐς ἄλλα ῥέεθρα ἐκ τουτων, δι' ὧν. Schweighaeuserus Latine reddiderat: *aggere ex hac convalle repulsum et in eos, per quos nunc fluit, alveos aversum;* Langius: *indem man die Schlucht verschüttete und ihn in seinem jetzigen Lauf hemmte.*

ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι] Pro *ἔξω*, quod omnes ferunt libri scripti, Schaefer e coniectura dederat *ἔσω*: quo tamen vix opus. Quod sequitur *ὑπόβρυχα*, e Sancrofti cod. exhibuit Wesselingius, quem posteri edd. secuti sunt, cum reliqui codd. plerique ferrent *ὑποβρυχέα*. Illud in Odyss. legitur V, 317, ubi multis disquirit Eustathius p. 1538, 34 s. 228, 21, num illud descendat a voce *ὑπόβρυξ* an a voce *ὑπόβρυχος*. Prius placuerat Wesselingio; nunc cogitare malunt de metaplasmi genere, quo poëtae saepius fingunt adiectiva, quorum nominativum vel ipsi ignorasse vel certe nullo in usu habuisse videntur. Vid. Buttmann. in Lexilog. II. pag. 126 coll. Grashof. in: Schulzeit. 1831. nr. 89. p. 705, qui vocem *ὑπόβρυχα* apud Homerum pro accusativo haberi vult, qui duplex non praeter morem adiiciatur. Apud Herodotum idem rescribi vult *ὑποβρυχέα*, ab adiectivo *ὑποβρυχής*; quale tamen Noster haud novit, qui I, 189 habet *ὑποβρύχιος*, quod adiectivum et in Homeric. Hymn. XXXIII, 12 et alibi invenitur, teste Nitzsch. ad Homeri l. l., cui add. H. Stephan. Thes. L. Gr. T. VIII. pag. 301 ed. Dindorf. Itaque mea quidem e sententia nihil mutandum, praesertim cum tot alia Homerica ab Herodoto imitando expressa esse constet. Habet quoque Quint. Smyrn. XIII, 485 *ὑπόβρυχα*. *Cr.* ad h. l. excitaverat Matthiae Animadverss. in hymn. Homer. p. 236.

Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας] i. e. *Haec dixit rex spectantia ad Aleuadas*, de quibus vid. nott. ad VII, 6. Ad locutionem *Ἀλεύεω παῖδας* vid. nott. ad I, 27 et V, 49. *Cr.* ad h. l. haec adscripsit: „Conf. infra IX, 58 et vid. Gatterer: Synchron. Univers. Gesch. II. p. 442—445, Pindari Pyth. X init. ibiq. interprr., Meineke in Commentt. miscellann. I. p. 49 seq. et ad Euphorion. p. 38 seq. p. 80 sq. p. 187 seq." — Quae continuo sequuntur verba: *δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην*, sic intelligo: *existimans eos ab omni Thessalorum gente* (s. totius gentis Thessalicae nomine) *missos ipsi amicitiam ac foedus enuntiare s. polliceri.* Ubi voculam *ἀπὸ*, cuius loco duo codd. *ὑπὸ*, bene tuetur Schweighaeuserus.

Cap. CXXXI.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε] *περὶ Πιερίην* valet: *in Pieria;* vid. Kuehner Gr. Gr. §. 611, III, b. Pieria, cuius VII, 177 denuo fit mentio, extrema Macedoniae est regio meridiem versus inter Haliacmonem et Axii ostia iuxta mare extensa ad montes usque, qui Macedoniam a Thessalia separant. Vix tamen accurate fines regionis definire licet. Vid. C. O. Mueller: Ueber d. Makedon. p. 11 et Mannert. VII. p. 504 seq. 510, Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1062 seq.

δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτημορὶς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περραιβούς. Οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν ἀπίκατο,
132 οἱ μὲν κεινοὶ, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἵδε· Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περ-

Quod sequitur ἔκειρε, Schweigh. in Lexic. Herodot. (II. p. 42) recte exponit: *totondit*, *cecidit*, *arbores* scil. et *dumeta excidens*, *quibus mons fuit obsitus*, *viam exercitui patefecit*. De silva caedenda idem verbum apud Sophocl. Trachin. 1196: πολλὴν ὕλην τῆς βαθυρρίζου δρυὸς κείραντα. Aliis apud Nostrum locis id verbum omnino significat *vastare*, *diripere*, ut VI, 75. 99. VIII, 65. Mox revocavi Περραιβοὺς, ubi vulgo Περαιβοὺς, idemque feci VII, 131. Vid. nott. ad VII, 128. Pro vulg. ἀπικέατο e quattuor libris recepi ἀπίκατο, ut VII, 118, ubi vid. nott.

κεινοὶ] i. e. *vacui*, *inanes*, *nil adferentes*, *vacuis manibus*. Affert Wesseling. Herod. IX, 56. 85. Hesych. II. p. 216. Evangel. Luc. I, 53. Ad voces ἐπὶ γῆς αἴτησιν conf. allata ad VII, 17.

Cap. CXXXII.

Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἵδε] Observat Dahlmann: Herodot. p. 181 ex hoc gentium Graecarum, quae ad Persas sponte transierint, indice satis intelligi scriptoris studium, qui nihil reveritus vera ubique tradere, nec ulla ullius sive hominis sive gentis sive male sive bene facta silentio premere voluerit, nullo ductus criminandi increpandive studio. Easdem vero gentes etiam memorat Diodor. Siculus XI, 3, ubi pro Μιλήσιοι restituendum Μηλιεῖς et pro Ἀχαιοί τε καὶ Φθιῶται legendum Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται; Bekkerus edidit Ἀχαιοὶ δὲ Φθιῶται. In Plutarchi Pericl. 17, ubi vulgo editur: οἱ δὲ λοιποὶ δι' Εὐβοίας ἐπ' Οἰταίους καὶ τὸν Μαλιέα κόλπον καὶ Φθιώτας καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Θεσσαλοὺς ἐπορεύοντο, Sintenis in ea editione, quae apud Teubnerum prodiit Lipsiae 1852, abiecit καὶ ante Ἀχαιοὺς; equidem haud scio an scribendum sit: Φθιώτας τοὺς Ἀχαιούς.

Δόλοπες] Hanc gentem iam Homerus memorat Ili. IX, 480, itemque Scylax §. 65. pag. 25 Huds. p. 276 Gail. Herod. VII, 185 et Pausan. X, 8. §. 2 coll. Diodor. l. l. et Strab. IX. pag. 663 B. s. p. 434 coll. pag. 668 B. s. p. 437. Pindi iuga ab Epiro Thessaliam versus porrecti gens tenuisse dicitur in ipsis Thessaliae confiniis. Vid. Mannert. VII. p. 578 seq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 891. Sequuntur Ἐνιῆνες sive, ut in Sancrofti libro alteroque legitur, Αἰνιῆνες, quod ad vulgarem posterioris aetatis appellationem Αἰνιᾶνες magis accedit atque a Dindorfio, Bekkero et Dietschio receptum est. Equidem reliqui Ἐνιῆνες, si quidem Herodotus et hoc loco et VII, 185. 198 Homerum sequi videtur, apud quem Ἐνιῆνες Ili. II. 749, ubi vid. interpretes itemque Matthiae Animadverss. in Hymn. Homerr. p. 152, quem *Cr.* excitavit. Atque Αἰνιᾶνες inveniuntur apud Diodor. l. l. et alios, quorum locos attulit Wasse ad Thucydid. V, 51, ubi etiam *Dolopum* fit mentio. Tenuisse dicuntur *Aenianes*, olim multum palati, loca intra Oetam et Othryn ad Spercheum fluvium, Aetolis vicini. Vid. Strab. IX. p. 654 A. s. 427 et I. pag. 105 B. s. p. 61, Mannert. VII. pag. 524. 541. 628. Siebelis ad Pausan. X, 8. §. 2. p. 180, Forbiger l. l. III. p. 891. De *Perrhaebis* vid. nott. ad VII, 128. *Locri* sunt *Opuntii*, Thessalis proximi a meridie. Vid. Poppo: Thucydid. I, 2. p. 304 et Forbiger l. l. III. pag. 904, ne plura.

ραιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. Ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον οἱ τῷ βαρ-

Μάγνητες] Ad Ossam ac Pelium haec gens habitabat tractum maritimum eumque angustum, qui a Penei ostiis meridiem versus pertinuit indeque *Magnesiae* tulit nomen, quam ipsam scriptores plerumque a Thessalia separant, cui Romanorum aetate fuerit adiuncta. Meridiem versus regio terminatur sinu Pagasaeo occasum versus montibus, quibus separatur a reliqua Thessalia. Vid. Scylax §. 66. pag. 25 Hudson. p. 276 seq. ed. Gail. Homer. Ili. II, 756 coll. Tzschuckio ad Mel. II, 3. §. 4. p. 192 nott. exegg., Mannerto VII. p. 523. 592 seqq , Vaudoncourt. l. l. p. 346, Forbigero l. l. III. pag. 887. Ac nuper accurate de hac terra eiusque oppidis et incolis disputarunt Iul. Kretchmann in: Rerr. Magnesiarum Specim. (Berolin. 1847) inde a pag. 2 seqq. et Mézières: „Exploration archéologique et géographique de l'ancienne Magnesie" in: Nouvelles Annales des Voyages 1853. Vol. I. pag. 5 seqq. — *Μηλιέες* apud Herodotum vocatur gens, quam Doricâ formâ vocitant *Μαλιεῖς*, assentientibus numis, qui constanter hanc formam praebent. Atque hanc formam etiam Latini secuti sunt. Reliqui Graeci scriptores alterutram formam amplexi sunt; Doricam sequuntur Strabo ac Pausanias, Ionicam Thucydides. Tu conf. potissimum Herodot. VII, 196. 198 coll. Scylac. §. 63. p. 24 Huds. pag. 274 seq. Gail. Hinc ipsa regio Nostro vocatur ἡ Μηλὶς γῆ VII, 198. VIII, 31. Vid. Koch ad Antonin. Liberal. p. 213, G. L. Kriegk: De Malienss. Diss. geograph. (Francof. 1833) pag. 14 seqq. coll. Mannerto Geograph. VII. p. 524. 600. 615. et Forbigero l. l. III. pag. 892. *Ager Maliensis*, docente eodem Kriegk. l. l. pag. 4 seq., ad sinum Maliacum (de quo dixi ad IV, 33) porrectus, Herodoti aetate a Sperchii ostiis ad Thermopylas usque pertinuit, Phthiotis Achaeis, Locris Doriensibus, Dryopibus, Oetacis et Aenianibus accolis usus. Quod enim postea Maliensium ditio magis extensa fuit (vid. ibid. p. 17), hoc ad Herodotum minime pertinet.

Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται] Est una eademque gens nec diversa, si quidem *Achaei* Phthiotidem (quam Thessaliae regionem meridionalem olim ab ipsa Thessalia, cui posthac accensebatur, separabant) ingressi hinc *Phthiotae* sunt appellati, quo ab aliis Achaeis alibi considentibus distinguerentur. Cf. Wesseling. ad Diodor. l. l. Hinc quoque ipsa regio *Achaeae* tulit nomen; quamquam vel antiquitus erant, qui inter Phthiotidem et Achaeam, quae illius pars modo esset, distingui vellent. Vid. Scylax §. 64. p. 24. Huds. p. 275 Gail. Strab. IX. p. 662 B. s. p. 433. Aeschyl. Pers. 494. Mannert. VII. p. 524. 539 seqq. 599, Forbiger l. l. III. pag. 889 et quae ipse supra monui ad I, 56. Pro *Φθιῶται* Dindorf. et Dietsch. exhibuerunt *Φθιῆται*; equidem vulgatam haud mutandam censui, de qua vid. nott. ad I, 56.

Ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον] ἐπὶ τούτοισι valet *adversus hos*, qui scil. ad barbaros desciverant. Nec aliter ἐφ' οἷς apud Suidam s. v. δεκατεύειν, quod cave mutes in ἐφ' οὓς, ut placuit Valckenario. Infra VII, 148 συνωμόται — ἐπὶ τῷ Πέρσῃ. Vid. allata ad IV, 80. — ἔταμον ὅρκιον, *foedus icerunt*, activo verbo ut IX, 26 protulit, cum IV, 70 (ubi conf. nott.) medio esset usus. Ipsa locutio, ad quam illustrandam Larcherus confert Callimach. fragmm. nr. CXCIX, satis nota. Vid. modo Homer. Ili. II, 124 ibique interpretes; conferri quoque possunt, quae attulit Markland. ad Euripid. Suppl. 376. — In seqq. ad locutionem πόλεμον ἀείρασθαι (*bellum suscipere*, *movere*) conf. Herod. VII, 156. Lex. Xenoph. I. p. 84. αἴρεσθαι πόλεμον frequen-

βάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι. τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε· Ὅσοι τῷ
Πέρσῃ ἔδοσάν σφεας αὐτοὺς Ἕλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέν-
τες, καταστάντων σφι εὖ τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεῦ-
σαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλ- 563
133 *λησι. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης ἐπὶ*
γῆς αἴτησιν κήρυκας τῶνδε εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμ-
ψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βά-
ραθρον, οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ

tius dixit Thucydides: I, 80. 82. 118. 123. III, 39. IV, 60. VI, 2. *αἱρεσθαι κίνδυνον* invenias apud Eurip. Heraclid. 503, ubi conf. Elmslej. not. *αἵρειν στόλον* apud eundem Euripid. in Hecub. 1123 et in Aeschyl. Pers. 800. Quod vero in loco Herodoteo *ἀνταειράμενοι* pro *ἀειράμενοι* scribi vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 26 seq., haud necessarium videtur.

τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε] Graecorum conventum in Isthmo, de quo vid. nott. ad VII, 145, ac decretum idem affert Diodor. XI, 3, itemque Polybius IX, 39 (nisi quod in solos Thebanos Graecis ita placuisse refert) et Suidas s. v. *δεκατεύειν* I. p. 520 coll. Lycurg. in Leocrat. p. 158. p. 193 Reisk. Diodor. XI, 29. Schol. Aristid. p. 224 Frommel., ubi in hanc eandem sententiam Graeci ante Plataeensem pugnam iurasse dicuntur; quod iuramentum non commemorat Herodotus, qui h. l. aeque ac reliqui scriptores utitur verbo *δεκατεύειν*, quod Aristidis schol. l. l. interpretatur *τὸ δέκατον μέρος ἀνελεῖν*, *decimam partem auferre.* Nec aliter apud Lycurg. l. l. *τὰς πόλεις δεκατεῦσαι* Stephanus (in Thes. L. Gr. I. p. 937 s. 3192 C. ed. Valpy) interpretatus erat *τὰς τῶν πολιτῶν οὐσίας δεκατεῦσαι*, unde in Herodoti loco *τούτους δεκατεῦσαι* Valckenarius accipit *ad solvendam deo Delphico decimam adigere.* Quod idem ob Strabonis locum VI. p. 257 s. pag. 395 B. coll. XII. p. 572 s. p. 857 C. etiam sic accipi posse putat Creuzer in Fragmm. historr. pag. 178, *ut ipsa hominum corpora deo Delphico destinata fuerint*, hominibus scil. servituti addictis ad opus faciendum in agris deo sacris, haudquaquam tamen hanc interpretationem valde urgens. Equidem malim cum Boeckh. (Oecon. Athen. I. p. 444 seq., ubi similia afferuntur plura) exponere: *ihre Grundstücke zinspflichtig zu machen*, ita ut decimam partem agrorum proventus deo solvere fuerint coacti. Hanc vero mulctam ab Amphictyonum concilio istis irrogatam fuisse coniicio. Conf. nott. ad VII, 213 et ad III, 52, ubi istiusmodi mulctas attigimus diis solvendas singulisque sive hominibus sive civitatibus impositas. Ac decimae diis e praeda consecratae exempla Noster prabet V, 77. VIII, 27. IX, 81 coll. I, 89 (*ὥς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ*). — Ad verba *καταστάντων — τῶν πρηγμάτων* cf. VI, 105 ibique allata.

Cap. CXXXIII.

ὁ Πέρσης] Duo codd. cum Valla dant *Ξέρξης*, quod receperunt recentt. edd. inde a Bekkero; Schaeferus ediderat *ὁ Ξέρξης*. Tu conf. VII, 116. Mox dedi *αὐτῶν* et *τούτων* pro *αὐτέων* et *τουτέων*. In seqq. *οἱ μὲν* ad *Athenienses*, *οἱ δὲ* ad *Spartanos* refero, ad quos utrosque spectat verbum *ἐκέλευον*. Haec enim nomina, bene observante G. Hermanno ad Viger. p. 699 (quem excitavit *Cr.*) latent in praecedente *Ἀθῆναι* et *Σπάρτη*. Conf. Suidas s. v. *Δᾶτις* I. pag. 51.

ἐς τὸ βάραθρον] Inter supplicia Athenis publice constituta illud quoque erat, ut damnati in *barathrum*, i. e. voraginem s. fossam profundiorem, in demo *Κειριαδῶν* quae erat,

ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα. τούτων μὲν εἵνεκα οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. Ὅ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηΐώθη· ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι 134
δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου, τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱρόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηΐαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ δὲ

deiicerentur, ut traditur in Bekkeri Anecdd. Gr. pag. 219. De quo veterum testimonia dabunt Meurs. Att. Lectt. I, 25, Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. p. 204, C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 144. not. 8. — In seqq. ad vocem *ἀνεθέλητον*, qua *triste quidpiam* s. *calamitas* significatur, vid. nott. ad VII, 88. Nescire enim se Noster dicit neque inde indicare posse, quid mali Atheniensibus acciderit quamve calamitatem passi sint, divinitus scilicet inflictam, quod Persarum praecones, ut qui Graecorum ex iure inviolabiles erant ac deorum sub tutela positi (*ἄσυλοι δ' ἦσαν καὶ ἐξῆν αὐτοῖς πανταχόσε ἀδεῶς ἰέναι*, teste Polluc. VIII, 139; plura vid. apud C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 8. not. 16. §. 10. not. 3, Ostermann: De praeconibus Graecc. Marburg. 1845. pag. 15 seqq.), tam male tractaverint adeoque interfecerint ac deorum iram inde in se excitaverint, iniuriam praeconibus illatam ulciscentium: etenim diiudicanda haec sunt ex ea Nostri sententia, qua ii, qui iniuste agunt legesque divinas atque humanas negligunt, poenas luunt calamitatibus divinitus immissis atque ipsa divini numinis omnia tuentis vis eo continetur, quod quamque iniuriam punit praveque agentes calamitatibus afficit prosternitque. Ad hanc igitur causam divinam cum referri Herodoto haud posse videretur ipsa Athenarum direptio ac vastatio, postea secuta et aliis ex causis facilius explicanda, aliam calamitatem Atheniensibus divinitus inflictam ob praecones interfectos se novisse negat: Spartani quid eandem ob rem passi sint, inde a cap. 134 et seqq. exponitur. — *ἐδηΐώθη* cum Schaefero dederunt recentiores edd. pro *ἐδηώθη*. Vid. Bredov. p. 174 et conf. Herod. VIII, 33. 50. 121. VI. 135 et Duncan. Lex. Homer. ed. Rost. I. pag. 275.

ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι] Qui locus clare commonstrat, Nostrum vulgi superstitionibus non ita, ut vulgo clamant, captum fuisse nec ita obstrictum religione, quo minus, quidquid sponte atque e causis praecedentibus necessario consequi appareret, ad divinam quandam vim omnia moderantem referre mallet, in veris rerum causis indagandis et perscrutandis unice occupatus. Tu cf. etiam VII, 137.

Cap. CXXXIV.

μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος] Attigit haec Eustath. ad Ili. I. p. 110, 29 s. 83, 20. *μῆνις* est *ira* Talthybii s. *piaculum*, quod a Talthybio in eius posteros transiit, qui et ipsi praecones fuere pro eo more, ex quo huic genti hoc munus fuit proprium. Vid. VI, 60 ibique allata et conf. Gabriel: De magistratt. Lacedaemonn. pag. 21. Sunt vero talia ex ea veterum opinione diiudicanda, qua parentum culpam posteris luendam esse putabant. De qua vid. quae diximus supra ad I, 91. VI, 86, 3; add. Naegelsbach: Nachhomerische Theolog. pag. 35. Spectant huc quoque, quae

ταῦτα τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιρῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἁλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βοῦλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσι

infra apud Nostrum VII, 137 leguntur. De simili piaculo Noster VII, 197, ubi etiam vox μηνὶς, coll. VII, 169, ubi μηνίειν verbum. Verbum κατασκήπτειν attigi ad VII, 10. §. 5. Vocem Ταλθυβίου, quam plures hic omittunt codd., cum recentt. edd. revocandam censui. De hoc Talthybio, Agamemnonis praecone celeberrimo, veterum testimonia dabit Hoeckh. Cret. II. pag. 407 seq. Tu vid. potissimum Pausan. III, 12. §. 6 et Aeschyl. Agamemn. 486 ibique Stanley et Blomfield.

καλλιρῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο] Vulgo καλλιερῆσαι, quod retinuerunt Schweighaeuserus (qui VII, 113 auctore Schaefero verum reposuit) et Gaisfordius; equidem cum Dindorfio (vid. Comment. de dial. Herodot. p. XXXVIII) et Dietschio dedi καλλιρῆσαι eandemque formam, quam omnes libri VII, 167 exhibent, aliis quoque Nostri locis (VI, 76. 82. VII, 113. IX, 19. 38. 96) restitui. Valckenarius οὐκ ἐδύνατο pro οὐ δυνατὸν ἦν hic dici posse negans corrigit οὐκ ἐγένετο (*litare non poterant s. consulentibus deos laeta non erant exta*), quod idem in Xenoph. Anab. VI, 4, 36 exstat, cum, quando hostiis caesis laeta fuerint exta, Graeci id dixerint θύεσθαι καὶ καλλιερεῖν, θυομένοις καλὰ τὰ ἱερὰ γενέσθαι vel etiam simpliciter τὰ ἱερὰ γενέσθαι. Atque sic ipse Herodotus IX, 61 τῶν σφαγίων οὐ γινομένων. De quibus locutionibus praeter ea, quae ipse Valcken. attulit, vid. inprimis Krueger ad Xenoph. Anab. VI, 2. §. 9 et II, 2. §. 3. Lexic. Xenophont. I. pag. 588, C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 38. not. 24. θύεσθαι autem auctore Ammonio idem valet atque μαντεύεσθαι διὰ σπλάγχνων s. *extis inspectis deorum mentem scrutari:* de medii verbi usu vid. allata ad VII, 189. At bene observante Schaefero ad Lamb. Bos. De ellipss. L. Gr. pag. 213 vix Herodoti locum tentasset vir summus, si καλλιερεῖν absolute dici meminisset. Hoc enim loco suppl. τὰ ἱερὰ, quod ipsum additum vides IX, 19, ubi de hac voce in huiusmodi formulis omissa monuit Wesselingius citans IX, 36. 37. 38. [92] 96. Itaque verba καλλιρῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο idem valent atque καλὰ γενέσθαι τὰ ἱρὰ οὐκ ἐδύνατο sive, ut Noster ait VI, 76: οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιερεῖ (scil. τὰ ἱρὰ) διαβαίνειν μιν. Add. VII, 167.

συμφορῇ χρεωμένων] Locutionem, quae valet *calamitatis loco aliquid habere s. ducere*, attigi ad I, 45. III, 41 fin. Ad vocem ἁλίη vid. nott. ad V, 29.

Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βοῦλις ὁ Νικόλεω] In hisce nominibus, quae ab aliis aliter proferuntur, codd. Herodoti non variant. Apud Suidam s. v. Βοῦλις I. p. 447 coll. Plutarch. II. pag. 815 E. exstat Σπέρχις, apud Plutarch. II. p. 235. Βοῦλις καὶ Σπέρτις, ad quem locum vid. Wyttenbach. Animadverss. p. 1199; apud Lucian. Encom. Demosthen. §. 32 Βοῦλις καὶ Σπέρχις; apud Stobaeum VII, 70. p. 93 (pag. 219 G.) Βούλης καὶ Σπέρχης: qui idem Stobaeus XXXIX, 27 utriusque Spartani facinus, Sereno auctore, extollit, nec vero nomina ipsa indicat. In Sperchin quod carmen lugubre, a Theocrito Id. XV, 98 commemoratum, cani solitum esse a Spartanis statuit Toupius, obloquitur Valcken. ad Theocrit. Adoniaz. p. 386 seq., quod de Sperthia eiusque sodali, qui uterque redierit salvus, non nisi laeta dici oportuit

τε γεγονότες εὖ καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελον-
ταὶ ὑπέδυσαν ποινὴν τῖσαι Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν
ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀπο-
θανευμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ τόλμα τού- 135
των τῶν ἀνδρῶν θωύματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς τούτοισι τὰ
ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα.
564 ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παρα-
θαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὅς σφεας ξείνια προ-
θέμενος ἱστία. ξεινίζων δὲ εἴρετο, λέγων τάδε· Ἄνδρες Λα-
κεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέϊ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γάρ,
ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ
ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε
ὑμέας αὐτοὺς βασιλέϊ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶ-

eumque scolio s. convivali carmine potius quam lugubri carmine s. threno celebratum videri. Contra monet Schweighaeuserus, hoc carmen eo confici potuisse tempore, quo uterque Spartanus ad certissimam, ut putabant, mortem profecturus patriâ discederet.

φύσι τε γεγονότες εὖ] Pro vulg. *φύσει* cum recentt. edd. exhibuimus *φύσι*. Ad voculam *εὖ* faciunt, quae ad V, 25 attuli. Ipsam dictionem Aemilius Portus sic interpretatur: *eximio ingenio*, *praeclara indole viri;* Schweigh. haud scio an rectius: *nobili loco nati*, *generosiores*, quippe oriundi e nobilissima Spartanorum gente indeque etiam *ditissima* s. *χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα*, i. e. *opibus eminentes inter primos;* de quo conf. nott. ad V, 49 coll. nott. ad VI, 61. — In seqq. restitui *τῖσαι*, duorum codd. auctoritate a Schaef. et Matth. mutatum in *τίσειν*, quod idem exhibet Bekkerus, quem recentt. edd. secuti sunt.

Cap. CXXXV.

θωύματος] Id restitui pro *θώματος* itemque *τούτων* pro *τουτέων*. Qui mox vocatur *Ὑδάρνης*, is Plutarcho II. p. 236 A. appellatur *Ἰνδάρνης*, quemadmodum e septem Persarum coniuratis Herodoti *Ὑδάρνης* Ctesiae (Excerptt. Perss. §. 14. pag. 133) est *Ἰδέρνης*. Verum Persae nomen invenitur quoque VII, 65. 83. 211. III, 70 (ubi vid. nott. in Excursu Tom. II. pag. 678). VI, 133. Ad voces *στρατηγὸς τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν* conf. nott. ad V, 25.

ξείνια προθέμενος] De voce *ξείνια*, qua *hospitales epulae* et quaecunque ad hospitis victum cultumque pertinent, significantur, conf. nott. ad V, 18. Supra VII, 29 *ξείνια προθεῖναι* coll. I, 207. IV, 35. — *εἱστία* e Flor. atque Paris. uno receperunt Schweighaeuser et Gaisfordius; equidem cum Schaefero et recentt. edd. inde a Bekkero e quattuor libris scriptis revocavi *ἱστία*, quod dudum voluerat Wesselingius quodque probavit Bredov. pag. 146. Sic Herodotus dixit *ἱστίη* (I, 177. IV, 68. V, 40. VI, 86. §. 4) et *ἱστιητόριον* (IV, 35) indeque etiam *ἱστιᾶν*; vid. V, 20 ibique nott.

εἴρετο, λέγων] Haec Wesseling. refert ad similes dictiones *ἔφη λέγων*, *ἔφησε λέγων* I, 125. VI, 137, ne plura. Nos virgulâ interpositâ separavimus ab antecedenti *εἴρετο*.

δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ] i. e. *iudicati enim estis ab illo boni esse viri* s. *namque bonos viros vos esse rex iudicavit.* Idem verbum *δοξοῦν* VIII, 124. IX, 48. Et spectat eo Hydarnis oratio, quod Persarum reges pro officio bene de se meritos

ναι ἀγαθοὶ, ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλέος. Πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· Ὕδαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τοῦ δὲ ἄπειρος ἐών. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίσταιαι, ἐλευθερίης δὲ οὔκω ἐπειρήθης, οὔτ᾽ εἰ ἔστι γλυκὺ, οὔτ᾽ εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι.
136 Ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. Ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέϊ ἐς ὄψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κελευόντων καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλέα προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὠθεόμενοι πρὸς αὐτῶν ἐπὶ κεφαλὴν, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά· οὔτε γάρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἥκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δεύτερά σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοι-

splendidissime remunerarentur. Tu vid. allata ad VII, 116. — In seqq. scripsi βασιλέος pro βασιλῆος et cap. 136 et 137 βασιλέα pro βασιλῆα, neque vero dedi ἑκάτερος, quod pro ἕκαστος proposuit Naber in Mnemosyn. III. p. 489. In fine capitis retinui δόρασι neque scripsi cum Dietschio δούρασι; vid. nott. ad VII, 89.

Cap. CXXXVI.

προσκυνέειν] De hoc verbo dixi ad II, 80. Vid. quoque III, 86, ubi pari modo accusativus huic verbo adstruitur, et VIII, 118 et conf. Sophocl. Electr. 1374 Philoct. 657. coll. Oed. Tyr. 327. Philoct. 533. 776. 1408. Add. Krueger ad Xenophont. Anab. I, 6. §. 10, qui praeter alia etiam hoc attulit Curtii VIII, 5. §. 6: „*venerabundos salutare prosternentes humi corpora.*" Similia his Spartanis Callisthenes fecisse fertur apud Arrian. Exp. Alex. IV, 11. §. 3 seq. 12. §. 2 seq. et Conon. apud Cornel. Nepot. Con. 3.

οὐκ ἔφασαν] i. e. *negarunt*, ut paulo post οὐκ ἔφη, *negavit*. Tu vid. G. Hermann. ad Viger. pag. 889. Quod ante sequens ὠθεόμενοι Valckenar. insertum vult οὐδ᾽, eo, meâ quidem sententiâ, haud opus. Sensus est: *negarunt se haec facturos esse, vel si in caput detruderentur.* Locutionem ὠθεῖσθαι ἐπὶ κεφαλὴν similesque frequentat Lucianus, apud quem etiam ἐπὶ κεφαλῆς ὠθεῖσθαι atque ἐπὶ τράχηλον ὠθεῖσθαι: de quibus vid. C. F. Hermann. ad Lucian. De histor. scrib. pag. 89. 90. Valckenar. Platonis locum attulerat De rep. VIII, 8. p. 553 B. Tu add. Plutarch. II. pag. 498 B. et quae profert Funkhaenel in: Muetzell's Zeitschrift f. Gymnas. 1851 (Vol. V) pag. 405. — In seqq. αὐτῶν dedi pro αὐτέων: mente autem ad πρὸς αὐτῶν repetendum ex antecedentibus τῶν δορυφόρων. κατὰ ταῦτα valet *eam ob causam, ob ista.*

ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο] i. e. *ubi hoc recusarunt, a se repulerunt.* Larcherus maluerat: *qua cum se defendissent oratione.* τοῦτο pro τούτῳ iure nunc repositum. Accusativum enim huic verbo adstruit Appian. B. Hisp. 89. 90. Mithridat. 78, notante Wesselingio, qui conferri iubet Davis. ad Maxim. Tyr. I. pag. 499. Ad argumentum loci conf. quae Stobaeus XXXIX, 27 affert ἐκ τῶν Στρήνου: οἱ Λάκωνες οἱ ἐπὶ τὸ ὑποσχεῖν δίκας ὑπὲρ τῶν κηρύκων ὡς τὸν μέγαν βασιλέα ἐλθόντες ἀφείθησάν τε καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν ἠξίουν αὐτοὺς παρ᾽ αὐτῷ μένειν· καὶ πῶς, ἔφασαν, ἂν δυναίμεθα τοιαύτην πατρίδα καταλιπεῖν, ὑπὲρ

*οὔδε ἐχόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαι-
μόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκεί-
νων τίσοντας. λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλο-
φροσύνης οὐκ ἔφη ὅμοιος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· ἐκείνους
μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας
κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ ἐκείνοισι ἐπιπλήσσει, ταῦτα οὐ ποιή-
σειν, οὐδ' ἀνταποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους
τῆς αἰτίης. Οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων* 137
*Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τὸ παραυτίκα, καίπερ ἀπονοστησάν-
των ἐς Σπάρτην Σπερθίεώ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα
πολλῷ ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πό-*

ἧς τοσαύτην ὁδὸν ἤλθομεν ἀποθανούμενοι;

δεύτερά σφι λέγουσι] *λέγουσι* est dativus participii, qui pertinet ad *σφι*, i. e. *αὐτοῖς* (*Spartanis* scil.); qui dativus pluribus verbis interiectis repetitur verbis: *λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα* (ubi *δὲ* simili modo additum, quo apud Latinos post plures voces interpositas aut post parenthesin ponitur *sed*) et refertur ad *ἔφη* scil. *ὁ Ξέρξης*. Haud aliter VII, 141: *πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι — ταῦτα δὲ λέγουσι ἡ πρόμαντις χρᾷ* κ. τ. λ. — Ad structuram verborum *οὐκ ἔφη ὅμοιος ἔσεσθαι* κ. τ. λ. conf. Kuehner Gr. Gr. §. 645 et ad voces *ὑπὸ μεγαλοφροσύνης* VII, 146. 147. VIII, 118: quibus locis Xerxis magnanimitatem praedicari notat Gail.

ἐκείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα] Citat Eustath. ad Ili. I. p. 110, 30 s. 83, 21. Ius gentium Lacones Xerxi violasse videbantur, Graecorum instituta ac morem respicienti, quem ita enuntiat Antiphon p. 126, 26 [pag. 685 seq. R.] *ὅστις — ἀνόμως τινὰ ἀποκτείνει, ἀσεβεῖ μὲν περὶ τοὺς θεοὺς, συγχεῖ δὲ τὰ νόμιμα τῶν ἀνθρώπων*. Nec aliter apud Euripid. Suppl. 311 *νόμιμα πάσης Ἑλλάδος συγχεῖν* dicuntur viri *βίαιοι*, qui cadavera matris operimento tegi nolebant. Quae bene attulit Valckenar. Tu adde Dinarch. p. 104 (ubi eidem verbo additur *πάντα τὰ δίκαια*) et Demosthenis locos p. 635, 23. 640, 2. 729, 4. 729, 9. Thucydides V, 39 dixit *ξυγχέαι τὰς σπονδὰς*, eodemque modo alii *τὸν ὅρκον*, id genus alia. Wesselingius excitavit Liban. Panegyr. in Iulian. p. 246, qui regis Persarum animum generosum vereque regium extulit, et de ipso legatorum iure Hug. Grot. De iur. bell. et pac. II, 18. §. 1. Tu conf. etiam Osenbrueggen: De iure belli ac pacis Romm. pag. 5. — Verbum *ἐπιπλήσσειν* attigi ad III, 142.

Cap. CXXXVII.

χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη] i. e. *sed longo post tempore iterum excitata est* ira illa s. *recruduit*. De forma *ἐπηγέρθη* vid. I, 34. 209 et conf. Bredov. pag. 300. De locutione *χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ* vid. allata ad III, 36 et ad verba *κατὰ τὸν πόλεμον* (*belli tempore*) vid. supra I, 67, ne plura; *τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον* intelligit Noster *bellum Peloponnesiacum*, quod plenius infra IX, 73 dixit *τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισί τε καὶ Πελοποννησίοισι*, ubi vid. nott.: nam satis haec declarant, Nostri vitam ad hoc usque bellum productam esse, quod quibus aliis appellationibus significarint veteres, indicavit Poppo in minori Thucydidis editione Vol. IV. Sect. II. (De histor. Thucydidea Commentatio. Lips. 1856) pag. 3. Ad verba sequentia *τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειό-*

λεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλέα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλεων τε τὸν Βούλιος καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὃς εἷλε Ἁλιέας

τατον φαίνεται γενέσθαι conf. Kuehner Gr. Gr. §. 590, *g* ob formulam *ἐν τοῖσι* superlativo iunctam, quam eandem quoque attigit Fritsch: Vergleichende Bearbeitung d. Griech. u. Latein. Partikeln II. pag. 174. Quod vero pro *θειότατον* Valcken. rescribi voluit *θεῖόν γε οὐ* (ut paulo inferius *δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον οὐκ ἐγένετο τὸ πρῆγμα*, ubi vulgo abest *οὐκ*), id a mente scriptoris prorsus abhorrere videtur, quam bene perspectam Schultzio ita retulit Schweighaeuserus: „Talthybii ira ob violatos praecones merito incumbere in Spartanos, donec effectum sortita esset, debuit. Itaque, cum duo legati, qui illius criminis culpam luendam in se susceperant, salvi sospitesque domum redierint, hoc mihi, inquit, maxime divinitus accidisse videtur, quod tamen filii eorundem, longo quidem post tempore, suo capite poenas illius criminis Talthybio dederint.“ Nam parentum peccata, inprimis periurium, in posteris quoque puniri Graecorum fuisse opinionem diximus ad I, 91 et VI, 86. §. 3. Atque coniuncta haec sunt cum ea Nostri sententia, quam ad VII, 133 exposuimus: ex hac quidquid homines prave agunt, id poenis divinitus inflictis luant necesse est: atque id ipsum (i. e. vim divinam in hominum rebus conspicuam, proba tuentem, mala punientem) insignem in modum hic cerni Noster putat, ubi licet patres poenae se obtulerint, salvi cum inde egressi essent, filios vindicta divina arripuit atque in perniciem prostravit, qui ita manifestum redderent, nullam iniuriam manere impunitam ipsosque filios eorum, qui iniuste egissent, poenam vel longo post tempore accessuram effugere haud posse. Haec mihi videtur Herodoti sententia, hoc vel maxime divinitus factum sibi videri affirmantis, quod ne filiis quidem pepercerit divina vindicta eosdemque vel insontes morti dederit. Atque Iaeger, qui Herodotum ultra vitae humanae limites extendisse moderationem illam divinam negat (Disputt. Herodd. pag. 46), accedere tamen huc ait eam de numinis divini dignitate et humana mediocritate superiore praestantia cogitationem, qua admirabilis ei et a vulgari rerum ordine aliena tribuatur vim suam exserendi ratio. Atque hinc nostrum locum intelligi vult, quem Larcherus Valckenarium secutus perperam Gallice ita reddidit: „*je ne trouve dans cet événement rien de divin;*“ melius Miot: „*et il semble qu'il eut en cela une sorte de fatalité bien extraordinaire.*“ *Cr.* conferri iubet Wolf. ad Reiz. De prosod. Graec. accent. inclin. pag. 23. Ad verbum *κατέσκηψε* vid. allata ad VII, 134 et ad *ἐξῆλθε* nott. ad VI, 80.

τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε] Quidam libri *ἐφέρετο*. Sed vid. nott. ad V, 118. In seqq. dedi *τούτων* pro *τουτέων*, *αὐτῶν* pro *αὐτέων* et *πρὸς βασιλέα*, ubi *ἐς βασιλῆα* dederat Schaeferus e Sancrofti libro. Bekkerus exhibuit *ἐς βασιλέα*. — Mox Bredovium (pag. 139) secutus cum Dietschio exhibui *Νικόλεων* pro vulg. *Νικόλαν*, si quidem supra VII, 134 genitivus invenitur *Νικόλεω*.

ὃς εἷλε Ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος κ. τ. λ.] i. e. „*qui piscatores Tirynthios navi oneraria* (non tam mercibus quam) *plena viris adnavigans cepit.*“ Ita haec verba reddidit Valla, quem *ἁλιέας* (i. e. *piscatores*), non *Ἁλιέας* legisse inde apparet, idemque (*ἁλιέας*) invenitur in plerisque

τοὺς ἐκ Τίρυνθος ὁλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὦν μοι, ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος. οἱ γὰρ

libris scriptis et et editis ipsumque comparet in Wesselingii editione, qui vulgatam lectionem (*ἁλιέας*) improbans *Ἁλιέας* scribendum esse dudum monuerat in Dissertat. Herodot. XI. pag. 195: ut non piscatores, sed *Halienses* hoc loco intelligerentur. Etenim *Ἁλιεῖς* et oppidum et eius incolae appellantur, teste Stephano Byzantino s. v., qui Ephori verba affert, unde discimus a *Tirynthiis* exsulibus conditum esse hoc oppidum, quod non longe remotum ab Hermione ad maris oram situm portuque instructum (nunc *Kalli* s. *Bizati* vocant) incolas habuit maritima negotia et quidem piscatoria praesertim exercentes; nos vulgo: *Die Fischerstadt*. Tu vid. Xenophont. Hist. Graec. IV, 2, 16. VI, 2, 13. Diodor. Sicul. XI, 78. Strab. VIII. p. 373. Corp. Inscriptt. Graecc. I. p. 292 seq. et quae alia afferuntur ab interpretibus Thucydidis I, 105. Conf. Curtius: Peloponnes. II. pag. 461. Itaque Wesselingii emendationem recepimus, quam eandem receperunt edd. recentt. inde a Bekkero, auctore quoque Boeckhio, qui de hoc Herodoti loco pluribus exposuit in Indic. Lectt. Berolinenss. anni MDCCCXV (vid. Seebode: Neues Archiv für Philologie u. Paedagogik III, 3 ann. 1828. pag. 60 seqq.) et C. O. Mueller: Dor. I. p. 175. II. pag. 437, qui Boeckhio est adstipulatus. Neque obstare putamus, quod haecce urbs a Stephano Byzantino l. l. dicitur *πόλις Λακωνικῆς παραθαλάσσια* atque ipsis belli Peloponnesiaci temporibus cum Spartanis coniuncta fuit, adeo ut secundo huius belli anno Haliensium agros vastarent Athenienses, teste Thucydide II, 56. Etenim ipsa Herodoti verba indicant, quo modo hocce oppidum ante belli Peloponnesiaci tempora in Spartanorum potestatem pervenerit atque insigne Aneristi facinus celebrant, qui hac urbe capta laudem meruit celeberque factus est: id quod circa Olymp. LXXX, 3 accidisse credimus Muellero l. l. Itaque „verba *ὃς εἷλε Ἁλιέας* usque ad „*πλήρεϊ ἀνδρῶν* non causam continent caesi Aneristi, sed ideo addita sunt, ut intelligeretur eum „significari Aneristum, qui hoc quoque nomine celeber fuisset. — „Aneristus expeditionem suscipit „non triremi, sed navi oneraria eaque militibus repleta (*πλήρεϊ ἀνδρῶν*), sat opinor multis, cum naves onerariae vel mercibus impositis haud exiguum hominum numerum caperent: quemadmodum „apud Demosthenem (in Phorm. p. „910, 10) praeter merces ac servos „trecenti impositi liberi reperiuntur. Tantumne apparatum factum „esse, ut piscatores Tirynthii caperentur, homines ex plebe ac nullius in republica auctoritatis? Immo tali arte utuntur ii, qui urbem „aut locum munitum aggrediuntur, „quem armis expugnare nullo astu „difficile est: navi oneraria in portum deducta iam valida manus urbem occupat. Ita Aneristus *Ἁλιέας* „cepit *τοὺς ἐκ Τίρυνθος*, non *piscatores*, qui si intelligerentur, credo „dicendum erat *τοὺς ἁλιέας τοὺς ἐκ* „*Τίρυνθος*, *illos ex Tirynthe piscatores*, sed oppidum, *Halienses*." Ita Boeckh. l. l., cuius verbis nemo non assentietur. Quod vero Pauwius scribi voluit: *ὃς εἷλε ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος ὁλκάδι καταπλώσαντας πλήρεϊ Ἀνδρίων*, i. e. *qui cepit piscatores Tirynthios navi oneraria Andriis plena advectos*, ut Andrii intelligantur, qui belli Peloponnesiaci temporibus Atheniensium socii fuerint (vid. Thucyd. IV, 42), placuit cum eodem viro docto haec Pauwii somnia reiicere.

δῆλον ὦν μοι, ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα] Werfer in Actt. phill. Monacc. I. pag. 238 *θεῖον* mutatum vult in *θειότατον*, ne scilicet periodi clausula langueat: mihi haud necessarium id videtur, quae eadem est sententia Boeckhii l. l. pag. 60.

πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηΐκων βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πυθέω, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἥλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων, μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ Ἀριστέης ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μέν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου.

138 Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. Ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασιλέος οὔνομα μὲν εἶχε, ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο 566

προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω] Plura de his Thucydides l. l., qui idem de *Sitalce* consulendus II, 29. 95 seqq. (ubi vid. interpretes) coll. Herodot. IV, 80. *Nymphodorum*, cuius sororem Sitalces rex habuit uxorem quique multum apud hunc valuit, Athenienses initio belli Peloponnesiaci sibi conciliarunt. Plura Thucyd. II, 29. 67, ubi vid. interpretes. De ipso *Nymphodori* nomine disputavit Letronne in: Journal des Savans 1846. pag. 173. Pro βασιλῆος dedi βασιλέως, et pro vulg. Πύθεω scripsi Πυθέω, idemque feci VII, 181. IX, 78. Nec differt Ἀριστέω IV. 15, Βορέω VII, 189, alia, quae affert Bredov. pag. 218 seq. Conf. Krebs. Lectt. Diodd. pag. 256 seq.

κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ] Bisanthe, Samiorum colonia, optimo portu instructa ad Propontidem sita fuit, quâ via ducit Byzantium sive Constantinopolin. Seriori aetate cum vocaretur *Rhaedestus* s. *Resistus*, fluxit hinc recentior appellatio *Rodosto.* Vid. Xenoph. Anab. VII, 2 fin. ibique Krueger, Tzschuck. ad Mel. II, 2. §. 6. pag. 105 nott. exegg., Mannert. VII. pag. 180 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1081. Unde satis intelligitur, *Hellespontum* hic latiori sensu dici, quo omnem simul Propontidem complectitur. Vid. nott. ad IV, 85.

καὶ Ἀριστέης] Hunc putabant Athenienses Thraciam potissimum sollicitasse et iam ante in Potidaeatarum rebus multa mala ipsis intulisse; quae ne iterum facerent, morte eum plectendum censuere, teste Thucydide II, 62. 67. Scripsi Ἀριστέης cum Dindorfio, ubi vulgo Ἀριστέας, quod retinuerunt Bekker et Dietsch. Vid. Herod. IV, 13 et de ipso nomine conf. Ahrens: De dialect. Doric. pag. 562.

πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον] Parem in modum loquitur Noster IX, 73, ubi etiam belli Peloponnesiaci tempora attigit: alia huc spectantia iam supra attulimus ad VII, 106. Quod enim hoc loco narratur, id accidit teste Thucydide l. l. exeunte aestate altera belli Peloponnesiaci s. Olymp. LXXXVII, 3 s. 430 a. Chr. n. quinquaginta et quod excurrit annis post Xerxis expeditionem. Sunt vero talia ad scriptoris tempora constituenda maximi momenti. Vid. Dahlmann: Herodot. pag. 40 seq.

Cap. CXXXVIII.

Ἐπάνειμι δὲ κ. τ. λ.] i. e. *Regrediar ad priorem narrationem*, huius ipsius libri initio institutam, sed interruptam narratione de Xerxis apparatu ad hanc expeditionem facto et recensione copiarum undique collectarum. Ad ipsam locutionem conf. I, 140. VII, 239.

οὔνομα μὲν εἶχε] Attigit locutionem Hoogeveen ad Vig. pag. 254, ubi sic interpretatur: *Haec regis expeditio verbo quidem fiebat contra Athenas, revera autem contra cunctam Graeciam mittebatur.* De indicativo ἐλαύνει conf. Werfer in Actt. phill. Monacc. I. p. 116. Add. VII,

δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ, οὐ δόντες, ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ
προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξα- 139
σθαι, ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δὲ,

157. καθίεσθαι dicitur exercitus, qui in *aliquem locum demittitur aggressurus*, quemadmodum apud Polyb. III, 48 εἰς ἀπρονοήτους καθιέναι τόπους (ubi vid. Schweighaeuseri nott.). III, 92: atque apud Herodotum καθιέναι τὰς ἀγκύρας VII, 76 coll. 138. In Thesaur. Ling. Graec. IV. p. 784 ed. Dindorf. explicatur: *cum impetu ferri, grassari;* quam vim in simplici verbo ἵεσθαι inesse vidimus ad VI, 112.

οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο] i. e. *non eodem modo omnes adfecti erant, non idem secum statuerunt* Similes locutiones exstant VIII, 109. III, 154. I, 118 coll. IX, 43. Mox αὐτῶν dedi pro αὐτέων. Ad verba δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ conf. nott. ad V, 17 et ad vocem ἄχαρι nott. ad VI, 9. — ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου valet *vicissim arma capere bellumque suscipere.*

Cap. CXXXIX.

Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι] i. e. *Atque hic necessitate quadam cogor, ut sententiam dicam*, sive, ut bene reddidit Matthiae Gr. Gr. §. 535. not. 3: *Ich werde, an jedem andern gehindert, genöthigt* etc. Vid. supra VII, 96 ibique nott. coll. Plutarch. II. pag. 1098 A. In ipsam Herodoti sententiam hoc capite expositam inquirit Grote: History of Greece V. pag. 83 seq. meritoque nos attendere iubet ad ea, quae necessitate coactum se proferre affirmat Noster: qui quo erat incensus veritatis studio, vel invitus (cum in multorum odium se incursurum esse bene sentiret) ea proloqui haud reveritus est, quae licet Graecorum opinionibus adversarentur, vera tamen sola ipsi viderentur. Namque plerique Graeci (quod vel e verbis ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων apparet), aliter sensisse omnemque liberatae a Persis Graeciae laudem ad Spartanos retulisse videntur: quod cum falsum iniustumque esse videretur patri historiae, contrariam sententiam libere professus est, non tam studio Atheniensium ductus, quam rerum veritate commotus; iure igitur Atheniensium partes tueri Noster voluit haud nescius, se odium eorum, qui Atheniensibus adversarentur, sibi contracturum esse: neque paucos eos fuisse credibile est, si reputaverimus, quo tempore haec ab Herodoto sene de Thuriis gente conscripta videntur, omnem Graeciam bello Peloponnesiaco (cuius ipsius paulo antea cap. 137 mentio erat facta) maxime flagrasse Graecorumque multorum animos ab Atheniensibus alienos fuisse. Tu conf. etiam Alberti de Iongh. De philosoph. Herodot. pag. 158, qui Herodotum recte in his egisse iudicat, cum pronuntiaret ea, quae infra leguntur: νῦν δὲ, Ἀθηναίους ἄν τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τὸ ἀληθές: quae quantum Atheniensibus placuerint, nemo non intelligit. Ad verba seqq. ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων conf. ob usum praepositionis πρὸς Kuehner Gr. Gr. §. 616, I, a, et Herod. VII, 138: ὡς οὐδὲν

τῇ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἀληθὲς, οὐκ ἐπισχήσω. Εἰ Ἀθηναῖοι, καταρρωδήσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μείναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλέϊ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατά γε ἂν τὴν ἤπειρον τοιάδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων (οὐκ ἑκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλις ἁλισκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου) ἐμουνώθησαν· μουνωθέντες δὲ ἂν καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον, ἢ πρὸ τοῦ ὁρέωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεα· καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ

πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου. VII, 154: *οὐδεμίη πέφευγε δουλοσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος.* Add. VII, 5. 151. II, 130. VI, 9. Cum Gaisf. e Florent. et Sancrofti libro dedi *τῇ γέ μοι* pro vulg. *τῇ γ' ἐμοὶ*, ut Bekkerus dedit, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt.

οὐκ ἐπισχήσω] Subaudiend. *ἀποδέξασθαι τὴν γνώμην ἐμήν*, i. e. *haud retineri me patiar, quo minus animi eloquar sententiam.* Ad argumentum eorum, quae deinceps narrantur, conf. nott. ad VI, 108 coll. VIII, 3. 13. 94. IX, 22 et ad locutionem *ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι* nott. ad I, 77. Add. VII, 148. 172. — In seqq. cum recentt. edd. dedi *ἐγίνετο* pro vulg. *ἐγένετο.*

εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι] „*Etiamsi plures murorum ordines* (plures muri, alter ante vel post alterum deinceps positi) *per Isthmum erecti* [ducti] *fuissent a Peloponnesiis.*" Ita Schweighaeuser in Lex. Herod. (II. p. 316) s. v. *τεῖχος.* Ad locutionem cf. I, 181: *τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστὶ*, ubi vid. nott. Valckenarius conferri iubet Eustath. ad Ili. III. pag. 379 s. 287, 16 (ubi *τὸ τεῖχος ἱμάτιον πόλεως*) et Athen. III. p. 99 D, ubi Demades *τὸ τεῖχος* dixit *ἐσθῆτα τῆς πόλεως.* Atque eundem fere in modum Xenophon in Conviv. IV. §. 38: *πάνυ μὲν ἀλεεινοὶ χιτῶνες οἱ τοῖχοί μοι δοκοῦσιν εἶναι, πάνυ δὲ παχεῖαι ἐφεστρίδες οἱ ὄροφοι.* Verbum *ἐλαύνειν* in talibus locum habere Homeri ad imitationem, qui v. c. Odyss. VI, 9 dixit *τεῖχος ἐλαύνειν*, observat Passow. in Melett. critt. in Aeschyli Perss. pag. 41. Add. Odyss. VII, 86: *χάλκεοι μὲν γὰρ τοῖχοι ἐληλέατ' ἔνθα καὶ ἔνθα.* Vid. Herod. VI, 137. IX, 7. §. 2. IX, 9. I, 180. 191 et conf. Blomfield. Gloss. in Aeschyl. Pers. 878. — In seqq. restitui *τοῦ βαρβάρου* ex uno Sancrofti libro mutatum in *τῶν βαρβάρων.*

καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα] i. e. *vel si splendida edidissent facinora.* Eadem locutio I, 59. VI, 15. VIII, 17. 68. §. 89. 90. 91. IX, 71. 72. 155. 67 coll. VII, 223 et IX, 40, ubi est *ἀπεδείκνυντο ἀρετάς*, plane ut I, 176. Itaque apud Plutarch. II. pag. 864 A. male exstat *ὑποδεξάμενοι*, itemque *πρὸ τούτου*, ubi Herodotus *πρὸ τοῦ*, ut III, 62. VI, 52. Pro *ταῦτα ἂν ἔπαθον* Coraës mavult *ταὐτὰ ἂν ἔπαθον.* *ὁρέωντες* e cod. Flor. revocavi pro vulg. *ὁρῶντες*, quod retinuit Bekker.; *ὁρέοντες* ediderunt Dindorf. et Dietsch.

ἐπ' ἀμφότερα] Nos: *in beiden Fällen, utrumlibet accidisset.* Conf. III,

Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφελείην τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσθαι, ἥτις ἂν ἦν, βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης. Νῦν δὲ, Ἀθηναίους ἄν τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τὸ ἀληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε. ἑλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμήδισε,
567 αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες καὶ βασιλέα μετά γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδέ σφεας χρηστήρια φοβερὰ ἐλθόντα ἐκ Δελ-

87. IX, 97. Ad locutionem *γίνεσθαι ὑπό τινι* conf. allata ad VII, 11. Mox scripsi *ὠφελείην* Bredovium secutus pag. 127, ubi vulgo *ὠφελίην*, a Dietschio mutatum in *ὠφέλειαν*. Ad particulas *νῦν δὲ* in seqq. conf. nott. ad III, 25. Ad voces *σωτῆρας γενέσθαι* Wesseling. conferri vult Lesbonact. Protrept. pag. 174 [p. 657 inf. T. V Bekker.]. Add. Plat. Menex. pag. 240 E.

οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τὸ ἀληθές.] Vulgo *τἀληθές*. *τὸ ἀληθὲς* e Florentino libro exhibet Schweighaeuserus, ipse proponens *τοῦ ἀληθέος*; apud Schaefer. et Matth., quos sequitur Bekkerus cum Dindorf. et Dietsch., invenitur *τἀληθέος*. Valckenarius mavult *τἀληθοῦς*, ut alibi quoque inveniatur. Reiskio placuerat *τοῦ ἀληθοῦς*. Equidem a libris stare malui quam incertam sequi coniecturam, indeque retinui *τὸ ἀληθὲς*, quem accusativum loco genitivi, qui alias verbo *ἁμαρτάνειν* iungitur, poni statuit Kuehner Gr. Gr. §. 513 not. 2 obloquente Sommero in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Vol. XXIV. pag. 133, qui accusativum, modo sana sit lectio, non ad *ἁμαρτάνοι*, sed ad *λέγων*, mente huc ex antecedentibus repetendum, referri vult.

ταῦτα ῥέψειν] „*Utras partes sequerentur* (ad quas se converterent Athenienses), *eae partes praeponderaturae, praevaliturae erant*, i. e. *superiores erant futurae.*“ Ita Schweighaeus. in Lexic. Herod. II. p. 264, ubi de usu verbi *ῥέπειν* disserit, quod de lance proprie adhibitum deorsum vergente ac de rebus lanci impositis deorsumque vergentibus, cum sint graviores, ad quasvis transfertur dein res, quae pondere suo graviores praevaleant ac praepolleant. Idem affert Homerica Ili. VIII, 72. XXII, 212. Albert. ad Hesych. s. v. II. pag. 1108. not. 27. Quod vero *ταῦτα* in *ταύτῃ* mutari olim voluerat Bothe Annott. in Terent. pag. 466, merito id respuit idem Schweighaeuser.

τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν κ. τ. λ.] Pro *τοῦτο* Valcken. mavult *οὕτω*, probante Schweighaeusero, qui tamen illud addit: „Sed vide ne idem *τοῦτο* valeat scil. *κατὰ τοῦτο* intelligendum.“ Utut est, a vulgata discedere non licuit. — Mox dedi *ἦσαν* pro *ἔσαν* et *βασιλέα* pro *βασιλῆα*. — In seqq. *μετά γε θεοὺς* valet: *post deos quidem*, i. e. si a diis discesseris, quorum opera inprimis adiuti Graeci Persas repulerunt. Utitur hoc loco Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. S. c. Th. 1078, quem locum confer sis. Non aliter *μετὰ* VII, 168. V, 3. IV, 49, ubi conf. allata. Pro *ἀνωσάμενοι* H. Stephan. *ἀπωσάμενοι*, quo certe haud opus: vid. VIII, 109 ibique nott. — Ad structuram verbi *ἀνέχεσθαι* in fine cap. cum infinitivo vid. Kuehner Gr. Gr. §. 660. not. 1. Tu add. quae ad Euripidis Phoeniss. 549 monuerunt God. Hermann. (pag. 54) atque Geel, et conf. Plutarch. Vit. Mar. 20. Affert quoque Nostri locum Strange (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IV. p. 352), ubi de discrimine agit structurae huius verbi cum participio et infinitivo, quem h. l. consulto a Nostro poni addit,

φῶν καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην δέξασθαι.

140 Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἑτοῖμοι. καί σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε·

Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.

cum sensus sit verbi ἀνέσχοντο: *sustinuerunt* s. *sie wagten es*, atque agatur de re, quae adhuc facienda est, neque iam facta ponitur, ubi participium additur: de qua structura vid. allata ad V, 19.

CAP. CXL.

Πέμψαντες — θεοπρόπους] De voce θεοπρόπος conf. I, 67 ibique nott. VII, 141. 142. 148. 169. — *χρηστηριάζεσθαι* idem fere est atque *χρῆσθαι τῷ χρηστηρίῳ* s. *τῷ θεῷ*, *consulere oraculum, sciscitari*, ut I, 55. 66. 91. II, 50. VII, 178.

τὰ νομιζόμενα] Sacra sunt pro more instituta, solemnia, ut I, 49. 35. V, 42, ubi conf. laudata. Quod ad nostrum locum attinet, Ulrichs: Reise nach Griechenland I. pag. 99 *τοῖς νομιζομένοις* indicari putat purgationem aquâ fontis Castaliae factam, coronas impositas pro more, preces una cum hostiae mactatione ad deum missas. Haec autem omnia facta esse ad eam aram, quae ante ipsam aedem exstructa erat, atque ab Herodoto II, 135. IX, 81 *τοῦ βωμοῦ* significatione indicatur (qui idem est atque *βωμὸς ὁ μέγας* apud Pausan. X, 14, 4 atque *ἐσχάραι* apud Euripid. Andromach. 1079), hic ipse locus ostendit, ubi Atheniensium legati postquam *περὶ τὸ ἱρὸν* peregerunt quae fieri solebant, tum demum ingrediuntur *ἐς τὸ μέγαρον* s. *ἄδυτον*, i. e. in ipsam cellam, ubi in tripode sedens Pythia oraculum sedebat; vid. Wieseler in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. LXXV. pag. 681, C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 40. not. 16. Aliis locis *τὰ νομιζόμενα* dicuntur de iustis mortuorum exsequiis; conf. Viger. Idiotismm. pag. 268, ne plura. De voce *μέγαρον* vid. allata ad I, 47. 65. Eodem sensu in extremo oraculi versu *τὸ ἄδυτον*, de quo vocabulo vid. allata ad V, 72.

Ἀριστονίκη] „Eadem ac *Ἀριστονίκα* videtur, quae et Sibylla aliis *διὰ μέτρων ἐθεμίστευσαν*, *carminibus vaticinatae fuerunt*, apud Plutarch. II. p. 406 B. Tzetzes tamen Chiliad. IX, 812 responsum illud Bacidi vati tribuit, errans longe." *Wesseling*. Qui sequuntur versus, citantur ab Euseb. Praep. Ev. V, 24. Nicephor. ad Synes. Insomn. p. 370. Primus oraculi versus cum altero, qui apud Herodotum non legitur, affertur quoque in Io. Tzetzae Epist. p. 55 a Presselio publicatis, ubi hocce oraculum Sibyllae tribuitur. Nomen Pythiae (*Ἀριστονίκη*) boni ominis fuisse Graecis indicat Schoell nostroque sermone reddi posse: *Sieghild*.

Ὦ μέλεοι] i. e. *O stulti, miseri*. Formula apud Platonem, alios crebrius obvia, ut observat Ruhnken. ad Timaei Lex. Plat. p. 279. Et conf. quoque Lennep. ad Hesiod. Theogon. 563, qui monet, ita appellari homines miseriis utique obrutos seque frustra ex his expedire studentes. In seqq. nolim cum Valcken. rescribere *φεύγετ'* pro *φεῦγ'*. Namque hic celer a plurali numero ad singularem transitus (*καθῆσθε — φεῦγε*), quamvis insolitus, minime tamen offensionis ansam praebet. Cobet in Mnemosyn. VI. pag. 376 rescribi vult *φύγ' ἐς ἔσχατα*. Quod ad singula oraculi verba attinet, in his vestigia sermonis Homerici neminem fal-

Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. Κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, Συριηγενὲς ἅρμα διώκων.
πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,

lent; licet Homerum haud assecutus sit, qui hoc oraculum confinxit, nam ἔσχατα γαίης δώματα nimis exquisite dixit, respiciens ad Homeri usum dicentis δώματα deorum atque δῶμ' Ἀΐδαο Ili. XV, 251. Od. XII, 21; eundemque imitatus est oraculi auctor dicens πόλιος ἄκρα κάρηνα, vid. modo Ili. I, 44. II, 117. IX, 24. πόλιν τροχοειδέα vocat *urbem orbicularem*, *rotundam:* vid. supra II, 170 ibique nott.

μένει ἔμπεδον] Praesens pro futuro hîc poni statuit Kuehner Gr. Gr. §. 457, b. Sic paulo post πέλει et VII, 141 διδοῖ itemque VIII, 77. Additum est verbo μένει vox ἔμπεδον, ut apud Homer. Ili. V, 527. Ad Homeri sermonem (cf. Ili. II, 824) pertinent quoque πόδες νέατοι, i. e. *pedes extremi*. Voculam μέσσης ad praegressum πόλιος refero cum C. F. Hermanno: quo eodem etiam spectat μιν sequente in versu.

ἀλλ' ἄζηλα πέλει] Schweighaeuser in Lex. Herod. (II. p. 11) interpretatur: *misere afflicta sunt* (erunt) *omnia*, cum ἄζηλος is dicatur, quem nemo aemuletur aut laudet miretur ve, *contemptus*. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. Prometh. 146 exponit *non invidendus*, in Herodoto rescribi iubens ἀΐδηλα, assentiente Lobeck. in Aglaopham. p. 1353; quae quidem vox saepius invenitur apud Homerum, ubi docente Buttmanno in Lexilog. I. pag. 247 valet: *verzehrend*, *verderbend*. Add. Duncan. Lex. I. pag. 33 ed. Rost. et conf. Ribbeck in Philolog. IX. p. 58, qui aliter explicat. At istiusmodi notio activa ab h. l. abhorret, in quo equidem, quod libri ferebant, retinere malui. Dindorf. et Dietsch. dederunt ἀΐδηλα; vulgtam retinuit Bekker. Supple autem ex antecedentibus (πόλιος) ἄκρα κάρηνα.

Κατὰ γάρ μιν ἐρείπει] i. e. *etenim illam* (urbem) *deiiciet s. prosternet ignis* et *Mars*. Verbum κατερείπειν h. l. vi transitiva accipiendum, qua simplex ἐρείπειν aliquoties apud Homerum (Ili. XII, 258. XV, 356. 361) occurrit, qui κατερείπειν intransitiva vi adhibuit Ili. V, 92. XIV, 55. Plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. IV. p. 1332 ed. Dindorf.

Συριηγενὲς] Duo codd. cum Valla Ἀσιηγενές: quod ut melius notum librariis deberi puto, quamvis Wesselingio arriserit indeque a Dietschio receptum sit. Ac laudatur L. Scipio *Asiagenes* apud Liv. XXXIX, 44, item ῥαβδοῦχοι Ἀσιαγενεῖς apud Diodor. XVII, 77 coll. Athen. XII. p. 550 E. XIV. p. 653 B. Quibus tamen non moveor, ut vulgatam lectionem immutem, praesertim cum in disticho quodam exstet Σύριον ἅρμα διώκων, quod Nostro sane simillimum est, idemque legatur in Aeschyli Pers. 86 (ubi vid. Blomf.), ubi Syriae nomen latius patet et de *Assyria* quoque intelligi debet, ipso auctore Herodoto VII, 63. — In seqq. vox πυργώματα poëtarum est, adhibita ab Aeschylo S. c. Theb. 30. 237. 465 eodem fere sensu, quo πύργος, itemque ab Euripide in Phoeniss. 294. Helen. 151.

μαλερῷ πυρὶ δώσει] Ex Homero fluxit, apud quem τὸ μαλερὸν πῦρ (*ignis edax*, *consumens*, *ardens*) Ili. XX, 316. XXI, 375. IX, 242. Add. Apollon. Rhod. I, 734 (ubi conf. schol.). 1297. III, 291. IV, 393. 834. Schol. ad Aeschyli Pers. 62 habet καυστικὸς, μαραντικός. Plura ibi Blomfield. in Glossar.

ἱδρῶτι ῥεούμενοι] Ad formam ῥε-

δείματι παλλόμενοι· κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.
Ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

ούμενοι (cuius loco Clemens Alex. Strom. V. pag. 728 *ῥεινύμενοι*) vid. Kuehner Gr. Gr. §. 230, 3 coll. Buttmann. Gramm. Gr. mai. II. p. 226; effictum enim id videtur secundum Homericum illud *μαχεούμενοι* et quae sunt alia huius generis. Nos: *von Schweiss triefend.* Imitatus est Plutarchus in Vit. Timoleont. 12: *τὸ δὲ πρόσωπον ἱδρῶτι πολλῷ ῥεόμενον*, ubi Held. alios Plutarchi (Vit. Coriol. 3. Lucull. 3) et Luciani (Dial. D. XV, 1) locos excitavit, haud immemor Herodoti. Apud ipsum Homerum activum tantum reperitur, ut *ῥέει ὕδατι* Ili. XXII, 129, *αἵματι* Ili. IV, 451. VIII, 65. Hanc autem superstitionem de fanis aut statuis deorum sudantibus apud veteres admodum pervagatam (mali ominis indicio habitam, teste Schol. Apollon. Rhod. IV, 1285) ne nostris quidem temporibus prorsus interiisse satis constat beneque monuit Wesseling. ad Diodor. Sic. XVII, 10, ubi simile quid enarratur. Conf. Bötticher: Tektonik. II. p. 127.

δείματι παλλόμενοι] i. e. *metu trepidantes, huc illuc agitati.* Conf. Homer. Ili. XXII, 452: *ἐν στήθεσσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα.* Propius huc spectat Apollon. Rhod. III, 633. IV, 53. 752, ubi eadem prorsus locutio. Ad verba sequentia: *κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι αἷμα μέλαν κέχυται* (i. e. *de summis tectis sanguis ater defluit*) comparo Homerica Ili. XX, 281: *κὰδ δ' ἄχος οἱ χύτο ὀφθαλμοῖσι*, ubi pari modo dativus adiicitur, de quo dixit Matth. Gr. Gr. §. 378 not. 3. Ad locutionem *κακότητος ἀνάγκας προϊδὸν* (*malorum necessitatem s. calamitates inevitabiles s. necessitate fati impendentes praevidens*) conf. Aeschyl. Prometh. 108 Bl. et ipsum Herod. I, 116.

Ἀλλ' ἴτον κ. τ. λ.] De celeri transitu a duali in pluralem vid. Matth. Gr. Gr. §. 301 not. Quod vero *ἰτὸν* (ut verbale sit) scribit Goettling ad Hesiod. Theogon. 732, haud assequor. Ipsam formulam *ἴτον ἐξ ἀδύτοιο* ac similia saepius in oraculorum clausulis legi, Pythia sacerdote modo impios consultores eiiciente, modo bene meritos prosequente, annotat Lobeck. in Aglaoph. p. 459. 1353.

κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμὸν] Valla reddidit: *malis effundite mentem*, eumque secutus Schultzius (probante Grote: History of Greece V. p. 79): *effundite animum his malis*, si quidem deus tristissima iis pronuntiet omnemque salutis spem adimat. Quod merito displicuit Schweighaeusero, qui, memorata H. Stephani interpretatione, cui Pythia hisce verbis monere videbatur, *ut dispiciant, quo pacto possint occurrere malis imminentibus* (Thes. L. Gr. III. p. 1633 Dind.), ipse in eam sententiam melius haec verba reddi posse censet: *spargite animi robur super mala*, i. e. *his malis opponite animi robur; armez vous de courage contre tant de maux*, ut bene reddiderat Larcherus, immerito explosus a Schultzio, sive, ut reddit Miot: *et répandez le courage sur vos maux*, id est, *Et ne cherchez que dans votre courage un appareil salutaire à vos maux.* Hinc quoque Langius vernacule ista sic expressit: *wappnet mit Muth euch*, ut scil. mala et calamitates imminentes ferre possitis. Schoell. reddit nostro sermone: *bereitet die Seele dem Unheil*, idque significare posse addit vel: parate vestros animos, ut mala vel ferre vel repellere possitis, aut: tradite vos dolori ac luctui: et in hanc sententiam reddit Kortüm (Griech. Gesch. I. p. 327): *hüllt die Seele in Trauer.* Verbum *ἐπικιδνάναι* *exspergendi s. superspargendi* notione obvium in Homer. Ili. II, 850. VII, 451. 458. Stegerus *ἐπικίδνατε* mutatum vult in *ἐπικίρνατε*. Totius oraculi verba obscura sensumque ancipitem et ambiguum non minus quam alterius oraculi cap. 141 exhibiti (ubi vid.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ 141
μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίας λαβοῦσι, δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι·
568 *Ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκετηρίας τάσδε, τάς τοι ἥκομεν φέροντες· ἢ οὔ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν· ταῦτα δὲ λέγουσι ἡ πρόμαντις χρᾷ δεύτερα τάδε·*

nott.) bene sensit Kortüm l. l., neque eum errare crediderim, qui consulto haec ita scripta existimet; huius vero oraculi verba Athenas urbem plane ac funditus eversum iri a Persis (in quod revera post factum esse constat: cf. VIII, 53), indicare voluisse, vix dubium.

CAP. CXLI.

συμφορῇ — ἐχρέωντο] De hac locutione conf. nott. ad III, 41.

προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς κ. τ. λ.] Valla haec ita Latine expressit: *quibus inter se agitantibus tam triste responsum*, improbante Wesselingio, qui, ut antea Pauwius et Abresch., verbum *προβάλλειν* in periculis dici observat de *animi abiectione*, v. c. apud Euripid. Rhes. 183: quo tamen loco *ψυχὴν προβάλλειν* non tam esse *animum abiicere*, *quam vitam obiicere aleae fortunae* (ut *παραβάλλειν* VII, 10. §. 8), recte monet Schweighaeuserus, qui ipse mavult interpretari in Herodoto *humum se prostraverunt*, quod nimirum desperantes facere soleant. Malim equidem cum Valckenario hic cogitare de *anxiis animumque despondentibus* indeque *se ipsos proiicientibus*, in quam sententiam etiam vernacule sic expressit Langius: *Und wie sie schon ganz in Verzweiflung waren ob dem geweissageten Unglück*. In seq. ad usum praepositionis *ὑπὸ* in verbis: *ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου* conf. Matth. Gr. Gr. §. 592; ad formam *κεχρησμένου* (cuius loco Sancrofti liber *κεχρημένου*) conf. allata ad IV, 164 et ad II, 147. Vid. quoque infra VII, 220. Mox in iis, quae sequuntur, revocavi cum Bekkero, Dindorf. et Dietschio *ἱκετηρίας*, cuius loco Schweighaeus. et Gaisf. dederant *ἱκετηρίην*, minus, credo, convenienter. Utitur autem h. l. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Choëph. 1022 de eo Graecorum more monens, quo supplices, aut alii infelices, qui ob ipsum infortunium oraculum consulebant, olivae ramos gestabant. Tu vid. quae de hac re ad V, 41 excitavimus. Ad verba *ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα* conf. VII, 118, ubi eadem locutio.

χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ] i. e. *uti oraculo*, *sciscitari deos*, ut I, 47. 53. 157. In seqq. *Ὦναξ* ad Apollinem pertinet, quem legati supplices alloquuntur; inde *αἰδεσθεὶς* valet: *ubi respexeris* hos supplicum ramos; cf. infra IX, 7 et vid. quae adnotavit Pflugk ad Euripid. Heraclid. 6. Ad *αὐτοῦ τῇδε* vid. allata ad VII, 10. §. 8. et ad futuri formam *μενέομεν* Bredov. p. 376. De coniunctivi usu in verbis *ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν* exposuit G. Hermann in Opuscc. III. p. 185. Verba *ταῦτα δὲ λέγουσι* iam attigi ad VII, 136, itemque vocem *πρόμαντις* ad VI, 66. Larcher huc refert Plut. Themist. p. 116 D. E. [cap. 9.]

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·
τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων, ὅσα Κέκροπος οὖρος

Οὐ δύναται] Exagitat hoc oraculum Oenomaus apud Euseb. Praepar. Ev. V, 24, tractatque Aristides in Apolog. pro Themist. III. p. 346 exorsus a verbis *τεῖχος Τριτογενεῖ κ. τ. λ.* coll. Schol. p. 251 ed Frommel. Affert quoque Schol. ad Aristoph. Eqq. 1037. — Versum secundum *λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ* ad Homerica expressum esse, vel singulae voces Homericae satis declarant. De argumento ipso si quaeras, *Παλλὰς* Athenarum est dea omnibus modis enitens Iovemque precans, ut urbs ipsius tutelae commissa servetur integra nec a Persis vastetur; sed frustra agit, si quidem in fatis aliter ita decretum est: itaque Iovem (quo ipso fatum irreparabile atque inevitabile significari puto eamque vim divinam, quae omnia ab initio ita constituit, ut fiant necesse sit neque ullo modo averti aut deflecti possint) precibus movere eiusque iram mitigare nequit, quia, quae in fatis constituta sunt, firma maneant et ad finem perducantur necesse est, neque ab ipso Iove immutari aut alio converti possunt: *τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν θεῷ* dixit Noster I, 91, ubi vid. nott. et add. Naegelsbach: Nachhomer. Theolog. pag. 147 coll. Grote: History of Greece IV. pag. 262 seq. Ita malim haec explicare, quam cum Klausenio (ad Aeschyli Agamemn. 134. pag. 115 seq.) haec ita accipere, ut Minerva Iovem ideo precari putetur, quod prodigia a Iove mittantur, ab hoc igitur poscendum sit, si quid in illis perficiendis vel adornandis mutari velimus. Atque huiusmodi Minervam, Iovem pro urbis incolumitate precantem, imagine repraesentari, quae in palatio Caesareo Parisiis (vocant Louvre) asservatur, existimaverat C. O. Müller: Denkmael. alt. K. II, 19—217; sed obloquitur I. Overbeck. in: Kunstarchaeologg. Vorless. (Braunschw. 1853) pag. 48.

ἀδάμαντι πελάσσας] Recte Schweighaeuserus: „*adamanti adpropinquare faciens* [admovens] *hoc verbum*, i. e. *adamanti simile reddens*, *adamantis in modum illud firmans*," si quidem *πελάσσας* ad Apollinem refertur vaticinantem et hoc edentem oraculum, quod firmum esse vult adamantis ad instar. Unde bene reddidit Langius: „doch dir sag' ich ein anderes Wort, *wie Eisen und Stahl fest*." Itaque egregie fallitur Larcherus scribi iubens *πελάσσαν*, quod ad *ἔπος* pertineat, bene caeteroqui memor Homerici dicti: *ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τόδε καὶ τετελέσθαι οἴω* (Ili. I, 204). Ac vel magis aberrasse censendus est, qui *ἀδάμαντι πεδήσας* (i. e. *adamanti s. ferro vinciens*, i. e. *firmans*) scribi voluit. Propius huc spectat Aeschyl. Prometh. 160 *δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίοις πελάσας*. Atque *ἀδάμας* antiquis poëtis tum *ferrum* significat, tum quidquid naturâ suâ durissimum habetur atque firmissimum nec ulla vi humana adeoque divina frangi aut dissolvi retractarive possit. Tu vid. Tafel. ad Pindar. Pyth. IV. Dilucidd. pag. 651. 652, Saal. ad Rhiani fragmm. pag. 75.

ὅσα Κέκροπος οὖρος ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο] i. e. *quae Cecropis fines intus tenent et latebrae Cithaeronis sacri. Κέκροπος οὖρος* non de *monte* Cecropis, (ut vertit Langius), i. e. de Acropoli Athenarum intelligendus, sed de *finibus* (cf. I, 172) Cecropis, i. e. de iis finibus, quibus *Cecropia* terra, quae est *Attica* (conf. Herodot. VIII, 44 ibique nott.) continetur. *κευθμὼν* cur Schoell. reddiderit: *die Bucht*, i. e. *sinum* Cithaeronis, haud perspicio; rectius Langius: „*die Schlucht* des heiligen Berges Kithaeron." Namque hac voce *latebrae s. latibula* indicantur, qualia prae-

ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
πολλὸν ἀπ' ἠπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσσῃ.

bent fauces Cithaeronis, qui mons Atticam a Boeotia ex parte separat et includit, adeo ut hisce oraculi verbis: ὅσα Κέκροπος οὖρος ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο omnis regio Attica intelligatur, quâ captâ a Persis omnem Atheniensium salutem in una classi (ligneo muro) positam fore significat oraculum. Vox κευθμών Homerica est (Odyss. XIII, 367; add. Apollon. Rhod. II, 299: αἱ μὲν ἔδυσαν κευθμῶνα Κρήτης Μινωΐδος), conf. Thesaur. Ling. Graec. Vol. IV. pag. 1488. ζάθεος et ipsum vocabulum ex Homero ductum, apud quem locorum nominibus tribuitur, Ili. I, 38. II, 508. 520. XV, 432. Apoll. Rhod. I, 933. Inde quoque apud Pindarum Olymp. III, 39 (ἐπὶ ζαθέοις κρημνοῖς Ἀλφεοῦ). Isthm. I, 45 (ζαθέᾳ Ἰσθμῷ) aliisque locis, quibus de regionibus aut civitatibus dicitur, quae inprimis in deorum tutela positae aut eximio deorum cultu insignes perhibentur.

τεῖχος Τριτογενεῖ] De *Minerva Tritogenia* diximus ad IV, 180. Ζεὺς εὐρύοπα ex Homero satis notus. Vid. Ili. I, 498. VIII, 206. XIV, 265. XXIV, 98. 331. Equidem vocem εὐρύοπα, quam sunt qui de soni vocisque altitudine ac latitudine intelligant, malim cum aliis viris doctis ad visum referre Iovemque intelligere *late prospicientem oculis*, quo ipso epitheto omnia inspicientis et regentis domini coeli ac terrae declaretur vis ac potestas. Vid. Her. VIII, 77 et I. H. Voss. ad Homer. Hymn. in Cerer. 3. p. 3. — Caeterum respicit hunc versum Olympiodor. in Commentt. in Platon. Alcibiad. I. sect. 7. p. 65 et sect. 28. p. 224, eundemque profert Theo in Progymnasmm. IV. §. 14. p. 48 Finckh. In proximo versu adiectivum ἀπόρθητον (*non vastatum*) hinc excitat Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 354, ubi eadem vox itemque apud Euripid. in Med. 820. Vide supra VI, 28 ibique nott.

μηδὲ σύγ' ἱπποσύνην τε μένειν κ. τ. λ.] Vox ἱπποσύνη, quae in Homeri carminibus *artem regendi equos ac dexteritatem* quandam regendi significat, cum qua *pugnandi ars ex curru* coniuncta est (vid. Ili. IV, 303. XI, 503. XVI, 776. XXIII, 307. Od. XXIV, 40), hoc loco ipsum *equitatum* s. *equites* declarat, vocis notione haud scio an detorta et in alium sensum conversa. Ac vix quemquam fugere poterit, quam quaesita sit huius oraculi oratio, sermonem epicum imitans illa quidem, sed vero ac nativo epici sermonis colore destituta, plena vocibus ac locutionibus valde quaesitis aut in alium sensum deflexis aut minus necessariis, ut v. c. νῶτον ἐπιστρέψας quod additur verbo ὑποχωρεῖν. Nec magis ipsae sententiae placent hoc oraculo expressae, minus bene secum cohaerentes: omnia denique eam speciem praebent, ut ab interpolatore potius conficta quam a Pythia enuntiata videantur.

ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσσῃ] Pro ἔσσῃ apud Eusebium l. l. legitur ἔσται. Sensum loci bene sic expressit Schweighaeuser: *erit tempus, cum tu etiam contra stabis*, atque Reiskius: *veniet aliquando tempus, quo tu ipsi eris ex adverso* s. *adversus eris*; neque aliter accipi vult Eltz (in Quaest. Herodd. pag. 24 s. Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. pag. 338), τοι particulam adseverantem esse monens: „*aliquando vero etiam adversus* (scil. *ei*) *stabis*.“ Hinc Bellanger in Larcher. nott. Gallice ita reddi vult: *un jour viendra, que vous serez en état de lui resister*. Ad Ho-

Ὦ θείη Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

142 Ταῦτά σφι (ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ ἐδόκεε εἶναι) συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελον ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζημένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἵδε συνεστηκυῖαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥηχῷ ἐπέφρακτο· οἱ μὲν δὴ

mericum dicendi modum haec quoque referre placet. Cf. Duncan. Lex. I. p. 123 ed. Rost. s. v. ἀντίος.

Ὦ θείη Σαλαμὶς] Idem insulae tribui epitheton in inscriptione vetere apud Whelerum indicavit Kruse: Hellas II, 1. p. 300. Hunc versum proferunt Lucian. Tragoed. 20 (T. VI. p. 247 Bip. coll. §. 31. pag. 260 seqq.), Theodoret. ad Gr. Or. X. pag. 140. Schol. Aristid. (ad Themistocl. III. p. 307 A.) p. 229 Fromm., ubi alter versus olim sic exstabat: ἤ που δυσομένου Ὑπερίονος ἠδ' ἀνιόντος ex Odyss. I, 24. Ac sane obscuriora haec oraculi verba esse quivis concedet, exagitata hinc ab Oenomao atque Luciano l. l. Etenim „dubia Pythiae more sunt", ait Wesselingius, „Persis aeque ac Graecis, si eventus respondisset, damnosa." Ac verbis: ὦ θείη Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν („*O diva Salamis: perdes tu utique filios mulierum*") pugnam Salaminiam portendi quis coniiciat; versu sequente: ἤπου σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης (i. e. *quando vel spargitur Ceres vel coit s. colligitur*) quid significetur, haud aeque clarum. Ad tempus indicandum, quo pugna committatur, haec spectare putat Schoell, si quidem pugna haec mense Boëdromione s. Septembri (vid. nott. ad VII, 166) commissa est, tempore igitur messis, quam ipsam oraculi verbis indicari vult. Spargi enim Cererem aut coire existimat, quando illa fruges vel iam effuderit atque disperserit supra terram vel modo colligat. Quam interpretationem vereor ut admittat ipsum verbum σκίδνασθαι, apud Homerum adhibitum de spuma, quae in altum spargitur (Ili. XI, 308) aut de pulvere in altum sparso (Ili. XVI, 375), aliisque locis, ubi *discedendi* notionem assumit; plura vid. in Thes. Ling. Graec. Vol. VII. p. 389 ed. Dindorf. Atque ipse Noster VIII, 23 dicit ἅμ' ἡλίῳ σκιδναμένῳ, ubi vid. nott. Quae cum ita sint, in eam opinionem incidi, ut cogitarem de *Cerere*, i. e. de frumento s. frugibus, quae vel disparguntur indeque pereunt, vel colliguntur ac servantur, ita ut, quae de terrae frugibus valeant, iam ad hominum quoque pertineant genera.

Cap. CXLII.

ὡς δὲ ἀπελθόντες] Schweighaeus. coniicit ἐπελθόντες, conferens VII, 148. V, 97. Mox cum recentt. edd. scripsi καὶ ἄλλαι πολλαὶ, ubi vulgo πολλαὶ καὶ ἄλλαι. Ad verba καὶ αἵδε συνεστηκυῖαι μάλιστα (i. e. *maxime contrariae, secum pugnantes*) conf. nott. ad I, 208.

ῥηχῷ ἐπέφρακτο] *septo erat munita.* Ob Suidae auctoritatem (III. p. 259 s. II, 2. p. 11 Bernh.) Schaef. et Matth. dederant ῥήχῳ. Habet enim Suidas: ῥῆχος· φραγμός· Ἡρόδοτος. Equidem cum recentt. edd. et Bredov. pag. 126 retinui ῥηχῷ, de quo conf. etiam Spitzner in: Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1836. nr. 143. p. 1145. Glossa Herod. cum aliis exponit φραγμός. In Aristidis scholiis l. l. πεφράχθαι redditur τετειχίσθαι et ῥάχος ait ἐστὶν εἶδος

κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι, οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκέλευον τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·

569 Ὦ θείη Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γνῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἑσσωθῆναι, ναυμαχίην παρασκευασαμένους. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς 143
πρώτους νεωστὶ παριὼν, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὡνὴρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε· Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἐόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέ-

ξύλον atque ῥάχῳ· ξυλίνῳ περιβόλῳ ἤτοι σταυρώμασι. Tu vid. Pausan. II, 32. §. 9 et Bursian in: Rhein. Mus. N. F. X. pag. 476, Goettling: Gesammelte Abhandl. pag. 72, de ipso oraculi Herodotei sensu vid. VIII, 51. — *συνεβάλλοντο* est *conücciebant:* de quo vid. VII, 143 et nott. ad I, 68. Verbum *παραρτέεσθαι* attigi ad VII, 20.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα] i. e. *propter haec verba.* Vid. Matth. Gr. Gr. §. 581, b. Seqq. verba valent: *conturbabantur s. confundebantur animi eorum* etc. Vid. VII, 136 et VIII, 99. De voce *χρησμολόγος* conf. allata ad VII, 6.

Cap. CXLIII.

Ἦν δὲ τῶν τις] Conf. VII, 146. V, 101, ne plura. Quae sequuntur verba: *ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ παριὼν*, *vir ad principes s. primores civitatis nuper accedens* (i. e. *qui nuper inter principes civitatis locum assumpsit*) significatione non admodum differunt ab eo, quod supra legimus: *ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα* VII, 134 (ubi cf. nott.) coll. VII, 13. V, 49, neque sane opus videtur ea mutatione, quam proposuit Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 337) rescribi iubens *παρεὼν*, cum *παριὼν*, quod participii praeteriti sensu hic accipi debeat, eam ipsam ob causam ferri vix possit et *παρεῖναι* iunctum cum praepositione *ἐς* aliquoties (I, 9. VIII, 60. IX, 115) apud Herodotum reperiatur, qui vero idem quoque dixit *παριέναι ἐς τὸ πρόσω* III, 77 eandemque praepositionem *ἐς* huic verbo adstruxit III, 84. VIII, 119. Quapropter *παριὼν* cum omnibus edd. retinui, sed mox pro vulg. *ἔην*, Bredovium secutus pag. 405 itemque Dindorfium et Dietschium, exhibui *ἦν*, cum forma *ἔην* ab Herodoti sermone prorsus aliena sit. Videntur autem haec Herodoti verba ad id spectare, quod refert Plutarch. Themistocl. 3 init. coll. Cornel. Nep. Themist. 1 fin. 2 fin. Ac pater Neocles *οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνῃσι* fuit, teste Plutarcho Vit. Themistocl. cap. 1; a matre spurium alii ferebant Themistoclem. Tu vid. Sintenis ad Plutarch. l. l. pag. 4. Utut est, Herodoti quoque verba indicare videntur, Themistoclem, antequam rem publicam capessierit, obscurum fuisse hominem.

τὸ ἔπος εἰρημένον ἐόντως] Pro

ειν ἠπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδε, Ὦ σχετλίη Σαλαμὶς, ἀντὶ τοῦ Ὦ θείη Σαλαμίς· εἴπερ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν. ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθὸν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. Ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἱρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἳ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀντα-

τὸ ἔπος duo codd. τὸ πάθος probante Larchero, sed improbante Schweighaeusero, qui e scholio id invectum putat. Quod sequitur, omnes libri scripti exhibent εἰρημένον ἐόν κως, eodem Schweighaeusero auctore sic explicandum: „non juncta intelligi debent εἰρημένον ἐόν, sed naturalis verborum structura in hunc modum concipienda: εἰ τὸ ἔπος εἰρημένον εἶχε ἐόν κως ἐς Ἀθηναίους: et εἶχε ἐὸν idem valebit ac εἶχε ἐόντως." Quod mihi non persuasit vir doctus: itaque recepi cum Schaefero et recentt. edd. inde a Bekkero, quod Reiskius olim proposuit probavitque cum Valckenar. Bredov. p.65: ἐόντως (pro ἐόν κως), i. e. *revera;* voculam μιν in proxime sequentibus ad *deum*, qui Pythiae ore edidit oraculum, refero, respiciens ad id, quod paulo post legitur: ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστηριον. — Quae sequuntur, attigit Schol. Aristid. pag. 230 Frommel. Ad ipsam oraculi, quam dedit Themistocles, interpretationem, conf. Plutarch. l. l. cap. 10. Polyaen. I, 30. Corn. Nep. Themist. 2 (ubi plura attulit van Staveren). Iustin. II, 12 coll. Claudian. De Mallii Theodor. consul. 150. Neque huc non facit simile oraculum Siphniis exhibitum apud Herod. III, 57. 58.

συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθὸν] i. e. *si quis recte* (i. e. secundum id, quod rectum verumque est) *intelligat.* Vid. Kühner Gr. Gr. §. 581, a, et de verbo συλλαμβάνειν nott. ad I, 68.

ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου] i. e. *hunc in modum cum Themistocles sententiam suam* (de oraculi sensu) *aperiret* s. *enuntiaret;* ubi non additum legitur γνώμην, quod aliis locis adstruere Noster solet; vid. nott. ad VIII, 49. In seqq. bene tuetur Wesseling. vocem μᾶλλον post αἱρετώτερα illatam et in duobus codd. omissam. Similia exstant I, 32, ubi conf. citata, IX, 7. Aeschyl. S. c. Th. 679.

οἳ οὐκ ἔων κ. τ. λ.] Ad structuram loci vid. VII, 104 ibiq. nott. Inde ad verba τὸ δὲ σύμπαν εἶναι ex antecedenti οὐκ ἔων mente repetendum ἔλεγον vel simile quid. Etenim vates s. oraculorum interpretes Atheniensibus dissuadebant (οὐκ ἔων) apparatum pugnae navalis faciendum, *sed summam rei in eo verti* dicebant, *ut ne manus quidem* (ad repellendos hostes, qui invasuri essent) *tollerent, sed terrâ Atticâ relictâ aliam sibi quaererent terram, in qua sedes ponerent.* Tu vid. Kuehner. §. 652, 2. Vera videri, quae ab Herodoto traduntur, pronuntiat Grote: History of Greece V. pag. 81, si quidem omnis haec deliberatio publice habita est eiusque notitiam Noster accepisse putandus est ab uno eorum, qui interfuerant. Pro ναυμαχίην ἀρτέεσθαι (*ad proelium navale se parare, accingere*) Nostro scribere quoque licuisse ἐς ναυμαχίην ἀρτέεσθαι apte observat Schweighaeuserus respiciens ad VIII, 97, ubi legimus ἀρτέετο ἐς πόλεμον, coll. V, 20, ubi simplicem infinitivum huic verbo adstruxit, quemadmodum verbo ἀναρτέεσθαι VII, 8. §. 3. VI, 88. I, 90.

εἴρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἑτέρη τε Θεμιστοκλέϊ γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς 144 καιρὸν ἠρίστευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς·

Magis huc facit IX, 29 πᾶς τις παρήρτητο ὡς ἐς πόλεμον.

Cap. CXLIV.

Ἑτέρη τε Θεμιστοκλέϊ γνώμη κ. τ. λ.] *Altera quoque Themistoclis sententia vel ante haec edita opportune vicerat optimaque iudicata erat.* Accidit hoc anno 493 ante Chr. n. s. Olymp. LXXI, 4, tribus annis ante Marathoniam pugnam, quam in annum 490 a. Chr. n. s. Olymp. LXXII, 3 cadere constat. Bellum Aegineticum, cuius mox fit mentio, refertur ad annum 491 a. Chr. n. s. Olymp. LXXII, 1. Conf. Clinton: Fast. Hellen. ex edit. Kruegeri pag. 24, Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. 2. pag. 862.

ἐν τῷ κοινῷ] Male olim ἐκ τῶν κοινῶν. Bene Thucyd. I, 30 a Wessel. excitatus ἐν τῷ κοινῷ, ubi Scholium: ταμείῳ δηλονότι (*in aerario*). Plura Lamb Bos. De ellipss. L. Gr. pag. 461, ibique Herod. IX, 87. Ad verbum προσῆλθε conf. citata ad V, 17.

τῶν ἀπὸ Λαυρείου] Exspectabas ἐν Λαυρείῳ. Sed vid. Schaefer. Apparat. Demosthen. Tom. IV. p. 119. — Duo codd. Λαυρίου. Dicitur enim vel Λαύρειον vel Λαύριον, vel addita voce ὄρος vel omissa. Vid. interprett. ad Thucydid. II, 55 et Boeckh. in commentat. de Lauriis fodinis in Comment. societ. reg. Berolinens. 1805. pag. 86 seqq. (coll. Oeconom. Athenn. I. pag. 331 s. 420 seqq. ed. sec) et Buttmann ibid. ann. 1816. p. 87 seqq., Kruse: Hellas II, 1. p. 26. 236, quibus *Cr.* addit Nibby: Saggio di Osservazioni sopra Pausania pag. 16 seqq. Atticae mons hodieque vocatur *Lavronoros* s. *Mavronoros* inter Anaphlystum ac Thoricum (sive a portu Raphti usque ad Legrina) per sexaginta ferme stadia extensus inque Sunium promontorium desinens. Qui altitudine non insignis multos tamen habere fertur colles eosque praecipites atque continuos, e quibus olim argentum effodiebant, adhuc conspicuis fodinarum vestigiis atque reliquiis. De quibus vid. quae retulit Fiedler: Reise durch Griechenland (Leipz. 1840) I. pag. 36 seqq., qui hancce regionem nunc accuratius perquisivit. Iam mature Athenienses haec metalla exercebant, quae Themistoclis aetate vel maxime viguerunt, sed Socratis atque Xenophontis aetate iam decreverant Strabonisque aetate valde diminuta erant. Namque Themistoclis aetate annuum reditum intra triginta et quadraginta talenta constitisse contendunt. Qua ex summa iure quaeras, quî *ducentas* naves vel *centum* (ut alii produnt) exstruere potuerint Athenienses; quod ita accipi vult Boeckh. in Commentatt. laud. pag. 119, ut non unius tantum anni reditus ad naves construendas impenderint, sed plurium annorum, cum semel decretum esset, ut annui metallorum reditus navibus construendis impenderentur.

ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς] Ad formam λάξεσθαι Hesych. II. p. 424: λάξασθαι· κληρώσασθαι; conf. Bredov. pag. 350 et 135. — ὀρχηδὸν exponunt ἡβηδὸν, *viritim*, *in viros*, ut apud Plautum est Aulul. II, 1, 30. Vid. Glossar. Herod. Suidas II. p. 720. Hesych. II. pag. 792. *Decem drachmae* e Wurmii rationibus conficiunt summam duorum thalerr. et decem gross. sive quattuor florenn. et 21 crucigg. Ex quo probabiliter definiri posse censet Boeckh. l. l., qui omnino fuerit annuus horum metallorum reditus illa certe aetate. Nam *triginta mille* cives fuisse si su-

τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσιος ταύτης παυσαμένους, νέας τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας, ἐς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ

mimus, ipso auctore Herodoto V, 97, ubi vid. nott., exsistit summa *quinquaginta* talentorum sive 68,750 thalerr. (72,384 thalerr. 2 gross. e Wurmii ratione); viginti mille cives fuisse si ponas, talenta efficiuntur 33½ sive 48,256 thalerr. 1 gross. e Wurmii calculis. Itaque probabile est, annuum reditum, ut diximus, intra triginta aut quadraginta constitisse talenta. Dubitat tamen de hac ratiocinatione Grote (History of Greece V. pag. 73 seq.), cum ex Herodoti loco vix concludi posse arbitretur, *omnem* metallorum proventum inter cives distributum esse; *partem* potius eorum, quae e metallis in aerarium omnino redierint ibique asservata fuerint, in distributionem venisse putat ac Themistoclis sententiam, quam populo persuaserit, eo spectasse, ut *omnia*, quae in aerario essent deposita, ad naves fabricandas consumerentur, nullaque etiam inde distributio pecuniarum inter cives fieret. Caeterum hanc pecuniarum e metallis provenientium distributionem antiquo ex more factam esse indicat idem Boeckh. h. l. p. 112.

ἀνέγνωσε] i. e. *persuasit.* Conf. I, 68 et quae plurima e Nostro congessit Bredov. pag. 352. Quod ad ipsam rem attinet, narrat quoque Polyaenus I, 30. §. 5, Themistoclem in bello adversus Aeginetas, cum Athenienses reditus ex argentifodinis, centum talenta, distribuere vellent, id impedivisse populoque persuasisse, ut centum viris ditissimis singulis talentum daretur ad sumptus in classem faciendos. Atque hos viros singulos addit triremem effecisse maximumque hac in re studium praebentes Atheniensibus classem parasse, qua non tantum adversus Aeginetas, sed contra Persas etiam usi sint. Quae ab Herodoteis nonnihil differunt. Herodotum in hac narratione sequitur Plutarch. Themistocl. 4 init. Aristid. Orat. de quattuorvir. p. 187 Iebb. et Schol. Aristid. (ad p. 309 A.) pag. 230 seq. Fromm. Dissentit nonnihil Cornel. Nepos in Themist. 2 (ubi vid. van Staveren), qui idem cum Plutarcho et Polyaeno *centum* modo ponit naves, ubi *ducentas* affert Herodotus. Pluribus haec persequitur Krueger (Hist. philolog. Stud. pag. 25—28), qui quae ab Herodoto traduntur, vera esse negat, nisi quae sequuntur eiusdem verba hunc fere in modum mutentur: *αὗταί τε δὴ αἱ νέες αἱ μὲν τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας δὲ* (pro vulg. *τε*) *ἔδεε προσναυπηγέεσθαι*: quod nisi placeat, vocem *διηκοσίας* prorsus tolli idem vult. Mihi neutrum placet: in vulgata lectione cum edd. recentt. acquiescere malui quam nova quaerere eaque admodum incerta nec libris scriptis probata. Id unum adiiciam: ipsum Thucydidem confirmare ea, quae ab Herodoto traduntur, cum in prooemio I, 14 Atheniensium et Aeginetarum rem navalem olim tenuem esse scribat atque haec continuo addat: *ὀψέ τε ἀφ᾽ οὗ Ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν Αἰγινήταις πολεμοῦντας καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου προσδοκίμου ὄντος τὰς ναῦς ποιήσασθαι, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησαν.* Inde eodem teste (I, 18) *οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιόντων τῶν Μήδων — ναυτικοὶ ἐγένοντο.* De genitivo *τούτων* (sic edidi pro *τουτέων*) *τῶν χρημάτων* conf. Matth. Gr. Gr. §. 364, b.

τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων] i. e. *bellum intelligens* (quod sc. instabat) *cum Aeginetis.* Apte Valcken. affert Isocrat. in Panath. p. 277 D. [cap. 85. §. 215], ubi similiter verbum *λέγων* usurpatur. Ac *dicendi* verbum ita adhibet Cicero De finn. V, 3. — De ipso bello Aeginetico vid. Herod. V, 82 seq. VI, 87 seqq. coll. Plutarch. l. l.

οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς κ. τ. λ.] Ad locutionem (*ὁ πόλεμος*

πόλεμος συστὰς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ, ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν· ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. Αὗταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξέ τε σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεὶ, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνεε.

Συλλεγομένων δὲ ἐς τὠυτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλή- 145
νων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον

συστὰς) cf. Herod. VIII, 142. Diodor. Sic. I, 4. XV, 61 coll. Herod. VII, 152 fin. Plutarch. Aristid. 19. Lexic. Polyb. pag. 597. Vere haec tradi observat Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. pag. 550 seq., plura addens de Atheniensibus, qui sane mirum in modum hinc creverint, cum rebus praesentibus optime ad sua commoda uti potuerint. — Verbum *ἐχρήσθησαν* ob passivi usum inde excitat Bredov. pag. 343; cf. Boeckh. ad Sophoclis Antigon. pag. 219 et Herod. IX, 94; ad verba *προποιηθεῖσαι ὑπῆρχον* conf. Herod. I, 192. Ad locutionem *ἐς δέον* vid. citata ad II, 173.

Cap. CXLV.

τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων] Bekkerus eumque secutus Dietsch. voces *Ἑλλήνων τῶν* uncis incluserunt ut suspectas. Contra librorum vetustorum auctoritatem Schaeferus exhibuerat *τῶν Ἑλλήνων τῶν περὶ τ. Ἑλλάδα κ. τ. λ.*, ubi immerito vocula *τῶν* displicuit Valckenario. Nam utrobique recte stat articulus, ut recte monet Schweighaeuserus haec addens: „*Οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνες* distinguuntur a Graecis Asiam et Thraciam incolentibus: *οἱ τὰ ἀμείνω φρονέοντες* opponuntur eis, qui ad Medorum partes inclinabant.“ Itaque ab omni fraude vacuus videtur locus. Ad locutionem *τὰ ἀμείνω φρονεῖν* conf. VII, 102. VIII, 34. 75; ad verba *καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν* (i. e. *cum sermones inter se conferrent sibique mutuo fidem darent*) conf. nott. ad III, 25 et ad III, 74. In Isthmo autem (ut patet ex VII, 172. 175. Diodor. Sicul. XI init.) hic Graecorum conventus habitus est, quem *Amphictyonum* fuisse coniicit Tittmann. (Bund d. Amphictyon. p. 121 coll. nott. ad Herod. VII, 213), si quidem Amphictyonum consessus aliquoties conventus sive concio Graecorum appelletur, ut idem probat Tittmann. l. l. cap. 3. §. 11. not. 1. pag. 62. cap. 5. §. 6. pag. 119. not. 1. Equidem aliter sentio: neque enim mihi hoc loco de Amphictyonum concilio, quod legitime constitutum fuit certarum quarundam civitatum concilium, cogitari posse videtur, sed de alio quodam conventu, sponte quasi et per necessitatem orto, cum, nuntio de Xerxe Graeciam invasuro ad Graecos ipsos allato, ab iis civitatibus, quae Xerxi se dedere nollent, legati ad hoc ipsum delecti mitterentur ad Isthmum, qui de communi Graecorum re consilia agitarent et de Persa communibus viribus repellendo deliberarent: hi igitur cum ad Isthmum convenissent, foedus ineunt vel iuramento sancitum (VII, 132), cuius foederis singulas conditiones quamquam non affert Noster, una ea excepta, quae ad eos Graecos pertinet, qui Xerxi aquam et terram dedissent (VII, 132), tamen

καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἦσαν δὲ πρός τινας καὶ ἄλλους ἐγκεχειρημένοι, ὁ δὲ ὦν μέγιστος Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι. μετὰ δὲ πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι

illud ad opem sibi invicem praestandam Persasque communi consilio communibusque viribus repellendos spectasse dubium non est; inde hicce conventus legatorum e diversis Graeciae civitatibus foedere coniunctis missorum per integrum ferme annum in Isthmo commoratus esse videtur omniaque ea instituisse, quae ad bellum gerendum Persasque repellendos pertinerent; quod recte mihi monuisse videtur Ullrich: Das Megarische Psephisma pag. 15. 16, respiciens ad Herodoteos locos VII, 173. 175. 177. 195. VIII, 123 ac merito pronuntians, videri hoc foedus omnium primum inter singulas Graeciae civitates initum, quo omnes Graecorum civitates, sive Ionicae sive Doricae, continerentur atque communi quodam vinculo coniungerentur. Add. Grote: History of Greece V. pag. 76 bene ad haec nos advertentem. Ipsi Graeci hoc foedere coniuncti vocantur συνωμόται, σύμμαχοι: de quibus appellationibus vid. allata ad VII, 148.

πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων] accipio *primum rerum omnium*, ut adeo non opus sit pro χρημάτων cum Valcken. reponere πρηγμάτων, cum, bene observante Wesselingio, τὰ χρήματα saepius res quascunque designent, ut apud Theogn. 461, alibi. — Ad verbum καταλλάσσεσθαι conf. nott. ad V, 28.

ἦσαν δὲ πρός τινας καὶ ἄλλους ἐγκεχειρημένοι] ἦσαν hic suggerebat Florentin. pro ἔσαν. Pro ἐγκεχειρημένοι omnes libri scripti ἐγκεχρημένοι, quod Portus derivat a verbo ἐγχράομαι, ut bella intelligantur, *quae in manibus habuerint*, ἐν τῇ χρήσει ἦσαν. At tale verbum hoc significatu ignorasse videntur Graeci. Reiskius, quem sequitur Dietsch., maluerat ἐγκεκρημένοι, i. e. *bella, quae quasi in mixtura erant*, ob Herod. V, 124 (ubi exstat: καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα). Quod ut genuinum haberi possit, merito veretur Wesselingius, cui cum Valckenario hic placet ἐγκεχειρημένοι eam in sententiam, in quam vulgatam ἐγκεχρημένοι acceperat Portus *de bellis, quae in manibus habuerint*, cum ἐγχειρεῖσθαι in passivo dicatur id, *cui manus admoveamus, quod aggrediamur* atque in *manibus habeamus*. Legi quoque posse ἐγηγερμένοι addit Bekkerus. Larcherus cum Porto hic cogitans de verbo ἐγχράω, quo ipso Noster usus sit VI, 75 (ubi ἐγχραύω) *feriendi* ac *stringendi* notione, intelligi vult *bella cum aliis conserta populis*, prouti apud Homer. Ili. XVI, 352 ἐπιχράω, *cum impetu hostili invado, ingruo*. Quo eodem modo interpretati sunt Damm. in Lexic. Homer. p. 1262 et Schultzius. Schweighaeuserus in Lex. Herod. I. pag. 181 vulgatam lectionem ἐγκεχρημένοι repeti vult a verbo ἐγχειρέειν, cuius sit participium perfecti passivi per syncopen ortum ex ἐγκεχειρημένοι, unde primum exstiterit ἐγκεχερημένοι ac deinde, elisa brevi vocali, ἐγκεχρημένοι. Quod mihi quidem haud persuasit, nec magis persuasit Bredovio p. 343 coll. 345, cui leni ut putat medela reponi iubet ἐγκεχριμένοι a verbo ἐγχρίω, cum opus sit hoc in loco verbo, quod significet, *superficiem aliquo modo leviter attingere*, isque sensus significantissime verbo ἐγχρίω expressus esse videatur. Matthiae ἐγκεχρημένοι ad ἐγχράω num sit referendum dubitans, intelligit: *bella nonnullis cum aliis gerenda impacta erant*, i. e. *ingruerant*. Equidem quod Wesselingio et Valckenario placuerat, quodque recepit Dindorf. probavitque Herold: Herod. Quaest. P. II. pag. 6: ἐγκεχειρημένοι, recepi, quia hoc unum e va-

ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην
τῶν βασιλέος πρηγμάτων, ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην
συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμ-
πειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἔς τε Κέρκυραν κελεύ-
σοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους, φρονήσαν-
τες, εἴ κως ἕν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν, καὶ εἰ συγκύψαντες
571 τὠυτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι
Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐ-
δαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω. Ὡς δὲ ταῦτά σφι 146

riis, quae propositae sunt, coniecturis, ad verum proxime accedere videtur. — In seqq. *Ξέρξεα* retinui, cuius loco quattuor codd. *Ξέρξην*, quod haud scio an praeferendum sit, quamquam in perpetua fere fluctuatione codicum modo *Ξέρξην*, modo *Ξέρξεα* exhibentium (vid. Bredov. p. 228) vix licebit omnia ad unam eandemque formam revocare. — Ad verba: *ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην* intellig. *τοῖς Ἀργείοις*; est enim sententia: *qui Atheniensium et Argivorum foedus contra Persam paciscerentur*. Vid. VIII, 140. §. 1. 128. IX, 7. 53. III, 115. VI, 115 coll. VIII, 120. Ad vocem *ὁμαιχμίην* conf. Thucydid. I, 18.

φρονήσαντες, εἴ κως ἕν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν] Participium *φρονήσαντες* bene reddunt *hoc consilio, hunc in finem*, ut, si fieri posset, inter omnes Graecos coalesceret concordia, mutuisque viribus Persam repellerent. — Ex uno Sancrofti cod. Schaeferus unus dederat *γενοίατο*. Ad *ἕν γένοιτο* conf. etiam V, 3 et in seqq. ad verbum *συγκύψαντες* nott. ad III, 82.

τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι] De *Gelonis* rebus vid. VII, 154 seqq. Incidit haec Graecorum legatio ad Gelonem in annum 480 ante Chr. n. s. Olymp. LXXV, 1. Gelo enim, qui iam Olymp. LXXII, 3 s. anno ante Chr. n. 491 ad Gelae tyrannidem pervenerat, Olymp. LXXIII, 4 s. 485 Syracusarum factus est tyrannus; in quam urbem incolas Camarinae eversae transduxit anno proximo 484 a Chr. n. et Gelae incolarum partem anno 483 a. Chr. n., quo eodem anno etiam Megara cepit suamque potestatem quam maxime extendit. Cf. Clinton: Fast. Hellen. p. 28. 280 ed. Krueger. et Vogt: De rebus Megarensium (Marburg. 1857) pag. 56 et infra allata ad VII, 154. Itaque vere tradit Herodotus, illo tempore Gelonis res ad maximum evectas dici culmen.

οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω] „*Nullis non Graecanicis rebus longe maiores esse praedicabantur res Gelonis*, i. e. *Nullus erat Graeciae populus, cuius potentiam et opes non superare dicebatur Gelonis potentia*. Perspecte h. l. cum iis contulit G. Hermann. ad Viger. p. 709, ubi *οὐδεὶς ὅστις οὐ* Graece dicatur, ut Latine *nemo non*, velut apud Nostrum III, 72 et V, 97, nec vero idoneam video causam, cur h. l. cum eodem doctissimo viro aut *καὶ* ante *οὐδαμῶν* adiiciendum aut *μεγάλα* delendum censeamus.“ *Schweighaeuser*. Larcherus, qui *οὐδαμὰ* legi ac *τῶν* deleri censuit, qua e duplici negatione (*οὐδαμὰ* et *οὐ*) exsistat affirmatio, eum in modum haec Gallice reddidit: „et il n'y avoit point d'état en Grèce dont les forces égalassent celles de ce prince.“ Ac sane dubitari vix poterit, hunc fere esse loci sensum, quem etiam recte excepisse putem Schweighaeuserum itemque Negris Graece explicantem: *οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν πρηγμάτων ἐόντων, τῶν οὐ τὰ Γέλωνος πρήγματα πολλῷ μέζω ἦν*; quamquam qua ratione ipsa verborum structura expedienda

ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας, πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιὴν, ὡς ἐπάϊστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὡς ἀπολεύμενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατακέκριτο θάνατος. Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἢν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἔτι περιεόντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος, ἐπ' οἷσι ἦλθον, ἐκέλευέ σφεας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἔωσι πλήρεες, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώρην ἀσι-
147 νέας. Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς, εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐόντα λόγου μέζω· οὔτ' ἄν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσίναντο, ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστη-

sit, haud ita facile dixeris; ad attractionis genus retulit Lobeck. ad Sophocl. Aiac. 1416. pag. 483, quae qualis habenda sit, haud indicavit. Mihi Herodoti verba, qualia nunc leguntur, haud sana esse videntur: quibus haud male succurrit Cobet in Mnemosyn. VI. pag. 56 proponens: *οὐδαμῶν ὅτων οὐ*, cuius locutionis alia profert exempla.

Cap. CXLVI.

καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας] i. e. *depositis inimicitiis mutuis, reconciliati.* Cf. nott. ad VII, 6. Ad locutionem *ἐπάϊστον γενέσθαι* cf. nott. ad VI, 74 et III, 15. *βασανισθέντας* cum Schweighaeusero intelligo eos, in quos Persae duces quaestionem habuerunt, non tam tormentis adhibitis quam simpliciter interrogando et inquirendo. — De verbi *κατακρίνεσθαι* structura cum dativo vid. Kuehner Gr. Gr. §. 607. not. 6. Ipsum verbum *κατακρίνειν* (*statuere, decernere in aliquem*) Noster posuit IX, 93. II, 133. — In seqq. ad *τῶν τινὰς δορυφόρων* vid. allata ad VII, 143 init. et ad structuram verbi *μεμφθεὶς* allata ad I, 207 et III, 1. In fine cap. *ἐκέλευε* e Florent. cum Schweigh. et Gaisf. dedi pro *ἐκέλευσε*, quod retinuit Bekkerus, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt. — Ad formam *θηεύμενοι* conf. VII, 44. 212. VIII, 88. I, 10 ibique nott. et Bredov. p. 46; de ipsa participii ad verba *ἔωσι πλήρεες* additi ratione monuit Kuehner Gr. Gr. §. 659, IV. *Cr.* excitat van Voorst Annott. ad locc. selectt. N. T. III. pag. 98 et, quod ad loci argumentum attinet, Wyttenbach. ad Plutarch. Moral. II. pag. 1045.

Cap. CXLVII.

Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο] i. e. *haec iniunxit rex, haecce verba adiiciens*, ubi *ταῦτα* ad priora refer et *τόνδε τὸν λόγον* ad sequentia, quae per particulam *ὡς* illata ipsum regis sermonem continent. — In seqq. verba *λόγου μέζω*, quae reddere licet *famâ maiora, famam superantia*, malim cum Schweigh. intelligere *oratione maiora*, i. e. *magis admiranda, quam declarari verbis atque oratione possit*,

σάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν, ἔφη, ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. Οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγιναν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ, ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοι ἦσαν αἱρέειν αὐτά, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα, ὁκότε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης εἴρετο αὐτούς, ὅκη πλέοιεν· οἱ δὲ εἶπαν· Ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους, ὦ δέσποτα, σῖτον ἄγοντες. ὁ

au dessus de toute expression; quo sane sensu haec verba accipienda sunt IX, 37. II, 35 (ubi vid. nott.) II, 148. Pro vulg. *ἐσινέατο*, quam omnes edd. retinuerunt, reponendum duxi *ἐσίναντο*, quod legitur VIII, 31; vid. Bredov. p. 363. Mox dedi *τούτων* pro *τουτέων*.

πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου] Alterum *τοῦ* abesse mavult Schweighaeuserus, ut sensus sit: *priusquam susciperetur expeditio;* cum vero libri scripti illud retineant, interpretandum putat: *ante expeditionem, quae paratur.* Quod sequitur *σφέας* (pro *αὐτοὶ ς*), perspicuitatis causa additum puto, cum praecedat *ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας*. Non aliter VI, 46 coll. VII, 221.

Οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ] i. e. *similis erat haec eius sententia alteri* (quam ante ediderat). *οἶκε*, cuius loco hîc plures libri *ἔοικε*, sic ponitur IV, 82. 180. 198. Pro *τῇ γε* Schweighaeuserus mallet *τῇδε*, sed libris invitis inserere non audet, vulgatam ita interpretandam existimans: *non incredibile esse, sensisse ita Xerxem: cum c e r t e etiam alia occasione similem sententiam declaraverit.* Matthiae quoque suspicabatur *τῇδε ἄλλῃ*, idque ipsum reponi iubet Eltz (Quaest. Herodd. p. 24 sive Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. pag. 337), totum locum sic explicandum ratus: „*haec Xerxis sententia* (quae est a me commemorata) *par est alteri illi* (quam memoraturus sum).“ Equidem cum edd. recentt. vulgatam reliqui, cuius mutandae rationem idoneam haud intelligo. In seqq. ad verbum *διεκπλώειν* conf. VII, 100 ibique allata et ad *ἑτοῖμοι ἦσαν* I, 10 ibique nott. *βασιλέα* dedi pro *βασιλῆα*. *ὁκότε παραγγελέει* valet: *quando imperium* (navium capiendarum) *rex esset daturus.* Larcherus merito hîc attendi iubet ad commercium magnum, quod Graecis atque inprimis Atheniensibus fuerit cum Ponti Euxini accolis, ad oram septentrionalem inprimis, unde frumentum, pisces, alia illi acceperint. Eiusmodi rebus onustae naves mercatoriae hîc quoque optime intelligi possunt. Quantum frumenti ex Ponto, inprimis a Bosporo Cimmerico s. Taurica peninsula advectum fuerit Athenas, satis constat et pluribus commonstratum est a Boeckhio: Staatshaushalt. d. Ath. I. pag. 108 seqq. 110 seqq. Conf. etiam Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. p. 44 ed. sec. Ac pertinet huc inprimis Strabonis locus VII. p. 311 ita scribentis: *κἀν τοῖς πρόσθεν χρόνοις ἐντεῦθεν ἦν τὰ σιτοπομπεῖα τοῖς Ἕλλησι, καθάπερ ἐκ τῆς λίμνης αἱ ταριχεῖαι.*

ὅκη πλέοιεν] *ὅκη* hîc valet *quo, quorsum.* Tu conf. similia quae attulit Werfer in Actt. phill. Monacc. I. p. 412. Nec aliter *ἐκεῖ* in seqq., ubi *ἐκεῖσε* exspectabas, eique respondet *ἔνθαπερ*. Vid. Walz. ad Arsen. Viol. pag. 143 coll. Bekkero in Specim. Philostr. pag. 78. Plurima exhibet Th. Molina: De dictione

δὲ ὑπολαβὼν ἔφη, οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν, ἔνθαπερ καὶ οὗτοι, τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ; τί δῆτα ἀδι- 572
κέουσι οὗτοι, ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες; Οἱ μέν νυν κατάσκοποι, οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες, ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

148 Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἑωυτοὺς γενέσθαι ὧδε· πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. πυθόμενοι δὲ καὶ μαθόντες, ὥς σφεας οἱ Ἕλληνες πειρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσην, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρησομένους, ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξαν-

Polyaeni pag. 84 seqq. Non aliter *ἐκεῖ* nunc legitur apud Herodot. IX, 108. I, 209. 121, ubi cf. nott. Add. Kuehner Gr. Gr. §. 571. not. 3.

ἐξηρτυμένοι] Mediceus, Florentinus, alii *ἐξηρτημένοι*. At recte vulgatam tuetur Wesseling. citans II, 32. Athen. XII. p. 511 D, alia. Quibus e Nostro addere licet I, 43, alia quae praebet Bredov. pag. 292; et conf. quoque Voemel ad Demosthen. Contionn. pag. 651, Philological Museum I. pag. 243. Suidas I. p. 773: *ἐξηρτυμένος παρὰ Ἡροδότῳ κατεσκευασμένος, ἡτοιμασμένος*, i. e. *paratus*, *instructus*. Add. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Prometh. 730. p. 138 Lips.

Οἱ μέν νυν κατάσκοποι κ. τ. λ.] Generosum Xerxis facinus merito celebrant Polyaen. VII, 15, 2. Plutarch. II. p. 173 C., memoraturque simile facinus P. Cornelii Scipionis apud Polyaen. VIII, 16. §. 8. Polyb. XV, 5. Liv. XXX, 29 coll. Frontin. Strateg. IV, 7, 7. Attulerunt haec Wesseling. et Valckenar.

CAP. CXLVIII.

Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ] Cf. VII, 235 *Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ* et VII, 132. III, 61 ibique nott. Intelliguntur enim Graecorum civitates eae, quae foedere (quod iuramento sancitum erat) se contra Persas coniunxerant: de qua re monuimus ad VII, 132. 145. Iidem inde vocantur apud Nostrum *σύμμαχοι* VII, 153. 157. 203. 206. 222. VIII, 60. 62. 65; eodemque spectat vox *συμμαχίης*, quae mox legitur et VII, 205, itemque *τὸ συμμαχικὸν* IX, 106. Monuit Ullrich: Das Megarische Psephisma pag. 16.

μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν, δεύτερα κ. τ. λ.] i. e. *missis* [in Asiam] *speculatoribus tum nuntios miserunt Argos.* Ubi *δεύτερα* non aliter fere atque *εἶτα, ἔπειτα.* *οὕτω* aliquot verbis praegressis illatum valet *tum*, ut V, 38. VII, 112. 136. 18. 28. Namque *πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς*, ut ait VII, 146. Ad locutionem *αὐτίκα κατ' ἀρχὰς* vid. VII, 98 ibique nott. Ad verba *πειρήσονται παραλαμβάνοντες* conf. I, 77. VII, 139 et de voce *θεοπρόπος* nott. ad VII, 140.

ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι] i. e. *quomodo facientes rebus suis optime consulturi essent*, s. *quid factu optimum ipsis esset futurum.*

νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι κ. τ. λ.] Spectat hoc ad ea, quae VI, 78 seqq. referuntur. Ad formam *ἐπειρωτῷσι* conf. Bredov. pag. 389 similia haud pauca afferentem, ex

δρίδεω. τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε·

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἧσο,
καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ

huius viri docti sententia mutanda; quae omnia mutare religio vetat.

Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι κ. τ. λ.] Hos versus habent Euseb. Praep. VI, 7. p. 255 et Chalcid. in Tim. c. 7. p. 342 ed. Fabr., qui sic Latine reddidit:

Vicinis offensa, Deo carissima plebes
Armorum cohibe munimina, corporis omne
Discrimen solâ capitis tutabitur umbrâ.

Et conf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. p. 801, ubi oraculum hoc pro genuino haberi posse negat. Tu conf. etiam nott. ad VII, 149 fin. περικτίονες, qui circa habitant, *vicini*, *accolae*, apud Homerum inveniuntur Ili. XVIII, 19. 104. 109. XVII, 220. Odyss. II, 65.

εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων] Bene post Coraëm observat Schweigh. προβόλαιον nihil aliud dici nisi *venabulum*, *hastam* aut *verutum*, quod προβόλιον Xenophonti (Cyneget. X. §. 11. Poll. Onomast. V, 23), Nostro VII, 76 πρόβολος vocatur: itaque τὸν προβόλαιον εἴσω ἔχειν, *hastam intus premere*, *non exserere*, *quietum sese tenere*, nisi, monente Coraë, qui Xenophontis l. l. confert, is intelligitur status venatoris aut militis, quo paratus est vel ad ictum ferae aut hosti inferendum, vel ad illius impetum sustinendum avertendumque. Larcherus, *murum* voce προβόλαιον indicari ratus, refingi maluerat τὸ προβόλαιον vel potius τῶν προβολέων, qui genitivus pendeat ab εἴσω. At postea ad Coraës sententiam se applicavit. Equidem τὸν προβόλαιον hastam dici putem, extrorsum alias conversam ad hostem repellendum, nunc vero intus convertendam: id quod tranquillitatis pugnam detrectantis signum est. Apud Theocrit. XXIV, 12 invenitur δούρατι προβολαίῳ. Satis autem patet oraculi hunc esse sensum, ut Argivi, qui inimici sunt vicinis (i. e. Laconibus), sed cari diis immortalibus, hoc in bello imminente neutram sequantur partem, sed domi maneant tranquilli, hastâ introrsum conversâ. — In versu tertio voce τὴν κεφαλὴν et κάρη arcem Argivorum, cui *Larissae* nomen, intelligi credam. Alliterationem in secundo et tertio oraculi versu obviam (εἴσω — ἔχων, προβόλαιον — πεφυλαγμένος, καὶ κεφαλὴν — κάρη, σῶμα σαώσει) bene observavit Goettling: Praefat. ad Hesiod. pag. XXXIV.

ἐπελθεῖν] i. e. *adiisse*, *accessisse ad curiam*. Male codd. aliquot ἐσελθεῖν. Conf. IX, 6. Ad seq. τοὺς δὲ suppl. βουλευτάς, cum antecedat βουλευτήριον et paulo infra legatur τὴν βουλὴν, i. e. senatum, penes quem summa rerum erat apud Argivos.

σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι] Observa temporum rationem in his participiis, quorum alterum ad rem uno actu absolutam, alterum ad statum perdurantem et continuatum spectat. Flagitant enim

τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης· καί τοι κατά γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ
149 τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καί περ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου, μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην· σπουδὴν δὲ ἔχειν, σπονδὰς γενέσθαι τριηκονταέτιδας καί περ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δή σφι οἱ παῖδες ἀνδρωθέωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδέων ἐουσέων, ἐπιλέγεσθαι, ἢν ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι. Τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς

Argivi, ut, pace in triginta annos cum Lacedaemoniis inita, dimidium imperii in omnes socios accipiant. Ad verba seqq. καί τοι κατά γε τὸ δίκαιον haec adscripsit Schweighaeuserus: „Ob veterem Argivorum Agamemnonis aetate eminentiam super caeteros omnes Graeciae populos aequum esse censent, ut ipsis solis summum in consociatas cunctas Graecorum copias imperium deferatur.“ Argivos antea, in breve quamvis tempus, τὴν ἡγεμονίαν Peloponnesi habuisse regnante Phidone (cf. Herodot. VI, 127), neque vero eam longius obtinere potuisse ob crescens Lacedaemoniorum imperium constat: ad priora illa tempora respicientes κατά γε τὸ δίκαιον partem certe τῆς ἡγεμονίας flagitant eamque sibi iure deberi contendunt; vid. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 33. De particulis καίτοι — γε vid. nott. ad VII, 9. §. 2. Ad verbum ἀποχρᾶν conf. nott. ad I, 66.

Cap. CXLIX.

ἀπαγορεύοντός σφι] De huius verbi structura conf. allata ad III, 128. In seqq. a verbis σπουδὴν δὲ ἔχειν (quae idem valent atque σπουδάζειν) pendent reliqua: σπονδὰς γενέσθαι scil. αὐτοῖς, ad quod ipsum pertinent verba καίπερ — φοβεομένοισι; unde totius loci haec exoritur sententia: *omni tamen opera se enisuros esse, ut ipsis oraculum quamvis timentibus foedus in triginta annos fieret, eam scilicet ob causam, ut intra hos annos pueri ipsorum adulti essent* s. *ad virilem aetatem pervenissent*, cum omnes fere viri (vid. Herodot. VII, 148) periissent.

ἐπιλέγεσθαι, ἢν ἄρα σφέας κ. τ. λ.] „Infinitivus ἐπιλέγεσθαι, sicuti praecedentes ὑποκρίνασθαι et σπουδὴν ἔχειν, a superiore verbo λέγουσι legitime pendet: satisque perspicua est naturalis verborum structura huiusmodi, ἐπιλεγόμενοι δὲ, μὴ, σπονδέων μὴ ἐουσέων, τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι, ἢν ἄρα σφέας etc. [i. e. *quod foedus si non fieret, se vereri, ne, si ad prius malum alia accessisset calamitas e bello Persico, ipsi in posterum Laconibus subditi essent.*]“ *Schweighaeuser.* Loci rectam interpunctionem constituit Schaefer Append. ad Bast. Ep. crit. pag. 29 a *Cr.* excitatus. De verbo ἐπιλέγεσθαι, quod *metus* hic simul notionem assumit, vid. nott. ad III, 65. Vix enim multum differt h. l. ἐπιλεγόμενοι atque φοβεόμενοι. Pro πρὸς τὸν Πέρσην Schweighaeuser exspectabat πρὸς τοῦ Πέρσεω, ut Larcherus reddit: *de la part des Perses.* Libri Herodotei non addicunt. — Articulum τῶν ante Λακεδαιμονίων cum recentt. edd. delevi probatorum librorum auctoritate.

Τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης — ἀμείψασθαι] Supra VII, 148 e Graecorum contra Persam foedere coniunctorum et in Isthmo con-

573 βουλῆς ἀμείψασθαι τοισίδε· περὶ μὲν σπονδέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑποκρίνασθαι καὶ δὴ λέγειν, σφίσι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἕνα· οὐκ ὦν δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν

gregatorum concilio legati ad Argivos missi dicuntur: ex his legatis eos, qui Spartani erant, a Spartanorum civitate missi, dicit Noster τῶν ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης. Etenim ἄγγελοι *nuntii* haud raro dicuntur *legati* publice missi: vid. I, 36. 69. VII, 151. 152. 153. 157. 161. 163. 168. 172. Plura in Lexic. Xenophont. I. pag. 19 seq.

ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας] i. e *referre ad Spartanorum concionem* s. ἁλίαν (V, 29. VII, 134; vid. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 537), penes quam erat de pace belloque, de induciis foederibusque, aliis id genus ineundis decernere. Cf. C. O. Müller. Dor. II., p. 88. De verbo ἀνοίσειν conf. I, 157. III, 71 et quae excitantur a Bredov. pag. 341. — In seqq. pro vulg. σφὶ e Sancrofti libro recepi σφίσι, secutus Dindorf. (Commentat. de dial. Herod. pag. XX), Bredov. p. 282 et Eltz (Quaest. Herodd. p. 25). Idem dedit Dietsch. — Pro βασιλῆας dedi βασιλέας.

οὐκ ὦν δυνατὸν εἶναι] i. e. *fieri igitur non posse*, *ut alterutrum regem imperio privarent.* Miratur hoc Valckenar. ob legem V, 75 commemoratam, qua ex duobus Spartanorum regibus unus tantum hoc tempore duceret exercitum, alter domi maneret; nisi omnino ita praetexisse putandi sint Spartani, quo melius summum imperium in socios sibi concessum contra Argivorum postulata tuerentur. Idem miratur Valcken., quae hîc de Argivorum *rege* traduntur, cuius vix ulla potuerit esse hoc tempore auctoritas in gente libertatis et aequalitatis (ut testatur Pausan. II, 19. §. 2) studiosissima. Narrat nimirum Pausanias, Argivos, quo fuerint libertatis et iuris aequabilis studio incensi, regiam potestatem eo usque diminuisse, ut nil fere nisi nomen sit relictum. Ab Heraclidis enim Peloponnesum ingressis conditum Argivum regnum, sensim sensimque temporum decursu, ut fit, diminutum auctoritate sua, nunquam tamen prorsus abrogatum fuit, Argivis religione quadam obstrictis, quae istiusmodi institutis e prisco tempore adhaesit: quamquam nullam fere regii muneris auctoritatem et potestatem fuisse in rebus publicis curandis probabile est. Hinc *Damocratidam*, Argivorum regem, belli Messenici secundi tempore, memorat Pausanias IV, 35, 2; recteque ad hanc legitimorum regum stirpem C. O. Müller Aeginett. p. 52. Dor. II. p. 108 seq. refert *Phidonem*, *tyranni* nomine ornatum apud Herod. VI, 127: unde tamen minime coniicere licet, eum in libera civitate summum sibi arripuisse imperium. Namque τύραννος ibi idem ferme valet atque βασιλεύς.

μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι, κωλύειν οὐδέν] i. e. *quo minus vero cum suis duobus regibus Argivorum rex aequum suffragii ius habeat*, *nihil impedire*, s. ut nostro sermone reddidit Langius: *dass aber der König der Argeier mit ihren beiden gleiches Stimmrecht hätte, daran hindere nichts.* Quae equidem sic intelligo, ut in concilio Graecorum in Isthmo congregatorum et de rebus Graeciae communibus ad bellum gerendum spectantibus deliberantium Argivorum regi idem suffragii ius competeret, quod duo Spartanorum reges haberent; itaque quod Spartani concedunt, non ad imperium in ipso bello exercendum pertinet, sed ad Graecorum concilium in Isthmo convocatum, in quo aequum sententiae ferendae ius Argivorum regi esset tributum atque duobus Spartanorum regibus: nihil igitur amplius Argivis concessum

Ἀργεῖον εἶναι, κωλύειν οὐδέν. Οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοί φασι οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι, ἤ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμο-

voluerunt Spartani, nisi quod caeteris quoque Graecorum civitatibus, quae ad foedus commune accesserant, competebat, quarum legati in illo concilio sententias suas quique ferebant. „Gleiche Stimme (ita pronuntiat Schoell in not. ad h. l.) hatten im Rath alle Repraesentanten, vor der Schlacht alle Feldherrn der einzelnen Bundesglieder; Argos wäre also auf diese Art blosses Bundesglied geworden." Moneo hoc, quod C. F. Hermann (Verhandll. d. Philologg. zu Altenburg. anni 1852. pag. 44) ex hoc Herodoti loco colligit, Spartanos duas ἡγεμονίας partes sibi reservasse ac tertiam demum Argivis obtulisse, quia Spartani expugnatâ Messeniâ duas partes Peloponnesi in sua potestate habuerint indeque etiam duas ἡγεμονίας partes sibi reservatas voluerint: id quod ex hoc loco colligi posse nego. Nec magis accedere possum Anglo viro docto (Grote: History of Greece V. p. 85), qui Herodoti verba sic accipit: „and in as much as neither of the two Spartan kings could be deprived of his vote, *the Argeian king could only be admitted to a third vote conjointly with them.*" — De voce δύο in genitivo posito diximus ad VII, 49. §. 2; vocem ὁμόψηφος adhibet Noster quoque VI, 109; alios oratorum Graecorum locos attulit Bredov. pag. 69.

Οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοί φασι κ. τ. λ.] „Hic ab Argivis traditam τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην illam equidem veram fuisse causam arbitror, cur bello hoc Persico neutri parti addicti quieverint, quin Persis potius faverint quam Graecis, et de duobus malis ut levius praeoptaverint ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι. His quia Mycenaei miserant auxiliares octoginta ad Thermopylas cum Leonida profecturos, Argivi τὰς Μυκήνας κατέσκαψαν, Diodor. XI, 65. Pausan. II, 16. §. 4. Oderant, nec immeritos profecto, superbos vicinos Lacedaemoniis Argivi, a quibus semper vexati, et nuper adeo magna fuerant affecti clade, impia Cleomenis fraude decepti. Hinc, opinor, infra Noster c. 152 οὐκ Ἀργείοισι, ait, αἴσχιστα πεποίηται, et frustra Plutarchus excusare nititur Argivos tanquam οὐκ ἀπειπαμένους τοῖς Ἕλλησι τὴν συμμαχίαν T. II. pag. 863 B. Ob idem illud odium abstinuerunt postea bello Peloponnesiaco: quo Lacedaemoniorum socii fuerunt omnes Peloponnesii, teste Thucydide II, 9 πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν: solos Argivos excipit Diodor. XII, 42. Sed Achaei bello quoque Persico Argivorum sententiam secuti videntur Pausaniae VII, 6. §. 3, ut suspicabatur, quia *Λακεδαιμονίους Δωριεῖς ἀπηξίουν σφίσιν ἡγεῖσθαι.* Quiescentes bello Peloponnesiaco Argivi longae pacis primum commoda, postea perceperunt etiam mala; opibus enim ditati in sua saepe viscera saevierunt, intestinis agitati seditionibus: de pacis commodis vid. Thucyd. II, 28. Diodor. XII, 75; de incommodis Casaub. in Aen. Poliorcet. cap. XI et Wesseling. ad Diod. XII, 58." *Valcken.* Ac sane si cogites, Argivos maximam cladem a Spartanis duce Cleomene passos anno 514 a. Chr. n. (Herod. VI, 76 seq.) et ad internecionem propemodum fuisse redactos, haud mirum, eos ne nunc quidem, i. e. anno 486 a. Chr. n., foedus inire opemque ferre voluisse Laconibus, quos ipsis inimicissimos atque infestissimos esse experti erant, eorumque sociis; praesertim cum inde ab illa clade omnia Argivorum consilia eo potissimum spectasse videantur, ut vires amissas recuperarent statumque priorem restituerent, nec ullis bellis se immiscerent, quibus damnum renascenti civitati inferri potuisset. Conf. C. O. Mueller. Dor. I. p. 174. Quo eodem spectat oraculum VII, 148 al-

νίοισι· προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοισι, πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μή, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι. 150
Ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος, πρότερον ἤ περ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἶπαι· Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει. Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας οἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἐκστρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοισι τιμωρέοντας ἡμῖν ἀντιξόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν

latum; eo enim, ut bene observat idem Mueller p. 176, Argivis indicatur, quomodo res publica ipsis administranda civitasque regunda sit. — In seqq. verbum περιέψεσθαι passive accipi vult Matth. Gr. Gr. p. 458, ut apud Herod. II, 115. Mihi vix necesse videtur. Dicunt, *se eos tractaturos esse tanquam hostes*. Ita quoque accipi vult Dindorf. in Thes. Ling. Graec. VI. pag. 819 ed. Paris. De passiva vi huius verbi vid. allata ad V, 1.

Cap. CL.

τοσαῦτα τούτων περὶ λέγουσι] τούτων dedi pro τουτέων, ut cap. 151 init. Ex his vero diversis narrationibus accurate relatis satis intelligitur scriptoris studium, quo ductus, ab omni simul partium studio liber, verum tradere unice sibi habuit propositum; quod si minus licuit, maluit varias referre narrationes, ita ut unicuique liberum de his esset iudicium. Quo etiam ea spectant, quae VII, 152 leguntur: ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο κ. τ. λ. et paulo post: οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται κ. τ. λ., quibus verbis non tam Argivis patrocinari voluisse videtur Herodotus, quam alios admonere, ut ne in re parum certa, quam ipse discernere non audeat, iniustam ferrent sententiam de Argivis. Cf. Dahlmann. Herod. pag. 182. In verbis πρότερον ἤπερ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι (i. e. *priusquam institueret expeditionem in Graeciam*) Noster activo utitur verbi ὁρμᾶν, plane ut I, 76, *instituendi* notione, sequente infinitivo, et VII, 209, ubi non additur infinitivus (εὖτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα). Unde nonnihil differre ii loci mihi videntur, ubi medio verbo Noster usus est, sequente infinitivo, de qua structura vid. allata ad VII, 4. V, 50. Ad πρότερον ἤ sequente infinitivo cf. VII, 2 ibique allata. — In seqq. ad verba παῖδα Περσέος conf. VII, 61 et VI, 54 ibiq. nott. *Cr.* conferri vult Platon. Alcibiad. I. p. 120. 121. Olympiodor. ad eum sect. 17 init. pag. 151. Schol. Plat. pag. 75 Ruhnken. et ad ipsam rem Inghirami Monumenti Etruschi ad tab. 54 delle Urne Etrusche pag. 456.

οὔτε ὦν ἡμέας οἰκὸς] „Haec a Graecis, ut suspicor, conficta, comparari poterunt cum narratis VIII, 22.“ *Valcken.* Cui equidem prorsus accedo, cum tota haec fama ab Argivis postea conficta et consulto sparsa videatur, qua se purgarent et excusarent, quod caeteris Graecis opem ferre contra Persas noluissent. οἰκὸς (pro εἰκὸς) dant Florentinus, alii cum Eustath. haec afferente ad Ili. pag. 759, 2 s. 661, 48. — In seqq. pro vulg. στρατεύεσθαι, quam servavit Bekkerus, e Florent. receptum est ἐκστρατεύεσθαι. Ad vocem ἀντίξοος conf. nott. ad I, 174.

αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἢν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμοὺς μέζονας ὑμέων ἄξω. Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταιτέειν· ἐπεὶ δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ ἐπισταμένους, ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταιτέειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην 574
151 ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων.

οὐδαμοὺς μέζονας ὑμέων ἄξω] Pro ἄξω male libri quidam ἕξω. Affert Wesseling. Herodot. II, 172 et Synes. Dion. 47; add. Herod. I, 134. II, 83. IX, 7. Valckenarius haec verba sic accipit, ut idem valeant atque οὐδαμοὺς τιμιωτέρους vel ἐν μείζονι τιμῇ ἄξω, *nullos habebo loco maiori s. potiori.* — Ad locutionem πρῆγμα ποιήσασθαι (i. e. *rem alicuius momenti sibi facere*, *non negligere*) conf. VI, 63 et vid. Thesaur. Ling. Graec. VI. pag. 1548 ed. Dindorf.

ἐπαγγελλομένους μεταιτέειν] μεταιτέειν Reiskio mutandum videbatur in μετιέειν, Valckenario prorsus delendum, quippe e vicinis huc repetitum. Mihi placet Schweighaeuseri sententia: „Nihil, ait, nec mutandum nec delendum, οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταιτέειν idem valet atque οὐδὲν ἐπαγγέλλεσθαι καὶ οὐδὲν μεταιτέειν. Poterat dicere scriptor: οὐδὲν ἐπαγγελλομένους οὐδὲ μεταιτέειν οὐδέν; sed vulgatae scripturae eadem inesse videtur sententia. Argivi primum, *ut nihil de societate professi* aut polliciti *erant* (nec enim cum aliis Graeciae populis ad deliberandum convenerant, c. 145 et 148), *ita nihil* (vel ab aliis Graecis vel a Lacedaemoniis) *vicissim postulaverant.* In verbo παραλαμβάνειν, quod consequitur, ponitur (ut persaepe apud Nostrum) actio pro voluntate et conatu agendi, *adsumere* pro *conari adsumere*, *invitare ad contrahendam societatem.* Sic idem ipsum verbum παραλαμβάνειν ponitur cap. 168 et 169.“ De significatione verbi ἐπαγγέλλεσθαι (*polliceri*) conf. VI, 139 ibique nott. — Ad argumentum loci conf. Plutarch. II. pag. 863 C. In seqq. ἐπὶ προφάσιος valet *sub hoc praetextu*, s. *hoc praetextu nisi.* Wesselingius conferri vult Herod. IV, 135 et Aristaenet. I, 18. Apud Sophocl. Trachin. 623 Both. exstat ἐπὶ προφάσει. Ac sane haec structura multo frequentior, quamquam nec alterius exempla deesse recte observat Boissonad. ad Aristaenet. l. l. p. 482. Ad locutionem ἡσυχίην ἄγειν conf. VII, 11 ibique allata.

Cap. CLI.

πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων] Hanc Calliae legationem in primos belli Peloponnesiaci annos incidere recte statuit Dahlmann. Herodot. pag. 41 ante Artaxerxis quidem mortem, quae accidit anno 425 s. Olymp. LXXXVIII, 4. Wesselingius haec cum Olymp. LXXXII, 4 concurrere ait in Diod. XII, 4. Quod vero hunc Calliam Cimoniae, quam dicunt, pacis auctorem habent eoque referunt scriptoris Nostri verba ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα, haudquaquam recte faciunt bene observante C. G. Kruegero in: Seebod. Archiv (1824) I. p. 210 seq. et Historisch. philol. Studien pag. 112 seqq. contra Kleinert: Dörptsche Beiträge z. Theolog. II. pag. 205 seqq. Tu vid. quae in Excursu ad VI, 42 de his monuimus. Neque enim de tanti momenti re Graecisque ipsis tam gloriosa, qualis fuit transactio inter Graecos et Persas facienda post tot bellorum vices, quae ipsi Herodoto scribendi argumentum suppeditarant, Herodotum hoc modo locutum esse credibile est, eamque his verbis ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα (quae

τυχεῖν ἐν Σούσοισι τοῖσι Μεμνονίοισι ἐόντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάντας. Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτᾶν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξεω, εἴ σφι ἔτι ἐμμένει, τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο, ἢ νομιζοίατο πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι. βασιλέα δὲ Ἀρταξέρξεα, μάλιστα ἐμμένειν, φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέρην. Εἰ μέν νυν 152
Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρταξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι· οὐδέ τινα γνώμην περὶ

nihil aliud declarant nisi *alius cuiusdam negotii causa*, quod ad rem modo narratam minime pertinuerit) tam obiter indicasse. Vid. Krueger l. l. pag. 113 et Dahlmann: Forschungg. auf d. Gebiet d. Gesch. I. pag. 4 seq. 12 seq., qui eodem modo haec intelligit. De *Callia*, Hipponici I filio, vid. supra nott. ad VI, 121. 122. Intelligitur Callias II, δᾳδοῦχος et λακκόπλουτος qui dicebatur, ditissimus omnium Atheniensium, qui ducenta talenta possidere ferebatur: vid. Boeckh: Staatshaushalt d. Ath. II. p. 14 s. I. pag. 630 ed. secund.

Ἀργείους δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον κ. τ. λ.] i. e. *Argivos vero hoc eodem tempore missis Susa legatis et ipsos quaesivisse ex Artaxerxe* etc. In quibus καὶ τούτους pro Herodoti more positum invenimus, licet antecedat Ἀργείους, ad hoc ipsum cum vi quadam respiciens, ut III, 63. 85 aliisque locis haud paucis nostri scriptoris. Moneo ob Kleinertum, qui l. l. pag. 205 hunc locum ita explicari vult, ut ex proxime antecedentibus mente repetatur τυχεῖν ad πέμψαντας, ex quo ipso pendeat infinitivus εἰρωτᾶν, consilii significatu (s. *qui — interrogarent*): at vereor ut quisquam assentiatur. — De *Susis Memnoniis* vid. allata ad V, 53. 54. Mox scripsi, ut cap. 152, Ἀρταξέρξεα pro Ἀρτοξέρξεα (de quo vid. nott. ad VI, 98) et βασιλέα pro βασιλῆα. — Ad verbum συνεκεράσαντο conf. not. ad IV, 152. Quaerit autem h. l. Bekkerus, an legendum sit ἐμμένει τῇ πρὸς Ξέρξεα φιλίῃ συνεκεράσαντο. Sed quartum casum in hoc attractionis quam dicunt genere ipsum verbum συνεκεράσαντο flagitare videtur; itaque nolui quidquam mutare, assentiente quoque Eltzio: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. IX. pag. 329 et 343. Neque a vulgata discesserunt Dindorf. et Dietsch. Sensus est: *num ipsis adhuc firma maneat amicitia, quam olim cum Xerxe iunxissent;* cf. IX, 106 — Ad verba νομιζοίατο (de qua forma conf. Bredov. p. 331) πρὸς αὐτοῦ conf. V, 89 ibique nott. et VII, 139 ibique nott.

Cap. CLII.

οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι] Conf. V, 9 ibique allata. Mox pro αὐτέων dedi αὐτῶν. Ad locutionem γνώμην — ἀποφαίνομαι vid. allata ad VIII, 49 coll. VII, 143. Quae sequuntur ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο κ. τ. λ., attigi in nott. ad VII, 150. Descripsit Herodotea Stobaeus Serm. XCVI (XCVIII), 74. p. 536 (T. III. p. 298 Gaisf. coll. CVII [CV] 9. pag. 372 Gaisf.). Ac bene Valckenarius: „Obscurius de industria loquens (Herodotus) significatum voluit, opinor, quosvis alios Graeciae populos ea fecisse nonnumquam, quae graviorem reprehensionem mererentur, nihilque hac in re admisisse Argivos, quod videri posset turpissimum.

αὐτῶν ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τήν περ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι. Ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήϊα κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροίατο ὀπίσω, τὰ ἐσενείκαντο. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται. Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαί γε μὲν ὦν οὐ παντάπασι ὀφείλω· καί μοι

Non itaque debuerat Herodotus propter haec de Argivis dicta in acerbam incurrere Plutarchi (II, 28. p. 863) criminationem." Equidem hanc sententiam ad eas retulerim, quae illa aetate inter Graecos omnino ferebantur qualesque plures in his Musarum libris reperiuntur. Atque Soloni auctori hanc ipsam, quam Herodotus profert, sententiam adscribi a Valer. Max. VII, 2. ext. 2, opportune observat Larcherus. Socrati geminam sententiam tribuit, notante *Cr.*, Plutarchus Consol. ad Apollon. pag. 106 B., ubi Wyttenbachium (p. 718 seq.) non fugit Valerii locus et qui haec imitatus est, Choricii Sophistae in Orat. funebr. in Procop. Gaz. §. 35 apud Fabric. B. Gr. VIII. pag. 859, atque etiam huc referunt Horatii locum Serm. I, 1, 15. Conf. A. Matthiae: Vermischte Schriften pag. 79. In hac Herodoti sententia *τὰ κακὰ mala, infortunia* esse recte monet Waardenburg: De nativ. simplicit. Herodot. pag. 210; minus bene Larcherus reddiderat „*mauvaises actions*". Ad ipsam Herodoti sententiam (*εἰ πάντες ἄνθρωποι — συνενείκαιεν κ. τ. λ.*) Wesselingius apte comparat, quae in Fragmento Pythagorico leguntur (Opuscull. mythologg. ed. Gale pag. 716): *λέγονται δὲ ὡς αἴτινες τὰ αἰσχρὰ ἐκ τῶν ἐθνέων παντόθεν συνενείκαιεν, ἔπειτα συγκαλεσοῦντες κελεύοιεν, ἅ τις καλὰ νομίζει, λαμβάνειν πάντα καὶ ἐν καλῷ ἀπενειχθῆμεν κ. τ. λ.*

ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι] scil. *τὰ οἰκήϊα κακά*, i. e. *sua* (domestica) *mala cum aliorum malis permutare cupientes.* Voci *τοῖσι πλησίοισι* respondet mox *τῶν πέλας*, quo idem significatur, ut III, 142, ubi conf. nott. Quod sequitur, *ἐγκύψαντες ἐς τὰ τῶν πέλας*, valet: *si propius se insinuassent in aliorum mala s. attentius inspexissent aliorum mala.* Ad significationem verbi *ἐγκύπτειν* conf. similia, quae exhibentur in Thesauro Ling. Graec. III. p. 116 et vid. supra ad V, 91 nott. Ad formam *ἀποφεροίατο* conf. Bredov. pag. 331.

πείθεσθαί γε μὲν ὦν] Ita cum Schweigh. et Gaisf. dedi pro *γε μήν*. Vid. VII, 234. V, 92. §. 5 ibique allata. Bekkerus idem exhibens *γε μὲν* omisit *ὦν*, quod sane a Sancrofti libro alteroque abest, indeque etiam omissum est a Dindorfio et Dietschio, qui idem quoque rediit ad lectionem *γε μήν*, assentiente Nabero in Mnemosyn. IV. p. 27.

Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν κ. τ. λ.] Ad dicendi formulam hanc apte adhibet Wesseling. Pausan. VI, 3. §. 4: *ἐμοὶ μὲν οὖν λέγειν μὲν τὰ ὑπὸ Ἑλλήνων λεγόμενα ἀνάγκη· πείθεσθαι δὲ πᾶσιν οὐκ ἔτι ἀνάγκη.* Eandem ferme sententiam Noster iam supra II, 123 enuntiaverat his verbis: *ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἑκάστων ἀκοῇ γράφων.* In quibus profecto nulla inest tergiversatio, qualem Nostro exprobrat Plutarchus qui dicitur de Herodoti malignit. (II). pag. 863 D., verum cernitur summum scriptoris studium summaque cura, qua in omnia inquirere accurateque ea referre studuit, quae vulgo ferebantur, sed relicto sibi eo iudicio, quo iis tantum, quae vera esse reperisset, fidem praeberet. Minime igitur credulum fuisse scriptorem nostrum, qui tam facile sibi imponi passus sit, sed summa cum cautione illum singula

τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον, ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδή σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἑστήκεε, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. Τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται.

Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν 153
συμμάχων, συμμίξοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. Τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ, ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης, ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφή-

quaeque referre vel ex hoc loco egregie cernitur: nec maius illum sic scripsisse crediderim, ut Argivorum in invidiam ne incurreret: quae videtur esse opinio Angli docti viri (Grote: History of Greece V. 86 seq.) haec disquirentis. — Mox ἦσαν dedi pro ἔσαν, ut paulo ante αὐτῶν pro αὐτέων.

ἡ αἰχμὴ ἑστήκεε] Duo codd. cum Eustath., haec afferente ad Ili. p. 680, 16 s. 553, ἕστηκε. Ad vocem αἰχμὴ (i. e. *bellum*) cf. nott. ad V, 94. Respicit autem Noster, opinor, cladem illam, de qua vid. VI, 76 seq. Verba: πᾶν δὴ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης valent: *cum quidvis sane ipsis accidere mallent prae luctu illo, in quo nunc versarentur*, afflicti scil. et in tristem statum redacti a Lacedaemoniis. Sic supra VI, 12: πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμίν γε κρέσσον καὶ ὅτι ὦν ἄλλο παθεῖν ἐστί, ubi cf. nott. Valcken. his addit Euripidem in Erechthei fragment. vs. 30 (nr. 362. pag. 372 Fragmm. Graec. tragg. ed. Nauck), ubi Praxithea sic loquitur: μισῶ γυναῖκας, αἵτινες πρὸ τοῦ καλοῦ ζῆν παῖδας εἵλοντ' ἢ παρῄνεσαν κακά.

CAP. CLIII.

ἀπίκατο] i. e. *advenerant*. Respui ἀπικέατο, quae aoristi est forma; nam ἀπίκατο plusquamperfectum praeter libros vetustos satis tuetur usus Herodoteus, de quo vid. Matth. Gr. Gr. §. 505, IV. De ipsa forma vid. allata ad VII, 118. — Ad συμμίξοντες conf. nott. ad VI, 23. — Ad Σύαγρος cf. Athen. IX. p. 401 D.

οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ] Ita omnes libri scripti idemque hoc erit atque Γελῷος, cui tamen articulus ὁ, quem Reiskius deleri voluerat, minus accommodatus videtur. Ferendum fortasse, ait Schweighaeuserus, fuerat οἰκήτωρ ἐν Γέλῃ, sed rectius cum genitivo id construi nomen addit, sicuti mox et IV, 34. Schaeferus coniecit οἰκήτωρ ἐὼν Γέλης, idque receperunt Schweighaeuserus et Gaisfordius; equidem cum Bekkero et Dindorfio redire malui ad librorum lectionem οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ, quam sic mutavit Dietsch., ut scriberet Οἰκήτωρ ὁ ἐν Γέλῃ, nomen proprium esse statuens.

ἐκ νήσου Τήλου] *Telos* insula exigui ambitus, in Carpathio mari sita prope Nisyrum a meridie *Triopii* promontorii (de quo vid. nott. ad I, 144. 174), unguento nobilis, Sporadibus vulgo accensetur. A Callimacho *Agathussa* vocabatur, teste Plin. H. N. IV, 12 (23). §. 69. Plura vid. apud Forbigerum: Handb. d. alt. Geograph. II. p. 240. Nunc vocatur *Dilos*, retento antiquo nomine, vel *Piscopia*. Quae sequuntur verba τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης, Schweighaeuserus interpretatur: *contra Triopium sita*. Malim equidem: *quae prope Triopium sita est*, non procul remota.

ὃς κτιζομένης Γέλης — οὐκ ἐλείφθη] In his Ἀντιφήμου nunc recte editum pro olim vulg. Ἀντιοφήμου. Nam *Antiphemum* vocant illum Thucydides VI, 4, Pausan. VIII, 46, Schol. Pindar. Ol. II, 14, Athen.

μου οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλίνεω ἑνός

VII. p. 297 F, Steph. Byzant. s. v. *Γέλα* pag. 265: qui etiam sunt primarii loci de ipsa Gela urbe: de qua vide veterum scriptorum locos allatos a Forbigero: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 798 sq. οὐκ ἐλείφθη per litoten quandam accipe: *domi non relictus est, sed una abiit, assumptus est.* Atque haud scio an his indicet Noster Antiphemum ducem coloniae fuisse, quem eundem una cum Entimo Cretensi Gelam colonos duxisse anno 690 a. Chr. n. sive Olymp. XXII, 3 (quod merito praefert Fischer: Griech. Zeittaf. pag. 80 minus recte ab Hieronymo monens poni Olymp. XXV, 5) narrat Thucydides VI, 4 coll. VII, 57. Reliqua dabunt C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 85 nott. 4 seqq. et Forbiger l. l. Gela urbs celeberrima in Sicilia orientali condita eo loco, qui nunc, ut narrant, vocatur *Terra nuova*, cum fluvius praeterlabens, qui idem nomen olim gerebat, nunc appelletur *Fiume di terra nuova.* De Gelae situ atque fatis plura disputarunt quoque Poppo Thucydid. I, 2. p. 506, Mannert: Geograph. d. Gr. u. Roem. IX, 2. p. 345 seqq., Raoul-Rochette: Histoire de l'établiss. d. col. Gr. III. p. 247 seq. — In seqq. ad ἀνὰ χρόνον (*temporis decursu*) conf. citt. ad VII, 10. §. 6.

ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν] Summum indicari videtur sacerdotium, cum Athenis quoque in mysteriis Eleusiniis principem inter sacerdotes locum teneret ὁ ἱεροφάντης: de quo plurima vid. allata in C. Fr. Hermanni Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 55 not. 21 ed. sec. et §. 34 not. 9. Hic igitur quorum numinum sacerdos fuerit constitutus, quove sensu accipienda sint sacra τῶν χθονίων θεῶν ab eo curata, merito quaeras; etenim χθόνιαι θεαὶ quae apud Sophoclem in Oedip. Colon. 1568 a Choro invocantur, huc referri nequeunt *Furiae:* θεοὺς ὑποχθονίους s. καταχθονίους fuisse coniicias, ad arcana quaedam sacra referendos, nisi ob Pindari Schol. ad Pyth. II, 27, ubi Dinomenem, Gelonis patrem, qui sacra in Siciliam attulerit, fuisse legimus ταῖν θεαῖν ἱεροφάντην, hoc quoque loco intelligi malis *Cererem* et *Proserpinam*, quam utramque deam a Siculis praecipue cultam esse nemo nescit. Ad hanc utramque deam pertinere videtur sacerdotium Telinae posteris commissum: eodem spectant sacra (ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν), quorum ope Telines reditum paravit exsulibus, quae et ipsa haud scio an arcana fuerint. Neque aliter intellexit Preller: Demeter etc. p. 176 (coll. Griech. Mytholog. I. p. 483 seq.) de Cerere disputans, quae χθονία vocabatur et apud Hermionenses quoque colebatur, teste Pausania III, 14, 5 et II, 35, 4, ubi huius deae festum commemoratur, cui nomen χθόνια vel, ut Aelianus N. A. XI, 4 scribit χθονία ἑορτή. Eiusdem Cereris χθονίας mentio fit in pluribus Hermionensium tabulis (vid. Inscriptt. Graecc. Corp. Vol. I. nr. 1194 et seqq.) ac praecipue in celeberrima inscriptione, quae amicitiae inter Hermionenses et Asinaeos redintegratae memoriam testatur, pluribus tractata ab Io. Frid. Eberto in Dissertat. I. De Cerere Chthonia (Regimont. Prussorr. 1826) pag. 2 seqq., quibuscum conf. quae Boeckh. monuit in Inscr. Gr. Corp. Vol. I. pag. 593 seqq., ubi eandem inscriptionem (nr. 1193) exhibuit, in qua haud scio an mentio quoque fiat τῶν θεῶν χθονίων, loco mutilo, in quo sermo est de iis, qui constituti sunt ἐπὶ τὰν θυσίαν τῶν... χθονείων, ubi facile suppleas licet θεῶν: quod ubi reiecit Boeckhius, quia nuspiam commemorentur θεοὶ χθόνιοι, sed sola Ceres χθονία, hunc ipsum Herodoti locum praetermisisse videtur, in quo diserte commemorantur οἱ θεοὶ χθόνιοι; adeo ut necesse non sit, in illa inscriptione cogitare de festo χθονείων, quae Boeckhii fuit sententia; conf. quoque Ebert l. l. pag. 16. De qui-

τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. Ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελώων, ἑσσωθέντες στάσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἶπαι. τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς

bus utut statuis, mihi vix dubium videtur, quin h. l. de Cerere et Proserpina eiusque sacris arcanis quibusdam sit cogitandum.

Τηλίνεω ἑνός τευ τῶν προγόνων] In Sancrofti cod. exstat ἑνὸς τοῦ τῶν. Τηλίνης haud scio an hoc loco nomen sit appellativum, quo *Teli insulae incola* s. *Telo oriundus* indicetur. *Mactorium* oppidum unus memorat Stephanus Byzantinus. Mannert. l. l. IX, 2. pag. 441 eo loco probabiliter illud situm fuisse putat, ubi nunc oppidulum *Mazzarino*. Cf. etiam Dorville: Sicul. pag. 137. In seqq. ad dativi formam στάσι vid. nott. ad V, 28.

ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν] i. e. *habens nullam virorum manum, sed sacra horum numinum.* τούτων cum recennt. edd. et h. l. et cap. 154 exhibui pro τουτέων. — Quod ad ipsam loci sententiam pertinet, qua dicitur Telines nulla virorum manu adiutus, sed sola proferens sacra (ἱρὰ) exsules restituisse, id ipsum ad arcana sacra s. mysteria quae vocantur eorumque cultum spectasse videtur: unde quoque Noster mox se nescire dicit, unde haecce ἱρὰ Telines ceperit aut quo modo ea sibi comparaverit. Quaenam vero fuerint haec ἱρὰ, si quaeras, tenendum est, ἱρὰ, quae h. l. virorum copiis opponuntur, vocari res sacras s. diis consecratas, sive simulacra deorum sive vasa sacra aliaque priscae religionis monumenta sive instrumenta, qualia in templis asservari ac pie coli solebant: hierophantae s. sacerdotis autem munus praecipuum fuit, huiusmodi ἱρὰ in hominum conspectum conferre ac monstrare (τὰ ἱερὰ δεικνύναι: vid. Lobeck Aglaopham. I. pag. 50 seqq.) hominibus, in quorum animos magnam vim illa exercerent sive publice exposita in ipsis templis, sive in pompis solemnibus circumlata. Unde satis opinor explicatur, quod Telines horum sacrorum, quae in ipsius potestatem devenerant, ope neque ulla armatorum hominum vi exsules restituere potuerit atque hoc ipsum sacerdotium summum sibi ac posteris suis retinuerit. Conf. etiam Grote: History of Greece V. pag. 270 seq. de his disserentem. In verbis sequentibus ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται haud necessarium videtur, cum Nabero (Mnemosyn. III. p. 483) rescribere τῶν χθονίων θεῶν s. τούτων τῶν θεῶν: id enim ipsum intelligitur. De formula dicendi ἐπ' ᾧ τε sequente futuri indicativo conf. Herod. VII, 154. 158 et Kuehner Gr. Gr. §. 828, 2; alia notavimus ad III, 83.

θῶμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε — ἔργον τοσοῦτον] i. e. *mirum igitur mihi quoque hoc accidit, quod* (secundum ea, quae) *audio tantum facinus a Teline perfectum esse.* Pro καὶ Eltz (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 337) poni vult κοῦ; mihi vocula καὶ, quae cum vi quadam h. l. ponitur, haud sollicitanda videtur. Ad usum praepositionis πρὸς in verbis πρὸς τὰ πυνθάνομαι vid. allata ad I, 38.

οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς] Valckenario auctore vel delendus

νενόμικα γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρηΐης· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων πεφυκέναι θηλυδρίης τε καὶ μαλακώτερος
154 ἀνήρ. οὕτω μέν νυν ἐκτήσατο τοῦτο τὸ γέρας. Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλης ἑπτὰ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελώου, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μουναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα ὁ Γέλων, ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταΐκου, ὃς ἦν δορυφόρος Ἱπ-

articulus τοῦ (cum in similibus locutionibus absit apud Athen. II. p. 68 A., Lucian. II. p. 506, Zenob. V, 37, Aelian. N. A. XIII, 9, Philostrat. V. Sophist. II, 31. §. 2) vel scribendum οὐ πρὸς τοῦ 'πιόντος [i. e. τοῦ τυχόντος] ἀνδρὸς, ut apud Sophocl. Oed. Tyr. 401 (conf. etiam Oedip. Colon. 1532), quamquam hoc nimis argutum esse, ipsum virum doctum haud latuit. Matthiae in Gramm. Gr. §. 316, d. not. h. l. excitans omisit voculam τοῦ, quam in editione sua bene mihi retinuisse videtur; quippe cuius eiiciendae nulla iusta apparet causa. *Cr.* conferri vult Heindorf. ad Platon. Gorg. §. 119. p. 181. Tu add. Blomfield. Glossar. ad Aeschyli Choëphor. 692. — Vocem ψυχὴν de *animi indole* accipio. Conf. III, 14 ibique nott. — In seqq. τούτων dedi pro τουτέων.

ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης κ. τ. λ.] Verisimile fit Herodotum e Thuriis Siciliam quoque iter fecisse, cum aliquoties Siculos memoret testes, ut praeter h. l. VII, 165. 167 coll. 170. VI, 25. V, 47, bene observante Heysio l. l. p. 139 coll. Dahlmann. in Herodot. p. 55 (ubi pro VI, 165. 170 repon. VII, 165. 170) et 187. Quaecunque igitur in hac Musarum parte de Sicilia enarrantur, ea credibile est e narrationibus tam ipsorum Siculorum quam Carthaginiensium, quos ille offenderit, fluxisse. Vox θηλυδρίης (*effeminatus*) invenitur quoque apud Lucian. Dial. Deor. V. §. 13 (p. 13), ubi consul. interpr. p. 261. T. II. ed. Bip. Add. Thesaur. Ling. Graec. IV. p. 359 seq. ed. Dindorf.

Cap. CLIV.

Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος κ. τ. λ.] Temporum rationes ita licet constituere cum C. F. Hermanno: Griech. Staatsalterth. §. 85 not. 5 (ubi vid. citata): *Cleander* anno 505 a. Chr. n.; *Hippocrates* (de quo etiam VI, 23) 498; *Gelo* 491, qui idem 485 Syracusas cepit mortuusque est 478 imperium relinquens *Hieroni*, teste Diodor. XI, 38. Nec aliter fere Boeckh. Explicc. ad Pindar. Ol. I. p. 100, qui Gelonem inde ab Olymp. LXXII, 2 Gelae et inde ab Olymp. LXXIII, 4. usque ad LXXV, 3 Syracusis regnasse ponit. Neque ante Olymp. LXXIII, 4 Syracusarum imperium (in quo ipso successit Hiero Olymp. LXXV, 3) illum obtinere potuisse monstrat quoque Grysar. De Doriens. comoed. pag. 148. Alia iam supra ad VII, 145 attulimus. *Cr.* excitat C. O. Mueller. Orchomen. pag. 338 seq. — μουναρχίην eandem quam mox τυραννίδα vocat. Vid. nott. ad V, 92. §. 2.

ὃς ἦν δορυφόρος] Voculam ὃς, quae in omnibus exstat libris scriptis, delevit Schweighaeuserus ob voces seqq. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον κ. τ. λ. minus convenientes, si voculam ὃς, quam potius post ἀπόγονος ante πολλῶν μετ' ἄλλων expectabas, retineamus. Retinuit tamen Gaisfordius. Schaeferus pro ὃς de suo dederat τέως. Nec magis

ποκράτεος ..... μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι᾽ ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ

placet emendatio Wesselingii, cui in mentem venerat ὁ Γέλων — πολλῶν μετ᾽ ἄλλων — μετέτρεψε· μετὰ δὲ κ. τ. λ. (i. e. *Gelo cum aliis multis excelluit; non multo vero post tempore* etc.) aut Pauwii, qui orationem demum vocibus ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι terminari voluit, sublatis maioribus punctis. — Bekkerus, qui exhibuit ὅς ἦν δορυφόρος Ἱπποκράτεος, post ipsas has voces lacunae signum posuit, eumque secuti sunt Dindorf. et Dietsch, et recte quidem, cum haec verba nihil contineant, ad quod sequentia verba μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον κ. τ. λ. commode referas. Itaque cum Bredovio pag. 15 nonnulla excidisse credo verba „causam rationemque, quae Gelonem inter et Hippocratem atque alios intercesserant, indicantia, quomodo Gelon prae ceteris virtute excelluisset, quos honores prius esset adeptus, quam ei imperii summa totius equitatus deferretur.“ Similem lacunam supra cap. 76 huius libri iam observavimus. Quod denique pro illo sive ὅς sive τέως Stegerus reponi vult κως, *opinor*, recte iam observavit censor Lipsiensis (Ergänz. Bl. 1833. pag. 46), *opinor* Graecis potius esse που, δήπου, numquam vero πως s. κως. — *Aenesidemus* haud scio an idem fuerit Theronis pater VII, 165 et Pindar. Ol. II, 9 (15).

ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος] „Praefecturam equitatûs, ἁπάντων τῶν ἱππέων τὴν ἐπιμέλειαν, Geloni ab Hippocrate mandatam Timaeus quoque prodiderat apud Criticos Pindar. Nem. Od. IX [95] prope fin.“ *Wessel.* De structura verborum ἀπεδέχθη — εἶναι vid. nott. ad V, 25.

Καλλιπολίτας] Dindorf. et Dietsch. scripserunt Καλλιπολιήτας, cum Herodotus in verbo πολίτης semper hac forma πολιήτης uti soleat, ut satis monstravit Bredov. p. 33 seq., cum quo eodem retinere malui Καλλιπολίτας, si quidem in aliis quoque huiusmodi compositis Noster vulgari forma utitur, scribens Ἡλιουπολῖται (II, 73), Ὀλβιοπολίτας (IV, 18) et quae sunt alia locorum huiusmodi nomina similia. *Callipolis*, quam nunc vocari *Gallipoli* scribit Larcherus, memoratur Scymn. Ch. 285 et Strabon. VI. p. 419 A. s. p. 272, a Naxiis condita ad Aetnam, inter Messenen et Tauromenium, Strabonis aetate iam diruta; alii nunc *Gallodoro* locum vocari dicunt, alii *Mascali Vecchio;* vid. Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 805 et conf. Mannert. IX, 2. pag. 439 et Raoul-Rochette: Histoire de l'établiss. d. col. Grecq. III. pag. 177 seqq.

Ναξίους] *Naxus* teste Thucydide VI, 3 uno ante Syracusas anno a Chalcidensibus condita (736 a Chr. n.; vid. Fischer: Griech. Zeittaf. pag. 68), antiquissima Graecorum per Siciliam urbs, quae ipsa Leontii et Catanae mater fuit, a septentrione Catanae iacebat vicina Messeniis ad fluvium Acesinem, cui teste Cluvero nunc nomen fluvii frigidi (*Fiume freddo*), prope Taurum montem, ad quem postea in ipsius Naxi locum exstructum fuit *Tauromenium* (*Taormina*) ea in montis parte, qua ad Catanam et Syracusas spectat. Vid. Forbiger l. l. III. p. 793, Poppo Thucyd. I, 2. p. 529, Mannert. IX, 2. p. 280 seqq., C. Fr. Hermann. l. l. §. 83. not. 2 coll. §. 84 not. 2.

Ζαγκλαίους] Conf. nott. ad VI, 22. 23. *Leontini*, e Naxo huc profecti, teste Thucyd. l. l. locum agrorum fertilitate adhuc insignem in ore Siciliae orientali tenebant, quem nunc occupare dicitur oppidum *Lentini*, viginti quattuor milliarr. a Syracusis aeque atque a Catana remotum. Vid. Polyb. VII, 6, Poppo l. l. I, 2. p. 527, Forbiger l. l. III. pag. 794, Mannert. IX, 2. pag. 300 et quae citantur apud C. Fr. Hermann. l. l. §. 83 not. 14. — Voce βαρβάρων

Λεοντίνους καὶ πρὸς Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων 576
συχνοὺς ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι τοῖσι πολέμοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολίων τουτέων, πλὴν Συρηκουσέων, οὐδεμία πέφευγε δουλοσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος. Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ ἑσσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρύσαντο δὲ οὗτοι, ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ᾧ τε Ἱπποκράτεϊ Καμάριναν Συρηκουσίους παραδοῦναι· Συρηκουσίων δὲ ἦν Καμάρινα
155 τὸ ἀρχαῖον. Ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα, τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ, κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλι Ὕβλῃ, στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων, τῷ λόγῳ

in seqq. intelligit *Siculos indigenas*, qui non Graecae fuerunt originis, hinc oppositi Callipolitis, Naxiis, Messeniis, Leontinis, Syracusanis. Conf. VII, 158. Thucydid. VI, 1.

πλὴν Συρηκουσέων] Ita e Florent. editum pro vulg. Συρηκουσίων. Quod sequitur πέφευγε, in ἀπέφυγε mutatum vult Cobet Mnemosyn. IV. p. 375, cum perfectum hic ferri nequeat; Nabero in Mnemosyn. IV. p. 27 placuit διαπέφευγε; mihi neutrum arridet, quare vulgatam haud mutavi. Ad verba πρὸς Ἱπποκράτεος conf. notata ad VII, 139. *Elorus* s. *Helorus* fluvius mari miscetur prope Elorum oppidum in Siciliae ora orientali, a meridie Syracusarum, campos admodum fertiles permeans. Nunc eum vocari scribunt *Atellari* aut *Abisso*. Conf. Mannert. IX, 2. pag. 340 et Forbiger l. l. pag. 785. Hinc idem fluvii nomen, quod aliis locis (v. c. apud Pindar. Nem. IX, 40. Diodor. Sic. XIV, 103) scribitur Ἕλωρος cum adspiratione (de qua cf. Ebert. Diss. Sic. pag. 199), in Polybii loco I, 6, 2 (ubi legitur vulgo: περὶ τὸν Ἑλλέπορον ποταμόν), probabiliter reponi vult Osann. in Commentt. seminar. philolog. Giess. Spec. VI. p. 14 seq.

ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες] „*hac lege reconciliantes*. Conditio fuit, ut ob cladem ad Elorum (de qua in Schol. ad Pindar. Nem. IX, 96) *Syracusani Camarinam*, nuper eversam, Hippocrati bona fide *restituerent*, Thucyd. VI, 5." *Wesseling*. Ad structuram ἐπὶ τοῖσδε — ἐπ' ᾧ τε — παραδοῦναι vid. Kuehner Gr. Gr. §. 828, 2 et quae ad VII, 153 allata sunt; de verbo καταλλάσσειν nott. ad V, 28. *Camarina* Gelae proxima a Syracusanis condita fuit annis ferme centum triginta quinque post ipsas Syracusas conditas (igitur anno 599 a Chr. n.; vid. Fischer: Griech. Zeittaf. p. 111), teste Thucydide VI, 5, ubi haec leguntur: ἀναστάντων δὲ Καμαριναίων γενομένων πολέμῳ ὑπὸ Συρακουσίων δι' ἀπόστασιν (anno 454 a. Chr. n.), χρόνῳ Ἱπποκράτης ὕστερον Γέλας τύραννος, λύτρα ἀνδρῶν Συρακουσίων αἰχμαλώτων λαβὼν τὴν γῆν τὴν Καμαριναίων, αὐτὸς οἰκιστὴς γενόμενος, κατῴκισε Καμάριναν. Quod factum est anno 495 a Chr. n. Reliqua urbis celeberrimae fata ii enarrant, quos citat C. Fr. Hermann. l. l. §. 84 not. 16 coll. Popp. I, 2. p. 507, Mannerto IX, 2 p. 343, Forbigero l. l. III. pag. 797. seq. Nunc ibi vicus *Camarina* exstare dicitur prope oppidum *Biscari*.

Cap. CLV.

τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ] In libris scriptis plerisque exstat Κασσάνδρῳ vel Κασάνδρῳ. At vid. VII, 154, ubi nulla lectionis varietas. De verbo κατέλαβε cf. nott. ad III, 42.

Ὕβλῃ] Cum tria huius nominis oppida in Sicilia commemorentur, Larcherus de ea *Hybla* hic cogitan-

τιμωρέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελώων, ἦρχε αὐτὸς, ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὕρημα, τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκουσίων ἐκπεσόντας ὑπό τε τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων, ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παραδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν.

dum esse censet, cui cognomen *Heraeae* in meridionali Siciliae parte ab occidente Gelae ad eam viam, quae Agrigento ducit Syracusas, ubi nunc *Ragusa* esse Cluverus asserit. Tu vid. omnino laudata ab C. Fr. Hermanno l. l. §. 84. not. 3. 4 et Forbigero l. l. III. pag. 814. De *Hybla Megarica* conf. VII, 156. — In seqq. ad verba λόγῳ μὲν — ἔργῳ δὲ conf. VI, 38, Wesseling. citat Sophocl. Oed. Col. 816.

μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὕρημα] i. e. *post hunc successum insperatum, inopinatum.* Tu vid. VIII, 109 ibiq. nott. — In seqq. τοὺς γαμόρους intellexit *divites*, *locupletes* sive *optimates*, ut VI, 22, ubi vid. Vid. C. Fr. Hermann l. l. §. 60. not. 4 et add. Brunet de Presle: Recherches sur les établissemens des Grecs en Sicil. pag. 396, qui γαμόρους Gallice reddit: „*propriétaires fonciers.*" Forma γαμόρος Dorica est, de qua conf. Ahrens: De dialect. Dorica pag. 130. 199; vulgo γεωμόρος idem dicitur, qui κληροῦχος, *agrum* (bello inprimis captum) *qui sortitur.* Mox τὸν δῆμον dicit *plebem*, ut V, 30.

καλεομένων δὲ Κυλλυρίων] De voce δὲ vid. nott. ad VII, 8. §. 2. Κυλλυρίων dat Florentinus ac Sancrofti lib. cum duobus Pariss. Mediceus liber aliusque cum Valla exhibet Κιλλυρίων, alii aliter. Suidas s. v. II. p. 231 habet Καλλικύριοι, Hesychius II. p. 260 Κιλλικύριοι, quod etiam in Herodoto genuinum censent Valckenar. atque Welcker in Prolegg. ad Theogn. p. XIX, qui veterum testimonia attulit ac praecipue Aristotel. in Rerr. publicc. libro p. 149 fragmm. ed. Neumann. Quos sive *Cyllyrios* sive *Cillicyrios* bene comparare licet cum Spartanorum Helotis, Thessalorum Penestis, aliis id genus servis, quibus par vitae conditio ac status. Tu vid. C. Fr. Hermann. l. l. §. 19. not. 13 et Brunet de Presle l. l. p. 399 not. Hinc igitur, monente C. O. Muellero Dor. II. pag. 61, triplex incolarum genus in urbe Syracusis distingui debet. Primo loco veniunt *Gamori*, qui vocantur, i. e. coloni prisci Corinthii, qui agris divisis maximas sortes ipsi obtinuerunt, locupletes; sequitur *demus*, reliquos cives liberos complectens; infimum locum obtinent *Cyllyrii*, servi in Gamororum fundis, qui probabiliter fuere indigenae Siculi olim subacti. Atque inter hosce *Gamoros* adiunctis Cyllyriis et *demum* s. *plebem* olim eandem fere rationem obtinuisse vult C. O. Mueller l. l. atque Romae inter patricios eorumque clientes atque plebeios.

ἐκ Κασμένης] Haec urbs auctore Thucydide VI, 5 (ubi Κασμέναι) a Syracusanis anno 644 a. Chr. n. est condita inter Acras et Camarinam, ut videtur Cluvero, eo fere loco, quo nunc in regione amoenissima exstat oppidum *Scicali* s. *Scicli.* Apud Stephan. Byzant. legitur Κασμένη s. v. Tu conf. Mannert. IX, 2. pag. 440, Raoul-Rochette: Histoire de l'établiss. III. pag. 354. In seqq. verbis ἔσχε καὶ ταύτας spectat ταύτας ad Συρηκούσας.

ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παραδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν] Aristotelem si au-

156 *Ὁ δὲ ἐπεί τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλης μὲν ἐπικρα-
τέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἱέρωνι ἀδελφεῷ
ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἦσαν ἅπαντα αἱ
Συρήκουσαι. αἱ δὲ παραυτίκα ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον.
τοῦτο μὲν γὰρ Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγα-
γὼν πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε·
τοῦτο δὲ Γελώων ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τὠυτὸ τοῖσι Καμα-* 577
ριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορ-

diamus (Polit. V. [al. VIII] 2,6), *ὁ δῆμος* Syracusanorum, qui expulsis Gamoris rerum potitus est, iam ante Gelonem (*πρὸ τῆς Γέλωνος τυραννίδος*) suâ ipsius culpâ cecidit, *εἰς ἀναρχίαν· καὶ ἀταξίαν* prolapsus. Quod cum hisce Herodoti verbis conciliari posse negat Grote (History of Greece V. p. 286), adeo ut in Aristotelis loco *Dionysii* nomen Geloni substitui velit, cum e maiori potentia, quam e revocatis Gamoris acceperit Gelo, satis explicari possit, quod plebs se subiecerit. Sed plebem id ipsum fecisse sponteque se tradidisse Geloni putem, quod satis intellexisset, se urbis imperium obtinere diutius haud posse invalidamque esse, quae rempublicam tueretur et ab omni rerum perturbatione servaret: unde Geloni, a quo meliora sperabant, tradidit urbem plebs. Conf. etiam Mueller. Dor. II. p. 157 seq., Plass: Die Tyrannis I. p. 282.

Cap. CLVI.

Γέλης μὲν ἐπικρατέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο] i. e. *Gelam, quam tenebat, Hieronis fratris curae permissam, minoris faciebat*, s. Gelae, quam imperio tenebat, minorem rationem habebat indeque Hieronis fratris curae permisit. Qui locus me sentiente non eget correctione. Wesselingius maluerat *ἔτι κρατέων*, quod continuo in textum recepit Schaeferus. Ad structuram loci cf. etiam G. Hermann. ad Viger. p. 771. — In seqq. *ἐκράτυνε* est *firmare s. augere studuit.* Cf. I, 100 coll. 13. 98. Pro *ἔσαν* rescripsi *ἦσαν*.

καὶ ἦσαν ἅπαντα αἱ Συρήκουσαι] i. e. *et omnia ei erant Syracusae*, ut Latine expressit Bergler ad Alciphron. pag. 237, quemadmodum Livius XL, 11 dixit: „Demetrius iis unus *omnia* est." Tu vide sis de hac locutione nott. ad I, 122. III, 157. Theocrit. XIV, 47 ibique Fritsche, Viger. p. 727. Quam quod ita refingere placuit Reiskio et Pauwio: *ἔσαν ἅπαντά οἱ αἱ Συρήκουσαι*, id iure haud necessarium videtur Wesselingio et Eltzio (Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 338), qui pronominis in huiusmodi locutionibus omissi aliquot attulit exempla: nec magis necessarium duxerim, libris praesertim invitis, cum Valckenario et Schweighaeusero scribere: *ἔσαν ἅπαντά οἱ Συρήκουσαι.* Neque articulus abest in simili formula I, 122. Quae cum ita sint, a vulgata discedendi causam idoneam haud perspicio, neque inde Schaeferum secutus sum scribentem: *καὶ ἦσάν οἱ πάντα αἱ Συρήκουσαι*, quam lectionem recentt. edd. inde a Bekkero receperunt.

αἱ δὲ παραυτίκα ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον] Ad *ἀνά τ' ἔδραμον* conf. nott. ad I, 66 et adde, quae hic affert Valckenar., Suid. s. v. *Γέσιος* I. p. 478. Eunap. in Porphyr. pag. 13 s. pag. 7 Boissonad. coll. E. Wentzel: De praepositt. tmesi ap. Herodot. §. 9. p. 16. Larcherus bene memor fuit Homerici dicti: *ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος* Ili. XVII, 56. — Ad *ἀνέβλαστον* conf. nott. ad III, 62. Add. V, 92. §. 4. — Paulo inferius genitivum *τῶν ἀστῶν* tuetur Wesselingius his locis similibus: VII, 170. III, 123. IV, 33. IX, 93.

Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ] Ad Siciliae oram meridionalem non

κεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῷ, καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς τὰς Συρηκούσας πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ προσδεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας, ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διακρίνας. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνοίκημα

longe ab ipsis Syracusis intimo in sinus maritimi recessu urbs iacuit *Megara;* quae quo a Megaris Atticis distingueretur, *Hyblaeae* cognomen accepit probe discernenda ab *Hybla Geleatide*, alia Siciliae urbe, quacum Megaricam Hyblam saepius confusam esse videmus. Vid. Thucydid. VI, 62 coll. 94, Poppo I, 2. pag. 524 seq., quem sequitur C. Fr. Hermann. l. l. §. 84, 3, Mannert. IX, 2. p. 304 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 795, Goeller: De situ et orig. Syracus. p. 9. Adhuc nulla urbis antiquae supersunt vestigia, quam eo loco sitam volunt, quo hodie *Cattaro.* Urbem a Gelone, qui statim postquam Syracusis obtinuit imperium, Megarensibus bellum intulisse videtur, captam ponit C. O. Mueller (Dor. I. p. 122) circa Olymp. LXXIV, 2, Grysar De Dorienss. comoed. pag. 147 Olymp. LXXIV, 1. Incidit igitur hoc in ann. 483 vel 484 ante Chr. n. Verba: ἐς τὴν ὁμολογίην προσεχώρησαν valent: *cum pacto inito se dedissent;* ὁμολογίην enim Noster dixit id, in quo utrique paciscentes convenere s. consenserunt, sive de foedere ineundo sive de deditione facienda agitur; conf. VIII, 52. 141, et quae similia haud pauca affert C. F. W. Mueller: De ritibb. et de caerimonn. (Regimont. 1854) pag. 11. Nobis usitata in his vox: *Capitulation.* In seqq., ubi dedi αὐτῶν pro αὐτέων, ad τοὺς παχέας conf. nott. ad V, 30. Quibus optimatibus opponitur ὁ δῆμος s. *plebs*, ut VII, 155. Ad verba ἀειραμένους πόλεμον conf. nott. ad VII., 132.

ἀγαγὼν καὶ τούτους] τούτους ad δῆμον pertinet structurâ haud insolitâ. Ad verba ἀπέδοτο (i. e. *vendidit*) ἐπ' ἐξαγωγῇ conf. nott. ad V, 6.

Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ] Haec civitas a Leontinis condita intra promontorium Pachynum ac Lilybaeum in bellis Carthaginiensium ac Siculorum interiisse videtur, cum nulla eius postmodo fiat mentio. Vid. Strab. VI. pag. 272 s. p. 418C. et 419 A. et conf. Forbiger l. l. III. pag. 810. διακρίνας est: *discretis optimatibus*, qui scil. in civitatem iisdem, quibus ante fruebantur, iuribus ac privilegiis recipiebantur, a *plebe*, quam vendi ille iussit. — Ad verba: τὠυτὸ δὲ τοῦτο — ἐποίησε conf. IV, 166 ibique nott. Ad argumentum loci pertinet Polyaeni locus I, 27, 3 narrantis, Gelonem, Megarensium civitatem evertere cum vellet, colonos e Doriensibus qui vellent, eo vocasse, et Magarensium principi pecunias supra vires imposuisse, quas hic civibus imperarit; οἱ δὲ, ita pergit Polyaenus, τοῖς τέλεσιν ἀπαγορεύοντες, εἰς τὴν ἀποικίαν τὴν ἐν Συρακούσαις ὑπείκουσαν, ὑποβαλόντες αὐτοὺς τῇ Γέλωνος δυναστείᾳ.

συνοίκημα ἀχαριτώτατον] i. e. *existimans una cum plebe habitare rem esse omnium maxime ingratam et iniucundam, molestissimam igitur ac taediosissimam.* Plebem autem ita vocat, quia tyrannis plebs insuavis est minimeque iucunda, quippe qua οὐδὲν ἀξυνετώτερον οὐδὲ ὑβριστότερον e Megabazi sententia III, 81. Ita exponit Wesselingius: cum quo eodem minime huc pertinere credam, quod V, 91 Spartani Atticum

ἀχαριτώτατον. Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων.

157 Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συ-

populum ob gratiam sibi non relatam vocant δῆμον ἀχάριστον. Sed agnoscere in talibus mihi videor scriptoris animum a nulla re magis alienum, quam a tyrannide ac tyrannorum, qui Graecis vocantur, imperio, pro ingenito illo libertatis studio, quo Nostrum incensum fuisse haud pauci historiarum loci indicant. Vid. V, 66 ibique nott. coll. V, 78 et VII, 164. Namque multum sane abesse videtur, ut Gelonem eo quo vulgo accipitur sensu tyrannum fuisse existimemus, i. e. regem superbum; quem potius cum aequitate Siculorum res moderantem optimas leges tulisse omniumque rerum abundantiam procurasse atque omnino populi studiosissimum fuisse testatur Diod. Sic. XI, 38. Cf. Goeller. de situ et orig. Syracus. pag. 15.

Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων] Vere ita recteque Noster pronuntiavit, qui verbis proxime antecedentibus: *νομίσας δῆμον εἶναι συνοίκημα ἀχαριτώτατον* Gelonem quodammodo perstringere voluisse videri potest, quod plebem inhumaniter tractaverit animumque ab ea aversum prae se tulerit. Etenim non *magnus* solum rex exstitit Gelo, verum maximus adeo, qui non tantum rebus in bello gestis praeclarus Graecos in Sicilia habitantes a Poenorum imperio liberavit, sed etiam domi summâ prudentiâ usus in re publica administranda opes Syracusanorum ita auxit, ut maxime florerent eorum res et ad fastigium fere omni modo perducerentur: beneque civitatis salutem ille tueri studuit, locupletibus civibus in urbem coactis, in qua opum augendarum optima data esset occasio, plebe egena et ad turbas seditionesque prona ex urbe eiecta in rus, ubi opus faceret. Quare merito summam laudem Gelo apud veteres aeque atque apud recentiores scriptores nactus est. Vid. Brunet de Presle: Recherches sur les établissements des Grecs en Sicilie pag. 119 seqq. et inprimis pag. 137 seq., Grote: History of Greece V. pag. 285 seqq. et praecipue Plass: Die Tyrannis I. pag. 282 seqq. 293 seq. Gelonis res peculiari scriptione persecutus est W. H. van Hardenberg: De Gelone Syracuss. tyranno. Ultraiect. 1841.

CAP. CLVII.

ἀπίκατο] Olim ἀπικέατο; de qua confusione vid. allata ad VII, 118. — Mox cum Dietschio exhibui *Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀθηναῖοι*, ubi vulgo abest vocula τε, omissa a Bekkero et Dindorfio, sed bene retenta a Dietschio. Adfuisse autem unâ Atheniensium legatos patet ex Herodot. VII, 161 et Schol. Pindar. ad Pyth. I fin. s. 146. *Cr.* conferri vult Ephori Fragmm. pag. 221. Etenim Ephorus, ut e Pindari scholiis l. l. apparet, de iisdem rebus tradiderat, et quidem paulo aliter atque Herodotus. Quo enim tempore Xerxes bellum parabat, legati a Graecis ad Gelonem missi dicuntur ab Ephoro: sed eodem tempore quoque legatos Persarum et Phoenicum hic scribit pervenisse ad Carthaginienses eosque invitasse, ut classem pararent, qua Siciliam peterent, Graecisque in Sicilia subactis ipsam Peloponnesum aggrederentur. Quos cum appropinquare audivisset Gelo, copias, quas ad opem Graecis ferendam paraverat (ducentas naves, duo milia equitum, decem milia peditum), contra Carthaginienses duxisse Gelonem iisque devictis non Siculorum tantum, verum etiam totius Graeciae liberatorem exstitisse. Quae talia profecto sunt, ut minime conficta prorsus videantur ab Ephoro, quae Kortümii est sententia: Griech. Gesch. I. p. 324. Tu conf. etiam Grote: History of Greece V. pag. 293 seq. et Ad. Stelkens: De Ephori Cumaei fide atque aucto-

ρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους, ἔλεγον τάδε· Ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον· τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἠοῖον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίης, στρατηλατήσειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρόσχημα μὲν ποιεύμενος, ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. Σὺ δὲ δυνάμιός

ritate (Monaster. 1857) pag. 23. Vid. quoque nott. ad Herod. VII, 165. De Graecorum legatis ad Gelonem missis vid. Brunet de Presle: Recherches etc. pag. 131 seqq.

τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι, ὅτι κ. τ. λ.] Ita libri scripti, a quibus discedere nolui cum recentt. edd., nisi quod post πυνθάνεαι cum Bekkero, Dindorf. et Dietschio minorem substitui distinctionem, quo melius verba seqq. cum antecedentibus cohaereant. Schaeferus in textum receperat Valckenarii coniecturam: παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πάντως γὰρ πυνθάνεαι, ὅτι κ. τ. λ.; qua omnem orationis colorem everti recte mihi annotare videtur Wesselingius, aliorum more orationem sic decursuram fore adiiciens: πάντως κου πυνθάνεαι, ὅτι Πέρσης ἀνὴρ ἐπιὼν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, μέλλει κ. τ. λ. Idem conferri vult Abresch. Dilucidd. Thucydd. p. 104 et ad Aristaenet. I, 5. Repetit Noster VII, 177 voces τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, itemque VII, 139 fin. coll. 173. 138 fin. 203; τὸν ἐπιόντα πόλεμον ἀμύνεσθαι dixit Thucydides II, 38, ubi vid. interpretes. Atque simili fere modo Thessali Phocensibus pollicentur τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην ἀποτρέψειν apud Herod. VIII, 29: ubi τὸν ἐπιόντα refingi vult Naber in Mnemosyn. IV. p. 28. Sed vid. ibi nott. Ad seqq. verba ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον conf. nott. ad IV, 83; ad verba πρόσχημα μὲν ποιεύμενος cf. nott. ad IV, 167 et de indicativo ἐλαύνει nott. ad VII, 138. Pro τὸν ἠῷον στρατὸν cum Dindorfio (Commentat. de dialect. Herodot. pag. XXXVII) edidi ἠοῖον, quod Noster IV, 100. 160 exhibet. Reliqui editores omnes retinent ἠῷον. Ad formam ἐν νόῳ (cuius loco Sancrofti liber ἐν νῷ) cf. allata ad I, 27, ubi pro ἐν νῷ restituere debebam ἐν νόῳ. Ad locutionem ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι conf. allata ad I, 94 et III, 45. Sic mox cap. 158 τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται.

Σὺ δὲ δυνάμιός τε ἥκεις μεγάλης] i. e. *Tu vero ad magnam potentiam pervenisti.* Verbo ἥκειν cum adstruatur genitivus, plerumque adiectum est adverbium εὖ vel simile quid, ut I, 30, ubi vid. nott. I, 102. 149. VIII, 111. V, 62, ubi vid. nott. et add. aliorum scriptorum locis Luciani Imagg. 11 (ubi vid. Bosii annotatt.), Hyperidis apud Dionys. Halic. T. II. p. 179, 40, Philostrat. Vit. Apoll. VIII, 18, Suidae s. v. Εὐτόκιος, quae affert Valckenar. ad h. l.; itaque Reiskius scribi vult μεγάλως pro μεγάλης, qua voce prorsus eiecta Valckenarius refingit εὖ ἥκεις. Equidem cum Schweighaeusero a libris vetustis stare malui quam incertas sequi correctiones. Etenim, ut ad h. l. adscripsit idem Schweighaeuserus, „multa „passim in veterum scriptis repe„riuntur ἅπαξ λεγόμενα, multae „item formulae insolentiores, quae „turbare quidem nos possunt nec „viro idcirco eliminari continuo de„bent. Immo vero, cum I, 149 χώ„ρην dixerit Herodotus ὡρέων ἥκου„σαν οὐκ ὁμοίως, non adiectâ, sed „subintellectâ εὖ particulâ, cum„que VIII, 111 θεῶν χρηστῶν (non „nude θεῶν) ἥκοιεν εὖ scripserit, „quidni idem h. l. δυνάμιος ἥκεις „μεγάλης (quod aliquanto maiorem

τε ἥκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη
μέτα, ἄρχοντί γε Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν
Ἑλλάδα καὶ συνελευθέρου. ἁλὴς μὲν γὰρ γενομένη πᾶσα ἡ
Ἑλλὰς, χεὶρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι
ἐπιοῦσι· ἢν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλωσι
τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ᾖ ὀλίγον, τοῦτο δὴ
ἤδη δεινὸν γίνεται, μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. Μὴ γὰρ ἐλπίσῃς,
ἢν ἡμέας καταστρέψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ
ἥξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι, βοηθέων γὰρ ἡμῖν 578
σεωυτῷ τιμωρέεις. τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτὴ
ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι. Οἱ μὲν ταῦτα ἔλε-
158 *γον. Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε· Ἄνδρες Ἑλ-*

„vim habere videtur, quam δυνάμιος εὖ ἥκεις) scribere potuerit?“ Unde genitivum verbo ἥκειν addi posse sine adiecto adverbio monuit quoque Kuehner Gr. Gr. §. 537, d, hunc locum sic reddens: *magnâ praeditus es potentiâ.* Recentt. edd. inde a Bekkero vulgatam reliquerunt intactam.

καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα] i. e. *ac sane haud minima Graeciae pars ad te pertinet, si quidem Siciliae imperas.* Ubi μέτα (pro μέτεστι) satis esse poterat, ut I, 88. 171: sed additur μοῖρα ad sententiae vim augendam; cf. Kuehner Gr. Gr. §. 519. not. 1.

ἁλὴς μὲν γὰρ γενομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς] Retinui γενομένη codicis Florentini auctoritate a Gaisfordio mutatum in γινομένη. Ipsa participii structura haud absimilis est ei, quam supra VI, 111 (ubi conf. nott.) invenimus; participium enim cum addito suo nomine in nominativo ponitur, quod quae hoc participio et nomine addito continentur, ita coniuncta sunt cum iis, quae in sententia primaria indicantur, ut vel subiectum, quod dicunt, his ipsis constituere videantur indeque etiam eodem nominativi casu proferenda sint. Quos immerito nominativos absolutos vocari satis constat. Exposuit de his nuper Ed. Wentzel: Ueber die sogenannte absolute Participialconstruction d. griech. Sprache (Glogau 1857) pag. 21—27. Aliter Latini, quibus dicendum est: *etenim coniunctis totius Graeciae copiis magna (inde) contrahitur manus s. magnus paratur exercitus.* De voce ἁλὴς Herodoti locos iam attulimus ad I, 133; ad voces χεὶρ μεγάλη cf. VII, 20 ibique nott. — In seqq. ad τὸ δὲ ὑγιαῖνον conf. nott. ad I, 8 coll. VI, 100. Restitui mox vulgatam τοῦτο δὴ a Schweigh., Gaisf., Bekkero et Dietsch. e cod. Florent. mutatam in τοῦτο δὲ, quod cur stylo Herodoteo magis sit conveniens, ut putat Schweighaeuserus, equidem non percipio. Dindorfius hac vocula prorsus abiecta dedit τοῦτο ἤδη, quod Sancrofti liber affert. Cum seqq. verbis: μὴ γὰρ ἐλπίσῃς — ὡς οὐχὶ ἥξει apte contulit Pflugk. Euripid. Heraclid. 1051: μ ὴ γὰρ ἐλ π ί σ ῃ ς, ὅ π ω ς αὖθις πατρῴας ζῶν ἔμ' ἐκβαλεῖς χθονὸς et Sophocl. Electr. 963. — Verba ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι bene sic reddidit Schweighaeuserus: „*sed priusquam istud accidat, tibi prospice.*“ — In fine cap. ad ὡς τὸ ἐπίπαν conf. VII, 50. §. 1, ubi etiam de usu verbi ἐθέλειν, quod h. l. valet *solere*, ut notant Vigeri editores p. 264, a *Cr.* excitati.

Cap. CLVIII.

πολλὸς ἐνέκειτο λέγων] i. e. *Gelo multum instabat dicens s. vehementer illos increpans dixit.* Wesseling. cf. IX, 90. VIII, 59 et Dion. Cass. XLII,

ληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ἐπισκήπτοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδεω πρὸς Ἐγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ᾽ ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφελεῖαί τε καὶ ἐπαυρέσιες γεγόνασι· οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα

24. Tu conf. etiam supra I, 98. Polyaen. II, 3, 12 (πολὺς ἦν ἐγκελευόμενος). Kuehner Gr. Gr. §. 661, VIII.

λόγον ἔχοντες πλεονέκτην] *insolentem habetis orationem* reddidit Gronovius cum Valla. Larcherus indicari hic statuit *l'insolence* s. sermonem arrogantem ab eo habitum, qui omnia sibi deberi seque ipsum nihil caeteris debere putat. Ac πλεονέκτης vulgo is dicitur, qui plura quam par est acquirendi et possidendi cupidus est, insolens, arrogans, ut πλεονεξία apud Herod. VII, 149 et πλεονεκτέειν VIII, 112. Alia vid. in Thes. Ling. Graec. T. VI. pag. 1190 ed. Dindorf. Itaque recte Schweighaeuserus: „Hoc Gelo dicit: *Vestris unice commodis intenti ab aliis ea postulatis officia, quae vos illis petentibus praestare dedignamini.*" Quod sequitur ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον κ. τ. λ., valet: *sustinuistis s. ausi estis me adhortari, ut auxilio vobis veniam adversus barbarum.* Ubi participium παρακαλέοντες pendet ab ἐτολμήσατε ea ex structura, qua apud poëtas praesertim verbo τολμᾶν (cf. Homer. Odyss. XXIV, 162) et τλῆναι (Aeschyl. Agamemn. 1008. Sept. c. Theb. 751. Euripid. Alcest. I, 285, ubi vid. Monk) participium adiicitur, et supra VII, 101 verbo similis significatus (ὑπομενέουσι — ἀνταειρόμενοι) participium additur.

δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι] i. e. *cum ego a vobis peterem auxilium adversus barbaros s. ut una mecum barbaros adgrederemini.* Ubi suppl. ὑμῶν ad δεηθέντος. — βαρβαρικὸν στρατὸν dixit indigenas Siculos Graecis advenis infensos, ut VII, 154. Ad νεῖκος in seqq. conf. VI, 42 ibique nott. et ad συνῆπτο nott. ad V, 75.

ἐπισκήπτοντος] „*cum incumberem apud vos, instarem, mandatum vobis darem atque urgerem, ut necem Doriei, filii Anaxandridae, ab Egestaeis commissam ulcisceremini.* Cf. Schweighaeuser in Lexic. Herodot. I. pag. 264 s. v. ἐπισκήπτειν, de quo dixi in nott. ad III, 73. In seqq. ἐκπρήσσεσθαι valet *poenas exigere, ulcisci,* ut apud Dionys. A. R. V, 40 et apud Herod. VII, 169 συνεκπρήσσεσθαι. Vid. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Perss. 482 ibique allata. Ad argumentum loci vid. nott. ad V, 46, ubi etiam de scriptura vocis Ἐγεσταίων, in qua etiam h. l. libri variant.

ὑποτείνοντος] Valckenar. supplet ἐλπίδα, auctore Schol. Thucyd. VIII, 48. Et conf. etiam Suid. s. v. III. pag. 562 et Schol. Aristoph. Acharn. 657, qui ὑποτείνων exponit ὑπισχνούμενος, *promittens, spem praebens.* Plura vid. in Thes. Ling. Graec. VIII. pag. 447 Dindorf. Inde reddidit Schweighaeuserus: *simulque adiutorem me vobis obtuli ad liberanda emporia,* quae scil. ab hostibus (Carthaginiensibus) occupata erant (in Graecorum detrimentum). Pro vulg. ὠφελίαι in Florent. ὠφελείαι, quae eadem varietas V, 98 init. Inde Dietsch. scripsit ὠφέλειαι, equidem cum Bredovio pag. 187 dedi ὠφελεῖαι. Ad formam ἐπαυρέσιες conf. Koen. ad Gregor. Cor. de dial. Ion. §. 66. p. 475, unde Larcherus hic legi mavult ἐπαυρέσις: minus recte: vid. Bredov. pag. 263. 266. Quod vero Grote (History of Greece V. p. 292) praeferret ἡμῖν pro ὑμῖν, haud assentior; namque Peloponnesios et omnino Graecos iis commodis, quae ex hisce emporiis (in ipsorum potestate si essent) *in ipsos* redunda-

ἤλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι· τὸ δὲ κατ' ὑμέας τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλὰ εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν δὲ, ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖκται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγονε. Ἀτιμίης δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέειν, παρεχόμενος διηκοσίας τε τριήρεας, καὶ δισμυρίους ὁπλίτας, καὶ δισχιλίην ἵππον, καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισχιλίους σφενδονήτας, καὶ δισχιλίους ἱπποδρόμους ψιλούς· σῖτόν τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλήνων στρα-

rent, propositis, excitare Gelo studuit ad opem sibi ferendam: si quidem omnes Graeci, qui commercium cum Sicilia agebant, ex his emporiis commoda percipere poterant ipsis recusata, si in aliorum (Carthaginiensium, qui et ipsi commercium agebant) potestate erant haec emporia. Quamquam nemo certe negaverit, ipsum Gelonem summa quoque inde percepturum fuisse commoda; sed callide de his tacet, sola reliquorum Graecorum commoda inde oritura proferens.

τὸ δὲ κατ' ὑμέας] Retinui δὲ, cuius loco Schweighaeus. et Gaisf., quos sequuntur recentt. edd. inde a Bekkero, dederant τε e cod. Florent. alioque libro. Ad dictionem conf. Matth. Gr. Gr. §. 587, b. Mox ἅπαντα (pro πάντα, quod retinuit Bekker) cum recentt. edd. exhibui. Sensum loci haud male sic reddidit Schweighaeuserus: *per vos si stetisset, omnia haec in barbarorum forent potestate.* De particulis ἀλλὰ — γὰρ vid. nott. ad I, 14. Ad verba ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη mente addas licet τὰ πρήγματα, ut VII, 132, *in melius res vertit* s. *cessit.* Ad verbum περιελήλυθε conf. nott. ad VI, 111.

οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγονε] i. e. *ita demum Gelonis recordatio vos subiit.* Afferri potest Homericum in Odyss. XIII, 280: οὐδέ τις ἡμῖν δόρπου μνῆστις ἦν. Pertinet huc monente Valckenario observatio Demetrii περὶ ἑρμ. §. 57, de qua Taylor. in Demosthen. Midian. p. 299 seqq.

διηκοσίας τε τριήρεας] Gelonem ducentas naves, duo milia equitum, decem milia peditum exhibuisse Ephorus tradiderat, teste Schol. ad Pind. Pyth. I, 146 coll. Ephor. fragmm. p. 220 Marx. Vicies mille pedites et ducentas naves cataphractas Graecis promisisse Gelonem refert quoque Polybius XII, 26, 6. Neque hunc numerum exaggeratum fuisse inde colligo, quod non ita multo post vel plures copias emisisse narratur Dionysius apud Diodor. II, 5. Aliter indicat Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. II. p. 295, neque Grotio l. l. pag. 291 seq., haec ab omni iactatione prorsus vacua esse videntur: quae vera utique si habentur, tunc certe recte scripsit Noster VII, 145: τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μείζω. Tantas enim copias, quantas h. l. se exhibiturum esse iactat Gelo, nulla Graecorum civitas praebere potuit. Neque sane nimias istas videri posse, e Diodoro XI, 21 colligas, quo auctore Gelo contra Carthaginienses Syracusis eduxisse dicitur peditum *quinquaginta milia* et equitum plus quam *quinque milia.* ἱπποδρόμους *equites cursores* s. *cursores equestres*, *Soldats de la cavalerie legère* interpretatur Schweighaeuserus, conferri iubens Schaefer. ad Greg. Corinth. p. 31. 870. Ipsa vox hoc sensu nuspiam alibi reperitur; plerumque *circum* significat, vid. Thesaur. Ling. Graec. IV. p. 640 Dindorf. Ad voces: ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε — ἐπ' ᾧ (i. e. *ea conditione, ut*) cf. nott. ad VII, 153. Narrat quoque Polybius XII, 266 (vel potius Timaeus, in cu-

τιῇ, ἔστ᾽ ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέκομαι παρέξειν. Ἐπὶ δὲ
λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ᾽ ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν
τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ᾽ ἄλλῳ δὲ λόγῳ
οὔτ᾽ ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι, οὔτ᾽ ἂν ἄλλους πέμψαιμι. Ταῦτα 159
ἀκούσας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύαγρος, εἶπέ τε τάδε· Ἦ κε μέγ᾽
οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας
τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκου-
σίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῇς, ὅκως τὴν
ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ᾽, εἰ μὲν βούλεαι βοηθέειν
τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ᾽ ἄρα μὴ
579 *δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθέειν. Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων,* 160

ius fragmenta hunc locum haud iniuriâ retulerunt; vid. Fragmm. historicc. Graecc. ed. Mueller. I. pag. 213. nr. 87) Gelonem auxilii mittendi conditionem hancce Graecis posuisse, ut ipsi *τὴν ἡγεμονίαν* vel terrâ vel mari cederent; sed in reliquis ab Herodoto dissentit, si quidem Graecorum conventum in Corintho sedentem (*τοὺς προκαθημένους ἐν Κορίνθῳ τῶν Ἑλλήνων*) sapientissimum responsum (*πραγματικώτατον ἀπόκριμα*) dedisse ille refert Gelonis legatis: *ἐκέλευον γάρ*, sic pergit, *ὡς ἐπίκουρον ἔρχεσθαι τὸν Γέλωνα μετὰ τῶν δυνάμεων, τὴν δὲ ἡγεμονίαν ἀνάγκῃ τὰ πράγματα περιθήσειν τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀνδρῶν· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν οὐ τῶν καταφευγόντων ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἐλπίδας, ἀλλὰ πιστευόντων αὐτοῖς καὶ παρακαλουμένων τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὸν τῆς ἀνδρείας ἀγῶνα καὶ τὸν περὶ τῆς ἀρετῆς στέφανον.* Ex iis, quae sequuntur, intelligimus copiosius de his omnino retulisse Timaeum, sed ita, ut omnia in Syracusanorum gratiam converteret iisque summam redderet laudem. Utut est, in eo uterque scriptor consentit, quod Gelo *τὴν ἡγεμονίαν* petentem introducit, quam eandem Argivos quoque postulasse legimus supra VII, 148: haec vero *ἡγεμονία* (*Führerschaft*) quantum differat ab ipso imperio s. *ἀρχὴ* (*Herrschaft*), bene exposuit Grote: History of Greece V. pag. 391 seq. Inde supra cap. 157 Gelo recte dicitur *ἄρχων Σικελίης*, qui adeo *τύραννος* dicitur cap. 163.

CAP. CLIX.

οὔτε ἠνέσχετο — εἶπέ τε] De particulis *οὔτε — τε* vid. allata ad VI, 1. Quae sequuntur verba *ἦ κε μέγ᾽ οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων* (i. e. *ingentia profecto lamenta tolleret Pelopida Agamemnon*) efficta sunt ad Homer. Ili. VII, 125 (*ἦ κε μέγ᾽ οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς*), ubi vid. Eustath. p. 670, 57 s. 540 extr. coll. Ili. I, 255: *ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος*. *Cr.* conferri vult Vales. ad Ammian. Marcell. XXX, 1. §. 21. T. III. p. 319 seq. ed. Wagner. et Erf. — In seqq. reliqui *ἀπαραιρῆσθαι*, quod in maxima librorum fluctuatione unum videbatur conveniens. Vid. Bredov. pag. 315. Ad participium futuri *ἀρξόμενος* vid. nott. ad V, 35.

εἰ δ᾽ ἄρα μὴ δικαιοῖς κ. τ. λ.] Vid. nott. ad IV, 126, ubi etiam de vocula *δὲ* in apodosi: qua de re hic conferri volumus Werfer. in Actt. phill. Monacc. I. p. 92. Add. nott. ad Herod. V, 40. II, 26. 39. Quod vero pro *βοηθέειν* codd. quidam *βοήθει*, id correctionem redolet. Conf. Herodot. IV, 123. I, 55. III, 134, ne plura. Verba *ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων* eum in modum reddenda censuit Schaefer in Melett. I. pag. 4, a *Cr.* excitatus: *scito te fore sub imperio Lacedaemoniorum.*

ἐπειδὴ ὤρα ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους τοῦ Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφηνε λόγον· Ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ φιλέει ἐπανάγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι, ἀποδεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὔ με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἐόντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα καὶ νεῶν πολὺ πλεύνων. Ἀλλ᾽ ἐπεί τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἢ τούτοισι

Cap. CLX.

ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους] Wesseling. suspicatus erat *ἐπεστραμμένους*, *dicta aspera* intelligens et conferens similem locum Herod. VIII, 62 (ubi: *λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα*) et Philostrat. V. Sophist. I, 17. p. 504 ibique Olear. (ubi: *σεμνότης δ᾽ ἡ μὲν Δημοσθένους ἐπεστραμμένη μᾶλλον κ. τ. λ.*). Neque tamen vulgatam immutem, quae indicat *sermonem aversantem, cum indignatione respuentem propositam conditionem.* Mox pro *τὸν τελευταῖον* Koenius maluerat *τὸ τελευταῖον*. Quod sequitur *ἐξέφηνε*, cum Bekkero, Dindorf. et Dietschio retinui; e cod. Florentino alioque Schweighaeuser et Gaisford. receperant *ἐξέφαινε*. Ad ipsam locutionem conf. V, 36 ibique nott.

Ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα κ. τ. λ.] Citat haec Stobaeus Serm. XIX, 19. p. 171 (T. I. p. 379 Gaisf.) et XX, 45. p. 173 (T. I. p. 386 Gaisf.). Ad verba *ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ φιλέει ἐπανάγειν τὸν θυμὸν* Valcken. conferens I, 212 (ubi: *κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα*) observat dativum *ἀνθρώπῳ* (quem pro *ἐς ἄνθρωπον* accipias) in medio positum aeque pertinere ad *ἐπανάγειν* atque ad *κατιόντα*, neque inde se mirari ait, si cui placeat *ἀνθρώπων*, ut convicia per aures immissa dicantur *κατιόντα* in pectus s. *ἐς τὸν θυμὸν*, cum iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locarit Plato. Mihi haec speciosius quam verius disputata videntur malimque in vulgata acquiescere bene sic reddita a Schweighaeusero: *contumeliosa verba, quae in aliquem coniiciuntur et in pectus eius descendunt, solent iram hominis excitare.* Pro *ἐπανάγειν* Markland. ad Euripid. Suppl. 79 mavult *ἐπενάγειν*, in quod idem inciderat Larcherus comparans verbum *ἐνάγειν*, quo Noster utitur *excitandi, stimulandi* notione, ut IV, 79. 145. V, 49. Quae sequuntur verba, *οὔ με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι*, significant: „*haud me induxisti, ut in respondendo negligam id quod decet.* Plane sic vox *ἀσχήμων* adhibita reperitur in Euripidis fragmento apud Stobaeum Florileg. XX, 12 (Tragicc. Fragmm. Euripid. Archel. nr. 261. p. 346 Nauck.): *ὀργῇ δὲ φαύλῃ πόλλ᾽ ἔνεστ᾽ ἀσχήμονα.* Add. Philemonis fragm. 4, 5, 2 ed. Meinek. Alia dabit Thesaur. Ling. Graec. III. p. 3917 ed. Londinens. — Ad sequens verbum *περιέχεσθαι* conf. III, 53. V, 40. In proxime seqq. pro vulg. *νηῶν* scripsi *νέων*; vid. Bredov. pag. 260, neque vero cum eodem scripsi *πολλὸν* pro *πολύ*; vid. nott. ad III, 38. V, 64.

ἐπεί τε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται] Bene Schweighaeuserus: *Quandoquidem hic sermo s. haec conditio vobis fit tam ardua.* Ad vocem *προσάντης* eiusque significationem vid. similes locos in Thes. Ling. Graec. VI. pag. 1861

ὑμέας χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους. Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προετείνετο. Φθάσας δὲ ὁ 161
Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοισίδε· Ὦ βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σὲ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ, ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις· ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεαι· ὅσον μέν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέο ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν ἐπισταμένοισι, ὡς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπεί τε δὲ ἁπάσης ἀπελαυνόμενος, δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω

ed. Dindorf. Ad seqq. εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ conf. IV, 139. et VII, 15. 101.

χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι] χρεὼν hic plerique libri scripti praebent, unus modo Sancrofti liber χρέον: vid. nott. ad V, 49. Pro ἀρέσκεσθαι duo codd. ἀρκέεσθαι; vulgo vertunt: *haec vobis oportet placeat conditio.* Eandem confusionem e Stobaeo I, 10. p. 4, 27 (T. I. p. 10 Gaisf.) notans Valckenarius addit: *contentum suis rebus esse* vulgo dici ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσι, ut in Epist. ad Hebr. XIII, 5, ubi plura Wetsten., idemque esse Isocrati στέργειν τοῖς παροῦσι, Lysiae ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσι, aliis ἀρέσκεσθαι τοῖς παροῦσι, idque etiam hac in structura multo frequentius esse quam ἀρκεῖσθαι, quo inclinaverat Wesselingius ob Herodot. IX, 32 quodque etiam (sed mutatum in ἀρκέεσθαι pro Herodotei sermonis more) Schaeferus, Bekkerus eumque secuti Dindorf. et Dietsch. in textum receperunt. At bene conferri iubet Valckenar. Thucyd. II, 68. VIII, 84. Lucian. I. p. 648. II. p. 639. Longin. 33, 5. Herod. IV, 78. III, 34. IX, 66. Itaque retinui ἀρέσκεσθαι cum Schweigh. et Gaisfordio.

προετείνετο] i. e. *Haec igitur Gelo prae se tulit, proposuit.* Verbum προτείνεσθαι *proponendi, offerendi* significatu V, 24 coll. VIII, 140, §. 2, ubi activum προτείνειν. Schweighaeuserus προτείνειν in activo esse vult *offerre*, citans Lex. Polyb. p. 541, in medio: *pro opera alteri oblata vicissim certa iura aut mercedem sibi postulare*, ut IX, 34. Add. Bornemann. Schol. in Evangel. Luc. p. 181.

Cap. CLXI.

Φθάσας δὲ] Vid. Herod. VI, 115 ibique nott. — In seqq. σὺ δὲ ὅκως μὲν κ. τ. λ. ὅκως idem valere videtur atque ὅτι VII, 237, ubi vid. Ad verba ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεαι conf. Matth. Gr. Gr. §. 531. not. 2, qui haec sic exponit: γλίχεαι στρατηγεῖν, σκοπῶν ὡς στρατηγήσεις: quo vix opus est meâ quidem sententiâ. Mox vulgatam ἐδέου Bredovio auctore p. 375 mutavi in ἐδέο; Dindorf. (Commentat. de dialect. Herodot. pag. XXVI) maluerat ἐδέεο (quod recepit Dietsch.) vel ἐδέευ.

ἐπεί τε δὲ ἁπάσης ἀπελαυνόμενος] Ad ἁπάσης suppl. στρατιῆς. Ad sensum recte Schweigh. *de universi imperii summa concedens;* ad verba proprie: *quandoquidem tu a totius exercitus imperio remotus s. deiectus classis imperium flagitas.* Conf. Herod. V, 94. Ad verba seqq. οὕτω ἔχει τοι suppl. τὸ πρῆγμα: *res sic se habet s. scito rem sic sese habere*, ut in formula ὡς οὕτω ἐχόντων ac similibus I, 126. VIII, 144. Mox pro male vulg. ἐπίῃ dedi ἐπιῇ (a verbo ἐφίημι), ut in similibus III, 72 (ubi vid. nott.). 113. IV, 190. Mox τούτων dedi pro τουτέων. In seqq. verba μάτην γὰρ ἂν ὧδε πά-

ἔχει τοι. οὐδ', ἢν ὁ Λάκων ἐπιῇ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν· ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γε, μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλῳ δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλεῖστον εἴημεν ἐκτημένοι, εἰ Συρηκουσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων, τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρα-
162 τόν. οὕτω οὐκ ὄνειδος οὐδὲν ἡμῖν ἐστι λέγειν ταῦτα. Ἀμείβετο Γέλων τοισίδε· Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἕξειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν τα-

ραλον κ. τ. λ. affert Thomas Magist. pag. 686 docens dici et πάραλον et παράλιον. Significant Herodoti verba: *frustra enim nos ita navales copias, quae sunt inter Graecos maximae, acquisitas haberemus.*

εἰ Συρηκουσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης] Affert Eustath. ad Ili. p. 759, 41 s. 622, 39. De structura particulae εἰ cum futuro vid. Matth. Gr. Gr. 524, qui idem (adsentiente Werfero in Actt. phill. Monacc. I. p. 235) bene reiecit συγχωρήσωμεν, quod olim hîc legebatur. De structura huius verbi cum genitivo vid. Kuehner Gr. Gr. §. 512. Quod vero Valcken., abiectâ voculâ εἰ ac retento coniunctivo συγχωρήσωμεν, novam hîc incipi vult periodum oratoris animosi et in ista erumpentis: „*Nos qui sumus Athenienses, Syracusanis cederemus principatu!*" id minime videtur necessarium, libris praesertim adversantibus. Ad verba ἐόντες Ἀθηναῖοι cum vi quadam pronuntiata apte Valcken. comparat Demosthenes p. 49, 8 [pag. 78, 13 R.], p. 126, 35 [pag. 197, 11 R.] Thucyd. VI, 59.

ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι κ. τ. λ.] Vid. nott. ad I, 56 et add. Thucydid. II, 36. Isocrat. Panegyr. IV. §. 25 ibique Spohn. XVI. §. 63 (ubi similis sententia), Preller in: Schneidewini Philolog. VII. p. 29. Ad vocabulum μετανάσται conf. Pausan. VII, 1. §. 3 ibique Siebelis.

ὁ ἐποποιὸς] Idem vocabulum II, 120 coll. 116, ubi vid. plura. Respicitur autem hic Iliadis locus II, 554. — In fine cap. cum Schweigh. et Gaisf. e Florentino libro et Sancrofti codice dedi οὐδὲν ἡμῖν ἐστὶ, ubi vulgo ἡμῖν ἐστι οὐδὲν, quod retinuerunt Bekkerus, Dindorf. et Dietsch. Uncis autem ut spuria inclusit Matthiae verba τῶν καὶ Ὅμηρος κ. τ. λ. usque ad διακοσμῆσαι στρατόν. Mihi suspicionis nulla apparet causa idonea: neque aliter placuisse video editoribus recentioribus, qui haec verba omnia integra servarunt.

Cap. CLXII.

τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἕξειν] ἀρξομένους eodem sensu passivo quo VII, 150 fin. Tu vid. etiam allata ad III, 83. Mox cum Bekkero, quem Dindorfius et Dietsch. sequuntur, retinui ἕξειν e cod. Medic., Florent., aliis pro ἔχειν, quod Gaisf. cum aliis exhibuit. Vix enim ferri posse putem ἔχειν uno tenore bis positum.

οὐδὲν ὑπιέντες] Male olim ἐπιέντες. Nam ὑπιέντες valet *nihil remittentes, cedentes;* conf. I, 156. III, 52. IX, 4 coll. IV, 181 et II, 122, ubi medium verbum adhibetur. De ipsa

χίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται. Οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν· δῆλα γὰρ, ὡς ἐν τῷ

huius verbi potestate exposuit notante Valckenario Kuster ad Aristoph. Ran. 1251 coll. Scholl. in Aristid. pag. 196 ed. Frommel. — Verba proxime seqq. οὐκ ἂν φθάνοιτε — ἀπαλλασσόμενοι Schweighaeuserus in Lexic. Herod. II. pag. 356 et Kuehner Gr. Gr. §. 664. not. 2 (ubi de structura verbi φθάνειν monuit, ex qua addito participio valet: *nimis cito aliquid facere, nimis properare*) sic reddiderunt: si quam primum abieritis, non nimis cito abieritis, non nimis properaveritis, i. e. *nullâ interpositâ morâ, e vestigio hinc abire maturate.* Attigit quoque nostrum locum God. Hermannus de hac dicendi formula disputans in Adnotatt. ad Viger. p. 765 (nr. 204). Ac pertinent huc quoque, quae exstant apud Platonem in Sympos. p. 185 E (οὐκ ἂν φθάνοις λέγων, i. e. *quantocius narra*) et in Phaedon. p. 100 C (οὐκ ἂν φθάνοις περαίνων, i. e. *quantocius caetera exinde collige*), ubi vide Stallbaum. et Wyttenbachium (pag. 265) plura afferentes itemque Heindorf. ad Platon. Gorg. p. 185 et Elmslei. ad Euripid. Heraclid. 721. Ad ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι vid. allata ad V, 27.

ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται] Firmatur hoc Periclis dicto, qui teste Aristotel. Rhett. I, 7. 34. III, 10. §. 7 in funebri oratione sic exorsus esse fertur: τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη; quae ipsa Periclem ex Herodoto sublegisse vult Wasse ad Thucyd. II, 35. Valckenarius ad h. l. alia quaedam affert, in quibus *ver* translate significat *inventutem, adolescentiam;* conf. Cicer. De senectut. 19. §. 70. Attigit nuper Gelonis dictum Bakhuizen van den Brink (Variae Lectt. ex histor. antiq. philosoph. Lugdun. Batav. 1842. pag. 32) idque e ternario tempestatûm numero explicari posse cum in modum putat: „quo quid argutius „dici poterat, quandoquidem eodem „modo tres de principatu Graeciae „contendebant gentes, Siculi, Lacedaemonii, Athenienses, quo anni „regnum tres aetates quasi inter se „dividere dici poterant?" Mihi simpliciter hac imagine Gelo significare voluisse videtur, optimum quidque e Graecia exemptum esse, s. optimis et firmissimis opibus s. copiis (quas Gelo praebere potuerit) Graeciam fore privatam.

Οὗτος δὲ ὁ νόος κ. τ. λ.] Haec verba in omnibus quantum scio codd. quae exstant, merito suspecta habent Wesselingius et Valckenar., quippe interpretandi causa adiecta in lectorum gratiam. Assensi sunt Larcherus, Schaeferus et Matthiae, uncis haec includentes, quibus denuo liberarunt Schweigh. et Gaisf., cum alias quoque talia ad dictorum quorundam vim explicandam et illustrandam ab Herodoto adiiciantur, ut IV, 149. VI, 37. 84. 138. Una vocula ἐστὶ male habet Schweighaeuserum; quippe quam vel eiici vel in εἶναι mutari vult. Recentiores editores integra retinuerunt haec verba, quae et ipsa retinenda duxi quaeque retineri quoque voluit Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. pag 332), unice et haud scio an iure offensus verbis: οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν, in quibus verba τὸ ἐθέλει λέγειν librario deberi putat, qui verba οὗτος ὁ νόος τοῦδε τοῦ interpretari voluerit his verbis adiectis, quae inde eiici vult vir doctus. Ac mihi quoque vix sana videtur Herodoti oratio: quamquam quae offendunt verba, ex ea, quâ Noster utitur, orationis abundantia adiecta videri poterunt; quare nolui ista continuo eiicere, probe sciens, haud pauca in Herodoti libris exstare vulnera, quae libros scriptos, quales nunc possidemus, longe antecedant. Offendunt quoque, quamquam alius sunt generis, verba, quae

ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἴκαζε, ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.

163 Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι, τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρη-
ματισάμενοι, ἀπέπλεον. Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα δείσας μὲν
περὶ τοῖσι Ἕλλησι, μὴ οὐ δύνωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέ- 581
σθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος, ἐλθὼν ἐς Πε-
λοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύ-
ραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο. Ἐπεί
τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσ-
ποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθεω,
ἄνδρα Κῷον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους
λόγους, καραδοκήσοντα τὴν μάχην, τῇ πεσέεται· καὶ ἢν μὲν ὁ

sequuntur: δῆλα γὰρ, ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τοῦ Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν, i. e. *etenim constat anni partem praestantissimam esse ver, in Graecorum autem exercitu suum ipsius exercitum maxime praestare.* Namque ipsa sententia licet obscura haud sit, displicet verborum structura atque oratio, quae continuo e directo sermone (δῆλα, ὡς — ἐστὶ τό ἔαρ δοκ.) in indirectum sermonem (τὴν ἑωυτοῦ στρατιὴν) omisso omni verbo (εἶναι) transit: quod ut aliis quoque locis apud Nostrum reperitur (I, 207. VIII, 111. 118, ubi cf. nott.), ita h. l. nescio quid duri habet et a communi dicendi ratione absonum.

Cap. CLXIII.

χρηματισάμενοι] Conf. nott. ad III, 118. — In seqq. ad locutionem δείσας περὶ τοῖσι Ἕλλησι conf. Homer. Ili. X, 240: ἔδδεισαν δὲ περὶ ξανθῷ Μενελάῳ et Herodot. III, 35 ibique nott. Ad structuram verbi ὑπερβαλέσθαι cum accusativo cf. Matth. Gr. Gr. §. 358. not. Pro vulg. δυνέωνται e pluribus libris scriptis recepi δύνωνται, ut IV, 97, ubi vid. notata. Confer etiam Suid. s. v. δείσαντες I. pag. 534. Ad usum particulae δὲ in verbis ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο conf. nott. ad V, 120. Ad structuram verbi ἠμέλησε cum accusativo (τὴν ὁδὸν) conf. Musgrav. et Bothe ad Sophocl. Antigon. 1173 et Strange in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. III. pag. 568.

φιλίους λόγους] „*Quibus*, si ita res ferret, Persam *regem comiter alloqueretur* Gelonique conciliaret. Sic VIII, 106: ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους. Namque διφασίους λόγους corrigi necessum haud arbitror, si quidem ad amicitiae illam testificationem διδόναι γῆν τε καὶ ὕδωρ manifesto spectat.“ *Wesseling.*

καραδοκήσοντα τὴν μάχην, τῇ πεσέεται] i. e. *qui belli exitum exspectaret*, ubi vix monendum τῇ ad μάχην haud pertinere. Attigit Herodotea Suidas s. v. II. pag. 241. Atque huc etiam spectare Timaei glossam in Lex. Plat. p. 152 καραδοκεῖν· τὸ τοῦ πράγματος κεφάλαιον ἐπιζητεῖν καὶ ἐπισκοπεῖν ὅπῃ χωρήσῃ censet Ruhnken. Add. Iacobs ad Aelian. N. A. III, 16. Scripsi autem τῇ pro vulg. ᾗ monente Struvio Spec. I. pag. 31 (Opusec. II. p. 297) eundemque etiam secutus sum VII, 168. 175. IX, 21. 67, quorum locorum eadem est ratio. Idem fecerunt Bekker, Dindorf. et Dietsch. Unum quaeri potest id et revera quaesitum est ab eodem viro docto

βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, πρότερον τούτων παραδεξάμενος παρὰ 164
πατρὸς τὴν τυραννίδα Κώων εὖ βεβηκυῖαν, ἑκών τε εἶναι καὶ

(l. l. pag. 32 sive p. 298), num κῇ scripserit Herodotus, ut I, 32. VIII, 67 (ubi codices fluctuant inter ᾗ et κῇ). At nostro loco τῇ mihi praestare videtur, in quo quod verbo simplici (πεσέεται) Noster utitur, qui utroque loco laudato ἀποβήσεται dixit (quod idem verbum aliis locis quibusdam similibus restitui vult Cobet in Mnemosyn. V. pag. 243 seq.), id opinor neminem offendet, qui inspexerit VII, 168. VIII, 130. Ad γῆν τε καὶ ὕδωρ διδόναι conf. allata ad V, 17.

Cap. CLXIV.

Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος] Iam supra huius *Cadmi* mentio VI, 23. 24, quem eius *Scythae* filium haberi volunt, qui Zanclaeorum rex a Dario omnium est habitus iustissimus. Quod cum vix patiatur temporum ratio, patruum Cadmi fuisse illum coniicit Valcken., cum, nisi eadem ex familia fuisset, mirum sane, quod Cadmus in Siciliam Zanclen habitatum concesserit, quam Scythes olim imperio tenuerat. Inquisiverunt in haec quoque, praesertim temporum ad rationes quod attinet recte constituendas, C. O. Mueller (Götting. Gel. Anzz. 1837. pag. 261 seqq.), qui ad Perizonii sententiam accedit supra in nott. ad VI, 23 allatam, et Ad. Schoell. in nott. ad h. l. et in Schneidewini Philolog. IX. pag. 203 seq. Arbitratur hic, Herodotum non prorsus sibi constare in iis, quae h. l. et VI, 23 retulit, idque inde explicari posse putat, quod Herodotus, ea cum scriberet quae h. l. leguntur, nondum literis consignata habuerit, quae sexto libro hac de re eadem nunc exstant: in errorem igitur incidisse Nostrum vult, qui h. l. Zanclen scribat occupasse Cadmum una cum Samiis, qui Scytham Cadmi patrem inde expulerint Olymp. LXX, 4 s. 497 ante Chr. n. Ipse Schoell suspicatur, Cadmum ad Zanclen a Samiis iam occupatam venisse circa annum 493 s. 492 ante Chr. n., ad Gelonem deinde accessisse circa annum 481 ante Chr. n. Caeterum cum hocce Cadmo *Epicharmum*, poëtam celeberrimum, ex Coorum insula in Siciliam venisse sub Olymp. LXXII tradit Suidas s. v. I. pag. 842. Qui idem ubi Zanclae primum commoratus erat, Megara hinc se contulit ibique cum Cadmo undecim ferme annos (ab Olymp. LXXI; 3 usque ad Olymp. LXXIV, 2) permansit, usque dum Megaris a Gelone captis Syracusas cedere cogeretur (Olymp. LXXIV, 2 s. 483 ante Chr. n.), unus scil. τῶν παχέων, quos Syracusas transduxit Gelo, ut legimus VII, 156. Ita exposuit Grysar. De Doriens. comoed. p. 138 seq. 141. 146. Mox τούτων dedi pro τουτέων.

εὖ βεβηκυῖαν] i. e. εὐσταθῆ, *bene stabilitam*. Frequens locutio de iis, *quae firmo certoque quasi gradu nixa consistunt* (ut Hemsterhusii utar verbis ad Lucian. Dial. deor. 25, 2. p. 328. T. II ed. Bip.), quae igitur bene constituta sunt, quae maxime florent, firmissimo ac felicissimo sunt in statu, ut apud Paus. III, 7. §. 10 (ubi non fugit Herodoti locus editorem, alia quoque afferentem, p. 18 Siebel.). Philostrat. V. Apoll. IV, 8, Dionys. Halicarnass. Antiqq. Romm. VI, 71: ἐπὶ δὴ τοσαύτης βεβηκότες εὐτυχίας coll. VI, 72. VIII, 49. — De ipsa *Coorum* insula et conditione vid. quos ad I, 144 laudavi. — Ad sequens ἑκὼν εἶναι conf. Kuehner Gr. Gr. §. 640. not. 1. Attigit quoque Thomas Magist. p. 291. Quin etiam ἑκόντες εἶναι Noster VIII, 30. VII, 104. IX, 7. §. 4. *Cr.* excitat G. Hermann. De ellipsi et pleonasmo in ling. Gr. in Wolfii et Buttmanni Mus. Stud. Antiq. Vol. I. pag. 210. Tu add. C. Eichhoff. in scriptione ad VII, 52

δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενὸς, ἀλλ' ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν, οἴχετο ἐς Σικελίην, ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὔνομα. τοῦτον δὴ ὢν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον διὰ δικαιοσύνην, τήν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήδεε ἐοῦσαν, ἔπεμπε, ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτων ἐλείπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν κατασχέσθαι, οὐκ ἠθέλησε· ἀλλ', ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.

laudata p. 45. — In proximis Koenius pro ἐπιόντος coniecit ἐπεόντος.

ἀπὸ δικαιοσύνης] Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 598, d, qui similia quaedam attulit. Quare haud opus videtur pro ἀπὸ reponere ὑπὸ, quod placet Cobeto Varr. Lectt. pag. 276, ubi conferri vult Herodot. IV, 78. V, 2, quod loco idem etiam ὑπὸ substitui vult praepositioni ἀπὸ, haud recte mea quidem ex sententia. Cobeto assentitur Mehler in Mnemosyn. V. pag. 76. Ad ipsam sententiam, ad quam etiam attendi iubet Hoffmeister. l. l. pag. 50 seq. 66. 81, pertinent, quae ad VII, 156 attulimus. Ad verba ἐς μέσον — καταθεὶς τὴν ἀρχὴν conf. IV, 161 ibique allata et de urbe *Zancle* nott. ad VI, 22.

διὰ δικαιοσύνην, τήν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήδεε ἐοῦσαν, ἔπεμπε] i. e. *quem etiam ob reliquam viri iustitiam sibi perspectam Delphos misit.* Ad structuram verbi συνήδεε conf. Herod. VIII, 113. Pro ἐοῦσαν Naber in Mnemosyn. IV. p. 6 reponi vult ἐνεοῦσαν, quo mihi haud opus videtur. Ad voces ἐπὶ τοῖσι ἐργασμένοισι cf. IV, 164 ibique nott. et ad παρεὸν nott. ad V, 49. Quod sequitur κατασχέσθαι, in eo medium attendi iubet Larcherus, cum sit: *garder pour soi*, κατέχειν autem *garder pour un autre.* Pro vulg. ἐθέλησε e Sancrofti libro recepi ἠθέλησε, ut VII, 168 ἠθελήσαμεν ex eodem Sancrofti libro et Florentino pro vulg. ἐθελήσαμεν; vid. Bredov. pag. 117. In fine cap. Matth. Gr. Gr. §. 592, 2 recte citat ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων, ut vulgo legitur, libris scriptis consentientibus, e quibus duo omittunt ἀπὸ, cuius loco in uno, nescio quo, inveniri dicitur ἅπαντα; unde praepositione ἀπὸ prorsus abiecta Schaeferus refinxit ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων, idque et Matthiae in Herodoti editione, et recentt. edd. inde a Bekkero receperunt, probante Eltzio in: Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 126. Equidem cum Schweighaeusero et Gaisfordio retinui ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων, respiciens quoque ad id, quod praecedentis capitis in fine legitur: ὀπίσω ἀπάγειν, quamquam haud sum nescius, hanc tmesin apud Herodotum plerumque reperiri, ubi verbum in aoristo ponitur vel inter verbum atque praepositionem particula quaedam (ὦν, vel μὲν — δὲ) interponitur: unde paulo latius patuisse hunc usum dixeris; vid. Kuehner Gr. Gr. §. 619. not. 2, qui et ipse hunc locum sic explicat, et conf. nott. ad I, 194. III, 36 itemque Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Agamemn. 569. Ac tuetur praepositionem ἀπὸ, quae suam habeat h. l. vim, E. Wentzel. De praeposit. tmesi ap. Herodot. (Vratislav. 1829) p. 18.

Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς 165
ὅμως, καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου

Cap. CLXV.

Λέγεται δὲ καὶ τάδε κ. τ. λ.] Conf. nott. ad VII, 153 fin. *Graecos* intelligi in Sicilia habitantes, a quibus Noster haec tradita accepit, monere vix opus. In seqq. vocula *ὅμως*, quae in talibus postponi vulgo solet (vid. Herodot. VI, 120, ne plura), cum vi quadam praeponitur locumque accipit ipso periodi initio: conf. Matth. Gr. Gr. §. 566, qui similia nonnulla attulit.

ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι] Haec quoque de Gelone tradiderat Ephorus teste Schol. ad Pind. Pyth. I, 146 (pag. 220 fragmm. Ephor. vid. supra ad VII, 157 allata); e quo scriptore fluxisse videntur, quae copiosius de hoc bello narrata exstant apud Diodor. Sicul. XI, 20 seqq. coll. XI, 1, ubi praeter alia haec leguntur: *ὁ δὲ Ξέρξης — βουλόμενος πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀναστάτους ποιῆσαι διεπρεσβεύσατο πρὸς Καρχηδονίους περὶ κοινοπραγίας καὶ συνέθετο πρὸς αὐτούς, ὥστε αὐτὸν μὲν ἐπὶ τοὺς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦντας Ἕλληνες στρατεύειν, Καρχηδονίους δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις μεγάλας παρασκευάσασθαι δυνάμεις καὶ καταπολεμῆσαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς περὶ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν οἰκοῦντας κ. τ. λ.* Diodorum igitur si sequimur, Xerxes legatis ad Carthaginienses missis cum his iniit foedus ad debellandos Graecos: quod foedus num revera initum riteque sancitum fuerit, si qui dubitent, iam supra (ad VII, 157) monuimus, vix prorsus conficta videri posse, quae de legatis a Persa ad Carthaginienses missis tradidit Ephorus: nec sane incredibile fit, tanti apparatus ad Graeciam occupandam tres per annos a Persa cum fierent ipsique Phoenices ad hanc expeditionem naves praebere cogerentur, ad Carthaginienses nuntios quoque esse missos, qui hanc civitatem potentissimam excitarent ad bellum Graecis inferendum: neque ipsos Carthaginienses, qui iam antea tot dissidia cum Graecis in Sicilia habitantibus habuerant, fugere poterat, bonam belli Graecis hisce inferendi occasionem afferri, cum ipsa Graecia a Persis peteretur neque Graecis in Sicilia degentibus opem ferre posset. Quae qui reputaverit, facile animum inducere poterit, ut legatos a Persa missos esse credat, qui cum Carthaginiensibus hac de re agerent: ipsum foedus certis conditionibus utrinque positis num initum ac sancitum fuerit, haud asseverarim, praesertim cum rerum Sicularum status illo tempore talis fuerit, qui satis causarum praebere potuerit Carthaginiensibus ad bellum inferendum. Quod unice respiciens contendit Dahlmann: Herod. pag. 186 seq. Gelonis bellum cum Carthaginiensibus nihil quidquam ad Graecos Persasve spectare, cum antea quoque teste ipso Herodoto VII, 158 iam bellum ille cum Poenis gesserit, qui denuo atque maiori cum exercitu, quo certius Gelonem opprimerent Graecorumque res in Sicilia everterent, accesserint. Neque ex foedere Poenorum cum Persis inito huius belli causas repeti vult, sed ex eo, opinor, quod, cum utrique et Poeni et Graeci totius insulae imperium affectarent, illos collidi bellumque oriri necesse erat. Conf. Boetticher: Histor. Carthagg. p. 37. 97. Quibus rationibus ductus Fr. Lorentz. hanc mihi posuisse videtur thesin (Halae 1828): „foedus, quod Xerxes cum Carthaginiensibus contra Graecos iniisse dicitur, Siculorum vanitas finxit.“ Equidem propter ea, quae supra posui, his omni modo accedere non possum magisque probo ea, quae de his disseruit Grote: History of Greece V. pag. 294 coll. Dunckero: Gesch. d. Alterth. IV. pag 864.

εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος κ. τ. λ.] Dio-

Ἀκραγαντίνων μουνάρχου ἐξελαθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήριλλος ὁ Κριvίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ 582

dorum si audiamus, Hamilcar cum Carthaginiensium manu delecta Himeram tendit eiusque incolis, qui obviam ierant, in pugna fusis, terrorem multum iniecit. Itaque Thero Agrigenti rex, de Himera tutanda sollicitus propere Syracusas misit opem petituros ad Gelonem, qui mox egressus coniunctusque cum Therone ad Himeram Poenos fudit, ut pluribus enarrat Diodorus XI, 21 seqq. Ac videtur sane ille Terillus, qui Himerâ eiectus ad Poenos confugerat, hisce ipsis auctor fuisse bellum Graecis inferendi, quibus dudum erant invidi atque infesti ob imperium magis magisque crescens. *Thero*, cuius laudes canit Pindarus Olymp. II (ubi vid. potissimum vers. 6 seqq. s. 10 vers. 93 seqq. s. 170) et Olymp. III, h. l. vocatur *μούναρχος* (de quo vid. ad V, 92. §. 6), apud Diodorum XI, 20 vocatur *δυνάστης*. De *Aenesidemo* cf. quae dixi ad VII, 154. — Revocavi *ἐξελαθεὶς* ex uno Parisino libro a Gaisfordio mutatum in *ἐξελασθεὶς*, quod merito reiecerunt recentt. edd.

ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον] i. e. *sub ipsum hoc tempus*, ut apud Thucydid. II, 27 coll. Herod. I, 51. II, 142 ibique nott. Vid. Fischer ad Weller. Gr. III. p. 278. Inde male h. l. in Florentino aliisque *ἐπ' αὐτὸν τὸν χρόνον*. Minus accurate Diodorus XI, 1 *τοῖς αὐτοῖς χρόνοις*.

Φοινίκων καὶ Λιβύων — τριήκοντα μυριάδας] Eundem numerum tradit Diodor. XI, 1 fin. sic scribens: *ἀκολούθους οὖν ταῖς συνθήκαις* (quas sc. cum Xerxe inierant) *Καρχηδόνιοι μὲν πλῆθος χρημάτων ἀθροίσαντες μισθοφόρους συνῆγον ἔκ τε τῆς Ἰταλίας καὶ Λιγυστικῆς, ἔτι δὲ Γαλατίας καὶ Ἰβηρίας, πρὸς δὲ τούτοις ἐκ τῆς Λιβύης ἁπάσης καὶ τῆς Καρχηδόνος κατέγραφον πολιτικὰς δυνάμεις· τέλος δὲ τριετῆ χρόνον περὶ τὰς παρασκευὰς ἀσχοληθέντες ἤθροισαν μὲν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα μυριάδας, ναῦς δὲ διακοσίας*; eundem numerum idem prodit XI, 20, navium bellicarum numero ad duo milia aucto praeter onerarias commeatum advehentes. Quem copiarum numerum pro Carthaginiensium republica nimium valdeque exaggeratum videri observat Dahlmann. in Herodot. p. 188. Equidem non discernam; illud unum attendi velim, Poenos omnem operam in hoc apparatu posuisse videri, quo Graecorum res penitus overterent, indeque etiam e tot nationibus imperio suo subditis exercitum conscripsisse. Poenorum autem exercitus e multis gentibus mercede plerumque coactis constitisse dudum bene monuit Heeren: Ideen etc. II, 1. p. 260 seqq. Hoc loco Herodoteo primum recensentur *Φοίνικες*, i. e. ipsi *Poeni* s. *Carthaginienses* atque *Libyes*, quae sunt Poenis subditae gentes in Africa s. indigenae, teste eodem Heerenio l. l. p. 261; iidem Libyes atque Carthaginienses apud Diodorum l. l. quoque commemorantur; sequuntur apud Herodotum *Iberi* s. *Hispani*, qui maximam partem Poenis subditi in eorum exercitibus militabant atque pro optimis habebantur militibus; his apud Diodorum iunguntur ac bene ab Iberis, qui antiquissimi sunt Hispaniae incolae, discernuntur *Celtae* s. *Galli*, quos et ipsos aliquoties in Poenorum exercitibus appellatos videmus, quamvis nuspiam addatur, e quanam Galliae parte illi oriundi fuerint. Ad Galliae meridionalis oram, ubi Poenorum emporia, eos pertinere credam; quo eodem, opinor, pertinent, qui apud Herodotum aeque atque apud Diodorum afferuntur, *Ligyes*, supra Massiliam in plagis interioribus ab ora remotis habitantes, ut notavimus ad Herod. V, 9. His proxime commemorantur *Ἐλίσυκοι*, et ipsi Ligyes teste Hecataeo apud Steph. Byz. s. v., in quibus *Helviorum* et *Helvetiorum* no-

Ἑλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων

mina agnosci vult Wesselingius, cui accedit Marx. ad Ephor. fragmentt. p. 221. not. 12. Tu conf. etiam Zonar. p. 682 et Cramer. Anecdd. II. p. 60 itemque Avienum, qui vs. 508 gentem *Elesycum* et eius caput *Narbonem* urbem in Gallia meridionali commemorat, in qua ipsa terra circa Narbonem Scymnus Chius qui dicitur vs. 260 aliique (vid. C. Mueller ad Scylac. §. 3. T. I. pag. 17. Geogr. Gr. minn.) collocant *Bebryces*, quos ipsos idem Avienus 485 nominat, discernens ab *Helisycis* s., ut ille scribit, *Elesycibus*; utrosque pro una eademque gente haberi vult Boudard in: Revue archéologiq. XIII. p. 351 seq. coll. 347, quae sedes in meridionali - australi Gallia habuerit circa Narbonem; *Bebryces* Iberorum linguâ scribi *baybeera*, i. e. *paludem inferiorem*, idem addit, monens in Helisycis s. Elesycibus quoque inveniri vocem ἕλος, quae idem significet. Utut est, in iis, quos dixi, meridionalis Galliae tractibus *Helisycorum* sedes quaerendae erunt, de quibus aliter statuit Steub (Urbewohner Rhätiens p. 89). Kruse (Archiv. I, 2. p. 61) de *Elysiis*, qui teste Tacito in German. 43. §. 6 ad Lygiorum nomen pertinent, cogitat, ita ut ex meridionalis Galliae atque Italiae oris haec gens olim in Silesiae ac Lusatiae tractus immigrarit. Memorantur denique milites ex insula *Sardinia* atque *Corsica* s. *Cyrno*, ad cuius utriusque oram Poenos consedisse constat. Conf. Boetticher: Hist. Carthagg. pag. 35. 36. Sardiniam Noster memorat I, 170. V, 106. 124, *Corsicam* s. *Cyrnum* I, 165.

καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος] *Hamilconem* vocat Diodor. Siculus XI, 20 τὸν μάλιστα παρ' αὐτοῖς θαυμαζόμενον; ubi sunt qui Ἀμίλκωνα in Ἀμίλκαν mutari velint. Vid. Wesseling. ad Diodori l. l. Iustino XIX, 2 vocatur *Hamilcar*, libris multum quamvis fluctuantibus. Herodotus eum h. l. appellat βασιλέα (ut rescripsi pro βασιλῆα) et VII, 166: βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, i. e. unum e *sufetibus*, quos Romani scriptores *reges*, Graeci βασιλέας passim vocitant. Vid. Cornel. Nep. Hannib. 7. §. 4 ibique Bos., Boetticher: Histor. Carthagg. p. 45. 46. Sic, ut hoc utar, *Hannibalem* ducem Carthaginienses constituisse, Diod. XIII, 43 tradit τὸν τότε βασιλεύσαντα κατὰ τοὺς νόμους. De quo accuratius disputasse video Kluge (ad Aristotel. De polit. Carthagg. pag. 89 seqq.), ubi bene inter alia monet pag. 91, *sufetibus*, si exercitibus praefuerint, hoc nomen *regis* inditum fuisse, solis exercituum ducibus denegatum. Alia quaedam de usu et significatione vocis βασιλεὺς supra attulimus ad VI, 34. Quod vero ille rex constitutus esse dicitur (cap. 166) κατ' ἀνδραγαθίην, i. e. *ob virtutem*, convenit hoc quodammodo cum Aristotelis testimonio (Polit. II, 8. §. 2), qui Carthaginienses in creandis regibus meliorem rationem sequi tradit, cum hos neque ex eodem genere eligant neque etiam ex quolibet, sed ex insigni quadam gente. Vid. Kluge l. l. p. 59. 68. — De Hamilcaris atque Hannibalis gente nobilissima, quae plures tulit duces egregios, vid. Heeren: Ideen etc. II, 1. p. 68. *Hannonem* hunc, Hamilcaris patrem, eundem esse, qui expeditionem maritimam suscepit eamque retulit in periplo adhuc superstite et ipsius nomine servato, contendit Kluge ad Hannonis peripl. pag. 3; de quo tamen merito dubitavit Schirlitz in: Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. IX. p. 142 seq. itemque C. Mueller (Geogr. Graecc. minn. I. pag. XXI seqq.), qui ostendit expeditionem illam et periplum illum maiori iure referri ad alterum *Hannonem*, qui fuit Hamilcaris huius filius, teste Iustino XIX, 2, indeque illius primi Hannonis, quem ad ann. 560—500 ante Chr. n. retuleris, nepos intra ann. 490—440 collocandus, si quidem

ἐόντα βασιλέα, κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὅς, Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκᾳ ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ· Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον βοηθέειν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα.

166 Πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδό-

circa ann. 470 expeditionem illam, cuius dux Hanno fuerit, factam esse probabiliter statuere licet. Hamilcar vero, Hannonis illius filius, quod e Syracusana muliere editus erat (vid. cap. 166), satis opinor id indicat, quo usque commercium inter Carthaginienses et Graecos in Sicilia habitantes iam illa aetate processerit, adeo ut unus e principibus Carthaginiensium tale connubium, quod legitimum certe habebatur, inire potuerit.

κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας] i. e. *cui* (Hamilcari) *ob hospitium ubi persuasit Terillus*, ut scil. Geloni Graecisque bellum inferret eoque simul Terillum restitueret. Ubi perspicuitatis causa repetitur ὁ Τήριλλος, ob multa verba interiecta. Quod sequitur, διὰ τὴν Ἀναξίλεω προθυμίην valet: *per studium s. opera sollerti Anaxilae*, ut VI, 38 init. De *Anaxila* conf. VI, 23. Qui socer Terilli cum esset, satis perspicitur, Siciliae tyrannos non aliter atque Graecos tyrannos matrimoniis atque cognationibus se invicem tueri ipsorumque dominatum firmare voluisse. *Cretinae* filius quod dicitur Anaxilas, idem nomen Κρητίνης nunc feliciter restituit in Scymno Chio 949 Meineke, cuius vide nott. pag. 61 et pag. 236 ed. C. Mueller (Geogr. Gr. minn. T. I.). Idem nomen infra quoque exstat apud Herodotum VII, 190.

Cap. CLXVI.

Πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι] scil. οἱ ἐν Σικελίῃ οἰκημένοι Graeci, ad quos cap. 165 initio provocavit Noster.

ὡς συνέβη κ. τ. λ.] Pugnam accuratius descripsit Diodorus XI, 21 seqq., dissentiens cap. 24 ab Herodoto in eo, quod non Salamine a Graecis eodem die pugnatum esse vult, sed Thermopylis, eaque re Siculos prius victoriam adeptos Graecis ipsis animum dedisse scribit (ἐποίησαν τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα θαρρῆσαι, cap. 23); addit quoque idem (cap. 26), Gelonem victoria hac reportata constituisse cum magnis copiis in Graeciam transire Graecisque opem ferre contra Persas: sed cum traiecturus esset, nuntium ipsi allatum esse a quibusdam ex Corintho advectis, Graecos ad Salaminem vicisse et Xerxem cum exercitus parte ex Europa discessisse: inde Gelonem ab incepto destitisse. Ab Herodoti parte stat Aristotelis auctoritas De poëtic. 23 sic scribentis: ὥσπερ γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἥ τ' ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονίων μάχη: inde mihi praestare videtur Herodoti auctoritas, quam eandem sequitur Clinton Fast. Hellen. pag. 30. Grote (History of Greece V. pag. 298) neutrum scriptorem recte tradidisse arbitratur. Ipsum utriusque pugnae diem constituit Boeckh: Griech. Mondcycl. I. pag. 73 seqq., qui vicesimum vel undevicesimum diem Boëdromionis ad vicesimum diem Septembris retulit anni 480 ante Chr. n. In seqq. ad locutiones πρὸς πατρὸς et μητρόθεν conf. I, 173 et VII, 99. Caeterum

νιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. Τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρὸς, μητρόθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο καὶ ὡς ἑσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ 167
ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης· ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἑλκύσαι τὴν σύστασιν· ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο, ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγίζων· ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν

miratur Grote: History of Greece l. l., hoc connubium inter Carthaginiensem virum et Syracusanum mulierem, unde susceptus est Hamilcar: mihi ex mercatura et commercio inter has gentes florenti hoc satis explicari posse videtur: vid. nott. ad cap. 165. De voce *συμβολὴ* eiusque significatu vid. nott. ad IV, 159 et add. VI, 109. 110. 120. IX, 42. Mox *ἐγίνετο* e Florent. aliisque dedi pro *ἐγένετο*.

Cap. CLXVII.

οἰκότι χρεωμένων] *οἰκότι* recte emendavit Koenius, cum e vulg. *εἰκόνι* Galeus dudum correxisset *εἰκότι*. At cf. III, 111: *οἰκότι λόγῳ χρεώμενοι* (*probabili utentes ratione*) et VII, 193 *φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότι*; cum *τὰ οἰκότα* omnino sint *verosimilia*, *coniecturalia*, ut ait Wesseling., *quae certis signis cognosci nequeant*. — *οἱ βάρβαροι* h. l. intelliguntur gentes barbarae (ex Graecorum sententia), e quibus Carthaginiensium exercitus constitit, ut legimus VII, 165 — Quam pomeridiani temporis partem alteram s. posteriorem Noster h. l. *δείλην ὀψίην*, ut VIII, 9, dicit, ei opponit ateram eamque priorem *δείλην πρωΐην* VIII, 6. Vid. virum doctum in Programm. Gottingens. anni 1836. P. I. (De partibus noctis et diei etc.) pag. 12. — In seqq. *σύστασιν pugnam* accipio, ut VI, 117 et cap. 166 *συμβολήν*. Verbum *ἑλκύσαι* h. l. paulo aliter accipiendum atque VI, 86, ubi cf. nott. Valent enim Herodoti verba: *eo enim usque* (i. e. in tam longum tempus) *pugnam esse extractam*. Eodem fere sensu idem verbum apud Polybium XXXI, 21, 8, apud quem *ἕλκειν* eodem sensu ponitur XXIX, 7, 3. XXXI, 10, 4 aliisque locis, quos indicat Schweighaeuser Lexic. Polyb. s. v. pag. 203.

ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο] Pro *ἐθύετο* Werfer in Actt. phill. Monacc. I. p. 244 scribi vult *ἔθυέ τε*, citans praeter alia quoque ipsum Herod. VII, 189, ubi vid. allata. De verbo *καλλιερεῖν* dixi ad VII, 113. 134. Hinc autem intellegitur, Poenorum duces summos etiam sacra quaedam obiisse non aliter fere atque Romanorum consules ac Laconum reges, eaque vel mediis in proeliis peregisse. Conf. Heeren: Ideen II, 1. pag. 146, Boetticher l. l. pag. 45.

σώματα ὅλα καταγίζων] De usu verbi *καταγίζειν* monuimus ad I, 86 et IV, 35. *Tota* victimarum corpora quod flammis tradidit Hamilcar, id magnitudinem ac gravitatem sacrificii in summo rerum discrimine oblati indicat rariusque sane id factum est: namque Phoenices, ut e tabula Massiliensi nuper reperta (vid. Movers: Phoenicisch. Text. II. s. Opferwesen d. Karthager pag. 8 seqq., 71 seq.) satis apparet, inde-

ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὦσε
ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφα-
νισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὡς Φοίνικες λέγουσι,
εἴτε ἑτέρῳ, ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μέν οἱ θύ- 583
ουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν
ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. Τὰ μὲν ἀπὸ Σι-
κελίης τοσαῦτα.

que opinor etiam Carthaginienses victimae oblatae partem tantum concremare, reliquas easque potiores partes ad epulas adhibere solebant: apud Iudaeos, qui hac re a caeteris antiquitatis gentibus distinguuntur, tota victima concremabatur nec quidquam edendum reservabatur: quem eundem morem antiquitus certe apud Syros atque etiam apud Phoenices obtinuisse testantur Porphyrius De abstin. IV, 15 coll. II, 26 et Hygin. Astron. II, 15: postero tamen aevo ita mutatum invenimus, ut plerumque partes tantum comburerentur (conf. Knobel ad Levitic. I, 3. p. 353). Itaque apud Graecos quoque rarius totas victimas flammis consumptas invenimus: vid. quae proposuerunt Knobel l. l. et praesertim C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 28. not. 19 ed. sec.

ὦσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ] i. e. *se ipsum in ignem proiecit;* eadem locutione usus est Aelian. N. A. X, 34, ubi Jacobs et Herodoti et Luciani locum (Asin. cap. 19) attulit. In ipsa re differt Herodotus a Diodoro XI, 22, quo auctore Hamilcar sacris operans ab equitibus a Gelone missis est trucidatus; telis coniectis sacrificantem *Himilconem* (quem Hamilcaris fratrem falso profert pro ipso *Hamilcare*) interfectum esse narrat Polyaenus I, 27, 2.

τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὡς Φοίνικες κ. τ. λ.] Vulgo abest vox *Συρηκούσιοι*, ita ut duplex isque diversus h. l. commemoretur sermo et Phoenicum et Carthaginiensium, quos tamen et ipsos Phoenices esse patet, cum etiam supra Carthaginienses intelligantur in verbis *ὡς Φοίνικες*. Et conf. II, 32. IV, 197. Inde Pauwius verba *ὡς Φοίνικες* aut verba *ὡς Καρχηδόνιοι* e scholio in textum irrepsisse putabat, idemque fere placuerat Wesselingio, qui primitus exstitisse voluerat *εἴτε τοιούτῳ, εἴτε ἑτέρῳ οἱ Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν κ. τ. λ.*, ubi articulus *οἱ* ob vocem antecedentem in *ὡς* fuerit conversus. Equidem cum recentt. edd. in textu constituendo Valckenar. sequi malui, quamquam Schweigh. valde arrisit Wesselingii emendatio: Bekkerus et Dindorfius in textu vocem *Καρχηδόνιοι* prorsus omiserunt, quam uncis inclusit Dietsch.

τοῦτο μέν οἱ θύουσι] Unde merito colligas, Hamilcaris mortem pro devotione habitam fuisse eique ipsi ut heroi sive deo hinc sacra instituta monumentaque posita fuisse. Conf. Heeren: Ideen II, 1 pag. 262. Valckenar. excitaverat Gregor. Nazianz. Stelit. II. p. 117 B. Etenim Hamilcar in flammas se proiiciens idem fecisse eandemque mortem obiisse putabatur, quam obiit Hercules ille Phoenicum (indeque etiam Carthaginiensium) Melkarth qui dicitur sive Sandon, quamque obiisse etiam fertur Sardanapalus itemque Croesus: vid. Raoul-Rochette Mém. de l'Acad. d. Inscriptt. T. XVII. P. 2. pag. 280 seqq., qui plura de his protulit. Herculem igitur, summum deum, aemulatus Hamilcar morti se dedit: itaque pari modo cum sacris prosecuti sunt Carthaginienses monumentisque positis honorarunt: idque non solum in ipsa Carthagine fecerunt, sed omnibus etiam civitatibus, quae ipsorum erant coloniae, imperarunt, ut in eius honorem monumentum erigerent: id enim verba *μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποι-*

Κερκυραῖοι δὲ, τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι, τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ, οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους, τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπίσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φράζοντες, ὡς οὔ σφι περιοπτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. Ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα. ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοεῦντες ἐπλήρωσάν νέας ἑξήκοντα· μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχευον τὰς νέας, καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, τῇ πεσέεται, ἀελπτέον- 168

κίδων indicant, in quibus verbo activo (ἐποίησαν) Noster consulto usus esse videtur, cum significare velit, effecisse s. instituisse Carthaginienses, ut in omnibus coloniis monumenta in eius honorem erigerentur.

Cap. CLXVIII.

τάδε ὑποκρινάμενοι — τοιάδε ἐποίησαν] Ubi τάδε aeque ac τοιάδε ad sequentia spectat. — Ad verba σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ vid. nott. ad I, 109 et Held. ad Plut. Aemil. Paul. p. 125 seq.

Ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα] „*Sic illi quidem*, prolixe polliciti, *ad speciem pulcre responderunt*, ἄλλα νοέοντες. Sallust. B. Iug. 75. *Ad ea rex aliter atque animo gerebat, placide respondit.* Idem est εὐπρεπῶς: quod *honestum dictu* veritati praetenditur, τοῦ λόγου dicitur τὸ εὐπρεπές. αἰτίαν εὐπρεπῆ, *speciosam quae praetexitur causam*, ἀφορμὴν εὐπρόσωπον vocat Pausan. IV, 4. §. 3.“ *Valcken.* Ad locutionem ἄλλα νοεῦντες conf. VIII, 3: ὀρθὰ νοεῦντες.

προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ] De verbo προσμιγνύναι conf. allata ad VI, 96 et in seqq. de verbo ἀνακωχεύειν nott. ad VI, 116 coll. Suid. s. v. I. p. 166. *Pylum* non alium h. l. habeo atque *Messeniacum*, Nestoris sedem Homero celebratam eoque fere loco sitam, quo nunc *Navarinum vetus.* De quo vid. potissimum Nitzsch. ad Homeri Od. III, 4. p. 133 seqq. et Gallum ingeniosum Edgar Quinet: De la Grèce moderne et ses rapports avec l'antiquité (Paris 1830) pag. 12 seq. De *Taenaro* conf. I, 24 ibiq. nott. Add. Bursian in: Abhandll. d. philos. philolog. Classe d. k. bair. Akadem. d. Wissenschaft. VII, 3 (XXX) pag. 771 seqq. Quod vero Noster Pylum aeque atque Taenarum dicit esse γῆς τῆς Λακεδαιμονίων, cum ad Messeniam olim pertinuerit, id non magis mirum quam quod Cardamyle, quae una e septem Messeniae oppidis fuit, Λακωνικὴ dicitur infra VIII, 73; quandoquidem ab Herodoto, Thucydide, Xenophonte saepius loca in Messenia sita Laconicae tribuuntur: id quod pluribus exemplis allatis recte monuit Salomon: De Thucydid. et Herodoto quaest. historicc. Specim. (Berolin. 1851.) pag. 5.

καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, τῇ πεσέεται] Vid. Suidas s. v. II. pag. 241 et Herod. VII, 163. VIII, 67, loco maxime gemino, ubi Parii ἐκαραδόκεον τὸν πόλεμον, τῇ ἀποβήσεται, id est, observante Valckenario, περιεσκόπουν ὁποτέροις ἂν πρόσθωνται: *eventum exspectabant, ut fortunae applicarent sua consilia* sive *utrius partis melior fortuna belli esset, ut ad eius societatem inclinarent;* quomodo ferme Livius XXXII, 21 et XXXI, 32 coll. XXXV,

τες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσην, κατακρατήσαντα πολλὸν, ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐποίευν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσην λέγειν τοιάδε· Ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἠθελήσαμέν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. Τοιαῦτα λέγοντες ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι· τά περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνάς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἷοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέ-

48. Ac Diodoro de hac Corcyraeorum simulatione ita scribenti XI, 15: ὡς δέ τινες τῶν συγγραφέων ἱστοροῦσι, καραδοκοῦντες τὰς τοῦ πολέμου ῥοπὰς sive καραδοκοῦντες τὸ τοῦ πολέμου τέλος, Herodotea obversata fuisse recte statuit Wesselingius. Facit quoque huc, quod legitur VIII, 130: ὠτακούστεον, ὅ κ η π ε σ έ ε τ α ι τὰ Μαρδονίου πρήγματα. Ad argumentum conf. Thucydid. I, 32, ubi hanc suam in ope Graeciae laboranti ferenda cunctationem, τὴν πρότερον ἀπραγμοσύνην, mitibus verbis excusare nituntur opem Atheniensium expetentes Corcyraei. His dudum allatis addo Eustath. ad Odyss. VII, 325. pag. 288 Basil., qui Corcyraeos ancipites esse homines ex Hermippo tradit; idque etiam, teste Herodoto, probasse in Graecorum bello cum Xerxe. — Pro vulg. lectione ᾗ Struvium secutus exhibui τῇ, ut iam supra annotavimus ad VII, 163.

ἀελπτέοντες] i. e. *desperantes, nullam habentes spem, fore, ut Graeci Persas superarent.* Suidas I. p. 59 exponit ἀνελπιστοῦντες. Hesych. I. p. 110 μὴ ἐλπίζοντες. In seqq. κατακρατήσαντα πολλὸν accipio cum Schweigh. *longe superiorem s. ingenti reportata victoria*, „*der Perser würde den vollständigsten Sieg erfechten.*“ Paulo aliter VII, 129. Vocula ἐπίτηδες *consulto, de industria*, invenitur III, 130. VII, 44. VIII, 141.

ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην κ. τ. λ.] De Corcyraeorum re navali, qua sane inter Graecos, ab Atheniensibus si discesseris, maxime eminebant, conf. Thucydid. I, 33. 36 coll. 44. 68 fin. Ad verba μετά γε Ἀθηναίους (*post* Athenienses quidem) cf. IV, 49. 53 et supra VII, 139 fin. — In seqq. reliqui ἐναντιοῦσθαι, cuius loco ex uno cod. Schaefer et Matthiae, probante Koen. ad Gregor. Corinth. p. 253, dederant ἀντιοῦσθαι, quod idem nunc exhibuit Bekker, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt. Tu conf. I, 207. VII, 10. 49 fin. 139. Mox scripsi ἠθελήσαμεν pro vulg. ἐθελήσαμεν; vid. nott. ad VII, 164.

οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι] Bene Portus: *nihil ingrati, nihil molesti cuiquam facere; nil facere, quod offendat.* Vid. Homer. Ili. XIV, 261. Ad vocem σκῆψις conf. I, 147 ibique nott.

ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἷοί τε γενέσθαι] i. e. *prae ventis etesiis se non posse superare Maleam.* Affert Eustath. ad Odyss. p. 1521, 42 s. 204, 33 et p. 1582, 18 s. 288, 23. De usu praepositionis ὑπὸ vid. allata ad V, 10 et de Malea nott. ad IV, 179. Quod ad ipsam causam, quam Corcyraei praetexerint, attinet, satis nunc est

σθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης. Οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

584 Κρῆτες δὲ, ἐπεί τέ σφεας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι 169
ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε. Πέμψαντες κοινῇ θευπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· Ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε, ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων

notum, ad Maleae promontorium s: *Cap Angelo*, ut nunc vocant, maris Aegaei fluctus occidentem versus procurrere et cum Adriae fluctibus occurrentibus ita collidere, ut maximae exoriantur turbae tempestatesque navigantibus maxime perniciosae, praesertim cum venti per aestatem plerumque ab oriente flantes ac maxima quidem cum vehementia naves scopulis saxisve impingant aut a cursu deflexas retro coniiciant. Vid. Kruse: Hellas I. p. 304. — In seqq. οὐδεμιῇ κακότητι valet: *nulla ex malitia* s. *pravitate*.

Οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας] *Graecos a se summoverunt* reddit Valla. Mavult Aemilius Portus: *Isti Graecos ita eluserunt* s. *ita fefellerunt*, ob voces antecedentes: πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνάς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇπερ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. Verbum διακρούεσθαι ex Dionys. Halic. A. R. X. [17] p. 643, 43 attulerat Portus in Lex. Ionic., quem vid. s. v. Add. Dionys. Hal. A. R. V, 30.

Cap. CLXIX.

οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντες] Ad structuram confer sis II, 38 ibiq. nott. et add. Ellendt. ad Arrian. Exp. Alex. I, 28. §. 5. Aeschyl. Pers. 297 (ἐπὶ σκηπτουχίᾳ ταχθείς). Plura alia excitantur in Thes. Ling. Graec. Vol. VII. pag. 1864 ed. Dindorf. Ad vocem θεοπρόπους cf. allata ad VII, 140 et de locutione εἴ σφι ἄμεινον γίνεται (*an ipsis conducat*, *utile sit*) citata ad III, 71 coll. IV, 156. 157. Atque observat ad h. l. Valckenarius, consuetam fuisse formulam deum consulentibus: εἰ (πολεμοῦσι) ἄμεινον ἔσται s. εἴη, respondente plerumque deo per simplicem formulam ἄμεινον εἶναι, qualia v. c. expresserit Livius XXIII, 11. XXV, 12. Sic hoc quoque loco deum paucis respondere potuisse: οὐκ ἄμεινον ἔσεσθαι, idque ipsum constare experimento, modo eorum, quae prius sint perpessi, bene sint memores.

ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν κ. τ. λ.] „*Conquerimini de omnibus illis*, *quae* etc. Ita ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι *de his conquerentes* s. *haec incusantes* II, 161.“ *Wesseling*. Valckenarius Herodotea sic erat interpretatus: *mala conquerimini, o insipientes, quae multa propter auxilium Menelao latum vobis Minos immisit*, *iratus quod* etc. De dativo Μενέλεῳ (cf. II, 119. V, 94 fin. VII, 171) vid. Kuehner §. 759. not. 2. Ac pari modo voci δωρημάτων dativus additur apud Sophocl. Trach. 681 s. 671 Erf. Displicet dativus Bernhardyo (Griech. Synt. pag. 92) praeferenti genitivum Μενέλεω. Itaque τὰ Μενέλεῳ τιμωρήματα *auxilia* sunt Idomeneo Merioneque ducibus *missa Menelao*. Nam τιμώρημα h. l. *auxilium* indicat, idem fere quod βοήθημα, ut VII, 170. 171. II, 144. τιμωροὶ iidem atque βοηθοὶ, et τιμωρία in fine huius cap. et VIII, 49. 65. Add. Aelian. N. A. I, 4 ibique Iacobs. δακρύματα h. l. indicant *lacrimarum materiam*, ut vult Schweighaeuser (Lex. Herod. I. pag. 141), vel potius *res illacrimabiles*, *calamitates;* vid. Welcker in: Rhein. Mus. N. F. VI. pag. 83; pari modo δάκρυ ponitur, de quo vid. Keil in: Allgem. Litt. Zeit. 1849. nr. 224. pag. 636. Invenitur δάκρυμα eodem fere sensu in Euripid. Androm. 92 coll. Aeschyl. Pers. 134. *Minos*

*Μίνως ἔπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρή-
ξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ ἐκεί-
νοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἁρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυ-
ναῖκα. Ταῦτα οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο*
170 *τῆς τιμωρίης. Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου*

pro *heroë* s. *deo* habendus, qui in vivis dum erat, Cretensium rex vindictae atque ultionis plus aequo studiosus, iam mortuus divinosque assecutus honores Graecis irascitur, quod ipsius mortem in Sicilia non ita, ut par fuerit, sint ulti. Has vero deorum heroumque iras vocari *μηνίματα* observat Valckenarius. Quo etiam pertinet verbum *μηνίειν*, quo Noster hîc utitur *succensendi, irascendi* notione, ut VII, 229. IX, 7 coll. V, 84; hinc quoque *μῆνις* de deorum quadam ira VII, 134. 137. Add. Abresch. et Locell. ad Xenoph. Ephes. p. 131. Sophocl. Oed. Colon. 907 Both. Pro *μηνίειν* recentiores scriptores dixerunt *μηνιᾶν*.

ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο] *οἱ μὲν* intelliguntur Graeci, qui etsi Cretensibus auxilium in bello Troiano antea latum debebant, Minois tamen iniuste caesi mortem minime sint ulti, haud quidem par pari referentes. De verbo *συνεκπρήσσεσθαι* conf. allata ad V, 94 et VII, 158. In seqq. *τὴν ἐκ Σπάρτης ἁρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα* satis patet *Helenam* intelligi a *Paride*, viro barbaro (non Graeco) raptam.

ἔσχοντο τῆς τιμωρίης] i. e. *ab auxilio ferendo abstinuerunt.* Eodem modo *ἔσχοντο* VI, 85 coll. IX, 137. Non prorsus cum Herodoto convenit Ctesias, qui in Persicc. §. 26 Themistoclis et Aristidis consilio narrat e Creta *sagittarios* esse advocatos, eosdemque etiam advenisse: quae apte confert Sintenis ad Plutarch. Themistocl. 14 init., ubi traditur, in quavis nave Attica octoginta fuisse milites, in quibus *quattuor* fuerint *sagittarii* (*τοξόται*), reliqui hoplitae.

Cap. CLXX.

Λέγεται γὰρ Μίνων κ. τ. λ.] *Μίνων* e Florent. alioque libro dedit Schweigh., quem sequuntur Gaisf. et Bekker, pro vulg. *Μίνω*, et VII, 171 *Μίνωα*, ut libri vetusti afferunt, a Schaefero mutatum in *Μίνω*, a Bekkero in *Μίνων*. Tu vid. de his formis Bredov. pag. 249 seq. Ad argumentum vid. Zenob. IV, 92 coll. Diodor. IV, 79. Pausan. VII, 4. §. 5. Conon. Narrat. 25. Hoeck. Cret. II. p. 377 not., Grote: History of Greece I. pag. 311 seq. Minos in Siciliam cum venisset Camicum ad quaerendum exposcendumque Daedalum, periisse fertur morte inhonesta, quippe inter lavandum pice fervente immissa interfectus a Cocali filiis. Observat autem Hoeck. l. l. pag. 372 sqq., ubi in ista accuratius inquirit, quae de Daedalo et Cocalo deque Minoë in Siciliam delato narrantur, ea minime pro fictitiis habenda statimque reiicienda esse; alioque enim Pythiam ad illa respicere haud potuisse, nisi pro certis ac veris vulgo fuerint habita; neque etiam haec a vero prorsus abhorrere, cum Cretenses re navali tunc temporis excellentes et per maria multum vagantes dominantesque in Siciliam quoque venisse atque Italiam credibile sit, praeeuntibus praesertim Phoenicibus, ibique etiam colonias s. emporia condidisse ac bella gessisse cum indigenis. Videri autem hac potissimum infelici Minois et Cretensium in Siciliam expeditione *θαλασσοκρατίαν* Cretensium finitam idem Hoeck. addit, cum ad Troicam expeditionem vix octoginta naves praebere illi potuerint nec ulla alia eorum commemoretur expeditio maritima.

κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου] Eadem locutio reperitur II, 44. Diodorus in eiusdem rei narratione IV, 79 de Minoë: *ἐζήτει τὸν Δαίδαλον εἰς τιμωρίαν. Quaerebat* Minos Daedalum,

ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρῆτας, θεοῦ σφε ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην, πολιορκέειν ἐπ' ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἑλεῖν οὔτε παραμένειν, λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην

qui in Siciliam profugus beneque ibi receptus diutius commorabatur eoque ipso Minois iram excitabat, qui inde Siculis bellum inferre constituit. Vid. Diodor. Sic. IV, 77. 78. Ephori fragmentt. p. 206 seq. excitat *Cr.*

ἐς Σικανίην, τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην] Insula, quae olim *Trinacria* vocabatur, a *Sicanis*, quae gens antiquissima indigena sive, ut aliis placet, ex Iberia huc transgressa dicitur, *Sicaniae* accepit nomen. Vid. Thucydid. III, 2. Mannert: Geogr. d. Gr. u. R. IX, 2. pag. 244, Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 777 seqq., qui plura de his insulae nominibus affert. *Cr.* haec adscripsit: „Hunc locum respicere videtur Eustath. ad Odyss. XX, 383. p. 741, 17 Basil., ubi ait: *ἐπεὶ καὶ Ἡρόδοτος Σικανίαν ἔοικε τὴν νῦν Σικελίαν λέγειν.* Conf. Niebuhr. Hist. Rom. I. p. 110 coll. pag. 100, Ephori fragm. p. 153, Broendsted: Reisen I. p. 54." — Ad locutionem *ἀνὰ χρόνον* (*temporis decursu*) in seqq. conf. VII, 10. §. 6 ibique allata et VII, 153.

πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων] *Polichnitas* Cydoniatis proximos fuisse e Thucydid. II, 85 colligunt. Plura non constant: vid. Pashley: Travels in Cret. I. pag. 84. Conf. Poppo Thucyd. I, 2. pag. 279, Hoeck. Cret. II. p. 185, qui Polichnitarum oppidum a Cydoniatis (prope *Cancam*, ut nunc vocant) conditum esse suspicatur. *Praesus* urbs ad meridionalem insulae oram non procul ab Hierapytna occidentem versus sita fuit, a mari remota sexaginta stadiis, teste Strabone X. p. 728 C. s. 475 et p. 733 A. s. 478, qui hanc urbem, antiquam Eteocretensium sedem, Iovis Dictaei templo insignem, eversam esse narrat ab Hierapytnaeis. Alia veterum testimonia dabit Forbiger l. l. III. pag. 1044. Pluribus Hoeck. Cret. I. pag. 16, 413 sqq. de situ urbis disputat ac de nomine, in quo scribendo Herodotus vulgarem rationem secutus esse videtur numis quoque probatam, cum prius scripsisse videantur *Πράσος* ac *Πράσιος*. Quod vero hae duae civitates expeditioni a Cretensibus omnibus ad Minois necem ulciscendam susceptae non interfuerint, Minois imperio illas haud paruisse aut alius adeo stirpis ac reliquos Cretenses fuisse, cum Hoeck. l. l. II. p. 185 seq. 377 suspiceris licet.

ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ] Cretenses re navali insignes marisque imperium obtinentes vidimus ad I, 3. III, 122. Add. Hoeck. Cret. II. pag. 201 seqq. — Ad locutionem *ἐπ' ἔτεα πέντε* (*per quinque annos*) conf. I, 166. V, 28. 55 ibique nott.

πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο] Cocalo, Sicanorum regi, ut narrat Diodor. IV, 70, Daedalus exstruxit *Camicum* in loco inaccesso, quae urbis postea conditae a Gelois centum octo post ipsam Gelam conditam annis fuit arx saxo praerupto superstructa, sub quod nova urbs *Agrigentum* s. *Acragas* extendebatur. Nunc in saxo illo, ubi vetus Camicus, *Girgenti* esse dicitur oppidum. Plura Mannert. IX, 2. pag. 353 seq. 360, Forbiger l. l. III. p. 799, Raoul-Rochette in: Journal des Savans 1838. pag. 226.

λιμῷ συνεστεῶτας] i. e. *fame confectos, contractos*, ut IX, 89. VIII, 74. Conf. etiam supra VI, 108. Quae

γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλεῖν ἐς τὴν γῆν. συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων (οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι), ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας, καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώ-

sequuntur: *ὡς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας*, eadem fere exstant IV, 179. De *Iapygia* cf. nott. ad III, 138. IV, 99. Ad verbum *ὑπολαβόντα* (cuius loco in Florentino invenitur *ἀπολαβόντα*) conf. IV, 179. VIII, 96. 118, ubi similiter de vento dicitur subito *abripiente* ac *deferente;* inde vulgatum *ὑπολαβόντα* merito retineri volunt Bredov. pag. 64 et Cobet in Mnemosyn. VII. p. 162. — Mox *ἐκβαλεῖν* dedi, ut IV, 42, ubi cf. nott.

συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων] scil. *τῷ χειμῶνι*, *tempestate navibus collisis, confractis* sive, ut Valla dederat, *laceratis navibus*. Conf. II, 63 fin. Apud Lucian. Ver. Hist. I, 41 (naves): *πολλαὶ μὲν οὖν ἀντίπρωροι συνηράσσοντο ἀλλήλαις, πολλαὶ δὲ καὶ ἐκβληθεῖσαι κατεδύοντο.* Haud aliter apud Arrian. Exped. V, 20, 9. De voce *κομιδὴ* (*reditus*) vid. allata ad VIII, 108.

Ὑρίην πόλιν] In urbis nomine scribendo codd. valde fluctuant. Vulgatam tenent Stephan. Byz. s. v. pag. 720 et Eustath. ad Dionys. 378. Ac Strabo, de Iapygia terra loquens, haec affert: — *ἐπὶ δὲ τῷ ἰσθμῷ μέσῳ Οὐρία, ἐν ᾗ βασίλειον ἔτι δείκνυται τῶν δυναστῶν τινος· εἰρηκότος δ' Ἡροδότου Ὑρίαν εἶναι ἐν τῇ Ἰαπυγίᾳ κτίσμα Κρητῶν τῶν πλανηθέντων ἐκ τοῦ Μίνω στόλου τοῦ εἰς Σικελίαν, ἤτοι ταύτην δεῖ δέχεσθαι ἢ τὸ Οὐερητόν:* ubi nonnulli, quod legimus *Οὐρίαν*, mendosum habent, nisi, ut statuit Hoeck. Cret. II. p. 383, quam Graeci appellarint *Hyriam* sive, ut apud alios, *Hyrium*, Itali prisci vocarint *Uriam*, cuius incolae *Uritani* apud Frontinum et *Hyrini* apud Plinium. Quin oppidum, quod nunc in veteris Hyriae locum exstructum est, vocatur *Oria*. Vid. Mannert. IX, 2. p. 66. *Cr.* conferri vult Comitis de Stollberg. Reise in Italien Vol. III. epist. 81. p. 238 seq. nov. edit. Opp. Quem autem supra citavi, Hoeckius l. l. pag. 384 Hyriam a Cretensibus primis conditam esse negat Herodotique testimonio id unum tribui vult, ut, cum Hyria iam longe ante Cretensium adventum in Italia exstiterit omnium, quas Messapii tenuerint, urbs antiquissima, Cretenses postea ibi consedisse statuamus, qui tamen cum Italis incolis mox ita coaluerint, ut vel Cretensium nomen interierit. De quo velim peritiores iudicent. Herodoto autem in talibus enarrandis eo maiorem equidem fidem habendam esse censeo, quo propior ille fuit his ipsis locis, Thuriis dum commorabatur, unde in hasce plagas urbesque eum itinera fecisse perquam fit probabile. Itaque Herodoto de Cretensibus, qui tempestatibus in hanc terram delati cum redire in patriam non possent, consederint urbemque condiderint, narranti cur fidem denegemus, nulla utique causa idonea esse videtur: nec vero inde sequi aut iure colligi posse mihi videtur, hos Cretenses in terram incultam nec habitatam venisse: immo indigenam gentem ibi exstitisse credam, cum qua Cretenses, minores quippe numero, posthac prorsus coaluerint. Conf. Micali: Storia degli antichi popol. d'Ital. I. pag. 234 seqq. et Grotefend: Zur Geograph. u. Geschichte von Alt-Italien II. pag. 21 seq., Gerlach: Zaleukos, Charondas, Pythagoras pag. 15. 17.

γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους] Vulgo oratio incipit a voce *Ἰήπυγας*, cui quod additur h. l. *Μεσσαπίους*, id accuratum indicat scriptorem; nam Iapygia regio in tres vulgo dividitur partes, quarum ea,

τας ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες προσέπταισαν μεγάλως, ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν,

quae ad septentrionem maxime vergit, *Dauniae* habuit nomen, quam ipsam excepit *Peucetia* et tertia pars ad orientem maxime spectans *Messapia*, regiones Tarentinas peninsulamque Iapygiam complectens. Vid. Mannert. IX, 2. p. 2 seqq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 751 seq. Ad verba *ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώτας* vid. nott. ad VI, 32. Voculam *τοῦ* ante *εἶναι* olim insertam ignorant scripti libri. Retinuit tamen eam Bekkerus, quem Dindorf. et Dietsch. secuti sunt: sed infinitivum sine *τοῦ* sequi posse antecedente *ἀντὶ*, ex epicorum sermone similia praebente declarat Ameis ad Homeri Odyss. XVIII, 370.

τὰς ἄλλας οἰκίσαι] i. e. *caeteras condidisse*. Itaque male Sancrofti liber *οἰκῆσαι*. Ad argumentum loci disputat Hoeck. Cret. II. p. 384 seq., civitates has a Cretensibus advenis Messapiorum multitudini admixtis conditas Tarentinis, ut qui omnem Iapygiae oram ditioni suae addere voluerint, tantam intulisse stragem, ipsumque Tarentum ille contendit a Messapiis hominibus atque Cretensibus prius fuisse habitatum, quam Lacones duce Phalantho accesserint, quorum operâ mox urbs illa tantopere creverit, ut sane Lacones pro urbis auctoribus atque conditoribus haberentur.

τὰς δὴ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες] *evertere conantes* interpretatur Schweigh. Equidem h. l. non tam de urbium *eversione*, quam de incolarum *expulsione*, quos victos in alias scil. sedes, ut moris erat, transtulerint, agi credam. Atque ipse Schweighaeuser in Lexic. Herodot. I. pag. 224 *ἐξανιστάναι πόλιν*, quod vulgo reddatur *evertere urbem*, simul significare monet *expellere incolentes eam*, ut I, 155. IX, 106 II. 171. Ad *χρόνῳ ὕστερον πολλῷ* conf. VI, 72 et ad verbum *προσπταίειν* nott. ad I, 65. De ipso bello inter Tarentinos, quibus auxilia praebuerant Rhegini, et inter Iapyges orto et de gravi clade, quam Tarentini passi sunt, pluribus retulit Diodor. XI, 52. — In seqq. scripsi *αὐτῶν* pro *αὐτέων*, ut VII, 171 *τούτων* pro *τουτέων*.

ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος — πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν] Recte suspicatus erat Grotefend (l. l. 1. pag. 34), haec verba ab Herodoto scribi debuisse, antequam clades illa omnium maxima accidisset, quam Athenienses bello Peloponnesiaco ad Syracusas passi sunt: haec vero clades cum acciderit anno 413 ante Chr. n., merito inde colligi posse putamus, Herodotum hoc tempore non amplius in vivis, sed dudum mortuum fuisse: etenim hanc si cognovisset cladem adhuc superstes, eam, quae nostro loco memoratur, longe certe inferiorem illam quidem dicere non potuisset *φόνον Ἑλληνικὸν μέγιστον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν*. Conf. nott. ad V, 76 et VI, 98 et vid. Rubino in Commentat. de mortis Herodot. tempore pag. 4 et Schöll in Schneidewini Philolog. IX. pag. 200 seqq. Quod vero ad ipsum loquendi modum attinet, similem prorsus in modum de hac ipsa Atheniensium clade sic loquitur Thucydides VII, 85: *πλεῖστος γὰρ δὴ φόνος οὗτος καὶ οὐδενὸς ἐλάσσων τῶν ἐν τῷ Σικελικῷ πολέμῳ τούτῳ ἐγένετο*.

οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν] *οἳ* spectat ad *Rheginos*, qui *e civium numero* (*τῶν ἀστῶν*, ut VII, 156) *delecti a Micytho coacti erant ad auxilium Tarentinis ferendum s. auxiliatum missi erant*. Werferus (Actt. phill. Monacc. I. p. 240 seq.), cui haec

καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο, οὗτος, ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰ-

interpretatio displicet, voces τῶν ἀστῶν suo loco motas, ante ἀπέθανον collocari vult, ubi coniungantur cum τρισχίλιοι, eodem modo, quo II, 158. VII, 21. 223. VIII, 117. 124. Mihi tali mutatione haud videtur opus esse. Et vide similem locum VIII, 55. V, 99. τιμωροὶ h. l. iidem sunt atque βοηθοὶ VII, 169. — In seqq. voculam οὕτω sic postpositam (ut εὖ, de quo vid. citt. ad V, 27) nolim accipere ὁμοίως s. τὸν αὐτὸν τρόπον, ut aliis placuit, sed *ita*, i. e. *hoc modo, hac occasione*, opem scil. cum ferrent Tarentinis.

οὐκ ἐπῆν ἀριθμός] i. e. *non exstabat, constabat numerus*, sive, ut reddit Schweighaeuserus: „*ipsorum vero Tarentinorum tanta fuit multitudo, ut iniri numerus non potuerit.* Non aliter fere VII, 191 coll. VI, 86. §. 3. Pro vulg. ἐπέην (de qua cf. Werfer in Act. philoll. Monacc. I. 104) dedi ἐπῆν, Bekkerum. Dietschium et Bredovium (p. 405) secutus, cum sermo Herodoteus id flagitare videretur. De *Micytho* locus hic quam maxime consulendus exstat Pausaniae V, 26. §. 4, ubi ille vocatur Σμίκυθος, sed Schubart merito nunc revocavit Μίκυθος, quemadmodum ille quoque vocatur a Diodoro XI, 48. 66: unde idem nomen nunc restitutum in Iustin. IV, 2, ubi libri scripti valde fluctuant. Contra in Pausania aeque atque in Herodoto Σμίκυθος scribi vult Stein: Vindicc. Herodd. Spec. p. 9, ad nomina propria eam rationem transferens, qua pro μικρὸς dicitur σμικρός. Qui h. l. ἐπίτροπος est (de qua voce conf. allata ad VII, 62), is apud Pausaniam l. l. vocatur δοῦλος καὶ ταμίας τῶν Ἀναξίλα χρημάτων, ut fere Harpagus apud Herod. I, 108. Secundum Diodorum (XI, 48), Anaxila mortuo, τὴν τυραννίδα διεδέξατο Μίκυθος, πιστευθεὶς ὥστε ἀποδοῦναι τοῖς τέκνοις τοῦ τελευτήσαντος οὖσι νέοις τὴν ἡλικίαν. Quae sane cum Herodoteis conveniunt; minus vero conveniunt. quae idem Diodorus altero loco (XI, 66) tradit: Anaxilae filios, cum ad virilem aetatem pervenissent, ab Hierone, Syracusanorum rege, excitatos a Micytho gestae tutelae rationes petiisse: tum Micythum (qui vocatur ἀνὴρ ἀγαθὸς) paternis amicis convocatis rationes tam liquide (οὕτω καθαρῶς) reddidisse, ut omnes praesentes eius iustitiam et fidem admirarentur; Anaxilae filios pergit Diodorus poenituisse eorum, quae in Micythum egissent indeque eundem rogasse, ut imperium denuo susciperet atque omnia gubernaret; neque vero Micythum obsecutum esse, sed omnibus redditis et facultatibus privatis navi impositis ita discessisse, ut populi benevolentia ipsum prosequeretur, atque in Graeciam profectum Tegeae vitam degisse optima laude florentem. Quae si vera sunt, vix ille a Nostro ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου dici poterit. Apud Pausaniam, qui Herodotum sequitur, Micythus ἀπιὼν οἴχεται; Diodorum vel potius similes auctores secutus videtur Iustinus IV, 2 sic scribens: „(Anaxilaus) decedens cum filios parvulos reliquisset tutelamque eorum Micytho, spectatae fidei servo, commisisset, tantus amor memoriae eius apud omnes fuit, ut parere servo quam deserere regios filios mallent, principesque civitatis obliti dignitatis suae regni maiestatem administrari per servum paterentur“. Quae eadem fere etiam constant e Macrobio Saturn. I, 11 his tantum additis: „perductis deinde in aetatem pueris et bona et imperium tradidit, ipse parvo viatico sumpto profectus est.“ — In plusquamperfecto καταλέλειπτο augmentum omissum notavi ad V, 34.

κήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ 171
τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε. Ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας· τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά, ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωροὺς Μενέλεῳ. ἀντὶ τούτων δέ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ Τροίης λιμόν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι, καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι, ἔς τε, τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης, μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρῆτας. Ἡ μὲν
586 δὴ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ κ. τ. λ.] De his vid. Pausan. l. l., qui narrat Micythum haec dedicasse ex voto, quod ob filii morbum susceptum erat.

Cap. CLXXI.

παρενθήκη] Conf. VI, 19 ibique nott. Quae sequuntur verba, eorum similis structura atque IV, 5 init., ubi vid. nott. Itaque de lectione mutanda non debebat cogitare Valckenarius. Quod vocat *ἄλλους ἀνθρώπους*, non alios esse atque *barbaros*, i. e. Asiaticae stirpis homines, ex additis verbis *καὶ μάλιστα Ἕλληνας* apparet. Quos Graecos singulos quidem commercii causa huc delatos esse ponit Hoeck. Cret. II. p. 406, neque vero de Graecorum colonia, quae intra Siculae expeditionis et belli Troiani tempora immigrarit, cogitandum; quippe de qua nihil quidquam unquam traditum exstet. Qui idem Hoeck. l. l. pag. 398 Minois stirpem ponit vel post expeditionem illam Siculam Cretae imperium tenuisse, donec post Troica bella in singulas civitates liberas dissolutum illud fuerit. Quae num Herodoti verbis omnia congruant, viderint alii. Tres autem, quae hîc memorantur *γενεαὶ*, *centum* ferme annos cum absolvant, teste ipso Herodoto II, 142, Minoëm vulgo ponunt anno 1300, res Troicas anno 1200 a. Chr. n. — Mox scripsi *Μίνων* pro *Μίνωα*; cf. VII, 170 ibique nott.

οὐ φλαυροτάτους] Eandem *λιτότητα* invenies I, 99. VII, 8. §. 1. et vid. potissimum I, 126: *καὶ ὑμέας ἥγημαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους (φλαυροτέρους)*, i. e. *non deteriores Medis;* add. I, 207. Itaque *οὐ φλαυροτάτους*, i. e. *ἀρίστους*, dixit Cretenses, i. e. *non infimos* eorum, qui Menelao opem tulerint. Ad voces *τιμωροὺς Μενέλεῳ* conf. nott. ad VII, 169. Cum Herodoti hac laude de Prasiorum fortitudine conveniunt laudes Cretensibus ab Homero tributae, cuius locos indicabit Hoeck. II. pag. 400 seq.

λιμόν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι] Cretensibus non aliter ac reliquis Graecis mala e bello Troiano accidisse credibile videtur Hoeck. II. p. 405. 417, viris scil. fortissimis multis ac principibus tum in bello occisis tum in reditu interemptis, seditionibus domi exortis, quas, uti fit, fames ac pestis est consecuta; ita ut vetere rerum statu prorsus labefactato adeoque everso nova demum rerum facies exsisteret, Doribus immigrantibus, qui una cum aliis tribubus coniuncti in alias Graeciae partes atque etiam in Cretam invaserint, quam tertium incoluisse dicantur, si quidem *primi* incolae sint indigenae, Minoë regnante; *alteri* post Siculam Minois expe-

172 *Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν, ὅτι οὔ σφι ἥνδανε, τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπεί τε γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Οὐλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ᾖ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μέν νυν ἑτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλὴν, ὡς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γάρ τοι*

ditionem ingressi et barbari et Graeci; *tertii* Dores anno ferme centesimo quadragesimo post bellum Troianum huc advecti et cum residua incolarum multitudine coniuncti. — Ad vocem *προβάτοισι* conf. I, 133. 207.

Cap. CLXXII.

τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν] Larcherus deleri vult *τὸ πρῶτον* aut, si retineatur, collocari post *ὅτι*. Verba *ὡς διέδεξαν*, Schweighaeusero interprete valent: *uti*, *sicuti*, *quemadmodum ostenderunt*, nempe *uti quidem* ea re, quae continuo deinde exponitur (nempe legatis ad Graecorum concilium missis cum iis mandatis, quae mox commemorantur) *satis et perspicue ostenderunt. Ostenderunt* autem ea ratione, *non placere* sibi Aleuadarum artificia (de quibus vid. VII, 6. 130), neque se partes amplexuros esse Persarum, nisi necessitate fuerint coacti. Cf. cap. 174. Ita Schweighaeuserus, addens in verbo composito *διαδεικνύναι* maiorem quandam vim inesse atque in simplici verbo, ut I, 31. 73. II, 134. 172. III, 72. 82. VIII, 3. [118]. IX, 58. Tu conf. ad V, 124 allata. — In seqq. pro vulgat. *ἐπυθέατο* dedi *ἐπύθοντο*, quod idem recte legitur I, 62 et VII, 173. 177. Conf. Bredov. pag. 331 seq. et supra allata ad VII, 118.

ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν] Vid. VII, 145. Pro *ἔσαν*, ut vulgo, dedi *ἦσαν*. Ad vocem *πρόβουλοι*, ante quam *οἱ* inseri vult Mehler in Mnemosyn. V. pag. 76, conf. Herodot. VI, 7; eam attigit quoque Niebuhr: Hist. Rom. II. p. 29 ed. secund., ubi vernacule sic eius vim reddit: *die abgeordneten Boten verbündeter Städte:* neque enim *προβούλους* vocari alios atque eos, qui alibi appellentur *ἄγγελοι*, idem addit. De quo equidem aliter sentio, *legatos* h. l. intelligens s. viros delectos a singulis civitatibus foedere contra Persas coniunctis missos (ut dudum monuit Wesselingius ad VI, 7, ubi vid. nott.), qui Graecorum rebus communi concilio prospicerent, *der hellenische Nationalrath*, ut bene reddit Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 326 Ad vocem *ἀγγέλους* conf. etiam V, 92. §. 7 et vid. nott. ad VII, 149. De voce *ἀραιρημένοι* vid. nott. ad VII, 83. Ad locutionem *τὰ ἀμείνω φρονεῖν* vid. allata ad VII, 145, et ad verba *ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου* allata ad I, 143. Ad voces *τὴν ἐσβολὴν τὴν Οὐλυμπικὴν Cr.* conferri vult Heyne Opusec. Acadd. IV. p. 196 nott. Pro vulg. *Ὀλυμπικὴν* scripsi *Οὐλυμπικὴν*, monente Bredov. p. 165. Atque sic quoque dedit Dietsch. — Verbi *ἐπίστασθαι* structuram cum infinitivo notat Kuehner Gr. Gr. §. 657. not. 2.

προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, μούνους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν δὲ οὐ βουλόμενοι ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν· οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ· ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι. Ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ 173
Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν, φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι᾽ Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἐς Ἄλον, ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας

προκατημένους τοσοῦτο] i. e. *nos, qui tam longe ante reliquam Graeciam sedes habemus* s., ut reddit Schweighaeuserus: *nos, qui ante reliquam Graeciam adeo sumus expositi.* De regione prominenti verbum προκεῖσθαι II, 12. In seqq. pro οὐ βουλόμενοι cum in Sancrofti cod. exstet βουλομένοισι sine vocula οὐ, Schweighaeus. olim sic iunctum fuisse suspicatur utrumque: οὐ βουλόμενοι βουλομένοισι.

ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν] „*non potestis nobis necessitatem* [*ullam*] *imponere* sc. ut nos soli Persarum exercitui nos opponamus.“ *Schweigh.* Wesselingius simpliciter sic reddiderat: *Nec debetis, neque aequum erit*, atque Reiskius: *nullum vobis est ius et fas nos armis cogendi.* Quae sequitur sententia οὐδαμὰ (sic scripsi pro οὐδαμᾶ) γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ (i. e. *neque enim ultra vires quisquam ulla necessitate cogi potest*) sponte in memoriam revocat Iurisconsultorum illud: *ultra posse nemo obligatur.* Infra VIII, 111 Andrii dicunt: οὐδέκοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω. Ad structuram verbi πειρησόμεθα vid. allata ad VII, 139. I, 77.

Cap. CLXXIII.

πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο] De praepositione πρὸς conf. Herod. VII, 175, ubi eundem fere in modum adhibita invenitur; add. V, 9. 88. VII, 163; valet enim πρὸς ταῦτα *propterea* s. *ratione huius rei habita.* Ad argumentum loci vid. Diodor. Sicul. XI, 4.

ἔπλεε δι᾽ Εὐρίπου] Mela II, 7. §. 9: „Euboea — angusto freto distat a litore. *Euripon* vocant, rapidum mare, et alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus invicem versis, adeo immodice fluens, ut ventos etiam ac plena ventis navigia frustretur.“ Ad quem locum plurima de freto et celeberrimo illo fluctuum aestu reciproco s. fluxu ac refluxu disputarunt Voss. et Tzschuck. (nott. exegg. p. 686 seqq.) veterum allatis testimoniis, in quibus potissimum conf. Strab. IX. p. 403 s. 618 C. I. p. 55 s. p. 95 B. Livium XXVIII, 6. Plinium Hist. Nat. II. 97 (100) §. 219 ipsumque Herodotum VIII, 7. Hodie vel *Egripos* vocatur, vel Italico idiomate *Stretto di Negroponte.* Conf. Dodwell: Reise d. Griechenl. II, 1. cap. 20. pag. 248 seq. vers. vernac., L. Ross: Wanderungg. in Griechenland II. p. 110 seq., Ulrichs in: Rheinisch. Mus. N. F. V. p. 486 seq., qui in causas huius aestus saepius quotidie accedentis ac recedentis inquisivit, de qua eadem re dudum quaesierat Lalande: Traité du flux et reflux de la mer s. Astronomie T. IV. (Paris 1781) pag. 148 seq. et veterum et recentiorum testimonia afferens: quibus adde subtiliter de his disputantem atque ex venti mutationibus haec explicare conantem Boettger: Das Mittelmeer p. 206 seq.

τῆς Ἀχαιΐης ἐς Ἄλον] Cf. Suidas s. v. Ἀλεῖς I. pag. 107. *Achaeam* h. l. intelligit *Phthiotidem*, de qua vid. nott. ad VII, 132. *Alus* s. *Halus*,

αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Ὀλύμπου τε οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὁπλῖται συλλεγέντες· καί σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιληΐου, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος. Ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ 587

quam in Achaea Phthiotide Noster ponit, quamque eandem Homerus significare videtur (Ili. II, 682, ubi conf. vett. interprett. et Strabon. l. mox l.), sita fuit in Achillis ditione ad Amphrysum fluvium in Crocio campo, quâ Othrys mons exsurgit, de quo plura tradit Strabo IX. pag. 662 A. s. p. 433. Reliquos veterum locos dabunt Tzschucke ad Mel. II, 3. §. 6. p. 258 seq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 890. Adhuc urbis veteris ruinae cernuntur, cognita nomine *Kephâlus* (εἰς τοὺς Κεφάλους, i. e. ad capita s. fontes), quas bene descripsit Ussing: Griech. Reis. u. Stud. pag. 109 seq. Itaque parum recte Mannert. VII. p. 604 prope Demetriadem olim Halum fuisse sitam coniicit. Denuo urbis fit mentio VII, 197 init. Nummum huius urbis protulit atque illustravit Millingen: Sylloge of ancient unedit. coins pag 51 seq.

ἀπίκετο ἐς τὰ Τέμπεα] Vid. nott. ad VII, 128 et 129. In seqq. dedi Οὐλύμπου (pro Ὀλύμπου, quod nonnulli codd. exhibent), ut ibidem notavi. Vocem ἐσβολὴν aliquoties Noster adhibuit, ubi de faucibus sermo est, per quas *introitus* patet in aliam terram, ut cap. 172 eadem in re et mox cap. 175, itemque cap. 176. 182. 207. VIII, 15. II, 75. Atque sic quoque Xenophon Anabas. I, 2. 21. Euripid. Med. 1263. κατὰ μυρίους valet *circiter*, *ad decem milia*, ut II, 145. VI, 44. 79. 117. V, 79, ubi idem usus praepositionis κατά. Caeterum Diodorus XI, 4 eundem indicat numerum. Formâ aoristi secundi συλλεγέντες utitur Noster quoque IX, 27. 29, cum alibi in hoc verbo ac similibus aoristum primum praetulerit, quem eundem etiam veteres Attici, tragici in primis, adhibuerunt, cum serioris aetatis scriptores atque oratores potissimum suaviorem, ut fit, aoristi secundi formam in usu habuerint. Vid. Pierson. ad Moer. p. 208. Sed praeter Herodotum Aristophanes quoque Vespp. 1066 (al. 1106) dixit ξυλλεγέντες καθ' ἑσμούς.

Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος] De forma ἀραιρημένος conf. nott. ad VII, 85. Qui Εὐαίνετος h. l., is apud Diodor. XI, 2 vocatur Συνετὸς, minus recte, ut observat Wesseling. *Polemarchae*, quos regia stirpe plerumque fuisse e verbis additis γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιληΐου colligo, Spartanorum regum administri in bello aliisque negotiis teste Thucyd. V. 66, singulis moris Spartae fuerunt praefecti, militaria aeque atque civilia obeuntes munia. Conf. Xenoph. Rep. Lac. XI. 4. C. O. Müller: Dor. II. p. 237 seqq. coll. 128. 240. 336, Lachmann: Spartan. Staatsverfass. pag. 234, C. Fr. Hermann: Staatsalterth. d. Griech. §. 29 not. 4. Neque enim Spartae morarum duces fuere μοραγοὶ, observante Boeckh. in Inscriptt. Corp. II. p. 89, sed πολέμαρχοι.

Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος] Ad argumentum conf. Plutarch. Themistocl. cap. 7.

ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω κ. τ. λ.] Annotat Valcken. ad h. l. huius Alexandri et beneficii ab ipso ac-

Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος, σημαίνοντες τὸ πλῆθός τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καί σφι εὔνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών), ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη ἦν τὸ πεῖθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατηΐη, βασιλέος 174
τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ, ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλέϊ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

cepti gratos semper meminisse Athenienses; in quam rem conferri vult Epist. Socratt. 28. Ad Alexandrum quoque pertinent, quae leguntur infra VIII, 140 seq., ubi idem Macedonum rex Atheniensibus persuadere studet, ut pacem atque amicitiam cum Persarum rege ineant, dissuadentibus Spartanis; hoc certe loco consilia regis, qui proba suadere ipsisque Graecis benevolus esse videbatur aut certe se talem simulabat, secuti sunt Graeci, non tam suspectantes illum, quam timentes, ne a Persis circumvenirentur indeque facile opprimerentur. Qua in re num bene fecerint Graeci, qui recedentes omnem terram Graeciae septentrionalem ita proderent civitatesque singulas in Persarum manus quodammodo traderent, quaeri utique potest et quaesitum est ab Anglo viro docto (Grote: History of Greece V. p. 91 seq.): etenim omnem aditum praecludere Persasque omni modo prohibere debebant Graeci, quo minus ulterius illi procederent. A quo timor quidam Graecos cohibuit, Herodotum vera opinor narrantem (ἀρρωδίη ἦν τὸ πεῖθον) si sequimur, rumorque de ingentibus Persarum copiis sparsus animosque turbans. Atque inde etiam Herodotum invenimus paucis tantum verbis de hac Graecorum expeditione exponentem, parum honorifica ipsis Graecis, ut Noster significare certe voluisse videtur. In seqq. cum Schweigh. et Gaisf. scripsi ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος, ubi ex uno Sancrofti libro Schaeferus, Matthiae et recentt. edd. inde a Bekkero exhibent ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, et post πλῆθος inserui τε, quod Florentinus subministrabat, neglectum a Bekkero et recentt. edd. Nabero in Mnemosyn. IV. pag. 27 verba σημαίνοντες τὸ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας ab interpolatore adiecta videntur. Mihi vel maxime retinenda videntur. Ad vocem ἐπιόντος conf. nott. ad VII, 157. Paulo inferius retinui καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολήν, ubi Schaeferus duorum codd. auctoritate scripserat καὶ ἄλλη ἐοῦσαν ἐσβολήν. Quae continuo sequuntur, attigi in nott. ad VII, 128.

Cap. CLXXIV.

οὕτω δὴ ἐμήδισαν] Conf. Suidas s. v. ἐμήδισαν I. p. 723 (ubi τὰ τῶν Μήδων εἵλοντο) coll. s. v. Ἀγχότερος I. p. 44. Add. Plutarch. l. l., qui cum Herodoteo prorsus consen-

175 *Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεί τε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἐβουλεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ ἅμα ἀγχοτέρη [τε] τῆς ἑωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν, δι' ἣν ἥλωσαν οἱ ἁλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾔδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἤπερ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν, μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον· τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ,* 588

tit. Ad voculas *οὕτω δὴ* cf. Matth. Gr. Gr. §. 565, 1. Verba *ἐν τοῖσι πρήγμασι* valent: *in rebus gerendis*, i. e. in iis, quae contra Graecos proficiscens facturus erat.

Cap. CLXXV.

πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου] De praepositione *πρὸς* monui ad VII, 172 et de usu praepositionis *ἐξ* Matth. Gr. Gr. §. 574 fin. Valckenarius excitaverat Herod. I, 114. II, 151. III, 71. Antonin. VII, 41 coll. Quinctil. Inst. Or. VI, 1, 41, ubi hoc modo *ex* usurpatur. Tu vid. supra nott. ad II, 148. — Quae sequuntur *τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον*, Schweighaeuserus sic reddidit: *quo loco instituturi sint bellum* s. *quamnam sedem bello sint delecturi*. Vereor ut recte. Quid enim valebunt verba addita *καὶ ἐν οἵοισι χώροισι*? Itaque malim interpretari: *quo modo* s. *qua ratione bellum gesturi* s. *instituturi* sint et in *qualibus locis* (i. e. in quanam Graeciae parte); conf. VII, 236 et VII, 9. §. 2. Pro vulg. *ᾗ* scripsi Struvium secutus *τῇ*; vid. allata ad VII, 163. Ad *ἡ νικῶσα* conf. I, 61. Lambert. Bos. Ellipss. L. Gr. p. 87.

στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ ἅμα ἀγχοτέρη [τε] τῆς ἑωυτῶν] i. e. *namque apparuit*, *hunc introitum* (per fauces Thermopylarum) *angustiorem esse eo* (introitu), *qui* (e Macedonia per fauces) *in Thessaliam ducit*, *simulque propiorem suae ipsorum terrae*. Exhibui hunc locum ita, ut plerique libri scripti exhibent; unam voculam *τε*, quam prorsus eiecit Dindorf, quamque deleri dudum voluerat Matthiae, uncis inclusi ut suspectam, nisi transponendam existimes et collocandam post *στεινοτέρη*; Hartung (Griechische Partik. I. p. 113) mutari voluit in *γε*, Doederlein (Reden u. Aufsätze II. p. 197) retineri iubet voculam *τε* ex brachylogiae Graecae genere quodam explicandam. In Sancrofti libro alteroque quod legitur: *καὶ μία ἀγχοτέρη τε*, placuit God. Hermanno (ad Sophocl. Oed. Reg. 1001 ed. tert.) et Eltzio (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedagog. Suppl. IX. p. 339); Sauppe (Epistol. critic. p. 82) inde proposuit: *καὶ μία ἅμα ἀγχοτέρη τε*, de quo vid. quae dixi in: Heidelbb. Jahrbb. 1841. p. 746 seq. Equidem satius duxi in vulgata acquiescere, quam codicis Sancroft. lectionem sequi, vix bene meo quidem iudicio explicandam minusque aptam ad scriptoris nostri sententiam. — In seqq. *ἥλωσαν οἱ ἁλόντες* sic iuxta posita esse consulto ab Herodoto et cum quadam vi, neminem fugit; cf. Matth. §. 558. — *μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον* valet: *non intromittere in Graeciam* s. *aditu, introitu prohibere barbarum*; cf. IV, 146 ibique nott.

γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος] Euboeae insulae intelligitur pars septentrionalis, quae e regione *Histiaeotidis*

ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἐόντα· οἵ τε χῶροι οὕτως ἔχουσι. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ 176 Θρηϊκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στεινὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης, ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλὸς, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρόν. Ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ, τῇ στεινοτάτῃ, ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό

Thessalicae (de qua vid. nott. ad I, 56) sita erat indeque etiam tulit nomen. Hanc Ἱστιαίην Noster vocat VIII. 23, quam Thucydides VII, 57 coll. I, 98 et Plutarchus appellant Ἑστίαιαν. Vid. Poppo: Thucydid. I, 2. p. 267. 268, Mannert: Geogr. VIII. p. 246 seqq. 249 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1020 et inprimis Ulrichs in: Rhein. Mus. N. F. V. pag. 496, qui hanc terram, qualis nunc est, descripsit.

Cap. CLXXVI.

τὸ Ἀρτεμίσιον] *Artemisium* Euboeae septentrionalis promontorium, ad quod Graecorum classis cum Persis conflixit, norunt Diodor. Sic. XI, 12. Plutarch. Themistocl. 8. Cornel. Nep. Themist. 3. §. 2, alii. Add. Mannert. l. l. p. 250, Forbiger l. l. III. p. 1019. Nunc vocari *Syrochori* dicunt. — Verbis τοῦτο μὲν non respondet alterum τοῦτο δὲ, uti exspectandum erat: sequitur ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος κ. τ. λ., relicta priori structura et sensus tantum ipsius ratione habita.

ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου] Aegaei maris ea pars, quae ad septentrionem maxime spectabat Thraciae ac Macedoniae oram alluens, meridiem versus ad Euboeam usque pertinens, *Thracii maris* cognomine indicatur. Vid. Kruse: Hellas I. pag. 160 ibique Sophocl. Oed. R. 197.

τοῦ μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης] De *Magnesia* cf. nott. ad VII, 132. *Sciathum* insulam, quam Herodotus memorat VII, 179. 182. 183. VIII, 7, e Magnesiae regione ponit Strabo IX. p. 300 s. 436 atque a septentrione Euboeae vicinam insulis, Peparetho, Scyro, Haloneso. Desertis locis et asperrimis etsi *Sciathus* annumeratur a Seneca ad Helv. 6, quae etiam piratis perfugium praebuit, ut ex Appian. Mithrid. 29 intelligitur, vinum tamen eius nigrum commemorat Athenaeus I, (24) 56. pag. 30 F. Nunc Italico sermone plerumque vocant *Sciatho* s. *Sciathi* duosque vicos et veteris urbis reliquias in ea superesse scribunt. Vid. Tzschuck. ad Mel. II, 7. §. 8 nott. exegg. pag. 665 seq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1022, Dodwell: Reise d. Griech. II, 1. cap. 19. p. 171 vers. vernac.

τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλὸς] Quod Schaefer et Matth. retinuerunt ἐκδέκεται, libri scripti, quos equidem cum Schweigh., Gaisf. et Bekkero secutus sum, ignorant. Sensus est: *angustias illas excipit Euboeae litus, Artemisium* (quod vocatur), *in quo est Dianae templum;* unde omne litus vicinum Dianae sacrum fuisse notat Musgrav. ad Sophocl. Trach. 639. Cum Herodoto plane congruit Plutarchus l. l.

Ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος κ. τ. λ.] Iis, qui a septentrione, i. e. a Macedonia atque Thessalia, Graeciam intrare velint, accessus s. introitus fit in ipsam Graeciam per Trachiniam. Cuius situm accurate Noster descripsit VII, 199, ubi vid. nott., ubi etiam de *Anthelae* vico et de *Phoenice* fluvio. Vid. Forbiger l. l. III. pag. 892.

οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ στεινότατον κ. τ. λ.] Cum his com-

γ' ἐστὶ τὸ στεινότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέ τε

para, quae VII, 200 narrantur; ibi enim Noster ad Phoenicem fluvium viam angustissimam esse narrat, qua vix unum plaustrum transire possit; unde usque ad *Thermopylas* iter quindecim stadiorum. (Conf. Mannert. VII. pag. 620.) Ibi enim montes utrinque maxime appropinquant; qui tamen cum superari facile potuerint, intelligitur, cur Graeci eo loco subsistere noluerint, sed faucibus illis derelictis ad ipsas pylas regredi maluerint; quae ubi exstructae erant, ab altera parte imminent montes praerupti, ab altera paludes et stagna extenduntur ad mare usque, ita ut uno certe loco vix sexaginta passuum esset transitus teste Livio (loco mox laudando) ipsaeque naves non nisi fluctu maris maximo omnia obtegente et exundante accedere possent. Hîc fontes prosiliunt calidi, hae verae *Thermopylae* Trachiniam, quae Thessaliae adscribitur, seiungentes a Locrorum terra; hîc murus a Phocensibus exstructus, qui ibi cum Thessalis olim pugnarunt; hîc Graeci cum Persis, Aetoli cum Macedonibus, Antiochus cum Romanis, Graeci cum Brenno pugnarunt; quin multo post Gothi duce Alarico (vid. Gibbon: History etc. VII. p. 215 seqq. vers. Germanic.) itemque Hunni et Turcae, duce Baiazeth, per has fauces Graeciam invaserunt. Veterum locos de Thermopylis ac regione adiacente dabit Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 858: recentiore aetate plures viri docti ac peregrinatores, qui ipsi haec loca inviserunt, accurate retulerunt, inter quos vid. potissimum Clarke: Travels etc. II, 3. pag. 238 seqq., Dodwell: Reise durch Griechenl. II, 1. cap. 18. pag. 134 seqq. sive Vol. II. p. 66 ed. Anglic., qui idem in opere splendidissimo: Views in Greece from Drawings (by Edw. Dodwell Londin. 1821) imaginem Thermopylarum egregiam exhibuit, Leake: Travels in North. Greece II. pag. 41 seqq. 51 seqq. coll. IV. p. 501 seq. 571 seqq., Ross: Wanderungg. in Griechenl. I. pag. 90 seq., Fiedler: Reise in Griechenland I. pag. 207 seqq., qui de faucibus aeque atque de thermis (de quibus mox dicemus) exposuit, ac nuper admodum Vischer: Erinnerungen aus Griechenland pag. 637 seqq. Peculiari scriptione de his retulisse dicitur Gordon: Account of two visits to the Anopaea or the highlands above Thermopylae. Athens 1838: ipsum enim libellum inspicere haud licuit; consuli denique possunt, quae bene exposuit Kruse: Hellas II, 2. pag. 124 seqq. Etenim valde tenendum est, hanc totam regionem nunc prorsus mutatam alium atque olim praebere adspectum: id quod praecipue effectum esse affirmant multâ terrâ adgestâ, qua mare nunc longius remotum sit a terra continenti mare versus magis extensa rupesque inde, olim mari proximae et accessum intercludentes, a mari nunc longius absint. Accedit, quod Sperchius fluvius, qui olim prope Anticyram in mare exibat, nunc ad meridiem magis conversus, alia prorsus invenit ostia, meridiem versus a Thermopylis, adeo ut plures rivuli, qui olim in ipsum mare influxisse dicuntur (Dryas, Melas, Asopus), nunc in Sperchium ad meridiem magis fluentem aquas suas immittant. (Vid. nott. ad VII, 198). Nunc haec regio, si Dodwell. (Reise d. Griech. II, 1. cap. 18. p. 134 seq. ed. vernacc.) audias, laetissimam hodieque praebet speciem atque ob multos fontes fertilissima est, montibus praeruptis, cincta silvis campisque pulcherrime distincta, ita ut vix quidquam desideres. Vid. Kruse: Hellas II, 2. pag. 132 seq. et Kriegk l. l. pag. 19. Quod vero Clarke (l. l. p. 251) regionem dicit omnium esse insaluberrimam atque foedissimam, in qua nemo quisquam, nisi loci memoriâ captus, diutius immoretur (Vid. Vaudoncourt: Schilder. des heut. Griechenl. p. 284), id pertinet non tam ad ipsos montes faucesque Thermopylarum, quam ad Sperchii fluvii vallem inferiorem, quae latior

Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθε, κατά τε Ἀλπηνοὺς ὄπισθε ἐόντας

paulatim patescens in aperti campi formam exit planitiemque efficit inter Zeitunium oppidum atque Thermopylas latitudine unius milliarr. geogr., et quod excurrit, a Maliensibus olim habitatam et nunc valde extensam, mutata totius regionis indole, ut supra iam indicavimus et amplius indicabimus in nott. ad VII, 198. Haec regio, quae maris superficiem altitudine vix superat, humida est ac paludosa; quotannis fere inundata indeque maxime stagnans. Unde aër, aestivo maxime tempore, corruptus et nocivus, qui regionis incolas multum affligit. Sed prope Zeitunium, ubi altior terra et siccior, regio feracissima est omnium fere rerum, eademque saluberrima laetissimamque praebens speciem. Vid. Kriegk: De Maliens. Disp. geogr. p. 18. 19.

ἀλλ' ἔμπροσθέ τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθε] ἔμπροσθε *Thessaliam versus* accipio, ὄπισθε *Boeotiam* versus. *Thermopylas* ab huius regionis incolis etiam *Πύλας* simpliciter vocari legimus VII, 201 et apud Strabon. IX. p. 428 s. 655 B. coll. Liv. XXXVI, 15: „Ideo *Pylae* et ab aliis, quia calidae aquae in ipsis faucibus sunt, *Thermopylae* locus appellatur." Add. Aelian. V. H. III, 25 et qui plura collegit Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 6. pag. 267 nott exegg. Exstant autem primarii veterum loci de Thermopylis cum Herodoto comparandi apud Livium XXXVI, 15 coll. 18. Strabon. l. l. Appian. Syr. 17. Inter recentiores praeter Mannert. VII. p. 622 seqq. vid. potissimum Kruse: Hellas II, 2. pag. 124 seqq., Vaudoncourt. l. l. cap. 6. p. 279 seqq., Dodwell. l. l. p. 138 seq. et quos alios supra iam indicavimus. Tabulam totius regionis, qualis olim fuisse fertur, aeri incisam exhibuit (alios ut taceam) Gail. in:

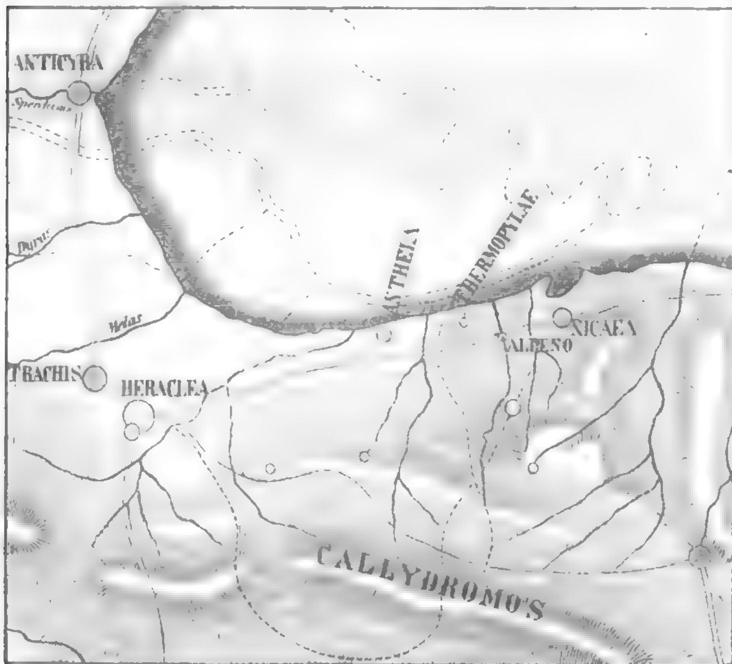

ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποταμὸν ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης οὖρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεα. Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ

Atlas des cartes relatives à la Geographie d'Herodote nr. 20. Exhibuit quoque Kiepert (Atlas von Hellas. Berlin. 1846. tab. XIII) itemque Grote (History of Greece V. pag. 96) delineationem huius regionis, qualis olim fuit et qualis nunc est, valde mutata, fluviorum cursu mutato, cum terra longius porrecta sit mareque recesserit: nos hanc tabulam hoc loco repetendam censuimus, quo melius, quae de huius regionis natura disputata sunt, intelligantur: antiqua ora nigrâ lineâ indicata est, recentior punctis singulis, quibus iisdem etiam in terra continenti semita illa significatur, qua Persae per montem proficiscentes Thermopylas ipsas circumvenerunt.

κατά τε Ἀλπηνοὺς ὄπισθε ἐόντας] *Alpenos* Noster infra quoque commemorat VII, 229. Ruinas quasdam oppidi invenit Vischer l. l. p. 637: a quibus qui discedunt, uno alteroque horae quadrante iter facientes in mediis Thermopylis esse dicuntur. De *Anthela* vid. infra VII; 200 ibique nott. Quam viam artissimam Noster dicit, uni vehiculo tantum spatium praebentem, adhuc cognosci posse non longe remotam a fontibus calidis rivuloque inde effecto molamque agente affirmat idem Vischer pag. 639 seq. Verba ἁμαξιτὸς μούνη pari modo invenias VII, 200.

τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης οὖρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην] Ad dicendi modum Wesseling. confert Herod. VII, 198 (ubi οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα) et III, 111 (ubi legimus: ἀποκρήμνοισι οὔρεσι, ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι), itemque etiam Sophoclea in Trachin. 634 (602 Both.): ὦ ναύλοχα καὶ πετραῖα θερμὰ λουτρὰ καὶ πάγους Οἴτας παραναιετάοντες, quibuscum contendunt Homer. Od. V, 405. 411. Ac testatur Dodwell. l. l. p. 142 statim a fontibus calidis Octae montis rupes ac saxa in altum maxime erecta et maxime praecipitia conspici. Herodotum igitur si sequamur, ab occidente Thermopylarum exsurgunt montes inaccessi, praecipites, alti, ad Oetam porrecti; in quo convenit cum Strabone ac Livio l. l. Namque continua fere est montium series, quae a Leucate sinuque Ambracio orientem versus porrecta ad Aegaeum usque mare prope Thermopylas in praecipites maxime rupes acutaque iuga, quibus *Oetae* nomen, desinit; quamquam latiori sensu etiam de omni hoc montium tractu *Oetam* dici observat Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 2 nott. exegg. p. 177 coll. Mannert. VII. p. 626 et Kruse: Hellas I. p. 234. Dodwell. l. l. p. 144 seqq., qui pulcherrimam ac laetissimam montis speciem esse asserit. Add. ibid. cap. 19. p. 214 seq. et vid. quoque L. Ross: Wanderungg. in Griechenland II. p. 184, qui ipse Oetam adscendit montisque naturam indicavit. Nunc *Oetae*, artiori sensu si montem accipimus, nomen *Katavothra*.

τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεα] i. e. *ab oriente viam excipit mare ac paludes s. stagna*. τενάγεα hoc sensu invenimus I, 202 fin. VIII, 129. Cum Herodoto consentit Appianus l. l.: τῇ μὲν θάλασσα τραχεῖα καὶ ἀλίμενος, τῇ δὲ ἕλος ἄβατόν τε καὶ βαραθρῶδες, itemque Livius, apud quem XXXVI, 18 haec leguntur: „loca usque ad mare invia palustri limo et voraginibus." Quin etiamnum stagna viam ab oriente includere ad mare usque porrecta narrant, quamquam arenâ multâ e mon-

θερμὰ λουτρὰ, τὰ Χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμὸς

tibus advectâ terrâque ipsâ adgestâ locorum situm mutatum atque viam latiorem factam esse addunt. Uno tamen loco adhuc viam tam angustam esse asserunt, saxis praeruptis ab una, paludibus inaccessis ab altera parte cinctam, ut vix duo equites simul transire possint. Affirmat Clarke l. l. pag. 247 seq., qui ipse expertus est, periculumque subiit maximum hoc ipso loco non valde remoto ab ipsis fontibus ad sinistram viae sitis. Vid. Kruse: Hellas II, 2. p. 129 seq., Vaudoncourt l. l. p. 280 seq. Milliare unum nunc mare a faucibus distare scribit Dodwell. l. l. p. 139.

θερμὰ λουτρὰ, τὰ Χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι] Eustath. ad Dionys. 437 haec citans affert *Χύτρας*; sed *Χύτρους* (i. e. *lebetes, ollas, Kessel*) habet quoque Pausanias IV, 35. 6: *γλαυκότατον μὲν οἶδα ὕδωρ θεάσαμενος τὸ ἐν Θερμοπύλαις, οὔτι που πᾶν, ἀλλ' ὅσον κάτεισιν ἐς τὴν κολυμβήθραν, ἥντινα ὀνομάζουσιν οἱ ἐπιχώριοι Χύτρους γυναικείους*: ex quo Pausaniae loco quod in Herodoti verbis post *Χύτρους* Burges (Prolegg. Thucydd. pag. 317) inseri vult *γυναικείους* [certe *γυναικηΐους*], id quidem haud necessarium videtur. Satis vero constat, hoc eodem nomine apud Athenienses festum esse celebratum (vid. locos vett. apud C. Fr. Hermann. Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 58 not. 2), in quo ollas leguminibus aliisve rebus similibus repletas diis offerrent ac dedicarent. „Neque vero (ita scribit Fritzsche in Commentt. de Lenaeis Atticis Mantissa [Rostock. 1837] pag. 53) illa dedicandi per ollas consuetudo Athenarum propria, sed Graeciae universae, ut equidem arbitror, communis fuit. Quemadmodum enim Athenis dies festus, sic ad Thermopylas locus sacer hoc nomine adpellatus est, Herod. VII, 176. Neque enim quisquam monitus negabit, quia adpellatio illa *Χύτροι* primum unice ad Herculis aram ibi exstructam dedicatamque valuerit, postea vero alios etiam in vicinia locos complexa sit. Atque Herodotus quidem nominis *Χύτροι* iustam sibi rationem reddiderat, id quod verba evincunt ipsius: *καὶ βωμὸς ἵδρυται.*" De ipso Attico festo, cui nomen *Χύτροι*, idem vir doctus plura disserit l. l. pag. 47 seqq. Aquas hasce calidas praeter Catull. LXVI, 54 et Sophocl. Trachin. 602 Both. 633 Schneid. Pisand. in Schol. Aristoph. Nubb. 1052 indicant quoque Livius et Strabo l. l. Prosiliunt isti fontes paulum ad sinistram remoti ab eo loco, ubi Turcarum portorium, cui nunc nomen *Derveni*, admodum clari et sulfurei, calidi usque ad centum quattuor s., ut alii tradunt, usque ad centum undecim gradus Fahrenheit, ut affirmat Clarke l. supra l. aquam impraegnatam esse narrans carbonico acido, calce, sale et sulfure, adeo ut quae circumiacent, sulfureum praebeant adspectum. Plura Kruse l. l. p. 130, Vaudoncourt. l. l. p. 281 seq. et Fiedler, alii supra laudati, qui de Thermopylis egerunt; de his aquis calidis scripsit quoque Landerer (Die Heilquellen in Griechenland. Bamberg. 1837), calorem adscendere usque ad quinquaginta duos gradus secundum Réaumur. testans. Hic olim in Thessalorum et Maliensium gratiam cellas aegrotantibus commodas construi curasse Herodem Atticum e Philostr. Vit. Herod. p. 551 [Vit. Sophist. II, 1. §. 5] colligit Valckenar. Hos autem fontes tantâ aquarum copiâ provenire scribit Dodwell. l. l. p. 139, ut continuo inde plures efficiantur rivuli s. torrentes, qui ad mare defluant. Fontes duos potissimum esse vix viginti passuum spatio a se distantes scribit Vischer l. l. pag. 638, quorum aquae coniunctae mox rivulum efficiunt molam nunc agentem et inde ad paludes, quae Spercheum circumdant, mare versus delabentem. Praeter huncce rivulum e calidis fontibus ortum duos alios rivulos e faucibus provenientes et inde ad eadem sta-

ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς, καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήν περ νῦν ἐκτέαται. ἅτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαί σφεας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος, πᾶν μηχανεώμενοι, ὅκως μή σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώρην. Τὸ μέν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο,

gna delabentes idem invenit doctissimus peregrinator.

καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι] Satis notum est, omnes fontes calidos Herculi consecratos esse ob igneam, opinor, ac solarem huius numinis vim hominibus saluberrima quaeque administrantem. Vid. Schol. in Aristoph. Nubb. 1050 ibiq. nott. Diodor. IV, 23 ibique Wesseling. coll. Walz. ad Arsen. Violet. pag. 278 seqq., Schneidewin. ad Ibyci fragmm. p. 181. Accedit, quod omnis haec regio Herculis religione consecrata videtur, bene observante C. O. Muellero Dor. I. pag. 427 seq., si quidem ibi fundus quasi fabulae de Hercule, qui ex his montibus, non aliter atque postea Heraclidae, progressus eoque etiam regressus diem obiisse fertur.

ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς] In his faucibus φρούρια (*castella*) olim fuisse Strabo quoque testatur l. l. Intelligitur autem procul dubio ille locus, ubi nunc Turcarum portitores, vectigal a transeuntibus exigentes, collocati sunt exiguum ad pontem, non longe ab illis fontibus calidis, ut paulo ante diximus. Quin veterum monumentorum, de quibus cf. Appian. Syr. 17. Procop. De aedific. IV, 12, reliquias quasdem adhuc cerni volunt et ipso in loco, qui maxime omnium sit angustus ac periculosus, ubi pauci multos prohibere possint aggredientes. Vid. Clarke l. l. pag. 247, Kruse l. l. p. 130 et in primis Vaudoncourt. l. l. p. 281 seqq. Idem testatur Dodwell. l. l. pag. 139, se non longe a fontibus calidis moenium ac turris conspexisse quaedam vestigia, nec tamen illa quidem valde vetusta. Add. Vischer: Erinnerungg. pag. 640 seq. et conf. allata ad VII, 208. — De *Thesprotis* conf. nott. ad V, 92. §. 7. De *Thessalia*, quae olim *Aeolis* fuit dicta ab Aeolo, Deucalionis nepote, qui olim hanc regionem tenuisse fertur, conf. Diodor. IV, 67. Strab. VIII. pag. 587 s. pag. 383.

ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος] i. e. *quo voraginosus fieret locus, voragines s. fissuras acciperet*. Vid. II, 25 fin., ubi terra dicitur κεχαραδρωμένη; vid. ibi nott. et conf. IX, 102, ubi exstat vox χαράδρη, quae apud Homerum quoque invenitur Ili. IV, 454 de fissura, quae in terra fit irruente torrente vel aquarum vi. — De ea structura, qua optativus additâ voculâ ἂν excipit voculam ὡς, vid. allata ad I, 75 coll. 152. In verbis proxime sequentibus ὅκως μή σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώρην quod Pflugk (ad Euripidis Andromach. 115) abundantiam quandam in praepositionum usu (ἐσβάλοιεν — ἐπὶ τὴν χώρην) animadverti vult, haud assentior: nam in verbis ἐπὶ τὴν χώρην (*ad terram ipsorum occupandam*) praepositionem ἐπὶ multum differre significatione ab ea vi, quae inest in praepositione ἐς cum verbo βάλλειν iuncta, nemo non videt. — In seqq. ἔκειτο accipio: *iacuit diruta*, quemadmodum alibi κεῖσθαι de mortuis, qui sub terra iacent, I, 65. IV, 11. IX, 105. ἔκειτο non magis mutavi in ἐκέετο, quam supra VII, 158, li-

καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο, τοῖσι δὲ αὖτις ὀρ-
θώσασι ἔδοξε, ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβα-
589 ρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ Ἀλπηνοὶ οὔνομα· ἐκ
ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες. Οἱ μέν νυν 177
χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδεοι. ἅπαντα
γὰρ προσκεψάμενοι καὶ ἐπιλογισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἕξουσι
χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν
ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἐόντα ἐν
Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐστρατεύοντο αὐτῶν οἱ
μὲν ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτε-
μίσιον.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθεον διαταχθέντες. 178
Δελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ
ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωδηκότες. καί σφι ἐχρήσθη

cet ita statuat Bredov. p. 377, quem secutus est Dietsch.

Ἀλπηνοὶ οὔνομα] *Alope* (*Ἀλόπη*) dicitur a Mela II, 3. §. 6. Stephan. Byz. s. v. et Eustath. ad Iliad. II, 682. Unde etiam *Ἀλοπίτης* et *Ἀλοπεύς*. Ad Locrorum Epicnemidiorum ditionem hunc vicum, quem primum Locrorum versus Malienses Noster dicit VII, 216 coll. 229, retuleris cum Tzschuckio ad Mel. l. l. p. 270. Et conf. quoque Mannert. VII. p. 625 seq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 906, Kruse: Hellas II, 2. pag. 120 seq., qui urbem probabiliter eo loco sitam esse ponit, quo Gellius se conspexisse scribit aedium quasdam reliquias in colle silvis tecto, laetissima in regione duabus horis a Libanitide s. Cyno remota. — Quae sequuntur verba: *ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες*, indicant: ex hoc vico frumentum s. commeatum se accepturos esse, se rei frumentariae prospecturos esse putabant. Conf. IX, 50. 51 et Lex. Xenophont. II. pag. 311.

Cap. CLXXVII.

προσκεψάμενοι] Idem verbum VII, 10. §. 4. Ad structuram loci (*προσκεψάμενοι καὶ ἐπιλογισθέντες — σφι ἔδοξε*) conf. Viger. Idiotism. pag. 55. 345. 714 et add. Xenoph. Anab. III, 2. 12. Cyrop. IV, 2. 3. VI, 1. 31. VII, 5. 37. VIII, 2. 24. Duker. ad Thucyd. VII, 42. 70. Alia excitavit Iul. Geisler. De Graec. nominatt. absolutt. pag. 31. Kuehner Gr. Gr. §. 677. Neque huc non facit Herod. VIII, 87. Quod sequitur *ὅτι*, Valcken., quo conveniat sequenti *ταύτῃ*, mutatum voluit in *ᾗ*, sine iusta, opinor, causa. Ad voces *τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα* conf. VII, 157 et de *Pieria* nott. ad VII, 131.

διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ] Vid. VII, 172. Mox pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*.

Cap. CLXXVIII.

ἐβοήθεον διαταχθέντες] i. e. eum in modum *distributi*, *dispositi*, si quidem alii ad Thermopylas, alii ad Artemisium contendebant. Ita Schweigh. in Lex. Herod. (I. p. 161, ubi vid. plura) reiectâ eorum sententiâ, qui *διαταχθέντες* l. l. interpretantur: *ut cuique praeceptum erat*, s. *ex iussu*. Tu conf. etiam VIII, 70.

ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ] *χρηστηριάζεσθαι τῷ θεῷ* idem fere quod *χρᾶσθαι τῷ θεῷ*, *uti deo*, i. e. *oraculum sciscitari*, *deum consulere*, ut II, 40. I, 55. 66. 91.

καί σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὔχε-

ἀνέμοισι εὔχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξάμενοι τὸ μαντήϊον, πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι· καί σφι δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέθεντο. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇπερ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς

σθαι] Oraculi Delphici verba servavit haec Clemens Alexandr. Stromat. VI. pag. 753: ὦ Δελφοὶ λίσσεσθ' ἀνέμους καὶ λώϊον ἔσται, addens Delphos aris sacrisque constitutis socios habuisse ventos. Simile oraculum Atheniensibus datum enarrat Herodotus VII, 189. De ventorum cultu apud veteres conf. Perizon. ad Aelian. V. H. XII, 61, Emeric David: Iupiter I. p. CXLIX, C. O. Mueller: Archaeolog. §. 401, Preller: Griech. Mytholog. I. p. 315 seqq., Gerhard: Griech. Mytholog. §. 516 seqq.

χάριν ἀθάνατον κατέθεντο] i. e. *immortalem gratiam inierunt.* Locutionem attigi ad VI, 41. Vid. Xenoph. Cyropaed. VIII. 3, 26, ubi plura attulit similia Hertlein. In verbis seqq. βωμόν τε ἀπέδεξαν male olim ἀπεδέξαντο. Conf. V, 89, ne plura. Vocula τε spectat ad sequentia: καὶ θυσίῃσί σφεας μετήϊσαν (*sacrificiisque illos placarunt*), ubi alii μετῇσαν, contra Herodoti usum; vid. nott. ad III, 19. Ad significationem verbi facit similis usus verbi μετέρχεσθαι VI, 68 coll IV, 7. Pindarica confert Dissen. (ad Olymp. III. p. 49): Olymp. III, 40 (71). Pyth. V, 80 (115) coll. Aeschyl. Prometh. 530. Neque admodum discedit significatione, quod in fine cap. legitur ἱλάσκονται, de quo verbo vid. allata ad V, 47.

ἐν Θυίῃ] Ita equidem cum recentt. edd. exhibui, cum in uno cod. esset ἐν Θύῃ. Vulgo ἐν Θυίης s. ἐν Θύης, ubi suppleri volunt τεμένει s. χώρῳ, quod ferri hîc posse iure negat Schaefer ad Lambert. Bos. De ellipss. L. Gr. pag. 467, si quidem ille tunc dixisse putandus est: ἐν Θυίης (τεμένει s. ἱερῷ) τῇπερ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι. Nec magis opus scribere ἐν Θυίοις, ut proponit G. Dindorf. in Thes. Ling. Graec. IV. p. 438, improbante Welckero in Rhein. Mus. N. F. I. pag. 12. Fuisse autem loci nomen ἡ Θυίη, indicant sequentia: ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει. Hunc vero locum nullum alium esse, nisi *Anemoriam*, ab Homero (Ili. II, 521), Strabone (IX. pag. 423), aliis commemoratam, in ipsis Delphorum et Phocensium confiniis orientem versus a Delphorum urbe sitam in colle, ubi nunc *Aráchoba*, contendit Ulrichs: Reis. u. Forschungg. in Griechenland I. p. 130. 140. Lubens accederem, nisi Anemoria, quae et ipsa a ventis nomen duxisse videtur, longius remota a Delphorum urbe videri queat, indeque diversa a Thyia, quam haud scio an rectius haud procul ab ipsis Delphis et templo Delphico quaeras. Memoratur apud Pausan. X, 6. §. 2 *Thyia* Castalii filia, Apollinis pellex Delphique mater. Unde apud eundem Pausaniam X, 4, 2 αἱ Θυιάδες mulieres Atticae vocantur, quae ad Parnassum quotannis proficiscuntur ibique una cum Delphorum mulieribus sacra (ὄργια) faciunt Baccho, θεωρίδες inde vocatae apud Hesychium: de quibus conf. Creuzer. Symbol. IV. p. 45 ed. tert. et praecipue Scheiffele in: Pauly's Realencyclop. VI, 2. pag. 1917 seq., qui veterum locos de Thyiadibus aeque ac de Thyia attulit: quam sive deam sive heroinam ad ventos eorumque sacra pertinuisse ipsum nomen satis indicare videtur, quod *saevientem, furentem* declarat, ductum a verbo θύω s. θυίω, quod de ventis sae-

καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· καὶ θυσίῃσί σφεας μετήϊσαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179 *Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς, ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιάθου, ἔνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγιναίη καὶ Ἀττική. προϊδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων ἐς φυγὴν ὥρμησαν.* 180 *Τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε Πρηξῖνος, αὐτίκα αἱρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα*

vientibus ac furentibus, alia ut taceam, apud Homerum invenitur Odyss. XII, 400. 408. Neque aliter de Thyia statuit Welcker l. l. pag. 11. Eandem atque Dionem esse Thyiam et ad Bacchi sacra pertinere contendit Panofka in: Denkschrift. d. Berl. Akad. anni 1852. pag. 358 seqq., ubi vid. plura. Preller: Griech. Mythol. I. p. 317 ad auras suaviter flantes — *die zärteren Luftzüge* — Thyiam refert; nec aliter Gerhard: Griech. Mytholog. §. 519, 1. *Κηφισσοῦ* pro *Κηφισοῦ* cum aliis edd. e duobus codd. reposui, probante Bredovio, quem vide pag. 97, at in fine cap. retinui cum Schweighaeus. et Gaisf. *μὲν δὴ*, quod ex uno Sancrofti libro Schaeferus, quem Bekkerus et recentt. edd. sequuntur, mutarat in *μέν νυν*. Ad voces *ἐπ' ἧς* conf. citt. ad IV, 45 et de voce *ἐπωνυμίη* (*nomen*) V, 66, ne plura. Verba *κατὰ τὸ χρηστήριον* (*secundum oraculum s. ex oraculi iussu*) eodem modo leguntur V, 80.

Cap. CLXXIX.

ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς — παρέλαβε] i. e. „*Xerxis classis Thermâ profecta decem cum navibus optime s. celerrime navigantibus rectâ ad Sciathum insulam appulit.*“ Ita Aemilius Portus idque accuratius sane quam Valla, qui vertit: *decem naves rectâ misit in Sciathum.* Etenim loci sententia haec fere est: „*Cum Xerxis classis Thermâ proficisceretur, decem naves* celerrimo cursu reliquam classem antecedentes *rectà ad Sciathum appulerunt.*“ *παρέβαλε* refertur ad *ὁ ναυτικὸς στρατὸς*, quippe quo et ipso sane decem illae naves comprehenduntur. Verbum *παραβάλλειν*, ad quod h. l. commode suppleas *ἑαυτὸν* (*se admovere, se conferre aliquo = appellere*), de maritimo aeque ac pedestri itinere dici bene observat Schweighaeus. (Lexic. Herod. II. p. 176) citans Lex. Polyb. s. v. nr. 3. Tu vid. Thesaur. Ling. Graec. VI. p. 209. 210 ed. Dindorf., ubi plura similia afferuntur: comparavit quoque Homericum *ἐπέβαλλον* Odyss. XV, 297 (*ἡ δὲ Φεὰς ἐπέβαλλεν ἐπειγομένη κ. τ. λ.*) Ameis. Hîc cogitandum est de traiectu sinus Thermaei ac maris Thracii (VII, 176) usque ad Sciathum insulam, quae e regione Magnesiae non longe ab Artemisio distat. Vid nott. ad VII, 176. De *Therma* diximus ad VII, 127. 131. — Mox *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*.

προϊδόντες δὲ οὗτοι] *οὗτοι* dicit, quamvis antecedat *νέες τρεῖς*, si quidem non tam naves quam qui in iis inerant Graeci iique milites s. classiarii respiciuntur; unde ad *ὥρμησαν* mente addas licet *τὰς νέας*, *naves in fugam abegerunt, dederunt*, vel potius *ἑαυτοὺς*, ut in simili loco, qui legitur VIII, 6. Conf. G. Hermann. ad Viger. p. 713, 55 ed. quartae, ubi pro Herod. VII, 197 leg. VII, 179.

Cap. CLXXX.

τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα κ. τ. λ.] De voce *ἐπιβά-*

ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρῴρης τῆς νηὸς ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἷλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὔνομα ἦν Λέων· τάχα δ' ἄν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο.

181 Ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτριηράρχεε Ἀσωνίδης, καί τινά σφι θόρυβον παρέσχε, Πυθέω τοῦ Ἰσχενόου

της vid. nott. ad VI, 96. — καλλιστεύειν aliquoties Noster dixit eo sensu, quo alias κάλλιστον, εὐειδέστατον εἶναι (*formâ praestare*, *pulcherrimum*, *formosissimum esse*); unde vel genitivum adsciscit VI, 61. Add. I, 196. IV, 163. 180. VIII, 124. In proxime seqq. e Sancrofti libro alioque Schaeferus dedit ἐπὶ τὴν πρῴρην, quod cum verbo ἀγαγόντες melius congruere putabat. Schaeferum sequuntur Bekker, Dindorf. et Dietsch. Equidem cum Schweigh. et Gaisf. vulgatam retinere malui, si quidem ἐπὶ τῆς πρῴρης (*in prora*) aeque bene referre licebit ad ἔσφαξαν, distinctione, quae in Schaeferi editione ante ἔσφαξαν ponitur, deleta. Ad ἀγαγόντες cum Porto suppleas πρὸς ἑαυτοὺς, i. e. *ad suos* s. *ad suam navem.* Namque capta Graeca nave Leontem Persae e Graeca nave in suam adductum in prora (navis Persicae) iugularunt.

διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἷλον κ. τ. λ.] Haec verba copiosius tractata ab Aemilio Porto in Lex. Ion. ita reddere licet: *e formae praestantia illius, quem primum Graecorum ceperant, laetum omen captantes*, vel *dextrum* (i. e. faustum) *omen existimantes illum, quem e Graecis primum atque formosissimum ceperant.* In eo enim felicis rerum exitus praesagium sibi videre videbantur, ex Herodoti certe mente, qui ita iudicat e Graecorum more, quem in Persas, ut assolet, transtulisse videtur, a quibus humana sacrificia prorsus abfuisse illa certe aetate vel ex iis colligi potest, quae de Persarum sacris I, 132 enarrantur. Itaque caedem Graeci hominis capti eiusque formosissimi (in córporis formositate quantam vim Graeci positam putarint, monuimus ad III, 1 et V, 12) a Persis factam Graeco more sic explicat, ut illum Persae diis devoverint ac mactarint, quo deos propitios sibi redderent simulque bonum augurium expeditionis initio inde caperent. διαδέξιον monstravit Portus idem esse atque δέξιον, αἴσιον, εὐτυχὲς, ut apud Latinos *dextrum* ponitur pro *fausto*, *laeto ac prospero*. Itaque δέξιον ποιεῖσθαί τι idem fere valet atque νομίζειν τι αἴσιον καὶ εὐτυχὲς εἶναι, aut οἰωνόν τι θέσθαι vel ποιεῖσθαι, ut ex Euripid. Iphigen. Aul. 607 affert Valckenarius, cui etiam in mentem venerat Δία δέξιον scribere pro διαδέξιον.

τάχα δ' ἄν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο] Bene Portus et Valckenar. *fortasse autem etiam aliquem fructum e nomine* [Λέοντος — *Leonis*] *percepit:* ut nempe peius cum ipso ageretur, tristeque ipse obiret fatum. Ubi *fructum* intellexit *caedem.* Qui enim *Leo* (Λέων) vocabatur, ob id ipsum *Leonis* nomen in hoc infortunium incidisse putandus est. In *leone* autem Graecos aliquid reconditum ac tesserarium quaesivisse, vel ex iis, quae ad VI, 131 attulimus, colligi poterit. Inde A. Schoell. vernacule reddit: *und vielleicht hatte er's mit seinem Namen zu verdanken.* Verbum ἐπαύρεσθαι (*fructum percipere*) in utramque partem et bonam et malam adhiberi, satis notum. Affert quaedam Valckenarius, de similis notionis verbo ἀπολαύειν citans Hemsterhus. ad Lucian. Timon. cap. 2. (T. I. p. 326 seq. Bip.)

Cap. CLXXXI.

καί τινά σφι θόρυβον παρέσχε] i. e. *nonnullam trepidationem ipsis exhibuit*, *negotii nonnihil Persis praebuit* s. *facessivit*. Non aliter fere πρήγματα παρέχειν I, 155. 175. πόνον παρέχειν I, 177. — In seqq. de *Pythea* conf. VIII, 92 coll. VII, 137

ἐπιβατεύοντος, ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην, ὃς ἐπειδὴ ἡ νηῦς ἡλίσκετο, ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐπεβάτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαί μιν περὶ πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνῃσί τε ἰώμενοι τὰ ἕλκεα καὶ σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες. καί μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ· τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηῒ ταύτῃ, περιεῖπον ὡς ἀνδράποδα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχει- 182
ρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτριηράρχεε Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ

et de verbo ἐπιβατεύειν nott. ad VII, 96. Pro vulg. ναῦς cum Bekkero, Dindorf. et Dietsch. dedi νηῦς, quod Herodoti sermo flagitat; vid. Bredov. p. 260.

ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας] ἐς ὃ valet *donec*, *dum*. Vid. nott. ad I, 115. II, 118. III, 48. Quem Noster VIII, 92 dicit κατακοπέντα, eum h. l. ait κατακρεουργηθῆναι, i. e. *in frusta concisum veluti carnem dilaniatum esse*; quo eodem verbo olim usus erat Xanthus ap. Athen. X, 3. pag. 415 D. (p. 185 fragmentt. historr. ed. Creuzer.) quodque etiam ex hoc Herodoti loco affert Longin. De sublim. cap. IX. s. 31. Alii scriptores, ut ad h. l. observant interpretes, in huiusmodi lancinata membrorum scissura simplex adhibuerunt κρεουργηθῆναι. Atque ipse Herodotus III, 13 dixit τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες, ubi vid. nott.

σμύρνῃσί τε ἰώμενοι τὰ ἕλκεα] E duobus codd. cum Valla Schaef. receperat σμύρνῃ. Vulgatum cum reliquis libris tuetur Suidas s. v. τελαμῶν III. p. 441. Ad seqq. vid. Herodot. II, 86: κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ubi vid. nott. Quod vero Heeren: Ideen I, 1. p. 107 hoc ex loco colligi vult, sindones byssinas fuisse vestes e gossypio confectas, satis in nott. ad II, 86 probasse nobis videmur, de *linteis* fasciis unice hoc quoque loco cogitari posse. Quod sequitur ἐκπαγλεόμενοι, poëtarum more dixit pro ἐκπληττόμενοι (*stupentes*, *admiratione perculsi*), ut VIII, 92. IX, 48. Dionys. Halic. A. R. I, 32. §. 4. Haud diverso sensu Noster IX, 82: ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθά. Et cf. quoque Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. Choëph. 211. Alios locos suppeditabit Thes. Ling. Graec. III. p. 512 ed. Dindorf., ubi etiam plura de voce ἔκπαγλος, qua Homerum usum esse constat. De verbo περιέπειν dixi ad V, 1 et de vocula εὖ in clausulis poni solita vid. nott. ad V, 27.

Cap. CLXXXII.

ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐσβολὰς] ἐσβολὰς pro vulg. ἐμβολὰς, quod retinuerunt Schaefer, Matthiae et Dietsch., dedi cum Schweighaeus. et Gaisf. e cod. Florentino duobusque aliis; Bekker. et Dindorf. dederunt: ἐς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ; sed vocem ἐσβολὰς satis tuentur, quae ad VII, 173 allata sunt. Nec magis recipere potui, quod Sauppe Epist. critic. pag. 100 refingi maluit ἐς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηλίου, ut haec inde exsistat sententia: *in promontorium montis Pelii delata est* (navis): neque enim, alia ut taceam, persuadere mihi possum, ἐκβολὰς dici de montis partibus in mare prominentibus; tu vid. quae dixi in: Heidelbb. Jahrbb. 1841. pag. 746 seq. Verbum ἐξοκέλλειν de navibus, quae

τοῦ μὲν σκάφεος ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀνδρῶν οὔ. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὲν τὸν Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκό-
183 *πους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπήλασαν περὶ τὸ ἕρμα τὸ μεταξὺ ἐὸν Σκιά-*

ventorum vi in terram aut vada eiiciuntur, *impingere*, illustrat Bergman. ad Isocrat. Areopag. 6. pag. 177. Simile verbum ἐποκέλλειν ipse attigi ad VI, 16. σκάφος de *navis alveo* intelligendum, ut in Aeschyl. Pers. 425, ubi plura affert Blomfield. in Gloss. bene memor loci Herodotei. — In seqq. dedi ἐς Ἀθήνας pro ἐς τὰς Ἀθήνας, quod libri scripti respuunt. Sensus loci est: *Exsiluerunt* (e nave in terram delata) *et per Thessaliam iter facientes se receperunt Athenas.*

παρὰ πυρσῶν] Quod in Sancrofti cod. exstat διά, correctori deberi putem, qui παρά de ἐμψύχοις aeque atque de ἀψύχοις dictum adiungi verbis ἀκούειν, μανθάνειν, πυνθάνεσθαι, similibus nescivit, bene notante Valckenario, cui add. Matth. Gr. Gr. §. 588, a. *Facibus* autem utebantur tanquam signis, pro more Graecorum, de quo plura apud Aeneam Tactic. 7 fin. ibique I. C. Orell. p. 140. Polyb. X, 43 et quae affert Krueger ad Xenoph. Anab. VII, 8. §. 15. Add. Herod. IX, 3. Homer. Ili. XVIII, 211 et quae alia excitavit Iahn in: Palamed. pag. 54. Quo etiam Aeschylei Agamemnonis initium pertinere, ubi tu conf. Stanleium, nemo nescit. Ac pertinet huc quoque φρυκτωρία quae dicitur: de qua vid. plurima allata in Thes. Ling. Graec. Vol. VIII. pag. 1093 ed. Dindorf.

μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα] i. e. *statione mutata, navibus ab Artemisio profecti Chalcidem se receperunt ibique stationem tenuerunt.* Verbum μεθορμίζεσθαι eodem sensu adhibitum invenimus supra II, 115, ubi vid. nott. Conf. etiam Plutarch. Vit. Alcibiad. 37 init.: τοῦ Ἀλκιβιάδου — παραινοῦντος εἰς Σηστὸν μεθορμίσαι τὸν στόλον. In seqq. ἡμεροσκόπους, a quibus distinguendi πυρσευταί, ignibus accensis qui signa dant, teste Aenea Tactic. cap. 6, dicit *speculatores*, qui diu Persarum classem de montium Euboicorum cacuminibus observarent. Qui iidem memorantur VII, 192. 219. Tu vid. Aeneam l. l. et quos Wesseling. ad h. l. citat, Turneb. Advers. XXVII, 7 et Duker. ad Liv. XXXI, 25. Alii sunt ἡμεροδρόμοι, de quibus vid. VI. 105 ibique nott.

Cap. CLXXXIII.

ἐπήλασαν] i. e. *accesserunt, advectae sunt naves;* quod Schweighaeusero (Lex. Herod. I. p. 238) idem esse videtur atque οἱ βάρβαροι ἐπήλασαν τρεῖς νέας. Tu conf. Lamb. Bos. De ellipss. p. 315. Scripsi autem e Florentino aliisque ἐπήλασαν pro vulg. ἐπέλασαν, quae forma apud Herodotum ferri nequit; vid. Bredov. p. 299. ἕρμα eodem observante Schweigh. est *saxum, scopulus sub maris superficie latens.* Suidae I. p. 856 seq. est λίθος μέγιστος coll. Hesych. I. p. 1437. Eustath. ad Iliad. XIV. p. 964, 28 ed. Bas. s. 976 ed. Rom., ubi explicatur ἡ ἐν θαλάσσῃ πέτρα. Sed accuratius Hesychius s. v. ἕρμα· πετρώδης καὶ ἐπικυματιζόμενος ὥστε μὴ βλέπειν τόπος τῆς θαλάσσης, ὕφαλος πέτρα. Plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. III. pag. 2034 ed. Dindorf.

θου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ
591 βάρβαροι, ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἕρμα, ὁρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ, ἕνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο, ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος. πανημερὸν δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης

coll. Bergk. ad Anacreontis Reliqq. p. 145. Schoell. reddit *Sandbank*, rectius opinor Langius: *Klippe*. Apud Homerum dicitur *fulcrum navis subductae*, ut Ili. I, 486. II, 154, ne plura. Conf. etiam Aeschyl. Agamemn. 977 ibique Blomfield. in Glossar.

ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι κ. τ. λ.] Loci sensum hunc esse puto: postquam barbari (i. e. Persae) navium illarum trium columnam lapideam scopulo advectam collocarunt (in eo), ipsi (cum reliquis navibus, i. e. reliqua Persarum classe) Thermâ profecti, cum nihil amplius in via impedimenti obstaret navigantibus, insecuti sunt (*ἐπέπλεον*: *sie schifften nach*), undecim diebus post Xerxis discessum a Therma praeterlapsis. *παρέντες* (i. e. *undecim diebus praeterlapsis*) eodem modo positum invenimus VIII, 9. Verba *ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν* eo spectant, quod cum antea saxum illud vix aut nihil prorsus super aquam eminens navigantibus iisque inscii pericula praeberet, iam columnâ illâ, quae signi instar esset, erectâ omnique sublato impedimento navigatio facta erat expedita viaque bene munita. Ad vocem *καθαρὸν* cf. I 202 coll. 201. IV, 135.

κατηγήσατο] i. e. *indicavit*, *monstravit*, ut II, 49. 56. VI, 135 notante Wesseling. Verba *ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα* reddunt: (scopulum) *in medio fere freto situm*, haud attendentes opinor ad vim vocis *πόρος*, quae h. l. ipsum cursum, quem naves tenere solent in mari, indicat, nos: „das Fahrwasser"; unde A. Schoell reddidit: *die Sandbank aber, die gerade in der Furth liegt*. Itaque haud opus scribere *ἐν μέσῳ πόρῳ*, ut proponit Naber in Mnemosyn. III. p. 483. De verbo *ἐξανύειν* in seqq. cf. nott. ad VI, 139.

Σκύριος] *Scyrius*, i. e. *Scyro oriundus*; quae insula saxosa et aspera indeque etiam sterilis e regione fuit Magnesiae, per temporum decursum Dolopum, Pelasgorum, Chalcidensium, Atheniensium ditioni addicta. Nunc vocari narrant *Sciro*. Vid. Tzschuck. ad Mel. II, 2. §. 9 nott. exegg. pag. 671 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. pag. 1138. Intra Scyrum ac Magnesiae terram continentem scopulum illum, cui *Formicae s. Myrmecis* nomen, fuisse probabile est.

τῆς Μαγνησίης χώρης ἐπὶ Σηπιάδα κ. τ. λ.] Genitivum *τῆς Μαγν. χώρης* refer ad *Σηπιάδα*, quae ad Magnesiam regionem (de qua vid. VII, 132) pertinuit. *Sepias* a Mela aliisque vocatur promontorium, quod Scyro insulae e regione situm nunc dici Cap *St. Giorgio* Mannert. tradit VII. p. 596 et Forbiger l. l. pag. 869; itemque Kretschmann: Rerr. Magnes. Specim. (Berol. 1847) pag. 18 seq. Capo *Verlichi s.* Cap. *de Monaster* dici Tzschuck. notat ad Mel. II, 3. §. 1. pag. 168 seq., ubi de hoc loco Persarum clade (de qua VII, 177) insigni reliqua veterum afferuntur testimonia. Quem locum vel *ἄκραν* vel *ἀκτὴν* (ut paulo post apud Herodotum) dici videmus, prouti vel solum promontorium, vel ora omnis adiacens ac vicina intelligitur: si quidem *ἀκτὴ* de litore dicitur in mare procurrente, ut monuimus ad VII, 33. Hinc *τῆς Μαγνησίας πρὸς ἄκραν τὴν ὀνομαζομένην Σηπιάδα* dicit Diodor. XI, 12, ubi conf. Wesseling. Et vide Herodotum ipsum VII, 191, ubi haec ad-

χώρης ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

184 Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων ἀπαθής τε κακῶν ἦν ὁ στρατὸς, καὶ πλῆθος ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω, τόσον· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης, ἐουσέων ἑπτὰ καὶ διηκοσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἑκάστων τῶν ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον τέσσερας καὶ

scripsit *Cr.* „Raoul-Rochette Monumens inedits I. pag. 15 a *sepia* pisce in Thetidis raptu inter attributa conspicuo dictum arbitratur hoc litus, quod nescio cur dicit *le canton*. Caeterum conf. ibid. pag. 16 de Θετιδείοις et de cultu Thetidi tributo.“ Pertinet huc locus Schol. Apollon. Rhod. I, 582: Σηπιάς· ἀκρωτήριον ἐν Ἰωλκῷ, οὕτω καλούμενον διὰ τὸ τὴν Θέτιν ἐνταῦθα εἰς σηπίαν μεταβληθῆναι διωκομένην ὑπὸ Πηλέως.

Κασθαναίης] In libris quibusdam exstat Κασταναίης: confusione crebrius obvia, ut observat Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 1 nott. critt. p. 176 seq., qui merito alteram scripturam ut antiquiorem praetulit. Qui idem l. l. et nott. exegg. pag. 170 veterum testimonia collegit de hac urbe, quae modo Macedoniae, modo Thessaliae adscribitur, quamque κώμην narrat Strabo IX. p. 443 s. pag. 675 C. sub Pelio monte sitam. Ad septentrionem Sepiadis in maris quodam recessu iacuisse probabile est; conf. Mannert l. l. Leake: Travels in North. Greece IV. pag. 384 prope portum Tamukhari urbem sitam fuisse ponit, coniecturâ magis ductus quam certis argumentis indiciisque: vid Kretschmann l. l. p. 17 seq. In inscriptione nuper inventa legitur nomen Κασαναεῖς, quod huc trahi vult G. Papasliotis in: Archaeolog. Anzeigg. 1856. nr. 85. pag. 140.

Cap. CLXXXIV.

ἀπαθής τε κακῶν] Conf. nott ad V, 19. Add. Isocratt. Aeginett. 12. p. 680. Ad locutionem ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω conf. VII, 24 et IV, 15 ibique nott. Unde pendent, quae sequuntur verba: τὸν μὲν ἀρχαῖον — ἐόντα ὅμιλον, participio in locum infinitivi substituto pro more, et relato ad id verbum, quod in enuntiatione secundaria legitur. Quae structura cum nihil insoliti habeat apud Nostrum saepius ita loquentem (conf. modo III, 14. IV, 5. 95, ne plura), una vox τόσον, quae a Florentino atque Parisino uno abest codice, offendit adeo Wesselingium, ut eam tolleret, quam inde a Schaefero posteri editores omnes quantum scio revocarunt, quamque denuo nunc sublatam vult Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. pag. 136), cum intelligi nequeat, quo pacto casus quartus τὸν ἀρχαῖον ὅμιλον e verbo εὑρίσκω suspensus esse possit, si τόσον in medio ponatur, quod adpositum putat ab aliquo librario, qui sententiam non integram esse existimaverit. Mihi illud τόσον ad ipsam sententiam ita necessarium esse videtur, ut oratio carere eo haud possit: quae cum omnino ἀνακόλουθος sit et sensum potius quam structuram grammaticam sequatur, haud offendi poterit accusativus ὅμιλον ad verbum in secundaria enuntiatione relatum, neque τόσον ad primariam enuntiationem pertinens. Quod denique Florentinus liber offert ὅμιλον ἐόντα pro vulg. ἐόντα ὅμιλον, haud scio an praeferri debeat. *Coniicio*, haec est Herodoti mens, sive *computando*, *coniiciendo reperio, multitudinem veterem e singulis populis collectam, quae in Asiaticis navibus inerat, fuisse.* Itaque ἀρχαῖον ὅμιλον copias dicit ab Asiaticis gentibus *prius* exhibitas, exclusis Persis, Medis, Sacis, diversas hinc a

εἴκοσι μυριάδας καὶ πρὸς χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὡς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηΐ. ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τουτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἑκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὅμιλος γίνεται τρισμύριοι καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ πρὸς διηκόσιοί τε καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας, ὅ τι πλέον ἦν αὐτῶν ἢ ἔλασσον, ἂν ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι. Τοῦτο μέν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης

copiis *recens* in Europa conscriptis ex iis, quas rex perlustrarat, regionibus. Efficiunt autem hae copiae numerum militum 241,400. Ad ipsum navium numerum conf. VII, 89 ibiq. nott. et de participio λογιζομένοισι (i. e. *si qui computare vellint*) Matth. Gr. Gr. §. 388, b. c.; de praepositionis ἀνὰ usu (*circa*) conf. IV, 101.

ἐπεβάτευον δὲ κ. τ. λ.] Hoc de *propugnatoribus* s. *militibus classiariis* intelligendum. Vid. nott. ad VII, 96. Qui vero mox vocantur ἐπιχώριοι ἐπιβάται, *ducenti* numero, eos putat Schweigh. esse *nautas*, *remiges*, *indigenas*, i. e. ex iis civitatibus, quae naves praebuerant, conscriptos, cum propugnatores s. classiarii *triginta* in unaquaque navi milites e Persarum, Medorum, Sacarum numero electi essent, cf. VII, 96. Quamquam infra 185. 186 etiam ducentos illos in universo τῶν μαχίμων ἀνδρῶν numero comprehendit Noster. In Atticis navibus, quae Salaminiae pugnae interfuerunt, singulis non nisi *octodecim* propugnatores fuisse, atque in hisce quattuor sagittarios scribit Plutarch. Themist. 14. pag. 119 B. Observat autem Rennel. p. 492, similem adhuc in navibus bellicis obtinere rationem, in quibus ducenti et quadraginta nautae una cum triginta septem militibus collocentur. Efficiunt hi triginta milites in navibus mille ducentis septem collocati summam militum 36210.

ποιήσας, ὅ τι πλέον ἦν αὐτῶν κ. τ. λ.] i. e. *ponens in iis plus minus inesse octogenos viros.* Verbum ποιεῖν *ponendi*, *fingendi* sensu pro τιθέναι illustravit Valckenar. Demosth. loco in orat. Leptin. p. 279, 36 (cui *Cr.* addit similem Plotini locum p. 533 C. 534 A.) et Xenoph. Anab. V, 7, 9 apteque etiam de Romanis admonuit, qui eo sensu dicunt *fingamus*, *faciamus*, *fac.* Hinc Noster paulo inferius πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας et VII, 186, ubi conf. nott. Ad dictionem πλέον ἢ ἔλασσον, similia, faciunt, quae Lobeck. excitat in Aglaoph. pag. 385 not. Add. Lucian. Demon. §. 10. (T. II. pag. 236 Bip.). — αὐτῶν dedi pro αὐτέων.

ὡς καὶ πρότερόν μοι εἰρήθη] Vid. supra VII, 97. Male hic Schaeferus retinuit εἰρήθη. Conf. IV, 77. 156.

ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν] Restitui cum Schweigh., Gaisf., Bekkero, quem recentt. edd. sequuntur, hanc lectionem, a Schaef. et Matthiaeo Sancrofti libri atque alterius codicis auctoritate perperam mutatam in ἤδη ὦν ἂν ἦν, eiecta voce ἄνδρας. Recte enim Schweighaeuserus: „Cum naves modo nominatae fuerint, recte nunc vocabulum ἄνδρες adiicitur: porro dictionem ἂν εἶεν requirebat mens scriptoris, non ἂν ἦν, cui alia vis inest.“ Probavit etiam G. Hermann: Opuscc. IV. pag. 169, cum hic de re praesenti agatur neque opponi possit ἀλλ' οὐκ ἦν. Nec aliter II, 6. IV, 195

ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὸν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιά-
δες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ, καὶ πρὸς ἑκατοντάδες ἓξ καὶ
δέκας. Τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγί-
νοντο, τῶν δὲ ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες. προσθήσω δ' ἔτι τού-
τοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους καὶ τοὺς τὰ ἅρ-
ματα Λίβυας, πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. Καὶ δὴ τό
τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλῆθος συντιθέμενον γίνεται
διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς χιλιά-
δες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἓξ καὶ δεκάς. Τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐ- 592
τῆς τῆς Ἀσίης στράτευμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς θε-
ραπηΐης τῆς ἑπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι
185 ἐνέπλεον τούτοισι. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στρά-

et vel I, 2: quae idem Hermannus attulit. Quo magis miror, quod Matthiae h. l. retinuit ἂν ἦν idque interpretatur *fortasse fuerint*, cum εἶεν valeat: *fortasse sint*. Efficiunt autem τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι summam militum 240,000: inde copiarum navalium summa adscendit ad 517,600 milites.

Τοῦ δὲ πεζοῦ] De copiis pedestribus vid. VII, 60 ibique nott. Quarum summa exsistit 1,700,000; accedunt equites 80,000. In seqq. *Libyes* qui vocantur, sunt Afri Aegypto vicini, qui Cambysi se dederant (III, 13, 91) et inde in Xerxis copiis supra enumerantur VII, 71. 86; quo loco etiam *Arabes* commemorantur.

Τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης κ. τ. λ.] Voculam δὴ post μὲν e Mediceo adscitam, a Schaefero et Matth. equidem cum Schweigh., Gaisf. et Bekkero quem recentt. edd. sequuntur, reliquorum codd. auctoritate delevi. Videtur enim illa male huc translata e seqq. *τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης*. De numero copiarum ad h. l. haec adnotavit Schweighaeuserus: „Colligitur sane universa ista summa 2,317,610 ex summis particularibus ante positis. Conficiunt enim

1207 × 200	241,400
1207 × 30	36,210
3000 × 80	240,000
Unde prodit summa copiarum navalium	517,610
His accedunt pedites	1,700,000
equites	80,000
camelis et curribus vecti	20,000
Unde prodit copiarum ex Asia transductarum summa, quae hic subducitur	2,317,610
Iam his porro accedunt navales copiae ex Thracia et vicinis insulis 120 × 200	24,000
et terrestres copiae ex eisdem regionibus	300,000
Unde *hominum armatorum* (in quorum quidem numero etiam remiges comprehenduntur) prodit summa	2,641,610
Qui numerus duplicatus dat hominum summam cap. 86 memoratam	5,283,220."

De iis, quae alii tradunt ab Herodoto dissentientes in copiarum numero indicando, vid. nott. ad VII, 60.

τευμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μέν νυν οἱ ἀπὸ Θρηΐκης Ἕλληνες καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμενέων τῇ Θρηΐκῃ παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μέν νυν τουτέων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρήϊκες παρείχοντο, καὶ Παίονες καὶ Ἐορδοὶ καὶ Βοττιαῖοι καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος καὶ Βρύγοι καὶ Πίερες καὶ Μακεδόνες καὶ Περραιβοὶ καὶ Ἐνιῆνες καὶ Δόλοπες καὶ Μάγνητες καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηΐκης τὴν παραλίην νέμονται, τούτων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες ἐκείνῃσι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης, γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἑξήκοντα καὶ τέσσερες, ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα καὶ δεκάς. Τοῦ 186
μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν θεραπηΐην

Cap. CLXXXV.

προσλογιστέα] Conf. Matth. Gr. Gr. §. 447. Quae sequuntur verba, *δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν*, cum Schweighaeusero interpretor *opinionem, aestimationem e probabili coniectura ductam*. Wesseling. apte comparat Sophocl. Trach. 432, ubi sibi opponuntur *δόκησιν εἰπεῖν* et *ἐξακριβῶσαι λόγον*. Hinc infra Noster: *τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι* et VII, 186 *οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσους*. — Pro *ἐπικειμένων*, quod editi et scripti praebent libri, reposui *ἐπικειμενέων*, secutus Bredov. pag. 221.

τὸν Θρήϊκες παρείχοντο] Thraces ac Paeones pari modo iunguntur in Diodor. XVI, 22 et in Plutarch. Aemil. Paul. 18, notante Schaefero in nott. ad Plutarchi Vitt. Tom. IV. p. 416.

Παίονες] Vid. nott. ad V, 1. *Eordi* prope Erigonem fluvium primitus consedisse narrantur a meridie Lyncestarum ea in regione, quae vel prioribus incolis eiectis *Eordaeae* nomen retinuit Macedonibus subdita. Vid. Mannert. VII. pag. 485 seq. et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1059 ibique Thucyd. II, 99. Strab. VII. p. 497 B. s. pag. 323. Et conf. quoque Lycophr. Alex. 1342. Scripturam et formam nominis (nam dicuntur *Ἐορδεῖς*, *Ἔορδοι* et *Ἐορδοί*, ut apud Herodotum, alios) attigit F. R. C. Krebsius Lectt. Diodorr. pag. 150 seq. De *Bottiaeis* vid. nott. ad VII, 123.

τὸ Χαλκιδικὸν γένος] Gentes intelliguntur Chalcidicam peninsulam colonis Graecis refertam tenentes; quae cum prius ad Thraciam referretur, postmodo ad Macedoniam pertinuit. Plura Poppo Thucyd. I, 2. pag. 344 seq., Forbiger l. l. III. pag. 1063 seq. Tu vid. quoque Herod. VIII, 127 fin.

Βρύγοι] Conf. nott. ad VI, 45. VII, 73. De *Pieria* vid. nott. ad VII, 131, de *Perrhaebis* nott. ad VII, 128, de *Aenianibus* nott. ad VII, 132, ubi etiam de *Dolopibus* ac *Magnetibus*. *Achaei*, qui his adduntur, sunt, opinor, Achaei Phthiotidis incolae, de quibus VII, 132. — Mox *τούτων* rescripsi pro *τουτέων* et cum Schweighaeus., Gaisf. et Bekkero, quem recentt. edd. sequuntur, e plurimorum codd. auctoritate scripsi *αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι*, ubi vulgo: *ἀνδρῶν αἱ πᾶσαι μάχιμοι*. Quae in fine capitis indicatur summa copiarum navalium ac pedestrium, adscendit, ut cap. 184 indicavimus, ad 2,641,610 milites.

τὴν ἑπομένην τούτοισι, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοισι ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δή σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. Οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ καὶ χιλιάδας τρεῖς καὶ ἑκατοντάδας δύο καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρ-
187 ξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός. γυναι-

Cap. CLXXXVI.

καὶ μάλα] Schweighaeus. in Lexic. Herod. (II. p. 85), ubi confert I, 181, hic reddi vult *rursus*, *porro*. Gronovius reddiderat *omnino*. Mihi neutrum placet, malimque sequi eundem Schweighaeuserum, qui in Latina interpretatione Graecis Herodoti verbis subiecta reddidit: „*et* in reliquis *utique* navigiis," aut Langium, qui veracule expressit: „*und gar* auf den andern Fahrzeugen." Namque augendi et amplificandi vim hac in vocula inesse vix quisquam negaverit. Sic καὶ πάνυ apud Thucydid. I, 3. VI, 17 fin. Plutarch. Vit. Aristid. 1. Xenoph. Cyrop. V, 1, 18, qui idem dixit καὶ μάλα VII, 2, 18. VIII, 3, 38 etc. De verbo δοκέω notavimus ad cap. 185.

καὶ δή σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι] De verbo ποιεῖν diximus ad VII, 184, ubi Valckenar. quoque observat καὶ δή similem in modum a Graecis sic adhiberi, v. c. apud Euripid. Med. 386. Hel. 465. Quod vero ad ipsam Herodoti computationem attinet, nemo, qui quomodo per orientem exercitus ad bellum proficisci soleant et quomodo expeditiones bellicae instituantur, noverit, mirabitur, eorum, qui milites ipsos sequerentur, numerum, pedissequos dico, servos, mulieres, reliquam turbam, militantibus parem censeri a patre historiae. Quin etiamnum novimus ab istis gentibus expeditiones bellicas hoc modo institui, ut omnem servorum, mulierum etc. turbam secum ducant profecturi; unde sane, quae de maxima turba Xerxis copias sequente narrantur apud Herodotum, minime nos offendere debent ut minus congrua aut a vero aliena. Conf. Heeren: Ideen I, 1. pag. 501. 515. — Exsistit ex Herodoti computatione numerus hominum 5,283,220, ut ad VII, 184 indicavimus.

Cap. CLXXXVII.

τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος] Male vulgo praeponebatur vox στρατεύματος. Ad voces γυναικῶν δὲ σιτοποιῶν conf. Thomas Magist. p. 113, qui vocem σιτοποιὸς perperam damnat, qua et Herodotus et Thucydides VI, 22 (ubi vid. Duker) et Xenoph. (vid. Lex. Xenoph. IV. p. 40) usi sunt. Intelliguntur h. l. *mulieres pani conficiendo operantes*, *opus pistorium curantes*, si quidem apud veteres hoc omnino ad feminarum negotia pertinuisse videtur. Cf. nott. ad III, 150. Et confer quoque VIII, 137. — De *canibus Indicis* vid. nott. ad I, 192. Pro τουτέων dedi τούτων, cum neutrum hoc loco requiratur. Ac vel σιτοπιέων, quod in omnibus editionibus, quantum scio, legitur, una excepta Dindorfii editione, in qua invenitur σιτοποιεῶν, admodum offendit, in σιτοποιῶν mutandum, ut infra VII, 191. σιταγωγῶν ὁλκάδων omnes recte edunt, cum ab iis vocibus, quae in ος exeunt et ad secundam declinationem flectuntur, forma genitivi pluralis in εων aliena esse videatur, ut ostendunt allata a Bredov. pag. 235 seqq.;

κῶν δὲ σιτοποιῶν καὶ παλλακέων καὶ εὐνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων, καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπομένων, οὐδ' ἂν τούτων ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. Ὥστε
593 οὐδέν μοι θῶυμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν· ἀλλὰ μᾶλλον, ὅκως τὰ σιτία ἀντέχρησε, θῶυμά μοι, μυριάσι τοσαύτῃσι. εὑρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε καὶ μηδὲν πλέον, ἕνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, καὶ πρὸς τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσεράκοντα.

itaque verum vidisse puto Dindorfium in Commentat. de dialect. Herodot. pag. XIV rectius scribi *σιτοποιῶν* monentem, eumque inde secutus sum. Atque infra hoc ipso capite, quod olim mendose legebatur *ἀνδρέων*, mutavi Florentini ac trium aliorum codd. auctoritate in *ἀνδρῶν*, quae una vera est Herodoti forma, tot aliis locis probata, quos excitavit Bredov. pag. 253: quo eodem monente reposui quoque *μυριάδων*, ut Bekkerus iam dederat e Sancrofti libro alteroque, eumque secuti Dindorf. et Dietsch. pro male vulgato *μυριαδέων*.

θῶυμα παρίσταται προδοῦναι κ. τ. λ.] *θῶυμα* rescripsi pro *θῶμα*. Ad verbum *παρίσταται* vide, quae ad VII, 46 afferuntur. Verbum *προδοῦναι* attigit Thomas Mag. pag. 740 interpretans *ἐνδοῦναι καταποθέντα τῷ στρατοπέδῳ*. Tu mente addas licet accusativum, quem dicunt, obiecti *τοσαύτας μυριάδας*. Nam respondet Latinorum verbo *defecisse*, ut observat Valcken., cui add. Bach. in Iahnii Annall. philoll. et paedagg. IX, 3. pag. 317. Nec aliter fere apud Herodot. VIII, 52. De fluviis epotis conf. VII, 43. 58. 108. 127. 196.

τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν] Ita recte nunc ex uno cod. editum. In Florentino libro atque apud Thom. Magistr. l. l. exstat *ἔστι ὧν*, quod recepit Matth.; in Sancrofti libro *ἐνίων*, quod tenuit Wesselingius, improbante Valckenario, qui Graece dici posse monet *ἔνιοι τῶν ποταμῶν*, neque vero *οἱ ποταμοὶ ἔνιοι*, quique et ipse voces *ἔστι τῶν* s. *ὧν* margini additas olim fuisse iudicat. Quod vir doctus in Classical Iourn. nr. LVIII. p. 392 proposuit *ἐστεώτων* (pro *ἔστι τῶν*), quod idem esse vult atque *ἐόντων*, nemo probabit. — Ad verbum *ἀντέχρησε* vid. nott. ad VII, 127 et ad locutionem *εὑρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος* VII, 24. 184.

εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος κ. τ. λ.] In hisce numeris peccatum esse dubio vix caret, quamvis merito dubites, utrum ipsi Herodoto an librariis erroris culpam tribuas. Conf. Wurm.: De pondd. ration. pag. 142 coll. 132 et, quem *Cr.* conferri voluerat, Matthiae: Uebersicht d. Röm. u. Griech. Maas-, Gewicht- u. Münzwesens pag. 15. not. 34. Quando enim singulis militibus, quorum numerus fuit 5,283,220, in diem obvenit choenix tritici, inde, cum quadraginta octo choenices medimnum compleant, medimnorum exsistit numerus 110,067½, neque vero 110,340, ut Herodoti fert sententia, quem hîc numerum 340 dividere oblitum esse Schweighaeuserus vult. Quo tamen vereor ut omnis tollatur difficultas. Medimnum sex modios Romanos complectentem aequare octavam partem mensurae Würtembergicae, cui nomen „Scheffel", idem docuit Wurm. l. l. — *ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ* (*in unumquemque diem*) eodem modo ponitur quo II, 168, ubi vid. allata. Conf. Schweighaeuser in Lex. Polyb. p. 242.

γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. Ἀνδρῶν δ' ἐουσέων τοσουτέων μυριάδων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάθεος οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεί τε ὁρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνῃσι ἐπ' ἀγκυ-

γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι — οὐ λογίζομαι] scil. μεδίμνους τελεομένους ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, i. e. quod vero (s. quantum frumenti) mulieribus, eunuchis, iumentis canibusque tributum est, haud computo. Verbum λογίζεσθαι supputandi, computandi s. numeri ineundi significatione positum invenias supra VII, 28 coll. VII, 194. II, 145.

κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάθεος] Iungitur hoc quoque loco *pulcritudo* et *magnitudo*, qua utraque corporis constat formositas. Vid. nott. ad III, 1 et V, 12. — αὐτῶν dedi pro αὐτέων. ἀξιόνικος h. l. *dignus* dicitur, qui cum alio de victoria contendat nec ipse victoriae honore indignus censeatur. Conf. IX, 26. 28. Fäsi (Bemerkk. zu Passow's Wörterb. pag. 18) exponit *dignum, qui imperium obtineat.*

Cap. CLXXXVIII.

κατέσχε] Vid. nott. ad VI, 101 et de *Casthanaea* ac *Sepiade* nott. ad VII, 183.

ὥρμεον πρὸς γῇ] ὁρμεῖν (*stationem habere*) exstat quoque VII, 21. 189. Alios locos vid. allatos in Thesaur. Ling. Graec. V. pag. 2210 ed. Dindorf. πρὸς γῇ dant Florentinus ac tres alii codd.; alii πρὸς γῆν; Eustathius haec citans ad Il. p. 965, 4 s. 949, 24 πρὸς τὴν γῆν; unde Wesseling., Schaef. et Matthiae dederant πρὸς τῇ γῇ. Loci sensum equidem hunc esse puto: *primae naves stationem habebant ad terram, aliae vero naves continuo post illas collocatae in ancoris erant* (s. stationem habebant); *namque ora cum non tam late pateret, proris mari obversis* illae ita stabant, ut octo essent navium series. In quibus potissimum vox πρόκροσσαι, quam supra iam invenimus IV, 152 (ubi vid. nott.), et ad quam explicandam afferunt quoque e Theophrast. De sens. 79, 680 συνδέσεις προκρόσσας, itemque Suidam s. v. Herodotea excitantem multum exercuit interpretes. Aemilius Portus intellexerat *naves, quarum prorae ponto obversae erant, cum reliquae stationem ad litus haberent,* quae igitur in ordinem perpetua (octo navium) serie sunt digestae, ita ut earum prorae, i. e. capita s. frontes, prominentes altum versus spectent, paratae ad impressionem faciendam in hostilem classem. Nam prima navium series, quae ad litus ipsum stationem habebat, proras, opinor, habebat in terram conversas, reliquae naves post illas collocatae habebant proras mare versus spectantes. Neque vero haec interpretatio, quam etiam sequitur Wesselingius, citans Homer. Ili. XIV, 34 ibique Eustath. et Athen. I. p. 30 A., quamque etiam secutum esse video Rennel. l. l. pag. 702, itemque Larcherum ac Langium, satis esse videtur Schweighaeusero, qui προκρόσσας νέας intelligi mavult naves collocatas *par echelons*, ut Galli aiunt, s., ut Latini dicunt, *in quincuncem locatas*, ita ut de octo seriebus s. ordinibus, quos Noster commemoret, quilibet ordo anterior una navi minor s. brevior fuerit quam consequens ordo utque adeo veluti trianguli aequilateri (nunc quidem truncati) formam retulerit universa classis. Quod mihi speciosius quam verius videtur, quamquam Reiskium quoque hîc intelligere video naves *se-*

ρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου πρόκροσσαι ὡρμέοντο ἐς πόντον καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω, ἅμα δὲ ὄρθρῳ, ἐξ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χειμών τε μέγας· καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι· ὅσοι μέν νυν αὐτῶν αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὅρμου, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοί τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν. ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν

riatim et *per gradus porrectas* et *procedentes*. Nec magis iuvat Suidae (III. p. 187) atque Eustathii interpretatio ἄλλη ἐπ' ἄλλῃ, quae eadem etiam in Glossa ad h. l. exstat. — ἐπὶ ὀκτὼ νέας recte, opinor, Langius: *acht Schiffe hoch;* clarius Rennel. l. l. *in acht Reihen hinter einander*. Tu conf. Polyb. I, 26, 13 ibiq. Schweighaeus. *Cr.* de voce πρόκροσσαι conferri vult Apollon. Lex. Homer. p. 571 ibique Villoison. Add. Doederlein: Homerisch. Glossar. III. p. 324. — ὡρμέοντο cum recentt. edd. scripsi pro vulgo ὁρμέονται aut ὁρμέοντο; sed vid. Bredov. pag. 308. Naberus in Mnemosyn. IV. pag. 27 mavult scribi ὥρμεον. Apud Suidam invenitur ὁρμαίνοντο.

ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω] scil. ὥρμεον; genus dicendi breve et abruptum apte advertit Boehme ad Thucydidis locum similem, qui legitur VIII, 56 in fin. De voce εὐφρόνη conf. nott. ad VII, 12, et ad voces ἐξ αἰθρίης VII, 37. Ad vocem νηνεμίη, quae cum proprie sit adiectivum, substantivi vim mox accepit, conf. Homer. Odyss. V, 392 ibique Nitzsch. XII, 169. Ili. V, 523. Herodot. VII, 218.

τῆς θαλάσσης ζεσάσης] Tangit Longin. De sublim. §. 43. cap. 29, contra quem Valckenarius locutionis elegantiam tueri studuit. Quemadmodum enim Latinis mare dicitur *fervere*, ac *fervor maris*, ita Graeci dicunt ζέειν, ἀναζέειν de maris undis ac fluctibus, ut apud Gregor. Naz. Stel. II. p. 55 B. Liban. II. p. 516 C. Attulit haec Wesselingius: mihi in mentem venit Homericum: ζέε δ' ὕδωρ Ili. XXI, 365 coll. XVIII, 349. Odyss. X, 360, quod imitatus est Apollonius Argonautt. IV, 955 coll. I, 1262. Ad animum translatum invenias apud Aeschyl. S. c. Th. 705, ubi vid. Blomfield. in Glossar. ἐξέζεσε Noster quoque dixit IV, 205, ubi vid. nott. De *Apeliote* vento vid. nott. ad IV, 22. Add. Ideler ad Aristotel. Meteoroll. II, 6, 12. pag. 577. Wesselingius ad h. l. haec adscripsit: „Ventus ex septentrione et Hellesponto flans proptereaque *Hellespontias* dictus, Atticae regioni marisque Aegaei insulis gravis et damnosus accidebat, Aristotele Probl. XXVI, 57. p. 198 ed. Sylburg. docente." Formantur autem, observante Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Choëph. 1054 ventorum nomina aliquot in ίας desinentia ab aliis nominibus, ut Ἑλλησποντίης h. l., Στρυμονίης ἄνεμος κυματίης VIII, 118, γονίας in Aeschyl. l. l., καικίας, alia id genus. — Pro αὐτέων dedi αὐτῶν. Ad voces μέγας καὶ πολλὸς saepius iunctas apud Nostrum conf. allata ad IV, 39 et 109.

καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὅρμου] i. e. *et quibus hoc per stationis rationem licuit.* Ubi genitivi ὅρμου non alia videtur esse ratio atque VI, 116: ὡς ποδῶν εἶχον, ubi vid. nott. Ad voculam δὲ in verbis οἱ δ' ἔφθησαν conf. Werfer in Actt. phill. Monacc. I. p. 96 ibique potissimum Nostri locum IV, 65 ibique allata.

ἀνασπάσαντες τὰς νέας] De significatu verbi ἀνασπᾶν egi ad VII, 59. Observat autem Rennel. p. 702 seq. h. l. attingens, apud veteres non sin-

ἐξέφερε πρὸς Ἰπνοὺς καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἳ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον· αἳ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἳ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. 594

189 ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον. Λέγεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορέην ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος

gulas tantum naves e mari ad terram educere moris fuisse, verum etiam omnem classem, ut h. l. factum esse videmus. Addit ille veterum naves ideo etiam perquam planas fuisse, quales nunc esse dicuntur Sinarum naves, quae vocantur *Iunken*. — In seqq. μεταρσίας νέας dixit *naves in alto versantes*, *altum tenentes*. Hecataeus apud Stephanum Byz. s. v. Χέμμις: ἔστι δ' ἡ νῆσος μ ε τ α ρ σ ί η καὶ περιπλεῖ καὶ κινεῖται ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Plura de voce μεταρσιος dabit Thesaur. Ling. Graec. T. V. pag. 892 ed. Dindorf.

ἐξέφερε πρὸς Ἰπνοὺς καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ] scil. ὁ χειμών; ἐκφέρειν enim dicitur ventorum ac tempestatum vis ea (sive naves aliasve res sive homines), quae ex alto ad litus vel ad scopulos deferuntur s. eiiciuntur, ut I, 23. 24. VIII, 12. 49. 76 coll. 96. *Ipnos*, i. e. *furnos*, *caminos* novit quoque Strabo l. mox l., scopulos probabiliter in mare procurrentes ad Sepiadis litus, qui furnorum speciem referre videbantur; urbem enim quandam hoc nomine indicari vix credam. In mentem veniunt camini s. furni (*Oefen*), qui hodie vocantur, in ditione Salisburgensi, ubi Iovavus fluvius per rupes exitum sibi perrupit, multum utique visitati a peregrinantibus. De quibus conf. Muchar: Das Bad Gastein (Grätz. 1834) pag. 25 seq. — De P e l i o monte vid. allata ad VII, 129.

αἳ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον] i. e. *aliae ad ipsum Sepiada allisae sunt* s. *in terram impegerunt*. Quod Valcken. αὐτὴν mutare vult in ἀκτὴν s. ἄκρην, eo nihil certe opus. Ad argumentum bene idem confert Clement. Alex. Stromat. VI. p. 753, 36 et Strabon. IX. p. 675 C. D. De *Sepiade* et *Casthanaea* dixi ad VII, 183.

ἐς Μελίβοιαν] *Meliboeam* a septentrione Sepiadis et Casthanaeae fuisse sitam in maris quodam sinu probabile est. Vid. Liv. XLIV, 13 et, qui cum Herodoto consentit, Strab. IX. p. 305 s. 443. Scylac. §. 66. p. 25 s. p. 277 Gail., ubi inter Magnetum urbes extra sinum Pagaseticum *Meliboea* vocatur, quam eandem non aliter atque Casthanaeam, ut notavi ad VII, 183, modo Thessaliae, modo Macedoniae adscribunt. Conf. Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 1 nott. exegg. p. 169 coll. Mannert. VII. p. 597 et vid. potissimum Forbiger in: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 888 et in: Pauly's Realencyclopaed. IV. p. 1742. Ipsum nomen vere Graecum *melle* (i. e. *dulce*) *nutrientem* indicare videtur; ex quo genere sunt Περίβοια, Εὔβοια, Ἀλφεσίβοια, Πολύβοια, quae deorum quoque sunt nomina non aliter fere atque Μελίβοια apud Argivos vocabatur Niobes filia, quae aliis erat Χλῶρις, i. e. Flora. Attigit Welcker ad Schwenck. Etymolog. mythologg. Andeutungen pag. 298 ibique Pausan. II, 21. §. 10. V, 16. §. 3. — Verbum ἐκβράσσεσθαι invenitur quoque VII, 190 de iis, quae a mari agitato atque ebulliente ad litus eiiciuntur. Vid. Wesseling. ad Diodor. XIV, 68. Pausan. III, 24. §. 3. Toup. ad Longin. 43. §. 1. p. 466 Weisk.

ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον] Affert Suidas s. v. χρῆμα III. p. 683 bene retinens τε, cuius loco e duobus codd. Schaef. et Matth., quos Dietschius secutus est, dederunt δέ. Equidem cum ceteris editoribus retinui τε, quod ipsum aptius videtur ad loci sententiam; nec sane in his Musis insolitum τε simplex, ut notavi ad IV, 203 et VII, 167 fin. Add. VIII, 6. 10. 13. 56. 60. §. 1.

σφι ἄλλου χρηστηρίου, τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορέης δὲ κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικήν, Ὠρείθυιαν τὴν Ἐρεχθέος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὥρμηται, συμβαλλόμενοί σφι τὸν Βορέην γαμβρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἢ καὶ πρὸ τούτου ἐθύοντό τε καὶ

65. 70. 101. 106 fin. 111. 109. 116. 138. 141. De voce χρῆμα vid. nott. ad III, 109.

Cap. CLXXXIX.

τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι] Idem argumentum, notante Valcken., attigerunt Schol. in Sophocl. Antig. 978. Suidas s. v. Ἀφέται I. p. 394. Schol. Aristid. p. 251 Frommel.; quibuscum conf. Creuzer Symbol. IV. pag. 340, Grote: History of Greece I. cap. XI (T. I. pag. 180 vers. Germanic. Fischeri). Ὠρείθυιαν vix multum significatione differre ab ea, quae *Thyia* supra VII, 178 (ubi vid. nott.) vocatur, indeque ad ventorum flatum ac vehementiam spectare ipsum nomen satis indicare videtur: nec magis mirum, illam Erechthei vocari filiam, i. e. *Neptuni* s. maris, adeo ut ventorum e mari excitatorum vis hac dea declaretur, quae apte inde Boreae uxor dicitur; etenim ventos a septentrione flantes per Graecorum maria navigantibus maxime vel hodieque timendos esse indeque iam veteribus gravissimos esse visos satis constat idque ad explicanda ea, quae Herodotus l. l. narrat, admodum valet. Prellero auctore (Griech. Mytholog. II. p. 98 coll. I. p. 316) Oreithyiâ significantur nebulae tempore matutino exortae, quae ventorum (a septentrione venientium, i. e. Boreae) vi agitatae et abreptae tempestates afferunt. Neque aliter exponit Gerhard: Griech. Mytholog. §. 763 coll. §. 519. *Boream* Athenienses habuerunt generum Erechthei indeque nobilissimae Erechthidarum genti affinem. Hoc est κῆδος illud, cuius deinceps et apud Pausan. I, 19. §. 6 mentio fit. Hinc recte observat Perizon. ad Aelian. V. H. XII, 61 voce γαμβροῦ et κηδεστοῦ indicari qualemcunque *affinem* sive *generum* sive *socerum* sive *sororis maritum*. De ventorum cultu Delphos admonuerat oraculum supra VII, 178, ubi vid. nott. Atque ventorum aram in Sicyoniae monte memorat Pausan. II, 12. §. 1, in Coroneae foro IX, 34. §. 2, apud Megalopolitas VIII, 36. §. 4, quae attulit Valcken. De *Boreae* cultu apud Athenienses vid. Aelianum l. l. ibique interprett. Hesych. s. v. Βορεασμοὶ I. p. 742 coll. Rittero: Vorhalle etc. pag. 176. *Cr.* conferri vult Platon. Phaedr. p. 229 B. p. 194 Heindorf. Ruhnken. ad Tim. p. 222 seq. Himer. p. 192 ed. Wernsdorf. Stuart: Antiqq. of Athen. vers. german. (Darmstad. 1828) Vol. I. pag. 73 et 83. Conf. etiam Schneidewin. ad Simonid. reliqq. pag. 7. — Pro vulg. Ἐρεχθῆος dedi Ἐρεχθέος et cap. 191 Πηλέος pro Πηλῆος. Add. VIII, 44. 63. 75. IX, 90. 97. 98, itemque scripsi Βορέης et Βορέην (pro vulgat. Βορῆς et Βορῆν), quod idem feci VII, 200, secutus Bredovium pag. 220; sed cum eodem p. 218 seq. ictactum reliqui Βορέω, cuius loco Dietsch. edidit Βορέεω. Pro olim vulg. Ὠρειθυΐην cum edd. recentt. inde a Bekkero exhibui Ὠρείθυιαν, quod unus Sancrofti liber praebet; vid. Bredov. p. 129.

ὡς φάτις ὥρμηται] Vid. nott. ad III, 56 et ad συμβαλλόμενοι, cuius loco male olim συμβαλλεόμενοι, conf. IV, 15. Quod sequitur ναυλοχέοντες, valet: *stationem habentes, tenentes*, ut VII, 192. VIII, 6. Apud Herodotum neque ναύλοχος, ut Suidas vult, neque ναυλόχιον, quod in Glossa Herodotea exponitur λιμένα ἢ εὐδίαν, inveniri recte observat Wesseling.

ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο] Pro

ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορέην καὶ τὴν Ὠρείθυιαν, τιμωρῆσαί σφι καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων. Εἰ μέν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὁρμέουσι ὁ βορέης ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορέην πρότερον, καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέω ἱδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν.
190 Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἳ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον, ὥστε Ἀμεινοκλέϊ τῷ Κρητίνεω, ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίη ἐγένετο χρηστὴ, ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα, θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλα τε χρύσεα ἄφατα χρήματα περιεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, τἆλλα οὐκ εὐτυχέων, εὑρήμασι

ἐθύοντο Schaefer et Matth., quos sequitur Bekker, ex uno Parisino libro ἔθυον. In Florentino cod. exstat ἔθυον τότε. Vid. Herod. VII, 167. 134. IX, 33. 38. 10. 62. V, 41. Xenoph. Anab. VI,2. §. 19, ubi medium verbum hac notione adhiberi videmus.

ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων] Vid. VI, 44. 95. VII, 21. Verbum ὁρμεῖν invenitur eodem sensu VII, 188, ubi vid. nott. Aliter videtur accipere velle Bredov. p. 330 ad verbum ὁρμᾶν revocans, de quo valde dubito. — In seqq. reliqui εἰπεῖν, ubi libris scriptis invitis Schaefer, quem sequitur Bekkerus, dederat de suo εἶπαι. Tu vid. allata a Bredov. p. 324 seq. coll. 353 seq. Ad ipsum argumentum quod attinet, Herodotum satis caute in talibus pronuntiasse nemo mirabitur, qui Herodoti animum a vulgi superstitione alienum et veris rerum causis indagandis intentum noverit, ita ut, quae in rerum natura accidant, e causis extrinsecus assumptis explicare aut, quo talia intelligantur, ad deorum quandam vim, obscuram illam quidem, confugere noluerit. Cf. VII, 129. 191. VIII, 8. IX, 65.

καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες κ. τ. λ.] Vid. Plat. Phaedr. p. 229 C. De ipso templi loco ac situ conf. Kruse: Hellas II, 1. p. 131 et Leake: Topograph. Athens p. 97 seq. in not. vers. Baiteri et Sauppii.

CAP. CXC.

Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ] i. e. *hac in calamitate s. tempestate*, quae classem adflixit. Paulo aliter πόνος VI, 114. In ipso numero navium perditarum Diodorus XI, 12 cum Herodoto congruit. — In seqq. pro Κρητίνεω, quod idem nomen invenitur VII, 165 (ubi cf. nott.); apud Plutarch. II. p. 864 exstat Κρησίνεω. — γηοχέειν hic valet *fundos, agros possidere*. Vocem raram affert Stephanus in Thes. L. Gr. pag. 2877 ed. Valpy. Mox posui cum Schweigh. et Gaisf. ἐγένετο χρηστὴ, ut Florentinus iubebat, pro vulg. χρηστὴ ἐγένετο, quod retinuerunt Bekker, Dindorf. et Dietsch. De verbo ἐκβράσσεσθαι conf. nott. ad VII, 188. Pro ἀνείλετο duo codd. ἀνείλατο, de quo conferri volunt Pierson. ad Herodian. (ad calc. Moerid.) p. 431.

ἄφατα χρήματα περιεβάλετο] Vocem ἄφατα plures codd. omittunt. Apud Plutarch. l. l. exstat ἄφατα καὶ χρήματα. Schaefer ad Gregor. Cor. pag. 184 maluerat ἄφατα ὅσα χρήματα. Valckenario vox χρύσεα melius abesse videbatur, quam inde uncis inclusit Bekkerus, eundemque Dindorf. et Dietsch. secuti sunt.

595 μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος. Σιταγωγῶν δὲ ὁλκάδων καὶ τῶν ἄλλων 191 πλοίων διαφθειρομένων οὐκ ἐπῆν ἀριθμὸς, ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἕρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς. τέλος δὲ ἔντομά τε ποιεῦντες καὶ καταείδοντες γοῆσι τῷ ἀνέμῳ οἱ μάγοι, πρός τε τού-

Equidem satis iustam causam, ex qua vocem aut delerem aut suspectam uncis includerem, nondum perspexi. Sed cum iisdem viris doctis mox retinui περιεβάλετο ob aoristos tum ante tum postea adhibitos. Gaisfordius cum aliis e Florentino assumpsit περιεβάλλετο. Ad verbi significationem conf. III, 71. VI, 25 ibique allata. Verba seqq. τἆλλα οὐκ εὐτυχέων interpretor: *cetera rebus non valde lautis constitutus, haud inter divites numerandus.* Moneo ob Hoffmeister., qui in libro de Herodoto saepius laudato pag. 27. 28 horum verborum sensum minime percepit. Ad locutionem μέγα πλούσιος conf. similia, quae attulit Schaefer ad Longi Pastorall. p. 425 seq.

ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος] Equidem cum Palmerio et Wesseling. hic intelligo *tristem, ingratam calamitatem, liberos occidentem* eoque contristantem Aminoclem, hominem alioqui opum copiâ fortunatum, sed fortunâ adversâ liberis orbatum. Reiskius, quem sequitur Schweighaeuser, conferens I, 41 coll. 35 et III, 50 coll. 52, itemque Miot, Herodoti e verbis hoc effici voluit, *liberorum Aminoclis aliquem patris manibus* quacunque demum causa vel ratione *periisse.* Neque aliter intellexit Plutarchus l. l. ac si ipse Aminocles natos suos interfecerit. Quod tamen ex ipsis Herodoti verbis necessario sequi iure negat Larcherus. Immerito Herodotum a Longino qui dicitur περὶ ὕψους cap. 29. §. 1 sive sect. 43 vituperari ob vocem ἄχαρις adhibitam iam monuerunt Longini interpretes; respexisse videtur Longinus potissimum Herodoti locum, qui exstat VIII, 13 τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι. Cum nostro loco conferas inprimis I, 38. 138 et VII, 36 (ἄχαρις τιμή), ubi vid. notata. Vocem παιδοφόνος attigit Lobeck. in Annall. Berolinn. 1832. August. nr. 27. p. 214, ubi affert ex Dion. Halic. A. R. III, 21 συμφορὰ ἀδελφοκτόνος et I, 65 φόνος ἀλληλοκτόνος. Add. eundem Lobeck. ad Sophoclis Aiac. pag. 228 et Kuehner. Gr. Gr. §. 473 not.

Cap. CXCI.

οὐκ ἐπῆν ἀριθμός] Vid. nott. ad VII, 170 et in seqq. ad formam ἐπιθέωνται Bredov. p. 395. — ἕρκος — περιεβάλοντο valet: *septum s. murum circa se exstruxerunt, muro se circumdederunt.* Vid. I, 141. IX, 96. 97 coll. I, 163 ibique nott. — Ad verba ἔντομα ποιεῦντες cf. nott. ad II, 119.

καταείδοντες γοῆσι τῷ ἀνέμῳ] „*adhibitis magicis incantationibus.*" Ita Schweighaeuserus bene monens dativum τῷ ἀνέμῳ non sollicitandum esse; namque ad καταειδόντες ex ea structura, quam ad VII, 9 attigi, ille pertinet. Nec magis sollicitandum puto γοῆσι, ut recte recentt. edd. inde a Bekkero pro γόησι scripserunt, idque repetendum a voce γοή, quae *incantationem* significat: *incantationibus* enim l. l. *Magi ventis occinuisse* indeque ventos sedasse perhibentur. Neque opinor obstat, quod huius vocis mentio nulla alio loco fit neque in lexicis Graecis ea profertur: nam si retineas cum Schweighaeusero (in Lexic. Herod. I. p. 136) et Dindorfio (Thes. Ling. Graec. III. p. 701) γόησι, id reddendum erit, ut reddidit Schweighaeuserus, *per praestigiatores*, locique He-

τοισι καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηΐσι θύοντες ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε. τῇ δὲ Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἁρπασθείη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιὰς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἀλλέων Νηρηΐδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ

rodotei is erit sensus, ut *praestigiatorum operâ usi Magi ventis occinuerint:* quae interpretatio mihi abhorrere videtur ab ipsis Herodoti verbis, qui hoc si voluisset indicare, vix simplici dativo, praesertim cum alter continuo sequatur dativus (τῷ ἀνέμῳ), usus esse mihi videtur: indicare potius voluit, *ipsos Magos ventis occinuisse incantationibus factis.* Accedit quod ipsa vox γόης, quae *praestigiatorem* significat, ut supra II, 33. IV, 105, vix multum differt a voce μάγος, adeo ut unus idemque et γόης et μάγος dici possit, ut in Aeschin. orat. in Ctesiphont. §. 137 et apud Hesychium (I. p. 440 ed. M. Schmidt) γόης explicatur μάγος itemque apud Suidam (I, 1. p. 1126 Bernhardy) γοητεία· μαγεία, adeoque Phrynichus scribit γόης Ἀττικώτερον τοῦ μάγος καὶ γοητεία: plura de hac voce dabunt Pierson. ad Moer. p. 113 et Ruhnken. ad Timaei Lex. Platon. p. 73, quibus adde, quae exposuerunt Sturz. ad Empedoclis Fragmm. p. 36 seqq. et Karsten. ad Empedocl. p. 27. 28. Itaque γόησι retineri haud potuit, sed scribendum erat γοῇσι eo quo dixi sensu. Reiskius maluerat χοῇσι, ut sit *factis libaminibus incantantes ventum;* Wesselingio ac Schneidero in Lex. Graec. placuerat γόοισι, i. e. *sacro ululatu*: equidem neutrum probaverim, in lectione γοῇσι acquiescendum esse ratus. Quod ad ipsam rem attinet, haud scio an hoc quoque loco Graeca Persis tribuerit Noster ad Magos, qui Zoroastris discipuli feruntur, ea transferens, de quibus in libris Zoroastris sacris nihil traditum reperi: nisi, ut multa alia huiusmodi, id quoque Magos postmodo assumpsisse credas. Graeca enim antiquitas plures novit praestigiatores, qui ventos compescuisse narrantur, et quidem satis illustres: Sophoclem declarat Philostratus De vit. Apollon. VIII, 7, 8. p. 339 Olear. Atheniensem, ὃς λέγεται καὶ ἀνέμους θέλξαι τῆς ὥρας ὑπερπνεύσαντας, itemque Empedoclem, ὃς νεφέλης ἀνέσχε φορὰν ἐπ' Ἀκραγαντίνους ῥαγείσης: ex eiusdem Empedoclis opere τῶν καθαρμῶν (ut Sturzius putat) s. ἰατρικῶν (ut Karsten existimat) proferunt Diogenes Laërt. VIII, 59, alii hos versus (401 seq. Sturz. 426 Karst.) παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν· καὶ πάλιν, ἢν κ' ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις κ. τ. λ. Tu conf. Sturz. p. 52 seq. Ad verbum κατα είδειν, *incantare, occinere*, Valck. conferri iubet Euripid. Iphig. Taur. 1337 atque Aeschyl. Agamemn. 1427, Pausan. II, 12. §. 1, qui eadem in re ἐπῳδὰς ἐπᾴδειν dixit. Alia afferuntur in Thes. Ling. Graec. IV. pag. 1068 ed. Dindorf. ex Dionys. A. R. IV, 29, aliis. — Ad dativum Θέτι conf. Bredov. p. 263.

ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε] i. e. *alio quo modo accidit, ut sponte sua velut lassus conquiesceret ventus.* Tangit haec Longinus l. l. vituperans Herodotum ob verbum ἐκόπασε: ita enim nuperrimus Longini editor, Vaucher, recte scripsit pro olim vulg. ἐκοπίασε. Atque ἐκόπασε ex hoc Herodoti loco praebet quoque Grammaticus in Bekk. Anecdd. p. 104, 29, itemque Abydenus in Euseb. Praep. Ev. V, 12 coll. Evang. Matth. XIV, 32, ubi vid. Wetsten. Ad ipsam sententiam conf. nott. ad Herod. VII, 189. — De *Sepiade* vid. nott. ad VII, 183. Pro τῶν ἄλλων Νηρηΐδων, quod editi et scripti libri exhibent, scripsi ἀλλέων auctore Bredov. p. 223. Nereidibus hanc regionem sacram fuisse intelligimus quoque ex Euripi-

ἐπέπαυτο. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων 192
τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν πρῶτος ἐγένετο, ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι Σωτῆρι εὐξάμενοι καὶ σπονδὰς προχέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐλπίσαντες ὀλίγας τινάς σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος Σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες.

Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κῦμα 193
596 ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νέας ἔπλεον παρὰ τὴν ἤπειρον. κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰθεῖαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλπῳ

dis Andromach. 1267 seq. 1278 seqq. De Thetide, quae loco nomen dedisse fertur, monuimus supra ad VII, 183; de Thetide rapta a Peleo tradit quoque Apollodor. Bibl. III, 13, 5.

Cap. CXCII.

οἱ ἡμεροσκόποι] Vid. VII, 182 et de voce *ἀντίξοος* nott. ad I, 174. Verbum *ναυλοχέειν* attigi ad VII, 189. *νέας* hic dedi Florentinum et quattuor alios libros secutus pro vulg. *νῆας*, quae forma, ut notat Apetz., non nisi uno loco V, 83 in omnibus codd. invenitur. Sed vid. VIII, 23. 57. 60. §. 1. 79. 70. 83 et conf. Bredov. pag. 260, qui satis monstravit, apud Herodotum unam formam *νέας* ferri posse, quam eandem mox cap. 193. 194 restitui pro *νῆας*, itemque *νέων* pro *νηῶν*. In fine cap. *νομίζειν* est: *in usu habere*, ut V, 97. IV, 183, ne plura. Noster enim indicare vult: ab illo inde tempore usque ad hunc diem Neptuni *Servatoris* cognomen in usu esse s. Graecos solere Neptunum appellare *Servatorem*.

Cap. CXCIII.

καὶ τὸ κῦμα ἔστρωτο] i. e. cum *ventus desiisset fluctusque compositi essent.* Citat Eustath. ad Od. p. 1462, 9. s. 119, 39. Valckenar. excitat Schultens. ad Iob. XXX, 27. Bergler. ad Alciphron. pag. 2. Suid. v. *ἐστόρεσεν· καὶ τὸ κῦμα ἐστορέσθη* I. pag. 873. Theocrit. Id. VII, 57: *χἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα τάν τε θάλασσαν*, ubi alia attulit Kiessling. Atque ipse Homerus Odyss. III, 156 seq. *αἱ δὲ μάλ' ὦκα ἔπλεον, ἐστόρεσεν δὲ θεὸς μεγακήτεα πόντον*: similia inveniuntur in Thes. Ling. Graec. Vol. VII. pag. 823. Vocem *κῦμα* collectivo sensu adhiberi h. l. notat Kuehner Gr. Gr. §. 407, 2, plane ut apud Herodot. IV, 110 (ubi *ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον*). Nec aliter apud Latinos, eodem observante Valcken., *fluctus* dicuntur *sterni* apud Gell. N. A. II, 30. Ovid. Ep. XIX, 16 et *stratum aequor* apud Virg. Ecl. IX, 57; vid. I. F. Gronov. Obss. III, 22 et interprett. ad Virg. Aen. VIII, 89. De verbo *κατασπᾶν* vid. nott. ad VII, 59.

ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα] i. e. *in sinum, qui Pagasas versus* ducit. *Pagaseticum* vocat Scylax §. 64. p. 25 Huds. p. 276 Gail. Latini plerumque *Pagasaeum.* De quo plura Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 6, Kretschmann. Rerr. Magnesiarr. Specim. pag. 2, et vid. quoque Mannert. VII. pag. 606 et Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 87, qui veterum scriptorum locos indicavit. Nunc *Volo* s. *Golfo di Volo*

τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων, ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, εὖτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα. ἐνθεῦτεν γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὔνομα γέγονε Ἀφεταί. ἐν

appellatur. De *Magnesia* vid. allata ad VII, 132.

ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα] i. e. *aquatum missum*. Vid. III, 14 ibique nott. Nec aliter ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον, i. e. *ad aureum vellus petendum Aeam navigabant*, ut reddit Valcken. de usu praepositionis ἐπὶ, cuius loco etiam apud poëtas μετὰ reperitur, citans Aristoph. Ran. 111. Xenoph. Anab. V, 10. §. 2, ubi nunc tu vid. Krueger. Add. Apollon. Argon. I, 4, ubi Argonautae χρύσειον μετὰ κῶας ἐΰζυγον ἤλασαν Ἀργώ. Ipsa vox κῶας eodem sensu apud eundem Apollonium I, 441. 870. II, 211. 404 multisque aliis locis, quos omnes indicare vix attinet. Quod h. l. additur ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα, invenimus quoque I, 2 coll. VII, 197; de vocula εἰς, quae locum, quo tendimus, indicat, cum ἐπὶ consilium, quo ducti tendimus, denotet, idem Valcken. affert Thucyd. IV, 13. Aristoph. Eccles. 814, alia. Vocula εὖτε (pro ὅτε, i. e. *quando*) et h. l. et infra cap. 209 Noster usus est Homerum secutus, qui hac particula sic uti solet: vid. modo Crusii Dictionar. Homeric. ex editione Seileri (Lips. 1857) pag. 203. Inde Noster quoque dixit εὖτ' ἂν sequente coniunctivo: vid. nott. ad IV, 78.

ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὔνομα γέγονε Ἀφεταί] De usu praepositionis ἐπὶ cf. nott. ad IV, 45. Ἀφεταὶ (i. e. *Rhede*) loco nomen, ut ex quo *emissuri, soluturi* erant in altum. Tu modo mente addas νέας ad antecedens ἀφήσειν: quod cum Dindorf. et Dietsch. mutassent in ἀπήσειν ex Herodoti more, pro φ in talibus scribentis π, malui cum Bredovio (p. 93) et Bekkero retinere, quod omnes libri scripti et editi praebent ἀφήσειν, propter ipsum nomen proprium Ἀφεταὶ, quod inde ductum vult Noster, qui aspiratam in hac ipsa voce scribenda constanter retinuit: tu vid. de hoc loco Herodot. VII, 196. VIII, 4. 6. 7. 8. 11. 14 et praeterea Plutarch. Themist. 7. p. 115. Steph. Byz. s. v. pag. 199. Diodor. Sic. XI, 12. Strab. IX. p. 666 A. s. p. 436, qui ἀφετήριον Argonautarum fuisse addit. Nec sane oppidum aut vicum fuisse dixeris, sed locum, in quo statio fuerit navium, ad sinus Pagasaei, ut Mannert. VII. p. 607 vult, introitum, neque in ipso sinus recessu, ubi Pagasarum urbs. Tu vid. quae accuratius de his nunc tradiderunt Leake: Travels in North. Greece IV. p. 397 et Kretschmann. l. l. pag. 21. In peninsula enim, cui nunc nomen *Trikheri*, ad montem *Tisaeum*, ut olim, sive *Bardioia*, ut nunc vocant, non longe a promontorio, cui nomen *Aeantium*, in quod ipsum hicce mons occidentem versus desinit, hicce locus erit quaerendus, qui vocatur et vulgo scribitur Ἀφέται, rectius, ut Dindorf. (Commentat. de Herodoti dial. pag. VI) monet, Ἀφεταὶ auctoritate usus Arcadii p. 114 sic praecipientis: τὰ εἰς τη παραληγόμενα τῷ ε κύρια ὄντα βαρύνεται, Βρεμέτη, Ὠκυπέτη, Δημαρέτη· τὸ δὲ Ἀφεταὶ πληθυντικῶς λέγεται. Itaque revocavi cum Dietschio Ἀφεταὶ, quod sic scriptum quoque in Diodori l. l. legitur et apud Stephanum Byzantinum (Ἀφεταί· πόλις τῆς Μαγνησίας. Ἑλλάνικος· ὅτι ἐντεῦθεν δευτέραν ἄφεσιν ἡ Ἀργὼ ἐποιήσατο ἢ ὅτι ἐκεῖ οἱ Ἀργοναῦται τὸν Ἡρακλέα κατέλιπον) quodque etiam sic scribi debebit in Strabonis ac Plutarchi locis, ubi adhuc exstat Ἀφέται. — Locutionem ὅρμον ποιεῖσθαι (i. e. *stationem habere*, vid. ὁρμεῖν VII, 188 ibique nott.) adhibuit quoque Polyb. XVI, 8, 2. Apte conferunt, quod apud Theocritum legitur Id. XIII, 30: ὅρμον ἔθεντο.

τούτῳ ὦν ὅρμον οἱ Ξέρξεω ἐποιεῦντο. Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν 194
νεῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καί κως
κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας· ἔδοξάν τε δὴ
τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλέοντες ἐσέπεσον ἐς τοὺς
πολεμίους· τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὕπαρ-
χος Σανδώκης ὁ Θαμασίου, τὸν δὴ πρότερον τούτων βασιλεὺς
Δαρεῖος, ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν, ἀνεσταύρωσε ἐόντα τῶν βα-
σιληΐων δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην
ἐδίκασε. ἀνακρεμασθέντος ὦν αὐτοῦ λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος
εὗρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον
τὸν βασιλήϊον· εὑρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος καὶ γνοὺς, ὡς τα-
χύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν
δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν, μὴ ἀπολέσθαι, περιῆν· τότε δὲ
ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυ-
γὼν ἔσεσθαι. ὡς γάρ σφεας εἶδον προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες,

Cap. CXCIV.

ἐξαναχθεῖσαι] Idem verbum de navibus *longius in altum evectis* sive *delatis* VI, 98. VIII, 84. Paulo ante scripsi *νεῶν* pro vulg. *νηῶν*, sed retinui *τουτέων*, a Dindorf. et Dietsch. mutatum in *τούτων* et hoc loco et cap. 195 initio. Mox cum Schweighaeus., Gaisf., Bekkero et Dindorf. reposui *ἐσέπεσον* e Florentino libro alioque, cum vulgo esset *ἔπεσον* (quod retinuit Dietsch.) aut *ἐπέπεσον*. Sic quoque *τούτων* et *αὐτῶν* dedi pro *τουτέων* et *αὐτέων*. Ad vocem *ὕπαρχος* vid. nott. ad V, 25. De *regiis iudicibus* diximus ad III, 31 et V, 25, ubi eadem locutio *ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε*. Voculam *ὅτι* libris invitis ante *ὁ Σανδώκης* a Schaefero et Matth. receptam nos cum Schweigh., Gaisf., Bekkero et recc. edd. delevimus, itemque reliquimus *λογιζόμενος*, cuius loco Aldina *ἀναλογιζόμενος*. Vid. nott. ad VII, 187. Quod ad nomen *Sandocis* attinet, observat Boeckh. in Corp. Inscr. Graec. II. p. 158, alia similia afferens nomina, syllabâ *San* initio positâ in nominibus Persicis, Assyriis, aliis, designari *splendorem* et *magnificentiam*. Tractavit idem nomen Movers (Die Phoenis. I. p. 709 coll. 459. 489), de Herculis Assyrii nomine, quod *Sandan* proferunt, monens indeque explicans *rubra* (i. e. purpurea) *veste indutum*. De quo equidem haud discernam. Crucis supplicium haud infrequens apud Persas notavimus ad I, 128. III, 125. 132, sed id utique mirum, salvum adeoque diutius superstitem hunc virum e cruce discessisse: unum hominis cruci affixi ac deinde servati exemplum hîc praeberi iudicat Hug in: Freiburg. Zeitschrift f. Theolog. VII. pag. 151 seq.

ἐς οἶκον τὸν βασιλήϊον] Vid. nott. ad V, 31 et de Dario beneficiorum acceptorum bene memore nott. ad VI, 30. Ad comparativos *ταχύτερα ἢ σοφώτερα* conf. III, 65 ibique nott. Add. Heindorf. ad Platon. Gorg. pag. 289 et G. Hermann. ad Aristotel. Poët. pag. 118. *βασιλέα* dedi pro *βασιλῆα*. — In seqq. pro *διαφυγὼν ἔσεσθαι*, quale sane vix alibi simile quid reperietur, Reiskius mavult *διαφ. περιέσεσθαι*, idque etiam probavit Valckenario. Libri scripti, quantum scio, non addicunt: bene autem vulgatam tuentur Euripidis loci in Andromach. 338 (*μὴ θανεῖν ὑπεκδράμω*) et in Heraclid. 507 (*φευξόμεσθα μὴ θανεῖν*),

μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἁμαρτάδα, ἐπαναχθέντες εὐ-
195 *πετέως σφέας εἷλον.* *Ἐν τουτέων μιῇ Ἀρίδωλις πλέων ἥλω,* 597
τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ, ἐν ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δέ σφεων τὰς ἕνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μιῇ τῇ περιγενομένῃ κατὰπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἥλω. τούτους οἱ Ἕλληνες, ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν.

196 *Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν, τῶν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκετο ἐς Ἀφετάς. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς, πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιΐης, ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας, ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίης ἵππου, πυθόμενος ὡς ἀρίστη*

ubi plura attulit Pflugk. Herodotei loci haud immemor. Nec magis opus erit post ἔσεσθαι addere σῶς, ut proponit Burges in Prolegomm. Thucydd. pag. 304.

CAP. CXCV.

τύραννος Ἀλαβάνδων] Cariae urbem a septentrione Mileti sitam memorant Strab. XIV. p. 957 D seq. s. p. 660, Stephan. Byz. s. v. p. 85 seq., alii, quorum locos attulit Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. II. pag. 228: ipsam urbem eo loco sitam esse, ubi nunc vicus *Arabissar*, contendit Leake: Tour in Asia minor. p. 231 seq. *Alabanda* Phrygiae urbem Noster appellat VIII, 136, ubi cf. nott. Nomen *Πενθίλος* aeque atque *Δημόνοος* Graecae originis esse, haud facile quemquam fugere poterit; ad Punicas radices revocari vult Hamaker in Miscell. Phoenn. pag. 185 et 197, quo auctore *Δημόνοος* est: דְּמִי־הַנֶּשׁ i. e. *quies populi* et *Πενθίλος* פְּנוֹת אֵל *respectus*, *conversio* i. e. *clementia dei*. In seqq. verba *κατὰ Σηπιάδα*, quae cum Schweighaeusero interpretari licet *ad Sepiadem* (*in dem Sturm bei Sepias*, ut vertit Langius), Gailius mavult sic reddi: *par suite d'une tempête qui s' étoit élevée et qui poussa les vaisseaux d'Alabandès* (de la plaine mer vers la terre) *contre le cap Sepias.*" De ipsa tempestate vid. supra VII, 188 seqq.

ἐξιστορήσαντες] Affert Suidas s. v. I. p. 774. Praepositione *ἐξ* verbi simplicis notionem hic nonnihil augeri credam, *exquirere*, *perquirere*, *anquirere*.

ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμὸν] Vid. supra VII, 175 init.

CAP. CXCVI.

ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς] Immerito deleverat Schaefer articulum ὁ, quem ego cum recentt. edd. restitui, libris ita postulantibus. De loco, cui nomen *Ἀφεταί*, vid. VII, 193; de *Achaea Thessalica* VII, 185. 132, de *Maliensibus* VII, 132 et de Thessalorum equitatu nott. ad V, 63. Pro *εἶπον* unus Dindorfius dedit *εἶπα*, sine causa iusta opinor. Vid. Bredov. p. 352 seqq. Bekkerus pro *Θεσσαλίης* mallet *Θεσσαλικῆς*; idem in seqq. pro *ἐλίποντο* dedit *ἐλείποντο*: idque cum recentt. edd. recepi; conf. modo VII, 86. De *Onochono* atque *Epidano* cf. nott. ad VII, 129. Ad verbum *ἐπέ-*

εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι· ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλείποντο πολλόν. Τῶν μέν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαΐῃ ποταμῶν ῥεόντων οὐδὲ ὅστις ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἠπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε, εἰ μὴ φλαύρως. Ἐς Ἄλον δὲ 197 τῆς Ἀχαΐης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ, βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέεσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Λαφυστίου Διὸς, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο

χρησε cf. VII, 43. 129. Mox dedi e Florent. οὐδὲ ὅστις ὁ μέγιστος, ubi vulgo abest ὁ, itemque αὐτῶν pro αὐτέων. Bekkerus, quem sequuntur Dindorf. et Dietsch., vulgatam utroque loco exhibuit.

εἰ μὴ φλαύρως] i. e. *non nisi aegre*. Adverbium φλαύρως reperies VI, 94. 135. III, 129. 130. VII, 10. §. 7.

Cap. CXCVII.

ἐς Ἄλον] Vid. nott. ad VII, 173. Ad voces οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ conf. V, 14 ibiq. nott.

τὰ περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Λαφυστίου Διός] Quod ἱρὸν hîc vocat Herodotus *locum diis consecratum*, deinceps appellat ἄλσος (*lucum*) et τέμενος: quo eodem vocabulo utitur Pausan. IX, 34. §. 1. 4 notante Larchero. De *Iove Laphystio* bene attulit Wesseling.. Schol. ad Apollon. Rhod. II, 655 (ab Herodoto leviter discrepantem ac de humana victima, quam etiam memorat Plato in Min. p. 315 C., tacentem), Pausan. IX, 34. §. 4. Etymol. Magn. s. v. p. 557 *Λαφύστιος, ὁ Διόνυσος: ἀπὸ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Λαφυστίου ὄρους. Λαφύστιος* enim, qui dicitur sive Iuppiter sive Bacchus, teste Suida idem est atque λαίμαργος, nomine ducto a verbo λαφύσσειν, quod *avide deglutiendi* ac *devorandi* notione apud Homerum (Ili. XI, 176. XVII, 64. XVIII, 583) aliosque scriptores, poëtas inprimis (plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. V. pag. 140 ed. Dindorf.) reperitur: unde Λαφύστιος eodem fere pertinebit, quo Ὠμηστὴς sive Ὠμάδιος, ut Bacchus vocatur (vid. Creuzer. Symbol. IV. pag. 188): quibus cognominibus deum indicari cruda carne (victimarum oblatarum atque caesarum) vescentem ac significari sacra prisca valde rudia ipsaque *humana*, quorum vestigia hoc ipsa in fabula comparent, equidem credam. Quod vero C. O. Mueller (Orchomen. pag. 164) verbum λαφύσσειν propria ac primitiva vi sua idem esse, existimans atque σπεύδειν, dubio sane teste Hesychio (II. pag. 435), qui haec habet: λαφύσσει· μετὰ σκυλμοῦ ἐσθίει, σπαράσσει, λάπτει, καταπίνει, σ π ε ύ δ ε ι, μετὰ θυμοῦ ἐσθίει, Λαφύστιον inde eundem esse vult atque Φύξιον Iovem, quem Thessali coluerunt, id minus utique huc pertinere credam cum C. Fr. Hermanno (Gottesdienstl. Alterth. §. 27. not. 4. coll. 13). Neque enim ad Phryxi fugam hoc referre licebit, si quidem is, cum in eo esset, ut mactaretur, divina ope intercedente fugâ abreptus atque inde servatus dicitur: nullo enim modo in Phryxi fuga hunc deum intercessisse legimus, qui Phryxi caedem ulturus potius cogitari debet indeque placandus sacris vel humanis. Caeterum C. O. Mueller (ad Aeschyli Eumenid. p. 139 coll. 144) *Iovem Laphystium* cognatum habet cum *Iove Meilichio*, qui vocatur, cum proprie deus ille sit rapiens ac devorans indeque etiam deus ultor mortisque auctor. Idem Mueller. in Orchomen. p. 161 seqq. pluribus tractavit hanc totam fabulam de Iove Laphystio atque Athamante Phryxo, valde celebratam illam quidem apud veteres, tragicos praesertim poëtas, qui inde fabularum argumenta repetierunt: quas enim Aeschylus, Sophocles, Euripides, Achaeus, alii scripsere fabulas titulo Athamantis, Phryxi,

σατο Φρίξῳ μόρον, σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας· μετέπειτα δὲ ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσδε. ὃς ἂν ᾖ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηΐου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι·

Inonis insignitas, eas huc pertinere satis constat. Ac postea in eandem rem inquisiverunt Baur (Tübing. Zeitschrift f. Theolog. 1832. I. pag. 81), Baeumlein (Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1839. nr. 148 seq.), Lasaulx (Classische Stud. des Alterth. pag. 256 seq.), Emeric David (Iupiter II. p.550 seq.), Preller: Griech. Mytholog. II. p. 209 seq. coll. Gerhard. Griech. Mytholog. §. 192, 4 et §. 683, 8, alii, quos omnes hîc afferre vix licet. Nos, quae ad Herodoti verba illustranda pertinent, adnotabimus pauca: quae enim Noster h. l. profert, continent vestigia sacrorum humanorum, quae procedente tempore mitigata ac denique abrogata videntur, aliis sacris eorum in locum institutis. Haec vero ipsa sacra humana spectare videntur ad crimen gravissimum in regia domo olim commissum indeque gravi poena adeoque morte luendum. Etenim Athamas, Minyarum rex, cum Inone, altera uxore, caedem machinatus Phryxo filio e priore uxore suscepto, sed feliciter servato a caede et in Aeam delato, hoc facinus cum morte luere deberet, servatur quidem et ipse, nuntio adveniente, qui Phryxum salvum esse atque adhuc superstitem declarat: sed piaculum grave inhaesit regiae domui, vel posteris Athamantis luendum ea ex lege, ex qua parentum peccata filii luere debent (cf. VI, 86. VII, 134 ibique nott.). Hoc igitur piaculum quomodo luendum esset, deum sciscitati instituunt ἀέθλους posteris gentis regiae hoc ipso piaculo obstrictis impositos: in quibus hoc utique advertit, quod *maximum natu* offerri videmus, qui piaculum in se suscipit morteque solvit: neque vero usque quaque mortem huic irrogari, sed tum demum, quando in curiam ingressus inde redire velit; neque dubium videri poterit, quin postea in hominis mactandi locum substitutum fuerit sacrificium quoddam, quo qui piaculo hoc obstrictus putabatur, maximus natu e gente se solveret. Hoc vero sacrificium Iovi Laphystio oblatum esse haud mirum: hic enim deus ultor criminis olim commissi placandus erat sacris, quibus propitius redderetur genti averteretque omnia mala, quae illud crimen sequerentur.

ἐμηχανήσατο Φρίξῳ μόρον, σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας] i. e. *machinatus est mortem Phryxi*, *consiliis cum Inone* (uxore altera) *initis*. Miror, quod Langius haec vernacule sic reddidit: „wie Athamas, *mit Hülfe der Ino, den Phryxos ums Leben gebracht*.“ Verbo ἐμηχανήσατο *molitum* s. *machinatum esse* caedem Athamantem neque vero perfecisse illam Noster declarat, si quidem, ut fabula fert, Phryxus, matre intercedente, servatus in Aeam delatus est. Haud aliter μηχανᾶσθαι apud Nostrum I, 123. VI, 46. 88. 121. VII, 172. VIII, 7. 106, qua eadem vi et plerumque de malis, quae quis machinatur, iam Homerus verbum hoc adhibuit: Odyss. IV, 822. XVI, 734. XX, 170. XVII, 499. Ili. XI, 695. μόρον Noster eiusdem Homeri more loquens vocat *mortem* s. *caedem*; cf. Odyss. IX, 61. XI, 409. XVI, 421. XX, 240, ne plura. Ad ipsam rem pertinent, quae leguntur apud Apollodor. Bibl. I, 9, 1.

μετέπειτα δὲ] Male Schaeferus retinuit μετὰ δέ. — Quod sequitur προτιθέναι ἀέθλους, valet *labores, certamina* mulctae s. poenae quasi loco *imponere*. Cf. I, 126. IV, 10. — In seqq. post verba ὃς ἂν Naber (Mnemosyn. III. p. 482) inseri vult αἰεί: quo mihi haud opus videtur: mox τούτῳ ἐπιτάξαντες e Florentino caeterisque codd. exhibuimus pro vulg. τούτου, quam Valckenar. mutari voluerat in τοῦτον.

λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήϊον οἱ Ἀχαιοί· ἢν δὲ ἐσέλθῃ,
598 οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεισι, πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥς τε ἔτι πρὸς τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι δείσαντες οἴχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώρην, χρόνου δὲ προϊόντος ὀπίσω κατελθόντες, ἢν ἁλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανήϊον, ὡς θύεταί τε, ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς πυκα-

λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήϊον οἱ Ἀχαιοὶ] *Quod esset populi, populicum* sive *publicum*, τὸ δημόσιον, pro diversa pronuntiatione λαὸς, λεὼς, ληὸς dixerunt veteres λάϊτον, λέϊτον, λεῖτον, λήϊτον et λῆτον. *Valckenar.* citans Hesych. s. v. II. p. 463. Ruhnken. Epist. crit. I. p. 54. Pierson. ad Moer. p. 252 seq. Add. Observatt. ad Ammon. cap. 16. p. 144 seqq., ubi bene etiam de voce λειτουργίας, quae eiusdem est originis; de qua conf. citata ab C. Fr. Hermanno: Griech. Staatsalterth. §. 161 not. 7. Ac C. O. Mueller ad Aeschyli Eumenid. p. 66. 134 bene observat, apud Graecos prisco more unumquemque, qui alium interfecerit, continuo ab omnibus locis sacris aut communibus fuisse prohibitum; unde explicandum, quod vel genti Athamantidarum, quae piaculo tali obstricta esset, aditum ad curiam non concesserint. *Cr.* de voce λήϊτον conferri voluerat F. A. Wolf. Prolegg. ad Demosth. Lept. pag. LXXXVI not. 59. Ac, ne mireris, exstitit nuper, qui voces λήϊτον, λάϊτον, *Latium* ad unam stirpem referret!

πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ] „*priusquam ad aram ducatur, ubi mactandus est.*" Ita Schweighaeus., qui etiam seqq. verba πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι interpretatur: *multos ex his, qui ita mactandi fuissent*, et inferius ὡς θύεται, *eum mactari*, ita ut verbum θύσεσθαι passivi notione accipiatur: quod idem ponit Ianson in Jahrbb. f. Philol. u. Paedag. Suppl. Vol. XIX. pag. 509. 519. Fuit cum de activa cogitarem notione, qua θύεσθαι frequens apud Herodotum esse monui ad VII, 189, ita ut cuique posterorum Athamantis impositum fuerit, ut ipse hominem tanquam victimam deo offerret, piaculum quod esset criminis olim commissi; nunc vero malim Schweighaeuserum sequi, cuius ratio una sententiae Herodoteae convenire videtur. Neque offendere potest futurum medii, quod aliis quoque locis a Nostro passiva significatione adhibitum invenimus (III, 132. V, 35. VI, 9. 17 etc.) quodque haud raro ab aliis quoque scriptoribus sic adhiberi satis ostendunt, quae collegit Ianson in Dissertatione de medii generis futuris passive usurpatis l. l. pag. 506—522.

ὥς τε ἔτι πρὸς τούτοισι] Gaisfordius coniunctim scripsit ὥστε; equidem ὥς τε (cuius loco Bekkerus dedit ὥς τ') retinere malui cum Wesselingio, qui bene docet, ὡς continuare hîc narrationem τῶν κατηγεμόνων, quae incipiens verbis ὡς Ἀθάμας κ. τ. λ. mox pergatur verbis ὡς ἐκ θεοπροπίου κ. τ. λ., atque ὥς τ' ἔτι πρὸς τούτοισι (quae formula etiam obvia III, 65. IX, 110) ac denique ὡς θύεταί τε. — Pro τουτέων scripsi τούτων. Ad locutionem ἁλίσκωνται ἐσελθόντες conf. nott. ad I, 209.

ὡς θύεταί τε, ἐξηγέοντο κ. τ. λ.] Structura orationis magis sensum quam numeros grammaticos respicit, si quidem antecedens plurale ἐσελθόντες excipit singulare ὡς θύεταί τε πᾶς. Nec tamen talia insolita esse quivis concedet. Verbum ἐξηγέοντο in media oratione interpositum est, respiciens ad antecedens ἔλεγον — λόγον, quod nimis remotum hîc quasi repetitur. πᾶς Schweigh. (cum Gaisf.) prius intellexit *unusquisque*, postea vero in Lex. Herod. (II. p. 188) maluit cum Valcken. accipere *totum*. Qui idem Valck. ad voces στέμμασι πυκασθεὶς (*infulis coopertus*) conferri vult

σθεὶς, καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθείς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρης ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο τοῖσι ἐπιγενομένοισι ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτός τε ἔργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε, τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαιΐῃ. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἤϊε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν

similem locutionem Euripid. in Alcest. 796 coll. Demosthen. in Mid. p. 332 [p. 531, 6 R.] Theocrit. II, 153. Tu vid. de hoc Graecorum more, quo infulis plerumque victimae aliaeve res sacrae diis offerendae ornabantur, C. Fr. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. §. 24. not. 8. §. 28. not. 4. Ad verba καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθεὶς mente addere licet ex antecedentibus ἐκ τοῦ πρυτανηΐου θύεται.

οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι] Idem *Cytissori* nomen apud Apollon. Rhod. II, 1159 et in scholiis ad II, 1125. Apud Strabon. XII. p. 544 fin. s. 820 Κύτωρος vocatur et apud Apollodor. I, 9, 1 fin. Κυτίσωρος: de quo nominum diversitate *Cr.* conferri iubet Ephori fragmm. p. 198. *Herculem* pro Cytissoro, qui Athamantem liberarit, vocat Schol. Aristoph. Nub. 256. Ex Aea Colchide (de qua cf. I, 1. VII, 193) venisse dicitur Cytissorus, quia in hanc ipsam terram Phryxus pater delatus ferebatur, cum a caede, quam ipsi moliebatur Athamas, liberaretur. Quod sequitur καθαρμὸν ποιεῖσθαί τινα, est *sacrificium expiatorium* (piaculum) *reddere* aliquem indeque eum lustrandae terrae causa immolare. Est enim καθαρμὸς *quidquid ad purgandum s. expiandum adhibetur*, ut κάθαρμα, de quo plura disputat Lambert. Bos. Exercitt. philoll. ad I Cor. IV, 13. Conf. C. F. Hermann: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 23. not. 25.

De voce μῆνις conf. nott. ad VII, 134. — In seq. ad ἔργετο (pro εἴργετο, i. e. *abstinuit* ab omni iniuria inferenda) conf. supra ἔργεσθαι (de quo vid. Bredov. pag. 94) et II, 18. V, 57, ubi vid. nott. Neque alio sensu accipiendum, quod paulo post legitur τὸ τέμενος ἐσέβετο: debitam reverentiam loco sacro tribui iussit omnemque iniuriam contumeliamque prohibuit. Quod Noster ideo commemorandum censuit, quia Persae Graecorum templa incendere omnique modo violare solebant; vid. allata ad V, 102. VI, 9. VIII, 109.

CAP. CXCVIII.

ἤϊε ἐς τὴν Μηλίδα] Vid. nott. ad VII, 132. Quae sequuntur: ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίη ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται, i. e. *in quo fluxus et refluxus s. recessus et accessus aquarum quotidie fit*, eadem leguntur II, 11 (ubi vid. nott.) coll. VIII, 129. Atque huc spectare Catulli verba in Eleg. (LXVIII) ad Manl. vs. 53 seq. statuit Kriegk. De Malienss. pag. 16, ubi Appianum quoque citat, qui Syrr. 17 θάλασσαν τραχεῖαν καὶ ἀλίμενον vocat. Observat autem Rennel. p. 673, errare eos, qui mediterraneum, quod vocatur, mare fluxu ac refluxu carere exsistiment, cum re vera uterque, exiguus quamvis, reperiatur Herodotique igitur comprobetur testimonium. Tu vid. Lalande: Traité sur le flux etc. (Astronomie T. IV.) pag. 119

τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίη ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χῶρος πεδινὸς, τῇ μὲν εὐρὺς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στεινός. περὶ δὲ τὸν χῶρον οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληΐει πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μέν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπὸ Ἀχαιΐης Ἀντικύρη, παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχειὸς, ῥέων ἐξ Ἐνιήνων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου διὰ εἴκοσί κου σταδίων ἄλ-

seq. et Brandes in: Gehler's physikalisch. Wörterbuch (Leipz. 1827) T. III. p. 55, qui uterque affirmat, minorem adeoque vix sensibilem esse fluxum et refluxum maris mediterranei. Quae per singulas huius maris partes nunc accurate persecutus est C. Boettger: Das Mittelmeer (Leipzig 1858) etc. p. 191 seqq. inprimis p. 206, ubi hunc ipsum Herodoti locum attigit.

οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληΐει πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν] Vid. nott. ad VII, 176. Auctore Leakio (Travels in Northern Greece II. p. 24) Herodotus his verbis significare voluit eas montis Katavothra s. Oetae partes praecipites, quae a Trachinia urbe distant quattuor aut quinque milliaria Anglica. *περικληΐει* nunc recte editum, ut dudum voluerat Koen. ad Gregor. Cor. de dialect. Ion. §. 3. p. 377. Tu vid. nunc Bredov. pag. 176. Vulgo *περικλήει*, cuius loco Florentinus praebet *περικλείει*. Reiskius maluerat *ἄβατα τὰ περικλήει*, probante Wesselingio, qui mox pro *τὴν Μηλιάδα* recte dedit *τὴν Μηλίδα γῆν*, ut VII, 201. VIII, 31. Sophocl. Trach. 637. — In proxime seqq. olim scriptum fuisse suspicor: *αἱ Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι*; in libris scriptis et editis omnibus articulus omittitur. Ad structuram participii *ἰόντι* conf. modo II, 7. 8 ibique allata.

Ἀντικύρη] Unus Strabo IX. pag. 640 B. s. p. 418 hunc vicum, ubi helleborum, quod ex Oetae montibus colligi scribit Theophrast. H. Pl. IX, 11, colligatur et paretur, memorat. Conf. Mannert. VII. pag. 617 et Leake l. l. II. pag. 20, qui in planitie media fere infra Zituni, ut nunc vocant, locum huius urbis quaeri vult. L. Ross (Morgenblatt 1835. nr. 204. pag. 814 sive Wanderungen in Griechenland I. pag. 84 seq.) ad hanc Anticyram pertinere putat rudera quaedam adhuc conspicua versus maris oram sita prope Sideroskala, ut nunc vocant.

παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχειὸς — ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ] Quod Schaeferus, Schweighaeuserus et Gaisf. dederunt *Σπερχήïος* e Sancrofti libro alteroque, id reieci cum Bredovio (pag. 183), Bekkero, Dindorfio et Dietsch. revocans *Σπερχειὸς*, quandoquidem in talibus diphthongus ει haud mutatur. Vid. infra VII, 228. Huius fluvii iam Homerus meminit (Ili. XVI, 174. XXIII, 142) aliique haud pauci veteres scriptores, quorum locos indicat Forbiger: Handb. d. alt. Geogr. III. p. 873 seq., ac dudum attulit Tzschucke ad Mel. II, 3. §. 6. p. 262 seqq. nott. exegg. in hodierna fluvii appellatione multum variari adnotans. Atque hoc minime mirum, si quidem omnis ista regio nunc valde mutata esse perhibetur: ut iam supra ad VII, 176 monuimus. Namque augescente in dies solo, ut ait Kriegk. l. l. p. 27, tantum prolati sunt terrae continentis fines, ut eorum et forma longe diversa et ambitus multo maior nunc sit. Unde factum, ut, qui olim ibi fuisse dicuntur fluvii, vix accuratius hodieque indicari possint. Regressum dicitur mare, fluviorum cursus mutati, loca culta et habitata vel eversa vel in paludes conversa silvisque obtecta: etenim compluribus rivulis e monte huc delabentibus terrâque inde allatâ stagna sunt effecta paludesque: terra ipsa longius est porrecta, adeo ut mare, quod olim proximum fuit

λος ποταμὸς, τῷ οὔνομα κεῖται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέϊ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας.

rupibus, tria fere aut quattuor milliaria (Anglica) abesse dicatur ab antiqua ora omnisque regio plane aliam nunc praebeat speciem. Hunc tractum per hiemem stagnis ac paludibus refertam permeari haud posse dicunt: per aestatem, quando exsiccata sunt omnia, commode id facere licet. Vid. Dodwell: Reise d. Griech. II, 1. cap. 18. pag. 137 ed. Germ. p. 140., Leake l. l. II. pag. 10 seqq. Qui olim a septentrione Pylarum prope Anticyram non longe a Zeitunio oppido mari se miscebat *Sperchius*, is multo limo ostiis obiecto nunc magis meridiem versus flexo cursu ac tortuoso tendere et auctus iis fluviis, quos vocat Herodotus, Dyra, Melane, Asopo, Phoenice, a meridie Thermopylarum prope Alpenum mare ingredi dicitur, nomine *Hellada* s. *Ellúdha;* quamquam vel ibi multam terram hodieque adgestam esse asserunt. Vid. Kruse: Hellas II, 2. pag. 129 coll. Mannert. VII. p. 617 et qui accuratissime de hoc fluvio disputavit Kriegk. De Malienss. p. 20—24. 27 seq., Leake l. l. pag. 15 seq. et supra nott. ad VII, 176 ibique additam tabulam, ex qua haec bene cernere licet. De *Enianibus* vid. nott. ad VII, 132 et ad voces διὰ εἴκοσί κου σταδίων nott. ad VII, 30.

τῷ οὔνομα κεῖται Δύρας] Similis locutio IV, 184 (ubi Ionicum κέεται) VII, 200. 216. Quod h. l. aeque atque VII, 200 in omnibus libris scriptis invenitur κεῖται, mutare nolui in κέεται, quod dedit Dietsch. secutus Bredovium p. 377, nec magis mutare volui ἐκεῖτο, quod legitur VII, 158. 176. 208, in ἐκέετο: utrâque enim formâ in talibus Noster usus esse videtur. Ac verbum κεῖσθαι h. l. significare *esse* contendit Larcherus, citans Euripid. Hecub. 16 et Athen. I, 11. p. 13C. Add. Sophocl. Antig. 455 Both. Oed. R. 467, ne plura. Iam vero quattuor illi fluvii, quos Noster commemorat, quales fuerint, difficile est dictu. Kriegk. l. l. pag. 24 huc refert quattuor rivos, qui inde a fontibus Thermopylarum calidis usque ad Sperchii pontem effunduntur in Sperchium, teste Gellio Anglo: quamquam accuratius in ista inquirere vix vacat. Add. Leake l. l. II. p. 10 seqq. IV. p. 515 seq. 571. *Melana* amniculum appellat Livius XXXVI, 22.

τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέϊ καιομένῳ κ. τ. λ.] Articulum τῷ, quem neglexerunt Schaefer atque Matth., cum recentt. edd. adscivi e pluribus codd. λόγος ἐστὶ ab Herodoto poni in rerum fabulosarum narratione observat Valcken. laudans III, 5. 115. VII, 129. Atque Herculem in Oeta flammis absumptum plures commemorant scriptores, quos citant Hemsterhus. ad Lucian. Tim. 7. T. I. p. 348 et Tzschuck. ad Mel. II, 3. §. 2 nott. exegg. p. 175 seq. Neque eodem non pertinere Sophoclis fabulam, quae Trachiniarum nomine inscribitur, satis constat: ubi bene monet Schneidewin. in Introductione ad hanc fabulam pag. 11 ed. sec., hanc famam de Hercule flammis consumpto in Oetae monte indeque in Olympum evecto videri propriam gentis Doricae et ad prisca pertinere tempora: quae fama quantum exculta et propagata fuerit postera aetate ipsisque poëtis tragicis praebuerit argumentum, haud pauca declarant; pertinet huc praeter Sophoclis fabulam, quam dixi, Spinthari fabula, quae inscribitur Ἡρακλῆς περικαιόμενος, nunc deperdita. Sed haec pluribus persequi alienum videtur a nostro proposito: Vulcanicam, quam dicunt, montium horum ac totius regionis naturam, quae vel e fontibus calidis cognosci potest, alia ut taceam, fabulae originem dedisse haud male statuere videtur Vischer: Erinnerungg. aus Griechenl. pag. 646. De

Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στά- 199
δια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρης ταύ-
της ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται·
599 *δισχίλιά τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ*
οὔρεος, τὸ περικληΐει τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην, ἔστι διασφὰξ
πρὸς μεσαμβρίην Τρηχῖνος, διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς πο-
ταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπωρέην τοῦ οὔρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖ- 200
νιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ, ὃς ἐκ τῶν
οὐρέων τούτων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοῖ. Κατὰ δὲ τὸν
Φοίνικα ποταμὸν στεινότατόν ἐστι· ἁμαξιτὸς γὰρ μία μούνη

reliquis vid. Preller: Griech. Mytholog. II. p. 176 seqq.

Cap. CXCIX.

Τρηχὶς δὲ πόλις] Scylaci §. 62 (ubi reliquos vett. locos attulit C. Mueller: Geogr. Gr. minn. I. pag. 49) et Thucydidi (III, 92) vocatur *Τραχὶς*, Straboni *Τραχίν*. Plura non constant, nisi quod sex inde stadiis remota post a Spartanis condita est *Heraclea*. Conf. Mannert. VII. pag. 618. Utramque urbem in radice montium Oetaeorum sitam fuisse a meridie campum Maliensem attingentium, ubi ex hiatu quodam perangusto unum fere milliarr. geograph. a fontibus Thermopylarum calidis remoto fluvius quidam profluit, quem pro Asopo haberi volunt, docet Kriegk. l. l. pag. 29 seq. Ad huius hiatus ingressum, quae in rupis ad sinistram fluvii exsurgentis cacumine reperiuntur arcis reliquiae ac paulo inferius urbis vestigia, ad hasce urbes pertinere idem contendit. Vid. Ross: Wanderungen in Griechenland I. p. 90. Pro *εὐρύτατον* in Ald. exstat *εὐρυχωρύτατον*. Tu conf. Eustath. ad Dionys. Perieg. 414. De verbo *πολίζειν* vid. nott. ad V, 13. Plethra viginti duo mille e nostra ratione (vid. nott. ad II, 149) conficiunt stadia 366⅔. Qui numerus cum ab omni veri specie abhorreat, vix dubium est, peccasse hic librarios, quae eadem Kriegkii l. l. p. 26 et Wheeleri (Geography of Herodot. pag. 81) est sententia; quamquam quid reponas, in incerto est. — *κατ' ἃ* uno hoc loco sic scriptum apud Herodotum inde notat Struve Quaest. d. dialect. Herod. I. p. 34 (Opusec. II. p. 301): satis opinor id tuentur ii loci, in quibus *κατ' ὃ* (IV, 85), *κατ' ἣν* (II, 124. 90. 15) scriptum repetitur. Plerumque enim, quod satis constat, scribitur *κατὰ* coniunctim: de quo vid. Struve l. l. et Bredov. pag. 92 seq.

ἔστι διασφὰξ] Hinc profecti videntur Etymolog. s. v. pag. 270 et Strabo IX. p. 656 A. s. 428 C. De ipsa voce *διασφὰξ* conf. nott. ad III, 117. VII, 216 et de voce *ὑπωρέα* nott. ad I, 110. *Asopum* ex intimo montium recessu prolabentem et octo stadiorum intervallo a Thermopylarum septentrione mari se miscentem attigit Mannert VII. p. 620. Add. Wasse ad Thucyd. II, 5 et cf. Kriegk. l. l. p. 25. 29. itemque Ross l. supra l., qui hunc rivulum adhuc sibi reperisse videtur, et Leake l. l. II. pag. 10 seq., qui adhuc conspici monet fauces s. *τὴν διασφάγα*, per quam Asopi aquae mare versus volvuntur. E. M. L. Hagen. in Diss. de Asopo etc. (Regiomont. 1833) pag. 1. 2 seq.

Cap. CC.

Κατὰ δὲ τὸν Φοίνικα ποταμὸν κ. τ. λ.] *Phoenicem* Mannert. l. l. contendit viginti quinque stadia meridiem versus ab urbe Heraclea in Asopum influxisse ibique sane fuisse locum illum angustissimum, montibus utrinque inclusum altis,

δέδμηται· ἀπὸ δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδιά ἐστι ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι, τῇ οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρὺς, ἐν τῷ Δήμητρός τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτυόσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυό-

a fluvio Asopo irrigatum. Ab ipsa Trachinia sex stadiis remotum fuisse Phoenicem ponit Kruse: Hellas II, 2. p. 128, hunc locum angustissimum universa regione quamvis ob multam terram adgestam valde mutata, agnosci tamen posse ratus Alpeni a meridie. Conf., quae supra ad VII, 176 et 198 de tota hac regione ipsoque fluviorum cursu nunc prorsus mutato monuimus. Ipsum rivulum, quem *Poenum* s. *Phoenicem* olim nominabant, nunc sibi invenisse videtur Leake: Travels in Northern Greece II. pag. 32 seq. coll. 40 seq. loco exhalationibus et vaporibus referto nec longe remoto a Thermopylis aquisque calidis: aquam Phoenicis et ipsam mineralem esse affirmat idem, adiiciens, quae ab hoc rivulo deposita cernuntur, ea *rubrum* quendam praebere colorem: unde ipsius rivuli nomen ductum apparet, quod ne ad Punicam stirpem referatur, recte monet Ohlshausen in: Rheinisch. Mus. N. F. VIII. pag. 335. Qui fluvius quod πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ fluere h. l. dicitur, id minus recte dici a Nostro contendit Vischer: Erinnerungg. etc. pag. 638, cum orientem versus ab Asopo potius fluat; add. ibid. pag. 641 seq. — In seqq. verbum δέδμηται viam indicat munitam atque hominum operâ structam, ut II, 124 et apud Lucan. II, 673 *exstruxisse viam.* Ubi enim non satis erat viam secare (τέμνειν: vid. nott. ad IV, 136), sed necesse erat artificiose ipsam viam struere, aeque ac domum, murum, id dicitur δέμειν, *aedificare,* ut supra II, 124 et in inscriptione Graeca Vol. I. nr. 5127 B. 14: quam indicavit Curtius: Vom Wegbau (Denkschrift. der Berlin. Akadem. anni 1854) pag. 226. In vocibus μίη μουνη (ubi male quidam omittunt μίη) vim quandam inesse nemo non sentit. Similia quaedam attulit Schaefer in Melett. p. 20 a *Cr.* excitatus. Supra VII, 176 ἁμαξιτὸς μούνη de eadem via dicitur.

Ἀνθήλη] Vid. Stephan. Byz. s. v. p. 133, ubi quod Berkelius apud Herodotum vel ἐστι vel κεῖται tolli vult, merito non obsecuti sunt editores. Tu cf. VII, 198 et Mannert. VII. p. 621. Nullas huius vici reliquias adhuc superesse testatur Vischer: Erinnerungg. pag. 640: neque inde templi Cereri consecrati et sedium Amphictyonum quidquam superest.

καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρὺς] Huc refert Mannert. l. l. pag. 622 Livii verba XXXVI, 16: „Consul — in ipsis faucibus prope fontes calidarum aquarum adversus regem castra posuit." Plura vid. apud Leakium (Travels in North. Greece II. p. 33 seq.), qui hunc locum accurate descripsit. *Cererem Amphictyonidem* non aliam esse atque *Pylaeam* memoratam Callimacho Epigr. 41 recte monere videntur interpretes, laudantes etiam Strabon. IX. p. 656 C. s. p. 429, alia. Ac bene monet Baeumlein (Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1839. pag. 1205), Cererem omnino coli apud Graecos conciliorum praesidem; indeque eundem locum in Achaea quoque tenere, teste Pausania VII, 24. §. 2. Cererem Amphictyoniam ipsam in numo Delphico repraesentari arbitratur Broendsted: Reise etc. I. pag. 113 coll. II. p. 244 seq. not. 9. De *Amphictyone,* Deucalionis, ut ferebant, filio, conf. Pausan. I, 2. §. 4. X, 8. §. 1. Apollod. I, 7. §. 2. Dionys. Halic. A. R. IV, 25, qui eum Hellenis filium prodit. Quem in hoc templo ut auctorem et conditorem concilii Amphictyonii cultum fuisse existimes, quamquam in alias partes abire vi-

νος ἱρόν. Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μέν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι. ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορέην ἄνεμον ἐχόντων πάντων μέχρι Τρηχῖνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἠπείρου. 201

Ἦσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ. Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὁπλῖται, καὶ Τεγεητέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέρων, ἐξ Ὀρχο- 202

detur Strabo IX. p. 643 B. s. p. 420 coll. Schol. Euripid. Orest. 1094. Satis autem fuerit hic monere, duplicem fuisse Amphictyonum conventum, alterum in Pylis habitum eo loco, quem accurate Noster indicat, alterum eumque recentiorem Delphis habitum et postera aetate potissimum celebratum, et ipsum *Πυλαίας* nomine appellatum, quod nomen primitus ad conventum prope Thermopylas s. Pylas pertinuit, ut testantur Harpocratio s. v. *Πυλαία δὲ ἐκαλεῖτο ἡ εἰς τὰς Πύλας σύνοδος τῶν Ἀμφικτυόνων κ. τ. λ.* et Livius XXXIII, 35: „Cornelius Thermopylas, ubi frequens Graeciae statis diebus esse solet conventus, *Pylaicum* appellant, venit;" eodemque etiam pertinent Sophoclis verba in Trachinn. 638: *ἔνθ' Ἑλλάνων ἀγοραὶ Πυλάτιδες κλέονται*; cf. etiam infra Herod. VII, 213. De his omnino vid. Tittmann: Bund d. Amphictyon. IV, 2. p. 76 seq. et potissimum C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 14 ed. quart.

CAP. CCI.

καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κ. τ. λ.] Vid. nott. ad VII, 176 et 200. In seqq. voculam *τὸ* ante voces *ἐπὶ ταύτης τῆς ἠπείρου* cum Schweigh., Gaisf. et Bekkero, quem sequuntur Dindorf. et Dietsch., restitui, male unius cod. Sancrofti auctoritate deletam ab editoribus. Sensum loci bene reddidit Schweighaeuserus: „*Graeci vero ea, quae in hac continente meridiem versus sita sunt*" (occupabant)." — *βορέην* scripsi pro *βορῆν*, ut VII, 189, ubi vid. nott. In verbis *πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην* Naber in Mnemosyn. IV. p. 3 scribi vult *πρὸς νότον τε καὶ μεσαμβρίην* ob alterum locum, qui legitur VII, 129, aliaque similiter sic iuncta.

CAP. CCII.

Ἦσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων] *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*. In singulorum populorum, qui copias miserint Thermopylas, recensu congruit plane Pausan. X, 20. §. 2, nisi quod *Locros Opuntios*, quos Herodotus *πανστρατιῇ* militasse scribit, *sex mille* numero fuisse prodit. Itaque Herodotum si sequamur, tota copiarum summa exsistit 5200, exclusis Locris; quibus assumptis a Pausania efficitur numerus 11,200. Nec multum discrepat Diodorus XI, 4 *mille* Locros commemorans, ubi tu vid. interpretes. Spartanos *mille* delectos cum paucis sociis Thermopylas profectos esse narrat Isocrates in Panegyr. cap. 25. §. 90, ubi conf. Morus, cuius sententiam infra retuli in nott. ad VII, 205. Nec aliter fere Strabo IX. pag. 656 B. s. pag. 429 Leonidam asserit *μετ' ὀλίγων τῶν ὁμόρων τοῖς τόποις* Thermopylas defendisse. Diversorum auctorum testimonia de Leonidae copiis in tabula exhibuit Manso Spart. I. p. 308, bene illud adiiciens, hoc numero,

μενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι, καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος διηκόσιοι, καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι.

203 Πρὸς τούτοισι ἐπίκλητοι ἐγένοντο Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γάρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες, λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσάν εἰσι ἡμέρην, ἡ θάλασσά τέ σφι εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρεομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καί σφι εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον·

qualem Herodotus est Diodorus produnt, non contineri servos, pedissequos et reliquam turbam, quae fuerit secuta. Atque Helotarum ipse meminit Noster VII, 229 coll. VIII, 25 et infra IX, 10. 28. Namque plures Helotae plerumque Spartanos ad bellum proficiscentes sequebantur, et ipsi armati levi plerumque armatura; ita tamen, ut unus prae caeteris domini esset pedissequus et minister, ὁ θεράπων qui vocabatur. Vid. C. O. Mueller: Dor. II. p. 38 coll. 46, ubi duo milia centum helotarum huic expeditioni adfuisse coniicit, et conf. C. F. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 19. not. 7; de ipsis *Hoplitis* Spartanorum vid. ibid. §. 30. not. 2 seqq.

CAP. CCIII.

ἐπίκλητοι ἐγένοντο Λοκροί] Schweighaeus. interpretatur: *evocati aderant.* Equidem ἐπίκλητοι haud scio an fuerint βοηθοί, σύμμαχοι, ut fere V, 75 (ubi cf. nott.), sed propriam suam vim retinere hoc loco mihi videtur vox ob ea, quae sequuntur: αὐτοὶ γάρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες (ita enim exhibui Florentinum secutus cum Schweigh. et Gaisf. pro vulg. οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, quod reliqui edd. retinuerunt): *namque ipsi Graeci eos advocaverant,* scil. ad opem ipsis ferendam, quae verba cum vi quadam adiici ad ipsa priora verba (ἐπίκλητοι ἐγένοντο) explicanda vix quemquam fugere potest. Unde colligas, initio quidem animum minus promptum exhibuisse Locros ad auxilium ferendum, reliquis Graecis contra Persam coniunctis, donec nuntiis missis invitati et evocati ab his non amplius cunctarentur, sed omnibus copiis (πανστρατιῇ) profecti Graecorum exercitui se adiungerent. Ad voces λέγοντες δι' ἀγγέλων conf. Matth. §. 580 D. et Krueger ad Xenoph. Anab. II, 3. §. 17 et ad vocem προσδόκιμος nott. ad V, 108. Retinui autem εἰσὶ cum Schweigh. et Gaisf., allatum a Mediceo, Florentino, aliis: Sancrofti liber cum altero exhibet εἶεν, quod recentt. edd. inde a Bekkero revocarunt. Neque vero insolitus iste modorum transitus. Cf. VII, 208. 168. 233 et nott. ad III, 61.

ἡ θάλασσά τε σφι εἴη ἐν φυλακῇ] i. e. *mare ab ipsis custoditum teneri* s. *maris tutelam sibi curae esse.* Conf. similia quae exstant VII, 207. VIII, 23. V, 77. I, 160. Ad verba τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων conf. nott. ad VII, 21 et ad voces τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα allata ad VII, 157.

οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα κ. τ. λ.] Merito hanc scriptoris sententiam, cuius similes etiam per hos

εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη, τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτῶν μέγιστα. ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν ἄν. Οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβοήθεον ἐς τὴν Τρηχῖνα. 204 *Τούτοισι ἦσαν μέν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστων, ὁ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης, ὁ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδεω, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεωβότεω, τοῦ Ἐχεστράτου, τοῦ Ἥγιος, τοῦ Εὐρυσθένεος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος, κτησάμενος τὴν βασιληΐην ἐν*

Musarum reperiuntur libros sparsae, collaudat Hoffmeister p. 102 coll. p. 27. Verba *εἶναι δὲ θνητῶν οὐδένα κ. τ. λ.* (quae affert Stobaeus XCVIII, 74 fin. p. 536 s. pag. 299 T. III Gaisf.) Valcken. quoque contulerat cum Euripidis fragm. ex Aeolo (vid. Tragicc. Graecc. fragmm. ed. Nauck pag. 294), quod afferunt Stobaeus Flor. XLIII, 20 et Plutarch. Mor. p. 369 B. et pag. 474 A: *οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά, ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς*, et Chrysippi de his doctrinam expositam apud Gell. N. Att. VI, 1. Declarant illa Herodoti sententiam de rebus humanis perpetua fere vicissitudine ita fluctuantibus, ut mala bonis, secunda adversis temperentur seque mutuo excipiant, quo iustus omnium servetur modus atque ordo, quem nemini transgredi licet homini, nisi numinis vindictam in se provocare velit. Supra I, 207: *ἐκεῖνο πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηΐων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν*, ubi vid. nott. Eandem sententiam a multis aliis posterae aetatis scriptoribus expressam invenimus; vid. C. Mueller ad Philae Carmm. Vol. II. pag. 140 et conf. etiam Naegelsbach: Nachhomerische Theolog. p. 379.

ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ] i. e. *statim ab initio, ab eo quo natus est tempore.* Ad verba seqq. *τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτῶν* (sic dedi pro *αὐτέων*) *μέγιστα* cf. Matth. Gr. Gr. §. 462, qui monet de structura in brevius redacta, quae sic explicanda: *ὅσῳ μέγιστοι ἦσαν, τοσούτῳ μέγιστα.* — Pro vulg. *πεσέειν* in seqq. dedi *πεσεῖν*; vid. nott. ad V, 86.

Cap. CCIV.

Τούτοισι ἦσαν μέν νυν κ. τ. λ.] *ἦσαν* dedi pro *ἔσαν*. De structura particularum *μέν νυν — δὲ* conf. Matth. Gr. Gr. §. 289 not. explicans *cum — tum.* Mox reliqui *κατὰ πόλιας*, neque scripsi *πόλις*; vid. nott. ad V, 15. — De *Eurycratida* vid. Plutarch. Apophth. Lacc. p. 221 A. ibique Wyttenbach. p. 1171 seqq. a *Cr.* excitatum. In seqq. libri Herodotei recte dant *Δορύσσου* nec aliter hoc nomen invenitur apud alios scriptores, quorum testimonia affert Meurs. Regn. Lacon. 9, atque in inscriptione Fourmontiana, quam ad h. l. profert Wesseling. Add. Siebelis ad Pausan. III, 2. §. 3. p. 6, qui idem ad §. 1. p. 5 attigit quoque nomen *Ἧγις*. Ad locutionem *ἐξ ἀπροσδοκήτου* (*ex inopinato*) conf. VII, 205 *ἐκ τοῦ ἐμφανέος* (i. e. *aperte, palam*) et quae alia huius generis excitavimus ad I, 111, ubi legitur *ἐξ ἀέλπτου*: quocum compa-

205 *Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. Διξῶν γάρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων*
ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φρον-
τίδος περὶ τῆς βασιληΐης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαι-
δος ἔρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτή-
σαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε
ἡ βασιληΐη, καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου (οὗτος 601
γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδεω παῖς), καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεο-
μένεος θυγατέρα. Ὃς τότε ἤϊε ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξάμενος
ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον

rari quoque potest, quod apud Xenophontem legitur in Cyropaed. VI, 1. §. 47.

Cap. CCV.

ἀπελήλατο τῆς φροντίδος] *remotus erat, longe aberat a cogitatione de adipiscendo regno.* Ita Schweigh. in Lex. Herod. I. pag. 70. De ipsa forma vid. Bredov. pag. 341 seq. — Ad voces *ἄπαιδος ἔρσενος γόνου* vid. VII, 61 et de *Dorieo* in Sicilia mortuo vid. V, 42 seqq. Pro *οὐκέτι ἐόντος* quod Naber in Mnemosyn. III. p. 480 reponi vult *οὐκέτι περιεόντος*, quemadmodum Noster locutus sit III, 15. V, 39. VI, 103. VII, 146. IX, 90, qui alio sensu dixerit *οὐκέτι εἶναι* V, 102 coll. III, 65, equidem secutus non sum, qui Herodotum utroque modo loqui potuisse existimo. Verbum *ἀναβαίνειν* attigi ad VII, 4.

Ὃς τότε ἤϊε ἐς Θερμοπύλας κ. τ. λ.] De usu pronominis relativi, quod ponitur, ubi pluribus verbis interiectis ad priora regreditur oratio, monuit Matth. Gr. Gr. §. 477, a. Pro *ἐπιλεξάμενος* (*sibi elegerat*) Isocrates Panegyr. cap. 25. §. 90 activo utitur verbo scribens: *Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας πρὸς τὸ πεζὸν χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες.* Ubi quod *trecentorum* loco *mille* vocat Isocrates, hunc dissensum ita componi posse putat Morus, ut, quando *trecenti* dicantur, intelligantur patres familias, cives Spartani e toto populo delecti, mille vero ubi vocentur, adiecti his trecentis cogitentur Helotae, qui bini plerumque vel trini singulis civibus fuerint additi. Hinc quoque Diodorus XI, 4 *mille* fuisse testatur *Lacedaemonios* et cum iis *trecentos Spartanos* una cum tribus millibus sociorum. Itaque apud Herodotum intelliguntur trecenti Spartani e reliquis civibus delecti iique aetate iam provectiores patresque familias. Id enim ipsum haud scio an indicent verba *οἱ κατεστεῶτες καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες*, quae Wesseling. interpretatus erat *omnes militari aetate* (constitutos), qui alibi vocantur *οἱ ἐν ἡλικίᾳ* atque etiam *οἱ ἐν αἰσθήσει καθεστεῶτες*, ut est apud Stobaeum XVII, 35. pag. 159 (T. I. p. 353 Gaisf.). Inde Miot, alter Gallus interpres, reddit: „*parmi les hommes d'un âge convenable à la guerre.*" Larcherus intelligi maluit *trecentos ex honestioribus civibus Spartanos*, qui, quamvis pede stipendia facientes, equitum tamen nomine vocitati fuerint (in quo merito obloquitur C. O. Mueller: Dor. II. p. 241 not. 2), vocesque *τοὺς κατεστεῶτας* interpretatur *le corps fixe et permanent*, *stabile quasi ac perpetuum agmen:* quod si fuerit, *de delectu* quî sermo esse potuerit, recte miratur Schweighaeuserus, qui cum Schultzio haec verba ita simpliciter esse reddenda censuit: *constitutos illos* (lege scil.) *trecentos viros s. legitimum numerum trecentorum virorum.* At rectius idem, opinor, in versione Latina: *iustae aetatis viris*, eumque secutus Langius: *dreihundert Männer von gesetztem Alter und die schon Kinder hatten.* Nec alios nisi viros

παῖδες ἐόντες. παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκεν τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίζειν. παρεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι, εἴ τε συμπέμψουσι, εἴ τε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ ἀλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

206 *Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται, μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἢν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους. μετὰ δὲ, Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδὼν, ἔμελλον, ὁρ-*

aetatis provectioris hîc intelligi posse recte statuere videtur C. O. Mueller l. l. itemque Grote (History of Greece V. p. 100) intelligens „*citizens of mature age*“ recteque attendens ad verba adiecta: *καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες*. Eligebantur igitur ii, quibus superstites erant filii, qui patribus occisis in eorum locum quasi succedere familiamque continuare possent; simulque etiam ii, qui familiam habebant, eo acrius pro patria tuenda pugnare putabantur, ne scil. familia in hostium potestatem, id est in servitutem, caderet. Conf. etiam Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 329, simile quid e bello Burgundico medii aevi proferens.

καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον] i. e. *et Thebanos illos, quorum numerum supra* (VII, 202) *indicavi.* Locutio *ἐς τὸν ἀριθμὸν* exstat quoque VII, 60. 97. Mox restitui cum Gaisf. *εἵνεκεν* pro *εἵνεκα*. Quod paulo ante legitur *ἀπίκετο*, eius loco alii codd. *ἀπίκτο*, quod si in *ἀπῖκτο* (*advenerat*) mutaretur, non displiceret Valckenario.

κατηγόρητο] Ad structuram (*σφέων — κατηγόρητο — μηδίζειν*) conf. Thucydid. I, 95: *καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ — κατηγορεῖτο δ' αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα μηδισμός*: quae apte cum Herodoteis contulit alia quoque proferens Matth. Gr. Gr. §. 378. Locutionem *ἐκ τοῦ ἐμφανέος* attigi ad VII, 204.

In seqq. verbum *ἀλλοφρονέοντες* (i. e. *aliud quamvis sentientes*, si quidem clam a Persarum partibus stare maluerunt) Larcherus Gallice expressit: „*quoiqu'ils fussent mal intentionnés*, s. *quoi qu'ils pensassent différement.*“ Attigit Herodotea Plutarch. II. pag. 867 A. Diodorus XI, 4 Thebanos narrat de societate cum Persis ineunda dissensisse, ita ut, qui alterius essent factionis, quadringentos modo miserint.

Cap. CCVI.

ἵνα — στρατεύωνται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι] De coniunctivo cf. allata ad VII, 8. Pro *τούτους ὁρῶντες* Naber in Mnemosyn. IV. p. 28 mavult scribi *ἐς τούτους ὁρῶντες*, ut II, 78. 141. De verbo *ὑπερβάλλεσθαι* (*cunctari, differre*) vid. nott. ad III, 76. Add. Held. ad Plutarch. Aemil. Paul. 22 fin.

Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδὼν] Pro *Κάρνεια* Sancrofti liber *Κάρνια*, quod reiiciendum aeque ac VIII, 72; cf. Bredov. p. 181. Criminatur Herodotea Plutarch. De Herodoti malign. II. p. 873 vituperans Lacedaemonios, qui cum ipsorum rex Leonidas ad Thermopylas pro Graeciae salute summum discrimen iniret, domi securi consederint Olympia et Carnea celebrantes. Ac vel longe ante Plutarchum talia Spartanis exprobrari solita fuisse, qui vel mediis in bellis summisque rerum discriminibus a pugnando desisterent

τάσαντες καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθέειν πανδημεί. ὣς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνένωντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἦν γὰρ κατὰ τὠυτὸ Ὀλυμπιὰς τούτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὔκων δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενένωντο ποιήσειν.

aut negligentius agerent, quod festos dies agerent, indicare videntur verba Corinthiorum in Lacedaemoniorum concione facta, quibus contrariam Atheniensium rationem summis laudibus efferunt, apud Thucydid. I, 70: *καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι' ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσιν καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων* (οἱ Ἀθηναῖοι) *διὰ τὸ ἀεὶ κτᾶσθαι καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι.* — *Carnea* Apollini erant consecrata, quae dum agebantur, domi manere, quam bellica tractare malebant Lacones, aeque atque in *Hyacinthiis*, quae tempore proxime antecedebant Carneis celebrari solitis per nundinum inde a septimo die mensis, qui hinc vocabatur Carneus et cum Atticorum Metagitnione conveniebat, additis ludis gymnicis certaminibusque. Vid. interprett. ad Thucydid. V, 54 coll. 75. 76. Herod. VIII, 72 et quae plura excitantur a C. Fr. Hermanno: Gottesdienstl. Alterth. d. Griech. §. 53. not. 29 seqq. ed. sec. De *Hyacinthiis* conf. Herod. IX, 6. 11 coll. Pausan. IV, 19. §. 3 et Athen. IV, 7. pag. 139 D. Add. C. Fr. Hermann. l. l. not. 34 seq. In seqq. cum Schweighaeus. et Gaisf. revocavi *βοηθέειν*, a Schaefero e duobus codd. mutatum in *βοηθήσειν*, quod etiam retinuit Bekkerus, quem secuti sunt Dindorf et Dietsch.

ἐννένωντο] Schaef., Matth. et Dietschius *ἐνένωντο* atque mox *διενένωντο*. In Florentino alioque Parisino cod. exstat *ἐνενόωντο* et *διενενόωντο*, quod verum habet Schweighaeuser. Equidem Bekkerum et Dindorfium secutus exhibui *ἐννένωντο*, probante Bredov. pag. 195, qui etiam de accentu in antepenultima ponendo admonuit. Conf. allata ad I, 68 et III, 6. Inde quoque in fine capitis dedi *διενένωντο* pro *διενενῶντο*. — Quod sequitur *ἕτερα τοιαῦτα*, attigi ad I, 120. In Platone haec locutio, quam, observante Werfero in Actt. phill. Monacc. I. p. 113, plerumque excipit *δὲ* sive *γὰρ*, haud infrequens: cf. Protagor. p. 326 A. (ubi Heindorf. p. 522 interpretatur: *tali itidem modo*), Gorg. §. 82. 105. 149. De republ. III. pag. 407 E.

ἦν γὰρ κατὰ τὠυτὸ — συμπεσοῦσα] Dativos *τούτοισι τοῖς πρήγμασι*, quos Matthiae Gr. Gr. §. 385, 1 refert ad *κατὰ τὠυτὸ* (i. e. *κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον*, ut III, 48, ubi vid. nott.), aeque commode ad *συμπεσοῦσα* referas; vox *Ὀλυμπιὰς* h. l. de ipso festo ac ludo dicitur, quemadmodum *Olympias* in Mythogr. Vatic. I. §. 192, quem edidit Bode, qui Herodoti bene fuit memor. Ad argumentum loci sic disputat *Wesseling.*: „Anni aestas erat media, *τῆς ὥρης μέσον θέρος* VIII, 12, in quam et Spartanorum Carnia et Olympias LXXV incurrebant. Carnia illos, ludi Olympici caeteros ex Peloponneso ac Graecia, hosti ne obviam cuncti irent, impediebant. Res ad Thermopylas opinione citius fuit peracta et sub ipsum quidem ludorum tempus: nam perfugae ex ea clade Arcades, *Olympia cum maxime celebrari, gymnicaque a Graecis spectari certamina*, rogitantibus Persis respondent VIII, 26. Quin Peloponnesii, audita Leonidae nece, ubi Carnia et Olympia praeterierant, frequentes ad Isthmum iter maturarunt, ibid. cap. 72."

Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς 207
ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρωδέοντες ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλα-
γῆς· τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε, ἐλθοῦσι
ἐς Πελοπόννησον, τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης
δὲ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ,
αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πό-
602 λιας, κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθέειν, ὡς ἐόντων αὐτῶν ὀλίγων
στρατὸν τῶν Μήδων ἀλέξασθαι. Ταῦτα βουλευομένων σφέων 208
ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα ἰδέσθαι, ὁκόσοι τέ εἰσι καὶ
ὅ τι ποιέοιεν. ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἁλισμένη
εἴη ταύτῃ στρατιὴ ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὡς εἴησαν Λακε-

Cap. CCVII.

περισπερχεόντων] *σπερχέειν* cum nec Herodoteum sit, nec Ionicum, sed *σπέρχεσθαι* et *σπερχθῆναι*, de quo vid. V, 33, Valckenar. corrigit *περισπερχθέντων*: *caeteris Peloponnesiis ob istam sententiam cum vehementer indignabundi succensuissent Phocenses et Locri;* quo eodem sensu Herodotus II, 162 *προθύμως ἔχοντα* et VII, 39 *κάρτα θυμωθῆναι*, ita ut *σπερχθῆναι τῇ γνώμῃ* dicatur, ut *ἀθυμεῖν τοῖς γεγενημένοις*, *ἀχθεσθῆναί τινι*. Valckenarii coniecturam receperunt Dindorf. et Dietsch.; vulgatam retinuit Bekker. Neque sane invitis libris quidquam mutandum; quid enim impedit, quo minus a voce *περισπερχὴς* formetur *περισπερχέω*, ut a *λυσιτελὴς* verbum *λυσιτελέω*, *ἀσεβὴς ἀσεβέω*, *ἀσελγὴς ἀσελγέω*: alia id genus, ut bene observant Schweighaeuser atque Bredov. p. 364, qui etiam affert *ἀελπτέοντες* VII, 168, a voce *ἀελπτὴς* s. *ἄελπτος* I, 111. Itaque non opus recipere, quod Schaeferus (Melett. critt. pag. 69) dederat: *περισπερχέων ἐόντων*. *ἐς τὰς πόλιας* intactum reliqui, ut ad V, 15 monui: Dindorfius, qui reliquis locis eandem formam *πόλιας* retinuit, cur hoc loco scripserit *πόλις*, haud assequor. Idem pro *ἐπιβοηθέειν*, quod ego cum caeteris editoribus retinui, scripsit *ἐπιβωθέειν*, quam formam unam huius verbi legitimam esse statuit in Commentat. de dialect. Herodot. pag. VIII. Sed vid. Bredov. pag. 196, qui alteram formam (*βοηθέω*) unam in Herodoti libris veram videri probavit omnibus locis allatis. Ad voces *ὀλίγων* — *ἀλέξασθαι* cf. VI, 109 ibique allata. Pro *αὐτέων* rescripsi *αὐτῶν*. Vulgatam *τῶν Μήδων* Bekkerus mutavit in *τὸν Μήδων*, idque receperunt Dindorf. et Dietsch. Mihi non opus videtur a librorum scriptorum auctoritate discedere.

Cap. CCVIII.

ὁκόσοι τέ εἰσι καὶ ὅ τι ποιέοιεν] Idem modorum transitus, qui VII, 203, quare haud necesse scribere *εἴεν*, ut proposuit Valckenar., sed merito improbavit Matthiae Miscell. philol. II, 1. pag. 54. Ad formam *ἰδέσθαι* in proxime antecedentibus cf. nott. ad I, 88. III, 6. De perfecti usu in verbis *ἁλισμένη εἴη* vid. Matth. Gr. Gr. §. 500. Attigit Iacobs. ad Aelian. N. A. XII, 43 coll. Suida s. v. *ἁλισμένοι* (I. pag. 114) *παρὰ Ἡροδότῳ ἀντὶ τοῦ συνηθροισμένοι*. Pro vulg. *Ἡρακληΐδης* cum Bekkero et recentt. edd. reposui *Ἡρακλείδης*, quod plures quoque libri scripti afferunt; vid. Bredov. p. 190. Mox libri plerique *πρὸς τὸ στρατόπεδον*, ubi Aldina unusque codex *ἐς τὸ στρατόπεδον*, de qua confusione monens Valcken. optime tuetur *πρὸς*, citans Thucydid. V, 65, quo ex loco quod utraque praepositio distet, bene intelligi possit.

δαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης, ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἷά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθώυμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην· οὔτε γάρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς. ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα, τά περ

κατώρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον] Voces τὸ στρατόπεδον abesse vult Valcken., ita ut periodus claudatur vocibus μὲν οὐ, sequente vocula δέ. Quam in rem excitat Xenophont. Sympos. II, 19. Anab. IV, 8. §. 2. IV, 4. §. 3, alia. Equidem libris invitis talia mutare haud sum ausus, quae vel si speciosa videantur, haud tamen sunt necessaria. Ad usum particulae δὲ in verbis ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε conf. Matth. Gr. Gr. §. 289. not. 9.

τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος κ. τ. λ.] Conf. supra VII, 176 ibique nott. Huius muri reliquias quasdam adhuc superesse testatur Clarke: Travels II, 3. p. 242. 244 seqq., qui idem sibi invenisse videtur hunc ipsum locum extra murum situm, in quo Spartanos versantes, modo corpus exercentes modo comam pectentes vidit Persarum speculator: locum hunc a platano orientali adhuc obumbrari addit (pag. 245). Inde paululum progressus, ut idem scilicet Clarke, ad paludem devenies, per quam via strata eaque angusta dat transitum: unde non longe remotum ad pontem lapideum portorium illud exstat a Turcis vocatum *Dervène*, cuius iam supra (ad VII, 176) mentionem fecimus.

τὰς κόμας κτενιζομένους] i. e. *alios comam* (suam) *pectentes*. Quod e vetere lege, cuius meminit Demaratus VII, 209 (coll. Crag. De rep. Lac. III, 4. Meurs. Miscell. I, 16), illos fecisse notant interpretes. Quo eodem spectat, observante Wesselingio, Strab. X. pag. 716 A. s. 467. Dio Chrysost. in Orat. Synes. De calvit. pag. 65 B. Liban. Orat. pro salt. p. 489 E. Plura quoque affert C. O. Mueller: Dor. II. p. 251 seq. 269 seq. et vid. quoque allata ad Herodot. I, 82. Krause in Theagen. pag. 42. Moris enim Spartanorum erat comam alere eamque ante proelii initium pectere, totumque caput omnino exornare adeoque coronis cingere, quasi ad laeta essent profecturi sive mors secutura esset sive victoria. Quod antecedit γυμναζομένους, valet: *corpus exercentes;* quale exercitationis genus nos vocamus *Turnen*. Plura vid. in Thesaur. Ling. Graec. II. pag. 806 ed. Dindorf. Mox restitui ἐθώυμαζε pro ἐθώμαζε.

ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς] i. e. *neque quisquam ullam eius rationem habuit* s. *in magnam incidit infamiam* s. *contemptum*. Ita iam Portus recte cepit haec verba itemque Strabo l. l. adhibens verbum καταφρονηθῆναι. Add. Suidas s. v. ἀλογία I. p. 119, qui: ἀλογία· ἡ ἀφροντισία. Valcken. ob verbum ἐνεκύρησε, modo hoc sanum sit, rescribi vult ἀλογίῃ πολλῇ, atque sic etiam vel ἀλογίῃσι πολλῇσι scribendum videbatur Schweighaeusero, cum verbo ἐγκυρεῖν dativus addatur II, 82. III, 77. IV, 123 ibique nott. coll. VII, 218. Mihi vix opus mutatione videtur, si quidem, quo modo verbis τυχεῖν,

603 ὀπώπεε πάντα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ 209 ἐὸν, ὅτι παρασκευάζοιντο ὡς ἀπολεόμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ', αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιεύμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ εἶπε· Ἤκουσας μέν μευ καὶ πρότερον, εὖτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ γέλωτά με ἔθευ, λέγοντα τά περ ὥρων ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα.

κυρεῖν, aliis, *consequendi, adipiscendi* significatione genitivus additur, ut I, 31 (ubi vid. nott.). VII, 158. II, 136, eo etiam verbo ἐγκυρεῖν illum addi posse credibile est, cum verba composita simplicium structuram haud raro sequantur, teste Matth. Gr. Gr. §. 428, 3, ubi bene tuetur lectionem vulgatam, quam etiam sic mutari posse censuit Valcken., ut scriberetur: ἀλογίης τε ἐκύρησε πολλῆς, i. e. ἄγαν κατεφρονήθη, *contemptus est*, si quidem τυχεῖν vel κυρεῖν ἀλογίης sit *contemptum consequi*, i. e. *contemni, negligi*, ὀλιγωρεῖσθαι. Nec alio fere sensu ἐν ἀλογίῃ τι ἔχειν VI, 75, ubi vid. nott. Verbum ἐπικυρεῖν cum genitivo attigit Passow. in Melett. critt. in Aeschyli Pers. (Vratislav. 1818) p. 40. Valckenarii emendationem in textum recepit Bekkerus, quem secuti sunt Dindorf. et Dietsch, et sic quoque hunc locum excitavit Bredov. p. 371 varias verbi κυρέω apud Nostrum formas afferens omnes. De particulis οὔτε — τε vid. allata ad VI, 1.

CAP. CCIX.

οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐὸν] i. e. *conicere, perspicere verum non potuit*. Verbum συμβάλλεσθαι attigi ad V, 1. Ad τὸ ἐὸν conf. I, 97. VII, 237. Paulo post e plurimorum codd. consensu revocavi ἀπολεόμενοι, ubi ex Aldina vulgo propagatum ἀπολεύμενοι, quod ipsum legitur VII, 146, quodque hoc loco inde retinuerunt Bekker, Dindorf. et Dietsch., qui omnes VII, 218 ἀπολεόμενοι dederunt, in quo omnes libri scripti, quantum novimus, consentiunt. Caeterum cf. de huiusmodi formis monentem Bredov. pag. 340. 376. De vi passiva participii ἀπολεόμενοι vid. allata ad V, 35. — In proxime antecedentibus pro παρασκευάζοιντο Sancrofti liber παρεσκευάζοντο, unde Schaeferus dedit παρασκευάζοντο, haud advertens, augmentum in hoc verbo ex Herodoti more nusquam negligi, ut, si quid mutandum, ad lectionem cod. Sancrofti redeundum sit.

αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν] Unus Paris. αὐτὸς alterque liber οἳ ἐφαίνοντο; quae si componas, exoritur, notante Schweighaeusero, haec fere scriptura: αὐτὸς, γελοῖα γάρ οἱ ἐφαίνοντο. — In seqq. pro τουτέων bis dedi τούτων, itemque dedi μαθεῖν pro vulg. μαθέειν, quae forma a Nostro abesse videtur, qui aliis locis haud paucis constanter scripsit μαθεῖν; vid. Bredov. pag. 325.

Ἤκουσας μέν μευ καὶ πρότερον] Vid. VII, 101—104. Haud scio an ad haec pertineant ea, quae Ctesiam tradentem facit Photius in Exceptt. Persicc. §. 23; hoc enim auctore Demaratus Xerxem ἀπεῖργε τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. De usu voculae εὖτε in verbis εὖτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα conf. nott. ad VII, 193; de verbo ὁρμᾶν nott. ad VII, 150. Ad ea, quae sequuntur: γέλωτά με ἔθευ (*risui me habuisti*) conf. nott. ad III, 29. *Cr.* addit Heindorf. ad Platon. Theaet. pag. 362. In proximis verbis pro τά περ Reisk. coniecit τῇ περ, quod arridet Wesselingio et Schweighaeu-

ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκαται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γάρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί. ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ἐπίστασο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψεαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σὲ, βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον. νῦν γὰρ πρὸς βασιληΐην τε [καὶ] καλλίστην [πόλιν] τῶν ἐν Ἕλλησι προσφέρεαι καὶ ἄνδρας ἀρίστους. Κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα, ὅντινα τρόπον, τοσοῦτοι ἐόντες, τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχέσονται. Ὁ δὲ εἶπε· Ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω.

210 Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. Τέσσερας μὲν δὴ 604
παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεί σφεας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ

sero quodque in textum recepit Bekkerus, quem secuti sunt Dindorf. et Bekker probante Struvio Quaest. Spec. I. p. 32 s. Opuscc. II. pag. 298. Libri scripti non suffragantur, a quibus discedere nolui, si quidem vulgata et ipsa cum in modum explicari poterit: „dicentem *eas res* s. *ea*, *quae* inde eventura esse videbam.“ Verbum ἐκβαίνειν, *accidere*, *evenire*, exstat VII, 221. VIII, 60. IX, 15.

ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν ἀντία σεῦ — ἀγὼν μέγιστός ἐστι] i. e. *quam maxime enim mihi est propositum*, *maxima mihi est contentio verum dicere.* Quo etiam respiciunt, quae leguntur in extremo hoc capite: ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ κ. τ. λ. Persis enim, quod minime hic fugit Valckenar., αἴσχιστον τὸ ψεύδεσθαι teste ipso Herodoto I, 138.

μαχεσόμενοι] Florentinus: καταμαχησόμενοι, duo alii μαχησόμενοι. Equidem revocavi vulgatam μαχεσόμενοι et in fine cap. μαχέσονται, ubi duo codd. μαχήσονται. Vid. nott. ad VII, 102. — In seqq. τὴν ψυχὴν interpretor *vitam*, ut VII, 39.

τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται] De cura capillorum vid. nott. ad VII, 208. Ac pertinet huc quam maxime Plutarchi locus in Lycurg. 22 init. pag. 53 D, cui similem iungere licet Taciti locum de Germanis in German. cap. 38 fin. Quod vero pro κοσμέονται Valcken. coniicit σμέονται, quo verbo Noster utitur IV, 73 coll. III, 148, eo vix opus. Mox pro ἐπίσταο restitui ἐπίστασο; vid. nott. ad VII, 29. In seqq. τὸ ὑπομένον intellige τοὺς ὑπομένοντας, ut notat Matth. Gr. Gr. §. 446.

ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον] Vid. VII, 101 coll. VI, 44 ibique citt. — Mox Schweigh. et Gaisf. dederunt καὶ καλλίστην πόλιν τῶν ἐν Ἕλλησι προσφέρεαι, ubi vulgo abest καὶ et πόλιν, quod utrumque in Sancrofti codice desideratur, indeque a Bekkero, Dindorf. et Dietschio eiectum est: equidem satis habui uncis includere voces suspectas. De verbo προσφέρεσθαι conf. VI, 96. — In fine cap. eundem Schweigh. et Gaisford. secutus abieci voces οἵοί τε εἰσι post τοσοῦτοι ἐόντες male ex una Aldina insertas.

Cap. CCX.

παρεξῆκε ἡμέρας] i. e. *quatriduum praeterlabi passus est.* Ita recte Valckenar. Idem verbum in Dion. Cass. XL, 2. L, 31. Quae deinceps le-

δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς, ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. Ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ' ἐπεσήϊσαν, καὶ οὐκ ἀπήλαυνον, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ' ἐποίευν παντί τεῳ, καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλέϊ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι' ἡμέρης. Ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐν- 211
θαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξήϊσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήϊσαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασόμενοι. Ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισ-

guntur: ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι, interpretor: *insolentia et temeritate s. consilii inopia, perversitate utentes.* Similia quaedam Persarum de Graecis iudicia attulit Hoffmeister l. l. pag. 102, nostri loci haud immemor.

πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους] De *Medis* atque *Cissiis* vid. VII, 62. Ea, quae Ephialtae proditionem antecedunt, paulo aliter traduntur in Ctesiae Excerptt. Perss. §. 23. — Ad participium φερόμενοι in seqq. (i. e. *summo studio s. maxime impetu*) vid. Kuehner Gr. Gr. §. 668. not. 1, qui recte affert Herodot. VIII, 87. 91. IX, 102. Add. Aeschyl. Choëph. 73, ubi Blomfield. bene adhibuit Herodoteum locum.

καὶ οὐκ ἀπήλαυνον] Florentinus, Mediceus, alii exhibent ἀπελαύνοντο; unus liber ἀπηλαύνοντο. Vulgo ἀπέλαυνον, quod tenent Wesseling., Schaeferus et Bekkerus. Matth. dedit ἀπήλαυνον e Sancrofti libro, ut VII, 211. 212 fin. coll. 208. Schweigh., qui cum Gaisf. in textu habet ἀπελαύνοντο, in Lex. Herod. I. p. 69 magis tamen probat ἀπέλαυνον, quod sit: *non discesserunt, non se receperunt.* Equidem cum Dindorf. et Dietsch. dedi ἀπήλαυνον, cum ἀπέλαυνον Herodoti sermo haud patiatur, ut monuit Bredov. pag. 299. Ad verbum προσπταίειν conf. nott. ad I, 65.

ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες] Ante εἶεν Koenius οἱ excidisse putabat: *multos ei* (regi) *esse homines.* Cui favere existimat Valckenar. dictum Xerxis VIII, 88 atque Frontini IV, 2, 9 (ubi legimus: „quod multos quidem homines *haberet*“). Equidem talia libris invitis inserere nolim. Ipsum Herodoti dictum refert Eustath. in Ili. V. p. 668 s. 537, 49. In quo quale sit discrimen inter ἄνθρωποι atque ἄνδρες (*viri*, ut est apud Liv. XXVII, 13, alia ut taceam), vix quemquam fugiet. Praeter Valcken. ad h. l. monuerunt Sturz. in Lex. Xenoph. I. pag. 237, Plat. Phaed. p. 239 B. ibique Heindorf. p. 227, Iacobs ad Philostrati Imagg. p. 557. *Cr.* ad ipsam sententiam conferri vult Philostrat. V. Apoll. I, 21. — In seqq. ad vocem συμβολὴ conf. IV, 159 ibique nott. δι' ἡμέρης valet *per totam diem*, ut VI, 12, ubi vid. nott.

Cap. CCXI.

τρηχέως περιείποντο] De locutione conf. allata ad V, 1, et ad verbum ὑπεξήϊσαν nott. ad VII, 120. De *Immortalium* cohorte vid. VII, 31. 83 et de particulis ὡς δὴ in seqq. III, 20. 156. IX, 59 ibiq. citt. — De *Hydarne* vid. VII, 83 et III, 70 in Excurs. Vol. II. pag. 677.

γον τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἤπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθεϊ χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἁλέες φεύγεσκον δῆθεν· οἱ δὲ βάρβαροι ὁρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν· οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο

οὐδὲν πλέον ἐφέροντο] i. e. *nihil amplius profecerunt, nil quidquam melius ipsis successit.* Ubi satis quae medii verbi sit vis apparet, ut VII, 213: ὡς μέγα τι — δοκέων οἴσεσθαι. Et conf. quoque IV, 129 ibique nott. VIII, 29.

δόρασι βραχυτέροισι] De comparativi forma conf. Matthiae Gr. Gr. §. 130, 1 et Bredov. pag. 278, quem non fugerunt hi comparativi singularis Ionicaeque formationis apud Herodotum. Retinui δόρασι, ubi alii δούρασι, vid. nott. ad VII, 89. De Persarum hastis brevioribus dixi ad V, 49. VII, 61. Diodorus Siculus XI, 7, hoc de proelio enarrans, Persarum *breves* quidem clipeos peltasque commemoravit, sed breviores hastas neglexit.

ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι κ. τ. λ.] i. e. *cum aliis rebus ostendentes, se pugnae peritos esse coram imperitis, tum vero etiam eo, quod subinde tergis conversis confertim omnes quasi fugam capessebant.* Cum verbis ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι, sc. ἐμάχοντο, convenit καὶ φεύγεσκον δῆθεν, de qua imperfecti forma vid. III, 117. IV, 130 et plura apud Bredov. pag. 285 seq. Disputasse de his quoque dicitur A. Stolpe: Iterativorum Graecc. vis ac natura ex usu Homeri atque Herodoti demonstrata (Vratislav. 1849.) pag. 43—50. De vocula δῆθεν cf. nott. ad VI, 1. — In seqq. ad voces βοῇ τε καὶ πατάγῳ conf. III, 79 ibiq. not. III, 14 (βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ) ubi vid. nott. et adde sis VI, 58. IX, 24. VIII, 99 (ubi βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἀπλέτῳ). Atque IX, 59 βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ.

οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι] i. e. *hi vero* (Lacedaemonii) *quando in eo erat ut* (a Persis insequentibus) *deprehenderentur, continuo se convertebant, ita ut barbaris oppositi essent, tum vero acie conversa innumerabiles Persarum copias prosternebant.* Refert autem hoc Krause (Theagen. p. 73) ad currendi exercitationem, Spartanis valde usitatam: unde factum, ut huiusmodi artibus in pugnando fuerint adsueti. De vocula ἂν adiecta vid. Matth. Gr. Gr. §. 599, a. Verbum καταλαμβάνειν *deprehendendi, assequendi* notione obvium quoque VI, 29, ubi vid. nott. Ad verbum ὑπέστρεφον conf. IV, 120; ante verba ἀντίοι εἶναι supplere licet particulam ὥστε.

ἔπιπτον — ὀλίγοι] In quo consentit Ctesias Laconum exiguam fuisse narrans iacturam. Ita enim hicce Persicc. Excerptt. §. 23: Ξέρξης δὲ προσβάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδᾳ τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, δι' Ἀρταβάνου ἔχοντος μυρίους· καὶ κατεκόπη τὸ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων· εἶτα προσβαλεῖν κελεύει μετὰ δισμυρίων· καὶ ἥττα γίνεται κἀκείνων· εἶτα μαστιγοῦνται ἐπὶ τῷ πολεμεῖν (cf. Herod. VII, 56 ibique nott. et 223): καὶ μαστιγούμενοι ἔτι ἡττῶντο. — Pro αὐτέων dedi αὐτῶν. — In seqq. τῆς ἐσόδου πειρεώμενοι

παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. Ἐν ταύτῃσι 212
τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θηεύμενον τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων ἐλπίσαντές σφεας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρεϊ ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπόν. Ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνώρων, ἀπήλαυνον.

(*tentantes introitum*) noli genitivum ἐσόδου trahere ad παραλαβεῖν, ad quod pertinet accusativus οὐδέν. — In fine cap. ἀπήλαυνον ὀπίσω est *discesserunt, regressi sunt,* ut VII, 212, 210, ubi cf. nott. Ad locutionem κατὰ τέλεα conf. nott. ad IX, 20.

Cap. CCXII.

Ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι] i. e. *hoc in congressu;* nam πρόσοδος dicitur, ubi *ad manus veniunt pugnantes proeliumque instituitur*, ut VII, 223. IX, 101. Pro βασιλῆα rescripsi βασιλέα.

τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου] Cogitandum est, Persarum regis sellam erectam fuisse loco editiore, unde in pugnam facilis esset prospectus, undeque pugnantes facile contemplaretur. Eodem modo Darius copias suas pontem transgredientes est contemplatus IV, 88. nec aliter fecit Xerxes Abydi (VII, 44) ac Salamine (VIII, 90 coll. 88). Conf. Ross: Wanderungg. in Griechenland I. p. 92, Vischer: Erinnerungg. etc. pag. 642.

τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι κ. τ. λ.] De his Ctesias Persicc. Excerptt. §. 23 sic refert: τῇ δ' ὑστεραίᾳ κελεύει (sc. ὁ Ξέρξης) μάχεσθαι μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἤνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον (i. e. *pugnam*).

ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων] scil. τῶν Ἑλλήνων, ad quos eosdem in seqq. spectat σφέας, cum ad ἐλπίσαντες intellig. οἱ βάρβαροι. Itaque haec exsistit loci sententia: barbari enim denuo congredi coeperunt, quod, exiguus cum esset Graecorum numerus, hos vulneribus confectos esse putaverant nec amplius virium satis habituros, quibus resisterent Persarum impetui. Ad locutionem χεῖρας ἀνταείρασθαι cf. VI, 44 ibique nott. et de verbo συμβάλλειν IV, 159. — Pro ἔσαν dedi ἦσαν.

ἐν μέρεϊ] i. e. *sua quisque vice, per vices*, ut interpretatur Wesseling., citans Euripid. Cyclop. 179 et I. Gronov. ad Arrian. Anab. III, 26. Add. Herod. I, 26. V, 70. In seqq. omnes libri οὖρος, cum, monente ad h. l. Apetzio, ab Herodoto alias scribi soleat ὄρος in nominandi et accusandi casu, sed in reliquis casibus οὔρεος, οὔρεϊ. Quod minus recte tradi docent allata a Bredov. pag. 164, si quidem in nominativo quoque et accusativo Noster hac forma οὖρος constanter usus est. Ad voces: φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν vid. VII, 216. 217.

Ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκον ἀλλοιότερον] i. e. *ubi nihilo melius sibi rem succedere viderunt.* Ita recte Schweighaeuser in Lex. Herod. I. pag. 24. Sic plane ἀλλοῖος ἢ invenitur II, 35.

213 Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος, ὅ τι χρήσεται τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεὺς, ἦλθέ οἱ ἐς λόγους, ὡς μέγα τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καί οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγο-

Cap. CCXIII.

ὅ τι χρήσεται τῷ παρεόντι πρήγματι] Scripsi χρήσεται e Sancrofti libro, praeeunte Schaefero, quem eundem secuti sunt Schweighaeuserus et Gaisfordius; recentt. edd. inde a Bekkero revocarunt χρήσηται, quod Florentinus aliique codd. habent. Sed vid. nott. ad V, 12. Pro βασιλῆος dedi βασιλέος. De *Ephialte* Valcken. consuli vult Oudendorp. ad Frontin. II, 2, 13. Cuius facinus *Callidae* et *Timapherni* Trachiniis viris iisque optimatibus adscribit Ctesias Perss. §. 24. *Trachinium* quendam fuisse, suppresso nomine, indicat Diodorus XI, 8. *Ephialten* tamen in mente habuisse videtur Pausanias III, 4. §. 6. Caeterum ut olim Xerxi Ephialtes monstravit semitam (ἔφρασε τὴν ἀτραπόν), ita Alexandro Magno semitam indicavit proditor apud Diodor. XVII, 67 et Polyaen. IV, 3, 27 etc. Atque per eandem semitam postea Brenno Galatisque viam in Graeciam patefecerunt Heracleotae atque Aenianes, teste Pausan. X, 22. §. 5 coll. Appian. Syr. 18. Attulit haec Valcken. Tu adde Catonem eâdem viâ procedentem contra Antiochum, apud Plutarch. Cat. mai. 13. Ipsam semitam, quae mox cap. 216 describitur (ubi vid. nott.), Noster vocat ἀτραπὸν, quam Homerus (Odyss. XIV, 1. Ili. XVII, 743) dixit ἀτραπὸν, i. e. „*callem deviam* et ἀποτετραμμένην, id est *diversam a via publica*,“ ut interpretatur Lobeck. Pathol. Elem. I. pag. 38 coll. 492, dissentiente Doederlino in Glossar. Homer. nr. 669, qui viam sursum s. in altum ducentem intelligi mavult.

καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων] i. e. semitâ Persis monstratâ perdidit (Ephialtes) Graecos ibi (in Thermopylis) relictos custodiamque agentes.

ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων — ἀργύριον ἐπεκηρύχθη] i. e. *a Pylagoris publice constituta est argenti summa in illius caput, proposita ei, qui illum, Graecorum iure proscriptum omnique divino atque humano iure exemptum, tolleret.* Verbum ἐπικηρύττειν hoc sensu invenitur apud Herodot. VII, 214. Demosthen. De fals. legat. pag. 347, 25 Reisk. Lys. de impiet. adv. Andocid. p. 214 Reisk. ibique Markland. Wesseling. ad Diodor. Sic. XIII, 6 fin., quo docente ἐπικηρύττειν τινὶ ἀργύριον dicunt, cum pecunia publice per praeconem praemii loco illis constituitur, qui proscriptum obtruncant. Alia vid. in Thesaur. Ling. Graec. III. p. 1632 ed. Dindorf. — *Pylagoras* una cum Hieromnemonibus legatos s. oratores fuisse novimus a singulis Graecorum civitatibus missos ad Amphictyonium concilium, quorum quae fuerit auctoritas summa, quaenam munia, pluribus persequitur Tittmann: Ueber d. Bund d. Amphict. cap. IV. §. 4. p. 83 seq., cui add. C. Fr. Hermann: Griechische Staatsalterth. §. 14. Utrique huic legatorum generi, Pylagoris aeque atque Hieromnemonibus, commune Amphictyonum nomen cum conveniat, satis intelligitur, cur addita sint h. l. verba τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων; quae verba immerito Reiskii suspicionem moverunt; sunt enim illa sanissima. Id potius merito quaeras, cur hoc loco *Pylagorae* tantum neque simul *Hieromnemones* commemorentur, e qui-

μένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτην δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι σημανέω· ἐτι-

bus utrisque Amphictyonum concilium constitisse novimus; sed videtur id quod hoc loco narratur decretum de Ephialte ad ea pertinuisse, quae Pylagorarum e singulis civitatibus delectorum curae permissa erant, cum ad Hieromnemones rerum sacrarum cura potius pertineret: vid. allata a C. Fr. Hermanno l. l. not. 11 seq., nisi malis statuere cum Voemelio in programmate Francofurt. anni 1841. pag. 17. Pylagorarum nomine comprehendi Hieromnemones aeque atque subinde Hieromnemonum nomine Pylagoras. Quod ut omnino fieri potuisse haud nego, in hunc tamen locum, in quo addita leguntur verba: *τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων*, vix cadere id posse credo; itaque malim Hermanni sequi sententiam Pylagorasque solos hic nominari a nostro scriptore in talibus valde accurato existimo eam ob causam, quod haecce res ad Pylagorarum munia pertinebat eorundemque curae praecipue erat commissa, eodemque refero, quod apud Hesychium atque Etymolog. Magn. Pylagorae significantur *οἱ προεστῶτες τῆς Πυλαίας*. Inquisivit nuper eandem in materiam Rangabé: Antiquit. Helleniq. II. pag. 325 seq., qui cum in inscriptionibus, quae decreta continent, Hieromnemonibus praecipuus locus concedatur, veterumque scriptorum testimonia valde fluctuent, modo Hieromnemonibus, modo Pylagoris primum locum tribuentia, rem ita componi posse putat, ut Hieromnemones ipsi civitatum legati (*les représentans*) habeantur conciliique Amphictyonum praesides, Pylagorae contra civitatum procuratores (*les procureurs*) fuerint, qui coram Hieromnemonum concilio res suarum civitatum disceptaverint. Quae quidem sententia pluribus verbis exposita a viro docto vereor equidem ut hoc Herodoti loco probari possit, in quo mea ex sententia agitur de re, quae Pylagoris solis tractanda videtur permissa, cum ad res sacras nullo modo pertineret. — Ac *Πυλαίην*, quae vox primum quidem ad *Pylas* s. Thermopylas pertinet (quippe quo loco primitus uno convenere Amphictyones) et ad conventus Pylaeos, postea, ubi Delphis potissimum conventum illi habuerunt, latiore sensu de quovis conventu Amphictyonio dici sive Pylaeo (conf. Herod. VII, 200) sive Delphico, haud pauci comprobant loci ab eodem Tittmanno collecti l. l. cap. V. §. 4. p. 78. Ad hoc vero concilium cum summa pertineret cura rerum publicarum totius Graeciae a communi hoste vindicandae et tutandae, sequitur inde, eos, qui de Graecia bene meruissent, publice a Pylagoris collaudari praemiisque ornari potuisse (cf. Herod. VII, 228); qui vero communis Graecorum salutis proditores exstitissent, iis poenam ab Amphictyonum concilio irrogatam fuisse. Plura dabit Tittmann. l. l. cap. V. §. 6. 7., qui hinc suspicatur pag. 121, concilium istud, quod in Isthmo congregatum de communi Graeciae salute ac de ratione, qua bellum gereretur Persaeque repellerentur (cf. VII, 145 ibique nott.), deliberabat, Amphictyonium fuisse mulctamque ab eodem concilio iis Graecis esse inflictam, si qui ad Persarum partes se convertissent, teste Herod. VII, 132. *Cr.* conferri vult Letronne in: Mémoires de l'Acad. des Inscript. T. VI (ann. 1822) pag. 252 seq. — De *Anticyra* vid. nott. ad VII, 198. Pro vulg. *Ἐπιάλτεα* e Sancrofti libro alteroque recepi cum Dietschio *Ἐπιάλτην*, quae vera accusativi videtur esse forma apud Herodotum; vid. Bredov. pag. 229. Eandem formam restitui infra VII, 218.

τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι

μήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἕσσον. Ἐπιάλτης μὲν
214 οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε. Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λό-
γος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυ-
δαλλὸς Ἀντικυρεὺς, εἰσὶ οἱ εἴπαντες πρὸς βασιλέα τούτους
τοὺς λόγους, καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι, οὐ-
δαμῶς ἐμοί γε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρὴ σταθμώσα-
σθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ 606
Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ
Τρηχινίῳ, πάντως κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δὲ
φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἴδαμεν. εἰδείη

σημανέω] Frustra in Herodoti libris, qui adhuc supersunt, ea quaeras, quae de Ephialte se enarraturum esse h. l. pollicetur historiae pater. Proinde, ait Wesselingius, aut oblitus eorum scriptor est, aut desunt multa: oblitum esse eorum Herodotum iudicat quoque Salomon. in Commentat. de Thucydid. et Herodot. (Berol. 1851) pag. 15; neque adeo mirandum esse addit, si quid in tam immensa rerum copia memoriam scriptoris fugerit. Malim equidem statuere, quem usque ad extremum vitae diem in opere poliendo atque absolvendo occupatum esse novimus historicum, eum praematura morte abreptum non potuisse in sequentibus suo loco adiicere, quae in mente habuit, quaeque se additurum hoc loco indicaverat. Conf. nott. ad I, 106 et Iaeger. Disputt. Herodd. p. 12 seq., qui cum Dahlmanno: Herod. pag. 48. 137. 217 Herodoti opus, quippe quod e scriptoris consilio ulterius tetenderit, ad finem usque absolutum fuisse negat. — In seqq. pro ἧσσον dedi ἕσσον, de quo vid. nott. ad V, 72 et τούτων pro τουτέων.

Cap. CCXIV.

λεγόμενος λόγος] Similis locutio IV, 12, ubi vid. De *Carysto* conf. VI, 99. Κορυδαλλὸς retinui ob librorum scriptorum auctoritatem ita exhibentium; Κορυδαλὸς exhibuit Wesselingius idemque revocarunt Bekker, Dindorf. et Dietsch., invitis quantum scio libris omnibus; Noster supra quoque II, 150 Σαρδαναπάλλου, duplicatâ literâ λ; quare Κορυδαλλὸς cur tollatur, haud exputem; retracto tamen accentu Κορύδαλλος scribi mavult Schweighaeuserus. — Mox dedi βασιλέα pro βασιλῆα. In seqq. verbo περιηγεῖσθαι *ducendi, monstrandi* notione dativus personae additur: de quo vid. Fischer ad Weller. III, a. pag. 371 et nott. ad Herod. IV, 125, Preller ad Polemon. pag. 157. Eodem modo κατηγεῖσθαι VII, 215.

τῷδε χρὴ σταθμώσασθαι] i. e. *id enim* (hunc sermonem minime credibilem esse) *inde colligere licet.* Ubi male olim τόδε pro τῷδε, quod bene iam tuetur Wesselingius, his locis allatis: III, 15. VII, 237 coll. Stob. Serm. XXVIII, 18. p. 197. (T. I. p. 442 Gaisf.). Tu add. Herod. II, 2. VII, 10. §. 2. 11. IV, 58. — Mox in Aldina aliisque οἱ Πυλαγόραι: quae forma quamvis haud insolita sit, praetuli tamen cum reliquis edd. Πυλαγόροι meliorum codd. auctoritate firmatum et loco gemino VII, 213, ubi Πυλαγόρων a voce Πυλαγόροι, non Πυλαγορέων a voce Πυλαγόρκι. Vid. quae citat C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 14. not. 11. Sunt autem οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι non alii atque ii, qui vocantur VII, 213. Vid. Tittmann. l. l. cap. V. §. 6. p. 119. not. 1 coll. IV, 4. p. 83. 85. — Verbum ἐπικηρύττειν attigi ad VII, 213.

φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἴδαμεν] Alterum argumentum, quo ductus hanc formam

μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς, ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη· ἀλλ' Ἐπιάλτης γάρ ἐστι ὁ περιηγησάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω. Ξέρξης δὲ, ἐπεί οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης 215
κατεργάσεσθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε Ὑδάρνεα, καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης. ὡρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἁφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες, ἐξευρόντες δὲ Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας τότε, ὅτε οἱ Φωκέες, φράξαντες τείχεϊ τὴν ἐσβολὴν,

Noster reiicit, eo spectat, quod compertum habuit, Ephialtem ob hanc culpam s. ob hoc crimen proditionis in exsilium abiisse. — Formam οἴδαμεν suspectam habet Dindorf. in Comment. de dial. Herod. p. XXXVII et hoc loco et II, 17. IX, 60; inde in ἴδμεν mutari iubet Mehler in Mnemosyn. V. pag. 67. Equidem malo Bredovium sequi p. 411 hanc formam Ionicam, quae etiam IV, 46 invenitur et frequens quoque apud Hippocratem exstat, optime retinentem, praesertim cum οἶδας III, 72 et οἴδασι II, 43 legatur: neque impedit, quod altera forma ἴδμεν frequentius utique apud Nostrum occurrit, quem hic quoque utrâque formâ usum esse credo.

καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς] i. e. *quantumvis non esset Maliensis*, ubi Valckenar. citat Herod. IV, 144. VI, 66. Ubi consulto Noster participio adiunxit μὴ, neque οὐ; cf. modo Kuehner Gr. Gr. §. 715. Ad voces ὡμιληκὼς εἴη conf. VII, 26. Verba in fine capitis posita τοῦτον αἴτιον γράφω nihil aliud valent nisi: *hunc huius culpae s. criminis reum scribo* (hoc in opere). Moneo, quod Karsten in Commentt. ad Aeschyli Agamemn. pag. 217 γράφω reddi vult: *puto*, *aestimo*, quam tamen significationem ab hoc loco aeque alienam esse credo atque ab aliis, quos profert (Sophocl. Oedip. Tyr. 411. Xenoph. Cyropaed. IV, 3, 21, ubi tu vid. Hertlein.), in quibus vim suam retinet verbum γράφω, quod h. l. non sine vi quadam positum est: *hunc igitur* (quoniam ita compertum certumque habeo) *huius criminis culpam habere affirmo indeque hoc loco perscribo.*

CAP. CCXV.

Ξέρξης δὲ, ἐπεί οἱ ἤρεσε] In uno Sancrofti libro quod legitur: Ξέρξῃ δὲ, id praefert Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. Vol. IX. p. 123), praesertim cum vocula οἱ a pluribus codd. absit. Equidem ob verba περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε vulgatam cum omnibus edd. retinendam duxi.

περὶ λύχνων ἁφὰς] Affert Suidas I. p. 391 itemque Grammaticus in Bachmann. Anecdd. I. p. 169, 20. Indicatur autem *noctis initium*, ut dudum monuit Valcken., citans Philostrat. Vit. Apoll. VII. 15, Diodor. XIX. 31 ibiq. Wesseling. coll. Sophocl. Aiac. 285, ubi vid. Lobeck. pag. 206. Hisce λυχναψίαν, uno vocabulo, ex Athen. XV. p. 702 B. addit Schweigh. Ac scite observavit Ukert. (Geogr. d. Gr. I, 2. p. 156) ex his locutionibus similibusque satis intelligi posse, quam sero omnino Graeci secundum horas tempus metiri et indicare didicerint, cum prisco more tempus ad solis et caeli statum definierint.

κατηγήσαντο] Vid. Matth. Gr. Gr. §. 360, a. et ea, quae paulo ante ad cap. 214 de huius verbi structura excitavimus. Conf. praeterea Herodot. IX, 15. 73. 105. Ad verba ἦσαν (sic dedi pro ἔσαν) ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου vid. nott. ad VII, 172 et de formula ἔκ τε τόσου nott. ad V, 88. Ad plusquamperfectum κατεδέδεκτο, quod bene tuetur Wesseling.

ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τόσου δὴ κατεδέδεκτο ἐοῦσα
216 οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι. Ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη. ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος· οὔνομα δὲ τῷ οὔρεϊ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὠυτὸ κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος, λήγει δὲ κατά τε Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας, τῇ καὶ τὸ στεινότατόν ἐστι.

Dissertat. Herodot. XI. pag. 196, conf. Matth. Gr. Gr. §. 505, IV. Nec aliter παρεσκευάδετο VII. 218. 219 fin. Ad significationem conf. nott. ad I, 163. Est sensus: *Ex eo inde tempore apparuit, hanc semitam Maliensibus nulli usui fuisse*, sive, ut expressit Langius: *seit der Zeit aber haben die Melier keinen Vortheil davon gehabt.*

Cap. CCXVI.

ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος] Vid. nott. ad VII, 199 et in seqq. ad locutionem οὔνομα κεῖται nott. ad VII, 198 et de voce Ἀνόπαια in nominativo posita Matth. Gr. Gr. §. 308. Eadem vox legitur in Homeri Odyss. I, 320, ubi rectius opinor scribunt ἀνόπαια, auctore Aristarcho, quam ἀνοπαῖα; de interpretatione et significatione vocis, de qua iam veteres diverse statuerunt, eundem Aristarchum sequi praestat, qui avis nomen hac voce declarari indicavit addita ad explicandam vocem ὄρνις; alii adverbialiter accipi maluerunt significatione *sursum*, nos: *aufwärts*, afferuntque Empedoclem, qui πῦρ — ἀνόπαιον dixit *ignem in altum escendentem* s. *sursum elatum* (Cf. Karsten Commentarr. in Empedocl. pag. 223): unde Ameis in Homeri loco reddi vult *Blickauf*. Tu vid. Platz: Die Götterverwandll. in Programmate Carlsruhensi anni 1857. pag. 9 seqq. et quae ipse disputavi in: Heidelbb. Jahrbb. d. Litt. 1857. pag. 947 seqq. Utut de his statuis, id satis inde colligi poterit, in eo nomine, quod gerebat semita, inesse significationem viae, quae *sursum* s. *in altum ducit*. Caeterum Herodotea attigit quoque Eustath. ad Odyss. I, 320. p. 1419, 58 s. 59, 33. Ipsa semita apud Appian. Syr. cap. 18 nomine proprio vocatur Ἀτραπὸς, quae a Trachinia urbe Maliensium in ditione (Plutarch. in Cat. mai. 13. Liv. XXXVI, 16. Diodor. Sic. IX, 8) incipiens inde ducit per Asopi convallem et mox, ad dextram Oetae montibus, ad laevam rupibus Trachiniis relictis, deflectit ad laevam in vallem, Alpenum versus, ubi Melampygi saxum. Cf. Kruse: Hellas II, 2. pag. 125 et eos, qui recentiore aetate has regiones perlustrantes hanc semitam ipsi invenerunt, Leake: Travels in North. Greece II. p. 53 seq. 59 (ubi eam nunc dici μονοπάτι scribit). Clarke: Travels II. 3. pag. 250, qui hac via indigenas ad Salonam proficiscentes adhuc uti affirmat, Ross: Wanderungg. in Griechenland. I. pag. 90 seqq. Eandem semitam indicat Vischer: Erinnerungg. pag. 641.

κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος] i. e. *ad, secundum montis dorsum tendit via*, culmen igitur haudquaquam attingens. Eodem sensu ῥάχις III, 54. De *Alpeno* vid. nott. ad VII, 176.

καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας] Wesseling. cum Leopard. Emendd. VIII, 1 maluit Μελαμπύγου, cum Μελάμπυγος non lapidis, sed ipsius Herculis sit cognomen: probavit hoc Fritzsche ad Aristophan. Ran. 194. p. 129 similes quasdam appellationes afferens. Mihi haud necessarium videtur: itaque cum recentt. edd. in vulgata lectione acquievi. De *Hercule Melampygo* et

Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσαν οἱ Πέρσαι, 217
τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ
μὲν ἔχοντες οὔρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων·
ἠώς τε διέφαινε, καὶ ἐγένοντο ἐπ᾽ ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὔρεος.
Κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὔρεος ἐφύλασσον, ὡς καὶ πρότερόν μοι δε-
607 *δήλωται, Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, ῥυόμενοί τε τὴν σφετέρην*
χώρην καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπόν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ
ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν εἴρηται, τὴν δὲ διὰ τοῦ οὔρεος ἀτραπὸν
ἐθελονταὶ Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. Ἔμα- 218
θον δέ σφεας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ
ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι, τὸ οὖρος πᾶν ἐὸν δρυῶν ἐπίπλεον· ἦν

Cercopibus, de quibus Larcher citat Zenob. Adag. Cent. V. §. 10. p. 116. Suidas s. v. II. p. 521, quibus add. Gaisford. Paroemiograph. Graecc. p. 341; tu vid. Creuzer. Symbol. II. pag. 625 seq. 650 et Preller. Griech. Mytholog. II. pag. 160. Est autem *Melampygi* lapis, in quo requievisse fertur Hercules, notante Lobeck. in Aglaoph. pag. 1298, Cercopum sedes, unde Herculem ex insidiis adgressi dicuntur. Herculis autem religione hanc totam regionem consecratam fuisse, cuius singula loca ad eius res retulerint, supra iam monuimus. Dodwell. id saxum, e quo imo nunc fons calidus isque primarius prosilit, Melampygum lapidem fuisse coniicit. Vid. Reise d. Griech. II, 1. cap. 18. pag. 138 ed. vern.

CAP. CCXVII.

οὔρεα τὰ Οἰταίων κ. τ. λ.] Conf. nott. ad VII, 216. Montes Oetaei conveniunt cum *saltu Oetaeo*, ut est apud Melam II, 3. §. 2, ubi conf. Tzschuck. nott. exegg. p. 177. Ad Trachinios montes pertinere credam, quae Livius memorat montium cacumina XXXVI, 16 fin., *Callidromum*, *Rhoduntiam*, *Tichiunta*. Vid. Kruse: Hellas II, 2. pag. 126.

ἠώς τε διέφαινε, καὶ ἐγένοντο κ. τ. λ.] Quod ante *διέφαινε* in quibusdam insertum est *δή*, a Bekkero, Dindorf. et Dietschio quoque retentum, equidem meliorum codd. auctoritate motus abieci cum Schweigh. et Gaisf. Ac sane potuit facile oriri e seq. *διέφαινε*. Idem feci VIII, 83, ubi itidem vulgo addunt *δή*, quod idem IX, 47 ab omnibus abest libris. Pro *διαφαίνειν*, *illucescere*, alibi invenias *διαφαύσκειν* s. *διαφώσκειν*, de quo vid. nott. ad III, 86. De usu particularum *τε — καὶ* vid. nott. ad Herod. IV. 53. *τὸ ἀκρωτήριον τοῦ οὔρεος* montis indicat *summitatem* s. cacumen. Ad voces *κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὔρεος* conf. Matth. Gr. Gr. §. 320, 4.

ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται] Vid. VII, 212. *ἡ κάτω ἐσβολή* appellatur introitus per Thermopylarum fauces a Spartanis eorumque sociis custoditus, conf. VII, 202. *ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ* dicuntur Phocenses, *qui Leonidae hanc operam promiserant* s. *ultro in se receperant;* de significatione verbi *ὑποδέχεσθαι* conf. allata ad III, 74. IV, 119.

CAP. CCXVIII.

Ἔμαθον δέ σφεας] *σφέας* ad Persas spectat.

ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον κ. τ. λ.] Idem multo post accidisse, cum Brennus Gallorum cum manu delecta iter faceret per hanc semitam, teste Pausan. X, 22. §. 1 seqq., observat Valcken.

πᾶν ἐὸν δρυῶν ἐπίπλεον] Recentissima aetate Gell. Anglus homo, hoc ipso tramite in Doridem et Pho-

μὲν δὴ νηνεμίη, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὡς οἰκὸς ἦν, φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ ἔδυντο τὰ ὅπλα· καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρῆσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θωύματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ, οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον, ἐνεκύρησαν στρατῷ. Ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας, μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτην ὁκοδαπὸς εἴη ὁ στρατός· πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκέες, ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὔρεος τὸν κόρυμ-

cidem proficiscens, hoc eodem loco se invenisse scribit praestantissimas quercuum, pinuum, aliarum arborum silvas, quales olim fuisse h. l. testatur Herodotus. Vid. Kruse: Hellas II, 2. pag. 126. Neque reliqua, quae Herodotus scribit, vera non videri iis, qui naturam Graeciae bene norint, observat Leake: Travels in North. Greece II. p. 55. De voce *νηνεμίη* conf. nott. ad VII, 188. Pro vulg. *γενομένου* equidem cum Schweigh., Gaisf. et Bekkero, quem recentt. edd. sequuntur, dedi *γινομένου*, quod Florentinus et Sancrofti liber suggerebat.

φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ] i. e. *cum arborum folia sub pedibus strata s. effusa essent*, ut I, 22: *ἰδὼν σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον*. Add. IV, 8. Alia vid. ad II, 152 et III, 66.

ἀνά τε ἔδραμον] *ἀναδραμεῖν* et h. l. et III, 78 esse *ἀναστῆναι καὶ δραμεῖν* vel *προσδραμεῖν*, *surgere* et *adcurrere*, *raptim surgere*, annotat Schweigh. In seqq. e Florentino receptum a Schweighaeusero *ἔδυντο*, quem cum Gaisfordio secutus sum; vulgo *ἔδυνον*; e Sancrofti libro et Aldina recentt. edd. inde a Bekkero dederunt *ἐνέδυνον*. Conferri poterit Homericum *δύσασθαι τεύχεα* (*arma induere*) Ili. III, 328. IX, 596. Odyss. XXIII, 365. XXII, 114: sed idem Homerus quoque dixit *τεύχεα δύω* Ili. VI, 340. XVII, 186. XVIII, 192. Mox Noster *ἐνδυομένους ὅπλα* (*armis indutos*), qui tamen etiam VII, 229 dixit *τὰ ὅπλα ἐνδύντα*: quod et ipsum ad Homericum *ἔνδυνε χιτῶνα* (Ili. II, 42. X, 21. 131. V, 736 coll. XI, 16. II, 578) revocari potest, quamquam Homerus idem verbo huic dativum quoque adstruxit Ili. XXIII, 131 (*ἐν τεύχεσσιν ἔδυνον*), potissimum quando medium verbum adhibetur, ut Odyss. XXIV, 496 (*ἐν τεύχεσσι δύοντο* pro *ἐνεδύοντο*). Ili. X, 254. Conf. de his verbis eorumque usu disputantem Cobet in Mnemosyn. VII. p. 436 seq. 438. — Pro *θώματι* restitui *θωύματι*.

ἐλπόμενοι γὰρ] i. e. *existimantes*, *putantes*. Vid. modo nott. ad II, 11. De voce *ἀντίξοος* conf. citt. ad VII, 192 et ad voces *ἐνεκύρησαν στρατῷ* (*inciderunt in exercitum*) nott. ad VII, 208. In seqq. scripsi *Ἐφιάλτην* pro *Ἐφιάλτεα*; vid. nott. ad VII, 213. Mox vulgo edunt *ποδαπὸς*, de qua voce conf. Thomas Magist. p. 724 seq. ibiq. Sallier. Schaefero (Apparat. ad Demosthen. II. pag. 564) hîc placet rescribere *ὁποδαπὸς*, quod Sancrofti liber cum alio Paris. praebet, idque cum Dindorfio et Dietschio recepi. Ad voces *ὡς ἐς μάχην* cf. Matth. Gr. Gr. §. 628, 3.

ἐπὶ τοῦ οὔρεος τὸν κόρυμβον] Attigit Eustath. ad Dionys. Perieg. 566 et ad Iliad. (IX, 241, ubi haec vox legitur) p. 750, 35 s. 650, 12, ubi monstrat *κόρυμβον* dici *ἐπὶ ἐξοχῆς ὀρεινῆς*, *de summo montis vertice s. cacumine*, quemadmodum Aeschylus Pers. 661 (664 Blomf.) summam tumuli partem dixit *ἄκρον κόρυμβον ὄχθου*, ubi Blomfield. in Glossar. ad h. l. et ad 417 excitat Hesychium II. p. 324, ubi inter alia hoc quo-

βον, ἐπιστάμενοι, ὡς ἐπὶ σφέας ὡρμήθησαν ἀρχὴν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον· οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτην καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος.

Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ 219 μάντις Μεγιστίης, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρὰ, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης· ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ

que legimus: *καθόλου πάντα τὰ μετέωρα καὶ εἰς ὕψος ἀνατείνοντα κορύμβους λέγουσι.* Itaque recte tradit Schoen. in Comment. de personn. in Euripid. Bacch. p. 101 *κόρυμβον* dici de eo, quidquid in sua re promineat celsumve sit. Tu vid. quoque Perizon. ad Aelian. V. H. IV, 22, quem dudum conferri voluerat Valckenar.

ἐπιστάμενοι] Valla reddit: *gnari*; Wesselingius: *credentes*; malim equidem *putantes*, *existimantes* ob verba seqq., quae declarant, Phocenses ea in opinione fuisse, ut Persas, qui Thermopylas circumire vellent, contra se ipsos esse profectos crederent, indeque paratos fuisse ad mortem obeundam. *ἀρχὴν* valet *omnino*, *prorsus*, ut VII, 220, ne plura. De verbo *ἀπολεόμενοι* conf. nott. ad VII, 209.

οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος] De particula *δὲ* (*sed*) vid. Matth. Gr. Gr. §. 289, qui idem s. 378. not. 3 et §. 409, 4 de structura verbi *καταβαίνειν* consuli poterit.

CAP. CCXIX.

ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν] Omnes libri scripti *ἐπεὶ* praebent. Valckenarius, quem secuti sunt posteri edd., correxit *ἐπὶ δὲ*, *deinde vero*, cum antecedat *πρῶτον μὲν*, adverbii loco adhibitum pro *ἐπὶ τούτοις*. Conf. IV, 59 ibique nott. VII, 92. IX, 35 et Matth. Gr. Gr. §. 594, qui interpretatur *dazu*, *ausserdem*. Lamb. Bos. De ellips. L. Gr. p. 491 coll. 364 et Observv. critt. p. 15. Schaeferus, quem sequitur Schweighaeuserus, de suo dederat *ἔπειτεν*: quo tamen elegantius videtur Bredovio pag. 109 id, quod a Valckenario propositum, a Gaisfordio, Bekkero, Dindorfio et Dietschio receptum est, *ἐπὶ δὲ*, quodque ipse nunc recipiendum duxi. Etenim olim, quod libri scripti ferebant, retinendum esse putaveram *ἐπεὶ δὲ*, quod cum verbo *ἤϊσαν* protasin constituat, cui respondeat apodosis, incipiens a verbis *ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο*, distinctione maiori, quae has voces antecedit, deleta. Tum verba *οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν* per parenthesin quasi posita accipienda erunt et ad verba seqq. *τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι* e praegressis intelligendum erit *ἤϊσαν*, ut scil. Schaeferus, Schweighaeuserus et Gaisfordius dederunt Sancrofti cod. ex auctoritate, cum *ἦσαν*, ad quod olim vulgata *ἔσαν* ducit, restituendum sit, recte monente Bredov. pag. 408. Quae loci expediendi ratio, licet particula *ἐπεὶ δὲ* initio periodorum sic frequentius reperiatur posita, ut pluribus demum verbis interiectis sequatur apodosis (vid. nott. ad Plutarch. Philopoem. 16. pag 58), durior tamen hoc loco nimisque quaesita cum videretur, malui sequi Valckenarium, pro *ἐπεὶ δὲ* corrigentem *ἐπὶ δὲ*, atque maiorem inde distinctionem posui ante *ἐνταῦθα*: ad verba *τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι* mente repetendum erit e proxime praecedentibus *ἐσήμηναν*. — Vocem *περίοδον* hinc affert Suidas s. v. III. pag. 90. De transfugis conf. Dio-

Ἕλληνες, καί σφεων ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλις ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ
220 *παρασκευάδατο. Λέγεται δὲ, ὡς αὐτός σφεας ἀπέπεμψε Λεω-* 608
νίδης, μὴ ἀπόλωνται, κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεοῦσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν, ἐς τὴν ἦλθον φυλάξοντες ἀρχήν. Ταύτῃ καὶ μᾶλλον τὴν γνώμην πλεῖστός εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεί τε ᾔσθετο τοὺς συμμάχους ἐόν-

dor. XI, 8, qui *unum* modo novit transfugam. Ad οἱ ἡμεροσκόποι vid. nott. ad VII, 182 et ad verba διαφαινούσης ἡμέρης nott. ad VII, 217.

καί σφεων ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι] i. e. *divisae erant ipsorum sententiae.* Supra VI, 109: *ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι.* In seqq. διακριθέντες vulgo reddunt *dissidentes*; malim equidem cum Schweigh. in Lex. Herod. I. p. 157 reddere: *digressi e concilio, soluto concilio*, ut VIII, 18 *διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης*, *digressi e pugna navali.* Cf. eundem Schweighaeus. ad Polyb. I, 28, 6. Appian. B civ. I, 89 fin. IV, 62 in. — Pro *αὐτέων* in fine cap. dedi *αὐτῶν*.

Cap. CCXX.

αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων κ. τ. λ.] Haec verba pendent ab omisso *νομίζων* s. *φὰς*, quod ex antecedenti *κηδομενος* mente assumi debet. Vid. Kuehner Gr. Gr. §. 844. not. 1. De argumento loci conf. etiam Diodor. XI, 9. Iustin. II, 11 coll. Oros. II, 9: quae attulit Valckenar. Ac pertinet huc, quod dixisse ferunt Leonidam Spartanos adhortantem: „Pergite animo forti, Lacedaemonii, hodie apud inferos fortasse coenabimus,“ ut reddit Cicero Tusec. 1, 42, ubi iam Davisius aliorum scriptorum attulit locos idem testantium, Diodori l. l., Plutarchi (Apophthegmm. Lacc. pag. 225 D., ubi cf. Wyttenbach. Animadverss. pag. 1182 et vid. quoque eundem Plutarchum p. 306 D), Valerii Maximi (III, 2 ext. 3), Senecae (Epist. 82), Orosii (l l.). Quae verba vere dicta esse a Leonida probare studet Iac. Grimm. (vid. A. Schmidt: Zeitschrift f. Geschichtswiss. 1845 s. III, 4. pag. 348 seqq.) similibus quibusdam sententis allatis ex antiquitate gentium Germanicarum.

οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν κ. τ. λ.] Ita Noster scripsit convenienter iis, quae supra VII, 104 eloquentem facit Demaratum Spartanorum instituta: „*ἀνώγει δὲ (ὁ νόμος) τὠυτὸ αἰεὶ, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξι ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι.*“ Ex quo ipso satis explicatur Leonidae consilium: qui remanere maluit certam mortem haud detrectans eoque egregium caeteris Graecis exemplum praebens mortis pro patriae salute obeundae: quod facinus egregium omni laude atque admiratione dignum haud revocare licebit ad vulgarem quandam artis militaris prudentiam, qua ductus Leonidas Persis eam ob causam restiterit, quod Graecis discedentibus faciliorem praebere voluerit recessum, Persis succedentibus difficiliorem et tardiorem accessum: conf. Ruestow et Koechly: Geschichte d. griechisch. Kriegswesens pag. 61 seq. et quae contra hanc sententiam haud scio an recte monuerit Vischer: Erinnerungen aus Griechenland pag. 642 seq. Delineationem pugnarum ad Thermopylas commissarum dederunt Ruestow et Koechly l. l. tab. I.

Ταύτῃ καὶ μᾶλλον τὴν γνώμην πλεῖστός εἰμι] Haec locutio, quae docente Valcken. idem valet atque

τας ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεῦσαί σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτῃσι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλέα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δέ σφι ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι ἔχοντα χρᾷ, λέγοντα ὧδε·

Ὑμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
πενθήσει βασιλῆ φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.

ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ προστίθεμαι vel τίθεμαι, obvia supra I, 120, ubi exstat γνώμην, quod ipsum etiam h. l. restitui vult idem Valcken. citans Lucian. Demosth. Encom. [§. 4] III. p. 494 [p. 544. T. III ed. Iacob.]. Hoc enim loco libri afferunt τῇ γνώμῃ, quod praeeunte Valckenario in τὴν γνώμην mutavi; vid. nott. ad I, 120. Vocem ταύτῃ hinc attigit Iacobs. ad Aelian. N. A. VI, 10. — Quae sequuntur apud Herodotum, tangit Plutarch. II. pag. 865 B.

καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο] i. e. *et Spartae felicitas non exstinguebatur*. Voce εὐδαιμονίαν h. l. eam Spartae potentiam, qua principatum inter reliquos Graecos tenuit, indicari crediderim. Alio sensu idem vocabulum V, 28. Tu conf. Thesaur. Ling. Graec. III. p. 2215 ed. Dindorf. De verbo ἐξαλείφειν conf. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyl. S. c. Th. 15.

ἐκέχρηστο] Ita ex Aldina revocavi pro vulg. ἐκέχρητο; vid II, 147 et nott. ad VII, 141. — De vocula αὐτίκα, quae participio additur, vid. I, 79 ibique nott.; de locutione ἀνάστατον γενέσθαι vid. allata ad I, 76. In seqq. dedi βασιλέα pro βασιλῆα, et ἀπολέσθαι (quod Sancrofti liber prabet) pro ἀπολέεσθαι, Bekkerum, Dindorfium et Dietschium secutus.

ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι χρᾷ] Ex uno Sancrofti cod. ante χρᾷ Schaef. et Matth. eiecerunt ἔχοντα, quod ob reliquorum librorum auctoritatem equidem cum Schweighaeusero et Gaisford., qui confert I, 174. VII, 228, retinendum duxi. Bekkerus, quem sequuntur Dindorf. et Dietschius, nil dedit nisi χρᾷ ἔχοντα ὧδε, omissa voce λέγοντα. Sed verbum λέγειν in talibus Noster adhibere solet; vid. praeter locos laudatos I, 47 (ibique nott.). V, 60. Oraculi, quod subiicitur, versus quattuor priores affert Euseb. in Praepar. Ev. V, 25. Iustinus II, 11. §. 8 sciscitantibus responsum esse narrat: „*aut regi Spartanorum aut urbi cadendum.*"

οἰκήτορες εὐρυχόροιο] i. e. incolae urbis *spatiosae* et *choris aptae*, ut reddit Wesseling. citans εὐρύχορος Κόρινθος, Τεγέα, alia. Nec quemquam fugit, frequenter adiectivum hoc inveniri apud Homerum urbium et regionum nominibus adiectum. Vid. Duncan. Lexic. I. pag. 474 ed. Rost. Hinc εὐρύχορον Λακεδαίμονα dixit poëta in Odyss. XIII, 414. XV, 1 (ubi conf. Barnes.) coll. Pind. Nem. X, 97, ubi εὐρυχόρου Σπάρτης. Homericum quoque est ἐρικυδὲς, i. e. *praestans dignitate, gloria*; de quo vid. Duncan. I. pag. 446. De usu praepositionis ὑπὸ in verbis ὑπ' ἀνδράσι conf. Matth. Gr. Gr. §. 395 not. Caeterum scripsi cum recentt. edd. ἐρικυδὲς pro ἐρικυδὲς (quod tuetur Kuehner

Οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἕ φημι
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσηται.

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μοῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς
221 οἰχομένους. Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου 600
πέρι γέγονε. οὐ γὰρ μοῦνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν, ὃς εἵπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον εἴπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι. ὁ δὲ ἀποπεμπόμε-

Gr. Gr. §. 33) et *Περσείδῃσι* pro *Περσεΐδῃσι*; tertio versu scripsi *τὸ μὲν οὐκὶ* (pro *οὐχὶ*) et revocavi *Ἡρακλέος*, cuius loco ex uno Florentino receptum erat *Ἡρακλέους*; vid. modo Bredov. p. 258. De accusativi forma *βασιλῆ* apud Homerum obvia et apud Atticos poëtas monuit Matthiae Gr. Gr. §. 83. not. 3.

Οὐ γὰρ τὸν ταύρων κ. τ. λ.] i. e. *Neque eum* (regem scil.) *cohibebit taurorum neque leonum vis* s. *robur vi opposita* s. *viribus adversis*. Adverbium *ἀντιβίην* obvium apud Homer. Ili. I, 278. V, 220. XXI, 226. De tauris et leonibus, quorum h. l. fit mentio, conf. nott. ad VII, 125.

οὐδέ ἕ φημι σχήσεσθαι] *neque quidquam eum cohibiturum esse dico, antequam horum alterutrum omnino fuerit sortitus* s. *adeptus*. Ita reddi vult Schweighaeuser (Lexic. Herod. I. p. 140. 153), qui quod *διὰ πάντα* idem valere putat quod *διὰ παντὸς* vel *πάντων*, *quovis modo*, *omnino*, *utique*, vereor ut accedere possim, qui malim *διὰ* referre ad verbum *δάσηται*, a quo per tmesin illud est separatum: *πάντα* adverbialiter accipiendum erit indeque valebit *omnino*. Quamquam neminem opinor fugere poterit oraculi oratio quaesita et artificiosa; de ipsa oraculi vi conf. quae indicat Kortüm: Griech. Gesch. I. pag. 333.

ἐπιλεγόμενον] i. e. *reputantem*, ut VI, 9, ubi vid. nott. De locutione *κλέος καταθέσθαι* conf. VI, 41 ibique allata. Pro *μοῦνον* Valckenario, qui citat Diodor. XI, 9, magis placeret *μούνων*, quod Plutarchus habet II. pag. 865 E, qui idem in seqq. exhibet *τῇσι γνώμῃσι*. Inde *μούνων* receperunt Bekkerus, Dindorf. et Dietsch. Ad verba *οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους* conf. VII, 175 ibique laudd.

CAP. CCXXI.

οὐ γὰρ μοῦνον τοὺς ἄλλους] De vocula *γὰρ* in talibus exposuit Matth. Gr. Gr. §. 432.

Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνῆνα] Vid. VII, 219. Plut. II. p. 221 C. coll. II. p. 866 D. Suidas s. v. *Ἄγαμαι* I. p. 21 et *Ἀκαρν.* I. p. 79. Philostr. V. Apoll IV, 23. Aelian. N. A. VIII, 5 coll. Tzetz. Chil. X, 685 (qui male in hunc Megistiam Laconesque transfert, quae de Tellia ac Phocensibus legerat apud Herodotum VIII, 27 aliosque) et Schol. Aristid. (p. 57 Fromm.). Attulit haec Valckenar. *Acarnanum* terram vatibus olim inclaruisse notavimus ad I, 62. Ad verba *τὰ ἀνέκαθεν* conf. V, 77 ibique allata et de *Melampode* (cuius stirpem in Acarnania vaticinandi laude inclaruisse hic ipse docet locus, ut bene monet Schubart. Quaest. genealogg. pag. 118) conf. II, 49 ibique nott. et IX, 34. — De repetito pronomine *τοῦτον* ante *εἴ-*

νος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέλιπε, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἐόντα οἱ μουνογενέα, ἀπέπεμψε. Οἱ μέν νυν σύμμαχοι οἱ ἀπο- 222
πεμπόμενοι οἴχοντό τε ἀπιόντες καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ, Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μοῦνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γάρ σφεας Λεωνίδης, ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιέες δὲ ἑκόντες μάλιστα, οἳ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμεω.

Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, 223

παντα vid. Matth. Gr. Gr. §. 472, 1. Praeter Megistiam de aliis quoque, quos nolentes servare voluerit Leonidas, traditur in Plutarch. Apophthegmm. Laconn. p. 225 E. coll. De Herodot. malignit. pag 866 B. C.

οὐκ ἀπέλιπε] Plerique codd. ἀπελίπετο, quod retinuerunt Schweighaenser et Gaisford., recentt. edd. inde a Bekkero mutarunt in ἀπελείπετο. Equidem e Sancrofti libro dedi ἀπέλιπε, scil. Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ut cap. sequenti legitur: *hic vero, quamvis* (a Leonida) *dimitteretur, ipse haud deseruit* (Leonidam). Idem probaverat Wesseling., qui citat VII, 222. VIII, 63. Plutarch. II. p. 261 C. Matthiae Gr. Gr. §. 496, 1 recte affert οὐκ ἀπέλιπε, quod interpretatur: *er gieng nicht weg; ipse non discessit.* Vid. Lex. Xenophont. I. pag. 347 ibique Cyropaed. II, 3. §. 24. Cr. excitat Wyttenbach. ad Plutarch. De virtutt. mulierr. (II, 1) p. 17 et Plat. Sympos. p. 209. p. 441 Bekk. — In seqq. verbum ἀπαλλάξεσθαι *discedendi* notione absolute positum notavit Bonitz, de usu huius verbi disputans in: Sitzungsberichtt. d. Akad. d. Wissensch. z. Wien, hist. phil. Class. XXIII. p. 336 seq.

Cap. CCXXII.

Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι] Affert Plutarch. II. pag. 865 A. B. pluribus verbis perstringens Herodotum, quod tradiderit Leonidam Thebanos invitos obsidum loco retinuisse, cum istos, qui ad Medos inclinaverint animis, dimittere potius vel Graecis discedentibus in custodiam quasi tradere debuisset Leonidas; addit adeo Thebanos Leonidae haud suspectos fuisse, sed pro amicis habitos. Quae sane talia sunt, in quibus refutandis diutius immorari vix necesse: neque protulissem, nisi vidissem, Grotium (History of Greece V. p. 122 seq.) in his assentiri Plutarcho eiusque vituperium probare. De quo equidem prorsus aliter sentio. „Solos secum Leonidam retinuisse Thespienses narrat Diodor. XI, 9. Herodoti Thebanis Mycenaeos octoginta substituit Pausan. X, 20. §. 2 et II, 16. §. 4.“ *Valckenar.* Thebani *quadringenti* supra VII, 202 commemorantur et Thespienses *septingenti*, quorum in locum *Malienses* sine causa insta substituere volunt Ruestow et Koechly: Gesch. des Griech. Kriegswesens pag. 60. In seqq. pro τουτέων et αὐτέων dedi τούτων et αὐτῶν. Ad locutionem ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεῖσθαι cf. nott. ad III, 120 coll. 125.

Cap. CCXXIII.

ἡλίου ἀνατείλαντος] Hoc retinui cum Schweigh., Gaisf., Bekkero, Dindorf. et Dietsch. E duobus codd. Schaefer et Matth. dederant ἐπανατείλαντος, quale invenitur II, 142. III, 84. Sed alterum quoque exstat IV, 40. 45. Conf. Lemans ad Hora-

ἐπισχὼν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην πρόσοδον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ οὔρεος ἡ κατάβασις συντομωτέρη τέ ἐστι, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν, ἤπερ ἡ περίοδός τε καὶ ἀνάβασις. Οἵ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήϊσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο, τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἔπιπτον πλήθεϊ πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὄπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων, ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ διεφθείροντο, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ἅτε γὰρ ἐπιστάμε-

pollin. Hieroglyph. pag. 131 seq. Libationem autem fecit rex pro Persarum more solem orientem salutaturus, ut Zoroastri ferebat lex. Tu conf. etiam ad III, 84 allata.

ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην] Vid. nott. ad II, 173. Qua locutione cum medius ferme dies aut quod proxime antecedit tempus (i. e. intra *decimam* et *duodecimam* horam antemeridianam, ut nos loquimur) significetur, apparet, minus recte a Diodoro tradi, nocturnum fuisse proelium. — Ad vocem *πρόσοδον* conf. nott. ad VII, 212.

ἀπὸ γὰρ τοῦ οὔρεος ἡ κατάβασις συντομωτέρη τέ ἐστι κ. τ. λ.] Vere haec dici apparet ex iis, quae de huius montis natura traduntur apud Leakium: Travels in North. Greece II. pag. 39.

ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι] Ad locutionem conf. II, 109. III, 14, ubi vid. notata. Quaerit vero h. l. Valcken., cur Herodotus dictum illud Leonidae, Diodoro l. l., Ciceroni (Tuscc. Quaest. I, 42, ubi vid. Davis.), Senecae (Suasor. II. pag. 18) commemoratum: *οὕτως ἀριστᾶτε ὡς ἐν ᾅδου δειπνήσοντες* omiserit: de quo dicto vid. allata supra ad VII, 220. Mihi inde suspicio fit, hoc dictum, ut multa alia istiusmodi, seriori aetate fuisse excogitatum.

ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος] i. e. *in spatiosiorem faucium partem sunt progressi*. Namque omnem illum montium tractum, in quo fauces Thermopylarum, *αὐχένα* dici existimem. Conf. IV, 85 ibiq. nott. VI, 37. — In seqq. ad verbum *ὑπεξιόντες* conf. IV, 120. Pro *στεινόπορα* in Florent. est *στενόπωρα*, in aliis *στεινότερα*. Tu cf. VII, 176.

τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν] Pro vulg. *δὴ* e Sancrofti libro alteroque exhibui *δὲ*, quod idem exhibuit Bekker, itemque Dindorf. et Dietsch. — Paulo aliter haec narrantur apud Plutarch. II. p. 866 A. Diodor. XI, 10. Iustin. II, 11. Oros. II, 9. Attulit haec quoque Valcken.

ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα] Eadem Ctesias Perss. Excerptt. §. 23. Ipsum Persarum morem attigi ad VII, 21. Pro *αὐτέων* dedi *αὐτῶν*.

ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου] Vid. nott. ad IV, 135. In seqq. ad verba *ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι — ἀπεδείκνυντο* ex antecedentibus huc referendum *οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες*. Revocavi autem cum Dietschio *ἀπεδείκνυντο* a Schaefero, quem sequuntur Bekkerus et

νοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιϊόντων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. Δόρατα μέν νυν 224
τοῖσι πλέοσι αὐτῶν τηνικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ οὐνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν

Dindorf., e tribus codd. mutatum in ἐπεδείκνυντο. Conf. allata ad VII, 139. Ad seqq. ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον vid. Matth. Gr. Gr. §. 461.

παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες] Valla: *ingruentes et sese intrudentes*, quod displicuit Bosio in Obss. critt. p. 157 sic interpretanti: *quos spernebant et pro nihilo habebant.* Sensum verbi παραχρεώμενοι recte dudum accepit Aemilius Portus hunc in modum: *suis corporibus minime parcentes, at his abutentes, ea contemnentes et Graeciae saluti liberaliter donantes.* Conf. nott. ad IV, 189. Atque hoc sensu observat Wesselingius apud Diodor. XIII, 60 inveniri ἀφειδῶς ἐχρῶντο τοῖς ἰδίοις σώμασι εἰς κοινὴν σωτηρίαν et XIII, 62 ἀφειδεῖν τῆς ψυχῆς ἕνεκα νίκης. Pro ἀτέοντες in Sancrofti libro exstat ἀττέοντες, quo respicit, opinor, Vallae istud: *ingruentes.* Stephanus maluerat ἀτίοντες s. ἀτίζοντες, Reiskius λυττέοντες, quod tamen postea ipse reiecit. At vulgata, si quid video, sanissima, ad quam afferunt Homer. Ili. XX, 332, ubi ἀτέοντα exponunt ἀτιμάζοντα, Hesychius I. p. 598 ὀλιγοφροντιστοῦντα, ἀφροντιστοῦντα. Eustathius interpretatur βεβλαμμένον εἰς φρόνησιν ὡς ἀπὸ τῆς ἄτης: unde Lehrs (Populäre Aufsätze pag. 220, ubi de Ate Graecorum disputat) ad iram refert, quae ad rabiem usque adscendit, nos: *Zornwuth.* Heynius in Herodoti loco καὶ ἀτέοντες interpretatur: *et tanquam attoniti, mente capti*, Reiskius vero *furentes, rabiosi.* Mihi maxime placet Wesselingii interpretatio: *valde desperantes et nullam suae salutis rationem ducentes.* Aemilius Portus eos secutus, qui ἀτέοντες idem esse volunt atque ἀτάοντες, ἀτῶντες, βλάπτοντες, minus recte reddiderat: *damnum dantes s. cum damno ruentes atque impetum in barbarum facientes.* In Theognid. vers. 732, quod pro vulg. ἀδεῖν O. Schneider legi vult ἀτεῖν, haud probo.

CAP. CCXXIV.

δόρατα — κατεηγότα] Reliqui δόρατα, cuius loco Dietschius Bredovium secutus dedit δούρατα; vid. nott. ad VII, 89; sed pro πλεόνεσιν, quod e Sancrofti libro receptum erat, revocavi Aldinae lectionem πλέοσι, quam unam veram habent Dindorf. (Commentat. de dialect. Herodot. pag. XIV) et Bredov. pag. 254. Mox αὐτῶν dedi pro αὐτέων. Ad verbum διεργάζοντο vid. nott. ad V, 20 et ad vocem πόνος nott. ad VI, 114. Qui hoc loco fractis hastis cum solis gladiis pugnam gerere coguntur, comparari poterunt cum Abantibus, qui, cum arcubus fundisque non amplius uti liceret, idem facere coguntur: ξιφέων δὲ πολύστονον ἔσσεται ἔργον, ut cecinerat Archilochus apud Plutarch. Vit. Thes. 5; vid. Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. p. 536. Quod vero in seqq. pro καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ οὐνομαστοὶ Σπαρτιητέων Koenius maluerat: καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ πολλοί τε καὶ οὐνομαστοὶ Σπαρτ., mihi nulla ita scribendi necessitas comparet. Pro vulg. ὀνομαστοὶ in seqq. dedi οὐνομαστοί. — Vocem ἀξίων minus necessarium habet Valckenar. In ipsa autem Sparta urbe dum commorabatur Noster, Spartanorum, qui occubuerant, nomina illum accepisse crediderim. Vid.

*ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ καὶ
ἁπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι ἐν-
θαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοὶ, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου
δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω
θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀρτάνης
Δαρείου μὲν τοῦ βασιλέος ἦν ἀδελφεὸς, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ
Ἀρσάμεω παῖς, ὃς καὶ ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, τὸν* 611
οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνου οἱ ἐούσης ταύτης
225 *τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχό-
μενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω, Περσέων τε καὶ Λακε-
δαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλὸς, ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ
Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις.
Τοῦτο δὲ συνεστήκεε, μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο.
ὡς δὲ τούτους ἥκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἑτε-*

Dahlmann. Herod. p. 50 coll. nott. ad III, 55.

Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης] Conf. nott. ad III, 88 et III, 68. *Φραταγούνη*, Persice sonat *frâta gaunâ*, auctore Opperto (Journ. Asiatiq. anni 1851 s. Tom. XVII. pag. 426), qui explicat: *de forme elevée;* sic Phrataphernes dicitur *frâta franâ*. Mox *βασιλέος* dedi pro *βασιλῆος*. *ἐκδιδόναι* de patre, *qui filiam suam elocat, nuptum dat*, invenimus IV, 145, ubi vid. nott.

τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε] i. e. *insuper dedit omnia sua bona.* Atque *οἶκον* veteres dixisse *patrimonium totum, universas facultates*, testatur Ammonius, apud quem: *οἶκος λέγεται ἡ πᾶσα οὐσία* p. 102, ubi vid. Valcken., itemque Homerus, cuius conf. Odyss. II. 238. Alia attulit Valcken. Tu conf. Lexic. Xenoph. III. pag. 256. Apud Diodorum XI, 11 init. legimus: *τὸν ἑαυτῶν δὲ βίον προθύμως ἐπέδωκαν εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σωτηρίαν*, ubi conf. Wessel.

Cap. CCXXV.

ὠθισμὸς ἐγένετο πολλὸς] i. e. *conflictus cominus pugnantium seque mutuo* (ut fit in hominum turba inconcinna) *prementium* et *protrudentium*. Ita Schweighaeuser in Lexic. Herod. II. pag. 385, ubi citat Herod. IX, 62 fin. et Polyb. IV, 58. §. 9. Add. allata ad III, 76 et vid. Faesi: Berichtigg. u. Zusätze zu Passow's Wörterbuch. Zürich 1838. II. p. 20. — In proxime antecedentibus pro *μαχεόμενοι* scripsi *μαχόμενοι*: vid. nott. ad VII, 104. Ad ipsam narrationem de Leonidae morte conf. Plutarch. I. p. 306 D. — In seqq. *ὑπεξείρυσαν* est *subtraxerunt.* Apud Apollon. Rhod. II, 1181: *ὡς μὲν γὰρ πατέρ' ὑμὶν ὑπεξείρυτο φόνοιο κ. τ. λ.*

Τοῦτο δὲ συνεστήκεε] *hoc* (i. e. haec pugna s. hic conflictus) *duravit usque dum*, s. *ita pugnatum est, dum.* Conf. I, 74: *τῆς μάχης συνεστεώσης*. Quod sequitur, *ἑτεροιοῦτο τὸ νεῖκος*, significat: *proelium mutatum est, aliam speciem assumpsit.* De voce *νεῖκος* dixi ad VI, 42; de verbo *ἑτεροιοῦσθαι* conf. IX, 102 et II, 142. Alia afferuntur in Thes. Ling. Graec. T. III. pag. 2132 Dindorf. Larcherus contulerat Homericum *ἑτεραλκής*. Vid. Odyss. VII, 26. VIII, 171. XVII, 627. Ili. XXII, 236. *παραμειψάμενοι* interpretor: *praetergressi murum;* hac enim significatione *praetereundi* s. *itineris praeter aliquem locum faciendi* verbum *παραμείβεσθαι* saepius apud Nostrum invenitur: I, 104. V, 52. VII, 30. 109. 112. 115. VIII, 34. Langius

ροιοῦτο τὸ νεῖκος. ἔς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἵζοντο ἐπὶ τὸν κωλονὸν πάντες ἁλέες οἱ ἄλλοι, πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ, ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἕστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι, κατ-
612 έχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίης ἐπισπόμενοι

Germanice reddidit: „*und giengen wieder hinter die Mauer*," minus accurate opinor.

ἐλθόντες ἵζοντο] De participii ἐλθόντες usu conf. Matth. Gr. Gr. §. 557 et de structura verbi ἵζεσθαι nott. ad V, 12.

ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἕστηκε] Hinc merito colligas, ipsum Herodotum has regiones invisisse indeque eas tam accurate descripsisse. Cf. Heyse pag. 124. Observat autem C. O. Mueller (Dor. I. p. 64), leonem fuisse Spartanorum regum insigne, eundemque hinc etiam in Menelai clipeo repraesentatum inveniri. Ad voces ἐπὶ Λεωνίδῃ (*in Leonidae honorem*) vid. Matth. Gr. Gr. §. 586. De colle Wesseling. conferri vult Philostrat. V. A. IV, 23. Simonid. Epigr. in Antholog. III, 5. pag. 296 [Brunck. Anall. I. pag. 131]. Vid. mox cap. 228. Qui collis in introitu faucium situs est prope eum locum, ubi Turcae olim vectigal exigebant, is Dodwello (Reise durch Griech. II, 1. cap. 18. p. 136 vers. German.) hic intelligi videtur. Atque accuratius hunc collem, meridiem versus situm a fontibus calidis, triginta ferme pedes altum, in cuius superficie adhuc cernuntur lapidum praegrandium ad monumentum s. sepulcrum (cf. cap. 228) pertinentium reliquiae, accuratius nunc descripserunt Clarke: Travels II, 3. pag. 240 seqq. (qui ipsam imaginem aeri incisam adiecit), Leake: Travels II. pag. 52 seq., Ross in: Morgenblatt. 1835. nr. 206. p. 821.

τοῖσι αὐτῶν ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι] sc. αἱ μάχαιραι. Conf. supra VII, 223: δόρατα μέν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτῶν τηνικαῦτα ἐτύγχανε κατεηγότα ἤδη. Fuit enim illius aetatis mos, ut hastâ fractâ gladiis uterentur. Herodotei loci haud scio an memor fuerit Philostratus de gymnastic. §. 11 ed. Daremberg. p. 16, ubi, πάλην et παγκράτιον ad belli usum inventa esse scribens, hoc probare studet pugnâ ad Thermopylas commissâ, ὅτε Λακεδαιμόνιοι, κλασθέντων αὐτοῖς ξιφῶν τε καὶ δοράτων, πολλὰ ταῖς χερσὶ γυμναῖς ἔπραξαν.

κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες] i. e. *illos* (Graecos scil.), *hoc in loco se defendentes gladiis*, *manibus*, *ore*, *obruerunt iaculis* (in eos coniectis) *barbari*. Miram sane hyperbolam in voce στόμασι advertit Longin. De sublim. cap. 38. §. 4 (s. XXV. §. 4), ubi tamen annotat Toup. (p. 438 Weisk.) eodem modo locutum esse Dion. Cass. XXXVIII, 49 et Suid. s. v. ἐμφὺς, itemque Cicero. Tuscul. V, 27 („adolescentum greges Lacedaemone vidimus ipsi incredibili contentione certantes pugnis, calcibus, unguibus, *morsu* denique"), quem etiam affert Wesseling., citans de verbo καταχωννύναι (vel καταχοῦν, quod Noster quoque adhibuit IV, 173: ὁ νότος κ α τ έ χ ω σ ε) Aristid. II. pag. 190. Philostrat. V. A. IV, 23. Liban. Or. XXXV. p. 690 A. Toupius addit Herodoti haec verba respexisse Dionys. Halic. A. R. IX, 21. Narrantur autem haec paulo aliter a Diodoro XI, 9. 10, quod iure advertit Manso (Spart. I. p. 327), qui Herodoti narrationem fide digniorem esse iudicat, cum et locorum situi et ipsis temporibus melius sane congruat.

ἐξ ἐναντίης ἐπισπόμενοι] i. e. *ex adverso ingruentes et invadentes*. Cf. VIII, 7 et quae alia affert Schweighaeuser in Lexic. Herod. I. p. 265:

καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθεν περισταδόν.

226 *Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης, τὸν τόδε φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος, πρὶν ἢ συμμῖξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρός τευ τῶν Τρηχινίων, ὡς, ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀϊστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλῆθος αὐτῶν εἶναι. τὸν δὲ, οὐκ*

I, 103. III, 54. VII, 180. VIII, 7. Quod sequitur: *καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες*, valet: *subruto, destructo eo muri munimento*, quod obtegebat Graecos. Pari modo *συγχοῦν* apud Nostrum IX, 13. VIII, 144 coll. 71. Ad vocem *περισταδὸν* (i. e. *circumstando, circumcirca*) conf. Fischer ad Weller. I. p. 298. *πάντοθεν* e veteribb. edd. revocavi cum Bredov. pag. 107, addicente cod. Sancrofti. Vulgo *πάντοθε*.

Cap. CCXXVI.

ἀνὴρ ἄριστος] Vulgo haec inverso ordine, quem e Florentino mutavi. Recentt. edd. inde a Bekkero retinuerunt vulgatam: *ἄριστος ἀνήρ*. Sequentia affert Eustath. ad Iliad. p. 638, 56 s. 499, 24. — Pro *ἀπιέωσι*, cuius loco duo codd. *ἀφίωσι*, Dindorf. (Commentat. de Herodoti dialect. pag. XXIV), quem secutus est Dietsch., edidit *ἀπίωσι*; equidem vulgatam retinui, quae sana videtur et Herodoti sermoni conveniens: vid. Bredov. p. 394.

τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀϊστῶν ἀποκρύπτουσι] Ex uno Parisino libro Schaeferus, quem Matthiae (Gr. Gr. §. 539) sequitur, dederat *ἀποκρύπτειν*, probante Sintenis. ad Plutarch. Themistocl. pag. 150. Equidem a meliorum et plurimorum librorum lectione stare malui, quam alterâ haud sane minus elegantem duco. Bekkerus quoque dedit *ἀποκρύπτουσι*, idemque dederunt Dindorf. et Dietsch. Ad significationem verbi *ἀποκρύπτειν* conf. VII, 45 ibique nott. Ad verba *ὑπὸ τοῦ πλήθεος* cf. Matth. Gr. Gr. §. 592. Ipsum dictum, quo sagittis Persarum solem obscurari enuntiarat Spartanus, retulit Valer. Max. III, 7 fin. coll. Frontin. IV, 5, 13. Cicer. Tuscull. I, 42, ubi plura Davis. Inde Petronius in carmine in Xerxis laudem composito (Anthol. Lat. II, 12 s. nr. 186 ed. Meyer.) canit:

Tellus iussa facit, coelum texere sagittae,
Abscondunt clarum Persica tela Iovem.

Cr. confert Wyttenbach. ad Plutarch. II. pag. 225 B. Animadverss. p. 1181. His add. Eustathium Orat. XXV. pag. 290, 70. 80 ed. Tafel. Animo scriptoris malevolo tribui vult Plutarch. II. pag. 866 D, quod non plura alia aliorum Spartanorum dicta, qualia seriore aetate ferebantur, Noster commemorarit. Equidem haud scio an ex ipso Herodoti silentio iure colligi possit, haec dicta posteriori aevo esse ficta omnia.

τοσοῦτό τι πλῆθος αὐτῶν εἶναι] Haec e textu abesse voluit Toll. ad Longin. [sect. 44] p. 223. Valckenarius refingi voluit *τὸ πλῆθος*. Scito autem ad h. l. colligit Wesselingius ex iis, quae apud Eustath. ad Ili. VIII, 159 leguntur, Eustathium in suo Herodoti volumine habuisse *νέφος*, quod ipsum a veteribus Grammaticis exponatur *πλῆθος*: de quo Schweigh. conferri vult Wetsten. ad Hebr. XII, 1. Ad locutionem *ἐν ἀλογίῃ ποιεῖσθαι* conf. nott. ad VI, 76. Pro *εἶπαι* e Sancrofti libro alteroque Dietschius recepit *εἰπεῖν*; cum Noster utrâque utatur formâ, malui in vulgata cum

ἐκπλαγέντα τούτοισι, εἶπαι, ἐν ἀλογίῃ ποιεύμενον τὸ τῶν Μήδων πλῆθος, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ, ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιουτότροπα ἔπεά φασι Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεῦσαι λέγονται Λακε- 227
δαιμόνιοι δύο ἀδελφοί, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμεε μάλιστα, τῷ οὔνομα ἦν Διθύραμβος Ἁρματίδεω. Θαφθεῖσι δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ, τῇπερ 228
ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

reliquis edd. acquiescere; vid. Bredov. p. 353.

ὑπὸ σκιῇ] Tangit Eustath. ad Ili. pag. 704, 57 s. 588, 5. Verba καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ ridicule prorsus addi indeque tolli debere censet Naber Mnemosyn. III. pag. 481. Equidem aliter sentio indeque haec verba quam maxime retinenda censeo. Ad verba λιπέσθαι μνημόσυνα in fine cap. conf. IV, 166 ibiq. nott.

Cap. CCXXVII.

Ἀλφεός] Hinc Eustath. ad Ili. p. 197, 9 s. 224, 49 Ἀλφειός. Ad vocem Διθύραμβος conf. Aelian. V. H. VI, 22 ibique Perizon.

Cap. CCXXVIII.

αὐτοῦ ταύτῃ] Vid. nott. ad VI, 10. Attigit haec Eustath. ad Ili. p. 519, 43 s. 393, 29. Ipsum sepulcri locum, ad fauces Thermopylarum situm, ubi leonis monumentum postea fuit erectum, descripsit Clarke, quem excitavimus ad VII, 225, ubi vid. plura. Confer quoque Vaudoncourt: Schilderung. d. heutig. Griechenlands p. 279. In seqq. articulum τοὺς ante voces ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας, libris invitis insertum a Schaefero, equidem cum Schweigh., Gaisf. et Bekk., quem sequuntur Dindorf. et Dietsch., delevi.

ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε] E tribus, quae sequuntur, epigrammatis duo priora leguntur apud Diodor. XI, 33. Tu vid. Antholog. Gr. III, 5 [Brunck. Analectt. I. p. 131], ubi plura alia exstant similia: duo similia Simonidis epigrammata et tertium alius poëtae in eos, qui ad Thermopylas obierunt, afferunt Scholia in Aristid. pag. 58 ed. Frommel. Quae apud Nostrum leguntur tria epigrammata, inde in Anthologia Palatina comparent *Simonidi* adscripta: VII, 248. 249. 677; in Simonidis reliqq. a Schneidewino editis pag. 406 in Poëtt. lyricc. Graecc. ed. Bergk. p. 900 seq. (nr. 92—94). Accedit aliud magnificum Simonidis carmen ad lyram cantari solitum, quod ex parte servavit Diodorus Siculus XI, 11. (Brunck. Analectt. I. pag. 123. nr. XV). Add. Bergk. l. l. p. 867, qui hoc fragmentum refert ad Simonidis carmen, quod inscribitur εἰς τὴν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ (ναυμαχίην), cum Schneidewinus peculiare carmen s. encomium in eos, qui ad Thermopylas ceciderant, compositum voluisset. Simonidi primum epigramma, quod sine auctoris nomine profert Herodotus cum reliquis, vindicat quoque Schol. Arist. II. pag. 380. Atque etiam alterius epigrammatis auctor non nisi in Anthologia et apud Ciceronem appellatur Simonides. Tertium epigramma Noster ipse Simonidi adscribit, quem eundem Herodoto bene cognitum fuisse ostendit alter locus, qui legitur V, 102. De

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ·

Ὦ ξεῖν᾽, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε 613
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

hoc poëta celeberrimo ac notissimo plura afferre ab hoc certe loco alienum; vid. quae attuli in: Pauly's Realencyclopaed. VI, 1. pag. 1200 seqq. Natus est Olymp. LV, 3 mortuusque Olymp. LXXVIII, sive 559—469 ante Chr. n. Vid. Par. Chronic. Epoch. 58. Thespienses quoque, qui una cum Spartanis ceciderunt, huiusmodi carmine celebrati fuisse videntur, si ad hos pertinet epigramma Philiadae in Antholog. Graec. I. p. 80 Palat. Append. 94, ubi contendit Thudichum in: Rhein. Mus. N. F. XII. pag. 301 seq. contra Iacobsium, qui hoc epigramma ad eos spectare voluerat, qui a Persis Thespiam evertentibus fuerint interfecti, quamquam nihil tale quidquam tradit Herodotus VIII, 50. Ipsum epigramma h. l. apponere iuvat:

Ἄνδρες θ᾽ οἵ ποτ᾽ ἔναιον ὑπὸ κροτάφοις Ἑλικῶνος,
λήματι τῶν αὐχεῖ Θεσπιὰς εὐρύχορος.

τριηκοσίας] Apud Diodorum est *διηκοσίας*; minus recte, ut videtur, si quidem cum Herodoto etiam congruit Suidas s. v. *Λεωνίδης* II. p. 428 et Anthologia. Apud Aristidem II. p. 380 est *τριηκοσίῃς*. — *τῇδε* Schneidewin. mutavit in *τᾷδε*. Mox *Πελοποννάσου* Mediceus liber cum aliis. In Florentino aliisque *Πελοποννήσου*. *τέτορες* (pro *τέσσαρες*) dixit quoque Hesiodus *Ἔργ. κ. Ἡμερ.* 698 (Goettling.) et Theocrit. XIV, 16, eademque forma, quae Dorica est, comparet in tabulis Heracleens. et Delph. aliisque poëtis non Atticis. Vid. Ahrens De dial. Doric. p. 279 et Thes. Ling. Graec. VII. p. 2051 ed. Dind.

ἀγγέλλειν] Male olim *ἄγγειλον*, quamvis hoc in Diodoro et in Antholog. exstet itemque in Strab. IX. p. 656 s. 429 (qui habet *ἀπάγγειλον*) et in Lycurg. in Leocrat. §. 28. p. 215 R., ubi idem invenitur epigramma (ubi cf. Maetzner pag. 269), a Cicerone Tuscc. I, 42. §. 101 sic redditum:

„Dic, hospes, Spartae, nos te vidisse iacentes,
Dum sanctis patriae legibus obsequimur."

Quae bene sane atque eleganter reddita a Cicerone, tamen non aequare Graeci poëtae vim et gravitatem iudicat G. Hermann. (De officio interpretis pag. 12 s. Opuscc. VII. pag. 108 seq.) haec adiiciens: „Nihil enim ad rem, visos esse tumulos ab hospite: quo etsi non tollitur id, quod dicendum erat, iacere eos illic, tamen obscuratur quodammodo rei non necessariae adiecta mentione: eodemque modo sanctitas legum magis elucescit, solis nominatis illis, quae abesse nequeunt, lege et obsequio, quam diserte addito, sanctas esse leges, quarum sanctitas in ipsa inest tam severa disciplina, quae imperata quia imperata sunt, facit, non gloriam fortitudinis, non honorem sepulcri, non spem immortalitatis, non ullum aliud praemium respiciens." De Graecis verbis sic iudicat idem vir: „nullum in his verbum est, quod non et necessarium et maxime proprium sit, si quidem etiam *ῥήμασι πειθόμενοι* Lacedaemoniorum sermone dictum est, quod alii *πειθόμενοι νομίμοις* communi Graecorum usu scripsere. Propter hanc ipsam simplicitatem autem nihil his versibus

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι τόδε·

Μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὅν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι·
μάντιος, ὃς τότε Κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς,
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

Ἐπιγράμμασι μέν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτύονές εἰσί σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίεω Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.

Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται, Εὔρυτόν τε καὶ 229
Ἀριστόδημον, παρεὸν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι, κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον, ἤ, εἴ γε μὴ ἐβούλοντο

„gravius fingi potest." Immerito igitur Vischer (Erinnerungg. a. Griechenland p. 645) G. Hermannum reprehendit, quod hoc carmen Simonide parum dignum habuerit; neque enim Graecum poëtam, sed Latinum interpretem castigat Hermannus.

τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι] Apud Diodorum, Lycurgum, Strabonem invenitur *τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις*, quod ex interpretatione fluxisse videtur, si quidem voce *ῥήμασι* poëta tangere videtur *τὰς καλουμένας ῥήτρας* Lycurgi. — In seqq. pro *μνῆμα* Schol. Antholog. pag. 291 exhibet *μνᾶμα*. Pro *κλεινοῖο* in duobus codd. *κλειτοῖο*; tu cf. V, 92. §. 5 ibique nott.

Κῆρας ἐπερχομένας] i. e. *accedentem, imminentem mortem.* Locutio Homerica, cuius exempla suppeditat Duncan. in Lex. pag. 625 ed. Rost. Homerum quoque redolet locutio *οὐκ ἔτλη*, *non sustinuit, noluit.* Conf. modo Ili. VII, 151. 480. XXII, 251. V, 21. IX, 78, ne plura.

Ἐπιγράμμασι μέν νυν καὶ στήλῃσι] Quod honorum genus apud Graecos perquam usitatum fuisse haud pauca declarant. Conf. Westermann. De publ. Atheniens. honorr. §. 7. p. 23 seq. (Lips. 1830). De *Amphictyonibus* conf. nott. ad VII, 213. Caeterum scripsit hoc loco *ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα* Noster, qui aliis locis voculam *ἔξω* cum genitivo coniunxit (VII, 29. I, 46), hoc vero loco discedens atque *ἔξω ἢ* scribens eodem modo ac sensu, qua aliis locis (I, 94. II, 77. IV, 61. 82) scripsit *χωρὶς ἤ*.

CAP. CCXXIX.

δύο δὲ τούτων] *τούτων* h. l. et paulo inferius dedi pro *τουτέων*. In proxime seqq. ad *παρεὸν*, quod ob multa verba interiecta infra repetitur, vid. nott. ad V, 49. Nec aliter VII, 230 *ἐξεόν*. Ad voces *μεμετιμένοι ἦσαν* (pro *ἔσαν* sic dedi) vid. nott. ad V, 108. De *Alpeno* vid. VII, 176. Verbum *κατακεῖσθαι* aliquoties in N. T. reperitur eadem significatione de *aegrotantibus, qui iacent in lecto*, ut v. c. Marc. I, 30. II, 4. Luc. V, 25. Vid. Wetsten. T. I. pag. 555. Apud Hippocratem quoque idem verbum frequenter occurrit hoc sensu; vid. Rossignol in: Revue archéolog. XIV. (1857) pag. 87 seq. Nec aliter Latini *iacere* et *cubare* dicunt, bene monente Schleusnero in Lexic. N. F. s. v.

ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον] Val-

νοστῆσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι, παρεόν σφι τούτων τὰ ἕτερα ποιέειν, οὐκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονέειν, ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὔρυτον μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεῦσαι τὸν εἵλωτα ἐς τοὺς μαχομένους· ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὅμιλον διαφθαρῆναι, Ἀριστόδημον δὲ λειποψυχέοντα λειφθῆναι. Εἰ μέν νυν ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπονοστῆσαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἄν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι· νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς

la reddiderat *extremam lippitudinem.* Valcken. laudaverat Aristoph. Plut. 115 (qui de *caecitate* ὀφθαλμίας voce utitur) coll. Plat. Gorg. pag. 496 A. Athen. VI. p. 223 C. Equidem malim Herodoti verba intelligere de *oculorum* quodam *morbo eoque gravi ac vehementi.* Hoc enim indicat additum ἐς τὸ ἔσχατον, quod, bene notante Valcken., in malis vitiisque omnino poni solet. Conf. Wasse ad Thucydid. IV, 12. Supra Noster VII, 107: ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον; quo eodem sensu ab aliis dici morbosos ἐσχάτως ἔχειν s. διακεῖσθαι observat Wesselingius citans Thom. Mag. s. v. ἐσχάτως pag. 373, ubi plura dederunt interpretes, et Diodor. XVIII. 48. Huc quoque retulerim, quod inferius apud Nostrum legitur ἀλγήσαντα, *morbo* (scil. oculorum) *affectum, dolentem*, ubi male codd. quidam ἀλογήσαντα.

τῶν Περσέων τὴν περίοδον] Ita e Florentino aliisque dedi pro vulg. τὴν τῶν Περσ. περίοδον, quam retinuerunt edd. recentt. inde a Bekkero. Ad ἐνδύντα conf. nott. ad VII, 218 et ad εἵλωτα nott. ad VII, 202. Quod infra legitur λειποψυχέοντα, interpretantur *animo deficientem, timidum, pusilli animi;* eoque etiam referunt verba, quae infra leguntur: οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν. Idem verbum occurrit in Thucydid. IV, 12 et Xenophont. Hist. Graec. V, 4. §. 58. Pausan. IV, 10. §. 2: quibus tamen locis non ad animum, sed ad corpus pertinet, quod vulneribus afflictum omnis deserit sensus ac fere anima. De quo cogitare hoc loco vetat opinor totius loci sententia, cum oculorum morbus, quo Aristodemus laborabat, quamvis gravis, eo tamen nondum esset progressus, ut ipsum omnis sensus animaque deseruisse videri posset. Quare haud scio an praestet ea, quam vulgo dant, interpretatio, licet Grote (History of Greece V. pag. 126) ad alteram significationem redire malit, reddens: „*overpowered with physical suffering.*“ Caeterum conf. de hoc verbo allata in Thesaur. Ling. Graec. V. pag. 326 ed. Dindorf. Valckenario, modo unus codex praeberet, magis placeret φιλοψυχέοντα, i. e. *vitae amantem;* de quo verbo ille citat Lycurg. in Leocrat. p. 163, 4 [pag. 213 R.] Clement. Alexandr. VI. p. 749, 10. Marcland. ad Lys. p. 44, 4 [p. 87. T. V. Reisk.] Wetsten. ad Evangel. Ioann. XII, 25. Sed, alia ut taceam, ipsa alliteratio in verbis λειποψυχέοντα λειφθῆναι consulto quaesita (cf. V, 1 ibique nott.), obstare videtur. — In seqq. de voce κομιδὴ (*reditus*) vid. allata ad VIII, 108.

οὐκ ἄν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι] Exspectabas sane οὐκ ἂν Σπαρτιῆται — προσέθεντο. Sed mutavit Noster scripturam procul dubio ob verba interiecta δοκέειν ἐμοί. προσθέσθαι μῆνίν τινι est *iram exercere in aliquem.* Cf. Herod. IV, 65. VII, 11 init. Di-

μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνή-
σκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μηνῖσαι μεγάλως Ἀριστοδήμῳ.
Οἱ μέν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην, 230
καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε· οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ
στρατοπέδου, ἐξεὸν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην,
οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι, τὸν
δὲ συνάγγελον αὐτοῦ, ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην, ἀποθανεῖν.
614 Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαίμονα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός τε εἶχε 231
καὶ ἀτιμίην. πάσχων δὲ τοιάδε ἠτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς
ἔναυε Σπαρτιητέων οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας

ctionem ἔχεσθαι προφάσιος invenimus VI, 94. νυνὶ in seqq. haud mutavi, licet suspectum videatur Dindorfio (Commentat. de dialect. Herod. pag. X), cum unum exemplum sit huius iota demonstrativi, quod in Herodoto inveniatur.

CAP. CCXXX.

ἐξεὸν αὐτῷ] Idem fere quod παρεὸν VII, 229 et V, 49, ubi vid. nott.

CAP. CCXXXI.

ἠτίμωτο] i. e. *infamis est habitus* eoque omnibus iuribus exclusus, quae libero civi in rebus publicis competunt. De ea *infamia*, qua praeter alios etiam bello ignavi ac timidi notabantur, conf. C. Fr. Hermann: Griech.Staatsalterth. §. 124, et ea, quae attulit P. van Lelyveld de infamia iur. Attic. (Amstelod. 1835) pag. 99—117, qui idem de verbo ἀτιμοῦσθαι monuit pag. 17 seq. Quamquam enim quae ab his viris doctis proferuntur, ad Atticam civitatem potissimum pertinent, apud Spartanos rerum militarium tam studiosos, huiusmodi infamiam vel magis passos esse eos, qui minus strenuos fortesque, sed ignavos aut timidos in rebus bellicis se praebuissent, consentaneum: vid. Xenoph. De rep. Laced. IX. Atque ipsos Atticos homines in talibus admodum severos fuisse, monstrant ea, quae supra V, 87 narrantur de Atheniensi, qui solus e pugna rediit servatus et ab ipsis mulieribus adeo dilaceratus est. Recentioris aetatis exemplum addit Grote (History of Greece V. p. 126) e pugna ad Sanctum Iacobum prope Basileam commissa, in qua milia quingenta Helvetorum impetu in Gallos facto perierunt, exceptis sedecim viris, qui redeuntes pari modo tractati supplicium vix effugerunt, teste Voegelino: Geschichte d. Schweiz. Eidgenossensch. I. p. 393. Tu vid. quae de his tradunt Io. a Mueller.: Der Geschicht. Schweiz. Eidgenossensch. IV. (lib. IV. cap. 1) pag. 88 et Kortüm: Griech. Geschicht. I. pag. 334.

οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε] i. e. *neque quisquam ignem ei accendit*, utpote infami homini publicâ ignominiâ notato ac flagitioso. Conferri vult Wesseling. Dinarch. in Aristogit. p. 106 [p. 81 R.] Demosth. I. in Aristog. p. 490 [p. 789, 2 R.] coll. Plutarch. II. pag. 538 A. p. 191 B. Quibus hoc addit Valcken., veteres verbum ἐναύειν veluti proprium adhibuisse in hoc humanitatis officio infamiâ notatis denegato, ut apud Suid. s. v. I. p. 374. Athen. VI. p. 239 A. Conf. etiam Plutarch. Vit. Aristid. 20. Apud Arabes etiamnum ignem qui denegant, ii hospitium omne denegare ac recusare putantur. — De particulis οὔτε — τε cf. nott. ad VI, 1.

ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος] Idem hinc memoratur apud Aelian. N. A. IV, 1 fin. et Suid. s. v. Λυκοῦργος II. pag. 470. Nec fugit Valckenarium haec adiicientem: „τῶν τρεσάντων qui dicebantur

Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ
232 ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τούτων περιγενέσθαι, τῷ οὔνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα
233 δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτίμωτο, ἀπάγξασθαι. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι, πρὸς τὴν βασιλέος στρατιήν· ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπει-

Spartae, Tyrtaeus iam meminit in Stobaei Florileg. Grotii p. 191 [vid. Florileg. L, 7. vers. 14 carminis inter Tyrtaei inde relati apud Bergk. Poëtt. lyricc. Graecc. nr. 11. pag. 321]: τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή. Vid. Meurs. Miscell. Lacc. III, 7. Sed et his nonnunquam *redit in praecordia virtus*, ut huic etiam evenit Aristodemo; nam cum apud Plataeas strenue pugnasset [vid. Herodot. IX, 71], ὁ ἄτιμος factus est iterum, ut fuerat antea, ἐπίτιμος. Spartae quoque οἱ ἄτιμοι liberabantur infamiâ: vid. Wesseling. ad Diodor. XIX, 70. Spartanorum ingenio congrua narrat Xenophon De republ. Lacedaem. p. 398, 19 [cap. IX]. Qui nobis Aristodemum memorat et Pantiten, si notos habuit, aliorum potius meminisse potuerat, quos laudat Plutarch. T. II. p. 866 C. coll. pag. 225 E." Pro καλεόμενος Naber in Mnemosyn. IV. p. 28 reponi iubet ἀποκαλεύμενος, quod mihi necessarium non videtur; nec magis eundem sequar, nomen proprium Ἀριστόδημος expungi iubentem et scribentem ὁ τρεσᾶς.

ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ] Cum in Sancrofti cod. exstet ἐν τῇσι Πλαταιῇσι, Wesseling. adscripsit: „non male, si τῇσι tolleretur." Reliqui codd. non addicunt. Sensus est: *Sed hic in pugna ad Plataeas commissa refecit rem s. dissolvit culpam ipsi prius illatam.* De qua re Noster refert IX, 71. De verbo ἀναλαμβάνειν dixi ad Plutarch. Alcibiad. p. 114 et de verbo ἐπιφέρειν ad Herodot. I, 68. IV, 154. In seqq. dedi τούτων pro τουτέων, ut αὐτῶν pro αὐτέων, cap. 232. 233. 234.

Cap. CCXXXII.

Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον κ. τ. λ.] Quae de Pantite narrantur, fidem facere vix posse iudicat Grote: History of Greece V. p. 126, cum minime credibile sit, a Leonida nuntium s. legatum in Thessaliam fuisse missum a Persis iam occupatam: de quo ipse eo minus decernam, quo magis Herodotus adposuit huic narrationi illud λέγεται. Id vero inde cernitur, quam studiose quamque accurate Noster et collegerit et retulerit, quaecunque de his pugnis inter Graecos ac potissimum inter Spartanos ipsius aetate ferebantur.

Cap. CCXXXIII.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι κ. τ. λ.] Haec rursus cavillatur Plutarchus II. pag. 866 D. E. et pag. 867 A. negatque Leontiadem Thebanorum ducem fuisse, qui potius fuerit Anaxander, ὡς Ἀριστοφάνης ἐκ τῶν κατὰ ἄρχοντας ὑπομνημάτων ἱστόρησε καὶ Νίκανδρος ὁ Κολοφώνιος (qui conscripsit Θηβαϊκά, vid. O. Schneider. Nicandrea p. 31): id quoque addit, neminem agnovisse ante Herodotum compunctos a Xerxe Thebanos. Sed in his, quae Herodotus ita tradit, ut pro veris ab ipso habita esse intelligamus, cum minime addiderit λέγεται, λέγουσι vel tale quid, equidem certe maiorem fidem habeo Herodoto, quam scriptori dubiae fidei et longe posterae aetatis:

γομένων ἐπὶ τὸν κολωνὸν, ἀποσχισθέντες τούτων χεῖράς τε προέτεινον καὶ ἤϊσαν ἆσσον τῶν βαρβάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδοσαν βασιλέϊ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλέϊ· ὥστε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων μάρτυρας. Οὐ μέντοι τάγε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μέν τινας καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῦνας αὐτῶν, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιξον στίγματα βασιλήϊα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω, τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ σχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἠγωνίσαντο. 234
Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον εἰρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε· Δημάρητε, ἀνὴρ εἶς ἀγαθός. τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα

neque inde mihi persuasit Grote l. l. pag. 128, quae de Thebanis h. l. narrantur, postmodo ficta esse contendens ab iis, qui Thebanorum adversarii exstiterint per Graeciam. Ad voces *τέως μὲν* conf. I, 86 ibique nott. et ad locutionem *κατυπέρτερα — τὰ πρήγματα* I, 65. 67. 68 coll. VIII, 19 ibique allata. Pro *ἐπειγομένων* in Florentino aliisque est *ἐπιγενομένων*. Ad verba *χεῖρας — προέτεινον* conf. nott. ad IV, 136. *τὰς δεξιὰς προτείνειν* dixit quoque Xenophon Cyropaed. IV, 2, 19, qui §. 17 scripsit *τὰς δεξιὰς ἀνατείνειν*.

καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ] Conf. nott. ad IV, 126 et ad V, 17; de celeri modorum transitu in proxime seqq. (*ἔδοσαν — ἀπικοίατο — εἶεν*) vid. nott. ad VII, 203. De argumento loci conf. VII, 205 et de voce *τρῶμα* VII, 236. VI, 132 ibique citt.

ἔστιξον στίγματα βασιλήϊα] i. e. *regias inusserunt notas s. stigmata*, quae qualia fuerint, haud facile sane dixeris. Namque *notae* hac voce indicantur, quae vel servis vel facinorosis vel captis aliisve inuruntur ignominiae vel poenae causa. Plura excitant Winer ad Pauli Ep. ad Galat. VI, 17 et Knobel ad Exod. XIII, 16. pag. 130; conf. quoque Herodot. V, 35 et VII, 35 ibique nott. De structura verbi *στίζειν* cf. Matth. Gr. Gr. §. 421. nott. 3. Add. Plutarch. Pericl. 26 et Dindorf. ad Xenophont. Anab. V, 4, 32.

χρόνῳ μετέπειτα] Accidit hoc quinquaginta fere annis post, anno 431 ante Chr. n., primo belli Peloponnesiaci anno, ut tradit Thucydid. II, 2. 5, qui *Eurymachum*, virum Thebanorum potentissimum, *δυνατώτατον* appellat, per quem potissimum effectum sit, ut Thebani in Plataeensium urbem ingrederentur: quod idem affirmat Demosthen. contr. Neaer. §. 98. p. 1378 seq., eandem rem enarrans. Eodem auctore Thucydide non erant quadringenti Thebani, quibus ille praefuit, sed paulo plures *trecentis*. Diodorus XII, 41 simpliciter dicit *trecentos*. Thucydidem sequitur Theo in Progymnasmm. cap. 4. §. 40 seq.; qui alii hanc rem enarrant, Demosthenes l. l. et Aeneas Poliorcet. cap. 2, de numero Thebanorum nihil tradiderunt. Atque has rixas inter The-

γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ, κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. Ὁ δ' εἶπε· Ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλὸν, καὶ πόλιες πολλαί· τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. Ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστά κῃ· οὗτοι πάντες εἰσὶ ὅμοιοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἵ γε μὲν ἄλλοι

banos ac Plataeenses inde repetit C. O. Mueller: Orchomen. pag. 413, quod mature a Boeotis eorumque foedere, cui Thebae praeerant, discesserant Plataeenses.

Cap. CCXXXIV.

τὰ πολέμια] Plane sic VII, 238. Vid. nott. ad III, 4. In seqq. pro vulg. πόλις dedi πόλιες, vid. nott. ad VII, 22. 123; idem feci mox cap. 235 fin. Pro ἐκμαθέειν e Sancrofti libro recepi ἐκμαθεῖν, vid. Bredov. p. 325; de forma Ionica futuri εἰδήσεις vid. eundem Bredov. p. 412. *πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστά κῃ*] Affert Eustath. ad Il. p. 291, 27 s. 222, 47. Quem vero h. l. Noster prodit numerum civium, eum a vero non longe abesse, inde iure mihi colligere posse videor, quod, victâ Messeniâ, aequarum omnium Spartanorum sortium fuisse accepimus (vid. Plutarch. Vit. Lycurg. cap. 8) *novem milia*, in quas scil. omnis esset divisa terra: cum antea modo *sex milia* sive, ut alii tradunt, *quattuor milia*, et quod excurrit, fuissent sortium (conf. C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 28. not. 6 et §. 31. not. 5): neque ab his numeris admodum distat opinor Aristoteles (Polit. II, 6, 12), qui de *decem* milibus Spartanorum in universum loquitur: vix enim magna inter hos numeros exsistet differentia, si hos ipsos numeros in universum magis sumptos quam accurata supputatione effectos exsistimamus (vid. Zumpt: Ueber d. Stand der Bevölkerung in Griechenland u. Rom, in: Denkschrift d. Berlin. Akadem. ann. 1840. pag. 4 seq. et C. Fr. Hermann: Antiqq. Laconn. pag. 62): quare etiam in eo, quod Herodotus pro *novem* milibus tantum *octo* milia posuit civium, vestigia diminuti iam illa aetate numeri civium Spartanorum agnoscere haud possum neque inde assentiri Muellero (Dorer II. p. 195), „cum (verba sunt C. Fr. Hermanni l. l. pag. 200) aliquam semper agrorum partem vel ad impuberes vel ad orbos devenire necesse esset, Herodotus autem de iis tantum, qui arma gererent, locutus sit." Et quis negare poterit, per ducentos illos annos, qui inde ab illa distributione usque ad bella Persica praeterlapsi sunt, nullam in singulis familiis mutationem exstitisse? quarum *alias* exstinctas, alias auctas adeo fuisse consentaneum est; neque sane opus erit statuere cum Lachmanno: Spartan. Staatsverfass. p. 293, Persicorum bellorum temporibus iam mille saltem domos Spartanorum prorsus fuisse exstinctas, si quidem per duo illa saecula Spartanorum civitatem nihil decrementi, sed multum incrementi cepisse neque viribus atque copiis inferiorem exstitisse dicendum erit. Hoc autem Herodoti loco respiciuntur sane ea tempora, quibus maxime florebant Spartanorum res; simulque etiam bene hinc elucet discrimen, quod olim inter Spartanos atque Lacedaemonios fuerit, qui sane iidem sunt atque perioeci, terrae Laconicae, si ab ipsa Sparta, quam περιοίκουν, discosseris, incolae ipsisque Spartanis Doricis subditi. Conf. idem C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 28. 19. Ex Herodoto vid. potissimum IX, 11 (ibique nott.) et IX, 70 fin., ubi Λακεδαιμονίων τῶν ἐκ Σπάρτης meminit, i. e. *ipsorum Spartanorum*. In seqq. cum Schweigh., Gaisf., Bek-

Λακεδαιμόνιοι τούτοισι μὲν οὐκ ὅμοιοι, ἀγαθοὶ δέ. **Εἶπε πρὸς** *ταῦτα Ξέρξης· Δημάρητε, τέῳ τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν; ἴθι ἐξηγέο. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος.* 235 *Ὁ δὲ ἀμείβετο· Ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μέ σοί ἐστι φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειας ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώρην· ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, τῇ οὔνομά ἐστι Κύ-*

kero et Dindorf. dedi *οἵ γε μὲν*, ut libri iubebant, pro vulg. *οἵ γε μὴν*, quam retinuit Dietsch. Cf. Herod. VII, 152 et V, 92. §. 5 ibique nott. Add. Kuehner Gr. Gr. §. 697, 3, d. — In ipsis Demarati verbis iactationem quandam inesse vult Lachmann. l. l. pag. 232; equidem animum liberum et ingenuum exsulis agnoscere mihi posse videor.

ἀπονητότατα] i. e. *minimo labore*, ut II, 14 coll. III, 146. Quam locutionem e palaestra petitam crediderim. Ad vocem *ἐξηγέο* conf. nott. ad III, 72 et IV, 9; Dindorf et Dietsch. exhibuerunt *ἐξηγέεο*. — *τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων* intelligo vias, i. e. *rationes consiliorum*, ut III, 158, ubi vid. nott.

Cap. CCXXXV.

εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι προθύμως] i. e. *quandoquidem tu studiose me consulis s. mecum deliberas;* ubi attende medii verbi vim perspicuam quoque ex iis, quae VII, 237 leguntur. Add. VIII, 102. et II, 107. Ad vocem *προθύμως* cf. VI, 58.

εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς κ. τ. λ.] Haec verba, nisi quis proxime antecedentibus (*φράζειν τὸ ἄριστον*) ita adnectere velit, ut ad ea explicanda inserviant, id quod fieri vix posse credo, carent apodosi, quam in mente sane habuit scriptor, quam tamen ob multa verba interiecta his ipsis maluit adstruere, quam iustam constituere apodosin, quae verbis in protasi positis *εἰ — ἀποστείλειας* accurate respondeat. Hinc verba *ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου κ. τ. λ.* explicanda, unde apodosin quodammodo incipias licet. Hanc enim scriptoris mentem fuisse putem: „Si tu trecentas naves dimittes, quae Cytheram insulam occupent et ex ea incursiones faciant in vicinam Laconiam, minime tibi timendi erunt Lacones, bello domestico retenti, quo minus tibi ipsi obviam ire possint.“ Vocem *Λάκαιναν* damnat Phrynichus p. 341 ed. Lobeck. dici iubens *Λακωνικήν*: quod quo minus reponamus, obstant Euripidis, aliorum loci, in quibus eodem modo, quo apud Herodotum, vox *Λάκαινα* reperitur, iuncta cum voce *γαῖα*: vid. Lobeckii nott. ad Phrynich. l. l. et ad Sophocl. Aiac. 9. *φοβεόντων* dictum est, ut I, 89 *λεγόντων*, ubi vid. nott.

τῇ οὔνομά ἐστι Κύθηρα] *τὰ Κύθηρα* insulae nomen apud optimos quosque scriptores; nunc appellant *Cerigo*. Quae insula, non longe a Laconiae ora in sinu Laconico optime sita, in mare Siculum aeque atque Creticum prominebat; navesque mercatoriae ex Aegypto atque Africa venientes ad eam adpellere solebant, simulque etiam incursiones inde in oppositam Peloponnesi oram facillime instituere licebat. Qua causa adducti Athenienses octavo belli Peloponnesiaci anno, duce Nicia, insulam perioecis Spartanorum imperio subditis habitatam occuparunt. Vid. Tzschuck. ad Mel. II, 7. §. 10. p. 709 nott. exegg. et Poppo Thucydid. I. 2. pag. 200 seqq., Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 1016: inter recentiores copiose de hac insula disputavit Leake: Travels in North. Greece III. p. 70 seq. ac potissimum Curtius: Der Peloponnes. II. pag. 298 seqq. 330 seq.

θηρα, τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεί τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι, οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι, οὔ τι τὸν σὸν στόλον προειδὼς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον· ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὁρμεώμενοι φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηΐου οὐδὲν δεινοὶ ἔσονταί τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁλισκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μοῦνον λείπεται. Ἢν δὲ ταῦτα μὴ ποιῇς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι. ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομέ- 616
νων προσδέκεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὅ τε
236 ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλιες προσχωρήσουσι. Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς, παρατυχών τε τῷ λόγῳ καὶ δείσας, μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα· Ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς

τὴν Χίλων κ. τ. λ.] Conf. I, 59. *Chilonis* effatum hinc profert Diogen. Laërt. I, 72. Add. Diodori Excerptt. IX, 14 seq. (p. 17 ed. Mai.) et conf. Wiskemann: De Lacedaemoniorum philosoph. (Hersfeld. 1840) pag. 13 seq. Spectat Chilonis consilium ad antiqua illa tempora, quibus ex hac insula in Laconiam ipsam pravae res aliaque, quae morum simplicitati et integritati officerent, ne introducerentur, timebant: quamquam praeter hanc causam, quae ad commercii rationes potissimum spectabat, haud scio an animo praesagierit Chilo, quam facile inde hostes excurrere possent in Laconum agros, quemadmodum id revera factum est, ut diximus, belli Peloponnesiaci temporibus, quibus, insulâ a Nicia captâ anno 424 ante Chr. n., crebrae incursiones in terram Laconicam inde institutae sunt. Cf. Duncker: Gesch. d. Alterth. IV. p. 364, Curtius l. l. pag. 300. — In seqq. μᾶλλον, praegresso quamvis comparativo μέζον, ponitur ut I, 31, ubi vid. — φοβεόντων dictum est, ut λεγόντων I, 89, ubi vid. nott. Quae mox leguntur: παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκηΐου, valent: *cum habeant proprium bellum finitimum s. vicinum.* De voce πάροικος eiusque significatione plura allata reperies in Thesaur. Ling. Graec. VI. p. 533, in his Dionis Cassii locum LXXV, 5: διὰ τὸ τότε τὸν Σεβῆρον τῷ π α ρ ο ί κ ῳ πολέμῳ προσκεῖσθαι. Ad genitivos τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁλισκομένης conf. Kuehner Gr. Gr. §. 681, c. In verbis βοηθέωσι ταύτῃ vocula ταύτῃ spectat ad τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ad verba συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ conf. nott. ad VII, 148.

Cap. CCXXXVI.

καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς] Vid. VII, 97. παρατυχὼν τῷ λόγῳ dicitur, *qui forte sermoni aderat, intererat*, ut I, 59. Mox pro ἐνδεκόμενον alii ἐκδεκόμενον. Sed cf. VII, 237. V, 92, alia, quae suppeditabit Lexic. Herod. s. v.

ἐνδεκόμενον λόγους, ὅς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι, ἢ καὶ προδιδοῖ πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοισι χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. Εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυηγήκασι τετρακόσιαι, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι. ἁλὴς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος. εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ

ὅς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι] Eadem structura III, 140 fin. *μεταμελήσει εὖ ποιήσαντι*, ubi vid. nott. Structuram verbi *φθονέειν* cum genitivo in seqq. attigit Matth. Gr. Gr. §. 368, a.

χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι] i. e. *istiusmodi moribus s. istoc ingenio solent esse Graeci.* Plane aliud significaret, ut bene annotat Valckenarius: *χαίροντες χρῶνται.* Obtinet enim h. l. ea verbi significatio, qua addito plerumque participio valet: *lubentius facere s. aliquid facere solere.* Vid. G. Hermann. ad Viger. Idiotismm. pag. 766 seq. coll. Blomfield. in Glossar. ad Aeschyli Pers. 843 Addend. et ad Choëphor. 442.

τῶν νέες νεναυηγήκασι τετρακόσιαι] Voculam *τῶν* Valcken. mutari vult in *τῷ*: *Tu cui* (*τῷ*) *naves quadraginta naufragio perierunt*, si etc. „Sed (verba sunt Bredovii pag. 15) praeterquam quod illud *τῷ*, si recipiendum esset, plane alieno loco positum esset, Herodotus enim ipse opinor tum sic potius dixisset *εἰ δὲ σύ, τῷ νέες κ. τ. λ.*: etiam totus sententiarum nexus nos vetat ipsis vocabulis pronomina personalia exprimere.“ Quod idem bene sensit Eltz (Jahrbb. f. Philolog. u. Paedag. Suppl. IX. pag. 340), cum Valckenarii coniecturam admitti posse negaret. Quod autem Wesselingius statuit, ad voces *ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι* nisi adsumatur *ἡμέων*, omnem laborare sententiam: tali pronomine adscito vix opus esse existimo. Nec magis intelligo, quo iure hunc locum, in quo nudus genitivus (*τῶν*) ab Herodoto ponitur, illis exemplis adnumerare liceat, in quibus casus secundus tertii loco esse putatur, quae est opinio Eltzii l. l. ita dicentis: „ita *τῶν* pertinet ad proximum nomen *τύχῃσι*, atque sententia haec est: „*quodsi in hac praesenti calamitate, qua naves quadringentae naufragio perierunt.*“ Quae sententia si valet, exspectandum certe erat *ἐκ τῶν* (quod invenitur I, 8. 193. III, 115. IV, 183. VII, 122 etc.), idque magis arridet, quam si quis *τῶν* mutet in *ὡς* vel simile quid; excidisse quaedam inter *τύχῃσι* et *τῶν* videntur Bredovio l. l., qui *τῶν* vel genitivum possessivum vel genitivum partitivum esse putat eius summae vel eius rei hominumque, quorum in lacuna, quam statuit, mentio fuerit iniecta. Mihi, ut dixi, magis placet ante *τῶν* reponere *ἐκ*, quod facile excidere potuit.

δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται] „*difficilis illis* (Graecis) *erit ad oppugnandum* (classis).“ Ita reddit Schweighaeuserus; minus bene Schaefer (ad Plutarch. Aristid. 14. Tom. V. p. 41): *difficilis ad pugnandum. αὐτοῖσι* ad antecedens *ἀντίπαλοι* spectat, quod idem ad *ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται* mente repetendum erit. Ipsa vox *δυσμεταχείριστος* apud Platonem pari sensu legitur De legg. VII. p. 808 D (*ὁ δὲ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον*) itemque apud Aelian. N. A. IV, 44.

ἔσεαι ἐκείνοισι χρήσιμος, οὔτε ἐκεῖνοι σοί. Τὰ σεωυτοῦ δὲ τι-
θέμενος εὖ γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι
πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι, ὅσοι
τε πλῆθός εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἑωυτῶν πέρι φρον-
τίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὡσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἢν
ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲ ἓν τὸ παρεὸν τρῶμα ἀνι-
237 εῦνται. Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· Ἀχαίμενες, εὖ τέ μοι δο-
κέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν, τὰ
ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γνώμῃ μέντοι ἑσσοῦται ὑπὸ σεῦ.
οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό γε ἐνδέξομαι, ὅκως οὐκ εὐνοέει τοῖσι ἐμοῖσι
πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώ-
μενος καὶ τῷ ἐόντι, ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι
φθονέει καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ᾽ ἂν, συμβουλευομέ-

ἐκείνοισι χρήσιμος, οὔτε ἐκεῖνοί σοι] ἐκείνοισι ad antecedentia spectat, ad copias navales aeque ac pedestres; ita ut pluralis numeri ratio satis adpareat.

τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὖ] i. e. *tuas res bene collocans*, sive, ut reddit Schweighaeuser: *si tuae rationes bene erunt initae*. De locutione εὖ τίθεσθαι vid. Hemsterhus. ad Lucian. Necromanth. T. III. pag. 365 seqq. Quae sequuntur: γνώμην ἔχε (ubi Florentinus cum aliis ἔχω, quod arridet Larchero), sic reddiderim: *cogita, induc animum, ut adversariorum res* (s. quid hostes agant) *minime cures nec sollicitus sis, quo modo bellum sint gesturi.* Ad locutionem γνώμην ἔχειν conf. II, 27. IV, 31 coll. I, 207. III, 82. De voce ἀντιπολέμων conf. nott. ad IV, 134. Verbum ἐπιλέγεσθαι, *reputare, curare*, attigi ad VII, 47 fin. et locutionem τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον ad VII, 175. In seqq. e Florentino et quattuor aliis codd. recepi οὐδ᾽ ἓν pro οὐδὲν, quod Bekkerus retinuit, quem sequuntur Dindorf. et Dietsch. De voce τρῶμα cf. VII. 233.

ἀνιεῦνται] Wesselingio in mentem venerat ἂν ἰεῦνται, quo tamen opus esse negat Schweigh., qui cum Schaefero et Schneidero (in Lexic. Gr.) vulgatum ἀνιεῦνται derivat a verbo ἀνιάομαι (vid. quoque Bredov. pag. 382), cuius eadem, quae simplicis verbi ἰᾶσθαι, notio *medendi, resarciendi.* Quae eadem Aemilii Porti fuerat sententia. Itaque loci sensus erit: *haud unam eamque praesentem cladem reparandam habent*, i. e. praeter eam, quam modo ad Thermopylas passi sunt cladem, alias clades accipient.

Cap. CCXXXVII.

ὅκως οὐκ εὐνοέει] De particula ὅκως (pro ὅτι, ut VII, 161) monuimus ad V, 106; de structura verbi σταθμᾶσθαι vid. allata ad VII, 214. πρότερον refertur ad ea, quae VII, 209 dixerat, et ἐκ τούτου pendet a passivo λεγομένοισι eo usu, quem ad VII, 175 attigi. τῇ σιγῇ est *tacite, clam*, ut II, 140 coll. IX, 93. Namque pro adverbio illud habendum, auctore Iacobsio ad Aelian. N. A. VII, 10. Iam Homerus dixit σιγῇ hoc sensu adverbiali Ili. IV, 431. VII, 195 aliisque locis, idemque passim adhibuerunt poëtae tragici, alii; vid. Thesaur. Ling. Graec. VII. pag. 219. Verbis ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι respondent, quae infra leguntur: ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντι κ. τ. λ.

οὐδ᾽ ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ] οὐδ᾽ ἂν recte dat Florentinus cum aliis atque Stobaeus haec excitans XXXVIII, 61 (Vol. II. p. 67 Gaisf.); pertinet enim ἂν ad

νου τοῦ ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστά οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι· σπάνιοι δ' εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι. ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντί ἐστι εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα. οὕτω ὦν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξεί-
617 νου, ἔχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω. Ταῦτα εἴπας Ξέρξης 238
διεξήϊε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω, ἀκηκοὼς ὅτι βασιλεύς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ

optativum ὑποθέοιτο, de qua forma conf. Bredov. pag. 395 et vid. supra I, 53. De verbi significatione vid. nott. ad V, 92. §. 6. Verbum medium συμβουλεύεσθαι attigi ad VII, 235 init., activum συμβουλεύειν valet *consilium dare alicui* s. *consulere*, *prospicere alicui*. Hinc huius loci sententia: *Si civis civem consulat* s. *cum cive consilia conferat*.

εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι] i. e. *nisi ulterius in virtute progressus esset* s. *magnos in virtute fecisset progressus*. Matth. Gr. Gr. pag. 648 vernacule reddit: *es weit bringen in Ansehung der Tugend*, i. e. *in der Tugend*. Vid. nott. ad VII, 9. §. 3. VII, 13. 134. 60. Conf. Kuehner Gr. Gr. §. 513, 5 et Fritsch: Vergleichende Bearbeitung d. Griech. u. Lat. Partikeln. II. p. 130 seq.

οὕτω οὖν κακολογίης πέρι — ἔχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω] Matth. Gr. Gr. §. 353 fin. haec ita interpretatur: „*Was die Schmähungen betrifft, so gebiete ich, sich deren zu enthalten.*" τινὰ acceperim *unumquemque*, cf. Matth. Gr. Gr. §. 487, 2. Hinc Latine expresserim: *Itaque* s. *dehinc quod ad criminationes in Demaratum, unumquemque iis abstinere in posterum iubeo*. Male in quibusdam codd. περιέχεσθαι pro ἔχεσθαι, quod *abstinendi* notione invenimus VI, 85.

ἐόντος ἐμοὶ ξείνου] Exspectabas ἐόντα — ξεῖνον ob antecedens Δημάρητον: sed noluit ita Noster scribere, quia causa ipsius actionis exprimitur, ut recte monet Geisler: De Graecc. nominatt. absolutt. pag. 31. Itaque noli vertere, ut vulgo faciunt: *qui meus est hospes*, sed unumquemque criminatione in Demaratum abstinere ideo iubet rex, *quia Demaratus ipsius sit hospes*, ab hospite autem erga hospitem non nisi benevolentiam exspectare fas sit. In his quoque secundum Graecorum mores atque instituta loquentem Persarum regem inducit Herodotus, aliis haud paucis locis, ut vidimus, Persis loquentibus Graecas attribuens sententias.

Cap. CCXXXVIII.

διεξήϊε διὰ τῶν νεκρῶν] i. e. *per mortuos transiit* s. *mortuorum cadavera praetereundo lustrabat*, ut fere I, 199. Quod sequitur καὶ Λεωνίδεω, id non ad praepositionem διὰ retulerim, sed ad verba seqq. ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι, *Leonidae capite abscisso corpus cruci affigi iussit*. Namque ad ἀνασταυρῶσαι commode intellig. αὐτὸν, i. e. τὸν Λεωνίδην. Domum autem Leonidae ossa relata esse a Pausania quadraginta post annis auctor est Pausanias III, 14. §. 1. De leonis monumento postea a Graecis erecto in tumulo, ubi ceciderat Leonidas, vid. supra VII, 225 ibique nott.; de inscriptionibus VII, 228 ibique nott. De *crucis* supplicio conf. allata ad VI, 30, et de capitis abscisi supplicio nott. ad VII, 35. — Ad voces ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε conf. nott. ad I, 185. II, 43. 79. Verba πάντων — μάλιστα ἀνδρῶν ad ζώοντι Λεωνίδῃ pertinent, quem vivum inter omnes homines maximo odio prosecutum

ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεωνίδῃ. οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρενόμησε, ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίευν, τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν.

239 *Ἄνειμι δὲ ἐκεῖσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε. Ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι, ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν, ἔνθα δή σφι ἐχρήσθη, τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θωυμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὔνοος Λακεδαιμονίοισι. πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ καταχαίρων. Ἐπεί τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοισι ὁ Δημάρητος καὶ πυθόμενος ταῦτα ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν, μὴ λαμφθείη· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε. δελτίον δίπτυχον*

esse Xerxem Herodotus dicit: conf. Matth. Gr. Gr. §. 459 not. Mox plerique codd. consentiunt in *παρ ε νόμησε*, haud mutandum in *παρ η νόμησε*, ut dedit Wesselingius; vid. Bredov. pag. 317. — Ad ipsum argumentum conf. Plutarch. II. pag. 867 A.

ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι κ. τ. λ.] Vid. I, 136 init. Ad verba *ἀγαθοὺς τὰ πολέμια*, quae etiam attigit Iacobs. ad Aelian. N. A. IX, 31, conf. nott. ad III, 4 et VII, 234, et ad verba *οἱ μὲν δὴ ταῦτα — ποιέειν* nott. ad VII, 36.

Cap. CCXXXIX.

ἄνειμι δὲ] Pari modo Noster loquitur supra VII, 138, ubi cf. nott. Ad *ἐξέλιπε* conf. *ἐπέλιπε* similem in modum adhibitum III, 25, ubi vid. allata. *τὸ πρότερον* e Florentino nunc editur pro vulg. *πρότερον*. *Sed regrediar ad eam narrationem, quam supra* (VII, 220) *imperfectam reliqui.* Mox *θωυμασίῳ* restitui pro *θωμασίῳ*.

καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμαχέεται] Attigit Suidas s. v. *εἰκὸς* II. p. 22, ubi quod olim legebatur *συμμαχέεται* indeque in ipsum Herodotum male invectum est (vid. Bredov. pag. 366), nunc rectius editur *συμμάχεται*; de ipsa vocis significatione vid. allata ad V, 65. Idem Suidas II. pag. 269 affert *καταχαίρων*, i. e. *alterius malo gaudens*, *malevolus animo*, ut I, 129. Schweigh. reddidit: *insultandi causa;* Laugius: *aus Schadenfreude.* Tu vid. supra I, 129: *κατέχαιρέ τε* (i. e. insultabat) *καὶ κατεκερτόμεε.* Mox iure restitutum *Σούσοισι* pro *Σούσῃσι*, cum sane dicatur *τὰ Σοῦσα*.

δελτίον δίπτυχον λαβὼν] Affert Pollux IV, 18 coll. X, 58, et Zonaras I. p. 770, ubi *ἐξέκνισεν* pro *ἐξέκνησε*, ut etiam Suidas s. v. I. pag. 764 habet, quod interpretatur *ἐξέκοψεν* (*abscidit ceram*, cum potius sit *abrasit ceram*), idemque Suidas s. v. *ἐπέτηξε* I. p. 795 affert Herodotea, id ipsum exponens *ἐλέανεν, λεῖον ἐποίησε*, cum *ἐπέτηξε* potius sit: *liquefactam* (ceram) *superfu-*

λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ
δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέος γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα
ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κει-
νὸν τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων.
618 *ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέ-*
σθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δή σφι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι,
Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ Γοργὼ ὑπέθετο
ἐπιφρασθεῖσα αὐτὴ, τὸν κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὑρήσειν
σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπελέ-
ξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν
δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

dit, quod idem Polyaeno II, 20 est *ἐκήρωσε*; sed Aeneas Tactic. cap. 31 (ubi vid. Casaub. et Orell. pag. 238 seq.) et Iul. Afric. 53 Herodoteum verbum eadem in re retinuerunt. Conf. etiam Iustin. XXI, 6. Inde cum Valckenario sic interpretari malim Herodoti locum: *sumptis tabellis duplicibus earum ceram erasit, cumque in ligno regis consilium scripsisset, ceram liquefactam literis superinduxit. δελτίον δίπτυχον* vocat *tabellam duplicatam s. pugillares.* Sic *δελτίον* apud Herod. VIII, 135. De voce *δέλτος* plura vid. in Stephan. Thes. Ling. Graec. II. pag. 981 ed. Dindorf. Bene autem Herodoti locum adhibent ad Homer. Ili. VI, 169, ubi *πίναξ πτυκτὸς* videtur esse tabula, duobus asseribus constans, qui complicari et signari poterant, quale utique hoc ipsum fuerit *δελτίον δίπτυχον* et quae vulgo vocantur *βυβλία δίπτυχα.* Conf. Heyne ad Homeri l. l. T. V. pag. 222.

μηδὲν πρῆγμα παρέχοι] i. e. *ne tabula nuda cum ferretur., ullam molestiam caperet a viarum custodibus*, s., ut Schweighaeuserus reddit: *ne nudam ferenti tabellam molestia exhiberetur a viarum custodibus.* De locutione *πρῆγμα παρέχειν* vid. nott. ad I, 155. Quod post *παρέχοι* inseri vult *οἱ* Abresch. in Dilucidd. Thucydd. p. 247, id receperunt Schweighaeuserus et Gaisfordius, omiserunt recentt. edd. inde a Bekkero, quibus adstipulandum censui, cum in nullo libro scripto reperiatur *οἱ* neque omnino necessarium videatur. — Ad verbi *συμβαλέσθαι* (*coniicere*) significationem conf. I, 68. 63 ibique allata, III, 68. Ad *ἀπίκετο* ex antecedentibus supplendum *τὸ δελτίον.*

Γοργὼ] Gorgo Leonidae non soror erat, ut falso tradit Iustin. l. l., sed *uxor*, Cleomenis filia. Vid. nott. ad V, 48. Ad verbum *ἐπιφρασθεῖσα* conf. IV, 200.

τὸν κηρὸν κνᾶν] Affert Suidas s. v. *κνᾶν* II. p. 333 coll. s. v. *ἐπελέξαντο* I. p. 793. Ad significationem vix multum differt *κνᾶν* et *ἐκκνᾶν* (quod ipsum hoc loco restitui iubet Naber in Mnemosyn. IV. pag. 28), *radere*, *eradere.* Conf. Thesaur. Ling. Graec. T. IV. p. 1676 ed. Dindorf. Extrema capitis huius verba *ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι* vulgo ad octavi libri initium referuntur, ubi sane etiam in codd. Florentino, Mediceo, aliis comparent sine ulla causa iterata. Conf. nott. ad VIII fin. Sancrofti liber semel ea profert in octavi libri initio.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ζ΄.

EXCURSUS I

AD HERODOTUM V, 66.

Μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων, Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὅπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας.

Vulgo narrant, Ionem, Xuthi (qui Erechthei tempore in Attica tetrapoli consedisse fertur) vel potius Apollinis et Creusae filium, incolas pro vitae genere atque negotiis per quattuor tribus (*φυλὰς*) distribuisse iisque nomina imposuisse, quae ab Ionis filiis repetita ad vitae genus et ad occupationes incolarum spectaverint: quae ipsa nomina tribuum qualia fuerint quidve significarint, de eo nostra aetate multum quaesitum esse nemo fere ignorat. *) Atque ut ab ipsis tribubus ab Herodoto commemoratis exordiar, plures utique reperiuntur antiquitatis testes, eadem fere de his tradentes eademque tribuum nomina proferentes: in quibus, ut inscriptiones taceam mox afferendas, primum fere locum tenet Pollux VIII, 109, apud quem aeque atque apud Herodotum haec leguntur: *ἀπὸ τῶν Ἴωνος παίδων ἐπὶ Ἐρεχθέως Γελέοντες, Ὅπλητες, Αἰγικορεῖς, Ἀργάδεις*; neque aliter tradit Stephanus Byz. s. v. *Αἰγικόρεως· οὐκ ἔστι δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὥς τινες, ἀλλὰ φυλὴ παλαιά, μία τῶν τεσσάρων τῶν ἀπὸ Ἴωνος· τέσσαρες δ' ἐξ αὐτοῦ Αἰγικορεῖς, Ἐργαδεῖς, Γελέοντες, Ὁπλῆται· ἡ φυλὴ τοίνυν Αἰγικορίς.* His accedit Euripides in Ionis fabula, ubi vs. 1599 seqq. ed. Hermann. (1579 Dind.) haec leguntur:

*Τελέων [Γελέων**] μὲν ἔσται πρῶτος, εἶτα δεύτερον*
Ὅπλητες, Ἀργαδῆς τ', ἐμῆς τ' ἀπ' αἰγίδος
ἓν φῦλον ἕξουσ' Αἰγικορῆς.

Quartus testis haud minus locuples, Plutarchus in Vit. Solonis cap. 23, haec scribit: *καὶ τὰς φυλάς εἰσιν οἱ λέγοντες οὐκ ἀπὸ τῶν Ἴωνος υἱῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν γενῶν, εἰς ἃ διῃρέθησαν οἱ βίοι τὸ πρῶτον, ὠνομάσθαι, τὸ μὲν μάχιμον Ὁπλίτας, τὸ δ' ἐργατικὸν Ἐργάδεις,****)*

---

*) Haec qui cognoscere cupiat, adeat Wachsmuthium: Hellen. Alterthumsk. I. p. 352 ed. sed. varias virorum doctorum disputationes afferentem, quibuscum conf. C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 94.

**) Sic reposuit G. Hermannus; reliqui edd. *Τελέων*, quod in omnibus quantum novimus libris scriptis invenitur.

***) Malim equidem scribere *Ὅπλητας* et *Ἐργαδεῖς*; *Ἐργαδεῖς* scribi quoque vult Dindorf. in Thes. L. Gr. III. p. 1968. *Ἀργάδεις* placuit Boeckhio in Dissertat. mox l. initio atque Muellero l. mox l. pag. 83.

δυεῖν δὲ τῶν λοιπῶν Γελέοντας μὲν τοὺς γεωργοὺς, Αἰγικορεῖς δὲ τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατείαις διατρίβοντας. Quibus denique adiicimus Strabonem VIII, 7, 1 sive pag. 383 haec proferentem: *ὁ δὲ* (sc. Ion) *πρῶτον μὲν εἰς τεσσάρας φυλὰς διεῖλε τὸ πλῆθος, εἶτα εἰς τεσσάρας βίους· τοὺς μὲν γὰρ γεωργοὺς ἀπέδειξε, τοὺς δὲ δημιουργοὺς, τοὺς δὲ ἱεροποιοὺς, τετάρτους δὲ τοὺς φύλακας. τοιαῦτα δὲ πλείω διατάξας τὴν χώραν ἐπώνυμον ἑαυτοῦ κατέλιπε.*

Quae ipsa veterum testimonia id satis evincunt, haec quattuor tribuum nomina ab Ionis filiis repetita ad diversa vitae genera et occupationes spectasse, quibus quaeque tribus fuerit dedita, Atticamque civitatem inde olim in quattuor tribus esse divisam secundum vitae genus, quod singuli homines sequerentur a maioribus traditum. Qua in re illud ante omnia teneri volumus, quattuor tribus non Athenis tantum, verum aliis quoque in Ionicis civitatibus reperiri, adeo ut haec divisio genti Ionicae communis et propria fuisse videatur, quemadmodum triplicem phylarum divisionem apud Doricas civitates obtinuisse accepimus*): accedit, quod ipsis Athenis inde ab antiquissimis temporibus civitas semper in *quattuor* partes s. tribus divisa traditur, quarum nomina diversa diversis sub regibus ac temporibus indicantur: quae enim sub Cecrope afferuntur, *Ἀκταία, Κεκροπίς, Αὐτόχθων, Παραλία,* sub Cranao *Ἀτθίς, Μεσόγαια, Διακρὶς, Κραναΐς,* sub Erichthonio *Διάς, Ποσειδωνιάς, Ἀθηναΐς, Ἡφαιστιάς,* haud discedunt a quattuor tribubus, quae ab Ionis filiis nomina acceperunt supra indicata: *Γελέοντες, Ὅπλητες, Αἰγικορεῖς, Ἀργαδεῖς.* **) Atque haec varia quattuor Atticarum tribuum nomina quomodocumque explicantur aut undecumque repetuntur (quod pluribus disquirere ab hoc loco alienum esse puto), id inde manifestum fit, Atticam civitatem semper quadripartitam fuisse populumque Atticum inde ab antiquissima aetate quattuor partibus s. tribubus constitisse neque „quattuor illas tribus e totidem nationibus in unum coaluisse, sed ex unius gentis et civitatis divisione modo ortas esse" ***). Quae tribus unde nomen traxerint, sive a locis, quae tenuerint, sive a sacris, quae coluerint, sive a regibus heroibusque ipsarum progenitoribus qui ferebantur, sive denique a diversis vitae negotiis quae tractaverint, id hoc loco haud quaerimus: coniuncta haec omnia quodammodo olim fuisse credas, adeo ut imaginem sistant civitatis eius, qualis per orientem invenitur divisa ac descripta per certas quasdam classes sive castas, quas dicunt, immutabiles †): id potius nobis quaerendum videtur, quod ad Herodoti locum pertinet illustrandum, quales fuerint quattuor hae tribus,

*) Vid. nott. ad Herodot. V, 68.

**) Vid. potissimum Haase: Die Athenische Stammverfassung (Abhandl. d. histor. philolog. Gesellschaft zu Breslau 1857.) I. pag. 65 seqq. 92 seqq. Alia de his quattuor Ionum tribubus excitavimus in nott. ad V, 69. pag. 127.

***) Verba sunt Em. Henr. Ott. Muelleri: De priscis IV populi Atheniens. trib. origine (Marburg 1849) pag. 41. coll. p. 2 seqq. 16 seq. 37 seq. 73 seqq.

†) Disquisivit haec pluribus Haase l. l.

a Clisthene in decem tribus mutatae, et qualis omnino ratio fuerit huius quadripartitae divisionis, quam ad diversa vitae negotia spectasse diximus, ipsis tribuum nominibus hoc declarantibus. Ac *primitus* quidem eam talem fere fuisse, qualem apud Aegyptos, Indos, alios orientis populos, qui per *castas*, uti dicunt, descripti fuisse traduntur*), obtinuisse accepimus, uti credibile fit, ita temporum decursu huiusmodi divisionem in Attica civitate immutabilem perdurare potuisse vix mihi persuaderi patiar, neque unquam tam artis finibus singulas tribus separatas fuisse credam, ut, quemadmodum de Aegyptiis atque Indis vulgo tradunt, interdictum fuerit filio discedere a patris negotio s. opificio aut paternum fundum commutare cum alio, neque omnino cuiquam licuerit, ex una tribu in alteram transire aliudque vitae genus sibi eligere indeque etiam huius alterius tribus iura et privilegia si quae fuerint, sibi adsumere**). Ab hac orientalium gentium severitate Atticas tribus, ea certe aetate, quae Clisthenis mutationem antecedit, longe abfuisse neque tam angustis sive loci sive ordinis cancellis circumscriptas fuisse, iure contendere posse mihi videor: latius illas iam patuisse existimo, quippe commercio magis libero inter ipsos cives exorto omnibusque vitae rationibus magis excultis indeque etiam mutatis: neque vero propterea antiqua tribuum nomina, e certis vitae negotiis ducta, mutata esse credam, cum in huiusmodi rebus veteres nomina antiquitus tradita retinere maluisse satis constet, vel si nomina ista non amplius eandem vim ac significationem haberent, ipsa scilicet re, cui declarandae inservirent, mutata. Neque hoc non concedo, quod nonnulli posuerunt***), illa, qua diximus, aetate vel plerosque eorum, qui ad unam eandemque tribum pertinuerint, idem vitae genus in universum secutos esse; neque vero omnes hoc vitae genere coërcitos esse credo, sed alios aliud ad negotium iam transgressos id libere exercuisse: quod nisi ita se habuisse statuimus, ipsa mutatio, quae a Clisthene facta est, decem tribus constituente, nulla amplius habita ratione negotiorum vitae quomodo locum habere potuerit, intelligi vix poterit. Quae cum ita sint, probamus utique, quod posuit Grote (History of Greece III. p. 69 seqq.): „The names of the tribus may have been originally borrowed from certains professions, but it does not necessary follow that the reality corresponded to this derivation or that every individual who belonged to any tribe was a member of the profession from whence the name had originally been derived“; recteque dudum pronuntiasse crediderim Schoemannum†), unamquamque civitatis Atticae in tribus descriptae partem s. tribum eo nomine appellatam esse, quo hominum, qui plurimi aut praecipue inessent, vitae genus et condicio significaretur. In hac igitur sententia persistere placet:

---

*) Vid. nott. ad. II, 164. T. I. pag. 802 seq. et 807 seq.

**) Vid. quae in nott. ad. V, 66. pag. 118 iam de hac re monuimus.

***) Vid. Meier de gentilitate p. 5 et conf. Mueller l. l. pag. 44 seqq. 88 seqq.

†) Antiquitt. iur. public. Graec. pag. 165. Griechische Alterthüm. I. p. 321.

neque enim recte mihi facere videntur, qui hanc phylarum descriptionem ita intelligunt *), ut Attica terra olim in quattuor pagos divisa fuerit totidemque tribus s. φυλὰς habuerit, in his pagis habitantes, aut qui quattuor has φυλὰς e diversis gentibus repeti volunt, quae in Atticam terram ingressae sedes ibi ceperint et cum indigenis postmodo in unam nationem coaluerint per quattuor phylas s. tribus divisam: nec denique recte statuere mihi videntur ii, qui nullum dignitatis discrimen inter has quattuor phylas exstitisse, sed omnes omnibus iuribus in republica administranda pariter usas esse putant **), cum quaeque tribus nobiles et plebeios, divites et pauperes homines comprehenderit: quae omnia a vero multum abesse mihi videntur.

Iam, ut ad singula tribuum quattuor nomina accedamus explicanda, de iis, qui vocantur *Αἰγικορεῖς*, *Ἀργαδεῖς*, *Ὅπλητες*, vix multum dubitari potest, conveniuntque in iisdem explicandis plerique viri docti ***). Namque *Αἰγικορεῖς* sive *Αἰγικόρεις*, quod praefert Boeckhius, qui vocantur, *pastoritiam* vitam degisse putandi sunt, in gregibus caprarum (quarum maximam copiam aluit Attica terra) vel etiam ovium pascendis occupati aut possessores exiguorum fundorum fuisse, qui pascua potius quam agros colendos praebent, *Hirten* und *kleine Grundbesitzer*, ut reddit Kortüm †), assentiente Haasio. Qui dicuntur *Ἀργαδεῖς* (*Ἀργάδεις*) vel *Ἐργαδεῖς*, quod ad unum idemque redit ††), ab *opificiis* nomen traxisse videntur: qui artes sellularias tractant aut mercenariam operam in locupletiorum hominum fundis praestant, *Gewerbsleute*, ut interpretatur Kortüm †††), *Handwerker*, ut reddi voluit C. O. Mueller *†) et Haase *††); *Handarbeiter* reddit C. Fr. Hermann; adhuc apud Albaniae gentes eos, qui in agris mercede conducti opus faciunt, vocari *ἀργάτι*, i. e. *feldarbeitende Taglöhner*, monet v. Hahn (Albanisch. Studien pag. 130); minus recte ipsos agricolas *†††) sive agrorum et fundorum dominos sic vocari equidem credam; qui in inscriptione nuper reperta †*) commemoratur δῆμος, nomine *Ἐργαδεῖς*, huc referri nequit: in ipsa tamen Paralia, in qua *Ἀργαδεῖς* praecipue habitasse vult Haase, hunc *δῆμον* quaerendum

---

*) Vid. praeter alios Kutorga: Essai sur l'organisation de la Tribu p. 71. seqq. et confer. Hermann.: Griech. Staatsalterth. § 94 not. 4.

**) Conf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 354; ed. sec.

***) Vid. Meier De gentilit. pag. 5 seq., Mueller l. l. pag. 80. et quae afferuntur ab C. Fr. Hermanno l. l. §. 94. Add. Haase l. l. pag. 76.

†) Griech. Geschicht. I. p. 166. In *Diacria* terra *Αἰγικορεῖς* potissimum sedes habuisse ponit Haase l. l.

††) De confusione inter α et ε conf. Doederlein: Homerisch. Glossar II. p. 105.

†††) Vid. Griech. Geschicht. I. p. 166.

*†) Vermischt. Schrift. II. p. 530.

*††) l. l. pag. 76 seq., qui in *Paralia* illos habitasse ponit, C. Fr. Hermann.: Griech. Staatsalterth. §. 94. c. fin.

*†††) cf. Schoemann. Antiquitt. iur. public. Graecc. pag. 165.

†*) vid. Archaeolog. Zeitung 1848. nr. 6. Beilag. p. 90. *.

esse, idem vir doctus suspicatur; ad δῆμον, cui nomen Ἐρσιάδες, aliunde quoque cognitum*), referri mavult C. Fr. Hermann**).

Nullam difficultatem quoque praebent Ὅπλητες s. Ὁπλῆται, si *milites*, τὸ μάχιμον, ut Plutarchus dixit, intellexeris, prouti ipsa vox docet, i. e. eam tribum s. classem Atticorum hominum, qui armis tractandis assueti fuerint: qui iidem num *nobiles* quoque fuerint***) prae caeteris armorum tractandorum negotio dediti, itemque *locupletes*, qui fundos, quos possident, amplos per servos hominesve tributarios coli iubent, haud decernam. Nos: der *Kriegerstand* s. *Wehrstand*. Quarta tribus, quae primo loco apud Herodotum aeque atque apud Pollucem ipsumque Euripidem nominatur, valde exercuit viros doctos. Qui enim, ut de ipsa lectione primum videamus, ab Herodoto et Stephano Byzantino vocantur Γελέοντες†), apud Pollucem atque Euripidem dicuntur Τελέοντες, quod verum huius tribus nomen cum olim suscepisset demonstrandum Boeckhius in Indic Praelectt. Berolinenss. anni MDCCCXII (vid. Seebode: Neues Archiv etc. III, 3. pag. 53 seqq.), librariorum e culpa ortum atque in Γελέοντες commutandum esse censuit God. Hermannus, pluribus haec disquirens in Praefat. ad Euripid. Ion. pag. XXI—XXV. Quod apud Plutarchum l. supra l. legitur Γεδέοντας, e Reiskii emendatione fluxit vulgatam lectionem γε δέοντας, quam in Τελέοντας mutare voluerat Henr. Stephanus, sic corrigentis; equidem hoc quoque loco reponere malim Γελέοντας, cum Γεδέοντας nihil habeat, quo commendetur, neque ullo modo explicari queat: vix enim quisquam opinor cum Coraë††) hoc vocabulum a findendo solo (παρὰ τὸ γῆν δαίειν) derivare indeque agricolas s. agrorum possessores explicare volet. Confirmatur autem quae vera est lectio Γελέοντες, duabus inscriptionibus†††) Teiae, i. e. Ionicae civitatis, in quibus commemoratur ἡ Γελεόντων φυλή, itemque marmore Cyziceno*†), in quo eaedem quattuor tribus Ionicae inveniuntur (Γελέοντες, Ἀργαδεῖς, Αἰγικορεῖς, Ὅπλητες), additis praeterea duabus aliis iisque adhuc incognitis (Βωρεῖς, Οἰνῶπες); Cyzicenos

---

*) Vid. L. Ross: Die Demen etc. pag. 69.

**) Griech. Staatsalterth. §. 94. not. 12.

***) Sic Plass: Die Tyrannis I. p. 52 seqq. coll. 57. Haase l. l. pag. 77.

†) In Herodoti loco Τελέοντες praebent duo libri et editio Gronoviana, ex Mediceo fortasse, ut putat Schweighaeuserus; Valla unusque Parisinus habet γε λέοντες; Florentinus et reliqui codd. Γελέοντες: quod verum esse dudum viderat Wesseling. in Dissert. Herodot. XI. p. 164.

††) in Adnotat. ad Plutarch. l. l. Add. E. H. O. Mueller: De priscis IV. populi Athen. tribb. orig. pag. 81. seqq. In hanc sententiam quoque Muys (Griechenland u. der Orient p. 33 seq.) Geleontes interpretatus est *sulcatores s. aratores*.

†††) Vid. Corp. Inscr. Graecc. Vol. II. nr. 3078. 3079. pag. 670 ibique Boeckh.; eundem cf. in Prooem. Indd. Lectt. Beroll. 1812 (vid. Seebode: Archiv f. Philol. und Paedagog. III, 3. pag. 52 not. 9). Grotefend: De dem. et pagis Atticc. pag. 8. not. 3.

*†) Vid. Caylus: Recueil d' Antiquit. II. tab. 59 seq. 69 seq. et Corp. Graecc. Inscript. Vol. II. nr. 3664 ibique Boeckh. pag. 920 seq. 922 seqq.

autem Mileti colonos fuisse, Ionica igitur stirpe oriundos, nemo fere nescit. Accedit, quod in decreto *βουλῆς ἱερᾶς ἐν Ἐλευσῖνι* nuper reperto*) occurrit sacerdos *Ἄρεως Ἐνυαλίου καὶ Ἐνυοῦς καὶ Διὸς Γελέοντος*: qui Iuppiter tutelaris deus huius tribus fuisse videtur.

His igitur, quae protulimus, nomen ipsum huius tribus cum satis tutum ipsisque veterum testimoniis munitum videatur: transeamus ad nominis originem atque significationem. Wesselingius vel potius Hemsterhusius**), ad quem hicce provocat, nomen *Γελεόντων* repeti vult a verbo *γελεῖν*, quod teste Hesychio I. pag. 811 idem est atque *λάμπειν*, *ἀνθεῖν*, notatque idem Wesselingius, verbum *γελᾶν* in *splendendo* ac *renidendo* usitatum esse***): unde plura perhibentur nomina ducta, v. c. *Γέλων* ille Syracusarum rex, ipsique hi *Γελέοντες* in civitate Attica, Teïa, Cyzicena, i. e. *splendidi, illustres* indeque *nobiles, optimates*†), iidem fere qui Romanorum *Luceres*††). A qua derivatione non multum recedit, censum modo si respicias, id, quod nuper protulit Haase†††), qui *regios* interpretatur Geleontes ob vocem *γέλας*, quae teste Stephano Byzantino *†) apud Cares *regem* denotat. Utut statuis de vocis origine, *nobiles* atque *optimates* intelligi Geleontes, ipsa ratio evincere videtur, praesertim cum in singularum tribuum enumeratione, quae apud Herodotum, Euripidem, Pollucem fit, primum locum obtineant *οἱ Γελέοντες*, quorum nomen qui a vocibus *γῆ* et *λέως* ducunt, indigenas significari rati vel potius *agricolas**††), qui opponantur quodammodo iis, quos *Ἐργαδεῖς*, i. e. opificia tractantes, vocari supra vidimus, neutiquam verum vidisse mihi videntur. Nec magis eos probari posse existimo, qui falsam quam diximus lectionem *Τελέοντες* cum sequantur, agricolas mercenarios vectigalesque*†††) intelligi volunt, i. e. homines rusticos, liberos quidem, sed tributa prae-

---

*) Vid. Ross: Die Demen v. Attica pag. VII. Archaeolog. Zeitung. 1844. pag. 247, Bergk in: Jahrb. d. Philolog. u. Paedag. Vol. LXVI. p. 401. Haec inscriptio antequam in lucem producta est, Meier De gentilit. pag. 4. ita iudicaverat, ut *Τελέοντας* antiquius huius tribus nomen esse vellet, quod Athenis olim in usu cum fuisset et cum antiquissima religione agraria cohaesisset, in Ionicis coloniis paulatim in *Γελέοντας* abierit.

**) Schweighaeuserus addit Lennepii, qui e schola Hemsterhusiana est progressus, Etymolog. Ling. Graec. I. pag. 210.

***) Vid. Eustath. ad Homer. pag. 159, 26 sive 120, 31.

†) Probant Creuzer. Symbol. III. pag. 53 ed. sec., Bergk l. supra l. aliique, quos excitat C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 94. not. 6. Schoemann, qui in libro de Comitiis pag. 356 idem probaverat, postea reiecit; vid. Antiquitt. iur. public. Graecc. pag. 166.

††) Vid. Bergk. l. l.

†††) l. supra l. pag. 78.

*†) s. v. *Σουάγγελα*, ubi haec legitur glossa: *καλοῦσι γὰρ οἱ Κᾶρες σοῦαν τὸν τάφον, γέλαν δὲ τὸν βασιλέα.*

*††) Ita C. Fr. Hermann. l. l. Conf. etiam Meier: De gentilit. pag. 6. et quae alia protulit E. H. O. Mueller l. l. pag. 81 seq., qui vocem ipsam e *γῆ* et *λέω*, in qua radice volendi, sumendi, capiendi notionem inesse vult, compositam esse statuit.

*†††) Sic Boeckh. l. supra l. p. 54 et Staatshaushalt. d. Athen. I. pag. 643 ed. sec. Add. C. Fr. Hermann. l. l. not. 8.

stantes (τελοῦντες) iis nobilibus sive optimatibus (qui tum erunt Ὅπλητες), quorum in agris opus faciunt.

Equidem, uti supra dixi, τοὺς Γελέοντας, qui primam in civitate Attica tribum constituerunt, nullos alios haberi posse existimo nisi *nobiles* atque *optimates*, qui quod primum in civitate locum obtinent, praecipuis quoque honoribus atque iuribus fruuntur iidemque sunt locupletes amplosque fundos possident, qui magistratibus prae caeteris funguntur plurimamque rei publicae administrandae partem habent. Nec quidquam sane impedit, quominus ii, qui olim tam insignem in civitate locum obtinuerunt viri illustrissimi, iidem quoque praecipuam quandam sacrorum curam habuerint, ipsisque sacerdotiis primariis functi sint: eoque refero, quod a nonnullis pro gente sacerdotali *) habiti sunt, quae sacra olim administrarit primumque inde locum in civitate tenuerit.

*) Cf. Wachsmuth: Hellen. Alterthumsk. I. p. 354. 356. Inde Kortüm l. l. Γελέοντας reddit: *Priesteradel*, Ὅπλητας: *Waffenadel;* Haase l. l. p. 79. substitui vult: den *königlichen* und den *ritterlichen Adel*.

EXCURSUS II

AD HERODOTUM V, 67.

(*Ex Creuzeri Commentatt. Herodott. p.* 22.)

Τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον καὶ δὴ πρὸς τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέωντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Μελανίππῳ. Ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστόν οἱ πεποίητο.

„Haec partim vertit, partim *περιφράζει* ita Bentleius [mox laudandus]: „„Sicyonii omnibus modis memoriam coluerunt Adrasti et imprimis res vitae eius tragicis choris celebrarunt; cum materiam illis subiectam *non Bacchum, sed Adrastum* facerent. Sed Clisthenes chorum assignavit Baccho et reliquum festivitatis Melanippo.““ — „Est locus classicus de origine tragoediae. De quo ita Bentleius in nobilissima disputatione adversus Boyleum pag. 293 (Opuscc. philoll. p. 310 seq. ed. Lips.*): „„Revera nihil aliud ex his locis elici potest, nisi quod ante Thespidis tempus prima fundamenta et quasi semina tragoediae iacta sint; fuerunt chori et ex eo tempore cantus *αὐτοσχεδιαστικά*, sed nihil scriptum nec editum, ut poëma dramaticum.““ Qua de re nihil certi pronuntiare audet Wesseling. ad h. l. Larcherus pag. 303 seq. ad nostrum locum plane se ad Bentleii auctoritatem applicat: A l'égard du passage d'Herodote, comme cet historien vivoit dans un temps ou la tragédie avoit atteint son point de perfection, il donne par une prolepse aux choeurs en l'honneur d'Adraste le nom de choeurs tragiques, quoiqu'ils ne l'eussent point alors.“ [Add. G. Schneider: De origg. tragoed. cap. 3 pag. 16 seq. *Br.*] In alia abierunt nuper Heinrich. in Epimenide Append. pag. 158 et Boettiger in prolus., quae inscribitur: Quattuor aetates rei scenicae p. 6. Quibus adde Hermanni disputata ad Aristotel. poëtic. III, 5 pag. 104, qui Epigenem Sicyonium tragicum a Bentleii dubitatione vindicavit (Cf. Bentl. Opuscc. p. 279 seq. ed. Lips.) Ego ex Suida (Vol. II. p. 731 Kuster.) et Photio (Lexico Gr. pag. 260 seq.) ab Hermanno laudatis, aliquot verba apponam, quae cum Herodoto conferenda esse videntur: *Οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον. Ἐπιγένους τοῦ Σικυωνίου τραγῳδίαν εἰς τὸν Διόνυσον ποιήσαντες, ἐπεφώνησάν τινες τοῦτο· ὅθεν ἡ παροιμία. Βέλτιον δὲ οὕτω· τὸ πρόσθεν εἰς τὸν Διόνυσον γράφοντες,*

*) [Vid. Bentley's Abhandl. über Phalaris etc. von W. Ribbeck pag. 311 seqq. 318 seqq.]

τούτοις ἠγωνίζοντο, ἅπερ καὶ Σατυρικὰ ἐλέγετο. ὕστερον δὲ μεταβάντες εἰς τὸ τραγῳδίας γράφειν, κατὰ μικρὸν εἰς μύθους καὶ ἱστορίας ἐτράπησαν, μηκέτι τοῦ Διονύσου (τοῦ θεοῦ Phot.) μνημονεύοντες κ. τ. λ. Ubi attende ad illa: Postea vero tragoedias scribere aggressi paulatim ad *fabulas* et *historias deflexerunt, nullam Bacchi mentionem amplius facientes.* Eius rei testis laudatur Chamaeleon in libro de Thespide. Non neglexit eam rem, qui nuper de his artibus ingeniose disputavit I. Hauss. ad Aristotelis poëticam ab eo editam Append. p. 67 — 73 et iterato Boeckhius, cum in Princ. Graec. tragoed. p. 250 seqq., tum in libro: Die Staatshaushaltung der Athener Vol. II. p. 361 seqq. [363], ubi a Bentleii auctoritate suam sententiam seiungit [Add. Corp. Inscript. Graec. I. pag. 765 et, qui Boeckhio assentitur, Kreuser. Homer. Rhapsod. p. 296 seqq. Vid. quoque Bode: Geschicht. d. hellen. Dichtkunst. II, 2. pag. 165. 377 et III, 1. pag. 24, qui tragicos Sicyoniorum choros non alios atque dithyrambicos s. cyclicos fuisse vult: quod idem pronuntiavit Godofr. Hermann. Opuscc. VII. p. 216. *Br.*]*). *Comoediam* a Sicyoniis inventam prodit Orestes poëta in Antholog. Gr. II, 2. 331. (Antholog. Palat. Vol. II. pag. 328 seq. nr. 32.), recte explicante Iacobsio in Animadverss. II, 2. pag. 332*). Caeterum nemo eorum, qui adhuc de utriusque artis primordiis disputarunt, reputasse videtur, quam vim in hac re habuerint *religiones* etiam *orientalium* hominum, et *Osircae* imprimis. [Tu vid. II, 171 et quae ibi pag. 813. Vol. I. adscripta sunt. *Br.*] Satis igitur haec quidem arguunt Herodoti verba: a communi consuetudine Graecorum descivisse Sicyonios, qui non Bacchum scenarum lugubrium argumentum facerent sed hominem natum ac meritis suis in heroas relatum. Bacchus enim sive deus sive heros dicatur, debebat hoc ipsis natalibus suis et iis eventis, quae inde consecuta erant, ut scenis sacris, hymnis, dithyrambis, phallicis carminibus antiquitus celebraretur. Pausanias autem nos docet, Argis locorum vicinitate iunctos fuisse Bacchum atque Adrastum Corinth. 23 init. Vestigia eius rei residua videntur in vasis Graecorum pictis, quae plura Adrasti utramque fortunam habent. De uno vasculo disceptatum est a doctis Italis, referente Millino in libr. Magas. encyclop. 1804 p. 229 seqq. Nec alia desunt monumenta artis ad Adrastum pertinentia, velut, ut hoc utar, gemma perantiqua Thebani belli duces iunctos exhibens, nominibus adscriptis, in *Lanzii* libro: Saggio di lingua Etrusc. II, tab. VIII, nr. 7 et aliud opus, quod

*) Adde hisce ea, quae hac de re habet Schultz. Appar. critic. p. 8: „De choris tragicis, quos dicit Herodotus — res satis obscura. Neque tamen dubium videtur, quin eam ipsam ob causam Sicyonii sibi vindicarint tragoediae inventionem iique intelligendi sint ἔνιοι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ in Aristotel. A. P. cap. 3. §. 5. Herm. coll. Themist. Orat. XXVII. p. 337 B. [ubi τραγῳδίας εὑρεταὶ μὲν Σικυώνιοι, τελεσιουργοὶ δὲ Ἀττικοὶ ποιηταί: de quo loco argumentoque confer sis G. Schneider. De orig. tragoed. cap. 3. p. 22 seqq.] Anthol. Gr. Epigr. ἀδέσπ. 171 in Analect. Br. III. p. 184 (Anth. Lips. IV p. 151. Anth. Palat. II. p. 797 nr. 116) et Orestae Epigr. II. in Anall. Br. II. pag. 289 (Anth. Lips. III pag. 1. Pal. II. pag. 238 nr. 32.)" *Br.*]

Winckelmannus primus edidit in libr. Monumenti antichi ined. tab. 83, ne plura memorem." —

„Sicuti igitur Aegyptii noctu, in urbe Saï ad lacum, Osiridis casuum speciem imaginemque exhibuerunt; ita prisco admodum aevo similiter eventa Bacchica exhibuerant ad Lernaeum lacum Argivi. *) Inde publice quoque in festis Bacchi diebus talia, quae publice evulgari poterant, rudi incomptoque modo repraesentata sunt in agris oppidisque per universam Graeciam et Italiam eam, quam Graeci habitarunt. Docent vascula, in illis maxime oris magno numero reperta. Verum hinc inde temporis decursu hoc sibi indulsit Graecorum ingenium, *ut Bacchi loco* suos heroas *τοπικοὺς chori tragici rudioris argumentum faceret.* Atque hoc ipsum in Adrasto evenerat Sicyone. Quae omnia in unum collecta satis docent: *veterum religionum non hanc nativam ac primigeniam indolem esse, ut e regibus sibi deos suos populares effingant, verum ut ab initio ponant deos atque heroas, profectos e causis naturalibus physicis, postea vero eos quoque, qui post hominum memoriam cum laude vixerint, nonnunquam impertiant eo cultu, qui ab initio tantummodo diis reservatus erat*, iisdemque etiam in communi universi populi solemnitate integer atque illibatus deinceps servatur."

*) [Conf. etiam Creuzer: Symbol. II. pag. 59 ed. tert. *Br.*]

EXCURSUS III
AD HERODOT. VI, 42.

De ratione tributi Ionum civitatibus ab Artapherne impositi ac de pace quae fertur Cimonia.

Artaphernes, Sardium praefectus s. satrapa, praeter alia, quae Iones facere cogit, eorum terras quoque secundum parasangas (quae Persica est mensura triginta stadiorum *) emensus esse dicitur; *κατὰ δὴ τούτους* (scil. *παρασάγγας*), pergit Herodotus l. supra laudato, *μετρήσας φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον*, i. e. *secundum has igitur* (parasangas) ***Ionum terras dimensus constituit tributa singulis*** (solvenda), ***quae suo loco*** **) ***manent ab illo inde tempore semper eadem usque ad meam adeo aetatem, prouti ab Artapherne constituta sunt; constituta autem erant ferme ad eandem rationem atque prius etiam sese habebant.***

Tributum, quod h. l. impositum vel potius distributum ab Artapherne dicitur, tale fuisse arbitratur Heerenius ***), quale id, quod nunc vocant *Landsteuer*, quod scilicet non pecuniae summâ certâ contineatur, sed ex terrae proventu atque huiusmodi reditibus solvatur: quale tributum utique intelligi putamus alio Herodoti loco †), in quo de Thasiis sermo fit *ἐοῦσι καρπῶν ἀτέλεσι*, i. e. immunibus tributorum eorum, quae agrorum proventu s. frugibus solvuntur. Nostro tamen loco de tali tributo cogitari haud poterit: neque omnino hic agitur de novo quodam tributo ab Artapherne imposito, sed potius de eo tributo, quod Darius rex Ionibus imposuerat (vid. Herodot. III, 90 seqq.), inter singulos iustius dispertiendo: etenim ad id ipsum omnem Artaphernis operam spectasse credimus, qui ipsum tributum, quale a Dario institutum erat, haudquaquam mutavit, vel augendo vel diminuendo (id quod Herodoti verbis supra allatis declarari putem: *ἐτάχθησαν δὲ* [*οἱ φόροι*] *κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον*): sed modum, quo tributum illud perciperetur, accuratius secundum id, quod aequum ac iustum est, constituit ita quidem, ut, quod in universum esset praestandum, id inter singulorum fundorum possessores pro fundorum ipsorum ambitu distribueretur atque id, quod cuique inde esset solvendum, certum fixumque maneret in omne tempus,

---

*) vid. nott. ad Herodot. II, 6.
**) *κατὰ χώρην*; vid. Herod. III, 135. IV, 135 ibique nott.
***) Ideen I, 1. pag. 496.
†) VI, 46 fin., ubi vid. nott. pag. 283.

ipsi fundo quippe impositum et ei, qui fundum possideret, pendendum: quod tributi genus nunc vocatur *Grundsteuer*, introductum illud quidem in omnibus fere nostrae aetatis civitatibus bene ordinatis: apud Iones primus id instituit Artaphernes meritoque Noster id habuit dignum, quod disertis verbis indicaret. Hoc vero institutum ut servaretur integrum, singulorum fundorum ambitum unâ cum tributo secundum ambitum constituto in tabulas (nos vocamus: *Grundbücher*) referri omniaque ea peragi necesse erat, quae apud nos in talibus fieri solent idque comprehendunt, quod vocatur: *die Catastrirung* s. *die Anlage eines Steuercatasters.* Ac miramur sane talia tam mature a Persis in subditarum gentium terris introducta, qualia vix ulla in civitate, ne Atheniensium quidem in republica *), illa certe aetate instituta invenias: meritoque primum huius tributi quod omnino reperitur exemplum praedicavit Rau **).

Hoc vero institutum Herodotus addit *ad suam usque aetatem* (αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμέ) obtinuisse: quam aetatem si quis accuratius constituere velit, ponere licebit illud tempus, quo Noster itineribus factis Graeciam reliquit Thurios profecturus, id est annum 444 ante Chr. n.; equidem id tempus respici malim, quo Noster Thuriis est commoratus, in historia conscribenda continuo occupatus usque ad vitae finem: hunc autem vitae finem, quem usque ad annum 408 prorogavit, Dahlmanni***) sententiâ vix extendi posse usque ad annum 413 ante Chr. n. monuimus in nott. ad VII, 170 coll. ad V, 76 et VI, 98: unde sequitur, hocce tributum inde ab anno 492 ferme usque ad annum 413—420 ante Chr. n. immutatum mansisse adeoque etiam per hos annos Persis solutum fuisse ab Ionibus, quos per hoc idem tempus Persarum imperio subditos neque unquam in libertatem vindicatos esse credas. Obstat sane *Cimonis* quae dicitur *pax*, Plutarchum (Vit. Cimon. 13) si sequimur, inita anno 469 ante Chr. n. post pugnam ad Eurymedontem commissam, Diodorum (XII, 4) si sequimur auctorem, anno 446 ante Chr. n. brevi ante Cimonis mortem: qua pace cautum esse tradunt, ut omnes Graecorum civitates per Asiam sui essent iuris (*αὐτόνομοι*), neque Persarum satrapis liceret ad mare descendere trium dierum itinere inferius. Hoc si verum est, vix vera esse posse, quae Herodotus tradit, facile intelligitur, indeque Kortüm†) rem ita expedire maluit, ut tributum, quale ab Artapherne fuerit impositum, tale quoque mansisse statueret, cum Iones Persarum iugo excusso liberi essent facti et quidem ita, ut quod antea Persis solutum esset, idem Atheniensibus vel potius Atticae societati, in quam Iones recepti fuerint, nunc solvi oporteret: quam loci expediendi rationem ipsis Herodoti verbis neque contineri neque permitti monuerunt C. O. Mueller††),

*) vid: Boeckh. Staatshaushalt d. Athen. I. p. 662 seq.

**) Lehrbuch d. politisch. Oekonomie III, 2 (Finanzwissenschaft) p. 31 ed. secund.

***) Forschungg. etc. I. p. 95. II, 1. pag. 47.

†) Zur Geschicht. Hellen. Staatsverfass. (Heidelberg 1821) p. 50 seq. Conf. etiam Boeckh. Staatshaushalt. d. Athen. II. p. 662 seq.

††) Vid. Götting. Gel. Anzz. 1822. pag. 117. Dorer I. p. 186.

Dahlmann*), Krueger**): si quidem in Herodoteo loco de iis tantum tributis, quae Persis solverentur, sermo est. Quod vero Grote***) omnino negat de tributo, quod revera solutum fuerit, hoc loco agi, sed tantum de ratione, qua tributum solvendum inter singulos dispertitum fuerit†), cum vix ante annum 412 ante Chr. n. hoc tributum hoc modo distributum ab Ionibus solvi potuerit Persis: id sane vereor ut cum Herodoti verbis congruat, quae cum nullo alio modo quam quo supra indicavi intelligi possint, id quoque declarare videntur, tributum illud, quale ab Artapherne dispertitum esset, per id certe tempus, quod Herodotus significavit, Persis solvi solitum esse††). Addit Grote, Herodotum ea, quae de hoc tributo vel potius de ratione, qua illud distribueretur, hoc loco perscripserit, accepisse videri ab ipsis Persis adeoque ipsum Persarum tabulas inspexisse neque vero respexisse, num hoc tributum revera solutum fuerit necne. Quod ut largiamur viro docto, id profecto semper tenendum erit, quod Herodotus affirmat, eam tributi descriptionem, quae ab Artapherne facta est, ad sua usque tempora (i. e. 420—413 ante Chr. n.) constanter mansisse: valuit igitur, vel si Ionum civitates quasdam, quae Persarum iugo excusso in aliquod certe tempus ad Graecorum partes accessissent, per hoc ipsum tempus tributum praestare desiisse ponamus, quod Persarum vires cum denuo crevissent, ab ipsis repetitum esse credibile est eundem in modum, quo aliae civitates sine ulla intermissione hoc tributum solverant, quod igitur immutatum nec ullo modo turbatum, quale ab Artapherne descriptum erat, tale permansit usque ad Herodoti aetatem.

Sed totam hanc quaestionem coniunctam esse cum ea, quae nostrâ memoriâ valde agitata est, quaestione de *Cimonis*, ut dicunt, *pace*, nemo non videt: de qua pace quae viri docti†††) disputarunt, ea hic proferre

*) Forschungen auf d. Gebiet d. Gesch. I. p. 93 seq.

**) Historisch-philolog. Studien I. pag. 92. 99.

***) History of Greece V. p. 455. (Grote's Griech. Mytholog. u. Antiquitt. von Fischer III. p. 605.)

†) „Herodotus speaks not about the payment, aut about the assessment."

††) Inde Krueger l. l. pag. 96 Herodoti sententiam ita expressit: „Wie Arthaphernes die Angaben der Joner feststellte, so waren sie bis auf meine Zeit im Persischen Kataster angesetzt und mussten von den Statthaltern eingeliefert werden."

†††) Hanc pacem revera factam esse primus, quantum scio, negavit Mitford: History of Greece II. p. 431; negarunt alii, qui hanc quaestionem pluribus tractaverunt: C. I. G. Mosche: „De eo, quod in Cornelio Nepote faciendum restat" (Francofurti ad Moen. 1802) in Seebodii et Friedemanni Miscell. critt. I. p. 205 seqq., M. H. E. Meier: De bonis damnatorum (Berolin. 1819) pag. 117 seq., Dahlmann l. l. pag. 1 seqq., K. W Krueger in: Seebode's Archiv. 1824. I. p. 205 seqq. et potissimum in: Historisch. philol. Studien I. p. 76 seqq., Kraft in: Pauly's Realencyclop. I. p. 368, Kleinert in: Beiträge zu d. theolog. Wissensch. von Dorpat (Hamburg. 1833) p. 208, C. O. Mueller: Dorer I. p. 186 seq. coll. Wachsmuthio: Hellen. Alterthumsk. I. p. 222. Contra pacis Cimoniae vindex post Wesselingium (ad Diodor. XII, 4.), alios, nuper exstitit C. H. Lachmann in Dissertat.

omnia non attinet, si quidem ad Herodoti hunc locum explicandum aut illustrandum minus id pertinere videtur; id vero iure meo mihi contendere posse videor, Herodotum hanc pacem sive anno 449 sive anno 469 ante Chr. n. factam, ut supra diximus, prorsus ignorasse: quam pacem si revera ratam factam ac sancitam esse putamus, mirum utique, quod huius ipsius Graecis tam honorificae ne vestigium quidem apud eum scriptorem reperitur, qui Graecorum res illustrandas victoriasque celebrandas sibi sumpserat, ita ut vel ea, quae his aliquo modo contraria posthac acciderunt, mala dico et calamitates belli Peloponnesiaci, silentio premere mallet quam vel oblata occasione exponere *). Nec magis huius pacis Cimoniae vestigium reperiri puto in iis, quae leguntur VII, 151, ubi Noster obiter magis et occasione quadam allata quam consulto tradit, Susa Memnonia (circa annum 425 ante Chr. n. **) venisse Antheniensium legatos *Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάντας*; hunc enim *Calliam* Hipponici filium ***) esse volunt eundem atque *Calliam* illum, quem pacis Cimoniae auctorem significant Diodorus l. supra l., Demosthenes De falsa legat. §. 273. p. 428 Reisk. †), Pausanias I, 8, 2 ††). Sed addit Herodotus idque consulto, ut videtur, legatos illos Atheniensium Susa venisse transacturos cum Persarum rege *ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα*, i. e. *alius cuiusdam rei causa:* unde satis opinor manifestum fit, de pace ineunda illos minime transegisse; ac satis multas alias causas interfuisse, propter quas Atheniensium legati Susa mitterentur, ostendit Dahlmannus †††), quocum hac in re plane faciendum esse puto.

His igitur satis probasse mihi videor, Herodotum Cimoniam quam dicunt pacem prorsus ignorasse. Quae alia in medium proferuntur argumenta, quibus hanc pacem tueri student, ea ad Herodotum cum minime spectent, pluribus h. l. persequi haud vacat: equidem vero nullam unquam pacem inter Graecos et Persas factam esse existimo, pacem si intelligis rite initam, ab utraque parte ratam habitam ac sancitam solemni more, quo id antiquitus fieri solebat: fieri utique potuit ac

---

de pace Cimonia (Vratislav. 1833), inprimis pag. 18 seqq., qui dubitationes de hac pace motas facile solvi posse ratus (p. 4.) eum in modum disseruit, ut frustra in hac pace stabilienda elaborasse nobis videatur: neque meliore successu idem fecisse putamus Grote: History of Greece V. p. 452 seqq. (Grote's Griech. Mytholog. u. Antiquitt. von Fischer III. p. 602. seq.), licet Anglo docto rivo assensi sint quodammodo C. Fr. Hermann: Griech. Staatsalterth. §. 38. not. 4. ed. quart. et Emil. Mueller in: Rhein. Mus. N. F. XIV. pag. 151. seq.

*) Conf. Herodot. VI, 98 ibique nott. et V, 76 ibique nott.

**) Vid. nott. ad Herodot. VII, 151.

***) De hoc *Callia* dixi in nott. ad Herodot. VII, 151.

†) *Καλλίαν τὸν Ἱππονίκου ταύτην τὴν ὑπὸ πάντων θρυλουμένην εἰρήνην πρεσβεύσαντα κ. τ. λ.*

††) *Καὶ Καλλίας, ὅς πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου τοῖς Ἕλλησιν, ὡς Ἀθηναίων οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἔπραξε τὴν εἰρήνην.* Add. Schol. in Aristid. Panath. pag. 73 ed. Frommel.

†††) l. supra l. pag. 5 seqq. Add. Krueger. l. l. recte disputantem contra ea, quae a Kleinerto: (l. l. II. p. 200.) prolata erant.

re vera factum esse credibile est, ut de pace ineunda inter utrosque ageretur singulaeque pacis conditiones vel proponerentur; neque vero unquam opinor res eo processit, ut ipsa pax concluderetur, rataque fierent, quae Persarum regi essent proposita.*)

---

*) In hunc fere modum de his quoque iudicat Kortüm: Griech. Geschicht. I. p. 391. seq.

EXCURSUS IV

AD HERODOT. VI. 69.

(*Ex Creuzeri Commentatt. Herodd. pag. 236 seqq.*)

— ἐκ τοῦ ἡρωΐου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου.

„Agnosce cammunem formam Doribus aliisque Graecis familiarem θύρα αὐλεία: Atticorum erat ἡ αὔλειος θύρα et αἱ αὔλειοι. Qua de re praecipiunt Graecorum grammatici. Vid: Moerin ibique Pierson. p. 88. Dorvill. ad Chariton. p. 217 ed. Lips., Fischeri indic. ad Theophrast. character. in hac voce, Platon. Sympos. pag. 212. C. cap. XXX. h. l. ibique F. A. Wolf. [p. 95 s. 106 ed. Lips.]. Ita enim habet Lexicon Graecum in Bekkeri Anecdott. I. p. 463. αὐλία θύρα πυλῶν καὶ ἡ αὔλιος. Sed eam formam a librariis intrusam dicunt Dorvill. et Fischer. Neque tamen eam in Herodiano VII, 5 reponere conatus est Irmisch. p. 673 seq.*) — Gravius est illud, ut recte intelligas, quo pertineat ea res, quod hac in historia iuxta *Iovem Herceum etiam heros collocatur* cum mentione *aulae*. Dispiciendum igitur, ubi ara illius et huius sacellum sita fuerint. Quaeritur proinde, quid proprie cogitaverit Herodotus, cum scriberet παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι. Quae res pendet a potestate vocis αὐλή. Apion Gloss. Homer. ita: αὐλήν, τὸν σταθμὸν τῶν προβάτων, καὶ οἰκίαν καὶ σπήλαιον. Ac primum αὐλὴν nonnunquam esse domum ipsam, vel domus atrium, satis comprobarunt Athenaeus V. 5, 3. p. 196 p. 232 Schweigh.**) Valesius ad Euagri H. E. IV. 1, pag. 343, Perizon. ad Aelian. V. H. III. 5 et Wesseling. ad Diodor. XIX. Vol. II. pag. 323. — Verum ad nostrum locum faciunt praecipue illa

*) [In Herodiani loco VII, 5. §. 3. Imman. Bekkerus quoque exhibuit τοὺς ταῖς αὐλείαις ἐφεστῶτας. Atticos vero αὔλιος dixisse testatur Moeris l. l. scribens: αὐλία θύρα Ἀττικῶς. Unde vel in Suidae verbis: αὔλειος ἡ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ πρώτη θύρα τῆς οἰκίας, quae eadem habet Harpocratio p. 40, 7, vel propter locum, quem haec glossa obtinet, αὔλιος scribendum suspicatur Bernhardyus: quam formam vocis in scriptoribus posterae aetatis reperimus adhibitam, apud Philon. de Legg. Speciall. p. 803. C. apud Synesium de provid. pag. 105 C., ne plura afferam. Apud Aristophanem Pac. 907 Both. ἡ αὐλεία dicitur, eademque forma in Vesp. 1423 occurrit, ubi alius cuiusdam poëtae verba afferuntur: τίς ἐπ' αὐλείοισι θύραις θάσσει. In Herodotea vocis forma αὔλειος nihil mutandum: neque enim diphthongus ει in hac voce aeque atque in aliis similibus (ut θεῖος) ullam patitur mutationem; conf. Bredov. pag. 180. *Br.*]

**) [Hic locus, quem frustra quaeras, haud scio an idem sit, qui mox affertur, ubi haec quoque leguntur: νῦν δὲ τὰ βασίλεια λέγουσιν αὐλάς, ὥσπερ Μένανδρος καὶ Δίφιλος κ. τ. λ. *Br.*]

Athenaei V, 15. p. 189 p. 232 Schweigh. *Ὅμηρος δὲ τὴν αὐλὴν ἀεὶ τάττει ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων τόπων, ἔνθα ἦν ὁ τοῦ Ἑρκείου Διὸς βωμός.* [Add. Herodot. V, 92. §. 3 ibique nott. p. 178.] Vides hanc observationem non solum ad Homericos pertinere locos (quales sunt Odyss. XXII, 334 seq. IV, 74. Iliad. XI, 772), verum etiam ad nostrum locum omnesque, in quibus *sacrorum privatorum mentio* fit. Faciebant enim rem divinam Graeci privatim *ἐν αὐλῇ*. Plato Republ. I, 2. p. 328 p. 4 Ast. de Cephalo: *τεθυκὼς γὰρ ἐτύγχανεν ἐν τῇ αὐλῇ, in impluvio* *). Cf. Xenoph. Memorr. I, 12 et quae in copiosissimo Epimetro de Graecae domus partibus disputavit Schneiderus, qui Herodotei loci non fuit immemor p. 274 seq., Heynii Obss. ad Iliad. XI, 772. Quod autem Apion l. l. *septa sub dio, in quibus oves stabulari solebant, αὐλῆς* nomine comprehendit, pertinet ea res etiam ad N. T. scriptores. Tu vid. Valckenarii Selectt. Scholl. ad Wassenbergh. p. 269 seq. ad Luc. 26, 55. Atque ipsi Herodoto II. 148 in descriptione Labyrinthi Aegyptiaci hunc *αὐλῆς* significatum vindicavit Wyttenbach. ad Selectt. historicc. p. 355, ut esset *apertum superne*. [Conf. nott. ad h. l. Vol. I. p. 768. 771.] Iam nihil necesse est operose exponere, *αὐλείας θύρας* h. l. Herodoti nil aliud esse quam *ἑρκείους πύλας* Aeschyli in Choëph. 559. 569. 651, i. e. *quam eas fores, quae ex aula (αὐλῇ) per maceriam (ἕρκιον) in viam ducunt.* Vid. Valcken. ad h. l. et Schneider l. l. p. 271 **): illud a nobis singillatim est explorandum, *quomodo locorum vicinitate iuncti fuerint in Demarati aedium impluvio Iuppiter Herceus* atque *Astrabacus heros.* In domus Homericae delineatione I. H. Voss. ad suam interpretationem Odyss. vernac. ponit Iovis Hercei aram *media in aula.* Qua de re nunc non attinet dicere. Ad *historicorum veterum* rationem, quam nunc expedire studeo, maxime facit Pherecydis locus classicus ap. Scholiast. Apollon. IV, 1091 et in Pherecydeis Sturzii p. 78, ubi de Acrisio ita narratur: *Δανάην δὲ κατάγει σὺν τῷ παιδὶ ἐπὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἑρκίου Διὸς βωμόν.* Haec concoquere nequibat Sturzius p. 80. Vitium inveteratum. Nam Phavorinus vulgatam retinet itemque Eudocia in Violeto p. 32. Veram germanamque scriptoris manum praestat codex Scholiastae Parisinus p. 314 ed. Schaef., qui ita: *Δανάην δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς καταγαγὼν εἰς τὸν ὑπὸ τὸ ἕρκιον τοῦ Διὸς*

*) [locum in interiore parte aedium sub dio, soli et vento expositum intelligit in Platonico loco Stallbaum. In Herodoteo loco potius cogitandum erit de ea aula, quae extra ipsas aedes, intra aedes et viam publicam sita erat, ab hoc muro vel septo segregata. *Br.*]

**) [Add. C. Fr. Hermann: Griech. Privatalterthüm. §. 19. not. 13, Becker: Charicles II. p. 79 ed. secund. Apud Homerum *αἱ αὔλειαι θύραι* et ipsae plurali numero dicuntur *portae, quae ex aula in viam publicam ducunt*: Odyss. XVIII, 239. XXIII, 49. Quae eaedem etiam dicuntur *τὰ πρόθυρα* Odyss. I, 103. Ili. XI, 777; tu vid. quae de his disputarunt Nitzsch. ad Odyss. X, 220 et Rumpf: De aedibus Homericis. Alt. Part. (Giessen 1858) p. 12. Qui de „aula Homerica" disputavit I. H. C. Eggers in Programmate Altonae 1830 edito, alteroque programmate 1833 ibidem edito de aedium Homericarum partibus, huius libellum utrumque inspicere haud licuit. Sed vid. quae supra ad Herodot. VI, 35 coll. VI, 91 adnotavimus de eodem vocabulo eiusque significatione. *Br.*]

βωμὸν, h. e. ad Iovis aram, *quae est sub maceriam**). Quae si nostro loco adhibeas, dicas in Demarati chorte vel impluvio (i. e. aula subdiali) et ipso Hercei Iovis aram maceriae (τῷ ἑρκίῳ) tantum non contiguam fuisse. Iam cum ibidem Astrabaci herois sacellum locatum dicatur παρὰ τῇσι αὐλείῃσι θύρῃσι, i. e. ad ἑρκείους πύλας: consentaneum est credere, *Iovis Hercei aram locatam fuisse in aula, et quidem ab altera parte eius portae, quae per maceriam aulae in viam patebat, heroum autem Astrabaci situm fuisse et ipsum in aula, itemque ab eiusdem portae parte altera* (i. e. *opposita*) *ita, ut introrsus et Iuppiter et heros utrimque aditum tenerent et quasi tutarentur*. Ac pertinebant hae religiones cum ad securitatem aedium privatarum tum ad sanctitatem. Et quando Herceus Iuppiter Italorum *Penatibus* poterat accenseri (vid. ad VI, 68), gentilicius heros Astrabacus *Laris* locum sustinet. Haud dubie enim in sacris privatis valde cognatus inter se fuit cultus sacer veterum populorum, quos diximus. Qua de re plura contuli in Annall. Heidelberg. 1817. nr. 78. p. 1236 seq. Hic alia paucula subiiciam coniunctiora cum Herodoteo hoc argumento. Ad securitatem igitur spectat illud, quod alibi *Iuppiter Custos* cum *Lare* copulatur per attributa, v. c. per adiunctum *canem*. Ita ille Iuppiter fulmen tenens accubante cane visitur in lucerna sepulcrali ap. Bartol. et Bellorium in Lucern. sepulchr. part. II. p. 1. Laribus enim ob fidam custodiam attribuebantur canes. Vid. scriptores, quos laudavi ad Cicer. de N. D. II, 27. p. 315 et ad III, 25. p. 633. *Sanctitatis* et *castitatis* supra [ad VI, 68.] mentionem fecimus, ubi quaerebamus, cur ad Hercei Iovis aram ortum suum exploraret Demaratus. Neque minus earundem religionum legibus continebatur ἡ *οἰκουρία feminarum*, cum septo excedere inque viam prodire honeste non possent mulieres. Quam rem attigit Valcken. ad Herod. IV, 114. Cfr. Boettiger: Die Aldobrand. Hochz. p. 134 et annotat. nostr. ad Musonii fragm. in Stud. IV. p. 130. Nunc in clausula Herodoto applicabo illud Menandri poëtae apud Stob. Serm. c. 163 [vel potius Tit. LXXIV, 11.]

> τοὺς τῆς γαμετῆς ὅρους ὑπερβαίνεις γύναι
> διὰ τὴν αὐλάν· πέρας γὰρ αὔλειος θύρα
> ἐλευθέρᾳ γυναικὶ νενόμιστ' οἰκίας.
> τὸ δ' ἐπιδιώκειν εἴς τε τὴν ὁδὸν τρέχειν
> ἔτι λοιδορουμένην, κυνός ἐστ' ἔργον, Ῥόδη.

Cui loco similem Philonis de specialibus legibus [p. 803. C.] iunxit magnus Valesius ad Eusebii Histor. Constant. IV, 7. p. 568, ubi etiam *οἰκουρίας* diserta mentio.“**) —

---

*) [E Laurentiano codice, qui unus omnium codicum, qui Apollonii Scholia continent, fons esse perhibetur, haec verba sic nuper edidit Henricus Keilius: *Δανάην δὲ καταφέρει σὺν τῷ παιδὶ ἐπὶ τὸν ὑπὸ τὸ ἑρκίον Διὸς βωμόν*. *Br.*]

**) [Add. Synesii locum de provid. p. 105 C., quem ad Menandri verba apte attulit Meineke (Fragm. Comicc. IV. p. 141.): unam enim mulieris virtutem esse affirmat Synesius *τὸ μήτε τὸ σῶμα μήτε τὸ ὄνομα αὐτῆς διαβῆναι τὴν αὔλιον*. *Br.*]

EXCURSUS V

AD HERODOT. VI, 69.

DE ASTRABACO.

(*Ex Creuzeri Commentt. Herodott. pag.* 242.)

„Ferebatur triplex fama de ortu Demarati. Prima alteraque expedita est, quâ quidem vel Aristonis regis vel Astrabaci herois dicebatur filius. Tertiae famae originem latentem aperiamus. Aristonis dubitantem animum nutantemque confirmaverat oratio uxoris et vatum de Astrabaco heroë narrantium. Inclinaverat rursus temporis ratio, ut in Ephororum adeo consessu mensium numero inito Aristo negaret, suum filium esse Demaratum. At vero eius dicti eum poenituit, posteaquam adoleverat puerulus. Quam inconstantiam credibile est eum excusare voluisse Spartanorum optimatibus ac proinde certe in aurem narrasse illum interventum Astrabaci herois, quaeque inde evenerant. Atque ex hoc ipso nomine *Astrabaci* inimici Demarato homines effinxerant τὸν ὀνοφορβὸν, servum *asinarium*, tanquam ipsius patrem. Nam qui Ἀστράβακον audierat pronuntiari, ei pronum erat, de ἀστράβη *) sive asino *clitellario* cogitare adeoque de *agasone*, quando vocis clausula — ακος non longe discederet a vocula ἀγός. Ne multa: luserant in Astrabaci nomine regis adversarii, quo graviorem notam inurerent contemptioremque redderent populo. Neque vero solum illi Lacones tunc temporis in eo nomine lusisse putandi sunt: verum, ut fit in religionibus antiquis, veteres homines ab initio atque universe. Nam quae scriptura nominis in aliquot codicibus exstat Ἀστροβάκον et Ἀστρόβακος, ea *astronomum* declarat. Suidas Vol. I. p. 360 Kust. Zonar. Lex. Gr. pag. 313: Ἀστρόβακος ὁ ἀστρόνομος. Qualis vero hoc in nomine astronomia cogitari debeat, non est quod operose doceam, et Suidas continuo docet in voc. ἀστρονομία, ubi ἀστρολογίας μαγείας *Magorumque* ac Persarum (Magog) mentionem facit. Quae cum ita sint, altera heroici nominis forma *asinorum* mentionem habet: *astrorum astrologiaeque* altera. Disiuncta haec ac differentia iungere ac copulare facile possis, si admoneas φάτνης et ὄνων, *stellarum* in astronomorum veterum libris celebratarum. Ego vero

---

*) Bekker: Anecdd. I. p. 455: Ἀστραβηλάτης· ὀνηλάτης, vid. ibid. pag. 454 in ἀστράβη. Atque haec vocula apud veteres declaraverat *asinum mulumque clitellarium* ac proinde quodvis iumentum onerarium, postea quoque sellam clitellasque ipsas. Vid. Moerin ibique Pierson. p. 57 seq. Hesych. I. p. 385. Albert. Bergler. et Wagner. ad Alciphr. II, 3. p. 322 et Zonar. Lex. Gr. p. 314. 321.

malo has res sponte coire inter se et coalescere, quam consulto iungi et conglutinari. Neque enim opinionum commenta quaero, sed priscarum rerum fabularumque germanam nativamque indolem. — Atque hanc ipsam ea in re patefaciet nobis Pausanias, quo nemo magis in rerum scriptoribus Graecis Herodoti, historiae patris, similis est. Cuius de Astrabaco narrationem Lacon. XVI, 6, ubi de Diana Orthia refert, quando universam recolo, haec omnia accipere malim pro fama vulgi, quae temporum rationes mirifice confundere solet. Ac consimilia sacra vario tempore memorantur invaluisse in Peloponneso. Spectant ista ad res lunares ac Venereas, quae in his fabulis Laconicis eminuere. Atque hic ipse Astrabacus (i. e. astrologus) heros antiquioris herois Peloponnesiaci memoriam renovat Endymionis. Videlicet hic et ipse astronomus dictus ob Lunae amorem*). Et quando *Endymion* a *Luna* suscepisse dicitur *quinquaginta* filias, unusquisque intelligit, significari prisci anni lunaris orbem et ambitum. Quando autem idem ex *Asterodia* generat heroës, qui populis urbibusque nomina dedere, hoc nihil aliud est, quam *Astrobacum* aliquem in Heraclidis e genere Eurysthenidarum mumorari. Haec eadem Ἀστεροδία, stellarum doclarans circuitum, affinis est deabus, quas *astrorum cultus* sacravit. Quarum nomina, uti assolent, ad suum sermonem redigunt Graeci homines. Sic, ut hoc utar, Syrorum [Phoenicum] religio Ἀστροάρχην aliquam agnoscit**), a Luna non multum diversam. Atque ipsam Lunam Ἀστράρχην nuncupat Orphici Hymn. VIII [IX]. vs. 10. Magi autem Persici consimile nomen servavit Diogenes Laërtius. Dicitur Ἀστράμψυχος vel forte Ἀστράψυχος***). Inde transiit ad Graecum hominem, qui praeter oneirocritica etiam θεωρίαν τῶν ἀστέρων conscripserat."

„His positis neminem ego ambigere arbitror, quo pertineat vis ac potestas nominis Ἀστρόβακος, sive Ἀστράβακος pronuntiare malis. Res atque argumentum istiusmodi heroum fabulae ab orientalibus oris est advecta: nomina ad Graecanicum sermonem efficta immutataque. Inest enim his in fabulis omnibus lunaris aliqua ratio, vel verius lunaticus furor. Ac nomina eloquuntur, quod mens vel potius amentia clausum recondit. Daemoniacarum superstitionum ubivis luculenta vestigia. Neque enim heroica magis sunt haec singula, quam daemoniaca, cum gentiliciis popularibusque sacris confusa. Ac daemonibus interpositum ipsum *Astrabacum* videbimus infra."†)

;„Hactenus de *astrologiae* significatione adiuncta nomini Astrabaci. Neque vero *bestiarum* significatio omittenda est. Flagitat adversariorum

---

*) Vid. annot. ad Hecat. Miles. fragmm. p. 60 ibiq. Schol. Apoll. IV, 57.

**) Vid. Herodian. Hist. V, 6. p. 188 ed. Irmisch. [Scribit Herodianus V, 6. §. 4: *Λίβυες μὲν οὖν αὐτὴν Οὐρανίαν καλοῦσι, Φοίνικες δὲ Ἀστροάρχην ὀνομάζουσι, σελήνην εἶναι θέλοντες.*]

***) Diogen. L. Prooem. §. 2 ibique interpr. Cf. Heumann. et Harles. ad Fabric B. Gr. Vol. V. p. 265 seq.

†) [De *Astrabaco*, phallico daemone eoque furente, Dianae Orthiae sacris addito, monuit quoque Gerhard: Griech. Mytholog. §. 332, 4. coll. §. 345, 4. et §. 501, 3. §. 837. *Br.*]

calumnia, quae Demarati patrem *ὀνοφορβόν* effinxerat. Flagitat *Ἀλώπεκος*, quem fratrem sociumque Astrabaco adiungit Pausanias, h. e. *asinario vulpinum*. Qua in re non multis verbis exponam, quod alibi feci: Graecarum fabularum indolem ita ferre, ut quae ab orientalibus hominibus uno simplicique symbolo iuncta commonstrentur, ea illae disiungant et in genealogiae formam redigant. Et vero haec Laconica expedita redduntur per tesseras Aegyptias. Etenim Aegyptii exosi erant asinum, utpote animal Typhonis. Typhonium autem animal dicebant asinum non minus propter inertiam ac petulantiam, quam propter rufum colorem. Rubent enim ut plurimum in oriente aselli. Plutarch. De Isid. p. 383 p. 488 Wyttenb. *Αἰγύπτιοι δὲ πυῤῥόχρουν γεγονέναι τὸν Τυφῶνα νομίζοντες—ἀπολαύειν τε καὶ τὸν ὄνον ὥσπερ εἴρηται τῆς ὁμοιότητος, διὰ τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν ὕβριν οὐχ ἧττον ἢ διὰ τὴν χρόαν, οἴονται.* Sed de asino contempto ab Aegyptiis alia etiam infra apponemus. Nunc hoc unum teneamus, ut cogitemus *vulpinum heroëm asinario* additum. Proinde cum in Herodotea narratione *despicientiae* et *contemptus* vestigia latitent, quo asinarii infames dicuntur: Pausaniae doctrina hunc nobis usum praestat, ut Alopecus heros *rufi asini* significationem conservare videatur."

„Sed quid? quaerat quispiam. Contemptus asinarius et tamen heroibus interpositus atque adeo Heraclidarum quasi imaginibus illatus? — Uterque porro, cum is, qui ab asinis nomen habet, tum qui a vulpe, sacrorum etiam minister inventorque? Audio. Igitur altius inquirendum et considerandum nobis est, quomodo haec tam absurda digeri possint et concoqui quodammodo. Qua in re ante omnia illud cavendum, ne ad nostri ingenii morumque nostrorum indolem referamus priscas religiones religionumque tesseras ac fabulas. Et nonne in vernaculis etiam chronicis nomina, ab animalibus desumpta, imposita reperiuntur viris principibus atque honoratis inprimis?"

Quae iam a *Cr.* instituitur disputatio, longior quam quae integra huc apponatur, ab Aegyptiis orditur asinum, Typhoniam bestiam, contemnentibus, mulcantibus et tamen rei sacrae eundem adhibentibus, nimirum Isiacae, eo scil. sensu, ut tanquam turpis bestia opponeretur nobilioribus ac specie sua moribusque Typhonem quodammodo referret, cum contra *canis*, bos, aliae bestiae in historia Osiridis sacra summo honore impertirentur. „Unde antiquitus, pergit *Cr.*, asinarii et ipsi in contemptus societatem venerunt. Cui generi hominum quodammodo accenseri possunt etiam isti *agyrtae*, qui diis deabusque stipem corrogabant et asello vehebantur (vid. Ruhnken. ad Timaei Lex. Plat. p. 10). Verum prisco aevo haud dubie honestum fuit hoc sacrorum curandorum officium, si quidem ipse ille Abaris in agyrtarum numero censendus, teste Iamblicho De vit. Pyth. ap. 19. p. 76. Atque ipsum Herodotum nostrum testem adhibere possumus veteris honestiorisque moris et quidem in ipsius Dianae religionibus IV. 35 [ubi vid. nott.]. Quae cum ita sint, non mirandum, *priscis temporibus eiusmodi sacrificulos atque agyrtas heroum quoque honoribus ornatos heroicisque gentibus interpositos esse.* Neque iam obscurum est, cur sacrorum inventor idemque sacri-

ficulus Astrabacus potuerit Heraclidis accenseri atque sacello coronisque mactari Lacedaemone: et idem tamen iocorum cavillationisque argumentum exhibere. Nam Demaratus et qui ab asinario nomine dicteria in eum eliciebant adversarii, Persicorum aetate bellorum vixerunt; quo tempore licentia optimatum Laconicorum neque usque quaque religionibus pepercit. Sed tamen etiam tum patriis religionibus publice privatimque suus constabat honor, sua sanctitas. Arguit vel Astrabaci heroum publice privatimque residuum Lacedaemone (vid. Herod. et Pausan. l. l.)." —

Comparat dein *Cr.* Hygini narrationem Poët. astron. ap. 23. p. 473 ed. van Staver., quae quam maxime huc referri possit, ita ut *Baccho prisco adeoque Sileno simillimus evadat idem ille Astrabacus;* cum utrobique magicarum rerum daemoniacarumque manifesta vestigia. Nec Astrabacus minus *asello* iunctus *insaniaeque* implicitus, quam Bacchus. Neutri item deest significatio *astrorum.* Cogitandus autem h. l. est Bacchus-Silenus priscarum religionum Pelasgicarum, quae apud Dodonaeos inprimis invaluerunt. Quod vero apud Hyginum l. l. Bacchus asino illi, quo fuerat vectus, vocem humanam dedisse dicitur, Balaami asinae loquentis idem meminit e sacris Hebraeorum scriptis, aliaque disputat ad asini vim et potestatem in veterum religionibus cognoscendam et perspiciendam aptissima. Nos huc ea tantum adscribamus, quae dissertationis finem constituunt [p. 270]: „Iam illud unumquemque advertat, *ab Hebraeis* non minus quam a *Graecis* in imagine *asini* et *asinarii genii* haec duo includi: primum *agreste vitae genus solitariumque ac silvestre;* deinde *lasciviam* atque *rerum venerearum cupidiatem.* Quarum rerum nihil abest ab *Astrabaci* sive herois sive genii fabula. Aggregatur a Clemente hic ipse τοῖς μιαροῖς, i. e. scelestis ac saevis daemonibus. Et reapse adportat saevas religiones crudeliaque sacra, ducta ab extremis oris et quae silvestrium hominum ac pastorum sensa ac mores luculenter arguant. Sed etiam hoc altero more asinariam naturam declarat ille Laconum genius, quod venereis rebus indulgere et cum muliere concumbere dicitur."

„Haec omnia ubi in unum collegeris, dispicias necesse est *priscarum religionum* indolem scilicet earum, quae, ut fit in pastoritio vitae genere, et *ritibus horrent, ac quasi sarmentis silvescunt et vagis sedibus feruntur, et promiscuo lateque in vulgus grassante vaticinio conturbantur.*"

EXCURSUS VI
AD HERODOT. VI, 102.

De campo Marathonio.

Herodoti verba haec sunt: *καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατος χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης· ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου*: quae Schweighaeuserus sic Latine reddidit: „*cumque Marathon esset totius Atticae maxime opportunus equitibus locus et proximus ab Eretria, in hunc campum illos deduxit Hippias, Pisistrati filius.*"

De Marathonio campo s. planitie, quae his Herodoti verbis indicatur, recentiore aetate plures inquisiverunt viri docti, qui ipsum locum inviserunt, Gell, Turner, Squire (vid. G. de Vaudoncourt: Schilderung d. heut. Griechenlands. Leipzig 1821. pag. 224 seqq.), Dodwell (Classische Reise durch Griechenland II, 1. cap. 20. pag. 258 seqq. ed. vernac.), alii: a quibus quae in lucem prolata sunt, adhibuit et accurate omnem regionem descripsit Kruse: Hellas II, 1. pag. 264 seqq. addiditque etiam regionis totius delineationem in tabula IV. (vid. Atlas zu Kruse's Hellas); qualem quoque exhibuit, qui et ipse hanc regionem invisit, Clarke: Travels II, 3. cap. I. pag. 12 seqq. adiectis praeterea duabus campi Marathonii imaginibus aeri incisis; lapidi insculptam imaginem dedit Liber Baro de Stackelberg in Opere: La Grèce. Vues pittoresques etc. (Paris 1831 seq.) Livr. XXII.; aliam imaginem invenias in C. Frommelii opere, cui titulus: Dreissig Ansichten von Griechenland ff. Delineationem regionis Marathoniae dedit quoque Gail in opere: Atlas contenant les cartes relatifs à la géographie d'Herodot, Thucydide etc. tabul. 23. Exstitit postea Leake, qui in commentatione de demis Atticis („on the demi of Attica"), quae primum prodiit Londini (1829) in opere: Transactions of the royal society of literature of the unidet Kingdom Vol. I. P. II. pag. 114 seq., deinde in nostrum sermonem conversa Brunsvig. 1840 („Die Demen von Attika. Von W. M. Leake. Aus dem Englischen übersetzt von A. Westermann."), accuratissime de hac regione ab ipso perlustrata retulit eiusque delineationem ab ipso factam adiecit; vid. potissimum pag. 65 seqq. 75 seqq. ed. vernac. Ac denuo in haec loca inquisiverunt L. Ross in: Blätt. f. literar. Unterhaltung 1833. nr. 104—106. pag. 427 seqq. 435 seqq., Prokesch v. Osten: Denkwürdigkeiten u. Erinnerungen aus dem Orient (Lips. 1836.) II. p. 423 seqq., G. Finlay in: Transactt. of the royal society of literat. (Lond. 1839.) Vol. III. P. II. pag. 363 seqq., cuius commentationem in nostrum sermonem translatam exhibuerunt

A. Westermann in: Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1840. nr. 132 seqq. et W. Hoffmann in opere: Die alten Geographen und die alte Geographie. Eine Zeitschrift etc. (Leipzig 1842) II. pag. 1 seqq. additis adnotationibus, in quibus ratio habita est eórum, quae et Prokesch. et Ross. l. l. exposuerunt (vid. p. 37 seqq.) et quae de pugna Marathonia disputavit C. a. Minutoli in: Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte d. Kriegs 1839. fasc. VI. p. 246 seqq. (pag. 56 seqq.); nec deest delineatio regionis Marathoniae. His denique addi poterunt et ea, quae de campo Marathonio observavit Fridericus, illustrissimus Austriae archidux, cuius commentarios protulit Bergmann in Opere: Medaillen berühmter Männer Oestreichs etc. Vol. II. p. 510 seqq., et ea, quae tradidit Vischer, qui nuper hanc regionem perlustravit, in opere: Erinnerungen aus Griechenland etc. pag. 72 seqq. Pluribus denique de regione Marathonia pugnaque ibi commissa disseruit Grote: History of Greece IV. pag. 465 seqq. 483 seqq.

Ex hisce virorum doctorum commentationibus, quae ad Herodotum illustrandum facere possunt, paucis proferamus, reliquis missis. Qui quidem viri docti omnes fere consentiunt, hanc regionem propter maris sinum navibus commodum praebuisse locum, in quo naves ita subsisterent, ut copiae simul facili negotio in terram educerentur, ipsamque planitiem talem esse, in qua Persarum copiae, equites praesertim, bene in aciem produci potuerint. Haec planities, *Marathonia* quae dicitur, extenditur in longitudinem (i. e. a septentrione ad meridiem) duarum vel trium horarum spatio, in latitudinem (i. e. a mari occidentem versus et introrsum) vix unius harae spatium illa complet: rupes enim montesque exsurgunt, quibus planities haec a reliqua Attica, ad quam inde difficiles per fauces aditus, separatur: a septentrione planitiei extenditur palus vix permeanda, a meridie invenitur altera palus, sed longe minor ambitu, reliquum spatium obtinent colles. Inter hanc utramque paludem montes ac mare quae sita sunt, ea prorsus plana ac nuda sunt prorsusque deserta nunc inveniuntur, quamvis olim bene culta: adeo ut tristem tota regio nunc praebeat adspectum. Ex mediis ferme montibus, qui ab occasu planitiem cingunt, prorumpit Charadrus rivulus per vallem, in qua nunc iacet vicus, qui a vetere Marathone adhuc retinuit nomen, ab ipsa planitie nonnihil distans et utrinque montibus inclusus; vocatur autem ὁ *Μαραθῶνας*. Qui locus cum a meridionali planitiei parte, in qua sane pugna commissa est, longius abesse videretur, veterem Marathonem non eo loco, quo recentius oppidum exstructum est, quaeri voluerunt viri docti, sed propius eam planitiei partem, in qua pugnatum est, iacuisse contenderunt, haud procul a collibus meridiem versus planitiem cingentibus. Quo loco cum reperiatur monasterium nunc fere desertum ac prope hoc vicus exiguus nomine *Vrana*, eo loco veterem Marathonem urbem exstructam neque procul inde pugnam commissam esse statuit Leake l. supra l., quem plerique nostrae aetatis viri secuti sunt, inprimis Forbiger: Handb. d. alt. Geograph. III. p. 953 atque etiam Kiepert in: Topograph. histor. Atlas von Hellas, Tabul. XIV. Equidem quo minus sequar, iis impedior, quae contra Angli viri docti sententiam nuper pro-

tulit vir doctus, harum regionum et ipse bene gnarus itemque Graecus, Rangabé in: Antiquites Helleniq. II. pag. 867. Neque enim eum locum, in quo nunc invenitur monasterium illud desertum una cum casis quibusdam vilissimis, talem esse hic pronuntiat, in quo oppidum vel vicum omnino exstrui potuisse probabile sit, cum aquâ prorsus careat: angulum esse affirmat totius planitiei maxime sterilem minimeque aptum ad culturam neque ullum antiquae habitationis vestigium nunc praebentem: sed recentiorem vicum Marathonem idem testatur in valle satis spatiosa et amoena, quam Charadrus aquosus permeat fertilemque reddit, situm esse omnemque eam regionem, quae inde ad planitiem tendat, antiquorum aedificiorum ruderibus repletam esse ac perspicua antiquitatis vestigia prae se ferre: adeo ut ibi potius antiqua urbs exstructa fuisse putanda sit. Itaque ad eam sententiam redeundum erit, quae veterem urbem Marathoniam iuxta recentius oppidum exstructam fuisse ponit. Neque obstat, quod ipsa pugna in meridionali planitiei tractu, qui ab urbe Marathonia remotior est, commissa est: nam haec planitiei pars a paludibus vacua ipsisque Atheniensibus magis commoda erat, qui in extrema planitiei parte ad meridiem vergente collocati ad montis Argaliki (ut nunc vocatur) declivitates inde et tutiorem locum tenebant, unde melius faciliusque Persas aggrederentur, quam si, omni equitatu, quo Persae abundabant, destituti, in media planitie aciem instruxissent, et vero etiam commodam Athenas redeundi viam, re infeliciter gesta, cum ea via, quae ab ipso oppido Marathonio per montem Aforismo (ut nunc appellant) Athenas ducit, nimis aspera et praeceps sit, quam totus exercitus commode permeare vix queat. Inde haud mirum, in ipsa pugnâ cum media Atheniensium acies in fugam conversa esset, Athenienses confugisse *ἐς τὴν μεσόγαιαν*, ut Noster tradit VI. 113, neque in vallem Marathoniam, a qua longius aberant; sed meridiem versus fugere instituerunt ad terras Atticae interiores, quae tutius ipsis refugium praebere poterant, et unde facilius ad ipsam pugnam revertere licebat: id quod revera factum est. In hac igitur meridionali planitiei parte eaque extrema Atheniensium acies instructa erat: in hac pugna commissa est: in hac caesorum quoque tumuli exstructi sunt, qui adhuc cernuntur, e planitie eminentes: vid. nott. ad VI, 117.

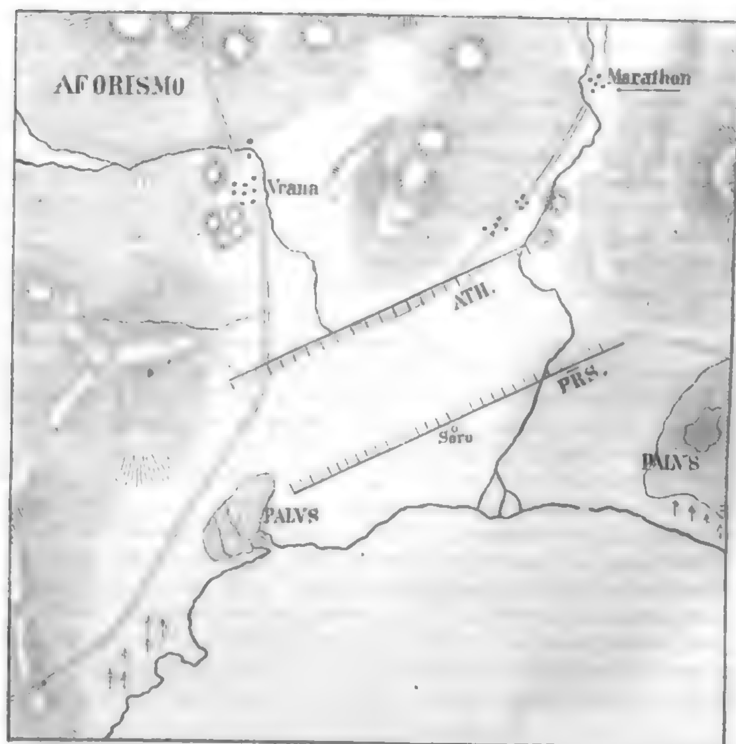
AFORISMO
Marathon
Vrana
ATH.
PRS.
Soro
PALVS
PALVS

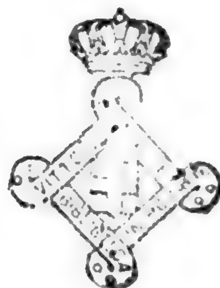

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.